
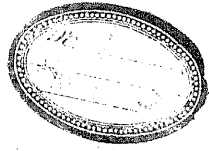
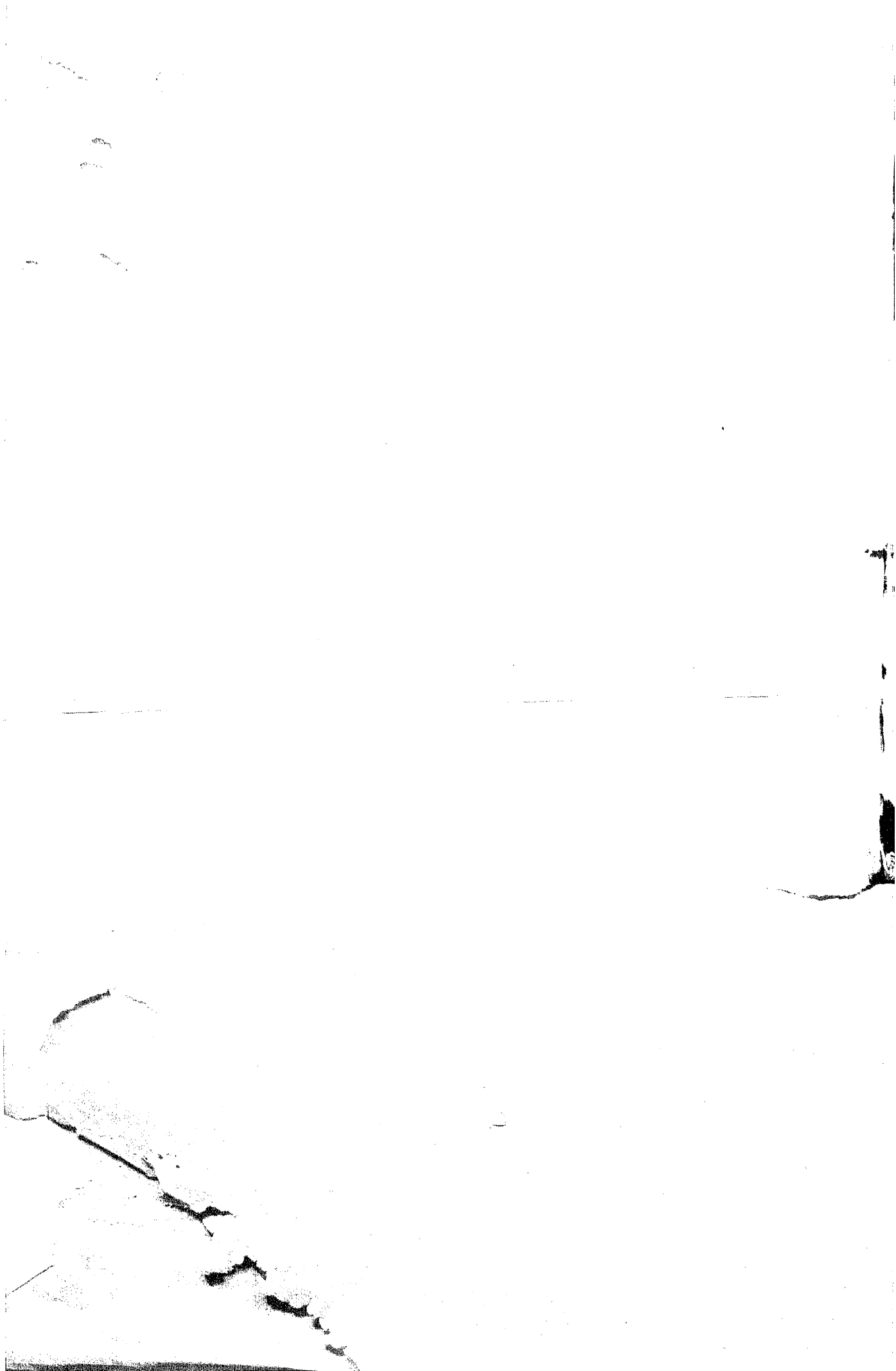

2 400 40 MADE IN SWITZERLAND

R.2903

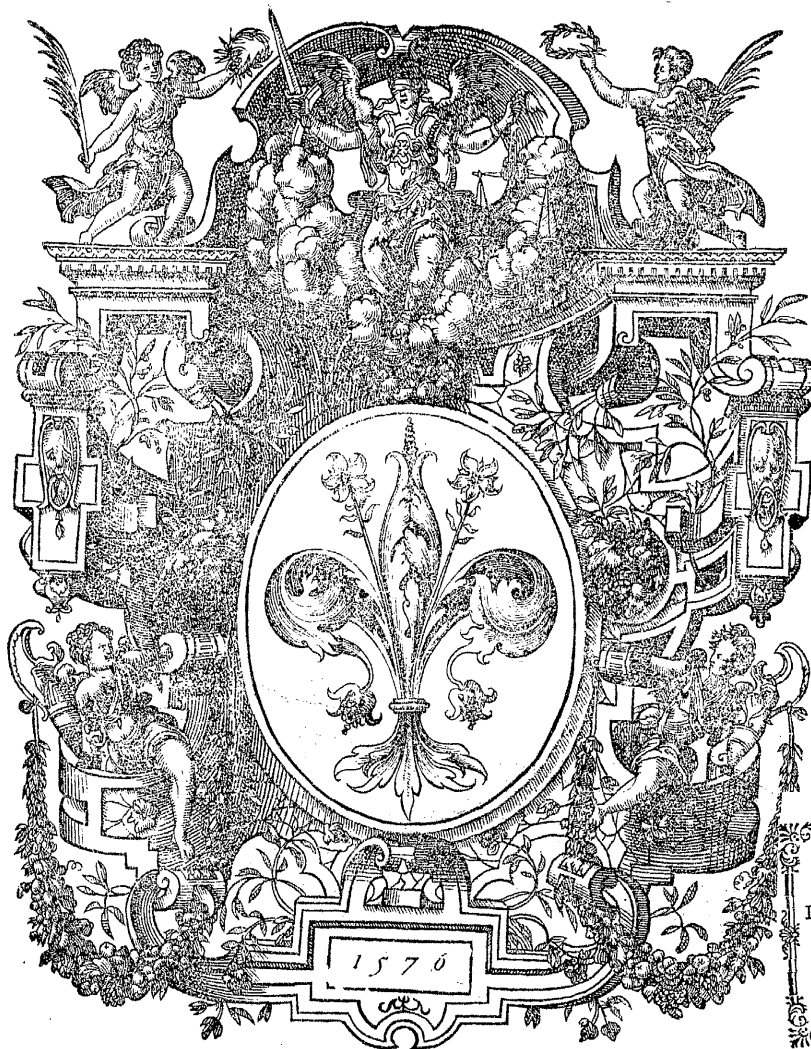
COMMUNIVM
OPINIONVM
SYNTAGMA.

SIVE

RECEPTARVM IVRIS VTRIVSQUE
SENTENTIARVM.

*del Colegio M^o y P^o,
Univ^o de S.^a*

TOMVS TERTIVS.

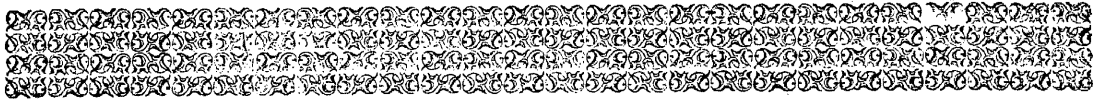

UNIVERSITATIS

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. 2^a C. 4^a N. 8.

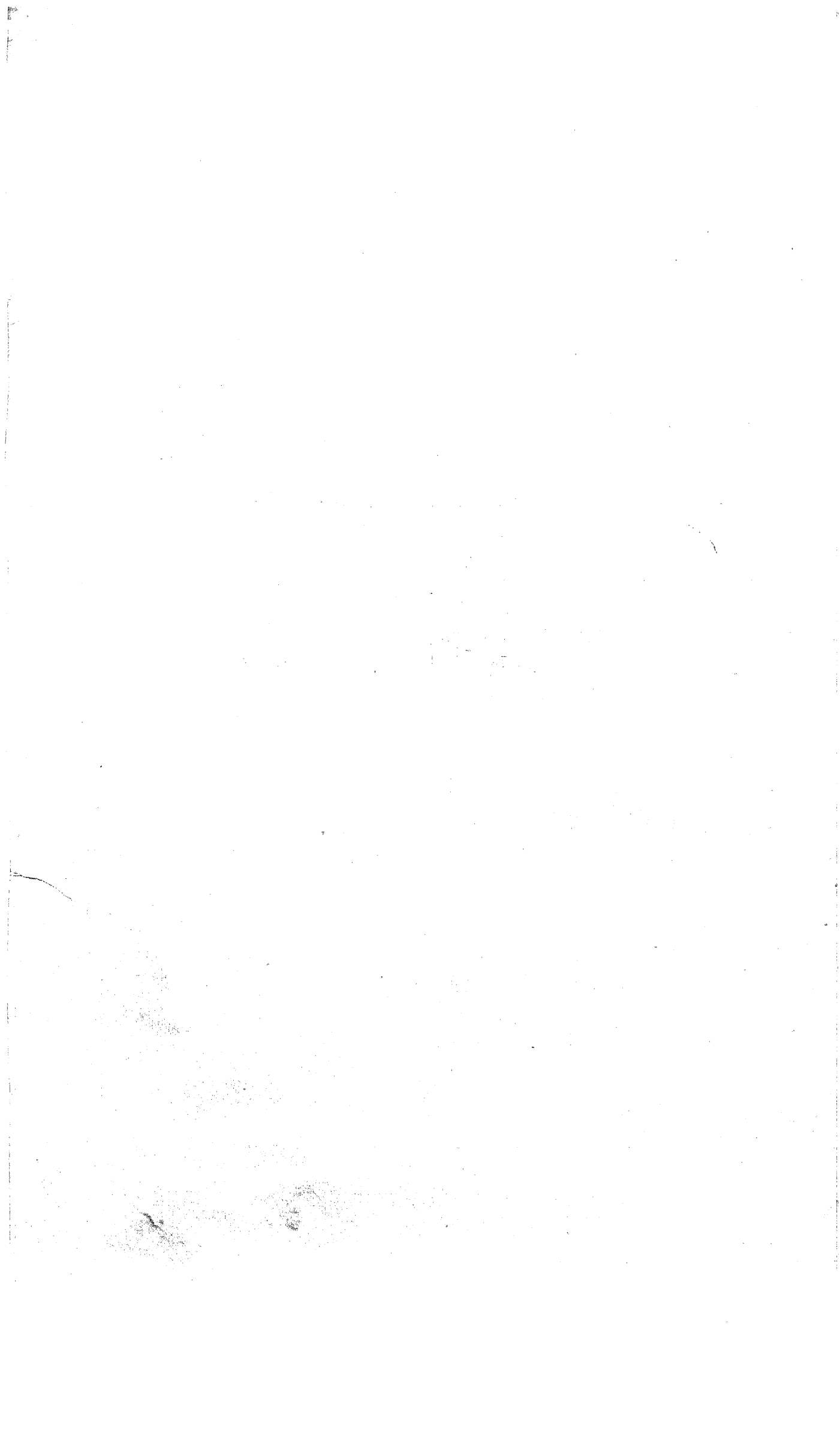
LUGDVNI,
SVMP TIBVS PHILIPPI TINGHI
FLORENTINI.
Cum Prvilegio.

IVRISCONSULTORVM
INDEX, E' QVORVM SCRIPTIS
TERTIVS HIC TOMVS COL-
LECTVS EST.

Laurentius Kirchouius Megalopolitanus.	fol. 1
Michael Graffus Pomeranus.	56
Iaffred. Lanfrancus Balbus.	134
Antonius Maria Coratius.	167

RECEPTARVM SENTENTIARVM, SIVE CONCLUSIONVM,

Per clarissimum virum D. LAURENTIUM KIRCHOVIUM Megalopolensem, V. J. Doctorem, &c. ordine Alphabetico collectarum, *Nov. 1700.*

CENTVRIA PRIMA.

A

CONCLUSIO I.

ASENS & impeditus, non tenetur in causis arduis mittere procuratorem. Bar. in l. idemq; ff. pro socio. Bal. in l. 2. §. si quis in iudicio. nu. 3. versicu. verò aliquantulum. ff. si quis cau. in iudic. sisten. & in l. 1. §. vlt. versic. si de reuoco in dubium. ff. de procura. ab eo. nu. 7. versic. quæro virum abiens. C. quomodo & quando iudex. Alex. de Imo. in l. recurre. §. si quis alio. versic. sed Io. de Imo.

ff. ad SC. Trebel. Et hanc communem conclusionem Docto. esse inquit Ias. in d. §. si quis in iudicio. nu. 13. versic. retenta tamen communis conclusionem. & Caro. Molin. in consi. 19. nu. 23. in Tom. 1. consi.

CONCLUSIO II.

ACTIO iniuriarum vnius anni spacio tantum durat. I. si non conuincitur. C. de iniur. nisi lis fuerit contestata. l. si. C. de prescrip. 30. vel 40. anno. Hartman. Bart. in lib. 2. pra. & foren. tit. de iniur. cap. 2. circa fin. versic. item per litis contestationem. nam tunc perpetuatur. Item si rei machinatione desit contestari. Quia in re sunt duæ opinioniones contrariæ referent. Ias. in l. si cum. §. qui iniuriarum. num. 9. & 10. Num. 9. dicit ipse, quod communis conclusio sit, quando per subterfugia & cauillationes rei lis contestari non possit, haberetur tamen pro contestata, quantum ad transmissionem, actionem, & perpetuationem, ac si verè lis esset contestata. Et nume. 10. quod longa mora rei non operaretur effectum litis contestationis, quia actio iniuriarum extinguitur, quæ non extinguetur, si lis fuisset contestata. num. 11. tamen ipse addit retinendam esse communem conclusionem, quando per subterfugia & dilaciones rei lis protraheretur, quod lis pro contestata haberi debeat. ff. si quis cautioni. Faciunt huc eiusdem Ias. annota. in l. 1. C. quando libel. princ. datus litis contesta. faciat. nu. 8. Refert & hanc questionem Vasquius Mencahenfis in lib. 1. controuer. illu. fr. ca. 2. nu. 15. versic. item quid si de actione iniuriarum dubitetur.

CONCLUSIO III.

ACTOR tenetur reo ad fundandam illius exceptionem, tam rationes. I. non est nouum. I. iustum. quàm instrumenta exhibere. l. si. C. de edendo. l. dissoluta. C. de condic. ex leg. l. qui tabulas. ff. de furt. Bar. in d. l. si. nu. 1. Quam sententiam Ioan. Glossator ibi primùm defendit, expulso sentu Azonis, qui contrarium in sua Summa ibid. nume. 23. defendere voluerat; vt, scilicet rationes ederentur reo ab actore, & e contra, sed instrumenta nullo modo. Alex. de Imo. in d. l. si. nume. 2. Quare prior sententia communis Doct. opinio esse dicitur. Alex. ibid. nu. 3. Deci. nu. 5. Francisc. Purpu. nu. 11. versic. & quamuis articulus. vt supra disputari posset, non tamen recedendum est à communi sententia. A lcia. nu. 6. versic. non igitur à recepta plurimorum sententia recedendum est. Et hanc sententiam cõmuniter approbari scribunt Abb. Panor. nu. 15. in fin. Deci. nu. 39. circa fin. & nouissimè Mar. Mantua. nu. 21. in ca. 1. extra de proba. vbi & ipsi huius communis opinionis limitationes & fallentias, & Zaf. nofter in l. 1. §. editio. nes. nu. 30. cum seq. ff. de edendo. late explicarunt.

CONCLUSIO IIII.

ACTOR vbicumque petit à reo instrumenta ad intentionem suam fundatam coadiuandam, ipse reus edere tenetur. Barto. in l. si. nu. 2. versic. sed etiam ad intentionem iuuandam, non dico fundandam. C. de eden. & Panor. in c. 1. nu. 15. extra de probat. **E X E M P L I G R A T I A :** Si instrumentum contineret promissionem 200. aureorum, & actor probare vellet, de quibus aureis solutio fieri deberet, ipse posset petere à reo sibi instrumentum exhiberi. Vel si peteret actor fun-

dum & non appereret de finibus. Barth. Socyn. ibid. nume. 3. similiter probato legato cogetur hæres ad tabulas exhibendas, quibus legati ipsius quantitas ostendi possit. l. qui concubinam. §. cum ira. & l. prædij. §. Titio. ff. de lega. 3. A lcia. in d. l. si. nume. 9. Et hanc communem sententiam esse, dicunt communiter Docto. Alex. de Imo. in d. l. si. nu. 26. Dec. in d. c. 1. nu. 33. versic. sexto fallit. Mantua. nu. 28.

CONCLUSIO V.

AD VLT E R I V M an probaretur, si nudus cum nuda in vno eodemq; lecto reperiretur, præsertim si non solum ad separationem matrimonij, verum etiam condemnationem atque delicti punitionem ageretur, dubitatum fuit. Et si autem hic casus dubius esse videatur, per ea quæ annotant gloss. in l. quod ait. in verb. in ipsis rebus. ff. ad le. Jul. de adul. & D. Barto. in l. 2. §. si simul. ff. de. vbi ipse inquit: Adulterium directò aliqua ratione probari non posset, quia si videres duos in vno cubiculo, vel lecto, illud ex præsumptione probandum esse, præterea quod est 2. extra de testibus. c. lictis. 2. c. tertio loco. 13. extra de præsump. Et idem Barto. in l. capite quinto. ff. eod. nu. 2. voluit, si testis diceret, quod quempiam inuenerit in rebus Veneris, quia inuenit eum in camera solum, vel osculante eum, vel tantum, ista sufficere ad probationem adulterij. & in l. 3. ff. de furt. si aliquis deprehenderetur in quibus alicuius, vbi pulchra mulier esset, hinc adulterium præsumi manifestum. Nam in adulterio actus proximus dicitur, quando quis inueniretur solus & nudus cum sola & nuda, atque ita in materia adulterij ex præsumptione Legis iudicatur, d. c. lictis. d. c. tertio. Per de Barbobus, in consi. 96. in 1. vol. consi. crimi. Hinc scribitur, quod fornicatio & adulterium ex facilitate delinquendi præsumantur. Item, quod adulterium furtiuè committatur, Ange. in consi. 44. nu. 15. & 16. in mat. consi. volu. 1. Didacus in Epito. in 4. lib. Decr. 2. par. c. 7. §. 6. in 1. Tom. Quare consulendo scribit Philip. Cerna. vir magni iudicij in consi. 171. in 2. vol. consi. adulterium non facile probari, quia est actus sui natura multum secretus, adeò vt esset difficile vnquam posse probare coitum, seu copulam, nisi per quædam extrinsecam arguentiam verisimiliter ipsam copulam, vt, si testes dicerent, se vidisse amatores eum cum sua amica solum in loco secreto, vel nudum cum nuda in lecto. Et hanc communem Doct. opinionem esse, quod directò adulterium non probetur, refert Nicol. Bellon. in reperi. Rubr. C. de eden. nu. 63. Quæ tamen sententia dexturè & cum temperamento est intelligenda, vt, scilicet, quantum ad matrimonij separationem, non autem condemnationem, atque delicti punitionem, quando criminaliter puniretur, procedat: per tex. expressum in d. l. quod ait. ibi, §. v. §. 9. vbi Budæus Accursum reprehendit, quod non rectè illum tex. explicauerit, quia adulterium tum probabitur, quando pudenda in pudendis, vel obscena in obscenis sunt posita, ita expressè tradit & explicat Marc. Blanc. in tract. de iudic. homicid. ex propos. commif. nu. 69. ad l. si. ff. de quest. Ita quoque consulendo scribit Iosephus Fontanellus, in consi. 97. nu. 33. in 2. vol. consi. crimi. Rectè igitur Panor. in c. cum non ab homine. nu. 19. extra de iudi. Bart. in d. l. 3. ff. de furt. verbo (manifestum) vtemem, intelligit, quasi ipse probabile dicere voluerit. Licet & Panor. in d. c. præterea. nu. 1. & 2. & in d. c. tertio loco. nu. 4. aliter loqui videatur. Cuius sententiam non improbat Deci. distinguendo, in d. c. cum non ab homine. nu. 10. versic. circa deprehensionem. Quæ quidem questio copiosiore calamo traditur in tract. Ange. de malef. in §. Cho. hai. adultera. 1. mia dona. pag. 75. nu. 41. 42. 43. cuius singulas partes prosequi non est instituti præsentis. Præterea Bart. sententia nihil refragatur, quia iura per eum allegata, in d. c. præterea. d. c. lictis. d. c. tertio loco, loquuntur, quando ageretur ad separationem matrimonij. Nata visio, vel deprehensio solius cum sola, nudj cum nuda, quæ sufficit ad matrimonij separationem, non tamen sufficeret in causa criminali ad probationem adulterij. Ita elegantè & pulchrè consulendo scribit Pe. Phi. Cor. in con. 192. nu. 11. & 12. in 4. vol. con. vbi ipse inter cate-

ras auctoritatis allegat Math. de Matheſi. in notab. 119. quibus addatur quæ ſcribitur Roſel. inter con. Bald. in con. 4. 45. in lib. 2. conſ. quod adulterium ex eo, quod iuuenis ſuit inuentus in camera diſpectoratus, & caligis diſſolutis, etiam quod mulier teneret ianuam clauſam, & negaret iuuenem ibi eſſe, non probetur, quia non ſequitur: Ergo talis iuuenis opus Veneris compleuit, cum potuerit ſic agere vt adulteraret, & tamen non adulterauerit. Et ſic potius videtur probari conatus quidam, quam conſummatio delicti. Et Aymo. Crauer. in conſ. 205. num. 21. in 2. par. con. Et eſt optima ratio præcedentium, quod etiam ex violentis probationibus, quiſcuna corporali non damnatur. I. abſentem. vbi Gloſ. Barto. & alij. ff. de pœn. Et hæc eſt magis communis opinio, vt per Gandinum, in tract. malefic. in tit. de præſump. & indic. indubita. pulchrè & copioſè Hippo. de Marſ. in repet. Rubr. C. de probat. nu. 27. ſecus vero, ſi ageretur pœna pecuniaria. Bellon. in diſta. repeti. Rubr. C. de edendo. nume. 74. & ita me conſulente iudicatum eſſe memini.

CONCLVSIO VI.

6 Adulteria an mutua compensatione compenſari poſſint, ardua & ambigua eſt quaſtio, ſed circa explicationem huius quaſtionis duo ſunt explicanda, quæ quotidie in controuerſiam vocantur. Et non dubium eſt de iure Diuino, Canonico, & Ciuili, matrimonia propter adulterium retractari poſſe. Ita videtur textus expreſſus, ſi rectè intelligatur, in capi. 3. Euangel. S. Matthei, At ego dico vobis, quod quisquis repudiauerit vxorem ſuam, niſi cauſa ſupri, efficiet vt illa ſit adultera, & quicumque repudiatam duxerit, adulterium committit. & Mat. h. 19. Quod Deus copulauit, homo non ſeparet. Et paulò poſt, Quod quicumque repudiauerit vxorem ſuam, niſi ob ſuprum, & aliam duxerit, is committit adulterium, & c. Dixit Dominus. 32. q. 1. c. præcepti. 32. q. 5. & per multos alios textus euſdem cauſæ, qui optima ratione induci poſſunt. Dicit enim Chriſtus: Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit, excepta cauſa fornicationis, mœchatur. Ergo à contrario ſenſu, Qui propter fornicationis cauſam, vxorem dimittit, & aliam ducit, non mœchatur. Loquimur autem de innocente. Quod ſi nocentem poſt multas admonitiones recipere ad conſortium noluerit, ſed ſe ad aliud matrimonium conferre voſuerit, tunc hoc licere etiam nocente viuente, Quia dictum Chriſti aliter intelligi non poſſet, ad hoc vt exceptio ſit de regula, & intelligatur in terminis regulæ prohibentis aliam ducere, ergo in caſu exceptionis permittitur aliam ducere. I. nam quod liquide. ff. de pœna lega. ſa. eleganter in l. ſin. nu. 8. & 9. ff. quod quiſque iuris. & Dec. in con. 151. nume. 7. Ineptum enim videretur, quod principium loquere retur de ducendo aliam, & exceptio loqueretur ſolum de ſeparatione thori. Et quid multum dubitandum? Eſt text. expreſſus in c. vxor. 32. q. 7. qui textus eſt ſumptus ex Cõmentarijs D. Ambroſij, ſuper Episto lam Pauli ad Corinth. Vxor à viro non diſcedat, niſi cauſa fornicationis, quod ſi diſceſſerit, aut maneat in nuptiis, aut reconcilietur viro ſuo, & vir ſimiliter non dimittat vxorem, id eſt non ſubdit de viro, quod de vxore præmiſit: quia viro licet ducere aliam. Similiter in c. A poſtolo ſin. ad. cau. & quaſt. ibi, Dominus autem permisit cauſa fornicationis vxorem dimittere, ſed quia permisit. Fateri igitur D. Auguſtinus in eo textu, Quod Deus permisit tali caſu vxorem relinquere, & aliam accipere. Andr. Barbat. in conſ. 64. nume. 11. in ſin. & nume. 12. Probatur & hæc ſententia manifeſta ratione. Nam ſi dicemus non eſſe licitum aliam ducere, ſequeretur quod quis cogere tur peccare, quod eſt inconueniens, cum vxorem adulteram cognoscere non liceat. c. ſi quis vxorem. 22. quaſt. 1. c. ſi vir ſcens. Hæc & familia ex Canonibus facile cumulari poſſent. Alias & plures rationes adducit Baſil. Monnerus, in tractat. de matrim. capit. 5. de diuortio, quid matrimonium dirimat.

De iure autem ciuili quoque non dubium eſt, cum etiam plures cauſæ ſint, propter quas permittitur matrimonium diſſolui. conſenſu. C. de repud. §. quia verò plurimas. In Authent. vt liceat matri vel aulæ. §. ſi verò. Baſil. Monnerus d. loco.

Hæc ſententia multos, magne auctoritatis & eminentis doctrinæ Theologos etiam noſtro tempore approbare ſcribunt Hieronym. Schurp. in conſ. 57. in 1. Cent. Quod quoque eſt receptum inter conſilia veterum, in ſin. conſ. 10. in or. din. Melchior Clinus, in tracta. matrimonii. cauſa. in vlt. cap. de redintegratione. & Conradus Mauser. in explicat. tit. Inſtitut. de nuptijs. §. ſin. verſic. quantum igitur ad primum attinet. pag. 120. & 121. nec aliter acceptum fuiſſe illud Chriſti dictum in veteri Bedeſia, ex Origene, Auguſtino, Hieronymo, Iuſtino Martyre, Ambroſio, aliſq; perſpicit licere, tradit VVeſenbec. in ſuis Paratiſis. tit. de diuort. & repud. pag. 305. & ante illum Eraſ. Roterod. in ſuis annota. in nouum Teſta. c. 7. 1. Episto. ad Corin.

Alij autem contrariam ſententiam ſequuntur, licet propter fornicationem & adulterium vir poſſit dimittere vxorem, vel econtra, tamen per hoc non diſſoluitur vinculum matrimonij, ſed ſolum ſit ſeparatio thori, & ita cohabitatio coniugalitatis. Auguſtin. in lib. 2. de adulterio. coniug. quod poſtea reſertur in c. licet. 32. quaſt. 7. licet

dimittitur vxor ob cauſam fornicationis, ſed manet vinculum prioris. & in cap. A poſtoloſ. A poſtoloſ dicit hiſ, qui ſunt in coniugio: Præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro ſuo non diſcedere, quod ſi diſceſſerit manere nuptiam. & in cap. fieri poſſet. Fieri poſſet vt vir dimittat vxorem cauſa fornicationis, quam exceptam Dominus eſſe voluit. Jam verò, ſi nec illi nubere conceditur viro ſuo, à quo reſciſit, nec huic aliam ducere viua vxore ſua, quam dimiſit, multa minus ſas eſt illicita cum quibuslibet ſupra committere. & in c. quædamo. 32. quaſt. 7. ſeptima. allerit Auguſtinus: Quemadmodum non rectè dici poſſit, ſi neſcit homo nō peccat (ſunt enim peccata igno rantium, quamuis inuoluntaria) ita etiam non rectè dici poſſet, ſi cauſa fornicationis dimiſerit vxorem vir, & aliam duxerit, non mœchatur. Eſt enim mœchatio & eorum, qui aſas ducunt reſciſtis propter fornicationem prioribus, ſed vique minor quam eorum, qui non propter fornicationem dimittunt. & D. Hieron. in d. c. dicit Dominus. 32. quaſt. 7. prima. cuius verba omnia ſunt attendenda, quæ in priori membro, ſicut in alijs capitulis omnia fuerunt. Dicit Dominus in Euangelio: Quicumque dimiſerit vxorem, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur. Sola fornicatio eſt, quæ vxoris vincit affectum, inō cum illa vnam carnem in aliam diuilerit, & ſe fornicatione à marito ſepaauerit, non debet tenere virum quoque ſub inſalutato faciat: dicente ſcriptura: Qui tenet adulteram, ſtultus & impius eſt. Vlt. ſque igitur fornicatio eſt, vt fornicationis ſup. p. c. libet & vxor dimittitur, & qua poterat accideret, vt aliquis calumniam faciat innocenti, & ob ſecundam copulam nuptialem veteri copulæ crienem impingeret: licet priorem iubetur dimittere vxorem, vt prima viuente ſecundam non habeat. & capit. omnes. eadem cauſ. & quaſt. Omnes cauſationes A poſtoloſ amplicans, apertiffimè definiuit viuente viro eſſe adulteram mulierem, ſi alteri nupſerit. Nolo mihi proferas raptoris violentiam, matris præſtationem, patris auctoritatem, propinquorum cateruam, ſeruium inſidias, & parentum damna rei familiaris. Quamdiu viuere vir, licet adulter ſit, licet Sodomita, licet flagitijs omnibus cooperatus, & ab vxore propter hæc ſcelera derelictus, maritus tamen eſt reputandus eius, ſi licet, cui alterum virum accipere non licet. Non hæc A poſtoloſ propria auctoritate decernit, ſed Chriſto ſe loquentem, Chriſti verba ſecutus eſt, qui ait in Euangelio: Qui dimittit vxorem ſuam (excepta cauſa fornicationis) facit eam mœchari, & qui dimiſſam accepit, adulter eſt. Vnde & A poſtoloſ grauem coniugij arcinam intelligens, ſi ita eſt (inquit) non expedit homini vxorem accipere, ad quod Dominus, qui poſſet hoc capere capiat, ſtatimque ſub ex. lo. trium Buno. thorum virginitatis inſert beatitudinem, quæ nulla lege carnis retinetur.

Et harum deciſionum hæc ſunt rationes, quia coniugium quo ad vinculum matrimonij eſt indiſſolubile. d. c. licet. 32. quaſt. ſep. prima. Eci ſed alter coniugium, qui non commiſit fornicationem vel adulterium debet continere. nam quos Deus coniunxit, nemo ſeparet. cap. denique. diſſoluit. 26. cap. an quod. cap. quos Deus coniunxit. 33. quaſt. 2. cap. gaudemus. 11. de diuort. Panor. in cap. ex publico. nume. 10. 11. de conuerſat. coniuga. Cum hodie non fiat diuortium ſeu repudium ex cauſa fornicationis, niſi quo ad thorum, Glo. in l. diuortio. in verb. diuortio. ff. de negot. geſt. c. de illa. c. quanto. ibi Doct. 11. de diuort. Quia ſi ſubſtantialia ſoluerentur, ſequeretur quod vtrique, tam nocenti, quam innocenti permiſſum eſſet ſecundo contrahere. Sed Chriſtus expreſſè dicit, Qui dimiſſam ducit, mœchatur. Ergo ſubſtantialia matrimonij ſublata non ſunt, & per conſequens ſecundæ nuptiæ ſequi non poſſunt. Et licet ex cauſa fornicationis carnalis ſit ſeparatio thori, ſic etiam ex cauſa fornicationis ſpiritualis, quando alter coniugum labitur in hereſim vel in errorem gẽditans, ſit ſeparatio thori, non tamen ſit ſeparatio vinculi matrimonij, Quia alter coniugum, qui relinquitur viuente altero, non poſſet tranſire ad ſecundas nuptias. d. c. de illa. d. c. quanto. & hoc quãdo agitur de matrimonio fidei lum & Chriſtianorum, vbi matrimonium conſummatum dicitur verum & reſti, vt non poſſit diſſolui quo ad vinculum matrimonij, ſecus quo ad ſeparationem thori & mutua ſeruitutem. Quamuis in ſi delibus & paganis alia ſit ratio, cum alter coniugum conuertatur ad fidem, & alter coniugum non velit cohabitare, vel nō poſſit ſine conuulſa Creatoris, tunc poſſet diſſolui matrimonium etiam quo ad vinculum matrimonij. d. c. quanto. Quia licet matrimonium dicatur verum inter infideles & paganos, nō tamen dicitur reſtum, vt latius ibi Doct. proſequuntur. & reſert Franciſc. Marc. in Decif. Parlamen. Delphina. quaſt. 514. nume. 21.

Præter has rationes & alia adduntur, D. Paulus in Episto. 1. Corinth. 7. inquit: Hiſ autem qui matrimonio iuncti ſunt præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro ſuo diſcedere, quod ſi diſceſſerit manere in nuptiam, aut viro ſuo reconciliari. Et iam conſtat, vxori non concedi diſcedere à marito qualibet de cauſa, niſi ſit cauſa fornicationis. Mat. dicto cap. 19. Ergo neceſſe eſt ſententiam Pauli intelligi de diſceſſu cauſa fornicationis, quod ſcilicet vterque maneat ſine nuptijs poſt diuortium, vel reconcilietur. Quemadmodum D. Auguſti. & Hiero-

Hieronym.in allegatis textib.Paulum intellexerunt.

Addunt & hoc propter fauorem liberorum ex coniugijs separatis natorum recepti esse, vt scilicet parentes reconciliantur. Difficillimè autem reconciliatio contingeret, si secundæ nuptiæ permitterentur.

Similiter & hoc ita statutum propter delinquentis fauorem, ne omnino eiciatur extra Ecclesiam. Si enim innocenti parti liberè liceret, nocente viuente ad secundas nuptias conuolare, & nocens continere non posset, non haberet modum nec viam perueniendi ad poenitentiam, quia cum alio contrahere non posset, cum qui dimissam duceret, moecharetur. Propterea si innocens contraxerit cum alio nulla spes perefit de poenitentia, cum tamen Ecclesia non claudat gremiù redeuntibus. cap. super eo. de hæretic. in 6. Quas rationes quoque annorauit Cling. in dicto tracta. causa. Crimin. dicto capit. de redintegratione. Quam doctrinam pluribus auctoritatibus comprobat Didac. Couarru. in 4. lib. Decreta. Epito. secundæ partis, capit. 7. §. 6. nume. 13. & ita pronuntiarunt aliquando Scabini, vt refert in fine Specul. Saxoni. tit. de crimin. poena adulteri.

Argumenta in contrarij adducta solum Doct. quod dictum Christi à contrario sensu sumptum non procedat, cum nullum expressum textum Iuris diuini, directis verbis, seu in sensu directo decidentem contrarium in hoc habeamus, & veteres illud non intellexerint, secundum Augustinum & Hieronymum antediligatos, quemadmodum recentiores nonnulli iam intelligunt, in dict. Epistola 1. Corinth. 7. & capit. 5. & 19. Matth. Quia minimè sunt mutanda, quæ interpretacionem certam semper habuerunt. leg. minime. ff. de legibus. Similiter dictum Pauli declarari aſerunt per textum in d. capit. quanto. 11. de diuortijs. Et hanc sanctorum Patrum & omnium constitutionum Papalium, & omnium Doct. scholasticorum & iurium, communem sententiam esse consulendo scribit Hieronym. Schurpf. in dict. consi. 57. in fin. in 1. Cent.

Non obstat q̄ exceptio debet esse de regula, quia hoc intelligitur, nisi correctio legum vel canonum inde sequeretur, vt post alios in hac materialatè declarat Ioan. Neuizan. in sylua nuptia. §. de ueniendo igitur ad questionem nostram. vers. tu verò omiſſis. num. 1. 40. in 6. vol. tract.

Nil refragatur dictum Ambrosij, ex dicto capit. vxor. Quia hoc intelligitur vxore mortua. cap. quod proposuisti. 32. q. 7. Ita nec dictum Augustini, ex dicto capit. Apostolus. cum hoc per illius sententiam in alijs capitulis declarata, exponatur.

Quid autem ad Ius ciuile respondendum? Responſio in promptu est, si extarent Leges ciuiles, & Ecclesiastici canones, quæ mutuo sibi repugnant, tamen cum de peccato euitando tractatur, etiam in foro ciuili Canonibus standum esse, per differentiam Bartoli, in leg. privilegia. C. de sacros. Eccl. cuius sententia communiter ab alijs probatur Doct. in capit. 1. ext. de noui oper. nunciat.

Sed de hac sententia communi iudicat Ecclesia vera, iudicent quoque Orthodoxæ fidei homines. Nobis satis est sententiam communiorem iudicasse.

Quod verò ad alterum caput attinet: Quod si vir fornicaretur, cogatur vxorem antea, aut eodem temporis tractu, adulterium committentem, in consortium conjugale recipere & admittere. In eo tam iuris Canonici, quam iuris Ciuilis interpretes, imò ipsi Theologi inter se conueniunt. Ita enim expresse affirmat Augustin. in lib. 1. de sermone Domini in monte, vbi ipse dicit: Nihil autem iniquius quam fornicationis, causa dimittere vxorem si & ipse conuincitur fornicari. oc currit enim illud, in quo enim alterum iudicas, te ipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. Quapropter quisquis fornicationis causa vult abijcere vxorem, prior debet esse à fornicatione purgatus, quod similiter etiam de femina dixerim, in Tom. 4. oper. suorum. & habentur in c. nihil iniquius. 32. q. 6. & D. Hieron. in 3. Tom. Episto. in Epistola ad Amandum. incip. breuis Epistola. vers. omnes enim homines. cuius sententia repetitur in c. omnes causationes. 32. q. 7.

De Iure Canonico nulla est dubitatio. c. ex literis. 11. de diuort. c. intelleximus. c. fin. 11. de Adult. Et hanc sententiam vbique iuris Canonici interpretes sequuntur. glos. in d. c. ex literis. in verb. redire compellas. Hostien. in summa, de diuort. vers. Quid si sententia diuortij lata ex causa fornicationis ab vxore commissa, maritus incidat in idem crimen. num. 9. Henric. Boich. nu. 14. Panorm. nu. 6. & Præpos. in col. fin. in d. c. ex literis. Henric. Boich. in d. c. fin. num. 13. Panorm. nu. 4. addens ita communiter Doct. concludere, & Marian. Socyn. in d. c. intelleximus. num. 16. & in d. c. fin. num. 6. cum se q. post glos. in verb. fornicationis. & ante illos Barthol. Brixien. in quaest. Dominica. quaest. 34. in 17. vol. tracta. vbi in vtramque partem ea quaestio ab eo disputatur. & Anton. Corsetus, in c. grandi. num. 72. cum paria delicta mutua compensatione tollantur, nec maritus possit accusare vxorem de adulterio, nec e contra, si vterque eodem morbo laborat. de supplen. neglig. prælato. in 6. Summa Rosellæ, in verb. diuortium. vers. numquid autem in prædictis admittitur compensatio.

Quamuis enim Panorm. in d. c. fin. nu. 4. voluerit, iudicem ex officio suo posse reintegrare matrimonium: tamen sententia ea communiter

approbatur. etiam coniugi competere actionem. Fell. in c. lator. nu. 9. 11. de senten. & re iud. Et hanc communem assertionem acquirere esse testatur Guiliel. Maynerius, in l. in ambiguis. num. 207. ff. de reg. iur. Et hanc communem sententiam Doctorum esse inquit Didac. Couarru. in d. Epitom. in 4. lib. Decreta. 2. par. cap. 7. vers. 6. adijciens, vxorem quoque posse post litem contestatam viro accusanti obijcere exceptionem paris criminis, etiam ante litem contestatam commissi. Licet nonnulli sententiam contrariam secuti fuerint, referente And. ab Exea. in lib. pactorum. num. 377.

Et hanc sententiam quoque Iuris ciuilis interpretes in l. viro. l. cum mulier. Zaf. in l. 2. num. 21. & Alciat. num. 7. ff. solut. matrim. approbarunt. Periniquum enim videtur esse, vt pudicitiam vir ab vxore exigat, quam ipse non exhibeat, quæ res potest & virum damnare. I hæc verba. §. iudex adulteri. ff. ad l. Jul. de adulter. Referunt & eandem Iacob. de Beluſo, in sua pract. iudicia. tit. de Len. num. 22. in 4. vol. tracta. Nicol. Boer. in Decis. suis, quaest. 338. nu. 3. in 2. par. Ioan. Barberius, in suo viatorio. tit. de adulter. vers. vnum tamen notandum est, in quiens, etiam hoc de iure ciuili procedere. Ripa, in Rubr. 15. de iudic. num. 26. Iodoc. Damhouderius, in Enchirid. rer. crimina. c. de adulter. num. 29. vers. primò quando ipse maritus eodem adulteri crimine infamis, & cõmaculatus fuerit. Conrad. Mauler. in tit. de nupt. §. fin. vers. postremò. pag. 127. Author Analysis Instit. tit. de nupt. vers. in quibus. cau. non potest fieri diuortium propter adulterium. & remissiuè Hartm. Hartmanni, in lib. 2. practica. forentit. de accusat. tit. 4. Maritus adulter an possit accusare vxorem adulteram. Quia frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem. c. quia frustra. 11. de viur. Et mutua delicta pari compensatione tolluntur. d. t. penult. & vlt. 11. de adul. d. l. viro. ff. solu. matrim. glos. in c. cum super. in verb. posse. 11. de concess. præbend.

Non est hic facienda aliqua difficultas, quod propriè dicatur committi adulterium cum femina coniugata. l. inter liberos. §. lex Iulia. ff. ad l. Jul. de adulter. Quia hoc casu secundum iuris Canonici dispositionem, etiam cum soluta muliere vir matrimonio coniunctus fornicando, dicitur adulterium committere. c. puto. 2. q. 5. Panor. in c. transmissi. nu. 5. & 11. de eo, qui cogn. cõsang. & Socyn. Jun. in con. 32. num. 5. & 6. in 2. par. con. Licet de iure ciuili secus sit. Ludo. Gozadin. in con. 21. numer. 5. Huic decisioni qui acquiescere Volunt, illorum sententiæ non sunt sequendæ, exemplo Iuris Consultorum, qui rarò improbarum sententiarum auctores nominabant, & sequebantur. l. quidam existimarunt. ff. si cert. peta. l. 2. §. ex his. ff. de verb. obliga. l. 1. ff. ad municipalem. vt præclare annotat Marius Salymonius in l. Gallus. §. qui dam rectè. num. 14. ff. de liber. & posthu. in 3. vol. repe. Et suprascripta conclusio adeò generalis est, vt de iure responderit Paul. de Castro, mulierem non debere excludi à petitione dotis, ratione adulteri commissi, quando vir eius etiam legem matrimonij violasset, & concubina aliuisset. in con. 402. in 1. par. con. secundum nouam impressionem, cuius sententiam communiter Doct. approbarunt Hippo. de Mar. in l. 1. §. fin. num. 5. ff. ad l. Cornel. de Sicar. in l. patre vel de marito. num. 10. ff. de quaest. & in suis singu. 234. incip. Paria delicta mutua compensatione tolluntur. Aegid. Bosſius, in tract. rer. crimina. tit. de coitu damnato & punibili. num. 56. Ludo. Carerius, in sua praxi crimina. §. circa quartum. de modo se defendendi. num. 17.

An quoque sententia requiratur, satis crasse explicarunt Hostien. in summa. d. tit. de diuort. & Franc. Mar. in suis Decis. parlamen. Delphina. d. quaest. 514. Bosſ. Monnerus in d. tracta. de matrimo. cap. 5. quæ repetere non est necesse.

CONCLUSIO VII.

A adulteri hodie poena capitis puniuntur. Sacrilegos enim nuptiarum, Imper. dicente. gladio puniri oportet. l. quamuis. 2. C. ad l. Jul. de adult. §. item lex Iulia. Instit. de pub. iud. Hippo. de Mar. in con. 73. num. 26. & Ioan. Millæus, in sua praxi crimin. persequ. in tracta. de poen. numer. 30. & in tract. poen. circa mortem. num. 113. Hanc sententiam communiter approbatam esse dicunt Alex. de Imol. in con. 13. num. 3. in 7. vol. & Roland. à Valle, in con. 74. numer. 8. in 1. Tom. con. Mulier verò adultera verberata, in monasterium detruditur. Auth. sed hodie. C. eod. tit. Ioan. Caccialupus in l. si qua illuſtris. num. 20. ad S. C. Orſician. Ioan. Millæus. in suis commen. super consue. Gallæ in Rub. 18. numer. 7. quod quidem intelligitur, quando simplex fuerit adulterium. Si verò concurret qualitas incestus, est poena capitis, nec per d. Auth. sed hodie. non est correctum, quòd in l. si adulterium cum incestu. & ibi glos. in verb. si adulterium. & Bartol. ff. de adulter. traditur. Ange. Aretin. in tract. de malefic. in §. Che haj adulterato la mia dona. vers. quæro quæ sit poena adulteri. num. 44. & Ludouic. C. rer. in sua pract. caus. crimin. cap. incip. nonò excusatur maritus occidens adulter. nu. 4. pag. 199. lib. mei. Sed cum quæreretur à me, an ea poena de iure & consuetudine Lubecensi, secundum communiorum Doct. sententiam procederet, respondebam non procedere, per ea quæ scribunt Alex. de Imol. in con. 99. numer. 13. in 6. vol. con. Hip. de Mar. in con. 101. nu. 50. cum se q. 10. Bapti. in l. omnes populi. nu. 268.

ver. lex. d. p. pena adulterij est p. ca. capitis. ff. de iustit. & iure. in 1. vol. repet. Socy. in conf. 3. 4. nu. 8. in 2. par. con. Sanctus de Arcto. in con. 50. nu. 3. in 1. vol. crimi. con. Sed cum ea luri diuino repugnent, si dormierit vir cum vxore alterius vterque morietur, id est, adulter & adultera, & auferas malum de Isra. l. Deuter. 22. capit. existimauerim talia statuta de luri diuino non defendi posse. ca. sunt quidam. 25. q. 1. Licet Doct. statuta ista valere arbitrentur, per ea quae cumulatit Andrae. Tir. q. in tra. de leg. conu. & iure marita. in 13. l. glo. primae par. 13. De poenis Iuris Diuini, Canonici, Iuris antiqui, & Iuris Codicis, scribit D. & amicus meus summa reuerentia colendus, excellentis virtutis & doct. in Iurisconsult. Raymundus Pius Fichardus. in suis collectis Commu. opi. in verb. adulterij p. ca. nu. 19. in To. 2. Comu. opi. Sed quid on per confessionem mulieris adulteratx & fornicantis probet adulterij, scribunt consulendo Ias. in con. 2. 2. nu. 3. in 1. vol. con. & Lau. Sylua. post alios, quos ipse allegat in con. 50. nu. 4. non probari.

CONCLUSIO VIII.

- 8 **AGENTI** contra filium ex debito paterno, necesse est allegare filium esse heredem, & illud probare, alias si non probaret, succumbere debet tanquam non probans id, quod est causa suae intentionis per doctrinam Bar. in l. necessarij. ff. de acquir. haere. & Bal. in l. si cum dotem. §. transgre diamur. ff. solu. mati. Et hanc sententiam communem esse scribit ibidem Io. de Imo. nu. 26. ver. sic in si. glo. Alexan. de Imo. in con. 3. 4. nu. 5. vbi Caro. Molin. in verb. fauor. p. ca. aures autoritatem adducit in 3. lib. con. & in con. 73. nu. 3. in lib. 5. & in con. 83. in princip. in 6. vol. conf. Et istam magis communem Docto. conclusionem esse meminit Barth. Socy. in conf. 61. nu. 7. in 1. vo. conf. Non obstant dicto Apostoli: Si filius, ergo haeres. Quia illud dictum procedit in filio agente, non autem in filio coeuento, vti haeres. Quia tunc qui agit contra filium vti heredem patris, debet hoc probare, cum sit causa suae intentionis. Roland. a Valle, in con. 20. nu. 17. & 18. in 1. To. conf.

CONCLUSIO IX.

- 9 **Agens** ad poenam debet probare se prius pro parte sua contractum aimpleuisse. Iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. Propterea vt aduersarius meus possit praetendere me ei non seruasse promissa, & incidisse in aliquam poenam vel priuationem, semper requiritur, qd ipse prius liquidissime probet, se mihi aimpleuisse omnia pro parte sua promissa. I. quarto. §. inter locatorem. ff. loca. Ita in specie voluit Alex. de Imo. in con. 66. nu. 2. 4. ver. si constat autem in 6. vol. con. Quia natura est poenarum siue legalium, siue conuenientium, quod nisi petens poenam probet ex sua parte aimpleuisse contractum, repellitur a petitione. Nam liquida, vt poena petatur, debet esse causa. Bal. in ca. 1. nu. me. 10. titu. qualiter Domi. proprie. feu. priue. in verb. feudo. Alex. de Imo. in conf. 2. 12. nu. 2. & 3. lib. 2. con. Roland. a Valle, in conf. 57. nu. 17. in 1. To. conf. Quam doctrinam latius declarant Ludouic. Roman. in con. 2. 4. nu. 2. Andrae. Barba. in conf. 51. nu. 23. in col. fin. lib. 1. Idem Barba. in conf. 15. nu. 3. cum seq. in cod. volu. & Thomas Parpalias, in l. si quis maior. nu. 105. ver. si decimo quarto. C. de tran. sac. Ex quorum explanationibus hanc communem Docto. sententiam esse liquet.

CONCLUSIO X.

- 10 **AGGRESSVS** aufugere (nam aliquem fugatum esse quendam censetur iniuria) non tenetur. Item apud. §. 1. ff. de iniur. Bar. in l. 1. nu. 8. C. vnde vi. Et hanc communem Docto. conclusionem esse, inquit Alex. de Imo. in conf. 109. nu. 4. ver. quini mo. secundum magis communem conclusionem, vbi Molin. in verb. fugat. in lib. 1. conf. plures autoritates Doct. adducit. Et scribunt in hanc partem consulendo multa praecleara & elegantia Bal. in con. 312. in 4. vol. con. & Stephan. Bertrand. ab alijs non allegatus in conf. 290. nu. 6. cu. seq. in 3. volum. 1. par. & in conf. 128. in 7. vol. conf. vbi ipse hanc sententiam communiter approbatam esse, nec ab ea in consulendo, vel iudicando recedi oportere, post alios refert copiose hanc materia, prosequit Barth. Romul. in explicat. l. vt vim. nu. 58. 59. 60. & 61. cu. seq. ff. de iustit. & iure.

CONCLUSIO XI.

- 11 **AGNATI** quando in continentis de iuribus suis, & bona contra uersa esse feudalia, vbi inter filiam defuncti & 2 gnaros esset cotrouersa de feudo, probare parati sunt, impeditur tunc missio, & ipsi dicuntur legitimi contraditores, adeo vt non admittatur ipsius Imperatoris sententia, quae extat in §. inter filiam defuncti. c. 1. titu. si de feudo. func. contro. ff. int. do. & agna. vafal. in vrbibus feud. Ita voluerunt Ifern. & Aluaror. ac alij in d. §. inter filiam. Bar. in l. filiam. ff. ad S. C. Trebel. & Docto. in l. fin. C. de edic. D. Hadria. rollen. Etsi autem hac conclusio vera sit, quod quando agnati sunt parati in continentis docere de iuribus suis, impediatur missio, & dicantur legitimi contraditores, tamen hoc admittitur cum eo temperamento, vt dicantur legitimi contraditores, quando ipsi agnati possederunt, secus si non possederunt, vt per Barto. & alios in d. l. filiam. ff. ad S. C. Trebel. & Dec. in conf. 84. nu. 1. in 1. par. conf. & in con. 213. nu. 2. in 2. par. con. & in con. 424. nu. 1. septimo. in 3. par. con. & in con. 467. nu. 1. duodecimo. in 4. par. con. vbi dicit, hanc opinionem esse communem. Ita quoque

attestatur Roland. a Valle, in 1. con. numer. 71. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XII.

- 12 **ALIMENTA** si legantur mulieri in domo heredum, tenentur ipsa sibi inorari, quia verba appositae in legata, quod haeres teneatur praestare alimenta in domo, ponuntur in comodum & fauorem haere dis, cum dicatur minus grauis ipse heredibus praestatio alimentorum, si in domo alimenta praestentur, secundum differentiam Bartol. in l. Caio. §. Imperator. numer. tertio. ff. de alim. & cib. lega. Et hanc sententiam communiter approbatam esse scribit D. Alex. de Imol. in con. 100. nu. 1. in 1. lib. & in con. 168. nu. 5. & 6. in 6. volum. conf. Barthol. Socy. in conf. 286. nu. quinto. in 2. volum. conf. Stephan. Bertrand. in con. 177. in volum. 2. par. altera Sed haec doctrina vt dextre intelligatur necesse est: si enim ex causa iusta mulier non possit morari in domo heredum, legato non priuaretur. Ita communis calculo illam generalem differentiam Docto. limitant. Bart. in d. §. Imperator. Bald. in l. 1. numer. decimo. Sali. et. numer. quarto. C. de legat. Petr. de Anchora. in conf. 254. nume. tertio. Ioan. de Anan. in conf. 54. nume. primo. & ibi Ludouic. Bologn. in addit. sua. nume. quarto. pulchre Ias. in l. diuortio. numer. 23. & 25. & in d. l. 1. numer. tertio. C. de legat. & in conf. 44. num. secundo. in 1. volum. con. quam & reliqui Doct. referunt Roland. a Valle, in conf. 21. nu. vndecimo. in 1. Tom. approbat. Licet non ignorem Paul. de Castro, inter dispositionem ipsius testatoris & legis in d. l. 1. nu. quarto. C. de legat. distinguere, cuius sententiam cum temperamento, ibi Alex. nume. quinto. intelligendam esse arbitratur. Quis autem iustam illam causam probare cogatur, an mulier, quod iusta de causa in domo cum heredibus viuere non possit, an verba haeres probare debeat, referunt in specie Petr. de Anchora. in d. con. 254. & Ias. in d. l. diuortio. d. nume. 25. Quamuis Francisc. de Curt. in addit. ad Alex. in d. l. 1. in verb. morari illud. in con. Anchorani non inueniri dixerit: aliquando tamen bonus Homerus dormiat.

CONCLUSIO XIII.

- 13 **APPELLARE** non licet a sententia Principis, Senatus, vel Praefati praetorio. I. 1. ff. de quibus appel. non licet. l. praefati. ff. de minor. Guido Papa in suis Decis. quae. 100. Supplicare & reclamare tamen ab ea licebit. I. si quis aduersus. A. u. h. e. n. t. q. u. s. supplicatio. C. de pre. scrib. Imper. offe. Hippo. de Mar. in suis Sing. singul. 647. glo. in verb. supplicauit. & Doct. in c. ex literis. 11. de resti. in integ. Propterea inquit ibi Abb. quod in omni materia Legis, rescripti vel instrumenti, vbi non liceret appellare, semper sit licitum supplicare, cum sint diuersae media appellatio & supplicatio. Et hanc communem opinionem esse Docto. inquit Philipp. Decius in l. fin. nu. 50. C. de edic. Diui Adria. rollen. & Roland. a Valle, in con. 9. 1. numer. 4. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XIII.

- 14 **Appellatio** pendente non praesumitur pro sententia, nec pro processu. c. quoniam contra. & quae ibi tractantur, extra de probat. c. cum inter. in fin. a contrario sensu. extra de re iudica. Quia virtus sententiae extinguitur vel suspenditur per appellationem. l. 1. in fin. ff. ad S. C. Turpil. c. venientes. extra de iurciu. Fell. in d. ca. quoniam contra. nu. 2. ver. si. prima conclusio. Et licet Ioan. de Imo. in casu praesentia. per illum tex. extra de renuntia. nume. 4. voluerit, qd semper deberet praesumi pro iudice & sententia, tamen communis sententia est in contrario sensu, referentibus Panor. ibidem nu. 19. ver. si. haec est communis Docto. conclud. Dec. nu. 32. ver. in glo. ff. in con. vbi ipse Dec. nonnulla fundamenta, quae pro Imole sententia faciunt, adducit.

CONCLUSIO XV.

- 15 **Appellari** a sententia arbitri an possit Doc. inter se non conuenisse. Bar. in l. arbitro. nu. 6. ff. qui sat. cog. l. nemo potest. nu. 13. 14. & 15. ff. de leg. 1. in l. 1. nu. 2. & 3. C. de rece. arb. Nam in illis casibus, in quibus oritur hodie actio, iuxta l. cum antea. & l. ne in arbitris. C. de arbit. voluit Bar. admitti appellationem. Et huius sententiam Pau. de Ca. in d. l. arbitro. nu. 4. approbat. Ita refert Ale. de Imo. in d. l. nemo potest. nu. 56. Propterea Io. Fran. a Ripa eius decisionis illam rationem reiecta explanatione Ias. esse, cur non appellaretur, voluit, quia sententia arbitri nullum parit iuris effectum, nam non producit actionem in d. l. nemo. nu. 90. Sed commu. opi. in contrarium esse contra Bar. per multas rationes, & fundamenta duo illi recentiores interpretes Alex. de Imo. & Ias. de May. referunt in d. l. arbitro. nu. 9. & in d. l. nemo. nu. 19. & Ias. ibid. nu. 56. cum seq. Licet de iure Canonico appellare liceat, cum de acquirere canonica, omnis quocumq; oppressus appellare possit. cad Roman. & glo. in ca. iudicibus. 1. q. 6. Bal. in d. l. 1. nu. 1. ver. tertio oppono. Pau. de Ca. in l. nam & postea. §. si minor. nu. 9. ver. non sic compromittendo. ff. de iure iu. Alex. de Imo. in d. l. nemo. nu. 21. ver. item iuxta praedicta, per multas autoritates ibi ab eo relatas, dicens ibidem, hanc communem Doct. esse opi. & in practica seruari. Hoc etiam affirmant Ripa in d. l. nemo. nu. 91. ver. quinto fallit. Mar. Ant. Blan. in tract. de compromiss. in 10. q. de appel. & redu. ad arb. bo. viti. nu. 9. ver. qui exacte hanc disputa. cognoscere voluerit, videat Alexan. & Ias. in d. locis. & Pa. in c. ff. dilect. nu. 17. ext. de arb. & Rob. Mar. in tra. de or. iu. in par. 6.

prin. cap. de appella. numer. 250. cum seq. Nec non d. Blancum in d. tra. 1. de compromiss. d. 10. quæstio. de appella. ubi ipsi & materiam explicant, atque in finitas auctoritates allegarunt.

CONCLUSIO XVI.

16 Appellari licet non possit ab executione. I. ab executione. C. quorum appellationes I. ab exequutore. ff. de app. illud tamen fallit in sententia lata de exequendo vel non exequendo. Ita voluit gl. in verb. ab executione. in d. lab. executione. Et huius gl. sententiam communem esse, & seruari in quibus Lanfr. de Oriano. in repe. c. quoniam. cap. 10. de interloc. & appella. nu. 60. vers. poterit tamen appellari. & Bartho. Socy. in tractat. fallent. regul. 24. inci. appellatio in qualibet causa permilla est. nu. 2. vers. fallit in executione. Sed contrariam sententiam, scilicet, appellari à sententia executionis, siue de exequendo, non licere, multo alij Doct. eamque magis communem opinionem esse voluerunt. A lex. de Imo. in confi. 95. nume. 4. ver. quod autem à sententia. in 2. lib. confi. Petr. Philipp. Cornæ. in confi. 71. nu. 20. in fin. 1. volu. confi. Philipp. Dec. in c. nouit. nu. 4. extrâ, de appella. Roland. à Valle, in confi. 43. nume. 5. in 1. Tom. confi.

CONCLUSIO XVII.

17 Appellatio si est lata super possessorio, cum de mero possessorio agatur, non admittitur. I. vnica. C. si de moment. possess. fuerit appella. Phil. Dec. in confi. 28. & in l. 1. nume. 6. C. de bono. possess. sec. tab. & in l. fin. nume. 49. C. de edict. D. Hadria. tollent. idque procedere in omni possessorio scribit Marana. in tractat. de ord. iud. par. 6. tit. de appell. nume. 29. 4. ver. de demof. extrâ limita. addens tamen communem conclusionem esse, quod intelligatur ad effectum retardandæ executionis. Sed cum satis abunde cū multis adductis auctoritatibus à Franc. Viuis, in lib. 7. commun. opin. in verb. appellatio. & D. Fichard. in addit. commu. opin. Baprist. à Villalobos, in ver. appellatur. nume. 131. scriptum sit, nihil aliud addo, nisi quod hanc conclusionem plenus explicarint recentiores Didac. in suis pract. quæstio. ca. 23. nu. 8. & Ostaian. Cacheran. in decis. senar. Pedemon. decis. 25. licet Carol. Molin. illam sententiam post alios multos Doct. cū non sit iure prohibitum, ne à sententia lata super possessorio appelletur. d. l. 1. ibi. Et si appellatio interposita fuerit, tamen lata sententia fortitur effectum, retinerdam esse voluerit. Et hæc veritatem esse addiderit in addit. ad confi. Decij. in d. confi. 28. in verb. permilla. allegans consiliū elegans, & illam materiam bene explicans. Ias. in confi. 188. incip. redemptoris nostri. in 2. volu. confi.

CONCLUSIO XVIII.

18 APOCHA sola non iuuata aliquo adminiculo, facti solummodo secundum communem opinionem, aliqualem præsumptionem. Bar. & alij in l. ad monendi. ff. de iureiur. Abb. & Felin. in c. 2. extrâ, de fide instr. & hoc propter præsumptionem, quæ est, quod quis de facti non faciat falsam scripturam. A lex. de Imo. in confi. 239. nu. 7. ver. vbi aut scriptura priuata non subscripta à testib. &c. in 6. vol. confi. Et hanc sententiam communiter approbatam esse refert Ias. in confi. 129. vers. Tamen communior est præcedens opinio, vbi ipse hunc articulum egregie & copiose explicat in 1. vol. confi. & post eum quoque Roland. à Valle, in confi. 26. nume. 14. in 1. Tom. confi. tradidit.

CONCLUSIO XIX.

19 ARMORVM delationem domini & Magistratus prohibere possunt, secundum verorem de iure, & magis approbatam sententiam, vt per multas rationes & fundamenta tradunt Aym. Crauet. in confi. 314. in 2. par. & Roland. à Valle, in confi. 3. in 2. vol. confi.

CONCLUSIO XX.

20 AVTH. Minoris debitor. C. qui dare tuto. vel curator. possunt, etiam si loquatur in curatore, tamen secundum communem sententiam etiam in tutore locum habet. Ita communiter Docto. concludere, & communior sententiam esse inquit Angel. Aret. in §. fin. in fin. Instit. de auctor. tuto. & in §. actionum. vers. quæro qui possint esse tutores, nume. 33. Instit. de act. & Roland. à Valle, in confi. 83. nume. 6. in 1. Tomo.

CONCLUSIO XXI.

21 Authen. Res quæ. C. communia de legatis, locum non habet, quando causa fideicommissi præcessit causam dotis, sed videtur habere locum, quando causa dotis præcessit causam fideicommissi. Ang. de Peru. in Authen. de resti. & ea quæ parit. in vndecimo mense. colla. 4. & Ias. in d. Authen. res quæ. nu. 29. ver. ex secunda habetis extensione. Sed sententiam contrariam verorem & probabiliorē esse scribit Bartho. Socy. in confi. 23. in 3. vol. confi. Et hanc auctoritate præstantissimorum virorum firmari meminit Io. Croctus in l. filius familiaris. §. diui. nu. 168. ver. vltimo confirmatur. ff. de leg. 1. & communem esse dicit Roland. à Valle, in confi. 85. vbi ipse post Socy. argumentis, quæ in contrarium adducuntur, respondet, in 1. Tom. confi.

CONCLUSIO XXII.

22 AVXILIVM & opem si quis præstiterit in delicto, etiam si ipse manum non apposuerit, tamen pari poena cum faciente & committente punitur. Ita voluit gl. in verb. pari poena. vbi ipse quadrupliciter consensum, scilicet, negligentiam, consilij, cooperationis, & auctoritatis, seu defensionis constituit, & in tertio casu cooperationis æqualiter peccant facientes & consentientes in c. 1. extrâ de off. & potest. iud. delega. quæ gl. refert Bal. eamque approbat in l. raptores. nu. 6. vers. vltimus no. C. de epif. & cle. Et hanc notabiliter declarat Panor. in d. c. 1. nu. 5. Ita quoque voluerunt alij Doct. Bar. in l. is qui opem. nu. 5. & in l. in furri. §. ope. nu. 2. & 3. ff. de fur. Angel. Aret. in tract. de malefic. in verbo, dicto maleficio. semper astitit. num. 10. vers. quæro qua poena puniatur præstans opem. & ibid. in addit. August. Ariminensis, Bartho. Cepolla. in confi. 34. nu. 21. vers. & pro prædicta decisione addu co. in confi. criminalibus Bartho. Socyn. in suo eleganti confi. 188. nu. 6. vers. sed iterum instari possit. & nu. 7. ver. confirmatur ista responsio ex alio. in 2. volu. confi. Hanc Docto. communem opinionem esse consulendo inter cætera scribit Petr. Philipp. Cornæ. in confi. 8. nu. 1. vers. sed præstitit opem. in 3. volu. confi. Et hoc casu non adhiberi illam distinctionem, an ille cui præstatur auxilium esset aliis facturus, vel non, cuius doctrinæ meminerunt Dy. in c. nullus ex confi. nu. 3. de regul. iur. in 6. Bar. in l. non solum. 6. si mandato meo. ff. de iur. Tradit Dec. in d. c. 1. nu. 12. extrâ, de off. & potest. iud. delega. Et hanc tantquam communiter approbatam adiectis declarationibus & limitationibus ipse approbat. licet Felin. aliam magis communem esse tradiderit ibid. nume. 8.

B

CONCLUSIO XXIII.

1 BANITVS pro maleficio, secundum iuris ciuils dispositionem, testificari potest. Quia bannum non irrogat infamiam iuris. Nam potius fingitur cõsumax quam conuictus. Et cõsumacia non infamat, cum proprie loquendo contumacia non sit maleficio, nec consistat in male agendo, sed in omitiendo. Hanc communem opinionem esse inquit Bal. in c. super co. nu. 4. refert ibid. Fel. nu. 6. extrâ, de testib. & in c. postulat. num. 5. extrâ, de foro compe. Sed si statutum adgrauaret contumaciam banniti, quia haberetur pro confesso, tunc repelleretur à testimonio, cum eo modo sit infamis infamia iuris municipalis, quæ infamia Baldo ibidem dicente, coheret oisibus. Sequitur Roland. à Valle, in confi. 41. nume. 48. in lib. 1. confi.

CONCLUSIO XXIII.

2 BANNITVS, statuto disponente, q̄ impune occidit possit, illud statutum intelligitur de ritè bannito, alias si quis offenderet non ritè bannitum, non deberi iuari dicto statuto. Hypol. de Marf. post alios l. §. præterea. nu. 17. in fin. ad leg. Corne. de Syca. & in confi. 38. nu. 2. in 1. volu. confi. vbi ipse multa ad hanc decisionem facientia cumulat. Et sic de bannito ex vera cõfessione, vel ex veris probationibus delicti, non autem ex contumacia. Bald. & Ioan. de Imol. in l. si mora. ff. solu. matrim. vbi A lex. de Imo. nu. 13. inquit, quod ita magis communiter à Doc. concludatur. Quia condemnatus propter contumaciam magis dicitur condemnatus vigore contumaciæ, quam ratione delicti. Et hanc sententiam cõmunem esse consulendo scribit, adducens multas alias auctoritates & fundamenta Roland. à Valle, in confi. 45. nume. 66. cum seq. in 1. Tom. confi.

CONCLUSIO XXVI.

3 BONA subiecta restitutioni fideicommissi cõfiscari non possunt, & præsertim accedente prohibitione testatoris de eis non alienandis. Et hanc sententiam de iure probabiliorē esse consulendo, scribit A lex. de Imo. in confi. 23. nu. 3. vers. sed præmissis non obstantibus. in 1. lib. confi. per l. Imperator. & differentiam Bar. ibidem. ff. de fideicõmiss. liberrâ. Quam opinionem A lex. in d. confi. nouem notabilibus fundamentis confirmat. l. Statius. §. Cornelio. ff. de iure fisci. Et sequuntur hanc sententiam Dec. in confi. 442. nu. 18. 19. 20. 21. 25. 26. & 27. in 3. part. confi. & Dec. in l. 3. §. illud. ff. quod quisque iur. in alium statuatur. Hippol. de Marf. in confi. 49. nu. 51. Ambros. de Opizonibus. in §. Diui Seuerus. nu. 47. & 48. ex l. filius familiaris. ff. de legat. 1. Plures auctoritates adducunt Hippol. de Marf. in d. confi. 49. nu. 51. & Molin. in verb. confiscatio. ad d. confi. 23. Et hanc sententiam Doct. receptam esse meminit Roland. à Valle, in confi. 31. nu. 25. in Tom. 1. confi.

C

CONCLUSIO XXVII.

1 CASVM fortuitorum obligationes de solitis, non autem in solitis, inconfuetis, vel non verisimilibus euenire intelligitur. I. si tulas. §. frumenta. ff. de contrah. emp. Bar. in l. sed & si quis. §. quæstrum. nu. 3. circa ff. si quis cautio nibus. Pulchrè consulendo scribit Bal. in confi. 119. ver. in contrarium

videtur in 1. vol. conf. Quia de talibus non est verisimile fuisse cogitatum, quomodo dicitur sit, quod traheretur obligatio ad incogitata. Alex. de Imol. in conf. 28. nu. 10. vers. sed his non obstantibus in lib. 1. & idem Alex. in conf. 107. in 3. lib. conf. & in d. cōf. 28. tradit Alex. nu. 12. id etiam procedere, etiam si iuramentum interuenisset. Quia iuramentum non trahitur nisi ad illos, ad quos traheretur renunciatio non iurata. Et iuramentum non ampliat, sed confirmat. l. fin. C. de non nu. pecu. Et hanc sententiam approbat Phil. Cornæ in conf. 23. incip. videtur in hac consultatione. in 2. vol. conf. & in conf. 12. incip. licet diffusè & egregiè discutiat. in 4. vol. conf. vbi ait, quod omnes casus fortuiti, dici possint insoliti & inopinati, sed secundum magis & minus. Nam quidam sunt qui facile à quocunque possunt prouideri, quidam qui non, nisi à prudentibus viris, quidam qui solum à prudentissimis, quidam verò, quos nullus etiam prudentissimus vir facile cogitaret, & inter istos ponit casum belli. Et prædictam sententiam Bart. communem esse, scribit Io. Fran. de Ripa, in tract. de peste, §. de priuileg. contra. causa pest. nu. 83. circa fi. & nu. 99. & Jac. Mandellus, in conf. 1. nu. 7. in fi. in suis conf. Licet multi Doct. contrariam sententiam secuti fuerint, quorum veriore opinionem esse arbitrat Alex. de Imol. in d. §. quæsitum. nu. 15. Et lafon appellat hanc sententiam magis communem, in conf. 107. vers. ne huic fundamento obstat. in 1. vol. conf. sed priorem tanquam communi voto approbatam sequor, quam multos Doct. approbare certum est. And. Barb. in conf. 21. nu. 11. cum seq. in 2. vol. conf. Fran. Curt. in addit. ad Alex. in d. §. quæsitum. verb. ru. veriore. Carol. Mol. in add. Alex. in d. conf. 28. in ver. insolitus. vbi ab ipsis plures autoritates Doc. adducitur.

CONCLUSIO XXVIII.

2. **C A V S A** iusta & publica utilitas in re dubia non præsumitur in principum ac legum definitionibus contra non subditum, sed eius verò contra subditum. Ita pulchrè Panor. in c. quæ in ecclesiis. nu. 15. ver. Item limito ut præsumatur pro principe respectu subditorum tantum, non autem respectu aliorum. Et Fel. nu. 60. 61. & 62. vers. limita tertio. vbi plures autoritates Doc. ab ipsis, & ab Apostilla ad Commenaria Pan. in verb. respectu subditorum. allegantur. ext. de conf. Et hæc communem opinionem esse, cum adiecta egregia declaratione illius materiae, dicit Vasquius Menchacensis, in li. 1. cōtrouer. illust. c. 2. nu. 2.

CONCLUSIO XXIX.

3. **C a u s a**, propter falsitatem quæ in testibus vel instrumentis committeretur, non perditur. l. Diuus Hadrianus. ff. de re iud. l. qui agnitis. ff. de excep. secus si circa acta falsitas esset commissa, Bar. in l. in fraudem. §. quoribus. ff. de iure fisci. Abb. in c. cum venerabilis. nu. 30. vers. secundò principaliter noto. extra, de exce. Et hanc sententiam communem opinionem esse, scribit Decius ibidem nu. 21. in gl. in verb. per vitium. vbi ipse post Abb. eam materiam latius & eleganter profequitur.

CONCLUSIO XXX.

4. **C E N S V** ipso quempiam, ob ipsius non solutionem, non priuari communi opinione receptum esse constitutus. 11. de religio. domibus, vbi communiter Doct. annotarunt. Si autem in contractu censuali esset appositum iuramentum, & censuarius censum non solueret in tempore conuento, eo priuaretur. Et hanc communem sententiam esse dicit Casiodorus, in tit. de iure iur. Decis. 11. Roland. à Valle, in conf. 6. nu. 41. in 1. vol. conf. referente.

CONCLUSIO XXXI.

5. **C I V I T A T E S** non recognoscentes superiorem iura principis habere dicuntur, & illud de illis, quod de principibus iudicari debet. Bar. in l. 1. in §. de qua re. ff. de postul. l. acta. §. de amplianda. ff. de re iud. in l. infamem. circa fi. ff. de pub. iud. Et hæc sententiam communem esse scribit Dec. in con. 357. nu. 1. in fi. & in cōf. 534. nu. 2. in 3. par. cōf.

CONCLUSIO XXXII.

6. **C i u i t a t e s** siue recognoscant principem superiorem, siue non, possunt loca publica, plateas, pascua, emptoria & alia vendere, sed tali ordine, quod primò per statum faciunt locum publicum priuatum, & tunc possunt vendere huiusmodi loca, non tanquam publica, sed tanquam priuata, Bar. in l. continuus. §. cum quis. nu. 5. Licet Raph. Cuma, ab illius sententia recesserit ibid. nu. 7. cuius differentiam Pau. de Can. 4. ff. de verb. obl. approbat. Imò eo ipso quo ciuitas locum publicum vendit, pascua, &c. eo momento locus factus est priuatus per legem, quia contractus ciuitatis est lex. l. ciuitas & quæ ibi notantur. ff. si cer. peta. Et quod foras, vias, plateas publicas possit vendere, concedere vel alienare, text. est in l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. Zaf. in d. l. continuus. §. cum quis. nu. 4. sed Barth. Cepolla in suo tract. serui. c. 3. de serui. viae. nume. 22. vers. sed si donaret. refert Bartoli sententiam communiter probari, quem & ipse sequitur.

CONCLUSIO XXXIII.

7. **C L A V S V L A** non obstante, &c. nihil operatur, quando plura

obstant, sed debet vnicuique in specie derogari. Quia si extant plura obstantia non sufficeret clausula generalis. Nō obstantes, &c. sed opus est quod de singulis defectibus faciat mentionem. Bal. in l. 1. nu. 22. vers. vnum etiam scias. C. de fur. Alex. de Imo. in con. 60. nu. 20. in fi. ver. ac cedit. & in conf. 196. nu. 10. ver. ad idem optime facit. in 2. lib. con. Fel. in c. nonnulli. nu. 21. ver. quinta conclusio. extra, de rescrip. l. a. in l. fin. nu. 6. C. si contra ius vel ius. publ. Et hanc communem conclusionem Doct. esse, inquit Io. Neuzan. in conf. 12. nu. 171. ver. refutat illa communis conclusio. inter conf. feudalia Alber. Brun.

CONCLUSIO XXXIII.

8. **C L E R I C V S** vel prelati si habuerit administrationem in vita æquiparatur vsufructuario, in morte verò vsuario, ideò de fructibus beneficii nihil disponere potest. Si autem fuerit simpliciter beneficiatus, & viroque tempore, in vita & in morte æquiparatur vsufructuario, quo ad faciendos fructus suos. Hanc distinctionem refert gloss. in verb. referuari. in c. presenti prohibemus. quod est fi. de offi. ord. in 6. eamque per generalem consuetudinem vbi que approbatam esse circa fi. gl. additur. Cuius distinctionem multi Doct. referente Io. de Imo. in c. fi. nu. 8. cum seq. extra, de pecul. clerico. & in c. peruenit. nu. 31. ext. de fideiuss. tanquam sententiam communem approbant. Ita quoque consulendo scribit magnæ autoritatis viri Pet. Phil. Corn. in conf. 314. nu. 2. in 3. vol. conf. & Nico. Bellon. in conf. 3. num. 6. Licet multi alij de hac communi sententia dubitare videantur, vt manifestè apparet ex Commen. D. Panor. in d. c. fi. nu. 5. extra, de pecul. clerico. & in c. cum esset. nume. 21. vers. secundo principaliter quaro. extra, de testam. & vlt. volu. De quo articulo satis quoque eruditè disputat Stephan. Bertran. in conf. 296. in vol. 3. parte 2.

CONCLUSIO XXXV.

9. **C l e r i c i** feudum capere & retinere possunt, cum per substitutos domino inseruire possint. Hoc communi opinione obrentum esse scribit Zaf. in vlt. feud. par. 5. nu. 71. in Tom. 4. & secundum hanc communem sententiam his facultatem Iuris Academia Ingolstadtensis iudicasse refert Barth. Romul. in l. vt vim. nu. 70. ff. de iusti. & iure.

CONCLUSIO XXXVI.

10. **C l e r i c u s** à summo Pontifice impetrare priuilegium testandi, & disponendi de reb. & redditibus ecclesiæ, potest. Cum hoc Papa ex causa concedere possit, quia ad illum ecclesiarum, personatum, dignitatum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio pertinet, noscitur. c. licet. de præb. lib. 6. Cle. 1. vt lite pendente iunctis Legib. l. si quando. C. de inoffi. testa. l. si murus. ff. de testa. Marian. Soc. Sen. in conf. 13. per totum con. in 1. vol. Alex. de Imo. in conf. 15. lib. 2. & in l. & militibus. C. de testam. mill. Et hanc Doct. communem sententiam esse Dec. in conf. 157. & Io. Dilc. in tracta. de arte testan. ti. 1. de his qui non habent testamenti fact. cautel. 3. numer. 3. quam conclusionem Dec. & Dilc. latius explicarunt.

CONCLUSIO XXXVII.

11. **C l e r i c u s** habens concubinam, si admonitus fuerit, & relinquere illam noluerit, ab ecclesiasticis beneficiis vsque ad satisfactionem congruam suspenditur. c. sicut. imò priuari potest si idem. c. si autem. 11. de coh. cleric. quod etiam de iure ciuili procedit. l. eum qui. C. de epi. & clerici. Quæ sententia communiter est recepta referente Ripa in l. si vnquam. in 28. nu. 74. cum seq. & Roland. à Valle, in conf. 98. nu. 7. in 1. Tom. Cum clericus non sit solutus, sed ligatus ecclesiæ. c. inter corporalia. 11. de translat. episco.

CONCLUSIO XXXVIII.

12. **C l e r i c o r u m** concubinas non esse de foro ecclesiæ, & posse per laicos puniri, cōtra communes Doc. multis argumentis tradit Vdalric. Zaf. singul. respon. lib. 2. cap. 17.

CONCLUSIO XXXIX.

13. **C l e r i c u s** si fuerit productus in testem corā iudice laico, & falsum deponit, potest puniri per iudicem laicum gl. in l. nulli. in verb. præscriptionem. Cy. ver. sed respōdeo. Bal. ver. quæro hic de clericis. nu. 5. in fi. C. de testib. & Hippol. de Mar. in l. si. nu. 152. ff. de iuris. om. iud. Sed communis Doct. opinio communitori calculo approbata est in contrarium, id attestantibus. Rober. Maranta, in tractat. de ordi. iud. in par. 6. in 12. actū. De incidenti criminali contra aduersarium quid falso producentem. ver. sed quid si fuit. nume. 4. & Roland. à Valle, in conf. 12. nu. 34. cum seq. & nu. 58. in 2. Tom. conf.

CONCLUSIO XL.

14. **C O L L E C T A M** quis subire & exponere debet, eo in loco vbi quis possidet bona. Quod ad eò generale est, vt ratione receptæ consuetudinis per Italiam imponantur collectæ etiam forensibus in loco vbi prædia possident. Barr. in l. vnica. nu. 28. C. de mulierib. & in quo loco,

1000, lib. 10. Bald. in l. etiam. numer. 15. cum seq. C. de execut. rei judica. Alex. in con. 22. nu. 5. in lib. 5. con. 83. vers. l. tē generalis con fuerudo per totam Italiam, in 3. vol. con. vbi ipse plures auctoritates adducit. Dec. in con. 68. 4. numero 10. in 5. par. con. Marian. Socyn. Jun. in con. 49. nume. 26. in 1. vol. con. Aymon Crauer in con. 111. nu. 10. in 1. par. conf. Et hanc esse veram & communem conclusionem fir mat Curt. Junior in con. 6. An autem ea differentia procederet, quan do collecta imponeretur secundum æstimatē, latē disputavit Roland. à Valle, in con. 32. nu. 14. cum seq. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XLI.

15 GOLLATIO facta ab episcopo sine præsentatione patroni est nulla. c. decernimus. 16. q. 7. c. cum dilectus. extra. de iure patronat. quam quæstionē latius explicat Guido Papa in Decis. Gratianopol. quæst. 374. Et hanc sententiam magis cōmunē esse inquit Rochius de Curte, in tracta. de iure patron. in verb. honorificum. in 1. quæst. num. 1. in 15. vol. tract. Doct. Sed optimē illam explicavit Roland. à Valle, in con. 47. nu. 22. cum seq. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XLII.

16 Collatio locum non habet inter ascendentes succedentes descen dentibus. Alex. de Imol. & alij in l. si emancipati. C. de collat. Licet autem las. ibid. numero 28. disputationis gratia quædam argumēta contra cōmunē adlaxerit, quibus responderet Dec. n. 8. addēs fortiores, contra communē, rationes tamen nec ipse ausus est recedere à cōmuni, vt ibi latius per eum. Quam communem eleganter de fendit Hieron. Cagnol. in d. l. si emancipati. nu. 119. cum seq. vers. secū dus articulus.

CONCLUSIO XLIII.

17 COMPENSATIO de quantitate ad quantitatem in liqui dis sit ipso iure, quando de ea pars opponeret. l. si constat. & ibi Doct. C. de compens. Et hanc communem opinionem Doct. esse dicit Mar ian. Socyn. Jun. in con. 147. nu. in 1. par. conf.

CONCLUSIO XLIII.

18 Compensacionis exceptio alicuius quantitatis vel debiti, si quis iurauerit soluere, opponi non potest, sed necesse est vt præcisē so luat. per text. & ibi Doct. in c. ad nostram. 1. ext. de iureiur. Et hanc communem Doct. opinionem esse inquit Felin. ibid. circa fin. vers. & per hoc apparere existimo. Alex. de Imol. in con. 91. nu. 5. in 2. lib. con. Et Andr. Tiracq. in tract. de vtroque retract. §. 3. glo. 3. n. 6. vers. ad uerte. Licet alij multi contrariam sententiam secuti fuerint, quam cō probat idem Alex. de Imol. in con. 12. nu. 15. in eod. 2. lib. con. & horū opinionem sequitur Carol. Molin. in d. con. 91. in verb. damnatur. & idem in Commenta. suis in consuetud. Paris. in 2. parte. §. 62. num. 19. cum seq.

CONCLUSIO XLV.

19 CONDEMNATIO si alicui concessa fuerit, videtur etiam ei dem commissa absolutio, & contra. c. inferior. & ibi glof. in verb. in ferior. dist. 21. & in c. cum inferior. ext. de maior. & obed. & contra cui prohibetur cōdēnatio, eidē videtur quoque prohibita absolutio. Vnde dubitarunt Doct. an hoc vltimū dictū haberet locū in materia correctoria, vt qui prohibetur condemnare ex lege noua correctoria, videtur etiam prohibitus absolueri. Sed glof. in Clem. 1. in verb. contra eos. de hæret. dicit, Quod in materia correctoria hoc non ha beat locum, propterea prohibitus condemnare poterit absolueri. Quam Doct. ibi communiter approbarunt. Hinc soluitur illa dispu tabilis quæstio, si inquisitor hæreticæ prauitatis & ordinarius vter que in cōdēnādo interuenire debeat, an ita etiā in absolue. do, an verò vterque solus possit absolueri. Licet autē Franc. de Acolit. Aret. in Rub. nu. 3. & Barthol. Socyn. nu. 8. d. glof. in verb. contra eos. ff. de acquir. possess. non approbauerint: Tamen Dec. in l. nemo qui con demnare. numer. 3. ff. de reg. iur. & las. in l. 3. numer. 9. vers. quid tenen dum. ff. de re iud. Quia si tollitur potestas condemnandi, non vide tur adempta potestas absoluedi. glof. in d. Clem. 1. verb. contra eos, optimē defenderunt. & huius glof. opinionem magis cōmunē esse Ludou. Carer. in suo tracta. de hæreticis. capl. in clp. de cuius inquisito ris officio. n. 9. inquis. Verū Hieron. Cagno. & Card. Ale. in d. l. in ferior. refert glof. illam saluari in casu suo, speciale que esse in inquisitio ne hæretis, vt licet inquisitor sine episcopo condemnare non possit, absolueri tamen valeat fauore absolutionis, vt ipse latius in d. l. nemo qui condemnare. nu. 3. prosequitur. Quāuis non ignorem Mar ian. Socyn. Jun. referre in d. Rub. de acquir. possess. nu. 66. Aretin. Bar thol. Socyn. & aliorum sententiam videri communem opinionē esse: tamen ipse nu. 81. vers. pro hoc addit Felin. Dec. & las. auctoritate pos se dubitari quæ sit communior opinio, à quorum auctoritate, cum ipse respondeat contrarijs argumentis, recedere non videtur.

CONCLUSIO XLVI.

20 CONFESSIO tunc præiudicare parti dicitur, quādo ab alter

fuit acceptata, aliās fecit. Ita semper consulendo poss. alios tradidit Alex. de Imol. in con. 90. nu. 1. & in con. 11. nume. 7. vbi Carol. Molin. in verb. acceptata plures auctoritates Doct. allegat. & idem Alex. in con. 20. nu. 1. in 4. lib. con. & in con. 184. in 6. vol. con. las. in error. nu. 5. 6. & 7. C. de iur. & fact. ignor. & idem las. in l. postquam liti. nume. 2. C. de pact. Et hanc sententiam communem esse affirmant Curt. Senior in con. 77. & Paris. in con. 131. in 1. vol. Licet alij contrariam sententiam de iure veriore, & meliorib. rationib. fultam esse, existimauerint. Barthol. Socyn. in con. 228. nu. 6. in 2. vol. con. A leci. in tract. de præ sumpt. in 3. regul. prin. præsumpt. 2. 1. num. 6. cum seq. Roland. à Valle, in con. 26. nu. 18. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XLVII.

21 Confessio mariti de dotis receptione tantum debet operari in præ iudicium mariti, & quorumcunque creditorum, quando sunt lapsa tē pora opponendi exceptionem non numeratæ dotis, sicut vera & rea lis solutio dotis operatur, quæ marito & omnibus creditoribus præ iudicat. Hanc cōmunē Doct. sententiā esse multis adductis authorita tib. inquit Matth. de assist. in Decis. sacri conf. Neapol. Decis. 402. nu. 11. Item vera conclusio Doct. est pro communi opinionē. & Ro land. à Valle, in con. 85. num. 42. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XLVIII.

22 Confessio an propriē sit species probationis, magna inter Doct. est altercatio. multi enim voluerunt speciem probationis, & propriē qui dem eam dici glof. in l. 1. in verb. quemadmodum. C. de eden. Barro. in l. vnica. nume. 8. ff. de offic. consul. & in l. si duo paroni. §. idem lu lianus. ff. de iureiur. Salicet. in Rub. nu. 4. vers. tu dic. C. de proba. Quo rum mentionem faciunt adiectis multis argumentis & rationibus. Phil. Dec. in Rub. nu. 9. vers. contraria opinio, scilicet imò confessio sit species probationis. Marc. Mantua. præceptor. nu. 10. vers. contra riam autem sententiam. ext. de probat. & Hippol. de Mars. in repet. Rub. nu. 80. cum seq. C. de probat. Sed contrariam sententiam, quod confessio non sit species probationis, cōmuni voto receptam passim multis in locis interpretes referunt. Cyn. in l. actor. nu. 3. vers. item per simpliciter confessionē. & Bald. nu. 3. vers. secundō præmitte. C. de probat. & idem Bald. in Auth. sed nouo iure. nu. 12. vers. tamen si negetur. C. si cert. perat. quia confessio non est species probationis, sed per eā quis ab onere probandi releuatur, vt de iuramento asseritur. l. eū qui. ff. de iureiur. & per tex. in c. 1. de confes. lib. 6. Ioan. Andr. in prin. Rub. & Panorm. ibid. nu. 3. vers. secunda oppositio est. Ioan. de Imol. in c. 1. ext. de probat. & multalij Doct. adducti per Dec. in d. Rub. nu. 8. vers. expedita differentia. Quorum sententia communis est, referen tib. ibidem Felino. nu. 6. Decio d. nu. 8. Mantua. num. 2. vers. sed prima melior. & nu. 10. vers. teneo igitur ego. nec non Hippol. de Mars. in d. repet. Rub. nu. 88. C. de probat. & eod. Hippol. in suis singul. singul. 110. in clp. communis Doct. opinio est.

CONCLUSIO XLIX.

23 Confessio procuratoris, tutoris, curatoris, facta per modū conten tiosæ iurisdictionis, præiudicat domino, pupillo, & adulto. Barro. in l. certum. §. sed an & ipsos. nu. 2. vbi ipse inter modum voluntariæ & contentiosæ iurisdictionis eleganter distinguit. Et idem Barro. in l. nō solūm. in prin. si de procura. Philip. Corna. in con. 175. in 4. vol. con. Dec. in cō. 22. n. 1. las. in cō. 47. n. 4. in 1. vol. cō. Et hæc trita cōclusionē Doct. appellat Roland. à Valle, in con. 70. n. 5. in 1. vol. con. De qua do ctrina copiosè scribunt Iuris Canonici interpretes in c. fin. Henric. Borch. nu. 40. cum seq. Ioan. de Imo. num. 8. & 9. & Panorm. nume. 10. ext. de confes.

CONCLUSIO L.

24 CONSCIVS de patriæ prodicione, vel coniuratione, seu tra ctatu aliquo contra Rempub. vni principum instituto, si non reuelat atque in lucem proferat illum, incidit in crimen læsæ Maiestatis, cuius que poenam sustinere debet, ita Barro. affirmat, in l. 1. §. occisorum. n. 3. ff. de S. C. Silliano. & in l. vtrum. ff. ad l. Pompeian. de parric. An gel. in tracta. malefic. §. Et hæc tradito la tua patria. nu. 10. & 11. vbi ipse dicit opinionem Barroli quotidie in practica obseruari & cōmunē esse, licet multi alij de ea decisione dubitare videantur, asserentes ta lem scientiam puniri non debere, nisi sciens probationem delicti ha buisset. Dec. nu. 9. & Cagnol. post alios in l. culpa caret. nu. 8. ff. de reg. iur. Dec. in c. 1. nu. 7. ext. de off. delega. sed priorem notissimē Bar tho lom. Romul. in l. vi. vi. nu. 152. ff. de iust. & iure. sequitur, vbi ipse ex Decio & alijs nonnullas limitationes addit.

CONCLUSIO LI.

25 CONSENSVS in alienatione rei feudalis, secundum magis cō munem opinionem Doct. vt ex intervallo interueniat sufficit. Ita Andr. de HERN. in c. 1. & ibi Aluent. num. 15. vers. quæro an consensus, & licentia Domini sufficiat, siue præcedat alienatio, siue subse-

quatur. tit. de prohib. seu. alien. per Frider. & Francisc. Curt. in tract. Feuda. in 4. par. ex quib. causis feud. amitta. in 2. regul. prin. versic. se-
cunda cadit necessaria dubitatio. nu. 138. Quia cum solum agatur de
preiudicio ipsius Domini, sufficit consensus ex post facto interueni-
re. l. in concedendo. in fin. ff. de aq. plu. arcen. Item quia talis consensus
tendit ad tollendum impedimentum, propter quod erat prohibita
alienatio, unde debet cessare effectus impedimenti superueniente con-
sensu. l. vbi l. x. ff. de vscap. Philipp. Dec. in con. 144. nu. 1. Ludo. Go-
zadin. in con. 26. vers. primo, quia de consensu Domini valent aliena-
tiones. num. 9. & in con. 63. nu. 3. Matth. de Afflic. in Decis. sacri conf.
Neapol. Decis. 289. nume. 2. & Anton. Capiscus. in Decis. sacri conf.
Neap. Decis. 115. Iacob. Heinrichmannus in con. 1. vers. secundo quia
dato. nu. 2. in 1. Tom. Blanc magis communem Docto. opinionem esse
refert Roland. a Valle, in con. 97. nu. 33. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LII.

- 26 **CONSTITVTVM** vt operetur effectum suum necesse est
probari, quod constituens tempore constituti possederit, alias illud
nihil operabitur. Alexand. de Imola. post glos. & Angel. in l. quam-
uis. in §. si conductor. numer. 8. ff. de acquir. vel amitten. posses. & in
con. 161. nu. 1. lib. 6. & in con. 24. nu. 5. lib. 7. Dec. in l. contractus. nume.
15. & 16. ff. de reg. iur. in con. 251. nume. 3. in con. 281. num. 5. las. in con.
148. nume. 5. in 4. vol. con. Hanc communem Doct. conclusionem ef-
fice dicit Roland. a Valle, in con. 79. nume. 23. in 1. Tom. con. eruditè vt
omnia tradit Andr. Tiraq. cum in finit. adductis Doct. autoritatib.
in tract. de iure constituti possessorij. in 3. par. in 1. limita.

CONCLUSIO LIII.

- 27 **CONSVETVDO** laicorum non ligat clericos vel ecclesias. C.
ecclesia S. Marix. & ibi Doct. ext. de constit. Et hanc communem con-
clusionem Doct. esse refert Petr. Rebuff. in tract. de consuet. vsu & sty-
lo. & in prefat. numero 56. in Tom. 3. Commenta. in consuetu. Regias
Gallicas.

CONCLUSIO LIIII.

- 28 **Consuetudo** non ex hoc probatur si quis obtinuerit in iudicio cō-
tradictorio, sed bene cum iudex pronunciauerit talem esse consuetu-
dinem. Anton. de Butr. in c. fin. ext. de consuet. Et hanc communem sen-
tentiam esse scribit Rebuff. in tracta. de consuetu. vsu & stylo. articu. 2.
glo. 3. nu. 8. in cod. Tomo.

CONCLUSIO LV.

- 29 **Consuetudo** etiam contra ius scriptum spacio 10. annorum inducitur,
licet quidam voluerint 40. requiri annos. Sed quod 10. sufficiat
extra bona ecclesiastica est communis Doct. sententia. Doct. in l. de
quib. ff. de legib. pulchrè Panorm. in c. fin. numero 11. vers. Quantum
verò tempus requiratur ad consuetudinem inducendam. ext. de consuet.
Guido Papa in con. 131. nu. 4. vers. quare pro declaratione huius ma-
terix in 2. par. in con. 164. nu. 3. vers. & inducitur illa consuetudo etiā
spacio 10. annorum, in 3. par. con. & Rebuff. in cod. tracta. de consuet.
d. artic. 2. d. glo. 3. nu. 17.

CONCLUSIO LVI.

- 30 **Consuetudo** quod per priuatum, qui ius condere non potest, induci
non possit, communis Doct. sententia est. Ita refert Petr. de Rauenna,
in tract. de consuet. nume. 129. in 9. vol. tract. idem voluit Roch. de
Curt. in c. fin. de consuet. nume. 379. vbi inquit, quod communiter cum
loquimur de consuetudine, intelligimus de ea, quæ causatur à tacito
consensu vnius vniuersitatis, vel maioris partis, cum ad eam inducen-
dam tacitas consensus exigatur, & ideo concludit, quod consuetudo
vnius hominis non dicitur proprie consuetudo, quia non conuenit
communi definitioni consuetudinis, subdens quoque quod licet Car-
din. ibi velit, quod ex morib. vnius hominis possit induci consuetudo,
tamen quod largè hoc procedit, quia potius dicitur assuefactio,
quæ differt à consuetudine proprie sumpta. Roland. a Valle, in con. 5.
nu. 74. in 1. vol. con.

CONCLUSIO LVII.

- 31 **CREDITOR** pupilli non excusatur à munere tutelæ ratione
crediti, nisi prebeat ad sancta eloquia iusurandum, quod ex veritate
crediti se obligatum habere pupillum. Textus est in §. vt autem non
demus. in Auth. vt ijs, qui obligatas se habere perhibent res minorum.
colla. 6. & ibi Angel. de Perus. nu. 1. inquit nota, quod vocatus ad tute-
lam, vel curam, iuratur se credere minorem obligatum sibi, vel eius
res, quod sine alia probatione ab eius tutela vel cura repellitur. & hæc
indubitata iuris conclusionem esse scribit consulendo pulchrè Ro-
land. a Valle, in con. 83. nume. 6. consuetas etiam argumenta contra-
ria, quæ contra illam decisionem adduci possent, in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LVIII.

- 32 **CRIMINALITER** agitur, quando poena criminalis applica-

retur fisco, ciuilitè verò agitur quando parti debet applicari id quod
petitur. Ita Bart. post glos. in l. prætor ait. nu. 1. ff. de sepulch. viola. Li-
cet alibi glo. in l. si qua per calumniam. in verb. auri. C. de episco. & cle-
ri. voluerit, tunc agi ciuilitè in delictis, cum ad poenam pecuniariam
agitur, in verò ad poenam corporalem, criminaliter agi. Idem tenent
glo. in l. qui sepulchra. in verb. videtur. C. de sepul. viola. & l. vnica. in
verb. ciuilitè. C. quand. ciuil. act. crim. præiudicet. Sed priorem senten-
tiam Bartoli communem esse scribit ex ipso Bartol. Vltic. Zaf. in cōf.
19. nu. 1. in 1. lib. con. vbi ipse plures autoritates aliorum Doct. ean-
dem opinionem approbantem adducit.

CONCLUSIO LIX.

- 33 **Criminalis** rei iudicium valet, etiam si per procuratorem agita-
tum fuerit, si in processu nihil oppositum fuisset. Hanc sententiam
communem & veriolem Doct. esse, inquit Felin. in c. memini-
mus. numero 15. versic. vltima conclusio. ext. de accusat. & Philip.
Dec. in con. 469. nu. 14. vers. vltimo non obstat.

D

CONCLUSIO LX.

- 1 **DEBITOR** qui negasset debitum, & per sententiam con-
demnatus fuisset, & postquam est condemnatus confite-
tur debitum, non debet ad cessionem honorum admitti.
gl. in l. 1. in verb. iudicati. C. qui bon. cederet poss. Bal. ibid.
vers. sed hinc quaeritur. numero 1. Angel. A. et in. in §. fin. vers. quare
quid si à principio negauit. nume. 5. las. nume. 16. vers. septimo supra
scripta regula. Instit. de act. & Bartol. Socyn. in tract. Fallent. in verb.
cædens bonis. nume. 16. vers. fallit quando debitor à principio negas-
set debitum. Sed alij contrariam sententiam tanquam magis commu-
niter approbatam sequuntur. Salicet. in d. l. 1. vers. contrarium vide-
tur verius. nume. 3. & ante illum Bartol. in l. penult. nu. 1. vers. alius
modus agnoscendi est in iudicio, vt confitendo in iudicio, vel patien-
do se condemnari. ff. de cels. bon. & in hanc sententiam iudicatum esse
in con. Neapol. refert Matth. de afflic. in Decis. sacri conf. Neapol. De-
cis. 379. nume. 4. sequuntur & alij Philip. Dec. in l. nemo ex his. nume.
7. & Hieron. Cagnol. nume. 7. vers. pariter debitor. vbi & ipse addit
hanc communem esse. ff. de regul. iur. Licet autem hanc decisionem fal-
sam esse, nec iure probari Carol. Molin. voluerit in d. l. nemo ex his.
verb. decisio. & in 1. par. Commenta. in consuetu. Parisien. §. 30. nume.
5. & ibi ipse multos casus in quib. negans puniatur recenset, vt si Va-
sallus negauerit patronum, si fideiussor negauerit se fideiussisse, item
si debitor negauerit scripturam esse de manu sua, & si quis negaue-
rit se socium esse, nec non hæres, qui negauerit rem legatam esse hære-
dicariam, & similiter si negauerit fideicommissum vel rem esse hære-
dicariam, præterea si filius familiæ negauerit se esse in potestate pa-
tris. Et conuentus reali negauerit se possidere &c. & eius generis plu-
res, de quib. mentionem facit Guilielm. Maynerius in d. l. nemo ex
his. Tamen sententia Bartoli, Saliceti & Decij, communiori calculo
approbatur. Ita consulendo scribit Roland. a Valle, in con. 7. vbi ille in
vtramque partem de hac decisione disputat in 2. Tomo conf.

CONCLUSIO LXI.

- 2 **DECIMA** ENO possunt per laicum in alio laici aliquo titulo tras-
ferri. c. prohibemus. vbi Abb. notat. ext. de decim. Quæ sententia adeo
vera est, eodem Abb. referente, quod ecclesia possit vindicare istas de-
cimas, etiam si laicus illas possideret tanto tempore, de cuius initio
non extat memoria, quia habet intentionem fundatam, & nisi probe-
tur titulus ex aduerso, debet obtinere, cum nec laicus decimas præferri
bere possit. c. causam. de præscrip. licet Ioan. Andr. contrariam senten-
tiam duob. tantum concurrentib. primo, quod iste laicus possederit
decimas tanto tempore, cuius initij memoria non sit in contrarium, sã
quam Vasallus. Item quod sit fama quod eas habuerit ante Concilij
Lateranense, amplexus fuerit. in c. cum apostolica. nume. 12. ext. de his
quæ sunt à prælati sine consensu capituli. Sed communem sententiam
in contrarium contra Abbatem esse, nec Ioan. Andream id asserere, ad
quod à Panorm. adducitur, asserit las. in con. 156. in 2. vol. con. 2. cuius
sententia tamen recedit Carol. Molin. in suis Commenta. in consuetu.
Paris. §. 46. nu. decimo sexto.

CONCLUSIO LXII.

- 3 **DECRETVM** in alienatione rei minoris si dicitur interpositum
cum causæ cognitione, cum illo tempore non potuerit cognitio in-
terponi, non crederetur hoc iudicium asserenti, unde notarius debet
facere duo instrumenta, vnum de cognitione causæ, alterum de in-
terpositione decreti iudicis. Ita in specie consuluit Paul. de Castro in
con. 91. incip. super eo quod quaeritur, secundum antiquam impressionem.
Referunt illius doctrinam Petr. Philip. Cornac. in conf. 71. numero 4.
in 3. vol.

in 3. vol. conf. Hippo. de Mar. in con. 48. nu. 49. in 1. vol. conf. Et las. in duobus locis in l. ne quidquam. in §. vbi decretum. nu. 71. ver. imò plus consilium. ff. de offi. Proconsulis. & in l. sciendum. nu. 13. ver. tertio ad l. ff. de verb. obl. Et hanc opinionem Doc. communem esse scribit post Paris. in con. 98. col. 2. in ff. 99. col. 2. & 100. col. 2. in 1. volu. Roland. à Valle. in con. 33. nu. 11. in 1. Tom. conf. de qua doctrina egregie plura tradit Thomas Ferrat. in tracta. cautela. cautela 60. incip. cautela ad instruendum facientem interponere decretum in alienatione rei minoris. & ibi additio in verb. non crederetur. post tracta. cautela. Barthol. Cepolla.

CONCLUSIO LXIII.

4 DEFENSIO rerum cum morte alterius etiam furis, de Iure Canonico non conceditur. Ita communiter concludi inquit Eels. in c. 2. nu. 4. ext. de homicid. las. tamen in l. vt vim. nu. 24. & 25. ff. de iust. & iure. communem Doct. sententiam in contrarium esse voluit. Quam & receptiorem appellat Vasquius Menchacensis in lib. 1. controuer. illust. c. 2. nu. 5. & c. 18. nu. 5. & latius in præfatione tract. de succes. progressu. nu. 22. Sed cum alij illam conclusionem explicauerint Io. Bernard. Diaz. in regul. 307. in verb. occidere. Franc. Viuius in lib. 2. commun. opin. opi. 87. in verbo, defensio. & ornat. & excellentis virtutis & doctrinae Iuriconsultus Raymun. Pius Fichardus, clarissimi ac doctissimi Io. Fichardi Francofordiensis Reipub. Aduocati filius, Dominus & amicus meus in verb. defensio. in con. opin. collectis ex lib. 5. senten. Iulij clari, vterius non extendo. De qua nouissime quoque copiose scribit Barth. Romulus impugnans communem sententiam in d. l. vt vim. §. sequitur iam secunda pars. nume. 96.

CONCLUSIO LXIII.

5 Defensionem pro amicis extraneis suscipere, & quoad quæ per con sequens occidere, communi Doc. sententiâ receptum est, quia si licitum est pro rerum defensione quem occidere, ergo multo magis pro corpore humano tuendo. argu. l. sancimus. C. de sacros. eccl. Item si potest quis cõuocare amicos vicinos ad recuperandam rerum suarum possessionem, ergo etiam ad defensionem hominis. l. 3. §. eum igitur. ff. de vi & vi ar. Ita Bar. scribit in l. vt vim. nu. 7. quem reliqui Doc. communis vobis sequuntur. ff. de iust. & iure. Bal. in l. 1. nu. 21. C. vnde vi. l. in d. l. vt vim. nu. 29. vbi ipsi hoc temperamentum adiungunt, præsertim si auxilium petum fuerit. Barth. Romul. ibid. nume. 142. Licet ipse à communi sententiâ recedat.

CONCLUSIO LXV.

6 DELEGATI Iurisdictio per citationem decretam & emissam dicitur cõpra geri, vt non expiret ea per mortem delegantis. c. gratum. extra. de offi. & potest. iud. delega. Licet huic decisioni tex. in c. relatum. cod. titu. ob stare videatur. Bart. in l. more maiorum. nu. 13. ff. de iurisd. om. iud. Et hanc sententiam communiter approbatam, & communem opinionem esse, referunt Panor. in d. c. relatum. num. 4. Io. de Imo. nu. 2. in ff. Fel. nu. 11. A lex. in d. l. more. nu. 35. las. num. 57. ibi. Hæc vera & communis sententia est, quod per solam citationem perpetuetur iurisdictio delegati. Et idem las. in Rubr. nu. 1. in fin. C. de in ius vocan. & Zas. in not. in d. l. more. numer. 59. versic. tertia opinio. quia citatio est inceptio causæ iudicialis & iudicij, vt ibi latius per Doctores traditur.

CONCLUSIO LXVI.

7 DEPOSITVM redditur nullum, quando depositarius illud non facit, nec ad illius restitutionem se obligat. Doct. in l. acceptam. C. de viur. & consulendo scribit las. in con. 9. nu. 15. ver. quarto, quod talis depositio sit nulla. in 1. vol. conf. ita omnes Doc. indifferenter concludere, repetit hoc quoque & latius explicat Roland. à Valle, in con. 63. nume. 33. in 1. Tom. conf.

CONCLUSIO LXVII.

8 Depositi instrumentum habet executionem paratam, sicut res iudicata: quare depositarius sine dilatione compellendus est ad restitutionem, nec potest obijcere compensationem. l. si quis. & ibi Bart. & reliqui Doct. C. depositi. Bal. in con. 384. nu. 2. ver. sequitur videre de exceptione compensationis in 2. vol. con. Ang. Are. in §. præterea & is. nu. 4. In sti. quib. mod. re. contrah. oblig. Panor. & alij in c. bona fides. num. 6. assignant optimas rationes: quod propterea hoc priuilegium in introductum sit, ne in fraudem allegaretur compensatio causa differendi restitutionem depositi, & sic ne contractus depositi, qui multum innititur bonæ fidei, redundaret in perfidiam. ext. depositi. A lex. de Imo. in l. ait prætor. §. si iudex. nu. 4. ff. de re iudica. Ant. de Canario in tracta. de execut. instru. in §. ver. septimo quæro in 5. vol. tract. Id quæ probatur expresse per verba textus d. l. si quis. ibi, reddere illico modis omnibus compellatur. & ibi quam celerrimè & quam occysimè. Et hanc communem Doc. sententiam esse, scribit consulendo Roland. à Valle, in con. 17. nu. 11. in 1. Tom. con. quam non procedere in de-

posito confessato, cum priuilegia veri & actualis depositi non habeant in eo locum, quia quando non apparet de deposito per numerationem, sed per solam confessionem, non procedunt leges dicentes, causam depositi in hoc esse priuilegiatam, vt non admittatur exceptio compensationis, Doct. tradiderunt. Ita in specie voluit Bald. in d. conf. 384. circa fin. Barth. Socyn. in con. 143. nume. 15. ver. confirmat prædicta in 1. vol. conf. additio ad Bar. in verb. executionem paratam. in d. l. si quis. Licet multi alij contrariam sententiam sequantur, & approbent. Quia in deposito irregulari, locum habent priuilegia depositi regularis Doct. in l. 2. ff. si certum petat. & tradit copiose per multa egregia fundamenta Roland. à Valle, in dicto con. 17. nume. 6. cum seq.

CONCLUSIO LXVIII.

9 DILATIONES secundum communem opinionem arbitrarie sunt, & possunt restringi, præcipue quando conceduntur à lege, sine præfinitione termini certi, Bar. in l. 1. Albe. in l. siue pars. nu. 3. C. de dila. Marant. in tract. de ordi. iud. par. 6. de dila. §. tertius actus. nu. 15. & 16. quam differentiam A lex. de Imo. las. & Zas. in l. 2. ff. de re iudic. adductis varijs opinionibus Doct. latius prosequuntur, sed hanc communem esse testatur Octavianus Cacheranus in Dec. Sena. Pedemontani, Dec. 22. nume. 13.

CONCLUSIO LXIX.

10 DISCVSSIO bonorum principalis debitoris, ad hoc vt possit haberi regressus contra fideiussores, iuxta A uth. præsentæ. C. de fideiuss. vel vt possit perueniri ad tertios honorum possessores, iuxta A uth. hoc si debitor. C. de pig. & hyp. nõ solum requirit nunciij publici relationem factam in actus, sed etiam super ipsa discussione pronunciatam legitime factam fuisse oportet. Ita tradit Bar. l. stipulatio. §. habet autem stipulatio. nu. 4. ff. de noui ope. nun. Et hanc sententiâ veram & communem esse interpretes tradiderunt. las. ibid. nu. 7. Ang. Are. in §. item si quis in fraudem. nu. 10. In st. de act. Ant. Negufant. in tract. de pig. & hyp. in 8. par. prin. 1. memb. nu. 11. ver. quarta conclusio in 9. vo. tract. Doc. Huius autem differentia aliquot restrictiones & declarationes referuntur à Barth. Socyn. in con. 30. nu. 2. circa fin. in 3. vol. conf. Aym. Crauet. in con. 201. nu. 45. cum seq. in 2. parte con. & Roland. à Valle, in con. 14. nu. 14. cum seq. in 1. Tom. conf.

CONCLUSIO LXX.

11 DIVISIO licet sit inter aliquos prohibita ex præcepto testatoris, non tamen illi dicuntur prohibiti diuidere fructus bonorum communium, quia illa diuisio intelligitur quo ad dominium, non autem quo ad fructus & ius fruendi prohibita. Et hanc veram & communem opinionem Doct. esse inquit Socyn. in con. 79. nu. 6. in 1. parte & Roland. à Valle, in con. 80. nu. 33. in 1. Tom. conf.

CONCLUSIO LXXI.

12 Diuisio inter fratres cohæres de quomodo facienda sit, tres Doct. sententiâ inueniuntur: alij dixerunt maiorem natu diuidere, minorem eligere. argu. c. 1. ext. de Parroch. & alien. parroch. Guido Papa in suis Decis. Gratianop. quest. 289. Alij verò voluerunt, dissentientibus fratribus iudicem diuidere oportere. §. si familia. & §. si. In st. de offic. iud. Panor. in d. c. 1. nu. 4. ver. ego tamen non puto. Alij autem dixerunt forti hoc esse committendum: & hæc est communis opinio Legistarum referent las. in l. 1. nu. 39. ff. si cer. pe. & in l. si duobus. nu. 7. C. de munia de legat. Primam probauerunt Aemilius Ferreretus in 1. respon. suor. con. Myning. in suis obserua. Camera. obser. 37. in 4. Centu. addens, assessores Camerae in iudicando illam approbasse, & pulchre Hieron. Schurp. in con. 71. num. 1. in 1. Centu. pluribus argumentis hanc sententiam defendere constituit. Tertiam & communem nobis les in Ducatu Megapolensi semper obseruauerunt.

CONCLUSIO LXXII.

13 DOCTORI attestanti de consuetudine credi oportere voluit Bar. in repe. l. de quibus. nume. 21. ver. quarto principaliter quaeritur, qualiter consuetudo probetur. ff. de legi. sed huius sententiam expresse reprehendit vir magni iudicij A lex. de Imo. in l. post dotem. nu. 29. inquit, etiam si Doctores plures in lecturis affirmassent ita de consuetudine seruari, illis tamen non adhībendam esse fidem, cū iure non sit prouisum, q. mortua voce Doc. consuetudo probetur. ff. sol. matr. Item duplex esset specialitas, si Doctores crederetur, prima, q. testis absque iuramento recipere altera, q. deponeret per scripturam. Ita consulendo in specie tradit Are. in con. 132. inci. in causa quæ veritur, hanc sententiâ pluribus & alijs rationibus confirmat las. in d. l. de quib. nu. 89. in ff. & 90. eamque comunem Doc. opinionem esse inquit Phil. Dec. in con. 402. nu. 15. & latius Portius, in lib. 1. concli. vtriusque Iuris. c. 24. ver. contrarium, quam Caro. Mol. vbi que defendit in d. con. Dec. 402. & in con. 691. in ver. reprobat. Verū Bar. sententiâ magis

communem & veriorē esse reperio. Raph. Co. in conf. 57. inci. monasterium. cir. si. Pau. de Ca in con. 162. inci. In presenti causa. in prin. secundum veterem impressionem. Lanfran. in c. quoniam. in verb. re sponiones. nu. 13. vers. & idē refert. in de proba. Dec. in l. 2. §. mutui. nu. 8. & in altera lectura eiusdem. §. nu. 13. 14. & 15. ff. licet. pe. con. 559. nu. 6. & 7. & in d. conf. 691. nu. 12. & 13. & in conf. 694. nu. 3. & 4. vbi ipse plures Doctō. auctoritates adducit, & nouissime Richard. Germ. in Auh. sacramenta. puberum. nu. 27. C. si aduer. vend. quia Bart. loquitur explicante Dec. de p̄sumptione. cum dixerit, Credo q̄ auctoritas excellentis Doctōris sufficiat, nisi contrarium probetur nam pro sententia Doctōris sicut pro iudice & notario p̄sumitur. Ita quoque Bartoli sententiam intelligunt & defendunt Ludo. de Gozadin. in conf. 59. nu. 18. Socy. Jun. in conf. 60. nu. 9. & 10. in 2. par. conf. & Crauet. in conf. 166. nu. 9. Licet Alex. de Imo. voluerit assertionem aliquorum Doctōrum non facere p̄sumptionem, quod ita sit consuetudo in loco aliquo. in conf. 50. nu. 5. in 5. lib. conf.

CONCLUSIO LXXIII.

- 14 Doctores Legum excusantur à munere recipiendi milites in domo, & collectis. l. Medicos. C. de profes. & med. lib. 10. quam l. ibi Doctō. intelligunt, de Doctōribus actu legentibus. Alij verò illā de Doctōribus actu non legentibus etiam intelligendam esse voluerunt. Guid. Papa in suis Decis. quæst. 88. & quæst. 188. Per. Lenauderius in tracta. de Doctō. priuileg. in 2. par. §. septimo. in 11. vol. tracta. Io. Baptista in tracta. de debito suspecto. in 6. prin. quæst. nu. 9. vers. quarto quæro. in 8. vol. tracta. Ripa in l. 1. nu. 133. ff. sol. ma. & in l. Centurio. nu. 17. ff. de vulg. & pup. Et hanc communem Doc. recentiorum sententiam esse, refert pluribus adductis auctoritatibus post alios Roland. Valle, in con. 66. nu. 37. in 1. Tom. con. Probat & illam Anto. Natia in conf. 20. nu. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. inter conf. Lauren. Syluani.

CONCLUSIO LXXIII.

- 15 Doctōri attestanti de communi v̄loquendi, quo ad p̄sumptionem credendum est, vt onus probandi contrarium transferatur in aduersariū. Bar. in l. de quibus. vers. quarto principaliter quaeritur. nu. 2. ff. de legib. Quamuis Alex. de Imo. contrariam sententiam defendat, inquit, etiam si plures Doctores in lectura affirmarent, ita de consuetudine seruari, quod eis non crederetur, quia non reperitur iure cautum, quod eorum voce mortua probetur consuetudo in l. post dotem. nu. 29. ff. sol. ma. alijsque Doct. sententiam Alex. sequuntur, tamen Dec. in l. 2. §. mutui datio. nu. 8. ff. licet. pe. testatur, Bartoli sententiam magis communem esse, quam ipse quoque sequitur in con. 420. nu. 9. circa si. & Bar. opinionem magis communem esse idem Dec. inquit, in con. 159. nu. 7. & in con. 694. nu. 3. & hanc Doct. alij communiter approbantes, eamq̄ communiorem esse fatentur Lud. & Gozadin. in con. 59. nu. 18. vers. 9. si communis v̄loquendi est. Aym. Crauet. in con. 166. nu. 9. in 1. parte. Roland. Valle, in conf. 71. nu. 22. in 1. Tom. con. & idem Crauet. post Cur. Sen. in con. 74. col. 24. voluit, q̄ communis v̄loquendi probari non debeat, quando plures illustres Doctores de eo testarentur, in con. 325. nu. 1. in 2. parte.

CONCLUSIO LXXV.

- 16 DOLVS p̄sumptus & difficultas probationis quando concurrunt, tunc datur iuramentum in litem gl. in l. in actionibus. ff. de in lit. iur. Quam communiter approbatam esse dicunt Barth. Socy. in con. 73. nu. 7. in 1. vol. con. & Roland. Valle, in con. 49. nu. 68. in 1. Tom. con. vbi ista conclusio, & a Doc. in d. l. in actionibus. latius declaratur.

CONCLUSIO LXXVI.

- 17 DONATIO non vitatur ex defectu insinuationis, si nullitas opponeretur, iuxta l. sancimus. C. de dona. si iuramentum interuenierit. Hanc sententiam veram & communem esse passim scribit Doct. Alex. de Imo. in con. 4. nu. 10. & ibi Carol. Mol. in verb. iuramenti. in lib. 1. con. Dec. in con. 432. nu. 17. & 18. in 3. parte conf. & in conf. 488. nu. 6. in 4. parte con. Ias. in con. 118. nu. 2. in 4. vol. con. Roland. Valle, in conf. 19. nu. 48. in 1. Tom. conf. Licet multi Doct. contrariam sententiam secuti fuerint, quos refert And. Barb. in con. 15. nu. 35. in 2. vo.

CONCLUSIO LXXVII.

- 18 Donatio inter viuos facta inter virum & vxorem iuramento firmata valet, licet alias sine iuramento non valeret. l. 1. ff. de dona. inter vir. & vxor. Et hanc sententiam de iure veriorē & magis communiter approbatam esse, consulendo tradit Alex. de Imo. in con. 157. nu. 17. in 2. vol. con. & idem Alex. in con. 8. nu. 3. in eod. vol. Dec. in conf. 102. nu. 2. in 1. parte conf. vbi ipse contraria argumenta soluit. Licet hanc communem sententiam falsam esse Carol. Mol. crediderit, per auctoritates ab ipso allegatas in verb. firmiter. ad d. conf. 8. Alex. de Imol. Sed p̄riorem approbat & sequitur Roland. Valle, in con. 8. nu. 16. in 1. Tomo conf.

CONCLUSIO LXXVIII.

- 19 Donatio quando valere non potest vt causa mortis, et si ea sit fa-

cta mentio mortis, ob defectum numerum testium si, tamen valere potest vt inter viuos, sumenda est interpretatio, quod donans voluerit facere donationem inter viuos, vt actus valeat & non pereat. argu. l. quoties. ff. de rebus dub. Et hanc sententiam communem opinionem Doc. esse consulendo scribit idē Roland. Valle, in d. con. 8. nu. 34. in 1. To.

CONCLUSIO LXXIX.

- 20 Donatio causa mortis cum hodie nudo pacto fieri possit iuxta sententiam gl. approbatā in l. cum pater. §. Mæuius. ff. de leg. 2. donatarij p̄sentia cum taciturnitate consensus inducit, & ipsius donationis validitatem; quia cum agatur de vtilitate donatarij p̄sentis, consentire censetur. l. qui patitur. ff. mandati. & per consequens interuenisse pactum. Ita expressē consuluerunt Ang. de Perus. in conf. 183. incip. ex themate p̄dicto. nu. 3. circa si. Socy. Sen. in conf. 112. nu. 7. & 8. in 1. vol. conf. Et hanc sententiam veram & communem esse, scribit Hieron. Cagnol. in l. semper. nu. 7. ff. de reg. iur. & Benuenutus Straccha. in tract. de assicuracionibus in 3. par. 25. Limita. nu. 86. licet sententiam contrariam amplexus fuerit Dec. in d. l. semper. nu. 4. & 5. & in Rub. C. de pact. nu. 5. cuius argumenta confutat Cagnol. in d. regu. semper. nume. 4. 5. 6. & 7. cum seq.

CONCLUSIO LXXX.

- 21 In Donatione si talis clausula appositā fuerit, videlicet, quæ omnia & singula promittit accendere, obseruare & non controuentire, &c. non dicitur factus transitus ad donationem inter viuos. Bald. in l. cū quis. ver. sed quid si dixi. ff. de condic. cau. data. Communis tamen Doctō. sententia est in contrarium, vt Roland. Valle, in d. con. 8. nu. 26. & 37. in 1. Tom. sententiam Baldi post Boërium in Dec. 353. in 2. parte explicans, pulchrè & late profequitur.

CONCLUSIO LXXXI.

- 22 Donatio excedens summam quingentorum aureorum carens insinuatione, etsi non valeat. l. sancimus. §. 1. C. de dona. ramentum si iuramentum confirmata fuerit, etiam in excessu valebit. Hanc Doc. communem sententiam esse scribunt consulendo Dec. in conf. 432. nu. 17. & 18. & in conf. 488. nu. 6. & Roland. Valle, in con. 77. nu. 20. in 1. Tom. conf. vbi ipsi plures auctoritates adducunt.

CONCLUSIO LXXXII.

- 23 Donatio iuramento firmata inter patrem & filium valet. Bal. in l. si. nu. 6. C. de vsucap. pro donato. Alex. de Imo. in con. 8. nu. 2. in 2. vol. & in conf. 7. nu. 8. in 6. vol. conf. Pet. Philip. Corra. in conf. 306. nu. 5. in 3. vol. conf. Et hanc communem opinionem Doct. esse inquit Socy. Sen. in conf. 91. nu. 8. in 1. vol. Crauet. in conf. 201. nu. 1. vers. sed p̄missis. & Roland. Valle, post alios multos allegatos in con. 77. nu. 2. in 1. Tom. & in conf. 25. nu. 24. in 2. Tom. conf. Ita quoque assertur de donatione iurata inter vxorem & virum. Dec. in conf. 202. nu. 2. & in conf. 240. in prin. Licet Alciat. in c. cum contringat. nu. 108. extra. de iureiur. & Carol. Mol. contrariam sententiam veriorē arbitrentur, in d. conf. 202. in verb. arbitretur. & in d. conf. 240. in verb. iuramento. De cuius Molinæ sententia dixi etiam in verb. donatio inter viuos facta inter virum & vxorem iuramento firmata valet.

CONCLUSIO LXXXIII.

- 24 Donationem factam per clericum concubinæ etiam interueniente iuramento non valere, secundum communem Doctō. sententiam, duo insignes recentiores consulentes Aymon Crauet. in con. 229. & Roland. Valle, in conf. 98. in 1. Tom. multis fundamentis & Doc. auctoritatibus allegatis consulendo scriperunt. Licet alij contrariam sententiam secuti fuerint, quos recentet Ripa in l. miles. nu. 12. ff. de re iud. Sed & ipse ante Crauet. & Rolandum priorem sententiam defendit.

CONCLUSIO LXXXIII.

- 25 Donatio propter merita facta inter personas prohibitas non valet, nisi bene merita probentur aliter quam per assertionem donantis. Bar. in l. si foris. nu. 5. ff. de Castren. pecu. cuius sententiam multi communē esse arbitrari sunt. Sed de hac decisione videantur quæ scribunt Socy. in con. 295. in vol. 2. Ias. in con. 154. in 2. vol. Dec. in con. 10. & in con. 366. nu. 11. & 12. cuius sententiam approbavit Ripa in l. si vnquam. in quæst. 15. C. de reuoc. dona. Verū Carol. Mol. acerrimè Socy. sententiam, reprobatā Decij sententia, & interpretatione Bartoli in suis annotationibus. ad con. Decij in d. con. 20. ver. sed tamen. alijs pluribus adductis auctoritatibus defendit, & cum casus pendeat sub iudice, fat est illorum Doct. sententias allegasse. Videantur quoque quæ refert Roland. Valle, in d. conf. 98. nume. 53.

CONCLUSIO LXXXV.

- 26 Donatio facta filiofamilias, quæ ab initio non valet, & quæ ad nutum patris reuocari potest. l. donationes quas parentes. C. de do. inter vir. & vxor. si morte confirmata fuerit imputatur ei in legitimam. Ita tradit Bar. in l. in quartam. vers. si verò donatio non tenuit ab initio. nu. 10.

nu.10.in ff.ad l. Falc. cufus sententiam reliquit Doct. tanquam communem approbarunt Alex. de Imol. ibid. nu. 25. & in l. illud. nu. 4. C. de colla. la. in l. si quando. §. & generaliter. nu. 3. ver. primo quando donatio. C. de inof. testa. Pau. de Montepico. in d. l. in quartam. ver. octava conclusio est. nu. 201. & Roland. a Valle, in consil. 11. nu. 31. vbi ipse plures auctoritates & argumenta contraria, cum adiecta earundem solutione recenset in 2. Tom. consil.

CONCLUSIO LXXXVI.

27 Donatio inter virum & vxorem resoluitur per mortem donatorij præcedentis donatori l. a marito. C. de dona. inter vir. & vxor. l. si inter viru. ff. de reb. dub. l. quod de bonis. §. ex donationib. & ibi Pau. de Cast. nu. 2. ff. ad l. Fal. & ita inquit Dec. donationem factam per maritum vxori, præmoriēte vxore resoluit. non omnis. nu. 8. ff. si cert. per. sed quid si iuramentum accessisset. Respondent Bald. Dec. & alij, quod quemadmodum donatio causa mortis in causam caduci conuertitur, quando donarius lex illam reuocat, & in causam caduci conuertitur ipsa sit iuramento firmata. Quia iuramentum recipit interpretationem, secundum naturam actus super quo interponitur. l. fin. C. de non nu. pecu. ita etiam donatio inter virum & vxorem. Nam si præmoreretur donarius lex illam reuocat, & in causam caduci conuertitur Bal. in consil. 29. in 1. vol. Dec. in con. 240. cū vterius non extendatur iuramentum, quam extenderetur virtus promissionis, vt in casu præfenti etiam consulendo scribit Dec. in consil. 536. horum sententias & alij sequuntur vt refert Paris. in con. 85. nu. 47. in 3. vol. Sed alij contrariam sententiam tanquam veriorē & communem defendunt, per multas rationes, & argumenta quæ referunt excellentissimi recentiores Alciat. in c. cum contingat. nu. 108. ver. tertio limitatur, vt nō procedat quando donarius præcederet donanti. ext. de iureiur. Aym. Crauet. in consil. 102. in 1. par. & Roland. a Valle, in con. 77. nu. 7. cū seq. in 1. Tom. con. & in consil. 25. nu. 24. in 2. Tom. Sed Caro. Molin. Baldi, Decij & aliorum sententiam, sequitur in suis annotationib. in d. consil. 240. in verb. tacitam. & in verb. habet. in d. con. 536. in verb. iuramentum. quæ communior videtur.

CONCLUSIO LXXXVII.

28 Donatio facta ecclesie alicui an valeat sine insinuatione, existimat gl. eam factam ecclesie excedentem summam quingentorum aureorum sine insinuatione non valere, & sic nisi fieret corā iudice, & probaretur in actis publicis glo. in l. sancimus. in verb. ad quingentorum aureoru. C. de dona. gl. in verb. si minus igitur. in verb. firma. in Auth. de non alie. aut pernu. rebus eccle. colla. 2. Bal. in l. illud. nu. 3. ver. tertio quaritur. C. de sacros. ec. quia speciale est in donatione quæ fit pro redemptione captiuorum, vt illa valeat cuiuscunque sit quantitatis sine insinuatione. l. si quis pro redemptione. C. de dona. ergo secus videtur in donatione quæ fieret ecclesie aut pijs locis. Hanc sententiam sequitur And. Sicul. in c. ad hæc. ext. de testam. Sed contrariam sententiam, quod hodie indistinctè valeat donatio facta ecclesie sine aliqua insinuatione, defendit Bar. in d. l. illud. nu. 5. quæ alij sequuntur, adiciens rationem per rex. d. l. si quis pro redemptione. sicut in donatione facta pro redemptione captiuorum est sublata solennitas insinuationis, ita eodem fundamento afferendum in donatione facta ad quilibet piam causam, quia in cernentibus animā & fauorem religionis, cum videatur esse eadem ratio, cadē etiam esse debet iuris dispositio. c. cū dile. & a. ext. de cōfir. vili vel inuili. Spe. in ti. de instr. ed. in §. porro. nu. 7. ver. itē no. in fi. l. 2. par. 2. copiose pro more suo D. Panor. in c. elatum. 1. nu. 4. ver. sed quæro. ext. de testam. Et hanc opinionem communem Doct. esse scribit las. in consil. 169. num. 8. ver. breuiter in contrarium in 4. vol. vbi plures rationes huic decis. annectit.

CONCLUSIO LXXXVIII.

29 Donatio iuris presentandi facta a patrono cum consensu episcopi, valet. Et hanc communem Doct. sententiam esse referunt Philipp. Dec. in consil. 54. 1. nu. 2. Rochius de Curte. in tracta. de iure patrona. in verb. pro eo. in 2. q. nu. 3. in 15. vol. tracta. Quæ tamen sententia intelligitur, quando donatio de beneficio vacante, secus autem de beneficio vacaturo facta esset. c. si. ext. de concess. præben. & ibi Abb. in vltimo notab. nu. 6. a. §. sicut collator non potest promittere beneficium vacaturum, ita nec dare in specie alicui potestatem conferendi antequam vacet. c. constitutus. c. 2. ext. de concess. præb. sic & patronus non potest promittere presentacionem alicui, nec dare in specie alicui potestatem presentandi eum vacabit, quia ea ratio quæ est in collatione militat in presentacione. nam sperans se presentandum desideraret mortem proximi. Quam conclusionem pluribus auctoritatibus confirmat Roland. a Valle, in consil. 47. nu. 53. cum seq. in 1. Tom. consil.

CONCLUSIO LXXXIX.

30 Donatio inter viuos sicut purè, ita sub conditione fieri potest. l. 1. §. 1. ff. de dona. §. omnis stipulatio. In sti. de verb. obl. & etiam in testamento talis donatio fieri potest. Quia contractus factus in testamen-

to valet. Accur. in l. hæredes palam. §. ff. in verb. alienum. & ibi Bar. in fi. ff. de testa. Et ita omnes Doct. tenere referunt Dec. post Lud. Ro. in con. 171. in con. 293. nu. 20. vbi ipse asserit communem sententiam esse, vt pœna vel donatio rei datæ vel summæ non impediētis liberam facultatem appositam, reuocatione certi legati valeat, & nō aliàs. quæ in doctrinam & Alex. de Imo. in con. 25. nu. 6. lib. 3. & in con. 83. nu. 16 in 2. lib. con. & idem Dec. in consil. 247. nu. 8. tradiderunt. In qua tamen aliter Carol. Molin. distinguit in verb. donacione. liter. c. in suis margin. addit. ad con. Alex. & Dec. in d. consil. 25. & in verbo, contrarij. litera A. in dicto consil. 293.

CONCLUSIO XC.

31 Donationem omnium bonorum presentium & futurorum non valere communi Doct. voto receptum est Bar. in l. stipulatio hoc modo. nu. 5. addens rationem in primo membro, aut promittit bona, & tunc aut omnia bona presentia & futura, & non valet, quia auferret liberam testandi facultatem per indirectum. nam nullus heres esse vellet sine commodo. Pau. de Ca. ibid. nu. 3. las. nu. 10. ver. nā habeo. Zas. nu. 52. ver. tertia conclusio. Hieron. Butigella. nu. 45. ff. de verb. obl. Bar. in l. si. nu. 16. las. nu. 33. Dec. 30. Hieron. Cagnol. copiose & eruditè nu. 237. cum seq. C. de pac. Pe. Phil. Cornæ. in con. 60. nu. 15. vbi inter cæteras rationes ipse & hanc rationem assignat, quia vicem testamenti obtinet. l. hæreditas. C. de pact. contentis. in 2. volu. consil. Licet multi Doct. contrariam sententiam amplexi fuerint, vt liquet ex Alex. annotationibus. in d. l. stipulatio hoc modo. nu. 14. cū seq. & Io. Crotti. nu. 91. tamen Bartoli & aliorum sententiam receptam eamque communem esse inquit Bal. in c. in presentia. nu. 36. ext. de proba. Lud. Ro. in consil. 171. in prin. ver. tenentis talem donationem nullam fore. Et hæc communis opinio confirmatur rationibus Panor. in consil. 47. & 48. nu. 1. ver. sed his non obstantibus in 2. par. con. las. in d. l. stipulatio hoc modo. d. nu. 10. Io. Crotti. d. n. 91. & nu. 97. Dec. in d. l. si. d. nu. 10. quam doctrinam etiam procedere volunt Doct. communiter in d. l. stipulatio. etiam si iuramento fuisset firmata. Io. Franc. de Ripa in respon. 3. nu. 1. & 2. r. de dona. & gratijs perficien. & reuocan. pag. 84. ff. mei. vbi ipse reprehendit Cornæ. contrariam sententiam approbantem. in con. 251. nu. 6. in 3. vol. con. quia iuramentum est contra bonos mores. Et hanc sententiam probabiliorē esse addit ibidem ipse Ripa. nam iuramentum non conualidat dispositionem impediētē liberam testandi factionem, cū id repugnet charitati proximi, & contra bonos mores censeatur, ideo non firmari iuramento inquit Cagnol. in d. l. si. nu. 262. ver. septimo limita. Sequitur quoque eadem Roland. a Valle. in con. 39. nu. 1. in 1. Tom. con. Et hanc decisionem non procedere addunt nonnulli Doct. si facta fuisset cum reservatione usufructus Pau. de Ca. in con. 10. inci. notandum est secundū antiquam impressionem. & idem Pau. de Ca. in l. si. nu. 10. C. de pact. sed Bar. in d. l. stipulatio hoc modo. nu. 5. ver. idē puto & aliorū Pau. de Ca. ibid. nu. 3. Alex. nu. 78. las. nu. 18. sententiam existimantiū donationem valere reseruatō usufructu, per rationes ibi relatas quas multi alij sequuntur, quia donans de fructibus testari potest idem Bar. in d. l. si. nu. 11. ver. si item de fructibus Lud. Ro. in consil. 26. in prin. & possit dici, quod de fructibus percipiendis donator testari possit, & possit dici, quod de quo ipse testaretur. Lud. Gozad. in con. 87. nu. 11. Cagnol. in d. l. si. nu. 240. vbi ipse egregiè latius hanc doctrinam prosequitur, additque nu. 246. a sententia Bar. non esse recedendum. Cæteri si facta fuisset donatio cum aliqua reservatione alicuius quantitatis, de qua posset donans testari, admittetur illa. Bar. Socy. in consil. 101. nu. 1. affirmans hanc opinionem communem esse in 3. vol. con. sequitur eandem adductis pluribus consiliorum Roland. a Valle, in d. consil. 39. nu. 3. et si idem Roland. in con. 65. nu. 5. in eod. Tom. ex sententia aliorum Doct. ibi allegatorum voluerit indistinctè donationē omnium bonorum presentium & futurorum valere, si donator sibi reseruaerit usufructum, quia de fructibus percepturis poterit donans testari. nam licet usufructus finiatu morte. §. finitur. In sti. de usufruct. Fructus tamen percepti viuente usufructuario pertinent ad eius hæredem. ita quoque asserit Socy. Jun. in con. 153. nu. 20. cum seq. in 1. par. consil.

CONCLUSIO XCI.

32 DONATA in dubio secundum communem opinionem per consanguineos viri sponse efficiuntur & queruntur marito, ex quo eius contemplatione donata fuerunt, ita firmat Bar. in l. sed si plures. in §. in arrogato. nu. 4. ff. de vulg. & pup. & sequuntur alij Doct. communiter Bar. vt refert las. ibidem inquit: Durum esse in practica discedere a sententia Bar. & idem las. in l. vt liberis. nu. 17. in verb. capio glossam. in verb. sponsus, inquit: non recedendum esse a distinctione Bartoli, quæ magis communiter tenetur, licet secus esset, vbi apparet consanguineos mariti velle donare vxori, vt ei acquirantur donata. lafo. ibi in verb. nisi appareat, quod contemplatione sponse sit donatum. similiter quando consuetudo esset talis, quod donata vxori a consanguineis vel amicis mariti efficiantur propria vxoris, & remaneant apud eam & eius hæredes. Cuius decisionis facit mentio

mentionē Phil. Cornæ. in consi. 3. in litera T. ver. nec obstat. cir. fi. in 2. vol. cōf. & late explicat Roland à Valle, in cōf. 10. n. 10. & 11. & in 1. To.

CONCLVSIO XII.

- 33 **DOS** quando consistit in pecunia soluto matrimonio morte viri per hæredes viri statim non est restituenda, sed 7. annū. l. 1. §. exactio. C. de rei vxorix act. etiam si ipsi hæredes essent diuites, & haberēt facultatem statim eam restituendi. Bar. & alij in l. diuorsio ff. sol. matrim. l. 1. in §. fuerat. nu. 2. 8. ver. quod si maritus esset diues, & haberet pecuniam præ manibus. Vbi ipse reprobando Ang. qui contrarium dixit, rat. in campo, mercatore vel alio pecunioso, affirmat hæc esse communem. d. nu. 2. 8. ver. Et ita tenent communiter Doct. licet interm alenda sit ab ipsi hæredibus si non habeat vn de se alar, secundū receptam Doct. sententiam. l. 1. in d. §. fuerat. nu. 23. ver. restat. & in l. diuorsio. nu. 18. vbi l. contrariam sententiam contra communem defendere conatus fuit, quæ tamen communis sententia fallit, & locū non habet, quando dos fuit legata à viro vxori. de qua questione videatur Roland à Valle, in consi. 10. nu. 19. in 1. vol. consi.

CONCLVSIO XIII.

- 34 **DOS** prohibita alienatione per testatorem potest constitui ex illis bonis, quorum alienatio est prohibita. quare Auth. res que. C. communia de legatis. loquens in prohibitione tacta, etiam locum habet in expressa, quando expressè esset prohibitū alienare bona. Ita Bart. post l. ac. de ren. voluit. in l. filiusfamilias. §. diu. nu. 10. vbi ipse allegat. l. mulier. §. cū proponeretur. ff. ad Treb. & d. Auth. res que. C. communia de lega. Bal. in l. voluntas. nu. 5. & Sal. nu. 6. C. de fideicom. & idem Sal. in l. si. ver. quæro an prohibitus alienare possit in dotē dare. Dic quod sic, si non habet aliquid. nu. 4. C. de reb. alle. non alle. Pau. de Cast. in consi. 13. secundū veterem impressionem. Alexan. de Imol. in consi. 56. nu. 3. in 1. lib. Ludou. de Gozadin. in consi. 97. nu. 9. Et hanc Doct. communem sententiam esse dicunt Phil. Dec. in consi. 59. nu. 3. ver. sed breuiter in contrarium est cōmunis opinio. Ferdinan. Loaz. in d. l. filiusfamilias. §. diu. nu. 13. & loz. Crotus ibid. nu. 47. vbi ipse num. 4. illam questionem incipit disputare. Licet autem multi Doct. contrariam sententiam amplexi fuerint, Bal. in c. 1. §. donare. nu. 2. ti. qualiter feudum alienari possit. in vñb. feudor. l. 1. in d. Auth. res que. nu. 25. ver. sed contra communem sententiam ego adduco fundamentum, & c. tamen prior sententia, quod prohibitio alienationis licet valide facta nō impediat rem prohibitam dari in caulam dotis, vel donationem propter nuptias, communiiori calculo probatur, vñb. vtramque partem eruditè disputat Marian. Socy. in d. §. diu. ver. §. capio secundam questionem. nu. 174. cum seq. quam tamen conclusionem in eo casu non procedere Doct. asserunt, quando filia aliunde haberet, vñb. se posset congruè dotare de bonis suis, tūc non habebit locum dispositio. d. Auth. res que. vñb. est tex. in §. si verò, in Auth. de resti. colla. 8. Sal. in d. l. si. d. nu. 4. C. de reb. alien. non alien. & in d. l. voluntas. nu. 5. C. de fideicom. & Roland à Valle, in consi. 85. nu. 9. cum seq. vbi ipse nu. 23. consulendo scribit, communem opinionem Doct. esse, qd dispositio d. Auth. res que. non habet locum, quādo testator expressè prohibuisset alienationem honorum suorum, etiam ex causa dotis. in 1. Tom. consi. Licet l. 1. voluerit patre non posse expressè prohibere, ne sapedita Auth. res que. locū habeat. Quia cum sit debitor dotis vel donationis propter nuptias, non debet esse in potestate testatoris tollere obligationem. l. sicur. C. de act. & oblig. Item quæ sunt adducta fauore publico, non possunt tolli vel mutari ex dispositione testatoris. l. quod de bonis. §. si. ff. ad l. Fal. in d. Auth. res que. nu. 32. ver. 13. limita istam Auth. non habere locum quando pater in testamento prohibuisset in indiuiduo alienationem.

CONCLVSIO XCIII.

- 35 **DOS** soluto matrimonio per mortem vxoris reuertitur ad hæredes vxoris, & donatio propter nuptias propter mortem mariti ad hæredes viri. Gl. in verb. donatio. in Auth. siue à me. C. ad S. C. Velleia, Auren. æqualitas. C. de pac. conuen. gl. in verb. meretur. in Auth. dos data. C. de don. ante nup. Bar. in Auth. de æqual. dot. in prin. col. 8. Hanc communem sententiam esse & limitari scribit post alios Roland à Valle, in consi. 62. nu. 1. & 2. in 1. Tom. consi. vbi aliter per pactum inter coniuges actū esset. c. fi. & ibi gl. ff. in verb. sicut dos. Bal. in d. Auth. siue à me. nu. 2. Lud. de Gozadin. in cōf. 47. nu. 16. ver. 4. an donatio propter nuptias. in consi. 185. nume. 2. ver. de pacto sanè non est disputandum. in 1. parte consi.

CONCLVSIO XCV.

- 36 **DUCATUS**, Marchionatus & Comitatus non diuiduntur, ita voluit expressè text. in c. Imperialem. ver. præterea Ducatus, Marchia. Comitatus de cetero non diuiduntur. et de prohibita feu. alie. per Freder. Quia dignitas & dominium per diuisionem diminuitur, & ad destructionem deductur. Gl. in verb. priuandū. circa fin. in c. licet vniuersis. extra. de voto & voti redemp. quæ conclusio & rationibus & authoritatibus confirmari dicit Socy. Sen. in consi. 67. nu. 23. & 24.

in 1. vol. & in consi. 165. nu. 15. & 16. in 2. vol. consi. Et hanc communem Doct. sententiam esse ipse in d. consi. 67. nu. 25. & in d. cōf. 165. nu. 16. in fi. & in consi. 177. nu. 1. in 2. vol. consi. post Doc. in d. §. præterea Ducatus asserit. ad hanc decisionem multas autoritates allegant Fel. in c. quæ in ecclesiis. ver. hanc declarationem. nu. 90. extra. de consi. & Philip. Dec. in c. prudentiam. nu. 12. extra. de offi. deleg. sequuntur & alij Alber. Brun. in consi. 93. num. 22. inter consi. feuda. & Hieron. Schurp. in consi. 17. nu. 16. in 1. Cent. Hac sententia & aliis multis argumētis, quæ per Socy. in d. consi. 67. & 165. Baptist. de S. Blasio, in consi. 66. inter consi. feu. Roland à Valle, in consi. 80. in 1. Tom. & Hieron. Schurp. in consi. 37. nu. 1. 2. & 3. cum seq. in 2. Centu. consi. latissimè deducuntur, non obstantibus, contrariam sententiam veriorē & magis receptam esse ipsi affirmant.

Alij verò faciunt duas regulas, qd in feudo Ducatus, Marchiæ vel Comitatus habente annexam dignitatem, & sic in feudo maiori non sit permilla diuisio, secus verò in aliis feudis inferioribus, quæ non habent dignitatem annexam, quod ea scilicet diuidi possit. Doc. in d. §. præterea. & Franciscinus Curtius in tracta. feud. in 4. par. ex quib. cau. feud. amit. ver. trigesimo quæro, an & quando feud. diuidi possit. nu. 121. vsque ad nu. 125. vbi & Curillam egregiā doctrinam refert, an in diuisione honorū feudaliū, ad hoc vt fieri possit, omnes conuallari debeant consentire, quam antea Alex. de Imol. in consi. 6. & 7. & ibi Carol. Mol. meminit in ver. cōtradicta. & in consi. 25. in lib. 5. & l. 1. in l. stipulationes nō diu. dicitur. nu. 31. ff. de ver. ob. pulchre explicatū.

CONCLVSIO XCVI.

- 37 **DVCE** S, Marchiones, Comites & alij huiusmodi habentes iurisdictionē in personas sibi subditas, quemadmodū obligant seipfos per contractum factum cum ipsi subditis, ita etiam obligant successores suos in ea iurisdictione & dignitate, vt tradit Abb. in c. 1. nu. 1. in notab. extra. de proba. & ibi latius Fel. nu. 1. & 2. Dec. nu. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. l. 1. in l. nu. 12. 13. & 14. ff. de constit. prin. & idem l. 1. in l. valde pulchre, in consi. 1. in 1. vol. consi. Et hanc communem Doct. conclusionem esse scribit Iacob. Mandellus Albenfis, in consi. 67. nu. 1.

E

CONCLVSIO XCVII.

- 1 **EBRIVS** etiam sua culpa factus non est puniendus poena mortis naturalis. l. omne delictū. §. si. ff. de re mili. dum dicitur; Per vinum & lasciuam lapsus capitalē poenam remittendā esse. Et hanc sententiam communem Doc. esse, ebrios, scz delinquentes non esse puniendos poena mortis naturalis, secundū ea quæ Bart. voluit in l. respiciendum. §. delinquent. nu. 3. cui Bal. in l. data opera. nu. 6. ff. de iis, qui accu. non pos. ad stipulatur, scribit Barth. Romul. in l. vt vim. nu. 185. ff. de iust. & iure. quæ materiam optimo ordine satis prolixè prosequitur And. Tiraq. in tract. de poe. cau. 6. & Pe. à Placa. in epit. delictorū. c. 30. qui omnino sunt vidēdi.

CONCLVSIO XCVIII.

- 2 **ECCLESIASTICVS** legitimus iudex solus est, quando inter coniugatos agitur de diuorsio quod ad thorum propter fornicationem. Et hæc communem opinionem Doc. esse scribit Dec. in cōf. 212. nu. 2. in 2. par. consi. Licet ipse hanc causam ad vtrūque forum mistim pertinerē credat, communem tamen, cum hic tractetur de coniugal. cohabitatione dissoluenda, sequitur Didac. Couarruias, in epit. in 4. lib. decreta. cap. 7. §. 6. nume. 8. 2. partis.

CONCLVSIO XCIX.

- 3 **ECCLESIAE** in quærendis non in quæsitis prædicari potest, ita tradit Bar. in l. iubemus nullā. nu. 4. de sacros. quare consulēdo scribit Frede. de Sen. in consi. 9. qd prælatus possit repudiare hereditatem delatam ecclesiæ, cuius sententiam communiter Doct. sequuntur Bar. in l. rutor. nu. 3. ff. de bon. pos. Bal. in l. pupillorū. vbi bona est aditio. And. Barb. litera M. & litera A. C. de repa. vel abstinen. hæred. Pet. de Anch. in consi. 136. & Lud. Ro. in consi. 184. Abb. in c. 1. nu. 41. extra. de dol. & cōtu. Et hanc communem Doct. opin. esse tradit Fel. in c. in præsentia. nu. 57. ver. 10. quæro. ext. de prob. licet Alex. de Imo. sententiam contrariam cōmuniorem esse voluerit, in l. legatum. nu. 3. ff. de leg. 1. tamen eius sententiā l. 1. ibidem reprobatur, quem ipse quoque sequitur, in consi. 108. nu. 2. in lib. 1. consi. Et hanc reliqui Doct. tanquam cōmuni voto approbatam confirmant. Dec. in c. ecclesiæ S. Mariz. nu. 53. ver. si. tertiā conclusio. extra. de constit. Crauet. in consi. 152. nu. 9. in 1. par. consi. Roland à Valle, in cōf. 15. nu. 33. cū seq. in 1. To. cōf.

CONCLVSIO C.

- 4 **Ecclesia** succedens priuato contra quæ fuerat inchoata præscriptio, vñb. iure priuati pro tempore præterito, pro futuro verò vñb. iure & priuilegio ecclesiæ. argu. l. ficut. ff. de iure fisci. Bal. in Auth. quas actiones. nu. 9. C. de sacros. ecci. Et hanc communem opinionem Doc. esse consulendo scribit Panor. in consi. 14. nu. 2. in 2. parte consi.

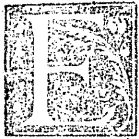
Finis Centuriæ prima.

Communium Conclusionum Lau-

RENTII KIRCHOVII,

CENTURIA II.

CONCLUSIO I.

RESTITUTIO in integrum aduersus praescriptionem elapsam datur. Est in hoc sint varie discrepantes sententiae, an ecclesia restituatur aduersus praescriptionem, & tres principales referat Ias. in Auth. quas actiones. nu. 43 & 44. C. de sacrosan. eccle. illa tamen magis communis est, eodem Ias. referente, vt restituatur intra quadriennium a tempore laesionis & praescriptionis completae, per text. in Clemen. 1. & ibi glo. in ver. admittenda. & Cardi. Zabarella. nu. 3, 4, 7. & 9. & alij Docto. de restit. in integ. nu. 6. & Philipp. Dec. in con. 36. ver. tertio & ultimo quaeritur. de praescriptione. nu. 9. Et hanc quoque communi. opi. Doct. esse attestatur Nic. Bellon. in con. 46. ver. ad vltimum an possit peti restitutio. nu. 14.

CONCLUSIO II.

- 6 Ecclesia si quis dederit omnia bona sua praesentia & futura, an talis donatio subsistere possit, multi Doct. dubitarunt, eamque non valere consulendo scribunt. Angel. de Vbald. in con. 179. nu. 5. ver. & ex praedictis infero, quia pactio per quam impeditur libera factio testamenti, est legitima. & moribus reprobata apud laicos, ergo multo fortius apud ecclesiasticas personas, quae non temporalibus, sed diuinis vacare debent. Petr. de Anchora. in con. 231. nu. 2. ver. his tamen non obstantibus, vbi ipse non contemnendis rationibus, hanc sententiam approbat. Sed Bartol. & alij communiter sententiam contrariam amplectuntur. Bartol. in l. fin. nu. 13. nam cum quis possit personam suam dedicare ecclesiae. Auth. ingressi. C. de sacrosan. eccle. multo magis bona praesentia & futura. C. de pact. & Bal. in Auth. si qua mulier. nu. 15. ver. sexto nota. C. de sacrosan. eccle. Panor. in c. in praesentia. nu. 2. ver. nota quinto. ext. de probat. & in c. 2. nu. 11. ver. & inducitur ad quaestionem. ext. de concels. praebend. & in c. fin. nu. 2. ext. de success. ab intesta. & in con. 102. in cip. circa personarum & bonorum oblationes. nu. 2. post princ. con. in 2. par. con. & Ias. in d. l. fin. nu. 33. Et hanc omnium Doct. communi. opi. esse refert Marian. Socy. Senior in suo insigni tracta. qui inscribitur de materia oblationis in libello. 10. nu. 1. ver. vnde conclusio fit. Et hanc sententiam communiter approbatam testantur Philipp. Decius in d. l. fin. nu. 31. ver. finaliter tamen. & idem Dec. in d. c. in praesentia. nu. 5. ver. seprimò nota. Ioan. Croctus. in l. stipulatio hoc modo. num. 97. & 98. ff. de verb. oblig. & praepceptor Hieron. Cagnol. in d. l. fin. nu. 238.

CONCLUSIO III.

- 7 **EDITIONEM** ab argentario, notario, mercatore & similib. actione aut iure actionis in factum fieri oportere, excellens iuris interpres Alex. de Imo. existimauit. in l. 1. nu. 8. C. de edendo. tum quod ex edicto regulariter actio in factum datur. l. fin. in prin. ff. de eo per quem fact. erit. tum quod verba edicti partem ipsam respiciunt. l. praeior. in prin. ff. de eden. sed sententiam contrariam communiter Doct. approbarunt, quia d. l. 1. And. Alciato ibidem referente. nu. 30. & 31. ostendit persecutione seu officio iudicis id expediri, sic & lex ait ad officium iudicis pertinere, vt exploret rationes defuncti, subeatque ab eo edicti replicationis adiutuandae causa. l. pen. §. fin. ff. ad l. Falcid. nam & praetor in edicto causa, inquit, cogit ad edictum. l. si quis ex argentarijs. §. praetor. ff. de eden. quae verba ad iudicem referuntur. Merito igitur communis sententia existimatur esse officio iudicis id explicari, censurisque Bartol. in l. 4. §. Cato. ff. de verb. oblig. id officium non merè in personam, sed quantum sit ad singularem successorem instar cuiusdam rei venditionis inductum esse. Et hanc Doct. communi. opi. esse testantur Salicet. in d. l. 1. nu. 5. Barthol. Socyn. nu. 13. Dec. nume. 20. licet ipse ibidem Alex. sententiam sequatur, & in c. 1. num. 61. ver. secundò principaliter quaeritur. extra de proba. Ioan. Mariae Ryminal. in l. 1. nu. 9. Ioannes Franciscus Purpura. numer. 28. Ripa. numer. 20. in fin. copiose & late Hieron. Cagnol. numer. 89.

CONCLUSIO IIII.

- 8 **EMPHYTEOSIS** ecclesiastica concessa in perpetuum transit ad extraneos haeredes. Bald. in l. 2. nu. 6. C. de iure emphyte. & in c. 1. §. quidam obligauit. ver. lego de facto sui consultus num. 2. tit. de feud. d. ro in vicem legis commisi. in v. sib. feud. allegans tex. in §. licentiam. in Auth. de alien. & emphyte. colla. 9. vbi ex noua constitutione datur licentia, vt emphyteosis ab ecclesia perpetuo concedatur. & per consequens etiam vitra descendentes, qui interdum non sunt haeredes in perpetuum. glo. in §. adeo. in verb. auferre licet. Inst. de locat. & condict. & per multas alias rationes quas passim Doct. afferunt. Sed magis communis opi. Doct. reprobata Baldi sententia, est in contrarium. Alex. de Imol. in d. l. etiam. nu. 4. ff. soluto matrim. & c. 9. nu. 9. in lib. 2. con.

Philipp. Dec. in c. in praesentia. nu. 48. & in con. 171. nu. 6. ver. non obstat successio. & Ludo. de Gozadin. in con. 39. nu. 3. quia d. §. licentiam vtens verbo, perpetue, intelligitur in infinitum, quantum ad numerum haeredum, sed respectu qualitatis haeredum ibi in nouatur, sed attenditur quod asseritur in §. emphyteosin. in Auth. de non alien. aut permut. reb. eccle. colla. 2. Et sic concedi potest filijs, nepotibus, & omnibus descendentibus in infinitum, non tamen extraneis. Ita post alios declarant valde pulchre, Alex. de Imol. in d. con. 9. d. num. 9. attestans hanc communi. & veriorē Doct. sententiam esse. Philipp. Dec. in d. c. in praesentia. nu. 48. Ludo. Gozad. in d. con. 39. nu. 8. & Rolan. à Valle, in con. 96. nu. 18. qui inquit, hanc Doct. esse opinionem nu. 19. in 1. par. con.

CONCLUSIO V.

- 9 **EMPHYTEOSIS** ecclesiastica si alicui concessa fuerit, licet regulariter in ea non admittant haeredes extranei, quando sit mentio de haeredibus in definitio: tamen secus si in ea dictum sit de omnibus haeredibus extranei venient. Ita Bal. in d. c. in praesentia. ver. nota quod nomen haeredis. nu. 20. ext. de probat. cuius sententiam communiter Doct. probarunt, vti referunt Alex. de Imol. in con. 185. ver. vnde dicit singulariter. Bal. nu. 4. in 6. vol. con. Ludo. de Gozadin. in con. 27. nu. 22. circ. fin. & in con. 59. num. 15. ver. tamen si dictum fuerit pro se & omnibus haeredibus, veniunt indifferenter omnes, etiam extranei. & Rolan. à Valle, in d. con. 96. numer. 28. cum seq.

CONCLUSIO VI.

- 10 **EMPHYTEOTICVS** contractus requirit de substantia scripturam. Ias. post alios, in l. 1. ver. stat ergo ex praedictis conclusio, quod de substantia huius contractus emphyteotici necessario requiratur a principio scriptura. num. 63. C. de iure emphyteot. Et hanc magis communi. opi. esse inquit Marth. de Afflic. in Dec. sacri con. Neapol. Dec. 72. nu. 7. ver. vnde fuit mihi visum. Quae tamen doct. in a, si sit consuetudo in contrarium non procedit. & propterea multi Doct. voluerunt, quod hodie scriptura non requiratur, & hanc opi. consuetudine approbari. Ita consulendo scribit Socyn. Sen. in con. 167. nu. 9. in 2. vol. con. Et hanc communem Doct. esse sententiam dicit Roland. à Valle, in con. fil. 87. numer. 11. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO VII.

- 11 **EMPHYTEOTA** priuati, qui non soluit canonem per triennium, cadit a iure suo, & non ante. l. 2. C. de iure emphyteu. Emphyteota ecclesiae, qui non soluit per biennium. Auth. quae rem. C. de sacrosan. eccle. Sed si iura set singulis annis soluere, tum cessando a solutione vnus anni, secundum communi. sententiam, a iure suo cadit. Bal. in c. que relam. ext. de iur. iur. Ias. in l. quod re. nu. 22. ver. iuxta praedicta quaero. ff. si cert. petat. Ias. in l. si quis maior. ver. nota. bened. nu. 11. C. de transf. act. Hippol. de Marf. in suo singul. 226. Ludou. de Gozadin. in c. 69. nu. 9. & in con. 57. nu. 19. ver. nec obstat. dicit ipse, hanc sententiam communiter esse receptam, quam & refert Rolan. à Valle, in con. 77. nu. 18. in 1. To. & in con. 25. numer. 23. in 2. Tom. con.

CONCLUSIO VIII.

- 12 **EMPHYTEOTICAE** rei pars si alienata fuerit sine consensu domini, emphyteota tota re priuatur. Licet enim per alienationem partis, quando delinquitur circa rem tota res non perdat, sed pars tantum alienata, ne poena egrediatur suum delictum. l. rescriptum. ff. de ijs, quae vt indig. auferunt. tamen vera est ea sententia, quod vbi per alienationem partis rei emphyteotice peccatur in personam domini, per peccatum partis perditur tota. Bal. in c. 1. ver. quaero vtrum propter peccatum partis. nu. 9. de alien. seu. per tex. l. quidam in iure. §. fin. & ibi Bar. ff. de donat. Marian. Socyn. in l. 4. §. Cato. num. 91. ver. nec obstat. ff. de verb. obligat. quam sententiam tanquam communi. pluribus argumentis confirmat Roland. à Valle, in con. 17. numer. 10. cum seq. in 2. Tom.

CONCLUSIO IX.

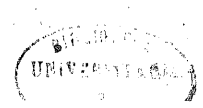
- 13 **EMPHYTEOTA** non solues integram pensionem, domino secundum communi. a tota re cadit. Bal. in Rub. nu. 10. in 10. quaest. C. de contrah. emphy. & vend. Ias. in l. 2. nume. 54. in 16. quaest. C. de iure emphyte. vbi ipse & Roland. à Valle, in con. 17. numer. 15. in 2. Tom. hanc sententiam communem esse asserunt.

CONCLUSIO X.

- 14 **EMPHYTEOTA** si decelsit pluribus relictis haeredibus, quorum alter soluit canonem, alter vero cessauit per triennium, tota res perditur, secundum communi. & sic omnes cadunt. Et hanc communi. Doct. sententiam esse affirmant Honnandus Detus in l. 4. §. Cato. num. 295. & Rolan. à Valle, in d. con. 17. numer. 16.

CONCLUSIO XI.

- 15 **EMPHYTEUSIS** ecclesiastica non transit ad haeredes extraneos secundum glo. in verb. etiam filios. l. etiam. ff. soluto matrimonio. allegans §. emphyteusin. in Auth. de alien. & emphyteu. colla. 9. & hanc opi. magis

magis communem esse scribit Alex. de Imol. cōsulendo, in con. 23. nu. 4. in lib. 1. ver. tertio pro hoc. & in con. 89. in prin. lib. 4. con. De qua sententia ipse Alex. in d. lectam. & ibi additio in verbo, in eo consule- re. Iacius tradit. meminit quoque eleganter huius doctrinæ Carol. Mo- lin. in suis addit. ad cons. Alex. in verb. extraneus. in con. 120. in lib. 1.

CONCLUSIO XII.

- 16 Emphyteosis si cōcessa fuerit alicui cum clausula, & quib. dederis, &c. tranfit ad extraneos hæredes, maximè quando hæres extraneus esset institutus in testamento. Et hanc communem omnium Doct. sententiam esse referunt Curt. Tu. n. in con. 1. col. prima, & in con. 4. col. 1. & Roland. à Valle, in con. 42. num. 9. & 10. in Tom. 1. con.

CONCLUSIO XIII.

- 17 Emphyteotæ plures possunt rem emphyteoticam inter se diuide- re sine consensu domini Bartol. in l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 24. vbj attestantur Francif. de Acolitis, A retin. nu. 28. ver. circa quartam quæstionem. Alex. de Imol. nu. 60. ver. circa primum. las. num. 75. ver. cum ista prima cōclusionem. Et Apostillator in addit. ab Bartol. in verb. fuit re nunciatum. ff. de verb. obliga. hanc communem sententiam esse. Licet multi alij Doct. contrariam sententiam amplexi fuerint, de qua tamen doctrina videantur ea, quæ tradiderunt Alex. de Imol. vbi ipse distinguit in emphyteosi recepta pro se & filijs hæredib. & emphyteo si concessa à principio duob. in l. si domus. §. si fundus. nu. 7. ver. vlti- mo concludit. ff. de lega. 1. las. in l. fin. nu. 116. C. de iure emphyteu. vbi ab ipsis in finitæ authoritates in vtramque partem adductæ sunt. & Socy. Iun. in d. §. duo fratres. nu. 136. refert supra scriptam sententiam magis communem esse, cum adiecta declaratione & limitatione. nu. 137.

CONCLUSIO XIII.

- 18 Emphyteusin pater vni ex filijs prælegare non potest. Ita elegan- ter consulendo scribit Alex. de Imol. in con. 8. num. 15. in lib. 3. con. De qua doctrina variè & discrepantes extant Doct. sententiæ, quas Andr. Tiraq. vir magnæ lectionis, in vnũ cumulum collegit. in tract. de vtro que retract. §. vn. decimo. glof. 6. nu. 23. & 24. quorum authoritates hic referre & transcribere non operæ precium esse existimo. Et hanc com- munem & veram sententiam esse ibidem Tiraq. ex alijs, & Carol. Mo- lin. in add. ad con. Alex. in verb. legare. in d. con. 8. testant. Et eam com- munem appellat Dec. in con. 239. nu. 6. & Barthol. à Chassan. in con. 53. num. 8. licet idem Tiraq. in eod. tract. §. 30. glof. 1. numer. 2. tale præ legatum fieri posse asserat.

CONCLUSIO XV.

- 19 Emphyteotam ecclesiæ non posse donare vel legare sine consen- su ecclesiæ inquit Bart. in l. si domus. §. si fundus. numer. 2. in si. contra quem multi alij Doct. sententiam contrariam defenderunt, vt refert Alex. de Imol. ibi. nu. 6. ver. an autem prædicta procedat. quorum sen- tentiam communem esse dicit las. numer. 34. ver. Ista est communis opinio contra Bartol. ff. de lega. 1.

CONCLUSIO XVI.

- 20 Emphyteusin totam alios quoque amittere, si ex pluribus vnus non soluerit pensionarium. voluit Bar. in l. fraudati vctigalis. nu. 3. ff. de publi. & vctig. Et huius Bar. sententiam cōmunem Doct. opi. esse referunt Apostillator Pomares in verb. in contrarium. ibid. & Ioan. Oldendor. in suar. act. forensium progymnasma. clafs. 5. in tit. de act. emphyteutica. cap. 7. Quid de hæredib. sit. ver. quid igitur. Licet ipse sententiam contrariam in iudicio, cum prior æquitati repugnet, alijque posterioræ amplectant, in c. poruit. ext. de loc. præferedũ esse voluerit.

CONCLUSIO XVII.

- 21 Emphyteutam & conductorem propter deteriorationem rei, vel canonem nõ soluti debitis temporibus expellendi facultas domino directo datur. auct. quæ rem. sibi, repellit potest. C. de sac. eccle. & text. in auct. de alie. & emphy. vnde auct. de sumpta est. c. poruit. ext. de loc. & conduc. Et hanc priuationem non fieri ipso iure, nisi interueniat necesse saria declaratio voluntatis domini, Doct. cōmuniter voluerunt. Bar- tol. in l. 2. nu. 2. per illum text. nisi dominus hoc voluerit. Bal. in l. fin. nu. 4. ibi, vbicunque dicitur, quod feudũ ipso iure reuertatur ad do- minum, intelligitur si dominus voluerit. C. de feuo. dona. Alex. de Imol. in con. 173. nu. 7. in lib. 2. & in cõ. 113. nu. 3. in 4. lib. con. Petr. Phil. Comæ. in con. 115. nu. 7. in 1. vol. con. pulchrè Dec. in cons. 138. ver. sed tamen prædictis nõ obstantib. nu. 5. & 6. & in con. 206. nu. 8. vbi ipse plures authoritates adducit. Carol. Molin. in Cõmen. in cõsuet. Paris. §. 30. nu. 106. Et hanc Doct. veriorẽ & magis commu. sententiam ef- fic refert Hieron. Cagno. in d. Auct. quæ rem. num. 38. & 39.

CONCLUSIO XVIII.

- 22 EMPTOR vt teneat ad vsuras ratione rei emptæ & acceptæ pos- sessoris non solum requiritur traditio rei venditæ, sed etiam perce-

ptio fructuũ per text. l. curabit. sibi, fructus percepit. & perceptorum fructuum ratio. C. de act. emp. & ven. Quare & fructuũ perceptionem vna cum traditioe, & non solum traditioe considerari oportet, vt emptor ad vsuras precij non soluti teneatur, & ad illorum solutionem compelli possit. Et hanc commu. Doct. sententiam esse dicunt, licet alij contrariam amplexi fuerint. Hiero. Cagno. in d. l. curabit. numer. 28. ver. sed non videtur recedendum. & Roland. à Valle, in con. 14. num. 3. in 2. Tom. con.

CONCLUSIO XIX.

- 23 EPISCOPI vicarius, etsi non possit conferre beneficia sine spe- ciali mandato, tamen bene potest instituire vigore sui officij præsen- tatum à patronis, quamuis ad hoc nõ habeat mandatũ speciale Nicol. Boer. in Decif. suis, quæst. 30. nu. 4. Rochius de Curte, in tract. de iure- patron. in verb. competens. 31. q. nu. 66. dicit hanc communiorẽ opi. esse. in 15. vol. tracta. quam quoque amplectitur Rolan. à Valle, plurib. adductis authoritatib. in con. 47. numer. 45. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XX.

- 24 EXECVTIO sententiæ latæ in actione personali, non potest fieri contra tertium possessorem, siue cõperit ante litem motam possi- dere, siue post, quando cõunque ante executionem, & siue cõdemnatus dolo deserit possidere, siue non. Bartol. & alij Doct. in l. à diuo Pio. §. si super reb. ff. de re iud. quia executio facta in bonis à tertio possessis, eo non citato, nullum iuris ordinem habet, & quod ea non iure ordi- nario, sed per iudicem reuocari debeat, consulendo scribit Petr. de An- choran. in con. 292. Referunt & alij Aymon Crauet, in con. 235. nu. 2. in 2. par. & Rolan. à Valle, in con. 5. addens nu. 9. hanc communem Doct. conclusionem esse, in 2. Tom. con.

CONCLUSIO XXI.

- 25 Executionem sententiæ latæ contra defunctum exequi posse con- tra hæredem vniuersalem condemnati, eo citato, communiter à Doct. traditur. Innocent. in c. quia. quem Abb. nu. 9. cum seq. & Felin. nu. 4. ext. de iudic. sequuntur. Papiens. pract. in form. execut. sentent. diffin. in §. sapiens. nu. 26. ver. quæro, an sententia. Alex. de Imol. in l. oratione. nu. 2. ff. de ferijs. & idem Alex. in l. à diuo Pio. in §. in vditione. nu. 34. ver. secundò fallit quando peteretur executio non contra condemna- tum, sed contra eius successorem, quia tunc semper requiritur citatio ff. de re iud. Quam tamen conclusionem, & sententiam commu. in exe- cutione sententiæ latæ contra defunctum, in interdito retinendæ, non procedere, tradit Anton. Capycius in 1. Dec. nu. 14. & eam cum eo tem- peramento accipiendam esse, quando prius facta esset discussio & pro- batio, quis sit hæres, ex notatis eorum quæ per Docto. in l. possulante. ff. ad Trebell. annotata sunt, consulendo scribit Roland. à Valle, in con. 21. nu. 8. 9. 10. §. quib. tamen non obstantib. in To. 1. con. vbi ipse & ra- tiones pulchras, & multas authoritates Doct. deducit.

CONCLUSIO XXII.

- 26 EXCOMMUNICATVS conuentus non potest debtum compensare. glof. in verb. reconuentione. in c. cum inter. quod est §. de excep. Quia qui compensat quodammodo agit, sed si gereret repelle- retur per exceptionem, ergò non potest compensare. l. quæcunq. ff. de compen. Præterea qui compensat petit amplius, si rem ratam ha- bit. In quo articulo Doct. variè loquuntur Panor. in d. c. cum inter. nu. 24. Felin. eo. nu. ext. de except. Sed huius glof. sententiæ & opi. negatiuam communiter probari scribit ibid. nu. 27. Decius, vbi ab ipso in vtram que partem authoritates & fundamenta allegantur, & argumenta contraria diluuntur.

CONCLUSIO XXIII.

- 27 Excommunicatus occultus nõ differt à publico, in his quæ geruntur iure priuato, siue excommunicatus aliquid faciat, quæ cum eo geruntur non ratione publici iuris seu officij sed priuati, cõmerentia eius priuatam authoritatem seu alterius, si acta huiusmodi excommu- nicatus sunt prohibita non valent, etiam si putaretur non excommuni- catus. c. cum dilectus. vbi glof. & Doct. ext. de cõsuet. Felin. in c. ad probandum. nu. 6. 7. & 8. ext. de senten. & re iudic. Casiodor. in Decif. 1. de prebend. Hanc communem Doct. sententiam esse refert Rolan. à Valle, in con. 46. num. 25. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XXIII.

- 28 Excommunicatus perseverans per annum in excommunicatione habetur pro cõuicto & confesso de crimine de quo fuerat imputatus. Hanc commu. opi. esse inquit Ripa in c. 1. nu. 77. ext. de iud. Quomodo autem hoc intelligatur, explicatur à Panor. in c. excommunicatus. num. 7. ext. de hæret. & in c. fin. num. 7. ext. de pœn. & ab eod. Ripa, in d. c. 1. d. numer. 77. post. Panorm.

CONCLUSIO XXV.

- 29 EXCVSSIO bonorũ quando fieri debeat, nõ necesse est citari fideiũ

fideiuffores vel bonorum possessores, per regulam l. nam ita diuus. de adopt. & hanc communem opinionem Doct. esse dicit Angel. A retin. in §. item si quis in fraudem. vers. quæro quando fit excusio. numer. 8. In fit. de act.

CONCLUSIO XXVI.

Excusio honorum cum sit de apicib. iuris non requiritur tradunt Doct. quando procederet summarie sine strepitu & figura iudicij. Alex. de Imol. in con. 11. 4. num. 9. in 6. vol. Socyn. Sen. in con. 2. 4. num. 4. in 1. vol. Andr. Barbat. in con. 12. num. 11. in 4. vol. con. Angel. Aret. in d. §. item si quis in fraudem. num. 10. vers. quæro statuto. & las. num. 78. Hippo. de Marf. in Rub. ff. de fideiuss. num. 13. & hanc approbatam Doct. sententiam esse inquit Rolā. à Valle, in con. 79. nu. 25. in 1. To. con. Hanc quoque refert Mynsing. in suis obser. Imper. Came. ræ. in 2. Cenru. obser. 15. ibi, vel causa esset decidēda ex bono & æquo.

CONCLUSIO XXVII.

Excusio non admittitur vbi constaret debitorem non esse solvendo Doct. in l. fin. Bartol. post glos. num. 1. Rapha. Fulgos. num. 3. Paul. de Castr. nu. 5. Alex. de Imol. num. 2. las. num. 10. Dec. num. 11. & 14. ff. si cert. pet. a quorum doctrina communiter approbata est. Angel. num. 1. las. num. 70. & 75. in d. §. item si quis in fraudem. Hippo. in d. Rub. ff. de fideiuss. numer. 10. A no. Cyprius in Decis. sacri consil. Neapol. Decis. 54. num. 5. Roland. à Valle, in d. con. 79. nu. 26. Mynsing. in d. obserua. 15. Centu. 2. in prin. Hart. in pract. obserua. lib. 2. cap. 1. de fideiuss. vers. item fallit quando principalis.

F

CONCLUSIO XXVIII.

FAM A facti probationem in factis antiquissimis, hoc est, excedentibus memoriam hominū. Ita respondet cōsulendo Alex. de Imol. in con. 16. nu. 22. & in consil. 2. 4. nu. 2. in 5. vol. con. etiam plenam. Idem Alex. de Imol. in consil. 139. nu. 10. in 6. vol. con. Ita quoque consulendo scribit And. Barba. Syca. in con. 8. numer. 73. vers. præterea adduco. in 2. vol. con. Licet multi Doc. reclamauerint, quos referunt Felin. in c. veniens. 1. num. 16. vers. sed contra conclusionem. ext. de testib. Hier. Schur ff. in con. 90. nu. 2. 4. in 3. Cent. con. Molinæ. in verbo, famam. in d. con. 16. Tamen præcedens opinio magis communis est, attestantib. Alex. de Imol. in con. 101. nu. 15. vers. sed in antiquis, secundum magis communem opinionem in 7. vol. con. & Felin. in d. c. veniens. nu. 16. vers. nihilominus prima opinio tanquam communis. & in l. rem quæ. nu. 18. ff. de acquir. poss. Dec. in con. 4. 2. nu. 12. vers. hinc est. & in con. 4. 2. 8. num. 3. vers. sed tamen his non obstantibus, vbi ipse inter cætera refert, non multum esse curandum de aliorum opinione contrariam sententiam defendentium, eum ea sit contra communem. Propterea secundum communem sententiam Doct. requiritur tempus centum annorum. Ita tradit Dec. post alios in c. 1. num. 18. ext. de appel.

CONCLUSIO XXIX.

Famam non probant testes, si ipsi testificati fuerint, ita publicè dicit Bart. in l. de minore. §. plurimum. num. 21. ff. de quæst. Et hanc doctrinam Bartol. communiter approbaram esse inquit Ioan. de Imol. in l. hæredes. num. 1. in fin. Quia potuit audiri in loco publico per paucos. Propterea vt testis deprensus de fama probet, necesse est dicat, quod audiuerit hoc publicè dicit, à maiori parte populi, seu hominum illius loci in quo erat fama. Alex. de Imol. in consil. 94. num. 11. vbi & Carol. Molin. in verb. maior. in lib. 2. & idem Alex. in con. 351. nu. 11. & ibi Carol. Molin. in verb. famam. & in consil. 35. & ibi Carol. in verb. publicè. & in consil. 101. nu. 15. & ibi Carol. in verb. publicè. in 7. vol. consil. Philip. Dec. in consil. 37. nu. 10. & ibi Carol. Molin. in verbo, publicè. & in consil. 57. nu. 4. & Hippo. de Marf. in consil. 58. nu. 12. & Roland. à Valle, in con. 54. in 1. Tom. consil.

CONCLUSIO XXX.

Fama sola non facit iudiciū ad torturā contra aliquē. Et hanc communem Doct. opi. esse, multis adductis autoritatib. & nonnullis adiectis limitationib. inquit Hippo. de Marf. in suis sing. singul. 97. incip. fama sola non facit iudiciū ad torturā. Et idem Hippo. calamo copiosiore in l. de minore. in §. plurimum quoque nu. 27. 28. 29. & 30. ff. de quæst.

CONCLUSIO XXXI.

FEVDVM hereditarium si fuerit in eo sufficit quem herede esse primi inu. nisi, licet non fuerit hæres vltimi decedentis & defuncti. Hanc conclusionem magis cōmuniter esse approbatam dicunt Alex. de Imol. in con. 10. nu. 8. in 3. vol. Albert. Brun. in con. 18. nu. 14. inter consil. feuda. & Roland. à Valle in con. 97. num. 65. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XXXII.

Feudi paterni & antiqui facta alienatio per parentem cum consen-

su Domini, et si filij & alij agnatis obesse non possit. Doct. in cap. 1. §. hoc quoque. de success. feud. hoc tamen non procedit, fecundum communem sententiam, quādo filij & agnati essent hæredes alienantis, & aliquid possiderent de bonis ipsius, & inuentarium non confecissent. Doct. in c. 1. an agnatus vel filius possit repudiare feudū. Francif. Curt. in tract. feuda. in 4. par. ex quib. cau. feud. amitra. §. tertia igitur est regu la principalis in hac materia alienationis. vers. limitate predictā commu. cōclu. nu. 4. §. copiose. Roland. à Valle in d. con. 97. nu. 46. cum seq.

CONCLUSIO XXXIII.

FEVDATARIVS per alienationem partis rei feudalis, non cadit, secundum communem, à tota re, sed à parte tantum alienata, per 22. in c. 1. de vasa. qui cōtra consil. l. orha. regis. benef. alien. Et hanc communem opinionem esse inquit Thom. Grammat. in Decis. 49. nu. 2. quæ in eo casu procedit vbi cunq. in alienatione partis rei feudalis facta fuisset commemoratio, quod res esset feudalis, aliā secus. Ita refert post Paris. Roland. à Valle in con. 17. in 2. Tom. consil.

CONCLUSIO XXXIII.

Feudum quando est concessum pro te & hæredib. quibus cunq. transit ad extraneos. Bal. in l. 1. nu. 27. vers. trigesimo quarto. ff. de diuis. rer. & qualita. & in c. imperiali. de prohib. feud. alie. vbi si feudum est concessum pro te & hæredibus quibus cunq. includuntur non solum tria genera hæredum. de quibus instit. de hæred. quali. & differ. sed etiam legatarius, qui in re legata dicitur quodammodo hæres. l. id tempus. §. 3. ff. de vscap. Alex. de Imo. in con. 7. nu. 8. in 7. vo. con. & Cur. Iu. in con. 4. & in tract. feud. in par. 4. nu. 130. vers. quarto signanter limitanda. & nu. 141. vers. aut simpliciter sint apposita. vbi attestatur hanc esse communem opi. las. in l. quædam. §. nihil interest. nu. 5. ff. de eden. Item etiā transit ad feminas, & ad descendentes ex feminis, vt latius prosequitur multas autoritates allegans, & contraria argu. refutans. Roland. à Valle in consil. 3. nu. 65. cum seq. in 1. To. consil.

CONCLUSIO XXXV.

A Feudaliatione excusio nō potest illud repetere etiam ab extraneo, & excluditur per spaciū triginta annorum, per quē tollitur tale ius reuocandi bona feudalia alienata in extraneos, vt per Doctor. Titius. si de feud. con. on. fuer. inter do. & agnat. & per Curt. senior. in consil. suo 82. in 3. co. in fin. vbi attestatur istam esse cōmu. opi. & per las. in l. petes. C. de pact. & in l. si mater. C. de instit. & sub. condit. facta. Roland. à Valle in con. 3. numer. 90. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XXXVI.

In Feudo clericus primæ tonsuræ, & qui habet quatuor ordines minores potest succedere. Bal. nu. 2. A luarot. nu. 4. & Præpos. nu. 1. in c. qui clericus. si de feud. fuer. controuer. inter dom. & agna. Bald. in c. vnico. nu. 3. vers. que rit hic gl. de benef. foem. Et Præpos. in c. 1. §. & quia nu. 19. qui feud. da. poss. Et hanc cōmu. Doct. opi. esse inquit Roland. à Valle in con. 23. nu. 23. in To. 1. c. vbi ipse cōmunis doctrinæ aliquot limitationes recenset. Et pulchre hanc quæstionē prosequitur Alber. Brunus in con. 26. inter consil. feuda.

CONCLUSIO XXXVII.

In Feudo emptio secundū veriorē & magis communem Doct. sententiam foemina succedere non potest. l. 1. Præpos. in ca. & quia. nu. 62. vers. o. & aua fallentia. cui feud. dar. poss. Licet multi Doct. in contraria sententia fuerint, quos refert Roland. à Vallem consil. 23. nu. 2. & 3. in 1. To. con. Sed priorē sententiam communem esse inquit Marian. Socyn. Iun. in con. 65. nu. 16. in 1. vol. con. & magis communem. eam appellat Albert. Brun. in con. 18. nu. 9. inter consil. feud. Quia ad hoc, vt foem. in feudo emptio succedere possit, duo requirunt. Primò, quod sit integro pretio empti. Secundò, quod nullum seruitiū sit præstandū. Ita post alios tradit Socy. iun. in d. consil. 67. nu. 16. & Roland. à Valle in d. consil. 23. nu. 33.

CONCLUSIO XXXVIII.

Feudi Franci natura est, quod vassallus nisi ad ea quæ sunt expressa in concessione, vel quæ continentur in forma fidelitatis, non teneatur. Ita affirmat Io. Andr. in add. ad Speculat. in litera A. §. his dieb. in tit. de præscript. lib. 4. par. 2. & non habet in forma fidelitatis, quod non possit alienari sine consensu do. ergo alienari poterit, secundū Bal. dicentem: Feudum Francum dicit à lege legis, id est, à poena caducitatis, quæ alterar naturalem libertatem consensus, non autem est liberum à lege conuentionis. ergo licet alienauerit vassallus irrequisito domino non amittit feudum. Bald. in c. inter dilectos nu. 6. & 8. extra de fid. instru. Quia argumentum ab vltima voluntate ad contractus, vbi eadem ratio reperitur, valet. l. seruum filij. §. cum, qui. ff. de lega. 1. Sed in vltima voluntate vassallus de feudo Franco per viam testamenti disporre potest, licet regulariter in feudis vassallus testari non possit vt in c. 1. ibi, nulla ordinatione defuncti manente vel valente. Bal. in Auth. nisi rogat. nu. 15. ver. & fuit quæstio, quem refert & consulendo sequitur las. in con. 57. nu. 2. vers. secundò principaliter moueor. in 1. vo. con.

Nam licet regulariter vasallus non possit de feudo testari, nec alterare naturam feudi, illud est verum nisi feudum esset Francum, in quo bene competit vasallo facultas testandi. Si ergo feudum Francum & liberum per viam testamenti in extraneum transferri potest, ergo & pariter per viam contractus, cum non possit assignari ratio diuersitatis. Contrarium tamen sententiam & communem opinionem esse in contrarium liquet ex sententia Bal. in preclud. feud. nu. 53. versic. alia diuisio feudorum, quem sequuntur ibi alij Scribentes, vbi reprobando Hosti. in c. fin. de reb. eccles. non alien. dicunt, quod tale feudum Francum irrequisito domino alienari non possit, quia si possit alienari, sequeretur inconueniens, quod si deliquerit vasallus puniri in amissione feudi non possit, & sic contemneretur ab eo dominus. Paul. de Cast. in conf. 163. vbi dicit: Quod feudum Francum non potest alienari sine voluntate domini, ne dominus inuitus alium quem voluerit habeat in vasallum, vt in c. 2. de fratre. de nouo benef. inuefi. Quam communem sententiam latius deducit Roland. a Valle in consil. 2. numer. 134. cum seq. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XXXIX.

- 12 In Feudo filij aequaliter succedunt iuxta l. v. iuris iurandi. §. si liber. & ibi tradit Bar. nu. 2. ff. de oper. liber. Licet alius filij haeres in aequaliter institui possint, tamen vni filiorum feudum etiam nouum praeregari non potest. Andr. de Iser. & Aluarot. in c. 1. de success. feud. in v. lib. feud. Et quamuis Doct. in hoc articulo varie loquantur, haec tamen magis communis Doct. opinio est. Ita consulendo scribit Marian. Socyn. iun. in con. 72. nu. 35. Nam dubium solet fieri de feud. nouo. in 1. par. & in con. 160. nu. 44. vers. & quod in eiusmodi feudo non valeat parentis relictum factum vni ex filijs. in 2. par. con. Haec autem decisio valde dubia est, & in vtramque partem a Doct. disputatur. Quare de ea quaestione videantur illa, quae copiose a Iafone in cō. 213. nu. 13. vers. ad praedicta. in 2. vo. con. Francisc. hino Curt. in tract. feudo. in 4. par. prim. num. 131. & 132. Andr. Tiraq. in tract. de viroque retract. §. 11. glo. 6. nu. 23. vers. & huc spectat alia controuersia. Carol. Molin. in Ad dicitio. suis ad conf. Alex. in con. 8. verb. legare. in 3. vol. con. referuntur. De qua decisione quoque multa consulendo scribit Cephal. in con. 252. nu. 50. §. 52. §. 54. in lib. 2. con. vbi ipse praedictam communem sententiam secundum alios Doct. quos refert Tiraq. d. loco, remoto consensu domini, intellexit. Sed si domini consensus ratione noui feudi in reuulsi sit, tum sententia contraria, quod pater vni liberorum praeregare feudum nouum possit, cum interuenientis domini consensu, omnes Doct. admittunt illud ad liberorum praedictum alienari posse, procederet, & communior esset, per multas auctoritates quas ibidem idem Cephalus late deducit.

CONCLUSIO XL.

- 13 In Feudo hereditario, concesso pro se, haeredibus & successoribus, vt quis admittatur ad filius successione, requiritur quod sit haeres prius inuestitus, vel vltimi defuncti, de cuius persona tractant Alex. & alij Doct. in l. quod dicitur. ff. de verbo. oblig. Et hanc esse communem opinionem affirmat Roland. a Valle in con. 23. nu. 44. vbi ipse plures auctoritates Doct. id affirmantium adducit in 1. Tom. conf. Et hoc adeo verum est, vt non sufficiat quod quis sit hres sanguinis, sed etiam hereditatis, quia vtrumque requiritur repudiata sententia Baldi, contra quem communis & contraria opinio est, attestante Alex. de Imol. in con. 19. nu. 16. in 5. vol. con.

CONCLUSIO XLI.

- 14 Feudum paternum transitorium ad omnem haerem etiam tranfit in monasterium, & hanc sententiam communem esse inquit Pelin. in c. in praesentia. nu. 48. vers. fallit quarto. extra de probat. & sequitur Ioan. Cephal. in con. 151. nu. 43. versic. quinto praedicta. in lib. 2. con.

CONCLUSIO XLII.

- 15 Feudum concessum pro te, & quibus dederis, non solum secundum communem sententiam, tranfit ad haeres extraneos, de qua Decisione diximus in verb. feud. quando est concessum, &c. verum etiam de eo testari vasallus sine consensu domini potest. Ita est tex. in c. 1. de feud. non habentem propriam naturam feudi. in v. lib. feud. vbi dicitur si quis ea lege alicui feudum dederit, vt ipse & sui haeres, & cui ipse dederit, habeant respondere, qui sic accepit, poterit id vendere vel donare vel aliter si sibi placuerit, etiam sine voluntate domini alienare. & ibi Doct. Dec. in con. 171. nu. 2. & con. 193. nu. 5. Gozadin. in con. 4. vers. decimo consil. deo. nu. 8. inquit: si cerre etiam si esset feudum, cum sic data potestas concedendi quibus volueris, potest disponere ad libitum, & in testamento relinquere. Sequitur & alij Aym. Crauet. in cō. 84. nu. 11. in 1. par. & Roland. a Valle in cō. 96. nu. 34. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XLIII.

- 16 Feudum antiquum non potest alienari in praesens, sedum proximioris agnari, sine consensu ipsius, etiam si vasallus resuraret feudum aequum in manibus domini. Quia tunc resuratio non praedicit agnatis,

nisi in vita ipsius resurantis & descendentium suorum. Ita declarant post alios Bal. in c. 1. §. hoc quoque. ver. prima conclusio. nu. 12. de suc. feud. & in vers. sed quid si ille qui habebat feudum paternum resurauit ipsi domino. nu. 6. de alien. feudi paterni. & Jacob. Aluarot. in c. 1. §. denique sepe. qui est finalis. vers. trigesima septima conclusio. nu. 27. que fuit prima causa beneficii amittendi. Hanc communem conclusionem & sententiam esse scribit Iac. Heinrichmannus in con. 1. vers. tricesimo nono. nu. 58. in 1. Tom. con. & ante illum Francisc. hino. Curt. in tract. feud. in 4. par. ex quib. caus. feud. amitt. §. tertia igitur est regula principalis. vers. est ergo ex praemis. num. 147.

CONCLUSIO XLIIII.

- 17 Feudum acceptum vel relictum pro se, vel alicui pro se suisque descendentibus & haeredibus, ita demum debetur, si copulatiue sint haeres & descendentes, quia vtrumque requiritur, nec alterum sine altero sufficeret. Bartolin. l. v. iuris iurandi. §. si liberi. nu. 4. ff. de oper. liber. Bal. in l. tale pactum. §. fin. numer. 1. ff. de pact. Hanc communem Doct. sententiam esse inquit Alex. de Imol. in con. 128. nu. 6. in 1. lib. Ias. in con. 57. num. 1. in 1. vol. & Crauet. in con. 197. in 1. par. con.

CONCLUSIO XLV.

- 18 Feudum hereditarium dicitur, quando conceditur pro se & haeredibus, sed si concessum est pro se & liberis, non dicitur hereditarium, sed ex pacto & prouidentia concedentis. Andr. de Iser. in c. 1. §. hoc quoque. num. 6. & 7. tit. de success. feud. & in c. 1. in prin. tit. an agnatus vel filius defunctus. in v. lib. feud. Alex. de Imol. in con. 10. nu. 8. in 3. vol. in con. 19. nu. 3. 4. 16. cum se. & in con. 28. nu. 18. in 3. vol. con. Dec. in con. 14. nu. 4. & in con. 390. nu. 5. vers. nam feudum dicitur hereditarium. Francisc. Curt. in tract. feudi. in 1. par. 8. quaest. num. 19. Et hanc communem doctrinam Doct. appellat idem Dec. in con. 447. nu. 8.

CONCLUSIO XLVI.

- 19 Feudum nouum si fuerit alicui datum, & in inuestitura illa verba (Iure feudi paterni vel antiqui) adiecta essent, faciunt feudum quantumuis nouum fortiori vim & effectum paterni vel antiqui. Bal. in c. 1. nu. 2. vers. extra nota quod si rex. in tit. de alien. feud. pater. Aluarot. in c. 1. num. 3. de vasallo decrep. etat. in v. lib. feud. Iacob. de S. Georg. in tract. feud. in verb. nobilis. nu. 8. in fin. Curt. in suo tract. feud. in 1. par. 8. quaest. in §. octauo principaliter quarto. nu. 8. vbi ipse hanc doctrinam in vtramque partem disputat, addens ab ea tanquam communem in iudicando non esse recedendum. Frederic. Schenk. ex liberis Baronibus a Taurenberg in Viridario conclusionum Iuridicarum. conclus. 98. Licet autem alij Doct. contrarium referant. Alex. de Imol. in con. 10. nu. 4. & 5. in 3. lib. & Ias. in con. 152. nu. 1. in 2. vol. con. verius esse vo luerunt tamen magis communis opinio est in contrarium, vt communi voto Doct. concludunt. Dec. in con. 194. nu. 3. Ias. sibi contrarius in con. 136. nu. 3. vers. tenendo istam partem que est magis communis, in 4. volum. con. Roland. a Valle in con. 60. nu. 17. in 1. Tom. con. Cum legi & naturae feudorum tenor inuestiturae derogeret, & feuda magis dependant a lege conventionis, quam a iure proprio vel consuetudinario. Carol. Molin. in suis Commenta. in consue. Paris. §. 5. nu. 84.

CONCLUSIO XLVII.

- 20 Feudum hereditarium an dicatur, quando reperitur, receptum pro se & haeredibus masculis. Et non dicitur hereditarium, sed ex prouidentia & pacto, hoc modo probatur, quia illa verba (haeredibus masculis) operantur, vt feudum intelligatur tantum concessum pro liberis, per tex. in c. 1. §. Et si clientulus fecerit libellum, vel aliquid de medietate feudi sine domini voluntate, eo mortuo sine legitimo haerede masculino (quod verbum ita intelligendum est in feudo, id est, sine filio masculino) reuertitur feudum ad dominum. in tit. de alien. feudi. in v. lib. feud. Quare si illud feudum esse debebat hereditarium, illa verba, haeredibus masculis superfluo fuissent adiecta. si quando. ff. de legat. 1. Item vnumquodque verbum in contractu intelligitur vt aliquid operetur. Propterea illud verbum, haeredibus, non potest intelligi de extraneis, sed de suis haeredibus iuxta naturam feudi. c. 7. tit. de success. feud. in v. lib. feud. Bald. in l. Gaius. vers. & per hoc determinatur quaestio. ff. solut. matrim. & l. Gallus. §. etiam. nu. 2. vers. aut sit mentio a concedente. ff. de liber. & posthu. & Bal. in l. libertate. que. vers. quid ergo. C. de oper. liber. vbi ipse inquit: Quid si facta fuerit concessio alicui recipienti pro se & haeredibus suis masculis, illam non tranfire ad haerem suum extraneum masculum. Quia adiectio masculi de iure & de facto, refertur ad descendentes, de iure, id est, scripto, & de facto, id est, consuetudine. Dec. in con. 135. nu. 3. & con. 239. num. 4. vers. sed praedictis non obstantibus, vbi ipse testatur hanc communem opinionem esse. Sequitur Roland. a Valle in con. 67. vbi ipse in vtramque partem hanc doctrinam copiose persequitur, & refertur ab ipso ibi conf. Socyn. Iun. in quo ipse nu. 27. de iure respondet, si feudum concessum fuerit alicui pro se & haeredibus, non simpliciter, sed adiectis aliquibus verbis, ex quibus constare potest, quod verbum haeredibus, respectu liberorum prolatum fuit, tunc absque dubio feudum non dicitur hereditarium. con. 72. d. nu. 27. in 1. par. con.

CONCLUSIO XLVIII.

21 **F**endum cōcessum pro se & quibus dederit, potest alienari sine vltiori consensu Do. Jac. de S. Georg. post alios in tracta. feudali. §. ita etiam q. ipsi vassalli & eorū hāeres & successores. Et copiosius Fran. Curt. in suo tracta. feudo. in 4. par. Ex quibus caus. feu. amitt. in 1. prin. cipali Canone. Incip. aggressiam ita que secundam regulam principalem §. quinto quæro. nume. 141. vbi ipse in vtramque partem hanc quæstionem explicat, aditque eam communem Docto. opinionem esse, à qua in practica non esset discedendum.

CONCLUSIO XLIX.

22 **F**eudi inuestitura si contineret, quod illud pro se & hāeredit. quibuscumque collatum esset, voluerunt multi Doc. verba illa restringi oportere ad habiles. l. 1. & ibi gl. in verb. habeat. & Docto. C. de sacros. ecc. cū generales dictiones ad habiles restringantur, etiam in materia feudali. Bal. ti. qual. feud. alie. pos. §. donare. nu. 3. in fin. Præpositi. qui feud. dare pos. §. & quia. nu. 34. Matth. de Afflic. de prohib. feu. alie. per Frede. §. imperialem. nu. 38. in fi. Jac. de S. Georg. in tract. feud. §. & quibuscumque hāereditibus. nu. 1. Et hanc sententiam de iure vltiore esse inquit Dec. in c. in præsentia. nu. 48. ver. & ista opinio vltior. ex. de proba. quam & ipse consulendo sequitur in con. 171. nu. 6. 187. nu. 4. & 208. nu. 6. Plures auctoritates adducit Tiraq. in tract. de vtroque retrac. §. 1. gl. 7. nu. 27. Sed contrariam sententiam magis communem esse plures Docto. testantur Barth. Socy. in con. 10. nume. 2. & 3. inter con. feu. Soc. in con. 72. nu. 22. in 1. par. & con. 103. nu. 28. in 2. par. con. Alci. in con. 176. nu. 1. Laur. Sylua. in con. 3. nu. 66. & in con. 30. nu. 26. 27. cū seq. Crauet. in con. 256. nu. 8. & Octavian. Cacher. in Dec. senar. Pedemon. in Dec. 26. nu. 18. & Deci. 27. nu. 11. aliās Doc. allegationes addit Tiraq. in d. §. 1. gl. 7. nu. 21. 22. cum seq.

CONCLUSIO L.

23 **F**IDEI VSSOR si habuerit confessionem à creditore, quod ei satisfactum sit, potest agere contra debitorem, non aliter probata nueratione, quia confessio creditoris de recepto veram probat nuerationem, vt fideiussor contra debitorem agere possit. Alex. de Imol. post Pau. de Ca. in con. 90. in 3. lib. & in con. 26. in 2. lib. & in con. 123. in 6. vol. con. Dec. in con. 493. nu. 6. in 4. par. con. Hipp. de Mar. in Rub. de fideiuss. nu. 310. ver. 35. quæro. vbi ipse inquit hanc sententiam vltiore & magis communem esse, q. sufficiat talis confessio creditoris dicentis, sibi satisfactum esse à fideiussore, vt ipse fideiussor possit agere contra principalem. Matth. de Afflic. in Dec. sacri con. Nea poli. Deci. 94. nu. 2. & 3. Quā sententiam quoque communem esse ante Hipp. tradit Ias. in l. duobus reis. nu. 9. ff. de iureiur. sequitur Roland. à Valle, in con. 17. nu. 9. in 1. Tom. con. Licet multi alij Doc. contrariam sententiam secuti fuerint, quos referunt Hipp. de Mar. in d. Rubr. d. nu. 310. Et Car. Mol. in d. con. 90. in verbo, Florentiæ. in d. 3. lib. con. fi.

CONCLUSIO LI.

24 **F**ILIVS institutus & restituendo hāereditatem grauatus, non potest detrabere quartas duas. vnam pro legitima tanquam filius, iure naturæ sibi debitam, alteram per Trebellianicam seu Falcidiā, tanquam quilibet extraneus institutus & de restitutione grauatus. glo. in l. Papinianus. §. meminisse. in verbo, Falcidiæ. ff. de inof. test. quamuis iste textus ad propositum istius quæstionis nihil faciat, quia verba (sibi perdere) in textu ponuntur non ad exclusionem alterius quartæ, sed ad exclusionem portionis restituendæ, quæ non consistatur nisi intentans querelā succubuerit, ne alteri, vt dicit tex. ex factō querulantis fiat iniuria. Prædicta tamen conclusio procedit & est vera, quando grauatus est quis purè restituere, aut sub conditione, vel in diem secundū iuris ciuilibis dispositionem, per l. iubemus. C. ad Trebel. inducendo eo modo, vt ibi per Bal. & Pau. de Cast. in d. §. meminisse. nu. 6. inducitur. & Ripa in l. fideicommissariam. nu. 30. ff. ad Senatusc. Trebel. De qua quæstione variè & ambiguit Docto. loquuntur, vt nouissimè consulendo tradiderunt post alios Aym. Crauet. in con. 16. nu. 10. in 1. parte con. & Roland. in con. 12. nu. 7. & 8. in 1. To. con. Sed de iure canonico per tex. in c. Raynaldus. & in c. Raynaldus. ext. de testamentis. & cōmuniter per scribentes Iuris canonici traditur, quod filius sub conditione grauatus, possit detrabere duas quartas, videlicet legitimam & Trebellianicam, quæ capiunt dimidiam partem hāereditatis. Et hanc sententiā æquam & benignā, in Scholis & Palatijs approbari, & ex generali consuetudine etiam in terris Imperij per totum mundum obseruari, scribunt Bened. Capra in con. 79. & Hiero. Cagno. in d. §. meminisse. nu. 10. qui multas auctoritates multorum Doc. adducit, & inter cæteras allegans in signe consilij D. Ias. l. 46. in 4. vol. con. & Io. Dilect. in tract. de arre testan. ti. §. de subtitu. caute. 31.

CONCLUSIO LII.

25 **F**ILIVS FAMILIÆ Smortis causa patre permittente donare potest. l. tam. §. §. filiusfamilias. ff. de dona. cau. mor. non tamen potest donare filiusfamilias causa mortis ipsi patri cuius consensus requiritur. Bar. in l. 1. nu. 5. ff. de auct. & consen. tut. Alex. de Imo. in con. 106.

in prin. in 1. lib. con. cum nemo possit in factō proprio, sibi auctoritatem suam accommodare. d. l. 1. l. pupillus. l. quod dicimus. ff. de aucto. & consen. tutor. quam doctrinam verā Guid. Pap. in Dec. suis quæst. 223. nu. 1. communem Pe. Phil. Cornæ. in con. 224. nu. 2. & magis cōmunem Phil. Dec. in con. 279. nu. 5. appellarunt. Licet multi alij contrariam sententiam amplexi fuerint, quos referunt A. possil. ad Dec. Guid. Pap. in d. q. 223. in verb. etiam credo veram. & Caro. Molin. qui & hanc post Alex. approbavit, in suis addit. ad con. Alex. in d. con. 106. in ver. mortis. & in suis addit. ad con. Dec. in d. con. 279. in verb. negatiuum. & idem Caro. Mol. in Phil. Dec. in con. 245. in verb. negatiuum. per rationem, q. patria potestas fauore patris introducta sit, ergo non noceat commodis patris. Sed priorem sententiam communiter Doc. sequuntur, referente Socy. sen. in con. 112. nu. 4. in 1. vol. con. & in l. 1. §. fuit quæsitum. nu. 6. ff. ad Senatuscon. Trebel.

CONCLUSIO LIII.

26 **F**ilius si patrem occiderit vniuersam successionem fiscus consequitur. Bal. nu. 28. & alij in l. 1. C. de hāeredit. instit. Et hanc sententiam omnium, & communem opinionem esse scribunt consulendo A. Barb. in con. 8. à nu. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. vsque ad ver. capio nunc secundum dubium. in 3. vol. con. Et Io. de Ana. in con. 73. nu. 1. quam doctrinam Iartius explicat Roland. à Valle, in con. 57. in 1. Tom. con. fi.

CONCLUSIO LIIII.

27 **F**ILIA in bonis patris debet habere legitima. A. Auth. nouissima. vbi Doc. C. de inoff. testa. & Dec. in con. 89. circa fi. Item & Trebellianicam, quæ faciunt dimidiam partem totius hāereditatis, cū sit grauata restituere ipsam hāereditatem sub cōditione, secundū communem opinionem Canonistarum, in c. Raynaldus. in c. Raynaldus. extra, de testa. quæ etiam de iure ciuili communiter tenetur. Dec. in con. 55. nu. 8. & in con. 218. nu. 5. & Roland. à Valle, in con. 85. vbi ipse multas auctoritates Docto. adducit. nu. 12. in 1. Tom. con. fi.

CONCLUSIO LV.

28 **F**ilia primi matrimonij licet excludi possit per statutum à successione, tamen admittitur ad bona quæ deferuntur filijs primi matrimonij, in poenam patris & matris transeuntis ad secunda vota. Sal. in l. foemina. §. illud. C. de secū. nup. vbi refert se casum in facto habuisse, quod statuto prosum fuisse, vt filius masculus succederet patri & matri excluda filia, mortua matre successerat masculus, cui masculo postea ex statuto pater solus successit, postea pater se ad secundas nuptias contulit, & discessit superstitē vno filio ex illo matrimonio, & dicta filia ex priori matrimonio, & in eo casu dubitarum fuisse, an illa habere deberet bona materna ad patrem prouenta mediante successione filij; & dicit ipse de iure responsum fuisse, filiam ex priori matrimonio admitti. Cuius sententiam communiter alij Docto. sequuntur Marian. Socy. in con. 34. nu. 3. ver. in super etiam. Bartho. de Saly. in 1. volu. con. Phil. Dec. in con. 87. nu. 3. ver. non obstat. & Albert. Bru. in tract. super statutis excludentibus foeminas & cognato. lineam à successione art. 8. prin. quæst. 15. nu. 57. & 58. & in art. 13. quæst. 5. nu. 75. ver. & prædicta sunt limitanda. ex Dec. Sal. Et hanc Saliceti opinionem communiter approbatam esse dicit quoque Roland. à Valle, in con. 95. nume. 43. in 1. Tom. con. fi.

CONCLUSIO LVI.

29 **F**iliafamilias licet nupta sit, & traducta ad domum viri, cum remaneat in potestate patris. l. si vxorem. C. de cond. infer. non potest super bonis maternis, vel super dote facere testa. Bal. in l. senium. nu. 5. ver. sed an filiafamilias possit testari. C. qui testam. face. pos. Alex. de Imo. in con. 17. in lib. 2. con. & idem in d. l. senium. nisi ad pias causas & patris consensu. c. licet. §. si. de sepul. in 6. Et hæc communem opinionem Docto. esse inquit Io. Dilect. in arte testandi. tit. 1. de his, qui non habent testamenti fact. Caute. 1. nume. 1.

CONCLUSIO LVII.

30 **F**ilia licet nupserit & collocata fuerit in matrimonium, tamen pater, secundū veram & communem sententiam, eam dote obligatur quia ipse ad duo tenetur, scilicet ad dandum maritum filia, & constituendam dotem. gl. in verb. l. obligamur. vbi bonā additio. in l. obligamur. ff. de actio. & oblig. l. si. ver. si. neque enim. C. de dot. promiss. ita refert Ias. in l. si donaturus. §. si quis indebitam. nu. 5. ver. item moueor. ff. de condic. causa data.

CONCLUSIO LVIII.

31 **F**RATER qui emit fundum vel domū, suo proprio nomine tantum tenetur cōmunicare alteri fratri, quando omnia ante & post fuisse hinc inde collata. Ita voluit Pet. de Anch. in con. 302. Vnde refert Alex. de Imo. ex Bal. in l. 1. ver. item non esset. C. si quis alteri vel sibi. Si duo fratres simul habitarent, & essent socij omnium honorum, si tamen vnus de communi pecunia emeret pro se tantū, quamuis ipso iure non acquiratur alteri fratri, tamen per actionem pro socio tenetur. Communi. opi. To. 3.

retur communicare, cum multis similibus decisionibus, in consi. 49. nu. 11. in lib. 1. con. Et hanc communem sententiam scribentium esse scribit Ias. in con. 2. in 7. col. in prin. ver. decimo etiam animaduertendum in 3. vol. consi. Quam doctrinam per aliquos casus latius explicando prosequitur idem Ias. in l. 1. C. qui testam. fac. pos.

CONCLUSIO LIX.

- 32 FRVCTVS in retractu conuentionali debentur à tempore moræ, scilicet à die oblationis aut consignationis. l. 2. C. de pac. inter emp. & ven. vbi cōmunit̄ per Doc. Quam sententiam latius declarat tanquam cōmūnem Rolan. à Valle, in con. 27. nu. 7. cum seq. in 2. Tom.

CONCLUSIO LX.

- 33 Fructus pendentes tempore redemptionis diuidi debent pro rata temporis inter primū venditorem & emptorē, qui se ad retrouendum obligauit. Ita voluit Cu. in l. qui Romæ. ff. de ver. obl. per dictum Bar. qui ibi voluit, q. si dictū fuerit, quod fructus præh. habentur pro vsuris, & debitor soluit ante fructus collectos, & sic his pendētibus, quod debeat fieri diuisio. secundūm I. diuortio. & I. diuisione. ff. sol. ma. Quam conclusionem vti cōmūnem pluribus arg. & authoritatibus Rolan. à Valle, in d. con. 27. nu. 17. cum seq. latius prosequitur.

CONCLUSIO LXI.

- 34 FVRO R per visum percipitur, & ideo si testis interrogetur an Titus sit furctus, & ille responderet se vidisse eū furentem, iste testis probaret. Ita inquit Ang. de Peru. in §. si quis. nu. 10. in Auth. vi cū. de appel. cognos. Sed communis opinio est in contrarium, quia difficile est probare quem esse furctum, vel mente captum, & directō probari non potest, quem esse demētem, eū id sensu testis non percipiatur, sed consistat in intellectu. Zabarel. Card. in consi. 56. Et in tali ratione videtur testis iudicare potius quā deponere, quo casu testis nō probat. Bar. in l. qui testamento. §. ff. de testa. Bal. in l. solā. C. de testib. Et hanc communem opinionem esse dicit Phi. Decius in con. 448. nu. 33.

CONCLUSIO LXII.

- 35 FVRTIV Ares reperta penes aliquē facit iudicium ad torcturā, contra illum, penes quem reperta fuerit, nisi etiam ipse doceat, à quo habuerit. Bar. in l. si. nu. 5. ver. veniamus ad initia spectalia. ff. de quæst. Ang. Are. in tract. malefic. in verb. q. fama publica præcedente. §. quæro an vnum iudicium. Hipp. de Marf. in con. 52. nu. 33. in 1. vo. con. vbi ipse multa similia cumulat. Quia eo ipso q. libri hæresis reperiuntur apud aliquem, ille præsumitur hæreticus: similiter ille, qui habet penes se falsa instrumenta, præsumitur fallarius, nisi ostendat à quo habuerit. Idem Hipp. in sua præct. crimin. §. diligēter. nu. 92. Quæ doctrina procedit, quando res furctiua reperiretur apud hominē, qui sit malæ vitæ & conditionis, secus si bonæ famæ, & qui non sit solitus similia facere. Quia tunc talis inuentio non facit iudicium ad torturam. Ita communiter distinguunt & declarant Bal. in l. circa fin. Io. de Imol. nu. 12. ver. circa tertiam quæstionem. ff. de hære. in sti. Prædictus Ang. in d. tractat. de malefic. in verb. etiam vestem cœlestem. §. quæro an eo ipso, q. res furctiua reperiretur penes aliquem. Hanc communem sententiam, & recepit conclusionem Doctor. esse inquit Rolan. à Valle, in con. 47. in 1. vol. vbi ipse plures authoritates adducit.

H

CONCLUSIO LXIII.

- 1 **H**ÆREDES masculi intelligūtur, vbi fieret mentio de hæredibus masculis, id est, descendētib; etiam in materia aliis transitoria ad quoscunq; hæredes extraneos. Alex. de Imo. in l. Gallus. §. etiam. nu. 4. Barth. Socy. nu. 7. Ias. nu. 22. ff. de libe. & posth. Alex. de Imo. in con. 105. nu. 2. in 1. ff. Dec. in con. 185. nu. 3. Et hanc Doct. communem conclusionem esse inquit Crauec. in consi. 38. nume. 5. versic. 5. Doctor. communiter dicunt in 1. parte consi.

CONCLUSIO LXIII.

- 2 Hæredes ab intestato succedenti non competit beneficium. l. fin. C. de edic. Diui Hadr. tol. ita refert Cy. in d. l. si. nu. 9. versic. tertio iuxta præmissa. Et hanc sententiam veritatem esse scribit quoque consulendo in hunc modum Calderic. in con. 36. ff. de testam. Tradit Io. Pe. de Ferrar. in sua Præct. in form. libelli, quo petit. hæred. ex testam. §. in omnibus eius bonis. nu. 2. Et hanc sententiam opinionem communē Doct. esse, tradunt Doct. in d. l. fin. Alex. de Imo. nu. 22. & Dec. nu. 39. Ias. nu. 23. versic. teneas tamen. Gozadin. in consi. 7. nu. 5. Cephal. in consi. 152. nume. 31. in lib. 2. consi.

CONCLUSIO LXV.

- 3 HÆREDITAS postquam est adita, non dicitur amplius hæreditas, sed patrimonium hæredis. sed si plures. §. filio. ff. de vul. & pup.

substit. Vnde hæreditas appellatur, antequam adita sit per hæredem, & adita hæreditate amplius non dicitur hæreditas. gl. & Doc. in l. 1. §. veteres. ff. de acqui. pos. Quam decisionem omnes Doct. amplecti inquit Ias. in Rub. nu. 5. ff. de acqui. hære. Referunt & alij Doct. Ale. x. de Imo. in con. 198. nu. 8. & ibi Caro. Mol. in verb. deserunt. in 6. vo. con. Phil. Dec. in con. 230. & in con. 266. & ibi Carol. Mol. in verb. adiuuit. & idem Dec. in l. qui se patris. num. 16. C. vnde liberi. & in l. hæreditas. nu. 2. vbi & Hieron. Cagnol. nu. 3. ff. de reg. iur. & Maria. Socy. lun. in con. 65. nu. 80. in 1. par. Quamuis Alex. de Imo. in con. 21. nume. 2. in 6. vol. con. Voluerit etiam post aditam hæreditatem dici & appellari hæreditatem. l. si. §. in autem. C. de iure delib. tamen ista est impropria locutio referentibus Ludo. de Gozadin. in con. 58. nu. 1. & Rolan. à Valle, in con. 99. nu. 2. in 1. Tom.

CONCLUSIO LXVI.

- 4 HYPOTHECÆ priuilegium, cuius in l. asiduis. C. qui potio res in pig. hab. fit mentio, non solum pro dote data, sed etiam pro dote concessata, competit. Bar. in d. l. asiduis. nu. 11. Alex. de Imo. in con. 123. nu. 4. in 6. vol. con. Et hanc communem esse sententiam liquet ex dictis Matth. de Afflic. in Dec. sacri consi. Neapol. Decif. 402. Refert quoque Rolan. à Valle, in con. 17. nu. 10. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LXVII.

- 5 HYPOTHECARIA actio inter presentes 10. annis, inter absentes 20. annis, secundū sententiam communiter approbatam præscribitur. l. 1. & ibi gl. in verb. diuturnum. & in verb. incumbant. & l. 2. C. si aduersus creditorem præscriptio opponitur. gl. in l. cum notissimi. in verbo, spactis. C. de præscrip. 30. vel 40. annor. Alex. de Imo. in con. 58. nu. 9. in lib. 5. in con. 33. nu. 10. & 220. lib. 2. con. Hanc esse Doc. communem opinionem inquit, referente Rolan. à Valle, in con. 79. nu. 7. in 1. Tom. Paris. in con. 50. in 1. vol. con. Quæ tamen recipit aliquot limitationes & declarationes, vti satis eruditè Rolan. late post alios, Balbum in tract. de præscr. in 4. par. prin. in §. tertio principaliter que ro. nu. 6. ver. sexta conclusio in 8. vol. tract. Socy. lun. in consi. 17. in 2. vol. & Crauec. in con. 148. nu. 6. in 1. par. con. in d. con. 79. consulendo scribit. De hac Dec. etiā facit mentionē Bernhar. Vuurbher. in Præct. obser. lib. 1. tit. de præscr. c. 2. incip. præscriptio contra hypothecariam,

I

CONCLUSIO LXVIII.

- 1 **I**MPERATOREM posse etiā sine causa aufferre res siuciura alterius de plenitudine potestatis, & eos qui contrarium asserunt mentiri, inquit Ang. in litem si verberatum. ff. de re vindica. Sed Angeli sententia communiter reprobara, & magis communis in contrarium est Ias. in l. Barbarius. nu. 37. ver. 13. ff. de offi. prætor. & in l. si. nu. 2. C. si contra ius vel vit. pu bli. Doc. communiter præsertim Fel. nu. 26. cum seq. ver. tertia conclusio. Dec. nu. 19. cum seq. versic. ex ista prima conclusione. Marcus Mantua. nu. 50. ver. secunda sit conclusio. cum multis adiectis declarationibus & limitationibus, in c. quæ in Ecclesiarum. ext. de consi. Io. Neuzan. in con. 12. nu. 140. ver. non obstat arrogans dictum Angeli. inter consi. feudā. Alberti Brunl.

CONCLUSIO LXIX.

- 2 Imperator non potest etiam de plenitudine potestatis alicui prædicare in iure sibi quæsito de iure gentium, vt per Bar. & Doct. in l. fin. C. si contra ius, vel vit. publ. & eundem Bar. in proem. ff. nu. 4. & 5. & Panor. alioque in c. quæ in Ecclesiarum. extr. de consi. vbi Fel. in 3. conclus. nu. 33. versic. secundum verō membrum huius conclusionis erat. & Dec. ibidem nu. 19. cum seq. Qui propterea inferunt, non potest vni auferri, & alteri dari, nec directo, nec per indirectum, etiā de bonis infidelium. Quamuis enim sit dominus in vniuerso, respectu iurisdictionis & protectionis. l. deprecatio. ff. ad l. Rhod. de factu. non est tamen dominus rerum particularium, vt communi voto Doct. post Bart. in d. proem. ff. traditur. & si aliter faceret, eius dispositio non esset seruanda, nec in foro ciuili, nec in foro animæ. Inno. in c. quia plerique, nu. 5. ext. de immu. Ecclesiarum. Zabarel. Card. in con. 142. incip. videtur dicendū. nu. 1. & 2. Copiose scribit de hoc articulo consulendo And. Barb. in con. 55. nu. 23. in 4. vol. con. Et hanc communē Doct. sententiam esse inquit Nico. Bellon. in con. 2. nu. 1. & 2. vbi ipse plures authoritates & consilia Doct. allegat.

CONCLUSIO LXX.

- 3 IMPERIVM merum an præscribi possit, variæ & discrepantes fuerunt Doct. sententiæ, quas referunt Alb. de Rosate in Imperium. nu. 31. cum seq. Bal. ibid. in lect. nu. 10. in repe. nu. 13. Ias. nu. 20. Io. Bapt. nu. 73. Iasp. Valasc. nu. 122. cum seq. ff. de iurisd. om. iud. Bal. in repe. l. 1. nu. 8. C. de emancip. liber. & in con. 433. inci. A pulus castrum progenitorum tenuit. in 3. vol. con. secundum nouam impressionem. Panor. in c. cum contingat. nu. 10. Cling. nu. 13. cum seq. extra. de foro compe. & Ioan

& Is. Franc. Balb. in suo trac. de p̄scrip. in 2. par. 5. part. princ. in 3. q. Sed communis sententia est, q̄ p̄rium & mixtum imperium p̄scribi possit, vbi inquit ibid. l. ad. d. nu. 2. ver. concludendo teneas. Zas. nu. 2. c. in fil. o. Ba. tit. nu. 39. Valaf. nu. 2. 27. Cling. in d. c. cum contingat. ver. in contrarium tamen est opinio Balb. in d. 3. q. ver. & demum concluditur, communem esse sententiam, q̄ iurisdictio merumq̄ & mixtum imperium necdum per consuetudinem, sed etiam per p̄scrip̄tionem acquiri possint, vbi ipse hoc latius post l. ad. declarat.

CONCLUSIO LXXI.

4 Imperium quanto tempore p̄scribatur, satis eruditē p̄dicti Doc. adductis argumentis in vtramque partem, in locis allegatis explicat, vbi l. ad. nu. 22. post alios ita distinguit, cuius distinctionē repetit quoque Balb. in d. 3. quaest. nu. 4. Si aliquis p̄scriberet merum vel mixtum imperium contra Pontificem Romanum, vel Imperatorem ablentem & ignorantem, tunc requireretur tantum tempus, cuius iuitij memoria non extat. Sed si ageretur de p̄scribendo contra Papam vel Imperatorem presentem, scientem & patientem. Itē contra Ducem vel Marchionem presentem, tunc sufficeret tempus 10. annorum. l. viros. cum gl. in verb. obtinuit. C. de diuer. offi. & apparitor. iud. lib. 12. Et hanc communem sententiam esse inquit l. ad. in d. l. imperium. nu. 22. in si. ver. in hoc communior sententia est. Balb. in d. 3. q. Sebast. Sapia. in d. l. imperium. nu. 30. & 31. in 1. vol. repe. vbi ab l. ad. Balb. & alijs duo egregia consilia Pe. de Anch. in consil. 142. incip. clarior & breuior erit decisio. & Alex. de Imo. in con. 16. numer. 27. ver. p̄dictis non habet obstare. in 5. volum. consil. allegantur. & ibidem Alex. affirmat hanc esse communem opinionem. Quod in p̄scrip̄tione iurisdictiois meri & mixti imperij sufficeret tempus 10. annorum, si ageretur de p̄scribendo contra inferiores dominos. Quae doctrina latius tam per l. ad. quam Balb. per multas adiectas declarationes & limitationes in locis adductis explicatur, vt non necesse sit allegata argumenta & iura, similiter auctoritates, item illarum materiarum explanationem hic addere & repetere.

CONCLUSIO LXXII.

5 IMMUNITAS à collectis si alicui concessa fuerit, & postea agerentur vel inducerentur nouae collectae propter bellum, ille qui habet immunitatem à collectis, ad superuenientem collectam propter bellum tenebitur, non obstante eo, q̄ impetrauerit antea priuilegium immunitatis à collectis, quia in tali priuilegio immunitatis non censetur cogitatum de tali collecta propter bellum, nisi forte tempore concessio nis immunitatis iam bellum esset coepitum. Et idē priuilegiū immunitatis quamuis amplius, non extenditur ad incogitata. l. cū Aquiliana. l. qui cum turcoribus. §. transactio. ff. de transac. l. Rutilia Polla. ff. de contrah. emp. cum similibus. Ita affirmat Dy. in l. si extoto. ff. de leg. 1. Et hanc Dyni sententiam magis communem opinionem esse scribit l. ad. ibid. nu. 12. in si. & nu. 18. vbi ipse pro hac decisione communi sex argumenta refert, quae transcribere non est necesse.

CONCLUSIO LXXIII.

6 INCONTINENTI pro repellenda violentia rerum illud fieri dicitur, quando id sine magno temporis intervallo commodē fieri possit, nunquam se ad aliud extraneum conferendo, & sumpta occasione aggressorem repelleret. & idē qualecunque tempus durat, durante hoc praeparamento dicitur repulsiō facta incontinenti. Hanc Doc. sententiam communem, & ab omnibus approbatā esse inquit Fel. in c. significasti. 2. nu. 12. quam quoque Hostien. antea ibid. amplexus fuerat, cuius doctrinam Abb. nu. 9. approbat. ext. de homicid. vol. vel casu. sequitur Hieron. Schurpf in con. 100. nu. 4. in 3. Centu.

CONCLUSIO LXXIII.

7 IN IVRIARVM actio cū sit famosa. l. ff. de his, qui notan. in fa. Doc. in c. cum te. ext. de re iud. in ea non debet deferri iuramentū necessarium, sed debent in ea fieri probationes luce meridiana clariores. arg. l. si. C. de proba. Quia secundū communem opi. Doc. in actione famosa non deferretur iuramentum necessarium in supplementum probationis gl. si. in verbo, actori. in c. cū sunt part. iur. de reg. iur. in 6. Alex. de Imo. in l. 3. ait praetor. nu. 13. vbi ipse plures auctoritates adducit. ff. de iure iur. Et est magni ponderis & grauis praedicti propter q̄ iuramentum huiusmodi deferri nō solet. Sal. in l. bonae fidei. num. 27. ver. quaro modō & secundo. C. de reb. cre. vii. Steph. Ber. in consil. 117. in 2. volum. consil. part. altera. & in consil. 142. in 6. volum. con. latius profequitur.

CONCLUSIO LXXV.

8 Iniuria plures diuersae spectet eodem impeto & continuatione si iterentur, tunc plurius poenis esse afficiendus iniurians, secundū glo. & Bar. in l. nunquam plura. nu. 1. ff. de priua. delict. Quam sententiam communiter approbatam esse refert Didacus Couarruias in lib. 2. cap. 10. nu. 8. variarum resolutionum. & Petrus Placa, in Epitome de

lib. lib. 1. cap. 1. nu. 17. Licet ipsi sententiam contrariam de iure veriorē esse, multus argumen hinc inde adductis, arbitrentur.

CONCLUSIO LXXVI.

9 INSTRUMENTO si apponeretur iuramentum, contra illud non admittitur compensatio. Ita est text. secundū vnam lecuram communiter approbatam, in c. ad nostram. Et hanc communem sententiam esse asseuerat Alex. de Imo. in consil. 9. nume. 3. in 2. lib. Consequuntur quoque alij Doct. Math. de Assuet. in Deci. sacri con. Neapol. Deci. 35. l. ad. in cen. 134. nu. 1. ver. concludo ergo ex p̄dictis in 4. vol. consil. & Roland. a Valle, in c. n. 17. num. 10. in 1. Tom. con. Licet Bar. contrariam sententiam sequatur in l. amplius non pertinet. §. ff. rem rat. haberi. Quam Alex. de Imo. sibi contrarius in con. 12. nu. 15. ver. si non obstat. in eod. 2. lib. con. approbat. Et hanc veriorē putat Molin. in suis addit. ad con. Alex. in dicto con. 9. in verbo, damnatur.

CONCLUSIO LXXVII.

10 Instrumentis publicis loci mentio adijci debet, in quo sit contractus vel actus ipse, qui in instrumento continetur. glo. in verb. seruituti. l. general. C. de tabula. scrib. Logograph. & Censualibus. lib. 10. tex. est expressus in cap. Abbate lanē. & in gl. in verbo, censetur. de senten. & re iudic. lib. 6. Doct. in cap. 1. & cap. quoniam contra. extra, de probationibus. lo. Jaco. Canis in suo libello de Tabel. in cap. quod inscribitur. practica solennitatis temporis. ver. septima solennitas est locus. Et hanc communem opinionem esse scribit Didac. in capit. 20. nume. 3. practica. quaest. in Tom. 1.

CONCLUSIO LXXVIII.

11 Instrumentis publicis satis est, si testium nomina adijciatur, licet ipsi illis non subscripserint, ita communiter scribunt Doct. in c. extra, de fide instrum. Abbas nu. 3. ver. non dicitur. Fel. nu. 14. ver. item requiritur descriptio testium. & Dec. nu. 12. Anto. Cap. in Deci. sacri Regij consil. Neapo. Deci. 29. num. 1. vbi plures auctoritates allegantur. Et hanc communem Doct. opinionem esse scribit Didac. in c. 20. de auth. pub. instrum. quae oritur ex his, quae vltio iura eidem accedere debent. nume. 4. practica. quaest. Tom. 1.

CONCLUSIO LXXIX.

12 Instrumentum publicum, cui etiam fuere plures testes inscripti, poterit duobus ratum fide dignis, omni que exceptione maioribus, quo ad eius seriem im. robari, licet hi testes non sint ex illis, qui descripti sunt in eodem instrumento. cap. tertio loco. extra, de proba. l. optima. C. de contrah. scriptu. Licet gl. ibidem in verbo, testium. contrarium asse re videatur, tamen communis opinio est contra glo. Dec. nume. 17. ver. in glo. si. & hoc intelligitur, siue ea probatio fiat directē siue indirectē. cui ea refragatur ratio, quae ab auctoritate ducitur tabellionis, à quo instrumenta fides pender. c. ad audientiam. extra, de p̄scrip̄tis autem tabellio vnus est, & idē quomuis sit eius auctoritas publica, non debet duobus integris testibus praeferi. Licet Doc. hoc frequenter committat arbitrio iudicis, tamen praecedentem conclusionem ex dictis Doc. cap. tertio loco latis liquet, & exijs, quae à Cyno & Sa li. in l. in exercendis. C. de fide instrum. & Imo. in l. 1. §. si quis neget. ff. quemadmodum testam. aper. Zas. in l. 1. singulari respon. c. 23. Quis fundamentis instrumenta firmantur, & quibus inscribentur. Et hanc sententiam scribentium communem opinionem esse post Deci. fateatur quoque Di. lac. in d. c. 20. nu. 6. ver. prima conclusio. Quam sententiam ipse latius in lib. 2. cap. 13. num. 11. varia. resolut. in Tom. 2. profequitur, vbi tamen communem conclusionem ex auctoritate allegatē glo. satis dubiam esse dicit.

CONCLUSIO LXXX.

13 Instrumenta, si esset statutus certus terminus per statutum vel per legem, ne licet extra illum producere, tamen ultra terminum re integra, si ius aduersarij non sit effectum deterius, produci possunt. Hanc opinionem veram & communem Doct. esse refert Lanfranc. in sua praxi iudic. c. 9. de instrum. product. nu. 29. ver. quaro vltius. vbi ipse iura & auctoritates Doct. allegat.

CONCLUSIO LXXXI.

14 Instrumenta, quibus quis non vtitur, nec est vsurus in iudicio, nunquid aduersarius possit compelli talia instrumenta edere, communis Doct. opinio est, q̄ actor non possit compellere reum ad edendum instrumenta pro eius intentione fundanda, sed bene possit compelli ad edendum instrumenta, pro coadiuuanda intentione actoris, & pro eius replicatione: actor autem compelli potest edere reo instrumenta sua pro fundanda & coadiuuanda intentione & exceptione rei. l. si. C. de eden. & quae ibi notant Doc. Bar. & alij in l. 1. §. editiones. ff. eodem. Hanc communem Doc. sententiam esse refert Lanfranc. in praxi iud. cap. 9. de instrum. product. nu. 46. ver. sed quid de instrumentis. Explicat copiose Bartho. Socyn. in tract. Fallent. Fallent. 112. incip. edere Commu. opi. To. 3.

actor instrumentum vel libellos, reus regulariter non tenetur.

CONCLUSIO LXXXII.

- 35 **INSULTVS** seu inuasio si non probaretur, & accusatus de homicidio, fateretur se Titium occidisse quidem, verum ad sui defensionem, alia poena, quam mortis naturalis consentientem punire oportet. Nam quando sumus in criminalibus, probationes debent luce meridiana clariores esse. l. fin. C. de proba. hoc vero casu sumus in praesumptionibus, ideo non est quis puniendus morte naturali. Panor. in c. auditis. ver. puto ramen. extr. de praescri. Hanc sententiam communiter approbati nouisse scribit Barth. Romuletus, nu. 86. cū seq. in l. vi. vit. ff. de iust. & iur. vbi ipse in vii. aequae partē de hac quaestione disputat.

CONCLUSIO LXXXIII.

- 16 **INSINUATIONI** renunciari non posse inquit Bar. in l. sanctimus. §. si. C. de dona. & in l. nemo potest. num. 8. vbi quoque est bona addit. in verbo, renunciari. Sequitur Alex. nu. 12. ver. item inquitum. multas autoritates allegans. ff. de leg. 1. Sed si iuramentum interuenisset, tunc renunciari posset. Quae opinio verior est, eodem Alex. referente d. nu. 12. ibi, tamen verior est prima opinio, quā tenet Io. And. in §. porro. ti. de instr. edit. in addit. ad Spec. in verb. illud. littera S. Et hanc opinionem magis communem esse scribit Dec. in con. 432. nu. 2. in 3. par. con. Licet multi contrariam sententiam secuti fuerint, quos refert Soc. Sen. multis additis alijs rationibus, in con. 77. nu. 10. & 11. in 1. vol. consil. verum ille a priori tamen non recedit.

CONCLUSIO LXXXIII.

- 17 **INTERESSB** ratione lucri cessantis, etiam de iure Canonico peti potest. Latē tractant post veteres Abbas in c. cū venerabilis. nu. 16. cum seq. Fel. nu. 7. cum seq. extr. de excep. idem Abbas, Panor. in c. conquestus. nu. 6. extr. de vsur. Et hoc verum intelligitur in homine solito negociari. Bar. in l. 3. §. nunc. de offi. nu. 2. ff. de eo quod cer. loco. & in l. i. ver. venio ad vltimam partem. nu. 25. C. de sent. quae pro eo quod interest proferunt. Alex. de Imo. in con. 191. num. 5. in lib. 2. consil. & in consil. 14. nu. 2. & 3. in lib. 5. con. cum multis alijs autoritatibus adductis per Dec. in d. c. cū venerabilis. nu. 14. vbi ipse inquit hanc communem Doct. esse opinionem, & idem Phil. Dec. in con. 441. nu. 13. in fin. in 3. par. consil. adiciens in iudicando & consulendo non esse recedendum ab hac sententia communiter approbata.

CONCLUSIO LXXXV.

- 18 **INTERPELLATIO** non requiritur vbi iuramentum accesserit. Hanc communem Doc. opinionem esse scribit Lud. de Gozad. in con. 27. nu. 10. ver. non obstat. & idem in con. 57. nu. 1. inquit, propter iuramentum non requiritur interpellationē. Quare licet ad hoc, vt venditor teneatur ad defendendū emptorem, in causa euctionis requiratur, quod per emptorem interpellatus fuerit. Bar. in l. denunciasse. §. quid ergo. nu. 2. ff. ad l. i. iul. de adul. tamen si iuramentum appositum fuerit in contractu, & venditor scierit litem futuram abique interpellatione, ratione iuramenti ad defendendum emptorem obligatur. Dec. in repe. l. quod te. nu. 43. ff. de cer. pet. Crauet. in con. 64. nu. 2. in 1. par. con. & Roland. a Valle, in con. 57. nu. 45. in 1. Tom. consil.

CONCLUSIO LXXXVI.

- 19 **INVENTARIVM** ac librum rationum si quis non cōfecerit, cum sit dolus in omitendo, & dolus praesumptus, non posse deferri iuramentum in litem. Ias. consulendo scribit in con. 174. nu. 3. ver. ratio principaliter facit. in 2. vol. con. Sed q̄ deferri possit est communis opinio, licet dolus in omitendo & praesumptus fuerit, quia potest & debet nihilominus deferri tale iuramentum. Et hanc communem Doct. sententiam esse post alios refert Io. Baptist. Plot. in Rep. l. si quando. §. quare. o. incip. primo itaque. num. 85. ver. & hac est vera & communis opinio. C. vnde vi.

CONCLUSIO LXXXVII.

- 20 **IVDEX** si probabiliter vim vereretur, aut alia immineret necessitas, tum ipse in causa necessitatis vel imminētis timoris, ex turri possit ferre sententiam, vel in equo sedens iudicare. Ita gl. est. notabilis in verb. recitauit, in l. i. C. de sen. ex brevic. recit. Licet ibi Bar. nu. 3. contrarium sentiat, sed pro glo. est communis opinio Vdal. Zas. in l. pen. nu. 24. ff. de iust. & iur. in Tom. 1.

CONCLUSIO LXXXVIII.

- 21 **Iudex** extra territorij suum existēs partibus consentientibus sententiam ferre potest, dummodo dominus territorij eū non prohiberet. Bar. in l. ius plurib. nu. 3. ver. in contrariū videtur. ff. de iust. & iur. & idē Bar. in l. i. ff. de iud. Et hanc communem opinionem Doct. veriorē esse, licet multi reclamauerint, tradunt Ias. in d. l. ius pluribus. nume. 10. & Zas. numer. 26.

CONCLUSIO LXXXIX.

- 22 **Iudex** originis alicuius non potest inquirere contra delinquentem

de delicto commissio in alieno territorio, praesertim si fuerit in quistum & processum contra eum per iudicem loci delicti, cū de delicto eiusdem hominis factus quæri non debeat. l. licet. §. si. ff. de natur. caup. stabularij, vt recepta restituant. l. in delictis. §. si. ff. de noxalib. Et hanc sententiam communem opinionem Doc. esse scribunt Hippo. de Marf. in pract. sua crimin. §. constante. nu. 90. & 91. vbi ipse plures autoritates scribentium adducit. & Iac. Nouel. in Pract. & Theor. causa crimin. c. de mod. & form. citan. reos criminis. nu. 51. Quia vbi delictū est commissum, ibi puniri debet, nec consideratur vnde est delinquens, & ea maxime, quando contra delinquentem est processum per iudicem loci in quo crimen est commissum. Nam tunc per iudicem originis nullo modo procedi potest.

CONCLUSIO XC.

- 23 **Iudex** delicti condemnat delinquentem, etiam priuado ipsam bonis a se existentibus, sed executio realis, hoc est, ablatio possessionis fit per iudicem, sub quo bona sita sunt. c. postulasti. extr. de fo. cōpe. vbi Io. de Imo. Panor. Melchior Clling. & alij hanc doctrinam latius prosequuntur. Et ibi attestatur praedictus Io. de Imo. hoc communiter tene. Propterea scribit Io. Berberius: si quis habuerit in diuersis territorijs bona, cui ista applicanda sint, an domino vbi cōdemnatur, an vero domino vbi sita sunt? si Dominus domicilij vel rerum haberet seculum, tunc bona quae sunt in loco domicilij, occupari per fisci domicilij, & maxime, quia proprius forus est domicilij, per glo. in c. statutu. §. cū autem. de refer. lib. 6. & allegat Berber. l. 3. C. de bon. vacan. li. 10. Cū fisci territorij occupet bona in suo territorio vacantia. l. tutores. §. haeres. ff. de admini. & peric. rur. l. forma. §. si verò. vbi Iurif. Vlpian. inquit: si verò quis agrū in alia ciuitate habet, in ea ciuitate profiteri debet, in qua ager est. ff. de cens. Et hanc communem esse opin. in viatorio, seu directorio iuris, in 1. par. in Rub. de crimi. laesa. maiest. fol. 4.

CONCLUSIO XCI.

- 24 **Iudicis** recusati processus est nullus, cū cognitio translata sit in arbitros. Ang. in l. apertissimi. C. de iud. & ita Doc. communiter concludere refert Phil. Dec. in con. 175. nu. 2. De qua decisione quoque in ver. processus factus post recusatorem, dictum est.

CONCLUSIO XCII.

- 25 **Iudex** secularis de & super possessorio beneficiorum, & aliarū causarum spiritualium cognoscere potest, secundū opinionem Vincentij, quam recitat Io. And. in c. si. extr. de iudic. Quam & alij Doc. Archidia. Innoc. & Ant. de Bu. approbarunt, cū possessorium non sit quid spirituale. Arch. in c. de rest. spol. lib. 6. & Zabarel. Card. in Clemē. dispensiam. de iud. Et haec omnia refert Guid. Pap. in Decif. Gratiano. in q. 1. nouissimē Io. Coraf. in l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 17. ver. hinc denique videmus. Et ita Doc. communiter concludere inquit Ant. de Petru. in l. i. in 4. Remed. num. 410. in 2. vol. repe. Cuius decisionis quoque mentionem facit, & de ea differit in vtrāque partem Roland. a Valle, in con. 23. volentis hanc sententiam tum procedere & locū habere, vbi clericus in tentasset remedium reintegrandae possessionis beneficij contra laicum, coram iudice seculari: secus vbi laicus vel clericus conueniat clericum pro possessorio beneficii coram laico. in 2. Tom. con. Item an clericus coram iudice laico conueniri possit actione reali indicant, Roland. a Valle. nu. 13. & Mynsing. in Obserua. Cameræ. Obserua. 22. in 1. Cent.

CONCLUSIO XCIII.

- 26 **Iudex** secularis punire potest laicum vulneratē alium laicum in ecclesia. Bald. in l. si quis in hoc. nu. 2. C. de epis. & cler. Licet autem alij contrariam sententiam secuti fuerint, tamen prior sententia communiter est approbata referente Roland. a Valle, in consil. 24. nu. 6. in 2. To. vbi ipse nu. 9. valde eleganter explicat illam quaestionem, an vterque iudex tam ecclesiasticus ratione sacrilegij commissi in Ecclesia, quam secularis ratione vulneris respectiue procedere possit.

CONCLUSIO XCIII.

- 27 **Iudex** delegatus sedis apostolicæ potest implorare brachium seculare pro executione suae sententiae, quāuis expressē in sua cōmissione hoc sibi non concedatur ita expressē post alios referunt Card. Zabarel. in d. vnica. nu. 14. ver. decimo quæro. & ibi Addit. in ver. nūquid executor. de offi. & potest. iud. deleg. & Pau. de Ca. in l. Episcopale. nu. 4. ver. allegatur etiam, C. de epi. aud. Nouissimē Panor. in c. significasti. nu. 8. ver. extr. gl. quæro. Fel. nu. 2. & Phil. Dec. num. 4. vbi Panor. & Dec. hanc communem Doc. opinionem esse testantur. extrā, de offi. & potest. iud. deleg. Non obstante textu in c. officium. §. denique. de haeret. in 6. cui respondet Dec. adiectis nonnullis limitationibus sententiae communis, quas per te videre poteris.

CONCLUSIO XCV.

- 28 **INDICIA** indubitata et si in causa criminali fuerint, tamē ex illis condemnatio fieri non potest ita inquit Alb. de Gandin. in tract. de malef

malef. in rub. de præfump. & indic. indub. ex quib. condemnatio pof-
fit fequi. nu. 12. ver. non obstat. labfentem. ff. de pœn. Et hanc commu-
nem opinionem effe fcribit Phil. Dec. in con. 175. nu. 8. ver. nō obstat.
quōd ex f. l. i. iudicij perueniatur ad condemnationem.

CONCLVSIO XCVI.

29 IURAMENTI abfolutio non cōceditur, nifi pars de cuius præ-
iudicio agitur citata fuerit. Io. de Imo. in c. debitor. nu. 10. ext. de iu-
refur. Alex. de Imo. in con. 222. nu. 8. ver. præterea. in 2. li. con. per mul-
tas authoritates, quas ibi Car. Mol. in ver. habitatio. & Hip. de Marf.
in l. de vnoquoque. nu. 193. ff. de re iud. allegarunt. Et hanc opinionem
communem & melioribus rationibus roboratam effe refert ibid. nu.
194. Hip. Alij autem abfolutionem à iuramento concedi ad effectum
agendi fine citatione partis, voluerunt, & hanc fententiam communi
calculo approbatam effe. Anto. de Bu. in d. c. debitor. vbi dicit, qd li-
cet Frede. de Sen. in con. 300. voluerit, in iuramenti abfolutione requi-
ri citationem tamen id verum effe, fi iudex vult, alijs potefte abfoluere
fine citatione partis. Sequitur Ant. de Prato veteri. in con. 49. nu. 20.
inter con. Alex. in 4. lib. con. Rolan. à Valle, in con. 13. nu. 38. in 1. Tom.
con. Quod tamen cū eo temperamento intelligēdum effe, quando non
ageretur de præiudicio partis. Dec. in c. qua fronte. nu. 8. ext. de appel.
alijs prior fententia communis effe, per ea quæ deducuntur, tum ab
Abb. nu. 13. tum Fel. nu. 23. cum feq. in c. 1. ext. de iuriu. atque alijs laf.
in l. nec quiquam. §. vbi decretum. nu. 49. ff. de offi. proconf. & lega.
Steph. Auffrer. in Deci. Capel. Tholof. q. 62. & Rolan. à Valle, in conf.
2. nu. 11. ver. non obstat adducta. & ibid. nu. 6. in 2. Tom. multis addu-
ctis authoritatibus declarat ipfe hanc cōmunem Doc. fententiam effe,
tunc partem in relaxatione iuramenti citandā effe, quando ea petitur,
vt per iuramentum tollatur & cancelletur obligatio contra. Quia
tunc fine caufæ cognitione & citatione partis non valeret, fecus fi ab-
folutio à iuramento petatur, non ad hoc, vt cōtractus tollatur, fed vt
habilitetur persona ad hoc, vt non obftante iuramento poffit agere,
& detegere dolum cōtractus. Quia tunc non effe neceffaria pars vo-
catio, cum nō agatur de graui præiudicio creditoris, cui remanet effe
ius faluum ad debitum defendēdum. Et hanc communem opi. effe in-
quit And. Alciat. in c. cum contingat. nu. 4. 4. ext. de iuriu. Quam &
recentiores multi poff. veteres approbarunt Io. de Sylua. in tracta. de
iuriu. in 4. par. ver. quæro sexto. nu. 6. in 2. Fallen. in 5. vol. trac. Ma-
ria. Socy. lun. in con. 47. nu. 38. in 3. vol. con. & Aym. Crauer. in con. 7.
nume. 7. in 1. parte confi.

CONCLVSIO XCVII.

30 Iuramentum calumniæ licet tacite remitti poffit, nec ex eo procef-
sus corruat. c. 1. & ibi gl. in verb. tacite. & in ver. annullandus. & Doc.
de iuram. cal. in 6. tamen fi pars illud petierit, præfari debet, & fi non
præfaretur in aliqua parte iudicij, proceffus totus & fententia inde
fecuta annullarentur, quia tūc dicitur omiffum vnum de fubftantiali-
bus iudicij. Bar. in l. de pupillo. §. quia opus nouum. nu. 1. Alex. nu. 2.
laf. nu. 3. ff. de noui ope. nu. 10. de Imo. in l. qui bona fide. §. fi alieno no-
mine. nu. 9. Alex. de Imo. nu. 14. ff. de dam. infe. Quōd ante illos affe-
ruit Ia. Bu. in l. 2. §. fed quia veremur. C. de iura. prop. cal. dan. vbi effe
tex apertus, quōd tale iuramentum remitti non poffit, quia propter
vtilitatem publicam præfari debet. Quōd cum eo temperamento
intelligitur, fecundū communiorum Doct. fententiam, quando per
partem fuerit petitum, licet nonnulli voluerint, nec etiā tacite remitti
poffe, per illum tex generaliter loquentem, fed communis opinio effe
in contrariū, quōd tacite remittatur, & per eius amiffionē proceffus
nō vitetur, nifi per partem petitum fuerit. Tho. Ferr. in trac. Cautel.
Cau. 12. confulendo fcribit Marian. Soc. lun. hanc effe cōmunem fen-
tentiam in con. 59. nu. 1. in 2. par. con. Quod adeo verū effe, vt nō vale-
ret confuetudo vel statutum, qd iuramentū calumniæ exprefse remitti
poffit, quia talis cōfuetudo effet contra publicam vtilitatē. & irra-
tionabilis, cū hoc fuerit inductum ratione veritatis. d. §. fed quia vere-
mur. c. cæterum. ext. de iura. cal. Io. Pe. de Ferr. in fua Prac. in for. libel.
actionis realis. in ver. per facramentū calumniæ. nu. 7. & 8. pulchrè Ro-
lan. à Val. in cō. 71. nu. 7. cū feq. in 1. To. cō. Bernhar. Vuumbfer. in fuis
Prac. obser. ti. de iura. cal. verita. mallt. & alijs. li. 1. c. 2. vbi apofitil. addit.
Oferuandum effe qd in Camera Imperiali, licet iuramentum calum-
niæ petitum fit in prima infantia, tamen huiusmodi nullitas non cu-
retur, fed illa non obftante in principali nihilominus pronuncietur,
dummodo de meritis caufæ exactis prioris infantia confect.

CONCLVSIO XCVIII.

31 IURIVM personalitū an fit dare quafi poffeffionem dubitatur. Et
non dubium effe in illis dare quafi poffeffionē, cum præfcribantur, vt
no. gl. in l. de in re verfo. ff. de vfur. l. regulariter. l. nec vllam. §. fin. ff. de
peti. here. Guil. de Cun. in l. fofent. §. fi. ff. de offi. procon. & lega. Ca-
nonifia in c. querelam. ext. de elec. l. licet Cy. fententiam contrariam
in l. fi certis annis. C. de pact. fecutus fuerit. Et hanc communem opi-
nionem Doct. effe fcribit Signor. de Homod. in con. 222. nu. 4.

CONCLVSIO XCIX.

32 IURISDICTIONEM in caftro fi princeps alicui contulerit
an videatur contuliffe merum & mixtum imperium. De hac Decifio-
ne variæ & difcrepantes Doc. fuerunt fententia. Bal. in c. quanto. nu.
7. inquit: Si cōmitterem tibi omnem iurisdictionem, qd non continere-
tur merum imperium, quia illud verbū, omnem, prædicatur de plu-
ribus differentibus in fpecie. non pluribus differtibus numero. Ifta
enim fuprema requirunt fupremum, id effe, fpeciale mandatum. extra
de iudic. Propterea Abb. in c. quod fedem. voluit, difpofitionem lo-
quentem de iurisdictione, in dubio intelligēdam effe, de minima, nifi
addita fit diftio, omnimoda. per gl. in Cle. vnica. in verb. omnimoda.
de foro cōpe. ext. de offi. ord. Communis tamen opinio in form. libelli. pro-
actione confeforia. pro feruitu. in verb. plenam & omnimodam. nu.
2. Fel. in d. c. qd fedem. nu. 4. Alex. de Imo. in l. ff. de offi. eius cui manda-
tum iuridict. & in con. 35. nu. 1. & feq. in vol. 4. con. Et hanc communem
Doct. fententiam effe, adductis argumentis in vtramque partem, & li-
mitationibus, dicit And. Alciat. in d. c. qd fedem. ver. fed hic fuffefiue
contingit dubitari. nu. 26. cum feq. Quam tamen Caro. Mol. admittit
non vult in fuis Commen. in confue. Parif. §. 1. gl. 5. ver. declaro pri-
mò, vt nedum transferatur fimplex iuridictio, fed etiam merum &
mixtum imperium, & maxime fi confefio fiat à principe. nu. 48. Et
hanc quæftionem latius explicat Vafq. Menchacensis lib. 1. controuer.
illuftr. nu. 9. ver. tertio colligitur ex fuperioribus. Alciat. quoque ad al-
legatam gl. in verb. omnimodam. nu. 27. in d. Clem. 1. benè refpōdet,
quia illa diftio ibi non videtur appofita, vt includatur merum impe-
rium, quod etiam fine illa fuiffet includum, fed ad declarandas quali-
tates ipfius iurisdictionis, vt oftenderetur, quod eodem modo & for-
ma, quæ folebant epifcopi cognofcere in dioccefi fua, ita etiam cogno-
fcerent, quando funt expulfi in propinqua ciuitate.

CONCLVSIO C.

33 IVSPATRONATV Stanto tempore, cuius initij memoria
non extat in contrarium, per laicū præfcribitur. Panor. in c. dilectus.
vbi apofitillator in verb. in contrarium hanc opinionem communem
effe allerit. ext. de offi. lega. Pulchrè Pau. de Ciradinis in trac. de iure
patro. in 5. caufa acquirendi ius patro. nu. 16. ver. iftammet opinionem.
in 16. vol. trac. Doct. vt ipfe in fi. inquit: Aduocatus vel iudex male
confuleret & iudicaret, qui contra hanc communem opi. iudicaret vel
confuleret. Sed quid in ecclefia libera refpondendum? In illa vel in
ipfius præiudicium non poffe acquiri iufpatronatus per præfcriptio-
nem multi Doc. voluerūt, quos referunt Io. Fran. de Ripa. in rub. nu.
79. ext. de iud. & Rolan. à Valle, in con. 47. nu. 33. in 1. Tom. con.

Finis Centuria feconde.

Communium Conclusionum Lau-

RENTII KIRCHO VII,

CENTVRIA III,

CONCLVSIO I.

34 **I**VS feudi quamuis non poffit dari in folutum, ta-
men fecundū fententiam communiter approbatam,
commoditas in executione fententiæ poterit credi-
tori adiudicari. Bar. in l. fi finita. §. fi de vefitigal. nu.
5. Pau. de Caf. nu. 6. & Alex. de Imo. nu. 16. cū feq. ff.
de dam. infe. & Bartoli fententiam Doct. commu-
niter amplecti confulendo fcribit Rolan. à Valle, in conf. 80. nume. 34.
in 1. Tomo confi.

CONCLVSIO II.

35 Iuri offerendi feu redimendi per præfcriptionem 30. annorū præ-
fcribi poffe. probatur per tex. in l. cum notiffimi. C. de præfcrip. 30. vel
40. anno. vbi exprefse dicitur ius quod competit fecundo creditori in
hypotheca vel pignore, contra priorem creditorē præfcribi 30. annis,
cum ius redimendi feu offerendi fit ius. Ergo præfcribi potefit 30. an-
nis. l. ficur. l. omnes. C. eo. Hanc commu. opi. effe inquit Hier. Schurpf.
in con. 41. ver. item quarto. nu. 7. in 1. Cen. & in con. 83. nu. 9. in 2. Cen.

CONCLVSIO III.

36 Iura quædam funt negatiua, vt, feruitus alius non tollendi, ius non
eundi ad molendinum: quædam funt iura affirmatiua, vt, feruitus
aque ducendæ, itineris atque profpectus, ius præfentandi, eligendi,
& fimilia. In iuribus verò negatiuis communis Doct. conclusio effe,
explicante Franc. de Ripa. in c. cum ecclefia furrina. nume. 50. extra, de
cauf. pof. & proprie. Quod actus præfumentur femper fieri iure facul-
tatis, nifi volens facere actum fuerit prohibitus, & prohibitioni ac-
quieuerit. Quia tunc fi à die prohibitionis effent elapfa tēporū legiti-
Comm. opi. To. 3.

na ad praescriptionem causandam, possent compelli, ne alij accederet ad molendinum, cum natura horum iurium consistat in actu prohibito torio. Bal. in l. 1. nu. 8. C. de fer. & aqua. Pan. in c. significate. nu. 1. extr. de app. Rolan. a Valle. in con. 9. nu. 17. & in con. 2. nu. 34. in 2. To. con.

CONCLUSIO III.

- 57 **I**us redimendi an cædi possit, in utramque partem eleganter explicat Rolan. a Valle. in consi. 82. in 2. con. ex cuius explanatione satis liquet. nu. 4. cū seq. id cædi posse, ubi ipse quoq; & alia quæ cædi possint recēlet.

CONCLUSIO V.

LABORATOIRES fecantes ligna in nemore alieno, de mandato alterius, a poena excusantur, ita vult glo. expressè in verb. descendit. l. in rem actio. §. signū. & ibi bona additio ex Bologneto. Alex. de Imo. in l. de pupillo. §. denunciationē. nu. 11. ff. de noui ope. nun. Et hæc gl. communiter approbati scribit consulendo Bar. Socy. in con. 54. nu. 23. in 4. vol. consi. Quam doctrinam latius prosequitur Rolan. a Valle. in con. 54. nu. 6. cū seq. in 1. To. con. addens post Bar. Socy. in d. con. 54. & alios ibi per eum allegatos pulchra, quando protestatio seu denunciatio re integra, & sic ante actum facta fuisset, item si nō apparet, an protestatio fuisset facta ante vel post, quid iuris in eo casu sit statuendum.

CONCLUSIO VI.

- 2 **L**æse maiestatis crimen non posse committi, nisi per subditū, communis Doctorum sententia est. Cle. pastoralis. ibi. Cūm quibusdam ipsius subditis, Rex cōsiderationes & cōspiraciones fecerat in ipsius maiestatis offensam. de sen. & re iud. Et Bal. in l. 2. C. de fals. monet. ubi inquit, quod si subditus ciuitatis falsificat monetam ipsius, incidit in crimen læse maiestatis. Et q̄ dixit, subditus, quia non subditus non incidit in crimen læse maiestatis, subdens, proditorum populi incidere in crimen læse maiestatis, si est subditus, aliās secus. Rolan. a Valle. in con. 4. nu. 1. & 2. in 1. Tom. consi. Quemadmodum quoque ante eum consuluit And. Barb. in suo eleganti con. 70. nu. 39. vers. et si ista videantur. cum nu. seq. in 4. vol. con. idem voluerunt & reliqui Doc. quos referunt Thom. Grammat. in voco. 10. nu. 32. & Hieron. Gigas in tract. de crimin. læse maiestat. consi. 68. lib. 1.

CONCLUSIO VII.

- 3 **L**æso enormis dicitur quando aliquis in sexta parte quantitatis debite læsus fuerit, secundū Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. ver. pro declaratione. nu. 27. ff. pro socio. cuius sententiam & aliq̄ Doct. sequuntur. Lanfranc. de Orian. in tract. de arbitris. in ult. parte. q. 14. in 3. vol. tract. Raph. Cum. in con. 50. nu. 4. circa si. ver. ad id autem quod queritur an debeat induci ad arbitrium boni viri. Alij Doct. vero arbitrati sunt, q̄ hoc, cum non sit a l. determinatum, arg. l. 1. ff. de iure delib. arbitrio indicantis committendum sit. Bald. in l. cum antea. nu. 4. & 5. C. de arbit. gl. in verb. definerit. circa si. in §. precium. vbi Ang. Aret. nu. 7. explicat. Insi. de emp. & ven. Panor. in c. quinta uallis. nu. 33. Et licet ibi ab ipso variae Doctorum sententiæ recenseantur, tandem tamen in hac sententiā persistit. ext. de iur. iur. Et has duas enumeratas principales opiniones magis a Doct. communiter approbati scribunt cū pluribus adductis autoritatibus Phi. Dec. in con. 39. nu. 7. & Thom. Ferr. in tract. cautel. Caut. 8. Et secundū hanc secundam opin. tanquā communiore iudicandum esse consulendo tradit Socy. iunior in consi. 48. nu. 22. in 1. parte con. vbi & ipse plures autoritates allegat.

CONCLUSIO VIII.

- 4 **L**æsus enormissimè non potest venire contra renunciationem vel actum iuratum, secundū communem opin. Alex. de Imo. referente in l. stipulatio hoc modo. nu. 10. ff. de ver. obl. Alex. in con. 27. nu. 2. & in consi. 42. nu. 10. cum seq. & con. 125. nu. 3. in lib. 1. Alij contrariam sententiam tanquam communiorem sequuntur. Panor. in c. cum contingat. nu. 23. ext. de iur. iur. Dec. in c. in presentia. nu. 36. ext. de proba. & in con. 181. nu. 2. & 3. Vasquius Menchacensis in lib. 1. controuer. illust. c. 2. nu. 17. vbi ipse addit ex Doct. ibi allegatis, ad relaxationem huius iuramenti requirit citationem partis, quam communem sententiam appellat Dec. in c. qua fronte. nu. 8. ext. de appel. De qua questione supra in verbo, iuramenti absolutio. dictum est. Et hanc sententiam vbi que defendit Carol. Mol. in d. consi. 27. in verbo, salucis. litera A. & in d. consi. 42. in verbo, iuramentum. litera C. & in d. con. 125. in verbo, seruandum. & in Commentarijs suis in consuet. Paris. titu. 2. §. 62. in 5. quaestio. nu. 2. cum sequent.

CONCLUSIO IX.

- 5 **L**EGATA ad pias causas etiam hæreditate non adita deberi, contrariam & communem regulam, qua asseritur, testamentum corruū, quia hæreditas non fuit adita, corruū & legata, & alia in testamento contenta, cum omne ius testamenti soluat. l. si nemo subijt. ff. de

reg. iuris assermat Bart. in l. 1. repet. nu. 65. & 66. ver. quarto quæro. C. de sacros. ecc. & addit ipse, legata ad pias causas valere, nec requiri ad rationem, cum in eis cesset omnis solennitas iuris civilis. cap. cum esses, cap. relatum. extra. de testamen. Sed Sal. in d. l. 1. nume. 18. vers. quæro decimo tertio, an hæreditate adita. & Ioan. de Imo. in l. qui filio. §. seruus. nume. 8. vers. & prædicta faciunt. ff. de hæredi. instit. cum multis alijs contrariam sententiam sequuntur, allegatis hinc inde argumentis & adductis solutionibus Bartoli rationum. Et hanc communem opinionem Doctorum esse dicunt Io. de Imo. loco iam citato. & Alex. de Imo. in consi. 209. nume. 16. in 2. lib. consi. & las. in d. l. 1. nume. 31. in fin. & nume. 32. in prin. vers. limita hanc communem. & in repet. nume. 34. vers. tamen communis sententia & vera est contra Bar. quod legata ad pias causas hæreditate non adita non debeantur. & in l. eam quam. numero 19. addens communem conclusionem istam esse, cum adductis nonnullis limitationibus. C. de fideicommissi. Cæterum aliq̄ Bartoli sententiam magis communem esse asserunt Andr. Barb. Sicul. in consi. 8. nume. 16. in 1. vol. vers. Et licet Ioan. de Imo. in d. l. qui filio. §. seruus. dicat, quod communis opinio est contra Barto. tamen salua sua pace dixerim, imò communis opinio sequitur doctrinam Bartoli, & Andr. de Bessetis in repet. d. l. 1. numer. 148. vbi ipse hanc questionem eruditè in utramque partem explicat. Approbat & hanc sententiam Hieron. Cagnol. in d. l. 1. nume. 44. ver. rationes tamen Bartoli in repetitione videntur mihi multum notabiles & bene fundatæ, &c. Et ita seruari indistinctè meminit Carol. Mol. in suis addit. ad consi. Alex. in d. con. 209. in verb. secundum veram. Quam sententiam ego in dicta l. 1. cum in Academia Rostochiensis eam explicarem, securus sum.

CONCLUSIO X.

- 6 **L**EGATVS de latere non solum potest conferre beneficia iurisdictionis acq̄siti ex praescriptione, sed etiam ex consuetudine & privilegio, cum hæc tria parificentur. c. nouit. & ibi gl. in verb. consuetudinem. extra. de iud. Fel. in c. accedentes. nu. 6. extra. de praescript. l. t. hanc esse communem Doct. opinionem inquit Alexan. de Imo. in consi. 149. in 4. vol. consi. Dec. in con. 149. nu. 6. Rochus de Curte in tract. de iure patro. in verb. honorificum. in 3. quaest. in 3. limitat. nu. 6. circa si. in 15. vol. tract. Rolan. a Valle. in consi. 46. nu. 9. cum seq. vbi ipse hanc materiam explicat. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XI.

- 7 **L**interdum, §. qui furem. ff. de fur. intelligunt Doct. secundum doctrinam Bartoli ibid. nu. 4. & 5. ff. de fur. q̄ iudex, qui principaliter cognoscit de crimine ad vindictam possit etiam reum cōdemnare incidenter ad restitutionem rei, seu ad emendam damni p̄sisi, siue agatur per viam accusationis, siue inquisitionis. Licet dispositio d. §. qui furem. secundū sententiam receptam locum habeat, quando ageretur per viam inquisitionis, tamen iudex maleficiorum non potest reum condemnare ad restitutionem rerum ablatarum, seu ad earum valorum, & estimationem, nec etiam ad damna & interesse, si non fuerit aditus a damnum passio, & officium eius imploratum, vt Bart. in d. §. qui furem. nu. 5. tradidit, dum vult quod formetur libellus, in quo petatur reum puniri & condemnari & rem restitui, tunc enim dicitur agi, secundū eum, criminaliter per viam accusationis, & implorari officium iudicis civiliter super restitutione. Ita quoque voluit Sal. in l. si quis a se fundum. num. 4. ver. his sic collectis. C. ad l. lul. de vi pub. & priuat. Quam doctrinam tanquam communiter approbatam pluribus adductis autoritatibus copiose explicat Rolan. a Valle. in con. 30. nu. 12. & 13. cum seq. in 2. Tom. con. vbi & ipse. num. 18. aliam communem sententiam quæ habet, q̄ dispositio d. §. qui furem. locum habeat, quando reus condemnatur per cōfessionem veram, secus si per contumaciam, annectit, quia tunc iudex maleficiorum non potest inquisitum ad præmissam condemnationem in fauorem damni p̄sisi cōdemnare. Bal. in l. qui crimen. ver. item in criminali. nu. 23. C. de his qui accus. non pos. & ibi ipse inquit iudicem maleficiorum non posse condemnare reum ad restitutionem rei ablatæ, nisi constet de maleficio per confessionem, quia tunc iudicis officium deseruit confessio, non criminali accusationi, secus si probatio resultaret aliter quam per confessionem, quia ex ea non oritur officium iudicis. l. sed & possessori. §. si. ff. de iur. iur. Quas doctrinas Rolan. in d. con. 30. nu. 18. & 19. latius prosequitur.

CONCLUSIO XII.

- 8 **L**Si vnquam, C. de reuocan. dona. locum etiam habet & procedit in donatione iurata, secundū receptiorem Doct. sententiam, quia si filia tempore matrimonij renunciat successioni paternæ in manibus patris, q̄ dote contenta esse velit, filij d. mulieris postea suscepti, non poterūt venire contra allegatam renunciationem. Ita cōsulendo scribit Alex. de Imo. in con. 29. nu. 16. ver. postremò nō obstat. in 3. vol. con. & Phil. Dec. in con. 181. nu. 8. in quibus istam opi. Doct. modernorum esse, quæ contradicentem habet neminè, & idē in l. pactum quod dotali. nu. 14. vers. ff.

ver. vltimo notandum. C. de collat. Et hanc sententiam communioem esse voluit quoque Rolan. a Valle in con. 11. nu. 23. & 31. in 1. vol. con. vbi ipse varias auctoritates Doc. qui in vtramque partem hunc articulum disputant, & alteram sententiam tanquam magis commu. amplexi fuerunt, retulit. Sed ipse tamē a priori sententia Alex. & Dec. atque aliorum non recedit tanquam communi voto approbata.

CONCLVSIO XIII.

9 L. bene Zenone. C. de quadri. prescri. & eius dispositio habet etiam locū in inferiorib. principib. nō recognoscētib. superiorē. Ita pulchre tradit consulendo Ias. in con. 2. 27. ver. vndecimō facit. 2. vo. con. Licet multi alij Doct. hoc non concedant. Barth. Socy. in con. 46. nu. 2. in 4. vol. con. Panor. in con. 3. nu. 8. in 2. par. con. tamen priorem sententiam commu. esse scribunt Philip. Dec. in cō. 357. nu. 1. circ. fin. in 3. par. con. & Roland. a Valle in con. 2. 9. nu. 17. in 1. To. con. Sed Dec. in eod. con. nu. 7. sententiam communem non amplecti videtur, per auctoritates sibi adductas, quam doctrinam quoque Nicol. Bellon. in con. 51. breuiter & crudite explicat.

CONCLVSIO XIII.

10 L. Si quis maior. C. de transact. non solum locum habet in contractu transactionis: sed etiam in contractu venditionis, & in quacunque alia promissione iurata, ac in omni alio contractu. Bart. ibi. nu. 13. præsertim cum ext. vtatur verbis, Aduerſus pacta vel transactiones. In eo quod dicit pacta, omnia comprehendit. Licet illa l. sub tit. de transact. posita fuerit, argu. l. Imperatoris. ff. de in diem ad ditione. tamen ad alios contractus quoque extenditur. Ita egregie consulendo scribunt Alex. de Imol. in con. 76. nu. 16. in 5. vol. con. & Petr. Philip. Cornæ. in con. 95. nu. 2. & in con. 121. nu. 15. in 1. vo. con. vbi ipse & Alex. in d. l. si quis maior. in prin. Doct. ita concludere communiter, & hanc sententiam sequi testantur. Sequuntur & alij Ias. in d. l. si quis maior. num. 11. Guid. Papa. in con. 31. nu. 3. ver. ad tertium dubium. in 1. par. con. Philip. Dec. in con. 452. nu. 8. & plures auctoritates allegat Rolan. a Valle in con. 57. nu. 15. in 1. To. con. Quauis Moll. ex sententia Corn. in suis addid. ad con. Al. x. in d. con. 76. in verb. etiam. litera G. existimauerit solummodo in contractu transactionis prædictâ conclusionem procedere.

CONCLVSIO XV.

11 L. 2. C. de rescind. vendi. remedium non datur venditori scienti verum valorem rei sue, etiam si sit deceptus ultra dimidiam iusti pretij. Bar. ibid. nu. 14. ver. quero quid si dictum est in instrumento. B. al. nu. 3. ver. quarto quero. & Salic. nu. 11. ver. septimo quero. Alex. de Imo. in consil. 125. nu. 7. in 1. lib. Et ita communiter a Doct. concludi referunt idem Alex. in con. 127. nume. 1. in 2. vol. Dec. in con. 583. nu. 1. Rolan. a Valle in con. 59. numer. 10. & 11. in 1. To. con.

CONCLVSIO XVI.

12 L. 2. remedium. C. de rescind. vend. non habet locū quando in contractu venditionis iuramentum interuenit. Ios. in verbo iudicis. in d. l. 2. quam scribentes sibi communiter approbarunt. Alex. de Imol. in con. 42. nu. 9. in 1. lib. & consilio 127. nu. 2. in 2. lib. consilior. Et hanc communem conclusionem Doctor. appellat Socyn. Jemi. in consil. 136. num. 10. in 1. vol. & repetit ipse idem con. 155. in ord. nu. 14. in 2. vol. & in con. 48. nu. 10. in 4. vol. con. Ias. in con. 76. nu. 2. dicit etiam ita communiter Doct. concludere in 1. vol. con. Et hanc opinionem Doctor. communem sententiam esse scribunt Crauet. in consil. 114. num. 9. in 1. par. & Roland. a Valle in con. 59. nu. 8. in 1. To. con. Quare si minor simpliciter iurasset, non contraueniret contractui ratione minoris ætatis, eo casu iuramentum non tolleret dispositionem d. l. 2. Secus quando quis iurasset non contrauenire ratione minoris ætatis, auralia quacunque causa, quia tunc sicut maior excluditur a beneficio ipsius legis, ita & minor, qui modo præmissis iurauit. Bart. numer. 10. 11. & 12. & alij Doct. in d. l. 2. & gloss. in verbo, restituerent. sibi. Sed quid dices, & Scribentes in eadem causa. extr. de empt. & vend. Dec. in consil. 349. nu. 6. Et hanc doctrinam commu. opi. Doctor. esse scribit Socyn. iun. nepos in con. 48. nu. 19. in 1. part. con. vbi ipse Carol. Ruin. ita quoque de iure respondisse, cuius consil. ipse & Dec. subscriperant. Quam doctrinam latius explicat Crauet. con. 7. 118. nu. 9. 238. nu. 3. in 1. par. & Rolan. a Valle in d. consil. 59. numer. 18. cum sequen.

CONCLVSIO XVII.

13 LEGITIMAM non potest filius propria auctoritate vna in re eligere, sed hoc iudicis arbitrio fieri debet, Bart. in l. suis quoque. num. 10. ver. si filio. ff. de hered. instit. Et hanc communem opinionem Doctor. esse, scribit consulendo Decius in consil. 136. num. 9. in 2. parte, & in consil. 81. nu. 7. in 1. parte. con. vbi ipse quoque refert, quod legitima de bonis alteri legatis non debeat detrahi. Sequitur Ias. in l. scimus. nume. 7. C. de inoffic. testamen. & in l. filium quem numer. 17. C. famil. erciscund. Quod verum esse intelligitur, quando ultra legatam remaneret apud heredem tantum de bonis testatoris, quod legi-

tima competenter solui possit. Decius in d. consilio. 82. numer. 7. ver. sed istud intelligitur. vbi ipse addit, si omnes res preciosiores essent legatæ, etiam de illis legitimam constituendam esse. Alex. de Imol. in l. in quarram. ff. ad legem Falcid. Rolan. a Valle in consil. 12. nume. 2. n. 1. Tomo consil.

CONCLVSIO XVIII.

14 Legitima quando peteretur, secundum communem sententiam attenditur semper tempus mortis paternæ. Iam quaeritur. sibi. mortis tempore. C. de in off. test. Ita scribit Ias. a l. i. & explicitioe eiusdem doctrinæ, in l. quod Seruius. nu. 12. ver. si. sed communior opinio est. Hæc condicet. caus. data.

CONCLVSIO XIX.

15 Legitima ex causa non solum diminui, verum etiam per statutura vel consuetudinem in totum tolli potest. Hanc communioem Doctor. sententiam esse consulendo scribit Panormitan. in consil. 65. incip. primò. est videndum. num. 9. ver. sed his non obstantib. dico in 1. par. con. Sequitur Roch. de Curt. Papien. in tract. de consuet. nu. 437. ver. sic. communis opinio est, in 9. vol. tra. 7. Doct. Licet multi Doct. in ea opinione fuerint, quos cumulat nouissimè Ioan. Nicol. Arelatus in suis Addit. ad tract. Alciat. de præsumpt. in 1. prin. Reg. 8. præsumpt. Duo tamen insignes recentiores interpretes adducunt multas auctoritates, legitimam filiorum minui, sed in totum tolli non posse, atque hanc sententiam crebriorem & verioem esse Hieron. Cagnol. in iura sanguinis. num. 5. ff. de reg. iur. & Caro. Molin. in suis addit. ad con. Alex. in con. 75. verb. legitimam. numer. 11. in lib. 1. con.

CONCLVSIO XX.

16 Legitima matri debita in bonis filij, cum sit de iure positio, potest per statutum tolli. Et hanc esse communem opinionem attestantur Philip. Dec. in con. 372. nu. 4. & Rolan. a Valle in suis quaest. super statu. de lucro dotis in 1. quaest. nume. 3.

CONCLVSIO XXI.

17 LEGITIMATI per rescriptum an sint successibiles: Et respōdent Doct. respectu bonorum feudaliū, in quibus naturales non succedunt, etiam si sint plene legitimati per rescriptū Principis, textus est in §. naturales. Si de feud. de fund. conten. sit inter domin. & agnat. Vassalli, non esse successibiles, hoc nisi specialiter expresse legitimentur ad feuda, et si legitimentur per Comitem Palatinum vel alium habentem potestatem ab Imperatore vel Principe, requiritur specialis clausula legitimandi ad feuda in privilegio seu cōcessione potestatis, & in ipsa legitimationse alioquin tales legitimati non sunt successibiles, nisi ad alaudialia & paganica, & nō ad feudalia. Ita in specie consulo scribit Signo. de Homo. in con. 218. nu. 4. & 5. ver. redeo ad primū. ver. præterea cum successio feud. Et hanc commu. sententiam Doc. esse scribit Carol. Molin. in 1. par. Comment. ad consuetud. Parisien. §. 8. gloss. 1. in 8. quaest. num. 38. De qua Decisione videantur quoque ea quæ consulendo scribunt Albert. Brun. in con. 15. ver. circa tertium dubium. numer. 18. cum sequen. inter con. feud. & Philip. Dec. in con. 85. ver. tertio quaeritur. num. 7.

CONCLVSIO XXII.

18 Legitimus per subsequens matrimonium admittitur ad ordines. gloss. & Doct. in c. tanta. extra. qui filij sint leg. Dum volunt, q. legitimatus eo modo admittitur ad ordines, quia matrimonium retrahitur, & ille dicitur de legitimo matrimonio iurisdictione. Hanc scribit communem Doctor. opinionem esse Marian. Socyn. iun. in l. si. nu. 6. Gallus. §. & quid si tantum. num. 126. ff. de libe. & posthu.

CONCLVSIO XXIII.

19 LEGITIMATIO a Casare in terris subiectis ecclesie fieri non potest. Bar. in l. qui in provincia. §. diuus. ff. de rit. nupt. & in aulic. ex complexu. C. de incest. & nefar. nupt. Et hanc magis communem opinionem esse dicunt Alex. de Imol. in consil. 66. num. 8. in 1. vo. Dec. in princ. ff. de iurisdic. omn. iud. & in consil. 150. numer. 6. & Rolan. a Valle in con. 88. num. 25. in 1. To. con.

CONCLVSIO XXIII.

20 Legitimatio facta ad instantiam patris, & cum licentia Domini loci, in quo fit legitimatio, valet, secundum communem opinionem Doct. Ita referunt Alex. de Imol. in con. 11. numer. 11. in fin. in 7. vol. & Rolan. a Valle in d. con. 88. numer. 36.

CONCLVSIO XXV.

21 Legitimatio quando facta fuisset viuentis patris, & eo volente, tum in alieno territorio fieri potest. Verum hæc sententia in eo casu procedit, quando Imperator illam fecisset ext. territorium suum, sed inter subditos suos, secus quando inter non subditos, & respectu bonorum non sitorum in iurisdictione sua. Ias. in consil. 70. in 3. vol. con. Et hanc Commu. opi. To. 3.

communem Docto. sententiam esse aiumt Philip. Dec. in con. 557. nu. me. 14. & Rolan. a Valle in d. con. 88. nume. 36. verfic. vltimo non obstat. in 1. Tomo consi.

CONCLUSIO XXVI.

- 22 Legitimatio prius facta non reuocatur per natiuitatem filiorum, licet effectus legitimacionis limitetur & restringatur: quia cum ipso legitimo concurrat filij ex legitimo matrimonio postea nati. Et hanc doct. commu. sententiam esse scribit Philip. Dec. in con. 308. nu. me. 13. & Rolan. a Valle in con. 89. nu. 12. in 1. Tomo. & Socy. iunior, in con. 142. nu. 30. in 1. parte consi.

CONCLUSIO XXVII.

- 23 Legitimatio infantis vt fieri possit multū Doct. voluerunt requiri speciale rescriptum, cum Comes Palatinus non possit legitimare infantem, nisi in suo privilegio adesset facultas specialis ipsos legitimandi. I. iubemus. C. de emancip. libe. arguendo de emancipatione ad legitimacionem, quod argumentum secundum comunem Doct. sententiam receptum est. Iaf. in con. 184. in 2. vol. & in con. 40. in 3. vol. consi. Sed tamen multi alij Doct. contrariam sententiam tanquam comunio rem amplexi sunt. Dec. in consi. 55. nu. 5. & 6. Iaf. in con. 156. nu. 2. in 4. vol. con. Socy. Iun. in con. 97. nu. 21. cum seq. in 2. par. Quam sententiam in vitraque partem explicat Rolan. a Valle in con. 61. in 1. Tomo consi.

CONCLUSIO XXVIII.

- 24 Legitimatio filij illegitimi ad petitionem patris etiam filia legitima naturali existente, presertim si illa clausula, Non obstante, adiecta fuerit, per Comitem Palatinum fieri potest. Iaf. per multa fundamenta in con. 68. in 3. To. & in 4. vol. con. Quam Ibi Iaf. commu. Doct. sententiam esse dicit. De qua plura scribit Rolan. a Valle in d. con. 61.

CONCLUSIO XXIX.

- 25 LEX quando exprimeret aliquem casum ratione frequentioris vsus non tamen per hoc intelligitur excludere alios casus minus frequentes, vt est glo. in ver. sponsiam. communiter approbata. C. de rap. virg. in quibus, p. licet in illa lege imponatur poena viro, rapienti mulierem, tamen eadem poena censetur imposita mulieri si rapit virum, quia casus de viro fuit expressus ratione frequentioris vsus glo. in ver. praesidentes. in Clemen. 1. de rescrip. glo. in verb. reus. in ca. 2. de confess. lib. 6. Alex. de Imo. in con. 65. nu. 39. in 6. vol. con. Rolan. a Valle in con. 72. nu. 49. in 1. Tomo con.

CONCLUSIO XXX.

- 26 LIBELLVS an inscriptis offerri debeat, necne, Doct. antiqui multis rationibus & argumentis disputarunt, vt liquet ex eorum annota. in ca. 1. & 2. extra de libel. obla. & Glo. Io. Andr. in Cle. sep. in verb. necessarij. de verb. signi. Sed communi opinione receptum est, inscriptis dandum esse libellum. authen. offeratur. Et ibi communiter Doct. C. de litis contestata. & in l. 1. ff. de eden. copiose Maria. Socy. Sen. in d. ca. 1. nu. 21. vbi ipse octuaginta quatuor restrictiones eius doctrinae addidit. Et in ca. significantibus. nu. 69. ver. decimo quarto principaliter quæro, vtrum scriptura sit necessaria ad validitatem libelli. extra de libel. obla. Purpu. in l. edita in primis addi. factis anno 1523. pag. lib. mei 19. & Hiero. Cagno. ibid. nu. 9. & 10. C. de eden. Nouissimè Hartman. Hartm. in suis practi. obserua. tit. de libello. ca. 1. pag. 195.

CONCLUSIO XXXI.

- 27 LITE non contestata processus est nullus. c. 2. & c. quoniam frequenter extra vt lite non contest. cuius omisio etiam vitiat processum & iudicium, vt est casus apertus in c. vnico. extra de litis contest. vbi papa pronunciauit processum in ritum propter defectum litis non contestata. vbi glo. in verb. responsiones. & Doct. ibi hoc latius explicant. ca. 2. & ibi glo. in ver. oportebit. de lit. contest. lib. 6. lib. 5. illud. & ibi Doct. C. de tempo. & repa. appel. Propterea cum processus ex causa dicti defectus litis non contestata red. iatur nullus, etiam sententia inde secuta nulla est. l. prolata. & quæ ibi notan. C. de senten. & inter locu. Matth. de Affi. in Decis. sacri con. Neapo. Decis. 283. nu. 3. Hanc sententiam communiter approbatam referunt Socy. Sen. in consi. 96. ver. secundò reddiatur processus nullus. nu. 2. in 1. vo. & in cõ. 47. nu. 1. 2. & 3. in 4. vo. con. & Mynsing. in obser. Came. obser. 73. in 3. Cent. Quæ tamen decisio limitatur nõ procedere, vbi ex forma statuti proceditur simpliciter & de plano, sine strepitu & vigore iudicij. Rolan. a Valle in con. 71. nu. 35. in 1. Tomo con. Quemadmodum in causis sum marijs fieri solet iuxta nota. in Clemen. dispendiosam. de iudic. & in Clemen. sep. de verb. signi. Hippo. de Mar. in Singu. suis, singu. 102. Marant. in tracta. de ordi. iudi. in 6. par. de litis contesta. 10. memb. iudici. 1. in fi. Mynsing. in obser. Came. obser. 1. in 1. Centu. vbi & in obserua. 38. eiusdem Centu. ipse alios casus, in quibus non requireretur litis contestatio, recensuit.

CONCLUSIO XXXII.

- 28 LOCATIO si est permissa vsque ad certum tempus, vel vsque ad certam generationem, si fiat pro maiori tempore, vitatur in totu, & non valet vsque ad tempus permissum. Bar. in auth. qui rem. C. de fac. san. eccle. & Ange. de Peru. in §. in emphyteosin. in authen. de non alie. aut per mu. reb. eccle. Et hanc communem Docto. sententiam esse dicitur Bartho. Socy. in l. 1. §. sed et si mihi. ff. de verb. oblig. & Rolan. a Valle in consi. 84. nu. 29. in 1. Tomo consi.

CONCLUSIO XXXIII.

- 29 Locatio ad longum tempus facta per prælatum & capitulum ex iusta causa & cum debita solemnitate, secundum communem sententiam admittitur, licet alijs non admitteretur. ca. nulli. extra de reb. ec. alie. vel non. & c. 1. de reb. eccle. alie. vel non. lib. 6. Ira traditur in Cle. 1. de reb. eccl. alie. vel non alienan. Hanc communem opinionem post Rui. in con. 157. in 1. vo. dicit Rolan. a Valle in con. 96. nu. 20. in 1. Tomo con.

CONCLUSIO XXXIII.

- 30 LOCVS semper in omnibus instrumentis, sicut & tempus poni debet. Ita refert Alber. in l. lecta. nu. 11. ver. si. secundò. addens ita communiter probari per Doct. ff. si cer. pera. Idem Alber. in l. libellorum. nu. 2. 3. & 4. ff. de accusa. Bar. in d. lecta. nu. 34. Iaf. nu. 3. in fin. Bartol. in l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de no. oper. nunciat. Angel. de Vbald. in con. 20. nu. 1. ibi, nec locum continet. Hanc quoque veram & communem opinionem esse scribit Nicol. Boëri. in suis Dec. 33. nu. 27. in fi. eamque adeò generalem esse, vt etiam non valeret consuetudo, quòd instrumentum fiat sine inscriptione loci, ex sententia Cornæi & aliorum voluit Rolan. a Valle in con. 38. nu. 3. in 1. Tomo con.

CONCLUSIO XXXV.

- 31 LVCRVM dotis quod maritus facit ex forma statuti ob mortem vxoris dicitur ex causa lucratua, quia quauis titulus dotis onerosus dicitur, cum pro oneribus matrimonij dos detur: licet tamen tale inspecta causa proxima dicitur ex causa lucratua, & aduentitij potius q̄ profectiui. Dec. l. in co. nu. 5. & 6. ff. de re. iur. & in l. 1. nu. 17. C. de sec. nup. & in con. 260. Et hanc sententiam Bal. Nouell. in tracta. de dote. in 6. par. privileg. 37. nu. 4. in 6. vol. tract. Doct. communem appella. Licet Dec. in con. 67. contrariam sententiam consulendo secutus fuerit. Sed ibi eum contra comunem consuluissè meminit Cagno. nd. l. in eo, numer. 5.

M

CONCLUSIO XXXVI.

- 1 MANDATVM speciale requiritur ad petendum restitutionem in integrum. l. illud. §. si talis. ff. de minor. ca. coram. extra de resitu. in integ. Et hoc quando petitur principaliter, vt quando petitur contra contractum, vel contra sententiam quæ transit in rem iudicatam, secus si incidenter. Barto. in d. illud. §. si talis. nu. 3. Panor. in d. coram. & in c. suscitata. vbi nu. 5. affirmat hanc esse Doct. communem opinionem. Casiodorus in Decisio. 1. de procuratorib. & Didac. in lib. 1. variarum restitutionum, c. 6. Ad postulandum in integrum restitutionem an sit necessarium mandatū. Quæ tamen sententia intelligitur in mandato sufficere, si dictum fuerit: constituo talem procuratorem ad petendum restitutionem in integrum, contra quamcunque personam: licet in eo non diceretur in tali causa & contra talem. Et hanc sententiam communem recepram testantur Didacus in d. ca. 6. & Rolan. a Valle in con. 26. numer. 19. in 2. Tomo con.

CONCLUSIO XXXVII.

- 2 MARITVS & vxor si confiterentur se recepisse pretium rei dota lis venditæ, ad quemlibet peruenisse pretium pro dimidia, dubitari posset. Sed communis Doct. sententia est, quòd tota dos aut totum pretium peruenit ad manus mariti. Doct. in Auth. si qua mulier. C. ad S. C. Velleia. Ang. Aret. in §. item si. nu. 20. Instit. de excep. Math. de Affe. in Decis. sacri consil. Neapolit. Decis. 209. Fabian. de Monte in tract. de empt. & vend. in 3. quæst. prin. nume. 64. in 5. vo. tract. Iarè Bald. Nouellus in tract. de dote. in 7. par. incip. privilegia dotium constante matrimonio in 12. limita. nu. 15. ver. & per prædicta habes. in 6. vol. tractat. & Nicol. Boërius in suis Decis. quæst. 33. in 1. par. Quam communem sententiam Doct. esse per multa argumenta, & auctoritates Doct. insignes rectiores interpretes iuris Aym. Crauer. in con. 91. in 1. par. & Rolan. a Valle in con. 64. in 1. Tomo con. consulendo scribunt.

CONCLUSIO XXXVIII.

- 3 MASCVLINVM non concipere foemini num palmsim ab interpretibus scribitur. Et hanc sententiam magis communem conclusionem Alex. de Imo. in con. 204. nu. 9. ver. & similiter. in 2. lib. con. & Philip.

Philipp. Dec. communem opinionem Doctor. esse in l. 2. nu. 106. ff. de regul. iur. inquit. Quam doctrinam latius explicant in vtramque partem, an ex proprietate vel exceptione procedat, in finit. Doct. auctoritatibus adductis And. Tirac. in tractat. de viroque retractu. §. 1. gloss. 9. nu. 180. 181. cum sequentibus. & 258. & Carolus Molinæus in suis Commentarijs, in consuetud. Parisi §. duodecimo. & idē remissive in d. con. Alex. 204. in verb. non condit. in d. l. 2. in verb. contractib. litera. B.

CONCLUSIO XXXIX.

4 MATER tritrix debet renunciare secundis nuptijs, S.C. Velleia no, & omni iuris & legum auxilio, aliis turela ipso iure redditur nulla, iuxta Auth. & que ibi notantur communiter per Doct. mari & aulæ. C. quando mul. turela officio fungipoteft. Bartol. in ver. quæro quid finatet non renunciarit. nu. 11. & 12. Salicet. nu. 13. & 14. Speculat. in tit. de ture. §. nunc dicendum. nu. 5. ver. hodie verò præfertur mater. Paul. de Cast. in con. 324. in Prin. in 2. par. con. secundum novam impressionem. Angel. in §. actionum. nu. 4. ver. decimo nono. Instit. de act. Anto. Capycius in Dec. con. Neapol. Dec. 50. nu. 5. 6. & 7. Et his & alijs quæ copiosius prosequitur Rolā. à Valle in con. 76. nu. 5. 6. 7. & 8. in 1. Tom. con. hanc communem Doct. sententiam esse liquet.

CONCLUSIO XL.

5 Matres liberorum transeuntes ad secunda vota, coguntur omnia illa quæ à liberis suis habent, eiusdem ordinis filijs reservare: Quod quidem etiam in patrib. receperunt est. Et si autem nō habeamus de hac decessione expressum aliquem textum, qui in specie hoc decidat circa libertatem habemus gloss. notatur dignum in l. forma. §. illud etiam. in verb. possessione delata. quæ extendit lā muliere ad virum. C. de secund. nupt. Deinde generaliter. C. cod. hoc factis in nuere videtur, dum dicitur, eiusdem calibus maritum quoque debere cōmibus liberis servare. Ita Doct. communiter in d. l. formæ. §. illud. Bartol. nu. 2. Salicet. nu. 3. ver. quærit gloss. an quod hic dicitur in muliere habeat locum in viro. Sighard. ver. sed hic oritur dubitatio. Marian. Socyn. sen. in con. 34. nu. 3. vbi ipse in vtramque partem valdē eruditē hanc materiam explicat in 1. Tom. con. Et Bened. Capr. in con. 46. num. 5. Et hanc communem opinionem Doct. esse referunt Guid. Papa in suis Decif. Gratianop. quæst. 228. Dec. in con. 87. nu. 3. & in con. 230. num. 1. & ibi Carol. Molinæus in verb. marito Rolā. à Valle in con. 95. nu. nono, in 1. Tom. con. & Sighard. in d. §. illud. nu. secundo, in fine.

CONCLUSIO XLI.

6 MEDICI, æstimatores, vel alij periti, si in aliquo loco reperirentur plures adhiberi debent, si vnus tantum sit in loco, vnus sufficeret. Ita probatur in §. quod autem. in auth. de non alienan. vel permutand. reb. eccl. colla. 2. & ibi hoc annotat Angel. de Perus. nu. 26. Bartol. in l. 1. ver. sed quæro. nu. 4. ff. de ven. in spic. & idem in l. 2. C. de ponderato. lib. 11. vnde iudex semper debet mittere medicos peritiores ad videndum & referendum cum iuramento, an cicatrix sit remanens vel non, an vulnus fuerit lethale, an verò membrum sit debilitatum, & si plures haberi possent chirurgi vel medici, quod tum non sufficeret vnus. Bartol. in 1. constit. omnem. nu. 8. & 9. ff. Angel. Aretin. in tract. de malef. in §. cicatrix. nu. 4. & Alex. de Imol. in con. 148. nu. 6. in lib. 2. con. Et hanc communem opinionem Doct. esse inquit Philipp. Dec. in repetit. Iuris ignorantiam. nu. 21. ver. Et communis est opinio. C. qui admittit ad bonor. posses. poss.

CONCLUSIO XLII.

7 MERCATORES nostri temporis, an ad similitudinem mercatorum rationum suarū codices, etiam ad fundandam intentionem actoris exhibere tenentur, magna est dubitatio inter Doct. sed communis Doct. opinio est eos teneri Bartol. in l. 1. nu. 5. Angel. de Perus. nu. 1. Salicet. nu. 9. Alex. de Imol. nu. 10. Bart. Socyn. nu. 14. C. de edend. Barthol. in l. quædam. nu. 2. Alberic. in l. 1. §. editiones. nu. 5. ff. de eden. Ponom. in c. 1. nu. 8. ext. de probat. horum præcipuum & principale fundamentū consistit super consuetudine scribendi rationes per mercatores, à qua omnis dispositio regulatur, & secundum eam iudicatur, & actus qui celebratur factus intelligitur. Nam cum mercatores nostri temporis libros rationum faciunt, & teneant propter consuetudinem sic faciendi, contrahentes secum mandare illis censentur, quod ita faciunt, ut fieri consuetum est, sicque rationes scribant. Et propter concurrentem huiusmodi tracto mādato & interesse ac utilitate contrahentium, cogi debent edere quemadmodum olim argentarij. si quis ex argentarijs §. pertinere. ff. de eden. Licet multi alij Doct. reclamauerint per rationes & fundamenta non contēnenda, quæ referunt lā in d. l. 1. nu. 15. Dec. numer. 18. & idem Dec. in d. c. numer. 27. verum communis, Socy. d. nu. 9. Dec. d. nu. 18. & d. nu. 27. attestat. est in contrariū, à qua communi tanquam equa & rationabili, vti in lucem veniat veritas. l. 2. Institum. non est notum. C. de eden. recedi non debet. quæ æquitas maximè inter mercatores & in curia ipsorum obseruanda est. Ioānes Maria. Riminald. in d. l. 1. & Cagnol. d. nu. 88. in fin.

CONCLUSIO XLIII.

8 MERI & mixti Imperij causæ delegari nō possunt. I. solet. in prin. ff. de offi. procon. In nemo potest. ff. de reg. iur. quia propter magnitudinem causarum & dignitatem personarum quib. committuntur, censetur electa industria personarum, non potest actus per alium explicari. lā in l. 1. nu. 28. ff. de offic. eius cui manda. est iurid. sed de iure canonico delegari possunt causæ meri vel mixti Imperij gloss. & ibi Panor. nu. 1. in c. quod sed. n. ext. de offic. iud. ordin. gloss. & Panor. in c. in archiepiscopatu. nu. 2. ext. de rapror. incend. & viola. ecclesiæ. Et Cardin. Zabbar. in c. 1. in Cle. de offic. & potest. iud. deleg. lā in d. l. 1. nu. 29. vbi ipse plures auctoritates allegat. Et hanc communem opi. Doct. esse scribit consulendo Alex. de Imol. in con. 106. nu. 21. in 2. lib. con.

CONCLUSIO XLIII.

9 MILITIA vbi per patrem filio empta vendi potest, licet ad hæredes non transmitatur, imputatur filio in legitimam. Ita eleganter declarat Bald. in l. omnimodo. §. imputari. nu. 3. inquit. secundò est reperire militiam, seu officium seu quod potest vendi, non tamen ad hæredes transmitti, & de tali militia seu beneficio de precio patris acquisito dicendum est, quod imputetur in legitimam, exempli gratia: In Repub. sunt aliqui redditus, qui à principe impetrantur ad vitam, ita vt etiam ad vitam impetrantis possint vendi: licet reperiantur alia quæ seu da huiusmodi lege concessa, quia tunc huiusmodi beneficia sunt quid patrimoniale, & sunt in commercio, & ab ascendente procedunt, merito igitur conferuntur, & legitime impurantur. Ita intelligitur tex. in d. §. imputari. in verb. vt vendatur. plura exempla referunt ibidem Bal. ex Bart. in l. 1. §. nec Castrense. ff. de collat. bonor. eodem modo & alij Doct. hoc voluerunt in d. §. imputari. Licet Nicol. de Vbald. in tract. de lucif. contrariam sententiam defenderit. Hanc tamen sententiam veriorē scribunt Ripa in l. in quartam. nu. 163. ver. sed an officium scriptoria apostolicæ. ff. ad l. Falcid. Ioan. Croc. in l. frater in l. fratre. ver. decimo tertio quæritur. nu. 39. ff. de condit. in deb. & commu. opi. esse Roland. in con. 12. numer. 10. in 2. Tom. con.

CONCLUSIO XLV.

10 MINOR si enormiter læsus esset, an possit petere absolutio-nem à iuramento, petiturus in integrum restitutionem, multi Doct. voluerunt eum petere non posse, per tex. Auth. sacramenta, ibi in ius labiliter custodiantur. C. si aduers. vendit. & quædam alia, vt lāc consulendo tradit cum multis adductis auctoritatibus. Alex. de Imol. in con. 22. lib. 2. con. sed communis & æquior sententia est, referent Hieron. Cagnol. in l. 2. nu. 109. C. de rescind. vtd. ad oppositum, quod data enormi læsione non habet locum dispositio. d. auth. sacramenta puberum. & quod minor possit petere absolutio-nem à iuramento, petiturus in integrum restitutionem, quia propter læsionem iuramenti dolo censetur extortum. l. si quis cum aliter. cum ibi not. per. Doct. ff. de verb. oblig. ergo non debet esse obligatorum. c. 2. de pact. in 6. c. cum contringat. ext. de iur. iur. Panorm. in c. cum causa. nu. 19. Item iuramentum est de iure diuino. ext. de empr. & vend. Felin. in c. diligenti. nu. 15. ver. secundum corollarium. ext. de for. compe. Dec. in con. 31. nu. 2. & in con. 551. nu. 2. & 3. Gozadin. in con. 97. nu. 14. Et hanc cōm. opi. quoque esse dicit idem Dec. in c. in præsentia. nu. 36. ver. vltimo secundum Aretin. cum multis adductis auctoritatibus. ext. de probat.

CONCLUSIO XLVI.

11 Minor iurans non priuatur beneficio restitutionis in integrum quando de eo non fuerit certoratus, cum in illa ætate dicatur infirmi consilij, & multis captionibus suppositis, nō debet de facili beneficij sibi concessio priuari, cum illius per se non fuerit capax, sed ignorans: nam iuri ignorato non dicitur quis renunciare. l. mater decedens. ff. de inoff. testam. & per alias rationes quas recēset Dy. in con. 5. c. ius sententia referet Cy. in l. 2. nu. 6. ver. sexto quæritur in minore. C. de rescin. vend. & inter alia argumenta eo quoque Dy. & Cy. vtrunt. Sic ut mulier renuncians S.C. Velleia. sibi non præiudicat, nisi de eo fuerit certior facta l. si. C. ad S.C. Velleia. ita etiam minor si renunciauerit beneficio restitutionis sine præcedente admonitione aut certioratione, non dicitur sibi præiudicare, quia de eo quod ignorauerit non videtur cogitata, vt Dy. in d. con. 5. & Cy. in d. l. 2. latius cum plurib. allegatis rationibus tradiderunt. Et hanc cōm. opi. Doct. appellat Anto. de Burr. in c. penulti. ext. de contrah. empr. & vend. que quidem tempore illius, læsione referente, cōmunis fuit, sed iam amplius non est in l. sciendum, nu. 33. ff. de verb. oblig. aliq. Doc. ppter ea voluerit, nō requiri certiorationē Bar. in auth. sacram. pube. nu. 16. & 17. & ibi ad dit. in verb. cōsului contrariū litera. F. allegans plures concordātes auctoritates. C. si ad uerte. vt Pan. in c. cum causam. nu. 12. ext. de empr. & vend. Felin. in c. ex rescripto. nu. 16. ext. de iur. iur. alias auctoritates pro sententia Bartol. recēset Alex. an. de Imol. in d. l. sciendum. ver. iuxta hoc quærit Bartol. num. 34. cum seq. vbi ipse num. 35. & 36. inquit, communem practica-m obseruare sententiam Bar. quæ & ipse propter auctoritatem iuramenti

iuramenti scilicet obseruaret, licet Dy. in puncto iuris sententia sustineri possit. Et in con. 42. nu. 9. & 10. in si. dicit ipse hanc magis comunem opinionem esse, quam approbat communis stylus & obseruantia in lib. 1. Et hanc sententiam Bar. non requiri certiorationem Alex. in con. 127. in si. in 2. lib. ueriores appellat, quam consulendo & legendo sequi solitus fuerit. idem dicit Alex. in con. 80. nu. 15. in si. in lib. 5. consilii. Et ita consulendo & iudicando tenendum esse uoluit Ias. in d. l. sciendum. nu. 34. Bal. autem in d. l. 2. in 9. q. nu. 12. distinguendum putat, aut mi nor iurauit, interueniente auctoritate curatoris, tunc Bar. sententiam retinendam, quia scientia curatoris reputatur scientia aduerti. l. pupillus. ff. de acqui. hare. Aut minor iurauit non interueniente auctoritate curatoris, in eo casu sententiam Dy. approbandam esse. Sed istam distinctionem communiter non admitti, refert Ias. in d. l. sciendum. d. nu. 34. uerbi. Maria. Socy. in d. con. 48. nu. 38. scribit non facile de certini posse quæ sit communiter in hac doctrina sententia, cum Docto. uariè loquantur. Quorū diuersas sententias etiam Arelata indicat in annor. & addi. suis, ad tracta. Alcia. de præsump. in 1. regu. prin. præsump. 42. Propterea ipse Socy. in sæpe allega. consilii. addit, quando in iuramento esset expressum, quod non uelit venire contra iuramentū ratione ætatis minoris, illud sufficere, secundum Bar. & alios ut non requireretur certioratio, sed quando simpliciter minor iurasset non exprimeretur ratione minoris ætatis, uoluit Dy. sententiam ueram & magis comunem esse, quia eo casu nihil dictum fuit per quod aliquo modo appareret cogitatum de beneficio minoris ætatis, & ita uoluit Bar. in d. auth. sacramenta puberum. prout illum declarat Andræ. Barb. in con. 53. nu. 20. uerbi. & si quispiam obstinatus uellet infistere. in 2. vo. con. Cæterum Bar. sententia communiori uoto approbatur, prout cum Doct. communiter in d. l. sciendum. intellexerunt Pau. de Cast. in con. 8. uerbi. sed breuiter his non obstantibus. in 2. par. con. Alex. de Imol. in con. 27. nu. 4. in 1. vo. con. Aufrere. in addi. ad Decisio. Tholosa. q. 37. quia cum iuramentum faciat eum maiorem, non creditur ignorare tale beneficium sibi competere, uel uere sibi non competit: nam habetur pro maiori quo ad discretionem & intellectum. Socy. in d. l. sciendum. nu. 39. Licet Socy. Molin. huiusmodi sententias falsas, nec apud Gallicos in usu receptas esse crediderit, in suis marginalibus addi. ad consilii. Alex. in uerb. certioratione. littera B. in d. con. 27. & in d. consilii. 42. in uerb. iuramentum. littera C. & remissiuè in d. consilii. 80. in uerb. iuramentum. in littera A. in 5. vo. con. de qua decisione uideantur ea quæ cumulatæ sunt per Ia. Philip. Port. in lib. 4. suarum Conclusionum, conclu. 33.

CONCLUSIO XLVII.

12. **MOLENDINVM** si quis habuerit in aliqua uilla, & nonnulli homines illius uel alterius uillæ iam longissimo tempore iuerint ad molendum in eo molendino. non tamen in futurum eos ad molendum cōpellere potest, cum in his quæ sunt facultatis non cadat præscriptio. Hac autem sententia non procedit quando interuenisset prohibitio, & uolentes ire ad alia molendina fuissent prohibiti, & prohibitioni acquiescissent per longissimum tempus sufficiens ad præscriptionem perficiendam, quia tunc bene acquiritur ius prohibenti, ut possit in futurum cogere eos ad molendum. Panor. in ca. significante. nu. 1. extra de appel. Et hanc scribentium communem opi. esse asserunt Balb. in tract. de præscrip. in 4. par. 5. prin. in 5. q. uerbi. hanc conclusionem limitari nisi interuenisset prohibitio. nu. 3. Iaco. de S. Georg. in tract. feuda. in uerb. & cum molendinis. nu. 5. uerbi. & hanc conclusionem limitari procedere, & Rolan. à Valle, in con. 22. nu. 34. in 2. Tomo.

CONCLUSIO XLVIII.

13. **MONACHVS** si interficeretur, & postea interueniret transactio ut daretur certa pecuniæ summa ratione factæ occisionis, illa abbatii ac monasterio, non autem etus parisi, si quempiam haberet, relinquere, ita uoluerunt multi Doct. referre Dec. in c. in presentia. nu. 57. extra, de proba. quorum sententiam comunem esse Alciar. arbitrat in l. 4. §. Cato. ff. de uer. oblig. licet ab ea discedat Boër. asserens contrariam esse communiorum. Decis. 127. nu. 8. 9. cuius sententiam Pet. à Placa, in epito. delictor. lib. 1. ca. 6. nu. 18. approbare uidetur.

CONCLUSIO XLIX.

14. **MORAE** purgatio non admittitur ubi iuramentum interuenit, per tex. singu. in l. si quis maior. ubi Bar. nu. 11. uerbi. & ex hoc nota. Alex. 7. Ias. 26. Curt. 44. Parpallas. nu. 78. Cagno. 110. & 111. hoc annotarunt. C. de transact. quia ubi cunq. executio à lege fit, eo casu purgatio moræ non admittitur. l. si is cui. ff. de leg. 2. Alex. de Imol. in con. 158. nu. 5. uerbi. præterea ubi cunq. in contractu appositum est iuramentum, nunquam est locus purgationi moræ, in 2. lib. & idem Alex. in con. 105. nu. 9. uerbi. præterea omnis defensio partis in 3. lib. Ita comuniter Doct. affirmare inquit Alex. in con. 76. num. 15. uerbi. item atento. lib. 5. con. Ias. in l. si conuenit. nu. 11. ff. de iurisd. om. iud. Et hanc comunem Doct. sententiam esse referunt Dec. in con. 452. nu. 12. in fin. & Ioan. Francisc. Ripain l. fin. 32. q. nu. 112. C. de reuocan. don. licet multi

Doct. illum conclu. de equitate canonica limitari posse uoluerint, quos recentent Alex. de Imol. in d. l. si quis maior. nu. 7. circa fi. Ias. nu. 26. circa fin. Dec. in d. con. 452. nu. 5. Ant. de Petru. in l. 1. nu. 112. §. uiginti. effectus est in repet. vol. 2. sed optimè respondet Dec. ibid. num. 13. & Carol. Molin. in addi. suis marginalibus ad con. Alex. in d. con. 158. in uerb. iuramentum. littera C. quæ uis aliter respondeat Ias. in con. 10. nu. 2. uerbi. circa secundum dubium. tamen conclusiuè, distinguendo inter Ius ciuile & canonicum, quoad forum ciuile, non recedit ipse quoque à præcedentium Doct. sententia, in 1. vol. con.

CONCLUSIO L.

15. **MVLIER** in matrimonio decedente sine liberis, si proximiores hæredes, secundum statutum urbis Rostochinensis, habere debeant dimidiam dotis acceptæ, alia uero dimidia dotis lucro mariti cedat, an illa de ista dimidia quæ ad hæredes peruenire debebat, testari possit. Docto. multi sunt in ea sententia, mulierem non posse de dote testari, quando est ad alium applicata uigore statuti uel contractus. l. cum maritus. §. fin. ff. de pact. dotal. Bal. in l. pro hæreditarijs. nu. 8. C. de hæred. act. latè Cagnol. in l. fin. nu. 99. & 100. C. de pact. licet alij contrariam sententiam amplexi fuerint, quorum argumenta cumulat Ias. in con. 127. incip. redemptoris nostri. in 1. vol. con. sed priorem sententiam communiter approbatam esse inquit Rolan. à Valle, in quæst. super statuto. de lucro dotis. quæst. 82. Cadheran. in Decis. Senar. Pedemont. Decis. 20. nu. 7. in fin. non obstante eo, quod mulieri libera dispositio facultas de reb. suis tollatur, cum ea possit ad libitum testari, etiam uirum in alijs bonis suis instituendo, ut Cagnol. d. numero. 100. uerbi. quando autem. refert.

CONCLUSIO LI.

16. **Mulier** quando maritus uergit ad inopiam, non potest secundum comunem Doct. sententiam agere contra tertios possessores, nisi prius præcesserit discussio in bonis uiri, ita inquit Bar. in l. si constante. uerbi. secundò quæro utrum. nu. 72. ff. soluto matrimonio. Et hanc sententiam magis ueram & comunem esse testatur Anton. Neguianus in tract. de pignoribus. & hypothe. in 8. par. prin. 1. memb. nu. 23. uerbi. nonò fallit regula. Et hanc opi. comunem Ias. appellat in d. l. si constante. nu. 207. uerbi. quid tenendum. ubi ipse sententiam contrariam defendit, pro qua etiam consuluerat Ludouic. Roman. referente Alex. de Imola ibid. nu. 22. uerbi. item circa ea sequendo tamen Barol. conclusionem. De hac questione in utramque partem disputat Rolan. à Valle, in con. 9. cuius argumenta quilibet per se uidere poterit.

CONCLUSIO LII.

17. **Mulier**, secundum iuris canonici dispositionem, in causa criminali si testis esse non potest. c. mulierem. 33. q. 5. c. forus. §. testes autem considerantur. extra de uer. sig. sed ea sententia de iure ciuili non procedit, quæ magis comunis est, ut inquit Alex. de Imol. in con. 110. nu. 6. allegans bonum textum in l. ex co. ff. de testib. & tibi Carol. Molin. in uerb. ciuili. in lib. 1. con. & in con. 24. nu. 11. in lib. 2. con. Angel. Aretin. & tibi August. Ariminenis in uerb. compauerunt dicti inquisiti coram d. iudice. nu. 14. in tract. de malef. Et hanc comunem opinionem esse inquit Tho. Gram. in con. 12. nu. 17. & eam seruari in praxi refert Felin. ex sententia Ioan. Andr. in c. 3. extra de testib. latè Nicola. Arelatanus in suis additionibus in præsump. 46. in 1. reg. prin. in Andræ. Alcia. tract. de præsump. ubi ipse latè, quod mulier tanquam testis, quando ueritas aliter haberi non potest, admittitur, prolequitur. De cuius doctrinæ ueritate egregiè consulendo scribit Alex. de Imol. in con. 64. in 1. lib. con. Barthol. Socyn. in con. 54. nu. 9. in 3. vol. con. & Rolan. à Valle, in con. 24. nume. 13. 14. & 63. cum seq. in 1. Tomo. con.

CONCLUSIO LIII.

18. **Mulier** si uellet ipsis propinquis, quorum consensus. statuto disponente, desideraretur in testamento mulieris, bona sua relinquere, illi non possent ad propriam uilitatem consensum accommodare. Glo. & Bar. nu. 6. in l. 1. ff. de auth. tut. Bar. in l. frater à fratre. nu. 50. cū seq. ff. de cond. indeb. Et hanc Doct. comunem opi. esse inquit Philip. Dec. in con. 612. nu. 6. ubi ipse plures auctoritates adducit, & Io. Dilect. in tract. de arte testan. tit. 1. de his qui non hab. fact. testa. caute. 2. nu. 4.

N

CONCLUSIO LIIII.

1. **NEPOS** etsi in successione aut cum patruo concurrere soleat, cum filius. In situ. de hæred. quæ ab intesta. dist. ea tamen sententia tum dicitur procedere, quando succedit titulo hæreditario, & sic dispositio legalis, scilicet quæ do titulo fideicommissario, & sic ex dispositione hominis. Ita uoluit Bald. in l. cum ita. §. in fideicommissio. in fi. uerbi. quæro an filius fratris, cuius sententiam alij approbarunt Raph. Cuma. ibid. in fi. ff. de leg. 2. Ange. Aretin. in d. §. cum filius. nu. 2. uerbi. deinde ista regula, quod nepos succedat in locum patris sui, habet locum quando succeditur titulo hæreditario, non autem quando titulo fideicommissario. Ratio secund.

secundum Bal. est, quia succedendo iure hereditario, consideratur iuris dicitio, scilicet quae habet ut filius succedat in locum patris, in succedendo vero titulo fideicommissario consideratur affectio, quam natura debet habere magis ad filios uti proximiores, quam ad filios filiorum. Alex. de Imo. in con. 204. nu. 6. lib. 2. & in cō. 129. nu. 3. ver. istis sic prae-suppositis. in lib. 5. con. & Bened. Capra in con. 5. nu. 4. 5. & 6. Hanc doctrinam Dec. dicit esse communem opi. Doc. in con. 1. nu. 7. ver. ex quib. omnibus patet. & in con. 48. nu. 10. & ita ipse inquit Romae in Rota eo consulente iudicatum esse. in l. si auct. nu. 6. in f. C. de succed. edicto. Plures auctoritates Doct. allegat Roland. à Valle, in consi. 68. num. 17. cum seq. in 1. Tom. con.

Hac sententia non obstanti, alij Doc. contra Bal. Cum. & Dec. ut opinione magis communem esse referunt, approbantes gl. cōmuniōri calculo approbatam, in d. l. cū ita §. in fideicommissio, volētem in relicto factō familiae, & in quo admittuntur prout quisque est proximior, nepotem ex fratre prae-mortuo admitti simul cum patruo. auct. cessante. C. de legit. haer. d. cū testator videatur in dubio voluisse illos de familia vocari eo modo, & eo ordine quo fuissent successuri ab intestato de iure cōmuni, per nota. in l. Gallus §. quidam recte ff. de libe. & posth. quia verba testatoris & contrahentium, à iure communi, à statuto & consuetudine recipiunt interpretationē Bar. & Doc. in l. haeredes. §. cū ita. ff. ad Treb. cum multis alijs auctoritatib. & argumētis hinc inde in vtramque partē adductis, quae latius deducuntur per Aymon. Crauet. in con. 67. nu. 4. & 5. in 1. par. & praedictum Roland. à Valle, in d. con. 68. nu. 31. cum seq. nu. 46. hanc sententiam communiorē esse ex Doct. sibi relatis attestantes. Quid autē respondendū sit ad illam distinctionem in prin. adductam de successione legali ad dispositionem hominis, respondēt Tiraq. d. loco, & Roland. à Valle, in d. consi. 68. nu. 52. ver. non obstat. Nec Baldi, Cum. & Decij sententiam ante illos Sebast. Sapia in l. si auct. C. de succed. edicto. & latē Tiraq. in tract. de iure primigen. q. 40. nu. 191. & 192. probarunt. Et Car. Mol. in suis addit. margina. Decij sententiam improbat in d. con. 1. in quibus locis Tiraq. & Mol. allegatis Decij con. probant illum sibi contrariū fuisse. & idem Carol. Mol. in suis addit. ad con. Alex. in d. con. 204. in verb. prout. & in d. consi. 129. in verb. prae-mortuo huius doctrinae praedictae etiam meminit.

CONCLUSIO LV.

NOTARIUS non praesumitur esse rogatus in dubio, nisi aliter de rogatu appareret. Vnde Inn. & alij in c. 1. post eum. ext. de fid. instr. dicunt, vtile esse, quod notarius in instrumento attestet se fuisse rogatum, aliis autem si hoc non faceret, & decederet, vel aliter consistere non posset de rogatu, instrumentum nullus esset momenti. Et hanc communem sententiam esse consulendo scribit Alex. in consi. 153. nu. 9. in 2. lib. cō. Refert quoque Roland. à Valle, in con. 38. nu. 4. in 1. Tom. con. sed veritatem in contrariū esse refert Molin. eo ipso quod notarius scribit & subscribit, eum praesumi rogatum. Molin. in verb. contrarium. in d. consi. 153. in suis marginalib. addit. ita consulendo tradit ipse Alex. in con. 48. nu. 3. cum seq. in 5. vol. con. l. in l. sciendū. nu. 20. ff. de verb. obligat. Et hanc communem esse cum alijs adductis auctoritatib. inquit Molin. in allega. consi. 153. in d. verbo, contrarium.

CONCLUSIO LVI.

Ex notarij stipulatione acquiritur actio utilis ipso iure sine cessione. Alex. de Imo. in l. stipulatio ista habere licere. §. si stipuler. nu. 11. ff. de verb. oblig. vbi ipse inquit post alios hoc communiter ita obseruari. & l. si ibidem nu. 15. dicit hanc communem Doct. opinionem esse, quae admodum ante eum idem Alexan. dixerat in con. 185. nu. 7. & in cō. 31. nu. 13. in 6. vol. con. Ita quoque dicit Barthol. Socy. in con. 125. nu. 1. in 1. vol. con. sequitur Dec. in consi. 407. nu. 14. in 3. par. con. Rolā. à Valle, in con. 19. nu. 17. in 1. Tom. con. pulchrē Carol. Molin. in addit. suis ad con. Alex. in d. con. 31. in verb. vtilis. Licet Alciat. voluerit sententiam hanc communem esse, non acquiritur actionē vtilem sine cessione, nisi ratificatio interuenerit, eaque secuta fuerit. in c. cum contingat. nu. 111. ext. de iure iur. tamen prior sententia verior est, & magis communis, vt liquet ex auctoritatib. sū per Aymon. Crauet. in con. 252. in 2. par. tum per Roland. à Valle, in d. con. 19. nu. 22. adductis.

CONCLUSIO LVII.

Notarius principis, quem vulgō Secretarium dicimus, dicitur habere dignitatem, propterea si ipse infamis fuerit, eo officio fungi non potest. l. vnica. & ibi Barrol. & Salicet. C. de mand. princ. l. laudabile. C. de aduoca. diuers. iudic. & ibi Areti. Bar. in l. ead. §. hac lege. ff. ad l. lul. repe. latē Tiraq. in tract. de nobilita. c. 30. nu. 8. Et hanc opinionem communem esse meminit Didac. in cap. 19. nu. 5. vers. prima cōclusio pract. quaest. To. 1.

CONCLUSIO LVIII.

In NOTORIIS requiritur citationem secundum veram & communem opinionem Doct. certū est ita inquit gl. in verb. obseruādus. in c. ad nostrā. 7. ext. de iure iur. & ibi Panorm. nu. 4. illā materiā latius prosequitur. Doct. in c. tua. ext. de cohabit. cleric. & Hostiē. in c. cū sit Ro-

mana. ext. de appellat. Et hanc sententiā in pūcto iuris veriorē esse inquit Alex. de Imo. in l. a Diuo Pio. in §. in venditione. nu. 31. ff. de re iudicat.

CONCLUSIO LIX.

NULLITAS incidenter puta per modū exceptionis proposita regulariter si fuerit in promptu, executionem impediri cōsuevit. Muras auctoritates ad hanc sententiā allegat Sebastian. Vanus in tract. de nullita. sentent. in Rubi. c. quor. & quib. modis nullitas in iudicio ponit, & super ea libellus & sententia concipi & formari possit. nu. 32. Et hanc doctrinam communem Doct. sententiā esse asserit Alex. de Imo. in con. 33. nu. 9. in lib. 1. & citat mentionem ipse huius decisionis in con. 85. nu. 8. in 2. lib. Et quod ea limitetur tradiderunt Alex. in con. 83. nu. 8. & 9. in 5. lib. con. & post eum Carol. Molin. in d. con. 33. in verbo, executionem.

CONCLUSIO LX.

VNUNCIO referenti se citasse non creditur, secundum sententiam communiter approbatam, nisi constaret de commissione sibi data ad citandum. Bartol. in extrauag. ad reprimendum. in verb. per nuncium. nu. 6. allegans l. fin. C. de exhiben. & transmit. reis. vbi hoc expressē dicit. & ibi optima additio in verb. praecedente, & Ioan. de Platea in l. 2. nu. 2. ibi, de cuius praecōmissioe cōstare debet. C. de decur. lib. 10. Dec. in c. quoniam contra nu. 22. ext. de probat. Et hanc communem esse cum multis adductis Doct. auctoritatib. inquit Roland. à Valle in con. 90. nu. 32. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LXI.

OBLATIO realis facta in marsupio non valeret, nisi pecunia prius extracta fuisset e marsupio, & numerata coram testib. & postea reposita in ipso marsupio. Ita videtur veile gl. in verb. confestetur. in §. illud. in Auth. vt exactioe in stante dous. colla. 7. quemadmodum Bartol. illā declarat in l. cū seruus. nu. 3. vbi ipse quaritan sufficeret offerre marsupium in iudicio. ff. de cond. & demonstra. & in l. praetor ait §. si quis paratus. nu. 1. vbi ipse inquit: Si quis paratus fuerit fatiscare, eum debere ducere secum fidei iussores idoneos: & omnes leges quae dicuntur de solutione intelligi debere vt soluens eat cum denarijs, eosque in manu habeat. ff. de noui oper. nunci. Hoc quoque alij Doct. probarunt, Ioan. Petr. de Ferrar. in sua praxi in form. libell. quo agitur ad poenam ex compromisso in verb. legitime. Petr. de Anchara in con. 33. nu. 1. Ludou. Roma. in con. 163. in fin. Alex. de Imo. in l. si mora. nu. 8. ff. solut. matrim. & idē Ale. in l. si seruus. vbi ipse omnino voluit, quod pecunia in sacculo ob signata, ante ostensa & coram testib. numerata sit. ff. de vulg. & pup. substit. & in l. qui Romae. ff. de verb. obliga. Quia vbi oblatio est necesse fari, tunc debet offerri, nec sufficeret offerri verbo, sed debet offerri reb. ipis. Alex. de Imo. in con. 105. nu. 4. in 3. vol. & in cō. 130. nu. 11. & ibi Carol. Molin. in verb. offerre. plures auctoritates Doct. adducit in 4. vol. con. l. in l. Titia rectoris. ff. delegat. 1. & in consi. 172. in 2. vol. con. Hippol. de Mar. in suis sing. singu. 479. Anto. Negusantius in tract. de pigno. & hypothec. in 3. par. 3. memb. 5. par. prin. Ripa in l. si insulam. nu. 68. ff. de verb. obliga. Anton. Capycius in decisione Neapol. decis. 19. nu. 2. Roland. à Valle, in con. 53. nu. 34. cum seq. in 1. Tom. con. In quib. locis recentiores testantur hanc sententiam communiter approbari, de qua nouissimē eleganter scribit in vtramque partē Andre. Tiraq. in tract. de vtroq; retrac. §. 4. gl. 6. nume. 19. cum seq. cuius dicta transcribere non operae precium esse duco. Et totam materiam consulendo tradidit Barthol. à Challan. in con. 41. cuius cons. meminit etiam Hieron. Cagnol. in l. quod te. nu. 58. ff. si cert. per. similiter quae de iudiciali vel extraiudiciali oblatione quaeri possint, tractatū Negusant. in d. tracta. de pignor. & hypoth. in d. 3. par. & in 2. par. 3. memb. 5. par. prin. & Ripa in d. l. si insula. nu. 65. cū seq. Et quid quādo creditor cui verbo facta est oblatio declarasset nolle se recipere, an eo casu realis oblatio requireretur. Nicol. Boer. in suis Decis. quaest. 124. nu. 29. in 1. par. Item an sola verbalis oblatio sufficiat ad poenae euitationē meminit Barro. Socyn. in con. 108. vbi ipse cōmunem esse dicit, verbalē oblationem sufficere ad poenae euitationem, allegans Cyn. Bald. Alber. de Rosa. & Salicet. in l. acceptam. C. de vfur. in 4. vol. con.

CONCLUSIO LXII.

OBLIGATVS praecise cū iuramento in pecunia numerata nō potest offerre de bonis suis mobilibus vel immobilibus, stante iuramento, quod secundum communem Doct. opinionem obligat praecise in pecunia numerata. Ias. in con. 9. nu. 9. vers. & in primis. & nu. 10. vers. Nam secundum veram & communem sententiam. in 1. vol. cō. Marth. de Afflic. in suis decis. sacri consilij Neapolitani, Decis. 163. & dec. 381. Roland. à Valle, in con. 53. nu. 47. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LXIII.

Obligationibus facti licet succedat obligatio ad interesse. l. stipula. non disti-

nō diuiditur. vers. Celsus. tamē si super ipsa obligatione interponitur intransitū obligat. p̄tē iuramentū promittentē ad factū per gl. cōmunit̄ approbatā in ver. necesse habes. ff. de condit. causa data. Et hęc sententiā communiter approbatam esse attestantur Alex. de Imo. in con. 36. nu. 25. & in con. 91. nu. 5. in 2. vol. con. & Taf. in con. 60. nu. 10. in vol. 1. & in con. 41. nu. 3. in 3. vol. con. & Rolan. à Valle. in con. 6. nu. 32. in 1. vol. con. Quamuis nonnulli contrariam sententiā secuti fuerint. vt liquet ex scriptis Andr. Tiraq. in tract. de vtroque retract. §. tercio. glo. 3. nu. 6.

CONCLUSIO LXIII.

- 4 OCCIDERE possum impunē etiam alium me nō offendentem. si aliquis potens cui resistere non possum. me interficere velit. nisi ego illum interficiam. Bal. in c. 1. §. iniuria. nu. 79. vers. sed pone quidam potens mihi mandauit. quōd occidam Titium. aliās interficiet me. nunquid excuset cum aliās vitam meam seruare non possum. de pace iuram. firm. & in l. 1. vers. vndecimō quæritur. nu. 24. C. vnde vi. Et hęc communem Doct. sententiā esse scribit Dec. in l. vt vim. pluribus adductis auctoritatib. num. 9. ff. de iust. & iure. Licet autem ipse voluerit contrariam sententiā defendi posse per rex. in l. scientiam. §. qui cum aliter. ibi. Illum enim solum qui vim inferre ferire conceditur. ff. ad l. Aquil. ergo quis alium occidere non potest. tamen postea ipse addit. adiecta declaratione vltiori à communi sententiā non recedendum esse. Quam tamen Carol. Mol. tanquā refragārem iuri ciuili. l. si te bonis. C. de iure delib. & iuri diuino in suis addit. ad l. vt vim. in verb. contrarium. litera D. non admittit.

CONCLUSIO LXV.

- 4 Occisus seu interfectus si vnicum vulnus haberet. & plures fuissent in rixa. vel mortuus haberet minora vel pauciora vulnera. quam fuerint numero homines contra eum in rixa. ita vt neciretur ex quo vulnere esset mortuus. vel quis ipsorum rixantium inrulerit vulnus. tunc propter incertitudinem nullus ipsorum rixantium poena mortis puniri potest. per text. l. absentem. ff. de poen. & multa alia fundamēta quæ cumulat Hippol. de Mar. in sing. singu. 217. incip. ter. vt quater iam retracto tempore. Et hanc communem & receptam sententiā esse scribit consulendo Hippol. de Mar. in con. 24. nu. 9. vers. ex quib. omnibus factis patet commu. opi. gl. & Doct. esse in 1. vol. con.

P

CONCLUSIO LXVI.

- 1 **P**ACTIO quælibet sponsonis appellatione comprehenditur. prout communis est sententiā. quomodo hoc intelligatur. & habeat locū ratione. l. sponso. ff. de verb. signif. ibi eleganter Andre. Alciat. declarat.

CONCLUSIO LXVII.

- 2 Pacto & promissioni de retrouendendo. & actioni inde orta. per 30. annorum cursum præscribitur. etiam si adiecta esset illa clausula. vt venditori rem venditam quandoque redimere liceret. secundum communem Doct. sententiā. vt multis rationib. argumentis & auctoritatibus nouissimī recentiores scribentes probantur. Nicol. Boer. in suis decis. quæst. 182. Socyn. lun. in con. 145. nu. 34. cum seq. Petr. Rebuff. in l. vnica. in 1. notab. nu. 52. cū seq. C. de senten. quæ pro eo quod interest proferuntur. Vniuersitas Fracofor. ad Oderam. in con. 32. nu. 79. in To. 1. con. Germanor. & copiosē cum adductis omnib. contrarijs argumentis & datis sponsonib. Rolan. à Valle. in con. 21. in 2. To. adeo vt multi Doct. affirmauerint hoc etiam procedere. si dictum fuisset in perpetuum. vt per Doct. allegatos eleganter scribitur. Licet Camera Imperialis & multi alij Doct. sententiā contrariam amplectantur. Mynsing. in obser. Camer. obserua. 16. in 1. Cent. cuius decisionis mentionē quoque facit Hartm. Hartman. in lib. 2. pract. forens. in verb. pactum. de retrouendendo. sed prior sententiā & meliorib. argumentis & magis rextib. probatur. vt late per Rolan. à Valle. in d. cō. 21. deductum est. Quæ Parlament. Parisiense. Senatus Burdegal. & alia Parlamenta iudicando approbarunt. referentib. Boerio. Rebuffo & Roland. in d. locis.

CONCLUSIO LXVIII.

- 3 Pactum de retrouendendo quandoque placuerit venditori. etiā si secundum communem sententiā præscribatu spacio 30. annorū. hoc tamen intelligitur. si iuramentum non interueuerit. quamuis multū Doct. voluerint præscribi 30. annis non obstante iuramento Balb. in tract. de præscript. in 4. par. 5. prin. in 3. quæst. in prin. cum recipiat conditionem & naturam actus super quo interponitur. l. fin. C. de non nu. me. pecun. Et ita etiam declarant Nicol. Boer. in suis decis. quæst. 182. nu. 7. Petr. Rebuff. in l. vnica. in 1. notab. vers. posset etiā prima optineri. nu. 55. C. de senten. quæ pro eo quod interest. & Maria. Socyn. lun. in con. 145. nu. 62. in 1. par. con. Sed magis commu. opi. est in contrariū referent Rolan. à Valle. per pulchras rationes in cō. 25. nu. 10. vsque ad fin. con. in 2. Tom.

CONCLUSIO LXIX.

- 4 PATER ex receptis statutis si teneretur soluere condemnationem pro filio. etiam vsque ad legitimam. & si filius pro delicto inquisitus. secundum formam statutorum bannitus. & propter cōtumaciam condemnatus fuerit. voluit Bartol. executionem fieri posse contra patrē. maximē si statutum simpliciter disponeret. quōd pater in causis maleficiorum teneretur soluere condemnationem factam de filio. in l. cum filius familiaris. nu. 3. ff. de verb. obligat. Licet Ioan. de Imo. ibidē contrariam sententiā defendat. Quia tale statutum iniquum est. propterea debet restringi & reduci ad limites iuris communis. ne pater in lite dānum patiatu. argumento. l. 2. cum ibi notatis. C. de noxalib. c. cum dilectus. ext. de consuet. Sed Bar. sententiā communiter est approbata. referēt. ibi Alex. de Imo. nu. 6. & Barth. Socyn. nu. 10. vers. secūdō quātum Bar. cuius Bartol. sententiā Bald. in l. 1. & Salicet. in l. si filius familiaris. C. ne filius pro patre. quoque sequuntur.

CONCLUSIO LXX.

- 5 Pater quispiam si habuerit duodecim liberos excusatur à munerib. personalib. patrimonialib. ac collectis. Bart. in l. semper. §. leg. & ff. de iure immun. Et licet glo. & Doct. variē loquantur glo. in verb. munerū. & Ioan. de Platea in l. si quis decurio. 2. & in l. albo. C. de decur. gl. in l. 1. in verb. ab onerib. C. de ijs qui numero liber. vel pauperta. excusar. maluerit. lib. 10. Angel. in §. 1. nu. 4. Ioan. de Platea in vers. itē pater hoc. Instit. de excusa. tuto. Communis tamē opinio & sententiā Doct. est. duodecim sufficere. Ita Ioan. de Anan. in con. 105. quod est vltimū con. nu. 1. & 3. & in addit. ibid. Ludo. Bologn. nu. 6. vers. attamen cōmu. opi. Doct. est. & Rolan. à Valle. in con. 66. nu. 35. in 1. To. con. consuendo tradiderunt. Quam tamen doctrinam non probat Aldobrad. in d. §. 1. nu. 50. vers. vnde mihi videtur ita concludendum. nu. 51. & 52. & Guido Papa in suis Decis. quæst. 401. inquit. duodecim liberos excusare à subdijjs Delphinatus. quamuis consuetudo eo in loco cōtrarium hęc temporib. ne habito respectu ad numerum liberorum. obseruauerit. Præterea causa præstans immunitatē debet superesse tempore oneris impositi. vt præclare inquit Albert. Brun. in tract. de augmen. in con. 21. prin. nu. 5. in 17. vol. tract.

CONCLUSIO LXXI.

- 6 Pater vni filiorum etiam feudum nouum. quod ex propria prouisione acceptat. prælegare nō potest. Licet circa hęc doctrinam Doct. varij sunt. tamen magis communis opinio est. quōd non possit vni tātum relinquere Doct. in c. 1. de success. feudi. Marian. Socyn. lun. in cō. 62. nu. 35. in 1. par. & in con. 160. nu. 44. in 2. par. con. Quamuis ipse nihil firmare voluerit. dicit tamen hanc commu. opi. esse. & Ioan. Cephal. in cons. 172. numero 15. in libr. 2. con. Et si non ignorem aliter alios inter feudum antiquum & nouum distinguere. licet in feudo nouo. an id gratis fuerit concessum. an non gratis. vt primo casu non possit pater vni ex filijs donare. in secundo possit. Alios indistinctē. id posse patrē. modō alijs legitimā relinquat. Alios. id patrem inter viuos posse. in reftamento non posse. Alios. vtrum feudum sit hæreditarium. an non. Quorum auctoritates recenser Tiraq. in tract. de vtroque retract. §. 7. gl. 7. nu. 25. ipse tamen videtur in illā sententiā inclinare. quod in feudo antiquo pater id nō possit. in nouo autem possit. in eod. tract. §. 37. gl. 1. nu. 2. & 3. de qua quæstione in vtramque partem quoque disputat Curt. in tract. feud. in 4. par. ex quib. cau. feud. amitta. nu. 130. cum seq. Sed prima sententiā defenditur per notat. Bartoli. in l. vt iurifurandi. §. si liberi. ff. de oper. liber. Alex. de Imo. in con. 8. nu. 15. & ibi Carol. Molin. in verbo. legare. in lib. 3. & Alex. de Imo. in con. 106. nu. 8. in 4. lib. con. Petr. Philip. Cornæ. in con. 199. nu. 53. in 2. vol. cō. Laurē. Syluan. in con. 15. nu. 40. vers. sed huiusmodi opinio in consulendo est periculosa. quia magis commu. opi. videtur in contrarium. quod etiā in feudo nouo nō admittatur dispositio ad electionem vassalli inuestiti in præiudicium cæterorum filiorum.

CONCLUSIO LXXII.

- 7 Pater si emerit libros filio Doctorato. & ei tradiderit. illi non conferuntur. sed efficiuntur proprii tanquam Castrense peculium. l. 1. in 2. responso. C. de Castrensi pecul. libro 12. Bartol. in l. 1. §. nec Castrense. numero 2. ff. de collat. bonor. vel si emisset libros & donasset filio. qui in vita patris compleuit studium. & insignia Doctoratus adeptus fuit ante mortem patris. tunc talis donatio valuit. & irruocabiliter fuit confirmata. quam primum filius Doct. factus fuerit. Quā opinio nem magis communem esse inquit Alex. de Imo. in con. 142. vers. quo autem ad libros numer. 25. in secundo vol. con. Ita quoque & alij Doct. asserūt. l. fin. l. filia licet. C. de collat. Dec. in l. si donatione. nu. 42. vers. tertia conclu. Bar. est. C. eod. Rolan. à Valle. in cō. 12. nu. 16. cū seq. in 2. Tom. Petr. de Ferrar. in sua Praxi in forma libelli pro hæredit. vel singulari diuidē. in ver. cōmuniter & pro indiuiso vers. deinde pro latiori. nu. 6. noſter Chilian. Konnius. in suo proceſ. cap. 133. de expenſ. circ. person. & Vitalis Nemanſenſis in tracta. de collat. in quæſt. quinta. incip. quæro de libris emptis per patrem.

CONCLUSIO LXXIII.

9 PA TRONVS potest filium suum proprium, si idoneus fuerit, presentare. Gl.in verb. filij. in c. quia clerici. ext. de iure patro. Et hanc gl. communiter Doc. sequi inquit, ibid. Panor. nu. 5. quam communem sententiam esse refert Rolan. a Valle, ex alijs Doct. in con. 47. nu. 49. in 1. Tom. con. Quae tamen sententia tum non admitteretur, si mediante precio presentatio facta fuisset, quia talis presentatio est simoniacae. Ita notabiliter declarat Pan. in d. c. quia clerici. d. nu. 5. in gl. in ver. comparat. Dec. in con. 54. nu. 12. & Rolan. a Valle in d. con. 47. nu. 62. c. seq.

CONCLUSIO LXXIII.

9 POENAE omnes impostae mulieri propter eius odium: quia nimis festinanter contrahit secundas nuptias, sunt sublatae de iure Canonico, per dictum apostoli, mulier mortuo viro nubat in domino. Inn. Hein. i. h. Reich. Panor. & alij in c. fi. ext. de secun. nup. Bar. in l. liberorum. nu. 2. ff. de ijs, qui notan. infam. Pau. de Ca. in con. 366. nu. 1. in 1. par. con. secundum nouissimam impressionem. & Phil. Dec. in Rub. C. de secun. nup. nu. 8. Propterea mulieres transientes ad secundum matrimonium infra annum luctus, solum sustinent poenas introductas in fauorem liberorum primi matrimonij. Doct. in d. c. si pulchre. Bal. in con. 161. nu. 2. in 1. vol. con. Io. de Ana. in con. 102. ver. non obstat. & Aym. Crauet. in con. 36. in par. con. Et hanc communem Doct. sententiam esse scribunt Phil. Dec. in consi. 87. nu. 3. & Rolan. a Valle, in consi. 95. nu. 14. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LXXV.

10 PECVNIAE debitor, si intra tempus dilationis ad soluendum, mutaretur pecunia, vel reprobaretur, liberabitur soluendo antiquam monentiam. Ita scribit Bar. in l. quod te. nu. 6. ff. si cer. pe. cuius sententiam communem esse tradit ibid. nu. 14. Barth. Socy. sed contrariam sententiam veram esse, quod scilicet teneretur soluere nouam pecuniam inquit las. nu. 16. allegans Bar. in l. Paulus respondet. ff. de sol. Aliam vel tertiam opinionem refert Io. de Imo. in l. in ratione legis. in §. diligenter. num. 4. ver. vltimo inducitur iste tex. quod si reperiretur pecunia antiqua, ex illa solutio fieri debebat, & si non reperiretur, tunc in noua pecunia solutio fieri debet, addens ita communiter seruari, quam & communem appellat Alex. de Imo. in d. l. quod te. nu. 7. alij quartam ponunt, quod debeamus considerare, an pecunia sit reprobata ante moram vel post moram debitoris: si ante moram, liberabitur solutione antiquae pecuniae, si post moram de pecunia noua solutio faciendae est. Et hanc communem opinionem ibid. Dec. nu. 8. esse inquit, & ex ea posse dari concordiam ad alias opiniones supra relatas scribit Valquius Menthaensis in lib. 1. cotrouer. illustr. cap. 2. nu. 7. sed de hac quaestione & similib. multa pulchra recensentur a Bar. & Ioan. de Imo. & alijs in l. Paulus. ff. de solut. Nicol. de Millis in suo repertorio, in verb. pecunia. Panor. in c. olim causam. nu. 3. & 4. ext. de censib. Petro Philip. Cornazo in con. 81. in 1. vol. con. Alberto Bruno in tracta. augmenti & diminuti. moneta. in 11. vol. tract. cuius Bruni tractatu adiectum est consilium collegij Papij. in materia augmenti monetarum Hieron. Cagnol. in l. cum quid. nu. 91. c. seq. & d. l. quod te. nu. 63. ff. si cert. pet. & Didaco Couarru. in tracta. qui inscribitur veterum collatio numismatum. cap. 7. §. vnica. incip. superest modum ex Bar. in 2. Tom. Et quomodo valor monetae inspiciendus sit a tempore contractus seu obligationis, & non a tempore solutionis, & quid in eo casu in iudicio Imperiali Camerae iudicatum sit. h. de precio simpliciter conueno, quae moneta intelligatur, radit nosser Mynsing. in obserua. Came. in 4. C. et obserua. 1. & 15. quorum dicta transcribere nolui.

CONCLUSIO LXXVI.

11 PEREMPTORIUM licet requiratur, secundum communem Doct. opinionem Alex. de Imol. in l. si finita. §. Julianus. nu. 13. ff. de dam. infecto. in primo decreto, tamen hoc fallit quando Iudex mandat partibus litem contestentur antequam discedant, & reus pro mandato iudicis desistat, quia Iudex absque alia citatione potest procedere ad primum decretum, cum talis monitio vim habeat peremptoriae egregie consulendo scribit Rolan. a Valle, in con. 41. nu. 29. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LXXVII.

12 PETENS plus debito incidit in poenam amissionis iurium suorum. l. vnica. C. de plus pet. vel in poenam de qua agitur in §. si quis agens. Inst. de act. Et hanc decisionem communiter approbatam esse factis apparet ex annotationibus Doct. in d. l. vnica. d. §. si quis agens. & c. vni. ext. de plus pet. Eam tamen ita intelligendam Doct. communiter tradiderunt, vt actor non dicatur incidisse in poenam amissionis iurium, si duo copulatiuè non interuenissent, quorum primus est, quod cautionem seu obligationem a debitore plus debito exegerit secundum, quod plus debito dolose exegerit. Bar. & alij in d. l. vnica. Glof. & Doct. in d. c. vnica. Bar. in l. si seruus. §. boue. nu. 3. in fin. ff. de cond. furt. Bart. Socyn. in tracta. fallent. Fallent. 4. 4. pulchre Aym. Crauet. in c. 325. nu. 1. ver. 3. principaliter dubitatur in 2. par. c. & Rolan. a Valle, in c. 71. nu. 37. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LXXVIII.

PETITIO hereditatis non datur contra titulum possidentem. l. regulariter. l. nec vllam. ff. de petit. hered. etiam si titulus fuisset post mortem defuncti acquisitus. Salicet. in l. fin. nu. 25. C. de edict. D. Hadri. tollen. Et haec communem opinionem esse dicunt Angel. Arcin. in §. sed iste quidem. nu. 13. Inst. de act. & Alex. de Imo. in con. 73. nu. 5. in 5. lib. con. quam tamen conclusionem, quod petitio hereditatis non detur, quando titulus quaesitus esset post mortem, non admittunt Bald. in d. l. fin. Alex. de Imo. in con. 50. nu. 10. ver. & in proposito nostro facit ad hoc quod notat Bal. vbi similitur dicit, quod licet petitio hereditatis non detur contra titulum possidentem, sicut nec Publiciana, tamen fallit quando quis acquisiuit titulum & possessionem post mortem defuncti, quia tunc haeres defuncti potest agere de petitione hereditatis, contra taliter possidentem cum titulo. Et licet Salicet. in d. l. fin. conetur impugnare opinionem Baldi, tamen illa iura non concludunt probant opinionem Salicet. in 2. lib. con. late Andr. Barbar. in con. 65. nu. 6. 7. & 8. vbi ipse inquit: Licet communis opinio Doct. sit, quod contra titulum possidentem, non detur petitio hereditatis, tamen limitatur illa regula & communis opinio, quando titulus & possessio acquisita fuerunt ante mortem testatoris, & in hoc est communis opinio, secus est si post mortem defuncti acquisita fuerunt, vt voluerunt Bal. & Pet. de Anchor. nec reperitur communis opinio dicens, quod petitio hereditatis detur, quando titulus & possessio fuerunt acquisita post mortem defuncti, & per consequens non potest dici, quod communis opinio sit contra doctrinam Baldi, quamuis Salicet. dixerit contrarium. haec Andr. Barbar. Sicul. in 2. vol. con. quorum sententiam etiam approbat Rolan. a Valle. in con. 48. nu. 11. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LXXIX.

14 POSSESSIO civilis & naturalis per constitutum, secundum sententiam communiter approbatam transferatur in creditorem. l. quod meo. & ibi Bar. nu. 3. & idem Bar. in l. Celsus. ver. sed pono quod debitor. nu. 15. ff. de vlt. cap. & vlt. pa. Et hanc magis communem sententiam Doct. esse inquit las. in l. possideri. in §. in certam partem. nu. 16. & idem in con. 147. nu. 2. vel 1. go autem: considero in 2. vol. con. Rolan. a Valle, in con. 79. nu. 43. in 1. Tom. qua decisionem Ioan. de claris Alex. de Imo. in l. interdum. §. qui alteram. & d. l. quod meo. ff. de acquir. poss. Anton. Negusantius in tract. de piguo. & hypoth. in 1. mo. 6. par. princ. nu. 35. in 9. vol. tracta. vnde dicitur Doct. communiter in d. §. in certam. quod quando sit constitutum generale omnium bonorum per sententiam & futurorum, tale constitutum valet & operatur translationem possessionis, non solum respectu bonorum praesentium, sed etiam futurorum, quando erunt acquisita. l. quamuis. ff. de precario. Vbi si constitutum me possidere tuo nomine ancillam, illud constitutum extenditur quoque ad partum postea nasciturum, & sic ad futura. Alex. in l. stipulatio hoc modo. nu. 17. ff. de verb. obliga. Et hanc sententiam magis communem opinionem Doct. esse dicunt Math. de Afflic. in d. c. facti con. Neapol. Decis. 335. nu. 8. Anton. Negusantius in d. tract. de pigno. & hypoth. in 2. memb. 2. par. princ. nu. 3. ver. 2. amplia.

CONCLUSIO LXXX.

15 POSSIDENS prior per constitutum praefertur secundo habenti actuali possessione: ratio est, quia possessio est vera, licet modus sit fictus. Bar. & alij in l. ab emptio. ff. de pact. Dec. in l. contractus. nu. 16. ff. de regul. iur. & las. in con. 6. nu. 2. ver. 1. propter constitutum. in 3. vol. con. Et hanc communem opinionem esse dicit Ioan. Cephalus in con. 147. nu. 20. in lib. 1. con.

CONCLUSIO LXXXI.

16 POSSESSORIVM remedium quando intentatur ad recuperandam possessionem non potest opponi exceptio dominij. Bartol. in l. si coloni. numer. 2. C. de agricol. & censit. lib. 1. Ioan. de Imol. & alij in c. post electionem. ext. de concess. praeben. Et hanc veram & magis communem opinem esse consulendo scribit Philip. Dec. in con. 57. nu. 6. Et Henning. Goden. in con. 105. in ord. de inter. restit. con. 1. nu. 15. cumulat multa ad hanc decisionem.

CONCLUSIO LXXXII.

17 Possessoria iudicia requirunt plenam probationem, nec in illis sufficeret semiplena probatio, secundum magis communem opinionem Alex. de Imol. referente in con. 287. num. 3. ver. & quamuis essemus. in 7. vol. con. qua & ipse in con. 139. nu. 14. ver. tamen adhuc in proposito. in 6. vol. con. quoque refert. Licet nonnulli alij contrariam sententiam & male amplexi fuerint, quos recenset ibid. in verb. plena Carol. Molin. quia causa possessoria dicitur magni & considerabilis praedictio, propterea in ea non sufficeret summaria vel semiplena probatio, sed plena, quemadmodum & in alijs causis requiritur. Bartol. in extrauag. ad reprimendum. in verb. summarie. numero 11. Ripa. in l. 2. nu. 9. ff. quorum bonorum. Hanc & communem esse inquit Hieron. Cagno. in l. in pari causa. numero 3. ver. sed in contrarium. ff. de regul. iur.

CONCLUSIO LXXXIII.

18 In **PRÆSCRIBENDIS** iuribus negatiuis est necessaria contra dictio, quia tempus solum non est modus tollendæ obligationis, propterea nunquam currit præscriptio, nisi a tempore contradictionis. **Glos. & Doct. in l. qui iuribus. ff. de seruit. urban. prædior. & in l. i. c. de seruit. & aqua. Franci. Balb. in tracta. de præscript. in 2. part. 5. part. prin. quæ concernit præscriptionem fidelem, in 7. q. nume. 4. ibi, ubi habetur, quod in præscribendis iuribus negatiuis. Et ita communiter a Doct. concludi solet. **Nicolaus Besson. in con. i. nu. 15. ubi ipse ex sententia Aluarogii refert, vasallum nunquam præscribere seruicia quæ domino debent, nisi interpellatus negauerit ea præstare. Et Guido Pap. in q. 630. num. 13. voluit, eos qui negabāt se teneri ad custodiā Castri, non præscribere nisi interpellati contradixerint. Huc quoque referuntur, quæ solent tradi de eo, qui dicit se non teneri ad collectas virtute præscriptionis. si quidem volunt Doct. ad hoc vt potuerit præscribere talem immunitatē collectarū, quod fuerit aliquādo requisitus soluere, & recusaui, vt cōsulēdo scribit Alex. de Imo. in cō. 136. nu. 19. ver. itē ad hoc vt d. Catane. in 2. lib. cō. cuius arg. & alia Bar. in d. q. 7. in 2. par. 5. par. princ. nu. 4. tranferibit, & bono ordine refert.****

CONCLUSIO LXXXIII.

19 **PRÆSCRIPTIO** interruptitur per citationem & litis contestationem, quam communem opinionem dicit Roland. a Valle, in con. 39. nu. 30. in 1. Tom. con. quomodo autem hoc intelligatur passim Doct. declarant, quia longi temporis litis contestatione interruptitur, sed non sola citatione. **l. moræ litis. C. de rei vind. præscriptiones longissimæ temporis 30. vel 40. annorum, per solam in ius vocationem in terpellantur, multo magis ergo per litis contestationem. l. licet. §. quæ ergo. & l. cum notissimi. C. de præscript. 30. annor. Bar. las. & alij in l. ex hoc edicto. ff. de eo per quem factum erit quod minus quis in iudicio fiat. Parnon. & Felin. in c. illud. ext. de præscript. Ioan. Petr. de Ferrar. in sua præc. in form. respon. rei conuenti. in verb. præscriptionis. ver. restat nunc videre quibus modis præscriptio interruptatur. nume. 26. Lud. de Gozad. in con. 56. num. 12. ver. quinto addo. Franci. Balb. in tracta. de præscript. in 2. par. 6. par. prin. in §. expedita. in §. quarto prin. cipaliter. in §. circa certā speciem præscriptionis. Oldendorp. in tract. de vsucap. & præscript. in §. quamquam autem utilis. nu. 21. cū seq. ver. per interruptionem. in 8. vol. tracta. & in tracta. exceptio. vsucap. seu præscript. Ioan. Crot. in con. 71. nu. 62. cū seq. & Bernhad. Vuurmbler. in præc. obseru. lib. 1. tit. de præscript. cap. 9. incip. præscriptio interruptitur. & in cap. duobus seq. incip. præscriptionis interruptio & actionis perpetuatio. Item præscriptio interruptitur quandoq; per interruptionem extraiudicialem.**

CONCLUSIO LXXXV.

20 **PRINCEPS** licet faciat aliquam conuentionem, vel aliquod pactum cum priuatis, & illud obseruare teneatur, adeo vt ex illo pacto obligetur. **Doct. in l. digna. vox. ff. de legib. & in c. 7. de probato. Quæ sententia communis opinio Legistarum & Canonistarum dicitur, de qua decisione quoq; dictum est in priori incip. Principem ex contractu cum subditis inito, naturaliter nō ciuilitur obligari. Tamen illa nō procedit nec locū habet, quando superuenit aliqua causa legitima, ob quam promissa obseruari nō possunt, cum ex causa noua superueniente recedatur a qualibet dispositione, nec tunc dicitur fieri contra voluntatem; quia si de tali status mutatione ille qui disposuit cogitasset, illud idem fecisset, vt per multa exempla egregie dedit Roland. a Valle in cō. i. nu. 38. cum seq. in 2. tom. con. Per ea quæ scribunt Alex. de Imo. nu. 5. la. nu. 8. & alij in l. quod Seruius. dispositionem quamlibet, scilicet intelligendam esse rebus sic se habentibus. ubi ipsi exempla in testatoris dispositione, vel in vltima voluntate, in contractibus, in priuilegijs, in iuramento, & etiā in statutis iuratis referunt. ff. de cond. cau. da.**

CONCLUSIO LXXXVI.

21 **Principes** nō potest tollere alicui, quæ ei de iure diuino, naturali vel gentiū acquisita sunt, secundū ea quæ tractantur a Doct. in c. quæ in ecclesiis. extr. de constitut. & in l. fin. C. si contra ius vel vtilit. publ. Et hanc communem sententiam esse scribit consulendo Albert. Brun. in con. 1. nu. 49. inter cons. seu dala. Quæ tamen sententia non procederet, quando princeps ex voluntate sua fuisset causa acquisitionis, tū ille potest ipsum ius sola voluntate, auferre, secundum Ange. in l. Lucius. ff. de euctio. volentem, quod Imperator possit sine causa auferre rem acquisitam ex præscriptione seu vsucapione, cum talis modus acquirendi inductus fuerit de iure ciuili, vt Albert. Brunus ibid. nu. 50. & 51. cum aliorum Doct. vberiori allegatione prosequitur.

CONCLUSIO LXXXVII.

22 **Principes, Duces, Marchiones & Comites** in suis regionibus, & terris, ea possunt præstare, quod ad eorum subditos, quæ possit Imperator. Ita expresse consulendo scribit Paul. de Castri. in con. 228. citc. fin. ver. Reges ergo & Duces, Comites & Marchiones in eorum terris videtur esse principes. Cuius sententiā sequitur Alex. de Imo. in con. 2. nu. 25. & 26. in 1. vol. & in con. 1. nu. 29. 30. & 31. in 1. vol. Licet Felin. in

d. c. quæ in ecclesiis. nu. 32. ver. sed hanc declarationem & omnes declarationes, & c. ext. de constit. sententiam contrariam sequi videatur: tamen Pau. de Cast. opinio magis communiter recepta esse dicitur. **Bar. Socyn. in con. 66. nu. 12. ver. tertio quia. in 3. vol. con. la. in cō. 101. nu. 2. in 4. vol. con. Curt. Jun. in con. 61. nu. 9. & Marian. Socyn. Jun. in cō. 98. nu. 1. in 3. Tom. con. qui hanc sententiā nu. 20. ver. nec prædictis. la ius prosequitur, & nonnullas declarationes doctrinæ Pau. de Cast. ibid. addit, quas partim Felin. loco citato quoque attingerat.**

CONCLUSIO LXXXVIII.

23 **Principem** ex contractu cum subditis inito, naturaliter, nō autem ciuilitur obligari, communiter Doct. voluerunt. **Ioan. de Imo. in c. 1. ver. Nota, quod ex contractu principis cum subdito princeps obligatur saltem naturaliter. Ciuilitur enim obligari non videtur. nu. 2. extra, de probat. Adeo etiam vt successor eius teneatur ad ipsius obseruationem. Cyn. in l. digna vox. ver. vltimo sciendū. C. delegib. Parnon. in d. c. 1. nu. 1. late Felin. ibid. nu. 3. ver. modo aduerte. Panor. in c. 1. nu. 7. extra, de constitut. Et hanc communem opinionem Doct. esse inquit Dec. in d. c. 1. ext. de probat. nu. 1. ver. subiicit D. Abbas & Moderni hic sequuntur, ubi plures autoritates Doct. adducit. Quæ obligatio naturalis tamen eum obligat efficaciter, vel vtilis & efficax est ad agendum, secundum communem sententiā referentē Vafquia Hencha censi in lib. 1. controuer. illustr. cap. 3. nu. 1. Licet autem nonnulli alij voluerint illum quoq; ciuilitur obligari per pulchra fundamenta, quæ cum authorib. referuntur a Hieronym. Schurp. nostro in con. 72. nu. 8. & ibi illa doctrina egregie ab eo explicatur in 2. Centur. con. in hac tamen sententia omnes Doct. persistunt, principem tam efficaciter, secundum sententiā Doct. communiori calculo approbatam obligari, vt nec de potestate absoluta possit a tali contractu recedere, aut illum vlla ex parte violare. **Pau. de Cast. in d. l. digna vox. nu. 5. ubi ipse allegat doct. in Bar. in l. omnes. in 3. quaest. principali. nu. 2. cum seq. Si statutum transiisset in contractū, illud non posse a statutis reuocari. ff. de iust. & iure. Doct. communiter in d. c. 1. de constit. in d. c. 1. de probat. & ibi Dec. multas autoritates Doct. adducit. Similiter in cō. 52. nu. 6. 580. nu. 1. & 600. nu. 3. Pulchrè las. in l. 1. post alios. ff. de pact. in prin. & in con. 1. nu. 1. 2. & 3. imo per totum consilium. 1. vol. Ludouic. de Gozadi. in con. 9. nu. 4. 4. & 45. Maria. Socyn. Jun. in con. 60. nu. 15. 16. & 17. in 3. Tomo. conf. Restaurus Castaldus in suo tracta. de imper. quaest. 111. ver. 81. princeps non potest etiam de plenitudine potestatis contrauenire contractui proprio. & quaest. 116. dicit, principē etiā ciuilitur obligari ex contractu. in 12. vol. tracta. Hieron. Schurp. in con. 7. nu. 1. & 2. & in cō. 59. nu. 4. 5. 6. & 7. in 1. Cent. & in con. 53. nu. 16. & in d. con. 72. nu. 8. in 2. Cent. Nicol. Euerhard. in locis argu. legalib. loco a plenitudine potestatis nu. 30. lib. mei. cum seq. ver. secundum limitatur, vt non procedat quod ad legem contractus. Et valde eleganter Andr. Alcia. in respon. 167. ver. circa tertium dubium. nu. 10. consulendo scribit in alio casu, si dem Domino non seruanti impune non seruari. sed de priori decisione videantur quoque ea, quæ congestis la co. Philip. Port. in lib. 5. conclud. conclus. 18. ver. tertio ampliat etiam si cum suo subdito princeps contraxerit.****

CONCLUSIO LXXXIX.

24 **Principem alienare vel etiam alicui donare urbem posse, ex cōmuni Doct. doctrina traditur. Barto. in l. prohibere. §. planè. nu. 5. ubi ipse distinguit. talem donationem aut alienationem, modo nō contingeret magnam diminutionem iurisdictionis regalis, esse receptam. c. intellecto. extra, de iur. iuran. Secus, si donare ea quæ non diminuerent iurisdictionem regiam, eo casu valeret donatio, & præiudicaret successori per tex. in c. Abbati sanè. de re iud. lib. 6. ff. quod vi aut clam. cuius doctrinam alij approbant. **Bar. in prælud. feudorum. nu. 32. & Marth. de Afflic. nu. 63. ver. an autem Rex possit regnum in aliquem transferre. Panorm. in cons. 3. nu. 11. cum sequentibus. in 2. par. cons. Ioan. de Anan. in con. 87. Alex. de Imo. in con. 1. nu. 18. & 28. in lib. 5. con. Bart. Socyn. in con. 3. numer. 19. in 3. vol. con. Felin. in cap. 1. nu. 1. extra, de de probat. & in c. ad audientiam. nu. 4. ver. de alijs verò principibus. alienantibus. extra, de præscript. Dec. in cons. 191. nu. 1. Petrus Belluga in Speculo principū. Rub. 8. nu. 7. in ff. Anto. Capycius in Docif. sacri regij cō. Neapolita. Decif. 121. nu. 1. Restau. Castald. in d. tracta. de Impera. q. 104. nu. 3. in 12. vol. Albert. Bur. in con. 51. inter cō. seu da. Crauet. in cō. 54. nu. 2. Quorū tamē Doct. sententiā receptas nouissimè impugnarūt, post alios allegatos, in verb. modicū. Caro. Molin. d. trac. con. 1. Alex. in lib. 5. Vafquius Menchacensis in lib. 7. cōtrouer. illustr. ca. 3. nu. 5. & c. 4. vsque ad nu. 11. & ante illum idem Carol. Molin. in suis addit. marginalib. ad con. Alex. in d. verb. modicū. litera C. in d. cō. 1. lib. 5. & in suis Commenta. in consuetud. Paris. §. 2. gl. 4. nu. 17.****

CONCLUSIO XC.

25 **PRIVILEGIUM** & ius nō perdit nō vtrōq; nō euenit occasio vtrūq; etiam si quis stare per mille annos. & ideo dicebat Bar. in l. in ff. lib. nu. 2. C. de decutionib. lib. 10. Quod dicitur ciuitas debet aliquod seruicium Domino tempore belli, & contingat quod per centum annos eo non vtatur, quia non indigeat, non propterea Dominus amittit

interit ius suum. Et si sem voluit Io. And. in add. ad Specu. in titu. de feud. super Rub. & Panor. in cad. au. sententia. in col. ff. extra. de præscr. scribi lmo. nu. 8. ver. vltimo possit del. rari. & Pan. in cabbate. nu. 18. extra. de verbo. sig. Et hoc est generale, qd per non vsum, quis non amittit ius suum, quando non contingit occasio vtendi, vt pluribus decisionibus comprobatur. Iaf. in l. si. nu. 53. ver. tercio principaliter quæ runt Doc. ff. de consti. princip. quarum antea magna ex parte mentionem fecerat Fel. in c. cum accessissent. nu. 25. cum seq. extra. de consti. Et hanc sententiam communem Docto. conclusionem esse dicit Nicol. Bellon. in consti. nu. 11.

CONCLUSIO XCI.

26 Præuilegia concessa per Auth. habita. Cne filius pro patre. habent etiam locum in studiosis Grammatices, Rhetorices, & huiusmodi, vt dicit ibi Bologninus, & voluit Arch. in c. de quibusdam. 37. distinc. qd eo casu clarissimum est per verba illius text. dum generaliter mouetur, causa studiorum, & qui amore scientiæ exulant. & indistincte omnes scholares complectitur, & cū dicit (maximè legum) includit alia studia. l. illud. ff. ad l. Aquiliam. Et qd talia præuilegia etiam literarum Grammatices studiosis concedantur, voluit Phil. Franc. in proœmio 6. Decreta. per tex. ibi. vniuersis scholaribus. Et eam communem opinionem Doc. esse referunt Pet. Rebus. in tractat. de præuileg. scholar. in præuileg. vltim. nu. 2. in 11. vol. tracta. Doc. & Syluester Aldobrandin. in §. item Romæ. nu. 4. & §. Infit. de excusatio. vbi ipsi nonnullas limitationes prædictæ communis doctrinæ posuerunt.

CONCLUSIO XCII.

27 Præuilegium habens clausulam derogatoriam ad alia præuilegia non facientia de ea specialem mentionem, non reuocatur per clausulam generalem in secundo appositam. Hanc communem Docto. opinionem esse, aliorum sententis reprobatis, referunt Fel. in c. accedentes. nu. 4. ver. hanc partem. extra. de præscrip. lo. de Selua. in tracta. de benefic. in parte 3. quæst. 14. nu. 20. ver. nunc soluendo. in 15. vol. tract. & Io. Neuzan. in con. 12. nu. 172. inter con. feuda. Alberti Brunl. Licet Io. de Ana. in con. 56. nu. 3. contrariam sententiam communiorum esse voluerit. Dec. in l. certum. nu. 4. ff. si cer. petat.

CONCLUSIO XCIII.

8 PROCESSVS factus post recusationem iudicis suspecti est ipso iure nullus. Quia iudex recusatus procedens in causa antequam sit pronunciatum, facit contrarius ordinem. c. cum speciali. extra. de appellat. c. suspitionis. extra. de offic. deleg. Nam recusatione proposita, ipso iure est recusans exemptus ab eo, & eius iurisdictione, per text. l. 1. c. si quacunq. præsid. potest. vbi facta iudicis recusatione omnis exitur ab eo iurisdictione. Bart. in l. quia poterat. nu. 3. ver. sed quæro. ff. ad senatus consult. Trebell. Angel. Aretin. in §. ergo si quidem. nume. 2. ver. quærit ibi Bartol. Infit. de fideicom. hæred. Alex. de Imol. in conf. 89. nu. 6. & ibi Carol. Mol. in verb. nullus. littera A. in lib. 1. conf. Et hanc sententiam communem Docto. doctrinam esse affirmat Stephan. Bernan. in consti. 150. nu. 1. in 6. vol. con.

CONCLUSIO XCIIII.

29 PROCURATOR regulariter appellare non tenetur, cum in dubio pro sententia præsumatur: & propterea in dubio si non appellauit sibi non imputatur. Docto. in l. inuitus. C. de procurato. Et hanc communem sententiam esse dicit Roland. à Valle in con. 10. in fin. in 2. Tom. con. Quam tamen sententiam latius declarant Alex. de Imol. in d. l. inuitus. nu. 10. cum seq. & Iaf. num. 3. cum seq.

CONCLUSIO XCV.

30 PRODIGO non interdicitur administratione lex sed iudex. l. Iulia. nu. ff. de curato. furio. l. patri pro filio. ff. de minor. propterea in prodigo etiam notorio requiritur sententia declaratoria. Barto. in l. is cui bonis interdicitur. nume. 1. Paul. de Castr. nu. 4. ff. de verb. obliga. Et hanc sententiam Docto. communem opinionem esse inquit Alex. de Imol. ibi. nu. 7. ver. sic. tamen primam opinionem. Iaf. nu. 9. ver. Et ista est communis opinio. Licet alij multi contrariam sententiam amplexi fuerint, quos ibidem recensent Alex. & Iaf. Ioan. Fabri in §. furiosus. nume. 2. Infit. de curato. tamen magis communis sententia est in contrarium Bald. in l. vnica. nu. 2. 4. ver. modo circa personam confidentis quære. C. de confels. Nicol. Boer. in decis. suis. quæst. 33. nu. 37. in 1. par. Aldobrandin. in d. §. furiosus. nu. 7.

CONCLUSIO XCVI.

31 PROHIBITVS extra familiam alienare prohibetur testari & hæredem instituere, secundum communem Docto. sententiam. Docto. in l. filius familiaris. §. Diui. ff. de leg. 1. Alex. de Imol. in conf. 56. nu. 6. in 1. libr. conf. Iaf. in conf. 120. in 1. volum. & in conf. 96. in 4. volum. conf. Licet multi contrariam sententiam secuti fuerint. Dec. in con. 23. & Socyn. lun. in con. 112. in 1. par. sed cū ea quæstio nouissimè

bono ordine, in vtramque partem cum adiectis declarationibus, ordine explicata fuerit à Barthol. Romul. in d. §. Diui. nume. 90. non potest quor iliam.

CONCLUSIO XCVII.

32 PROMISSIO facti alieni etiam valeat quando pœna esset adiecta vel interesse, tamen excusabitur promittens à pœna, si omnia curam & diligentiam, quæcunq. adhiberi possit, adhibuerit, & quod potuit fecerit. Vnde si aliquis promissit, si sub pœna, quod sempro in contraheret matrimonium cum Paulo, si fecerit quæcū in eo est adiecta pœna, quia difficultas, cum tacum sit in obligatione, impedit commissionem pœna. l. si videret mancipia. ff. ad l. Rhod. de iactu. Bart. in con. 236. incip. Martinus promissit. Panor. in c. Cenna. nu. 9. ver. ad vnum tamen singulariter aduert. extra. de sponsalib. Quamuis de hac doctrina multi dubitauerint non postrema auctoritatis iuris interpretes. Francis. de Acol. Aretin. in l. si ita stipulatus. §. postquam nunc primo. ff. de verb. oblig. Bar. Socyn. in con. 238. nu. 30. ver. sed tam in his non obstantibus, cum sequentibus. nu. in 2. vol. con. Iaf. in l. stipulatio ista habere. nu. 10. vbi & ipse Canonistarum sententiam in d. c. Cenna. improbat. ff. de verb. oblig. Tamen hanc communem sententiam esse inquit ipsi Aret. & Iaf. in d. l. si ita stipulatus & in d. l. stipulatio ista. & Philip. Dec. in consil. 313. nu. 2. & nu. 4. vbi ipse Socyn. argumenta in contrarium adducta soluit, cuius tamen sententiam Molin. ibid. in verbo, contrarium, admittit non vult. Item si promissor promississet se cum effectū curaturum, quod Paulus approbaturus esset, eo casu non excusaretur, quia ex illis verbis, cum effectū, apparet de expressa intentione contrahentium, quod committatur pœna in casu non sub secute ratificationis. l. si non mortis. §. si. ff. de inoffic. testamento. Ioan. Francis. Ripa, in l. quod te. numero 47. ff. si certum petatur. Quam sententiam & ipse Decius amplectitur, in l. finali. §. Labeo. numero vndecimo. ff. eod. vbi ipse aliquot distinctiones huius doctrinæ recenset, & bono ordine explicat. & in l. impossibilium. ff. de regulis iuris.

CONCLUSIO XCVIII.

33 PROROGATIO iurisdictionis in dubio, secundum communem opi. non præsumitur, sed ignorantia, per regulam. l. vltim. ff. de probat. & ita communiter à Docto. concludi inquit Iaf. in l. si per errorem. nume. 10. Quamuis ipse sententiam contrariam amplectatur, cuius meminit quoque Pet. Io. Ancha. in suis quæst. quæst. 5. numero 7. in 1. par.

CONCLUSIO XCIX.

34 PROXENETA vel mediator à testimonio submouetur, nisi vtraque parte volente deponat. §. quoniam & ibi gl. in verb. legū. & Ang. de Perus. in auth. de testib. gl. in verb. sup. criminibus. in delictis orū. vbi Abb. nu. 3. & Felin. nu. 2. anno. runt. extra. de testibus cog. ed. Alex. de Imol. in conf. 128. nu. 2. in libro cō Hippol. de Marz. in ius singula. singul. 339. Stephan. Aufferer. in tracta. de reprob. test. in verb. media. nu. 67. in quinto volumine tractat. Et hanc communem opi. Docto. esse inquit Alex. de Imol. in consil. decimo tertio, numero decimoquarto. & Lancillotus Conrad. in suo prætor. & curia. breuia. tit. personam testium aggrediendo. in verb. proxeneta. nu. 62. Licet multi alij contrariam sententiam defenderint, quos adducit Alex. in d. consil. 128. & Lancillo. in d. verb. proxeneta. & nouissimè Carol. Mol. in add. suis marginalibus. ad conf. Alex. in d. consil. 13. in verb. dilectorum. adducens textum in cap. primo, de testib. & autent. libr. 6. à Docto. male in tellectum esse, & de iure ciuili d. §. quoniam. non requiri consensum vriusque partis, ad hoc vt proxeneta volens admittatur in testem, sed solum vtriuusque compellatur, ergo volens ab alterutro produci potest.

CONCLUSIO C.

35 PVBERTATI proximus in masculo dicitur, §. est ætatis annum 10. cum dimidio, & in femina quæ excedit nouem annos cum dimidio. gl. in verb. infantie proximus. §. pupillus. Infit. de in iur. stipulata. & glo. in verb. pupillum. l. pupillum. ff. de regul. iur. Bartol. in l. 1. numero 5. ff. de nouat. Pet. Phil. Cor. in con. 240. numero. 13. in 1. volum. conf. Et hanc glo. communiter obseruari inquit Angel. Aret. in d. §. pupillus. numero 3. Et communem conclusionem esse dicit Iaf. in l. properandum. §. & si quidem. numero 2. ff. de iud. Et horum sententiam sequitur Roland. à Valle in con. 57. numero 25. in 1. Tom. conf. Licet alij contrariam sententiam amplexi fuerint, quos refert Ioan. Francis. Fara Sardinensis in tracta. de essent. infan. cap. 7. numero 6. & cap. 11. vbi ipse reprobata communis opinionem Docto. nouam considerationem huius doctrinæ recenset.

Communium Conclusionum Lau-

RENTII KIRCHOVII.

CENTVRIA IIII.

CONCLVSIO I.

RVBERTATI proximus, dolique capax non solum ex delicto verum etiam ex iuramento obligatur. l. pupillus. ff. de reg. iur. l. impuberem. ad l. Cornel. de fals. Doct. in Auth. sacramenta. C. si aduersus venditionem. & in c. cum cōringat. extra. de iureiur. pulchre Petr. Philip. Cornæ. in con. 2. 40. nu. 5. cū seq. in 1. vol. & Philip. Dec. in c. 682. incip. in causa domine Lucretiæ. nu. 16. 17. & 18. Et hanc communem Doct. sententiam esse referunt Philip. Dec. in d. l. pupillus. nu. 4. & Cagnol. nu. 10. Matth. de Afflict. in Decis. 22. nu. 5. Licet hanc sententiam Carol. Molin. reprobare videatur in verb. iuramento. in d. l. pupillum.

CONCLVSIO II.

PVPILLV Sin causis ciuilib. regulariter agere, sed in criminalib. accusare non potest. gloss. in verb. alieno. l. 2. C. qui accusa. nō possunt. & ibid. Bal. nu. 15. vers. sed an potest accusare. Salicet. nu. 2. ver. quero an pupillus. Vnde si in iuriam suam aut suorū non prosequeretur, etiā cum curatore non posset in iudicio stare, & processus esset nullus. Bald. in Rubric. nu. 3. & 5. eodem allegans l. 2. vers. pupillis ex conf. ff. de accusa. Et hanc communem opinionem Doct. esse scribit Sebastian. Vantius in suo egregio tract. de nullita. process. ac sent. c. de nullita. ex defectu inhabilitatis. nu. 35. & 36. vbi ipse hanc regulam & doctrinā eruditē explicat. Quam antea Bartol. in d. l. 2. d. §. pupillis. adhibitis distinctionib. explicauerat.

CONCLVSIO III.

Pupillo vel infante decedente hæreditate non adita, licet eius hæres posset restituere aduersus additionem omisam ex clausula generali, si qua iusta causa esse videbitur, & c. cum in articulo mortis læsus fuerit per l. Pantonijs. ff. de acquir. hæred. illud tamen procedit si tutori nulla possit imputari negligentia, aliā beneficium d. restitutionis cessabit, cum non subsistat æquitas, cuius ratione restitutio datur. l. i. ff. de in integr. restit. cum que plenē hæredi minoris contra eius tutorem aliā consuli possit. Pau. de Cast. in l. fin. C. si aduers. vendit. pignor. Et hanc receptā Doct. sententiam esse ex multis authoribus, vltiori adiecta probatione probat Roland. à Valle in con. 10. nu. 18. cum sequens. in 2. Tom. con.

R

CONCLVSIO IIII.

REDVCTIO ad arbitrium boni viri debet secundū magis communem sententiam Doct. examinari & diffiniri coram ordinario rei. Bartol. in l. societatem. §. arbitrorum. num. 19. vers. contrarium puto. ff. pro socio. Ioan. Per. de Ferrat. in sua pract. in forma libelli quo agitur ad pœnam ex compromisso. in verb. nec reductio. Calderin. in consil. 5. numero secundo. Idē arbitris. Ioan. de Imol. in c. quinta uallis. nu. 54. vers. circa quartum. Panorm. nume. 39. vers. sed dubitatur. extra. de iureiur. Licet autem alij contrariam sententiam sequantur Ludo. Roma. in con. 265. & Matth. de Afflict. in Decis. sacri consil. Neapol. in dec. 51. per multas aliorū Doct. auctoritates & rationes ibi allegatas; Tamen priorem sententiam veram & communem conclusionem esse inquit Alex. de Imol. in con. 131. numero primo, in libro secundo consiliorum. Meminit & huius sententiæ Roland. à Valle in consil. 76. numero 33. in primo Tomo consiliorum. Probat & hanc Carol. Molinæ. in suis annotationibus marginalib. ad consil. Alex. in verb. ordinarium. in d. consil. 131. Et secundum hanc sententiam in Camera Imperia. iudicatum esse annotat Mynsing in obserua. iudic. Imper. Camer. in secunda Centur. obserua. 61. vbi ipse & plures aliorum Doct. auctoritates allegat. De qua multa disputat in vtramque partem Didac. Couarru. in libr. 2. variar. resolut. cap. 12. incip. an à iudice qui vt bonus vir arbitratu liceat appellare.

CONCLVSIO V.

REIMobilis ratione quis fortitur forum, Azo, Iaco. de Butrio & Bald. in l. 1. C. vbi in rem actio. Et hanc communem opinionem Doct. esse scribit consulendo Petr. de Anchoran. in con. 140. numer. 4. ver. ex quo sequitur.

CONCLVSIO VI.

Remedium ca. Reintegranda datur etiam contra possidentem cum titulo. gloss. in c. cum ad sedem. in verb. interdictionum. & ibi Panorm. numero 26. Innocent. in c. sepe. numer. 1. & 2. & Panorm. nu. 15. extra. de

restit. spoliat. Alex. de Imol. in l. rem quæ. nume. 8. ff. de acquir. posses. Alex. in con. 51. num. 1. vers. quinimò tenuit Anton. & in consil. 200. nume. 8. in 2. libr. & consil. 6. nume. 5. & 17. lib. 3. & in consilio 91. nu. 6. vbi ipse inquit hanc communiorē Doct. sententiam esse. Et in consil. 92. nume. 8. in 5. libr. con. Ias. in d. l. rem quæ. nu. 19. addens hanc communem opi. esse. Idem dicit Dec. in con. 57. nume. 5. Robert. Maran. in tracta. de ord. iud. in 7. distinct. iud. parte 4. nume. 50. Ioan. Baptista Plorus in l. si quando §. tertio. n. 46. C. vnde vi. & nouissime Roland. à Valle in consil. 50. nu. 11. & in con. 52. nu. 7. in 2. Tom. con. & ibi ab illo multæ auctoritates Doct. adducuntur. Sed alij multi Doct. etiam nonnulli ex allegatis voluerunt nō dari prædictum remedium contra possidentem cum titulo. Bar. in d. l. rem quæ. Alex. de Imol. in con. 118. nu. 1. & 7. in 2. libr. & in consil. 89. nu. 7. in libr. 5. consil. Et hanc sententiā veriorē esse inquit Carol. Mol. in d. consil. 6. in verb. titu. & idē in d. c. 91. in ver. titu. Bar. Socyn. in con. 226. nu. 2. eadē cōclusio. in 2. volum. con. Ias. in consil. 21. num. 1. in 3. vol. consil. Anton. Rubæ. in l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 70. cū sequent. & in consil. 4. Socyn. iun. in consil. 47. numer. 25. & in consil. 48. nume. 12. Quibus locis ipsi testantur, hanc veriorē & communem Doct. opinionem esse, quam nouissimē defendit & sequitur cum pluribus adductis authoritatibus Iacob. Menochius in Commēt. suis recuperandæ possessionis in decimo quinto remedio. nume. 89. vers. contrariam itaque sententiam.

CONCLVSIO VII.

Remediū Canonis reintegranda, cōperit etiā laicis pro rebus prophanis. Alex. de Imol. in con. 51. 1. lib. 1. & in c. 6. nu. 16. nu. 4. & ibi Car. Mol. in verb. prophanis. in 3. libr. consil. Et hanc communem sententiā esse scribit Dec. in con. 252. numero 1. licet multi alij contrariam sententiam defendant, quos refert Menochius in d. 15. remedio. numero 16. vers. contrariam sententiam. Sed priorem communiorē esse cum multis adductis authoritatibus inquit Roland. à Valle in d. consil. 50. nu. 3. Ita quoque ante illum Henning. Gøden. in con. 105. in ord. consil. 1. de interdict. restitutorijs. nu. 9. affirmauerat.

CONCLVSIO VIII.

RENVNCIATIO continens dolum reipsa, ratione enormissimæ læsionis, iuramento non firmatur, secundum communiorē sententiam. Licet alij contrariam communem esse voluerint, vti quoque dictum est in verb. læsus enormissimæ. Philip. Dec. in con. 45. nu. 7. & 2. & in con. 180. in fin. & in con. 379. nu. 15. & nouissime pulchre Ioan. Cephal. in con. 34. nu. 40. in libr. 1. con.

CONCLVSIO IX.

Renunciatio facta per filiam de hæreditate patris cum iuramento, si ea parente viuente deceaserit, non nocet nepotibus. Bartol. in l. qui superstitis. nume. 3. ff. de acquir. hæred. Bald. in l. pact. quod dotali. numero 2. C. de collat. & ibid. Alex. nu. 7. vers. extra gloss. & Dec. numer. 18. testantur hanc sententiam communem esse, licet idem Dec. in consil. 181. numero 3. contrariam sententiam communem opinionem Doc. appellauerit; tamen recentiores Doc. priorem sententiam rāquā communem sequuntur Gozadin. in con. 75. col. penul. in fin. dicens, quod Decius in d. consil. 181. consulerit contra communem. Aymon Crauet. in con. 84. nu. 5. in quibus, quod in practica seruaretur q̄ renūciatio non noceret. & Roland. à Valle in con. 11. nu. 7. in 1. vol. con.

CONCLVSIO X.

Renunciaciones SC. Velleiani factæ à mulieribus efficaces non sunt nisi ipsæ fuerint antē de priuilegijs sibi competentib. certioratæ; per doctrinam Bald. in l. 2. in 4. q. C. de rescind. vëd. Dec. in con. 180. nume. 8. in 1. par. con. Et renunciatio Velleiani in intercessione mulieris non præsumitur, imò fortius si mulier renunciauerit non præsumitur certiorata. Debet enim certiorari. l. fin. §. penult. ff. ad SC. Velleian. Et licet nonnulli Doct. voluerint hanc etiam sententiam procedere, si iuramentum interuenisset, quia qua facilitate mulier interducitur ad intercedendum & renunciandum, eadem interduceret ad iurandum, per alia & similia argumenta, quæ Doct. referunt in l. sciendum. ff. de verb. obliga. Contraria tamen sententia, vt propter vim iuramenti valeat renunciatio Velleiani facta à muliere etiam si non sit certiorata, magis communis est. Alex. de Imol. in d. l. sciendum. nu. 30. cum sequ. vers. quod tamen Ias. ibid. nu. 31. Marian. Socyn. iun. præceptor nu. 57. & 58. Pro hac sententia cōmuniter Doct. allegant c. ex rescripto. extra. de iureiur. & regulam illam tritam, quod iuramentum semper debeat seruari. c. cum contingat. c. quamuis. extra. eod. cum alijs similib. ibi adductis. Alex. in con. 27. nu. 3. in libr. 1. & in con. 127. in 2. libr. con. & in priori consil. in verb. certioratione. voluit Carol. Molinæ. omni. eiusmodi sententias de iure falsas esse, nec apud Gallos vnquam in vsum receptas, & ibi remittit se ad sua Commentaria, super consuetudinem Paris. tit. 5. §. 76.

CONCLVSIO XI.

REO in decisorijs magis fauetur quàm actori. I. Arrianus. ff. de act. & oblig.

& obli. favorabiliores. ff. de reg. iur. Idem ergo videtur in probationibus a quibus decisio causae dependet, quia aetore non probante reus absolvitur. l. qui accusare. C. de eden. l. lege Iunia petronia. quae est 24. ff. de manum. vbi dicitur de sententia pariter habet locum in testibus & probationibus. Nam probationes respiciunt decisionem causae. Bal. in l. c. i. magistratus. nu. 6. C. quando prouocare non est necesse. Alex. in l. de die. nu. 1. & 2. & l. si nu. 3. ver. & in omnibus causis, in quibus praefertur quis in sententia, similiter praefertur in probationibus. ff. qui facit. cog. Phil. Dec. in l. non est nouum. nu. 2. ver. sed animaduertendum est. C. de eden. & in d. l. favorabiliores. nu. 5. Et hanc communem scribentium sententiam esse testatur ibid. nu. 5. Hieron. Cagnol. Licet. l. in d. l. non est nouum. ver. ista nihil valet, contraria sententiam tanquam communem amplectatur.

CONCLUSIO XII.

9 Reus aetori ex causa, quando iudex ex officio eum ad agendum cogere vellet, edere instrumenta tenebitur, domini de Rota in decision. 213. incip. licet pars aetrix. in rub. de fide instr. in nouis. Inn. & Ant. de But. in c. 1. extra. de probatio. consulendo scribit Lud. Rom. in conf. 398. incip. vt dario resulter decisio. nu. 4. Alex. de Imo. in l. fin. nu. 2. ver. sexto decimo fallit. C. de eden. Dec. in d. c. 1. nu. 31. l. in d. l. si nu. 3. ver. l. ita etiam. Hipp. de Mar. in l. de minore. s. tormenta. nu. 23. ff. de quaest. Licet Panor. & alij de hac decisione dubitent in d. c. 1. nu. 21. ver. sed nunquid iudex ex officio suo. Fran. de Acolit. Arer. in d. l. si nu. 3. & Barth. Socyn. in l. qui accusare. nu. 5. in fi. C. de edendo. Tamen hanc communem scribentium opinionem esse referunt Io. Fran. Purpurat. in d. l. si nu. 39. ver. 13. fallit. & Marc. Mantua. in d. c. 1. nu. 40. ver. quinto limitatur. extra. de probat.

CONCLUSIO XIII.

10 Reus aetori ad fundandam replicationem eius instrumenta edere tenetur. Bar. in l. si nu. 2. ver. tertio quod reus edat. C. de eden. Quoniam sicuti aetor edere tenetur reo ad fundandam exceptionem, ita aequum est in replicatione aetoris, vt idem faciat reus ipse, cum replicatio nihil aliud sit, quam quaedam exceptio exceptionis. l. 2. ff. de excep. Doct. in c. 2. extra. eodem. Licet multi alij Doct. referente Alex. de Imo. in d. l. si nu. 25. ver. sed Azo. contraria sententiam approbaue- rint, moti potissimum, quia replicare est eiusdem naturae, cuius est actio. l. quaesitum. ff. & ibi nota. ff. de pecul. l. si pactum. cum gloss. C. de exceptionibus. Sed Baroli sententiam communiter approbatam, tamque communem Doct. opinionem esse, annotant Philip. Dec. in d. cap. primo, nu. 34. ver. l. septimo fallit. & nume. 39. ver. & ex ratio- nibus. Marc. Mantua. num. 30. vbi ipse tamen Azon. sententiam se- quitur. Et ante eos Bald. ibidem num. 12. ver. Communis opinio est, quod debeat fieri editio, quia replicatio est exceptionis exceptio, & aetor in replicando est quodammodo reus.

CONCLUSIO XIII.

11 RERVM ecclesiasticarum alienationes, quomodo fieri debeant, & quae requirantur ad earum alienationem solemnitates, passim Doct. in cap. 1. & in cap. cum apostolica. extra. de his quae sunt a prela- sine consensu. capit. & praesertim ibi Ioan. de Imo. & in consil. 115. & 116. & gloss. & ibidem Domini. de S. Gemina. in cap. 1. de rebus eccl. non alienand. & Marian. Socyn. Senior. in consil. 15. & in consil. 29. in 1. volum. con. & Bartho. Socyn. in consil. 55. in 4. volum. consil. Alex. de Imo. in con. 17. in 4. volum. con. & nouissime Roland. a Valle, in con. 15. in 1. Tomo consil. tractant. Sed quaeritur cum tractatus de forma in alienatione rei ecclesiasticae sit, an iste tractatus pluries fieri debeat, an vero vnus sufficiat. Ad hanc quaestionem respondet dubitatie Speculator, in quibus, quod iste tractatus debet pluries fieri, saltem ter, & de qualibet vice publicum debet fieri instrumentum, quod durum videtur in titu. de loca. § sequitur. ver. si & scias. lib. 4. parte 3. Verum vnicum tractatum sufficere firmat ibidem Ioan. And. in verbo, vide- tur. nisi in nigris monachis s. Benedicti, vigore constitutionum di- sti ordinis, requirentium tractatus duorum dierum interpellato- rum. Et hanc sententiam approbant Dominic. de Sancto Gemina- no in dicto cap. 1. ibi gloss. in verbo, tractatus. Marian. Socyn. Senior, in d. consil. 29. numer. 19. ver. sic. & debet. Quare vnicum tractatum sufficere commu. opi. Doct. receptum est. Ioan. de Imo. in d. cap. 1. nu. 15. ver. si. an autem sufficiat vnicus tractatus. extra. de his quae sunt a pre- la sine consensu. capit. Maria. Socyn. in d. con. 15. nu. 33. & in d. consil. 29. nu. 16. circ. fin. Cuius quaestionis quoque mentionem facit Ioan. Berra- chin. in tract. de episcop. in 4. par. § de potesta. episcop. in temporal. cir- c. res eccl. de. nu. 113. § quae. in 2. vol. tract. Doct. & Roland. in d. con. 15. nume. 10.

CONCLUSIO XV.

12 Rerum ecclesiasticarum alienationes duo copulatiue requirunt, videlicet formam, id est solemnitatem & iustam causam alienandi. c. 1. de reb. eccl. alienand. in 6. & in Clem. 1. eod. tit. glo. in verb. redire in

c. 1. extra. de integri. restit. & ibi Ab. nu. 17. dicens, hanc gl. Doct. tam an- tiquos quam modernos communiter sequi. Andr. Barbat. in c. 14. nu. 2. in quibus, hanc communem esse Doct. sententiam, in 2. vol. conf. Si- milit. Philip. Dec. in con. 142. nu. 4. ver. est ergo videndū. & in con. 174. in 1. par. con.

CONCLUSIO XVI.

13 Res prohibita alienari non potest publicari, nec vende in generali publicatione honorum, etiam durante vita prohibiti alienare. Et hae est communis opinio Doct. licet nonnulli contrariam sententiam amplexi fuerint. Alex. de Imo. in con. 23. in lib. 1. Barthol. Socyn. in con. 121. nu. 21. cum sequentibus in 2. vol. con. & Marian. Socyn. in in c. 77. nu. 1. in 2. par. & in con. 49. in 3. vol. Quam communem dixerunt post alios Marian. Socyn. in in l. filius familiaris. § Diui. nu. 39. & Bar- thol. Romul. nu. 66.

CONCLUSIO XVII.

14 RESTITUTIONEM in integrum aduersus praescriptionem longissimi temporis, etiam 40. annorum, concedi ex capite ignorantiae, & illa clausula, si qua iusti causa esse videbitur, muti Doct. voluerunt, ad hanc decisionem allegantes Barol. in l. 1. § si quis autē proferat de iur. act. & que priua. Doct. in Clemen. 3. de restitut. in inte- gre. per tex. illius Clementin. vbi generaliter dicitur, quod etiam ad- uentus lapsus temporis in integrum restitutio peti potest. Lud. Ro- in con. 166. nu. 12. Quorum sententiam communem & veriorum esse inquit Alex. de Imola in consil. 169. nume. 15. ver. sic. non obstat. in secundo lib. & in con. 116. in lib. 5. consil. appellat hanc communem co- clusionem, a qua in iudicando non esset recedendum. Sed alij contra sententiam sequuntur, quod ad 40. annos, quos refert Bartholom. Socyn. in l. filius familiaris §. in hac, nu. 10. addens se sepe ita consultum vi- disse per doctissimos viros. vbi Apostillator in verb. sepius, illorum Doct. consilia meminit ff. de verborum obligat. Et hanc sententiam communem Doct. opinionem esse testatur Philip. Dec. in consil. 375. nu. 5. ver. & ulterius ista conclusio, in tertia parte & se refert ad consil. 29. in prima parte. vbi ipse eandem sententiam latius tradiderat. & ibi Carol. Molinae in verb. concludo. Et Marian. Socyn. in in con. 76. nu- mero. 152. ver. sic. & primo dicit, addens & hanc veriorum, & quam idem in con. 174. numero 32. in 2. par. se sollicitum defendere, & ita pluri- res contra Alex. consil. ubi in aia tamen praescriptione 30. annorum, vel minorum, si contra ignorantem interuenisset, omnes ferē consentire, dari posse in integrum restitutionem, refert. Et hanc sententiam ipse Alex. sequitur in consilio. 151. numero octauo & nono, vbi Caro. Mo- lin. in verb. aramen. in d. secundo lib. con.

CONCLUSIO XVIII.

15 Restitutio in integrum non admittitur, quando in contractu venditionis vel donationis esset iuramentum appositum. Authentica. fa- cramenta puberum. C. si aduers. vendition. vnde illa Authentica etiam procedit in contractu venditionis & donationis, gloss. ibid. in verbo, contractus. Quam communiter approbatam esse inquit Bartho- lom. Socynus in consilio 279. numero primo, in secundo volu. & con- silio. 53. numero 29. in quarto volum. & Roland. a Valle in consilio. 59. numero sexto, in primo Tomo consilio, vbi ipse numero. 4. post Cra- uent. in consilio. 7. numero. 2. & in consilio. 151. numero sexto, in prima parte consilio. egregie tradit, minorem, quando est laesus ultra dimi- diam iusti pretij, non posse agere restitutionem in integrum, sed reme- dio. l. secund. C. de resc. idem. venditio. agenda esse, quando solum esset laesus in pretio, secus si in re, quia tunc agere poterit, vt ad rem restituitur.

CONCLUSIO XIX.

16 Restitutio in integrum concessa minoribus, non tollitur per statutum quod sententia arbitri non deberet reduci ad arbitrium boni viri, quia minores non possunt vti laesi petere rescissionem. laudi. Bald. in l. si minor. §. si minores. ff. de minoribus & in con. 208. in 1. volum. & 187. in 2. vol. consil. Pulchre Panorm. in consilio. 31. ver. statutum au- tem curiae in 2. part. consil. Et hanc communem opinionem appellat cum pluribus ad ductis autoritatibus. Maria. Socyn. in in con. 48. nume. 55. in 1. par. con.

CONCLUSIO XX.

17 Restitutio in integrum non datur minori, quando stipulatio ve- contractus incepta a defuncto, & minor succedit minori, cum quo nihil est gestum, ibi non consideratur persona minoris, sed maioris a quo initium habuit. Barto. & alij in l. 2. C. si aduer. vend. pigno. & in l. fin. in quibus caul. restit. in integ. non est necesse. Ioan. Hannibal. in l. post contractum. nume. 146. ver. si. Sed aduerte, quia ex quo sumus in tempore conuentio alij, & allegans tex. l. Aemilius. ff. de institutibus. l. & ff. de donat. Quam sententiam communem opinionem Doct. esse testatur l. in con. 226. in 2. volu. & Roland. a Valle, in consil. 10. nume. Commu. opi. To. 3.

13. cū feq. vbi ipse hanc doctrinam latius profecquitur adiecta declaratione & confutatione eorum argumentorum quæ in contrarium adduci possent.

CONCLVSIO XXI.

18 Restitutionem in integrum ex capite ignorantie aduersus Canonem non solum dari, secundum magis communem opinionem, pluribus allegatis autoritatibus consulendo scribit Socyn. l. in con. 70. nu. 23. vers. vltimo probatur. in prima par. con.

CONCLVSIO XXII.

19 RETROVENDERE promittens infra certum tempus, eo elapso amplius non astringitur retrovendere. l. 2. c. de pact. inter emptorem & venditorem. Quia illud tempus adiectum censetur causa limitandæ obligationis, propterea obstat exceptio quod tempus elapsum fuerit. l. cum, qui, §. ita. ff. de verb. oblig. vbi Doct. Socyn. sen. in consilio. 241. numero 14. in 2. volum. consilio. Hieron. Cagnol. in d. l. 2. vers. differentia tamen est. numero 24. & 25. Hanc indubitam iuris conclusionem appellat Roland. à Valle. in consilio. 10. numero 12. in 2. Tomo. con.

CONCLVSIO XXIII.

20 REVS excipiendo non videtur confiteri intentionem aduersarij, secundum magis communem & vtiorem Doct. sententiam. c. exceptionem obiciens de reg. iuris. in 6. vbi dicitur: Exceptionem obiciens non videtur intentionem aduersarij confiteri. l. non vtiq. ff. de except. vbi dicitur: Non vtiq. assumatur confiteri de intentione aduersarij cum quo agitur, qui exceptione vtitur. Igitur acceptatio actoris non debet hoc operari, cum virtus exceptionis hoc non dicat. Nam exceptio dicta est quasi quædam exclusio, quæ opponi actioni cuiusque rei solet, ad excludendum id, quod in intentione condemnationis inuē deductū est. l. 2. ff. de except. Item per text. expressum in c. cum venerabilis. extra. de except. vbi exceptio fuit acceptata, & tamen non inducitur confessio eius quod de necessitate exceptio videretur excludere. Præterea exceptio inducitur ad excludendum actorem. d. l. 2. ergo non debet operari augmentum intentionis actoris. l. legata inuoluerit. ff. de adm. legat. Porro si ille qui excipit censeretur tacite confiteri, sequeretur quod per exceptionis obiectum induceretur litis contestatio. Quia litis contestatio inducitur per negationem vel confessionem tacitā vel expressam. c. cum causam, & ibi notatur per Doct. extra, de probat. & declarat Bartol. in l. 1. c. de litis contesta. in 7. ergo & ante cedens. Hinc Bald. scribit in l. per hanc. numero. 1. in fin. c. de temp. appell. quod illud quod dicitur actor dicitur assertio, & differt ab exceptio ne rei. Quia reus excipiendo nihil assertit. Et idem Bald. in Addit. ad Specula. in tit. de accus. in 4. colum. in versicul. qui excipiendo. tenet, quod qui excipiendo aliquid dicit, non tamen vnquam intelligitur illud fateri.

Non refragatur, quod confessio ante litē contestatam in iudicio facta non minus operetur, quam si post litis contestationem facta esset; Confessio namque ad sui validitatem, non requirit litis contestationem, aut tutelam iudicij, vt inquit, Innocen. in c. qualiter & quando. 2. extra de accusat. quem allegant & sequuntur Panorm. & reliqui Canonistæ, in c. ar. si clericus. de iudic. & c. ex parte. extra. de confess. Quia illud dictum Innocen. huc ratione except. propositæ transferri non potest. ita illud ipsum intelligit Panorm. in d. c. ex parte. numero 15. versicul. ego dictum hoc intelligo extra. de confessis. Et latius in d. c. cum venerabilis. numero 26. quia cum regula exceptionem, & c. d. l. non vtiq. indistinctè loquantur, ergo simpliciter sunt intelligendæ. Et sic nisi actor probaret intentionem suam reus absolveretur. l. siquidem. & quod ibi notatur. c. de except. Ita quoque scribit consulendo Alex. de Imola in consilio. 159. numero 1. 2. & 3. in 6. volu. consilio. Et hanc doctrinam communiter approbati scribunt Doct. in l. decē stipulatus. ff. de verb. obligatio. Quare non opus est de isto articulo, licet plures dari possint solutiones, prout referunt Doct. in d. c. ex parte. & præclare Dec. in c. ar. si clericus. quādo non habeat sua substantia. extra. de iud. vterius disputare. Nam præclare Bald. in c. nūquā reus videatur confiteri, licet actor velit in hæere exceptioni, cum quia voluntas agentis nihil disponit in voluntate excipientis, quæ est perimere & negare intentionem sui aduersarij, tum quia adhesio actoris non potest mutare naturam exceptionis. l. alia causa. c. de his quib. vt indig. Et hanc sententiam communem Doct. opinionem esse, eamque veram, scribit Dec. in d. c. cum venerabilis. nu. 19. versicul. & ita ex omnibus supra dictis.

CONCLVSIO XXIII.

21 Reus si negaret se possidere, quando tractaretur de ipsius incommodo, licet probaretur eum prius possidisse, non tamen præsumeretur hodie possidere, adeo vt possit condemnari ad restitutionem veræ possessionis, secundum gloss. & Doct. in l. siue posside-

ris. c. de probat. & in l. non ignorabit. C. ad exhiben. Et hanc sententiam communem, & omnium Doct. conclusionem esse, scribit consulendo Alex. de Imola. in consilio. 157. numero 20. versicul. sed licet probatum. in 2. libr. consilio. Sed de huius doctrinæ & conclusionis veritate, & limitationib. eiusdem videantur ea quæ annotata sunt ad Alciat. in tracta. de præsumpt. in 2. reg. princ. præsumpt. 21.

CONCLVSIO XXV.

22 Reus tenetur subministrare expensas litis actori, petenti vniuersam hereditatem vel eius partem. l. si instituta. ff. de inoffic. testamento. l. fin. vers. si aliqua alia facultas esse non poterit. c. de ordin. cognit. Et hanc communem Doct. sententiam esse scribunt Didac. in c. 6. numero 6. præf. quæst. in Tomo. 1. & Ioan. Caphal. in consilio 127. numero 10. in libr. 1. vbi ipse plures Doct. autoritates adducit. Licet Boët. referat se non vidisse id seruari. in consilio. 303. in 2. parte. decif. tamen priorem sententiam communi calculo approbatam esse satis liquet ex scriptis Guidonis Papæ in consilio. 361. in suis decif. Gratianop. D. Andr. Alciat. præsumpt. 9. in reg. 3. in tracta. de præsumpt. Aym. Crauet. in con. 164. in 1. par. con.

CONCLVSIO XXVI.

23 Reus magis quam actoribus onus probandi competit, si homicidium ab illis commissum fuerit, ipsos animum occidendi non habuisse, quia homicidia de genere prohibitorum esse dicuntur. Idem iuris præsumptio est contra reos delinquentes, quod habuerint animum occidendi. Item quia difficile est probare negatiuum. l. actor. c. de probat. Similiter cum animus probandus sit, difficilis est probatio, cum animus nullius appareat, nec testes quicquam deponere possint de his quæ ab animo dependent. Bald. in l. si quis filio. §. eius qui. ff. de iniust. rupto. ita asserit Cepolla in consilio. 19. numero 4. & in consilio. 27. numero 2. in cons. suis crimin. & ita quoque communiter magis Doct. concludere scribit Barthol. Romul. in l. vt vim. numero 176. ff. de iust. & iure. vbi ipse noua ratione & distinctione materiam illam latius profecquitur, tradit quoque Hartman. in suis practi. obseruari. sub tit. de accusat. c. 12. in c. homicidium quando committit. & quando puniatur.

CONCLVSIO XXVII.

24 REX Romanorum potest ante coronationem res Imperij feudum dare, & de his concedere inuestituram, imò alicui priuilegium largiri. Hanc communem Doct. opinionem esse per multas autoritates firmant Guido Papa in consilio. 65. versicul. ad aliud dubium. numero 9. & Philip. Dec. in consilio. 194. numer. 1. & 2. & in c. eam te. nu. 2. extra. de rescript.

CONCLVSIO XXVIII.

25 Rex Romanorum vel alius potest alicui concedere castrum nomine & iure antiqui feudi possidendum, quod licet sit notum feudum, assumit tamen qualitatem paterni & antiqui feudi. Et hanc communem opinionem Doct. esse ibid. attestatur Philip. Dec. num. 3. in fin. De qua decisione videantur ea, quæ dicta sunt in verbo. feudum nouum si fuerit alicui datum, & in inuestitura illa verba iure feudi patenti & antiqui adiecta essent. & de hac valde eleganter & copiose, in vtramque partem multis adductis autoritatibus scribit Andr. Tiraquel. in tracta. de vtroque retract. §. 32. à num. 31. vsque ad nu. 43.

S

CONCLVSIO XXIX.

Authentic.

1 SACRAMENTA puberum. C. si aduersus vendit. non habet locum quando minor qui iurasset enormiter esset læsus, nec remedium auth. ratione enormis læsionis tollitur per iuramentum. Phil. Dec. in con. 31. nu. 2. & in con. 86. nu. 6. Et hanc communem opinionem appellant idem Phil. Dec. in con. 45. in prin. & Marian. Socy. Jun. in con. 144. nu. 34. cum pluribus adductis autoritatibus. in 1. par. con.

CONCLVSIO XXX.

2 SALVIANVM interdictionem vile, secundum communem Doct. sententiam, merè possessorium est. Doct. in §. item Seruiana. Instit. de actio. Roland. à Valle. in con. 141. nu. 11. & 12. in 1. Tom. con. vbi ipse plures autoritates Doct. adducit.

CONCLVSIO XXXI.

3 SATISDACTIONEM cū fideiussore si lex exegerit, necessario debent interuenire fideiussores, aliàs enim non censetur satisfactum. l. 1. ff. qui satisfacti. cogan. Est enim communis opi. Doct. q. si lex in satisfactione exigat fideiussores, & tunc non suppleatur datis pignoribus vel facta depositione auri vel argenti. auth. offeratur, de litis contesta.

Fin

Si lex exigat simpliciter satisfactionem, & tunc fidei iustores non requiruntur necessarii: ita tenet gl. communiter approbata in l. pratorie stipulationes. vi. ff. de prator. stipul. l. i. ff. qui satisfar. cog. vbi ita concludunt Alex. Socyn. & laf. post alios ibi asserentes, ita communiter tenet Syluest. Aldobrandin. in §. 1. nu. 21. & 22. Infit. de satisfar. tuto. vel curato. licet ei communis opinio non satisfaciat.

CONCLUSIO XXXII.

SCRIPTURAM seu instrumentum presentans in iudicio, semper solet apponere clausulam, quod presentet eam in quantum pro te facit, & non aliter. Si iam talis clausula protestationis fuerit adiecta, voluit Bald. talem scripturam vel instrumentum pro vtraque parte probare, nihilque parti probanti prodesse. in c. presentium. numero 3. extra. de test. & in l. vnicuique. numero 5. inquit Bald. Si vna pars litigantium in iudicio produceret acta, quantum facerent pro illa, iudicem tamen posse inhaerere actis etiam quatenus faciant contra producentem, quia constat ei vt iudici. C. vt quae desint aduoca. & ibi notabiliter Paul. de Castr. nume. 7. tradit. Si quispiam produceret instrumentum, protestando quod produceret in his quae facerent pro illo, quod illa protestatio ei non prodesset quod minus iudex possit ferre sententiam pro reo, si aliquid in instrumento in eius fauorem contineretur. Propterea producentis protestatio, in his quae de iure faciendae sunt, manus iudicis ligare non possit. Quorum decisio est alij Doct. sequitur Lud. Rom. in c. 4. 33. nu. 11. laf. post gl. in l. 1. §. editioes. nu. 18. ff. de eden. & in l. certi conditio. §. si nummos. nu. 39. ff. si certi. peta. & in l. non solum. §. morte. numer. 26. ff. de oper. noui nunciat. Quam questionem latius explicat Aym. Crauetta in tracta. de antiquit. temp. in 1. par. in §. incip. viso de verbis enunciativis. nu. 72. cum sequen. Et hanc communem Doct. sententiam, & in puncto iuris veriore esse dicit Vasquius Menchacensis in lib. 1. controuers. illustr. cap. 2. numero 9. versicul. in summa scias. Licet enim alij Doct. contrariam sententiam amplexi fuerint, quod protestatio protestanti prodesset, & hanc communem appellauerint. Felin. in cap. impurari. numero. 13. extra. de fid. instr. Et Ripa, in c. cum M. Ferrariensis. numer. 79. extra. de constit. Decius tamen in c. cum venerabilis. numero 22. in fin. illas opiniones ex Fulgoso conciliat, quod prima opinio procederet, quando aduersarius non contradiceret protestationi, sed aduersario non contradicente protestatio non releuaret. Et in eo casu secunda opinio admitteretur. extra. de except.

CONCLUSIO XXXIII.

SENTENTIA diffinitiuata lata ex falsa causa, valet mero iure, licet sit iniusta. l. 1. §. item cum contra sacras constitutiones. ff. quae sentent. sine appel. rescindan. l. cum putarem. ff. familiae hercis. Doct. in l. si prator. §. Marcell. ff. de iud. & in l. Diuus. ff. de re iud. Barthol. Socyn. in l. qui agnitis. ff. de except. & in l. iuste possidet. nume. 6. ff. de acquir. possess. propterea restitutionis remedium quo ad retractationem necessarium est, d. l. Diuus. & ibi Doct. ff. de re iud. quam sententiam communem esse ibi Doct. testantur. Et Syluester Aldobrandin. in §. si quis autem. numero 8. & 13. cum seq. Infit. de excusator. vel curato. quamuis ipse putet per d. l. qui agnitis. defendi posse in sententia non opus esse restitutione, cum cognita rei veritate non deur rei iudicatae exceptio, quae daretur ante restitutionem, si mero iure valeret. Adde l. 1. & 2. c. si ex falsis instr. Praeterea cum ideò subsistat rei iudicatae auctoritas, quia lex praesumit ei veritatem inesse. l. ingenium. ff. de statu hom. l. res iudicata. ff. de reg. iur. de re. cta autem veritate rei & falsitate instrumentorum iam enueratū sit fundamentum d. praesumptionis, cum nihil magis repugnet veritati quam falsitas quae est veri immutatio, sequitur quod sententia ipsa videtur ex vicio intrinseco, quod inest ipsi sententiae, ideò non est necessaria restitutio, quae solet reparare ea quae accidunt rei & sententiae, non quae insunt, vt patet in l. 1. ff. de integr. restit. & hoc est de mente glo. in l. si fidei ius. §. in omnib. in verbo, cessat. in fin. ff. mandati. & per alia non nulla. quae & similia argumenta ante illum laf. in repet. admonendi. nu. 10. & Ioan. Corra. ibid. in §. incipien. species facti. nu. 22. & Zaf. noster in d. l. Diuus Adrian. nu. 6. 7. 8. & 9. & d. l. qui agnitis. nu. 6. cū seq. Item idem Zaf. in lib. 1. singul. respō. cap. 13. incip. sententia retractatione scilicet ex falsis instrumentis datas, sine in integrum restitutione retractari adduxerunt. tamen sententia communis a plerisque Doct. plurib. optimis & bonis argumentis defenditur. glo. in verb. denegandam. in d. l. si prator. §. Marcellus. & ibi Doct. in d. l. admonendi. & in d. l. Diuus. & ibi maxime laf. nu. 7. & in d. l. qui agnitis. Abb. in c. cum venerabilis nu. 4. 1. dec. nu. 31. & 32. extra. de except. quorum argumenta ibi quilibet per se videre poterit.

CONCLUSIO XXXIIII.

Sententia postquam transit in rem iudicatam, praesumitur pro re. ctitudine processus, siue lata sit de recenti, siue non, siue in presentem, siue in absentem contumacem. verum vel fictum. Ita referunt per multas auctoritates Ioan. de Imo. in c. in presentia. nu. 34. 35. & 36. extra. de renun. & in c. cum in iure. nu. 30. & 31. extra. de offi. dele. & Ale. de Imo. in l. sciendum. nu. 21. ff. de verb. oblig. & Alex. de Imo. in consil. 22.

in lib. 2. con. volentes hanc sententiam communiter receptam esse, non obstante eo quod Bar. contrariam sententiam veriore esse voluerit in Auth. si quis in aliquo. nu. 13. C. de edend. idem Bar. in l. 1. nu. 5. C. de relat. cuius communem doctrinam esse scribit Fracif. Curt. in d. Auth. si quis in aliquo. nu. 13. vers. ex his inferret etiam. & de Curt. in addit. suis ad lectu. Alex. in d. l. sciendum. l. ite. l. sed Imo. & Alex. sententiam sequitur alij Doct. Felin. in c. quonia contra. nu. 31. ver. quarta conclud. extra. de probat. vbi ipse multas auctoritates aliorum Doct. adducit, ad huc quae hanc sententiam communiter receptam esse. Panorm. in consil. 73. nu. 2. in lib. 1. con. Lud. Rom. in con. 33. 4. nu. 7. & 8. Alex. de Imo. in c. 123. lib. 2. quorum sententias Angel. Aretin. conciliare voluit in §. fin. nu. 9. Infit. de fidei ius.

CONCLUSIO XXXV.

7 Sententia quando est nulla, quia est defectus in sententia, seu in concurrentibus, sententia ipsam, & non in reliquis substantialibus, ipsius processus, tunc iudex appellationis illam reformare potest. Alex. de Imo. in con. 53. nu. 1. in lib. 5. con. Dec. in Rub. extra. de appellat. nu. 12. vers. 2. Abbas hic concludit. Aym. Crauetta in con. 140. num. 8. in 1. part. con. Quam opinionem communem esse inquit Roland. Valle, in con. 47. nu. 40. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XXXVI.

8 Sententia super legitimo statu facit ius quoad omnes. Bal. in l. ingenium. nu. 6. ff. de statu hom. Ioan. Faber in §. praedictialis. nu. 17. cum seq. Infit. de ad. Doct. in c. causam. 2. extra. qui filij sint legitimi. Et hanc sententiam communem esse refert Zaf. in l. sep. nu. 65. ff. de re iud. Et quomodo hoc intelligatur in allegatis locis, Doct. satis copiose declarant.

CONCLUSIO XXXVII.

9 SIGNI notarij omissionem non vitare instrumentum, nec de substantia esse, nisi consuetudine fuerit hoc introductum, multi Doct. tradiderunt, Zarabell. Card. in con. 133. nu. 4. vers. tertio obijciunt. Petr. Phil. Cornax. in con. 226. nu. 3. vers. His tamē minimē refragantibus. in 3. vol. & in con. 75. nu. 2. & in con. 118. nu. 3. vers. volunt enim Doct. quod signi notarij sit de solemnitate instrumenti. in 4. vol. consil. Dec. in Rub. nu. 13. vers. non d. signum notarij requiritur. extra. de fid. instr. vbi ipse multas auctoritates allegat. Et hanc Doct. sententiam communem esse scribunt Alex. de Imo. in Rub. nu. 14. vers. Roman. & Ioan. de Imo. ff. de noui oper. nunciat. & Roland. Valle, in con. 44. nu. 40. vers. non obstat. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XXXVIII.

10 SOCIVS criminis in criminibus, etiam exceptis non concurrente aliapraesumptione, non facit iudicium sufficiens ad torturam. Salycet. in l. fin. nu. 10. circa fin. C. de accusa. allegans glo. in verb. conscientia exigentem, praesumptionem aliquam praecedere oportere, priusquam viterius procedi possit. Et ita Alex. de Imo. consilendo scribit in cōf. 89. numero 10. in 3. lib. & in consilio 128. numero 5. in 4. lib. consilio. Licet ipse in con. 69. nu. 7. lib. 2. contrariam sententiam sequatur: tamē in plurib. locis priorem sententiam approbavit in con. 125. nu. 14. in 6. vol. consil. Horum sententias & alij Doct. approbarunt, Petr. Philipp. Cornax. in con. 58. in 1. vol. Phil. Dec. in con. 180. nu. 20. vers. secundō etiam responderetur. Hippol. de Mars. in con. 35. nu. 5. con. 22. nu. 21. con. 28. nu. 17. con. 74. nu. 8. con. 109. nu. 16. con. 130. nu. 42. & in suis singul. sing. 209. in l. 1. §. Diuus Antoninus. n. 5. ff. de quæst. & in sua pract. crimin. in §. diligenter. nu. 60. vbi plures Doct. auctoritates ab ipso adducuntur. & Crauetta in con. 178. nu. 3. in 1. par. con. Hanc sententiam magis communiter approbatā esse scribunt Boer. in suis decis. quæst. 319. n. 3. & 4. Roland. Valle, in con. 16. nu. 17. & in con. 73. nu. 20. in 1. Tomo. & Iul. Clar. in sua pract. crim. quæst. 2. r. vers. sed quid in criminibus. exceptis. Sed quid an dictum socij criminis sufficeret ad inquirendum, id est, (vt verba Iulij Clari retineam.) ad assumendum alias informationes contra eum qui ab ipso nominatur? Et non dubium est sufficere ad fundandā inquisitionē. Quā sententiam communiter approbari referente Augustino Ariminesis in addit. suis ad tract. Ang. Areti. de maleficis. in §. quod fama publica praecedere. vers. Quare an particeps criminis dicatur restis idoneus. nu. 31. pag. 45. lib. mei, scribit Lod. Rom. in Letti certus. ff. ad Sylla. Et hanc conclusionē intelligendā esse voluit in allegata quæst. 21. Clarus, vt procederet, siue talis delinquens illum socium nominauerit ad interrogationem iudicis, ipsum in genere interrogantis, an in maleficio committendo aliquis alius interuenisset, siue etiam illum sponte sua nominauerit, dum cōtra se examinaretur, puta quia postquam confessus est se Titium occidisse, iudex iubeat illum narrare, quomodo occiderit, & ipse dicat quod tali die ipse & Petrus tali & tali modo illum occiderunt. Nam vtroq; casu talis nominatio aperit viam iudici ad inquirendum & assumendum alias informationes, contra Petrum nominatum, etiam si prius contra ipsum nihil aliud esset in processu. Neque putat Clarus faciendam esse aliquam differrentiam, an sit in criminibus exceptis, vel non. Nam etiam in cri
Commu. opi. To. 3.

minib. non exceptis cre. sit, quod faciat indicium ad inquirendum. Et ita loquendo etiam in criminib. non exceptis, dicit tenere communiter Doct. Blanc. in tract. de iudi. ad l. fin. ff. de quaest. num. 387. Sed Carol. Ruinus in con. 147. num. 1. & 2. sententiam contrariam, quod socius criminis in culpando vel accusando socios eiusdem criminis, nullum faciat indicium, nisi in casib. exceptis, siue sponte deposuerit, siue a iudice interrogatus fuerit, cum non debuerit interrogari, approbat & tanquam magis communitate amplectitur, cuius sententia & Rolan. a Valle, in con. 63. nu. 2. in 1. Tom. sequitur. Ceterum Clarus existimauit contrariam opinionem magis communiter approbati, 20 enim casu dicti testis, sed tanquam denunciatoris vel nouificantis, qui tantummodo aperit viam iudici ad inquirendum, & Ruini sententiam procedere in casu suo, scilicet ad formandam inquisitionem. Nam alia ratio est, secundum illum, inter fundandam vel inchoandam inquisitionem (in quo casu Ruini dictum non intelligitur) & inter formandam & transmittendam inquisitionem, seu libellum criminalem contra socium nominatum, ita ut teneretur personaliter comparere & defensiones suas facere. Propterea in casib. non exceptis, non esse sufficiens indicium ad formandam inquisitionem: in alijs vero exceptis esse sufficiens. Et hanc esse communem Doct. sententiam, nec Rolan. clare explicare, an simpliciter ad inquirendum, an autem ad transmittendam inquisitionem dictum socij eiusdem criminis sufficeret. Hæc eruditè Clarus. Ego vero eum hæc quodidana sine, iuxta mentem ipsius I. C. Pauli in l. legauit. ff. de liber. lega. quoad ex Doct. solummodo repetam. Philip. Dec. ubique in con. quæ postea allegabo, in ea est sententia, quod si reus fuerit interrogatus in illis casib. in quib. de iure interrogari non potest, quod non faciat præsumptionem, ut inquiri possit, allegat ipse 24. conf. Petr. de Anchor. ubi ille loquitur in eo qui erat inquisitus, quod testes induxisset ad falsum deponendum, nã si tales testes dixerint, se falsum deposuisse precib. illius inquisiti, non probantur in eius præiudicium. Deinde conf. Fulgo. 173. ubi similiter ipse voluit non esse credendum testib. alferentibus se falsum deposuisse precib. & consilij inquisiti de tali falsitate, per regulam volentem, socij criminis non debere interrogari. d. l. fin. C. de accusa. & l. quoniam liberi. C. de testib. additque ille, quod iste casus non sit de casib. exceptis, in quib. dicta regula non procederet. Postea conf. Fulgo. 136. ubi ipse in causa falsitatis inquit, quod assertio socij criminis etiam non faciat indicium ad inquisitionem formandam. & per alias auctoritates quas adducit Philip. Dec. in con. 189. nu. 9. & in con. 234. & ibi concludit, quod etiam plures, qui secundum eorum dictum, essent socij criminis, nihil probent, nec ex eorū dicto præiudicij aliquid inferatur illi, contra quæ deposuerunt ubi & ipse Ioan. Anan. in cō. 99. allegat, volentem socij criminis non admitti tāquā accusatoris, neque ut denunciatoris, neque ut testis, quia nihil probat. Ad hoc apud Dec. receptum est ut in omnibus suis consilijs, in quib. hæc questio tractatur, defendat eam sententiam tanquā magis communiter approbatam, quod si reus fuerit interrogatus in illis casib. in quib. de iure interrogari non debebat, quod non faciat præsumptionem ut inquiratur. Huius sententiam sequitur Hypol. de Mar. in d. §. diligenter. nu. 67. & in con. 78. nu. 17. Hinc Ruin. & Rolan. videntur illam sententiam tanquā communiorē rectius sequi, quod in casib. non exceptis, nullum faciat confessio socij criminis iudicij ad inquirendum, nec ad procedendum, siue sponte deposuerit, siue a iudice rogatus fuerit, cum non debuerit interrogari, non distinguendo inter illa capita, quod ibi differentia esse debeat, inter fundandam vel inchoandam inquisitionem, & inter formandam & transmittendam inquisitionem, cum Dec. post alios expressè illis verbis (ad inquisitionem fundandam) usus fuerit, & nullam ubique distinctionem addiderit. Quamvis ego nemini deirahere velim, ita tamen & alios indifferenter loqui reperio. Lud. de Gozad. inquit, socium criminis non facere indicij contrasocium eiusdem criminis, ut propter dictum socij criminis inquisitio formari possit. in con. 11. nu. 21. ubi ipse constans ad ducta Fulgo. & Decij adducit. Itaque quoque loquitur Thom. Grammat. eorundem Doct. consil. allegans in con. 38. nu. 20. Similiter etiam recentiores consules loquuntur, Petr. Calæphatus in con. 53. nu. 3. & 6. in 2. vol. criminali. Et Ioan. Baptist. de Plotis in con. 331. nu. 3. in 1. Tom. con. ad causas criminales recens editorum, ubi ipse inquit, hanc communem opinionem esse, post recitationem constans allegatorum Fulgo. Decij & aliorum. Cum igitur ipsi Doct. ubique sine distinctione locuti fuerint, putarem hanc sententiam generaliter communem admitti oportere sine distinctione, & Rolan. quemadmodum nec Ruin. nec alij antea distinxerunt, non oportuisse distinguere, de qua distinctione mentionem facit Clar. in d. quaest. 21. vers. retenta. & vers. si verò queris. & Ruinum & Rolan. bene locutos esse.

CONCLUSIO XXXIX.

11 Socius criminis, si sit per iurum, non facit indicium, non solum ad torturam, verum etiam ad inquisitionem, propterea quod in eo deficit fundamentum testis, videlicet fides ipsa. c. testimonium. c. sicut nobis. extra, de testib. quia quāuis alius criminiosus emendatus de crimine sit idoneus testis, tamē secus est in per iuro emendato, ex quo semel delera

uit, quod adhuc credendum est etiam iterum de iuraturis gl. in verb. adiut. in c. per tuas. ext. de simon. & Panorm. ibi numero 12. inquit sub generali dispositione, qua habuitur testis criminiosus, non habitari per iurum. Vnde Alciar. in tract. de presump. in 2. regu. princ. presump. 10. numero 3. post alios ibi ab eo adductos dicit, quod licet in casib. quib. socius criminis faciat indicij ad inquisitionem formandam, tamen hoc non admitti in per iuris. Per multas, & alias rationes & auctoritates scribitur consulendo excellentissimi recentiores iuris interpretes Aym. Crauet. in con. 6. nu. 16. in 1. par. Rolan. a Valle, in con. 73. nu. 6. cum seq. in 1. Tom. & Ioan. Cepha. in con. 204. nu. 29. cum seq. in lib. 2. con. Ex quorum dictis & allegatis hanc sententiam communiter approbari satis liquet. Et addunt Doct. hoc ad eod. verum esse, ut etiam locum habeat, si dictus criminiosus deposuisset in tortura, quia ratione per iurij omnino inhabilis redditur. Dec. in d. conf. 189. numero 11. vers. nec obstat quod in fama. Nam licet in causa ciuili per iurum purgetur per torturam, & stetur dicto testis in tortura, secus tamen est in causa criminali. Rolan. d. in con. 16. num. 11. & 12. in 1. Tom. Imo assertio socij criminis per iurij etiam in casib. exceptis non facere indicium ad inquirendum voluit Ruin. in con. 7. vol. 1. Et hanc indubitata iuris conclusionem appellat Rolan. a Valle, in d. con. 73. nu. 18. quam Rolan. quoque in d. con. 16. num. 13. antea posuerat. Quod qui dem intelligit Clarus, ut procedat, quod ad transmittendam inquisitionem, sed ad assumendas informationes certe sufficeret, secundum est in d. quaest. 21. vers. scias tamen. Ipse tamen nullam auctoritatem aliorum allegauit.

CONCLUSIO XL.

12 Socius criminis quando admitteretur contra socium eiusdem criminis, intelligitur in socio non infamato de alijs delictis. Angel. in l. qui iudicio. ff. de accusa. ubi ipse dicit, quod si ex forma statuti deberet crediti accusatori damni dati, vel alterius criminis, quod tamen ei non crederetur, si ipse accusator esset infamis infamia facti. Refertur hoc dictum & sequuntur Hypol. de Mar. in con. 74. numero 23. & Thom. Grammat. in con. 38. num. 9. & in con. 61. num. 3. & in vob. 34. numero 19. Nicolaus Boer. in d. c. 319. num. 3. vers. & sic est singularis limitatio. Et hanc communem Doct. sententiam esse satis apparet ex ijs, quæ consulendo scribunt Rolan. a Valle in d. con. 16. nu. 20. cum seq. & in d. con. 73. nu. 24. & Hypol. Riminald. in con. 105. num. 10. in 1. vol. con. crim.

CONCLUSIO XLII.

13 SOCIETATIS expressæ & tacitæ, nulla est differentia data paritate terminorum. Licet nonnulli voluerint, inter societatem expressam & tacitam differentiam esse, quia in expressa veniunt omnia vndeunque quæ sita, & in tacita solum quæ proueniunt ex quæsitu. Icoire societatem, cum l. seq. ff. pro socio. l. si fratres parentum, secundum veterem impressionem. l. cum duobus. §. socium vniuersa. & ibi glo. in verbo, socium omnium. allegans l. §. primum. ff. eod. Alex. de Imo. in con. 76. num. 8. & in subscrip. 3. nu. 18. in 4. vol. con. tamen sententia communior referente Dec. est in contrarium, quia ita tacita sit expressa in omnibus bonis contrahi potest societas, cum solo consensu contrahatur. l. consensu. ff. de act. & obl. cumq. taciti & expressi par sit virtus. l. cum quid. ff. si cert. per. Bart. in l. si patruus. num. 10. C. communia vtriusque iudicij. Dec. in rub. nu. 17. cum seq. C. qui test. fa. ce. pos. & in con. 68. nu. 2. & in con. 548. nu. 5. cum sequent quorum sententiam quoque referunt Rolan. a Valle, in consil. 91. nu. 28. in 1. Tom. & Crauet. in con. 26. nu. 5. in 1. par. Sed Carol. Molin. approbat d. glo. in §. socium vniuersa. in verb. socium omnium. & aliorum sententiam in suis addit. marginal. ad con. Alex. in verb. expressæ. in d. consil. 76. & idem Molin. in addit. ad con. Decij in verb. tacitæ. in con. 66. ubi ipse plures aliorum Doct. auctoritates adducit.

CONCLUSIO XLIII.

14 Societas omnium bonorum tacita, secundum communem sententiam, complectitur omnia vndeunque quæ sita. Vnde ubi apparet quod essent socij omnium bonorum, eadem per omnia dicenda essent in fratribus quæ dicerentur in socijs extraneis. Quia inter eos omnia prospera & aduersa communia sunt. Ita scribit Bal. in l. si patruus. nu. 11. C. communia vtriusque iudicij. Quare quando sunt socij omnium bonorum, si sita essent & locanda, de communibus bonis impense ferent. Et hanc communem Doct. sententiam esse post multas adductas auctoritates inquit Phil. Dec. in con. 66. nu. 4. vers. & ita ex prædictis omnibus apparet. & in con. 68. nu. 2. vers. & ex prædictis videtur. Licet autem Spec. in tit. de iud. §. sequitur. nu. 7. 8. & 11. vers. quid si vnus ex fratribus, contrariam sententiam amplectatur, tamen huius sententiam in casu præsentis adiecta declaratione Bal. in d. l. si patruus. nu. 11. & Dec. in d. consil. 66. num. 3. in fin. non admittunt. Sed Iason. Spec. & aliorum plurium Doct. quorum auctoritates ipse adducit, in Auth. quod locum. num. 6. sententiam sequitur, & illam magis communem esse.

esse arbitrat. C. de collat. De qua decisione multa scribit Rolā. à Valle, quens sententiam Baldi & Decij tanquam communem in d. con. 91. numero 30. & 31. cum seq. in 1. Tom. con. Non obstat eo quod societas omnium bonorum nunquam intelligatur esse contracta, nisi specialiter expressè hoc actum responderet. Iam veritatem esse in contractum, cum societas vniuersalis possit etiam tacite contrahi secundum communem & veram Doct. conclusionem in con. 3. vers. tenendo istā opinionem. in 3. vol. con. Ceterum de ea sententia donationis filiarū, an ea inter focos omnium bonorum de cōmuni seriposuit, multi dubitarunt, & Ioan. Petr. de Ferrar. inquit in sua pract. in forma libell. in causa societatis. in verb. yndecunq. quæ sita. nu. 3. si alter ex focijs haberet filiam nubilem, an poterit ipsam dotare de reb. communibus. Dic quod non, nisi super hoc pactum intercesserit speciale, etiam si sint focij omnium bonorum. I. si focus pro filio. ff. pro socio. Barthol. Socyn. in con. 291. numero 3. vers. Primò quòd focus. vbi ipse hanc sententiam communem esse scribit in 2. vol. con. Eleganter & eruditè Carol. Molin. in suis addit. ad con. Alex. de Imo. in con. 154. in verb. ergo. in lib. 2. con.

CONCLUSIO XLIII.

15 SOLVITIO licet esset facta nomine hæredis ab ipsis agentib. videntur tamen soluisse de proprijs eorum pecunijs. Bartol. in l. cum proponas. C. pro socio. vbi ipse inquit: si quis emeret aliquid pro se & nomine fratris, & solueret precium, quamuis nomine fratris sit facta emptio, precium tamen solutum videtur de propria pecunia solventis, ita vt a fratre possit petere partem pecuniæ, si velit habere partem in re emptā. Quia in dubio videtur quis soluere de proprijs pecunijs. Bar. in l. si patruus. circ. fin. C. cōmunia vtriusque iudicij. Ludo. Roma. in con. 3. Alex. de Imo. in con. 78. nume. 4. & ibi Carol. Molin. in verb. propria. in 2. lib. Et ita magis communiter Docto. concludere inquit Alex. in con. 134. nu. 7. in 4. lib. con. Et hanc sententiam vbiq. Philip. Nec approbat in con. 21. nu. 10. & ibi Carol. Molin. in verb. dubio. & in con. 238. nu. 5. & in con. 348. numer. 3. & ibi Carol. Molin. in verb. proprijs.

CONCLUSIO XLIIII.

16 SOLVENS indebitum in certo loco, potest illud repetere in quocunq. loco, & sic in loco in quo soluit, si aduersarius ibi intenuatur. Ius qui certo. & ibi Docto. ff. de eo quod certo loco. Et licet Guilh. Im. de Cun. ibi voluerit, quòd in loco vbi quis recipit indebitum, non possit conueniri, inquitens, quòd in loco distractus non fortetur quis forum, et si sortiatur in foro contractus, tamen communis opinio est in contrarium, quòd etiam in loco distractus fordatur quis forum, quamuis inde oriatur obligatio præter intentionem partium. Ioanem. ff. de iudic. vbi omnis obligatio, quārum ad sortiendum forum habetur pro contractu, vt ibi quis sortiatur forum, vbi contra eum oritur obligatio. Rolā. à Valle, in con. 26. nu. 34. in 2. Tom.

CONCLUSIO XLV.

17 SPOLIATV Sante omnia est restituendus. I. si quis à se fundū. Cad. l. iul. de vi publ. vbi etiā hoc procedit, si spoliatus possideret iniuste. l. colonus. l. cum fundus. ff. de vi & vi arma. quæ sententiā ad eò vera est, vt procedat, si spoliatio à iudice causæ cognitione non præcedente, facta esset, nec pro iudice extraiudicialiter procedente, præsumeretur. c. conquerente. extra. de restit. spolia. Socyn. Sen. in cō. 12. nu. 10. & 11. in 1. vo. con. pulchre & copiose Hieron. Schurpf. in con. 58. cō. 73. numero 9. & 10. in 2. Centur. & in consilio. 6. & consilio. 84. in 3. Cent. con. Et hanc sententiam prout Docto. omnes concludunt in eo quoque casu procedere scribit Rolā. à Valle, si iudex procederet seruato iuris ordine, si tamen non esset iudex competens, spoliatio etiam competere remedium possessorem. in con. 6. numero 28. vbi ipse numero 36. addit. Satis esse probare de possessione anteriori spoliati, vbi que eo quod aliter probaretur de possessione tempore spoliij. in secundo Tomo. con. Quam communem Ioan. de Imo. esse dicit in ceterum ecclesia futrina. extra. de caus. posses. & proprietaria. Et licet contra hanc communem opinionem quædam argumenta adducat Francis. de Ripa ibid. vers. Quid tenendum videtur, quòd cōmunis non procedat. nu. 34. cum seq. tamen nu. 37. in fine, ipse inquit non esse tutum in iudicando recedere à communi.

CONCLUSIO XLVI.

18 SPONSVS si contraxerit sponsalia per verba de præsentī cum Catharina, & acceperit ab ea ratione dotis mille, si decedat ante matrimonij cōsummationem, voluit Bar. maritum statuto ita disponente, dotem, vel aliquam partem lucrari, etiam si ille cū ea non habitauerit, si modo per verba de præsentī matrimonij contractū fuerit, in l. nihil. ff. de actio. rer. amota. allegans ad hanc decisionem argumentū illius rex. & l. cum hic factus. §. si maritus. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. res qua. C. de donat. inter virū & vxor. & Bar. sententiā Bal. in l. Deo nob. nu. 6. ver. sed iuxta hoc pone quòd matrimonium est contractum per verba de præsentī. Paul. de Castr. nu. 7. vers. vidimò determinat. C. de

epif. & cleric. & idem Paul. de Cast. in con. 124. Incip. super primo quæ fito. Licet D. Barthol. de Salycet. secundum antiquam interpretationem, quia ante copulam & translationem etiam dicitur proprie dos & matrimonium. Idemque. & l. ideoque. ff. de ritu nupt. & l. nuptias. ff. de reg. iur. Quam communem appellant Petr. Philip. Cornæ. in l. non sine. ver. sed primum videtur verius & commune. non procul à line. C. de bon. quæ libe. & consulendo eam sequitur ipse Cornæ. in con. 84. incip. Licet eleganter & diffusè in 3. vol. con. & Bald. Nouell. in tract. de dote. 6. par. in priuil. 37. cir. lin. vers. & hinc est. Et Socyn. Jun. hanc Bar. sententiam communem esse quoque refert in Rubr. nu. 43. in add. adiecta distinctione quæ sequitur in vers. 3. tunc nu. 44. ff. solut. matrim. allegans inter ceteros las in con. 137. nu. 2. ver. Sed præmissis non obstantib. vbi ipse tamen, præsertim in causa mulieris traditæ ad maritum, quæ longo tempore apud eum vixisset, licet ab eo non fuisset cognita, in 1. vol. consilio. loquitur. & Ioan. Campetiz tractatum de dote. in parte de statutis loquentibus de dote. quæstion. 14. vbi ipse numero 5. circ. fin. quæstion. inquit. In decidendo licet opinio sit verior & de subtilitate, tamen prima opinio gl. Bartol. & Bal. obseruaretur in pract. maxime si maritus ante mortem vxoris inceperat sustinere onera matrimonij, in faciendo vestes & iocalia. in 6. vol. tracta. Doct. Math. de Assis. in Dicit. Nepol. Decif. 61. numer. 4. vers. sed contrarium. Et Stephan. Bertrand. in con. 229. in par. priore. 2. vol. & Tiraq. in l. si vnquam. in verb. donatione largitis. nu. 223. Contrarium tamen sententiam late defendit Salycet. per decem argumenta. in l. cum te. C. de donat. ante nupt. quorum duo refert Ripa in d. Rubr. nu. 68. ff. solut. matrim. Et hanc commun. opi. esse inquit Barthol. Socyn. in l. cum fuerit. nu. 5. ff. de condit. & demonst. & Philip. Dec. in con. 67. nu. 2. vers. non obstat, quòd notat Barro. in l. Nihil, quia commun. opi. est in contrarium. in 1. par. con. quæ antea copiose defenderit Panorm. n. 5. & Felin. n. 1. 2. 3. & 4. in cetero loco. ext. de præsumpt. Panorm. in Rubr. n. 4. Felin. n. 3. ext. de spōsalib. vbi ipsi multas auctoritates allegant. Præterea ibi sunt quoque egregiæ additiones Panorm. in c. ex publico. nu. 7. ext. de conuersi. coniuga. in con. l. in 1. parte. & in con. 79. in 2. par. con. quare sustentabilior & magis commun. opi. Doct. est, inquit Feli. Sponsum non lucrari dotem si matrimonium non fuerit consummatum, licet Dec. variè locuti fuerit, Hippol. de Marf. in suis singul. sing. 106. alij enim distinguunt, an sponsa ad domum deducta fuerit nec ne. Item, an statutū de materia fauorabili vel odiosa loquatur. Felin. in d. cetero loco. eleganter & egregiè Hieron. Schurpf. in cō. 9. in 3. Cent. eam materiam prosequitur.

CONCLUSIO XLVII.

19 STATVTVM vel consuetudo loci diminuens solennitatem numeri testium, vt si saltem interueniant duo testes, ita videlicet, quod in loco vbi viget tale statutum vel consuetudo, valeat & teneat testamentum in eodem loco conditum, saltem coram duob. testib. valere. Ita decidunt Cyn. Bart. Bal. Salycet. & Fulgos. l. i. C. de summi. trinit. & fid. catholice. & las. ibid. post illos in sua repet. nu. 80. vers. contrariam opinionem, vbi ipse hanc sententiam communem appellat. Similiter hanc veram & magis communem esse testatur Hieron. Schurpf. in cō. 97. in 1. Cent. con.

CONCLUSIO XLVIII.

20 Statutum si fuerit à summo principe Imperatore vel Pontifice Romano conditum, dicitur ius ciuile: Si verò ab inferiorib. à supremo principe non recognoscens, eum, de iure vel de facto, & tunc ex quo habent vim supremi principis, huiusmodi statutum ius ciuile appellabitur: aut à Ducib. vel Marchionib. vicarijs perpetuis, & habitantib. perpetuam dignitatem, & istud pariter erit ius ciuile: si esset conditum à recognoscens. superiorem, & ab ijs qui non sunt vicarij perpetui, nec qui habent perpetuam dignitatem, tunc erit ius prætorium: quia quicquid statuitur ab istis inferiorib. ius prætorium appellatur. Ita illa explicant Albert. Brunus in tracta. super statu. socm. & cognatorum lineam à successionib. excludit. in 13. articulo. §. circa primam quæstionem principalem. nu. 11. vers. 2. quæro. Rolā. à Valle, in suis quæst. super statu. de lucro dotis. in 4. quæst. vbi Brunus. d. loco. nu. 4. & Rolā. hanc veriorē & magis communem opinionem Doctor. esse testantur.

CONCLUSIO XLIX.

21 Statutum si simpliciter loquatur de dote, habet etiam locum in dote promissa, secundum magis communem conclusionem Docto. ita inquit Alex. de Imo. in l. si donaturus. §. si quis. numero 7. vers. & magis. ff. de condit. causa data. sequitur allegatis multorum Docto. auctoritatib. Rolā. à Valle, in suis quæstion. super statu. de lucro dot. quæstio. 5. numero 11. vbi & ipse hanc sententiam legatione, & auctoritatib. probat, & contraria quæ adducit possint, remouet.

CONCLVSIO L.

22 Statuto Lubecen si aut alterius vrbis si caueretur, quod vxore praemortiente maritus lucratur dotem, illud ipsum statutum quoque in dote promissa non verificaretur. Bartol. in l. iubeimus. 2. §. si non si haec numero 7. C. de sacros. eccles. Et hanc sententiam communem esse inquit Roland. à Valle, in suis allegatis quaestionibus. super stat. de lucro dot. quae est. extra. nu. tertio, vbi ea quaestio ab ipso in vtramque partem, adiectis declarationibus, & limitationibus optimo ordine explicatur. Sed ne quis arbitretur nullam esse differentiam, inter duas illas relatas quaestiones, obseruandum est, primam intelligi, quando statutum simpliciter deferret lucrum dotis marito, tunc procedit in dote promissa, sed quando statutum disponit de dote data lucranda, tunc non verificatur in dote promissa, vt valde notabiliter Ioan. Crocius in Rubric. numero 85. vers. sed iuxta praemissa. ff. soluto matrimonio explicat.

CONCLVSIO LI.

23 Statutum de dote verificatur etiam in promissa, quando mulier vel alius à quo dos solui debeat in mora fuerit, ne quis ex suo delicto commodum percipiat. Ioan. Crocius in d. Rubr. nu. 85. vers. quod fallit. ff. soluto matrimonio. Et hanc communem sententiam esse adductis autoritatibus, multorum Doct. Roland. à Valle quaest. 7. nu. 3. dicit.

CONCLVSIO LII.

24 Statuta dicuntur recipere interpretationem praesuiam, ita vt interpretentur à iure communi, quemadmodum Bartol. in l. omnes populi. nu. 60. vers. secundo casu. ff. de iustitia & iure. sequitur Ioan. de Imol. in l. si verò. §. de viro. nu. 15. vers. quarto fallit. ff. solut. matrim. Licet mulier alij contrariam sententiam amplexi fuerint, tamen hanc sententiam Bar. communem esse dicit Ioan. Crocius in d. l. omnes populi. nu. 194. vers. quarit Bar. an statuta recipiant interpretationem praesuiam. in 1. vol. reper. De qua doctrina egregie disputat Alex. de Imo. in l. 1. §. lex Falcidia. nu. 7. & 8. vers. 2. not. ff. ad l. Falcid.

CONCLVSIO LIII.

25 Statutum prohibens reductionem laudi ad arbitrium boni viri non procedit data enormi laesione. Ita consulendo scribunt Petr. de Anchor. in consilio. 206. cuius sententiam collegium Paduanum per viam sententiae in seq. consilio. 108. comprobauit. Panor. in consilio. 31. secundo principaliter. in secundo volum. consiliorum. Marian. Socyn. lun. in con. 48. nu. 51. vbi ipse multas autoritates aliorum Doct. allegat. Propterea minores laesi specialiter eorum privilegio restitutionis in integrum laudi rescissionem petere possunt, iuxta l. 1. & cap. tit. C. si aduers. rem iud. toto tit. C. si aduers. transacti. Nam ex cōpromissio secuto postea laudo oritur quaedam transactio, iuxta ea quae habentur in Auth. si verò contigerit. & in corpore vnde sumitur. C. de iudi. Nec per statutum vel aliud simile dicitur hoc remedium sublatum Bald. in l. si minor. §. minores. ff. de minorib. & in con. 208. in 1. vol. & in con. 177. in 2. vol. con. Et hanc commu. opi. videri inquit Maria. Socyn. lun. in d. con. 48. nu. 55.

CONCLVSIO LIIII.

25 Statutum faciens mentionem de fratre simpliciter debet intelligi per prius & non per posterius. Item excludens foeminas ex parte fratre, debet intelligi de fratre primi gradus, non autem secundi. Bald. in l. iubeimus. §. fin. C. ad S. C. Trebellia. Et hanc sententiam communem esse referunt Albert. Brun. Aftenfis in tracta. super statutis excludentibus foeminas. artic. 12. nu. 2. 14. Roland. à Valle, in con. 55. nu. 17. cum seq. vbi ipse plures autoritates adducit, & in vtramque partem hanc materiam persequitur in 1. Tom. con.

CONCLVSIO LV.

27 Statutum prohibens reductionem ad arbitrium boni viri nisi dolus vel lata culpa arbitroris interuenierit, intelligitur. Ita in l. quidam cum filium. nu. 25. vbi ipse multorum Doct. consilia allegauit, de verb. oblig. quae non transcribo. Ita nouissimè quoque scribit Socyn. Ian. in con. 48. nu. 52. in 1. par. con. inquit hanc sententiam communiter approbatam esse.

CONCLVSIO LVI.

28 Statuta laicorum fauorabilia habent etiam locum in ecclesiasticis, quia talia statuta in effectu continent privilegium, quod quoque clericis videtur competere. Panor. in ecclesia S. Mariae. nu. 25. ext. de cōstit. & idem in c. ex literis. nu. 2. extra. de cohabit. clericor. & mulier. Alex. de Imo. in con. 209. nu. 15. in 2. lib. con. Et hanc communem conclusionem Doct. esse dicit Dec. in con. 282. nu. 8.

CONCLVSIO LVII.

29 Statutum vel decretum aliquid disponens super eo, quod est de iure communi dispositum, in dubio praesumitur se confirmare et iure

communi. Bar. & alij Doct. in l. 4. §. praetor ait. ff. de damno infect. quare ea sententia communis Doct. resolutio dicitur, quod vbi statutum vel decretum potest aliquid operari, tunc semper restringendum est vt minus deroget iuri communi, quam sit possibile per l. 2. C. de noxalib. Alex. de Imo. in d. §. praetor ait. nu. 12. item & fortius debemus potius dicere, tale statutum nihil operari, quam quod aliquis inde bite damnum patiat, iuxta notata per glo. & communiter Scribentes in l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. Quam communem distinctionem vltra Alex. pluribus confirmat Felin. in c. Rodolphus. ext. de rescript. Paris. in con. 65. nu. 88. in 1. volum. & in con. 110. numero 36. in 3. vol. con. Laurent. Syluan. in con. 28. nu. 6.

CONCLVSIO LVIII.

30 Statutum probari potest sine scriptura etiam per testes, quia lex vel constitutio pro sui essentia non requirit scripturam, secundum vnam opinionem magis communem & vtiorem, quam iudex sequi tenetur in iudicando & decidendo, vt notatur in c. 1. de cōstit. Et quod scriptura non sit de substantiali legis vel statuti, & ideo probari possit per testes, probatur per tex. in l. 1. ibi, quodcumque igitur. & in verb. interlocutus est. ff. de constit. prin. l. 2. §. his legibus. ff. de orig. iur. & in c. consuetudo. 1. distinct. & in c. 1. in prin. in verb. & non scripta. de iure iur. lib. 6. & in c. 1. iuxta fin. de renunc. lib. 6. quam decisionem pluribus confirmat Henning. Gaden. in con. 2. de iniur. & in ord. con. 193. numero 53.

CONCLVSIO LIX.

31 Statutum excludens matrem existente patruo non habet locum in patruo magno, id est, in fratre aut patre. Ita concludit Bald. post Iacob. Butriga. in l. 1. in prin. C. de success. edit. in quibus ita Bononiae consultum fuisse. Et horum sententiam Doct. communiter ibi approbarunt. Et hanc comunem opinionem Doct. esse inquit ibid. nu. 2. & 3. Philip. Dec. & in con. 670. nu. 1. & 3.

CONCLVSIO LX.

32 Statutum communitatis non valet, quo homines directo vel per indirectum coguntur ire ad molendina seu furnos ipsius communitatis. Ita egregie consuluit Petr. de Anchoran. in con. 298. vbi ipse in vtramque partem hanc quaestionem explicauit. ad cuius decisionem plures autoritates allegat Boter. in suis Decis. quaest. 125. numero 4. Et hanc Doct. communem sententiam esse dicunt Ias. in l. quo minus. nu. 176. ff. de fluminibus. & in con. 161. in 2. vol. con. & Octauia. Cacheranan. in Deci. Sena. Pedemontani, Deci. 17. nu. 8. vbi ipse plures autoritates Doct. adducit.

CONCLVSIO LXI.

33 Statutum quod praefert patros & alios agnatos foeminis, licet sit contra ius commune, & consequens §. sequenti. in Auth. de hære. ab intest. venientibus. colla. 9. Authen. de functo. Cad. Senatus. conf. Tertul. & Doct. in rub. extra. de success. ab intesta. Tamen communiter Doct. tradunt tale statutum fauorabile esse, quia per illud conferuntur agnationes, dignitates, & familiae. l. 1. §. si seruus. ff. de ventr. in spi. conferuntur enim agnationes & familiae per masculos & non foeminas. l. pronuntiatio. §. fin. & Bald. in l. maximum vitium. in 2. quaestio. numero. 2. C. de liber. praeter. Ita consulendo scribit Ioann. de Ana. in con. 69. Et hanc magis communem opinionem esse, multis adductis auctoritatibus inquit Philipp. Deci. in l. 2. nume. 5. in fin. C. de in ius vocan.

CONCLVSIO LXII.

34 Statutum licet possit tollere quamlibet exceptionem, non tamen potest tollere secundum communem sententiam, exceptionem defensionis & innocentiae. Bald. in repe. edita. habita in studio Patavi no. anno 1380. nu. 115. C. de eden. Ioan. de Ana. in con. 59. in prin. vers. in quibus locis. Alex. de Imo. in con. 113. nu. 8. & ibi Carol. Mol. in addit. in verb. innocentiae. in lib. 5. con. Hipp. de Mar. in suis singu. sing. 59. incip. innocentibus iura fauent. & Phil. Dec. in l. vt vim. ver. vnde statutum. nu. 9. ff. de iusti. & iure.

CONCLVSIO LXIII.

35 Statutum imponens poenam pecuniariam pro homicidio, cum occasione delinquendi praestet, non valet, multi Doct. voluerunt, quos referunt Panor. in c. fin. circa fin. nume. 3. & ibi apostilla. in verbo, statutum. & in verb. pronitatem peccandi. Rochus de Curte, numer. 190. vers. secundo inferitur non valere consuetudinem vel statutum. extr. de consuet. & Hipp. de Mar. in l. 1. nume. 17. ver. item homicidium non potest puniri poena pecuniaria, etiam ex forma statuti. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. & in suis sing. sing. 665. Licet nonnulli sententiam contrariam amplexi fuerint referentibus. Felin. in Rub. extra. de homicid. volunt. & calua. & eodem Hippo. in d. sing. 665. & Lud. Carer. in sua pract. caus. crimin. §. circa secundum iuxta legem Moyfi. nu.

nu. 58. fol. lib. mei. 228. Quam sententiam Docto. communiter tenere ipse ibi tradit. Prior tamen sententia tanquam magis communis ab alijs Docto. approbatur. Dec. in c. cognoscetes. nu. 2. vers. Et ad hoc facit in l. lectu. ext. de rescript. Didac. in lib. 2. variar. resolut. ca. 9. nu. 2. & Rolan. a Valle. in con. 98. nu. 26. in 1. To. & in con. 111. nu. 39. in 2. Tomo con. Quod tamen statutum cum temperamento intelligi necesse est, si homicidium dolo commissum fuerit. dolo enim in materia homicidij, sumitur pro animo occidendi. d. l. 1. §. Diuus Adrian. Diuus Adrianus rescriptit. l. C. Martiano dicente, cum qui hominem occiderit, si non occidendi animo hoc admiserit, absolui posse. & in l. 1. ibi, qui si probauerit non occidendi animo hominem a se percussum esse. C. eod. Petrus Calaphatus in con. 92. nu. 4. in 2. vol. con. crim. Propterea vno ore omnes Docto. tam in lecturis, quam in consilijstradiderunt, etiam per statuta homicidia puniri non posse nisi dolo interuenierit. Bald. in l. data opera. nu. 7. vers. item si statutum præcisè punit homicidium ad mortem. C. de ijs qui accus. non poss. Paul. de Castro, in l. nemo nu. 5. C. de episco. audien. in l. et si feusrior. nu. 5. Alex. nu. 5. vers. Et ideo si statutum. C. ex quib. cau. infam. irrogetur. Et idem Paulus de Cast. in l. 1. nu. 3. C. vbi Senatores vel claris. vbi ipse valde eleganter loquitur; Si statutum contineret homicidium decapitandum esse, & quispiam per culpam sine dolo interfecisset hominem, iudices ignorantes consueuerunt dicere, quod non debeamus distinguere inter dolum & culpam, sed simpliciter standum esse verbis statuti: nam non inspicitur animus sed factum. l. Diuus. ff. ad l. Cornel. de Sicar. Verum si ita nunde intelligere deberemus verba statuti magnum absurdum & iniquitas ex eo lequeretur, quod de homicidio casuali quis decapitari deberet, quod esset contra omnem æquitatem & iuris scripti rationem. Hanc sententiam vbi que alij Docto. communiter sequuntur Petr. de Anchara. in con. 283. nu. 5. Barthol. Cepoll. in con. 29. nu. 22. vers. non obstat statutum. con. 30. nu. 3. vers. item quia secundum statuta non inspicitur animus occidendi sed solū factum. con. 31. nu. 3. vers. similiter. con. 33. nu. 6. & in con. 37. nu. 4. & 5. Alex. de Imol. in con. 109. nume. 5. in 1. vol. con. 140. nu. 4. in 2. vol. con. Dec. in con. 9. & ibi Carol. Molin. in verb. dolo. nu. 1. & in con. 234. nu. 3. & in con. 482. nu. 8. Paul. de Castr. nu. 10. in fin. & las. nu. 19. in l. 1. ff. de legib. vbi las. allegat. l. cum autem redhibito. §. excipitur. ff. de edilit. edicto. las. in l. in actionib. numer. 26. & ibi ipse attestatur hanc commun. opinionem esse, & Dec. ibid. nu. 20. ff. de in litem iur. pulchrè & copiosè Hippol. de Marf. in cō. 4. nu. 28. con. 7. nu. 17. con. 25. nu. 3. in 1. vol. con. 77. nu. 5. con. 91. nu. 11. con. 103. nu. 5. con. 128. nu. 21. & in con. 137. nu. 3. in 2. vol. con. Ioan. de Anan. in con. 45. nu. 10. in 1. vol. con. crim. Ioan. Calaphatus in d. con. 92. nu. 3. Maria Socyn. Iun. in con. 117. numer. 15. in 3. vol. con. nouissimè Hartmann. Hartm. in pract. obseru. lib. 2. tit. de accus. ca. 112. homicidium quando committatur & quomodo puniatur. Petr. Calapha. in con. 104. nu. 21. in Tom. 1. con. ad causas crimin. recens editorū. Crauet. in cō. 6. nu. 100. in 1. par. con. Marc. Blanc. in pract. crimina. §. visis indicij. per reum. nu. 147. cum seq. Cattilian. Corta in suis memorabilibus, in verb. homicidium. & Tirac. in præfat. tract. de pœ. nu. 22. vbi ipse testatur hanc sententiam communem esse. & nu. 21. nonnullos Docto. contrariam asserentes adduxit. Vnde Rostochiensis Reipub. & aliarum vicinarum ciuitatum statuta restringi debebant, ne homicidia dolo non commissa, morte, quemadmodū perperam fit, punirentur. Quæ enim est illa barbaries, a Docto. de meliori sententia nolle edoceri, quare prouidentur ex iuris scripti ratione scribit las. statuti simpliciter disponens, quod committens homicidium debeat capitis pœna plecti, non debere ita præcisè intelligi, sed secundum granum falli, id est, iuris communis, si tale homicidium non fuerit commissum dolo: item si statutum punit homicidium ad mortem, & non faciat doli mentionem, tamen iudex vbi non est dolo debet sententiam temperare. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui nocent. infam. nam statutum restringitur per rationes iuris communis. l. si serui vestri. C. de noxalib. & voluntas & positum distinguunt maleficia. l. qui iniuriæ. ff. de furt. c. cum voluntate. ext. de senten. ex com. in con. 137. nu. 1. in 1. vol. con. Iacob. Nouellus in tract. ad defensionem. §. homicidia. ex quib. cau. a pœn. mor. excus. nu. 85. Quæ doctrina adeo vera est, quod non valeret statutum, quo cauere- tur, ne liceret cuique personam suam defendere ab iniuria. Nam neque consensus posset hoc facere, nec per consensum id fieri posset, per notat. in l. pactum inter heredem. ff. de pact. imò nec Imperator hoc facere posset. Marc. Mantua. in con. 314. nu. 58. in 1. vol. con. Multò fortius statutum quod simpliciter loquitur de pœna, intelligitur loqui de casu culpabili, non de casu licito. d. l. si serui vestri, ne subiecta innocentia feriat. l. fin. C. de accusat. Imò statutum intelligitur, sicut intelligitur ius commune, imò est ipsum ius commune, a quo videtur descendere, per nota. in c. 1. de constit. lib. 6. & si merito recipit interpretationem falsiā a iure communi. cum dicit. ext. de consuet. cum statutum debeat intelligi sane, ita ut ipsum ratio & natura non respuat. ca. erit autem lex. distin. 4. certum enim est quod in penis corporalib. requiratur dolo. l. in lege Cornelia. ff. ad l. Cornel. de Sicar. l. nec exemplum. C. ad l. Cornel. de fall. & ita Bald. de Perus. consulendo scribit,

cuius consilio plures Docto. subscriperunt. in cō. 19. in 1. To. con. crimini recens editorum. Sed hanc doctrinam limitationem esse multo existimant, si ius municipale seu constitutiones statuerent verbis generalib. & pręnantib. veluti, si quis quocunque modo occiderit, pœna capitis puniatur. per doctrinam Salicet. in l. 2. nu. 12. C. de noxalib. cuius sententia videtur ab omnibus approbata. Docto. in l. 1. §. nunciatio. ff. de oper. noui nunciar. Dec. in Kubr. nu. 11. vers. tertio limitari probabiliter potest. ext. de probatio. Quam limitationem per bonas rationes rectè improbat Barth. Romuleus in l. vi. nu. 192. vers. sed huiusmodi limitatio nihil obstat præceptū Non occides. Nam homicidium etiam in lege Dei excusabile erat. Deuteron. c. 19. Marf. Mantua. in con. 214. nu. 46. nec non sepius iura diuina recipiunt modificationem & restrictionem ex aliqua probabilis ratione. & causa, præsertim cum non agatur de articulis fidei. sicut quidam. 2. §. quæst. 1. Docto. in c. fin. ext. de consuet. & in l. omnes populi. ff. de iust. & iure. An verò animo occidendi in dubio presumatur, & cui onus incumbat probandi, copiosè multorum adductis auctoritatibus profertur Cepoll. art. d. con. 29. nu. 4. & Hippol. in l. 1. nu. 65. cū seq. C. ad l. Cor. de Sicar. Lud. Caretius in sua pract. causa crimina. §. homicidij autè species duplex est. ver. sed an in dubio presumatur animus. nu. 80. cum seq. pag. lib. mei. 106. Lancillot. Conrad. in suo prætor. & Curia. breuiario. tit. de homicidio, & quæ requirantur ad defensionem necessariam, & ex quib. cau. homicidij probetur. Cepoll. in d. con. 29. Marc. Blanc. in pract. crim. in §. tercia pars defensionis erit. & in præcedentib. §. incip. His sic præmissis, secunda pars defensionis. Aymo. Crauet. in con. 119. nu. 7. cum seq. Jul. Clar. in lib. quinto. senten. recepta. §. sed quomodo proba- tum quod fecit ad sui necessariam defensionem. Marc. Mantua. in con. 216. in To. 2. con. Math. Vuesenbec. in suis Paratit. ff. ad d. l. Cornel. de Sicar. nu. 22. Petrus a Placa in epito. delictorum lib. 1. cap. 9. nu. 7. vers. Et in dubio cui incumbat onus probandi. Et Bartol. Romul. in d. l. & vim. nu. 75. vbi ipse, quomodo articuli & depositiones ad excusandum homicidium accusatum concipi, & quomodo testes deponere debeant, varijs recitatis Docto. sententijs, & indicata sententia communi satis copiosè explicauit.

CONCLUSIO LXIII.

36 SVBSCRIPTIO facta per aliquem notarium, vel alium quempiam, si generalis illa fuerit & non specialis, voluit Bartol. in eo casu requiri specialem subscriptionem Bartol. in l. Diuus. §. item Senatus. nu. 3. ff. ad l. Cornel. de fall. Sed alij contrariam sententiam sequuntur Bald. in Auth. si quis in aliquo. nu. 10. ver. vltimus ponamus. C. de eden. Petr. de Anchara. in con. 242. Eamque communem l. Docto. opinionem esse inquitur Alex. de Imol. in con. 147. num. 6. vers. & secundum magis communes opiniones. in lib. 2. con. Philip. Dec. in c. quoniam contra. nu. 48. vers. circa primum. ext. de probat. & in con. 447. nu. 12. in 4. par. con. Rolan. a Valle. in con. 44. num. 38. in 1. Tom.

CONCLUSIO LXV.

37 SVBSTITVTIO breui loqua, sine sit facta verbis directis, siue verbis communibus, siue sit facta personis imparib. siue parib. nunquam continet sub se nisi directas, vulgares, pupillares, & exemplares substitutiones, si de commissariam autem nunquam. Et hanc communem doctrinam antiquorum & modernorum Docto. appellat las. in con. 134. nu. 2. vbi ipse multas auctoritates Docto. allegat in 1. vol. con. & hanc communiter obseruari scribit consulendo Phil. Decius, in con. 205. nu. 6. & in con. 292. nu. 3. & in con. 219. nu. 3. vbi ipse eandem opinionem communem, a qua consulendo & iudicando non est recedendum, esse refert. Licet Bald. contrariam sententiam in l. humanitatis. C. de impuber. & alijs subtit. referente Barthol. Socyn. in con. 6. nu. 2. in 3. vol. con. secutus fuerit. Et si vera & communis sit ipsa hæc sententia, tamen recipit limitationem, vt locum non habeat, quando cum breui loqua iuncta est compendiosa, quia vbi substitutio breui loqua facta est cum clausula, si quis eorum decederet sine filijs, & c. tunc post aditam hereditatem ipsa substitutio breui loqua transit in si de commissariam. Bald. in con. 55. nu. 5. in 3. vol. con. Docto. in d. l. Lucius. Rolan. a Valle. in con. 25. nu. 10. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LXVI.

38 Substitutio facta filio decedenti sine filijs de Titio & eius heredibus, est secundum communem intelligatur de descendentib. & non extraneis, vt per Bart. in l. Gallus. §. etiam. ff. de liber. & posthu. cuius opinio communiter approbatur, secus tamen est quando testator vsus fuisse signo vniuersali, omnibus, quoniam tunc veniunt extranei. Ita dicunt Phil. Dec. in con. 284. nu. 1. in fin. & nu. 2. in prin. & Rolan. a Valle. in con. 96. nume. 30. & 31. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LXVII.

39 Substitutio compendiosa facta filio impuberi non valet vt pupillaris, sed erit omni tempore si de commissariam, matre existente in medio. Ita voluit Bartol. in l. Centurio. in 3. quæst. prin. ff. de vulg. & Commu. opi. To. 3.

pupill. substit. Quia interpretatio favore matris, & ne excludat a lucuo la hæreditate filij, receditur a regula communis, quemadmodum in tacia pupillari, ad quam substitutio vulgariter facta porrigitur, cum non procedat illa regula contra matrē. l. precibus. C. de impub. & alijs substit. & l. fin. C. de inst. & substit. sub condit. fact. Item in re dubia illa pars eligitur quæ fauet matrī, vt filio succedat. l. qui duas. in prin. iun. & glof. fin. in fin. ff. de reb. dub. Angel. de Vbald. in con. 97. numer. 3. Et hanc communem Doct. opinionem esse testantur Bal. in l. nam hoc iure. ff. de vulg. & pupill. & Ioan. de Anan. in con. 79. num. 1. quorum sententiam Ludovic. Bolognini. ibid. in addit. suis sequitur, & refert Math. de Affid. in Decif. sacri con. Neapolit. Decif. 367. in consilio Neapolitano post longam deliberationem iudicatum, substitutionem compendiosam factam per verba communia, omnino tempore matre existente in medio fideicommissariam esse: & hanc veriore & communem opinionem esse. Alij multi contrariam sententiam secuti fuerunt, quorum nomina annotat Marian. Socyn. iun. in d. l. centurio. nu. 265. vbi ipse inquit, contra Bart. & alios magis communem sententiam & opt. esse, & ibi respondet ipse argumentis in contrarium adductis. vers. non obstant allegata in contrarium. & in con. 94. num. 2. inquit Socyn. iun. quod hanc opinionem communem omnino sequi debeamus, præsertim in iudicando & consulendo. in 1. par. con. Et quod talis substitutio compendiosa, etiam matre existente in medio, pro tempore pupillaris ætatis, sit directa & non fideicommissaria, multis auctoritatibus & argumentis, pulchrè, vt solet, affirmat Rolan. à Valle in con. 69. nu. 6. cum seq. in 1. Tom. con. De qua doctrina Doc. varij varia loquuntur, vt liquet ex Comment. & Repet. Franci. de Ripa in d. l. centurio. nu. 118. & annotat. marginal. Carol. Molin. in con. 12. & in con. 17. in verb. medio. litera. A. Alex. de Imol. in lib. 3. con.

CONCLUSIO LXVIII.

40 SVPERIORITATIS ius contra principem per præscriptionem antiquam, cuius incipij memoria non extat in contrarij, non potest præscribi, multi Doct. voluerunt, cum nullus possit præscribere, ne sit sub Cæsare aut Principe. cum non liceat. vbi Abbas notat nu. 16. ext. de præscript. & in c. per venerabilem. nu. 37. ext. qui filij sint legitimi. Ludou. Roman. in con. 371. vers. dum autem queritur. nu. 5. Alex. de Imol. in l. more. nu. 13. ff. de acquir. hered. Et hanc sententiam magis communem opinionem doctissimorum virorum esse inquit Barth. Socyn. in con. 275. vers. si verò volumus. nu. 5. in 2. vol. las. copiosè in con. 208. vers. secundò notabiliter respondetur. nu. 2. in 2. vol. con. Contrariam autem sententiam alij defenderunt. Bart. in l. 1. §. denique. ff. de acq. plu. arden. l. in famem. nu. 14. ff. de pub. iud. & in l. hostes. nu. 6. ff. de capt. & postlim. reuer. Panor. in c. quod translationem. nu. 1. ext. de offic. legati. & in con. 82. nu. 1. in 1. part. con. Felin. in c. cum nobis. nu. 4. vers. circa supremam potestatem. Alex. de Imo. in con. 15. nu. 4. in 5. lib. con. las. in con. 70. num. 1. in 3. vol. con. Et hanc opinionem quo ad principem temporalem, magis communem esse dicit Aym. Crauetta in tract. de antiquit. temp. in par. 4. §. in cap. materia ista singularitatis testium. nu. 73. Quam sententiam etiam de iure communi Romano veriorē appellat Vasquius Menchacensis in lib. 1. controuers. illust. cap. 2. nu. 14. in fin. vbi illius Codex ab impressoribus, vt ex deductis allegatis factis apparet, non fideliter impressus est.

CONCLUSIO LXIX.

41 SVPPPLICATIONIS instantia regulatur secundum instantiam appellationis, ita voluit glo. in l. vnica. in verb. post successorem iudicis. circ. fin. C. de senten. præfecti prætori. O. Et ibi hoc annotarunt Bal. nu. 2. & Salicet. nu. 5. & idem Salic. in l. fin. §. cui consentaneum. nu. 5. C. de tempor. & repara. appella. Bal. in tract. statut. in verb. statuere. Statutarij. nu. 6. vers. statutum quod permittit recurri contra aliquam sententiam, ille recursus debet regulari secundum quod regularetur appellatio, quantum ad tempus exercitij & terminari onis eius. Hippol. de marf. in suis singul. sing. 88. & Nicol. Boët. in suis Decif. quæst. 247. num. 9. in fin. Licet autem Lanfranc. de Orian. post. Specula. aliter de iure responderit, in tract. de arbitr. in vltima par. quæst. 21. nu. 53. communem opinionem esse contra allegatam gloss. in d. l. 1. Quod instantia supplicationis duret tanto tempore, quanto durat causa principalis, tamen pulchrè consulendo scribit, primam sententiam communiori vobis approbatam esse, per rationes & auctoritates Doct. ibi adductas Rolan. à Valle in con. 94. nu. 22. cum sequent. in 1. Tom. con.

T

CONCLUSIO LXX.

TESTAMENTVM ad pias causas cum duob. testib. valet de iure Canonico, quod seruatur vbiq; & sic etiam in terris imperij, secundum Bart. in l. 1. nu. 75. 76. 80. 81. 82. & 83. las. in Repet. eiusdem l. nu. 28. C. de sacros. Eccles. pro qua sententia est textus expressus. in c. relatu. 1. ext. de testam. Si verò non sit ad pias causas, de iure canonico in terris Ecclesie valet cum duobus

testib. idoneis, & presbytero Parrochiali, aut duob. testib. loco ipsius presbyteri curati. cum esset. & ibi Doc. ext. de testam. Bened. Capra, in con. 43. nu. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. Philip. Corna. in con. 77. nu. 4. cum seq. in 1. vol. Dec. in con. 285. nu. 7. & 8. in 2. par. Marian. Socyn. iun. in con. 78. nu. 31. & 32. Quæ sententia cõmu. Doct. opt. esse Capra, Corn. & Dec. ibid. cū Hieron. Cagnol. in d. l. 1. nu. 34. vers. secunda cõclu. attestantur.

CONCLUSIO LXXI.

2 TESTIS in parte verus, & in parte falsus, in toto reputatur falsus. Hanc Doct. commu. opt. esse refert Hippol. de Marf. multis allegatis auctoritatibus Doct. in suis sing. sing. 76.

CONCLUSIO LXXII.

3 Testamentum valere non potest si non habeat septem testes. l. si vnus, l. hac consultissima. §. per nuncupationem. C. de testam. & tot etiam requiruntur secundum communem sententiam tempore pestis. Matth. de Affid. in Dec. sacri. consil. Neapol. Dec. 25. Licet autem Alex. & alij Doct. voluerint illud subsistere, si modò duo testes interuenissent. in l. scriniarios. nu. 6. C. de testa. milit. Mynsing. in obserua. iud. Imp. Camera. in 1. Cent. Obseru. 96. & ita in Camera iudicatum esse ipse inquit tamen sententia magis communiter approbata est in contrarium, que requirit quinque testes. Angel. Aretin. in §. si. Instit. de test. ordin. las. in l. fin. C. de test. Et hanc sententiam vti iuridicam, equiorem & magis communem esse dicunt per multa fundamenta & rationes Philip. Decif. in con. 284. & ibi Carol. Molin. in verb. æquiorē. & idem Dec. in d. l. scriniarios. nu. 20. Franci. Ripa in tract. de peste. in c. de priuileg. vltim. voluntat. causa pestis. vers. aut fumus. nu. 12. Rolan. à Valle in consilio 81. nu. 47. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO LXXIII.

4 Testamentum cæci requiritur pro forma quod præcedat hæredis in situto antequam fiant legata. l. hac consultissima. in fin. ibi, vt ante latæ formæ declarant. vbi Cyn. nu. 2. Bartol. nu. 1. annotarunt, asserentes id spectale esse in testamento cæci. & D. c. nu. 7. C. qui testa. face. poss. vel non. & in §. cæcus ibi, per obseruationem. & ibi Angel. Aretin. nu. 2. dicit, se non auctere a sententia Bart. & aliorum recedere, & quod illa in practica obseruaretur, maxime cum text. in d. l. hac consultissima. in cæco regulam negatiuam, quod non possit testari, nisi his quæ ibi traduntur seruatis, posuerit. Instit. quibus non est permitt. face. testam. & idem Angel. in §. ante hæredis. Instit. de legatis. & Barthol. Cepolin. in tract. cautel. Caut. 90. Hanc sententiam non refragante contrariâ sententiâ Bal. defendit, in quibus in d. l. hac consultissima. nu. 6. illi text. non continere causam formalem, sed solummodo modum testandi, quo veteres vsi sunt, qui semper hæredis institutionem præferrebant. Quare cum hodie in quacunque parte, vel in fine testamenti hæredis nomen scribatur, dicitur caput testamenti. l. pen. C. de instit. & substit. Cùmque talis omisio solennitatis sit leuis, non debet vitare testamentum. l. i. in fin. ff. de vent. in spi. cuius sententiam alij Doct. communiter sequuntur. Paul. de Castr. in d. l. hac consultissima. nu. 5. in fin. Alex. de Imol. nu. 17. & copiosè lason per septem argumenta. nu. 1. 2. & 3. & ita ipse quoque consulendo scribit in consi. 26. nu. 1. in volu. consi. Hanc sententiam magis cõmunem esse testantur Brun. in tract. de form. & solen. in artic. Quando aliquid censetur traditum pro forma. in §. cõclusiõ. vers. & præposteratio. & in d. artic. in 1. vers. prædicta conclusio. & Rolan. à Valle. in con. 82. nu. 16. ibi, præsertim cum sumus in articulo, in quo adest cõmunis pro nobis. & nu. 17. vers. 2. dicitur. in 1. Tomo cons. vbi ipse argumentis quæ in contrarium adducuntur, ordine responderet. Et illam etiam sequitur Ioan. Dilectus in tract. de arte testandi. tit. 1. de his qui non habent factionem testamenti. Cautela octaua. Quo remedio sustineatur vltima voluntas cæci. vers. tertio quod legata. nu. 2.

CONCLUSIO LXXIII.

5 Testamentum coram Principe vel Imperatore conditum requiritur alij quot testes, secundum gloss. sententiam in l. omnium. in verb. testibus. C. de testa. Licet ea non declaret quot testes requirantur, cuius sententiam Bar. Bal. Ang. Salyc. & Alex. ibi probantur tamen solummodo in numero variant, quia Ang. requirebat septem, Saly. tres, Bart. Bald. & Alex. dicunt duo sufficere argumento. l. vbi numerus. ff. de testib. Verum Paul. de Cast. Fulgos. & las. voluerunt nullum testem requiri. Sed cõmunis opinio Doc. est, quod aliqui requirantur, saltem duo. Ita referunt Marian. Socyn. iun. in con. 188. nu. 10. in 1. part. con. & Didac. in tit. de testam. in 2. part. Rubr. nu. 2. vers. imò testamentum factum præsentē isto Cæsare, vel Rege supremo. in 1. Tom.

CONCLUSIO LXXV.

6 Testamentum imperfectum ratione voluntatis etiam inter liberos non seruari tradiderunt Scribentes in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. Et hanc communem opinionem Doct. esse dicit Alex. de Imol. in con. 76. nu. 13. in lib. 3. consi.

CONCL

CONCLUSIO LXXVI.

7 TESTATOR si legauerit in bonos Ecclesie, nec tamen mentē & sententiā declarauerit, cui Ecclesie illos relinquere voluerit, intelligitur illud legatum Ecclesie Parochiali relictum esse. Cyn. in l. 1. nu. 7. ver. quinto quæro. C. de sacros. Eccles. Bart. in l. quæ conditio. §. si. nu. 1. laf. in §. ex maleficijs. nu. 46. In sit. de act. & idem in d. l. 1. nu. 2. & eiusdem Repet. nu. 4. Et hanc communem Doct. sententiā esse inquit Bart. Socy. in d. l. quæ conditio. §. fin. nu. 1. in fin. Et Hieron. Cagnol. in d. l. 1. nu. 2. C. de sacros. Eccles. argumento illius §. fin. Si testator iusserit aliquid in foro fieri, intelligitur in foro domesticij ipsius testatoris, eod quod maiorem affectionem censetur habuisse ad illum locum, ita consulendo scribit Ludouic. Roman. in con. 408. nu. 5.

CONCLUSIO LXXVII.

8 Testatoris prohibitio de non diuidendo, si est facta ad tempus certū, valet per tex. in l. 4. quem ad hoc notat Bald. nu. 1. Ver. secundū nota. ff. de condit. instit. Paul. de Castro in l. si non fortem. §. si centum. nu. 4. ff. de condit. instit. vbi ipse distinguit, si testator mandasset, vt non diuiderent vsq; ad certum tempus, tunc valeret, secus verō si mandasset, vt nunquam diuiderent, quemadmodum in pacto distinguitur. In hoc iudicio. §. si conueniat. ff. communi diuidendo. Bart. Socy. in con. 278. nu. 11. ver. aliquando & secundū apponitur pactum. in vol. 2. con. Mantua in Mantua ad 2. conf. Tom. con. 326. in ord. nu. 2. Quæ sententiā latius defendit laf. in d. §. si centum. nu. 3. cum seq. Licet Alex. de Imol. ibidem contrariam sententiā amplectatur, tamen priorem communem Bart. Socy. in d. con. 278. nu. 12. & æquiorē laf. in d. §. si centum. nu. 5. appellat. Sed quid in tempore incerto puta ad vitam alicuius, vt non fieret diuisio, dicendum. Et in conuentione respondeat Florian. in d. §. si conueniat. eam in tempore incerto ad vitam alicuius subsistere, ita quocq; possit restator præcipere, ne sui hæredes etiā quamdiu viuant, hæreditatem diuidant, cum societas ad vitam à iure non improbetur. l. i. ff. pro socio. & quod in d. §. si conueniat. asseritur non valere pactum ne omninō diuisio fiat, intelligi de pacto de non diuidendo in æternum. l. nulla. ff. pro socio. Alex. de Imol. in con. 59. nu. 9. in §. vol. con. laf. §. quæ Jā. ver. quid diceretis de casu isto. nu. 41. In sit. de act. Dec. in con. 265. & ibi ipse nu. 2. inquit, d. §. si conueniat, intelligendum esse, ne omninō diuisio fiat, cum illa dictio, omninō, naturam habeat præcisam, & intelligatur quod nullo modo fiat diuisio. c. est Christus. vbi Abb. extr. de iureiur. & idē Dec. in l. si quis in conscribendo. nu. 2. 4. & Alex. nu. 17. ver. quod si cōuenit. C. de pact. Stephan. Bertran. in con. 76. in volu. 2. parte priore. Ioan. Dilcct. in tract. de arte testand. tit. 8. de varijs testa. præceptis. Caut. 8. Carol. Molin. in suis additionib. in verb. ad tempus. in 18. con. Alex. lib. 2. Et hæc Doctorum communem sententiā esse consulendo scribit Rolan. à Valle in con. 84. in primo Tomo con. Quæuis Bart. Socy. in d. con. 278. contrariam sententiā communem dixerit.

CONCLUSIO LXXVIII.

9 TESTIS dictū reprobaturū in vno, non admittitur etiam in alijs cap. testimonium. extr. de testib. Et hanc opinionem esse communem, testatur Alex. de Imola in con. 27. nu. 3. vbi Carol. Molin. in verbo, in alijs. plures autoritates allegat in 2. vol. conf.

CONCLUSIO LXXIX.

10 Testis dictum primū semper attendi solet. cap. sicut nobis. & Abbas plenē in cap. cum in tua. nu. 9. ver. vltimō hic quæro. extr. de testi bus. vbi ipse distinguendo eam doctrinam egregie explicat. Quod adeo generale est vt eadem procedat, quando aliquis interrogaretur de se & alio, staretur suæ primæ depositioni: Licet contrarium postea in questionib. & tormentis diceret & fateretur. Bart. in l. 1. §. quæstio ni. ff. de quæstionib. Dec. in con. 185. nu. 8. ver. 2. respondetur. Et hæc communem Doct. sententiā esse, quod primum dictum attendatur, scribit consulendo Philip. Dec. in con. 189. nu. 10. ver. 2. principaliter. in prima parte conf. & Rolan. à Valle in con. 16. nu. 23. in primo Tomo conf. vbi ipsi plures autoritates Doct. adducunt.

CONCLUSIO LXXX.

11 Testibus dicentib. se precib. alicuius falsum testimonium tulisse in nullo dandam esse fidem, consulit Fulgo. in con. 173. Et istam veram & communem opinionem esse scribit consulendo Dec. in con. 189. nu. 9. in 1. par. con. Ita quoque refert Rolan. à Valle in con. 16. num. 7. in 1. Tomo conf.

CONCLUSIO LXXXI.

12 Testis periurus repellitur à testimonio, quia tota fides testis p̄det à iuramento, etiam si falsum deponeret super articulo impertinēti, adhuc tamē diceretur periurus. Alex. de Imol. in con. 28. nu. 4. in 6. vol. conf. & Crauet. in con. 6. nu. 19. in 1. par. conf. Et hanc sententiā communem esse ex sententiā eiusdem Alex. scribit consulendo Rolan.

à Valle in con. 7. nu. 22. & 33. in 1. vol. con. & licet in causa ciuili perituriū aut infamia testis purgetur per torturam, & stet dicto testis in tortura, secus tamen est in causa criminali. Dec. in con. 189. num. 11. ver. nec obstat quod infamia. in 1. par. conf. Quod etiam nonnulli Doct. procedere extendunt, vt perituri repellantur à testimonio in ciuilib. etiam emendati de delicto, vt tradit post alios Rolan. à Valle in in con. 16. nu. 11. 12. & 13. in 1. Tomo conf.

CONCLUSIO LXXXII.

13 Testis si qualitercunq; protulerit dictionem (plus) illam nihil operari, cum dubia probatio nihil releuet. c. in præsentia. extr. de probat. In hoc C. vnde legitimi. Communem & veram conclusionem Doct. esse scribit laf. in l. est post tres. nu. 7. & 14. vbi ipse tamen aliquor limitationes præcedenti doctrinæ adiecit. ff. si quis cautionibus.

CONCLUSIO LXXXIII.

14 Testis quando vnum dixit extra iudiciū, & aliud in iudicio solenni cum iuramento, statur secundo dicto: Quia ex quo secundum dictum est iuratum, & coram iudice, præsumendum est pro illo, & quod tunc magis dixerit veritatem. Tūm propter reuerentiā sacramenti, nūm propter iudicis autoritatem, tūm etiam quia tunc liberius loquitur, cum pars non sit præsens. Ioan. Perr. de Ferrar. Papien. post alios in sua pract. in forma opponendi contra testes, in verbosac etiam varij. nume. 2. ver. 2. autem casu. Hanc veram & magis communem conclusionem Doctorum esse dicit Alex. de Imola in con. ducentesimo vigesimo secundo, numero decimotercio. vbi Carol. Molinæ. in verb. solenniter. plures autoritates Doct. hoc asserentium adducit in secundo libro consiliorū. Quæ tamen sententiā recipit aliquor limitationes relatas & explicatas ab Aymone Crauet. in con. 6. nu. 45. & 46. in prima parte con. & Rolan. à Valle in con. 40. nu. 9. cum sequentibus in 1. Tomo conf.

CONCLUSIO LXXXIII.

15 Testes singulares probant quando tractatur de probando aliquid in genere, secundum sententiā magis communiter approbatam. Licet nonnulli contrariam sententiā secuti fuerint. Aymon Crauet. in con. 71. nume. 32. cum sequent. in 1. par. & Jacob. Mandell. Albenis in con. 25. nume. 1. 2. & 3. cum sequent. per multas autoritates ibi adductas.

CONCLUSIO LXXXV.

16 Testes licet fuerint de falso accusati & condemnati, talis sententiā non præiudicat producenti. Ita valde eleganter inquit Bartol. in l. Lucius Titius. nume. 1. Quod licet producenti condemnaretur de falso, hoc non præiudicaret testib. & e conuerso, Licet testis condemnaretur de falso, hoc non præiudicaret producenti. & Bald. nume. 3. Quod crimen falsi ventilatum cum parte, non noceat testi, nec cum teste, officiat parti. Vnde quauis testis accusaretur de falso, non suspenditur processus. ff. de his qui not. infam. & Bartol. in l. si testamentum. nume. 3. ff. de petit. hæred. Quam doctrinam & Cyn. in l. 1. nume. 15. & 16. C. qui accusa. non poss. Bartol. & Bald. in l. 2. & Bald. in l. fin. numer. 7. C. de fide instru. latius profequuntur. Et hanc communem Doct. opinionem esse meminerunt Panor. in con. 16. nu. 6. in 2. par. & Rolan. à Valle in con. 13. numer. 13. in 2. To. con.

CONCLUSIO LXXXVI.

17 Testes nō iuratos iudex admittere possit, si in rescripto illo clausula, omni iuris solennitate remissa, apposta esset: Quia nihil aliud est procedere sine solennitate, quam sine figura. Bartol. in l. filius familiaris. ff. de dona. Ita firmat Felin. in c. dilecti filij. vbi ipse multos Doct. numer. 5. extr. de iud. allegat. Et hanc opinionem magis communem esse inquit Octavian. Cacheran. in Decis. senat. Pedemon. decis. 1. numer. 17. Licet contrariam sententiā ipse Felin. in c. constitutus. numer. 16. extra de rescript. & alij Doct. secuti fuerint, vbi latius declarat d. Octavian. in d. Decis. 1.

CONCLUSIO LXXXVII.

18 IN TRANSACTIONE secundum veriorē & magis communem opinionem, remedium l. 2. C. de rescind. vend. locum habet. Bartol. in l. si quis eum aliter. numer. 5. ver. sic. quæro quid si in contractu transactionis. ff. de verborum obligat. & idem Bartol. in l. 2. numer. 7. ver. sic. quæro vtrum hæc lex habeat locum in contractu transactionis. C. de rescind. vend. Licet alij multi Doct. reclamant Alexand. de Imol. ibid. numer. 8. ver. sic. iuxta hoc quærit hic Bart. & hanc sententiā ipse tutiorem appellat. & laf. num. 13. ver. sic. contra riam opinionem atque Dec. in con. 216. nu. 4. in 2. par. conf. tamen prior sententiā magis æqua & communis est. Calderin. in con. 3. in tit. de transactionib. Ioan. de Anan. in con. 33. numer. 4. & ibi Ludouic. Bolog. num. 7. Fabian. de Monte in tract. de empt. & vendit. in 8. q. prin. numer. 8. cum sequent. & numero 13, inquit: Sententiā Bart. æquiorē

æquiores, & tenendam esse in 5. vol. tract. Doct. Dec. & Mandell. ex communi voto Doct. scribunt hanc magis communem esse. Dec. in con. 60. nu. 4. vers. ex quo infero. in 1. par. & in con. 597. num. 10. in 4. par. con. Mandell. in con. 1. nu. 12. in suis conf. Quamuis nō ignorem Philip. Dec. has sententias contrarias Doct. secundum Philip. Cornæ. doctrinam in con. 27. littera F. vers. non obstat. in 4. vol. con. fœdere di finctionis concordari posse existimasse. Dec. in l. cum te. C. de transf. act. & in con. 203. nu. 4. in 1. par. conf. & in d. con. 597. num. 10. in 4. par. Quia si excessus vltra dimidiū iustæ æstimationis sit in modico, quod tūm procederet opinio negatiua, si autem esset magnus excessus, tūm opinio affirmatiua locum haberet.

CONCLUSIO LXXXVIII.

- 19 Transactionem factam non inspectis nec cognitis verbis testamenti non valere, expressi iuris est. l. de his. l. non est ferendus. ff. de transf. act. l. 1. ff. quemad. testa. aper. Secus autem si iuramentum interueniret, quod habet vim specialis consensus. Bald. in l. 1. nu. 4. vers. secundo quaritur. C. comodat. Quia legib. prohibituē loquēdb. cum iuramento renunciari potest. Ioan. de Imol. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obl. & in con. 11. nu. 1. 4. vers. tamē in d. iudicē videtur. in 2. lib. cō. Bar. Socyn. in con. 103. nu. 6. vers. præterea. in 3. vol. conf. Phil. Cornæ. in con. 6. littera K. vers. tamen iuramentū. in 1. vol. con. Socyn. in con. 116. nu. 75. & 76. vbi inquit etiam sufficere generalē renūciationē in 1. par. con. & Ludouic. Bologn. addit iuramentū tantūm operari, etiam si non vidisset testamentum, nihilominus valere dictā conuentionem & transactionem in con. 32. nu. 9. Quare si per verba generalia omni iuris auxilio renūciatum fuerit, videbitur renūciatum dispositioni d. l. de his. Marc. Anton. Baurerius in tract. de vir tu. & virib. iurament. num. 51. vers. trigesimo quinto. in 5. volum. tract. Doct. Multa autem alij Doc. contrariam sententiam de iure viorē & magis communem esse arbitrantur Philip. Cornæ. in con. 135. littera R. vers. potest. in 2. vol. con. Andr. Barbat. in con. 55. nu. 13. in 2. vol. conf. Quia si renunciatur alicui iuri proeuenti ex aliquo testamento, nisi saltem in specie fiat mentio de tali testamento, renūciationem non tenere. Et hanc sententiam communiorē Doct. opinio nem esse, consulendo post aliorum Doct. autoritatem deductam, scribunt Maria Socyn. in con. 129. nu. 32. in 1. par. conf. Roland. à Valle copiosè factis in con. 13. nu. 27. cum sequent. in 1. Tom. conf. quorum allegationes transcribere non est necesse. Contrarijs autoritatibus & fundamentis satis bene à Valle respondetur.

CONCLUSIO LXXXIX.

- 20 TREBELLIANICAE detractionem, secundum communem Doct. sententiam, testator in suo testamento prohibere potest. gloss in §. si verò expressi. in verbo, substitutus. in Auth. de hereditate & falcid. Bart. in l. Marcellus. nu. 7. vers. secunda quæstio est. ff. ad S. C. Treb. Et hanc sententiam Doct. communem esse, scribunt passim interpretes. Angelus Aretin. in §. sed quia. nu. 3. Instit. de fideicom. hæred. Alex. in con. 67. nu. 1. vers. & licet an dicta prohibitio. in 1. lib. & idem Alex. in con. 5. nu. 16. Sed hodie secundum magis communem opinionem in 3. vol. con. Ias. in d. §. Marcellus. nu. 40. cum seq. & idem in con. 84. nu. 9. vers. tamen tenendo aliam opinionem, quæ apud Doct. videtur esse communior. in 1. vol. & in con. 99. nu. 2. vers. tamen tenendo. in 4. vol. con. Dec. in con. 81. nu. 3. vers. similiter. Marian. Socyn. in con. 137. in 1. par. nu. 6. vers. est enim magis. & in cō. 28. nu. 2. in 2. par. con. Licet autem multi alij Doct. reclamant, eorumq; sententiam viorē esse referat Alex. in d. §. Marcellus. num. 8. vers. & quamquam prima opinio sit satis communis, tamē hæc opinio vior videtur per multas autoritates & fundamenta tūm per Ias. tūm per Alex. adducta. Hanc tamen communem sententiam in filijs primi gradus non procedere testatur allegati Doct. Ias. in d. §. Marcellus. nu. 53. vers. nunc istam communem conclusionem. Dec. in con. 269. nu. 15. in 2. par. conf. Maranta in con. 103. nu. 9. & 10. in 1. vol. con. Socyn. in d. con. 137. nu. 7. Roland. à Valle in con. 12. nu. 6. in 1. Tom. con. Et si Fernand. Vafquius sententiam contrariam remissiuè sequatur in lib. 2. de successore solu. §. 10. nu. 27.

CONCLUSIO XC.

- 21 Trebellianica an per non cōfectionem inuentarij perdatur. De hac quæstione adeo vario modo Doct. loquuntur, vt vix discerni possit, quæ sit vera quæve communis opinio. Quidā dicunt Trebellianicam amitti per non cōfectionem inuentarij, per tex. in §. si verò nō fecerit inuentariū. in Auth. de hæred. & falcid. & hanc sententiā sibi placere scribit Socyn. in l. Marcellus. §. quod autē. nu. 14. vers. circa tertiā quæstionem. ff. ad S. C. Trebell. & ita cōsultit Philip. Dec. in con. 236. nu. 5. vers. quinto queritur de articulo valde disputabili in 2. par. & in cō. 480. nu. 15. cum seq. vers. postremo in isto casu. in 4. par. con. attestando viorē & magis communem hanc Doct. opi. esse, id nōstrit ipse ostēdere per allegationes multarū scripturarū, autoritatū, & præsertim consiliorum, quæ transcribere non est necesse. Sed contrariā opi.

æquiores, benigniores, magis cōmunem & tenendā esse, quod non perdatur Trebellianica per non cōfectionem inuentarij, scribunt nouissimè multorū Doct. autoritates adducētēs Hieron. Cagnol. in l. Papinianus. §. meminisse. nu. 15. vers. sed contraria opinio. ff. de inof. test. in Tom. 1. oper. suorū. Didac. Couarru. in c. Raynuitius. §. 11. nu. 10. extr. de testam. in Tom. 1. Relection. & Roland. à Valle in con. 27. nu. 27. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XCI.

- 22 Trebellianica etsi detrahi solet de substitutione, illud intelligitur de substitutione fideicommissaria, nō autem de breuiloqua, quæ naturæ ralius non continet fideicommissariā. Iam hoc iure. in verb. vulgarem duntaxat. ff. de vulga. §. pupill. sub. & in l. 2. C. de impub. & alijs substitut. vbi Bart. multum cōmendat illum textū. subdens se ita cōsultuisse Doct. in l. ex testamento. C. de testa. milit. Bar. & alij in l. Lucius. ff. de vulg. & pupill. Bart. Socyn. in cō. 6. nu. 2. in 3. vol. con. & Dec. nu. 6. in con. 205. in 2. par. con. testantur sententiam Bart. cōmuniter obseruari, & approbatā esse. Roland. à Valle in cō. 25. nu. 2. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XCII.

- 23 TVTOR, finita tutela tenetur reddere rationē administrationis. l. 1. in fin. l. nisi finita. l. si tutor. ff. de tutel. & ration. distrah. etiā nō requiritur. glo. in Clem. quia contingit. in verb. annis singulis. de religio. dom. Quam communiter approbari dicit Bart. Socyn. in con. 92. nu. 17. in 4. vol. con.

CONCLUSIO XCIII.

- 24 Tutor licet debitū liquidū remittere nō possit, secus tamē est in debito non liquido, vt annotant Accurs. in verb. remittentes. Bart. Paul. de Cast. Alex. de Imol. nu. 4. & Ias. nu. 3. in l. pactū curatoris. C. de pact. Et hanc cōmunem Theoricā & conclusionē Doct. appellatū Panor. in cōf. 39. vers. sed hoc nō obstante. nu. 1. in 1. par. con. Philip. Dec. in cōf. 297. nu. 5. De cuius doctrinæ veritate videatur ea quæ Alex. in d. l. pactū. & alij Doct. in l. præses provinciar. ff. de trasact. tradiderunt. Et hoc dicit ad quæstionē notatū dignā Paul. de Cast. in d. l. pactū curatoris. nu. 2. applicauit. An tutor vel curator possit facere pacē de iniuria illata patri pupilli vel adulti, & remittere poenā. Nā si iniuria fuerit notoria, inquit ille post alios, tutorē vel curatorē non posse, aliā secus. Alij verò & melius responderunt, etiā si fuerit liquida aut notoria, si tamē expediret pupillo vel adulto, tutorē vel curatorē potius remittere, quam vindictam expetere debere, vbi ipse plures autoritates adducit.

CONCLUSIO XCIII.

- 25 Tutorū & curatorū vnusquisq; habet autoritatē in solidū. l. 1. C. si ex plurib. tutorib. vel curatorib. omnes vel vnus agere pro minore vel cōueniri possit. l. fin. C. de author. præstan. Quæ doctrina in officijs publicis autoritate & vtilitate priuatis recepta est. Bart. in l. 1. §. si plures. ff. de exercito. actione. Panor. in ca. prudētia. nu. 14. vers. venio ad secundū mēbrū. extr. de offi. & potest. iud. delega. Et hanc cōmunē conclusionē Doc. esse annotat Dec. in con. 297. nu. 1. vbi ipse querit, an idē in plurib. Syndicis, quorū officium videtur publicum, non solum autoritate, sed etiam vtilitate l. 1. §. quibus. ff. quod cuiusque vniuersitatis receptum sit.

V

CONCLUSIO XCV.

- 26 VASALLVS non tenetur petere inuestiturā à domino feudi, quādo tertius possidet. Quia qui nō habet cōmoditatem feudi, nō tenetur subire onera feudi. Ita tradit Bald. in l. solennib. nu. 6. circ. fin. C. de rei vindic. Idē Bald. in con. 429. in 1. vol. con. Licet alibi ipse in con. 466. eiusdē vol. contrariā sententiā sequi videatur. Priorē tamen sententiā cōmuniter Doct. rāquā cōmuni voto receptā sequitur Petri. de Anchar. in con. 172. nu. 5. vers. postremo cōclusiuē. vbi ipse post Bald. in d. l. solennib. inquit: Quod ad hoc vt Vasallus amittat feudū, requiritur quod sit in dolo. cā. fin. de prohib. feud. alien. per Lothar. Sed nō potest sibi ascribi dolus nō possidendo, cum nō habeat cōmoda feudi, onera subire nō cogitur. Itē non debet ei imputari tempus istud, quādiu litigat cum possessore. Bar. Socyn. in con. 66. in 3. vol. con. Ias. in con. 159. nu. 4. vers. & iste est proprie casus. in 2. vol. con. & per alias autoritates quas deducit Roland. à Valle in con. 18. nu. 17. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XCVI.

- 27 Vasallus potest de feudo testari, quando sibi facta est concessio pro fe & hæredib. quibuscunq;. Bald. in c. imperialem. nu. 19. vers. sed quid si concessum est feudum. de prohib. feud. alien. per Frederic. Et hanc communem sententiam esse referunt Ioan. Francisc. de ripa in l. ex facto. §. si quis ita. nu. 16. ff. ad S. C. Trebell. & Roland. à Valle in con. 42. nu. 13. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XCVII.

3 Vasallus potest dominum suum in ius sine venia vocare. Ita affirmat gl. in verb. salua reuerentia. in vrb. feu. tit. de milit. vasal. qui conuenit est. & ibi hoc annotarunt Bal. nu. 2. in fi. lac. Aluarot. nu. 8. & Mart. de Assit. nu. 2. Licet Spec. contrariam sententiam sequatur in i. de feud. §. quoniam. nu. 33. ver. 17. quaritur, ibi. Item vasallus non debet famosam actionem mouere contra dominum, nec eum vocare sine venia. Cuius sententiam Inf. nu. 4. & Zas. nu. 7. in l. generaliter. ff. de in ius voc. approbatur. Communis tamen sententia Doct. est in contrarium. id ipsum Alex. de Imol. num. 7. & Zas. d. nu. 7. in d. l. generaliter. atrestantibus. Quamuis Alciat. distinguendum esse putet. ut si de ipso fiduciario fundo litigetur, eo in casu impetrari venia oportere, alioquin extra eam causam secus esse, magis enim hi clientes sunt quam liberi. in l. 1. nu. 3. in fi. C. de in ius vocan. Cuius sententiam approbat Mynsing. in §. poenales. nu. 4. In sti. de act. Sed communior est sententia, Vasallum non teneri petere veniam, idque indistincte. Inf. in l. si non forem. §. libertus. nu. 2. 4. ver. in gl. ibi. in l. venia. Zas. in d. §. poenales. nu. 16. ver. quid autem de vasallo. Nic. Euerhard. in locis legalibus. Loco a liberto ad vasallum. non procul a sine. ver. non tamen semper procedit hæc argumentatio. Et hanc sententiam Cameræ assessores secutos esse refert Mynsing. in suis Obserua. Obserua. 92. in 4. Cent. Licet Hartmann. Hartman. in lib. 2. Pract. forens. in tit. de feud. §. 4. in addit. dicat in Camera Imperiali vasallum agere volente contra dominum suum petere veniam, idque processibus inferri debere. Quemadmodum iudicatum est in causi Massovv contra episcopum Camminensem. Cæterum communis Doct. opinio rationibus fortioribus defendi potest.

CONCLUSIO XCVIII.

4 A VECTIGALIBVS inuicem, si semel & pluries soluat, propterea non videtur renunciare privilegio. Bar. in l. ff. de privileg. veteran. nec præiudic. et ibi quo ad futuras solutiones, sed solui in eo quod est solutum. Cy. & Sal. in l. voluntarie. C. de excu. iuro. Sed requiritur quod solutio fuerit facta saltem per 30. annos. ut eleganter profequitur Alex. de Imo. in con. 193. in lib. 2. & con. 33. in §. lib. con. Et hanc communem magis opinionem esse, quoad tollendum privilegium requiritur tempus 30. annorum, quando quaestio in his, quæ reiteratione recipiunt vertitur, secus tamen quando quis passus est se describi in libro debentium soluere collectas & alia grauamina, & ab eo non appellauit. tradit Ludo. de Gozad. in con. 93. nu. 9. ver. non obstant contraria.

CONCLUSIO XCIX.

5 VENATIONEM hominibus suis dominus & Magistratus per proclamata prohibere non potest. l. 1. 2. & 3. ff. de acq. rer. do. feræ igitur bestia. In sti. de rer. diuis. Vnde si dominus faciat statutu, ne liceat venari, aucupari dicitur inferre violentiam, nisi interuenerit consensus eorum, quorum interest, puta, populi. In iuriar. tit. §. si ibi. Et sæpe rescriptum est, non posse quem piscari prohiberi, sed nec aucupari. ff. de iniur. Quod pluribus auctoritatibus comprobat Dec. in con. 197. nu. 1. & 2. & ibi Caro. Mol. in verb. non valet. & in con. 271. nu. 1. & ibi Caro. Mol. in verb. venari. Quam communem Doct. opinio, esse dicunt Inf. in con. 119. nu. 1. in 4. vol. & Roland. Valle, in con. 60. nu. 12. in 2. Tom. con. Quam multis declarationibus & exemplis egregie explicauit lac. de S. Geor. in trac. feu. in verb. & cũ venationib. pag. 112. & in verb. & cũ piscationib. pag. 116. lib. mei. Henning. Goeden. in con. 76. in ord. de iure venandi. Hieron. Schurp. in con. 1. in 3. Cent. & Hartman. Hartman. in lib. 2. pract. foren. tit. de feruit. cap. 7. aucupium & venatio. Et quid si homines aut subditi talibus proclamantibus poenalibus & prohibitionibus non contradixerint, & per longa tempora acquieuerint, tunc dominis ius acquiratur, vel in quasi possessione prohibendi constituantur, valde eleganter explicat Roland. in d. con. 9. nu. 14. cum seq. & in con. 22. nu. 27. eodem Tom.

CONCLUSIO C.

6 VENDOR si dominus est, & possidet, & habet facultatem rei tradendæ, præcisè cogitur tradere. Ita affirmat post Martin. Bar. in l. 1. nu. 12. ver. item quaero. ff. de act. empti. Hanc veram & communem opin. esse dicit Fabia. de Monte in trac. de empr. & vend. in 6. q. princ. ver. ad octauum an venditor cogatur possessionem rei venditæ præcisè tradere. nu. 38. in 5. vol. trac. Doc. Quam sententiam Bal. intelligit, si commodè tradere possit, id est, si res non fuerit subiecta euictioni, & de facili tradi possit. Et hanc esse communem in l. vni. nu. 9. ver. sed vlt. quaero. C. de sen. quo pro eo quod inter. prof. & apostil. Pau. Pariad lectu. Bar. in d. l. 1. in verb. vtrū venditor. Inquit. lib. con. & Dec. in con. 281. nu. 4. vbi ipsi attestantur hanc veram & magis comu. opi. Doc. esse, quos etiam Caro. Mol. in addit. margin. ad con. Alex. in d. con. 28. in verb. ex empto. & in d. c. 282. in ver. Teneatur aduētis quocq; alio rum auctoritatib. qui contrariam sententiā amplixi fuerant, sequitur.

Fine Centuria quarta.

Communium Conclusionum Lau-

RENTII KIRCHOVII,
CENTVRIA V.

CONCLUSIO I.

7 **V**enditor qui solū constitutione emptoris se possidere, non est liberatus perfecte ab actione ex empto, quia tenetur ad realem traditionem. glo. in d. l. Iulianus. §. ex vendito. in verbo, precaria. Cy. in l. 1. nu. 7. ver. 7. quaritur. C. quando liceat ad empti. recedere. Pau. de Ca. in d. l. Iulianus. §. ex vendito. nu. 7. & lab. emptione. nu. 20. ver. alij dicunt contrariū. ff. de pac. lo. Per. de Ferrar. in sua pract. in forma libelli. in causa vendit in verbo, ad tradendum. nu. 2. & per multas alias auctoritates, quas adducunt Alex. de Imo. in con. 28. nu. 7. in 2. Tom.

CONCLUSIO II.

8 Verbum solitus etiam in vno actu verificatur. l. Mela ait. §. sed si alimentis, ibi. Quæ moris tempore præstare solitus erat. & ibi in hoc Bar. nu. 1. & notat hoc præclare Alex. in addit. ad Bar. in verb. hied erfi alimentis. ff. de alimen. & cibari. lega. & idem Bar. in l. 1. nu. 7. circa §. C. quomodo & quando iud. sent. proferre debeat. Alex. de Imo. in con. 5. nu. 23. in lib. 5. con. Pe. Phil. Cornæ. in con. 28. nu. 12. in 3. vol. con. Phil. Dec. in con. 44. 1. nu. 11. in 3. parte con. Et hoc dictū communiter approbatum esse scribunt Pau. de Ca. in d. l. 1. nu. 4. ver. & illud dictū communiter tenetur, & Dec. in l. certi conditio. §. si nummos. nu. 7. ff. si certum petatur.

CONCLUSIO III.

9 Verbum succedere, de quo in auth. præterea. C. vnde vir & vxor secundum communem opin. intelligitur etiam ex testamento. Licet nonnulli Doct. voluerint, quod verbum succedere, intelligatur ab intestato, & non contra testamentum, tamen verior est illorum sententia, quod verbum comprehendat tam successorem ex testamento, & contra voluntatem, quam ab intestato, ut est text. expressus, quem ad hoc annotarunt Bal. Fulgof. Pau. de Cast. Alex. & Dec. in d. Auth. præterea. vbi quarta, in qua debet succedere viro diuiti vxor inop. sita debetur ex testamento & contra voluntatem, sicut ab intestato. Phil. Corn. in con. 4. in 4. vol. con. Socy. Sen. in con. 108. nu. 1. in 1. vol. con. & in con. 121. nu. 7. & 13. in 4. vol. & Roland. Valle, in con. 72. num. 59 in 1. Tom. con. in quibus locis & Socyn. & Valle. hanc communem sententiam esse dicunt.

CONCLUSIO IIII.

10 VESTIVM preciosarū traditio & iocalia facta vxori per virum, non censetur facta causa donationis, sed causa vsus, id est, soluto matrimonio morte viri ista hæredibus eius restitui debent, non vnde nata per vxorem retineri. Et hanc opin. communiter esse scribit consuetudo Pe. de Anch. in cen. 8. nu. 3. ver. probo etiam hoc euidenti ratione. Et Lud. Ro. tradit communem sententiam esse eandem, maxime si preciosa & magnæ estimationis fuerint, in con. 146. nu. 1. ver. tertio casu. Ita quoque voluit Alex. de Imo. in con. 4. 2. nu. 4. ver. item quo ad annulos, & alia quæ non probantur fuisse magni precij. in lib. 5. con. & idem Alex. in con. 15. nu. 9. ver. si, præterea etiam. in 7. vol. con. & in con. 42. nu. 12. ver. nam exceptis his, quæ erant ad quotidianū vsu mulieris, in 1. vol. con. & hanc sententiam iuri magis consentaneam, & communem Doct. opi. esse scribit Cornæus in con. 81. litera l. ver. si non obstantibus in 1. vo. con. & sequitur Roland. Valle, in con. 10. numero. 12. in 1. vol. con.

CONCLUSIO V.

11 VIDVIS & pupillis concessum est ab Imperatoribus privilegium aduersarios suos trahendi immediate corā tribunalibus suis. l. vnica. C. quando Imper. inter pupill. vel viduas, vel miserabil. perf. cognoscat. Eo iuris beneficio vidua vel pupillus gaudere possit, requiritur, quod vidua vel pupillus sit pauper & non diues. Doctores communiter in cap. significantibus. extra, de offic. d. lega. Alexan. de Imo. in con. 121. ver. si secundo respondeo. numero. 14. in l. lib. con. fi. & Andr. as Tiraquel. in l. si vnquam. in verbo, facultatum. C. de reuocand. donat. Et hanc scribentium communem sententiam esse affirmant Kipain l. 1. numero. 48. ff. soluto matrimonio. & Roland. Valle, in con. 10. numero. 12. cum sequentibus. & numero. 20. in secundo Tomo con.

CONCLUSIO VI.

12 VNIVERSITATIS due partes adesse debent ad hoc ut actus valeat. l. nulli ibi cum duæ partes. ff. quod cuiuscq; vniuersita. nomi. l. nomi

nominationum. C. de decurio. lib. 10. Et ex his dualibus partibus debet ad minus consistere maior pars. l. quod maior. ff. ad municipia. Hanc opinionem Legistarum & Canonistarum communem esse inquit Panor. in c. cum omnes. nu. 11. Fel. nu. 33. ver. extra gl. pontifici d. Abbas. & Dec. nu. 11. ver. postremo. ext. de consti. Licet l. o. de Imo. in c. si. nu. 13. ver. item no. ex gl. voluerit hoc solummodo de iure civili procedere, secus vero de iure canonico, cum illud nullibi in iure canonico statuat. propterea secundum iuris canonici dispositionem sufficere maiorem partem vniuersitatis fuisse presentem. ext. de maior. & obe. Sed optimè respondet Deci. q. etiam iura diuina simpliciter dicant attendendum esse, q. a maiori parte sit. d. l. q. maior. l. aliud. §. refertur. ff. de reg. iur. & tamen ea recipere declarationem secundum alia iura, quæ duas partes presentes requirunt. Ergo iura canonica quæ simpliciter loquuntur, ita debent declarari, quia cum hoc expressum sit de iure civili, debet etiam habere locum de iure canonico, cum canones expressè non contradicant, per notata in c. 1. ext. de noui oper. num. Et huius communis sententiæ meminit Dec. quoque in c. licet euitanda. nu. 30. extra, de electio.

CONCLUSIO VII.

13 Vniuersitatis singulorum nomina in instrumento alienationis bonorum necesse est exprimi. Bar. in l. 1. nu. 5. ff. de Alb. scriben. l. in. C. de vend. rebus ciuitatis. lib. 11. Bal. in l. ciuitas. circa fin. ff. si cert. pet. Et hanc Doct. & communem opi. esse, quando tradatur de actibus multum ponderosis. vt de actu alicuius alienationis rerum publicarum, quæ seruando seruari possunt, vel de actu alicuius submissiois, inquit Alex. de Imo. in con. 1. nu. 3. in 4. vol. con. Ita quoque referunt Dec. in d. c. cum omnes. nu. 12. & Roland. a Valle, in con. 90. nu. 21. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO VIII.

14 Vniuersitatis villæ & castra habent restitutionem in integrum, sicut habet Respublica. Ita voluerunt Bal. nu. 2. in fi. Sal. nu. 3. & Pau. de Ca. circa fi. in l. Respublica. C. quibus ex cau. maio. in integ. resti. Licet autem Accur. in verb. resp. pub. ibid. contrariam sententiam amplectatur, & Bar. secundum lac. de Bu. inter villas magnas & paruas distinguat, tamen prior sententia communiter approbatur. Ita consulendo scribit Phil. Cornæ. in con. 148. num. 9. & 10. in 1. vol. con. Sequitur & hanc sententiam Roland. a Valle, in con. 90. nu. 27. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO IX.

15 VSVFRUCTUARIVS fundum fructilem detinet pro fructibus percipiendis, & nihil habet aliud, quàm vel detentionem, vltimè qui volunt, vel naturalem possessionem, vt habet communis opinio, per ea quæ traduntur in naturaliter. in prin. ff. de acq. pos. Ita quoque nouissimè consulendo scribit lac. Hinrichmann. in con. 2. in princ. in 1. Tomo con.

CONCLUSIO X.

16 Vsvfructuarius tenetur prestare cautionem de vrendo & fruendo arbitrio boni viri, quamuis per testatorem ei remissa fuerit, secundum sententiam communiter approbatam, per textum expressum l. 1. vbi Doctores annotarunt. C. de vsu. & habi. Alex. de Imo. in con. 8. num. 10. ver. non obstat. & ibi Caro. Mol. in verb. remitti. in lib. 3. con. Dec. in con. 418. num. 16. Quia talis causa est de forma vsufructus, & debet prestari à quocunq. etiam valde idoneo. Dec. post Bal. in con. 565. Aym. Crauet. in con. 187. nu. 7. in 1. parte. Et hanc communem Doctorum opinionem esse inquit Socy. Sen. in con. 131. nu. 14. in 1. vol. & Roland. a Valle, in con. 92. nu. 1. cum seq. in 1. Tom. con.

CONCLUSIO XI.

17 Vsvfructuarius tenetur conficere inuentarium. l. 1. §. rectè autem facient. ff. de vsufruc. quemad. caueat. Et talis confectio inuentarij per testatorem prohiberi non potest. Et vbi per testatorem esset inhibitiu vsufructuario facere inuentarium sub poena, eo non obstante tenetur illud facere. Panor. in con. 4. nu. 8. ver. formatur & sextum dubium. in 2. par. con. & Nico. Boër. in Dec. suis. q. 61. nu. 12. ver. si. quinimo & fortius. In eo casu tamen cui esset remissa confectio inuentarij non tenetur illud conficere secundum solennitatem, sed sufficeret facere aliquam descriptionem, secundum communem opinionem, quæ appellatur inuentarium. Roland. a Valle, in d. confi. 92. per multas ibi allegatas auctoritates. num. 16. cum sequent.

CONCLUSIO XII.

18 Vsvfructuarius omnium bonorum tenetur ad solutionem iuris alieni, secundum doctrinam Bart. in l. 1. ff. nu. 5. ver. si. quæro. quid si alii cui legatur vsufructus omnium bonorum. ff. de vsufruc. leg. Dec. in con. 278. num. 11. Sed contraria sententia verior est. l. 1. C. si certum petatur. l. 2. C. de hæred. vel act. vend. & hæc sententia communior est, referentibus Dec. sibi contrario in con. 485. Quia creditoribus solutio

debet fieri ab hærede, & hæres debet satisfacere creditoribus de bonis hæreditarijs. Et hoc modo vsufructuarius erit priuatus vsufructu, & hæres proprietate in rebus legatis pro ære alieno soluendo, per tex. in l. vsufructu bonorum legato. ff. ad l. Fal. Ita inquit Pau. de Cast. in l. 1. §. si. in autem. C. de bon. quæ libe. & eodem Dec. in con. 536. nu. 13. & in con. 590. nu. 4. Io. Dilecto in tract. de are restan. tit. 6. de leg. cautel. 42. nu. 7. Socyn. Jun. in con. 109. nu. 13. 14. & 15. in 1. par. con. Aym. Crauet. in con. 187. nu. 1. & Roland. a Valle, in con. 8. nu. 13. in 2. Tom. confi. Vnde inquit Bald. hunc modum seruandum esse, q. primò debet satisfieri creditoribus, & solui funeris impensæ, & fructibus quos testator reliquit in suo patrimonio, tempore mortis, si sufficiunt; sin autem nō, per venditionem immobilium, & de residuo postea legatarius vsufructus habeat vsufructum in con. 87. in fi. in 5. vol. con. Propterea dicit Pau. de Ca. hanc practicam esse, q. hæres antequam tradat bona vsufructuario, deducat æs alienum, & vendat bona mobilia & immobilia, statim solui non potest, & postea detur residuum vsufructuario in con. 388. incip. in causa quæ vertitur Bononij. ver. sed hæres antequam tradat. in 3. col. secundum veterem impressionem.

CONCLUSIO XIII.

19 Vsvfructuarius omnium bonorum non soluit legata, sed onus soluendi legata incumbit hæredibus. Bar. in d. l. in. per l. Sempronio. ff. de vsufruc. leg. Qui vsufructuarius in vsufructu legato concurrat cum alijs legatarijs particularibus. Guido Pap. in Decis. Gratianop. q. 541. nu. 2. Ang. Are. in §. constituitur. nu. 3. Insti. de vsufruc. & in tract. de restan. in verb. item reliquit. d. B. eius vxorem. nu. 7. in 7. vol. tract. Hanc sententiam Doct. communem esse, licet alij refragetur, inquit Socy. Dec. in con. 590. nu. 3. Socy. Jun. in con. 100. nu. 27. & in con. 115. nu. 10. in 1. par. & Roland. a Valle, in con. 8. nu. 26. in 2. Tom. con. vbi ipse hæc sententiam latius declarat post Aym. Crauet. in con. 188. in 1. par. Et ibid. Roland. nu. 36. multis adductis auctoritatibus Doct. declarat communem sententiam esse vsufructuarius omnium bonorum concurrere in vsufructu cum legatarijs. De qua decisione plura scribit Dec. & Cagnol. in l. in toto. ff. de reg. iur. Licet non ignorem Carol. Molin. hanc doctrinam aliter explicare in suis addit. ad cō. Decij. in con. 607. in verbo. omnium.

CONCLUSIO XIII.

20 VSVRARIVS an poena aliqua criminaliter puniri possit, Dōc. dubitarunt, & voluit Butri. in l. improbum. C. ex quibus causis infam. Irrogatur vsurarium committere dolum in exigendo vsuras contra iuris prohibitionem, & ideo teneri crimine stellationatus, & puniri poena extraordinaria. Cum iure sit receptum q. pro quolibet delicto etiam priuato, ratione inter esse publici procedatur ad poenā extraordinariam. l. locatio. §. q. illicitè. ff. de publico. Baptif. Caccialupus in repet. l. cunctos populos. nu. 49. C. de sum. trin. & fide casti. Per. Phil. Corn. in con. 10. nu. 11. & in con. 159. nu. 4. in 3. vol. con. Robert. Maran. in tract. de ord. iud. in par. 6. nu. 198. cum seq. & in disput. 5. que est in fin. eiusdem tract. de ord. iud. Et hanc sententiam post aliorum quorundam allegatas auctoritates sibi magis arridere, quia est magis communis, inquit Alciar. in c. 1. nu. 54. ext. de offi. iud. ordi. vbi ipse argumenta quæ in contrarium adduci solent, soluit. Alij verò contrariam sententiam sequuntur, cum sit crimen Ecclesiasticum. gl. in verb. secundum quod. in d. c. 1. cum q. criminaliter, quia hoc legibus non exprimitur, crimine stellationatus agi non possit. Nam tale crimen requirit dolum, qui non videtur interuenire ex quo ipsi contractus sunt partibus consentientibus. Bal. in d. l. improbum. nu. 2. ver. ex quo crimine. & Sali. nu. 3. Vnde volenti & consentienti non fit dolum. nemo videtur fraudare. ff. de reg. iur. Et hanc sententiam multis argumentis confirmat Phil. Dec. in con. 170. Sequitur eandem idem Dec. in l. roga si. §. si tibi. in fi. ff. si ce. pe. Et horum sententiam approbarunt & alij, lat. in con. 153. nu. 3. ver. condescendo ad secundum dubium. in 4. vol. con. Ripa in c. decernimus. nu. 8. ext. de iud. Crauet. in con. 6. num. 101. Et hanc sententiam magis communem esse, argumentis in vtramque partem adductis, & contrarijs solutis, refert Roland. a Valle, in con. 75. nu. 13. cum sequentibus. in 1. Tom. con. Licet Carol. Molin. priorem sententiam defendens opinionem Butrigarij vbi que sequatur, in suis addit. ad con. Dec. in d. con. 170. in verbo. stellationatus. & in tract. contract. & vsur. reddituum que pecunia constitutorum in 10. quæst. ver. hic occurrit quæstio. nu. 156. in 5. vol. tract.

CONCLUSIO XV.

21 Vsurarius manifestus, quemadmodum prohibetur testari, secundum dispositionem e. quamquam. de vsur. in 6. ita etiam prohibetur donare causa mortis. Hanc magis communem opinionem Doct. esse dicunt Alexand. de Imo. in l. discretis. num. 2. multis adductis auctoritatibus. C. qui testamen. facere poss. & Ioann. Dilect. in tracta. de are restan. titu. 1. de his qui non habent testamenti fact. cautel. 8. nu. 2.

CONCLUSIO XVI.

12 **VSVRAE** quando petuntur non tanquam vsuræ, sed tanquam interesse, omni iure sunt concessæ & permittæ. conquestus. & ibi gl. in verb. de feudo. c. salubriter. vbi Doct. C. de vsur. gl. & Doct. in l. curabit. in verb. ratio. C. de act. empti. Doct. in l. 2. C. de vsur. Socy. Sen. in con. 133. allegans elegantem tex. in l. focium qui in eo. nu. 3. in 1. vol. con. Phil. Dec. in con. 39. nu. 4. circa fi. Et hanc sententiam communi- ter Doct. approbare scribunt Pe. Phil. Cornæ. in con. 145. nu. 7. in 2. vol. & Rolan. à Valle, in con. 14. in prin. in 2. Tom. con. Quam materiã egregiè & copiosè proficitur Caro. Mol. in tract. contract. & vsura- rum, reddituumque pecunia constitutorum. nu. 25. cum seq.

CONCLUSIO XVII.

13 **Vsvra** pro dote non soluta viro debentur, & licitè etiam in foro conscientia ab eo exiguntur, propter onera matrimonij. Quare maritus dotem & fructus dotis percipere dicitur l. dotis fructus. ff. de iure dot. l. pro oneribus. C. eo. tit. & idè propter compensationem onerum promissio alicuius rei, seu fructuum alicuius prædij loco alimen- torum, vel vsurarum, valet. c. salubriter. ext. de vsur. Bar. & Doctores in l. si insulam. §. vsuras. ff. sol. ma. Bal. & alij in l. si. §. præterea. C. de iure do. & hanc sententiam veram & communem esse scribit Pe. Phil. Cor- næ. in con. 212. nu. 1. in 3. vol. con.

CONCLUSIO XVIII.

14 **Vxor** non potest sine consensu mariti vel propinquorum, si ita in statuto esset prouisum, testari. Nam potestas testandi vni magis quam alteri concessa, & declaratio qui testari possint, vel ne, dicitur de iure ciuili introducta, vt per Dy. & alios in c. indultum. de reg. iur. in 6. Vnde cum statuta in ciuitate quapiam dicantur ius ciuile. omnes populi. & ibi Bar. & alij Doctores, inferunt qd tale statutum valere de- beat, quasi limitatum potestatis testandi mulieribus de iure comu- ni concessæ. Ita expressè affirmat Ang. de Peru. in §. prouinciarij. Au- then. vt factæ nouæ constitutiones. Contrariam sententiam multi alij Doct. approbarunt Pau. de Ca. in l. ex facto. nu. 6. Fran. de Acoli. Arct. nu. 7. Alex. de Imo. nu. 14. ff. de vulg. & pup. subft. Et idem Alex. de iure ita respondit in con. 155. nu. 6. ver. in tantum quod dicit Pau. de Ca. in 2. lib. con. & in con. 55. nu. 8. ver. præterea. in lib. 1. conf. Et hanc esse veram & communem sententiam inquit Iaf. in d. l. ex facto. nu. 9. Li- cet ipse ibidem contrariam sententiam defendat. ver. ego teneo con- trarium. Quam etiam Maria. Socy. Iun. in puncto iuris iustineri posse arbitrari in l. stipulatio hoc modo concepta. ver. 2. vbi ipse à nu. 3. in ver. ex isto textu, cura nu. seq. ff. de verb. obl. egregiè illam doctrinam explicat. Verum hanc quæstionem in vtramque partem multis addu- ctis hinc inde argumentis & autoritatibus, Doct. latè & copiosè And. Tiraq. in tract. de legibus conub. ff. gl. 5. nu. 94. ver. Imò verò sunt qui negant posse statutum, cum seq. 95. 96. 97. & 98. & in gl. 8. nu. 120. ver. l. & in eadem quoque sententia proficitur.

CONCLUSIO XIX.

15 **Vxoratus** qui rem habuit cum soluta, non potest accu- sari de adulterio. gl. in l. in verb. declarat. & ibi Bal. nu. 3. C. ad l. iul. de adul. Sal. in Auth. ex complexu. C. de incest. & inutil. nup. l. si qua illu- stris. nu. 4. C. ad S. C. Orfic. & in d. l. 1. nu. 2. Alex. de Imo. in con. 129. ver. plus dicit non procul à sine. conf. in lib. 1. Quoniam adulterium dicitur alieni thori violatio, & quasi transitus ad alterius thorum, vel transitus thori vnus ad alterum. Vnde nõ est adulterium, si maritus aliquam solutam cognoscit. Host. in sum. in tit. de adul. §. 1. quid sit adul- terium. Barth. Socy. in con. 148. num. 3. & Bal. de Bartolinis in subscri- ptione consilij. nu. 8. in 1. vol. con. Propterea vxoratus non potest rati- one illius delicti criminaliter, secundum iuris ciuiliis, dispositionem, puniri. Ang. Aret. in §. nouissimè, nu. 4. In sti. de S. C. Orfi. Dec. in con. 311. nu. 1. & Bernhar. Vuurnaberus in pract. Obserua. lib. 1. sub titu. de matrim. c. 9. vxores duas habens quomodo puniatur. Et hanc indubi- tatem Doct. sententiam appellat Rolan. à Valle, in conf. 74. nu. 12. in 1. Tom. con. De iure verò canonico coniugatus dicitur committere adul- terium, etiam cognoscendo solutam. c. nemo. c. dicit. 32. q. 4. Ita anno- tat Panor. ratione illius textus. in c. transmissæ. nu. 5. ext. de eo qui co- gnouit consanguineam vxoris suæ. addit. in d. l. 1. C. ad l. iul. de adul. & Lancidorus Conrad. in suo prætorio & curia. breuiario. cap. de adulu- numc. 2. & 3.

CONCLUSIO XX.

16 **Vniuersitas** potest per particulares homines posses- sionem præscribere, absque eius mandato, dummodò sententia vniuer- sitatis vel eius regendum interueniat, quæ scientia per patientiã præ- sumitur, & patientia loco mandari habetur. Hæc videtur esse commu- nis opinio. Doct. referente Hieron. de Monte in tract. de fini. regen. ca. 72. quoniam ipse ibi latius proficitur.

CONCLUSIO XXI.

ADULTERIVM non committitur si quis habuerit ræ cum vidua, cū illud dicatur violatio alterius thori, quasi ad alterius thorum accessio. c. lex illa. ver. adulterij verò. 36. q. 2. Marian. Socy. Sen. in rub. nu. 3. & in c. 2. nu. 5. ext. de adul. Phil. Dec. in car. si clericus. §. de adulterijs. nu. 1. ext. de iud. Sed futu- rum, quod proprie dicitur cum vidua vel virgine. l. inter stuprum. ff. de verb. sig. cū similib. adductis per Dec. in d. §. de adulterijs. nu. 1. cu- ius poena est publicatio dimidiæ partis bonorū, si persona honesta sit, sed eadem l. In sti. de pub. iud. Alex. de Imo. in con. 13. nu. 4. in 7. vol. con. Ang. in tract. malefici. in verb. Che hai adulterato la mia dona. ver. quæro, quid sit poena stupri. nu. 53. Hipp. de Marl. in conf. 83. nu. 29. & Thom. Gram. in voto 17. nu. 2. Si verò humilis fuerit persona, tunc est poena coëtionis corporis cum relegatione. d. §. sed eadem l. Iul. Azo. in sum. C. ad l. iul. de adul. ver. nunc de stupro dicamus. nu. 23. Alex. in d. con. 13. Rolan. à Valle, in con. 35. num. 23. 24. 25. & 26. in 2. Tom. con. Guil. de Cu. in l. raptores. C. de epi. & de quem refert Thomas Gram. in voto. 4. nu. 23. in quibus, Quod si quis cognouit virginem vel vi- duam sine violentiã & sine armis, non habet locum poena raptus, sed si est nobilis, debet amittere dimidiã partem bonorum, si persona vilis, debet corporaliter puniri, non tamen vt moriatur. d. §. sed eadem l. cū ibi in textu dicatur, sine vi stuprauerit. Idè de talis poena non excedit re- legationem. Id quæ etiam procedit, etiam si mulier honesta volens cog- nita fuerit, quia habebit locum talis poena siue volens, siue nolens, cum præsumatur seducta bonis verbis. l. vnica. §. 1. C. de rapt. virg. se- cū si violentia interuenit. d. l. vnica. Quod latius declarat. Andr. de HERN. in tit. quæ sint regalia. in verb. contrahentium incestas nuptias nu. 40. ver. multis videtur hoc esse verum. Alber. de Gandino in suo tract. malef. sub rub. De multis quæstionibus dependentibus à statutis quæ incidunt circa maleficiã. ver. item pone quæstionem de factio. nu. 19. Hipp. de Marl. in suis sing. sing. 65. lo. Caccialupus in l. si qua illu- stris. C. ad S. C. Orfi. Lud. Carerius in sua prac. crim. §. circa igitur quæ- tum de stupro. nu. 5. cum alijs seq. pag. lib. mei. 205. Follerius in pract. crim. in verb. & si confitebuntur. ver. ad quorum corroboratiõem. nu. 16. Ex quibus apparet hanc communem sententiam Doct. esse, quo- iure etiam vitur. si Iudæus tale delictum cum Christiana vidua vel virgine perpetrasset, vt pulchrè consulendo scribunt Alex. de Imo. in d. con. 13. & Rolan. in d. con. 35. quorum dicta & rationes non trans- scribo.

CONCLUSIO XXII.

17 **ADULTVS** curatore carens iuramentum deferre potest. Ita in specie post alios affirmat Iaf. in quibus, eam opinionem communiter approbatam esse. in l. iusturandū. §. pupillus. nu. 12. ver. quid autè esset, si adultus non haberet curatorem. ff. de iure iur. De qua quæstio- ne multum scribit Rolan. à Valle, in conf. 54. in princ. & seq. nu. in 2. Tom. conf.

CONCLUSIO XXIII.

18 **ALIMENTA** petere nõ potest mulier ab hæredibus primo an- no dilationis, à l. hæredibus mariti statuta, finito, ad soluendum ei do- tes consistentes in pecunia. Doct. in l. diuortio. ff. sol. ma. l. vnica. §. ex- actio. C. de rei vxor. ac. Quia cum mulier primo anno elapso in sua po- restate habuerit exigere dotem, quam repetere neglexit, ibi impu- bit si ille non exegit, & idè per eam non possunt peti alimenta ab hæ- redibus viri, per ea quæ notantur per gl. & Doct. in l. 1. C. de sent. quæ sine certa quanti. profer. vbi qui habebat in potestate exigere fortis, non potest deducere in iudicium vsuras futuri temporis, quas alias deducere potuisset. Alex. in d. l. diuortio. num. 23. Et hanc sententiam communem esse in quibus Alex. de Imo. in con. 27. in 4. lib. con. Iaf. in d. l. diuortio. nu. 22. ver. circa quintam conclusionem. & Rolan. à Val- le, in con. 55. nu. 1. in 2. Tom. con. Quam doctrinam restringit ibid. lo. à de Imo. nu. 6. ver. Idem videtur si hæredes viri fuissent in mora restitu- endi dotem, & mulier fuerit consueta pecunias suas ad honestum lucrum mercatoribus dare, tunc ratione moræ deberet haberi ratio interesse consentitis in lucro, quod verisimiliter mulier percipisset, per ea quæ notantur in l. 3. §. ff. de eo quod certo loco. cuius sententia legitur Alex. de Imo. in d. con. 27. in verb. cõiucta. littera A. Alias ex communis sententia, licet plerique alij contrarium teneant referente Barth. Socy. mulier post annū etiam data mora restituendi dotem, non possit alimenta petere, per multas autoritates. in con. 126. nu. 5. ver. quibus præmissis. in 1. vol. & in con. 180. numc. 6. quod est repetitum in 2. volu. conf.

CONCLUSIO XXIII.

19 **ANTIQUVM** factum dicitur spacium quadraginta annorū, secundum opinio. Ant. de But. in c. veniens. 1. ext. de testibus. Plures autoritates adducit Barthol. Chassan. in conf. 17. numc. 19. Alj vo- luerunt

Iuerunt quod hoc iudicis arbitrio relinqueretur, quando tempus dicitur de antiquo in materia probationis. Anto. de But. in c. quoniam contra. ext. de proba. Alex. de Imo. in con. 4. nu. 12. in 2. lib. cō. Marth. de Afflic. in Dec. S. C. Neapo. Dec. 83. nu. 7. Alij dixerunt, q̄ requiretur tempus centum annorum metam excedens. Alex. de Imo. in con. 6. nu. 7. in 1. vol. con. Quod latius declarat Phil. Dec. in c. 1. nu. 7. extr. de app. & in con. 13. incip. pro tenni facultate mea. nu. 8. In fin. l. cō. aliquis. C. de iure deliber. & nouissimē Craner. in tracta. de antiquita. temp. §. 1. incip. circa primam partem. & sparsim in eod. tracta. & ibid. nu. 7. dicit hanc tertiam opinionem communem esse, quæ tamen non procederet, quando non ageretur de magno præiudicio, quia tunc sufficeret 40. annorum spacium, ad inducendam plenam probationem, prout exemplificari posset in finibus Dicoceum, quia non sunt magni præiudicij, secundum Abb. in c. cum causam. in 1. notab. ext. de proba. seu arbitrio iudicis relinqueretur. Hiero. de Monte post alios in tract. de finibus regen. cap. 70.

CONCLUSIO XXV.

- 5 APPELLATIO vbi ex natura causæ in possessorio est prohibita, pariter etiã prohibita videtur supplicatio. To. de Imo. in cō. 142. Phil. Dec. in l. si. nu. 50. C. de edic. Diui Adritol. Nā nō potest appellari in causa possessoria, quia præiudicij reparari pōt in petitorio, & ista ratio etiã militat in supplicatione. Licet Pau. de Ca. in d. l. si. nu. 16. cō. trariam sententiã sequatur, præcedentē tamen obseruandam esse inquit Phil. Dec. in d. nu. 50. Nā qui non potest appellare a sententiã quæ transit in rem iudicatam, pariter aduersus eam supplicare non potest, cum in vanum imperatum videatur, quicquid dicitur contra sententiã quæ transit in rem iudicatam l. si. vbi gl. & Doct. C. vt lite pend. Hanc tamen opinionem tanquam magis approbatam sequitur Roland. a Valle, in con. 38. ver. quibus tamen non obstantibus. nu. 10. cum seq. in 2. Tom. con.

CONCLUSIO XXVI.

- 6 Appellatio admittitur in omnibus possessorijs, secundum cōmunem Doct. sententiã, de iure canonico per rex. in Clem. vnica. & ibi Card. in 1. oppositi. de cau. posses. & propria. Frideric. Senen. in con. 76. incip. Domino adiutori. Alex. de Imo. in con. 99. ver. & prasuppono primò. in 5. vol. con. Sed de iure ciuili secundum communem opinionem. vnica. C. si de momen. pos. fuer. appel. c. ex quæstione. ext. de resti. spol. l. si. in con. 60. nu. 5. in 1. vol. & in con. 187. in 2. vol. con. si. Phil. Dec. in l. 1. nu. 6. C. de bono. posses. secundum tab. & Roland. a Valle, in con. 38. nu. 13. in 2. Tom. con.

CONCLUSIO XXVII.

- 7 Appellationem si tollat statutum illud quidem valet, nō tamen a tali statuto supplicationis vel querelæ recursus tollitur, cum sint diuersa remedia, vt d. est in verb. appellare nō licet. Appellatio enim arguit iniquitatem vel imperitiã iudicantis. l. 1. ff. de appel. supplicatio verò vel querela respicit proprij erroris veniam, vel aduersarij circumventionem. l. 1. §. præfati etiam prætorio. ff. de minorib. Bald. in l. si. §. ff. C. de tempo. appel. Hippo. de Mar. in sua pract. crimin. §. oportumē. nu. 53. m. h. ver. vltra prædicta. Et hanc Doct. communem opinionem esse inquit Phil. Dec. in con. 333. nu. 2. Quam tamen latius explicat Roland. a Valle, in con. 38. nu. 7. 8. 9. & 10. in 2. Tom. con.

CONCLUSIO XXVIII.

- 8 ARGUMENTVM a contrario sensu habet locum in vltimis voluntatibus. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testa. l. si cum dorem. ff. sol. mat. lapud antiquos. C. de fur. Et hæc est communis conclusio Doct. referente Rode. Suarez in allegat. suis, Alleg. 1. nu. 1. Sed de hac doctrina latius scribunt Euerhar. in locis argu. legalium in loco a contrario sensu. & Viuius in suis communibus opinionibus in verbo, a contrario sensu.

CONCLUSIO XXIX.

- 9 **C**API non potest quis ad instantiam procuratoris non habentis speciale mandatum. Hanc communem opinionem esse. meminuit Lud. Ro. in con. 24. 1. nu. 11. ver. 2. principaliter, nisi in mandato adit clausula cū libera & plena potestate, quæ idem quod speciale mandatum operatur Phil. Dec. in con. 404. nu. 6. In fin. l. si procurator. nu. 11. in 3. notab. C. de procur. & nouissimē Pet. Ioan. Anch. in lib. 2. famil. iuris quæst. q. 3. nu. 18. & 19.

CONCLUSIO XXX.

- 10 CAPTURA & incarceration non conceditur etiam in causis criminalibus nisi antea fuerit habita aliqualis informatio. licet indicia sufficientia ad torturam non præcesserint. Quam tamen sententiã multi improbare videntur. Bar. in l. cū eo. alijs l. sacrilegij. §. Labeo. nu. 2. ff. ad l. l. pecun. iniquiens. Pro causa criminali indistincte aliquæ capi posse, q̄ ibi Alex. in verb. capi a iudice. approbat per autoritatē Bal. si dicentis, in criminali semper incipi posse a captura. in l. cōsentane. nu. 11. ver. sed in criminalibus id quæ etiam videtur esse de mente do.

Bartoli. ibid. nu. 12. ver. sequitur tertia pars. ibi. dicit gl. regulariter ordinarius potest capere personam quando vult. C. quando iudex sentent. profer. debeat. & in l. 2. nu. 3. ver. si. & not. q̄ iudex in criminalibus potest incipere a captura personæ. & ibi apostilla. in verb. criminalibus. C. de his qui latro. vel alios criminis reos occidit. Ang. de Perus. in §. scientes. nu. 8. ver. sed an potestas. in auth. vt iudices sine quoquoq̄ frag. per rex. in c. si clericos. ext. de sen. ex com. Alex. de Imo. in cō. 240. nu. 3. ver. 4. quando obijcitur crimen alicui, est in arbitrio iudicis adhibere modum custodiæ circa personam talis, ne processus & sententia redderentur postea illusoria l. 1. ff. de custo. reor. & ita illam l. summat. Bar. & intelligit, ibi, & iudex etiam ante inchoatum processum, laborante aliqua suspicione contra aliquem de delicto potest incipere a captura personæ. adducens Bal. in l. si quis curialis. nu. 1. ver. not. hic argumentum. C. de epis. & cler. & nonnullos alios locos ex Bal. Paris de Pur. in tract. de iudic. in verb. captura. nu. 13. & in ver. an potestas possit. & in verb. quia plerumque. nu. 1. pag. lib. mei. 357. in 2. vol. trac. refert. Quod quoque multi intelligunt iudici concessum esse indicij nō præcedentibus. Bal. in l. et si certus. ff. ad Sylleia. Ang. in l. ite apud Labeonē. §. quæstionis. ff. de iniur. prout illos allegarunt & secuti sunt Hi. p. de Mar. in l. 1. in 1. notab. nu. 1. ff. de quæst. & in suis sing. sing. 93. incip. iudex licet sine indicij. & Cyril. Fulgeon. in l. summat. crim. in 3. part. tit. de poe. iud. malè iudican. §. 2. nu. 7. ver. sciendum est, q̄ in maleficijs quando cunque placuerit a captura incipere, ei permittitur. & Io. Bertach. in suo aureo Repert. in verb. captura permilla est in criminalibus, & in verb. malefactor capi potest. Sed priorem sententiã, requirit informationem aliqualem Doct. tanquam magis communem amplectuntur. Sal. in l. nullus. nume. 4. ver. nota quinto. C. de exhib. & trāsmitt. reis & idem Sal. in l. si circa si. si rectè intelligatur. C. de qua. ff. Ang. Are. per ea quæ ipse scribit in tract. malef. in verb. hæc est quædam inquisitio. ver. secundò principaliter. nu. 30. in verb. q̄ fama publica præcedente. nu. 4. ver. animaduertendum est. & Augu. Apofill. post. nu. 7. in apof. incip. tu autem adde hic in quæstione. Et idē Aug. hoc adhuc melius declarat, in verb. iudex cōmilit q̄ lacus. nu. 4. ver. sed cauti iudices prouident, quia habita quali quali informatione de delicto iubent reum capi, si crimen sit tale quod poena sit corporis afflictiva, ne verbali citatione præcedente reus aufugiat. Franc. Brun. in tract. de iudic. & tortu. in q. 9. 2. par. num. 4. ver. & aduerte. licet ipse nonnulla addat. Dec. in con. 189. in si. Hippo. de Mar. in l. qui cæcē. nu. 19. ff. ad l. Cornel. de Sicar. allegans Ang. dicentem non valere capturam quam iudex decreuit contra allegatum suspectum, nisi iudex cognouerit de qualitate personæ, in l. si ab arbitro. §. 1. ff. qui factus. cog. & in d. l. 1. nu. 1. ff. de quæst. Quamuis ipse ibi dicat in criminalibus causis si iudici videatur posse illum a captura etiam indicij nō præcedentibus incipere, per autoritates antea adductas, tamen potest a iudicis Sal. autoritatem antè indicatam, requirementem probabilis aliqualis informationem, quam sententiã Hip. latius declarat in l. qui cæcē. crim. in verb. constante. nu. 1. 2. 3. 4. & 5. Et hanc sententiã tanquam magis approbatam recentiores scribentes secuti sunt, Pe. Foiler. in pract. crim. in rub. notatus captus. nu. 1. Marc. Ant. Blanc. in tract. de indic. ff. ad l. fin. de quæst. nu. 6. dicens illam conclusionem communem esse, q̄ iudex habita aliquali informatione possit procedere ad torturam & incarcerationem rei. Aegid. Bos. in tract. rer. crim. tit. de captu. nu. 3. aens ita cōmuniter decidere Doct. in d. c. si clericos. Ita etiam intelligitur Bal. in l. q̄ si euitandi. in si. Quod quis non debeat capi ante iuramentum fidem, vel probabilem suspicionem de recessu. C. de conduct. ob tur. cau. & Alex. in l. neminem. in verb. permiserit. C. de custo. & exhib. reor. Bal. in d. l. q̄ euitandi. allegat quoque Rober. Marant. in tract. de ordin. iud. in verb. de citatione. 1. memb. iudi. nume. 60. ver. hinc dicit. Marc. Ant. Blanc. in sua pract. crim. §. ijs sic præmissis, ventendo modo ad materiam de defensionum reorum. nu. 26. ver. sed aduerte cir. prædicta. pag. 126. Roderic. Suarez in suis allega. c. vlti. de iudicij. in caus. crim. nu. 5. ver. practica iuridica est hæc, q̄ vbicunque aliquis acculatur de tali crimine, cuius poena sit corporis afflictiva, informatione prius a testibus habita, sine aliqua citatione verbali, mittunt Algazelum ad capiendum reum. & sic prouident iudices moderni, ne si verbali citatio præcederet, accusatus conscius de crimine, arripere fugam. Hoc probat rex. singularis in l. nullus. C. de exhib. reis, ibi, ei verò qui reducendus erit. iuncta gl. singulari, ibi super parte erit, quæ dicit, scilicet re & verbo, per quæ dicit ibi Sal. Quod approbatur practica qua vtuntur iudices, quia informatione habita de maleficio, & malefactoris, & sine alia verbali citatione, mittit ad capiendū reū, ne alius conscius de crimine fugam arripere. & nu. 7. ver. & ad hoc vt sit carcerandus, sufficit q̄ summam per aliquam informationem constet de delicto. Lancillot. Cōra. in suo prætorio & curia. Breuia. tit. de cap. nu. 2. & 3. Fran. Casenus in suis sing. q. crimina. c. 9. de captu. & carcere. in prin. in vol. tract. crim. Anno, 2704. Venerijs impressorum. & ita respondi de iure reipu. Vuis mariensi, quam prudentissimus consul Dionysius Sager. per multos annos fideliter & cū summa dexterritate gubernauit. Quæ sententiã Iul. Clarus in l. 5. sen. §. si. in q. 28. rectè & d. c. tē explicat, q̄ iudex habita informatione debeat formare inquisitionē, & de

& deinde capi fua re rem intelligi de processu informatiuo, qui formatur a iudice assumendo indicia & informationes contra aliquem specialiter, ex quibus iudex deinde elicit titulum criminis, qui est forma & substantia ipsius inquisitionis siue processus, de quo ipse ante fecerat mentionem in q. 3. ver. & aduerte. Ceterum hic Basis & fundamentum sit huius doctrinae. I. ff. de custo. & exhibi. reor. qua asserit Vlpianus, de custodia reorum pro consulem ostimare solere, vtrum in carcere recipienda sit persona, an militi tradenda, vel fideiussoribus committenda, vel etiam sibi, hoc autem vel pro criminis quod obijciatur quatenus, vel propter honorem, autem propter amplissimas facultates, vel pro innocentia personae, vel pro dignitate eius qui accusatur facere solet. Quare si iudex omnia talium circumstantiarum consideratione, quem carceri manciparit, quem non debet, potest iniuriarum agi contra talem iudicem. In eod. magistratibus. ff. de iniur. & ita iudicatum esse in Camera Imperiali meminit Frederi. Schneck ex liberis Baronibus a Tautenberg, in suo Viridario cōclu. Iudiciariarū, conclus. 97. Et si tamen in criminalibus aliquando propter suspicionem fugerit, Iac. Nouel. in tract. crim. in 1. c. incip. superioribus annis. ver. si indicia quae praecedere debent. nu. 23. in si. sibi. Quae quidem regula relinquatur arbitrio iudicis, an a persona captura incipere velit. Bar. Bal. in d. l. consentaneum. Alex. in addit. Bar. in d. l. sacrilegij. §. Labeo. Si tamen is qui capi iubetur offerat idoneos fideiussores, audiendus est, nec debet iudex reculare fideiussores, nisi fortassis essent crimina grauiora, in quibus cautioni fideiussoriarum credi non posset. d. l. diuus. 1. ff. de custo. reor. Dicuntur autem grauiora crimina ex quibus imminet supplicium mortis. Specu. in tit. de accusa. §. 1. Qualiter autem in accusatione procedendum sit. nu. 8. ver. sed pone. qui eleganter ibidem distinguit fideiussores non admitti in grauius, ac in non grauius esse recipiendos. & dicit Bar. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. nu. 2. ver. 3. nota. ff. qui facit d. cog. n. raptum ducere eum qui vult dare fideiussorem idoneum, iniuriam esse, & sic magistratum teneri iniuriarum, qui in carcere detinet volentem cauere idonee. Idem tenent Ang. Pau. de Cast. & Ias. in d. §. qui pro rei. volentes. Quod iudices qui aliquem capi iusserunt fideiussoribus non acceptis iniuriarum possint conueniri. Vnde dicit Albe. ibid. nu. 8. Mihi iniuriam facit trahendo me personaliter ad iudicem, si sanis dare volo de me praesentando. & inquit ibi Alex. quod in omnibus casibus in quibus in causa criminali non potest carcerari, dimittendum esse qui ducitur, id est, qui capitur dato fideiussore, & si capus esset, relaxandum, tenerique iniuriarum iudicem, qui fideiussorem idoneum non acceptat, & ep. de criminali asseritur. Iason intelligit, si pro criminali pecuniaria poena sit inferenda, per d. l. 1. 2. & 3. ff. de custo. reor. in d. §. qui pro rei. num. 4. in 2. notab. Ita in specie consulendo scribit Vdalicus Zas. in cons. 19. nu. 26. 27. 28. 29. & 30. in lib. 1. con. & Hieron. Schurp. in con. 87. nu. 1. 2. & 3. Cen. His addantur quae refert Pau. Grilland. in tracta. de relax. carcerat. tit. de fideiuss. reor. sup.

CONCLUSIO XXXI.

3 CAVTIO iuratoria non admittitur, vbi alio remedio consultum esse potest vtrique parti, quam per iuratoriā cautionem. Ita vult rex. in l. si constante. §. quoriam. vbi Pau. de Ca. nu. 3. & Alex. de Imo. ver. sed contra istum rex. annotarunt. ff. sol. mar. Et hanc communem Theoricam esse refert adiunctis exemplis & declarationibus Roland. a Valle. in con. 43. nu. 49. cum seq. in 2. Tom. con.

CONCLUSIO XXXII.

4 CIVES habitantes in aliqua ciuitate, similiter Originarij, vel habitantes in territorio domini habentis merum & mixtū imperiū, tenentur et praestare iuramentum: Quod adeo generale est, siue teneant res feudales a domino, siue nihil teneant, sed solum habitent, siue faciant aliquam artem siue mercantiam vel aliquam industriam, debent per iusiurandum a securare dominum, & iurare. Ita habentur text. de Vasa. & familiar. toto tit. de feud. qualiter iurare deb. Vasa. Domino fidelit. vbi And. de Iern. nu. 2. & 3. Bal. num. 2. vbi ipse triplex iuramentum, iuramentum Vasa. iuramentum domestici, & iuramentum quod praestant ratione iurisdictionis subditi, eruditè explicat. Quod latius ibi profecquitur d. Aluarot. nu. 1. & ibi in tertia specie iuramenti fidelitatis, dicit ipse, quod hoc domino praestetur, vel ratio ne bonorum non feudaliū, quae ille tenet in loco subiecto iurisdictioni domini, vel ratione habitationis, quam habet in d. l. supposito iurisdictioni domini. Vnde ratione iurisdictionis quam habet dominus in eum, vel ratione bonorum tenetur habitans fidelitatem iurare, propter illud iuramentū a securarionis appellatur, cum dominus terrae habeat iurisdictionem in suo territorio. I. si pupillus. §. territorium. ff. de verb. sig. Cūque per tale iuramentum remoueatur suspicio, & assecuretur dominus. De quibus iuramentis & alijs multa praecleara congefferunt Marth. de Afflic. in d. c. qual. iurare deb. Vasa. domino fidel. & Iac. de S. Geor. in tract. feud. in verb. qui quidem inuestiti praestiterunt iuramentū fidelitatis. Praeminuit quoque Guid. Papa ratione habitationis quem dicit subditum, & propterea iusiurandū pra-

standū esse, ne domino sit nocuus, sed fidelis, in suis dec. Gratiano. q. 307. Et hanc tam Feudistarum quam Legistarum communem Theoricam appellat Roland. a Valle, in con. 53. nu. 2. in 2. Tom. con.

CONCLUSIO XXXIII.

5 CONFESSIO extra iudicialis cum infamia. est secundu communem doctorum sententiam, iustificans indicium ad torturā. Quod latè deciarant Phil. decian. cat. si clerici. qu. 17. ver. a lia opin. principalis est. Nic. Boer. in suis decisionibus. q. 90. & nouissimè Iac. Nouel. in tracta. crimin. in 1. c. incip. superioribus annis. nu. 11. pag. 20. lib. mei. & Marc. Anto. Blancad. l. in. ff. de quaestio. nu. 204. ver. confessio extra iudicialis. post Lud. Carerium in pract. cauf. crimin. §. septimum indicium est confessio extra iudicium facta de delicto. nu. 1. pag. 56. Per. Follerius in pract. iura crim. in verb. & si constebuntur. ver. sequitur vt videamus secundo loco de confessionibus extra iudicialibus. num. 22. Huius conclusionis quoque meminerunt Iulius Clarus in libr. 5. senten. q. 21. ver. confessio extra iudicialis. & Claud. de Battandier in sua praxi crimina. Regul. 54.

CONCLUSIO XXXIII.

6 CONSANGVINEIS si permittetur a lege vel statuto facultas interficiendi repertum in flagranti crimine, possent ipsi secum socios & amicos sibi asserere, & adhibere vindictae executioni, adeo vt propterea non punirentur. Bal. in repe. l. 1. nu. 66. ver. sed quid dicemus. in fin. illius quaestio. C. vnde vt. Pau. de Ca. in l. raproses. nu. 6. C. de epi. & cl. Barth. Cepol. in tract. de seru. vrb. praed. c. 23. nu. 10. ver. est argumentum. & Tiraq. per multas aliorum Doctorem autoritates in tract. de vtroque retract. in verb. de retract. lignagur. §. 26. nu. 71. ver. 3. intellige. Sed alij sententiam communem Doctum contra esse arbitrantur, saltem quantum ad id, vt consanguinei ipsi possint adducere socios vel extraneos, & curare per illos interfici repertum in crimine. vel vt retineamus Tiraq. verba, vt ipsi manuauerit faciant per doctrinam Baldi in l. vt vim. nu. 7. in 6. q. ver. 6. quaritur. fide iusti. & iure. Cūm permissio sit personalis, & statutum ierestrangar ad ostensum, nec egrediatur personam, licet bene eos comitari, eisq. ad ille, nec propterea de sociatione vel fauore teneri possint. Stepha. de Frederic. in tract. de interp. reraur. in vltima parte. nu. 48. ver. & haec inferri possent ad quaestio. per legem. non est singulari. ff. de reg. iur. toto tit. C. ne quis in cau. propria. Et hanc sententiam magis communem esse dicit Roland. a Valle, in con. 34. nu. 3. 1. 31. & 33. in 2. Tom. con. vbi ipse Pau. de Ca. dictum intelligi posse tradit, quod illi quibus ius vindicandi competit, possint secum socios & amicos sibi adhibere ad executionem vindictae, quam sine illis tuto peragere non possent. Quamuis & hanc Baldi posteriorem sententiam acque aliorum Doctorem opi. lat. appellauerit: tamen in criminalibus mitiorem partem ad absolendum. l. de interpretatione. l. sanctio legum. ff. de poen. sequendam esse ipse voluit in l. 1. §. vtu fructuarium. nume. 5. secundo non taliter. ff. de oper. noui nunciat.

CONCLUSIO XXXV.

7 CONTRACTVS praesumitur vsuarius, secundu magis communem opl. ex solo pacto de retro vendendo, cum modicitate precij. Aym. Crauer. in con. 15. ver. non obstat. nu. 16. Licet multi voluerint ista duo non iustificare, nisi & ad sit tertium requisitum, scilicet, quod emptor sit solitus fecerari. Quam sententiam magis communem appellat Socy. Iun. post Cepol. in con. 50. nu. 2. in 1. par. Sed priorem frequentiori calculo a Doct. approbatam esse, adductis multorum Docto. autoritatibus scribit Roland. a Valle, in cons. 40. nu. 12. cum seq. vbi ipse plures autoritates, quam vllus aliorum in illa materia in vtramque partem congesit. in 2. Tom. consi.

D

CONCLUSIO XXXVI.

1 DEFUNCTI ordinatio in feudo non admittitur in c. 1. ibi, nulla ordinatione defuncti in feudo manente, vel valente de succes. feu. c. 1. §. donare. Qualiter olim feud alien. poter. Quod adeo generale est, vt vasallus non possit legare vel mortis causa donare feudum, sine consensu domini. Marth. de Afflic. in 6. §. donare. nu. 1. nec pro anima relinquere ibid. sibi, iudicare pro anima. & Fe. in c. quae in ecclesiarū. nu. 70. atque Dec. nu. 32. extr. de consi. vbi ab illis limitationes & declarationes adijciuntur. Quia prohibitus testari, prohibetur etiam feudum legare vel donare, idem Phil. Dec. in con. 1. 4. 2. nu. 2. ver. nam dato quod concessio inuestitur & venditio valissent & Cur. Iun. in tract. feuda. in 4. part. ex quibus cau. feu. am. nu. 12. §. penul. quæro an & quando vasallus possit de feudo testari. Quam conclusionem adeo receptam esse inquitur, vt legatario etiam non debeat assignatio feudi. Iacob. de Sancto Georgio in tract. feuda. in verb. & cum pacto, quod de ipso feudo possint ipsi vasalli inuestiti testari num. 5. Quod quoque procedit si legatum factum

factum fuerit Ecclesie. Cur. Jun. in d. 4. par. in d. 5. penul. quæro. ver. 5. videretur limitanda prædicta conclusio. Vbi ipse dicit hanc esse communem Doct. sententiam, quam etiam refert Roland. à Valle, in cons. 4. n. 3. in Tom. 2. con.

CONCLUSIO XXXVII.

2. **DELEGATVS** principis multam imponere potest, secundum sententiam Doct. communiter approbatam, referentibus Pano. nu. 12. Fel. nu. 9. & Phil. Dec. nu. 13. ver. successus. Abb. quærit an delegatus multare possit in c. 4. incip. de causis. ext. de offi. deleg. Licet alij aliter censuerint, tamen prior sententia recepta est. Alex. de Imol. in l. vni. nu. 13. & 14. ver. extrâ. gl. & ver. secundò fallit. Ia. nu. 20. ver. limitata tamen istam cõclusionem, nisi sit delegatus principis. & Cagn. nu. 58. volentes indistinctè recipi (non considerato eo, quod multi fuerint in ea sententia, delegatum principis de iure ciuili regulariter nõ posse multare per l. 2. arguendo à specialibus. C. de sportul. c. in causa delegata maior sit quocũque ordinario. c. sanè. 2. ext. de offi. & potest. iud. d. de. Sed tamen delegatus principis maiorẽ, aut non ita grauem multam imponere nõ potest, quã imponeret ordinarius. I. eos. C. de modo multar. & Alex. de Imo. in rub. nu. 8. v. r. 4. per l. 2. ff. de offic. eius cui mandat. est iurisdic. Atque hanc cõmunem Doct. sententiam esse referunt Gal. Valac. in Imperium. nu. 22. v. v. v. pro complemento. ff. de iur. iud. in 1. vol. repe. & Roland. à Valle. in cons. 47. nu. 74. in 2. Tom. con. id quæ etiam de iure canonico procedit, quã is Dec. contrariam sententiam defendat in d. c. 4. incip. de causis. nu. 13. Illius tamen rationibus bene respondet Cagnol post alios in d. l. vni. ca. nu. 58. Non obstante eo, multas & aliquas differentias delegationis inter ius canonicum & ciuile receptas esse, cum quo ad impositionem multar non reperiatur cõstitutã differentia. Idcirco à iure ciuili perspicue determinante recedere non est in gr. per c. 1. & 2. quæ ibi à Doct. notantur. extrâ. de noui ope. nunciat.

CONCLUSIO XXXVIII.

3. **DOTIS** nomine si testator dixerit Margarete & Catarina, relinquo & assigno cuiuslibet earum mille aureos, licet sint coniunctæ verbis, tamẽ ex quo erant omninõ vocatæ ad diuersas res, quia partes assignatæ fuerant, quæ ad oculũ ostendi poterunt, non dabitur locus iuri accrescendi, si vna ex illis mortua fuerit. Itẽ si pater reliquerit mille nomine dotis pro qualibet filiarũ. Ita inquit Bar. in l. huiusmodi. §. quib. ita. nu. 2. dicens: Testator instituit filias suas in centum pro qualibet, certè inter eas non est locus iuri accrescendi, quia separata quantitas assignatur cuiuslibet. Cuius sententiam reliqui Doct. ibid. Bal. Raph. Cum. nu. 3. ver. vnde dicit, Bar. & Pau. de Ca. cõmuniter approbarunt. & idem Bar. in l. re. coniuncti. nu. 23. ver. secundò quæro nõ quid inter coniunctos verbis tantũ sit ius accrescendi. ff. de l. ga. 3. Io. de Imo. in l. qui filius. §. si quis ita. nu. 2. ff. de leg. & fideic. 1. Alex. de Imo. in cons. 55. nu. 3. in lib. 2. con. Et hanc sententiam communem esse dicunt Ia. in d. l. re. coniuncti. nu. 104. ver. ex ista fallentia. & Barth. Romulleus. nu. 92. ver. si. ex istis dicit Bartoli.

CONCLUSIO XXXIX.

1. **EMPHYTEOTA** nõ potest arbores fructiferas iteide res, sed bene cæduas, & si incidat priuatur iure suo emphyteotico, & expelli potest. Bar. in l. in fraudem. §. cõducor. & ibi apostil. in verb. fructiferas cædere. ff. de iure fil. Bar. nu. 3. & alij Doct. in l. diuortio. §. si fundũ. ff. de ma. la. in aui. qui rem. nu. 6. ver. si item quia emphyteota incidendo arbores fructiferas. C. de sacros. eccl. Et hanc communem Doct. sententiam esse post plures allegationes inquit Roland. à Valle, in con. 49. nu. 14. adiecta illa declaratione nu. 20. & in si. consilij eam maxime procedere, vbi deterioratio fuisset notabilis, quæ tenderet ad perpetuam deteriorationem fundi. in 2. Tom. con. Quam latius declarat Ia. in d. l. diuortio. in §. si fundũ. nu. 4. ver. si istam communem opinionem limita, quando ex tali incisione sequeretur magnum damnum.

CONCLUSIO XL.

2. **Emphyteota per alienationẽ** rei emphyteotice factam in consilio domino non priuatur iure suo, etiam si res tradita fuerit emptori per constitutum. Quia requiritur actualis apprehensio possessionis. Ia. in l. si. nu. 132. ver. si nõ quæro. C. de iure emphyt. Hippo. in suis ling. ling. 4. 1. & Ant. Negulan. in tract. de pign. & hypot. in 3. memb. 2. par. nu. 79. in 9. vol. tract. attestantes hanc sententiam communiter receptam esse. Sed Roland. à Valle, in con. 51. nu. 22. 26. & 37. in 2. Tom. consilij dicit contrariam sententiam magis communem esse, cum constitutum quantum ad effectum priuationis idem operetur, ac si emphyteota fundũ actualiter tradidisset. Et hanc sententiam ab omnibus Doct. approbati inquit Guid. Papa in cõ. 147. nu. 6. ver. item & si foret. De qua questione late disputat Roland. in d. con. 51.

CONCLUSIO XLI.

3. **EMPTOR** qui ex vi pacti de retrovendendo, tenetur reuendere alteri, si rem emptam alteri locat, & durante locatione redimatur, tenetur redimens stare locationi factæ per emptorem. Bal. in l. 1. nu. 35. ver. item pone vendidi tibi fundum. C. de iure fil. lib. 10. Lud. Gozad. in l. 2. ver. 26. quæro. nu. 143. & Hieron. Cognol. ver. 12. quaritur. nu. 77. C. de pactis inter emp. & ven. in 7. vol. repe. Et hanc Doct. communem sententiam esse meminit Roland. à Valle, in con. 49. nu. 3. in 2. Tom. con. vbi Doct. allegati rationes pulchras eius doctrinæ retulerunt.

CONCLUSIO XLII.

4. **EPISCOPVS** succedit in potestate exequenti testamẽta in quibuscunq; legatis, etiam non pijs hæredes non adimplente voluntatẽ defuncti. nos quidem. & ibi Io. de Imo. nu. 4. ver. not. argumentũ, quod id quod dicitur episcopum negligente hæredes vel executorẽ succedere in potestate exequenti, capite si hæredes. & gl. in verb. ab episcopo. & idem Io. de Imo. nu. 2. ver. nota argumentum pro opinione quæ habet, quod episcopus succedat in potestate exequenti testamẽta, in quibuscunq; legatis etiam non pijs. & Panor. ibid. nu. 7. ver. venio ad tertium. ext. de testa. & vltim. volunt. Et hanc opinionem magis communem esse refert Alex. de Imo. in con. 239. nu. 12. in 6. vol. con.

F

CONCLUSIO XLIII.

1. **FEUDI** dominus directus si voluerit propter seruitum vel amorem patris, eo defuncto sine filio masculino, filiam inuestire de aliquo feudo, hoc facere potest. c. i. quæst. ad feud. ad filiam pertinet. Quæ conclusio etiam si facta esset de feudo paterno & antiquo, agnatis primi inuestiti efficere nõ potuit. Ve communiter Feudistæ in c. 1. tradiderunt. Propterea Doct. illum textum de feudo nouo, nõ autem antiquo vel paterno intelligunt, alioquin conclusio non valeret, cum de præiudicio agnatorum agatur, quibus ex prima inuestitura ius fuit quantum. Signoro. de Homod. in con. 11. nu. 1. Nam dominus nihil potest in præiudicium agnatorum. c. 1. de alie. feu. pater. & ita velle omnes Feudistas inquit Lud. de Gozadin. in con. 8. nu. 11. ver. 9. nec princeps & Ia. in con. 8. nu. 26. ver. 2. inter con. feud. Quam conclusionem, quod in feudo paterno vel antiquo dominus non possit præiudicare agnatis non consentientibus, sibi Io. cum vendicare, quando agnati quauis transuersales, essent de descendibus à primo inuestito, scribit post alios Roland. à Valle, in con. 41. nu. 27. in 2. Tom. vbi ipse adducit Parisi in con. 3. nu. 44. vol. 1. con. 26. nu. 123. & in consilij 13. nu. 2. in eodem vol. asserentem hanc communem opinionem esse.

CONCLUSIO XLIIII.

2. **Feudi dominus directus potest respectu sui iuris & interesse consentire quod feudum transeat ad personas, ad quas de sui natura non esset transturum.** Nam postquam ipsum feudum fuit apertum domino, habet ipse dominus liberum arbitrium disponendi de eo. In re mandata. C. mandati. Alb. Brun. in con. 65. nu. 3. in con. feuda. Cur. Jun. in con. 1. nu. 15. & per multas alias auctoritates adductas per Roland. in d. con. 41. num. 23. Ex quorum auctoritatibus constat hanc sententiam communiter approbatam.

CONCLUSIO XLV.

3. **FEVDATARIVS** si cõte contumax non potest vigore istius contumacie priuari feudo, nisi ter monitus fuerit, & non copauerit, per tex. in c. 1. de milite valall. qui contumax est. vbi & tex. dicitur dominus vocat militem qui ab eo feudum possidebat, dicendo cum in culpam incidit, per quam feudum amittere debeat, hic non respondet, quæritur quid faciendum sit domino? Respondeo cum ad curiam vocari debere, & si non venerit iterum debere eum vocari vique in spacio tertio, septem vel decem dierum, & arbitrio eiusdem curiæ tertium mandari. Quod si neque venerit ad tertiam vocationem, hoc ipso feudum amittat, & ideo debet curia dominum mittere in possessionem. & ibi gl. in verb. tertiana vocationem. quærit an vnum duntaxat edictum pro omnibus sufficiat. l. consentaneum. C. quomodo & quãdo iudex. & respondet illud in feudo nõ obseruari, scilicet, quod pro omnibus edictis vnum duntaxat proponatur. Quam sententiam communiter iuris feudalis interpretes sequuntur. And. de ller. ibid. nu. 1. ver. hæc citatio. nu. 2. ver. vel speciale. & nu. 4. in si. ver. negari non potest. Bal. nu. 1. & 2. Aluarot. nu. 6. ver. quæro cum gl. 2. Præpos. num. 1. & 2. & Math. de Alst. ver. 8. no. ex tex. Quod ad hoc vt valallus dicatur contumax, debet esse ter citatus cum spacio 7. vel 10. dierum pro qualibet citatione, nec sufficit semel citare cõ spacio 30. dierum, quia tex. iste expressè requirit triplicem citationem, & sic vna citatio pro omnibus cõ preceptorio non sufficeret, & ibi ab ipso nonnullæ limitationes eius doctrinæ adijciuntur. Iacob. de S. Georg. in tractat. de feud. in verb. & cõ que

vasalli promiserunt non committere Feloniam.nu.46.verfi.21.causa est,si vasallus trina vice citatus pro causa feudali nunquam comparuerit, Dominus post trinam citationem mittetur in possessionem ipsius feudi.& ita omnes asserere meminit Roland.à Valle,in con.47.numer.67.

CONCLVSIO XLVI.

4 Feudum ligium est pro quo vasallus de feudo inuestitus, contra omnes homines fidelitatem domino debet, nullius alterius fidelitate excepta.glo.in Clem.pastoralis.in §.rursus.verb. homo que ligius. & ibi not.nu.3.ver. quæro quid dicatur homo ligius.Cardin. Zabarel.& Apostilla.in litera E.ver.quis dicatur homo ligius.de sent.& re iudic. Bal.in præud.feudo.ver. alia diuisio feudorum.nu.52.& Præpositus nu.54.ver.13.diuisio.& Bal.in con.291.nu.1.2.& 11.in 2.vol.confilias. super vsibus feudo.nu.106.ver. septima diuisio feudorum est, aliud ligium, aliud non ligium. Quam descriptione iuris interpretes cõmuniter approbare, cum adiecta vltiori declaratione quid legalitas, quid homagium, quid fidelitas dicatur, item an vasallus ligius duorum dominorum ex necessitate vel ex incidenti effici possit, nec non si vasallus ligius promiserit priorem dominum & nullum alium iuuare, possit tamen ad hoc auxiliari secundò per substitutum, scribit Roland.à Valle,in con.43.in 2.Tom.con.

CONCLVSIO XLVII.

5 FILIAM dotatam patri ab intestato succedere non debere, si ita statuto prouisum fuerit, pater condidit testamentum, instituit filios, & filiam præteritæ, filia præterita impugnat testamentum, fratres contra illam, quod vigore statuti sit exclusi, opponunt, respondet ipsa, statum excludere ipsam solùmmodo ab intestato, vnde statutum non est ad casum confecti testamenti trahendum. Quam sententiam plerique approbarunt. Bal. tamen contrariam sententiam consulendo amplexus fuerat, cuius sententia cõmunis esse videtur referente Christoph. Porrio, in fidi. de exhere. libe. nu. 2. verfi. & inferitur ad quæstionem frequentem, circa si. tit. per rationes. Quia cui non competit ius petendi legitimam, non competit ius rumpendi testamentum. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inof. test. Deinde ipse addit materiam patri ne conficeret testamentum dari, sed tandem inquit potius consuli, ut pater filiam dotatam, volens condere testamentum, instituat in duodecim imperialibus vna cum dote, ne præterita, dicat testamentum nullum, secundum gl.in l. 3. §. proinde. in verb. patrimonium est. ff. de minoribus 25. annis. Quam doctrinam latius ibid. Alb. nu. 13. & 14. profecquitur, & inquit Bar. in d. l. 3. §. sed verum. in si. ita obseruari de facto, cuius quæstionis mentionem faciunt las. in auth. nouissima. num. 13. & 46. C. de inof. testa. eamque latius explicarunt Io. Dilect. in tract. de arte testandi. tit. 3. Cautel. §. nu. 2. & Iul. Clarus in lib. 3. senten. §. testa. q. 44.

CONCLVSIO XLVIII.

6 FILIVS naturalis alii non debet ab hærede patris defuncti, quando ex operibus, & ingenio suo, vel saltem ex famulatu sibi victum acquirere potest, per doctrinam Bar. in l. l. qui s. sed si filius, vbi ipse voluit, & filius legitimus, qui se ex operibus suis alere potest, alimēta petere non possit. ff. de libe. agnos. vnde idem Bar. scribit, filio robusto & sano nihil operanti à patre alimenta denegari posse, modò secundum conditionem natalium operari ei non esset verendum. Bar. in l. vnic. nu. 7. C. de mendican. valid. li. 11. Laur. Calcan. in con. 59. nu. 10. in si. Phil. Dec. in con. 576. & Bal. Nouel. in trac. de dote in 6. par. in 16. priuileg. vnde hæc sententia multis tanquã cõmunis videtur, sed Aym. Crauet. in con. 199. per multa argumenta tuctur, quod nihilominus pater si velit possit ei relinquere pro alimentis, quia non poterit semper lucrari, nec semper se alere, & ita quotidie praticari scribit Car. Mol. in anno. ad con. Dec. in d. con. 576. in verb. quãdo à seipso. De qua quæstione copiose quoque scribit Roland. à Valle, in con. 54. in 2. To. con.

H

CONCLVSIO XLIX.

1 HÆREDES sui & necessarij non præsumuntur habere scientiam eorum quæ in testamento continentur, secus in hæredibus extraneis, quia illi præsumuntur habere scientiam fidei commissi, & cæterorum contentorum in testamento. Secundum doctrinam Bar. in l. eius qui. verfi. nota. num. 29. ff. de rebus creditis & in l. qui Romæ. §. duo fratres. verfi. 3. quæro. nu. 13. ff. de verbo. oblig. Quam sententiam latius declararunt Alex. de Imol. nume. 8. ver. sexto nota. las. in §. quod si stipulatus. nume. 4. in d. l. eius qui. & in d. §. duo fratres. Alex. num. 53. ver. primo in quantum. & las. nume. 56. ver. tertio quærit. Bar. Et Bar. sententiam cõmunem Doct. opinionem esse referunt Maria. Socy. in con. 118. nu. 30. in si. con. & in con. 23. nu. 117. in 1. parte con. & Hiero. Cagnol. in l. qui in alterius locum. nu. 10. ver. cõmunis scribentium sententia est. ff. de reg.

iur. Quam tamen conclusionem fufius explicarunt prædicti Dec. Ripain d. §. duo fratres. ver. circa tertiam quæstionem. sc. cum seq. à Roland. à Valle, in con. 36. in 2. Tom. con.

CONCLVSIO L.

2 HOMICIDIO commissio oritur criminalis accusatio ad potestatem legis Corne. de Sica. ac etiam actio in factum ad interesse, per quam tenetur occisor vel vulnerans ad expensas medicorum, & operarum illius interfecti vel debilitati. l. si. ff. de ijs qui deleterint. l. ex hac lege. ff. si quadrupes pauperi. fecit dica. Spec. in tit. de iniur. §. se quitur. verfi. sed non quid pro libero homine occiso. nu. 3. Panor. in c. 1. nu. 6. ver. vlt. terius quæro. ext. de iniur. & dam. dato. Hipp. de Marlin. con. 115. nu. 19. & in con. 131. ver. nam de iure communi. nu. 4. & 1. ius sing. singu. 575. incip. proximis superioribus diebus. Robert. Moran. in tracta. de ordin. iud. in 4. par. 1. distin. ver. similiter si is commisit homicidium. nu. 4. Ioan. Baptist. Plotus in tract. de in lit. iur. §. 4. incip. homicidium ergo. Hennig. Gøden. in consil. 102. in ord. ver. non sit ergo hic æstimatio. nu. 24. Carer. in sua pract. crim. §. sequitur de alijs pœn. corporalibus. nu. 47. pag. lib. mei. 236. in fin. & Roland. à Valle, in con. 39. vbi ipse inquit nu. 14. cõmunem opinionem esse, æstimationem vitæ occisi fieri debere iuxta l. hæreditarum computationi. ff. ad l. Falcid. in 2. Tomo consil. Ita quoque ante illum & alios per Roland. citatos asserit Spec. in d. §. sequitur. nu. 6. ver. sed vsque ad quod tempus æstimabuntur operæ. Sequitur etiam Pet. Rebuff. in l. vnic. verfi. & hæc æstimatio. nu. 22. & secundum impressionem Lugnen. Anno, & c. 66. nu. 40. C. de senten. quæ pro eo quod interest.

CONCLVSIO LI.

3 HÆRETICO fratri carnali potius quam catholico extraneo subueniendum est. c. 1. & ibi gl. in verb. si deles. distinc. 30. Panor. in c. si quis. nu. 2. ext. de hæret. Et hanc cõmunem sententiam esse dicit Nico. Arelatan. in tract. de hæret. in notab. 22. in vol. tract. crimin. venet. Anno, & c. 70. impressorum. pag. 141.

I

CONCLVSIO LII.

1 INIURIARVM actio omnisanalis est, referente O. dendorp. quicquid nonnulli disputent diuersum esse, de iniuria, ut ipsi vocant, reali. l. si non conuicti. C. de iniur. in tract. de vsucap. & præscript. cap. de act. inter cer. tempo. exercend. ver. vnus anni. nu. 12. in §. volu. tract. Et hoc quoque affirmat Pet. à Placa in epito. deli. fo. c. 6. circa fi. §. reliquum est. post num. 43. in quibus: Quo fit si infra annum actio iniuriæ alicui illatæ non proponatur, anno tantum finiri ac præscribi. Quam cõmunem consensu receptam sententiam intelligendum fore existimo, siue iniuriarum actio iure Casareo descendat, iurève prætorio, anno semper præstatur. nec longiori tempore extenditur ex gloss. cõmuni consensu admittit in verbo, triginta. in l. 2. C. de constit. pecun. glo. in §. 1. in verbo, constitutionibus. in fidi. de perpet. & tempo. act. & glo. in verbo, introduxit. §. sed & l. Cornelia. in fidi. de iniur. Et hanc opinionem Doct. cõmunem esse referunt Phil. Dec. in con. 102. nu. 19. & Ioan. Baptist. de Plot. in con. 131. nume. 19. in Tom. 1. con. ad causas crimi. recens editorum. Licet alij contrariam sententiam amplexi fuerunt, quos recenset Roland. à Valle, in con. 39. nu. 15. in 2. Tom. con. Sed cum præstantissimus I. C. Ioan. Fichard. Sen. cuius virtus & eruditio non solum Germanis, verum etiam alijs nationibus nota & perspecta est, in addit ad cõmunes opin. Baptistæ à Villalobos, in verbo, actio iniuriarum. in lib. 1. & eius filius Raymond. Pius Fichard. I. C. Dominus & Collega meus, in 2. lib. Comm. un. Opi. in verbo, iniuriarum actio tollitur per lapsum anni, de hac sententia mentionem fecerint, eò studiosos remitto.

CONCLVSIO LIII.

2 Iniuriarum actio tollitur per conuersationem habitam cum offensore. §. fina. cum gloss. in verbo, dissimulatione. & ibi Ioan. de Plate. in princ. in fidi. de iniur. l. non solum. §. iniuriarum actio. ff. de iniur. las. in l. 1. ver. nota etiam, in fin. gloss. nume. 15. ff. de pact. Et hanc cõmunem Doct. sententiam esse referunt Pet. à Placa in epito. deli. fo. cap. 6. ver. cæterum. nume. 43. & Iul. Clar. in lib. 5. senten. §. iniur. ver. item tollitur. Quam tamen doctrinam intelligunt Io. Fab. & Ang. Aret. in princip. d. §. si si motu proprio conuersatio illa habita fuerit.

CONCLVSIO LIIII.

3 Iniuriarum actio quando intentatur ad vindictam siue ciuilitate siue criminaliter, non potest postea alia via agi, sed vna tollitur per aliam, quia vtraque ad vindictam tendit, verum si primo actum fuerit ad restitutionem damni secuti ex iniuria, & scirem familiarem prosequi, postea tamen ciuilitate vel criminaliter ad vindicandam iniuriam Commu. opi. To. 3.

agere poterit. I. praxor. §. 1. & ibi Bar. nu. 1. ff. de iniur. & famo. libel. & l. 1. & ibi Bar. C. quādo ciuil. act. crimina. præiud. Et hanc communem opinionem Doct. esse inquit Matth. de Afflict. in §. iniuria punitur. nu. 5. ver. tu dic q̄ veritas est, de pace iuramen. firm. & de pœn. iudicibus in pof. qui iust. facere neglexe.

CONCLVSIO LV.

4 Iniuria quando est notoria, & pœna est arbitraria, tunc quis iudex esse non potest in causa propria. Panor. in c. cum venissent. quem Doct. communiter sequuntur referente Dec. ibidem. nu. 6. ver. Et hoc sanè intelligitur, quando pœnā quæ imponitur pro delicto notorio certa sit. secus si arbitrio iudicis imponatur. extr. de iud. Idem Dec. in l. qui iurisdictioni. nu. 11. las. nu. 9. in §. fallent. Zas. nu. 11. ver. hæc regula. ff. de iurisd. om. iud. Roland. à Valle, in con. 4. §. nu. 16. in 2. To. conf.

CONCLVSIO LVI.

5 Iniuria quādo est facta officiali non prætextu dignitatis, sed odij particularis, iudex esse non potest in causa propria. Cy. in l. vnica. circa si. quem alij ibi sequuntur. C. ne quis in sua causa iud. vel ius sibi dicat. cum iniuria personalis præualeat. l. eum qui. §. si iniuria mihi. ff. de iniur. Licet secundario pertineat ad dignitatem. Et hanc sententiam communi calculo receptam esse testatur Roland. à Valle, in confi. 48. nu. 7. in 2. Tom. con.

CONCLVSIO LVII.

6 Iniriæ punitio ad ipsum officialem offensum pertinet, vt ipse possit esse iudex in causa propria, cum iniuria sit notoria secundum Cy. in l. vnica. ver. 1. calu. C. ne quis in sua causa. Doct. in c. 1. de pœ. lib. 5. Bar. in l. si quis. §. si quos. ff. de pœn. Ang. Arcti. in tract. de malef. in verb. hæc est quædam inquisitio. num. 88. ver. quæro an iudex possit. Quæ doctrina vera est & communiter recepta referente Roland. à Valle, in con. 48. nu. 14. in 2. Tom. con. Quādo iniuria illata iudici fuisse notoria, quia facta publicè & sub præsentia populi, nam tunc cum sit facta notoriè iudex ipse possit punire. las. in l. qui iurisdictioni. nu. 3. ver. l. limita tamen quando iniuria esset notoria. ff. de iurisd. om. iud. vel si esset illata coram decem hominibus, quia quod decem homines viderunt, dicitur notorium. Cy. in l. ea quidem. nu. 2. ver. in secundo notorio. C. de accus. vel iniuria sit ipso iudice sedente pro tribunali. Alber. de Gandin. in tract. de malef. in rub. de pœ. reor. nu. 26. Guid. Papa in Dec. & rati. on. p. q. 577. cum similib. adductis per Roland.

CONCLVSIO LVIII.

7 IURISDICTIONE in genere comprehendit etiam merum & mixtum imperium. Bar. in l. imperium. in 3. q. nu. 4. ff. de iurisd. omn. iud. Idcirco si à principe alicui concedatur simpliciter iurisdictione in loco, etiam merum imperium concessum videtur, quia beneficia principis latè debent interpretari. l. si. ff. de consti. prin. & ibi notat Bal. nu. 3. ver. si item nota, q̄ si princeps donat mihi iurisdictionem alicuius castri, videtur mihi omnem iurisdictionem donare, quia est nomen generis, & omnes redditus causarum ciuilium & criminalium pertinent ad me. & Oldra. in con. 252. incip. ad quæst. ver. mihi autem Oldrado verius videretur. Alex. de Imo. in con. 35. nume. 1. in lib. 4. con. Phil. Dec. in c. licet causam. nu. 1. ver. sed his non obstantibus. extr. de proba. & in d. l. imperium. nu. 26. vbi ipse laso. perstringit cōtrariam sententiam approbantē, per quatuor fundamenta ab ipso ibid. nu. 11. 12. & 13. relata. Quamuis laso. priorem sententiā ab omnibus approbati d. nu. 11. ver. tu aduerte, dixerit, quæ & cōmunem multi Doct. appellauerit Dec. d. l. imperium. nu. 27. Alciar. in c. quod sedē. nu. 27. ver. pu rocontrariā opi. quæ est magis cōmunis, esse veriorē. & nu. 28. ver. fiat ergo firma conclusio. Et hanc communem esse post multos allegatos Doct. quoque Roland. à Valle, dicit in con. 42. nu. 16. cum seq. in 2. volu. con. Quamuis Zas. nofter in d. l. imperium. nu. 48. putauerit contrariam assertionem, quod iurisdictione concessa merum & mixtum imperium non veniant, nisi princeps largissimam vel omnimodam iurisdictionem largiretur, veriorē esse. De qua facit etiam mentionem Caro. Molin. in consuet. Paris. §. 1. glo. 5. nu. 48. & in suis addit. ad con. Alex. in d. con. 35. in ver. largē. l. itera D. & in additio. ad lect. Dec. in d. c. licet causam. verb. aliud. l. itera A. meminit nouissimè Vasq. Mē thacen. in lib. 1. controuer. illustr. c. 3. nume. 9. ver. tertio colligitur. Sed Fel. distinguendum esse in hoc casu arbitratus est: Aut Imperator vel princeps concedit alicui locum cum iurisdictione per viam donationis & inuestituræ, tunc comprehenditur eo casu merum & mixtum imperium. l. 1. §. cum vrhem. ff. de offi. præfeci. vrb. Si verò princeps concedit alicui iurisdictionem non per modum donationis vel inuestituræ, sed vt exerceat magistratum, tunc non comprehenditur hoc casu merum & mixtum imperium, nisi diceretur, omnimodā vel plenissimam iurisdictionem cōferimus in d. c. quod sedē. cir. si. ver. cogitabam duos casus. Cuius distinctionem refert Jasper. Valascus in d. l. imperium. nu. 38. ver. item addo. Quam sequi videntur communiter

Moderni Rimina. Cur. Aquens. Tauten. & Portuga. referente Hiero. Cagnol. ibid. nu. 91. 92. & 93. Cæterum priorem sententiā magis Doct. approbare ex eorum scriptis liquet. Alex. de Imo. in l. 1. nu. 2. ff. de offic. eius cui manda. est iurisd. Io. Baptist. in d. l. imperium. nu. 6. ver. si. tertio quæro. Valaf. nu. 34. ver. circa tertiam quæstionem Bartoli. Purpura. nu. 61. Papiens. pract. in form. libel. in act. confessoria pro seruit. in verb. plenam & omnimodam iurisd. nu. 1. ver. ad propositum. nu. 2. ver. per hoc autem. Quam quoque approbat Didac. in suis pract. q. c. 1. quæst. vlti. ver. 2. ibi conceditur. & ver. si. tertio & quarto regulariter. qui omnino videndus est, cum ipse illam materiam bonis adductis distinctionibus explicauerit.

CONCLVSIO LIX.

8 Iurisdictione ordinaria si ad vnum officium pluribus competat vt singulis, quilibet videtur habere potestatem in solidum per glo. in l. si vni. alias, Pomponius, li. 37. ad edictum scribit. in verb. proferre. Quæ ibi Bar. sequitur. ff. de re iud. Et hanc sententiam communiter approbati scribunt Alex. de Imo. ibid. & Phil. Dec. in c. prudentiam. 21. nu. 9. ver. secunda conclusio. extr. de offi. deleg. per tex. in l. 1. ff. de offi. con. Qui licet loquatur in iurisdictione voluntaria, idem tamen videtur in contentiosa. Bal. in l. f. C. de autho. præf. & Sali. in l. cum magistratus. C. quando prouocare non est necesse. Et pro hac conclusione facere addit Dec. tex. in c. si. ext. de senten. & re iud. vbi si ordinarij iudices proferunt contrarias sententias, præualeat illa quæ fauorabilior est, q̄ non videtur alia ratione nisi, quia in solidum habent singuli potestatem, & vtraque deberet valere, sed propter contrarietatem fauorabilior eligitur, quam doctrinam Deci. post Panormit. & alios ibi latius declarat.

CONCLVSIO LX.

9 IVS priuandi vasallum feudo non transit ad hæredes domini, si dominus in vita ea de re non fuerit conuictus. gl. in l. omnimodò. in verb. non licebit, & ibi Doct. C. de inoff. testa. Aluaror. in §. 1. inci. item, si fidelis. nu. 6. ver. quæro subsequenter quibus modis seu amittatur. Et hæc est communis conclusio Doct. referentibus Franciscin. Curt. in tract. feud. in 4. par. nu. 156. ver. secunda principalis dubitatio refert discutienda, vbi ipse latè illam quæstionem explicat. & Octau. Cache ran. in decis. sacri senat. Pedemon. decis. 77. nu. 11.

CONCLVSIO LXI.

10 Ius vindictæ si competeret alicui ex priuilegio contra regulas iuris communis, à lege statuto vel à principe, alteri demandari non potest. l. seruus si hæredi. ibi, personæ duntaxat. ff. de statu liber. Secus si competeret de iure communi, quia tunc alteri committi potest. Fel. in c. quæ in ecclesiis. nu. 13. ver. hoc intellige quando in priuilegium. extr. de consti. Alex. de Imo. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. nu. 10. ver. & ideo facit. ff. sol. mar. & in l. 1. §. usufructuarius qui est. §. si. nu. 5. ver. Item limitat Bal. las. eod. nu. 5. ver. sed aduerte pro limitatione. ff. de noui ope. nun. August. Arimin. in addit. ad Ang. in verb. Che haf adulterato jamia donat. nu. 64. ver. tu in hac materia adde. Claud. de Seyffello in l. vt vim. num. 124. ver. succedit alia quæstio in eo casu in quo vindicta competit alicui. ff. de iust. & iur. Patu. Orrian. in l. 1. nu. 49. ver. idem vbi vindicta. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. Tiraq. in tract. de viroque retrac. in verb. de retrac. lignagnier. §. 26. nu. 65. & 70. Et hanc sententiam communi calculo Doct. receptam esse tradit Roland. à Valle, in con. 34. nu. 19. in 2. Tom. con. Quamuis cam in filiis quibus talis vindicta demandari & cædi potest, Græchus. & ibi Doct. C. ad l. l. de adulter. Item in seruo vasallo & similibus non procedere scripserit Claud. de Seyffello in d. l. vt vim. d. nu. 124. tamen hanc limitationem reprehendit Tiraq. illamq̄ non admitti per plures pulchras rationes probat in d. §. 26. nu. 69. quem & Roland. sequitur in d. confi. 34. nu. 27. 28. & 29.

L

CONCLVSIO LXII.

LEGITIMÆ supplementum licet ipso iure debeat l. scimus. C. de inoff. testa. hoc tamen intelligitur si peratur, alias secus. glo. ibid. in verb. ipso iure. quam Bar. nu. 1. & reliqui Doct. communiter approbant. Plures autoritates adducit Tiraq. in l. si vnquam. in verbo, reuertatur. ver. idem quoque dicimus. nu. 14. & 392. ver. cæterum quod primum diximus. C. de reuoc. donat.

CONCLVSIO LXIII.

2 Legitimæ supplementi petitio fieri debet conditione ex l. omnimodo. C. de inoff. testa. Ita expressè glo. in verbo, exigere. ibi annotat, quam Doct. communiter approbant Pau. de Cast. nu. 5. ver. vltimò quæritur. las. nu. 3. ver. si. item ad istud supplementum legitime agitur

agitur non petitione hereditatis. Et est communis opinio Docto. vti attestantur Sal. in l. scimus. nu. 5. vers. quæro. 2. C. eo. & post reliquos Io. Ceph. in con. 42. nu. 1. in lib. 1. con. maxime quando ipsum supplementum petitur ex sola legis dispositione contra voluntatem testatoris, ut quia ipse prohibuit aliquid plus filium petere posse, ut d. nu. 1. Ceph. declarat. Et huiusmodi legitimæ supplementum petendum conditione ex lege, non tollitur nisi spacio 30. annorum, secundum magis communem opinionem referente Alex. de Imo. in con. 128. nu. 5. ver. præterea posito quod lapsum esset quinquennium. in 1. vol. quæ sententiam pluribus autoritatibus confirmarunt Andr. Tirac. in l. si vnquam. in verb. reuertatur. nu. 396. vers. verum in ea sum sententia. C. de reuoc. don. Carol. Mol. in suis addit. ad con. Alex. in d. confi. 128. in verb. 30. annis. & Ioan. Ceph. in d. con. 42. nu. 2.

CONCLUSIO LXIII.

Legitimare filium proprium spurium comes Palatinus, aut habens potestatem legitimandi, potest, secundum Bald. in l. si consul. nu. 8. ver. quarta quæstio est, in 1. lectu. ff. de adop. & emancp. Cuius sententiam Alex. de Imo. consulendo sequitur in con. 188. nu. 1. in lib. 5. con. Sed sententia communis est in contrarium per gl. in c. per venerabilem. in verb. Regi gratiam. ext. qui filij sint legitimi. Pe. de Anch. in con. 320. nu. 6. Socy. Sen. in con. 95. in 4. vol. con. Dec. in l. qui iurisd. d. l. on. ver. & regula supradicta. nu. 15. ff. de iurisd. om. iud. & in c. existeris. 3. nu. 14. ver. sed tamen in hoc communis opinio. ext. de probat. & nouissimè Caro. Mol. in addit. margin. ad con. Alex. in d. confi. 188. in verb. potuerit. Licet Zas. arbitratus fuerit, has Docto. discrepantes sententias in concordiam facile reduci posse. Si enim legitimatio fieret sine causæ cognitione, quia nullius præiudicium vertitur, tunc credit ipse doctrinam Baldi esse veram, si verò egeret causæ cognitione, tunc non posset legitimare in d. l. qui iurisdictioni. nu. 22. ver. per hanc limitationem.

CONCLUSIO LXV.

L. Si vnquam. C. de reuoc. don. locum non habet in re minima, sed bene locum habet in re notabilis æstimationis. Ita scribit Dec. post alios ab ipso allegatos in con. 363. nu. 9. ver. in 2. dubio. & idem in l. 1. nu. 10. C. de pact. Et licet ibi las. nu. 6. ver. tene contrarium. Contrariâ sententiam, quæ etiam in re minima procedat, sequatur: tamen inquit Cagnol. nu. 39. vers. Datur alia limitatio, quod requiratur, quæ pars vel res notabilis æstimationis, quam donator verisimiliter non fuisset largitus si de liberis cogitasset. Et hanc receptiorem sententiam, à qua non est recedendum esse. De qua quæstione in vtramque partem multa congeserunt Franc. Ripa in d. l. si vnquam. in 7. & 8. q. & Andr. Tirac. in verb. omnia vel partem aliquam. pag. lib. mei. 157. cum seq. vbi ipse nu. 2. inquit tamen opinionem amplectendam, quæ pluribus visa est communior, ut videlicet d. l. si vnquam. habeat locum in donatione infra dimidiam. Ita etiam intelligas procedere, modò res donata non sit adeò vilis æstimationis, ut verisimiliter donans non destitisset à donatione propter cogitationem liberorum. & in verb. donatione largitus. nu. 8. pag. 188. Et huius quæstionis, atque Doc. in vtrâque partem de ea disputantium facit mentionem Nicol. Arletan. in suis addit. ad tract. Alciat. de præsump. in 1. regul. prin. præsump. 13.

CONCLUSIO LXVI.

LITERAE lapidibus in sculptæ non faciunt plenam probationem per text. in l. monumentorum. & ibi Bar. C. de relig. & sumptibus fun. Fel. in c. cum causam. nu. 7. inquitens Doc. communiter asserere, quæ tales scripturæ non probent, sed adminiculentur, vbi agit de graui præiudicio, licet essent in facto antiquissimo. Sed contrariam sententiam veriore esse dicit Hieron. de Monte in tract. de fin. regen. c. 65. nu. 4. per notata Guid. Papæ in suis decis. Gratianop. q. 193. ver. sexto probatur per scripturam in columna vel lapide expressam. Phil. Corn. in con. 171. nu. 11. ver. & inter cætera. & in con. 333. num. 11. ver. facit quia literis in aliqua petra antiqua repertis, creditur aliquid antiqui referentibus. in 1. vol. con. & Laur. Calcan. in con. 90. nu. 7. in fi. & per alias autoritates in d. c. 65. per Hieron. de Monte allegatas.

M

CONCLUSIO LXVII.

MAGISTRATVS aut iudex ordinarius potest tempore summæ necessitatis, aut scientis belli ciues compellere ad pecunias reipub. mutuandas, pro aliendis exercitiibus. Ita Guil. & Nico. de Neapo. in l. scriptarios. C. de numerarijs, actuarijs, & c. l. 10. & per doctrinam quam referunt Bal. in l. 1. nu. 5. vers. vltimo sume. & Sighard. num. 19. vers. quod est multum notandum ad motum nostri temporis. C. de ope. liber. Et hoc casu vsuras moderatas recipere potest ciuis aut subditus, qui compulsus fuit mutuari. Et hanc Docto. sententiam communiter probari quis appa-

ret ex ijs, quæ notant Pau. de Ca. in l. si quis nec causam. num. 6. ff. si cer. per. Lauren. de Rodolphis, in tractat. de vsur. in 3. parte prin. §. expeditis. vers. in secundo autem principali membro. nu. 2. cum seq. in 16. vol. tract. Io. Cror. in repe. Inemo potest. num. 6. ff. de leg. 1. & Vasq. in lib. 1. controuer. illustri. c. 6. nu. 7. Et ita de iure respondi, eum casus proximis annis in hac difficultate Reipubl. R. mihi proponeretur.

CONCLUSIO LXVIII.

MARITVS non potest alteri demãdare occisionem vxoris deprehensæ in adulterio. Ang. in tract. malefic. in verb. Chehai adultera tolli a mia dona. ver. an maritus. nu. 64. & ibi Augu. Arimi. Licet nonnulli contrariam sententiam fecerint, hanc tamen veriore esse inquit Ang. loco iam citato, vbi ipse plures autoritates Doctorum adducit.

CONCLUSIO LXIX.

MVLCTA non interrogatur nisi ob veram contumaciã, nam fictus contumax multari non potest. Bar. in l. vnica. §. si incip. hoc iudicium. nu. 4. vers. & ex hoc dicebat. ff. si quis ius dicen. non obtemp. Et dicit ibi Alex. de Imo. nu. 11. & 12. ita communiter Docto. asserere. Idem inquit Marant. in tract. de ordin. iud. in 6. part. de contuma. nu. 9. & in tit. de appellat. in 2. act. nu. 277. vers. illa ergo. Cagnol. in d. l. vnica. §. si. nu. 20. pulchrè & copiose per multas adductas allegatas Roland. à Valle, in con. 47. nu. 16. 17. 18. cum sequent. & nume. 62. in 2. Tomo con.

CONCLUSIO LXX.

Multari quispiam illico non debet, quamuis inobediens fuerit, & mandatis principis non paruerit, nisi prius ipse ad faciendam executionem & defensionem citatus fuerit, quare multari non debeat, vel ad videndum talem sibi poenam imponi vigore mandati & præcepti prescri. l. 2. §. 1. ff. si quis in ius voca. Bar. in d. l. vnica. nu. 13. ver. sed quæro. Cagnol. ibid. in §. is non videtur. nu. 23. Hippo. de Marf. in l. de vnoquoque. nu. 123. ff. de re iudic. & in sua pract. criminal. in §. examinanda. nu. 34. in fin. §. illius. Roland. à Valle, in con. 39. nu. 33. ver. redditur. in 1. & in con. 47. nu. 43. vbi ipse dicit hanc Doct. communem sententiam esse, in 2. Tom. con.

O

CONCLUSIO LXXI.

OBIGATVS à lege vel statuto ad dandum fideiussorem, si eum non reperit, loco fideiussionis subrogatur cautio iuratoria per eum præstanda. Ita glo. & Docto. in l. 1. ff. qui satisd. cog. in Authen. generaliter. C. de episcop. & cleric. Hippo. de Marf. in repet. Rubr. ff. de fideiuss. nu. 193. ver. quæro. 22. aliquis obligatur ex forma legis vel statuto. Vbi ipse hanc sententiam communem numer. 194. appellat, additque limitationes. Et hanc communem conclusionem esse meminit quoque Roland. à Valle, in con. 43. nu. 2. in 2. Tom.

P

CONCLUSIO LXXII.

PACEM duo inimici inter se fecerant, adiecta fuit poena contrafacienti, si vterque contrauerit, nunquid alter contra alterum ad poenam agere possit, Distingunt Docto. si nesciretur quis primò fregisset pacem, quia fortè eodem momento alter alterum laeserat, tunc alter non potest contra alterum agere: Si autem constaret quis primò contrauerisset, tunc primus non potest agere contra secundum, sed secundus bene potest agere contra primum. Barro. in l. cum pater. §. libertis. nu. 7. ff. de legat. 2. Barro. in l. 1. §. cum arjet. es. nu. 2. ff. si quadru. pauper. fecit. dica. Pau. de Ca. in l. semel mora. ff. solu. matr. Panor. in c. bonæ memoriæ. 1. vers. & factad quæstionem. nu. 3. ext. de elect. & in c. 1. nu. 3. ver. vltra Doc. Fel. nu. 5. dicens hoc communiter teneri. ext. de treug. & pace. & in capit. quemadmodum. §. illud autem. nu. 3. in 3. notab. ext. de iureiur. Alex. de Imo. in con. 115. nu. 7. inquitens, hanc veram & magis communem conclusionem Docto. esse. in 4. lib. con. Ludo. Roma. in con. 155. nu. 7. ver. vltimò dum quæritur. in con. 183. nu. 1. & in con. 258. Alexan. de Imo. nu. 6. tal. nu. 7. ver. vltimò facit. & Dec. nu. 10. ver. vltimò inducitur. aiens istam esse communem opinionem. in l. cum proponas. 2. C. de pact. Licet alij & Alex. de Imo. contrariam sententiam amplectantur. Alex. in d. l. semel mora. nu. 3. Francisc. Curt. in suis additio. ad lectur. Alexan. in d. l. cum proponas. in verbo, à primo offendente. litera B. Quam conclusionem Docto. latius explicarunt. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de verbo. oblig. Nico. Boë. in suis Dec. quæst. 237. Ioan. Ceph. in con. 35. in lib. 1. con. & nouissimè Iul. Clarus in §. lib. senten. recept. quæst. 47.

CONCLVSIO LXXIII.

2 Pacem simpliciter tutor, vel pupillus tutoris auctoritate accedente facere potest, secundum magis communem opinionem, tamen pacem obligatione ad poenam facere non potest, & facta non valet. Bald. in l. pactum curatoris. nu. 3. & alij Docto. C. de pactis. Quia obligatio ad poenam reputatur ad damnum ipsi pupillo. Iaco. Nouell. in tracta. crimina. in vlt. par. ver. 88. pax facta per tutorem. nu. 88. & Tobias Nonius in con. 152. ver. tertio principaliter. nu. 11. in Tomo 1. con. ad causas crimin. recens editorum.

CONCLVSIO LXXIII.

3 PATREM alteri, vt filiam & adulterum inuentos in adulterio interficiat, quia ipse forte est debilis, vel infirmus, vel senex, sicut man dare posse, arbitratu Ang. per l. Grachus. C. ad l. Jul. de adul. in tracta. malef. in verb. Che haf adulterato la mia dona. ver. quid si pater mandat. nu. 2. 4. Sed communis Doct. sententia in contrarium esse videtur per ea quae scribunt August. Arimini. in d. verb. Che haf. ver. an maritus. nu. 6. 4. & Roland. a Valle. in con. 34. in 2. Tom. vbi ipse num. 35. & hanc communem Doct. sententiam appellat.

CONCLVSIO LXXV.

4 Pater habens duodecim filios excusatur a muneribus personalibus, patrimonialibus ac collectis, vt supra dictum est in verb. pater habens 20. an hoc etiam procedat non solum ab extraordinarijs, verum etiam ordinarijs, item ab oneribus quae imponuntur ratione belli. Similiter an per mortem vnus vel plerumque filiorum extinguatur privilegium dictae immunitatis concessum a lege patri ob numerum dictorum 12. liberorum, valde eleganter in vtramque partem disputat Roland. a Valle. in con. 52. in 2. Tom. con. vbi ipse ex communi resolutione Doct. respondet ab omnibus oneribus tempore belli impositis cum excusari distinguere oportere inter immunitatem concessam per privilegium ab homine, & inter immunitatem a lege concessam, & sufficere tempore immunitatis extitisse 12. liberos, licet postea aliqui discesserunt, non tamen ab oneribus patrimonialibus ordinarijs.

CONCLVSIO LXXVI.

5 POSSESSIO defuncti continuatur in haerem l. cum miles. ff. ex quibus cau. maior. 25. ann. in integ. restit. & maxime cum sit suus haeres. glo. in verb. existimantur. in §. sui. Inst. de haered. qual. & differ. Quia post mortem patris non haereditatem percipere videtur, sed magis liberam bonorum administrationem consequitur, qui etiam viuo patre quodammodo dominus existimabatur. In suis haeredib. vbi glo. in verb. quodammodo annotat etiam possessionem habere. ff. de lib. & posthu. Hinc dixit Bald. filium magis venire ad possessionem continuatam, quam ad nouam possessionis ademptionem vel petitionem. c. 1. numer. 2. ver. quod est notatu dignum. de controuer. inter mafc. & foem. de benefic. Sed communis sententia est in contrarium, quod non continuatur possessio in haerem nisi per vsucapionem. & ita intelligitur d. l. cum miles. Barto. & alij Docto. in l. cum haeres. ff. de acquir. poss. & improbatu communiter illorum sententia, qui aliud in suis, aliud in ceteris haeredibus esse asserbant, vt late prosequuntur And. Tiraq. in tract. Le mort. fait. le vis. in 3. declar. praefat. nu. 6. & Roland. in con. 46. nu. 2. 6. 27. 28. 29. cum seq. vbi ipsi hanc materiam latius declarauerunt in 2. To. con. Est autem possessio defuncti ipso iure non continuatur in haerem etiam suum, potest tamen propria auctoritate eam accipere, modo non sit ab alio prius occupata. Barto. in l. fin. nu. 16. ver. item extra gloss. quero. & Dec. nu. 4. ver. potest tamen haeres. C. de edict. d. Diui Adria. tol. Barto. in l. 2. nu. 3. ver. sed contra hoc oppono. C. quando & quibus quar. pars debetur. Papien. praefat. in form. libelli, quo petitur haereditas ex testamento. in verb. iniuste occupauit. in prin. Ang. Aret. in §. quadrupli. nu. 43. in fi. ver. quero an aliquis sic citandus. & And. Tiraq. in d. tract. le mort. in 8. declarati. praefat. & in 5. par. declar. 3.

CONCLVSIO LXXVII.

6 PRINCEPS an possit suis subditis imponere collectas pro filia sua matrimonio collocanda. Et respondent Docto. quod si aliquis dominus eleuat filiam, vel vult aliquid facere pro honore suo, non debeat suos subditos onerare collectis. Pau. de Ca. in l. neminem. nume. 3. C. de sacrosanc. eccle. & idem post Ioan. Fabri. in l. 3. nu. 2. C. de statu. & in ag. per text. ibi. expensis proprijs statuam collocari praecipimus. l. cum satis. §. caueant. C. de agricol. & censit. libr. 11. & per alias plures auctoritates quas adducit Boer. in suis decis. decis. 126. nu. 6. & Vafq. in lib. 7. controuer. illust. c. 7. nu. 3. Communis tamen Doct. sententia est in contrarium. Licet Vafq. arbitratus fuerit partem negatiuam videri longe veriore. Accur. in verb. canoniam. l. placeat. vbi Iaf. in repe. eiusdem. l. nu. 19. C. de sacrosanc. Spec. in ti. de feu. §. quonia. nu. 67. ver. & no. q. vafalli comit. vbi ipse voluit hoc non procedere in filio, quia tunc dominus recipit & sit ditor, sed quando filiam eleuat, tunc dat de suis bonis, & fit pauperior. Ideo q. vafallus tunc de iu-

re cõferre tenetur. Alb. in suo Dicitio. in verb. dominus. Alex. de Imo. in con. 35. nu. 3. in 2. lib. con. Clauas. in summa Ang. in verb. caliam. ver. sed quando. & in sum. Rosel. in verb. dominus. ver. sic. an autem in aliquibus casibus. Iaco. de S. Georg. in trac. feuda. in verb. qui quidem inuestiti praestiterunt iuramentum. nu. 76. ver. circa alium casum. Zaf. in epitom. feud. par. 7. c. ad quid vafallus domino, & dominus vafallo tenetur. nu. 50. ver. tenetur etiam vafallus. Et hoc in praxi obseruari testatur Restaur. Castald. in trac. de imperat. q. 57. numer. 7. in 10. vol. tract.

CONCLVSIO LXXVIII.

7 PROCURATORIVM mandatum non solum per expressam confessionem mandati & procuratoris, sed etiam per traditionem instrumenti inducitur. Nam eo ipso q. quis comparet in iudicio tanquam procurator, & produxit instrumentum praefumitur ex eo procurator, vt admittatur saltem cum cautione de rato. Bart. in l. vul. in fin. ff. de administ. & peric. tutor. & in l. 3. §. causam. nu. 2. ff. de carbon. edict. Bal. in l. si qua per calumniam. in fin. C. de epif. & cle. Pau. de Cas. in l. Maxima marito. nu. 3. sol. ma. Quamuis Bal. sententiam contrariam in l. 1. nu. 11. ff. de procur. amplectatur, tamen Bar. & aliorum magis communiter approbatur. Io. de Imo. Fel. & alij in c. comunia. extr. de offi. & potest. iud. delega. l. in d. l. 1. nu. 11. C. de procura. Marant. in repet. l. si actor. nu. 2. C. eod. & Roland. a Valle. in cons. 46. nume. 6. in 2. Tom. con.

R

CONCLVSIO LXXIX.

REDUCTIONI Spetitio propter enormem lésionem ad arbitrium boni viri, non obstante renunciatione, admittitur, quia non est verisimile q. compromittentes hoc voluerint, vt eos arbiter vel arbitrator enonmiter laederet. Bal. in l. cum anrea. nu. 3. C. de arb. lo. Pe. Ferr. in sua praef. in for. libel. quo agitur ad poenam ex compromisso in verb. nec reductio peti ad arbitrium boni viri. nu. 3. Et hanc esse communem opinionem & obseruantiam, q. per nullam cautelam verborum appositionem in compromisso, fieri possit, quo minus petatur reductio, si laudum allegetur iniquum propter enormem lésionem dicit Pau. de Ca. in con. 74. ver. breuiter communis opinio secundum veterem impref. Hac quoque sequitur & communem dicit Dec. in con. 11. nu. 6. & ibi Carol. Mol. in verb. nulla. & in con. 39. nu. 6. & 7. & in con. 533. nu. 1. Nic. Boc. in suis Dec. q. 284. nu. 18. D. Vitalis de Camban. in tract. clausular. in clausula reductioni ad arbitrium boni viri possit renunciari. pag. lib. mei. 631. & Phil. Dec. in con. ad haec. 20. num. 30. & ibi Carol. Molin. in verb. consului. ext. de appel. nec non Didac. Couar. in 2. rubr. par. nu. 14. ver. hinc etiam procedit. extra. de testa. in 1. Tom.

CONCLVSIO LXXX.

2 REMEDIUM praedicti canonis reintegranda. 3. q. 1. datur secundum communem sententiam Doct. et, qui probat se rem possidisse, & a possessione sine iusta causa cecidisse, & ad alij remeuisse. Dec. in con. 57. nu. 3. ver. & sic ex omnibus supra dictis fundata remanet intentio. & in con. 62. in prin. ver. vnde saltem videtur quod ageres. & in con. 252. nu. 3. Quam sententiam communem esse attestatur Roland. a Valle. post alios in cons. 50. nu. 5. in 2. Tom. con.

CONCLVSIO LXXXI.

3 RESTITVTIO ad prosequendam appellationem non datur minori nisi de lésione probetur. l. verum. §. item non restituitur. ff. de minor. 25. ann. l. nam postea. §. si minor. ff. de iureiur. Bar. in l. si. in fi. C. de integ. restit. Phil. Dec. in cons. 436. nume. 5. Quam sententiam tanquam communem latius explicarunt Iaf. in d. §. si minor. & Roland. a Valle. in cons. 53. nume. 42. 43. 44. & 45. in 2. Tom. con. post Crauct. in con. 179. nu. 8.

CONCLVSIO LXXXII.

4 REVS contentus non dicitur liti se offerre nisi interrogatus respondeat se possidere. Quia litem contestando per negationem videtur negare quicquid in libello narratur, id est, agentem esse haerem & se possessorem. glo. in l. is qui se obtulit. §. possideret. ff. de rei vendi. Ita egregie declarant Barto. ibidem in quibus: Non dicitur quem se offerre defensionem rei, licet litiget, nisi interrogatus respondeat se possidere. Bald. in l. cogit possessorem. nume. 13. ver. vlt. rursus queritur. C. de petitio. haered. Panormit. in cap. examinata. nume. 11. ver. sic. vltimo induco. extra. de iudic. & Felin. in cap. aduersario tuo. nume. 3. ver. si. dum subdit Abb. extra. de excep. Quam sententiam communiter approbatam esse dicunt Bartho. Socy. in l. si a te. §. si quis numer. 5. ff. de exceptio. rei iudic. & Roland. a Valle. in cons. 56. nume. 1. in 2. Tomo cons.

CON

CONCLUSIO LXXXIII.

1 REUS in causa civili fisco instrumenta edere tenetur, etiam ad eius intentionem fundandam. Et hanc communem conclusionem Doct. esse inquit Dec. in l. 2. is apud quem. num. 40. & in l. fin. nu. 12. C. de edend. Refert quoque Hiero. de Monte in tract. de fin. regen. ca. 82. nume. 4. Quam sententiam latius declarat Dec. in c. 1. numer. 13. ver. primo. de proba. ut non habeat locum in fisco agente, ubi ex speciali privilegio reus propria instrumenta edere tenetur. l. ne quisquam. alias, senatus censuit. ubi Bartol. & alij. ff. de eden. & nouissime Mantu. in dicta. capit. 1. nume. 32.

S

CONCLUSIO LXXXIII.

1 SACERDOS secularis constitutus procurator ab aliqua vniuersitate potest agere in iudicio & litem contestari. Capella Tholos. in suis decisio. quæst. 13. Hunc cõtra clericum secularem post litem contestationem non posset opponi ex ceptio. Stephan. Aufrer. in suis addit. in quibus, hoc intelligendum ab illo qui sciebat illum esse clericum, alias post litem contestationem posset opponi. Guilhel. de Suza & Salyet. in l. ita demum. C. de procurato.

CONCLUSIO LXXXV.

2 SALARIUM totius anni coepti debetur hæredib. medicæ vel alterius professoris de publico conducti, qui morte præuenus annum perficere non potuit. l. qui operas. ff. locati. l. 1. §. diuus. 2. ubi Bartol. ff. de var. & extraor. cognit. Philip. Dec. in con. 70. Alciat. in tracta. præsumpt. in 3. reg. princ. præsum. 19. ver. debet tamen habere integrum. in fin. Et hanc sententiam commu. esse dicunt Franc. de Ripa in tract. de peste. c. de priuileg. contract. cau. pest. numer. 115. ver. Hinc dicit gloss. in d. §. diuus. Quod si pendente anno moriatur Doctor vel aduocatus, hæredib. debeatur salarium totius anni. & Ioan. Cæphal. in con. 70. nu. 4. & in seq. con. 71. diluit ipse quæ in contrarium adduci posset. in lib. 1. con. De qua doctrina etiam facit mentionem Baptis. à Vilalobos in verb. aduocatus. in verb. salarium. & Emanuel. Soares in verb. mortui aduocati.

CONCLUSIO LXXXVI.

3 STATVTVM monasterium excludens à successione, licet D. Bartol. distinguat, an statutum loquatur de ingrediente vel ingressa. in l. si. C. de pact. tamen commu. opinio est cõtra Bart. statutum. l. indistincte non valere. l. ibid. nu. 24. cum seq. & Dec. nu. 28. & idem Dec. in c. ecclesia. S. Mariæ. nu. 49. ver. quinto. ifferitur. ext. de consti. & in c. in presentia. nu. 53. ver. similiter nõ valet statutum, exta de probationi. ubi ipse hoc limitat nisi in specie dictum fuerit, quod non ingrediarum monasterium Prædicatorum, quia talis conditio nõ reijcitur, cum multa sint alia monasteria quæ potest ingredi. Quod aut indistincte statutum valere debeat, dist. sicut Carol. Molin. ut ipse annotauit in suis annotati. ad lectur. Dec. in d. c. ecclesia. S. Mariæ. in verb. tamen. liter. g. & in d. l. fin. in verb. contra. liter. o. & ibi se mituit ad Commentaria sua in consuet. Paris.

CONCLUSIO LXXXVII.

4 SVBDITI si accesserint per longissimum tempus ad coquendum panem ad furnum alterius, cum hoc fiat per modum facultatis, non potest induci præscriptio, vel iuris acquisitio. De qua questione faciunt passim Doct. mentionem. Guid. Papa in quæst. 298. Ripa. in c. cum eccles. sutrina. nu. 45. ext. de caus. posses. & proprie. & in l. quod minus. num. 132. ver. quarto quæritur an subditi. ff. de fluminib. ubi ipse plurimas auctoritates Doct. adducit. Hanc quoque commu. sententiam esse meminit Roland. à Valle in con. 53. nu. 23. in 2. tom. con. De ea quoque antea dictum est in verb. molendinum.

CONCLUSIO LXXXVIII.

5 SUPPLICATIO continet quod res iudicata rescindatur, vel quod bis iudicetur, nisi per principem & non inferiorem concedi potest. Panor. in c. ex literis. nu. 10. & 11. ext. de restit. integr. Decif. Capell. Tholosa. decis. 480. Et hanc commu. opinionem esse Apostill. Aufrer. in suis addit. ad d. decis. Capell. Thol. ibid. dicit, propterea offerendum esse quod sententiæ executio per supplicationem principi factam non retardetur, & satis esse quod daretur cautio de restituendo, si supplicans in causa obtineret. secundum notat Panor. in c. suicitata. nu. 10. ext. cod. & Matth. de Affis. in decis. S. con. Neapol. decis. 357. admonet, Hieron. de Monte in tract. de finib. reg. capit. 108. quod est vlt. nume. 14. & sufficeret iuratoriã cautionem præstare, quando iure iurando pars firmaret fidei iuratos se habere non posse. Guid. Papa in decis. Gratianop. quæst. 189.

T

CONCLUSIO LXXXIX.

1 TESTAMENTVM nuncupatiuum etiam requirit. 4. solennitates siue requisita, quæ explicant Impera. Iustinus & Doct. in l. hac consultißima. C. qui testam. fac. poss. Specul. in tit. de instrum. edit. §. compendiosè. ver. illud autem non est ignorandum. numero 42. auctor. art. notaria. capit. 2. de testam. scrip. & solenni. ver. item cæcus testari nequit. & auctor Analyticos Instit. quib. non est permiff. facer. testam. ver. potest ne cæcus condere testam. Inter quæ est, quod cæcus conuocatis. 7. testib. & notario dicat, se velle testari sine scriptis, & si notarij copia haberi nõ possit, cõtactus testis de iure adhibeatur, qui eius munere fungatur. Sed si pater cæcus fecerit testamentum inter liberos, nunquid teneretur seruare firmam d. l. hac consultißima. an verò possit facer. testam. cum inter liberos cum duob. testibus, iuxta l. hac consultißima. §. ex imperfecto. C. de testam. & quemad. test. ord. Et cõmu. opinio Do. est, in testam. cõto patris cæci testantis inter liberos sufficere duos testes. l. in d. l. hac consultißima. numer. 4. ver. sed. pone. quia in testamento factõ inter liberos cessat suspicio falsitatis, ex quo ab intestato ipsi admittuntur ex communi voto parentum. l. scripto. in fin. ff. vnde liberi. l. ff. de bon. dam. Dec. ibid. numer. 36. ver. vltimo limitatur.

CONCLUSIO XC.

2 TESTATOR interrogatus a tabellione an facit Titium hæredem, si respondeat eum facere, illius responsio tantum operatur ac si nominasset hæredem. per glo. notabilem in verb. quemadmodum. in l. iubemus. ubi communiter Doct. C. de testa. Et hanc commu. conclusio nem & opinionem Doct. appellant post alios Alex. de Imol. in con. 12. numer. 6. & ibi Carol. Molin. in verb. quod sic. liter. d. in 1. lib. & in con. 47. numer. 7. ver. circa quartum dubium. in 2. lib. & Roderic. Soares in allega. suis. alleg. 1. numer. 24. & maxime. numer. 28. cum seq. licet ipse contrariam sententiam de iure veriore esse arbitretur. Sed cum de hac sententiã Viuius in suis opinionib. in verb. hæres quilibet. & Soares in verb. hæres si quis instituat. mentionem fecerint, non vltterius illam doctrinam prosequor, & potissimum cum Soares ab alijs non allegatus eleganter de ea disputauerit.

CONCLUSIO XCI.

5 TESTES interrogati super formalitate verborum, si discordent in cortice verborum, nullam penitus fidem faciunt. Nam si duo testes essent, & vnus deponeret, quod Paulus premisset Nicolao 24. denarios, alter verò de duob. solidis deponeret, isti testes dicuntur singulares. Bald. in c. bonæ memoriæ. 23. nu. 9. ver. si autem fuissent interrogati de qualitate vocis. ext. de elect. Cuius sententiam & reliqui Doct. sequuntur, Panor. post Anto. de Burr. in c. nihil obstat. nu. 2. ext. de verb. signif. Alex. de Imo. in con. 47. nu. 6. ver. nec obstat quod notat Ant. de Burr. lib. 2. in con. 111. nu. 8. ver. quinto. iste testis est singularis. & ibi Carol. Molin. in verb. formalia. lib. 3. in con. 150. nu. 2. ver. alia & sic secunda est contrarietas. & in con. 153. nu. 4. ver. & potissimè hæc procedunt in lib. 5. cõ. & idè Alex. in addit. ad Bart. in l. 3. §. idè quæ. in verb. si testes. ff. de testib. & in l. 1. §. fin. nu. 13. ver. quid in testib. duo testes in interrogantur. & ibid. l. 1. nu. 5. ver. confirmo. Zaf. nu. 9. & 10. licet ipse temperamentum addiderit ff. de verb. oblig. Felin. in c. licet ex quadam. nu. 2. ext. de testib. Bart. Spec. in con. 229. nu. 6. ver. quare cõfirmatur. in 2. vol. con. Andr. Barbat. in con. 25. nume. 9. ver. facit quod voluit. Bal. et in con. 47. nu. 4. ver. ex dictis ergo illicitur. in lib. 2. con. Dec. in con. 143. nu. 23. ver. allegata in contrarium. Hyp. de Marf. in Rubr. C. de prob. num. 383. nec præ dictis habet obstat. Ioan. Baptis. in l. admodum. num. 116. ver. ad prædictis. in 2. vol. repet. Croc. in l. 1. §. eadem autem. numer. 29. ver. secunda est conclusio. ff. de verb. oblig. in 6. vol. repet. & Franc. Curt. in tract. de testibus. conclus. 11. in 5. vol. tractat. Et hanc commu. Doct. sententiam esse scribit consulendo Roland. à Valle in con. 33. numer. 20. in 2. tom.

CONCLUSIO XCII.

4 TESTES in causa vniuersitatis non in totum repelluntur a ferendo testimonio propter vilitatem quæ secundo singulari de vniuersitate euenerit, sed eis minus quam alijs creditur, habitio respectu ad personarum qualitatem, & lucri quantitatem. Ita declarat Panor. in c. in super. nu. 2. ext. de testib. argument. c. & si quæstiones. ext. de simon. Deinde addit Panor. ver. Ego putarem, illam conclusionem procedere quando per diuersam partem vel alij testes in contrarium producerent. Sed ubi non essent nisi testes de vniuersitate pro vniuersitatib. hinc inde examinati, eis panè credendum esse, saltem in defectum aliorum testib. dummodò alias idonei fuerint. ca. super prudentia. 14. q. 2. Bal. autem in con. 420. incip. verba principis Montis ferrati. nu. 6. in 1. vol. cõ. inquit, quod si testes non sentrent cõmodum vel incommodum immediatim possent pro vniuersitate testificari. & idem in con. 281. nu. 3. Licet homines vniuersitatis aliquando admittantur in causa vniuersitatis. Commu. opi. To. 3. D 3

titatis, quod tamen non est verum, si commodum causae distribuitur inter singulos, quia non sunt idonei in re propria vel communi, ea ratione, quae sapit proprietatem commo. di. Quam sententiam & reliqui approbaverunt referente Ludo. Rom. in con. 7. nu. 4. ver. illud tamen subijcio. Alij censuerunt testes de vniuersitate in causa vniuersitatis non respicienda testificandum, quando ex victoria nullum sunt habituri singularem commodum. Et hanc commu. sententiam omnium Doct. esse per notat Guilhel. de Cug. Cyn. Barr. & Bal. in l. parentes. c. de testib. in l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rer. diuis. inquit Raphael Fulgol. in con. 174. nu. 2. ver. sed & alia occasione. Ita quoque inquit Petr. Phil. Cornax. in con. 33. nume. 7. ver. & hinc dicimus, quod illi de vniuersitate possint in causa vniuersitatis deponere, quando non praetendunt aliquid particulare interesse, vt Doct. communiter in c. cum nuncius. in d. c. in super. ext. de testib. in 1. vol. con. Alij arbitrati sunt, testes de vniuersitate posse per eorum vniuersitatibus. deponere licet commodum perciperent in vniuerso per notata Cyn. & Doct. in d. l. parentes cum similib. ita affirmat. Guid. Papa in deci. Gratianop. dec. 193. nu. 2. ver. item d. causa. nu. 2. circ. fin. Alij. voluerunt testes de vniuersitate in nemorum lib. admitti ad perhibendum testimonium, quando aliquid dantijs soluta mercede vel pretio soluant pro lignis. Secus quando perciperent commodum gratis ex nemoribus vniuersitatis. Alex. de Imol. in con. 99. num. 15. in lib. 5. & Anton. Capyc. in deci. S. regij conf. Neapol. in dec. 152. nu. 6. ver. & bene est verum. Alij putauerunt, quod si illud super quo litigatur singulorum commodum concernat. Exempli gratia, Si sis sit super nemore, in quo quilibet potest accipere pro suo vsu de lignis, tunc vnus de vniuersitate pro ea testificari non poterit. Lanfranc. in c. quoniam contra. in verb. testimonium depositio. nu. 70. ver. commu. conclusio Doct. secundum impressionem Lugdunen. Anno. & c. 59. secundum impres. Lugdun. Anno. & c. 49. in 5. vol. tract. Hyp. de Mari. in l. §. seruum municipi. nu. 10. ver. & per. hoc dicunt quod si est questio de pacuis vel nemoribus. ff. de quest. Alij dixerunt vniuersitatis testes non sentientes commodum vel in commodum admittendos esse, sed eis de fide imminuendum, & q. non faciant plenam & integram probationem, sed praesumptionem: quia negari non potest, quod ipsi habeant aliquam affectionem erga suam communitatem, cum sic habere consueverint. Et ideo sic praesumendum erit argumen. l. certi conditio. §. si nummos. ff. si cert. petat. & ideo non sunt omni exceptione maiores, ex quo exceptio ista praesumpta opponi poterit. glo. in verb. maiores, in c. 1. ext. de consang. & affin. glo. in verb. idoneos §. item verborum. Instic. de iur. stipu. ita explicat. Barth. Cepol. in tract. de seruit. iust. p. 1. in tit. de seruit. iuris pacen. c. 9. nu. 10. & 11. Et similiter ratione affectionis testes habentes similes lites non habent pro idoneis testibus. glo. in c. cum R. canonicus. in verb. cum sint eius loci, extra de offi. & potesta. iud. deleg. Cuius Cepollae sententiam defendit & sequitur Hieron. de Monte in trac. de finib. regen. c. 58. Licet commu. sententia sit in contrarium, a qua in iudicando recedendum esse ipse arbitratur, praesertim cum probabilibus rationibus & argumentis conuincit possit. Sed Cepollae sententiam improbat Franc. Viuis in lib. 2. com. opin. opin. 293. incip. testib. vniuersitatis an plene credat. De qua opinione multa scribi possent, cum Doct. varij varie loquantur, ita vt facile Cepol. & Hieron. de Monte sententia defendi possit. Caeterum hoc non est propositi praesentis, vt deantur Doct. in l. tantum. §. vniuersitatis. ff. de re. diuis. l. parentes. c. de testib. in c. in super. & in c. cum nuncius. ext. de testib. Alber. de Maleis in tract. de testib. c. 4. quando testes repell. ratione affectus nume. 71. ver. quæro nunquid in cam vniuersitatis. Bart. Soc. in tract. fall. in reg. 40. 8. incip. testis prelati. l. in l. adoptiuum. §. patronum. 2. nu. 7. ff. de in ius voc. Dec. in con. 342. nu. 4. Tho. Gram. in con. 22. nu. 8. Zas. in suis Parati. tit. quod cuiusque vniuersitatis. nu. 20. ver. nota quod singuli. Francisc. Curt. in tract. de testibus. conclus. 3. incip. testes de vniuersitate. Oldendorp. in tract. de testibus. §. de personis testium. ver. de ciuib. autem vel subditis cuiusque vniuersitatis. Nicol. Bellon. in con. 63. nu. 18. 19. & 20. Ioan. Crort. in con. 42. nume. 8. Francisc. Marc. in dec. Parlamen. Delphina. questio. 490. nu. 3. Carol. Molin. in suis additio. ad conf. Alex. in con. 63. in verb. do. nel. lib. 2. & in d. con. 99. in verb. vniuersitate. Didac. Couarru. in suis practic. questio. c. 18. nu. 4. Læcillos. Conrad. in suo pretorio & curiali Breuia. c. personas testium aggredien. do. ver. vniuersitatis. nume. 55. O. tauian. Cachera. in deci. S. lena. Pedemon. in dec. 99. nu. 39. & notissimè Bernhard. Vuurmbsler. in lib. 1. practic. foren. cap. 35. testimonium collegij vniuersitatis.

CONCLUSIO XCIII.

Testibus publicatis in causa principali, & illis didicatis, licet in causa appellationis testes super capitulis antiquis producere & examinare. glo. in verb. productione. in authen. ar. qui semel. c. de probat. vbi glo. testatur ita de consuetudine seruari. Et hanc esse communem opinionem Legistarum inquit glo. in verb. in appellationis causa. in Clem. 2. de testib. Sed contraria sententia de iure verior & magis recepta est. d. Clem. 2. de testib. Guid. Papa in deci. Gratianop. quest. 14. & questio. 347. atque in con. 37. ver. & ideo salua d. disertio in prima parte con. Marian. in tract. de ordin. iudic. in par. 6. in 6. act. nu. 22.

ver. super tertia questione principali communis conclusio est, quam communiore calculo approbatam esse multis allegatis authoritatibus. refert Rolan. à Valle in con. 45. nu. 8. 14. & 20. vbi ipse in vtramque partem ea de re disputat in 2. Tomo con. Glo. autem in d. verb. productione. attestantem de consuetudine bene soluit Schard. in d. Authen. ar. qui semel. nu. 26. inquit, quod hoc intelligendum sit de eo tempore, quo scripse sunt illae, nimirum Anno. & c. 122. 7. à Christo nato, quo Accursi, glossator vixit. glo. in verb. secretarium. in l. in causis criminalibus. c. de accusat. & inscripse. Sed post illud tempus sunt Clementinae factae, nimirum Anno. & c. à Christo nato. 1316. per quas Clementinas, vt in d. Clem. 2. de testib. clarè est decisum, quod in causa appellationis super veteribus articulis non possint noui testes examinari quia quemadmodum in prima instantia timor subornationis facit, ne possint super idem articulis noui testes examinari, sic etiam eadem ratio subornationis militat in causa appellationis. Vnde vtroque debet esse idem Ius. Quid autem in Camera hoc in casu decisum, contra d. Clem. 2. meminit Mynsing. in suis sing. obseru. Iud. Imp. Camer. obseru. 41. in 1. cent.

CONCLUSIO XCIII.

- 6 Testium examinatio in criminalibus committi non potest. l. 1. §. idem diuus Adrianus Iunio Rufino. ibi, nam ipse eos interrogare soleo. ff. de testib. Authen. apud eloquentissimum. & ibi Cyn. Bald. Saly. cet. & nouissimè Richard. nu. 6. ver. in causa autem criminali. vbi ipse notabiliter quid in eo casu hodie fieri debeat, ostendit. glo. in Cle. vnic. in verb. ciuili. de offi. & potesta. iud. deleg. Thom. Gram. in con. 67. nu. 2. Hanc receptissimam. Doc. sententiam esse post. alios refert Nicol. Arelatan. in tract. de haeret. notab. 35. in vol. tract. crimin. Anno. & c. 1570. Venet. impressorum, pag. 142. Quae doctrina tamen in crimine haereos fallit, in quo testium examinatio per iudicem committi potest. vt offitium. §. verum. de haeret. in 6. Felin. in c. cum causam. 36. nu. 23. ver. fallit tertio. vbi & ipse nu. 22. & 24. alias limitationes praedictae doctrinae recenset. ext. de testibus.

CONCLUSIO XCV.

- 7 TVTORES vel curatores non possunt per constitutum vel precarium, vel alium actum fictum transferre possessionem rerum sui pupilli vel minoris, secundum Bart. in l. 1. nu. 24. Alex. nu. 87. ver. qui rit hic Bart. & nu. 88. ver. ex isto dicto. ff. de acquir. possess. l. as. nu. 101. & per multas auctoritates relatas. per Andr. Tyraq. in tract. de iur. constit. possess. in 3. par. in 15. limita. Et hæc commu. Doc. sententia esse ibi recentior res repetentes testant. Huic licet communi sententiae refragat Tyraq. in d. 15. limit. nu. 3. tamè commu. verior esse defendit Bart. Romul. in l. quod meo nomine. nu. 71. ver. tertius casus est. ff. de acquir. vel amitt. possess.

V

CONCLUSIO XCVI.

- 1 **V**ASALLVS alienans feudum sine consensu Domini licet priuatur feudo, etiam si postea recuperauerit. c. 1. tit. qui dicitur si post alienationem feudi vasallus id recuperauerit, tamen hoc non admittit, si recuperatio facta fuerit ante traditam possessionem ipsius feudi venditi. Quia eo casu excusatur a poena caducitatis, cum allegatus textus secundum Doct. communiter intelligat de alienatione perfecta per traditionem, quoniam res videt quodammodo integra ante traditionem. l. ab empzione. ff. de pact. l. et alienatio est actus per quem dominium transfertur. l. 1. ff. de fund. dor. que sit mediante traditione. l. traditionibus. c. de pact. Aluarot. in d. c. 1. nu. 3. ver. quæro ab extra, quid si vasallus vendens recuperauerit venditionem d. tit. quid iuris si post alien. Alex. de Imol. in l. si a me. nu. 4. ff. ad l. Falcid. Francisc. chin. Curt. in tract. feudo. in 4. part. numer. 103. ver. decimo tertio quæro. Et hanc sententiam communiter approbari meminit Rolan. à Valle in con. 51. numer. 6. in 2. Tom. con.

CONCLUSIO XCVII.

- 2 Vasallus quando priuatur feudo propter delictum non debent de illo feudo inuestri, nec filij, nec alij descendentes, neque agnati, qui sunt consuncti infra quartum gradum, sed agnati existentes in quarto gradu vsque ad infinitum admittuntur ad feudum. per tex. in c. si vasallus culpam. ff. de feud. defun. controuer. fuerit inter dominum & agnatum vasalli. Si vasallus culpam committat, propter quam feudum amittere debeat, neque filius neque eius descendentes ad id feudum reuocabuntur, sed agnati, qui quarto gradu sunt. & cap. vnico. si vasall. feud. priuet. cui defera. qui text. intelligitur de antiquo feudo, quod si esset nouum feudum, in eo non succederet aliquis agnatus. cap. primo. de duobus fratribus. de nouo benefic. inuestit. Item intelligi debet quod delictum non fuerit commissum contra Dominum, quia si fuisset commissum contra dominum, etiam si esset feudum paternum seu antiquum deuolueretur ad Dominum exclusis omnibus agnatis. per tex. in c. 1. §. deniq. quæ fuit cau. 1. benefic. amitt. & tamen illa iura super allegata excludunt descendentes, & agnatos

& agnatos proximiores quarto gradu à successione feudi, per rationem, quam assignat Bald. in d. capit. si vassallus culpam. Quia quanto agnati sunt proximiores vassallo delinquenti, tanto magis videntur in fidei eadem macula humanitatis. C. de excusa. tutor. & etiam propter suspicionem, quia sepe solet esse similitudo & audacia in talibus conjugatis. Quam sententiam verissimam esse inquit Alex. de Neuo. in con. 98. nu. 17. 18. 19. 20. 21. & 22. 23. in 1. Tom. con. ad causas crimin. recens. ceterorum. vbi & ipse Iacob. Aluarot. sententiam reprobatur, & que sit communis opinio, nume. 23. indicat. Quae tamen propter text. allegatos hoc in casu, eo consulente, non est retinenda.

CONCLUSIO XCVIII.

3 Vassallum non teneri Dominum, qui ob debita in carcerem esset conuictus, liberare, eiusque debita creditoribus soluere, Doct. in calicet vassallus. Aluarot. nume. 7. versic. quaro quid si dominus. & Praepos. nume. 3. cod. versic. fidei feud. defunct. conten. fuer. inter domin. & agna. vassalli. tradiderunt. Et hanc sententiam communiter approbati scribunt Zas. in tract. feud. par. 7. cap. ad quid vassallus domino & dominus vassallo teneatur. nume. 47. versic. si porro dominus inops esset. Et Vasquius in lib. 1. controver. illustr. cap. 6. nume. 6. versic. decimo nono. Licet de hac quaestione multi Doct. dubitarint, quos referunt Aluarot. & Zas. d. locis: Si tamen domino feudi moueretur bellum, & constitutus esset in magna necessitate & euidenti periculo ei succurrendum esse, Ioan. de Anan. in con. 7. nume. 14. versic. circa. verò aliud dubium. Ias. in l. si ex toto. numer. 16. versic. quarto. facit. ff. de legat. 1. & Restaur. Castald. in tract. de imper. quaest. 57. numero. 6. in 12. vol. tractat. arbitrati sunt.

CONCLUSIO XCIX.

4 VIDVA committens stuprum, perdit dotem. Paul. de Castr. in con. 14. 7. versic. praedictis ergo non obstantibus. nume. 4. in 2. part. con. & in l. sororem. num. 4. C. de his quibus ut in dig. & in l. si de commissum. C. de fideicom. Ias. in l. 2. nume. 6. & Zas. nume. 22. ff. solut. matrim. Aegid. Bossius remissiuè in tractat. crimin. mater. tit. de coitu. dam. & punib. nume. 55. Et hanc sententiam Pauli de Castr. magis communem & approbatam appellarunt Nicol. Boer. in decis. 338. nume. 11. versic. quid dicendum. & nouissimè Lancillo. Conrad. in suo praetor. & curia. Breuia. tit. de stuprato. nume. 12. versic. item hic addas ut vidua committens stuprum. & Pet. Ioan. Anchoran. in suis quaest. lib. 2. quaest. 34. Sed

contrariam sententiam defenderunt Alex. de Imol. in d. l. sororem. nume. 3. Ias. in d. l. si de commissum. nume. 2. Schar. d. nume. 9. versic. ex quo porro inferitur. Dec. in c. pastoralis. nume. 8. extr. de iud. & in l. cum quaedam puella. nume. 12. ff. de iurisd. omn. iud. Propterea inquit Maria. Socyn. Iuni. hodie communem opinionem esse contra Paul. de Castr. in con. 111. numer. 7. in 3. tom. con. Et hanc sequitur Rolan. à Valle multorum Doc. sententis in vtramque partem adductis in con. 86. in 2. tom. con. Ceterum cum Franciscus Vlusus de hac sententia in suo lib. 1. communium opinionum, in verb. vxor perdit dotem. vbi tamè ipse Pauli de Castr. opinionem approbat, Iul. Clar. in lib. sentent. recepta. in §. stuprum. versic. sed nunquid vidua. & Emanuel Soarez in Thesuro receptorum sententiarum, in verb. vidua stupro in quinata. scripserint, nihil praeterea addo, nisi quod hanc vltimam sententiam contra Paul. de Castr. veritatem esse Carol. Molin. voluerit in suis addit. ad lectur. Philip. Decij in d. l. cum quaedam puella. Itera B. nisi vidua infra annum luctus fornicaretur. & ibidem ipse opinionem Alex. communem esse dicit. De conciliatione autem illarum sententiarum contrariarum, quando vidua commisset stuprum, infra annum luctus, aut post annum luctus, pulchrè scribit Ioan. de Geronib. in Auth. isdem poen. numer. 2. 1. C. de secund. nup. Cuius quoque meminerunt Clarus in d. versic. sed nunquid vidua. & Rolan. à Valle in d. con. 86. nu. 53. versic. ad vltimum. Et ita iudicatum esse in stupro commisso infra annum luctus, pro opinione affirmatiua in Senat. Pedemont. dicit Ostra. Cacheran. in decis. S. sena. Pedemont. decis. 77. in fine, vbi ipse tota decisione, sententias vtriusque opinionis tam affirmatiuae quam negatiuae late explicat.

CONCLUSIO C.

5 VERB A enunciativa in pluribus instrumentis antiquissimis inter alios scripta, in quibus enunciatum aliquem locum esse de iurisdictione dioecesi, vel districtu, plenè probant, non solum consuetudinem, sed etiam dominium & possessionem rerum particularium gloss. in verb. prolata. c. si Papa. de priuileg. in 6. gloss. in verb. instrumenta. & Panor. in c. cum olim. nu. 14. ext. de censib. & idem Panor. in c. super eo. nu. 13. ext. de parroch. & alien. parroch. Doct. in c. cum causam. ext. de probat. & Aym. Crauert. in con. 54. nu. 11. Quam sententiam communem opi. Doc. esse inquit Hieron. de Monte in tracta. de fin. regen. c. 60. nu. 3. versic. in contrarium. Et hanc ipse latius sibi cum adiectis limitationibus. profequitur.

FINIS COMMVNIVM OPINIONVM

LAVRENTII KIRCHOVII.

RECEPTARVM SENTENTIARVM MICHAELIS GRASSI POMERANI, LIBER PRIMVS:

CAPVT I.

QVÆSTIO I.

CONSVETVDO.

SVM MARIA:

- C**ONSVETVDO in scriptis redacta, nō amittit propterea vires suas, nec desinit esse consuetudo. q. 1.
- Consuetudo propriè dicitur, quæ scripta non est, sed quatenus est in fieri, & quatenus in esse introducit. ibid.
- Consuetudo producta iam in esse, redigi potest in scriptis non ut incipiat esse ius scriptum: sed probationis commodioris atque facilioris habendæ ergo. ibid.
- Scripturam, quæ super consuetudine conficitur ad probationem, nō esse de essentia & natura consuetudinis. ead. q. 1.
- Definitio consuetudinis. q. 2.
- Consuetudinem contra ius naturale, non valere. q. 3.
- Consensus populi, vel tacitus saltem, ad introducendum consuetudinem necessarius. q. 4.
- Ad introducendam consuetudinem vtrum requiratur tacitus consensus totius populi, an verò sufficiat consensus maioris partis. ead. q.
- Vtrum sit necesse in introducenda consuetudine, omnes ea vti, vel maiorem partem, an verò aliquot hominum vsus sufficiat. Ita tamen ut eorum actus veniant in noticiam populi, vel maioris partis ead. q.
- Quarum personarum habeatur ratio, in constituenda maiore populi parte, quarum item non. q. 5.
- Quanto tempore inducatur consuetudo. q. 6.
- Decennium, quod iure civili sufficit ad inducendam consuetudinem, siue contra ius ea sit, siue præter ius, an item indistinctè sufficiat iure canonico. q. 7.
- Scientia principis, vel superioris, an & quando requiratur in inducenda consuetudine. q. 8.
- Vtrum in inducenda consuetudine contra reserua principis, requiratur eius scientia. q. 9.
- Ad inducendam consuetudinem an sufficiat vnicus actus, an verò requirantur plures: & quot, & quales. q. 10.
- Actus ad inducendam consuetudinem necessarii, debeant ne iudiciales esse: an verò sufficiant extrajudiciales. q. 11.
- Actus iudicialis sufficit ad probandam consuetudinem: quatenus scilicet per eum detegitur, & declaratur consensus populi. ead. q.
- Consuetudo an liger subditos extra territorium. q. 12.
- Cuius loci consuetudo consideranda & inspicenda sit, in his scilicet quæ concernunt atque respiciunt processum, instantiam, siue ordinationem iudicij: siue in quo celebratus est contractus, an verò eius, in quo iudicium exercetur, seu lis ventilatur. q. 13.
- An simile consuetudinis vincat legem scriptam. q. 14.
- Lex reprobans, & prohibens seu tollens consuetudinem, intelligitur tam de consuetudine futura, quam præsentis. q. 15.
- Quod remedium, quæve actio oriatur ex consuetudine, & quomodo in iudicium deducatur. q. 16.
- Relecta & reprobata opinio Bartol. & Angel. tradentium, ex contractu nominato a consuetudine inuento, actionem nominatam ex contractu oriri, & non conditionem ex mortibus. ead. q.
- Consuetudo augens, vel diminuens solennitatem numeri testium, de iure communi requisitam in vltimis voluntatibus, an valeat. q. 17.
- Consuetudo, ut quis possit cadere ligna, vel animalia pascere, intra limites alicuius territorij, an valeat. q. 18.
- Vtrum valeat consuetudo, quod in causa criminali, vbi imponitur poena mortis, possit interuenire fideiussor: & quod quis pro alio puniatur poena corporali. q. 19.
- Doctores adferent consuetudinem sic esse, an & quatenus credendum. q. 20.

QVÆRO, An consuetudo perdat vires suas, si redigatur in scriptis: Respon. quod non, secundum Communem & receptam Doct. sententiam, vt firmat Syluest. Aldobran. in §. ex non scripto. nu. 4. Inst. de iur. natur. gent. & ciui. Licet enim cōsuetudo, quatenus est in fieri, & quatenus in esse introducit, illa dicatur, quæ scripta non est, tamè postquam est in esse producta, potest in scriptis redigi ad probationem: sed scriptura non est de essentia & natura consuetudinis, secundum Doct. communiter in l. de quibus. ff. de legib. & in l. 2. ff. de vulga. & pupil. c. fin. de consuet. vt firmat Aldob. vbi supra. nu. 3. & Deci. in Rubr. col. 1. & seq. ext. de consuet.

QVÆSTIO II.

QVÆRO. Quid sit cōsuetudo? Respon. Bart. in d. l. de quib. desinit, quod consuetudo sit ius non scriptum, moribus & vsu populi, vel à maiori parte illius, ratione initiatum, & continuatum, & introductum, habens vim legis. & dicit Dec. d. Rubr. de consuet. col. 2. quod hæc definitio communiter approbata est.

QVÆSTIO III.

QVÆRO. An valeat consuetudo quæ est contra ius naturale: Respon. quod non. ita probat tex. c. fin. & ibi Abb. & Doct. ext. de consuet. Rochus Curt. nu. 78. eandem opinionem firmat. Alber. Bru. in consi. 43. Guiliel. Mainet. l. quoties. nu. 86. ff. de reg. iur. Pau. Parif. con. 78. nu. 193. vol. 4. Alex. in consi. 196. nu. 13. vol. 2. & eam dicit esse communem Sigismund. Lofred. consi. 50. nu. 51. & Laurent. Syluanus consi. 10. nu. 39.

QVÆSTIO IIII.

Consensus populi requiritur ad consuetudinem introducendam, vt est tex. exprellus. d. §. ex non scripto, ibi, consensu vrentium.

Sed dubium est, An requiratur tacitus consensus totius populi, an verò sufficiat consensus maioris partis: & cōmunis & vera est sententia, quod sufficiat consensus maioris partis. ita concludunt Doct. communiter in Rub. ext. de consuet. Felin. c. 1. de treug. & pace. & hæc esse communem opinionem firmat Syluest. Aldobrand. d. §. ex scripto. nu. 11. Inst. de iure natur. neque tamen requiritur, quod maior pars de populo vtiatur, vt populus, sed vt homines de populo. Satis enim est, quod aliqui vtiatur, & actus illorum capeant in noticiam populi, vel maioris partis. Per. de Anchor. d. cap. fin. vbi Curt. in 8. requisito.

QVÆSTIO V.

Sed nunquid in maiori parte populi omnium de populo habeatur ratio: Respon. quod non, sed illorum, qui habent consensum habilem ad legem condendam, exclusis illis, qui consensum habilem ad legem condendam non habent, quales sunt minores 15. annis, in fantes, mulieres, furiosi & similes, ita tenet Bart. l. 2. c. quæ sit longa consuet. Anto. de Butr. Abb. & Curt. d. c. fin. & est communis opinio, vt firmat Aldobrand. d. §. ex scripto. nu. 13.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Quanto tempore inducatur consuetudo? Respon. Glo. in d. §. ex non scripto. verb. diuturni. finaliter concludit, ad consuetudinem inducendam requiri longum tempus, quod decennium denotat, secundum communem & receptam Doct. sententiam. Ita tenet Abb. d. c. fin. quem sequuntur ibi Doct. Faber. d. c. ex scripto. nu. 9. glo. & Bart. nu. 14. d. l. de quibus, & Iaf. nume. 47. asserens hanc esse communem opinionem. Eandem dicit esse communem Aldobran. d. §. ex non scripto. nume. 19. & ibi Christopho. & eam tenet Thomas Gram. decli. 64. Crauet. tract. de antiq. tempor. 4. par. in princ. nume. 9. quamuis contrarium, sed malè teneat Angel. d. §. ex non scripto. nume. 13.

num. 13. & hoc verum est de iure civili, siue consuetudo sit contra ius, siue præter ius, ita communiter tenent firmant præfati Doctor. & tenent Anto. de Burr. d. c. fin. l. ad d. de quibus. nu. 43. & eam firmat Corn. in consil. 125. lib. 4.

Hanc communem conclusionem limitat Abb. in c. 1. nu. 4. de treu. & pace. vtr non procedat, quando consuetudo est contra legem, que nunquam fuit recepta in obseruantia ignorante superiore: quia tunc secundum eum requiritur præscriptio 20. annorum. Sed in contrarium est communis opinio, a qua in practica durum esset recedere, vt firmat Rochus de Curte in tract. de consuet. nu. 303.

QVÆSTIO VII.

Sed quid de iure canonico, nunquid ibi indistinctè quoque sufficit decennium? Respon. quod non, sed si sit contra ius, requiritur spacium 40. annorum. De hoc est tex. expressus. d. c. fin. ibi non sufficit consuetudo longua. Et ibi not. Abb. lo. And. & Doc. cõmuniter nu. 11. Eandem sententiam firmat glo. cap. fin. eod. tit. lib. 6. Barr. l. as. fin. 43. & 44. & Doc. l. de quibus. ff. de legib. Alex. cõsil. 68. nu. 6. vol. 1. Aym. Crauet. in tract. de antiq. temp. 4. par. prin. nu. 7. & 8. Rochus de Curte in tract. de consuet. num. 293.

Si verò consuetudo sit præter ius, sufficit spacium 10. annorũ, etiam de iure canonico, Abb. Panor. d. c. fin. num. 11. de consuet. Eandem opinionem tenet Oldrad. in consil. 285. num. 3. & ita communiter tenent firmat Petr. à Duen. in reg. 139. & eam tenet Aret. consil. 23. numer. 11. Abb. & Felin. c. statuiimus. de maior. & obed.

QVÆSTIO VIII.

Sed quare, Nunquid in inducenda consuetudine requiratur scientia principis vel superioris? Respon. quod nõ, ita tenent Panor. in c. fin. num. 13. ext. de consuet. quem sequuntur ibi Doct. & in specie Bar. bar. nu. 71. dicit hanc esse communem opinionem, & eam tenent etiam Corn. consil. 155. num. 7. vol. 4. Alex. consil. 6. num. 4. vol. 1. Glo. c. in istis. §. leges. glo. fin. 4. distinct. Eandem opinionem tenent Gemianus c. frustra. 8. distinct. vbi dicit quod glo. & Doct. contrarium tenentes communiter reprobenur. & ibi Præpos. num. 9. Abb. consil. 7. vol. 2.

QVÆSTIO IX.

Sed quid in consuetudine, quæ sit contra reseruatã principii, nunquid in ea requiratur eius scientia? Respon. in hac quæst. est controuersia inter glo. & Doct. Nam glo. in c. penult. de filijs presbyt. vult hoc casu ad consuetudinem inducendam requiri scientiam principis, & eam sequitur Gem. c. in summa. 11. distinct. Barr. l. si publicanus. §. in omnibus. numer. 1. ff. de public. & vestig.

Contrariam opinionem tenent Ioan. de Imol. d. §. in omnibus. quem sequuntur plures alij relati per Felin. c. cum nobis. vbi eandem sequuntur. nu. 2. de præscript. l. as. imperium. nu. 21. ff. de iurisd. om. iud. Hanc dicit esse communem Alex. in consil. 6. num. 6. vol. 1. Balb. in tract. de præscript. 2. par. 3. part. prin. q. 6. num. 22. Jacob. de S. Georg. tract. feud. verb. cum iureo & mixto imperio. nu. 20. & Alex. consil. 125. nu. 1. vol. 2. Alciar. l. munus. ff. de verb. sig. Cur. Junior. consil. 158. nu. 12.

QVÆSTIO X.

QVAERO, An ad consuetudinem inducendam sufficiat vnus actus, an verò plures requirantur, & quot? Respon. Communis & recepta est Doct. sententia, non sufficere vnictum actum, quamuis notorium, habentem tractum temporis, sed requiri, quoad minimum duo inuentiã actus, si isti sint valde notorii, sin minus tot tales que, actus, tres vel plures, ex quibus verisimiliter colligi possit, hos actus ad notitiam populi peruenisse, iudicet tanquam bono viro estimante, ita tenent glo. & Ang. nu. 11. d. §. ex nõ scripto. Barr. l. de quibus. in lect. nu. 11. & in repet. num. 12. Bald. nu. 15. & l. as. nu. 51. Barr. l. 2. num. 12. C. quæ sit long. consuet. Roch. Cur. tract. de consuet. vbi communem asserunt. Quamuis vnicum actum sufficere malè tenet Fab. d. §. ex nõ scripto. num. 5. Abb. d. c. fin. num. 17. Corn. consil. 290. lib. 2.

QVÆSTIO XI.

Sed quare, nunquid hi actus debeant esse iudiciales, an verò sufficiant extra iudiciales? Respon. Communiter receptum esse, non requiri, quod actus sint iudiciales, & hoc probatur manifestè, quia consuetudo introducit, ex vsu & moribus hominum, ergo nõ requiritur necessario actus iudicarius, licet verum sit quod ex actu iudicario introduceatur consuetudo, puta quia iudex iudicauit contra l. populõ sciente, & nõ cõnadicte. ideo que actus iudicarius sufficit ad pbandã consuetudini non vt actus iudicarius, sed qd p illũ actũ deregatur consensus populi. Hanc opi. tenent glo. c. frustra, distinct. 8. Ioan. Andr. Anto. de Burr. & Imol. d. c. fin. & ibi Abb. nu. 16. Cur. in 6. requisito. & eam dicit esse communem Socin. in consil. 99. col. 2. vol. 1. Corn. consil. 39. col. 3. in fin. vol. 1. consil. 155. col. fin. lib. 4. & hanc tenent quoque Bald. in consil. 210. lib. 1. l. as. in consil. 49. col. 2. lib. 1. Eandem dicit esse communem Aymon Crauet. in consil. 55. incip. reuocatur. col. 2. vers. non obstat. nu. 6. & tenet Abb. consil. 73. lib. 2.

QVÆSTIO XII.

QVAERO, An consuetudo liget subditos extra territorium? Respon. quod non, ita tenent Gemina. c. vt animarum. q. 1. de consuet. lib. 6. quem sequuntur ibi Doct. Eandem opinionem quoque ample dicitur Bart. l. 1. nu. 50. C. de sum. trinit. Et eam dicit esse communem Felin. c. a nobis. el. 1. num. 6. ext. de sentent. excom. Alex. consil. 111. num. 2. vol. 1. Rochus de Curte in tract. de consuet. numer. 729.

QVÆSTIO XIII.

QVAERO, An in respicientibus processum, instantiam siue ordinationem iudicij, sit inspicienda consuetudo loci contractus celebrati, seu iudicij? Respon. quod communis & recepta Doct. assertio est, locum iudicij inspiciendum esse. Ita tenent gloss. c. quod de ricis. de toro compet. quam communiter approbatam esse firmat Petrus à Duen. reg. 147.

QVÆSTIO XIII.

QVAERO. An simile consuetudinis vincat legem scriptam? Respon. quod non, ita probat tex. in d. l. de quibus. ibi, tunc quod proximum & consequens est, vbi vult, quod si in casu occurrente deficit lex scripta, tunc recurrimus ad simile consuetudinis. Hanc opinionem tenent Doct. communiter ibi, excepto solo Fulgos. vt firmat ibi l. as. in repet. numer. 14. & seq.

QVÆSTIO XV.

QVAERO, An lex reprobans consuetudinem intelligatur tantum reprobare presentem, an quoque futurã? Respon. verior & receptior est sententia, quod etiam consuetudo futura reprobetur, vt firmat Alex. de Imol. in l. si non speciali. C. de testam. per tex. l. si seruitus. ff. de seruit. vrb. præd. Et not. per Bart. & Doct. in l. si mihi & tibi. §. Lucius. ff. de leg. 1. Eandem dicit esse communem opinionem l. as. d. l. de quibus. numer. 55. Hier. Schurf. in consil. 92. Cent. 2. & in consil. 75. consil. 58. Cent. 3.

QVÆSTIO XVI.

QVAERO, Quod remedium ex consuetudine oriatur, & quomodo in iudicium de ducatur? Respon. Dic, vt dicit Bart. in d. l. de quibus. in lect. nu. 16. & in rep. nu. 19. & ibi l. as. numer. 86. quorum sententiam communi Doc. calculo approbatam esse firmat Rochus de Curte. tract. suo. de consuet. Schrader. d. §. ex nõ scripto. præterquam in eo, quod Bar. & Ang. tradunt, ex contractu nominato ad consuetudinem inuenio, actionem nominatam ex contractu oriri, & non conditionem ex moribus. In hoc enim illorum sententia communiter reprobata est, vt refert l. as. in l. vnica. numero. 8. & 9. ff. de condit. ex l. & in prælud. feud.

QVÆSTIO XVII.

QVAERO, An consuetudo valeat augens vel diminuens, solenitatem numeri testium de iure communi requisitam in vltimis voluntatibus? Respon. quod sic, ita est communis opinio, vt firmat l. as. in l. cunctos populos. C. de sum. trinit. vide quæ latè dixi cap. 3.

QVÆSTIO XVIII.

QVAERO. An valeat consuetudo, quod quis possit ligna incidere, vel animalia pasculari intralimites alicuius territorij vel agris? Respon. quod sic, ita communiter asserere firmat Abb. ca. dilecti filij. nu. 7. de arbit. dummodò consuetudo non sit violenta. Eandem opi. tenet Paris. in consil. 27. numer. 3. vol. 1. Dec. consil. 550. Eandem tenet Bertrand. consil. 255. numer. 7. vol. 1. & consil. 7. numer. 4. vol. 4.

QVÆSTIO XIX.

QVAERO. An consuetudo valeat, quod in causa criminali, vbi imponitur poena mortis, possit interuenire si de iussor, & quod alius quis pro alio puniatur poena corporali? Respon. quod sic, ita tenent glo. in c. cum homo. 23. q. 1. quam sequitur Roma. in sing. 129. August. Ari. mi. addit. ad Ang. in tract. malefi. verbo, pro quibus Antoninus fideiussit, numero primo. Cepol. repet. l. si fugitiui. numero. 61. C. de fer. fugit. Dec. cap. 2. numero octauo. in prima lect. & in lectur. 2. numero 26. ext. de constit. & in cap. secundo. numero 58. de probat. Chassanæ. in consuetud. Burgund. tit. des iustices. Rubr. 1. §. 5. fol. 59. numero 167. Et hæc videtur communis opinio, vt firmat Petr. à Duen. reg. 33. limit. 3. Licet contrarium tenent Felin. d. capit. secundo. de constit. & d. c. 2. numer. 8. de probat. ad cuius mortua respondet Dec. vbi supra.

QVÆSTIO XX.

QVAERO, An credatur Doctori asserenti aliquam esse consuetudinem? Respon. quod sic, ita tenent Bart. d. l. de quibus. numero. 21. ff. de legibus. Et hanc dicit esse communem opinionem Decius in consil. 91. numero 12. Et in dista l. de quibus. Hippoly. de Marsil. in consil. 82. numero 14. & firmat latè Cagnol. l. vnica. in prin. numero 20. ff. si quis ius dicenti non obstat.

CAPVT II.
DEFENSIO.

SVMARIA.

DEFENSIO quibus, & contra quos permiffa, q. i.
Pro defensione corporis licitum est, & Cardinales of-
fendere. ead. q. ampliat. 1.

Iustus à Tyranno alium interficere, cum mortis peri-
culum aliter euitare non possit, iure defendisse se, & impunè hoc
fecisse traditur. ead. q. ampl. 2.

Inuaforem suum occidens defendendo se non incurrit irregularita-
tem. ead. q. ampl. 3.

Bannito an liceat se defendere contra aggressorem suum, stante statu-
to, quòd banniti possint impunè offendi. q. 2.

Defensionem, vt quæ sit iuris naturalis, non posse tolli à principe.
ibidem.

Defensio inducta de iure naturali. ibid.

Facta potestate cuiuslibet occidendi bannitum, quilibet offendens in-
telligitur in locum magistratus eo nomine subrogatus, & consti-
tutus executor. ibid.

Offensione existente iusta & licita, necesse est defensionem esse iniu-
stam & prohibitam. ibid.

Defensio naturalis, quandoque si maxima sub sit causa, tollitur. ead.
q. iuxta fin.

An & quando liceat occidere propter solas minas, non expectatis
ictibus, aut verberibus. q. 3.

Consuetudinem & mores imitantis esse spectandos. ibid.

Interficiens alterum, cum fugiendo euadere, & ingruens periculum
vitare potuisset, an moderamen inculpatae tutelae seruasse videa-
tur, & sic impunè aduersarium occidisse: an verò potius fugere de-
buerit. q. 4.

Fugare alium, seu terrere, iniuriam esse. ibid.

Fugam dare cum liceat resistere, turpe esse & cum quadam ignomi-
nia coniunctum. ibid.

Nemo tenetur aut cogitur fugere à facie inimici. ibid.

Propulsandi verbum, quam vim habeat, & potestatem, in auertenda
& propellenda iniuria. ead. q. in fin.

An & quatenus teneatur quis defendere alium penitus extraneum.
quæstio 5.

Diuersa Iuris canonici & civilis, in defendendo alium, obseruatio.
ead. q.

An pro sola defensione rerum, liceat hominem impunè occidere.
quæstio 6.

Bona, & res, esse substantiam, & q. vitam hominis. ibid.

An & quando liceat impunè occidere furem fugientem, qui apprehen-
dendi non potest. ead. q.

Priuatum non priuata, sed publica vindicta vti contra inuaforem.
ead. q. in fi.

Verum pro simplici defensione honoris & famæ, permiffum sit ver-
balem iniuriam, saltem verbis repellere. q. 7.

Quibus, & qualibus verbis liceat propellere & refutare iniuriam
verbalem. ead. q.

Ad excludendum crimen obiectum, vel iniuriam illatam, licitè dici-
mus, tu mentiris. ead. q. ad fin.

Ex verbis ad vnum, eundemque effectum tendentibus, non oriri di-
uersas iniurias. ead. q. in fin.

An pro qualibet iniuria personali liceat hominem occidere. q. 8.

Dolo, vel ex proposito excedens moderamen inculpatae tutelae, puni-
endus ne sit poena ordinaria, an mitiori extraordinarie. q. 9.

Dolum malum non esse sine certa animi deliberatione. ead. q. in fin.

In prouocato ad iram, non esse certam animi deliberationem. ibid.

Magistratus, an, quando, & quatenus liceat resistere. q. 10.

Iusta & legitima defensio an probetur, si testes deponant tertium oc-
cidisse ad sui defensionem: licet non dicant, ad defensionem ne-
cessariam. q. 11.

QVÆSTIO I.

DEFENSIO cuiuslibet permiffa est. Ita probat tex,
l. vt vim. & ibi Bart. las. & Doct. communiter ff. de
iust. & iur. & in l. i. §. cum arietes. ff. si quadru. pau-
per. fecit. dicit. l. qui aggressorem. ff. ad l. Cornel. de
Sicar. & ibi Hippol. de Marfil. Abb. c. olim. el. 1. nu.
15. & ibi Doct. de restit. spoliat.

Ampliat hanc conclusio, vt locum habeat quoque in Cardinali-
bus. Namque pro defensione corporis licitum est offendere Cardina-
les, ita tenet glo. c. fin. verb. percussit. de pon. lib. 6. & ibi lo. Andri.
Ang. d. l. vt vim. ibi las. nu. 1. & Dec. nu. 7. Et hanc dicit ibi esse comu-

nem opin. Francif. Zoannet. Curt. Senior. consil. 20. nu. 39. Mathæ. de
Afflict. c. 1. §. porro. quæ fuit pri. cau. in vñb. feud.

Ampliat, vt procedat quoque in eo, qui cum aliter mortis peri-
culum euitare non potuit, iustus à Tyranno alium interfecit. Namq;
impunè hoc fecisse traditur. Ita tenet gl. l. si familia. verb. agi poterit,
ff. si famil. furt. quam sequitur Bald. in c. 1. §. iniuria. nume. 19. de pace
iuram. firmam. in vñb. feud. & in l. 1. c. vnde vi. Dec. d. l. vt vim. &
ibi Flor. de S. Petro, & Franc. Zoannet. qui dicit communem esse sen-
tentiam, cum pluribus alijs relatis per Decium.

Ampliat, vt in his, qui se defendendo, occidit suū inuaforem
non incurrit irregularitatem. De hoc tex. est expressus in Clement. ff.
furiosus de homicid. & ibi not. omnes Doct. vt firmat Pet. à Duer. in
reg. 192. Ampliat. 6. dummodo occidat ad suam defensionem, non vo-
luntariè neque ex proposito, idem voluit glo. c. in summa. 23. q. 1. gl.
& Abb. c. sicut dignum. nu. 14. de homicid.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Stante statuto, quòd banniti possint impunè offen-
di, An bannito liceat se contra aggressorem suum defendere? Vtili-
tas huius quæstionis est maxima, si enim bannitus prohibente lege
rueretur se, & occideret aggressorem suum, vt homicida puniendus
esset.

Magna est in hoc articulo inter Iurifconsultos controuerfia. Nam
plerique existimant defensionem bannito non denegari, cum indu-
cta sit de iure naturali, & non positiuo. d. l. vt vim. & non possit tolli à
principe, ita Bald. in l. 1. nu. 17. c. vnde vi. & d. l. vt vim. nu. 3. Cardin.
in Clement. 1. nume. 32. de homicid. & Felin. in cap. dilecti. nume. 6. de
exceptio.

Altera est opinio, quòd bannitus cum aggressoris sui læsione in
casu permisso, non possit se tueri. Hanc sententiam firmat Bart. in d.
l. vt vim. nume. 4. & ibi Ang. Paul. de Castro, & Dec. Eandem probat
Florian. in l. 1. §. cum arietes. ff. si quadru. pauper. Paul. de Castr.
consil. 194. Nellus in traçt. bannit. 2. par. 2. temp. q. 49. nu. 49. Hippo-
in præct. crimi. §. aggredior. nu. 77. Et eam dicit esse comunem Franc.
Zoannet. d. l. vt vim. parte pri. nume. 33. Cum enim ex forma statuti
cuiuslibet sit facta potestas bannitum occidendi, quilibet offendens in-
telligitur in locum magistratus eo nomine subrogatus, & consti-
tutus executor. Vnde non licet se defendere bannito in actu licito. Et
enim offensio est iusta, necesse est defensionem esse iniustam & prohi-
bitam. Placet tamen mihi sententia Paul. de Castr. in d. l. vt vim. dum
notabiliter distinguit, an statutum dicat, bannitum posse offendi, vt
tunc locum habeat communis opinio: Secus si dicat, quòd occidens
bannitum non puniatur, ex quo enim tunc non est permiffa offensio,
sed impunita, licita est defensio. Et sequitur Hippol. vbi supr. nume.
78. Puto tamen comunem procedere, quandoquæ maxima sub si-
stente causa tollitur naturalis defensio, quo casu nõ obstat fundamen-
tum. Bald. Ang. l. si sic. ff. de leg. 1. Alex. in l. cum mulier. nume. 12. ff. de
iur. mari. Alber. l. omnes, qui. C. de epif. & cleris. Et tenet expressè De-
ci. d. l. vt vim. nu. 3. & 4. Floria. d. §. cum arietes.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An propter minas licitum sit hominem occidere?
Respon. Multa circa hunc articulum consistantur Doct. Nam quòd
non sunt verbera expectanda sed terror & minæ sufficiant, vt quis
se contra ingruens periculum tueatur cum aduersarij læsione, per. et
glo. l. 1. c. vnde vi. Idem tenet Bald. l. 1. c. quando lice. se sine iudi. vind.
dummodo præcedant signa & actus manifesti, quòd percussurus erat
aduersarius. Eandem opinionem, quòd liceat occidere minantem, si
est in actu, & non aliter firmat las. d. l. vt vim. nume. 14. & l. 1. nume.
4. ff. de offic. eius cui mand. iurisd. Ang. Perus. l. quemadmodum. C.
de inoffic. testa. Corset. sing. metus. Hipp. in præct. crimi. §. diligenter.
nume. 87. & sing. 640.

Contrariam partem, quòd propter solas minas aliquem occidere
liceat, quando minans solitus est minas exequi, Doct. comunè cal-
culo approbarunt. Ita firmat las. d. l. vt vim. nume. 14. Et tenet Ang.
de Perus. consil. 215. Cassanæ. consuet. Burg. de. de iustices. Rubr. 3. §. 1.
nu. 4. pro qua opin. est glo. c. cum dilectus. verb. violentia. ext. quod
met. cau. & faciunt quæ not. Abb. c. Abba. de his quæ vi met. cau.
& per Bart. l. de pupillo. §. si quis ipi pratori. in 5. 6. & 7. q. ff. de
nou. oper. nun. per Bald. l. 2. c. de his quæ vi met. cau. Consuetudo
namque personæ imitantis & qualitas in id genus & similibus con-
trouerfijs, sunt consideranda secund. Cyn. & Petr. d. l. 1. c. vnde vi. Præ-
terea cum minator minas suas exequi solitus sit, alter in periculo vite
statim constituitur, aduersus quòd defensio tunc protinus rectè adhi-
betur, nec expectanda armata vi percussio. d. l. 1. c. quando liceat se sine
iud. h. nec communis conclusio mihi videtur vera, si intelligatur
secundum Bald. vbi supr. quandoquæ minans est in actu percus-
tendi, vt quia gladium strinxit, & in aduersarium ferebatur. Aliàs
non licere puto minatorem occidere, etiam si aliàs minas exequi so-
litus sit. Ita quoque docet Barto. d. l. 1. Quippe tunc, cum quis arreptus
in no,

In nos armis mortem nobis aut vulnera minatur, potentia nocendi proxima actui, censetur in ipso actu adesse, merito tunc differenda non est tutela, alioquin sero medicina paratur.

Hæc conclusio, quod minus liceat obuiare, extenditur, & quandoque minor minas exequi solitus est, & est vir potens, præsumptio contra eum oritur ad torquendum eum, ita tenet Speculatio. de præsumpt. §. species. vers. sed pone. Alberic. l. metum. C. quod met. cau. Bald. Ioan. de Imol. l. fin. ff. de hæred. instit. l. l. i. C. de fer. fugit. Fel. c. cum oporteat. nume. 9. de accusat. cap. alferre. nume. 12. de præsumpt. Alber. Bru. tract. de indic. col. 13. vers. quæro vltimus. Ang. ibi August. Arimi. in tract. malef. verb. fama publica. nume. 39. Hippol. d. diligenter. nume. 85. & conf. 3. num. 13. Steph. Bertrand. conf. 1. num. 7. volum. 1. conf. 127. num. 12. volum. 2. conf. 293. num. 17. volum. 3. Hanc opinionem dicit esse communem Marc. Anton. Bland. reper. l. fin. nume. 183. ff. de quæst. eam sequitur Cassanæ. vbi supr. nume. 11.

QVÆSTIO III.

Sed quæro. Quid si fugiendo euadere & ingruens periculum vitare potuisset, An impune aduersarium occiderit, vel potius fugere debuerit? Respon. pro parte affirmatiua, quod imò si quis fugiendo absque vi armata ab inimico se defendere possit, fugere debeat, est glossa iunct. textu in c. suscepimus. vers. interimeretur. ext. de homicid. vbi dicitur quem potius fugere debere, quam hominem interficere. Et glo. in Clement. vnica. vers. non valens. de homicid. Bart. l. vt vim. dicit illud procedere in hominibus fugacibus & infamatae nationis, secus in magnanimis. Verum communis & recepta Docto. opinio est, quod nemo fugere tenetur, cuiuscumque conditionis sit. Eam tenet Bart. d. l. i. C. vnde vi. Bart. conf. 16. lib. 2. Bald. l. i. & Dec. d. l. vt vim. Abb. colim. nume. 7. ext. de restitut. spoliat. Alex. con. 14. volum. 1. Corn. conf. 17. lib. 1. vbi communem asserunt. Nemo enim tenetur fugere à facie inimici, quoniam honorem suum & famam tueri debet. Præterea fugare alium siue terrere, iniuria est, & quilibet iniuriam à se iure propulsat. Ergo nemo tenetur fugere. Quinimo fuga potest illi esse multo periculosior, quam resistentia, & sic fuga illum non defenderet, igitur periculo se exponere non debet. Hanc partem sequitur Angel. & Salic. d. l. vt vim. ibi Claud. de Seyfel. & Curt. qui communem dicunt. Eam quoque tenet Fab. §. ius autem gentium. & ibi Ludol. Schrad. communem dicit, Insti. de iure natu. Hanc opinionem tenet quoque Zenzelinus, Petr. de Anchor. Clement. vnic. de homicid. Abb. c. significasti. el. 2. vbi dicit eam esse de rigore iuris veriore. Alex. de Imol. conf. 109. volum. 1. Et probatur hæc opinio expressè in d. l. scientiam. Ad l. Aquil. & d. l. vt vim. qui textus generaliter loquuntur de vi propulsanda, quod verbum propulsare non fuga sed pugna illatam vim rejicere nobis licere denotat.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An quis teneatur alium defendere penitus extraneum? In hac q. Docto. variant. Quidam volunt sequi glossam in l. culpa caret. ff. de reg. iur. quæ distinguit inter Ius Cæno. & Ciuile, vt scilicet Iure canonico quis alterum, cum honestè potest, defendere debeat, & verbis saltem iuuare. Iure autem ciuili si nolit, non teneatur, nisi ratione potestatis subiectus illi periclitanti quis esset. gl. l. vtrum. verb. conf. ij. ff. ad l. Pompei. de parricid. Dyn. c. non est sine culpa. de reg. iur. in sexto. Hanc opinionem tenet etiam Andr. Sicul. cap. 1. ext. de offic. deleg. Abb. cap. 1. de rest. spoli.

Contrariam opinionem, quod scilicet neque Canonico neque ciuili iure alterum quis extraneum defendere teneatur, tenet Bartol. d. l. vt vim. & l. secund. §. sed in eo. ff. ad S. C. Syllia. Bart. l. metum. §. sed licet. arg. istius textus. ff. quod met. cau. Eam opinionem sequitur Angel. d. l. vt vim. & ibi Bald. Dec. & l. i. communem dicunt, & eam communem dicit idem Dec. d. l. culpa caret. Sali. sequitur l. quisquis. §. id quod. Cad. l. Iul. Maiest. Abb. cap. 1. de offic. delegat. Damhaud. in pract. crimin. cap. 80. nume. 6. communem dicit. Zoannet. d. l. vt vim. part. 1. nume. 97. communem testatur, licet ipse inclinet in contrariam partem. Et mouentur Docto. communiter ea ratione, quia si pro eo, quod quis facere tenetur, pecuniam accipit, vt faciat id, turpiter facit, & reddere debet, sed pro iuuando alium, si quis accipit, eam pro mercede eximij laboris iuste accipit, neque restituere cogitur. d. l. metum. §. sed licet. ergo. Hæc communis conclusio intelligenda est, quem non obligari vinculo efficaci, vt conueniri possit, quia non legitur actio, aut poena in his speciebus constituta, sed humanitatis nexu teneri non dubito, quatenus homo homini officium debet.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An pro sola defensione rerum liceat hominem impune occidere? Respond. Glossa l. vt vim. vers. nam iure. ff. de iust. & iur. tenet quod sic, dummodò fiat cum moderamine inculpatae

tutele iuxta l. i. C. vnde vi. quæ sequitur Bart. l. i. Dec. Claud. de Seyfel. qui communem dicit & Curt. ibi. Bartol. l. i. numer. 7. C. vnde vi. & l. furem. ff. ad l. Cornel. de Sicar. Zoannet. vbi communem dicit. d. l. vt vim. glossa litaque. verb. latronem. ff. ad l. Aquil. & Docto. in cap. 2. ibi te tuæque. de homicid. eam tenet l. i. in princ. Insti. de actio. numer. 69. Challanæ. in consuetud. Burgund. vbi notabitur examinatur. tit. des justices. Rubr. 1. §. 5. fol. 4. l. column. 2. numer. 11. Damhaud. pract. crimin. cap. 78. numer. 2. communem dicit. Ratio est, quia res nostræ sunt hominis substantia, & vita, secundum glossa. iunct. text. aduocati. verb. vitam ibi Bald. tener. C. de aduocat. diuersi. iud. Vnde sicut pro defensione corporis, ita & pro tutela rerum id permillum est.

Contrariam opinionem, quod scilicet pro sola rerum tuitione non liceat hominem occidere, tenet Ioann. de Ana. Panorm. & Felin. numer. 4. cap. 2. de homicid. & cap. suscepimus. c. tamen res iure defendi non possunt, cum nusquam istud iure probetur, imò text. in glossa. d. l. vt vim. allegati solum considerant periculum personæ, & non rerum. Namque lex §. cum igitur loquitur, quando possessor in discrimen vitæ venerat defendendo suam possessionem, à qua aduersarius suus ipsam volebat armis deicere, vt patet ibi, qui cum armis venit. Vnde cum possessor defendendo suam possessionem constituitur in vitæ periculo, quia arma in ipsum feruntur, impune, si aliter defensionem rerum intentus, vitæ periculum vitare non possit, inuaforem occidit, Et ita textus ille rectè loquitur in discrimine personæ principaliter. Similiter textus in litaque. simpliciter loquitur de periculo personæ, dum dicit insidiantem mihi. & in eadem l. §. duodecim tabularum. vbi simpliciter permittitur furem nocturnum impune occidere, sicque pro sola defensione. Dicendum est Casum ibi recitare nudam legis duodecim tabul. dispositionem, quæ interpretationem prudentum admittit, vt scilicet ita demum furem nocturnum impune quis occidere possit, si parere ei sine suo periculo non possit, aliàs non. Et ita interpretatur Vipian. l. furem. ff. ad l. Cornel. de Sicar. Et Sextus Cecilius referente Gellio lib. 20. noc. Artic. cap. 1. de personæ periculo principaliter. Secundum quem intellectum, non malè concordat ille textus cum l. furem. licet Iason dicit vix illos posse ad concordiam reduci. & seruat etiam suam naturam aduersariua, de qua l. i. d. l. vt vim. Namque in primo membro occido furem & eundem grassatorem nocturnum, qui & reum & salutis meæ insidiator venerat: In secundo autem occido furem diurnum, qui mihi principaliter non venerat insidiator, sed volenti mihi eum comprehendere resistebat armis.

In hac ardua q. Dec. quem sequitur Zoannet. d. l. vt vim. distinguit. Aut quis defendendo res suas incurrit in periculum vitæ, quia aduersarius resistit cum armis, & impune licet occidere. d. l. furem. ff. de Sicar. & d. l. litaque. d. l. §. cum igitur. & hoc casu locus erit communis opinioni, quamuis impunitum magis sit ob vitæ periculum, quam rerum.

Aut verò solum agitur de periculo rerum, citra vitæ discrimen, velut si fugientem cum rebus furem insequor, & tunc impune occidendi ius non est. d. l. furem. Sed contra hoc vltimum membrum est text. in l. sed et si. in fin. ff. ad l. Aquil. vbi si fur potest apprehendi, non potest occidi, ergo à contrario sensu si non potest apprehendi impune occiditur. Vnde si vera esset conclusio, quod furem non liceret occidere, etiam si res aliter seruari nequeant, esset directè contra istum textum. fateor quidem, si fur ille notus sit, non ita impune fas esse tunc eum furem occidere, cum testimonio multorum cum fure de furto iure agere possit, secundum Bartol. d. l. furem. Secus verò, si sit ignotus. Namque tunc insequendo si apprehendere non valeat, impune occidere licet, & ita communiter intelligere Docto. refert Oiaud. de Seyfel. d. l. vt vim. ibi Curt. dummodò tamen res sint non leues, sed magni pretij. l. si ex plagis. §. tabernarius. ff. ad l. Aquil. Ad quam opin. ego tenendam moueor, quia magistratus impune furem propter res suspendit, & si non sit facultas priuato ad eundem magistratum, magistratus porrigit gladium, vt possit ipsius officio fungi. Vnde si priuato hoc casu id non liceret, nec magistratui permitteretur. Nam inuasiōne vitæ priuatus non priuatus, sed publica vindicta.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, Numquid pro defensione simplicis honoris & famæ, permillum sit verbalem iniuriam saltem verbis repellere? Respon. quod licet inter Docto. sit concertatio: tamen communiter in eam procliuus sunt parrem, quod liceat prouocato ad defensionem honoris sui, verbalem iniuriam verbis repellere. ita tenet Bald. d. l. i. C. vnde vi. nu. 16. Guliel. de Cum. Paul. de Castr. & Jacob. de S. Georg. l. fin. ibi Alexan. nu. 3. & l. i. nu. 5. ff. quod quisque in. Albe. de Rosat. & Alexan. l. i. in princ. ff. de liber. & posthum. Alex. l. si quis extraneus. in princ. ff. de acquir. hæred. Abb. cap. cum te. nu. 28. Fel. dilecti. nume. 10. ext. de except. Francisc. Curt. l. vt vim. nu. 10. ibi l. i. & Dec. nume. 36. qui communem asserunt. ff. de iust. & iur. Eandem opinionem

opinionem firmat Jacob. de Castello in tracta. de duello. lib. 4. cap. 1. nu. 2. & 3. Lucas de Penna. l. erat. C. de Castren. pecul. Schrad. con. 40. nu. 19. & 61. inter consilia Doct. Germa. Deci. consil. 487. num. 4. & 5. Verum hæc communis conclusio intelligenda est, secund. Doct. non omnibus verbis iniuriam verbalem repellere fas esse, sed illis tantum quæ tendunt non ad vindictam, sed ad excludendum crimen, vel iniuriam illatam. Ideoque eum qui vocauit aliquem furem, latronem, non permittitur rursus vocare furem, quia hoc tendit ad vindictam, sed licite dicimus, tu mentiris, quia hoc tendit ad defensionem, Bart. l. quæ omnia. §. 1. ff. de procurat. vel tu mentiris vt fur vel latro, cum ista verba, ad vnum eundemque effectum tendunt, & certum est quod secundum communem & receptam Doct. sententiã ex illis verbis, quæ ad vnum eundemque effectum tendunt, diuersæ iniuriæ non oriuntur. Bart. l. item apud. §. ait prætor. nu. 2. de iniur. Didac. de Couar. varia. resolut. lib. 2. c. 10. nu. 8. Per. à Placa in epit. delict. lib. 1. c. 1. nu. 19.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An pro qualibet iniuria personali liceat hominem interficere? Respon. quod sic secundum communem & receptam Doct. sententiã, vt firmat Ias. d. l. vt vim. nu. 10. & 36. & ibi Francif. Zoannet. licet ipse in contrariam inclinet partem, & eam tenet Bart. in l. 1. nu. 7. C. vnde vi. Ang. Arct. §. ius autem gentium. Inftit. de iur. natur. Ang. l. is qui aggressorem. nu. 2. ff. de Siccar. & licet Decius velit communem intelligendam esse, si talis iniuria personalis imminet, quæ cum viq̄ periculo coniuncta sit: Tamen magis communiter Doct. loquuntur, etiam quando talis iniuria cum periculo vitæ coniuncta non est. arg. d. l. itaque. Placet mihi tamen sententiã Decij. per c. significasti. d. 2. & ibi glo. ex. de homicid.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An dolo vel ex proposito excedens moderamen inculpatæ tutelæ, sit puniendus poena ordinaria, vel iudiciali extraordinariæ? Respon. Hæc quaestio mirifice controuersa est. Namque non nonnulli existimauerunt taliter delinquentem tantum pro solo excessu puniendum esse. Bald. d. l. 1. q. 9. C. vnde vi. & cap. 1. in prin. nu. 7. de pace tenend. Alex. consil. 76. consil. 107. nume. 7. lib. 1. consil. 24. nume. 2. consil. 140. consil. 24. nu. 5. lib. 2. consil. 119. lib. 7. Vbi dicit eam esse communem Hipp. pract. crimi. §. quoniam. num. 85. eandem dicit esse communem Zoannet. repet. d. l. vt vim. 2. par. nu. 83. & ibi Ias. licet Dec. dubitet.

Alij verò contra censuerunt, poena ordinaria puniendum esse, Bald. l. vni. nec verò C. de emend. seruo. Anto. de Buer. c. significasti. el. 2. ext. de homicid. Dec. d. l. vt vim. & ibi Zoannet. Verum à communi non est recedendum, cum dolus malus esse non possit sine certa animi deliberatione, quæ non est in prouocato ad iram.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An magistratui liceat resistere? Respon. pro habenda veritate distinguo secundum communem & receptam Doct. sententiã. Aut iudex procedit extrajudicialiter de facto contra ius, & tunc cuiuslibet etiam priuato licitum est de facto resistere, & in distictu siue grauamen est reparabile, siue irreparabile. l. prohibetur. C. de iure fisci. & tenet Alex. & Doct. communiter. l. sed eximedi. §. item si quis. ff. ne quis eum, qui in ius. Abb. c. conquerente. de restit. spoliat. & in hoc nemo est, qui discepat, vt dicit Marant. in disput. 1. nu. 14. cum pluribus per cum alleg.

Aut verò iudex procedit iudicialiter, & tunc aut damnum est irreparabile, & tunc licet resistere, ita communiter tenent omnes, & in hoc nullus discrepat, vt firmat idem Marant. d. disput. 1. nu. 35. licet contrarium velit Bald. d. l. vt vim. quaest. 7. Aut damnum est reparabile, & tunc aut non constat notorie iniquitas, & debet ei obtemperari, quia concessa est appellatio. text. l. 2. ff. de appel. Bar. & Doct. d. l. vt vim. & ibi communem dicit Zoannet. aut euidenter constat de iniustitia, & licet resistere, ita tenet glo. & Doct. communiter, teste Zoannet. d. l. vt vim. num. 43. ibi Ias. nu. 19. & Deci. nu. 26.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, An probetur defensio, si testes deponant tertium occidisse ad sui defensionem, licet non dicant ad defensionem necessariam? Respon. Doct. variant. Namque alij existimant, quod debent deponere, occidisse causa necessariæ defensionis, quoniam, scilicet, aliter se defendere non potuit, ita tenet Bald. l. vni. C. de confels. quia necessitatem alleganti incumbit onus probandi. Alij verò contra censuerunt, sufficere si testes simpliciter deponant, quod occidit ad sui defensionem, licet non dicant, ad defensionem necessariam, ita tenet Bartol. consil. 100. lib. 1. Bald. sibi contrarius. l. solam. nume. 11. C. de restitib. Alexand. consil. 110. nume. 6. lib. 1. Zoannet. d. l. vt vim. vbi communem dicit. 2. par. nume. 36. Defensio enim necessitatem quandam hinc continet, quam testis potuit ex multis circumstantijs colligere, & ex imminenti periculo, ideoque debet stari eius simplici

dicto, & ab hac recedendum non est.

Cautius tamen facit testis si dicat, aduerfarium ei insultum fecisse, ideoque causa defensionis interemptum. Namque ex eo, quod dicunt insultum fecisse, patet occisorem in periculo vitæ constitutum, & ob id defensionem ei permissam.

CAPVT III.

STATVTVM.

SVMARIA:

RUBRICAE statutorum, aut constitutionum, an & quando possint allegari ad decidendas causas. q. 1.

Rubricam seu titulum statuti, aut constitutionis, recte allegari ad defensionem omnium casuum, qui sub generali Rubrica comprehenduntur: licet specialiter in nigro (vt loquuntur) non exprimantur. q. 2.

Rubrica generaliter concepta, hoc modo: Extantibus filiis masculis, filiam dotatam succedere non debere. Atque dehinc in nigro specialiter caueatur, & exprimat, filiam dotatam extantibus masculis, non succedere debere matri, vel auiæ maternæ, licet patris mentio non fiat, tamen propter generalitatem rubricæ etiam à patris successione eam excludi. ibid. §. hinc inferitur.

Vtrum Rubricæ statutorum prohibitoriae, orationem perfectam continentem possit renuntari. q. 3.

Statutis prohibitorijs renuntari non posse. ibid.

An quilibet populus, vel ciuitas possit statutum condere. q. 4.

Statuta contra bonos mores, aut super rebus, vel negotijs, super quibus disponentes non habent potestatem, inualida esse. ead. q. §. & hæc conclusio.

Statutum, quo disponitur filios spurios patri suo ex testamento, vel alia vltima voluntate posse succedere, non valere: & quæ sit huius ratio. ead. q. §. ex quo inferitur.

Statutum, quo cauetur, vt creditor, si infra decennium non petierit, perdat debitum, nec possit vterius exigere, non valere: & quæ sit huius ratio. ead. q. §. secundò inferitur.

Malam fidem excludere quamcumque prescriptionem, siue ciuilem, siue canonicam. ead. q. d. §. secundò inferitur.

Bartoli opinio, de prescriptione debiti decennali, per statutum introducenda, reiecta & improbata. ead. q. §. contrarium.

Sciens rem esse alienam, nunquam potest eam per prescriptionem, vel vscapionem sine peccato acquirere. ead. q. d. §. contrarium. in fin.

Statutum, quo permittitur in aliquo casu, non seruare iuramentum, & sic occasio datur perituri, esse contra ius Diuinum: Ideoque non valere. ead. q. §. tertio inferitur.

Statutum quandoque per indirectum condi posse contra iuramentum, vel eius obseruantiam. ead. q. vlt.

Statutum tollens legitimam liberis debitam, an & quando valeat. quaestio 5.

Legitima descendentibus, debita iuris naturalis est. ead. q.

Ius naturale esse immutabile. ibid.

Statuta contra ius naturale non valere. ibid.

Statutum generaliter aliquem à successione excludens, an & quando videatur eum à petitione legitimæ quoque excludisse. q. 6.

Per statutum in totum tolli posse legitimam propter fauorem agnationis, & familiæ, quæ conseruatur per masculos. ead. q.

Liberos non posse excludi ab alimentis, etiam ijs casibus, quibus legitimam eis auferre licet. ibid.

Statutum obligans & iubens patrem soluere ex legitima pro delicto filij, an valeat. q. 7.

Legitima ascendentibus debita, an penitus tolli possit statuto. q. 8.

Statutum respiciens personæ alicuius præiudicium, vel odium, an & quatenus valeat. q. 9.

Abbatis opinio, existimantis, statutum in alicuius præiudicium, vel odium conditum, nullum esse, ac ipso iure non valere, probata: Et in qua specie sit admittenda, eiusdemque cum communi concilia tio. ead. q.

Statutum in præiudicium alicuius factum, vt in fructibus, appellatione, vel protestatione, aut contradictione opus esse. ead. q.

Statutum diminuens solemnitatem testamenti circa nu. 7. testium de iure communem & receptam Doct. sententiã. q. 10.

Septem testium solemnitas requisita in testamento, introducta est de iure ciuili. ead. q.

Contra ius ciuile, aut ea quæ iure ciuili disposita sunt, statuta condi posse. ead. q.

In patris testamento inter liberos, duo: & à rusticis condito, quinque testes sufficiunt. ead. q.

Principem

Principem ex iusta & rationabili causa, posse distinguere ius naturae, vel gentium. ead. q.

Constitutio principis vel Imperatoris, ius naturale, vel gentium: ob iustam causam, distinguens, in ijs casibus, quibus ratio distinctionis cessat, locum habere non debet. ead. q.

Iure diuino, in ore duorum, aut trium consistere omne verum. ead. q.

Amplior, quam duorum, n. i. m. ve. testium numerus iure ciuili status, diminui mutarique statuto potest: Idque auctoritate iuris diuini. ead. q. in fin.

An & quatenus statuta alicuius loci, vel ciuitatis ligent forenses, vel non subditos, tam in vltimis voluntatibus, quam contractibus. ite successione. ab intestato. q. 11.

In his quae respiciunt formam & solennitatem contractus: Item quod ad decisionem litis & causae merita ex ipso contractu originem trahentia, inspicienda sunt statuta loci contractus celebrati, siue subditi sint, siue extranei, qui contraxerunt. ead. q. §. primus casus.

In repetitione, seu exactiōe dotis, non statuta loci celebrati contractus, sed statuta loci domicilij mariti, inspiciuntur. ead. q. §. limita.

In his quae respiciunt processum & ordinationem litis, seruanda statuta loci iudicij, non contractus celebrati. ead. q. §. in his vero.

Statutum minuens numerum 7. testium, in testamento de iure communi requisitum, extenditur quoque ad extraneos, in loco, vbi statutum viget existentes. ead. q. §. secundus.

Statutum, quod ad bona, in loco, vbi statutum viget, sita, extenditur etiam ad forenses: siue statutum hoc respiciat vtilitatem & commodum forensium, siue damnum & praedudicium. ead. q. §. tertius casus.

Stante statuto, quod mater non succedat filio, nisi in certa parte bonorum, mater forensis vel extranea non admittitur ad successionem filij ab intestato, nisi in illa parte tantum. ead. q. §. hinc inferitur.

In successione ab intestato semper attendimus statuta illius loci, in quo bona defuncti sita sunt. non autem vbi defunctus decessit, aut hares domicilium habuit. Idque indistincte, siue statutum sit conceptum in rem, siue in personam. ead. q. in fin.

An statutum prohibens vendere certis personis, pura, nō subditis, includat clericos. q. 12.

Verum statutis, vel consuetudinibus alicuius Regni, vel Ducatus, obliuentur ipsi Reges, vel Duces. q. 13.

An & quatenus princeps lege sua teneatur. eadem q.

Quoties prouincia, castrum, vel villa, quod ad districtum, & iurisdictionem, adijcitur alicui Ducatus, aut Comitatus accessorie, neque retinet nomen regalis dignitatis tunc homines eius regi secundum statuta & constitutiones Regni vel Ducatus cui adijcitur: secus si non accessorie, sed principaliter adijcitur. q. 14.

Statutum, quo cauetur, vt testamentum coram tribus vel 4. testibus factum, valeat, extendi etiam ad bona extra territorium sita. q. 15.

Statuta permissiva, quod iure communi quidem in genere licet, sed ratione solennitatis, de qua statuto disponitur, prohibetur, extra territorium vigorem suum extendere. ead. q.

Actus licet iuxta solennitatem statuti, & a subdito celebratus, sed tamen extra territorium, in quo statutum viget, inualidus est. ead. q.

Actus celebratus secundum statuta alicuius territorij, etiam a non subdito, an & quando valeat. ead. q. in fin.

Statutum de hereditate ab intestato aliter disponens, quam iure communi cautum est, an extendatur ad bona extra territorium statuti sita. q. 16.

Statutum simpliciter aliquid disponens, debet intelligi secundum ius commune, etiam si sita intelligendo nihil addat iuri communi: & quae sit huius ratio. q. 17.

Stante statuto, quod instrumentum confessionarium habeat executionem paratam, tamen non denegari more purgationem. ead. q. in fin.

An statutum, disponens, quod in causis decidendis rigor iuris seruari debeat, excludat more purgationem. q. 18. remissiuē.

Stante statuto, quod pro aliquo delicto manus amputetur, an si delinquens habeat manum aridam, illa debeat abscondi. q. 19.

Statutum disponens & loquens in contractu, habeat ne locum in liberatione, & renuntiatione. q. 20.

Quae foemina, prohibente statuto, sine consensu propinquorum obligari non potest, ea nec hereditatem circa eorundem consensum, potest adire. q. 21.

Mulier statuto prohibita contrahere sine consensu propinquorum, nihilominus hereditatem adire potest. q. 22.

Adire hereditatem, non est proprie contrahere, sed quasi. ead. q.

Verba statutorum proprie & stricte esse intelligenda ead. q. in fin.

Statutum disponens, quod in vi uxore sine liberis, maritus lucretur dotem, habere locum etiam in dote promissa, nec dum tradi

ta. q. 23.

Cum statuto cauetur, q. filia debeat dotari arbitrio propinquorū, an propinqui possint arbitrari minus legitima. q. 24.

An statutum imponens poenam capitalem, debeat intelligi de poena mortis. q. 25.

Primogenito, qui ex statuto succedit in regno, praemortente, relicto filio: an filius iste praefertur patruo suo in successione regni. q. 26.

Arbiter electus ad pronuntiandum secundum iura potest & debet iudicare secundum statuta & consuetudines. q. 27.

Nomine, seu appellatione iuris, contineri quamcunque iuris partem vel speciem. ead. q.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, Vtrum Rubricæ statutorum, aut constitutionum ad decidendas causas allegari possint: Respon. Cōmunis & recepta Doct. opinio est, quod Rubricæ, siue tituli statutorum quæ ad causas decidendas allegari possint, sicut ipsa statuta aut constitutiones, dummodo orationem perfectam continent. Ita tenet gl. in procem. 6. verb. tit. gl. distin. 1. tit. de poenitē. §. hæc autem verba. Et firmat Abb. in procem. decret. verb. rex. numero 2. Felin. Rubr. ext. vt lit non contest. Alex. in consil. 190. numero 5. lib. 2. Ioan. de Imol. Rubr. ff. de verb. oblig. Alex. numero 4. ibi las. & Rip. numero 9. & vlti praedictos Doct. de communi testantur plures alij relati per Eberhar. in Topi. in loco a Rubro in prin.

QVÆSTIO II.

Sed quid si statutum vel constitutio sit specialior rubro? Respon. quod Rubrica nihilominus allegari possit ad decisionem omnium casuum, qui sub generali Rubrica comprehenduntur, nec restringatur per text. specialem. Ita tenet glo. Auth. vt fac. no. constit. verb. huiusmodi. Et firmat Alex. l. 1. nume. 4. & ibi communem dicit Rip. nume. 13. ff. licet. per. Card. Paris. consil. 53. numero. 95. Alex. in consil. 190. numero 4. lib. 5. consil. 6. lib. 3. Dec. consil. 527. Petr. Gerhard. sing. 7. incip. quando Rubrica est generalior nigro. Alex. in consil. 1. numero 7. lib. 3. Eberhar. d. loco. ver. sic. quod autem contra. & tenet glo. vni. & ibi Bar. C. de capt. ciuit. cens. exim. quam cōmuniter approbatam esse dicit las. d. l. 1.

Hinc inferitur, si in Rubr. statuti generaliter dicatur, quod extantibus filiis masculis filia dotata non succedat, & postea nigrum specialius statuat, quod filia dotata extantibus masculis non succedat matri, vel auiæ maternæ, & de patre nulla fiat mentio, propter ritulum generalem, filiam dotatam etiam a patris successione excludi, ita consulo tenet Pau. de Castr. consil. 134. incip. praesens casus modicum dubitationem habere videtur, quem sequitur Alexand. d. l. 1. ff. si certum petatur. las. rubr. In sti. de actio. nume. 17. Petr. Gerhard. d. sing. 7. Et hæc opinio secundum eos magis communis & vera est, licet contrarium teneat las. d. l. 1.

QVÆSTIO III.

Sed quæro, Nunquid rubricæ statutorum prohibitoriae orationem perfectam continenti possit renunciari? Respon. quod non, sicut nec ipsi statutis prohibitorijs, ita tenet glo. communiter approbata l. 1. c. ne fideius. dot. dent. Barro. l. 2. c. eod. titu. & firmat Ioan. de Imo. c. cum contingat. extra. de iure iur. & las. vbi communem dicit. nu. C. si aduer. vendit. Tirag. in tract. de iur. primogen. quaest. 24. Eberhar. d. loco. in fin.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An quilibet populus, vel ciuitas possit statuta condere? Respon. quod sic, & ista est communis opinio, siue is populus iurisdictionem habeat, siue non, vt firmat las. in l. omnes populi. in lect. nume. 2. & nume. 26. & in repet. numer. 7. ff. de iustitia & iure. Alberi. de Rosa. in tracta. statu. parte 1. quaestio. 8. Canonistæ communiter, & in specie Abb. in cap. quod clericis. extra. de foro. compet. c. fin. & ibi Roch. Curt. extra. de consuet. Alexand. l. 1. ff. de iurisd. omni. iud. Eandem opinionem firmant Bald. Salic. & Alber. d. l. omnes populi. Bal. l. 2. C. de constit. pecu.

Et hæc conclusio indistincte procedit in ijs rebus, vel negocijs, de quibus statuentes liberam habent statuendi potestatem, quæque principis aut superioris praedudicium non respiciunt, aut etiam bonis moribus non repugnant, neque libertatem ecclesiasticam infringunt.

De alijs vero, super quibus disponendi potestatis non habet, statuta condita inualida sunt, secundum communem & receptam Doct. sententiam, vt firmat Doct. in locis praelleg. Abb. Fel. & Dec. in c. quæ in ecclesiis. extra. de constit. Baptif. de Caccialup. l. cunctos populos. nu. 169. & seq.

Ex quo inferitur non valere statutum, per quod disponitur filios spurios patri suo ex testamento, vel alia vltima voluntate posse succedere,

dere, quia tale statutum est contra bonos mores, & præbet occasionem fornicandi, c. que madmodum, de iureiur. Et hæc opinionem tenet Aretin. in d.l. cunctos populos, nume. 15. Bald. nume. 13. Iaf. l. ait prætor. in prin. nu. 12. ff. de iureiur. Eandem dicit esse communem Dec. in c. præsentia, numero 12. 4. de probat. Nicol. Boer. decif. 127. numero 9. Baptif. de Caccialup. d.l. cunctos populos, numero 160. Hanc quoque dicit esse communem Ferdin. Loazes in trac. de matrimonio 2. dubio, numero 7. cum multis per eum allegatis. Ioan. Gualden. in trac. de arte testandi. tit. 1. caut. 14. numero 1. Guliel. de Bened. repet. c. Raintutius. in princ. nu. 39. Et eam tenet Bar. Socyn. in conf. 95. nu. 9. vol. 4. Aret. in l. testamenti factio. ff. de testam.

Secundò inferitur, non valere statutum, quo disponitur, quòd ereditor perdat debitum, nec possit ulterius exigere, si infra decennium non petierit, tanquam nutritium peccati, & quod fundatur in mala fide, quæ omninò excludit quamcunque præscriptionem eiuslem siue canonicam, ita tenet Bart. contra morem sibi contrarius in repet. l. omnes populi, nume. 2. 4. ff. de iustit. & iur. Ang. & Imol. l. quod te. ff. si cert. per. Alex. in confilio. 51. volu. 5. Et hanc opinionem Barto. in d.l. omnes populi dicit esse veriorum Imol. l. sequitur. §. si viam. ff. de vsu cap. & eam dicit communem in confil. 16. nume. 1. & confil. 46. nume. 2. Eandem dicit esse communem opinionem Crotus in d.l. omnes. & in l. nemo potest. vers. quærit etiam Bart. & ibi Ripa. numer. 116. ff. de leg. 1. Balb. in trac. præscrip. 2. par. 3. par. princip. q. 13. & 14. Gomel. in prin. Instit. de actio. numer. 67. Et hanc quoque dicit esse communem Philip. Prob. in addit. ad Ioan. Mona. in c. 1. nume. 16. de præscrip. lib. 6. Et hoc tenet Mattha. de Afflict. in confil. Neapol. lib. 3. Rub. 31. nu. 4. Gozad. in confilio. 56. numer. 13. Bertand. confilio 184. numero 5. vol. 2.

Contrarium, quòd tale statutum valeat, tenet Bar. in d.l. sequitur. §. si viam. numero 4. & in l. 1. numero 3. ff. de vsu cap. idem in fortioribus terminis tenet in d.l. nemo potest. numer. 22. dicens, quòd in tantum procedat, vt nec pacto renunciari possit, quia tale statutum introductum est in fauorem publicum, & odium negligentis, & istam sententiam amplectitur Iaf. in prin. Instit. de actio. nu. 300. sed prima opinio verior & communior est, vt ex alleg. patet, pro qua etiam facit, quia causa statuti non excludit peccatum, iuxta doctrinam Bart. communiter approbatam. d.l. omnes. nu. 2. cum res aliena ab eo, qui eam alienam nouit, nunquam absque peccato possit acquiri.

Tertiò inferitur, non valere statutum permittens non seruare iuramentum in aliquo casu, cum sit nutritium peccati, & inuitet hominem ad delinquendum, quia iuramentum hoc casu absque peccato periturus nemo transgreditur, quòd est contra ius diuinum. Ita probat text. in c. si verò. c. cum contingat. ext. de iureiur. & ibi Doct. communiter. Hanc opinionem tenet quoque Paul. de Castr. in Auth. sacramenta puberum. & ibi Iaf. dicit hanc sententiam Pauli esse veriorum, nume. 82. Ioan. Andr. quem sequuntur ibi omnes Doct. c. tua nobis. cl. 1. ext. de decim. Fran. Aret. confil. 8. incip. abundè. Eadem opinionem tenet idè Paul. de Castr. in l. si quis pro eo. ff. de fideius. & est communis secundum Iaf. in d. Auth. nu. 83.

Limita tamen, quòd licet statutum contra iuramentum vel eius obseruationem directè non possit, per indirectum tamè id fieri posse, receptum sit, ita tenet Bart. in l. omnes populi. 2. q. 3. princip. dicens, quòd ita vidit obseruari, quem ibi sequuntur Doct. ff. de iustit. & iur. Paul. de Castr. & Salyc. d. Auth. sacramenta puberum. & ibi Iaf. dicit hanc esse communem opinionem, numero 87. Panor. in confil. 72. in cip. quinque dubia. vol. 1. Rom. c. 12. incip. viso facto proposito. Ale. con. 99. incip. viso instrumento, vol. 1. con. 38. incip. visa petitione. vol. 3.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An valeat statutum, tollens legitimam filijs debitam? Respon. Communis & recepta Doct. sententia est, legitimam filijs debitam statuto aut consuetudine vel alio iure ciuili penitus tolli, aut distingui non posse, nisi ex iusta & rationabili causa, ita tenet Barto. in l. Titio centum. §. fin. ff. de condit. & demonstr. Alex. in confil. 55. vol. 2. con. 134. nume. 32. vol. 7. Hanc dicit esse communem opinionem Iaf. in l. quoniam in prioribus. nu. 3. & in Auth. nouissima. nu. 56. C. de inoff. testam. Dec. l. iurafanguinis. ff. de reg. iur. Ratio est, quia legitima in genere descendentibus debita est iuris naturalis, quod immutabile est, & certum est, statuta contra ius naturale condita non valere, si ius naturale vel penitus tollat vel absque iusta & legitima causa distinguat, vt communiter tradunt Doct. in d.l. omnes populi. & in specie, Baptif. de Caccialup. & Crotus, Canonistæ cõmuniter, post Ab. Fel. & Dec. quæ in ecclesiast. ext. de constit. arg. c. pastoralis. de sent. & re iudic.

QVÆSTIO VI.

Sed quæro, Vt si statutum excludens aliquè a successione, intelligatur ipsum exclusisse quoque a petitione legitimæ? Respon. q. in ijs casibus in quibus statutum potest in specie aliquè excludere à legitima, si excludat ipsum generaliter à successione, intelligitur quoque exclusisse à pe-

tione legitimæ, vt firmat Ang. con. 105. incip. statuto cauetur. Pau. de Cast. con. 110. incip. si domina Cornelia. & con. 135. incip. viso puncto. Ale. l. Gallus. §. & quid si tantu. ff. de liber. & posthu. vbi subdit se nūquā voluisse consulere pro parte contraria. Eandem dicit esse comunem Socyn. conf. 288. cum sequen. vol. 2. & Dec. confil. 26. cum multis per eum alleg. & in con. 276. Aym. Craues. conf. 11. & vltimo. Dec. c. 305. nu. 9. Et eam tenet Bald. in l. cum lege. C. de episc. & cler. Vbi dicit quòd fauore agnationis & familiæ, quæ per masculos conseruatur potest statutum in totum in legitimam tollere. & tenet Curt. lun. confil. 10. licet ab alimentis excludi non possint. Eandem cum pluribus allegatis dicit esse communem Tho. Gram. Decif. 101. nu. 6.

In ijs autem casibus, in quibus statutum non potest aliquè in specie excludere à legitima, statutum excludens aliquem simpliciter à successione, non intelligitur ipsum exclusisse à petitione legitimæ, ita cõmuniter teneri firmat Socyn. in con. 150. vol. 1.

QVÆSTIO VII.

Nunquid autem statutum, inducens, quòd pater teneatur soluere condonationem vel legitimam pro filio valeat, dixi infra, cap. filius. q. 23.

QVÆSTIO VIII.

Sed quæro. Nunquid legitima ascendentibus debita penitus statuto tolli possit? Respon. q. sic, & hæc est communis opinio, secundum Bald. l. 1. §. ius naturale. ff. de iustit. & iur. & firmat Ang. con. 105. Rom. con. 32. & Pau. de Cast. con. 344.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, Vtrum statutum respiciens singularis personæ præiudicium, vel odium, valeat? Respon. quòd non, dummodò fuerit appellatum, ita tenet in l. omnes populi. nu. 53. ff. de iustit. & iur. Bal. & Iaf. l. prima. nu. 3. cum seq. ff. de legi. Francif. Ripa. lib. 1. Respon. cap. 22. nu. 4. Ioan. Crot. d.l. omnes populi vers. decima cõclusio. Licet contrariu sed malè teneat Ab. c. cum omnes. nu. 2. ext. de constit. c. consuluit. el. 3. nu. 4. de appel. quòd scilicet ipso iure non valeat. & ita q. possit dici nullum. Sed primam opinionem contra Abbat. dicit esse communem Dec. d. c. cum omnes. & d. c. consuluit. nu. 32. quòd ita demum non valeat, si ab eo appellatum vel illi reclamatum fuerit. Eandem opinionem contra Abb. dicit esse communem Curt. Jun. l. fin. nu. 25. C. de edic. Diui Hadrian. toll. & in l. 2. nu. 7. ff. quod quisque iur. possent tamen hæc opiniones conciliari, si dicatur opinio Abb. procedere, quando statutum esset conditum in præiudicium alicuius de collegio, qui tempore conditi statuti contradixisset vel reclamasset, tunc enim statutum est nullum, ex quo contradicens est sanior pars capituli, in quo videtur residere ius capituli. Idem si alterius non de collegio præiudicium recipiat, & vnus de collegio contradicat. Ita concordat Aret. Rubr. nu. 46. Rubr. de constitutionib.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, Vtrum valeat statutum diminuens solemnitate numeri septem testium de iure communi requisitam? Respon. Diuerse sunt opinioniones, vt per Iaf. in l. cunctos populos. lect. 1. nu. 37. cū seq. & lect. secunda. num. 81. & seq. Sed magis communis est, quòd valeat vt dixi infra cap. 4. q. 36. quia solemnitas testium 7. est solum introducta de iure ciuili. hac consultissima. C. de testam. & certum est contra ea, quæ iure ciuili disposita sunt, statuta condi posse. §. sed naturalia. Instit. de iur. natur. Sic Imperator statuit in testamento patris inter liberos duos testes, & à rusticis condito quoque sufficere. Vnde sicut lege contraria Imperator hoc statuit, ita etiam statuto vel consuetudine id fieri posse dubium non est.

Non obstat, quòd tale statutum inducat occasionem delinquendi, falsitatis scilicet committendæ, quia non est præsumendū id fuisse de mente statuentis, sed quòd plurimum considerent de legalitate suorum ciuium, vnde cum cesserit ratio, scilicet fraus, testamētū valet. Namque licet principis ex iusta & rationabili causa possit ius naturale vel gentium distinguere: Tamen si eo casu de quo agitur, cessat illa ratio siue causa, constitutio illa seruanda non est. Vnde quoque cum ius diuinum generaliter disponat in ore duorum aut trium cõsistere omne verbum, licet leges ciuiles ampliorē numerū requirant, falsitatis euitandæ gratia, si illa causa in rei veritate cesserit, minorē numerū statuto induci posse certū est. Vt autē tale statutū extēdatur ad forenses, statim dicemus.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, Vtrum forenses, vel non subditi legentur statuti alicuius loci vel ciuitatis? Respon. quòd in hoc casu plures sunt considerandi casus.

Primus casus est in contradictibus, in quo concludo secundū doctrinam Bart. cõmuniter approbatam in l. 1. C. de sum. trinit. vt firmat ibi Iaf. in 2. lectur. nu. 55. quòd in his, quæ respiciunt formam siue solemnitate contractus, attendi debent statuta loci contractus celebrati, siue contrahentes sint subditi, siue extranei, Barto. Bald. Iaf. d. l. 1. Cardin.

Paris. consil. 99. nume. 54. vol. 1. Idem in his, quæ decisionem litis vel merita causæ respiciunt, si ipsa oriatur ex ipso contractu, inspicimus enim locum contractus celebrati. Bart. Bald. Iaf. nu. 22. & 58. 2. lect. & Doct. communiter d. l. Socin. con. 266. vol. 1. & consil. 103. 2. vol. 4.

Limita hanc communem non procedere in dotis contractu, quia quod ad effectum inspicimus statuta loci domicilii mariti, non loci contractus celebrati. De hoc est text. expressus in l. exigere dotem. & ibi communiter Doct. ff. de iudic. ut firmit Gram. decis. 103. nu. 132. Martine. de Aulic. decis. 226. nu. nono, & 10. ubi dicit ita tenendum esse. Eandem opinionem tenet Ang. d. l. exigere dotem. dicens, quod hæc est veritas. Anto. de Butr. c. 1. & ibi Abb. de sponsal. Et hæc dicit quoque communem opinionem esse Iaf. d. l. cunctos populos. numer. 24. & firmit Alex. consil. 101. in cip. ex inspectione dictorum statutorum.

In his verò, quæ processum, & ordinem iudicij respiciunt, inspicimus locum iudicij, non contractus, ita tenet Bart. Bald. Iaf. d. l. prima. nume. 20. lect. 1. & lect. 2. nu. 57. quæ doctrina Bart. communi calculo approbata est.

Secundus casus est in vltimis voluntatibus. In quo concludo, statutum minuens numerum, 7. testium, in testamento de iure communi requisitum, extendi quoque ad extraneos & forenses in loco ubi statutum viget, existentibus. Ita tenet Bart. & Doct. d. l. cunctos populos. Et ibi Iaf. dicit hæc esse magis communem opinionem. numero 45. 1. lect. & idem Bar. l. de quibus. ff. de legib. Bald. l. si non specialis. C. de testam.

Tertius casus est in successione ab intestato. In quo concludo, statutum indistinctè extendi ad forenses quod ad bona in loco ubi statutum viget, siue tale statutum viget, siue tale statutum vilitatem forensium, siue iamnum vel præiudicium respiciat, & ista est communis opinio, quam firmit Abb. alleg. 101. Alex. 111. vol. 7. Socyn. consil. 36. nu. 7. vol. 1. Pet. de Anchor. canonum statuta. ext. de consir.

Hinc inferitur, stante statuto, quod mater non succedat filio nisi in certa parte bonorum, matrem quoque forenses non admitti ad successione filij ab intestato, nisi in illa parte tantum. Et hæc est verior & communior opinio secundum præalleg. Doc. Licet contrariam voluerit consulendo idem Alex. in consil. 41. vol. 7. Namque in successione ab intestato semper attendimus statuta illius loci, in quo bona defuncti sita sunt, non autem ubi defunctus decessit, aut hæres domicilium habet, idque in distinctè siue statutum sit conceptum in rem, siue in personam, atque hæc sententia communiter recepta est, ut firmit Alex. in consil. 19. vol. 6. & consil. 128. consil. 16. vol. 1. Corn. conf. 162. lib. 3. & consil. 202. lib. 2. Socyn. conf. 298. vol. 2.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, An statutum prohibens vendere certis personis, pura non subditis, includat clericos? Respon. quod non, quia esset contra libertatem ecclesiasticam, & hæc est communis Doct. sententia, ut firmit Felin. in c. ecclesia S. Mar. 2. vers. nono quæro. Et eam tenet Ioan. Andr. & Gem. c. fin. de immu. eccl. lib. 6. Bart. l. filius familias. §. diui. ff. de legat. 1. Alex. in consil. 214. vol. 2.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Vtrum statutis vel consuetudinibus alicuius regni vel ducatus obligentur ipsi reges vel duces? Respon. quod sic, d. modo eiusmodi statutum regni vel ducatus consensu sint condita & promulgata. Et hæc est communis & recepta Doct. opinio, ut firmit Socyn. consil. 58. vol. 3. Andr. Tirac. de vtroque retract. par. 1. §. 1. gl. 13. nume. 29. Licet enim princeps, quatenus princeps non ligetur lege sua: tamen ipse quod ad patrimonium suum priuatum, ut priuatus obligatur ex dispositione legis suæ. Zaf. & Doct. in l. digna vox. C. de legib.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Vtrum statutis alicuius ducatus ligentur homines alterius provincie, castri vel villæ isti ducatus quo ad districtum & iurisdictionem subiecta esse? Respon. quod secundum communem & receptam Doct. sententiam, provincia si adiciatur regno, vel castrum aut villa comitatus accessorie, neque retineat propriè nomen regalis dignitatis, tunc regi debent secundum statuta & constitutiones istius regni vel ducatus, secus si non accessorie sed principaliter adiciatur. Ita notat Bart. l. si conuenerit. §. si insula. ff. de pign. actio. quem ibi sequuntur Salyc. Pau. de Cast. & Doct. Bar. post glo. in l. ex ea. ff. de p. suil. Et hæc est communis opinio ut testatur Alex. l. prima. numero decimo. & seq. & Rip. numer. 16. ff. de leg. 1. Abb. c. 2. numero quinto. ext. de relig. domib. Socyn. Jun. consil. 80. numero nono. volum. primo. Ruin. consilio 219. numero septimo. volum. 1. Crauet. in tract. de de antiq. tempe. par. 4. §. transio. nu. 35. Et eam tenet Hier. de Mont. in tract. de finibus. cap. 3. nu. 7. Iaf. l. si eadem. nu. 3. ff. de assessor.

QVÆSTIO XV.

QVÆRO, Vtrum statutum, quo cauetur, ut testamentum coram tribus vel quatuor testibus factum valeat, extendatur ad bona sita extra territorium? Respon. Doct. in hac quæst. fuerunt varij, ut refert

Specu. in tit. de instrum. edit. §. compendiosè. vers. quid si de consuetudine. Verior tamen & communior opinio est, tale statutum extendi quoque extra territorium, quod ad hoc, ut in bonis etiã extra territorium sitis ratum sit. Et quod ista sit communis opinio, firmit præctica Papiens. in for. lib. quo per. hæred. ex testam. Et eam tenet Bar. nume. 36. & 37. post Cyn. in d. l. cunctos populos. & ibi Iaf. nume. 91. in secunda lect. dicit hæc esse communem opinionem. Namque communiter receptum est, statuta permittentia id, quod secundum iuris communis dispositionem in genere quidem permittunt, sed ratione solemnitate, de qua statuto disponitur, prohibent, extra territorium vigorem suum extendere, non quidem ut talis actus secundum solemnitate statuti extra territorium etiam à subdito celebratus valeat, sed ad hoc ut intra territorium etiam à non subdito celebratus ubique locorum valeat, non tantum in ijs bonis, quæ habuit in loco, ubi actus geritur, sed in omnibus ubique locorum sitis, ut firmit Doct. alleg.

QVÆSTIO XVI.

QVÆRO, An statutum de hæreditate ab intestato aliter disponens, quam iure communi cautum est, extendatur ad bona extra territorium statuentium sita? Respon. In hoc articulo Doct. variegati locuti sunt. Bartol. in d. l. prima, C. de sum. trini. distinguit an statutum conceptum sit in rem, vel in personam. Primo casu, ut si statutum dicat, quod bona defuncti perueniant ad filium primogenitum, vel quod bona descendenti perueniant ab intestato ad ascendentes exclusis transuersalibus, tunc debent attendi statuta istius loci, in quo bona sita sunt.

Secundo casu, ut si statutum disponat quod primogenitus discedat, vel quod ascendentes succedant ab intestato descendenti, exclusis transuersalibus, tunc statutum extendit etiam effectum suum extra territorium ad quæcunque loca. Ita tenet præct. Papiens. de for. libell. quo per. hæred. ex testam. verb. vallatum.

Contraria tamen opinio communiter recepta est, quod scilicet statutum in successione ab intestato aliter disponens, quam iure communi statutum est, nullatenus ad bona extra territorium sita extendi, siue sit conceptum in rem, siue in personam, ut firmit Alex. con. 128. & con. 16. vol. 1. Cardin. Paris. consil. 84. nu. 43. vol. 1.

QVÆSTIO XVII.

Communis & recepta l' oct. opinio est, quod statutum simpliciter alicui disponens, debet intelligi secundum Ius commune, etiam si ita intelligendo nihil addat iuri communi, quando aliàs quis indebitè damnari poteretur. Ita tenet glo. quam sequitur Bart. & Doct. omnes. l. fin. §. in computatione. C. de iure deliberan. Et ibi Iaf. nu. 12. dicit ita communiter teneri.

Hinc inferitur, stante statuto, quod instrumentum Guarentigatum, seu confessionatum habeat executionem paratam, non tamen denegari moræ purgationem, ut dixi infra, lib. 2. post Doct. communiter. cap. 1. de mora. quæst. 16.

QVÆSTIO XVIII.

QVÆRO, Vtrum statutum disponens, quod in causis deciden- dis rigor iuris seruetur, excludat moræ purgationem? dixi infra d. ca.

QVÆSTIO XIX.

QVÆRO, Stante statuto, quod pro aliquo delicto manus amputetur, an si delinquens habeat manum aridam, illa debeat abscindi? Respon. Diuersæ in hoc articulo sunt opiniones. Cyn. in Auth. sed nouo iure. C. de ser. fugi. existimat bonam manum esse amputandam. Aliter sentit Bal. in d. Auth. distinguens, An in statuto de certa manu dextra vel sinistra sit facta mentio, vel non.

Sed communis & recepta Doct. opinio est, quod si statutum simpliciter dicat, manum amputandam, tunc arida debet abscindi, ita communiter teneri firmit Ioan. And. in addit. ad Specu. Rub. de pœ. quem refert & sequitur August. Arimi, in addit. ad Ang. in tract. malef. verb. quas si non soluerit intra decem dies. nu. 4. Et eam tenet Iacob. de Butr. in d. Auth. sed nouo iure. & Albe. de Rosat. & latè Raph. Fulgos. Eandem dicit communem esse opinionem Alex. in consil. 104. vol. 1. Capol. d. Auth. sed nouo. nu. 34. & plures relati per Pe. d. Duen. reg. 393. limit. 9. in fin.

QVÆSTIO XX.

QVÆRO, An statutum, disponens in contractu, habeat locum in liberatione, & renunciatione? Respon. quod sic, & est communis opinio, ut testatur Iaf. in l. more. nu. 37. ff. de acqui. hered.

QVÆSTIO XXI.

QVÆRO, An statutum, quo disponitur vel cauetur, mulserem sine consensu propinquorum non obligari, prohibeat quoque hæreditatis aditionem? Respon. quod sic, ita tenet Bart. Sal. & Doct. in d. l. more. b. ii. Iaf. nu. 19. qui dicit hæc esse communem opinionem.

QVÆSTIO XXII.

Sed quid si statutum dicat, quod mulier non possit contrahere sine consensu propinquorum, nunquid potest adire hæreditatem? Respon. quod licet in hoc articulo variè locuti sint. Tamen magis communis opinio est, stante tali statuto, mulierem nihilominus hæreditatem adire posse, vt firmat Alex. l. mutuum. ff. de acquir. hæred. Et ibi eam tenet Salyc. Imol. Cuma. & Aret. Eandem dicit esse communem Ias. d. l. more. nu. 73. Quia adire hæreditatem non est propriè contrahere, sed quia si. Vnde cum verba statutorum strictè & propriè sint intelligenda, se cundum receptam Doct. opinionem, statutum loquens in contractu, ad hæreditatis aditionem extendi non debet.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, Vtrum statutum disponens quod mortua vxore si ne liberis maritus lucretur dotem, habeat locum in dote promissa? Respon. quod sic, & ista est magis verà & communis opinio, vt testatur Paul. de Castr. & Alex. in l. si donaturus. §. fin. ff. de cond. ob. cau. Eandem opinionem dicit esse magis veram Alex. in consilio 54. vol. vlt. quem refert Anto. Capp. decis. 176. numero 32. Ias. d. Rubr. ff. sol. mari. numero 23. Bald. in l. post dotem. ff. eod. tit. Vbi dicit, quod si statutum non haberet locum etiam in dote promissa, sequeretur maximum absurdum, quia promissor ex mora solutionis præmium conseretur, & ita esset aperta via malitijs.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, Stante statuto, quod filia debet dotari ab initio propinquorum, an propinqui possint arbitrari minus legitima? Respon. quod non, & ista est communis opinio, vt testatur Gram. decis. 101. nu. vigesimo. Et eam tenet Salyc. Ias. nu. 28. & Doct. in Auth. res. quæ. C. commun. deleg.

QVÆSTIO XXV.

QVÆRO, An statutum imponens pœnam capitalem, debeat intelligi de pœna mortis? Respon. quod non, sed pœna illa capitalis interpretanda est in mitiorem partem, vt comprehendat deportationem. Hanc opinionem probat tex. in l. in præsent. C. de his qui ad eccl. confug. Et eam tenet Felin. c. qualiter & quando. el. secund. numero 32. de accusat. Ioan. de Ana. c. 1. de homicid. Chassanæ. in consuet. Burg. tit. des iustices. Rubr. 1. §. 5. fo. 43. & fo. 54. nu. 119. Ioan. de Villamari. in reper. l. Diuus. numero 70. ff. ad l. Cornel. de Sicar. Ias. in l. transigere. & ibi Riminald. nu. 4. C. de transact. Alciar. in l. licet capitalis. ff. de verb. signif. Ias. in l. diuortio. numero 16. Vbi dicit ita tenere omnes Doctores post supradictos, vltra eos vide, quæ d. infra libro 2. capi. de pœn. q. 2.

QVÆSTIO XXVI.

QVÆRO, Stante statuto, quod primogenitus succedat in regno, si primogenitus decedat relicto filio, An filius præferatur patri suo in successione regni? Respon. Doct. in hac quæst. sententijs variant. Quidam volunt quod talis filius primogeniti præferatur patri suo. Ita consuluit Oldrad. Laud. consilio. 224. incip. istæ sunt allegationes. Et tenet hæc opinionem Bal. l. liberti. C. de oper. libert. l. ex hoc iure. q. 6. de iust. & iur. Eandem opinionem sequitur Abb. consilio 86. incip. in præsent. q. Et eam dicit esse communem Barbat. in consilio 12. 2. parte. Aret. consilio 163. incip. diligenter & maturè excussis.

Pro contraria parte, quod scilicet secundò genitus præferatur. tex. in c. pastoralis. de re iudi. & eam tenet Barr. in Auth. post fratres. C. de legit. hæred. Old. Laud. sibi contrarijs consil. 94. Vbi dicit eam de iure veriorē. Hanc quoque dicit magis communem Alex. consilio 4. volum. 4.

QVÆSTIO XXVII.

QVÆRO, Vtrum arbiter electus ad pronuncian dum secundum iura, possit & debeat iudicare secundum statuta & consuetudines? Respon. quod sic, ita tenet glo. in proce. Clem. in prin. verb. iuris. Vbi sub nomine iuris comprehendit quodcunque tam statutarium, quam alterius speciei. Hanc opinionem tenet Anto. de Butr. c. quinta uallis. nume. 49. de iure iur. Abb. in proce. Clem. in prin. & in c. cum venissent. nume. 4. de eo qui mit. in possess. & in c. Cumana. nume. 11. de elect. Præpof. eius generale. nume. 8. dist. 1. Et hanc opinionem dicit esse communem Ias. l. præscriptione. nu. 20. C. si cont. ius vel vit. lit. pub. Et eam tenet in l. omnes populi. lect. 1. nume. 3. & 2. lect. nume. 39. Et ibi eandem dicit esse communem Crot. 1. nor. Baptiste. de S. Suer. Dec. c. licet causam. numero 20. de probat. Eandem dicit esse communem Claud. de Seyssel. ius pluribus. numero 4. & ibi tenet Paul. de Castr. ff. de iust. & iur. Licet nonnulli Doctores teneant contrarium, relati per Rochum Curt. Rub. de consuet. quæst. 5. numero 50.

CAPVT IIII.
VNIVERSITAS.

SVMARIA.

VNIVERSITAS, læsa in tempore, minore quadriennio, an ad petendam restitutionem in integrum habeat in regram quadriennium. q. 1.

An personæ de vniuersitate repellantur à testimonio in causa vniuersitatis: vel an saltem eis minor fides habeatur, respectu qualitaris personarum, & lucri quantitatis. q. 2.

Personæ de vniuersitate in litibus nemorum, maximè cum aliquid solunt. Item in quæstionibus de molendinis, alijsq; rebus, vnde vtilitas in commune prouenit, idonei testes habentur. ead. q.

Testes ex personis vniuersitatis non plenam fidem sed præsumptionem facere. ead. q. in fin.

An vniuersitas possit præscribere per particularium de vniuersitate personarum possessionem, vt si singuli de vniuersitate, signando possederunt suam. q. 3.

Vtrum vniuersitas, vel collegium licitum & approbatum, possit in his, quæ ad ipsum collegium, vel vniuersitatem pertinent, valida concedere statuta. q. 4.

Ad celebrandum actum vniuersitatis, in his quæ sunt communia pluribus & vniuersis, ad minimum duæ partes adesse debent. ead. q.

Ad celebrandum actum vniuersitatis, omnes de vniuersitate esse vocandos, præter absentes: Alias actum non valere. q. 5.

Quò ad solennitatem vocandi eos, qui ad vniuersitatem pertinent, seruari cuiusque loci consuetudo. ead. q.

In conuocanda vniuersitate constare debet, quod nuncio commissum sit de uocatione. ead. q.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, Vtrum vniuersitas ad petendam restitutionem in integrum, si læsa est in tempore minori quadriennio, habeat quadriennium? Respon. Magna est discrepatio Legislarum & Canonistarum. Doct. Legistarum tenent, quod non deat quadriennium, sed tantum tempus, quantum fuit quod induxit ei lesionem. Eam opinionem tenet Dyn. §. rursus. In sti. de actio. Iacob. de Aret. l. q. tempore. C. de restitutio. milit. Idem expressè tenet Bar. & Bal. l. interdum. ff. de minor. & d. l. quod tempore. licet contrarium velit. l. ab hostibus. §. sed quod. columna septima. ff. ex quibus cau. maio. vbi plenissimè. Et tenet quod sit speciale in ecclesia, vt deat quadriennium ad petendam in integrum restitutionem aduersus minus tempus quadriennio, sed in minore aliud est. De vniuersitate verò nihil dicit. Eandem opinionem tenet Paul. de Castr. l. prima. & d. l. quod tempore. C. de restit. milit. Iacob. de Butr. d. §. rursus. se cundum Ias. ibi, qui dicit, quod ipse non recedit ab opinione Bulgari, qui idem tenuit. Inm. c. dilecto. de verbor. signif. Contrariam opinionem quæ scilicet tempus quadriennij, quod datur ad petendam restitutionem in integrum, est vniuersum, siue læso sit respectu contractus, siue respectu sententiæ, siue respectu temporis vltra quadriennium, siue minus quadriennio, tenuit Placent Martinus Odofred. Guid. de Suza, Petr. de Bellapert. Cyn. Alber. de Rosat. d. l. super uacua. C. de temp. in integ. restit. qui dicit, quod ista opinio est approbata: Cardi. Florent. ibi dicens, quod iure non probatur, quod restitutio in integrum debeat peti intra tantum tempus, quantum fuit tempus impedimenti. Vnde dicit, quod communiter d. Clement. 1. intelligatur, quod sufficit proponere restitutionem in integrum intra quadriennium. Hanc opinionem tenet quoque Faber d. §. rursus. Et Paul. de Castr. l. diuortio. §. non solum. ff. sol. mari. dicens, quod opinio Martini communiter approbetur. Eandem opinionem tenet Petr. Anchara. c. 3. de restit. in integrum. libro 6. dicens, quod licet magna sit altercatio inter Legistas, tamè hodie ista quæst. sit decisa per dictam Clementinam primam.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An personæ de vniuersitate repellantur à testimonio in causa vniuersitatis vel saltem eis minus credatur, respectu qualitaris personarum & lucri quantitatis? Respon. Doct. in hac quæstione sententijs variant. Abbas in c. super. numero secundò extra, de testibus. in ea est opinio, quod propter vtilitatem & commodum, quod singulis de vniuersitate euenit, non quidem in totum reijciatur à testimonio, sed quod minus credatur, habito respectu ad personarum qualitates, & lucri quantitatem. Id quæ verum putat, si alij sint testes pro aduersa parte, secus si non sint, nisi testes de vniuersitate, tunc enim plenè probant.

Aliam opinionem tenet Folgos. in consilio 174. vbi vult communem

Aliam opinionem tenet Fulgof. in confi. 174. vbi vult communem esse, quod testes de vniuersitate in causa vniuersitatis admittantur ad iustitiam, quando ex vicia nulla sunt habituri commo- dum. Eum sequitur Corn. confi. 333. nu. 27. volum. 1.

Alia fuit opinio Alexandri, in confi. 99. nu. 15. volum. 7. videlicet, quod testes de vniuersitate in nemorum litibus admittantur quando aliquid dariarijs solunt pro lignis. & confi. 68. nu. 16. volum. 2. vbi vult, quando questio est de molendino, vel alijs rebus, quarum vtilitas, in commune peruenit, quod tunc illius homines erunt idonei. Hanc opinionem sequitur Capyc. decif. 151. num. 6. & Ami. Venefri. confi. 8. nu. 25. Aliter in hac questione sentit Guid. Pap. quaest. 193. vbi vult, quod illi de vniuersitate possint in causa vniuersitatis deponere, licet reportent commodum in vniuerso. per. not. per Cyn. & Doct. l. parentes. C. de testibus.

Aliam sententiam amplectitur Lanfran. c. quoniam contra. verfi. testium. nu. 121. quod si illud, super quo litigatur, singulorum commodum concernit, vtrputa si est lis super nemore, in quo quilibet potest pro vfu suo ligna secare, tunc vnus de vniuersitate non poterit testificari, eam opinionem tenet quoque Bertrand. con. 51. volu. 2. Paris. confi. 27. nu. 98. con. 104. nu. 137. volum. 1. Hipp. s. feruus. nu. 1. de quaestio. Vbi hanc opinionem magis comunem esse affirmat, quod vnus de vniuersitate possit testimonium perhibere in causa vniuersitatis, hacratione, quia nemo de vniuersitate dicitur deponere in causa propria, cum aliud sit vniuersitas & aliud singuli de vniuersitate. Eam prius tenuit Abb. d. c. super.

Alia fuit opinio Baldi in confi. 468. incip. qualiter. nu. 6. volu. 3. videlicet, quod si testes non sentiunt commodum, vel incommodum immediatum, possunt pro sua vniuersitate deponere. Eam opinionem sequitur Roma. confi. 7. num. 4. Petr. de Girar. in singul. 24. incip. vtrum cuius. vbi distinguit. Aut non litigatur principaliter de vtilitate sp. c. ante ad ciues & sunt idonei. Aut quaestio est super re principaliter spectante ad commodum, vel incommodum ciuium, & non sunt idonei testes. Paris. de Pur. c. qui sap. nume. 1. & 2. de fin. feud. Eam opinionem communiter tenere Docto. refert Hier. de Mon. tract. de finibus. c. 58. nu. 2.

Aliter & melius sentit Cepolla in tract. de seruit. rust. praed. tit. de iure pasculan. di. nu. 10. & 11. Vbi dicit vniuersitatis testes non sentientes commodum vel incommodum admittendos esse, sed eis de fide diminuendum, & quod non faciant plenam probationem. sed praesumptionem, id est ideo quia habent aliquam affectionem erga suam communitatem, ideo non sunt omni exceptione maiores. Et hanc sequendam esse omnino dicit Hieronim. d. tract. c. 58. nu. 72.

QVÆSTIO III.

QVAERO, An vniuersitas possit praescribere per particularium personarum de vniuersitate possessionem, vt si singuli de vniuersitate lignando possederunt syluam? Respon. Bald. in confi. 373. volum. 3. affirmat, quod vniuersitas per possessionem hominum particularium non praescribat, nec dicatur possidere vel possidisse, nisi probetur istos homines possidisse cum mandato vniuersitatis. Eandem opinionem, tenet Corn. confi. 333. incipien. capio. num. 29. & confi. 145. incip. vilo. in fine. volum. 1. confi. 65. & incip. et si in hoc volum. 4. con. 294. incip. multa in remedium. volum. 3. Paris. confi. 27. nume. 73. confi. 104. num. 137. volum. 1. Aym. Crauet. confi. 317. incip. in causa prohibitionis. nu. 4. vol. 2.

Contrariam opinionem quod scilicet vniuersitas per particularium hominum possessionem praescribat, absque eius mandato, tenet Cepolla in d. tract. de seruit. rustico. praed. Dummodò tamen scientia vniuersitatis, vel eam regentium, interuenierit, quæ scientia per patientiam praesumitur, & patientia loco mandati habetur. Eandem opinionem tenet Dec. in confi. 221. nu. 10. vbi dicit, quod si vniuersitatis homines singulares cum eorum animalibus pascuati fuerint in nemore, tanquam esset vniuersitatis, praesumitur, quod ipsa vniuersitas possederit, & praescripserit, licet non appareat de mandato: quia vniuersitatis praesentia loco mandati habetur. Idem voluit Paris. confi. 111. nu. 64. volum. 1. Petr. Anchar. confi. 153. incip. ex narratis in fi. to. col. 6. Felin. c. cum omnes de constit. verfi. 6. declaratio. Hanc communem esse dicit Hier. de Mont. d. tract. de finibus. cap. 72. Fran. Curt. Senior. confi. 77. Bertrand. confi. 24. nu. 1. vol. 1.

QVÆSTIO IIII.

QVAERO, Vtrum vniuersitas vel collegium approbatum, possit in his quæ ad ipsum collegium, vel vniuersitatem pertinent valida condere statuta? Respon. Bart. & Doct. communiter. l. omnes populi. ff. de iusticia & iur. tenent quod sic. Ita refert Zoannet. d. l. vt vim. pare. tertia. nu. 63. vide sup. statutum.

Clarum est in iure, quod in actu vniuersitatis celebrando, in his quæ sunt communia pluribus & vniuersis, debent ad minus duæ partes adesse de tribus. Inouati. nu. C. de decur. lib. 10. l. quod maior. C. ad muniti. Specul. de Syndic. verfi. 1. Alex. con. 1. col. 3. vol. 3. & con.

1. vol. 4. con. 110. tertia & quarta col. vol. cod. Abb. c. cum omnes. vbi dicit communiter teneri ext. de constitutionib.

QVÆSTIO V.

Sed quæro an requiratur quod omnes sint vocati, vel maior pars tantum? Respon. Communis omnium Doct. opinio est, quod si praedicta conclusio locum habeat, quando omnes sunt vocati solenniter. l. 2. & ibi glo. C. de decur. lib. 10. Ita communiter teneri refert Anton. Capyci. decif. 1. nu. 3. & in hoc quo ad solennitatem statuti consuetudini loci secundum Bart. d. l. 2. & debet constare, quod nuncio comunis sit de vocatione. Absentes autem à ciuitate, vocandi non sunt. Ita dicit teneri omnes Docto. in c. cum omnes. de constit. idem Capycius d. decif. quarta.

CAPVT V.

CONFINES.

SVMARIA.

TRIPLEX modus procedendi in iudicio quaestionum finalium. q. 1. Potestas in nouis terminis constituendis, alijs quibusdam rebus pro arbitrio ordinandis, permiffa iudici in iudicio fin. regundorum. ead. q.

In probandis finibus, maxime antiquis, exactam probationem non requiri. q. 2.

Vbi res sunt multum antiquæ, difficile esse probationem. ead. q. in fin. Vbi cadit difficultas probationis, admittuntur probationes minus integre. ibid.

Tæpus antiquus, aut antiquissimus in materia probationis, quando dicitur, ad hoc, vt imperfecta probatio in antiqs. plenè probet. q. 3.

Vita hominis longæuæ terminum, esse spacium 100. annorum, ead. q. circa fin.

An & quatenus plenè probentur confinia, dominium & possessio, per verba enunciativa scripta inter alios, in pluribus instrumentis publicis antiquissimis. q. 4.

Fines nouos non probari per verba enunciativa scripta in instrumentis. ead. q.

Iurisdictionem, eiusque fines probari per antiqua privilegia. q. 5.

Fines probari per catastum vnà cum solutione productum: secus si scriptura catasti per se sine solutione producatur. q. 6.

Catastum repertum apud personas egregias, iunctis alijs adminiculis idoneum esse ad probandos fines. ead. q. in fin.

Fines an & quatenus probari possint, ex scriptura & literis incisis in lapidibus terminorum. q. 7.

Literis & scripturis, in lapidibus atque columnis, non minorem haberi fidem, quam literis publicis. ead. q.

Fines limitatos, siue priuatarum rerum secularium vel ecclesiasticarum, siue publicarum rerum, aut dignitarum ecclesiasticarum & temporalium, nunquam praescribi posse. q. 8.

Principes seculares male facere, qui quotidie aliorum territoria, cum graui animarum prauidicio occupent. ead. q.

Diuisionem regnorum, territoriorum & dioceseon spectare ad solum Papam vel principem: Eiusque esse reseruata in signum vniuersalis iurisdictionis, & imperij. ead. q.

Commisso maleficio in confinio duarum ciuitatum, si dubitetur in vtrius territorio sit commissum, ad quem spectet cognitio. q. 9.

Delictum in mari inter duas ciuitates æqualiter distantes, perpetratum, censetur in confinio vtriusque ciuitatis comuni, factum: Ideoque ad vtriusque pariter cognitionem pertinere. ead. q.

Tot videri delicta, quot sunt personæ offensæ: Ac vnumquemque posse agere in solidum. ead. q.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, Qualiter in iudicio finalium quaestionum procedatur? Respon. Abb. in c. ex literis. nu. 9. ext. de probat. Ponit vnã practica siue modum procedendi, vt scilicet iudex primò cognoscat de possessione: secundò, de proprietate: tertio, Agrimenfor emittat: quarto, per suam sententiam terminos statuatur. Habet enim iudex potestatem de nouo terminos statuendi, sed euidentioribus signis, vt euitentur scandala & tollendo de fundo alterius, ac dando alteri, faciendo tamen ei pecuniã refundere. l. 2. & 3. ff. fini. regund.

Alios duos modos tradit idem Abb. in c. quia indicite. nu. 9. ext. de praescriptio. Vnus est vt deposita querela iudex inquirat, quis possideat & quantum, deinde videat circa proprietatem quantum debeat qui libet habere, & hac in formatione habita, vadat cum agrimenforibus, Communi. opi. To. 3.

vel agrimenforem mittat partibus citatis, ac iungat, vt circa proba-
tionem habitam agrum mensuret, vnicuique assignando quod suum
est, & terminos figat, & postmodum pronunciet, illos obseruandos
fore in futurum. hanc opinionem tenet Bald. l. si quis. nume. 2. C. fin.
regund. Ang. q. quaedam. nume. 12. l. si quis. nume. 7. l. de action. Felin.
d. cap. quia indicante. numer. 3. Hanc communem dicit esse & certio-
rum Hieron. de Mont. tract. de finibus. cap. 30. nume. 6. Secundus modus
est vt iudex habita informatione, pronunciet terminos esse ponendos,
secundum informationem vel probationem habitam.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Qualis probatio requiratur in probandis confi-
nibus? Respon. In probandis confinibus maxime antiquis exactam
probationem non requiri, ita tenet Corne. consil. 333. nume. 3. volu.
1. Socin. consil. 86. nu. 4. volum. 1. consil. 66. nu. 2. volum. 2. vbi commu-
nem asserit. Bertrand. con. 171. nume. 5. volu. 3. Bartol. Chaffanae. con.
15. nume. 18. Aim. Crauet. de antiq. temp. 1. part. sect. viso. numer. 31.
Parif. con. 27. nu. 15. consil. 104. num. 14. con. 107. num. 7. & 8. volum. 1.
consil. 68. & 69. numer. 5. volum. 1. Ratio potest esse, quia vbi res sunt
multum antiquæ, difficilis est probatio, & vbi cadit difficultas pro-
bationis, admittuntur probationes minus integræ. cap. tertio. ext. de
probat.

QVÆSTIO III.

Sed hic quæro. Quando dicatur antiquum vel antiquissimum?
Variæ sunt opiniones, vna fuit Antonij de Butr. in cap. veniens. el. 1.
de testibus. quod scilicet requiratur 40. annorum spatium, eum se-
quitur Barba. consil. 17. incip. præclare. colum. 26. vol. 2. Bart. Chaffa-
nae. con. 15. nu. 19.

Alia fuit quorundam opinio tenentium, quod iudicis arbitrio
relinquatur, quando dicatur antiquum tempus in materia probatio-
nis. Eam opinionem tenet Hostien. cap. illud. de præsumptio. Alex.
con. 4. & con. 187. vol. 2. idem voluit Socin. con. 22. Matth. de Afflic.
decif. 84. nu. 7. Ang. l. de vsucap. in princip. nu. 6.

Alia fuit opinio tenentium, quod requiratur tempus 100. annorum
metam excedens. Innoc. cap. veniens. ext. de verb. signific. quam di-
cunt communem esse. Alexan. & alij. l. cum aliquis. C. de iur. deliber.
Decif. Tholosa. 4. 39. Alexand. consil. 7. incip. viso themate. in fin. volu.
1. consil. 83. incipien. viso themate. nume. 9. volum. 3. consil. 104. numer.
8. & 9. volu. 7. Curt. Senior. consil. 83. nume. 24. Socyn. consil. 39. nume.
7. volum. 1. Bertrand. consil. 107. volum. 1. con. 411. nume. 6. volu. eod.
Carol. Ruin. consil. 141. num. 2. & 18. consil. 161. nume. 5. vol. 5. consil. 17.
nume. 3. vol. 3. l. si quis. 81. nume. 3. con. 104. nume. 6. volum. 1. consil.
148. num. 8. volum. 4. Dec. cap. cum dilecti. nume. 18. de appel. consil.
321. colum. 4. & con. 13. num. 8. vbi dicunt centum annorum spatium
quod vitæ longæ hominis terminus est, requiri, vt imperfecta pro-
batio in antiquis plenè probet, & ita communiter teneri. A qua opi-
nionem non est recedendum. Eam quoque tenet Hipp. l. de minore. §.
plurimum. nume. 67. ff. de quæst. Crauet. consil. 146. incip. respondi. nu-
mer. 3. volum. 1. Limitatur hæc communis, vt per Crauet. de antiq.
temp. part. 1. in prin. nu. 5.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, Vtrum verba enunciativa in pluribus instrumen-
tis publicis antiquissimis inter alios scripta, plenè probent confinia,
dominium & possessionem? Respon. Bartol. cum aliquis. C. de iure
deliber. dicit confinia non probari per verba enunciativa scripta in
instrumentis, veluti si in ijs continetur actum in tali loco, in domo ta-
lis, per hoc enim non probatur talem domum esse in tali plebanaru,
vel secundum Paul. de Castr. ibi, & Abb. in con. 62. nu. 2. vol. 2. indu-
cerent tantum vehementem præsumptionem.

Contrariam opinionem, quod videlicet verba enunciativa in
pluribus instrumentis antiquissimis inter alios scripta, in quibus enun-
ciatur, aliquem locum esse de iurisdictione vel diocesi vel districtu,
plenè probent non solum confinia, sed etiam dominium & posses-
sionem rerum particularium, notat gloss. cap. si Papa. verb. prolata.
de priuile. in 6. Abb. cum olim. ibi glo. verb. instrumenta. de censib.
cap. super eodem. nu. 3. de paro. Abb. Felin. & Dec. cap. cum causam.
de probat. Barba. con. 17. incip. præclare. colum. 22. 26. consil. 6. vol. 2.
& in cap. ex literis. in fin. de probat. Guid. Pap. in consil. 88. numer. 2.
Cornel. consil. 333. incip. cap. nume. 9. volum. 1. Socyn. consil. 65. num.
7. & consil. 88. & consil. 166. volum. 1. l. si quis. 81. numer. 2. consil. 14.
nume. 5. volum. 1. Dec. consil. 42. numer. 7. con. 428. numer. 26. volu.
1. Aym. Crauet. consil. 54. incip. quæritur. numer. 11. volum. 1. & in
tract. de antiq. temp. part. 1. in princ. nume. 7. Parif. de Put. cap. quia in
materia. de finib. seu. l. Bald. d. l. cum aliquis. quem sequuntur Salye.
Alexand. l. si ad monendi. nume. 2. 4. ff. de iure iur. Socyn. consil. 187.
nume. 5. volum. 2. Hieron. de Mont. tit. de finib. vbi communem asserit
post Aym. Crauet. vbi sup. cap. 60. nu. 3. & limitat hanc commu-
nem, vt non procedat, quando agitur de probandis confinibus no-

uis, quo casu vera est, & saluatur opinio Bart. ita tenet Alex. Bald. Sa-
lye. & l. d. l. cum aliquis. l. si quis. con. 63. nu. 1. vol. 3.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An privilegia antiqua probent iurisdictionem &
eius fines? Respon. Bald. Rubr. C. de emptio. & vendit. tenet, quod sic.
Idem voluit Socyn. consil. 187. nu. 6. vol. 2. & Arctin. con. 42. in princ.
vbi dicit omnes Doct. communiter ita tenere, & dicit, quod præsum-
ptio & probatio resolutabit, vt quicquid in antiquo privilegio conti-
netur, sit de finibus illius cuius sunt fines in illo descripti.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Vtrum catastum probet confinia? Respon. in hæc
quæstione distinguitur. Aut catastum produciatur vnà cum solutio-
ne, & facit probationem, quia per impositionem census & collecta-
rum deprehenditur, quod locus soluens collectas sit de territorio il-
lius loci, cui soluitur. Ita tenet Alex. con. 35. incip. viso processu. nu. 4.
vol. 4. Bald. l. 3. C. de natur. liber. arg. text. Corn. con. 333. vol. 1. num. 6.
Aut catastum de se produciatur sine solutione, & non probat. Fel.
cap. cum causam. nu. 2. extr. de probat. Aymo. Crauet. de antiq. temp.
1. part. sect. quarto limitatur. num. 71. & quod catastum non probet de
se dominium, vel possessionem contra eos, qui scripturæ catastro
non consenserunt, neque interfuerunt, tenet Bald. l. si pater. C. de actio.
empt. & in l. solemnibus. C. de rei vend. Alex. con. 62. nu. 16. vol. 7. con.
77. incip. viso processu. nu. 11. volu. 6. Lanfranc. cap. quoniam contra.
verb. rectum. nu. 165. de probat. Et hanc esse communem opinionem
attestatur Parif. con. 104. in fin. vol. 1. & Roman. con. 275. Barbat.
tam dicit, catastum siue æstimum, si fuerit repertum apud egregias
personas, iunctis alijs adminiculis, probare confines. con. 17. vol. 2. &
con. 6. vol. eodem.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, Vtrum literæ in lapidibus terminorum scriptæ
probent confinia? Respon. Felin. in c. cum cautam. ext. de probat. nu.
8 & 27. dicit, quod tales scripturæ in lapidibus sculptæ non probent,
sed adminiculentur, vbi agitur de graui præiudicio, dato quod esse-
mus in facto antiquissimo, & ita Doct. communiter tenere. Idem vo-
luit Abb. cap. cum causam. nu. 1. vbi dicit quod scripturæ in columna
vel lapide credatur, & facere probationem plenam in ijs, que non ten-
dunt in alicuius præiudicium, in alijs verò adminiculari secundum loci
qualitatem, vbi reperiuntur & secundum præiudicij quantitatem.

Contrariam partem, quod scilicet ita credatur scripturæ in lapi-
dibus, sicut scripturis publicis, & quod confinia per eas probentur,
tenet Guid. Papæ quæst. 193. in verb. sexto. Paul. de Castr. l. si a furio-
so. in fin. C. de testam. Corn. consil. 171. incip. videtur in hoc. nu. 10. vo-
lum. 1. con. 333. nu. 5. eod. vol. consil. 162. nume. 6. vol. 3. Laurent. Calca.
consil. 9. nu. 7. Et hæc mihi verior videtur, quia ex quo in lapidibus
terminorum scriptura reperitur, & ita ordinatum esse præsumitur.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An fines præscribantur? Respon. Quod fines si
sint limitati, siue priuatarum rerum, secularium vel Ecclesiasticarum, siue
publicarum rerum aut dignitatum Ecclesiasticarum & temporalium,
nunquam præscribi possint. Ita tenet Abb. c. super eod. in fin. de paro.
vbi subdit, Principes seculares male facere, qui quotidie aliorum
territoria cum graui anianarum præiudicio, occupant. Idem tenet Car-
dinal. Zabarel. Clemen. parochialis. verb. vt illud. nu. 4. de re iud. l. si
quædam actiones. §. 3. Institut. de action. Paris de Put. cap. at si fines.
nume. 9. de finib. feud. Ioann. Lecitier tract. de primoge. quæst. 4. nu-
mer. 2. lib. 2. tom. 7. Laurent. Calcan. consil. in consil. 90. incip. quia ista
quæstio. nume. 6. vbi dicit, quod id idem, quia diuisione regnorum, ter-
ritorium, & diocesium spectat ad solum Papam vel principem, &
eis sunt reseruata in signum vniuersalis iurisdictionis, imperij & au-
stus. Idem quoque priuatorum possessio nihil operatur contra illud, quod
statutum & ordinatum a principe fuit, & contra illud præscribi non
poterit. Eandem opinionem tenet Guid. Pap. consil. 88. nu. 5. vbi dicit
Dp t. communiter in ea residere sententia.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, Si maleficium sit commissum inter duarum ciuita-
tum confines, & dubitatur in cuius territorio sit commissum, ad quæ
spectet cognitio? Respon. Bart. in tract. de iurisdictione omni. iud. nu-
mer. 14. tenet, quod ratione dubij, vtriusque ciuitatis rector proce-
dere poterit. Idem tenet ipse Bart. in l. iuris peritos. §. cum oriundus.
nu. 2. ff. de excus. tur. Maria. Socyn. eandem tenet opinionem, vbi dicit
ita communiter obseruari, in cap. postulasti. verb. circa septimum. ext.
de foro compet. Idem in simili tenet Capolla, in tractat. de seruit. rus-
ticor. præd. in tit. de mari. c. 26. nu. 20. vbi si delictum erit perpetratum
in mari, inter duas ciuitates æquè distantes, dicitur perpetratum in
confinio, quod est commune vtriusque ciuitatis, ideo ad vtramque partem
spectabit

sp. et a hic cognitio. Ratio potest esse, quia quando ex delicto perpetrato, resultat offensa in plures personas, tunc cor sunt delicta, quot sunt personae offensa, & vnus quisque poterit agere in solidum: ita dicit Ar. & con. 58. incip. diligenter consideratis. nu. 2.

CAPVT VI.
DOS.

S V M M A R I A.

AN & quando dos possit esse sine matrimonio. quæst. 1.
Dotem, quæ coepit esse, contracto semel matrimonio, non desinere esse dotem, eo postea quacunque ratione soluto. ead. q.

Dotem esse eius quoddam vniuersale secundum magis receptam Doct. sententiam. q. 2.

Dotis causam, seu præstationem & restitutionem, fauorabilem esse ratione publicæ utilitatis. q. 3. in prin.

Patrem compelli per iudicem dotare filiam suam, secundum vires sui patrimonij. q. 3. in prin.

An pater teneatur dotare filiam dititem. ead. q.

Patrem regulariter teneri filiam dotare, de bonis proprijs. ead. q.

Patrem teneri dotare filiam, non iure obligationis, actionis ve, sed officio iudicis. ead. q. in fin.

Auus paternus teneretur dotare neptem, propter inopiam patris & matris: quibus opulentis existentibus, non teneretur. q. 4.

Fratrem teneri dotare sororem ex eodem patre natam; non autem vterinam. q. 5.

Patrem cogi dotare filiam, nubentem sine ipsius voluntate: nisi nubat indigno & inhonesto. q. 6.

Dominium rei dotalis, in maritum sine traditione non transferri: idemque seruari in dote vniuersali. q. 7.

Contractum dotis, quod ad traslationem dominij per traditionem, non esse priuilegiatum. ead. q. in fin.

Mulierem, etiam sterilem, gaudere priuilegio dotis. q. 8.

Dotem non vitari propter incertitudinem: vt in alijs sit contractibus, vel quasi. q. 9.

An & qui possit alienari res dotalis mobilis. q. 10.

Dotem soluto matrimonio restituendam mulieri superstiti. q. 11.

Muliere adulterium committente, an & quando dos cedat lucro mariti, aut eius hæredibus. q. 12.

Mulierem mortuo marito, stuprum viduitatis tempore committente, non amittere dotem. q. 13.

Crimen stupri leuius esse, quam adulterij. ead. q. 14. contrariam.

Mulier stuprum committens tempore viduitatis, incidit in omnes penas, statutas in has, quæ conuolant ad secundas nuptias. ead. q. sub fin.

Bona mariti tacite obligari pro dote. Mulieremque in tacita hypotheca præferri cæteris creditoribus, itidem tacitam hypothecam habentibus. q. 14. in prin.

Etiam minoris bona curatorem habentis, contracto matrimonio tacite pro dote obligari: Et quæ sit huius ratio. ead. q.

Sponsam non habere hypothecam priuilegiatam in bonis sponsi. q. 15.

Mulierem habentem hypothecam expressam, non præferri creditoribus, habentibus similitè expressam anteriorem: Et quæ sit diuersitatis ratio. q. 16.

Obligationem bonorum pro dote, in dubio præsumi præcessisse obligationem extranei in bonis mariti. q. 17.

In repetitione dotis admitti compensationem: si modo ex vtraque parte quantitas debeat. q. 18.

In contractu dotis præsumi stipulationem, quam dubium sit intercessisse: Aut singl, quam constet non intercessisse. q. 19.

Promissionem de constituenda dote habere eundem effectum, ac si dos esset constituta. q. 20.

Quid iuris, si quis promittat sese obligaturum ad decem. ead. q.

Patrem non posse filia dare dotem minorem legitima: Alias peti supplementum congruæ dotis. q. 21.

Filias non posse supplementum dotis petere: cum extantibus masculis, filia statuto à successione excluduntur. q. 22.

Dotem per metum promissam ipso iure nullam esse: nec opus esse rescissione, vt in contractibus alijs, per metum initis. q. 23.

Mulierem post annum non posse petere alimenta, siue vsuras dotis nisi hæredibus moram committentibus, aut ipsa die à lege inducta, pro homine interpellante. q. 24.

Marito vergente ad inopiam, dotem repeti posse constante matrimonio. q. 25.

Repeti item posse dotem constante matrimonio, incipiente marito male vti substantia sua. q. 26.

In dubio pro dote, respondere, melius est. ea. q. in fi.

Repetitioni dotis locum non esse, si vxor sciens contraxit matrimo-

nium cum viro inope, & non existente soluendo. q. 27.

Reip. interesse dotem manere saluam. ead. q.

Calum inopinatum facere locum repetitioni dotis, matrimonio constante. ead. q. in fin.

Mulier sciens contrahendo matrimonio, videtur vitam, mores & facultates viri approbare. ead. q. in fin.

Priuilegium repetitionis locum habere & in facere recipiente dote, ac vergente ad inopiam. q. 28.

Quid iuris, si pater recipit dotem, suo & filij nomine (quo casu constituntur duo rei debendi pro restituenda dote) & alter eorum vergat ad inopiam: possint ne agi aduersus vtrumque, an alterum tantum, an verò cum neutro. q. 29.

An & quando paupertas vnus, noceat alteri. ead. q.

Maritus, vel fover, offerentes mulieri fideiussores de dote conseruanda, ad evitandam exactionem dotis, an sint audiendi. q. 30.

Duos extraneos posse constitui pro dote correos: Non autem fideiussores pro dote conseruanda dari posse, vel debere. q. 31.

Pro dote profectitia simpliciter tradita: Item si pater stipulatus sit simpliciter, dotem reddi, actionem communem esse patris & filia. q. 32.

Si mulier decedat, superstiti patre, & relictis liberis: non patri, sed liberis restituendam dotem. q. 33.

Filiam in dote profectitia hæredem habere, ijs casibus, quibus actio solius est filia. q. 34.

Quibus casibus actio pro dote, solius filia sit. ead. quæst.

Actionem dotis profectitia pro filia emancipata dare, competere soli filia: perinde, vt quæ antea communis erat, post emancipationem incipit esse solius filia. q. 35.

In dote aduentitia esse solius filia actionem: Sicut vice versa, in donatione propter nuptias aduentitia, solius filij. q. 36.

Filiam in dote aduentitia, solum sine consensu patris stare posse in iudicio: eo maxime casu, quò propter inopiam mariti constante matrimonio dotem repetit. Sed & soluto matrimonio idem iuris esse. q. 37. & 38.

In casu inopie mariti, licet actio communis sit filia & patris: tamen & solum patrem agere posse ad restitutionem dotis. q. 39.

Maritum teneri, & condemnandum in solidum, eo casu quo vxor constante matrimonio propter inopiam eius dotem repetit. Et quæ sit huius ratio. q. 40.

Mulierem eo casu, quo potest agere ad dotem constante matrimonio, non posse conuenire extraneos possessores bonorum quæ tempore date dotis erant mariti, nisi excusis prius bonis mariti. Neque in hac parte gaudere aliquo priuilegio præ cæteris creditoribus. q. 41.

In iudicio dotis procedendum ex bono & æquo. ead. q.

Non attendi apices iuris, æquitati tùm locus esse potest. ead. q.

Extraneum dotem pro muliere soluente, sibi que soluto matrimonio reddi stipulante, non posse constante matrimonio agere, marito vergente ad inopiam: Sed mulieri competere ex æquitate officij iudicis: Arque extraneo præstandam cautionem, de restituenda dote soluto matrimonio. q. 42.

Actionem, quæ competit marito, vt dos tradatur, æquæ bonæ fidei esse, atque eam, quæ ex stipulatu competit mulieri, pro restituenda dote. q. 43.

Actionem extraneo competentem pro restituenda dote, non esse bonæ fidei, sed stricti iuris. q. 44.

Dotem, si in rebus soli consistat, soluto matrimonio ab hæredibus mariti statim restituendam: si in mobilibus, unum hæredibus mariti dari. q. 45.

An hæredes mariti, eo casu, quo annum habent ad restituendam dotem, ipsi interim alere teneantur mulierem. q. 46.

Hæredes mariti, primo anno dilationis finito, non cogendos amplius alere mulierem. q. 47.

Mulierem non cogi, per id temporis, quo alia ab hæredibus mariti debet, commorari & habitare in domo hæredum: sed petere separatam habitationem posse. q. 48.

Hæredes mariti lucrari omnes fructus dotis primi anni, quo alitur vxor. q. 49.

Pañum inter virum & vxorem, de tota dote lucranda valere. q. 50.

QVÆSTIO I.

QVAERO, An dos possit esse sine matrimonio? Respon. Communiter ea recepta est sententia, quòd licet esse non possit, quando nunquam contractum est matrimonium. Tamen postquam semel est contractum, & dos esse coepit, non desinit esse, licet postea matrimonium dissoluatur, ita firmat Iaf. Rubr. ff. solut. mat. 2. le. & nu. 4.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An dos sitius quoddam vniuersale? Respon. Bal. in l. ff. solu. matr. tenet quod non idem in l. fin. C. de sent. quæ sine cert. quantita. vbi dicitur, communem esse opi. contra Bar. Eandem sententiam amplectitur Ang. Cuma. & Paul. de Castr. d. Rubric. ff. solu. matrimo.

Contrariam opinionem, quod imò dos sit ius vniuersale, tenet Bart. l. si marito. §. fin. eod. tit. per illum tex. quem sequuntur Imo, Roma. Alex. & Recentiores, & in hanc sententiam magis communiter itum est à Doct. nostris, vt firmat idem Ias. d. Rubr. nu. 23. dicens, ab ea non esse recedendum.

QVÆSTIO III.

Dotis causa & præstatio, item restitutio, fauorabilis est, ratione publicæ vtilitatis, vt inquit Iuriconsultus in l. 1. ff. solu. matr. & ibi Doct. cõmuniter, teste Ias. ibi. Hinc priuilegium dotis, quod pater compellit per iudicem, dotare filiam suam secundum vires sui patrimonij, vt est text. expressus. l. qui liberos. 19. ff. de ritu nupt.

Sed quæro, Nunquid pater teneatur dotare filiam diuitem? Respon. Doc. in hac q. sententijs variant. Vna est illorum, q. pater teneatur dotare filiam de suo proprio patrimonio, quamuis filia sit diues & habeat bona propria scilicet materna. De hoc est text. expressus in l. ff. C. de dot. promiss. & ibi eam sententiam amplectuntur Bald. & Ange. Alex. in l. mulier. 1. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. Angel. Auth. quæ res. C. commu. de legat. Et dicit Ias. in l. 1. ff. solu. matrim. quod videtur ista esse communis opinio. nu. 25.

Alia est opinio Bar. in d. §. cum proponeretur, quod si filia diues est, pater non teneatur eam dotare, ex quo pater non iure obligationis ascriptus est, ad dotandam filiam, sed officio iudicis tantum, quod in æquitate consistit, æquitas autem cessat, quando filia est diues, & habet, vt de se possit dotare. Hanc opinionem dicit esse veriore Ias. vbi supr. secundum quam, si casus contingeret, vellet iudicare.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An auus paternus teneatur dotare neptem? Respon. quod sic, ita tenet Salyc. d. l. fin. post Bart. in l. 1. vbi Ias. nu. 26. dicit, q. ista sit communis opinio, & q. omnes Doct. ita tenent. Intellige tamè hanc communem, vt non procedat eo casu, quo pater est diues, quia teneatur filiam de suo dotare, ita tenet Bald. in d. Auth. res quæ. quem sequuntur ibi Alber. de Rotar. Salyc. & Fulgos. Eandem opinionem tenet Roma. & Alex. in d. l. ff. solu. matr. Franc. Aret. con. 17. incip. con fideratis diligenti simè. & dicit Ias. d. l. 1. nu. 26. quod ista est clara & indubitata conclusio.

Item limita, in patre inope, & matre diuitem, quia mater teneatur dotare filiam. Ita tenet Cyn. & Dyn. Bar. Bal. Alber. de Rotar. & Fulgos. d. Auth. res quæ. Rapha. Cuma. l. a filia. ff. ad Trebel. vbi dicit, quod ista est communis opinio, licet contrarium teneat Ang. & Salyc. d. Auth. res quæ. Rapha. Cuma. & Alex. d. l. 1. ff. solu. matrim.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An frater teneatur dotare sororem? Respon. verior Doct. sententia est, quod sic, dummodo ex eodem patre para sit, secus si sit verina, ita tenet gl. in omni. C. de administ. tutor. quam gl. ibi sequuntur Cyn. & Bar. Bal. l. ff. C. de dot. promiss. A b. in con. 12. incip. & vt clarè materiam videas, & quod ab ista nemo est, qui discrepet, dicit Ias. d. l. 1. nu. 29.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Si filia nubat sine voluntate patris, an nihilominus pater cogatur filiam dotare? Respon. recepta & communis opinio Scribentium est, quod secundum iura Canonica pater teneatur dotare filiam etiam si nubat sine voluntate ipsius, dummodo digno nubat, ita tenet gl. cum causa, ext. de raptor. Et eam sequitur ibi Archid. Eandem tenet Bal. l. si pater. C. de spõ. A b. d. c. cum causa. Alex. con. 93. incip. principalis dubitatio. vol. 1. Nec obstat text. in Auth. sed si post. C. de inoff. testam. quem ibi ad hoc not. Paul. de Castr. ex quo enim pater secundum textum ibi, potest ex hæredare filiam, quæ nubit sine eius consensu ante annum. 25. multo magis non cogitur eam dotare. Nam quæ illa Auth. de iure Canonico correctæ est, secundum communem & receptam Doct. sententiam, vt firmat Ab. in c. 1. de sponsal. impub. Hanc opinionem dicit communiter receptam Ias. l. 2. §. q. si patris. numer. 28. ff. solu. matr.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An dominium rei dotalis transferatur in maritum sine traditione? Respon. quod non, ita tenet Bald. Imol. & omnes Doct. indifferenter, vt testatur Ias. l. 3. nu. 5. ff. solu. matr. Quod intellige quo que procedere in dotem vniuersali, quando scilicet mulier vniuersaliter omnia bona dedisset in dotem, ita no. gl. singularis. l. 1. ver. vniuersal. ff. pro dot. & eam sequitur Bal. Imol. & omnes Doct. teste Ale. in d. l. 5. & ita contra? dotis quod ad translationem dominij, nõ est priuilegiatus.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An priuilegia ratione dotis concessa, competant etiam mulieri sterili? Respon. videtur dicendum, quod non, ex quo dotis causa priuilegiata est fauore Reip. qui fauor verisur circa hoilem procreandam, secundum communem Doct. sententiam in l. ff. solu. matr. Vnde cessante causa, cessare debet effectus.

Contraria tamen opinio communiter recepta est, quod scilicet mulier sterilis gaudeat priuilegio dotis, propter alias rationes, ita tenet Barr. d. l. & sequitur ibi Ias. qui dicit, quod omnes Doct. cum decisione Bar. transeant, & eam opinionem tenet Bal. d. l. Auth. quæ res.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An dos vitetur propter incertitudinem? Respon. quod non, & hoc speciale est in dote, ita tenent Doct. communiter, vt firmat Ias. d. l. 1. nu. 32.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An res mobilis dotis constante matrimonio possit alienari? Respon. quod non, nisi seruetur dispositio Auth. siue à me. C. ad Velleia. Et est communis opinio, vt testatur Ias. d. l. 1. nu. 33.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, Quando dos possit repeti? Respon. q. regulariter dos restituenda est mulieri superuiuenti, soluto matrimonio, de hoc text. est expressus in l. 2. ff. solu. matr. & ibi Doct. crebriori calculo approbant.

QVÆSTIO XII.

Sed nunquid si mulier adulterium commisit, actio de dote nihilominus manet salua? Respon. quod non, & dos credit lucro mariti & hæredum eius, ita est text. in l. cum mulier. ff. solu. matr. l. ex contentiu. C. de repud. Et hæc conclusio verissima est & indubitata, quando maritus in vita conquestus fuit de adulterio vxoris, vt notant omnes Doct. communiter in d. iurib. & in l. rei iudicata. ibi Alex. testatur. ff. solu. matr. & firmat latè addit. ad Angel. in tract. de malef. verb. che me hai adulterato. nu. 29. Sed dubium est, si maritus priusquam querelaret, decessit, nunquid ius priuandi mulierem iure dotis transeat ad hæredes mariti? Respon. quod in hoc sunt diuersæ sententiæ Scribentium. Vna est illorum, qui volunt, quod si maritus silentio transiit, nec inquietauit mulierem, sed tacuit, per hæredem eius non possit obijci crimen adulterij, ad hoc vt perdat dotem, per text. d. l. rei iudicatæ. §. & hæredi. & ibi no. gl. & communiter scribentes, vt testatur addit. ad Ang. quæ incipit: Mulier propter adulterium perdit dotem. d. verb. che me hai adulterato. nu. 29. & tenet Spec. ri. de exce. verb. item queritur. Sal. l. ff. C. de adul. And. de ller. c. 1. §. porro. quæ fuit pri. cau. benef. amitten. vbi dicit, q. si dominus in vita nihil dixit, hæredes eius non possunt auferre feudum vasallo secundum receptam Doct. opinionem, vt firmat Ripa, repe. l. fin. nu. 237. C. de reuoca. dona. Eandem opinionem tenet Signorel. de Homod. in con. 50. vbi dicit, q. hoc casu, si contra petitionem dotis excipiatur de adulterio mulieris per hæredes mariti, ex quo ipsi tractant de lucro captando, contra ipsos replicabitur de lenocinio mariti, & paria delicta mutua compensatione tollentur. Secus verò si maritus non tacuit, nec approbavit mores mulieris, sed conquestus est de offensa, quia tunc optimè possunt hæredes de adulterio, etiam si maritus in iudicio nõ egerit, nec accusauerit, opponere. Hanc opinio. tenet Bal. lo. de Imo. & Pau. de Ca. d. l. cum mulier. Ro. l. Lucius. eo. ti. lac. de Bu. Cy. Bal. Sal. Auth. sed hodie. C. de adul. & eam dicit esse cõmunem. addit. ad Ang. in tract. malef. ver. che me hai adulterato. quæ incip. non obstant in contrarium. & dicit ab ea in iudicando & consulendo non esse recedendum. Alia est opinio Bar. q. hæredes nõ possint excipere de adulterio, sed requiratur accusatio & inscriptio. l. miles. §. focer. ff. de adul. & §. quia verò. Auth. vt liceat matri & auia. Et hanc dicit esse magis communem Vgoli. de Arim. in addit. ad Ang. vbi supr. quæ incip. non obstant. Quam opinionem roborat secundum eum tex. gl. & Doct. plures maioris autoritatis, ideo quæ magis cõmunem esse, quam vt veriore approbat gl. in d. §. quia verò. claritè gl. in l. consensu. §. vir quoque. glo. 1. & glo. verb. si bi hæredi. Et hanc dicit esse tenendam Ant. de Bu. c. plerunque. de dona. inter vir. & vxor. Quare cum hæc sententia tex. gl. autoritate & numero Doct. priorem vincat, ab ea tanquam magis cõmuni recedendum non est, maxime cum maiori æquitate nitatur. c. 1. de decimis. Abb. c. sunt nõnulli. ver. tantorum patrum. 16. q. 1.

QVÆSTIO XIII.

Sed pone, quod mulier mortuo marito stuprum viduitatis tempore commisit, nunquid amittet dotem? Respon. Pau. de Castr. in l. fororem. C. de his quibus vt indig. tenet quod sic, idem tenet in l. fideicommissum. C. de fideicommiss. & in consi. 147. incip. reuocatur in dubium. volu. 2. quam opinionem sequitur & summe commendat Ias. l. 2. nu. 6. ff. solu. matr. August. Arimi. d. verb. che me ai adulterato. nu. 30. Eandem

Eandem opinionem tenet Hyp. de Marf. in sing. 234. & in l. 1. §. item di. us. nu. 4. ff. de Sica. Gerard. de S. Petra in sing. 48. Pala. Ru. in repe. Rub. de dona. §. 57. nu. 6. & §. 81. nu. 6. Hanc quoque tenet Ripa in Rub. de iudic. nu. 21. Ioan. Neuzia. in sylu. nupt. lib. 2. nu. 44. & dicit Petr. à Duen. in reg. 12. nu. 3. quod pro hac opinione communiter per Doct. allegatur. tex. & glo. 1. penul. ff. de adult.

Contrariam opinionem tenet Alex. d. l. sororem, quem sequitur Dec. pastoralis. nu. 8. de iudic. Molin. in consuet. Parif. tit. 1. §. 30. q. 28. nu. 142. Crotus l. 4. §. caro. ff. de verb. oblig. & plures alij relati per Duen. vbi supr. quia leuius est crimen stupri, quam adulteri, quia leuius punitur, & minor est iniuria, quae fit de functo, quam illa, quae fit viuenti. Praeterea mulier in viduitate stuprum committens, paritur omnes poenas statutas in illas, quae secundas nuptias contrahunt, inter quas non numeratur amissio dotis, & haec opinio verior & aequior est, vt testatur Petr. à Duen. d. reg. 12. Cum enim leges loquentes de priuatione dotis, sint poenales, perius sunt restringendae, quam ampliandae, vt tantummodo loquantur in casu adulteri, & sic viuente marito. Licet aliter distinguat Alciat. in tract. praesumpt. reg. 2. praesumpt. 9. numero 2.

QVÆSTIO XIII.

Vulgaris conclusio est, quod bona mariti tacite sint opignorata pro dote, de qua est tex. expressus in l. 1. §. & vt plenius. C. de rei vocatione, quodque mulier in tacita hypotheca praefertur ceteris creditoribus. tacitam hypothecam habentibus, vt est tex. l. fin. C. qui pot. in pig.

Sed quaero. Nunquid si minor habens curatorem, matrimonium contrahat, bona eius tacite sint obligata pro dote? Respon. quod Bar. in l. si constante. 4. q. tenet, quod non, quem sequitur Fulgo & Salyc. l. certi iuris. C. locati. Ioan. de Imol. d. l. si constante. vbi dicit opin. Bart. securè sequendam.

Contrariam tamen partem communi calculo approbarunt Doc. nostri, vt testatur Alex. in d. l. si constante. & ibi tenet Bald. Ang. & Roma. & ita determinat glo. & Cyn. l. fin. C. de legit. tuto. & ibi Bald. & Ang. dicit Bald. hanc esse commu. opi. Eandem tenet idem Bald. d. l. vni ca. §. & vt plenius. & l. 1. C. de dot. promiss. Eandem opinionem tenet Signor. de Homod. in con. 49. Et eam dicit esse communem Gram. decif. 103. nu. 17. Ex quo enim lex permittit principale scilicet matrimonium contrahere sine curatoris autoritate, & decreto iudicis, accessorium quoque permittere videtur consequenter. imò in hypotheca legalis non requiritur decretum iudicis, sed sufficit decretum legis.

QVÆSTIO XV.

Sed quaero, An similiter sponsa quoque in bonis spōsi sui habeat hanc hypothecam praeilegiatam? Respon. Cōmunis & recepta Doct. opinio est, quod non, ita tenet gl. eos. C. qui portio. in pigno. Bart. l. 2. §. in ff. de priuil. cred. Angel. §. fuerat. numero 12. de actio. Schrader in titul. de nupt. in prin. in materia sponsal. de futuro. vbi communem dicit.

QVÆSTIO XVI.

QVÆRO, An mulier habens expressam hypothecam, praefertur creditoribus habentibus similem expressam anteriorem? Respon. in hoc articulo diuersae sunt opiniones. Ange. §. his consequens. Auth. de aequal. dot. tenet, quod sic, & dicit, quod ita de consuetudine seruetur, quam opinionem sequitur Aret. l. 1. ff. solut. matri. & Bald. Nouel. in tract. de dote. 10. part. limit. 16. vbi dicit eam esse satis aequam.

Contrariam opinionem tenet ipse Bald. Nouel. in d. tract. 10. part. sibi contrarius. & Salyc. l. asiduis. C. qui portio. in pigno. Eandem tenet Dyn. Bart. & Alber. de Rosat. & reliqui Doct. d. l. 1. vbi hanc dicit esse magis commu. opi. l. 2. lect. nu. 11. Ratio diuersitatis est, quia quādo vtraque est tacita hypotheca, tunc vtraque prouenit ex prouisione legis, unde tūm voluit lex magis fauere dori. Secus est quando vtraque est ex prouisione hominis, quia tunc lex non voluit alienū denegare auxilium, secundum glo. communiter approbatam, vt dicit las. supradicto loco.

QVÆSTIO XVII.

QVÆRO, Nunquid in dubio obligatio honorum pro dote praesumatur praecedisse obligationem extranei in bonis mariti? Respon. q. sic l. in ambiguis. ff. de reg. iur. & ita potest intelligi d. l. 1. ff. solut. matri. Hanc opinionem tenet in d. l. 1. Dyn. Bar. & Bal. Et dicit ibi las. nu. 1. quod ita tenent omnes Doct. & hoc est vnum priuilegium dotis.

QVÆSTIO XVIII.

QVÆRO, An in repetitione dotis admittatur compensatio aliterius debiti? Respon. q. sic, dummodo ex vtraque parte quantitas sit debita, est ita est tex. in l. diuortio. §. ob donationes. ff. solut. matri. l. etia. C. de donat. inter vir. & vxor. Secus verò si ex vna parte species, ab altera quantitas debeatur, de quo est tex. l. 1. §. taceat. secundū cōmunē

intellectū. C. de rei vxor. act. Nec est speciale in dote, vt cesset cōpensatio. Et haec est cōmu. opi. vt attestatur Signor. de Homod. in suo con. 40. vers. praedicta non obstant.

QVÆSTIO XIX.

QVÆRO, An in contractu dotis praesumatur intercessio? Respon. q. sic, etiam si verè non intercessit. Ita est tex. in l. 1. in prin. C. de rei vxor. actio. & ibi hoc tenet Bal. in quibus tenet quod non interuenit, & fingitur. Aut est dubium, & praesumitur, aut vtiliter intercessit, & tunc est vera. Eandem opinionem tenet pract. Papiens. in for. libell. quo vxor agit ad dotem in prin. priuil. 4. Angelus §. fuerat. & ibi las. In fit. de action. Et est etiam crebriori calculo approbatam esse Gram. decif. centesima. artia, nu. 7.

QVÆSTIO XX.

QVÆRO, An promissio de constituenda dote, operetur eundem effectū, ac si dos esset constituta? Respon. quod sic, ita tenet Ioan. Andr. in addit. ad Specul. ut. de obligationib. & solutionib. in rubri. vbi signanter dicit, quod ille, qui promittit se obligaturum ad decem, potest statim ad decem conueniri absque alia obligatione, causa eius tandi circuitum. Eandem opi. sequitur Alex. l. cum fundus. §. seru. um. ff. si cert. per. Et ita sentire Doct. communiter in praedictis locis firmat Gram. decif. 103. nu. 19. & ita in specie decidit constit. Neapol. decif. 61. Math. de Afflict.

QVÆSTIO XXI.

QVÆRO, An si dos sit data minor legitima, possit peti supplementum congruae dotis? Respon. q. sic, ita probat tex. iuncta glo. l. vni. §. quae a nobis. C. de rei vxor. act. Et hanc opinionem firmat Bald. Nouel. in tract. de iur. dot. par. 6. priuil. 16. Luc. de Pen. l. in his, in fin. C. de praed. lib. 1. Math. de Afflict. decif. 160. Eandem sententiam firmat Salyc. Auth. nouissima. C. de inoff. testam. Corn. con. 134. nu. 3. vol. 6. Card. con. 80. Socyn. con. 103. con. 207. vol. 1. & in cō. 157. vol. 4. vbi in specie dicit, q. dos non debet esse minor legitima. Hanc dicit communem Dec. con. 180. Eandem dicit esse communem & in legendo & cōsulendo firmat Socyn. l. haereticus. §. cum ira. ff. ad Trebel. Curt. sen. cons. 28. las. d. Auth. nouissima. Alber. Bru. in tract. de statu. exclud. filias à success. art. 9. in prin. vbi dicit indistinctè patrē nō posse filiae assignare dorem minus legitima. Et dicit hanc opinionem Canonizatai. communem & veram esse, & ita pluries iudicatum esse dicit Socyn. in con. fil. 150. vol. 2.

QVÆSTIO XXII.

Sed quid si extet statutū excludens filias à successione extantibus masculis, nunquid poterit supplementum petere? Respon. Haec est ardua quaestio, & à Doct. variantibus sententijs mirificè disputata, Communior tamen & receptior est sententia hoc casu filias, licet à petitione legitima eiusque supplementi, ita quoque à dotis supplemento, quae in locum legitima succedit, excludi. Ita consuevit tenet Ang. consil. 105. in cōp. statuto cauetur. Paul. de Cast. consil. 118. incip. si domina Cornelia & con. 135. viso puncto. Et dicit esse cōmu. opi. Socyn. con. 288. vol. 2. cum alijs alleg. per Dec. con. 26. vbi id testatur de communi opin. & con. 276. cum plurib. alleg. per Gram. de cil. 101. nu. 60. & quod legitimam non possit petere, dicit magis communem Iulius Clarus de testam. quaestio. 42. vers. quae quidem conclusio.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, An contractus dotis per metum initus sit ipso iure nullus? Respon. quod licet contractus metu initus non sit nullus ipso iure, sed rescindatur per actionem, quod merus causa. Tamen speciale est in dote, vt si per metum promittatur etiam per expressam stipulationem, non valeat ipso iure, de quo est tex. expressus in l. si mulier. ff. quod met. cau. Et ita tenet gloss. Innocent. & Doct. communiter. c. 2. ext. q. merus caus & ibi Abb. vt attestatur Bald. Nouel. in tract. de dote. part. 6. priuil. 39. Eandem dicit esse communē Gram. decif. 103. nu. 68. Et eam tenent Doct. omnes relati per Bald. d. loco. Licet contrarium voluerit Bar. d. l. si mulier. q. se. §. si per expressam stipulationem dos promittatur, valeat ipso iure, cuius opinio communiter reprobat, secundum praefatos Doct.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, An mulier post annum possit petere alimenta siue vsura dotis? Respon. q. non. Et est magis communis opinio vt firmat Alex. in l. diuortio. ff. solut. matri. & in con. 21. incip. ex isto themate. vol. 4. & in con. 74. incip. viso titul. quaest. & con. 147. incip. perspectis instrumentis. vol. 5. Eandem dicit esse communem Gram. decif. 103. nu. 91. Ratio, quia ipsa habuit in sua potestate dorem suam petere, unde sibi imputet quod tempestiue non petiit. Praeterea quicquid accedit fori, vsura est. Eandem opinionem tenet Barto. lat. qui natura. §. non tantum. ff. de negot. gest. Innoc. Ioan. Andr. Ant. de Butt. & communiter Doct. c. salubriter. ext. de vsur.

Intellige tamen commu. opi. vt non procedat, si postquam mulier petijt dotem, haredes in mora extiterint. Namque tunc interesse dñi emergentis peti. potest. Ang. Ioan. de Imo. Pau. de Caf. & Alex. in d. diuortio. vbi hac ratione concordant opi. Cyn. in l. omnem. C. de bonis mater. tenentis contrarium. Eandem limitationem amplectitur Ab. d. c. salubriter. Et hanc dicit esse comunem opi. Lancel. Deci. in d. l. diuortio. & testatur ita alia esse consulum Senis tempore suo. Et cā quoque tenet Petr. de Anchora. in con. incip. in quaestione, quæ vertitur. & d. c. salubriter. Quod etiam procedi si nulla facta est interpellatio de dote restituenda, ex quo dies ipsa a lege inducta interpellat pro homine, & æque cōstituit in mora sicut dies expressa, vt no. gl. & Imo. & Doct. in l. si mora. ff. solu. matr. Bald. Rubr. de const. pecun. Et hanc opinionem tenet Alex. in con. 172. incip. in causa & lite vertente. con. 220. incip. per spectis narratis. vol. 6.

QVÆSTIO XXV.

QVÆRO, Vtrum contestante matrimonio non possit dos re peti, marito vergente ad inopiam? Respon. quod sic, & de hoc est tex. expressus in l. si constante. & ibi no. Doct. communiter, vt testatur ibi Alex. & Iaf.

QVÆSTIO XXVI.

Sed quæro, An hoc locum habeat, si maritus sit quidem soluendo, sed tamen incipit male vti substantia sua? Respon. q. sic, & ista est magis communis opinio, vt firmat Alex. in d. l. si constante. & dicit ab eam consulendo & iudicando non esse recedendum, & hanc opinionem tenet glo. l. vbi adhuc. C. de iure dot. Eandem dicit esse comunem Ioan. de Imo. d. l. si constante. addens difficile esse in practico trine contrarium.

Contrariam tamen partem tenet gl. in §. istud. Auth. de equal. doc. dum vult tex. d. l. vbi adhuc, esse intelligendam iuxta. l. si constantem. scilicet quod viro inchoante male vti substantia, ita quod eius facultates non sufficiant ad exactionem dotis, & solutionem aeris alieni, tunc possit dos peti, & non aliter. Eam opinionem tenet Dyn. Ioan. de Imo. & Roma. d. l. si constante. & eam in puncto iuris dicit sustentabilem ibi Alex. Sed prima verior, ex quo in dubio semper fauendū est dotibus.

QVÆSTIO XXVII.

QVÆRO, Nunquid hæc repetitio locū habeat, si vxor sciens contraxit matrimonium cum viro inope, & non existente soluendo? Respon. quod in hoc sunt diuersæ opiniones. Afirmatiuam partem tenet Bart. d. l. si constante. q. 6. par. princ. & hanc dicit ibi Alex. sibi magis placere. Pet. de Anchor. & Imo. c. propter sterilitatē quia publicæ utilitatis interest, quod dos maneat salua.

Contrariam partem, quod scilicet mulier repellitur, tenet Cyn. d. l. vbi adhuc. q. 4. Dyn. d. l. si constante. & eam approbant Canonistæ in c. per vestras. ext. de donat. int. virum & vxor. Alber. de Rosat. Bal. Ant. Ang. Imo. & Aret. d. l. si constante. vbi Iaf. dicit esse magis comunem opi. Bald. in A. urb. quod locum. q. 7. C. de collat. Et hanc opinionem dicit veriorē, & magis æquitati consonam pract. Papiens. in for. libel. quo agitur ad dotem. & eam tenet Ioan. Andr. in addit. ad Spec. §. fin. ver. quid si mulier. tit. de donat. int. vir. & vxor. Casus enim inopinatus facit locum repetitioni, non si fuit præuisus & cognitus. Videtur enim sciens contrahendo mulier, vitam, mores & facultates viri approbare.

QVÆSTIO XXVIII.

QVÆRO, An hoc priuilegium repetitionis dotis habeat quoque locum in focero recipiente dotem & vergente ad inopiam? Respon. quod sic, tenet glo. d. l. vbi adhuc. & d. l. si constante. & ibi tenent Cyn. & Ang. pract. Papiens. d. for. libel. verb. vxor. Et hanc comunem opi. firmat Iaf. repet. d. l. si constante. nu. 24.

QVÆSTIO XXIX.

Sed quid si pater recepit dotē nomine suo & filij, quo casu sunt duo rei debendi pro dote, & vnus eorum vergat ad inopiam, an possit agi contra alium? Respon. Doct. in hac quaest. sententijs variant. Bart. d. l. si constante. tenet quod paupertas vnus nocet alteri, ad hoc vt possit conueniri.

Contrarium tenet Bald. Ang. Cyma. in d. l. si constante. & eam dicit ibi æquiorē Alex. Eandem dicit ibi comunem esse opinionem Iaf. nu. 24. q. scilicet inopia vnus alteri nocere non debet.

Tercia opinio est illorum, qui volūt, q. neuter hoc casu possit conueniri. Et hæc tenet Petr. de Bella Petr. Iaco. de Aret. in d. l. si constante. vbi dicit hoc esse indubitatum, & sequitur Roma. Iaf. nu. 43. quæ etiā videt mihi satis equa ex quo vxor satis prouisum est de dote, altero existente soluendo.

QVÆSTIO XXX.

QVÆRO, Nunquid si maritus vel focer offerat mulieri fidelis fores, de dote cōseruanda, euirabitur exactionē dotis? Respon. Bart. in d. l. si constantem, tenet q. no. quæ sequitur Ang. §. illud. Auth. de equal. dot. Et hanc opinionem dicit comuniter approbatam esse Alex. d. l. si constantem. & dicit eam sequi Doct. iuris Canonici d. c. per vestras. quia mu-

lier non debet se committere fragilitati cautionis.

Contrariam partem tenet Ang. sibi contrarius. & Roma. d. l. si constantem. & eam dicit sibi magis placere Iaf. in puncto iuris. nu. 188. per d. c. per vestras.

QVÆSTIO XXXI.

Sed quid, An duo extranei possint constitui pro dote correi? Respon. Ioan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de donat. inter vir. & vxor. §. penult. tenet quod non. Eandem amplectitur Ioan. de Imo. d. l. si constantem. Paul. de Cast. l. si eum dotem. §. transgrediamur. ff. solu. matr. Licet se bene firmare non audeat. Alex. d. l. constante. §. quoties.

Contrariam opinionem tenet Bart. l. fin. C. de do. cau. non nu. quod scilicet in dote possint constitui duo rei debendi, licet fideiussores dari non possint, & hanc opinionem tenet Ang. Ioan. de Imo. sibi contrarius. §. quoties. Bald. & Salyc. l. 2. C. ne fideiusso. dot. dent. & eam dicit esse comunem opi. Paul. de Cast. sibi contrarius in consi. 160. incip. cum tempore.

QVÆSTIO XXXII.

Vulgaris est conclusio, quod in dote pro fectitia simpliciter tradita, actio sit communis patri & filia, de quo tex. est in l. 2. §. q. si in patris & ibi communiter Doct. ff. solut. matrim.

Idem dicit, si pater stipularus est simpliciter dotem reddi, Namque actio ex stipulatione est communis patri & filia. Ita not. Paul. de Cast. in l. post dotem. & ibi Bal. Ang. Imo. & Iaf. qui hanc dicit esse comunem opi. nu. 2. ff. solut. matrim.

QVÆSTIO XXXIII.

QVÆRO, Quid si mulier decedat superstitibus liberis & patre, An ne patri vel liberis hoc casu debet restitui dos? Respon. magna est in hoc articulo controuersia glossatorum Ioannis & Martini. Ioan. tenet, quod dos debet restitui patri, & hæc opinio comunis calculo approbata est, vt attestatur Anton. de Alex. l. post dotem. ff. solu. matrim. & Imo. in l. i. eod. tit. vbi dicit opinionem Martini comuniter reprobari. Hanc opinionem dicit veriorē, & quod eam tenet omnes Doct. Paul. de Cast. l. i. C. de bon. quæ liber. Eandem dicit comunem Capyc. Decis. 176. nu. 1.

Contrariam opinionem, scilicet Martini, quod dos hoc casu debet esse liberorum, tanquam æquiorē de consuetudine approbatam esse, dicit Barto. d. l. post dotem. Eandem dicit vsu præuallere gloss. in l. dos a patre. & ibid. affirmat. Bald. veritatem esse pro Io. Sed contrarium de consuetudine seruari, & dicit Sali. quod vnus communis approbat opinionem Martini æquissimis rationibus. Hanc quoque dicit magis æquam Bal. d. l. post dotem. & eam tenent plures Doct. relati per Alex. ibi, & Curt. in addit. ad Alex. vbi addit, q. ista non est proprie consuetudo, sed generalis intellectus legum, & interpretatio dubij propter auctoritatem tantorum Doct. Eandem tenent & seruari de consuetudine, firmat Bal. Nouel. in trac. de dote par. 6. priuileg. 26. & hæc mihi semper visa est æqua.

QVÆSTIO XXXIII.

QVÆRO, Vtrum filiam in dote profectitia habeat hæredē? Respon. q. sic, in ijs casib. in quib. actio est solius filia, vt quia ipsa stipulata est dotem pro profectitia sibi reddi, vel pater nomine ipsius filie, vel alio modo donauit filia actionem. Namque filia prædesuncta patri, dos transit ad filios eius, vt hæredes. Hanc opinionem tenet Bart. d. l. post dotem. q. 4. ibi Iaf. nu. 92. Et est expeditū per iura Auth. §. 1. Auth. de hæred. ab intest. Vbi tex. dicit, q. omnia, quæ per filiam patri non quaeruntur, transeunt ad eius hæredes descendentes. Et hanc dicit esse comunem opinionem, Capyc. Decis. 176. nu. 25.

QVÆSTIO XXXV.

QVÆRO, An pater in dote profectitia data filia emancipata habeat comunem opinionem? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, q. licet filia, postquam pater eam dorauit, emancipata acquirit dotem, & non consolidatur amplius in patrem, vt est tex. in l. 2. §. q. si in patris. ff. solu. matrim. ita etiam si pro emancipata dos esset soluta, vt attestatur Iaf. d. §. quia si in patris. nu. 21. Si enim actio comunis patris & filia per emancipationem tollitur, & consolidatur in solam filiam, ex quo emancipatio facit eam extra patriam potestatem, multo fortius a principio tollitur. Quia facilius aliquid tollitur a principio, quā ex post facto.

QVÆSTIO XXXVI.

Sed quid in dote aduentitia, an actio sit patris & filie communis an verò solius filia? Respon. q. sit solius filia. Et hæc est comunis opinio, vt testatur Iaf. d. §. q. si in patris. num. 15. vbi dicit, q. in hoc omnes concordant, & nu. 19. dicit, quod omnes tenent indubitanter.

Ampl. a hanc conclusionem procedere quoque in donatione propter nuptias aduentitia, quia actio est solius filie, & in hoc omnes concordant, teste eod. Iaf. in d. §. quod si in patris. nu. 16.

QVÆ

QVÆSTIO XXXVII.

Sed quæro, nūquid in huiusmodi dote aduentitia filia sola potest esse in iudicio sine consensu patris? Respon. quod sic & hoc indubitanter procedit, quando filia agit constante matrimonio in casu inopie mariti, ex quo tunc dos nihilominus seruire debet oneribus matrimonij, itaque patri nullus competit vltus fructus. Ita tenet glo. d. 5. quod si patris, quam sequitur Bar. & Doct. communiter, vt dicit Iaf. in Antiqui, quam Moderni.

QVÆSTIO XXXVIII.

Sed dubium videtur, an generaliter procedat, etiam si filia ageret soluto matrimonio? Respon. Communis opinio est, quod sic, ita tenet gl. in auth. quod locum, verb. cum mater. C. de collat. quam ibi sequitur Bar. Bal. Salyc. & re centiores. Idem tenet gl. §. illud. verb. hoc valere. sibi Iaco. de Beluis. 2. urh. de æqual. dot. Eandem opinionem dicunt esse communem Imo. Roma. I. Caius. ff. solu. matr. Alex. licet ipse contrariam partem in puncto affirmet esse veriore ind. §. quod si patris. & ibi Iaf. nu. 17.

QVÆSTIO XXXIX.

QVÆRO, An in casu inopie mariti, quando communis est actio patris & filie, vt supra dictum est, solus pater possit agere ad repetitionem dotis? Respon. quod sic, nisi filia habeat iustam causam contradicendi, vt quia pater esset turpis persona, ita tenet gl. si constante. & ibi Bar. q. 3. & 4. ff. solu. matrim. Hanc opinionem dicit esse communem Alex. ibidem Ratio allegatur, quia periculum spectat ad eum, quia tenetur redotare filiam, & hæc est communis, licet eam reprehendat Iaf. d. l. si constante. nu. 55.

QVÆSTIO XL.

QVÆRO, An hoc casu, quo vxor constante matrimonio propter inopiam mariti, dotem repetit, maritus in solidum teneatur, An verò habeat beneficium, ne teneatur, vltra, quam facere possit? Respon. glo. d. l. si constante. videtur velle, quod non teneatur vltra, quam facere possit, deducto ne egeat.

Contrarium verò tenet glo. d. l. vbi adhuc. ibi ad sustentationem, quod scilicet exigatur in solidum, & hanc esse commu. opi. testatur Iaf. d. l. si constante. nu. 11. Et eam tenent Cyn. Bald. d. l. vbi adhuc. Imo. Pau. de Cast. Roma. d. l. si constante. Ratio, quia dos hoc casu nihilominus seruit oneribus matrimonij, & vir ab vxore alendus est, sicut solut. matr. Et hæc indistinctè procedunt, siue agat actio reali mulier, siue personali.

QVÆSTIO XLI.

QVÆRO, Mulier in casibus prædictis si agat contra extraneos possessores bonorum, quæ erant tempore dotis datæ mariti, an requiratur prius excusio de bonis à marito possessis? Respon. Doct. sententij variant. Vna est illorum, qui volunt excusationem non requiri, hæc tenet Ludouic. Roma. d. l. si constante. & sequitur Bal. Nouell. in tract. de dote. par. 8. priuileg. 37. quia in iudicio dotis debet procedi ex bono & æquo, quo casu non debent attendi apices iuris, eam quoque videtur approbare Iaf. d. l. si constante. nu. 201.

Alia est opinio glo. ord. in d. l. vbi adhuc. verb. qui non potiora iura, quod scilicet requiratur excusio, exemplo cæterorum creditorum, quodque in hoc dos non sit priuilegiata. Hanc opinionem glo. communiter approbatam esse firmat Alex. d. l. si constante. & ibi Iaf. dicit hanc sibi videri magis communem. nu. 200. & eam tenet Specu. tit. de donat. inter virum & vxor. §. fin. ver. sed quo iure. Cyn. & Bal. l. vbi adhuc. pract. Pap. ten. in for. libel. quo vxor agit ad dot. verb. vxor.

QVÆSTIO XLII.

QVÆRO, An extraneus quoque qui dedit dotem, & stipulatus est eam sibi reddi, possit agere, marito vergente ad inopiam? Respon. communis & recepta Doct. opinio est, quod extraneus non possit agere, sed ipsa mulier, vt firmat Iaf. d. l. si constante. nu. 56. & tenet Barr. ibi, Cyn. d. l. vbi adhuc. q. 7. Angel. §. illud. Auth. de æqual. dot. ex quo enim extraneus pactus est dotem sibi reddi soluto matrimonio, vel simpliciter quod idem est, in casu omisso videtur donasse mulieri. Licet Paul. de Cast. & quidam moderni velint hoc casu mulieri non competere actionem, sed tantum officium iudicis ex æquitare, ne sic fame pereat, & maneat indotata. Nota tamè quod hoc casu extraneus hene poterit petere, vt sibi caueatur de dote restituenda soluto matrimonio, vt communiter tenet Doct. teste Iaf. vbi supra nu. 58. & 61. Licet contrarium teneat gl. in l. 2. eod. tit. ff. solu. matr.

QVÆSTIO XLIII.

QVÆRO, Actio ex stipulatu, quæ competit mulieri pro restitutione dotis, est bonæ fidei, si fuerat in iudicio de actio. an idem sit in adiunctione quæ competit marito, vt dos tradatur? Respon. quod sic, ita tenet

gl. in l. de diuisione. verb. possessio. & est commu. opi. vt firmat ibi Iaf. nu. 9. & seq. ff. solu. matr.

QVÆSTIO XLIIII.

Sed quid in actione, quæ competit extraneo? Respon. quod actio ex stipulatu hoc casu non est bonæ fidei, sed stricti iuris, ita tenet glo. l. 2. ff. solu. matr. & est communis opinio, vt attestatur Alex. ibi. Fab. & Ang. d. §. fuerat. Licet contrarium teneat Bar. d. l. 2. sibi contrarius.

QVÆSTIO XLV.

QVÆRO, Quando dos debeat restitui soluto matrimonio ab hæredibus mariti? Respon. Communis & recepta est Doct. opinio, quod si dos consistat in immobilibus, tunc statim debet fieri restitutio, ita est tex. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxor. actio. Sin vero in mobilibus, tunc datur annus, ita tenet gl. diuortio. verbo, factio. ff. solu. matrim. quam communiter approbatam dicit ibi Iaf. nu. 18.

QVÆSTIO XLVI.

Sed nunquid hæres interim tenetur vxorem alere? Respon. quod sic, ita tenet gl. in d. l. diuortio. quam communiter approbatam esse testatur Pau. de Cast. ibi, & in pract. obseruari dicit Alber. de Rosar. & habet opinionem in iudicando non esse recedendum, consultat Iaf. ibi nu. 18. Licet ipse in puncto iuris contrariam partem velit esse veriore. Eandem opinionem tenet Anton. Capy. Decis. 24. vbi omnes Doct. ita tenere affirmat.

QVÆSTIO XLVII.

Sed quid finito primo anno dilationis? Respon. quod non tenentur eam allere ita communiter tenent firmat Rapha. Cu. d. l. diuortio. Eandem dicit esse commu. opi. Alex. consil. 27. incip. vltio themate supra scripto. vol. 4.

QVÆSTIO XLVIII.

QVÆRO vterius, Nunquid interea temporis, dum alitur, vxor teneatur stare in domo hæredum? Respon. quod nõ, sed potest petere separatim, & hæc est communis opinio, vt firmat Iaf. d. l. diuortio. in prin. & in l. libertis. §. si eod. tit. tener eam Barto. Eandem tenet Paul. de Cast. l. 1. C. de legat. Ang. l. cum hi. §. fin. ff. de transact. Ioan. de Ana. consil. 54. incip. vltis his quæ in facto, vbi dicitur ita semper obseruari, etiam si mulier possit honestè vitere cum hæredibus mariti, vt refert & sequitur Capy. d. decis. 24. nu. 8.

QVÆSTIO XLIX.

Sed nunquid hæres mariti lucentur omnes fructus dotis istius primi anni, quo alitur vxor? Respon. quod sic, ita tenet Bart. d. l. diuortio. q. 3. Bald. Ang. Imo. Roma. & Rapha. Cuma. Et hanc dicit ibi communem esse opinionem Iaf. nu. 25. a qua in consulendo & iudicando non sit recedendum.

QVÆSTIO L.

QVÆRO, Verum valeat pactum inter virum & vxorem, de tota dote lucranda? Respon. quod sic, ita tenet gl. in l. 2. in prin. verb. dos debeat. & ibi Doct. communiter tradunt. ff. solu. matr. Hanc dicit esse communem opinionem Nicol. Boer. decis. 244. nu. 1.

CAPVT VII.

IURAMENTVM.

SVMARIA.

Iuramento de promissione in futurum, nullam nasci Iure ciuili obligationem, vel actionem. q. 1.
 Ex iuramento in futurum promissorio, ne quidem iure canonico actionem dari, sed tamen promittentem per denunciationem euangelicam posse compelli ad obseruanciam eius, quod cum iuramento promissio. q. 2.
 Iuramento spoliati, quod ad probandam æstimationem rerum ablatarum, creptarumque, præcedente ramen iudicis taxatione, creditur. Quod in hæredibus spoliati locum non habet. q. 3.
 Iuramentum habere vim clausulæ. Rato manente pacto. q. 4.
 Iuramentum assertorium veritatis de præterito, cum scilicet in iuramento iuratum est, omnia & singula esse vera, impedit oppositæ exceptionem, Non numeratæ dotis. Idem quoque probare contra iuramentum. q. 5.
 Dispositionem Auth. sacramenta puberum. C. si aduers. vendit. locum habere in donatione, vt firmetur iuramento, nec rescindatur prætextu enormis læsionis. q. 6.
 Promittens cum iuramento se facturum & curaturum aliquid sub pena, si fecerit quantum in se fuit, & quod potuit, excusari à pena. questio. 7.

- Quatenus teneatur, qui promissit, ac furauit facturum, curatumque se, vt vxor sua paternis, maternisque bonis renunciet. ead. q. Obligationem ad impossibile, etiam expressè factam, non valere. ead. q. in fin.
- De lationem iuramenti factam à parte parti in iudicio, posse reuocari, priusquam acceptum sit ab altera parte. verum postea non item: Nisi ex iusta & magna causa. q. 8.
- Iuramentum suppletium non deferri in criminalibus: Nisi vbi pro crimine imponitur poena pecuniaria. q. 9.
- In iudicijs criminalibus, probationes debere apertissimas esse, & luce meridiana clariores. ea. q.
- In causa ciuili criminaliter iurentata, posse accusatorem reo deferre iuramentum voluntarium, vel iudiciale. Cum quibusdam limitationibus. q. 10.
- Iuramentum vi, & metu extortum, hodie ipso Iure obligaret atque requiritur abolutionem, ad hoc, vt contraueniens non possit dici per iurus. q. 11.
- In materia concernente peccatum & conscientiam, seruandum esse ius Canonicum, non Ciuile. ead. q. in fin.
- Mulierem, quæ cum iuramento renunciauit hypothecæ, quam habet in bonis mariti pro dote, non posse venire contra iuramentum. quæst. 12.
- Auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vendit. prohibentem contractus aduulorum seu minorum iuramento confirmatos, per restitutionem in integrum retractari, de Iure Canonico. locum sibi vendicare. quoque in pupillo doli capace, secus de Iure ciuili. quæstio. 13.
- In impubere maiorem infante, at proximum pubertati, cadere delictum: Vel impubere proximum pubertati doli esse capace. ead. q.
- Pupillus quando dicatur doli capax. q. 14.
- Abolutio à iuramento super transactione interposito, quatenus possit fieri parte non citata. q. 15.
- An iuramentum sufficiat ad probationem suspicionis fugæ, in debitor. q. 16.
- An & quando contra instrumentum liquidum & iuratum possit opponi exceptio compensationis. q. 17.
- Haeredem iuramento defuncti non ligari. q. 18.
- An iuramentum suppletorium possit deferri post conclusionem in causa, parte petente. q. 19.
- An Iudex post conclusionem in causa, sponte sua, parte non petente, possit deferre iuramentum suppletorium. q. 20.
- Iuramentum suppletorium deferendum esse actori semiplenè probanti. q. 21.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An iuramentum de futuro promissorium producat obligationem & actionem? Respon. Cōcercatio est inter Doc. Nonnulli existimant post glo. in l. 1. C. de oper. libert. ex promissione cum iuramento in futurum facta de Iure ciuili, & obligationem, & actionem oriri. Alij contra censuerunt, quod ex tali iuramento de Iure ciuili nulla obligatio & actio oriatur, vt per Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & in l. ius iurandum. ibi Alber. de Rosat. & Roma. ff. de iureiur. Et hæc est communis sententia vt firmat ibi Ias. nu. 7. & in Auth. sacramenta puberum. numero 11. C. si aduersus vendit.

QVÆSTIO II.

Sed dubium est, de Iure canonico, & magis est, etiam hoc iure non nasci obligationem vel actionem, ita communiter receptum esse firmat idem Ias. d. ius iurandum. nu. 9. Quamuis contrarij teneat gl. singularis. c. quoti es cordis oculus. 7. q. 1. & Bar. d. l. si quis pro eo. Potest tamen talis promittens per denunciationem euangelicam compelli ad obseruantiam eius, quod cum iuramento promissum est. Idem firmat Maran. par. 6. Rub. de iuramen. nu. 23.

QVÆSTIO III.

Communis Doct. assertio est, quod credatur iuramento damnum per violentiam passis, quod ad probandam æstimationem rerum ablatarum, præcedente tamen iudicis taxatione. l. si quando. C. vnde vi.

Sed controuersum fuit, nunquid tale iuramentum possit deferri hæredi spoliati, magis communiter placuit, non posse, vt firmat Ias. d. l. si quando. nu. 37. & ibi Plotus in reper. sua. nu. 768. Et eam sententiam tenent ibi Bar. Bal. Salyc. & alij. Alex. l. si ex stipulatu. ff. de verb. oblig. Corn. con. 113. vol. 1. Anton. Capyc. decis. 91. nu. 2. vbi allegat Ias. & omnes post Bar. ita sentit in hadmond. ff. de iureiur. pro vt in specie hoc ibi tenet Curt. nu. 4. 15. & Saccus, nu. 4. Eandem sententiam firmat idem Bar. in l. actionibus, quem ibi sequuntur Doct. ff. de in lictur. Hippol. in sing. 33. incip. extant statuta.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An iuramentum habeat vim clausulæ: ratio manente pacto? Respon. q. sic. & ista est cōmunis Doct. sententia, vt firmat Rober. Marant. in Specu. aduocar. Rub. de appellat. nu. 253. Et eam tenet Bar. & Doct. in l. si quis maior. C. de transact. Anton. Corset. in reper. Rubr. de iureiur. in priuileg. 6.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An iuramentum assertorium veritatis de præterito, vt quia iuratum existit in instrumento omnia & singula esse vera, impletur opponi exceptionem non numeratæ dotis? Respon. q. sic. ita cōcludit Ioan. de Imo. in reper. c. cum coningat. extr. de iureiur. in 6. & 10. mēbro, quæ refert & sequitur Bal. Nouel. in tracta. de priuileg. dot. in 10. part. Eandem sententiam tenet Bar. Bal. & Salyc. in l. fin. C. de non nu. pecu. Vbi expressè dicunt, quod huiusmodi iuramentum assertorium veritatis probet contra iuramentum. Et eam tenet Ioan. de Imo. in l. Siue Augustinus. ff. ad l. Falcid. & in l. nemo potest. ff. de leg. 1. Et hæc dicit esse communem Socyn. in consi. 82. incip. super quæst. p. ppositis. vol. 3. & sequitur Decius, in con. 536. incip. in causa, quæ agitur. Mantuz vol. 3.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An dispositio Auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vendi. habeat locum in donatione, vt firmetur iuramento, nec rescindatur prætextu enormis læsionis? Respon. q. sic. ita magis cōmuniter tenet Doct. in d. Auth. firmat Grammat. in decis. 103. nu. 54. Ias. ibidem nu. subdit tamen idem Grāma. tunc cōmunem forte procedere in eo, qui donat & à principio scit id quod donat. & sic damnum in quo læditur quia scienti & volenti non inferitur dulus. l. cum donationis. C. de transact. secus in donante & ignorante à principio, quid donet. & sic ignorante damnum, in quo læditur. Ita in specie refert Felin. in c. in præsentia. col. 5. vers. sed omnia ista intelligas. extra, de probat. quem refert & sequitur consulendo Curt. Iunior in con. 14. incip. habita diligenti consideratione.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An promittens cum iuramento se facturum & curaturum aliquid sub poena, si fecerit, quicquid poterit, excusetur à poena, non obstante iuramento? Respon. Crebrius calculo approbata est sententia, excusandum esse eum, qui promissit aliquid facere & curare, & omni adhibita diligentia adimplere non valuit, non obstante iuramento, quod temerarium est: Ideoque ad eius obseruantiam non tenetur, vt tenet Io. And. in c. sicut ex literis. extr. de iureiur. Magis enim peccatum est in iurando, quam in contrauentione, ex quo fecit, quicquid poterit. c. quarto. de iureiur. & videtur se obligare ad impossibile, promittens id, quod non est in sua potestate. Hanc esse communem opinionem firmat Ias. in l. stipulatio ista habere licere. ff. de verb. obligat. Aret. in con. 143. incip. ex facto proponitur. Eadem dicit communem idem Aret. in l. si ita stipulatus. §. possum. & ibi Bart. tenet. ff. de verb. oblig. & ibi Alex. 1. Fel. c. ex rescripto. num. 17. extr. de iureiur. Ferrar. in caut. 43. Frede. de Senis. in con. 122. incip. Martinus promissit. Et ita iudicatum esse testatur Matth. de Afflic. decis. 295. Eandem dicit esse communem Decius in con. 313. quem refert & sequitur Challanæ. in consuet. Burgund. verb. des retract. & la. de S. Georg. in l. si ego. §. Labeo. ff. de cer. pe. & tenet Abb. c. gemma. post Ant. de Bu. de sponsali. Bart. in consi. 236. Martinus promissit. & pulchrè Gomez. in §. in personam. nu. 27. vbi similiter communem dicit. Insti. de actio. quando non fuit in mora promittens. Et in specie in eo, qui promissit se curaturum, vt vxor sua renunciet bonis paternis & maternis, consuluit Paul. de Ca. in con. 178. vol. 2. Et ita decisum refert Boer. in q. 3. primæ part. Capyc. decis. 93. nu. 6. vbi allegat Aret. in consi. 142. Vbi tenet, quod si qui promissit se facturum & curaturum cum effectu, quod alius quid faciat illud verbum importabit, quod non simulat, sed verè & bona fide. quærum in eo erit, curabit id fieri, non tamen obligat promittentem ad impossibile, quæ obligatio etiam expressè facta non valet.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An delatio iuramenti facta à parte parti in iudicio possit reuocari? Respon. q. frequentius eorum est, posse eum, qui delatit hoc iuramentum antequam acceptum sit ab altera parte, poenitere, & illud reuocare, per l. si quis ius iurandum. C. de reb. cred. Ita tenet gl. 1. manifestæ turpitudinis. ff. eo. Secus, postquam iam acceptatum est à parte, quia tunc non potest reuocari, nisi ex iusta causa superveniente, puta, quia facultas probandi, quæ tempore delationis defuit, de nouo superveniat. Ita tenet Bar. in l. non erit. §. fin. ff. de iureiur. quem ibi sequitur Salic. & communiter Doct. vt firmat Ias. d. ius iurandum. nu. 6. circa finem. ff. eod. Ang. & Ias. §. item si quis postulante. nu. 31. & ibi Zal. nu. 13.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, Vtrum iuramentum suppletium deferatur in criminalibus

possit opponi exceptio compensacionis? Respon. Bar. in l. amplius nō peti. ff. rem ratam hab. tenet, q̄ non obstante iuramento, possit opponi compensatio. Hanc opinionem sequitur Ang. Raph. Cuma. ibi, & Io. Fab. Insti. de act. §. in bonæ fidei. Bal. & Abb. Scul. c. cum dilectus. de ordi. cognit. Ioan. de Imo. l. Iulianus. la. ff. de condi. & demonstra. Alex. consil. 12. vol. 7.

Contrariam opinionem tenet Io. Andr. Io. de Imo. & sequuntur ibi Doct. in c. ad nostram. vbi Imo. respondet mortuis Bar. de iureiur. Io. de Ana. & Maria Socin. c. querelam. de iureiur. Fel. d. c. ad nostram. vbi dicit esse communem opinionem, q̄ iuramentum debet seruari in forma specifica, & sic q̄ non possit opponi compensatio. Eandem opinionem tenet Alex. in con. 91. vol. 2. incip. vñs actis. vbi dicit, q̄ in hoc opinio Bartoli est damnata, quia contra istam tenent glossæ, & communiter Doct. in d. c. ad nostram. Eandem dicit communem Ant. Capyc. decis. 167. num. 4. vbi distinctio eius mihi placet. Communem quoque asserit Socin. l. Iulianus. de condi. & demonstra.

QVÆSTIO XVIII.

QVÆRO, Vtrum hæres ligetur iuramento prædecessoris sui defuncti? Respon. Innoc. quem sequuntur ibi Doct. in c. veritatis. de iureiurando. tenet, q̄ non. Eandem opinionem amplectitur Bald. in l. emptione. C. plus valere quod agit. ibi Salic. Hanc communem dicit Thomas Grammat. Decis. Neapo. 76. nu. 21.

QVÆSTIO XIX.

QVÆRO, An iuramentum suppletorium possit deferri post conclusionem in causa, si pars hoc petat? Respon. In hoc articulo sententis variatum est. Nam Bar. in l. admonendi. de iureiur. tenet, deferri non posse, & dicit ita seruari de consuetudine, quem sequitur Bal. in c. 1. §. idem vasallus, de controversi. inuesti. allegans Inn. in c. pastoralis. de cau. posses. & propriet. & in l. bonæ fidei. C. de iureiur. Et hanc sententiam dicit esse communem Ias. d. l. admonendi. nu. 264. Quia per conclusionem in causa partes videntur renunciare omnibus probationibus.

Contrarium tenet Sali. d. l. admonendi. q̄ peti possit delatio post conclusionem in causa, & eum sequitur Alex. consil. 53. volu. 2. Ant. de Butr. & Imo. c. 1. de iudic. De hoc multa congerit Ias. d. loco, vsque ad nauseam, qui videndus est.

QVÆSTIO XX.

Sed dubium est, nunquid iudex ex officio, si viderit probationes dubias possit illud iuramentum deferre post conclusionem in causa, si hoc non petatur a parte? Respon. Licet Abb. in c. fin. §. sanè. de iureiur. velit, q̄ etiam parte non petente iudex possit deferre, & Alex. in con. 53. vol. 2. Tamen communior & receptor est sententia, q̄ pars debet petere. Ita tenet Bar. d. l. admonendi. quem sequitur Ang. ibi, & Ias. qui dicit Barr. sententiam esse veram, & communem, numer. 263. Capyc. decis. 35. nu. 1.

QVÆSTIO XXI.

QVÆRO, Cui deferri debeat iuramentum suppletorium, quando actor semiplenè probauit, & ambo omninò sunt pares respectu tam personarum, quam ipsius causæ? Respon. In hoc articulo variantibus sententijs tam glossarum, quam interpretū mirificè disputatum est, vt per Ias. d. l. admonendi. nu. 261. nonnullis existimantibus reo deferendum esse iuramentum. gl. d. l. admonendi. & in l. bonæ fidei. l. maritus. ff. de quaest. & est opinio Azonis. Eandem firmat Ioan. Andr. & Ant. de Butr. d. c. fin. ext. de iureiur. mouentur per tex. d. l. admonendi. ver. sed hæ constitutiones, vbi dicit Iurisconsultus illius. l. dispositionem procedere, vbi quis est absolutus, vnde apparet reo delatum esse iuramentum, alijs si actori delatum fuisset, reus esset condemnatus. Præterea contra reum orta est præsumptio per semiplenè probationem actoris, ad quam purgandam deferretur ei iuramentum. Alijs verò existimantibus, id iudicis esse arbitrio relinquendum. Spec. tit. de iuram. delat. ver. vt autem instruaris.

Communior tamen & receptor est opinio Bar. & sequacium, qui volunt iuramentum esse deferendum ipsi actori semiplenè probanti, non autem reo, qui nihil probauit, vt testatur Ias. d. l. admonendi. nu. 261. & ibi Curt. & Dn. Saccus.

CAPVT VIII.

DONATIO.

SVMARIA.

DONATIONEM omnium bonorum præsentium & futurorum, non valere: Et quæ sit huius ratio, q. 1.
Donationem omnium bonorum præsentium & futurorum, ne quidem cū iuramento valere: reprehensa, atq̄ reiecta opinione aliter sentendum, q. 2.

Donationem omnium, tam futurorum, quam præsentium bonorum, esse contra bonos mores, liberamque testandi facultatem auferre. ead. q.

Iuramentum factum super donatione omnium bonorum, præsumitur factum in fraudem legis. ead. q.

An libera testandi facultas tolli possit per statutum, vel etiã iuramentum. ead. q. in fin.

Donationem omnium bonorum, in totum vitari, tam in præsentibus, quam futuris, q. 3.

Donationem omnium bonorum ob dotis causam factã valere propter fauorem matrimonij, q. 4.

Donatio omnium bonorum ecclesiæ facta, vel monasterio, & pio loco valet. ead. q.

Causam dotis esse ipsam. ead. q.

An & quando donatio inter virum & vxorem, quam aliàs ius ciuile non agnoscit, per iuramentum interpositum facta, firmetur, & valeat, q. 5.

Donationem rusticæ, vel plebei, qui duxit nobilem, & constante matrimonio confessus est in instrumento se recepisse dotem, quam non recepit, valere tanquam remunerationem ad recompensationem inæqualitatis, q. 6.

Donationem a patre factam filicam, quæ aliàs iure ciuili nulla est, nisi in certis casibus, iuramento firmari & corroborari, q. 7.

Data filiofam. studiorum causa, a patre, vt sunt libri, & c. an censeantur filio donata, & an post mortem patris conferantur, q. 8. remissus. Patre remittente vsufructum filiofam. quem habet in bonis aduentitij filij, valere donationem, q. 9.

Quando quis mortis causa donare, censeatur, q. 10.

Apposito pacto, de non reuocando, in donatione causa mortis, transire donationem in contractum inter viuos, q. 11.

Ad cognoscendum qualitatem contractus, non attendi sonum verborum, sed effectum rei. ead. q.

Donationem excedentem quingentos solidos, sine insinuatione non valere. ead. q.

Si fiat computatio aurei, secundum valorem eius temporis, quo lata est. l. si quis pro redemptione. C. de dona. posse tunc hodiè consistere donationem vsque ad aureos 800. ead. q.

Aureos olim maioris ponderis fuisse, quam hodiè: Et nostra quidem ætate plures quam cētum & viginti constituere libram auri, olim autem 72. & postea, 96. ead. q.

Remissionem esse instar donationis: Et ideo creditore remittente debitori suo debitum excedens quantitatem quingentorum solidorum, requiri insinuationem, q. 12.

Donationem remunerandi compensandive vt causa factam & mutuatam, nō esse meram donationem: Ideo que valere absque insinuatione, q. 13.

Donationem iuratam excedentem etiam summam quingentorum solidorum, valere absque insinuatione, q. 14.

Iuramentum seruandum esse, vbi tunc que potest seruari, sine periculo æternæ salutis. ead. q. in fi.

In donatione facta ecclesiæ, vel pio loco, non requiri insinuationem. Idemque esse in ea, quæ confertur scholari, q. 15.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An valeat donatio omnium bonorum præsentium & futurorum? Respon. Bar. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obl. tenet q̄ non: idem tenet Alexan. & Ias. num. 20. qui dicit eam esse communem, & tenet idem Bar. l. fin. nu. 12. C. de epac. Felin. vbi hanc communem dicit esse in c. præsentia. nu. 5. de proba. Eandem opinionem amplectitur Abbas con. 48. volu. 2. & Bal. d. c. præsentia. communem dicit Curt. Iunior con. 23. nume. 1. Roma. con. 271. nu. 1. Et hanc dicit esse communem Decis. l. fi. nu. 30. C. de pac. Ratio est, quia per eã aufertur libera testandi facultas. Soc. lun. consil. 21. nu. 9. volu. 2. Hanc dicit esse communem Gratus in consil. 70. nu. 1. volu. 1.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Quid si iuramentum intertenuisset? Respon. Donatio etiam si iuramento firmata sit, inualida est. Ita tenet Bar. d. l. stipulatio hoc modo, quem sequitur Panor. con. 48. nu. 2. vol. 2. Hanc opinionem tenet Fran. Purpu. d. l. fin. nu. 240. & ibi Cur. lun. communem dicit, nu. 57. Cagnol. nu. 220. C. de pact. Et tenet Corn. in consil. 60. nu. 3. & con. 186. nu. 16. vol. 2. vbi communiter dicit ita teneri. Hanc opinionem sequitur Claud. de Seytel. in l. licet. C. de pact. Ripa lib. 3. Respon. c. 14. & tenet Bal. con. 22. l. 1. Pau. Parif. con. 26. nu. 59. & 60. vol. 2. & con. 72. numer. 15. volum. 1. Ratio est, quia talis donatio est contra bonos mores, cum liberam auferat testandi facultatem. Vnde succedit regul. non est obligatorium, de regulis iuris. in 6. Et tale iuramentum factum super donatione omnium bonorum, præsumitur factum in fraudem legis prohibentis talem donationem, ideo seruandum

uz; dum non est. Eandem opinionem tenet Zilius d. stipulatio hoc m do nu. 2. vbi dicit esse magis veram & communem. Soci. I unio con. 4. 4. nu. 35. vol. 2. Crauer. con. 139. nu. 9. vol. 1.

Contrariam tamen opinionem tenet Decius in con. 657. nu. 12. & in l. pactum qd dotali. num. 1. C. de pact. vbi dicit hanc opinionem esse veriorum. Hanc etiam tenet Corn. sibi contrarius in consi. 252. nu. 6. lib. 3. Maria. Socin. Junior con. 57. nu. 49. Gartz. in tract. de vltimo fin. illat. 20. nu. 3. 9. pro hac opinione Doct. allegant dictum Baldi in l. cū Archimedoram. nu. 12. C. vt in possessionem legato. vbi tenet, qd hæc libera testandi facultas potest tolli per statutum, ergo & per iuramentum. Sed illud reprehendit Alex. ac responderet d. stipulatio hoc modo. nume. 7.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An prædicta donatio in totū vitietur tam in præsentibus quam futuris? Respon. qd sic ita tenet Bar. in d. l. si. Idem tenet Aug. lo. de Imo. & Alex. d. stipulatio hoc modo. nu. 21. Doct. in l. 1. §. sed mihi. ff. de verb. obl. Et eam dicit esse communem Fran. Purpu. d. l. si. nu. 247. & ab ea non esse recedendum in consulendo.

QVÆSTIO III.

Sed quæro, Quid si donatio omnium bonorum fit ob causam dotis? Respon. Oldrad. con. 5. tenet, quod talis donatio valeat ob matrimonij fauorem. Eandem opinionem tenet Boër. Dec. 333. nu. 10. Cū enim donatio omnium bonorum ecclesiæ vel monasterio facta, secū dūm Bart. & Doct. l. fina. C. de pact. Item pio loco, valeat, secū dūm Baldum Liubemus. C. de sacrosanc. eccl. & dos dicitur causa pia, idem dicendum est in causa dotis. Hanc opinionem tenet quoque Feli. c. in præsentia. nu. 5. de proba. Et eam dicit esse communem Fran. Purpu. in d. l. si. nu. 242. & tenet Socin. regula. 69. fallen. 4.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An donatio inter virum & vxorem valeat, si interueniat iuramentum? Respon. Barto. in l. Seius & Augerius. ff. ad l. Falcid. tenet, quod licet donatio inter virum & vxorem de iure ciuili non valeat, tamen bene firmatur iuramento. Idem Bar. in l. si quis pro eo. nume. 17. ff. de fideiuss. Eandem opinionem tenet Fred. de Senis in con. 140. nu. 3. Abb. c. fin. nu. 9. de donat. inter virum & vxorem. Et in c. cum contingat. nu. 30. de iureiuran. ibi, Imol. num. 85. Abb. con. 195. nu. 1. volu. 2. Vbi dicit hanc esse communem opinionem Roma. consi. 44. Corn. consi. 41. num. 6. lib. 3. vbi dicit ita communiter teneri. Idem tenet Alexan. consi. 8. & con. 158. volu. 2. Francisc. Aret. consi. 199. Are. Rub. Alexand. consi. 25. nume. 5. consi. 130. nu. 6. Maria. Socin. Junior, consi. 44. num. 6. lib. 2. Pau. de Cast. con. 49. volu. 2. Capol. caut. 122. Anto. Corfet. rep. Rubr. de iureiuran. priuile. 25. Bald. l. i. lectur. anti. qua. ff. de donat. inter virum & vxorem. Eandem opinionem dicit esse communem Laur. Sylua. in consi. 40. nume. 2. Cagnol. rep. l. final. nume. 36. C. de pactis. Gomef. §. quedam. num. 19. Instit. de actio. Cor. in memoria. iuris, verb. donatio. el. 5. l. si. pacta, quæ contra. num. 5. C. de pactis. Ruin. consi. 137. nu. 2. & 2. volu. 4. Roder. Zuarecz. l. 1. vt de las aras. lib. 6. fori. 3. 9. Anton. Bauer. tract. de virtū. iura. num. 38. Guid. Papa consi. 204. numer. 3. Capolla. consi. 8. in ciuili. Iacob. de Sancto Georgio. l. profectitia. §. si pater. numer. 4. ff. de iur. dot. Fort. Gartz. d. tracta. de vltim. si. illat. 20. numer. 349. Eandem dicit esse opinionem Alexand. l. Seius. Thom. Gramm. decif. 03. num. 73. & eam dicit esse magis communem Bertran. d. consi. 215. num. 4. & consi. 301. nu. 2. Et vbi dicit ab ea in iudicando & consulendo non esse recedendum, in consi. 327. nu. 4. volu. 1. Hanc dicit communem Alciat. c. cum contingat. nu. 204. licet ipse velit contrarium. nu. 198. de iureiur.

Contrariam opinionem, quod talis donatio non firmetur iuramento, tenet idem Barto. in l. 1. per illum rex. ff. de donat. inter virum & vxorem. Hanc opinionem ibi sequitur Bald. Salic. & Fulg. & tenet Bar. l. cum quis decedens. §. Tira. num. 2. ff. de leg. 3. Ang. l. si quis pro eo. nu. 2. ff. de fideiuss. Card. Clement. 1. §. porro. nu. 10. de iureiuran. Bald. l. si quis inquilinos. §. 1. ff. de legat. 1. Eandem opinionem tenet Curt. Senior, in consi. 66. num. 3. Socin. consi. 65. nu. 12. volum. 1. Corn. consi. 223. num. 4. volum. 3. Ioann. Andr. addit. ad Specul. titu. de dote post diuort. restitu. in fin. Salic. l. 2. 75. C. de rescindend. vend. Hanc opinionem amplectitur Alciat. supradicto loco, dicens eam sibi plus ar. ridere, & eam communiorē esse tenet Chassanæ. in consuetu. Burgund. vt des droitz. Rubr. 4. §. fol. 167. nu. 27. Sed reuera Bartol. & Doct. per Chassanæum relati, si recte inspiciantur eorum dicta, hanc sententiam non probant. Non enim loquuntur in donatione vera, sed in cōfessione dotis receptæ, vt si maritus confitetur se debere vxori suæ mille, quæ dicitur ab ea recepisse, & iurat, talis donatio non firmatur iuramento. Ita loquitur Bar. §. Tira. & Doct. serē omnes. Ratio est, quia talis confessio præsumitur facta in fraudem legis, & iuramentum tale interponitur super eo, quod est de præterito. Nostra v. rō conclusio, de qua Bar. in d. l. si quis, loquitur in eo casu, quando iu-

ramentum interponitur super eo, quod est de futuro, & tunc locum habet. d. c. cum contingat, & quæ ibi tradant Doct. ita distinguit Imo. ibi, & tenet Socyn. l. prima. nu. 98. ff. solu. matrimo. Curt. con. 95. nu. 4. volu. 2.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Si rusticus vel plebeius duceret nobilem & constante matrimonio faceret instrumentum, in quo contentus est, sic recepisse dotem, quam non recepit, An valeat talis donatio tanquam remuneratoria, ad reparationem inæqualitatis? Respon. Barto. l. si voluntate. C. de dotis. promissione. nu. 2. tenet, quod licet talis donatio dicatur in effectu inter virum & vxorem, tamen valet. Idem tenet in l. si diuortio. ibi, l. si. nu. 9. ff. de verb. oblig. Eandem opinionem tenet Bald. l. 2. §. si. ff. si certum petat. l. si. ex hoc iure. nu. 55. ff. de iusti. & iur. Tiraquel. in Legib. connub. in quarta. l. nu. 7. & in quinta. l. nu. 18. & in repet. l. si vnquam. verb. donatione largitus. nu. 19. C. de reuocant. donat. Hanc dicit esse communem Bald. Nouel. in tract. dot. io. parte nu. 7. Curt. Junior consi. 6. nu. 20. Coar. epit. 4. lib. 2. part. c. 3. §. 3. num. 2. & tenet Abb. c. 1. nu. 8. de adul. Segura. in l. coheredi. §. cum sit. ff. de vulg. & pupil. nu. 162. Neuz. in l. ylua nupt. lib. 2. nu. 23.

QVÆSTIO VII.

Clarum est in iure donationem inter patrem & filium in potesta te existentem iure ciuili esse prohibitam. Textus est in l. donationes. C. de donat. inter virum & vxorem. Quæro igitur an talis donatio fir metur iuramento? Respon. Bal. l. fin. in fine. C. de viciu. pro donato tenet quod sic. Eandem opinionem tenet communiter Canonistæ, in d. c. cum contingat. l. si. pacta, quæ contra. & ibi Doct. communi calculo approbant. C. de pact. Dec. consi. 216. nu. 2. Pau. de Cast. in con. 375. col. 2. volu. 1. Crauer. con. 29. nu. 1. volu. 1. Ferd. Loazes, repet. l. si iul. familias §. diui. nu. 95. ff. de leg. 1. Alciat. d. c. cum contingat. nume. 207. Alex. l. si donatione. C. de colla. Eandem tenet opinionem Arct. l. plecter. ff. de acquir. hered. l. si. ff. de leg. 1. 69. nu. 128. volu. 3. & communem dicit Grat. consi. 63. nu. 23. volu. 2. Ioan. Duran. in tract. de arre testam. d. titu. 3. caut. Eandem dicit communem Anto. Capyc. decif. 56. nu. 2. Dec. consi. 239. nu. 1. con. 216. nu. 2. Intellige tamen supradictam conclusionem, quod donatio inter patrem & filium sit inualida, procedere in simplici donatione, secus in donatione ob causam, vt que sit propter benemerita vel ob causam remunerationis, quo casu tales res donatæ sunt pcculij aduentitij. Nam que talis donatio valet, ita est gl. in l. si donatione. C. de collatio. quæ communiter approbatam dicit Pet. Duen. reg. 22. nu. 1. & tenet Bar. l. si forte. nu. 5. ff. de cast. pecul. Nec venit in legitima computanda, vt dicit d. gl. communiter approbata verb. postulas.

Requiritur tamen hoc casu, qd benemerita probentur, nec statuer assertionij partis. Ita dicit gl. & Bart. vbi supra. l. si. frater & fratre. nu. 44. vbi communem dicit. ff. de cond. vide tu Mar. Mant. d. l. si donatione. & ibi Riminald. Ruin. con. 96. nu. 2. vol. 5.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An si pater tradidit filio libros ex causa studij, tenetur illos donasse, & an post mortem eius conferre debeat, vel habeat præcipuos? Respon. dixi infra cap. 23. q. 18.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, Quid si pater remitrat vsu fructum filio, quem habet in bonis aduentitij filij, An valeat donatio? Respon. qd sic, non expectata etiam morte parentis. Ita tenet Bar. d. l. frater & fratre. nu. 57. quem communiter consequuntur Doct. ibi, vt dicit l. si. nu. 44. Grat. fol. 6. ver. falli. ergo conclusio præmissa.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, Quando censetur quis causa mortis donare? Respon. qd donatio causa mortis censetur, si in ea de morte mentio facta sit, talis donatio inter viuos. Ita est tex. l. Seia. §. si. in ibi glo. verb. videri. ff. de dona. causa mort. & ibi Bar. glo. l. si. C. de dona. causa mortis, Hanc opinionem tenet Bar. l. quæ dotis. ff. solut. matr. & ibi Guliel. Ponta. nu. 7. l. si. nu. 26. vbi communem asserit Bar. l. si. nu. 11. ibi, Dec. nu. 20. communem dicit. C. de pact.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, Quid si in donatione causa mortis apponatur pactum de non reuocando, An transeat donatio in contractum inter viuos? Respon. qd sic, ita est tex. in l. vbi ita donatur. ff. de dona. cau. mort. Et ita expresse consuluit Alex. con. 14. nu. 2. volu. 1. Eandem opinionem tenet l. si. quæ dotis. nu. 31. Bald. l. 2. C. de iur. dot. Ad iudicandum enim qualiter contractus, non attenditur sonus verborum, sed effectus rei. Hanc dicit esse communem Didac. in Rubr. de testam. 2. part. nume. 12. licet contrarium teneat Bal. l. si. C. de pac. Alex. d. l. quæ dotis.

Clari iuris est, donationem, quæ excedit quingentos solidos, non valere nisi insinuetur. sex. est expressus. l. si quis pro redemptione. §. ceteris. C. de dona. per quem co. rigitur. l. sancimus. C. eo. ti. Hanc opinionem tenet Bar. l. Modestinus. ff. de dona. Bal. l. si. C. de iure do. Pau. Paris. con. 25. nu. 53. lib. 3. Ruin. con. 159. nu. 6. & 15. vo. 4. Hodie tamē si fiat computatio aurei secundum valorem istius temporis, quo lex ista condita est, donatio permittitur vsque ad octingentos etiam aureos. Non enim hodie tantum ponderis sunt aurei, sed minoris. Cum olim 72. faciebant libram auri, postea 96. tantum, ut dicit Bar. in rub. C. de vere. numisma. Ang. in sancimus. nu. 4. Nostris autem temporibus plus quam centum & viginti ad libram auri constituendam requiruntur. Vnde si fiat computatio ad antiqua tempora, sequeretur etiā donationem ultra mille aureos valere; ut dicit Duen. reg. 22. 4. limita. ultima.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, An hæc conclusio procedat, ut requiratur insinuatio in remissione facta per creditorem debitori? Respon. q. sic: & ita communiter tenet firmat Cagnol. l. si quis obligatione. nu. 5. ff. de reg. iur. Eandem dicit communem Decius. l. creditori. nu. 12. C. de pac. l. si mulier. nu. 1. C. de condi. cau. da. Alex. in con. 138. nu. 2. 8. vol. 2. & d. l. creditori. Roma. l. Modestinus. num. 4. ff. de dona. Remissio enim donatio est.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Quid in donatione remuneratoria & mutua? Respon. q. ubique in sinuatoione valet. Ita est tex. l. si pater. l. Aquilius regulus. §. bi iur. verb. non meram. ff. de dona. Hanc opinionem tenet Bal. in l. illud. nu. 8. C. de sacro. eccl. l. so. lex hoc iure. nu. 53. ff. de iusti. & iure. Talis enim donatio non est propriè donatio, sed quædam compensatio. Et hæc est communis, ut dicit Cur. Junior, con. 81. nu. 5.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Quid in donatione iurata? Respon. Guliel. de Cun. Alb. & Bal. in l. illud. C. de sacro. eccl. tenent, quod donatio, si non sit insinuata, non valet, etiam si iurata sit. Hanc dicit esse communem Barba. con. 16. nu. 10. & 16. vol. 2. Alex. sibi contrarius in addit. ad Bar. l. post mortem. ff. de adop. Barb. con. 22. vol. 4. Ruin. cum multis per eum relatis, in con. 159. nu. 6. vol. 4. Crotus in repeti. nemo potest. ff. de leg. 1. Socyn. Junior, con. 69. nu. 39. vol. 1. & plures alij relati per Tiraq. in l. si vnquam. in præfat. nu. 153. C. de reuocan. dona.

Contraria tamen opinio magis communis est, si auctoritates numerentur, & tutior tenet lo. de Imo. c. cum contingat. nu. 90. de iure iur. Alex. con. 4. nu. 10. vol. 1. afferens hanc opinionem esse veriorē, secundum quam semper consuleret & iudicaret. Eandē opinionē dicit communem Paris. con. 69. nu. 95. vo. 3. Eandem dicit communem l. con. 51. vol. 1. Dec. con. 239. nu. 3. & con. 488. nu. 5. & hæc tenet Alex. d. l. nemo potest. ff. de leg. 1. Fab. §. cū retrō. nu. 3. Insti. de dona. Hanc quoque dicit communem Socyn. Junior, con. 67. nu. 20. vol. 2. Matth. de Affli. c. 1. nu. 36. de seu. dato in vicem leg. commissor. & eam tenent plures Doctores relati per Tiraq. d. l. si vnquam. Posset tamen attentari prima opinio, q. iuramentum nullum effectum haberet tanquam contra vtilitatem publicam, & contra bonos mores, sed à posteriori nō est tutum recedere. Vbiunque enim seruari potest iuramentum sine interitu æternæ salutis, seruandum est.

QVÆSTIO XV.

QVÆRO, Quid in donatione facta ecclesiæ vel pio loco? Respon. q. valet absq. insinuatoione. Et est communis opinio, ut dicit Fel. c. ecclesia sanctæ Mariæ. nu. 82. de consti. Ripa. lib. 3. Respon. c. 11. nu. 10. Paris. con. 70. nu. 23. vol. 4. Rebuffus de priuileg. Schola. priuileg. 64. Vbi dicit idem in donatione facta scholari tanquam pia.

CAPVT IX.

TUTE LA ET CVRA.

SVM MARIA.

TUTOREM à patre in testamento imperfecto datum liberis, si modò is aliàs legitimus erat, futurus tutor, rectè datum videri: Extraneum verò à iudice confirmandum. q. 1.

Tutoris dationem sustineri, etiam nullo, vel rupto, aut per querelam rescisso, irritòve factò testamento. q. 2.

Testamento, propter præteritionem à patre ignorante, nullo, infirmari dationem tutoris. q. 3.

Tutorem in testamento inutiliter datum, & à iudice confirmatum, in multis quidem testamentariis equiparari non tamen testamentariis.

rium esse, sed datum. q. 4.

Tutorem in testamento inutiliter datum, & à iudice confirmatum, præferri legitimo & dativo. q. 5.

Tutorem datum filio in testamento matris confirmari à iudice cum inquisitione: Atque datum inutiliter à patre, confirmari sine inquisitione. q. 6.

Iudicium patris præferri iudicio matris. ibid.

Pro filiofam. tutore in testamento, item patre non consentiente à magistratu dato, indistinctè teneri & obligari patrem de peculio, & in rem verso: consentientem autem dationi teneri insoludum. Atque inibi, quæ diuersitatis ratio. q. 7.

Si plures sint scripti, sufficere vel vnus hæredis etiam in re certa instituit, aditionem, ad hoc ut firma sit & valeat, in testamento facta tutoris datio. q. 8.

Institutum in re certa, nullo alio scripto, vel alijs scriptis & institutis non aduentibus, fieri hæredem ex alle. ead. q. in fin.

Pupillo, qui sine tutoris auctoritate adire non potest, cuique in testamento tutor datus, tutor esse nequit antequam hæreditatem, fo. l. instituto, duplici via consulitur, secundum locorum varietatem. q. 9. & q. 12. in fin.

Deficiente tutore, tam legitimo, quam testamentario, quònam iudice dari possit & debeat tutor idoneus. q. 10.

Extra iurisdictionem tutorem dari non potest: Et iudicem originis pupilli rectè tutorem dare posse. ea. q.

Iudicem non posse tutorem dare, ex die, ad diem, vel sub conditione. Hocq. differre hanc speciem à testamentaria. q. 11.

Tutorem certæ rei vel causæ dari non posse: Aliter tamen obseruari quandoque in tutore Artiliano. q. 12.

Dationem tutoris in testamento ad certam conditionem, ea pendente, puram esse ac iudicari quò ad validitatem: sed quò ad resolutionem conditionis, esse in suspensio. q. 13.

Tutorem siue à iudice, siue in testamento simpliciter datum, videri & intelligi datum ad vniuersum pupilli patrimonium, vbi cunctum situm. q. 14.

Matrem in tutela non præferri auo paterno: Item posteriora iura tutelam permittentia matri & auiæ, respicere collaterales, non ascendentes: Nisi ascendentes sint in gradu longè remotiores matre & auiæ. q. 15.

Matre transeunte ad secundas nuptias expirare tutelam. Quinimò coram iudice testata voluntate de contrahendis secundis nuptijs, mater statim desinit esse tutrix. q. 16.

Matrem, licet testamento datam & constitutam, desinere esse tutricem, contractis secundis nuptijs. q. 17.

Cognatos hodiè, mutato iure veteri, etiam admitti ad tutelam. q. 18.

Tutorem teneri conficere inuentarium coram iudice. Sufficere tamen si fiat per rebellionem publicam, extra iudicium. q. 19.

Tutorem vel curatorem datum à minore iudice indistinctè teneri satisficere: Datum verò à magistratu maiore, cum sine inquisitione datus est. q. 20.

Autoritatem tutoris interponi debere in ipso negotio, vel actu, qui à pupillo geritur, non ex intervallo. q. 21.

Autoritatem tutoris statim & immediatè, antequam ad alios actus extraneos diuertatur, perfecto negotio interpolitam, valere. quæstio. 22.

In autoritate præstanda sufficere simplicem consensum tutoris, sine certa & solenni verborum forma. Quibusdam tamen aliter sentientibus. q. 23.

Pupillum sine tutoris auctoritate non posse adire hæreditatem, ne lucrosam quidem, aut opulentam. q. 24.

An & quæ sit differentia inter hæreditatem lucrosam vel locupletem, & opulentam. ead. q.

Pupillum non posse esse in iudicio sine tutore: Et ne in criminali quidem iudicio. q. 25.

An & quatenus valeant, quæ sine tutore pronuntiate, gestæve sunt in fauorem & vtilitatem pupilli. ead. q.

Adultum, seu minorem 25. annis non posse stare in iudicio sine curatore. Posse tamen iuramentum deferre, si non habeat curatorem. quæstio. 26.

Adultus carens curatore, potest omnia facere, quæ potest maior. Verum læsus debet restitui. ead. q. in fin.

Curatorem generalem ad negotia etiam inuitum dari, cogique posse ad suscipiendam curam. Secus in curatore ad litem, Nisi ex iusta causa. q. 27.

Prodigo minori dari curatorem, ut minori, non ut prodigo. Vis huius in eo est, ut illa ratione obligetur naturaliter, hac verò nequaquam. q. 28.

Minorem declarari posse prodigum, etiam non interdicta administratione honorum. q. 29.

An, si cui interdicitur bonis tanquam prodigo, qui reuera prodigus non est, valeat interdictio, & curatoris datio. q. 30.

Notoriè

Notoriè & manifestè prodigum, si non interdicta sit ei administratio, ipso iure posse contrahere, obligari & alienare: Nisi manifestè prodigum contrahat in vsum notoriæ & manifestæ prodigalitat. quæst. 31.

Prodigum ex contractu celebrato sine curatoris autoritate & consensu, ne iuratum quidem teneri, aut obligari ad obseruantiam iuramenti. quæst. 32.

Prodigum ex delictis obligari. Atque delinquentem indignum esse fauore. q. 33.

Minor habens curatorem, licet sine eius consensu & autoritate nequeat obligari, tamen si iurauerit super contractu, obligatur. Iuramentum enim hoc casu facit contractum validum, tollitque beneficium ætatis. Idem est in impubere doli capace. Nec aliter obseruatur in statutis, prohibentibus contractum minoris. q. 34.

Iuramentum minoris super contractu interpositum, firmit contractum: licet minor de beneficio restitutionis non sit certioratus. q. 35.

Curatorem furiosi, prodigi, & similibus definire statim ipso iure, deficiente defectu: si modò constet eos sanam mentem recepisse. Ac sententiam seu declarationem magis esse necessariam, ad tollendam suspicionem ex interdicta administratione ortam, quam finiendâ curam. q. 36.

Decretum iudicis super rebus pupilli immobilibus alienandis, ex falsa causa interpositum, ipso iure esse nullum, nec opus esse restitutione, siue causa sit expressa in decreto, siue non. Aliud esse in sententia ex falsa causa lata. q. 37. & q. seq.

Cum ciuilliter agitur, ad hoc, vt tutor vel curator suspectus declaretur, & ab administratione remoueat, non esse necessariam inscriptionem ad poenam talionis. q. 39.

Postulationem suspecti esse duplicem. q. 40. An, quando, & quæ cognitio suspecti, & a quo, & cui delegari possit. ibidem.

Cognitionem tantum suspecti, non etiam remotionem posse delegari. q. 41.

Tutorem, vel curatorem de leuissima culpa non teneri. q. 42. Antequam veniatur ad actionem subsidiariam, quæ competit pupillo, vel adulto, contra magistratum, qui vult omninò, non, vel minus idoneè cauere pupillo, vel adulto, curauit conueniendos esse prius omnes tutores, & fideiussores eorum, nisi diuina tutela fuerit, vel à testatore, vel per iudicem. q. 43. & q. seq.

Mutatis, ac innouatis per statuta successioneibus, an innouentur etiam tutela. q. 45. remissuè.

Si quidam ex tutoribus vel curatoribus gesserunt, quidam non, conueniendi sunt prius, qui gesserunt. ead. q.

QVÆSTIO I.

QERTVM est, patrem posse liberis suis testamento tutorem dare. §. permillum. Insti. de tu. Sed quæro. Nunquid hoc habeat locum in testamento imperfecto? Respon. Communiter receptum est, patrem in testamento inter liberos posse dare vnum ex filiis suis alteri filio in tutorem, saltem quando erat ab intestato legitimus tutor, vt dicit Cur. lun. l. hac consultiissima. §. ex imperfecto. nu. 26. C. de testa. non autem tutorem extraneum, ita dicunt communiter Doct. vt ait Syluester Aldobran. §. permillum. nu. 27. Insti. de tu. Sal. d. §. ex imperfecto. quæ opinio licet vera sit, quò ad hoc vt datio tutoris per se non sit valida: Tamen sustinetur, quò ad hoc, vt per iudicem confirmetur. Aldobr. d. §. permillum.

QVÆSTIO II.

Sed quid sit testamentum sit nullum ex causa præteritionis vel ex hæredationis posthumi, vel per querelam irritum factum, An tutoris datio sustineatur? Respon. Communis & recepta est Doct. opinio, qd datio tutoris sustineatur, vt firmat Ias. auth. ex causa. nu. 2. & ibi tenet Bar. C. de lib. præte. Bar. l. filio præterito. ff. de iniust. rup. irri. facto testamen. Ro. con. 123. & Imo. in d. l. filio præterito. lo. de Ana. in confi. 23. in c. p. visis & ponderatis. Communem quoque dicit Syluester Aldobran. §. cum autem. nu. 6. Insti. de tutel.

QVÆSTIO III.

Sed dubium est, nunquid hoc locum habeat in præteritione à patre ignorante facta? Respon. Variæ sunt Doct. opi. Sed magis cõmunis est, qd hoc casu datio tutelæ nõ sustineatur, vt firmat Ias. d. Auth. ex causa. nu. 3. quã tenet Bar. ibi Pau. de Cast. Alex. & Mod. Alex. in con. 41. in c. viso tenore allegati instrumeti. vol. 1. & con. 47. in c. abunde. in 2. vol. Vbi dicit, periculum esse, tenere cõtrarium propter autoritatem illorum, qui sententiæ Bartoli astipulantur. Eandẽ dicit communem esse opi. Aldobr. in d. §. cõ autem. nu. 6. licet opinio Bar. dispu-

tabilis sit, & contrarium tenuerint consulendo Signo. de Homod. & totum collegium Mediolanense. referente Baldo d. l. filio præterito. & ibi Imo. & alij relati per Ias. d. Auth.

QVÆSTIO IIII.

QVAERO, Vtrum tutor in testamento inutiliter datus, vtputa, filio emancipato, & à iudice confirmatus, sit tutor testamentarius, an verò datiuus? Respon. Communis & recepta Doct. sententia est, tutor rem in testamento inutiliter datum, & à iudice confirmatum, licet ipse in multis æquiparetur testamentario tutori, non testamentarium, sed datiuum tutorem esse, vt testatur Syluester Aldobr. §. si. nu. 23. Insti. de tutel. & ibi eam tenet Io. Faber & Ang. Eandem tenent Cy. Alb. Bar. & Bal. in l. 2. C. de confir. tutor. Bar. l. 1. ff. eo. Bal. Auth. sacramentum. C. qui. mul. tu. offi. fun. Alex. in con. 140. vol. 1. Licet cõtrarium tenuit Mar. Selyma. quem refert Bar. & Alber. vbi sup. & Senesies Moderati, vt per Syluest. d. §. fina.

QVÆSTIO V.

QVAERO, Vtrum tutor in testamento inutiliter datus, & à iudice confirmatus, vt dictum est, præferatur legitimo & datiuo? Respon. Gl. §. si. Insti. de tute. vult legitimum præferri huic confirmato, idem vult gl. l. neque. C. de confir. tu. Sed in contrarium est communis Doct. sententia, vt firmat Bar. l. 1. ff. de confir. tu. Eam tenuit Mar. Selyma. disputando Bononiæ, quem sequitur Cy. Albe. de Rosa. & Bar. l. 2. C. de confir. tu. Eandem dicit esse communem Ang. d. §. si. & ibi Aldobr. & Lud. Schrader. & eam tenet Ias. rubr. num. 14. Insti. de actio. Nico. Euerh. in Top. legal. loco, ab ordine rubr.

QVÆSTIO VI.

QVAERO, Tutor datus filio in testamento matris, confirmatur à iudice cum inquisitione, vt est tex. l. mulier. ibi Bar. ff. de confir. tu. quare diuersum sit matre danre tutorem, cum in tutore dato à patre sit alius? Respon. Communis Doct. sententia est, qd id fiat ideo, quia lex non ita confidit de iudicio & electione materna, sicut de paterna, vt est tex. in l. si. ff. qui perant. tu. Et ita dicit communiter sentire Doct. Aldobr. d. §. fina. nu. 36.

QVÆSTIO VII.

QVAERO, Clarum est, filium familiars tutorem dari posse, vt est tex. l. filius familiars. ff. qui sunt sui vel alie. iur. An & quatenus pater eius administratione obligetur? Respon. Aur filius fam. suscepit administrationem tutelæ testamentariæ, & pater eius obligatur de pecculio & in rem verso, non autem in solidum, siue filius illius tutor sit datus ipso consentiente, siue non, ita intelligatur. l. Lucius Titius. ff. de administ. tut. vbi tenet Bar. & Doct. Aut filius fam. administrat tutelam datuam patre consentiente, & pater eius obligatur in solidum, vel peculio tenus, ipso non cõsentiente. l. si filius familiars. ff. de tutel. & hæc distinctio communiter approbatur, vt firmat Aldobran. §. 1. nu. 45. Insti. qui tuto. testa. dari pos. Ratio diuersitatis, qd magis simplex consensus in patre datiuo, qui obliget patrem, quàm in patre testamentario, quia in tutela, in qua quaritur satisfactio, pater potest cogi filio consentire, & pro eo se obligare, vnde cum cogi possit, merito consensus habetur pro promissione, quæ ratio cessat in testamentario, ita dicit Bar. d. l. Lucius. cuius opinionem communiter approbatam dicit Aldobr. d. titi. qui tutor. dari pos. §. 1. nu. 45. licet ipse commendationem Fabri tanquam magis rationi naturali consentaneam.

QVÆSTIO VIII.

QVAERO, Vtrum aditio vnus tantum ex pluribus hæredibus sufficiat ad hoc, vt tutoris datio ex testamento confirmetur? Respon. Communis Doct. opinio est, quòd sic, etiam si in re certa tantum institutus adeat, vt firmat Alexand. l. quoties. C. de hæredib. institui. Vbi eandem opinionem tenent Cyn. Guliel. de Cun. Ang. Sall. & Pau. de Cast. Hanc quoque tenent Bald. & Imo. l. ex facto. la. 2. ff. de hæred. institui. Eandem asserit communem Syluest. §. sed et si. nu. 10. Insti. de Attil. tutor. Si enim vniverfales hæredes non adeant hæreditatem, institutus in re certa erit hæres vniverfalis, quia totum ei accreuit, & erit testamento locus.

QVÆSTIO IX.

QVAERO, Quomodo pupillus solus institutus dato ei tutore in testamento, possit hæreditatem adire, cõ tutela locum non habeat, nisi adita hæreditate, & hæreditas non possit adiri sine tutore? Respon. Quæstio videtur insolubilis, in qua variæ fuerunt Doct. opiniones. Glossa in l. si nemo. ff. de test. tu. dicit, qd pupillo debeat dari curator ad adendam hæreditatem, quã opinionem gl. sequitur Spec. ti. de tutore. in prin. Et ibi Io. And. in addit. dicit ita in præ. seruari, licet à quibusdam

hisdem reprobetur, & recte, nullo enim modo potest dari curator ad adeundam hereditatem, per tex. expressum. l. cum in vna. in fine. ff. de appellat.

Alia est opinio gl. in §. sed et si testamento. In sti. de Attil. tuto. quod scilicet iudex surrogatur in locum tutoris, cuius autoritate adeat, cum hic nondum sit tutor, non confirmato testamento, idem dicit gl. d. l. si nemo. & ponit Specul. d. ti. de tur. in prin. & refert Io. Fab. Ang. Plat. d. §. sed et si. lal. & Alber. d. l. si nemo. Hanc dicit esse communem Dec. l. bonorum. C. qui admi. in vtraque lectu.

Alia fuit opinio Dyni, quod cum tutor testamento tantum suis detur, confirmato testamento beneficio & potentia iuratis, tutela consequenter quoque sit confirmata, & ita tutor de iure autoritatem suam præstare possit. Et hanc opinionem dicit communiter probari Albe. d. l. si nemo. Eam quoque sequitur Ioan. Faber. d. §. sed et si. Cyn. l. 2. C. de testa. tur. Bal. l. 1. eod. titu. vbi dicit, quod opinio Dyni est ipsa veritas, & in d. l. si nemo. Nouissimè Gloss. in d. l. si nemo, aliter sentit, scilicet vt detur tutor Attilianus, cuius officium exprimit statim, adita hereditate. Hanc opinionem refert Ioan. And. in addit. ad Specul. vbi supra, & eam dicit vbiq; locorum obseruari Ang. d. §. sed et si. & tutiorem esse, & quod magis practicatur, & eandem seruari, & tutiorem esse dicit ibid. Iason, quod verum est, licet opinio Dyni sit satis æqua, dicit tamen Bald. quod secundum qualitates locorum seruentur remedia prædicta.

QVÆSCIO X.

QVÆRO, Deficiente tutore testamentario & legitimo, quo ea fu locus est datus, a quo iudice dari debeat tutor? Respon. Gloss. in §. sed hoc iure. verb. creantur, dupliciter respondet, primò, quod iudex dabit tutorem, qui suæ iurisdictioni subiectus sit, & si ibi non reperiat idoneos, ex vicinis locis eligat, & eorum nomina mittat prædicti istus loci, vt ipse præuideat, cum extra iurisdictionem tutor dari non possit. Secundò dicit glo. quod vel iudex originis pupilli, vel domicilij, vel sub cuius iurisdictione bona pupilli sita sunt, dabit tutorem. Occasione huius glo. Io. Fab. ibi aliter distinguit. Aut enim inquit pupillus habet domicilium, & bona in eodem loco & tunc sine dubio iudex loci vel provincie dabit. Aut pupillus domicilium habet in vno loco, & in alio bona & tunc secundum opinionem Hugo. dabit iudex bonorum. Sed secundum Azo. iudex originis dari potest, & iste tutor administrabit res etiam alibi sitas, quia cum tutor detur personæ principaliter, iudex personæ recte dabit tutorem, cuius autoritas extenditur ad omnia eius bona, ita tenet quoque Bar. l. ff. de tutor. & cur. datis ab ijs, dicens opinionem Azonis esse veriorem. Et eandem dicit ibi communem Alber. & hæc tenenda, reiecta distinctione Io. Fab.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, An iudex possit tutorem dare ex die, ad diem, & sub conditione? Respon. Communis opinio est, quod non, vt testatur Syl. Aldobran. §. ad certum. nu. 18. In sti. qui testa. tu. o. da. pos. Et in hoc differt a tutore testamentario. Ratio autem diuersitatis est, quia factum testatoris in eo quod deficit, potest suppleri per iudicem, sed factum iudicis per alium non suppletur. Hanc rationem tenet Cyn. rub. C. de testam. tute. Albe. & Sal. l. 1. C. eod. ti. præsertim, cum iudicis actus debeat esse incorrigibilis, & hæc tutela inter alias sit vltima, & ita nemo sit, qui possit suppleri. Eandem tenet Bal. Ang. Porcus, Nico. de Neap. d. §. ad certum. & eam dicit ibid. communiter approbatam Aldobran. nu. 23.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, An tutor possit dari certæ causæ? Respon. quod non, & hoc expeditum est, per tex. d. §. ad certum, & ibi no. gloss. & Docto. communiter.

Nora tamen quod speciale sit in tutore Attiliano, qui datur ad certam causam, scilicet ad adeundam hereditatem, & ita communiter resident. Doctores, vt firmat Aldobr. d. §. ad certum. nu. 31. vbi allegat. rationem specialitatis, quod quando filius hæres institutus, dato ei tutore in testamento, tutor ille testamentarius administrare non potest, ante hereditatem aditam, impubes etiam sine tutore adire non potest, itaque impedimentum vtrinq; concurrat. Quare cum dari non possit regula riger alius tutor a iudice, dum spes est testamentarij, contra iuris regulas statutum est, dari posse tutorem ad adeundam hereditatem, & sic ad certum actum.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Vtrum datio tutoris in testamento vsque ad certam conditionem, pendente ea sit pura, an verò stet in suspensio? Respon. Communiter receptum est, quod statim valeat & iudicatur interim vt pura, nec stat in suspensio quod ad validitatem, sed quod ad resolutionem tantum, quia in conditionis euentum resoluitur, ita tenet gl. l. 2. verb. conditionalis. ff. de in diem addic. quam communiter approbatam esse dicit Soc. l. pecuniam. vlt. no. ff. de ier. pe. & ibi lal. nu. 7. Dec. nu. 4. not. 4.

Socin. confi. 62. lib. 4. Dec. l. is damnum. §. quod pendet. ff. de regu. iur. & con. 279. vbi notanter loquitur in hac materia, & in con. 308.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An tutor datus simpliciter intelligatur datus ad vniuersum patrimonium pupilli vbiunque situm? Respon. Communis opinio est, quod tutor siue detur a testatore siue a iudice, semper si detur simpliciter, intelligitur datus ad vniuersum patrimonium, vt firmat Socin. in confi. 36. lib. 1. post alios per eum alleg.

QVÆSTIO XV.

QVÆRO, An mater præferatur auo paterno in tutela? Respon. Iac. de Belut. in Auth. de hered. ab intest. §. si. tenet, quod non, dicit enim quod semper in tutela masculi ascendentes legitimi præferri debent forminis, & quantum ad hoc iura antiqua remanent incorrecta, quia in solis collateralibus corrigitur quod ad matrem & auiam tantum, vt colligitur in d. §. si. non autem in ascendentibus, & hanc opin. dicit iuri & menti conditorum legum, & æqualitati consentaneam præc. Fer. ra. in for. libel. quo agitur ad red. rat. tutelæ, verbo, in suo vltimo testamento. Sed in contrarium est communis opinio, vt firmat d. præc. vbi supra, quod scilicet mater & auia præferantur omnibus alijs tutoribus legitimis & datus, etiam si hi tutores legitimi sint pupillis, de quorū tutela agitur, linea ascendenti coniuncti. Quod tamen verum est, si ipsi sint gradu remotiores, quam est mater & auia. secus autem si ascendentes masculi sint vel gradu proximiores, vel æque proximi illis, de quorum tutela agitur, tunc enim ipsi præferuntur in tutela legitima matri & auia secundum not. per Bar. l. si quis sub conditione. nu. 8. 9. & 10. & communiter Docto.

QVÆSTIO XVI.

QVÆRO, An matre transeunte ad secundas nuptias expiret tutela? Respon. quod sic, & est expeditum, per tex. Auth. sacramenti. C. quando muli. tut. offi. fungi. vbi eam opinionem firmat Bar. dicens, quod mater tutrix statim adito iudice, & testata voluntatem suam de secundis nuptijs contrahendis, desinit esse tutrix, idem Bar. d. l. si quis sub conditione. ver. quæro an statim. Bal. l. omni. C. ad Terul. Dec. c. ex par. l. 2. de app. Eandem tenet præc. Papien. for. libel. qua agitur ad red. rat. & relæ. verb. in suo vltimo testamento. Et hanc dicit esse communem & receptam opinionem Aldobr. §. interdum. nu. 16. In sti. de curat.

QVÆSTIO XVII.

Sed nunquid hoc locum habet, si mater tutrix sit constituta in testamento? Respon. Communis & recepta est opinio, quod sic, vt firmat præc. Papien. vbi supra, licet contrarium teneat Dy. vt refert Cy. d. l. omni.

QVÆSTIO XVIII.

QVÆRO, An cognati admittantur ad tutelam? Respon. Aut Io. quimur de iure ciuili veteri, & sunt diuersæ opinio. glossarū & Doct. Nam gl. in l. 1. verbo, consanguineis. ff. de legi. agna. tut. vult, quod cognati licet deficientibus agnatis vocentur ad successionem, nullo tamen modo vocari ad tutelam isto iure, hanc opin. gl. sequitur Odofrel. i. C. eo. ti. Contrariam opinionem, quod licet secundum dispositionem iuris communis veteris, cognatis non deferretur tutela legitima, agnatis existentibus, ipsos tamen ad tutelam legitimam, nullis agnatis existentibus fuisse admissos, tenet gl. §. sed agnationis. In sti. de legit. agna. tut. quam opinionem sequitur Bar. post Dy. l. 1. ff. eo. & ibi in eandem sententiam videtur inclinare Alb. & Sal. l. 1. C. eo. hanc opinionem dicit veriorem esse Io. Faber. d. §. sed agnationis. & ibidem dicit eam esse communem Schrader, & sequitur Nico. Neap. & Ang. Licet contrarium teneat ibi Sylue. Aldobr. nu. 21.

Aut verò loquimur de iure nouissimo Authentico, & tunc nulla est dubitatio, postquam enim sublata est differentia agnationis & cognationis, cognati æque ac agnati isto iure, sicut ad hereditatem ita ad tutelam quoque legitimam admittuntur, vt est tex. Auth. sicur. C. de legi. hered. & in corpore, vnde sumitur. Auth. de hered. ab intest. vlt. §. ex his. & ita dicit Bar. & omnes Doc. communiter attestante Aldobr. vbi supra, nu. 21.

QVÆSTIO XIX.

QVÆRO, Tutor tenetur conficere ante omnia inuentarium, vt est tex. l. tutor qui repertorium. ff. de adm. tur. coram quo debeat id faceret. Respon. Gl. in l. tutores. C. de adm. tut. dicit, quod debeat fieri inuentarium coram iudice. Sed in contrarium est communis omnium Doc. opinio, quod scilicet sufficit si fiat per publicum tabellionem extra iudicium, ita firmat præc. Papien. vbi supra, & dicit quod sic communis seruat consuetudo, & eam tenet Cyn. d. l. tutores. & Bal. d. l. tutor qui repertorium.

QVÆSTIO XX.

QVÆRO, An tutor vel curator datus a iudice fatidat semper? Respon. in hac q. distinguo. Aut tutor vel curator datur a maior magist

magistratu causa cognita, & per inquisitionem, & tunc non satisfat. Aut datur sine inquisitione ad simplicem alicuius petitionem, & tunc tenetur satisfacere, cessat enim presumptionis fundamentum, videlicet inquisitio, propter quam lex iudicat cum idoneum.

Aur datur a minore iudice, & tunc indistincte tenetur satisfacere nulla habita ratione, an præcesserit inquisitio, nec ne, ita tenet Bart. l. tuto res. ff. de confir. tuto. Cyn. Rubr. C. de tuto. vel. curat. qui non satisfat. Salyc. l. i. c. eod. tit. Et hanc distinctionem communiter approbatam firmat Syluest. Aldobr. Instit. de satisfat. tut. in prin. num. 43. vbi dicit sic esse tenendum.

QVÆSTIO XXI.

QVÆRO, Certum est, in actibus pupilli tutoris auctoritatem requiri, An auctoritas debeat intervenire in ipso negotio vel actu, qui a pupillo geritur, an postea ex interuallo? Respon. hoc expeditum est & clarum per text. §. tutor autem. Instit. de auctoritate tutorum. vbi dicitur in ipso actu præstandam esse auctoritatem. Ratio est, quia auctoritas ista requiritur pro forma & solemnitate actus, ad integrandam personam pupilli, vnde formaliter quoque in ipso actu debet præstari in ipso actu, quia a forma recedi non potest. Raph. Cuma. l. si quis mihi. §. i. iussum. & ibi Iaf. ff. de acqui. hered. Hanc opinionem tenet Cyn. Bart. Bald. Salyc. Paul. & Castr. & omnes Doctores in l. fin. §. necessitate. C. de bonis quæ lib. & Felii. & omnes Doctores post. gl. c. edoceri. de rescript. Dec. c. cum accessissent. dicens eam esse communem, de consuet. & consil. 172. Eandem tenet Bald. c. cum consuetudinis. ext. de consuet. archidia. c. quidam. 18. q. 2. Innoc. Ioan. Andr. & Domi. c. 1. de reb. eccl. non alien. Alex. l. r. §. quæ situm fut. ff. ad Trebel. vbi dicit ita sentire omnes Doctores. Eandem tenet Petr. de Anchor. consil. 337. incip. de efficacia.

QVÆSTIO XXII.

Sed quid si tutor auctoritatem præstet postea statim, An talis auctoritas immediate post interposita valeat? Respon. Glo. d. §. Tutor autem, dicit quod sic, & eam opinionem gl. communiter approbatam esse testatur ibi post alios Aldobr. nu. 2. gl. ver. post tempus. & Doct. in l. si qui mihi bona. §. i. iussum. ff. de acqui. hered. dicitur enim in esse, & in ipso negotio fieri, quod immediate sequitur, antequam ad alios actus extraneos diuertatur. Eandem opinionem tenet Iaf. l. lecta. per text. ibi. ff. si cert. petat. Specul. tit. de satisfat. §. visio. ver. deberet aut. præstari.

QVÆSTIO XXIII.

Item quæro, An in auctoritate præstanda sufficiat simplex consensus tutoris, An verò formaliter debeat interponi per verba, auctoritatem interponere? Respon. An gl. d. §. i. iussum. dicit, quod formaliter debeat intervenire verba auctoritatis, & esse de mte Innoc. c. cum consuetudinis. ext. de consuet. Eandem opinionem tenet Bald. in l. fin. §. necessitate. C. de bo. quæ lib. referens Archid. c. quidam. 18. q. 2. idem Bald. c. cum consuetudinis. ibi, Innoc. & Anton. de Butt. Hanc dicit magis communem Iaf. d. §. i. iussum. numer. 13. licet ipse inclinet in contrariam partem.

Contrariam opinionem, quod sufficiat consensus sine formalitate verborum tenet Imol. Paul. de Castr. Alex. & Aret. d. §. i. iussum. A bb. c. 2. de pact. signo. de Homod. in consil. 192. vbi dicit, quod in auctoritate præstanda tutor, vel curator debet loqui, dicendo, approbo, agno, vel, equi pollens, & hæc sententia verior est, quæ probatur per text. d. §. tutor autem. dum dicitur ibi, id est, probare debet quod geritur, prout declarat hæc verba l. c. ipse in l. etiam. ff. eod. quocumque igitur verbo voluntatem & consensum declarat, sufficit, nec enim refert, quid ex æqui pollentibus fiat. Et expressè probatur in l. 3. ff. eod. dum dicitur, cum se probare dicit. Sed priorem dicit communem Fran. Aret. l. gerit. nume. 7. ff. de acqui. hered. Vide Syluest. Aldobr. §. tutor autem, Instit. de auctor. tutor. Tiraq. in legib. Connu. gl. 3. in prin. vsq. ad nu. 16.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, An pupillus possit adire hæreditatem lucrosam sine auctoritate tutoris? Respon. Quidam Doctores distinguunt inter hæreditatem locupletem siue lucrosam & opulentam. Paul. de Castr. l. more. & l. pupillus. ibi Alex. ff. de acq. hered. videlicet quod licet pupillus sine tutoris aucto. lucrosam hæreditatē adire non possit, tamen opulentam adire non prohibetur. Hanc opi. sequitur Socin. in consil. 8. ver. secundo principaliter. lib. 4. Dec. c. 337. incip. p. resolutione. nu. 20.

Contrariam opi. quod indistincte nec opulentam hæreditatē possit adire sine tutore pupillus, tenet Cyn. Bal. & Salyc. l. quod favore. C. de legib. Bal. l. poruit. C. de iur. delib. ibi Iafon. Iaf. l. si quis mihi. §. si feruus. nu. 8. Et in l. more. vbi dicit ita tenere Doc. communiter, & in l. pupillus ff. de acq. hered. Pupillus enim potest intelligere causam suæ aditionis, Ideoque favorabiliter ei concessum est, ut sufficiat scientia ipsius tutoris, vt not. in l. pupillus. ff. de acq. hered. l. quæ ratio mihi etiam in opulenta hæreditate, & ita licet cesset ratio l. more. ne. f. vllum damnum sentiat, tamen hæc remanet, & per hæc corrumpit funda-

mentum Paul. Castr. & aliorum. Eandem opinionem tenet Bald. Ang. & Salyc. l. mutuum. ff. de acqui. hered. Rph. Cuma. d. l. pupillus l. fari. & Doct. Inque. Instit. de auctor. tuto.

QVÆSTIO XXV.

QVÆRO, An pupillus possit esse in iudicio sine tutore? Respon. Communis opinio est, quod pupillus non possit esse in iudicio civili sine tutore, cum non habeat legitimam personam: Ideoque si habeat tutorem, cum eo debet iudicium agi, id est, eo auctore, vel si non habeat, debent citari coniuncti eius alios solius pupilli contumacia non attenditur. Hanc opinionem tenet Alex. & Doc. communiter. ff. de in ius vocand. l. neque impubes. l. si ex legati c. l. de q. ff. de verbi. oblig. ibi Iaf. & Ioan. de Imol. in l. contra pupillum. ff. de re iudi. & hanc esse communem opinionem testatur Aldobr. §. neque tamen. numer. 27. Instit. de auctor. tutor. Limita tamen hanc communem, vt non procedat, si quid actū, vel prouinciatiū sit in fauorem pupilli, hæc enim valent. Ratio est, quia pupillis quod ad acquirendum & quod ad fauorabili ter gesta, habet integram & legitimam personam, vt est text. clarus. l. non eod. minus. C. de procurat. & ibi not. Bart. Bald. Salyc. Iaf. & Doctores ponderantes glo. in l. neque tutores. C. eodem. tit.

Idem dicit in causa criminali, quod pupillus sine tutore in iudicio stare non possit, per text. expressum in l. clarum. vbi not. omnes Doctores. C. de auctor. præstand.

QVÆSTIO XXVI.

Sed quid in adulto siue minore. 25. annis? Respon. Quidam Nicol. de Mata. quem refert Cynus d. l. clarum. distinguit inter ea, quæ pertinent ad solemnitatē iudicij, & ea, quæ tendunt ad veritatis indaginem. Primo casu vult, adultum sine curatoris auctoritate non admitti, quia non habet legitimam & integram personam. Secundo casu dicit non attendi personæ inhabilitatem. Hanc opi. approbat Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de confess. §. sequitur. ver. secundò loquitur. An gl. certum. §. in pupillo. ff. de confess.

Contraria verò opinio placuit communiter Doctoribus, quod scilicet ceradulus sine curatoris auctoritate admittatur in iudicio nullo modo, siue loquamur in his, quæ solemnitate iudicij respiciunt, vt est iuris contestatio, siue rei veritatem per text. d. l. clarum. Quæ enim statuta sunt in pupillo, locum habent in adulto curatore non habente. Hanc opinionem tenet Bart. d. §. pupillo. & l. inter omnes §. re. c. ff. de furt. Cuius doctrinam communiter approbatam firmat Aug. Arimi. in addit. ad Ang. tract. malef. verb. comparuerunt d. inquisit. & consuetur totum. numero 13. eam quoque tenet Ang. ibi, numero 12. Alber. de Rosat. & Raph. Fulgo. Salyc. d. l. clarum. vbi Raph. dicit eam opinio nem esse tutiorem, & sequuntur ibi Moderni, & in d. §. pupillo. Azo. in sum. de auctor. præst.

Ex his patet responsio ad q. An adultus sine curatoris auctoritate in iudicio possit iuramentum deferre? Namque gl. in l. i. iusturandum §. pupillus. ff. de iure iur. decidit, quod non debet admitti si habeat curatorem, quam opinionem glo. tanquam veriorē communiter approbatam esse dicit Iaf. d. §. pupillus. numero 11. per supradicta. excepto eo, quod dicit adultum habentem curatorem, si sine curatore deferat iuramentum, habere restitutionem in integrum. Namque in hoc Doctores communiter tenent contrarium. Bart. Alber. de Rosat. Bald. Sa lyc. Fulgo. vt firmat Iafon. ibi in d. §. pupillus. numero 12. Secus verò est, si adultus non habeat curatorem, quia tunc iuramentum deferre potest, & hæc est magis communis opinio, vt testatur Iafon. d. §. pupillus. num. 12. & si lædatur, habet in integrum restitutionem. A dultus enim carens curatore potest omnia facere, quæ potest maior: & tamen si lædatur, debet restitui.

QVÆSTIO XXVII.

QVÆRO, An curator ad lites detur inuitus? Respon. Bald. in l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tutel. tenet, quod sic. Eandem tenet Ioan. Fab. §. item inuiti. Instit. de curat. per generalitatem text. l. fin. c. de adm. nistrat. Bald. d. l. quæ fortuitis. C. de pig. actio.

Contrariam opinionem, quod imò curator ad lites non detur nisi volens, tenet idem Bald. l. tutori. vbi Alex. dicit eam esse communem. C. de neg. gest. per text. d. §. si pupillus vbi præsentia eius requiritur, quæ non esse necessaria, si cogeretur inuitus curam acceptare. Licet curator generalis ad negotia bene detur inuitus per d. l. fin. Eandem opinionem tenet Salyc. d. l. tutori. Eam dicit esse communiorē Aldobr. d. §. item inuiti. numero 17. Possunt tamen conciliari hæc opinio nes per notā. Barro. in d. §. si pupillus. quod licet curator detur volens, possit tamen cogi ex causa, vt patet in curatore bonis dā. do. & ita procedat opinio contraria. Vtilitas huius est maxima, quia si curator ad lites cogeretur ex necessitate officij subire onus tutelæ, tunc non teneretur de leuisima culpa, secus si esset voluntarius, vt not. Bald. d. l. quæ fortuitis.

QVÆSTIO XXVIII.

QVÆRO, An prodigo adulto detur curator vt adulto, an verò

verò vt prodigo? Respon. Glo. l. prima. C. de cura furioso, dicit, quòd si quis sit minor & prodigus, curator non possit dari vt prodigo, sed vt adulto. Idem dicit Bart. l. si curator. C. de in integ. restit. minor. Quòd tamen intelligit, vt prius interdicitur prodigo bonorum administratio, & postea detur curator vt minori non vt prodigo. Et hoc propter inconueniens, quòd aliàs inde insurgeret, si enim daretur vt adulto curator, obligaretur naturaliter, quòd est contra. l. is cui bonis, ff. de verb. oblig. Hoc autem cessat si prius interdicta sit administratio. Ita tenet Bart. & Docto. relati per Alex. qui dicit hanc esse communem opinionem in d. l. is cui bonis.

QVÆSTIO XXIX.

Sed quæro circa hoc, An sufficiat, quòd sit declaratus prodigus, sine interdicto, An verò requiratur, quòd ei sit interdicta administratio à iudice? Respon. Bald. l. i. ff. de curat. furio. dicit, quòd satis est, si declaratur prodigus absque interdicto, & hanc opinionem communiter approbatam dicit Aret. d. l. is cui.

QVÆSTIO XXX

QVÆRO, Si iudex interdicit alicui administrationem vt prodigo, qui reuera non est prodigus, An valeat interdictio & curatoris datio? Respon. in hac q. diuersæ sunt opiniones. Nam aliqui simpliciter dicunt, quòd nō valeat glo. d. l. is cui. & l. si puras, ibi Cyn. C. de per. hæred. gl. l. 3. C. qui. prouoc. non est necesse. Hanc opinionem tenet Rayne. Ang. Imol. & Alex. d. l. is cui. & ibi las. qui dicit eam esse communem, & in puncto iuris veriore. nume. 14. Eandem tenet Ioan. Fab. d. §. furiosi. Instit. de curat.

Alij verò distinguunt: Aut error est expressus in sententia, & non valet, aut non est expressus, & valet. Dyn. quem refert las. d. l. is cui.

Alij verò aliter sentiunt, videlicet, quòd licet reuera non sit prodigus: Tamen propter auctoritatem iudicis interdicentis, valet interdictio. Et hanc opinionem dicit las. in d. l. is cui. ff. de verb. oblig. esse magis communem, & ab ea nō esse recedendum, adhibita tamen distinctione Bar. ibi, & eam tenet glo. l. si ab eo. de v. l. uap. §. item prodigus. quibus non est permillum facere testam. & in d. l. Seia. & sequitur Cuma. d. l. is cui. dicens eam magis communem, Alex. sibi contrarius. consil. 182. vol. 5. incip. super eo, de quo.

QVÆSTIO XXXI.

Sed hic occurrit pulchrum dubium. Notum est, prodigum facta in interdictione ipso iure esse sub cura agnatorum. §. furiosi. ibi glo. Instit. de curat. An notoriè & manifestè prodigo ipso iure quoque interdictione sit administratio, ita vt contrahere, obligare & alienare non possit? Respon. Glo. l. is cui lege. ff. de test. tenet quòd sic, eam sequitur Petr. de Bellap. Imol. & Raph. Cuma. Et dicit in puncto iuris sustentabilem esse Alex. l. is cui bonis. ff. de verb. oblig. Eandem opinionem sequitur Ioan. Frab. d. §. furiosi. Fred. de Senis consil. 31. incip. minor. 25. annis. Et eam dicit æquam & rationi consentaneam Bal. consil. 259. incip. quæritur. vt iuramentum notoriè prodigi.

Contrariam tamen opinionem quòd lex non interdicit administrationem, sed iudex, tenent communiter Doct. post glo. d. l. is cui bonis. Bart. Bal. Ang. & paul. de Castr. Bart. Bal. Ang. d. l. is cui lege. & Imol. ff. de testa. Bald. c. ex parte, de consuet. Et quòd hæc sit communis opinio dicit Paul. de Castr. Alex. & Aret. d. l. is cui bonis. & las. qui dicit eam esse veriore. Eandem dicit in practica seruandam Ioan. de Imol. vbi supra. Eandem dicit communem Rip. d. l. is cui bonis. 3. not. licet ipse videatur contrarium sentire. Cuius tamen rationes facile possunt infrigi. Namque licet prodigus non obliget naturaliter, sicut adultus habens curatorem. d. l. is cui bonis: Tamen hoc verum est, post interdictum non ante, vt ibi dicitur. Præterealicer cura prodigi dicitur legitima: tamen nihil attinet hoc ad interdictionem bonorum: Namque verum est, quòd lex ipso iure, facta interdictione deferat curam agnatis, hoc tamen non extenditur ad interdictionem. Nec obstat. l. i. ff. de curat. furio. ibi Lege 12. tab. prodigo interdicitur administratio, quia intelligitur Lege, hoc est, auctoritate legis, vt ibi gloss.

Hanc communem opinionem limita, nisi manifestè prodigus contraheret in vsum manifestæ prodigalitatatis, quia ille contractus non valeret, etiam non facta interdictione. Ita tenet Bart. & Doct. d. l. is cui bonis. & ibi las. dicit hanc esse communem opinionem. numer. 10. & eam tenet Bald. d. c. ex parte. ext. de consuet.

QVÆSTIO XXXII.

Sed nunquid prodigus, si furet in contractu celebrato sine curatoris auctoritate, obligetur, & teneatur ad iuramenti obseruantiam? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, quòd non: ita tenet Bart. d. l. is cui. Fred. de Senis in consil. 46. incip. minore 25. annis. Hanc dicit communem esse Alex. d. l. is cui bonis. & las. nu. 18. & eam tenet Bald. consil. 260. incip. Guilhel. adultus. Licet contrarium teneant Anton. de Burr. ca. cum contingat. 1. memb. principali. ext. de iure iuran. Ludo. Roma. & Aret. d. l. is cui bonis.

QVÆSTIO XXXIII.

QVÆRO, An prodigus obligetur delinquendo? Respon. Communis sententia est, quòd sic, ita firmat las. d. l. is cui bonis. numero 17. Namque prodigus quòd non obligetur in contractibus, introductum est in eius fauorem, ne bona dilapidet, sed delinquens non est fauore dignus. Eam tenet Bart. l. si quis in tantam. C. vnde vi.

QVÆSTIO XXXIII.

QVÆRO, Certum est minorem sine curatoris auctoritate non obligari, nunquid si minor iuret super contractu, obligetur? Respon. Recepta Doct. sententia est, quòd hoc casu iuramentum faciat contractum validum, & tollat beneficium ætatis, ita firmat las. Auth. sacramenta. C. si aduersus venditionem. nume. 6. & nume. 33. pract. Papien. for. libel. in causa venditionis. verb. & sub eius iuramento.

Amplia hoc etiam locum habere in impubere doli capace. Namque & is cum iuramento obligatur, textus est c. ex literis. cl. 2. de sponsal. Hanc opinionem tenet Bart. Saly. & Docto. d. Auth. sacramenta. Paul. de Castr. & Ludo. Roma. d. l. is cui bonis. Eandem dicit esse communem las. d. Auth. sacramenta. numer. 21. & d. l. is cui. numer. 19. & eam tenet Alex. l. qui iurasse. vbi dicit, Legistas tenere communiter contrarium. ff. de iure iur. Abb. consil. 108. vol. 2. Imol. c. cum contingat. 3. memb. princip. Quamuis contrarium teneant multi Doct. relati per las. d. Auth. sacramenta. numer. 21. & seq.

Amplia secundò, vt procedat etiam in statutis prohibentibus contractum minoris qualitercunque conceptis, ita firmat las. Doct. communi calculo asserere d. Auth. sacramenta. nume. 51. Si enim interponatur iuramentum, firmat contractum. Hanc opinionem tenet Saly. & Fulgo. d. Auth. dicens pluries cōsultuisse cōtra Bart. Canonistas, Paul. de Castr. ibid. Eam quoque tenet Imol. & Abb. d. c. cum contingat. & dicit commu. Alex. consil. 102. incip. visis & ponderatis. vol. 1. & con. 27. incip. viso libello. Eandem dicit commu. Fra. de Aret. consil. 54. incip. in causa magistri. Licet contrarij velit Bar. d. Auth. sacramenta. in statuto conceptio in personam minoris.

QVÆSTIO XXXV.

Sed nunquid supradicta conclusio habet locum, si minor tempore iuramenti non sit certioratus de beneficio restitutionis sibi competentis? Respon. in hac quæst. Doct. sententia variant. Vna est illorum, qui volunt, quòd debeat certiorari. Eam tenet Ioan. de Imol. cap. cum causam. de empt. & vend. & in l. sciendum. ff. de ver. oblig. licet dicat opi. Bart. in practica & consuetudine approbatam. Hanc dicit de iure veriore las. d. Auth. sacramenta. & eam tenet Cardina. Clemens. penult. de empt. & vend. & ibi Anton. de Burr. dicit eam esse communem, quòd verum esse potuit tempore suo. Alex. sibi contrarius d. l. sciendum.

Alia est sententia illorum, qui tradunt iuramentum firmare contractum, etiam si minor non sit certioratus, & hanc dicit esse communem Alex. in consil. 27. consil. 42. in 1. vol. consil. 132. vol. 5. Eandem firmat magis communem las. d. Auth. sacramenta. numero 56. dicens temerarium esse ab ea velle recedere in iudicando & consuleudo, & tenet Bart. d. Auth. Bald. l. 1. C. de reb. cred. Panorm. capit. 1. de empt. Archid. & Ioan. Andr. capit. 2. de pact. in 6. Bart. & Angel. l. 1. C. de rescind. vendit. & l. sciendum. de ver. oblig.

QVÆSTIO XXXVI.

QVÆRO, An curator furiosi, prodigi & similitum desinat statim ipso iure, deficiente defectu? Respon. quòd sic, & est expeditum per tex. l. i. ff. de curat. furio. Hanc opinionem sequuntur Doct. communiter, in d. l. is cui bonis. vt refert Aldobr. §. & furiosi. numer. 20. Instit. de curat. quòd verum est, dummodò constet, & notorium sit, ipsos sanam mentem recuperasse, aliàs necessaria est sententia declaratoria secundum Doct. communiter vbi supra dicit tamen Rip. ibidem, quòd desinat cura statim ante declarationem, si probari possit ad sanitatem ipsum rediisse, & valent acta per eum ante, & requiritur sententia non ad finiendam curam, sed ad tollendam suspicionem ex interdicta administratione ortam, & ad probationem inducendam, quòd & mihi placet.

QVÆSTIO XXXVII.

QVÆRO, An decretum iudicis super rebus pupilli immobilibus alienandis ex falsa causa interpositum, sit nullum? Respon. Communis & recepta opinio est, quòd sic, vt firmat Syluester Aldobran. §. si quis autem. numero 9. Instit. de excusat. tut. Et eam tenet Corn. consil. 132. numero 12. vol. 2. Alex. consil. 69. numero 1. vol. 3. & consil. 207. numero 7. vol. 7. las. l. si is ad quem. numero 15. ff. de acqui. hæred. Carol. Ruin. consil. 160. nu. 27. vol. 2. & consil. 46. nu. 3. vol. 5.

QVÆSTIO XXXVIII.

Sed nunquid ipso iure sit nullum, vel opus sit restitutione in decreto? Respon. Communis opinio est, quòd decretum sit ipso iure nullum.

CAPVT X.
RENUNCIATIO.

SUMMARIA.

FILIAM renunciantem bonis paternis extantibus masculis, succedere fratri mortuo sine liberis, etiam in bonis paternis, vel solam, vel cum alijs fratribus & sororibus, renunciatione non obstanti. q. 1.

Filia renuncians bonis paternis extantibus masculis, succedit patri sine masculis defuncto, quamvis neprem habenti ex præmortuo filio: Aliud est, si pater decedat ante filiam. q. 2.

Filiam accepta dote generaliter renunciantem bonis paternis, cum pacto, quod non velit amplius quicquam petere, non videri renunciasse legitimam. Verum petere posse supplementum legitimam, vel dotis in vicem legitimam. Adeo, ut etiam si legatum pro legitima & hac conditione relictum, ne quid amplius petat, acceperit, nihilominus recte agere possit ad supplementum. q. 3.

Filiam dote accepta etiam cum iuramento renunciantem non impediri petere supplementum legitimam. Iuramentum enim non suppleri vim clausulæ specialis. q. 4.

Iuramentum quidem firmare, ac roborare actum, ut valeat omni meliore modo, quo potest, non tamen extendi ad id, de quo specialis debet fieri mentio. ead. q.

Filiam nuptam renunciantem bonis paternis, maternis, & fraternis, nocere hæredibus suis, si moriatur post eam, de cuius agitur hæreditate: Secus si decesserit ante eam, de cuius hæreditate quæritur. quæst. 5.

Mulierem consentientem alienationi, seu obligationi rerum immobilium in donationem propter nuptias datarum, & cum iuramento renunciantem beneficio. Auth. siue à me. C. ad Senatusconsultum Velleianum, non posse venire contra suum iuramentum: & si maritus alia bona non habeat. q. 6.

Si iurans non renunciat, postea renunciet cum iuramento, non valere secundum iuramentum: Et consequenter, nec renunciationem. quæst. 7.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An filia renuncians bonis paternis extantibus masculis, succedat fratri mortuo sine liberis, etiam in bonis paternis, non obstante renunciatione? Respon. Communiter ea approbata est sententia, quod possit, siue sit sola, siue cum alijs fratribus vel sororibus, ut firmat Alex. & communiter Doct. in l. 1. veteres. ff. de acqui. possi. Pau. de Ca. l. Pau. respondet. §. si. ff. de acqui. hæred. Lucas de Pen. l. 1. C. quand. & quib. quar. de bea. Bal. pactum. C. de colla. & hanc dicit esse communem Rober. Maran. disputat. 10. nu. 16. Postquam enim hæreditas per fratrem adita est, non amplius dicuntur bona paterna, sed sunt ipsius fratris propria: & certum est, filiam renunciantem bonis paternis, non videri renunciasse bonis fraternis, secundum Doct. in locis alleg. Et ita iudicatum esse in consilio Neapolitano firmat Marth. A. si. ff. de dec. 178. nu. 4.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Nunquid talis filia quæ renunciat bonis paternis, si pater decedat relicta dicta filia & nepte ex filio præmortuo, non obstante renunciatione possit patri succedere, An verò excludatur per neprem? Respon. secundum communem & receptam Doct. sententiam, filiam non excludi propter renunciationem factam, existente nepte ex filio, quando filius mortuus est ante patrem, quia renunciatio ista facta est in fauorem masculorum. Unde clibata causa. I. existentia masculorum, tollitur quoque effectus renunciationis, non obstante nepte, in qua non est qualitas masculina licet secus sit in nepote ex filio. Ita tenet Bar. in l. liberorum ff. de verb. sign. Fulg. Alex. & lal. in l. 2. C. de in ius voca. Vbi communiter reprobata esse dicunt opinionem Baldi ibid. qui contrarium tenet. Eandem sententiam firmat Pau. de Ca. in con. 47. inci. proponitur. vol. 1. Et eam dicit communem Socy. in con. 296. vol. 2. col. penul. Hanc sententiam firmat Gram. decif. 63. per totum, vbi nu. 15. dicit opinioni Bar. esse ad hærendum per multas auctoritates.

Sin verò filius superuiuat, & mortuo patre demum decedat relicta ex se filia & sorore, sine dubio soror excluditur à nepte ex quo filio iam quæsitum est ius hæreditatis, quod in filiam deuoluitur, & soror perpetuo excluditur censetur, secundum Doct. communiter supra alleg.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An filia renuncians bonis paternis, cum pacto, quod non velit amplius quicquam petere, videatur renunciasse legitimam? Respon. Licet in hoc articulo sit controuersia: Tamen crebriori calculo in eam itum est sententiam, filiam, quæ dotata à patre renunciat Commun. opi. To. 3.

lun, nec opus sit restitutione, licet secus sit in sententia lata ex falsa causa, ita firmat Aldobrand. §. si quis. nu. 12. & Doct. in l. iuste possi. det. ff. de acqui. possi.

Amplia communem opinionem, ut procedat siue causa sit expressa in decreto, siue non: dummodo constet ex actis, ita tenet gl. l. 2. verb. palam. C. quan. prouo. non est neces. Bar. l. Seta. ff. de tuto. & curat. dat. nu. 2. Et eam opinionem dicit communem Rapha. Cuma. 115. nu. 6. Et Alex. con. 207. nu. 7. vol. 7.

QVÆSTIO XXXIX.

QVÆRO, An ille, qui postulat tutorem vel curatorem suspectum, teneatur se subscribere ad poenam rationis? Respon. Communis est opinio, quando ciuilitur agimus, ad hoc ut tutor vel curator suspectus declaratur, & ab administratione submoueat, vel alius ei adiungatur, non esse necessariam subscriptionem, ut firmat Dec. Rubri. ext. de iudic. Aldobr. in prin. nu. 11. Infi. de susp. tuto. vel curat.

QVÆSTIO XL.

QVÆRO, An cognitio suspecti tutoris possit delegari? Respon. Bar. in l. 1. §. suspecti. ff. ad Turpil. distinguit. Suspecti postulationem habet duplicem finem. Aut scilicet ad puniendum. Et habet locum d. §. suspecti. Aut ad remouendum, & tunc cognitio à quolibet, & cui libet potest demandari. Remotio autem quia duplex est, altera, scilicet quæ remouet statim, ac quis postulat suspectus, & hæc poterit declarari per quemcumque, qui possit de causa cognoscere: Altera est effectualis remotio, quæ fit per sententiam, & hæc non potest delegari, nisi delegato prætoris vel legato proconsulis. Et hanc opinionem sequuntur Doct. communiter. §. datum. Infi. de susp. tutor. ut testatur. Alex. l. 1. ff. de offi. eius.

QVÆSTIO XLI.

Sed nunquid sola cognitio, an verò remotio quoque possit delegari? Respon. Communis est, quod cognitio suspecti tutoris mandari possit, non autem remotio, ut firmat Aldobr. d. §. datum. num. 7. licet ipse videatur sentire contrarium, & reuera est passus valde dubius, ut ibi per eum.

QVÆSTIO XLII.

QVÆRO, An tutor vel curator teneatur de leuissima culpa? Respon. Communis opinio est, quod teneatur de leui culpa tantum, non autem leuissima, ut testatur Aldobr. §. suspectus autem remotus. nu. 12. Infi. de susp. tutor. licet gl. ibi velit contrarium. vers. ob culpam. Et eam tenet opinionem Bar. & Doct. communiter in l. q. Nerua. ff. de pos.

QVÆSTIO XLIII.

QVÆRO, Magistratus, qui passus est, vel non cauere, vel minus idonee, teneatur actione subsidiaria. §. sciendum. Infi. de fidei. tu. quo ordine sit conueniendus à pupillo, & an primò tutores & quomodo? Respon. Hæc materia habet plura capita, igitur distinguendum est. An vnus tantum fuit tutor vel curator, & ille primò conueniendus est, postea verò magistratus, item primò conueniendus fideiussor tutoris vel curatoris. I. aduersus. C. de magistrat. conue. & hæc opinio clarissima est, ut ibi per omnes Doctores.

Aut sunt plures tutores vel curatores, & omnes pariter tutelam vel curam gesserunt, & omnes conueniendi sunt ante magistratum. l. Lucius. la. 2. §. penul. ff. de administ. tutel.

Aut plures fuerunt tutores, & nullus eorum gessit, & omnes conueniuntur ante magistratum, ita sentit gl. l. si plures. ff. de adm. tutor. Cuius opinionem in hisce duobus casibus. I. quando vel omnes administrant, vel nullus, communiter approbatam dicit Aldobr. d. §. sciendum. nu. 27. ut scilicet omnes conueniantur ante magistratum, nec detur inter eos beneficium ordinis, ita tenet Pau. de Ca. Purpu. & Doct. l. 1. C. de transact.

Hoc tamen intellige, quando omnes tutores sunt eiusdem ordinis, aliàs si non sint eiusdem ordinis, secus est. l. Lucius. la. 2. §. cū in testamento. ff. de adm. tutel. Ita dicit Doct. sentire communiter Aldobr. d. §. sciendum. nu. 29. dicit tamen ipse rex. d. l. Lucius. non esse ita generaliter trahendum ad diuersitatem ordinis, sed saltem intelligendum, quando alter tutor est testamentarius, & alter datiuus, ut ibi per eum num. 30. hanc quoque dicit communem Alex. d. l. 1. C. de transact.

Aut aliqui gesserunt, & aliqui non, & tunc si fuit facta diuisio per testatorem vel iudicem, conuenitur primò gerens, postea magistratus, & hoc est expeditum per l. 2. Respon. 2. C. de diuis. tutelæ.

QVÆSTIO XLIII.

Sed quid in casibus, quibus vnus pro alio tenetur, ut d. l. 2. C. de diuis. tutel. An prius tenetur contutor, quàm magistratus? Respon. Communis conclusio est, quod sic, ut firmat Sal. d. l. 2. q. 7. Aldobr. d. §. sciendum. nu. 31.

QVÆSTIO XLV.

QVÆRO, An, si per statuta inuouentur successiones, inuouentur etiam tutelæ? Respon. vide supra, statutum.

bonis paternis in ampla forma de non petendo vltcrius quicquam non intelligi renunciante legitime, per illam generalem renunciacionem, nisi expresse fiat mentio legitimæ, rex. est de hoc in l. si quando, §. generaliter, & ibi omnes Doct. & in specie Bal. & Pau. de Ca. C. de inoff. testa. Gul. de Cun. Bal. & Ang. in l. de his. de transac. Alex. in conf. 69. inci. Pet. de Rodulphis, vol. 1. l. d. l. de his, asserens esse communē opinionem, & in d. l. si quando, per illum rex. vbi sub generali dispositione non comprehenditur legitima, nisi specialis de ea fiat mentio, & ita iudicatum esse testatur Math. de Afflic. decif. 178. nu. 3. Eandē dicit esse communē Tho. Gram. decif. sua 57. nu. 26. Socy. in con. 30. vol. 1. Alex. con. 180. & seq. vol. 5. & q. ita omnes tenent Doct. firmat Marant. d. disput. 10. nu. 19. & sequitur Pau. de Ca. in conf. 73. vol. 1. & pro hac conclusioe est text. in §. ceterū. vt cū de appel. cog. quem allegat ad hoc Gram. decif. 102. nu. 15.

Hæc conclusio adeo vera est, vt etiam filia, cui pater aliquid legauit pro sua legitima, cū hoc, q. nihil aliud petere possit, etiam si simpli ceter accepit illud legatum, non tamen ex hoc sibi præiudicat, quò minus possit petere supplementū legitimæ, aut dotis, loco illius, ita tenet Bal. & Pau. de Ca. l. f. & Doct. d. §. generaliter. & in l. omnimodo. C. de inof. testa. & firmat Alex. in con. 68. vol. 1. l. d. l. de his. Alex. in con. 89. col. fi. vol. 4. Socy. in con. 1. col. 1. vol. 4. & q. ita communiter tenent Doct. dicit Marant. d. disput. 10. nu. 19. & q. etiam pater prohibuisset filiam plus petere posse, non tamen intelligatur prohibuisse legitimum, dicit omnes Doct. ita concludere Gram. decif. 57. nu. 26.

QVÆSTIO III.

Sed quid si filia renunciauit cū iuramento, nunquid talis renunciatio extenditur ad legitimam? Respon. Magna est controuersia apud Doct. in hac q. vt per Thom. Gram. in decif. 101. & seq. & in decif. 57. Tamen magis crebriori calculo in eam itum esse sententiam, filiam dotatam à patre si renunciauit, virtute talis iuramenti non excludi à legitimam, ita firmat Iaf. in d. l. de his. ff. de transac. Ang. in §. cū autem in fin. Insti. de inoff. testa. Arc. l. 1. §. si quis ita. nu. 7. ff. de verb. obli. & in l. qui superstitis. ff. de acq. hæc. vbi talis renunciatio non extenditur ad legitimam. Guid. Pap. q. 93. Gul. Benedic. ca. Raynurius. verb. in eodē testamento. nu. 200. de testam. Chassanæ. in consue. Burgundie. de successions. ver. limita 6. ver. & facti pro hoc rex. & in filia dotata, etiam stante iuramento dicit hanc esse communem opinionē Boët. decif. 3. nu. 7. vol. 1. Licet enim iuramentum faciat actum valere omni meliori modo quo potest: Tamen non operatur, vt extēdij possit ad id, de quo specialis mētio fieri debet, iuxta præfatos Doct. & ita iudicatum esse firmat Math. de Afflic. decif. 178. nu. 3. Licet ibi tantum loquatur in simpli cū renunciacione, verum Doct. per eum allegati loquuntur in iurata, ita quoq. decifum refert Guid. Papæ, decif. 427. & consulendo sequitur Barba. in con. 55. vol. 2. vbi subdit, q. iuramentum non supplet vim clausulæ specialis. Gram. decif. 101. nu. 6. & 89.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, Vtrum si filia nupta renunciat bonis paternis, maternis & fraternis, ista renunciatio noceat filiis suis hæredibus, quò ad hoc vt excludantur à successione? Respon. Articulus est valde dubius, vnde pro concordia distinguendū puro. Aut mater moritur post eū de cuius hæreditate queritur, & nullum est dubium, filios eius hæredes à successione excludi, ita notant omnes Doct. in l. pactum. C. de collat. & in l. qui superstitis. ff. de acqui. hæc. vt firmat Rober. Marant. in disput. 10. nu. 40.

Aur verò moritur ante eum, de cuius hæreditate agitur, & non obstat filiis renunciatio, siue loquamur de bonis paternis, maternis, siue fraternis, & in successione bonorum paternorum dicit hanc esse magis communem opinionem Alex. in d. l. pactum. Marant. d. disput. 10. nu. 42. ex quo filij isti veniunt ad successione ex persona propria, & non ex persona matris. Auth. cessante. C. de legit. hæc. ita tenet Bartol. Imo. Pau. Ca. Frane. de Arge. & communiter Doct. in l. qui superstitis. ff. de acquir. hæc. Ideoque matris renunciatio eis obstat non debet, dummodò dos conferatur. Licet contrarium hoc casu velit Ludo. Ro. in d. l. qui superstitis. eò, quia filia renunciat propter dotē quam habet à patre, quo casu recipit illam in locum suæ legitimæ, & proportionis debita, & dicit se contentam sua parte, vnde iniquum esset, filiis idē bis deberi. Eandem dicit esse communem in bonis maternis & fraternis, idem Marant. d. disput. 10. nu. 13. & nu. 48. & hoc casu non habet locum ratio dotis receptæ allegata per Roma.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An dispositio Auth. siue à me. C. ad Velleia. habeat locū in renunciacione iurata, ita, vt ea non obstante possit agere actio ne hypotheca super bonis alienatis, si maritus non habeat alia bona, ex quibus possit dotē recuperare? Respon. Communior & receptor est sententia, mulierem hoc casu non posse venire contra iuramentum, ita tenent Canonistæ in c. peruenit. de empt. & ven. per c. cū contingat. de iureiur. Licet contrarium velit glo. l. si qua mulier. C. ad

Velleian. quam communiter reprobam esse dicit Matth. de Afflic. in decif. 311. nu. 4. Eandem sententiam firmat Alex. & Doct. in l. Marant. §. si. fol. mat. Cy. & Bal. in d. Auth. siue à me.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, Si iurans non renunciet, postea renunciet cū iuramento, An valeat secunda renunciatio? Respon. Communiter recepta est ea sententia, non valere secundum iuramentum, & per consequens secundam renunciacionem, ita est gl. in c. licet mulieres. de iureiur. lib. 6. quam sequitur Imo. in c. cum contingat. & c. 1. de iureiur. Et eam dicit communiter approbatam esse Marant. disput. 10. nu. 53. Hanc opinionem quoq. firmat Alex. in l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. obli. & Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss.

CAPVT XI.

FIDEIUSSIO.

SVMARIA.

FIDEIUSSOREM iudicio sisti, habere & excusationis beneficium: sicuti cætera omnia, quæ fideiussoribus competunt, beneficia. q. 1.

In electione actoris esse, vel tunc agere ad pœnam in stipulatione adpositam, an ad interesse contra fideiussorem iudicio sistenti causa datum. q. 2.

In excusatione, quæ fit contra principalem, ad hoc, vt deueniatur ad fideiussorem, citandum esse ipsum fideiussorem. Agi enim de eius præiudicio. q. 3.

Etiam pignora prius vendi debere, quam ad fideiussores veniatur. quæst. 4.

Fideiussorem beneficio excusationis renunciantem, posse conueniri, etiam non excusso principalem, quilibet fauori pro se introducto possit renunciare. q. 5.

Patrem fideiubentem pro filio, conueniendum sine excusatione filij, seu principalis. q. 6.

Publicaris & confiscatis omnibus bonis debitoris, conueniendum fideiussorem, non facta excusatione. q. 7.

Si constet principalem debitorem non esse soluendo, conueniendum fideiussorem sine excusatione principalis. q. 8.

Fideiussorem, qui cum iuramento fideiussit, conueniri posse, non facta excusatione principalis. q. 9.

Mulierem fideiubentem cum iuramento obligari, licet non expresse renunciet beneficio Velleiani. ead. q.

Iuramentum in actu aliquo interpositum, habere vim expressi, ead. quæst. in fin.

Fideiussorem, propterea, quòd non possidet immobilia, recusari non posse, tanquam minus idoneum. q. 10.

Confessionem creditoris, cui fideiussor soluit, sufficere fideiussori, ad hoc vt agere possit contra principalem. q. 11.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An fideiussor de iudicio sisti habeat beneficium excusationis? Respon. Gul. de Cun. in l. 2. §. si quis ex his. videtur tenere q. sic, dicit enim q. fideiussor de iudicio sisti, habeat omnia beneficia fideiussoribus competentia, ergò & per consequens beneficium excusationis. Idem tenet Bald. d. §. si quis. & sequuntur ibi Pan. Castren. Alex. & Iaf. nu. 7. Ro. 6. Eandem opinionem tenet Io. Fab. §. sed hodie. Insti. de satisf. vbi dicit q. quando principalis est præsens & soluendo, tunc non potest agi contra fideiussorē de iudicio sisti, secus si esset absens principalis, vel alia non extarent bona. Eam dicit esse communem Roder. Suarez. l. 2. tit. de los emplazamientos. lib. 2. for. II. in §. queritur vltcrius. nu. 1. 2. & 3. fol. 187.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An fideiussor de iudicio sisti ultra pœnam, si ea est appositæ, teneatur etiam ad interesse partii? Pau. de Ca. in l. 2. §. in fideiussorem. existimat, fideiussorem de iudicio sisti ad certam quantitatem non teneri ad aliud interesse. Contrariam verò opinionem tenet gl. in l. si ff. si quis in ius vocat. non ierit. Et hanc communē approbatam esse dicit Matth. de Afflic. decif. Neapol. 234. in 1. & tenet Iaf. d. l. 2. reprobata opi. Pau. de Ca. ibi. Eandem opinionem tenet Alex. in addi. ad Bar. in d. l. si, vbi dicit id adeo verum esse, vt procedat etiam si interesse excederet pœnam per glo. ibi. Et ibi Pau. de Ca. dicens esse in electione actoris, an velit agere ad interesse vel ad pœnam.

Notissimi iuris est fideiussorem ante principalem conueniri regulariter non posse, vt est text. in Auth. præsentē. C. de fideiuss. Auth. hoc ita, si debitor. C. de pign. ibi Bar. & Doct. Abb. in c. peruenit. ibi Doct. de fideiuss.

QVÆ

QVÆSTIO III.

Sed quæro, An in excussione, quæ fit contra principalem, ad hoc ut deueniatur contra fideiussorẽ, citari debeat ipse fideiussor? Respon. Bar. in l. dec. nu. 4. ff. de verb. obl. tenet qd sic, & licet in l. de vnoquoque. ff. de re iudic. teneat, qd sufficiat generalis citatio: tamen contraria opinio, qd scilicet nominatim citari debeant fideiussores, ex quo de illorum præiudicio agitur, approbatur, & eam tenet Bal. Ang. & Pau. de Ca. in d. l. de vnoquoq. & l. nam ita diuus. & ibi Alex. quoq. in l. de vnoquoq. & Hipp. nu. 73. A lex. in con. 156. nu. 4. vol. 2. & con. 86. nu. 3. Hanc opinionem communem & verissimam esse firmat expressè Claud. de Seyfello. in d. l. decem. nu. 16. ff. de verbo. oblig. l. si. nequitquam. §. vbi decretum. nu. 36. ff. de offi. proconfl.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, Quid si creditor habeat pignus, An nõ obstante pig-nore possit cõuenire fideiussorẽ? Respon. gl. Auth. si quis igitur. ver. sum. colla. tenet qd creditor potest agere contra fideiussorẽ, non obstante, qd habeat pignus. Hanc opinionem gloss. sequitur Bal. Inter eos, §. creditor. ff. de fideiuss. quando incontinenti & de facili vendi potest, altàs prius debet vendi, & tenet Anch. c. peruenit. eod. vt Cy. d. Auth. præsentè.

Contrariam opinionem, qd scilicet in d. l. in cõ. debet vendi pignus, & si non reperiat emptor, debet pignus æstimari, & adiudicari creditori in solutum, iuxta æstimationem arbitrio iudicis faciendam, tenet Card. d. c. peruenit. Et ibi Imo. dicit eam esse communẽ & verio-rem. Eandem opin. tenet Vitalis de Cambanis in tracta. clausularum, clausula finali, nu. 2. in fi. Barba. d. c. peruenit. nu. 9.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, Quid si fideiussor renunciat beneficio excussionis? Respon. gl. in d. Auth. de fideiuss. §. si quis igitur. ver. b. accedat. expressè tenet, qd hoc casu, etiam non excusso principali, possit conueniri, cum quilibet fauori pro se introducto possit renunciare. Eandẽ opinionem tenet Bal. d. Auth. præsentè. nu. 6. Cor. con. 111. nu. 8. vol. 1. Hip. in rub. de fideiussor. nu. 1. Spec. tit. de renun. §. 1. ver. vñ de beneficio. Barba. d. c. peruenit. nu. 5. & 6. de fideiuss. Hanc opinionem dicit esse communẽ Amedeus de Cast. in tract. de syndicato. nu. 208. Step. Ber. con. 244. nu. 2. lib. 2. primæ impressionis. Cur. Se. con. 6. nu. 1. Phil. Dec. l. si. nu. 20. ff. si cer. pet. Hiero. Grat. con. 136. vol. 4. nu. 1.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Quid si pater fideiussisset pro filio? Respon. Bald. in l. 3. §. sed virum. ver. perinde. per illum tex. ff. de minor. tenet, qd pater possit hoc casu conueniri, non facta excussione principalis. Eandem opinionem tenet Barba. d. c. peruenit. nu. 7. & in l. stipulationũ. la. 2. §. satis accipio. col. 5. ver. item nisi pater fideiussisset. ff. de ver. obl. Et hæc communem esse opi. firmat Pyrrhus Englebermaus. l. 1. C. de decu. l. 10. Et tenet Steph. Aufred. deci. 196. in addit. Boër. deci. 22. 1. numer. 6. & 14.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, Quid si omnia bona debitoris sunt publicata? Respon. Bar. in l. si ego. in prin. ff. si cer. pe. tenet qd fideiussor possit conue-niri, non facta excussione. Eandem opinionem sequitur ibi Jacob. l. nu. 3. ver. 3. fallit. Contrariam opinionem tenet expressè Cu. d. l. si. scilicet, quia debet conueniri fisco, qui semper præsumitur idoneus, ad soluendum. Eandem opi. tenet Barb. d. c. peruenit. nu. 7. Et eandem dicit communiter reprobari Cur. Iun. d. l. si. nu. 8. vbi defendit Barto. Hanc opinionem tenet quoq. Dec. d. l. si. nu. 15. & ibi las. nu. 11. Et eam dicit magis veram esse Claud. de Seyfel. d. l. tenet Rom. d. l. si. nu. 5. vbi dicit se ita consuluisse contra Bar. vt patet in con. 93. nu. 4.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, Si constet principalem debitorem non esse solu-endo, An possit fideiussor conueniri? Respon. Bar. in d. l. si. tenet, qd sic, etiam nulla excussione facta in principalem, & ante eum tenuit gl. in d. l. decem. & d. l. fina. ver. sed etsi cum sero. & Ang. de Perus. post glo. l. nisi hoc actũ. ff. de pact. Et sequitur Bal. l. 1. C. de his quæ in fraud. credit. Hanc opinionem tenet Feli. c. cum olim. nu. 11. de re iudic. Alex. l. si ego. ibi las. nu. 11. Claud. de Seyfel. nu. 4. ff. si cer. pet. las. §. item si l. si ego. ibi las. nu. 11. Claud. de Seyfel. nu. 4. ff. si cer. pet. las. §. item si l. si ego. l. 1. nu. 68. Instit. de actio. Capyc. deci. 54. num. 5. Curt. Sen. conf. 6. num. 3. Hippo. Rubr. de fideiuss. nu. 10. Hermanorus Detus l. hoc edi-cto. §. nunciatio. num. 130. ff. de noui oper. nuncia. Petr. de Rau. in al-phabeto suo, verbo, fideiussor. Corn. conf. 46. numer. 13. lib. 2. Et vbi eam communem dicit in consi. 157. nu. 5. lib. 4. & tenet Socyn. in tract. regu. regu. 134. limitatione quinta. & Gratus in consilio 87. num. 23. volum. 1.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, Quid si fideiussor fideiussit cum iuramento? Respon. Bald. sibi contrarius in c. cum contingat. nu. 20. ver. ex hoc sequitur. qd fideiussor. extr. de iure iur. tenet, qd fideiussor non obstante iuramento habeat beneficium excussionis. Idem tenet Alex. sibi contrarius. d. l. si. ff. si cer. pe. & ibi las. nu. 2. Dec. nu. 11. Eandem opinionem sequitur Fel. c. ex rescripto. nu. 19. de iure iur. Thom. Gram. con. 770. nu. 4. in ci-uilibus. Alciat. d. ca. cum contingat. Coua. c. quamuis pactum. 1. par. §. 4. nu. 4. Cum enim lex concedat fideiussori hoc beneficium excussio-nis, iuramentum quoq. secundum naturam huius obligationis debet intelligi, ita vt licet corroboret actum, non tamen tollat beneficium illud. Eandem opinionem tenet Alexan. consi. 29. num. 7. lib. 7. Carol. Molinæ in addit. ibi.

Contrariam opinionem tenet Bal. d. c. ex rescripto. nu. 2. ver. Item quia iurauerunt. Eandem tenet Anch. ibi, & Abb. Alex. con. 29. num. 38. lib. 7. & in addit. ad Bar. l. Marcellus. num. 7. ff. de fideiuss. Goza. d. con. 32. nu. 14. Hanc etiam opinionem tenet Corlet. in tract. de iure iur. q. 8. num. 36. Socy. d. reg. 234. limit. 1. Io. Baptista in tract. de arbi. q. 79. ver. quinta conclusio. Steph. Aufr. addit. ad decif. Tholosa. 139. Tiraq. l. si nunquam. in præfatione. nu. 137. & nu. 152. Gratus con. 28. num. 16. vol. 1. Ro. l. 1. §. si quis ita. nu. 24. ff. de ver. obl. Anto. Bauer. in tract. de virtute iurament. in prin. nu. 23. Hanc opinionem dicit esse communẽ Io. Hannibal. l. si infulam. nu. 162. ff. de ver. obl. & tenet Cy. l. si ex cau-tione. nu. 6. C. de non nu. pecu. Et hæc verior est opinio per tex. d. c. ex rescrip. vbi mulier, quæ fideiussit, licet expressè non renunciat Vel-leiani beneficio, tamẽ quia iurauit, videtur etiam illi beneficio renun-ciasse, licet aliàs requiratur expressa renunciatio Velleiani iuramentũ enim quandocunq. in aliquo actu interpretatur, habet vim expressæ. Bal. l. 1. quaest. 2. C. commod.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An fideiussor non possidens immobilia possit re-culari, ita quam non idoneus? Respon. in gl. Auth. de exhib. reis §. tu-scepto. ver. personali. colla. 5. tenet qd sic. Idem tenet gl. in l. si quis sti-pulatus sit Stichum. §. si quis stipulatus. ff. de ver. obl. Hanc opin. tenet Spec. tit. de facili. §. dicto. ver. sed si scholaris. Bal. c. cora. nu. 8. de de-leg. lal. post Bar. ibi dicit hanc esse communem opinionem in d. l. sciend-um. in prin. nu. 30. Et eam tenet Alex. con. 160. nu. 5. vol. 5.

QVÆSTIO XI.

Clarum est, qd fideiussor soluens pro reo habet mandati actionem, l. si fideiussor. C. de manda. sed quæro, an sufficiat confessio creditoris, dicentis sibi satis factũ esse a fideiussore, ad hoc, vt ipse fideiussor pos-sit agere contra principalem? Respon. gl. in l. duobus reis. §. in fideiuf-sor. ver. solutionis. ff. de iure iur. tenet, qd nõ. Hanc sequitur ibi Bar. sibi contra morem contrarius. & in l. cõ. filius, in fine principij. ff. de verb. obl. Hanc opinionem tenet quoq. Rom. l. prædia. ff. de acq. poss. Fulgos. d. l. duobus. Caro. Mol. addit. ad Alex. in con. 90. nu. 3. vol. 3.

Contrariam opinionem tenet expressè Bar. in con. 160. inci. Titius promissit. Et ibi addit, qd videlicet confessio creditoris sufficiat fide-iussori ad repetendum a debitore debitum. Hanc opi. tenet Sal. Alex. & las. Pau. de Ca. & Ro. d. l. duobus reis §. 1. de iure iur. vbi dicit Alex. & las. ita consuluisse Franc. Tigrinum. Ita tenet Alex. in consi. 90. nu. 3. vol. 3. & 123. vol. 6. Cæpolla con. 12. con. ciuilibus. Dec. l. 2. §. si ff. si cer. pe. Matth. de Afflic. deci. 94. nu. 3. Vbi dicit opi. Bar. in hoc commu-niter reprobari, qd non sufficiat confessio creditoris fideiussori, quia in confessione ad liberandum, idem dicendum est, qd in pacto de non petendo, vt ibi per eum. Quia aliud est confiteri per creditorem acce-pisse & habuisse, aliud facere pactum de non petendo, quia illa verba, accepisse & habuisse, fauore liberationis inducunt dispositionem post 30. dies. Pau. Cast. l. si ex plurib. ff. de solu. & per consequens, sicut acce-pitatio & solutio facta vni reo credendi, nocet alteri, ita & dicta con-fessio. Eandem opi. tenet Fel. c. si cautio. nu. 89. de fid. in str. Tiraq. trac. de vtroq. retractu. ti. de retractu linagier. gl. 16. nu. 84. & ti. de retract. conuen. gl. 6. nu. 17. Et hanc opinionem verio-rem & communio-rem affirmat Hip. rep. rub. ff. de si. deci. nu. 265. & tenet Alciat. l. solutionis. in fin. ff. de verb. signi. & in l. 1. in fi. C. de transactionibus.

CAPVT XII.

CREDITOR ET DEBITOR.

SVM MARIA.

BNEFICIVM l. fin. C. de acquir. poss. competere etiam creditori super rebus, post constitutum possessorium acquisitis. q. 1.

Creditor agens contra filium, ex contractu vel debito Comm. opi. To. 3. F 2

- paterno, tenetur probare filium esse heredem. q. 2.
- Creditorum dantem mutuo pecuniam ad merces vel alias res emendas, non habere tacitam hypothecam in rebus illis sua pecunia emptis, Excepto pupillo. Et enim hoc privilegium dari. q. 3.
- Creditorum agentem hypothecaria aduersus tertium possessorem, probare debet, debitorem habuisse dominium, vel q. tempore obligationis. q. 4.
- Debitori, qui habuit dilationem quinquennalem, non dari beneficium cessionis bonorum. q. 5.
- Debitorum negantem debitum, & conuictum, atque condemnatum, posse bonis cedere. q. 6.
- Debitorum fugientem ad Ecclesiam, si sit suspectus de fuga, posse ab ea extrahi. q. 7.
- Diminutis personis oneratis, vel obligatis, cum electa fuit certa persona, diminui aut periri onus vel obligationem nisi haeredes eiusdem essent artificii. q. 8.
- Creditorum habentem generalem hypothecam omnium bonorum, cum potestate capiendi propria autoritate, in constitutione precarii, posse agere condictionem. l. fi. C. de acqui. pos. contra tertium possessorem, nulla facta excusatione principalis, pro recuperanda possessione rei, quam debitor ex bonis hypothecatis alienauit. q. 9.
- Difficultatem excusare debitorem quantitatis a mora. q. 10.
- Debitorum, qui fuit in mora soluendi, exactum in iniuriam creditoris, liberari. q. 11.
- Debitorum ciuitatis soluentem Tyrano, qui poterat inferre merum atterorem, liberari: secus si non poterat inferre terrorem. ead. q.
- Diuturnitas temporis, seu taciturnitas in non petendo sola, nec ad praescriptionem sufficiens, non inducit remissionem debiti, seu donationem: Nisi concurrat cum silentio longi temporis, sanguinis conjunctione, & calculatio rationis saepius inter eos habita, non facta tamen mentione debiti. q. 12.
- Iuri offerendi debitum, & recuperandi pignus, a creditore contra debitorem non praescribi, aequius videtur. q. 13.
- Creditor prior habens hypothecam, & privilegium praesertionis, potest agere contra posteriorem creditorem, cui fuit soluta pecunia, etiam si ea bona fide sit consumpta. q. 14.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, Vtrum beneficium l. fi. C. de acqui. poss. competat etiam creditori super illis rebus, quæ debitor post constitutum possessorem acquisiuit? Respon. q. sic, & ista est crebrior & receptor Doctorum sententia, quod in tali constitutione precarii veniant quoque bona futura, ita firmat Bart. l. fin. per illud text. C. quæ res pig. obli. possint. & ibi Iaco. Bur. & Sal. Ang. in con. 68. in di. visis instrumentis. Ang. in l. 1. in prin. ff. de pigno. Marth. de Afflic. in decif. 37. nu. 3. & 4. Eandem tenet Io. de Imo. & Roman. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. per l. quamuis. de precar. Alex. de Imo. l. possideri. §. incertum. ff. de acqui. poss. vbi responder ad contraria. Et hæc esse magis communem cum multis adductis, firmat And. Tiraq. in tract. de iur. confti. poss. 2. par. Fran. Rip. l. conuentio generalis. nu. 4. & 5. ff. de pigno. Licet contrarium vel sit gl. l. 2. C. de acqui. pos. Ang. l. quædam mulier. ff. de rei vendica. Et plures allegati per Alex. d. §. incertum.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An creditor agens contra filium alicuius ex debito paterno, debeat allegare filium esse heredem, & probare? Respon. Bal. in l. 2. C. ne filius pro patre. tener. q. sic. Eandem opinionem tenet Imo. vbi dicit, eam esse communem in l. si cum dorem. §. transgrediamur. vers. in fi. gl. ff. sol. ma. Ant. Capyc. decif. 70. nu. 1.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An creditor qui ad merces comparandas, vel alias res emendas, pecuniam mutuo dedit, in mercibus vel rebus ex hac pecunia emptis, tacitam consequatur hypothecam? Respon. gl. in Auth. quo iure. verbo. personali. C. qui podor in pig. tener. q. sic. Eandem opinionem tenet Alex. l. si cum dorem. §. si. nu. 5. ff. sol. ma. l. si. creditor. ff. si cer. pet. Sed in hoc Doct. magis communiter contrariam tenent sententiam, vt testatur D. Couarr. variar. resol. c. 7. nu. 3. excepto pupillo, qui in rebus ex pecunia sua ad hoc mutuo data emptis, tacitam habet hypothecam. gl. l. idemque. ibi Bar. ff. qui pot. in pig. Negulant. in tract. de pig. 2. part. prin. 4. membro. nu. 163.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An creditor agens hypothecaria aduersus tertium possessorem, debeat probare de dominio, vel quasi debitoris? An vero sufficiat probare possessionem rei obligatæ fuisse penes debitorem

tempore obligationis? Respon. magna est varietas glossarum & Doc. in hac quaestione, in qua & ipse Bar. contra morem iurum sibi contrarius est, vt late pro vtraque parte refertur auctoritate Marth. de Afflic. decif. 283. nu. 6. Sed melius distinguitur secundum Doctorem aut tertium possessor habet causam lucrativam a debitore, & sufficit probare possessionem rei obligatæ fuisse penes debitorem tempore obligationis. Ita tenet Bar. Bal. l. de rebus. C. de dona. ante nup. Cy. Bart. lac. Buer. l. cum res. C. si res aliena pig. data. Florian. l. ante omnia. C. de probato. Ang. inter con. Alexan. con. 138. lib. 2. Marth. de Afflic. decif. 37. nu. 5. Fab. §. item Seruiana. nu. 15. l. af. nu. 89. Molinæ. in consuet. Parisien. §. 80. & in addit. ad Alex. con. fi. 115. libr. 6. Et hæc dicit esse verioem & communioem D. & præceptor meus Lud. Schrader. d. §. item Seruiana. Quamuis dubiter Alex. d. con. 115. Et contrarium, sed male, tenet Barr. d. l. rem alienam. ff. de pigno. actio. Ang. d. §. item Seruiana. nu. 8. præc. Papien. for. actio. hypo. verb. ex memoratis. Quæ conclusio tamen procedit, quando tertius vult vti ad iudicio ex persona debitoris. eiusdemque auctoris sui. alius creditor agens tenetur probare debitorem habuisse dominium, vel quasi. Specu. §. 1. nu. 29. de obliga. & solu. Bal. d. l. de rebus. l. af. d. §. item Seruiana. nu. 89. aut tertius possessor habet titulo oneroso, & tenetur probare dominium, vel quasi debitoris, ita tenet lac. de Aren. Cy. Bar. & Ang. d. l. cum res. l. af. d. §. item Seruiana. nu. 89. præc. Papien. d. verb. ex memoratis. Bar. d. l. rem alienam. nu. 6. Et hæc est comunior & verior. vt firmat Schrader. d. §. item Seruiana. Licet contrarium velit Salic. d. l. cum res. Ang. con. 138. nu. 1. inter con. Alex. lib. 2.

Aut tertius possessor nullam habet causam a debitore, & tunc creditor tenetur probare debitorem habuisse rei petita quasi dominium, videlicet rem petitam bona fide & iusto titulo possedisse, ita tenet gl. d. l. ante omnia. Dy. d. §. item Seruiana. ibi Fab. num. 14. Ang. §. l. af. 89. vbi dicit, in hoc neminem distrepere. Cy. Bar. d. l. cum res. Alex. con. 78. nu. 4. lib. 7. Ang. d. con. 138. Afflic. decif. 40. præc. Papien. d. verb. ex memoratis. Schrader. d. §. item Seruiana. communem dicit.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An debitor admittendus sit ad beneficium cessionis bonorum, qui habuit dilationem quinquennalem? Respon. gl. in l. cum soluto. in fi. C. qui bon. ced. pos. tener. q. non. Hanc gl. sequitur Cyn. & Bar. Ang. d. l. fi. Vitalis in: laus. suis char. 193. Et eam communiter sequi omnes Doct. in d. l. cum soluto. & l. alia. §. eleganter. ff. sol. ma. affirmat Marth. de Afflic. decif. Neap. 378. nu. 2. Præterquam in eo, quod dicit, quod tunc debitor creditoribus datur iacrandus, namque in hoc gl. illa communiter damnatur, vt ibi per eum.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Si debitor negat debitum, & creditor probauit, ac lata est sententia, an post sententiam debitor possit cedere bonis? Respon. gl. in l. 1. verb. iudicati. C. qui bonis ced. pos. tener. q. post sententiam debitor detruditur in carcerem, si non appellauit. Hanc sequitur Arer. in §. fin. Insti. de actio. vbi dicit, debitorem posse bonis cedere, si a sententia sit appellatum, ergo secus si non appellauit. Contrariam opinionem, q. videlicet etiam post sententiam admittatur ad beneficium cessionis bonorum condemnatus, videtur tenere Bar. in l. penult. ff. qui bonis ced. pos. & ibi Ang. qui dicit, ante debitum liquidatum non auditur volens cedere bonis, sed liquidare per agnitionem factam in iudicio, vel extra, vel per sententiam. Idem tenet Cyn. d. l. 1. & Azo. in sum. eod. titu. Eandem opinionem expressè tenet Sal. d. l. 1. vers. iuxta hoc moueo aliqua dubia. Ludo. Gomez. in glo. ad reg. Cancellaria. in reg. de subro. collig. q. 1. ver. & ista quæ dicta sunt, & eam tenet Alb. de Rosa. d. l. 1. dicens communiter per omnes reprobari opinionem gl. ibi tenentis contrarium.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An debitor fugiens ad Ecclesiam, si sit suspectus de fuga, possit ab ea extrahi? Respon. l. in l. vinum. nu. 3. ff. si cer. pet. tener. q. non, per quatuor fundamenta: & principaliter arg. istius text. Idem tenet in l. pteriq. nu. 26. ff. de in ius vocan. & in l. 1. §. si decipiuntur. nu. 9. ff. de ferijs.

Contrariam opinionem tenet Old. in con. 54. Dec. l. vinu. 2. no. ff. si certum petat. D. Couarr. in lib. 1. variar. resol. c. 20. num. 14. Hip. rep. l. vnica. nu. 111. C. de rapt. virg. Boer. decif. 215. num. 6. Io. de Visquis. 6. definit. num. 55. 17. q. 4. Rip. c. 1. nu. 88. de iudic. Stepha. Aufre. in addit. ad decif. Tholos. 422. Cyn. præfenti. C. de his, qui ad ecclesiam confug. Ludo. Gomez. §. superest. num. 66. Insti. de actio. eam quoque tenet Roger. Schuarez. l. 2. titu. de los gonternos. lib. 3. for. q. 5. nu. 1. fol. 191. Eandem opinionem dicit esse veram & communem, ita seruari Remig. de Gonny. in tract. de immunit. eccles. fallent. 27. nu. 4. 5. & 6. vbi responde motiuis rationis.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An debitum, vel onus diminuat, vel perimat obligatio

gationem, diminuitis personis oneratis, vel quæ aliquid debent, quando electa est industria personæ Respon. Bar. in l. 1. sic stipulatus in ff. de verb. oblig. tenet, qd sic cum obligatio non egrediatur personam. Eandem opin. tenet Cy. & Doct. in l. veteris. C. de contrah. & commit. stipu. Bal. l. 1. §. ne autem. C. de caduc. tol. Quod verum est, nisi hæredes essent eiusdem artificij, Namque tunc licet esset electa industria personæ, obligatio tamen transit ad hæredes: ita notabiliter concludit Alb. de Rosat. in l. inter artifices. nu. 1. asserens ita tenere Doc. communiter. ff. de solu. & tenet Ludo. Roma. in sing. 270. Fel. in c. quoniam. §. is autem. nu. 5. ff. de offic. deleg.

QVÆSTIO IX.

QVAERO, An creditor, cui debitor omnia sua obligauit cum potestate capiendi propria autoritate in constitutione precarij, possit agere conditione ex l. si. C. de acqui. poss. pro recuperanda possessione rei, quam debitor ex bonis hypothecatis alienauit, contra tertium possessorem, nulla facta excusatione honorum debitoris? Respon. Communiter in eam itum esse sententiã, qd possit agere recta contra quemcumq; possessorem tanquam priuatis sua possessione, quã ipse ex huiusmodi constituto obtinebat. Ita tenet Imo. Lud. Roma. & Alex. in l. exitus controuersie. ff. de acqui. poss. lac. But. & Bal. d. l. fin. & latè Tirsiq. d. tracta. de iure consti. poss. parte prima. nu. 54. cum numeris seq. Vbi communem asserit Marant. in spec. par. 4. distin. 7. nu. 51.

QVÆSTIO X.

QVAERO, An difficultas excuset debitorem quantitatis à mora? Respon. in hoc articulo variatum est sententijs. Namque qd nõ excuset, tenet Sal. Raph. Cu. & Lud. Ro. l. q. te. ff. si cer. pe. Hieron. Gigas in tractat. de pensio. q. 75. nu. 17. & Phil. Dec. d. l. q. te. & ibi Are. qui dicit in hoc contra Bart. vsq; ad tempora Alex. esse communem opinio.

Contraria verò sententiã communiori calculo recepta est, quam tenet Bart. d. l. q. te. nu. 14. quem sequitur ibi Alex. nu. 9. Viricus Zas. nu. 38. Cur. Junior nu. 37. Rip. nu. 52. Vbi dicit eam esse magis communem sententiã. Eandem dicit ibi communem Franc. Purpu. Iaco. de S. Georg. nu. 3. Lancellor. Decius versu. in debitore autem quantitatis. Ias. nu. 32. Bar. Socy. num. 32. Eandem dicit communem Carol. Ruin. consi. 150. nu. 3. volu. 1.

QVÆSTIO XI.

QVAERO, An debitor, qui est in mora soluendi, exactus in iuriam creditoris liberetur? Respon. Licet prima facie dicendum videatur eum non liberari, ex quo congruo loco & tempore creditori debitorum non obrulit, ideoque periculum ad eum spectare debet; Bart. tamen in l. creditor. ff. de sol. in contrarium dicit esse veritatè, & respondet d. l. creditor. procedere, quãdo debitor ob suam iniuriam fuit exactus. Eum sequitur ibi Pau. de Cast. Hanc sententiã firmat quoque ipse Bar. in tractatu suo, de Tyrano. q. 7. vbi dicit, qd si debitor ciuitatis soluit Tyranno, qui non potest inferre terrorem, nec metum, non est liberatus, secus si potest terrorem inferre ratione iurisdictionis, quam exercet licet de facto, quia erat subditus & non potuit resistere. Eandem opin. tenet Cy. Bal. & Alb. de Rosa. l. 2. C. quod metus causa. & firmat Ioan. Calc. significauit. de censibus. Specu. & post eum Ioan. Andr. in additionibus. ad Spec. ritu. de obligationibus & solutionibus §. nunc aliqua. Lucas de Pen. in l. 1. primæ quæstionis. versu. quid si debitor. C. vt nullus ex Vicar. lib. 11. Et hanc opinionem communem omnium Doctorum calculo approbatam esse asserit Matth. de Afflict. in decisio. Neapoli. 150. nu. 13.

QVÆSTIO XII.

QVAERO, An diuturnitas temporis seu taciturnitas sola ad præscriptionem non sufficiens in non petendo debitum, inducat remissionem debiti, seu donationem? Respon. Roma. in consi. 517. nu. 15. tenet, qd non per textum in l. liberis quos. §. manusi. ff. de aliment. & cibarij. legat. Eandem opin. tenet Ias. l. quæ dotis. nu. 18. ff. sol. matr. Et ibi dicit eam esse communem Gul. Ponta. nu. 8. Intelligo tamen hanc communem sententiã procedere, nisi hæc tria concurrant, taciturnitas nempe longi temporis, coniunctio sanguinis, & calculatio rationis sæpius inter eos facta, absque eo, quod de illo debito in ratione facta fuerit mentio, vt declarat Bar. Bald. Salic. & Floria. de Sancto Petro, in l. procula. ff. de probationibus. Namque tunc videtur tacite facta remissio inter eos, Bart. & Doct. l. quæ dotis. ibi Ias. nu. 18. & Gul. Ponta. nu. 8. ff. sol. matr. Hanc opinionem tenent Bal. l. cum propo. nas. la. 1. & l. si certis annis. C. de pact. Alex. in cõn. 46. num. 12. volu. 1. & consi. 61. nu. 14. volu. 2. Matth. de Afflict. decis. 13. nu. 12. & 22. Alciat. tracta. de præsumpt. l. reg. præsumpt. 32. num. 5. vbi post Ias. & Ponta. tracta. de præsumpt. l. reg. præsumpt. 32. num. 5. vbi post Ias. & Ponta. in d. l. quæ dotis. vbi firmat hanc esse communem opinionem, & dicit hæc tria copulatue requiri, ad hoc vt dicta præsumptio resultet.

QVÆSTIO XIII.

QVAERO, An iuri offerendi debitum, & recuperandi pignus à creditore contra debitorem præscribatur? Respon. Magna est in hoc articulo Doctorum controuersia, nonnullis existimantibus præscriptioni locum esse, gl. l. cum notissimi. §. 1. C. de præscrip. 30. vel 40. annorum. Azo. in summ. super. l. qui potest. de regu. iuris. Ang. §. actio. num. In sti. de actio. Et eam dicit communioem & verioem Balb. in tracta. de præscrip. 4. part. 5. partis principij. q. 2. Schrader. in consi. 32. inter con. Doct. Germanor. volu. 1. nu. 79.

Contrariam opinionem firmarunt Glossatores & Doct. antiqui relati per Bartolum. d. l. cum notissimi. §. 1. Schrader. d. con. nu. 27. & opinionem d. gl. communiter reprobata esse dicit Pau. de Ca. in l. si rem. §. omnis. ff. de pign. act. Et eam opinionem dicit communem Henning. God. con. vlti. Conrad. Pau. in tract. de vlt. r. ubi an iuri offerendi præscribatur. Et hæc opinio videtur mihi æquior.

QVÆSTIO XIII.

QVAERO, Vtrum creditor prior hypothecam & priuilegium prælationis habens, possit agere contra posteriorem creditorem, cui soluta est pecunia per debitorem, etiam si illa pecunia bona hinc sit consumpta? Respon. Distinguendum est, aut loquimur in fisco creditore, & nullum est dubium per textum expressum. l. pecunia. C. de priuile. fisci. Aut loquimur in priuato creditore, & licet quidã voluerint constitutionem d. l. pecunia non extendi ad quoscunq; creditores hypothecam, & priuilegium habentes, quasi specialis sit in fisco; quam sententiã sequitur Fulgos. ibi. & in l. cum fundus. §. seruum. num. 4. ff. si cer. pet. Tamen contraria opinio frequentiori calculo approbata est, quam tenet gl. d. l. pecunia. l. sed an hic. ff. quod cum co.

Eandem sententiã sequitur Sal. & Ang. d. l. pecunia. Ioan. Andr. in additionibus ad Specu. ritu. de obligationibus & solutionibus. in rubri. ver. videamus generaliter. Matth. de Afflict. decis. Neap. 190. Bald. l. fin. q. 5. C. de pos. Cuma. l. pupillus. dicens eam esse communem. ff. quæ in fraud. creditorum. Eandem dicit esse communem Didac. Couarru lib. practic. quæst. cap. 29. vbi pulchrè de hac quæstione disputas intelligenda tamen est hæc communis sententiã, vt non procedat in quocunq; creditore priuilegiato etiam quò ad actionem per sonalem, etiam si ius hypothecæ non habeat, nec priuilegium, vt voluit Capyc. decis. 78. Id enim communi Doctorum interpretationi aduersum est, vt voluit post Matth. de Afflict. d. decis. 190. Didacus Couarruias, d. cap. 29. nume. 2.

CAPVT XIII.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

SVMARIA.

EMPTOR licet regulariter nõ teneatur stare colonotaliter tamen obseruari in emptore non habente plenum ius in re. q. 1.

- Emptorem fundi ecclesiæ, teneri stare colono. Item firmum ac validum esse argumentum, de fisco ad ecclesiã; perindè vt est de ciuitate ad Ecclesiã. q. 2.
- Emptorem teneri stare colono, seu conductori habenti hypothecam etiam generalem. q. 3.
- Emptorem, vt regressum habeat ad venditorem de euictione, venditori denunciare oportere, litem sibi motam de re empta. q. 4.
- Denunciatio ob euictionem fieri debet cum transmissione, & oblatione libelli. q. 5.
- Emptorem repetere à venditore expensas litis: siue succumbat, siue obtineat. q. 6.
- Iuri offerendi, qd competit venditori ex pacto de redimendo à se vel hæredibus suis, oblata quocunq; pecunia, triginta annorum tempore non præscribitur secundum æquiorè & conscientiam: minus periculosa sententiã. Licet in contrarium communior Neoteri corum sit opinio. q. 7.
- His quæ in fauorem publicum introducta sunt, renunciare nemini facile permittitur. eadem quæst.
- Contractum venditionis ex pacto de retrouendendo cum modicirate pretij, simulatum & pignoratitium atque vsurarium iudicandum esse. q. 8.
- Venditorem constituentem se rem possidere nomine emptoris, liberari à reali traditione rei venditæ; scilicet quò ad actionem ex empto: A lijs autem actionibus conueniendum. q. 9.
- Venditionem fundi circumscriptis & ostensis certis limitibus, censeri ad corpus factam, non ad mensuram: Licet mentio fiat mensuræ & quantitatis, idèmq; esse, si vèdatur fundus adiectis cõsimibus. q. 13.

Venditione fundi facta ad corpus, debet omne id, quod intra fines continetur: Verum facta ad mensuram, modum mensuræ seruandum. q. 11. in fin.

Venditionem ad mensuram factam, aut mensuram adhibitam perfectam non esse: Ideoque periculum ante mensurationem venditoris esse, tam in immobilibus, quam mobilibus ad mensuram venditis. q. 11.

Æstimationem rerum in dotem datarum, in dubio, emptionis in stare esse. q. 11. 12.

Adiecta in æstimationis rebus dotalibus hac clausula, vt soluto matrimonio restituatur res eodem pretio, quo fuerit æstimata, non ceteri emptionem. q. 13.

Æstimationem rerum in dotem datarum, quem effectum habeat. ibid.

Æstimationis rebus in dotem datis, ad quid teneatur maritus. ibid.

Quid operetur clausula, quod soluto matrimonio vxores æstimatæ restituantur si extiterint, habita ratione augmenti, & diminutionis. q. 14.

Æstimationem rerum dotalium cum demum efficere venditionem, cum facta fuerit iusto pretio: scilicet, si diminutio iusti pretij maxima fuerit, & ultra dimidium. q. 15.

QVÆSTIO I.

Nonnulli iuris est quod emptor non tenetur stare colono. Quæro, an hoc locum habeat in emptore non habente plenum ius in re? Respon. Bar. in l. venditione. §. si quis fructus. nu. 2. ff. de bon. auct. iud. pos. expressè tenet, quod nõ. Idem ibi tenet & firmat expressè Zasius nu. 4. Ang. l. emptor. nu. 2. C. locati. Eandem opinionem tenet uald. Papæ, in decis. 480. Bar. in l. si filiofa. §. si vir in quinquennium nu. 4. Alex. nu. 6. Io. de Imo. nu. 8. Ro. nu. 10. ff. so. ma. Hanc opin. communiter tenet as firmat la. in l. diuortio. alias est §. Papin. l. 7. in prin. nu. 33. ff. solu. mat. Et eam tenet Pyrrhus in l. contractus. fol. 11. pag. 1. ver. adde circa hunc contractum. ff. de reg. iur.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An etiam locum habeat in fundo Ecclesiæ vendito? Respon. Bar. in l. cognouimus. nu. 2. C. de mancip. & colo. lib. 11. concludit, qd emptor tenetur stare colono, etiam in casu quo venditio sit efficax. Hanc opin. tenet expressè Gratus con. 95. nu. 23. cum argumentum sit validum de fisco ad Ecclesiā, secundum communem Doct. opinionem, testante hoc Duen. reg. 140. limit. 9. & tenet Bar. l. diuortio. §. si emptor. §. de re iud. Licet contrarium tenet Alex. d. §. si vir in quinquennium. nu. 5. Cur. Senior con. 10. nu. 2. ubi tenent, qd licet de ciuitate ad Ecclesiā valeat argumentum, non tamen de fisco ad Ecclesiā, sed in hoc errauit Alex. vt per Euerh. in locis legalib. loco. 2. 6.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An prædicta communis conclusio, qd emptor non tenetur stare colono, habeat quoq; locum, quando bona locantis sunt obligata & hypothecata pro obseruatione contractus? Respon. Valde controuersum est in hac quæstione. Nam Ioan. de Imo. in l. qui absenti. §. si quis possessionem. nu. 3. ff. de acqui. hæ. existimat non esse locū, in obligatione siue hypotheca specialis, secus in generali. Hanc sententiam quoq; firmat ibi Roma. nu. 3. & expressè Alex. in l. si filiofam. §. si vir in quinquennium. nu. 4. & la. in l. filiofam. §. diu. lect. 1. nu. 92. de leg. 1. Eandem firmat Rod. Suarez. in l. post rem iudicatam. nu. 8. limitatione prima, ff. de re iudic.

Contrariam opinionem, qd scilicet non requiritur specialis hypotheca, verum etiam sufficit generalis, tenet Bar. in l. emptorem. C. locari. & ibi Sal. ubi Bar. expressè dat consilium conductori, de obligatione omnium bonorum, & sic de generali obligatione loquitur idem tenet Bar. in d. §. si vir in quinquennium. nu. 2. & in l. qui fundum. ff. locari. l. 1. §. qd autem. ff. de superfl. Pau. de Ca. l. merces. §. 1. ff. locari. & in l. nihil. §. si. ff. de leg. 1. Eandem sententiam firmat Cornæ. in con. 6. nu. 3. vol. 2. Socy. in con. 90. nu. 1. volu. 4. Et eam dicit esse communem Ferdin. Loazes in d. §. diu. nu. 441. Ang. §. fin. Insti. de locat. Eandem dicit esse communem Ant. de Fano. in tract. de pign. 2. par. prin. nu. 6. Grat. con. 95. num. 12. vol. 1. Eandem quoq; dicit communem Io. de Amicis con. 123. nu. 7. per tex. l. si creditor. §. fin. ff. de distract. pign. vide Ant. Capyc. decis. 182.

Vulgaris conclusio est, qd venditor ex natura contractus tenetur de euictione ad interesse. tex. est in l. non dubitatur. C. de euict. & l. venditor. ff. eod. titu.

QVÆSTIO IIII.

Sed quæro, An emptor, si conueniatur, venditori denunciare debeat, vt assistat litæ, ad effectum, vt teneatur de euictione? Respon. Dignæ in hoc articulo sunt sententiæ. Nam gl. in l. emptor. C. de euict. tenet qd non teneatur, & eam sequitur ibi Cyn. & Imo. in l. non solum. §.

morte. ff. de ope. no. nun. & in c. fi. nu. 3. de emp. Dy. reg. eum qui. de reg. iur. lib. 6. Et hanc dicit esse veriorē sententiam Barba. d. c. fi. nu. 4.

Sed hæc gl. opinio communiter reprobata, & in eam itum sententiam, qd emptor teneatur litem denunciare venditori, ad effectum, vt possit contra eum habere recursum de euictione. Ita tenet Bar. in l. denunciante. §. quid tamen. ff. de adul. & in l. nomen. C. quæ res pig. obli. pos. d. l. non solum. §. morte. l. empti. C. de euict. Eandem sententiā amplectitur Io. And. Ant. de Bu. Ancha. Card. Abb. & Ant. de Burgos. d. c. fi. Rom. & Doc. d. §. morte. & in specie ibi Alex. dicit eam esse communem. nu. 12. & in con. 24. nu. 7. vol. 4. Ant. Rube. d. §. morte. nu. 182. & ibi Claud. de Seyfel. nu. 95. la. nu. 39. Eandem dicit esse communem idem la. l. 2. §. voluntate. nu. 26. ff. solu. mati. Per. de Rauem. in Alpha. bet. aureo. verb. vendere.

QVÆSTIO V.

QVÆRO vterius, An sola sufficiat denunciatio, vt teneatur de euictione venditor? Respon. Communis est sententia, qd non sufficit simplex denunciatio, nisi ostendatur copia libelli, est enim hæc denunciatio citatoria, scilicet vt veniat venditor ad aliquid faciendum, quo casu non sufficit emptori dicere venditori, sibi litem esse motam, sed debet eum certiorare ostendendo copiam libelli, & requirere, vt veniat ad defendendum, alia denunciatio venditorum non auferret. Ita pulchrè declarat Bar. in d. §. morte. & in l. empti. C. de euict. Card. Clem. causam. ver. idem quoq; in fi. per illum text. de elec. Eandem sententiam firmat Ang. & Ioan. de Imo. in l. executione. §. in solidum. ff. de verb. obli. Bal. & Sal. in d. l. empti. Alex. d. §. morte. Et eam dicit esse communem cum cæteris Modernis Felin. in c. cum M. Ferrar. in fis. de cons. nu. 63. Eandem dicit esse communem Ant. Rube. d. §. morte. nu. 674. & ibi Claud. de Seyfel. nu. 93. la. nu. 38. & eam tenet Barba. d. c. fi. nu. 5. Licet contrarium tenet Ro. d. §. morte. nu. 12. per gl. d. Clem. causam. in gl. fin. Verum eius sententiā parum curanda est, quia est contra casum. d. Clem. ver. fi. fin.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An emptor indistinctè a venditore possit repetere expensas litis ob rem venditam factas? Respon. de hoc controuersum est. Nam gloss. in l. 1. C. de euict. tenet, qd solum possit repetere re euicta, quando succubuit emptor, quam sequitur ibi Bal. Eandem sententiam firmat Spec. tit. de emp. §. 1. ver. quid instrumentum. Cum in l. venditoris. ff. de verb. obli. dicens, hanc communem opin. & qd omnes ita te nuerint vsq; ad Bar. Fulg. l. qui absentem. C. de procura.

Verum qm indistinctè emptor possit expensas litis repetere, etiam si obtineat, tenet Bar. d. l. venditores. nisi ab aduersario recuperet, qui succubuit, idem firmat Ang. Imo. & Arer. & Bal. d. l. qui absentem. Idem Bar. l. 1. C. de euict. Abbas c. fi. de emp. & vendi. & eam dicit esse magis communem sententiam la. d. l. venditores. nu. 2. 4. & 5. & licet sit passus disputabilis, tamen hæc vltima sententia mihi videtur verior. Nam certi iuris est, qd venditor ex dispositione iuris tenetur ad duo copulatiuè ex natura contractus, videlicet de euictione ad interesse, vt supra, & ad defensionem litis. l. si plus. §. mota. ff. de euict. ex quo sequitur, qd etiam pendente lite, & re nondum euicta, emptor possit venditorem cogere vt subministret expensas, vt per Bar. d. l. qui absentem. Vnde per consequens si emptor non tenetur ad illas expensas, re dicit quid soluit poterit repetere, siue succumbar, siue obtineat.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An iuri offerendi, seu redimendi, quod venditori competit ex pacto, vt ipse, vel sui hæredes oblata pecunia rem venditam quando cuncq; ad se redimant, possit præscribi? Respon. quæstio est ardua, & apud Doct. mirificè controuersa. Nonnullis existimantibus hoc casu præscriptioni locum non esse, propter malam fidem emptoris, qui scit, a se rem euicti posse. ca. possessor. de reg. iur. in 6. quos refert: & sequitur Fabian. de Mont. in tract. suo. de emp. & v. Horum etiam sententiam vti æquiorē, & conscientiæ minus periculosam sequendam consulit Alear. noster in l. petens. C. de pac. & secundū hanc etiam in iudicio Camerae Imperialis pronunciarī tradit Mynsing. in suis obseruat. maxime si hoc actum sit, vt semper, vel quando cuncq; vel in perpetuum redire fas sit.

Verum ab hac sententiā recentioribus crebriori calculo in contrariam itum est, vt indistinctè 30. annor. præscriptio locus sit in iure redimendi rem tali pacto venditam, & quidē ex eo possit iustum fundamentum, qd præscriptio 30. vel 40. annorū generaliter aduersus omnes actiones introducta sit, & quidē odio negligentia non petentis, ac ne perpetuū in incerto essent rerum dominia. idq; publicæ vtilitatis gratia. Ita tenet omnes Moderni, & in specie la. in d. l. petens. nu. 10. non obstante etiam clausula, absq; vlla præscriptione, vel dictione quando cuncq; in perpetuum, qd hęc, quæ in fauorem publicum introducta sunt, renunciare nemini facile permittitur, & dictiones istæ ad præscriptiois præfixitæ tempus restringendæ sunt. Ita consuluit Bal. in con.

303. In d. p. ad euidenciam præmittendum. vol. 1. Pe. de Anch. in confi. 132. Signor. de Homod. con. 189. Io. Fabr. l. cum notissim. C. de præscr. 30. vel 40. annor. Tiraq. tract. de viroq. retrac. §. 1. gl. 2. nu. 7. Eandē sententiam refert & sequitur Dec. l. perens. Ang. in con. 55. & eam tanquā veriorem & communiorē, & in iudicando & consulendo sequendā tenet Fran. Balb. in tract. suo præscrip. 3. q. 4. par. 5. prin. Ludo. Gozad. in repe. l. 2. nu. 48. C. de pac. int. emp. & ven. Vdalr. Zaf. in con. 12. pun. 2. dubitationis. ver. iam verò ne cui. nu. 75. Hier. Schurpf. in confi. suo 99. & con. 70. per totum. Sed quamuis hæc sit magis communis sententia. Ego tamēā prima tanquam æquiore, & conscientie minus scrupulosa in iudicando non arbitror esse recedendum.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An ex modicitate pretij cum pacto de retrouendēdo contractus venditionis præsumatur simulatus & pignoratitius? Respon. q. & in hoc articulo inter Doct. magna est controuersia. Nam q. prædicta duo non sufficiant ad probandū contractus simulationē, & q. sit iudicandus pignoratitius, nisi concurrat consuetudo fœnerarij, & q. sit solutus fœnerarij emptor tenet Arch. c. quia pleriq. 14. q. 3. lac. de Aret. & Sal. in l. emptione. C. plus vale. quod agit. Io. Andr. c. illo vos. de pign. Bal. c. 1. de scu. dato in vicem leg. commis. Eandē sententiam firmat Pau. de Ca. in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pe. Pe. de Anch. in c. ad nostram. ext. de empr. & vend. Et ita q. ista tria requirantur, & prædicta duo non sufficiant, dicit esse magis communem opi. Cæpola in suo tract. de simula. contrac. sub finem. & firmat Dec. in con. 167. ver. non obstat etiam. & in con. 308. vbi allegat Socin. in eandem sententiam. Et eam sequitur Gozad. in repe. l. 2. C. de pac. inter emp. & v. ver. tertio quæro. cum pluribus & Antiquis & Modernis per eum allegatis. Idem sequitur Cagnol. in d. l. 2. C. de rescind. vend.

Contrariam sententiam, q. scilicet ex pacto de retrouendēdo cum modicitate pretij contractus sit iudicandus fœneratitius, & illa duo sufficiant ad probandam simulationem, firmat gloss. in c. conquestus. ext. de vsur. & c. ad nostram. quam sequuntur ibi Doc. Hoff. Inn. Joā. And. & Panor. qui dicit hanc esse communem opi. Eandē sententiam sequitur Bal. Alb. de Rosa. Pau. de Cast. & Fulg. in l. emptione. C. plus vale. quod agit. Et ibi Alb. dicit hanc esse communem, & se ita obtinuisse coram magnis peritis. Et dicit Bar. in con. 51. vol. 1. q. ita consultit pluries in pluribus provincijs. Hanc quoq. communem esse opi. firmat Fulg. in d. l. emptione. Alex. in con. 46. vol. 3. Imo. in d. c. ad nostram. Goffr. in sum. sua. de pig. Spec. in ti. de vsur. & tenet Dec. confi. 167. Guido Papæ con. 180. Bertran. con. 111. in 3. vol. afferens hanc esse coramunem opi. Eandem firmat esse communem Tho. Ferr. in caut. 17. subdens hanc esse pro salute animæ & conscientie tenendā. Aimon Crauet. con. 156. nu. 8. Hanc quoq. dicit esse communem & saniorē pro conscientia Chassan. in consuet. Burgund. prout testatur Ferr. d. caut. Et pro hac sententia, q. scilicet ex pacto de retrouendēdo cum modicitate pretij non nisi pignus constitutum, & in fraudem vsurarum venditionem celebratam, præsumatur, dicit esse iudicatum Math. de Afflic. decif. 65. & 40. Et ab hac sententia tot ac tanorum Parrum tam Antiquorum quam Modernorum auctoritate & numero roborata tanquam magis communi & conscientie minus periculosa recedendum non est, vt c. 1. de decimis. Abb. c. sunt nonnulli. versic. tantorum paruum. 16. quæst. 1.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An venditor constituens se rem possidere nomine emptoris liberetur a reali traditione rei venditæ? Respon. Communis & vera assertio est, q. liberetur. nec poterit conueniri ad reale traditionem rei actione ex vendito seu empto, sed debet conueniri rei venditione, vel vti possidetis, ita tenet Bar. in l. ab emptione. per gl. ibi. ff. de pac. idem tenet gl. in A. uti. sacramenta puberum. ver. custodiantur. C. si adueri. ven. Et hanc sententiam sequuntur in d. l. ab emptione. Bal. Sal. Fulgo. & Ias. qui dicit q. ita tenent communiter Doct. Aret. & Pau. de Ca. in l. si mora. ff. sol. mat. Per constitutum enim transfertur dominium & possessio tam naturalis quam ciuilis, vt tradit Bart. in l. interdum. in prin. ff. de acqui. poss.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An venditio dicatur facta ad mensuram vel corpus, quoties actus incipit a corpore, adiecto mensuræ modo, & certis corporis limitibus, vt vendō fundum trium iugerum his circumscriptis limitibus? Respon. Diuersæ fuerunt sententiæ, namque censuerunt quidam esse ad mensuram factam venditionem. Panorm. c. per tuas. de donat. Alex. in addit. ad Bart. l. Julianus. §. si Titus. ff. de act. emp. Dec. confi. 500. nu. 15. & con. 347. Nico. Boer. decif. 50. nu. 5. & 6. Capy. in decif. 14. num. 2. Quidam contrarium asseruerunt, nimirum ad corpus factam fuisse venditionem. Anch. & Imo. d. c. per tuas. Pau. de Ca. l. 2. C. de peri. & commod. rei ven. Alex. con. 133. lib. 1. nu. 6. quorum opinio communis est, vt testatur Socyn. Junior, confi. 27. lib. 2. & tenet eandem in

confi. 43. eod. lib. Eandem firmat Carol. Ruin. con. 83. lib. 1. Bart. Socyn. con. vlti. lib. 3. Paris. in con. 64. nu. 55. lib. 1.

Sed quid si præcedunt cōsines, vt vendō talem fundum sic constitutum, qui est tot modiorum? Respon. Doctores concludunt, venditionem hoc casu ad corpus factam esse, Oldra. con. 197. l. in con. 79. lib. 1. & in l. si fundum. §. si libertus. ff. de leg. 3. Bal. l. Julianus. §. si Titus. ff. de act. emp. Pau. Castren. l. si duorum. in prin. ff. de act. empr. Math. de Afflic. decif. 68. Capy. decif. 14. num. 2. Fabia. trac. de emp. par. prin. 6. ver. circa quartum. Alex. con. 120. lib. 2. con. 133. nu. 6. lib. 1. Hanc dicit esse communem Didac. Couar. præc. quæst. c. 3. nu. 2. & tenet Socyn. Junior in con. 42. nu. 6. lib. 2. Utilitas huius inuestigationis est maxima, vt supra diximus, quia si venditio ad corpus facta est, venit omne id quod intra fines cōrinetur, licet mensuræ modum excedat, si ad mensuram verè mensuræ modus seruandus est.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, An venditio ad mensuram facta sit perfecta ante mensuram adhibitam? Respon. q. non ita est text. in l. quod sapē. §. in his. ff. de contrah. emp. Et ideo periculum ante mensurationem ipsius venditoris est, non emptoris, & procedit non tantum in rebus mobilibus, sed etiam immobilibus ad mensuram venditis, ita tenet Bar. l. si in venditione. §. 1. & ibi Doc. ff. de peri. & commod. rei ven. & in con. 108. incip. in quæstione domini Ciolī Alex. in con. 33. lib. 5. Curt. Junior d. §. in his. Capy. decif. 14. nu. 6. Pau. Paris. cum pluribus per eum allegatis con. 59. lib. 1. & hanc dicit esse cōmunem Didac. Couar. præc. quæst. c. 3. num. 6.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, Vtrum æstimatio rerum dotalium constituit in dubio emptionem & venditionem? Respon. q. sic, ita est text. expr. scilicet hoc probans l. quoties. C. de iure dot. & hanc sententiam tenet Bar. l. si vt certō. §. nunc videndum. ff. commod. Alex. con. 156. nu. 1. vol. 6. Socyn. con. 56. lib. 1. ver. septimus casus. Rube. con. 5. Socyn. Jun. confi. 1. 4. 1. lib. 1. And. Tiraq. lib. 1. de viroq. retrac. §. 1. gl. 14. num. 20. vbi communem dicit. Eandem dicit esse communem Dida. Couar. lib. præc. quæst. c. 2. §. in prin. Secus verò, quando ex pacto contrahentium expresso vel tacito apparet aliud eos egisse, text. est l. si æstimatis. ff. solu. mat. & tenent omnes, vt per Soc. d. con. 56.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Si dicatur, q. res restituitur soluto matrimonio eodem pretio, quo fuerit æstimata, nunquid censetur emptio & venditio? Respon. q. non, text. est expressus in l. si inter vir. & vxor. C. de iure dot. Æstimatio enim illa, cui pretium annexū, hoc operatur, quod res dotales æstimatæ, si extet soluto matrimonio, nec diminutæ sint, vxori restituantur, si verò deterior es factæ culpa mariti, æstimatio prædicta & præfinita soluitur, ita no. Bar. Bal. Sal. & Doc. post gl. & Cyn. num. d. l. si inter. & est communis, teste Couar. præc. quæst. c. 2. nu. 3.

Sed nunquid hoc casu maritus de omni culpa tenebitur? Respon. Licet maritus regulariter alioqui pro reb. dotalibus teneatur de dolo lata culpa & leui, non autem leuissima. l. etiam. §. 1. & ibi omnes Doct. ff. sol. ma. Tamen hoc casu etiam de leuissima teneri culpa, non tamen de periculo absque eius culpa vlla contingenti, notat glo. d. l. si inter. & ibi Sal. Socyn. con. 56. lib. 1. afferens opinionem glo. communiter receptam esse, Pau. de Ca. d. l. si æstimatis. ff. solu. matri.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Numquid æstimatio faciat emptionem, si adiecta sit clausula, vel pactum, q. soluto matrimonio res æstimatæ vxori, si exiterint, restituantur habitacione augmenti & diminutionis arbitratu boni viri? Respon. q. non, ita probat text. d. l. si æstimatis. ff. soluto mat. secundum Pau. de Ca. & alios, remanet enim soluto matrimonio dominium apud ipsam vxorem, eique si extant res illæ, restituendæ sunt, & peti poterunt etiam si apud tertium sine, vel iusta eius temporis æstimatio Pau. de Ca. vbi supra, Socyn. d. confi. 56. & est communis opinio Doct. & tenetur maritus de diminutione & interitu, etiam ob leuissimam eius culpam ratione prædictæ clausulæ.

QVÆSTIO XV.

QVÆRO, Quid si pretium sit minus iustum in æstimatione, an præsumatur nihilominus venditio? Respon. Vera est sententia, æstimationem rerum dotalium ita demum efficere venditionem, si facta fuerit iusto pretio, aliis secus. Ita tenet Bal. Sali. & Ias. l. ex conuentione. C. de pac. Bal. l. 1. q. 3. C. commod. post glo. l. 1. §. 1. ver. bagendo. ff. de superfi. Dec. d. l. ex conuentione. Eandem sententiam firmat Are. conf. 84. Barba. con. 19. lib. 4. Socyn. Jun. con. 141. lib. 1. vbi nu. 21. asserit hæc esse communem opinionem, quæ mihi quidem non videtur ita indistinctè intelligenda, sed ita demum, si diminutio iusti pretij fuerit maxima, & vltra dimidium.

CAPVT XIII.

LOCATIO,

SVMARIA.

XOREM soluto matrimonio teneri stare locacioni facte per maritum, sicut & pupillum colono, cum tutor locauit rem pupilli. q. 1.

Succesorem praelati, vel rectoris Ecclesie, non teneri stare locacioni per praelatum facte nomine proprio, & ad propriam utilitatem. q. 2.

Creditorum missum in possessionem ex primo decreto, teneri stare colono. q. 3.

Sterilitas quando dicatur contingere ad effectum remittendi pensionem. q. 4.

Inquilino alicuius domus remittendam esse pensionem propter pestem. q. 5.

An ob aliam causam, quam pestem, liceat inquilino absque pensionis solutione a contractu discedere. Ibid. ad fi.

QVÆSTIO I.

VAERO, An vxor soluto matrimonio teneatur stare locacioni facte per maritum? Respon. q. sic. Ita tenet Bal. in l. si filius familias. §. si vir. ff. sol. mar. & in l. 1. c. de iure fisci. lib. 10. l. subemus nulli. C. de sacros. eccl. Eandem sententiam firmat Ang. de Peru. l. emptorem. C. locati. nu. 2. sicut enim tutor cum locauit rem pupilli, pupillus finita tutela tenetur stare colono. Ita eodem modo vxor, cum maritus res dotales locauit, vt legitimus administrator rerum, & vxoris. Hanc opinionem tenet etiam Io. de Imo. in c. fin. nu. 9. ne praelati vices suas. Contrariam tamen partem tenet Bar. d. §. si vir. nu. 1. vbi dicit mulierem non teneri precise sed causatim tantum, vt quia tenetur de cautione, quam præstat marito vel eius heredi, quod facere tenetur, videlicet de indemnitate, ne ipse damnum sentiat, ex his, quæ constante matrimonio vt legitimus administrator gessit. Colonum tamen non datur exceptio, vel terentio. Eandem opinionem tenet Iac. de Arc. d. §. si vir. Sal. l. qui fundum. nu. 1. ff. locati. & in d. l. emptor. et ibi Cy. & Alb. nu. 1. Idem firmat Imo. d. §. si vir. nu. 7. & Cuma. Pau. de Ca. Roma. nu. 5. Et hanc opinionem dicit esse communem Carol. Molin. in consue. Paris. §. 30. q. 22. nu. 90. Dida. Couar. lib. 2. vari. resolu. c. 17. nu. 5. & tenet Io. Campel. in tract. de dot. q. 23. Steph. Aulfre. in decis. Tholo. 420. dicit tamen Alex. d. §. si vir. primam opinionem posse intelligi, vt loquatur de locacione ad modicum tempus, ad quam cum bona fide facta sit, mulier precise tenetur. Et eum sequitur Moss. nu. d. q. 22. nu. 92.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An successor praelati, vel rectoris ecclesie, teneatur stare locacioni per praelatum facte nomine proprio, & ad propriam utilitatem? Respon. Communiter ea approbata est sententia, locacionem finiri morte locantis, ita tenet gl. quam communiter sibi approbata testatur Abb. c. querelam. verb. terminum. in fin. ne praelat. vices suas. Hanc opinionem quoque tenet Ang. d. l. emptorem. nu. 3. Paul. de Ca. con. 2. nu. 3. lib. 1. Roma. d. §. si vir. nu. 2. & in con. 160. vol. 3. Eandem firmat Rota decis. 232. in nouis. Anch. in con. 16. Socy. con. 32. nu. 6. vol. 1. & con. 34. nu. 4. vbi dicit hanc esse communem opinionem. vol. 3.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An creditor missus in possessionem ex primo decreto, teneatur stare colono? Respon. q. sic. Ita firmat Bar. & communiter Doct. in l. diuortio. & l. filius familias. §. si vir. ff. sol. ma. Et eam dicit communem Iac. d. l. diuortio. nu. 74.

Viro que iure cautum est, colonis pensionem locacionis remittendam esse propter sterilitatem absque culpa ipsorum contingentem. c. propter sterilitatem. de locat. l. licet. C. eod.

QVÆSTIO IIII.

Sed dubium est quando dicatur talis sterilitas contingere, vt remissio pensionis fieri debeat? Respon. Doct. in hac quaestione varijs locis sunt. Quidam enim existimant id iudicandum iuxta vulgari opinionem, quam sententiam tenet gl. d. l. licet. vbi Sal. asserit eam esse communem. Et firmat Bar. l. si vno. ff. locat. Alex. cons. 3. lib. 1. & con. 107. lib. 3. nu. 18. Alij vero censuerunt id iudicis relinquendum esse arbitrio, cuius sententia auctores sunt Bal. l. 1. c. si aduer. v. emp. §. Barb. d. c. propter sterilitatem. Quod arbitrium tamen iudicis ex vulgari opinione, alijsque op. d. Doc. nostris traditis iustificari & instrui oportet, nisi enim iudici constituerit de damno, quod passus est colonus, commode arbitrari non poterit.

Alij vero existimant, sterilitatem contingere vt facienda sit remissio pro rata, eo casu, quando colonus non collegit tamen fructum

qui deductis expensis valeant dimidiam pensionis partem, itaque requirunt deceptionem vltra dimidiam, habita ratione pensionis conuentæ, ipsius temporis, & fundi sterilitate. Huius sententia auctores sunt Io. And. Panor. nu. 12. & alij, d. c. propter. Ant. de Bur. ibid. Alex. con. 307. nu. 13. vol. 3. con. 112. con. 2. vol. 1. Eandem firmat Bar. d. l. licet. Pau. de Ca. l. ex conducto. §. si vis. ff. locat. Ripa in tract. de peste. part. 2. num. 25. Et eam dicit esse communem Arc. con. 52. co. 2. l. u. d. Gozad. con. 74. col. Idem censuerunt esse, quando colonus non collegit dimidiam partem fructuum, qui ex fundo conducto colligi solent. gl. d. si vno. in prin. ff. locati. Bal. d. l. licet. Ant. de Bu. & Imo. nu. 15. d. c. propter. Alex. d. con. 3. & d. con. 107. nu. 15. Paris. d. con. 38. quam etiam communiter probatam esse sententiam firmat Ruinus con. 81. & cons. 87. lib. 1. Et hæc doctrina veræ & iustissimæ sunt, reiectis his, quæ tradit Bar. l. si merces. §. vis maior. ff. loca.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, Nunquid inquilino alicuius domus sit faciendæ remissio pensionis propter pestem, aut similem causam, cuius ratione vti non potuit domo conductæ? Respon. Recepta & communis est Doct. sententia, quod inquilinus possit domum conductam dimittere propter pestem, soluta pensione ad eum usque diem, quo abierit, nec teneatur pro eodem tempore, quo non potuit propter pestem domum inhabitare. Ita tenet Calde. con. 5. tit. locat. Fulg. l. si in l. §. si domus. ff. loca. & l. c. in plu. res. eo. tit. Baptif. de S. Seuer. l. diem functo. q. 40. Et ibi Curt. lun. ff. de offi. allef. Eandem sententiam firmat Socy. con. 44. vol. 1. Hipp. sing. 615. Ferro. in consue. Burdega. tit. 8. §. 3. Et eam dicit esse communem Ripa, de peste. 2. par. num. 8. Extra verò hanc causam non licet inquilino absque pensionis solutione a contractu discedere, Barb. d. c. propter. Ro. con. 431. Rip. d. 2. par. nu. 18. Licet Panor. d. c. propter. nu. 8. c. c. rariu sentiat, & Fulg. d. l. cum plures. & Hipp. sing. 615.

CAPVT XV.

COMPROMISSVM.

SVMARIA.

PROCVATOREM sine speciali mandato compromittere non posse. q. 1.

Si causa ex necessitate legis, vel statuti compromittatur, potest procurator compromittere sine mandato speciali. q. 2.

Compromissum annullari, ac tolli per mortem alterius ex compromittentibus, idque procedere etiam, si alter diuini morte sublatum sit. q. 3. & q. seq.

Compromissum factum in arbitratorem difficultus solui, quam factum in arbitrum. q. 4. ad fi.

Compromissum finiri altero ex compromittentibus moriente, etiam res sit indiuidua. q. 5.

A laudo arbitrorum conceditur reductio, seu regressus ad arbitrium boni viri, intra annos 30. quibus elapsis transit laudum in rem iudicatam. q. 6.

Iudicem rei conuenti, esse competentem iudicem reductionis: quibusdam tamen alter opinantibus, eo, quod reductio a laudo ad arbitrium boni viri, sit instar appellationis. q. 7.

Petio reductionis contra laudum, si enormis sit læsio, admittitur, non obstante renunciatione iuramenti, nec opus est, secundum iura absolutioe a iuramento, secus secundum Theologos. q. 8.

Iuramentum non extendi vltra intentionem iurantis, nec supplere consensum. ead. q.

Arbitrarius habens potestatem terminandi causam de iure, potest pronuciare secundum consuetudinem. q. 9.

Petens reductionem, nec probans in eo iudicio iniquitatem laudi, etiam cum partes compromiserunt expresse, stare laudo, nec petere reductionem sub certa poena, potest adhuc in isto iudicio, quo poena petitur, de iniquitate laudi probare. Nisi iudex expresse pronunciat iudicium esse iustum & æquum. q. 10.

QVÆSTIO I.

VAERO, An procurator possit compromittere? Respon. Communiter in eam iurum est sententiam, procuratorem sine speciali mandato compromittere non posse. De hoc est text. in c. per tuas. ibi Abb. in 2. notab. & Doct. communiter de arbit. l. procurator. ff. de procur. Et firmat Dec. cons. 60. in prin. Socy. cy. 18. ver. & ad compromittendum, vol. 1.

QVÆSTIO II.

Sed nunquid hoc habet locum in compromisso ex necessitate legis vel statuti? Respon. quod non, sed magis placuit, procuratorem stare Ratato

si iure vel lege, quod causa compromittatur, etiam sine speciali mandato compromittere possit. Ita firmat Alex. & communiter Moderni in lib. p. de pact. & in l. p. de trans. C. de trans. Et hanc esse communem opinionem testatur Robert. Marant. in spe. par. 4. dist. 14. nu. 4.

QVÆSTIO III.

Communis est conclusio, compromissum annullari per mortem alterius ex compromittentibus. Ita est text. in c. fin. de arbit. & l. diem proferre §. i. ff. eod. Et firmat Bart. l. qui liberis. §. hac verba. ff. de vulg. & pupill. Lanfranc. de Oria. in tract. de arbit. 3. q. 4. quæst. princ. Bapt. de S. Blasio. in suo tract. q. 2. Maria. Socin. in consi. 66. num. 10. volum. 1.

QVÆSTIO IIII.

Sed quæro nunquid hæc conclusio procedat, si alter ex compromittentibus sit mortuus ciuilitate? Respon. quod sic. Ita tenet Bapt. de S. Blasio in d. tract. q. 53. Egid. Bellamer. d. c. fin. num. 1. dummodo tamen eius bona sint publicata, seu confiscata. Ioan. de Imol. d. c. fin. num. 7. Bart. l. si quis arbitrari. in fin. num. 14. ff. de verb. oblig. vbi loquitur in compromisso facto in arbitratorem, quod difficilius soluitur, quam compromissum in arbitrum. Et eum sequuntur ibi Alex. laf. & Socyn. asserentes hanc esse communem opinionem.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, Compromissum est pro vna parte, si vnus ex illis moriatur & res sit indiuidua, An etiam finiatur compromissum? Respon. quod sic, & ita tenet Albert. Galeo. in tract. de arbit. Et hanc sententiam sequitur & firmat Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de arbit. §. finitur. nu. 2. Et tenet glo. d. l. diem proferre. §. i. verb. morte. Quam ibi sequuntur Bartol. Bald. & Doctor. Hanc opinionem tenet quoque Ang. de Perus. consi. 248. num. 1. Et eam dicit communem Marian. Socyn. iunior consi. 66. nu. 13. vol. 1.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, intra quantum tempus possit peti reductio ad arbitrium boni viri à laudo arbitratorum? Respon. In hac questione variantibus sententijs disputatum est, prout refert pro & contra Abb. Sicul. in c. quinquauallis. de iureiur. Verum communi & crebriori calculo ea approbata est sententia, quod possit haberi recursus ad arbitrium boni viri intra annos 30. quibus elapsis laudum transit in rem iudicatam, vt concludit prædictus Abb. Sicul. d. c. quinquauallis. Et hanc sententiam firmat Bart. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. Bapt. de S. Blasio in tract. different. inter arbitrum & arbitratorem. q. 84. Eandem sententiam sequitur Socyn. in consi. 220. vol. 2. Ang. in consi. 314. in princ. vbi dicit esse ius personale, idèoque non nisi 30. annorum spacio præscribi. Alex. consi. 95. vol. 2. col. fin. Dec. consi. 39. cum pluribus per eum alleg. vbi dicit hanc esse communem opinionem, & ita iudicatum esse testatur Mathæ. de Affli. & decis. 132.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, Coram quo iudice debeat peti reductio ad arbitrium boni viri? Respon. In hoc articulo variè loquuti sunt Doct. nonnullis existimantibus, quod iudex appellations à laudo debeat esse superior pronuncians laudum, & non actoris aut rei. ita tenet Ludo. Roma. in consi. 265. ex quo enim reductio ad arbitrium boni viri habet se ad ius appellations, sicut à sententia iudicis recurritur ad superiorem iudicantis, ita quoque ad superiorem laudantis recurrendum est. Alij verò contra censuerunt, iudicem cõpetentem reductiois esse iudicem rei seu conuenti, qui alius fuisse iudex causæ principalis. ita tenet Bart. in d. §. arbitrorum. Et sequitur præf. Papiens. in form. libel. quo agit ad poenam ex compromis. Alex. in consi. 131. in prin. vol. 2. Eandem sententiam firmat Socyn. in consi. 118. vol. 1. Abb. d. c. quinquauallis. de iureiur. Et hanc dicit videri magis communem Marant. in Spec. par. 6. Rubr. de appel. nu. 114. Et tenet Paul. de Castr. l. cum hi. §. trans. actione. ff. de transact.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An non obstante renunciatione admittatur petitiõ reductionis contra laudum iuratum. An verò requiratur absolutio à iuramento? Respon. Hæc quæstio mirificè controuersa est tam apud Antiquos, quam Modernos, vt per Specul. tit. de arbit. §. sequitur. vers. item quid si compromissum. Et Bar. d. §. arbitrorum. Verum pro concordia conclusiue dicendum est, secundum comunem receptamq. Doct. sententiam, quod si læsio inferatur in parua quantitate, valet renunctio, nec potest peti reductio, argum. a. i. prætor. §. quæstum. ff. de minor. Sin verò inferatur læsio in magna quantitate, & ita si læsio est enormis, vel enormissima, tunc renunctio non valet, etiam si sit iuramento vallata, quia habet in se conditionem, si ex ea non inferatur læsio magna, & semper iuramentum intelligitur si æquè arbitratus fuerit arbitrator. Præterea enormissima læsio non præsumitur cogitatas & iuramentum non extenditur vltra intentionem iurantis, nec supplet consensum, vnde non obstat iuramentum. Ita tenet Alex. in

consi. 131. vol. 2. Deci. consi. 11. vers. tertio principaliter. & consi. 60. Socyn. consi. 220. vol. 2. & con. 104. col. 4. vol. 4. præf. Papiens. in form. libel. quo agit ad poenam ex compromis. verb. nec reductio. Et hanc dicit esse communem opinionem Marant. d. Rubr. de appel. nu. 115. Et quod à tali iuramento non petitur absolutio, ex quo per iuratum non detegitur, vbi iuramentum non extendit se ad illud. Firmat quoque Ang. consi. 172. Potest tamen ad cautelam peti absolutio secundum Theologos.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An arbiter habens potestatem terminandi causam de iure, possit pronunciare secundum consuetudinem? Respon. quod sic, & ista est communis & recepta Doct. sententia, vt firmat Aldobr. §. ius autem. nu. 5. Instit. de iure natur. gent. & ciuil. & Abb. in Rubric. ex. de consuet. Eandem firmat Bald. l. illa institutio. ff. de hæred. instituen. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de arbit. §. excipitur. Et eam dicit magis communem laf. l. præscript. C. si aduersus vel vtilit. publ.

QVÆSTIO X.

Pone, factum est compromissum, in quo partes promiserunt expressè stare laudo arbitrari, & non petere reductionem sub certa poena. Certum est, talem promissionem intelligi, si arbiter iustè & æquè arbitratus fuerit, si pars petat reductionem, & ille coram quo petita est reductio, decidat laudum esse æquè latum, altera pars petat poenam, quæro. An in isto iudicio, in quo petitur poena, possit pars denudè probare de iniquitate laudi, non obstante, quod confirmatum sit per iudicem reductionis? Respon. Licet in hoc variè disputatum sit, vt per laf. in l. Iulianus. ff. de verb. oblig. vbi quatuor refert opiniones: Tandem tamen prævaluit Bartol. o. in l. Iulianus. ff. de condi. indeb. quam communi calculo viri iuris inter pretum approbatam esse firmat laf. ibi. Aut enim secundum eum iudex reductionis confirmat laudum a bitri, quia iustum & æquum est, & tunc si agatur ad poenam, pars à qua petitur, nõ poterit amplius probare, quia directè veniret contra sententiam reductionis. Aut iudex reductionis absolutè reum simpliciter nulla causa expressa, vel confirmat laudum arbitri, quia pars aduersa non potuit probare de iniquitate, & tunc quando petitur poena, poterit probari de iniquitate, quia tunc non denudetur contra sententiam. Hanc opinionem tenet idem Bart. in l. ex diuerso. §. i. ff. de rei vendic. Bald. sibi contrarius in l. qui cõ tui orib. in princ. ff. de transactio. Ang. d. l. Iulianus. & Raph. Fulgof. Imol. Paul. de Castr. communiter Moderni in l. qui Roma. §. duo fratres. ff. de verb. oblig. Panor. c. quinquauallis. de iureiur.

CAPVT XVI.

EMPHYTEVSIS.

SVM MARIA.

Ungenerali omnium bonorum obligatione, venire etiam bona emphyteuticæ contra sent. Lud. Roma. q. 1.

Emphyteutam finita emphyteusi, retinere seruitutes acquilatas, impensas & meliorationes, vel certe earum æstimationem. q. 2.

Emphyteutam alienantem partem emphyteuseos, irrequisito domino, non cadere à tota emphyteusi, sed amittere solum partem alienatam ad insar vassalli, seu feudatarii. q. 3.

Magnam esse cognationem, & affinitatem inter feudum & emphyteusim. ead. q.

Emphyteutam alienantem cura clausula semper saluo & reseruatõ assensu domini, & nõ aliter nec alio modo, nõ priuari iure suo. q. 4.

Emphyteutam propter cessationem in solutione canonis, postquam dominus declarauerit velle se rem cadere in commissum, ipso iure priuari feudo emphyteutico. q. 5.

Purgationem moræ, stricto iure non admitti, vbi propter non solutionem canonem, domino volente res emphyteuticæ, cecidit in commissum, æquius tamen esse, admitti. q. 6.

Emphyteutam ecclesiæ, vel priuati posse purgare moram, licet appositã sit in instrumento clausula, rato manente pacto, secus si iuramentum sit appositum. q. 7.

Emphyteusim ecclesiæ, de sui natura non transire ad hæredes extraneos, sed tantum ad filios & alios descendentes: Nisi aliud dicatur specialiter, & exprimat in legitima concessione. q. 8.

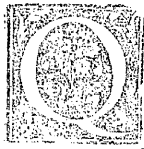
Emphyteusi minus solenniter concessa, pura, pro se & hæredibus, non intelligi, neq. contineri extraneos. ead. q. in fin.

In emphyteusi non habere locum ius accretendi, scilicet data & concessa pluribus simul, ab initio. q. 9.

Argumentum de emphyteusi ad feudum, & e contra valere. Maxime cum dispositio feudalis non est contra regulas iuris communis. Licet quidam dissentiant. q. 10.

QVÆ

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An in generali obligatione omnium bonorum veniant bona emphyteotica? Respon. Licet Lud. Roma. in l. si constante. in princ. ff. solut. matrim. existimet qd non obligentur bona emphyteotica tamen contraria sententia crebriori calculo recepta est, quam tenet ibi Bart. qd scilicet sub generali omnium bonorum hypotheca veniunt quoque bona emphyteotica, vt firmat ibi Alex. Eandem dicit esse communem Mathæ. de Afflict. in decif. 19. nume. 3.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An emphyteusi finita emphyteota perdat feruitutes acq̄uistas, impensas & meliorationes? Respon. Communis est conclusio, qd non perdat, sed potest eas vel earum æstimationem retinere, ita tenet Bald. & Doct. in l. senatus. §. Marcellus. ff. de legat. 1. & ibi in specie Lancet. Deci. Eandem sententiam firmat idem Bald. in c. 1. §. si vassalus. nu. 1. hic finitur lex. Paul. de Cast. Auth. qui rem. C. de S. S. eccl. & in con. 238. nu. 3. & 4. vol. 1. Iaf. l. 2. notab. 7. C. de rei vend. Mathæ. de Afflict. §. si vassalus. nu. 12. Alber. Bru. in tract. de augmen. con. clus. 20. Et eam dicit esse communem Deci. in consil. 508. Et hæc est veritas, quam vis contrarium consuluit Fulgof. consil. 9.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, Emphyteota alienans partem emphyteosis irrequirit domino, An cadat a tota, an verò amittat tantum partem alienatam? Respon. Verior & receptior est opinio, qd amittat partem alienatam, argumento sumpto a feudo ad emphyteosin, qd validum est secundum communem Doct. sententiam. Sunt enim eiusdem naturæ & conditio nis feudum & emphyteusis secundum Specul. tit. de feud. §. quoniam. vers. 40. in fin. Et æquiparantur secundum Bal. c. quæ in ecclesiarum. de consit. qd autem feudum non possit in totum deuolu, tenet glo. in c. 1. §. similiter. quib. mod. feud. amittit. Et hæc esse communem opinionem firmat Tho. Gram. decif. 49. nu. 2. & tenet Paris. consil. 14. num. 11. volu. 1. Raph. Cum. in l. quidam in iure. §. 1. de donat. Vbi dicit, qd non reperit aliquem tangentem in emphyteota, & qd ipse consuluit emphyteotam non perdere ius suum in parte non alienata, & est con. 99. vol. 5. Et hæc opinio communior videtur si auctoritates numerentur, quam vis non viderim aliquem expressè hoc attestantem.

QVÆSTIO IIII.

Sed quid, si in alienatione sit apposta clausula: semper saluo & re seruato assensu domini, & nõ aliter, nec alio modo? Respon. Crebrior est sententia emphyteotam virtute talis clausulæ non posse priuari iure suo. licet possessionem tradiderit, ita egregie disputando firmat Fel. in d. c. quæ in ecclesiarum. ext. de consit. Et hanc opinionem tenet quoque Bald. in c. 1. §. hoc quoque. de success. feu. Alber. in l. final. C. de iur. emphyt. idem firmat Iaf. in l. 2. C. eod. tit. vbi dicit id non procedere, si non simpliciter dicatur, saluo consensu domini, quia ista verba non releuant. Ita quoque tenet Bal. in c. 1. §. si. quæ fu. pri. cau. benef. amitt. Socy. in con. 2. Et hanc dicit esse communem opinionem Rip. lib. 3. respon. c. 1. nu. 3.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An emphyteota propter cessationem in solutione canonis cadat ipso iure a fundo emphyteotico? Respon. Magnusest conflictus Doct. in hoc articulo pro vtraque parte multa adducuntur, sed magis placuit emphyteotam non cadere ipso iure a re emphyteotica, sed ita demum si dominus declaret velle se, quod res incidat in commissum, namque tunc statim absque aliqua sententia declaratoria iudicis, ipso iure priuatur. Ita tenet Bart. in l. 2. C. de iur. emphyt. & ibi Iaf. dicit hanc esse communem opinionem num. 10. & 12. Alexand. in consil. 6. volum. 3.

QVÆSTIO VI.

Sed quæro, Nunquid res emphyteotica domino volente cadat in commissum absque moræ purgatione? Magna est controversia in qua variè locuti sunt interpretes, præsertim in emphyteota priuati, nonnullis existimantibus, quod absque moræ purgatione ob cessationem solutionis canonis intra triennium res emphyteotica domino volente incidat in commissum, vt firmat Alex. consil. 102. volu. 3. & Moderni. in d. l. 2. Et hæc est communior opinio, & ita iudicatum in consil. Neapol. restatur Mathæ. de Afflict. decif. 174. nu. 2. per text. d. l. 2. Alijs verò contra purgationi locum esse, quæ & mihi æquior videtur, propterea, quod moræ purgatio ex æquitate descendit, vt latius infra, cap. Mora. 9.

QVÆSTIO VII.

Sed quid si emphyteota ecclesiæ, vel priuati, dato quod ei quoque concedatur moræ purgatio, in emphyteotico instrumento appositæ clausulam: rato manente pacto, vel iuramentum, nunquid poterit mora purgari? Respon. in hac quæstione diuersæ sunt sententiæ, vt in c. 1. de mora. lib. 2. q. 2. 4. dicemus. Sed quod ad clausulam, rato manente pa-

cto. magis communis est, quod non operetur moræ purgationis exclusionem. Secus quod ad iuramentum, quod habet vim clausulæ specialis, & impedit moræ purgationem. I. si quis maior. C. de transactio. nib. Et firmat Bart. & Doct. in l. infulam. ff. de verborum oblig. & in l. si post res. & ibi in specie Bald. & Ang. ff. si quis caut. Licet quod ad primum, contrarium teneat Mathæ. de Afflict. in decif. 174. nu. 4.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An emphyteusis ecclesiæ de sui natura transeat ad extraneos heredes? Respon. Communis & recepta est Doct. sententia, quod solummodò transeat ad filios, & descendentes, & non ad extraneos, vt restatur Mathæ. de Afflict. in decif. 100. nu. 1. nisi hoc dicatur, quado legitime facta est concessio, sicut enim potest ecclesia in casu a iure permissio in totum alienare, & sic quod trahat ad extraneos heredes: ita quoque potest rem ritè & rectè in emphyteusim concedere, vt transeat etiam ad extraneos heredes, vt firmat Alex. in con. 9. vol. 2. & in con. 189. & consil. 383. colum. vol. cod. & consil. 91. vol. 1. cum pluribus per eum alleg. Hanc dicit esse comunem Por. Insit. de locat. §. adeo. Et hæc dicit esse veritatem Mathæ. de Afflict. in d. decif. 100. nu. 3. & ita iudicatum esse dicit in decif. 386. nu. 7. Hanc etiam opinionem vti verioiorem tenet Alex. in l. etiam. ff. solut. matrim. vbi 5. refert opiniones & tandem in hac refidet. Secus tamen est, quando emphyteusis cõcessa est minus solenniter pro se & heredibus. Namq; tunc indubitatum est, eam non transire ad heredes extraneos, vt firmat Curtius iunior in consil. 109. nu. 7. Et ita iudicatum esse dicit Mathæ. de Afflict. d. decif. 100.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An in emphyteusi locum habeat ius accrescendi? Respon. qd secundum communem & receptam Doct. sententiam reguli non habeat locum, vt firmat Alex. in l. si mihi & Titio. ff. de verborum obligat. & ibi Iafon nu. 10. Lãmãta tamen hanc conclusionem procedere, quando pluribus simul fuit concessa, secus quando vni scilicet patri recipienti pro se & filijs suis. Namq; tunc si pater decedat relicto filijs, qui successerunt ei, inter ipsos habet locum ius accrescendi. Ita consuluit Bart. in consil. 58. Et cum Bart. transeunt omnes Doctores communiter, vt restatur Iafon d. c. l. si mihi & Titio. nu. 12. Et hanc sententiam firmat Bald. & Salyc. l. 2. C. de iure emphyteutico. Alexand. consil. 21. nu. 5. volu. 5.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An valeat argumentum de emphyteosi ad feudum, & e contra? Respon. Communis est Doct. assertio, quod sit validum, maxime quando dispositio feudalis non est contra regulas Iuris communis. Ita probat glo. c. 1. verb. vtrumq; an agnat. vel filius. quam sequitur Alex. consil. 5. nu. 2. volu. 5. Titrac. in tract. de mor. 4. part. declar. 6. nu. 2. Carol. Molin. in consuet. Paris. §. 1. gl. 5. nu. 71. Euerhard. in loco a feud. ad emphyt. Et hanc dicit esse communem opinionem Socy. con. 167. nu. 24. vol. 2. Licet multi velint contrariè, vt per Mynsing. in obseruat. Came. imperial. Centur. 3. obser. 7.

CAPVT XVII.

EPISCOPVS.

SVM MARIA.

EPISCOPVM posse dispensare contra statuta synodalia, & tollere possit. q. 1.

Legatum non posse statuere contra canones, sed dispensare. ead. q.

Episcopum, etiã ex magna causa, necessitatis pura, vel vtilitatis, non posse dispensare contra concilium. Archidiaconi autem contrarium sententis opinionem sustineri posse, vbi concilium vel permittit dispensare, vel non prohibet expressè. q. 2.

Episcopum ex sententia Baldi, posse dispensare contra canones ex magna causa. ead. q.

Episcopum non posse statuere in præiudicium aliorum inferiorum. q. 3.

Episcopos an possit facere contra ius canonicum. q. 4.

Episcoporum constitutiones iuri civili aduersantes, non obligare. ead. q.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An Episcopus possit dispensare contra statuta synodalia? Respon. Innoc. in c. ad monasterium. nu. 4. de statu. mona. tenet qd sic. Eam sequitur Ioan. And. l. b. & in c. dilectus. de tempo. ordin. ibi Card. Zabarel. Ioan. And. in reg. cui licet. & reg. qui tacet. de reg. iur. lib. 6. Card. d. c. ad monasterium. q. 5. Gemin. & Philip. Franc. c. licet tamen. de elect. lib. 6. Hanc opinionem dicit communem tenere Doct. Fely. cap. at si clericus. §. de adulterijs. numero sexto. de iudic. Philipp. Deci. l. b. numero 98. Iafon. l. 1. §. fuit quæsitum. numero 9. ff. ad Trebel. Hanc quoque dicit communem Anto. de Rosel. in tract. de concil. in dubitatione, an in simplici beneficio, quod

quod habet ecclesiam parochialem annexam, episcopus possit in eo dispensare. nu. 20. Ratio, quia facilius est dispensare, quam constitutionem tollere. Nam legatus non potest contra canones statuere, tamen dispensare potest, sed episcopus potest tollere statum suum, ergo multo magis dispensare. Hanc opinionem dicit communem Petr. Rauen. in compend. iur. Canon. tit. de iudic. vers. sed solet dubitari. Lan. celo. Cahani. l. centurio. ff. de vulg.

Contrariam opinionem tenet Inno. sibi contrarius. d. c. dilectus. nu. 5. Archidia. d. c. licet canon. Zabarel. sibi contrarius. conf. 130. nu. 4.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An Episcopus ex magna causa necessitatis puta vel voluntatis possit dispensare contra concilium? Respon. Archidia. in c. licet canon. de elect. lib. 6. tenet quod sic. quem sequitur Hostien. cap. cum dilectus. de electio. Ita quoque tenet Abb. d. 5. de adulter. num. 9. d. cap. cum dilectus. c. si. de fili. presbyt. Eandem opinionem tenet Lambert. in tract. iuris patro. prim. part. 2. lib. artic. 19. q. 7. prin. num. 2. fol. 222. Bald. l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. vbi dicit Episcopum posse dispensare contra canones ex magna causa. Catellia. Corta in memorabil. verb. episcopus. Roma. singul. 492. Fel. ca. 17. fallent. de constit. quam limitationem intelligit tamen Arc. in d. 5. de adulteris. nu. 20. vbi de facili superior consulti non possit. Contrariam opinionem tenet Ioan. And. Anchar. in c. 1. de extat. & qualitat. lib. 6. Et ibi Domi. de S. Gemi. vbi volunt episcopum etiam ex magna necessaria & vtili causa non posse dispensare cum patente defectum ætatis in dignitatibus curatis propter concilium generale. Et contra Archid. esse communem Doct. opinionem firmat Domi. de S. Gemina. in d. c. licet canon. nu. 7. Eandem tenet Philip. Fran. d. c. 1. Ioan. Monachus cupientes. nu. 124. de elect. lib. 6. Et eam communiter tenent omnes Doct. d. c. cum dilectus. de elect. Puto tamen vtramque opinionem & communem, & Archidiaconi sustineri, quia communis loquitur in casu, quo concilium generale prohibet episcopis, & punit contra facientes, & liquet in c. cum in cunctis. §. clerici. de elect. Archidia. autem sententia loquitur quando concilium vel permittit dispensare, vel loquitur impersonaliter, nec vetando nec permittendo, nec imponendo aliquam poenam.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An episcopus possit statuere in præiudicium aliorum inferiorum? Respon. Abbas in c. vestra. de locat. tenet, quod non. nu. 2. quem sequuntur Doct. sibi communiter secundum Archidia. cap. 1. de consecrat. ibi Card. de turre cremata. Card. Alex. c. a nobis. el. 1. nu. 3. de sent. excom. Jo. de Imol. c. cum ecclesiis. nu. 26. de constit. Fab. §. sed quod principi. Instit. de iur. natur. Socin. consil. 272. nu. 8. vel. 2.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An Episcopus possit facere contra Ius canonicum? Respon. Hostien. cap. fin. de offic. Archid. tenet quod sic. Eam sequitur ibi Ioan. And. Cardin. Anto. de Burr. Eandem opinionem tenet Abb. c. cum dilectus. nu. 10. de consuet. vbi dicit constitutiones Episcoporum iuri canonico aduersantes non obligare, allegat Hostien. c. ex parte. de verbor. signific. non enim canones per episcopos euelli aut minui possunt, qui debent per ipsos obseruari. Hanc opinionem tenet Alber. de Rosa. in 1. par. statut. quæ sit. 6. l. 1. omnes populi. 2. lectur. nu. 11. ff. de iust. & iur. Paul. Paris. consil. 27. nu. 59. lib. 2. Barbat. consil. 21. vers. sed istis non obstantibus. vol. 3. Eam dicit esse communem opinionem Alex. l. 1. ff. quod quisque iur. & in consil. 106. nume. 2. volum. 2. Ang. §. ius civile. Instit. de iur. natur.

CAPVT XVIII.

CLERICVS.

SVMARIA.

CLERICVM vel Ecclesiam teneri ad collectas soluendas ratione possessionis æstimatæ & registratæ in libro communitatis, quæ ad clericum, vel ecclesiam peruenit, quocumque titulo. q. 1.

Si statuto cauereetur omnia prædia alicuius territorij debere tributaria esse, vt scilicet annuatim soluant certum quid communitati, clericos non teneri; contra sententiam Bartoli. q. 2.

Clericos in periculo imminentis belli teneri contribuere. q. 3.

Clericum non deponi propter fornicationem. q. 4.

Propter stuprum, & adulterium, deponi clericum. q. 5.

Clericum deponentem falsum coram iudice seculari, non posse puniri ab illo iudice, sed remittendum ad suum iudicem. q. 6.

Clericum in causa ciuili posse reconueniri coram seculari. q. 7.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, Iuris est, quod clerici & personæ ecclesiasticæ sint immunes à muneribus personalibus, nec tenentur soluere collectas. c. nō minus. de immu. eccles. An clericus vel ecclesia teneatur ad collectas soluendas ratione possessionis, æstimatæ & registratæ in libro communitatis, quæ ad clericum vel eccle-

siam peruenit quocumque titulo? Respon. Specul. in tit. de cleric. coniug. in 1. vers. sic. alij dicunt. tenet, quod clericus vel ecclesia tenetur soluere collectas per laicos imponendas, sicut sui antecessores, eam tenet Guido Papæ decis. 79. Lucas de Penna. l. fin. C. de exact. tribu. lib. 10. Contrariam tamē opinionem dicit esse communem Remigius de Coniug. in tract. de charit. subs. pag. 246.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Quid si esset statutum, quod omnia prædia alicuius territorij sunt tributaria, vt scilicet annuatim soluant certum quid communitati? Respon. Bart. l. rescriptum. §. si. ff. de muneribus & honoribus. nu. 5. tenet, quod tunc clerici teneantur, quem sequitur ibi Alex. in addit. hanc opinionem tenet Bald. l. fin. C. sine censu. num. 7. & con. 280. vol. 2. Anchar. c. 1. de immu. eccles. lib. 6. De eum Doct. per eum relatis c. eccles. sanctæ Mariæ. nu. 214. de constit. Mauri. in Rubr. l. vni. pag. 57. C. de mulie. lib. 10. Contrariam opinionem tenet Jacob. Burr. Authitem nulla. C. de episc. & cleri. Hanc opinionem dicit esse communem Fel. d. c. eccles. sanctæ Mariæ. nu. 76. Et eam dicit esse communem las. d. l. placet. 2. lectur. nu. 21. C. de sacros. eccles. hæc dicit esse veriorum opinionem Bald. d. con. 280. & Bart. opinionem esse falsam dicit d. l. placet. Eam tenet Abb. num. 13. & Ioan. de Imol. nu. 16. vers. an autem. c. fin. de vita & honest. cler.

QVÆSTIO III.

Sed quæro, quid ratione imminentis belli? Respon. Nicol. Bello. in consil. nu. 1. tenet, quod teneantur contribuere per c. peruenit. de iramuni. eccles. Ita tenet etiam Chassan. consil. 64. nu. 2. Mathæ. de Assis. c. 1. §. si de capita. qui cur. vend. Ioan. Mauri. d. l. vni. pag. 63. Paul. Paris. consil. 178. nu. 14. & 17. vol. 1. Carol. Ruin. consil. 219. vol. 1. nu. 12. Hanc dicit esse communem opinionem Curt. junior consil. 61. nu. 14.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An clericus deponatur propter fornicationem, aut concubinarum? Respon. Ioan. de Imol. c. vt clericorum mores. de vita & honest. cleri. tenet, quod non, quem sequuntur ibi Doct. Corset. singul. incip. fornicatio. Hanc opinionem dicit esse communem Bernard. de Luc. in pract. cap. 72. Eandem opinionem communem dicit Bemon. tract. de pub. concub. pag. 291. nu. 10. Eandem dicit communem post Doct. Felin. cat. si clerici. nu. 8. de iudic.

QVÆSTIO V.

Sed quæro, Quid si clericus fornicatus cum virgine vel nupta? Respon. Gl. in c. lator. 2. q. 7. tenet, quod tunc deponatur propter stuprum & adulterium, quam ibi sequitur Archidia. & Doct. Hanc dicit esse communem opinionem Pau. Crillan. tract. de poen. q. 7. nu. 2. Eandem dicit esse communem Bernar. de Luc. in pract. crim. c. 99.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Clericus deposuit falsum coram iudice seculari, qualiter debeat procedi contra eum per iudicē secularem? Respon. In hoc dubio varasunt opiniones. Prima opinio est gl. in l. nullum. C. de testib. vbi tenet, quod iudex laicus potest imponere poenam clerico falso deponenti coram se. Eam opin. tenet & sequitur Cy. Bal. & Sali. ibi. Secunda opinio est, Freder. de Sen. in con. 93. incip. factum tale est, quod videlicet iudex secularis non ad accusationem parte, sed extraordinarie ex officio in pecunia possit punire clericum, aliis debet remittere ad episcopum suum. Hanc opinionem tanquam æquiorē dicit tenendam esse Pe. de Anch. reg. ca. quæ 21. q. 1. Eandem opinionem tenet August. l. quoties. C. de iudic. & in l. si vacantia. C. de bon. vacant. Tertia opinio fuit Hosti. quod videlicet d. l. nullum. non extendatur ad clericos, & sic quod iudex laicus nec incidenter nec principaliter possit punire resem clericum deponentem falsum coram se. Hanc opinionem sequitur Ant. de Bu. Inn. And. in c. verum. de foro compe. Jo. Andr. c. at si cleric. de iudic. Canonistæ in c. dilectus filius. de poen. ca. 2. de crimi. fall. Et ita tenent ibi communiter omnes, vt dicit Math. de Assis. in decis. Neapol. 230. nu. 2. Eam quoque tenet Archid. c. presbyter. q. 6. Pe. de Anch. l. quoties. C. de iudic. Et sequitur Baro. l. diuisus. ff. de fals. Aug. in tract. malefic. verbo, falsario. ibi Aug. Arimi. in addi. vbi dicit ab opinione Bar. in iudicando non esse recedendum, quia est magis secura, quod ad conscientiam.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An clericus in causa ciuili, possit reconueniri coram iudice seculari? Respon. Gl. c. 1. verb. super suis. de iur. per. tenet quod sic. Et probatur per gl. in cat. si cleri. verb. non tenet. de iudic. Et ibi tenet eam Phil. Dec. nu. 25. Eam dicit esse communem Iac. de S. Georg. l. 2. §. sed si agat. nu. 4. ff. de iudic.

92 MICHAELIS GRASSI,
COMMVN. OPINIO.
LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.
MORA.

SVMARIA.

PRIMA quæstio dupliciter habet descriptionem morarum quarum utraque non caret difficultate. Vnam interpellationem sufficere ad constituendum debitorem in mora. q. 2. Interpellationem qualemcumque sufficere, quibuscumque verbis fiat, siue generalibus sine specialibus. q. 3.

- Moram semel commissam, per secundam interpellationem non purgari, aut tolli, contra sententiam Barro. q. 4.
- Pupillum non posse interpellari, neque per interpellationem absque tutoris autoritate in mora constitui. q. 5.
- Debitorem speciei post moram teneri ad periculum, & interitum rei. q. 6.
- Debitorem, specie post moram perempta, non teneri, si certo constare possit, eandem speciem etiam penes creditorem perituram fuisse. q. 7.
- Euentum diei non constituere debitorem in mora. q. 8.
- Diem tacitam a lege inductam interpellare pro homine, & constituere debitorem in mora. q. 9.
- Difficultatem non excusare debitorem quantitatis: Nisi difficultas non sit simpliciter quantitatis, sed ut speciei, aut oriatur ex superueniente aliquo casu. q. 10.
- Debitorem quantitatis, perempta quantitate, non liberari, siue in mora fuerit, siue non: Nisi etiam sit debitor quantitatis respectu certæ speciei. q. 11.
- Debitorem quantitatis in certa moneta, quæ post moram debitoris reproba facta est ex constitutione principis, non posse soluere in moneta antiqua: sed teneri de noua soluere, nisi in mora non fuerit, tunc enim & de antiqua potest soluere. q. 12.
- Debitorem generis, seu specie aliqua perempta, non liberari, nisi omnibus speciebus sublatis. q. 13.
- Genus in omni obligatione generali accipiendum, non generalissimum, vel subalternum, sed quod certos habeat & limitatos fines, vel a natura, vel arte. ead. q.
- Vbi promissio est nulla, ibi nec mora considerari potest, nec sequi liberatio. ead. q. in fin.
- Re post moram perempta liberari debitorem offerendo æstimationem: Nisi vltra æstimationem amplius interfit creditoris. Tunc enim & pro eo creditori tenetur. q. 14.
- Moram inducere delictum consistens in non faciando: Ideoque leuius puniri. q. 15.
- Moram commissam purgari posse per debitorem, æquitati consentaneum est. q. 16.
- Moræ purgationem, ut potest æquitate scripta nitentem non excludi statuto, quo cautum est, ut in causis decidendis rigor iuris seruetur. ead. q. §. ex hac communi.
- Æquius est moræ purgationem admitti, etiam stante statuto, quod instrumentum confessionatum habeat executionem paratam, ac si lata esset sententia. Nisi creditoris interfit. ead. q. §. secundò inferitur. & §. seq.
- Purgationem moræ cessare post litis contestationem. Item multo magis post sententiam. ead. q. d. §. secundò inferitur.
- Purgatio moræ locum non habet in promissione poenæ facta cum iuramento. q. 17.
- Iuramentum habere vim litis contestationis. ibid.
- Iuramentum in obligationibus facti, præcisè obligat ad factum. ibid.
- Moræ purgationem denegari in contractibus conuentionalibus, in quibus est expressa poena & dies: Nisi aut debitor veniat post modicum tempus, aut dies expressa sit incerta. q. 18.
- Moram purgari non posse facta executione ipso iure a lege, vel ab homine. q. 19.
- Moræ purgatio an locum habeat adiecta clausula, rato manente pacto. q. 20.
- Effectus clausulæ, rato manente pacto est, ut poena & fors simul peti possint. ead. q. in fin.
- Moræ purgationi locum esse, vsque ad litis contestationem: excepta stipulatione iudicatum solui. Item si mora in ipsa litis contestatione, vel post committatur. Tunc enim purgatio conceditur vsque ad sententiam. q. 21.

- Moram præcedentem purgari nouatione. q. 22.
- Moram non purgari per stipulationem inuicem, vel nullam. q. 23.
- Emphyteutam ecclesiæ cessantem in solutione canonis, posse moram purgare. Secus esse in emphyteuta priuati: Æquius tamen esse & humanius, ut & in hoc locum habeat, cap. poruit. ext. de locat. cum moræ purgatio infra modicum tempus denegari minimè debeat. q. 24.
- Cessante dispositione Iuris ciuilibus, recurrendum ad dispositionem Iuris canonici. ead. q.
- Modicum tempus quodnam dicatur quò ad purgandam moram, relinqui arbitrio iudicis. q. 25.
- Moram purgare intra modicum tempus posse vasallum, qui infra diem & annum inuestitura non petita, stricto iure feudum amisit, æquius esse. q. 26.
- Cessante dispositione Iuris feudalis, recurrendum ad Ius ciuile commune. ibid.
- Minorem conuentum ex contractu paterno restitui aduersus moram per ipsum ex iusta ignorantia commissam. q. 27.

QVÆSTIO I.

QVÆRO. Quid sit moræ? Respond. secundum Accur. in l. mora. ff. de vlt. quòd mora est, cum quis maior 14. annis, curatorem non habens, interpellatus per dici apposita lapsum, vel per eius, cui debetur denunciationem congruo loco & tempore factam, cum intelligat se debere, vel intelligere debeat, non soluit. Hæc definitio videtur desumpta ex l. quòd te. ff. si cer. per. l. h. definitioem tradit Alber. in suo lexico, scilicet, quòd mora est detrectatio solutionis ab adulto facta, per denunciationem, vel per dici lapsum nullo modo remissa ab eo, qui sciuit, vel nò potuit iuste ignorare. Et dicit Anron. Corset. in suo reper. ad Panor. verbo, mora. hæc descriptionem à Doct. communiter approbatam esse, in qua continetur utraque mora regularis & irregularis. Sed iudicio meo neutra harum definitionum tranlit sine difficultate.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An vna interpellatio sufficiat ad constituendum aliquem in mora? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, quòd sic, & eam tenet Bar. l. qui Roma. §. Sei. ff. de verb. oblig. quam sequuntur omnes ibi, Bald. Ang. Imol. Cuma. Aret. & Iaf. Et eam dicit communem Bauer. in suo tract. moræ. in princ. vers. secundò dicit. Et sequitur Ferret. & Romul. in tract. moræ. 3. par. num. 14. Eandem dicunt communem esse Moder. in l. insulam. ff. de verb. oblig. in l. quòd te. ibi Iaf. ff. si cer. per.

Amplia, ut hæc interpellatio extrajudicialis adeò requiratur, ut debitor non constituatur in mora etiam per libelli obligationem. Hanc dicit esse communem opinionem Croc. in l. si insulam. ff. de verb. oblig. Licet contrarium teneat solus Dec. d. l. quòd te.

QVÆSTIO III.

Sed nunquid qualiscumque interpellatio sufficiat, quibuscumque verbis fiat, siue specialibus siue generalibus facta? Resp. quòd sic, & est communis opinio ut restatur Iaf. l. si ex legati. nume. 15. & 16. de verb. oblig. Eandem dicit esse magis communem Alex. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit tibi Lud. Roma. & Iaf. num. 9. & seq. dicens à sententia Bart. non esse recedendum. Hanc tenet Bald. l. est qui duobus. §. 1. ff. de acquir. hæred. & Barr. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. eod. tit. Bald. l. quòd te. si cer. per. Dicit tamen Iaf. contrariam partem in puncto iuris esse veriolem, quam tenet Alber. de Rotat. dicens ita fuisse obseruatum, ut per verba generalia non fuerit introducta interpellatio.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, Vtrum debitor constitutus in mora, si denuò interpellatur à creditore, constituatur in mora? Resp. quòd non, sed mora eius purgatur. Ita tenet Bar. l. Aemilius. ff. de minor. & sequitur Doc. cõter ibi & in d. l. q. re. & d. l. si insulam. licet solus Iaf. teneat contrarium. Communem dicit Romul. 3. part. tract. de mora. nu. 47. Vbi ipse quoque inclinat in sententiam Iaf. tanquam veriolem, quam etiam tenet Deci. d. l. vinum. num. 14. & videtur mihi quoque æquior & verior.

QVÆST

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An pupillus possit in mora constitui per interpellationem absq̃ tutoris auctoritate? Respon. Diuersæ sunt opinionones. Quidam distinguunt inter proprium contractū pupilli, vt tunc non constituatur in mora, secus si obligatus sit ex facto auctoris, quia tūc potest interpellari absq̃ tutoris auctoritate, & moram committit. Ita tenet Ang. & Cuma. d. l. si ex legati. ff. de verb. obligar. pupillus enim defuncto succedens, debet vti iure defuncti: & sicut defunctus poterat solus interpellari, & ita pupillus.

Sed magis communis opinio est, in contrarium, q̃ indistincte pupillus non possit interpellari, & in mora constitui per interpellationem, sed requiritur auctoritas tutoris. Eam tenet Roma. Imo. Alex. d. l. si ex legati. Bauer. in tract. moræ. 3. par. Romul. 4. par. nu. 71. vbi dicit eam esse magis communem. Ratio est, quia pupillus non habet consensum, & per consequens non potest obligari: vnde sequitur, q̃ non possit constitui in mora, Nam sine actione nemo requiritur.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An debitor speciei post moram teneatur ad periculum & interitum rei? Respon. Communis est opinio, q̃ sic, & probatur expressè per tex. l. q̃ te. ff. si cert. peta. & eam dicit communem Ias. Socy. & omnes Moderni.

QVÆSTIO VII.

Sed nunquid hoc procedat, vt debitor in mora constitutus re perempta teneatur, si speciei peritura fuisset penes creditore? Respon. Diuersæ sunt opinionones glossarum & doctorum. Vna est Io. glossatoris, quem refert & sequitur Accur. in d. l. q̃ te. verb. detrimētum, q̃ videlicet indistincte teneatur, siue res sit peritura apud eum, cui debebatur, siue non. Et hanc esse communem opin. restantur ibi Bal. & Ang. Et eam tenent Ro. Pau. de Ca. Ang. Imo. & Alex. qui communem dicit, idem q̃ Ias. l. nemo. §. i. ff. de verb. obli. l. q̃ te. Bar. ibidem, qui licet distinguat: Tamen magis in hanc inclinatur partem. Eandem tenet Sali. ibi in iua reper.

Alia est opinio contraria Martini glossatoris, qui distinguit. An speciei peritura fuisset penes creditorem, necne. Hanc partē sequitur Raph. Cu. Fulg. & Ias. d. l. q̃ te. Socy. Aret. & omnes recentiores. Ita vt si nunc numerentur auctoritates, proculdubio sit magis communis & verior, pro qua textus est expressus l. si plures. §. si. ff. de pos. ad quem nulla data est realis responsio, & ipsa æquitas, vt in d. l. Possent tamen hæ opinionones non in cōmodè conciliari iuxta textus in quibus se fundant Doct. ex vtraq̃ parte, vt procedat opinio Martini eo casu, quo certò constaret, q̃ res esset peritura tam penes debitore, quam creditorem, vt si ratione naturali peritura fuisset. Imorte vel simili, vt patet in d. §. si. vbi Iurisconsultus considerat interitum rei naturalem. Sin verò non constet, vt quia casu fortuito peritura fuisset, tunc procedat opinio Ioannis & sequacium, ita tamen, vt habeatur ratio temporis, an intra modicum tempus vel longum interuallum perierit, ita q̃ ante casum contingentem creditor potuisset vendere, & pretium consequi, vti item si verberatum. §. fin. de leg. 1. sicut hæc latius declarant Doct. d. l. si plures. §. fin.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An euentus diei constituat debitore in mora? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, q̃ non, ita firmat Ias. l. si ex legati. nu. 11. ff. de verb. obli. & tenent post Bar. communiter omnes in l. quoties in die. ff. eod. tit. ibi Ias. nu. 2. non enim potest eodem tempore quis obligari, & in mora constitui. Eandem opinionē tenet Bar. post Cy. in l. minorum. C. de in se. resti. minor. & d. l. q̃ te. ff. si cer. pe. & dicit Bar. d. l. quoties. quod omnes ita tenent. Et dicit Alex. hanc esse communem, a qua in iudicando & consulendo non sit recedendum. Hanc quoq̃ tenet Ang. Imo. Pau. de Ca. d. l. quoties. Bar. l. ita stipulatus. q. 3. ff. de verb. oblig. Eandem dicit esse communem Sali. l. euictis. ff. de vsuris.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An dies tacita inducta ad interpellat & constituat in mora? Communis & recepta opinio est, q̃ sic, vt testatur Ias. in l. quoties. nu. 5. ff. de ver. obli. quam tenet Bar. l. ita stipulatus. q. 2. ff. de verb. obli. Bal. rub. C. de constit. pecu. q. 3. Quamuis contrarium, sed malè tenet Alb. de Rosal. 2. & l. 3. §. nunc de officio. ff. de eo quod cert. loc.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, Vtrum difficultas excuset debitorem quantitatis a mora? Respon. Doctores in hac q̃ sententijs variant. Vna est illorum, qui volunt debitorem excusari, & eam tenet Sal. Raph. cum Roma. & Aread. l. q̃ te. dicens. eam esse communem.

Alia est opinio contraria, quam tenet Bar. d. l. q̃ te. & ibi Ias. nu. 32. dicit eam esse magis communem, & Alex. Soc. & omnes recentiores,

Bauer. in tract. moræ. 3. par. Eandem dicit esse magis communem Ripa, d. l. q̃ te. nu. 52. licet contraria fortè fuerit communis vsq̃ ad tempora Alex. & dicit magis communem Fran. Purpur. nu. 38. in fi. d. l. & tenet ibi Cur. lun. nu. 87. Zaf. nu. 38. Iac. nu. 3. & eam dicit esse communem Bar. Socy. ibi, nu. 32. Lancelo. Dec. ver. in debitore autem quantitatis. Panor. c. breui. nu. 4. de iureiu. & ibi Ant. de Bu. Ethanc opinionem dicit esse communem Carol. Ruin. con. 150. nu. 3. vol. 1. Possent tamen hæ opinionones conciliari in spectis fundamentis vtriusq̃ partis, vt si loquamur in difficultate quantitatis non simpliciter, sed vt speciei, vt si debitor est in certa moneta, procedat opinio affirmatiua. Sin verò loquamur in debitore quantitatis simpliciter, & difficultas oritur ex casu superueniente, similiter locum habeat affirmatiua, aliàs si consideretur difficultas sine casu aliquo, procedat opinio magis communis, & hæc distinctio fundatur expressè textu. c. significante. de pigno. & est ex mente Doct. vt patet ex eorum allegatis.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, An debitor quantitatis, perempta quantitate liberetur? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, q̃ si sit debitor quantitatis simpliciter, teneatur indistincte, siue futuri in mora nec ne, eò, quia debitor est in genere, genus verò perire non potest. & est expeditum per tex. l. incendium. C. si cer. pe. Ias. d. l. q̃ te. nu. 14. & 15. communem dicit, & ibi recentiores omnes.

Limita hanc communem, vt non procedat, quando esset debitor quantitatis respectu certæ speciei. Nam que perempta illa speciei, liberabitur etiam a quantitate. Hanc opin. tenent Bar. d. l. q̃ te. Alb. Pau. de Ca. & Alex. Cy. Bar. & Bal. d. l. incendium. Bar. l. & si certos. ff. de ver. obli. Ang. Imo. & omnes Moderni in l. si ex legati. cod. tit. Et eam dicit esse communem Ias. d. l. q̃ te. nu. 15. licet contrarium teneat Raph. Ful. ibi, & Raph. Cuma. in l. Titia textores. §. si. ff. de leg. 1.

QVÆSTIO XII.

Sed pone, q̃ debitor est quantitatis in certa moneta, quæ reproba facta est, ex constitutione principis, nunquid debitor liberetur, perempta illa moneta, quia reproba facta est, an verò teneatur ad similem monetam? Respon. q̃ in hoc articulo est controuersia inter Doctores, tamen communis opinio, q̃ si debitor est in mora, non liberatur, nec potest soluere in moneta antiqua, sed teneatur de noua soluere, iuxta c. canonicis. de censibus. Ita tenet Bar. l. Paulus. ff. de sol. Fulg. & Paul. de Ca. d. l. q̃ te. Eandē tenet Ant. Bu. c. quanto. de iureiu. Per. de Ancho. Clem. beneficiorū. de deci. Secus si debitor non fuit in mora, quia tunc potest soluere de moneta antiqua, ita tenet Cy. Bal. Lud. Ro. in l. cum quid. ff. si cer. pe. & ibi dicit esse communiter approbaram Barro. d. l. quidnam Ias. nu. 27. Eandē tenet Alb. de Rosa. in tract. statu. in 1. par. q. 4. & in effectu Imo. & Alex. d. l. q̃ te. & d. l. Paulus. Et hanc dicit esse communem ibi Ias. l. q̃ te. nu. 16. & hoc secundo casu procedit doctrina Bar. ibi. Eandem opinionem tenet pract. Papien. in for. libel. actio. hypoth. ver. relaxandum iure pignoris.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An debitor generis, re aliqua preempta liberetur? Respon. Communis opinio Doct. est, q̃ liberatio non contingat, nisi peremptis omnibus speciebus, vt testatur Ias. d. l. q̃ te. nu. 18. & omnes Moderni. Debet autem hæc limitatio intelligi de genere, q̃ licet sit incertū, tamen limitatos habet fines a natura, vt est equus, bos, & similia, vel ab hominis arte, vt nauis, Ianx, scyphus, vel destinatione, vt fundi, vineæ & huiusmodi. Aliàs si de genere generalissimo, vel subalterno intelligatur, impossibile est, vt debitor in mora constituatur, Nam promissor animalis nullo modo tenetur & est nulla obligatio. Vnde succedit regula, q̃ vbi promissio est nulla, nulla considerari potest mora, nec liberatio contingere, secus si quis promissit equum vel lancē, quo casu in dubio videtur intelligere de equis, quos domi habet, quia tunc prædictæ res caderēt in obligatione, & in his mora debitoris, & ijs peremptis liberatio contingere possit, vt pulchrè aduertit Zaf. d. l. quod te.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An re preempta post moram debitor liberetur, offerendo æstimationem? Respon. Communis & recepta opinio est, q̃ liberetur æquè, ac liberaret se offerendo rem ipsam, antequam periret, vt firmat Romul. in tract. moræ. 4. par. nu. 162. Et eam tenet Bart. in l. insulam. q. 7. & sequuntur omnes Doct. Cum enim impossibile sit, vt res preempta tradatur, necesse est, venire ad æstimationem rei, propter naturæ impossibilitatem, & licet res sit in obligatione, tamē resoluitur in æstimationem. Intelligenda tamen est hæc communis Doct. sententia, vt licet debitor re preempta liberetur offerendo æstimationem, si tamen creditor possit prætereire inter esse, vltra æstimationem rei teneatur ad interesse, iuxta l. vinum. ff. si cert. pet.

QVÆSTIO XV.

QVÆRO, An mora inducat delictum? Respon. quod sic, ista est commu. opi. quam tenet gl. commu. approbata in l. si mora. ff. solut. mar. vt testatur Romul. d. tract. 5. par. nu. 163. Istud tamen delictum cōsistit in non faciēdo, ideoque leuius reputatur, quam quod consistit in faciēdo.

QVÆSTIO XVI.

QVÆRO, Vtrum mora comissa purgari possit per debitore nec ne? Respon. q. sic, & hoc concessum est ex æquitate quadam contra iuris ciuiliis rigorem, text. est de hoc clarus in l. si feruum. §. sequitur. ff. de verb. oblig. ibi de bono & æquo, & tenent Doct. communiter in d. l. si insulam.

Ex hac communi conclusione inferitur, moræ purgationem non cōcedi, stante statuto, quod in causis decidendis rigor iuris seruari debeat, ita not. Ang. in d. l. si insulam, & sequuntur Imo. Alex. & Iaf. alijque Doct. omnes, vt testatur Roma. in Rubr. de arbitr. Et q. hæc sententia non habeat contradictores, exceptis paucis recentioribus, dicit Romul. in d. tract. moræ. par. penult. nu. 168. licet ipse inclinet in contrariā partem, quæ & mihi videtur probabilior, iniquum enim esset statutū excludens moræ purgationem ex æquitate prouenientem. Præterea si hoc esset de mente statutum, vt æquitas excluderetur, illud intellegendum esse de æquitate in genere non de æquitate inclusa in corpore iuris, vt hoc casu.

Secundo inferitur, stante statuto, q. instrumentum confessionatum, siue Guarantigatum habeat executionem paratam, ac si lata esset sententia, purgationem moræ non admitti, ita tenent Ang. in d. l. si insulam, & sequuntur ibi Moderniores vt firmat Claud. de Seyfel. Eandē tenent Corn. consil. 14. i. incip. vltio themate. lib. 4. Si enim post litē cōtestatam non admittitur moræ purgatio, multo minus post sententiā concedatur. Præterea in illo instrumento est cōfessio solennis cum omnibus renunciationibus, ita quod omnis exceptio sublata sit, vnde sequitur etiam moræ purgationem denegari, quæ in æquitate fundatur, sicut & exceptio, & exceptio quoque appellatur.

Contrariam tamen opinionem, quod l. moræ purgatio non sit sublata, tenent Alex. Imo. & Lud. Roma. in d. l. si insulam. Eandem tenent Socyn. in con. 199. incip. in causa. Et eam dicit esse communē Romulæus, d. tract. par. penult. nu. 163. statuta enim debent intelligi, ne quis indebitè damnum patiatur secundum communem & receptam Doct. opinionem, vt testatur Iaf. l. fin. §. in computatione. numero 72. C. de iure delicti.

Prædicta conclusio tamen, quod mora possit purgari, procedit, ita demum, si creditoris non interfit, vt quia non sit passus damnum ex dilatione facta, ita tenent Bar. & Iaf. nu. 11. alijque omnes in d. l. si insulam, & est ab omnibus recepta opinio vt testatur Romulæus. d. tract. par. penult. nu. 187. Cum enim purgatio moræ fundetur ex æquitate, non debet in præiudicium creditoris, qui damnum ex mora passus est, concedi.

QVÆSTIO XVII.

Sed quaero. Si in promissione poenæ accedat iuramentum de non contrahendo, nunquid daretur moræ purgatio? Respon. Communis Doct. opinio est, quod non, vt testatur Alex. & Iaf. nu. 35. d. l. si insulam. Iuramentum enim habet vim litis contestationis, post quam nō admittitur purgatio moræ. d. l. si insulam. Præterea in obligationibus facti iuramentum præcise obligat ad faciendum, vt non succedat obligatio ad interese, vt tenent Roma. Alex. & Doct. communiter per gl. singularem in l. si pecuniam. ver. necesse. ff. de cond. ob cau. quam communiter approbatam dicit Iaf. in d. l. si insulam. nu. 35.

QVÆSTIO XVIII.

QVÆRO, An purgatio moræ concedatur in contractibus conuentionalibus, in quibus est expressa poena & dies? Respon. Diverse sunt opiniones in hoc articulo. Quidam voluerunt moræ purgationem non denegari, hanc opinionem tenent Petr. de Bella per d. l. si insulam; Andræ. de Pisis. Ang. Roma. & Fulgo. alijque plures relati per Alex. & Iaf. nu. 15. & seq. d. l. si insulam.

Contrariam opinionem tenent ibi Dyn. Bar. & reliqui, & gl. d. l. est post tres. ff. si quis caut. Et hanc dicit esse communem Alex. & Iaf. nu. 35. d. l. si insulam. Existimo tamen commu. opi. intelligendam esse, vt denegetur moræ purgatio post longum tempus. Secus si post modicum tempus debitor vellet moram purgare, quia hoc ei concedi debet, non obstante quod dies & poena sit apposta, de quo text. est expressus, cap. potuit. ext. locati. & ita procedat opinio contraria, Quando autem sit modicum vel longum tempus, arbitrio iudicis relinquatur.

Limita quoque communem, vt non procedat, quando dies est expressa incerta, vt promitto sub poena, quod Titius rati habebit, cum erit legitima ætatis. Hanc opinionem tenent Bald. & Salyc. l. si pacto quo poena C. de pact. Alex. d. l. si insulam ibi Barr. Et eam dicit communi-

ter receptā idem Alex. in l. quoties in diem. ff. de verb. oblig. Quando enim dies incerta est, debitor admonendus est ad hoc, vt in mora constituitur, quod secus est, quando dies est certa. Ideoque impuniti non debent debitori, propter diæ incertitudinem.

QVÆSTIO XIX.

QVÆRO, An mora purgari possit, quādo executio facta est ipso iure à lege, vel ab homine? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, quod non, vt testatur Romul. d. tract. moræ. dicens omnes Doct. ita tenere in d. l. si insulam. Eandem tenent Calca. consil. 16. col. 10 Crauet. con. 166. & probatur expresso text. l. si cui. de leg. 2. Eandem dicit esse communem Iaf. l. si quis maior, nu. 26. el. 2. C. de transact.

QVÆSTIO XX.

QVÆRO, An admittatur purgatio moræ, si adiecta sit clausula, rato manente pacto? Respon. ista est quæstio difficilis. Petrus de Bellapert. quem sequitur in d. l. si insulam, & d. l. si pacto, tenet, quod moræ purgatio non concedatur. Eandem tenent Saly. ibi. q. 18. Ang. ibi contrarius. d. l. si post tres dies, & ibi Fulg. Eandem in puncto iuris sibi magis placere dicit Iaf. d. l. si insulam. nu. 28.

Contrariam opinionem, q. talis clausula non impedit moræ purgationem tenent Bar. in d. l. si insulam, & ibi Ang. Imo Cuma. Paul. de Cast. & Alex. qui communem dicit, Ang. l. cum stipulatus sum mihi. ff. de verb. oblig. Eandem dicit esse communem Crot. d. l. si insulam. nu. 60. Namque effectus huius clausulæ non est, q. moræ purgatio denegetur, sed vt promittens pareat promissioni, & vt poena & fore simul peti possint, quod de iure aliis non conceditur.

QVÆSTIO XXI.

QVÆRO, Quamdiu concedatur moræ purgatio? Respon. vsque ad iudicium, siue litis contestationem cōcedi moræ purgationem, post iudicium verò acceptum denegari, hoc est expeditum per text. d. l. si insulam, ibi Bar. Iaf. nu. 8. & 24. & Doct. communiter.

Limita hanc communem, vt non procedat in stipulatione delictato soluendo, quæ continet clausulā de defendendo. Namque ibi admittitur moræ purgatio post litē contestatam, vsque ad sententiā, ita tenent Bar. d. l. si insulam, & ibi dicit eam communem Iaf. nu. 31.

Item limita communem, vt procedat, quando mora præcessit litem contestatam, secus si in ipsa litis contestatione, vel post contrahendum, quia tunc purgatio conceditur vsque ad sententiā, ita probat textus in l. si maior. el. 1. C. de transact. vbi facta transactio post litē contestatam super actione principali, promittens si fuit in mora, potest soluere promissum in transactioe vsque ad sententiā, & sic purgare morā. Hanc opinionem tenent Bar. Ang. Imo. Cuma. Alex. Iaf. & Doct. in d. l. si insulam, Bar. & Ang. l. qui fide. ff. de transact. Bar. in d. l. si maior, & ibi Iaf. dicit eam esse communem. nu. 3. Licet contrarium tenent Lud. Rom. d. l. si insulam, Fulg. in d. l. qui fide. Pau. de Cast. in d. l. si maior.

QVÆSTIO XXII.

QVÆRO, An nouatio purget moram præcedentem? Respon. q. sic, vt est text. expressus in l. scire debemus, ibi Bar. Iaf. num. 4. & Doct. communiter. ff. de verb. oblig. vt testatur Romulæus. d. tract. de mora. 4. part. num. 156. Quod tamen intellige secundum Doct. ibi, si res extet, ita quod obligatio fieri possit, & per consequens mora purgari.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, An stipulatio inutilis vel nulla purget moram præcedentem? Respon. quod non, & est communis opinio, vt testatur Iaf. d. l. scire debemus §. fin. num. 6. & 7. licet contrarium teneat Raph. Uma. Per actum enim nullum non potest sequi actus validus.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, Vtrum emphyteuta, qui cessauit in solutione canonis, possit moram purgare? Respon. In emphyteuta ecclesiæ nulla est dubitatio apud Doct. quin moram possit purgare infra modicum tempus, vt est textus expressus in cap. potuit. ext. locati. Sed in emphyteuta priuato magna est disputatio, vt per Iaf. in l. 2. num. 73. C. de iure emphyt. Communis tamen & crebrior sententia est, dispositionem d. cap. potuit, nō habere locum in priuato emphyteuta, vt testatur Fran. Ripa. d. l. si insulam, num. 38. quam etiam tenent Iaf. vbi supra. Mihi tamen semper placuit opinio contraria, cum de iure Ciuili hic casus clarè decisus non sit, quo casu recurritur ad dispositionem iuris Canonici, & hoc maxime in hac materia nostra purgationis moræ, quæ ex æquitate descendit, cui maxime innititur ius Canonicum. Ad contrariæ opinionis omnia fundamenta facilis est responsio, non denegari moræ purgationem infra modicum tempus, vt patet expressè in d. cap. potuit, & l. sed, est post tres. ff. si quis caut.

QVÆSTIO XXV.

Sed quaero, Quando dicatur infra modicum tempus fieri? Respon. quod istud relinquatur iudicis arbitrio, & hæc est communis opinio, vt attestatur Fran. Rip. d. l. si insulam. nu. 35. Dec. in consil. 139. nu. 7.

QVÆST

QVÆSTIO XXVI.

QVAERO, An idem dicendum sit in vasallo, & An vasallus nõ petens inuestituram infra diem & annum, quo casu cadit à iure feudi, possit moram purgare? Respon. In hac q. Doct. sententijs variant. Vna est illorum, qui volunt moram purgari non posse, & hanc tenet expressè Bal. c. 1. quo tempore miles. in vlib. feud. & ibi Aluarot. Mart. Lauden. idem Aluarot. c. 1. quæ sit pri. caus. benef. amittit. Iacobi. de S. Geor. in tract. feud. ver. qui i. dem. nu. 3. vbi dicit, quòd hanc sententiam sequantur ceteri Doct.

Contrariam opinionem tenet Iacob. Artizo. in sum. tit. quib. mod. feud. amitta. per d. c. potuit. Et hanc dicit æquior em esse Præpos. d. c. 1. quæ fuit pri. cau. idem quæ Bal. d. c. 1. quo tempore. mil. Eandem sententiam dicit verior em esse, & æquior em, iustam & rationabilè Matth. de Afflic. d. c. 1. quæ fuit pri. cau. Et eam tenet Socy. con. 115. nu. 21. lib. 2. Et hæc sententia mihi magis placet, & si casus mihi contingeret, ita consulere & iudicare. præsertim cum hoc de iure feudorum non sit decisum, quo casu recurritur ad ius Romanorum, & certum est, de iure communi semper concedi moræ purgationem infra modicum tēpus. Et facile per hoc responderi potest ad fundamenta contraria Bal. di, vt patet in præced. q. maximè, cum ex causa non petitæ renouationis inuestituræ vasallus non cadat ipso iure à feudo, sed requiritur sententia declaratoria secundum magis communem & receptam Doct. opinionem, vt testatur Socy. Jun. con. 115. nu. 21. lib. 2. Non tamen placet mihi sententia Matth. de Afflic. & Socy. qui vasallo concedunt tēpus vsque ad litem contestatam, quòd iniqum est, sed infra modicū tempus non denegari existimo, vt supra dictum est.

QVÆSTIO XXVII.

QVAERO, An minor conuentus ex contractu paterno restitua tur aduersus moram contractam per ipsum ex iusta ignorantia? Respon. quòd sic, sicut etiam maiores ex clausula generali restitui consue runt. Ita tenet Speculator tit. de loca. §. nunc aliqua. 15. & 16. q. quem se quitur postrelatas omnium opiniones Ias. l. 2. C. de iure emphyt. Et hanc dicit communem opinionem Gram. decif. 52. nu. 5. cum pluribus per eum alleg.

CAPVT II.

FEVDVM.

SVMARIA.

- I**BRVM feudorum esse authenticum, ita vt possit ad decidendas causas allegari. q. 1.
Iura feudorum extendi etiam ad personas ecclesiasticas. quæst. 2.
Feudum esse contractum nominatum. q. 3.
Feudum, licet nouum sit, si tamen conferatur tanquam feudum antiquum, paternum, autum, vel proauitū, assumere naturam & qualitatem feudi antiqui. & c. q. 4.
Prælatum posse res ecclesiasticas, antiquitus in feudum dari solitas, concedere in feudum, tam consanguineis & affinibus suis, quam extraneis. q. 5.
Vasallum cessantem per triennium à solutione pensionis, feudo non priuari. q. 6.
Inuestituram præsumi ex sola possessione annali. q. 7.
Bona feud. in generali omnium bonorum obligatione non venire. Item feuda nec generaliter, nec specialiter, nec tacite, nec expressè obligari posse. q. 8.
Monachum succedere in feudo, & retinere feudum, cuius natura sit talis, vt seruitium pro eo debitum æquè præstari possit per monasterium, ac poterat per ipsum vasallum, quòd tamen ita accipiendū, scilicet, non quòd ad dominium & perpetuū, sed quòd ad commoditates. & ad dies vitæ vasalli, seu quòd ad vsum fructum. q. 9.
Feudum non posse alienari à vasallo, sine consensu domini. q. 10.
Feudum alienatum non præscribi, etiam longissimo tempore. ibid. §. amplia.
Partem feudi alienatam amitti, & reuerti ad dominum, partem non alienatam non amitti. q. 11.
Feudum in dorem dari non posse sine consensu domini. q. 12.
Feudum non posse à vasallo locari ad longum tempus. Et quæ sit huius ratio. q. 13.
In locatione feudi, longum tempus, dici spatium decem annorum. quæst. 14.
Feudum pignori vel hypothecæ dari non posse sine consensu domini. q. 15.
Alienatam priuari feudo, ipso iure. q. 16.
Alienans, hoc modo, saluo & reseruato cōsensu domini, nihilominus

- priatur: Nisi alienauerit hac conditione, non aliter, nec alio modo. q. 17.
Vasallum, feudo post alienationem recuperato, non euitare peccnam priuationis: Nisi traditione possessionis nondum secuta. q. 18.
Vasallum alienatam feudum propter necessitatem aliquam, non excusari. q. 19.
Vasallum posse alium de feudo subinfeudare. q. 20.
Feudum alienatum à vasallo, sine consensu filiorum, vel agnatorum, posse ab ipsis reuocari. q. 21.
Feudum à vasallo alienatum, reuocari posse à filijs & agnatis, etiã post alienationem factam conceptis & natis, siue alienatio facta sit in extraneum, siue etiam in agnatum remotiorem. q. 22.
Feudum à vasallo alienatum in vnum aliquem, ex pluribus agnatis pari gradu distantibus, pro parte debita & æquali, reuocari à cæteris æquè proximis. q. 23.
Feudum reuocari ab agnatis, indistinctè, siue alienatum sit legitime, siue illegitime. q. 24.
Filium, vel agnatum, etiam heredem alienatoris existentem, feudum, sine consensu suo alienatum posse repetere, si sit ex pacto & prouidentia. Idem quæ esse in feudo hereditario illegitime alienato. q. 25.
Feudum hereditarium mixtum, id est, pro se & filijs & hæredibus receptum, ad hæreditatem cum beneficio inuentarij reuocari posse. Atqui aliud esse in feudo simpliciter & merè hereditario. Hic enim nec confiscationem qui dem inuentarij, aliquid prodesse. ibid.
Confiscationem inuentarij conferuare ad eunt omnia iura sua & actiones, perinde ac si non adiuisset. ibid.

QVÆSTIO I.

QVAERO, An liber feudorum sit Authenticus, ita quæ possit allegari ad decidendas causas in iudicijs? Respon. quòd sic, quòd ad leges imperatorum, quæ continentur in isto libro. Sed dubium est, quòd ad definitiones cõpilarum Oberti & Gerardi, quorū authoritas cum sit probabilis tantum, nec conferat authoritatem legis condendæ habuisse, dicendum videretur, illas definitiones legum vigorem non obtinere. Communis tamen opinio in contrarium viget, quòd scilicet totus liber sit authenticus, vt firmat Alber. de Rosar. in rept. iur. Cano. verb. feudum. Ias. in prælud. feud. q. 1. Eandem dicit communem idem Alber. in l. de quibus. ff. de leg. Iaco. de Beluis. c. 1. §. si. de his qui feu. dare poss. Vbi dicit quæ ita tenent omnes Doct. tam citramontani, quam vltimontani. & Glo. tam iuris ciuilibis quam Canonici. Pro qua opi. facit, quæ iste liber fuit obseruatus pro authenticis tanto tempore, cuius in contrarium non extat memoria, quæ tempus habet vim constituti & priuilegij.

QVÆSTIO II.

Sed nunquid extendatur illa iura feudorum etiam ad personas ecclesiasticas? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, quæ sic, vt late firmat Ias. in prælud. nu. 5. Marant. in Spec. 3. par. nu. 93. Mart. Lauden. in proem. feud. Bal. c. ceterum. de iudi. Aluarot. c. 1. in prin. de his qui feu. dare.

QVÆSTIO III.

QVAERO, An feudum sit contractus nominatus? Respon. Bal. l. i. c. 1. C. quan. lice. ab epi. tenet, quæ sit contractus in nominatus, ex quo non parit actionem nominatam secundum nomen contractus, sed vel conditionem ex l. vel consuetudine, idem tenet in rubr. C. de permu. Contrarium tenet Bar. in iur. gentium. §. quiniū. ff. de pact. cuius sententiam communi calculo approbatam esse firmat Ias. l. 2. nu. 34. C. de iure emphy. Curt. in tract. feud. par. 1. q. 9.

QVÆSTIO IIII.

QVAERO, Si in inuestitura dicatur, feudi noui, quòd sit, vel cõferatur tanquam feudum antiquum, paternum, autum vel proauitū, An feudum quòd est nouum, assumat naturam & qualitatem feudi antiqui? Respon. Diuersæ sunt sententiæ. Nam quædam aliqui existimant tale feudum non assumere naturam, & qualitatem feudi antiqui. Oldrad. in cons. 177. incip. factum tale est, quidam nobilis. & ita determinatum esse firmat Alb. de Rosar. in suo dictionario, verb. nouum.

Alij verò contrā censuerunt, & illorum opinio crebriori calculo approbata est, vt dicit Ias. in prælud. feud. nu. 90. & ita tenet Bal. c. 1. de aliena. feud. pat. & in c. 1. An agnatus. Aluarot. c. 1. de vasal. decrep.

QVÆSTIO V.

QVAERO, An prælatus possit res ecclesiasticas in feudum concedere? Respon. licet Doct. variè loquuti sint: Tamen communior & verior est sententia, quòd prælatus possit in feudum rem antiquitus solitam in feudum dari, non solū extraneis, sed etiam consanguineis suis, & affinib.

QVÆSTIO XVIII.

QVAERO, Nunquid feudatarius si post alienationem recuperaverit feudum, evitet poenam privationis? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, quod non. De quo est text. in c. 1. quid iur. sit si vasal. post alie. fact. & ibi Doct. tenent communiter, ut attestatur Pet. d. Duen. in tract. regula. reg. 4. o. ampli. 13. Tiraq. in tract. de iure constit. 2. par. ampli. 26. nume. 1. Curt. Jun. tract. feud. 4. part. nume. 13. Intelligent tamen prædicti Doct. hanc opinionem procedere, quando Vasallus recuperaverit feudum postquam fuit traditum, secus si recuperaverit ante traditionem possessionis factam, quia tunc excusatur.

QVÆSTIO XIX.

QVAERO, Nunquid excusetur vasallus, si alienet feudum propter aliquam necessitatem? Respon. quod non. Ita tenet Bal. c. 1. in principio olim feud. poterat alie. & ibi communiter sequuntur Doct. ut testatur Pet. d. Duen. d. reg. 40. ampli. 14. & sequitur Curt. Jun. in tract. feud. 4. part. num. 107.

QVÆSTIO XX.

QVAERO, An vnus vasallus possit alium vasallum in feudare de feudo, quod ipse habet & recognoscit a domino? Respon. quod sic. Ita tenet glo communiter approbata in c. 1. §. præterea de capitu. Corradi. ut testatur idem Duennas. d. reg. 40. limitat. 1. Eandem opinionem tenet glo. & ibi omnes Doct. d. c. imperialium. & tenet & sequitur Ioan. Scarampis in consil. 111. numer. 1. inter consil. Bruni Gozad. con. fil. 62. numero. 5. Et eam dicit esse communem Curt. d. tract. feud. 4. par. numero 83.

QVÆSTIO XXI.

QVAERO, An feudum a vasallo sine consensu agnatorum alienatum per agnatos repeti possit? Respon. quod sic, ita probat text. expressus in c. 1. §. Titius filios. si de feudo defectu contem.

Amplia hanc communem, ut non tantum per agnatos, sed etiam per filios alienatoris repeti possit. d. §. Titius.

QVÆSTIO XXII.

Sed quid si filij alienatoris sint concepti & nati post alienationem feudi factam? Respon. quod nihilominus possint reuocare, ita tenet Andr. de Iern. c. 1. §. hoc quoque. num. 9. ibi. Aluarot. Præpos. num. 6. & Frider. Schenck. numer. 2. de success. feud. Hier. Schurff. consil. 82. numer. 5. lib. 2. Andræ. Tiraq. in tract. de viroque retract. 1. par. §. 1. glo. 9. num. 90. Aluarot. d. capit. 1. §. Titius. num. 6. & ibi Præpos. num. 3. Et hæc est communis opinio secundum præfatos Doct.

Amplia secundò hanc opinionem, ut procedat siue alienatio facta sit in extraneum, siue agnatum remotiorem. Nam que agnatus proximior talem alienationem potest reuocare. d. c. 1. §. si Titius. & ibi Doct. communiter. Aluarot. Præpos. & alij, ut testatur Curt. Jun. d. tract. feud. 4. par. numer. 146. Carolus Ruin. consil. 8. numer. 4. lib. 1.

Amplia tertio, ut procedat, si vasallus feudum consentiente proximior in remotiorem agnatum alienet. Nam que illi agnati, qui sunt mediij gradus inter remotiorem & proximior, feudum alienatum repetere possunt, ita tenet Cardinal. Alexandr. d. c. 1. §. Titius. Iacob. de S. Georg. in tract. feud. verbo, & cum pacto. el. 2. num. 32. & 33. Andræ. Tiraq. in tract. de viroque retract. 1. par. §. 26. glo. 2. nume. 3. Hanc dicit esse communem post prædictos Doct. Curt. Jun. d. 4. par. nume. 149. Et eam tenet Bald. d. c. 1. de alie. feud.

QVÆSTIO XXIII.

QVAERO, Nunquid, si vasallus feudum integrum alienet in vnum ex pluribus æquali linea ipsi consuetis, alij agnati æque proximi possint feudum alienatum pro portionibus ad ipsos spectantibus reuocare? Respon. Verissima mihi videtur sententia, quod possint repetere, nõ aliter. ac si in remotiorem alienatio facta sit, eam ob causam, quod is, in quem alienatio facta est, quod ad portiones aliorum agnatorum eiusdem gradus agnatum quoque remotiorem dicit, ut not. Bald. c. 1. nu. 7. de alienat. feudi pater. Vnde sicut reuocatio conceditur facta alienatione totius feudi in remotiorem, ita quoque in alienatione partis concedi debet arg. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. non tamen reperio ab aliquo factum.

QVÆSTIO XXIII.

QVAERO, An agnatus indistinctè possit feudum reuocare, siue alienatū sit legitimè siue illegitimè? Respon. quod sic, & est communis opi. ut firmat Curt. Jun. 4. part. conclu. 4. & Fran. Sonsbeck. in tract. feud. part. 13. numero 77. licet ipse amplectatur contrariam partem, & velit feudum illegitimè, id est, sine consensu domini alienatum, non agnatis deferri, sed domino feudi applicari. Pro hac sententia est text. expressè hoc decidens in capit. 1. §. porro. qualiter feud. olim. & eam tenet Mar. de Affict. capit. 1. §. hoc quoque, numero 10. de success. feud.

QVÆSTIO XXV.

QVAERO, An filius vel agnatus etiam hæres alienatoris sine consensu suo alienatum feudum possit repetere? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, quod si feudum sit ex pacto & providentia, reuocare possit, ut attestatur Arius Pinellus in repet. l. 1. par. 3. nu. 99. vers. facit se ratio. C. de bon. marer. In feudis enim ex pacto & providentia, factum vasalli agnatis etiam hæredibus non obest, cum ius eis quæsitum sit ex tenore primæ investituræ, & ita ex provisione maiorum suorum, non ex facto ipsius patris vel alienatoris.

Sed dubiū est in feudo hæreditario. Ego distinguendum puto. Aut enim feudum hæreditarium est alienatum illegitimè, id est, non consentiente domino feudi, & potest reuocari a filio vel alio agnato ipsius alienatoris, etiam si ipse sit hæres eius. Ex quo enim alienatio irrequisito domino facta est nulla, nec alienatorem, nec hæredem eius ex ea obligari certum est. Præterea alienatio hæc tendit ad excludendum hæredem a legis beneficio, quo casu hæres contra factum de functi venire potest, ut not. Tiraquel de viroque retract. 1. par. §. 1. glo. 9. nu. 57.

Aut verò feudum hæreditarium legitimè alienatum est, & tunc neque filius, neque agnatus, qui est hæres alienatoris illud reuocare potest, etiam si ipsi hæreditatem adierint in inventario conscripto. Et hæc est communis sententia ut attestatur Alex. con. 38. lib. 5. Caro. Ruin. con. 38. numer. 17. lib. 1. Matth. de Affict. decis. Neap. 112. numer. 3. & decis. 240. numer. 11. Eandem dicit esse communem opinionem Scriben-tium Ari. Pinel. d. repet. l. 1. par. 3. numer. 93. vers. ex his pater. Licet ipse ibidem numer. 95. contrarium adserat, quod scilicet hæres alienantis feudum admittatur contra alienationem de functi, etiam in feudo hæreditario legitimè alienato absque inuentarij confessione. Cuius ego sententiam omninò falsam esse existimo, siue loquamur in feudo simpliciter hæreditario, recepto pro se & quibuscumque heredibus siue mixto, quod si pro se & filijs & hæredibus. receptum est, ex quo enim ipse inuentario non confecto hæreditatem adiit, propriè representat personam de functi, ideoque facto eius contra venire non potest. secundum not. per Doct. communiter. l. cum a matre. C. de rei vend. Secus verò si inuentarium confectum sit, Nam que tunc confectio inuentarij conferuat adeuntia omnia iura sua, & actiones, perinde ac si non adiisset, vnde licet supradicta communis opinio habeat quoddam etiam hoc casu reuocatio non concedatur. Ego tamen contrariam sententiam verissimam iudico, quod si reuocari possit feudum cum confessione inuentarij, si sit mixtum pro se, filijs & hæredibus, ex quo iste hæres tale feudum non tantum acquirit ex persona ipsius de functi, sed etiam ex beneficio primi acquirentis, & hoc maxime in agnato, qui non tantquam hæres alienantis, sed primi acquirentis, mediante persona antecessorum suorum, feudum potest habere, quod sufficit in feudo taliter recepto, secundum receptam Doct. opinionem, ut testatur Alex. in con. 10. numer. 7. vol. 3.

Si verò feudum sit simpliciter & merè hæreditarium, puro procedere communem opinionem, quod si confectio inuentarij nihil omninò prosit hæredi, Ex quo de tali feudo iudicatur æquè, ac de alijs bonis allodialibus.

CAPVT III.

HÆREDITAS.

SUMMARIA.

HÆREDITATEM esse nomen iuris, ac recipere augmentum: ideoque donantè hæreditatem suã, videri donare omnia bona, tam futura, quam præsentia. q. 1.

Hæredem hæredis, esse etiam testatoris hæredem: Ac ideo prohibitionem factam hæredi, intelligi factam hæredis hæredi, & c. q. 2.

Prohibitionem nominatim in hæredem factam, veluti, Titium hæredem prohibeo, ad alios hæredes non extendit: Nisi testator adiecerit, velle se talem rem, vel fundum in familia remanere: vel de nomine, aut genere suo, vel gente non exire. ead. q.

Hæreditatem iam aditam, non amplius hæreditatem dicit: sed efficit proprium patrimonium adeuntis. q. 3.

Ius adeundi hæreditatem, vel ei immiscendi, durare 30. annos. q. 4. Ius adeundi, & repudiandi firmum manere ipsi hæredi, sublato iure deliberandi, quod durat annum. q. 5.

Iudicem non posse abbreviare tempus statutum ad deliberandum in edicto prætoris, ad hoc, ut eo elapso in totum excludatur hæres a facultate adeundi. Secus, si præfigat tempus breuius, ad hoc, ut eo elapso ad instantiam creditorum, curator bonis detur. q. 6.

Suus transmittit hæreditatem delatam, nec dum aditam, ad hæredes. Idemque est in emancipato & quolibet alio descendente, qui vel hæres scriptus, vel cui legatum in testamento datum est, ut scilicet transmittat ad descendente. s. q. 7. & q. seq.

Beneficium l. vnic. C. de his qui ante apert. tab. hæred. transm. locum Commu. opi. To. 3. G

quoque habere, in successione prætoris. q. 9.
 Aut facultas transmittendi tollatur per substitutionem vulgarem. q. 10.
 Beneficium competens suo non tollitur, dato cohæredæ extraneo. q. 11.
 Clericum ad eundem hæreditatem sine beneficio inuentarij, teneri creditoribus, in solidum, & ultra vires hæreditatis. q. 12.
 Adeuntem hæreditatem non confecto inuentario, in foro confidentia non teneri ultra vires hæreditatis. q. 13.
 Ius adeundi hæreditatem delatam filio, non in persona patris, sed in ipso filio residere. q. 14.
 Filius fam. institutus adeundo hæreditatem iussu patris, excludit substitutum. q. 15.
 Si testator ignoraverit institutum, esse filium famil. sed patrem fam. esse putaverit, & dederit ei substitutum, tunc substitutum de iure. ff. admitti in partem, cum instituto iussu patris adeunte. Nouo autem iure, diuidi vsum fructuum inter patrem instituti, & substitutum. q. 16.
 Filium fam. posse hodie hæreditatem adire sine iussu patris. q. 17.
 Pupillum non posse hæreditatem adire sine tutoris autoritate. q. 18. remissiuè.
 Mulier, quæ statuto veratur citra consensum duorum consanguineorum obligari, ea nec hæreditatem adire potest sine duorum consanguineorum consensu. q. 19. remissiuè.
 Repudiationem hæreditatis pendente conditione factam, non valere, nisi fiat in iudicio. q. 20.
 Filius, licet ipso iure suus sit hæres, tamen creditoribus hæreditarijs non obligatur, si abstinuerit. q. 21.
 Hæredem, qui promissit in actu testamenti legatarijs persolvere legatam, posse ex tali promissione cõueniri. Ni testamentum fuerit reuocatum. quæst. 22.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An hæreditas sit nomen iuris? Respon. quod sic, & semper recipit augmentum. Ita est text. l. item veniunt. §. fructus. ff. de petitione hæreditatis. Hinc inferitur, quod si quis donet hæreditatem suam, videtur donare omnia bona sua, tã præsentia, quam futura. Ita tenet Bart. in l. fin. nume. 4. C. de pact. cum quo cõmuniter transeunt Doct. vt attestatur Per. a Duen. in tract. reg. in reg. 219. ampliat. 4. & sequitur Cag. in repet. d. l. fin. nu. 224. Socy. jun. con. 143. nu. 22. vol. 1. Hæreditas enim est successio in vniuersum ius, & in dubio à proprietate verborum recedere non debemus. Licet contrarium teneat Ias. & Lancel. Dec. d. l. fin.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An hæres heredis sit propriè testatoris hæres? Respon. quod sic, & de hoc est tex. clarus in l. hæredis appellatione. & ibi glo. ff. de verbo. signif. & l. fin. vbi Doct. communiter. C. de hæred. instit. Eandem opinionem tenet Bart. post glo. l. si quis. §. in omni. & ibi Ias. qui dicit opi. Bart. esse veriore, arguendo ad vtramque partem. nu. 9.
 Hinc inferitur, quod alienationis prohibitio facta hæredi, intelligitur facta hæredi hæredis. Hanc opinionem tenet Bart. in l. filium fam. §. di. ui. nu. 21. ff. delegat. 1. Et eam dicit cõmuniter approbari Per. a Duen. reg. 39. in princ. & sequitur Alex. in con. 56. vol. 1. Alciat. in d. §. di. ui. nu. 43. & Ias. ibi in lectur. 1. nu. 110. & lectu. 2. num. 148.

Idem dic procedere, si prohibitio in hæredem nominatim facta fuerit, puta Titium hæredem prohibeo, & testator adiecerit, quod volebat talè rē in familia remanere, vel de nomine, vel de genere suo non exire. Namq̄ nihilominus ad hæredem heredis extēditur. Ita tenet Roma. con. 457. nu. 1. Ias. in d. §. di. ui. in 2. lect. num. 152. Vbi dicit se ita in facti contingentia consuluisse, & ita iudicatum fuisse. Eandem dicit esse commu. opi. Ioan. Cror. d. §. di. ui. & Ferdn. & Loazes num. 501. Petr. a Duen. d. reg. 39. in 3. sublimit. l. limit. Ex quo ratio generalior est, quæ ampliat & declarat dictū, apparet enim, quod testator ad dictam rem affectionem habuerit, quare eam quoque alienari prohibuit, quæ ratio etiam in hærede hæredis militat. Secus verò est, si prohibitio simpliciter facta sit nominatim in personam hæredis, vt est tex. l. Lucius. §. 1. ibi Bart. & omnes Doct. ff. de legat. 3. Ias. d. §. di. ui. in 1. lect. nume. 112. & 2. lect. nume. 159. Alciat. numer. 41. & Ioan. Guald. in tract. de arte testan. fol. 8. caut. 2. numer. 3.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An hæreditas dicatur postquã iam est adita? Respon. quod non, sed efficitur proprium patrimonium adeuntis. Ita dicit glo. in l. 1. §. veteres. Et ibi Ias. dicit hanc esse communem opinionem. ff. de acquit. possess. & nor. Doct. recentiores in l. hæredes. ff. de acquit. hæred. Eandem dicit esse communem Ias. in d. §. in omni. nu. 20.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, Quamdiu duret ius & facultas adeundi hæreditatem? Respon. quod duret 30. annis. Ita tenet glo. l. 3. ff. de acquit. hæred. verb. p̄or. & ibi Cuna. & Alex. dicunt eam esse communem opinionem. Hanc etiam tenent Cyn. Bart. Bal. Ang. & omnes Recentiores in l.

licet, & ibi Ias. dicit eam esse communem. C. de iur. deliber. in princ. licet ibi contrarium teneat Salyc. Et hoc quod iuri adeundi præscribitur 30. annis, late firmat Bal. in d. l. 1. licet glo. & Doct. l. vnica. C. quãdã non perent. Bart. l. vnica. C. de cõdit. ex. l. Et eam dicit esse communem opinionem Gram. decif. 103. numer. 46. Quia adire hæreditatem est ius, & non facultas facti.

Et hæc quidem procedunt in extraneis, & sic in iure adeundi. Sed dubium est in iure immiscendi, quod competit suis hæredibus? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, quod nedium iuri adeundi, sed etiam iuri immiscendi præscribatur 30. annis. Ita firmat Iason. d. l. licet. numer. 3. & 4. Licet ipse magis inclinet in contrariam partem.

QVÆSTIO V.

Sed quæro. An sublato iure deliberandi, quod durat anno. l. cum antiquioribus. C. de iur. deliber. maneat firmum ius adeundi & repudiandi ipsi hæredibus? Respon. quod sic, & est communis opinio gloss. & omnium Doctorum in d. l. cum antiquioribus. & l. si curatoribus. co. tit. vt attestatur præct. Papien. in for. libell. quo petit hæred. ex testam. verb. pure instituit. Cùm enim ius deliberandi sit inductum fauore hæredis, non debet in eius odium retorqueri, & consequenter non debet absorbere ius adeundi, quod perpetuum est. d. l. licet.

QVÆSTIO VI.

Sed quæro. Nunquid tempus illud statutum ad deliberandum possit per iudicem abbreviari? Respon. Aut quæritur, An iudex possit minus tempus præfigere, quàm in edicto prætoris præfixum, est, quod ad hoc, vt eo elapso in totū excludatur à facultate adeundi, & dic quod non potest, sed si est extraneus, debet, ei dari tempus centum dierum. Si verò de descendentes, annus d. l. licet. C. de iure deliber. Aut quæritur, Nunquid iudex possit minus tempus præfigere, quàm in edicto prætoris præfixum est, quod ad hoc, vt eo elapso, ad instantiam creditorum curaror dari possit, qui creditoribus satisfaciatur, & dic, quod sic, ita tenet Iacob. de Bur. Imol. Angel. & Salyc. Rubric. C. de success. edic. & ibi Ias. dicit hanc esse communem opinionem. Eandem dicit esse magis communem & veram Alex. in con. 3. incip. consideratis. vol. 2.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An filius suus transmittat hæreditatem non aditam in eius hæredem? Respon. Communis & recepta Doctorum opinio est, quod filius suus & in potestate transmittat hæreditatem ad quoscumque etiam extraneos hæredes, vt dicit Ias. in l. si infanti. num. 7. & num. decimoquinto. & l. si quis. §. si filius. nume. 6. reprobata ibi gloss. verb. abstinere. Ratio est, quia mortuo patre, filius suus absque alia additione ipso iure efficitur hæres, perinde ac si adiuisset, & hoc procedit in hæreditate paterna, quam iure iuitatis transmittit.

QVÆSTIO VIII.

Sed quid in alia quauis hæreditate, vbi iuitatis locum non habet? Respon. quod nihilominus transmittit non quidem beneficio & iure iuitatis, sed ex beneficio l. vnica. C. de his qui ante aper. tab. propter conjunctionem sanguinis, & tantum ad descendentes.

QVÆSTIO IX.

Sed nunquid beneficium d. l. vnica. habet locum in successione prætoris? Respon. quod sic, & ista est communis opinio, vt firmat Iason. l. emancipata. C. qui admitti. num. decimo octauo. Iacob. de Arer. Cyn. Bartol. Bald. ibi, & ibidem Alex. dicit glo. d. l. vnica. verb. in liberis communiter approbatam.

QVÆSTIO X.

Sed quæro, quid si datus sit substitutus vulgaris, nunquid per illam donationem tollatur essentia iuitatis, & facultas transmittendi hæreditatem non aditam ex potentia iuitatis? Respon. quod sic, ita tenet Bart. l. si filius. ff. de liber. & posthu. Et hanc dicit esse communem opinionem Ias. d. §. si filius. nume. 4. Eandem dicit communem idem Ias. l. 1. ff. de vulgar. & pupil. nu. 40. Licet Ias. existimet eam limitandam esse eo casu, quo superest nepos propter text. l. qui se patris. C. vnde liber.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, Vtrum datio cohæredis extranei tollat beneficium iuitatis? Respon. quod non, & ita est communis opinio, vt dicit Ias. l. pro hæredes. §. Papiasianus. num. 4. ff. de acquit. hæred. Et hoc procedit quidem, quod ad ea, de quibus testator non potuit providere, vt in transmissioe, sicut in ijs, in quibus potuit providere secundum Ias. l. si fratris. C. de iure deliber. vbi communem asserit.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, An clericus adiens hæreditatem non confecto inuentario, teneatur ultra vires hæreditarias? Respon. Communis & recepta Doctorum sententia est, quod sic, ita firmat Alex. & Ias. in l. si. §. si. C. de iure deliber. & tenet Abb. c. eccle. sancte Marie. & ibi Felin. extr.

extra, de constit. Abbas in consi. 73. col. penul. volu. 2. Eandem sententiam firmat Baldus expressè in d. l. fin. & Doctor. in cap. 1. de testam. Et eam dicit magis commu. esse Rober. Marant. in disputa. sua. 8. nu. 21.

QVÆSTIO XIII.

QVAERO, Nunquid hodiè hæres, qui non facit inventarium, teneatur in foro conscientie ultra vires hæreditarias? Respon. videtur quòd sic, quia non faciendo, præsumitur surripuisse res hæreditatis, aut eas occultasse, ita tenet Frederic. de Sen. con. 2. incip. nunquid hæres. & sequitur Paul. Castren. & Aret. in Rubric. ff. de acquir. hæred. In contrariam tamen partem à Doctorib. nostris crebriori calculo itum est, vt firmat Ias. d. Rubr. num. 23. Et hanc opinionem tenet Bartol. l. 1. quæst. 4. C. de sacrosanct. Eccles. & sequitur Bal. l. final. quæstio. 6. de iure deliber. Abbas in capit. primo.

QVÆSTIO XIII.

QVAERO, An ius adeundi hæreditatem filio delatam, resideat in patre vel filio? Respo. Communis & recepta Doc. opinio est, quòd residet in filio, & non transit in personam patris, vt attestatur Ias. in l. si quis mihi bona. §. iustitiam. nu. 4. ff. de acquir. hæred. & eam tenet Bartol. & Doct. in l. is qui hæres. §. neq. filius. & l. is pòt. ff. de acquir. hæred.

QVÆSTIO XV.

QVAERO, An aditio hæreditatis facta per filiumfamil. iussu patris, si sit hæres institutus, excludat substitutum? Respond. quòd sic, ita not. Doctor. communiter. l. si quis filiumfamil. ff. de acquirenda hæreditate.

QVÆSTIO XVI.

Sed quid si testator ignorabat institutum esse filiumfamil. Respon. Videtur dicendum, quòd substitutus non excludatur ex toto, sed admittatur ad quartam partem. Ita est text. in l. si paterfamil. ff. de hæred. instit. ita tenet Ang. Imol. Cuman. Ludo. Roman. & Alex. d. l. si quis. & ibi dicit Ias. commu. esse opi. & licet d. l. si paterfamil. loquatur in seruo: Tamen cum eadem militet ratio, extenditur etiam ad filium.

Prædicta procedunt de iure fforum, sed quid de iure nouissimo, quo filius totam proprietatem sibi acquirit? Respon. quòd indistinctè excluditur substitutus, siue testator sciuit, siue ignorauit institutum esse filiumfamil. & hoc quò ad proprietatè, secus quò ad vsufructum, quia potest feruari distinctio scientie & ignorantie, ita quòd diuidatur vsufructus inter patrem & substitutum. Ita tenet Bal. Imol. Paul. de Crafr. & omnes Doct. Moderni in deferenter, & est communis opinio, vt not. Alex. in d. l. si quis. & ibi Iason. nu. 2. Licet contrarium teneat solus Fulgos. l. cum proponas. C. de hæred. instituend.

QVÆSTIO XVII.

QVAERO, An hodiè filiusfamil. possit hæreditatem adire sine iussu patris? Respon. quòd communiter in eam itum est sententiam, quòd possit, vt firmat Ias. l. qui in alieno. numer. 11. ff. de acquir. hæred. Et ibi eam tenet gloss. verb. inuitum. Bartol. Alber. de Rosat. Paul. de Cast. & Doctor. Eandem dicit communem idem Ias. d. l. si quis mihi. §. iustitiam. numer. 30. Contrariam opinionem teneat solus Ang. sibi contrarius l. 1. C. qui admittit. quem sequitur Ias. vbi super. quòd scilicet licet adire possit patre requisito, & recusante, non tamen eo ignorante, & ita volunt non esse correctam. d. l. qui in alieno. per l. fin. §. 1. & §. fin. autem. C. de bonis quæ liber.

QVÆSTIO XVIII.

QVAERO, An pupillus possit hæreditatem adire sine tutoris autoritate? Vide de tutela supra libro primo, cap. nono, quæst. 24.

QVÆSTIO XIX.

QVAERO, Stante statuto, quòd mulier non possit obligari sine consensu duorum consanguineorum, An possit hæreditatem adire? Vide supr. lib. 1. cap. Statutum. 3. q. 21.

QVÆSTIO XX.

QVAERO, An repudiatio hæreditatis facta pendente conditione valeat? Respon. quòd non valet, nisi fiat in iudicio. Ita tenet gloss. l. is qui hæres. ff. de acquir. hæred. verb. nihil egit. & ibi Bartol. & Ias. qui dicit, quòd hæc sit communis opinio. Et hoc calore iudicij.

QVÆSTIO XXI.

QVAERO, An filius, ex quo præsumitur ipso iure suus hæres, obligetur creditorib. hæreditarijs? Respo. quòd nõ, nisi probetur, quòd se immiscuerit hæreditati. Et hæc est magis communis opinio, vt firmat Alex. in l. impuberibus. & l. si cum dorem. §. transgrediamur. ff. solut. matrim. Habet enim suus hæres fundatam intentionem suam propter beneficium abstinenti, ita vt si non probetur immixtio, conueniri non possit. Eandem opinionem tenet gloss. in d. l. §. transgrediamur. Bal. & Imo. in l. si filius. ff. de vulga. & pupill. & Alex. cõsil. 72. volum.

5. incip. viso processu. Licet contrarium teneat gloss. §. 1. verb. parentes. Auth. vthi qui oblig.

QVÆSTIO XXII.

QVAERO, An hæres, qui promisit in actu testamenti legatarijs persolvere legata, possit ex tali promissione conueniri? Respon. quòd sic, & hæc est communis opinio, vt firmat Crot. in repet. l. nemo potest. nu. 29. ff. de legat. 1. Er eam tenet ibi Bartol. Ego tamen puto eam ita demum procedere, si hæres extiterit, aliàs si fortè testamentum fue rit reuocatum non ita, quia non videt. pmisisse solutione de pprio. Licet contrarij velint Doc. eò, quia talia legata trãseunt in vim contractus.

CAPVT III

TESTAMENTVM.

SVMARIA.

VS faciendi testamenti, quò ad inuentionem & originem esse iuris gentium: At quò ad formam & solennitatem, iuris Ciuilis. q. 1.

Ex testamento etiam solenni, naturalem nasci obligationem. ibid.

Legatarium possidentem sine vitio, rem sibi relictam in testamento minus solenni, tutum esse exceptione. ibid.

Institutus in testamento minus solenni, ac possidens hæreditatem tantam naturaliter sibi debitam, tenetur in foro iudiciali eam restituere: In foro autem conscientie potest eam retinere. q. 2.

Excommunicatum habere testamenti factionem. q. 3.

Testamenti factionem passiuam, fratres maiores non habere. q. 4.

Fratres minores non posse testamentorum executores esse. q. 5.

Condemnatum ad mortem non posse testamentum condere: Nisi pœna per sententiam imposita sit de iure prohibita. q. 6.

Filiumfamil. non posse testamentum condere, etiam cum consensu patris: Et ne quidem super aduentitijs. Nisi velit testari ad pias causas idque cum consensu patris. q. 7.

Filiumfamil. causa mortis donare posse cum consensu patris. q. 8.

Testamentum conditum à filiofamil. dum pater apud hostes est, non valere patre ab hostibus reuerso, siue filius adhuc viuat, siue ante decesserit. q. 9.

Testamentum nuncupatiuum factum in præsentia 7. testium per Notarium, valere etiam sine subscriptione testium. Et tale instrumentum probare testamentum solenniter coram 7. testibus esse conditum. q. 10.

Testamentum ad interrogationem Notarij factum, valere. q. 11.

Testamentum in scriptis, coeptum, & mortis præuentum non perfectum non valere ne vt nuncupatiuum quidem, idemque de iure Canonico obseruari. q. 12.

Testamentum in scriptis coeptum & imperfectum sola ratione solennitatis, valere vt nuncupatiuum. Nisi expressè testator arctasset se ad testamentum in scriptis. q. 13.

Notario attestanti in testamento testatorem fuisse sanæ mentis, soli non haberi plenam fidem. q. 14.

Testium dictis de sana mente testatoris deponentium stabitur: etiam contra alios. q. 15.

Clausulam codicillarem, & aliam quamcunque similem, non esse apponendam, nisi ordinante et volente testatore. Nec de consuetudine habendam pro expressa. q. 16.

Testamentum, in quo filiusfamil. præteritus est, de iure ciuili non valere. q. 17.

Filium in potestate patris constitutum etiam iure Canonico institutum, nec prætereundum. q. 18.

Filium dicti, & intelligi præteritum, etiam si aliquid relictum sit loco legitime. Idque locum habere et in testamento patris inter liberos. q. 19.

Filium non posse institui à patre sub conditione casuali, vel mixta: nisi sub contraria conditione ex hæredetur. q. 20.

Filium hodiè institui posse sub conditione casuali, vel mixta: ita vt conditio de medio rejiciatur, vsque ad legitimam. q. 21.

Verbum, relinquo, adiectum vnueritati bonorum, importare institutionem siue si adiciatur certæ rei, vel quantitati. q. 22.

Parentibus quoque legitimam relinquendam esse, titulo institutionis. q. 23.

Filium posse institui in sola dote. q. 24.

Filium etiam emancipatum institui debere, ad hoc vt testamentum valeat. q. 25.

Quæ sit differentia inter emancipatum, et in potestate constitutum, quò ad institutionem et præteritionem. ea. q. 1.

Differentiam emancipationis & patriæ potestatis sublatam quidem esse hodiè, quò ad successionem ab intestato: non quò ad remedia Commu. opi. To. 3.

competentia aduersus testamentum. ead. q. in fin.
 In institutionem hæredis factam implicite per relationem ad aliam scripturam, valere. q. 26.
 Stante statuo, vt extantibus masculis formine non succedant, testamentum non annullari præteritione filia, neque alia ratione impugnari ab ea posse. q. 27.
 Testamentum fratris in totum impugnari posse à fratre, instituta turpi persona: Et non vsque ad legitimam tantum. Nisi aliquis sit relicto titulo institutionis, secundum nonnullorum opi. q. 28.
 Testamento fratris relicto à fratre propter institutionem personæ turpis, legata & fideicommissa vniuersalia non deberi. Et cessare dispositionem Auth. ex causa. C. de liber. præter. q. 29.
 In testamento requiri regulariter 7. testium numerum. q. 30.
 In testamento patris inter liberos duo testes sufficiunt. ibid.
 Scripturam testatoris manu scriptam, vel ab alio scriptam, & à testatore subscriptam, in qua non sunt descripti testes, sufficere ad probandam voluntatem patris inter liberos. q. 31.
 In testamento condito tempore pestis, cum maior testium numerus haberi non possit, sufficere. 5. ead. q. §. secundò limita.
 In testamento condito ruri per rusticos, quinque testium numerum sufficere: siue in scriptis fiat, siue per nuncupationem testamentum. ea. q. §. tertio limita.
 In testamento ad pias causas duo testes sufficiunt. ea. q. §. quarto limita.
 Testamentum coram Principe vel Imperatore editum valet, nec necessarius 7. testium numerus. ead. q. §. vltim.
 In testamento cæci non sufficere 7. testes; sed requiri 8. vel 7. vna cum Notario. q. 32.
 Solennitatem hanc consulesima. C. qui testam. fac. pos. non requiri in testamento patris cæci, sed sufficere, vt fiat coram testib. duob. q. 33.
 Testes 6. cum Notario non facere solennem testium numerum, & de iure communi requisitum, sed Notarium, vt computetur in numero testium, esse prius per iudicem examinandum. q. 34.
 Starorum disponens, quod testamentum coram 4. vel pauciorib. testib. possit fieri, valere. q. 35.
 Testes, qui in testamento adhibentur rogandos esse, vel à testatore, vel per Notarium, aut alium consentiente testatore. q. 36.
 In dubio non præsumi testes esse rogatos. q. 37.
 Testes, q. in instrumeto testamti subscripserit, præsumi rogatos. q. 38.
 Testes in testamento debere præsentem esse, ita vt & videre, & audire possint ipsum testatorem loquentem. Et ne cortinam quidem esse debere medium inter testes & testatorem. q. 39.
 Institutum in re certa esse hæredem vniuersæ hæreditatis adeo vt mortuus post agnitam rem illam, cohærede eius vniuersali repudiante, transmittatur illud ad hæredes. q. 40.
 Institutum in re certa esse hæredem vniuersalem. Licet testator prohibuerit institutionem trahi ad alia bona. q. 41.
 Militem, qui instituit vnum in re certa, & alium in alia, videri testatum iure communi, id est, hos duos simul esse hæredes omnium bonorum. q. 42.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, Quo iure introducta sunt testamenta, siue ius faciendi testamentum? Respon. quod testamentum introducta sunt de iure gentium secundario, & hoc quod ad inuentionem, secus autem quod ad formam & solennitatem, ea enim iuris ciuilis est, ita tenet Bart. l. interdum. & ibi lason. dicit hanc esse communem opinionem nu. 4. ff. de condic. indebit. lasi. ex hoc iure. num. 46. & 47. ff. de iustit. & iur. Doct. communiter, Rubricæ testa. ext. Paul. de Cast. l. testandi. C. eod. Ex hoc sequitur, quod si testamentum sit ratius solenniter conditum, ex eo tamen naturalem nasci obligationem, ita tenet Bart. l. 1. ff. de condic. indebit. & l. cum quis. C. de iur. & facti ignor. Et cum Bart. tenere Doct. communiter firmat las. d. l. interdum. nu. 4. Gram. decis. 106. nu. 22. Sin vero solennitates interuenerint, vtramque tam naturalem quam ciuilem ortiri obligationem, vt per las. d. l. interdum, ex communi Doct. sententia, licet quidam ibi contrarium velint.

Et prædicta quidem conclusio procedit in legatis, namque illa in testamento minus solenni naturaliter debentur, vt per glo. & Bart. in l. cum quis. C. de iur. & facti ignor. Imol. & Canoniste communiter in c. fin. de solu. vt firmat las. d. l. cum quis. Hinc est, quod legatarius, qui possidet sine vitio rem sibi relictam in testamento minus solenni, tutus est exceptione, si conuenitur, ita tenet Bart. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. per l. milites. §. veteranus. ff. de testa. mili. & in l. etiam. vbi omnes Doct. eum sequuntur, de compen. vt testatur Capyc. decis. 89. nu. 2.

QVÆSTIO II.

Sed dubium est in hereditate, & Doct. communiter concludunt, quod institutus in minus solenni testamento, non potest hereditatem tanquam naturaliter sibi debitam retinere, sed si conuenitur in foro iu-

diciali, debet condemnari ad restitutionem, secus in foro conscientiarum, quia potest retinere. Ita tenet Imo. d. l. nemo potest. & ibi las. dicit hanc esse communem opinionem. & Alex. ff. de leg. 1. & ita Doct. vnanimiter concludere firmat Capyc. d. decis. nume. 3.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An excommunicatus possit facere testamentum? Respon. glof. c. decernimus. verb. & decernimus. de sent. excom. in 6. tenet, quod non, quia æquiparatur deportato: quod patet ex genere poenæ, nam aqua & igne interdicitur excommunicatis, vt tenet glo. §. minor. verb. interdicitur. Infit. de capit. dimittit. Hanc opinionem sequitur Hostien. in c. pia. de except. libr. 6. Archid. d. c. decernimus. Iacob. de S. Georg. in l. pecuniarijs. numer. 3. de procu. vbi dicit gloss. d. c. decernimus. esse singularem.

Contrariam tamen opinionem tenet Ioan. And. d. c. decernimus. Guliel. Bened. c. Rainurij. verb. mortuo itaque testatore. c. l. numer. 288. Bertran. con. 227. nu. 11. lib. 2. vbi dicit eam esse communem. Eandem tenet Archid. d. c. pia. Abb. c. veritatis. nume. 32. de dolo & contu. Bald. l. si. C. si à non compet. iudi. Hanc dicit esse communem quoque opinionem Felin. cad. probandum. num. 1. de re iud. c. cum voluntate. de sent. excom. Philip. Fran. Rubr. de testam. lib. 6. nu. 32. Barbat. c. quia ingredientibus. nu. 17. de testam. Ioan. Guald. in tract. de testam. tit. 1. caut. 10. Eandem dicit esse magis communem Abb. d. Rub. de testa. Certum est enim, omnes qui expressè de iure non prohibentur, testari posse, vnde cum excommunicatus non reperitur prohibitus, debet admitti.

Et hæc opinio sine dubio procedit in occultè excommunicato. An autem idem sit in notoriè excommunicato, dubium est, & quod sic tenet Fred. de Senis in con. 71. Barr. l. si quæramus. ff. de testam. Fel. d. c. ad probandum. numer. 1. cum Doct. per eum allegat. Socyn. in tractat. fallent. reg. 133. Franc. d. Rub. de testam. num. 32.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An fratres minores possint ex testamento capere, & ita habeant testamenti factionem passiuè? Respon. quod non, ita probat rex. expressus in Clem. exiui. de verb. sig. proindè. & in c. vni. & ibi gloss. verb. domum. de religiof. domi. Hanc opinionem tenet Abb. & Doct. c. in presentia. de probat. & ibi in specie ita à Doct. concludit dicit Paris. nu. 170. & tenet Doct. in Auth. ingressi. C. de sacros. Eccles. Dec. con. 449. con. 559. vbi communem dicit Feder. de Sen. con. 12. num. 3. Bertr. c. 178. nu. 1. vol. 2. Paris. con. 21. num. 1. cum alijs lib. 3. Nicol. de Vbald. tract. success. in prin. num. 1. Guald. in tract. de art. testam. tit. 1. caut. 11. Alex. con. 88. nu. 1. vol. 2. Marant. l. is potest. numer. 173. ff. de acquir. hæred.

QVÆSTIO V.

Sed nunquid possint esse executores testamentorum? Respon. In hoc articulo Doct. variè loquuntur. Bart. in tract. suo de minor. lib. 3. c. 4. & 5. nu. 5. & 6. distinguit & concludit, quod si quis reliquit 10. filios reos, vt expendantur inter decem pauperes, qui eligantur per talem fratrem minorem, tunc possit executor esse, ex quo tunc nullum litigium fiet per talem fratrem, nec distributio pecuniæ, sed sola electio, nam testator ipse distribuit. Et ita cessant omnes rationes prohibitionis, & talis nominatio est meri facti. Hanc opinionem sequitur Paul. de Cast. & Imol. in l. cum pater. §. hæreditate. ff. de leg. 2. Alex. con. 57. numer. 8. vol. 2.

Contrariam opinionem tenet Bal. Auth. ingressi. nu. 20. quod nullo modo possint esse executores. quem sequitur Cardin. d. Clem. exiui. §. verum. Et eam sequitur Ripa. in l. ex facto. §. rogatus. ff. ad Trebel. vbi dicit quod hæc sit verior & salubrior opinio, licet Bart. opinio videatur communis. Eandem opinionem Bal. contra Bart. dicit puram esse veritatem Barbat. in c. tua nobis. nu. 9. & 10. & dicit eam esse communem. Eandem dicit esse veritatem Guald. d. tract. tit. 7. caut. 7. nu. 3. licet Bart. opi. sit communis. Sed reuera numerando auctoritates, Bal. opi. verior & communior est.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Vtrum definitiue condemnatus ad mortem possit testamentum condere? Respon. quod non, dummodo executio statim sit secutura, & ista est communis opinio, vt testatur Bal. in l. si. C. si à non compet. iud. vt eum refert Augu. Arim. in addit. ad Ang. verb. & sibi caput spatulis amputetur. numer. 20.

Limita hanc conclusio, vt non procedat, si poena per sententiã impo- sita sit de iure prohibita. Namque tunc condemnatus non efficitur in facta bilis, ita communiter asserere Doc. refert. Augu. vbi sup. nu. 23. ita tenet Ang. l. si quis mihi bona. §. 1. ff. de acq. hære. & sequuntur ibi Imo. & Rom.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An filiusfamil. possit testamentum condere? Respon. quod non, etiam cum consensu patris, & hoc expeditur per rex. expressum in l. q. in potestate. ff. de testa. & ibi communiter Doct. teste Art. & tene

& tener Ias. l. senlum. nu. 4. C. qui testa. facere pof.
Et hæc conclusio procedit etiam in aduentiis, siue pater habeat
vsum fructuum siue non, & ita communiter teneri firmat Ias. l. nemo. C.
qui testa. fac. pof. & ibi Alex.

Limita hanc conclusionem non procedere, si filiusfamil. velit testa-
ri ad pias causas in quibus facere potest, dummodo fiat cum consensu pa-
tris, ita tener Bal. in d. l. senium. Cuius opi. magis communiter approbatã
esse firmat Ias. l. ibi nu. 5. Mar. Anto. Buer. l. i. tit. qui testam. fac. pof. in
prin. nu. 2. & 3. Ias. d. §. ex imperfecto. Hanc opi. tener Ang. & Salyc. d. l.
senium. Frede. de Sen. con. 194. incip. habuistis. con. 268. incip. quoniam
veritatis. dicit tamen, quod licet hæc opinio sit æqua, tamen non au-
dere pro ea consulere.

QVÆSTIO VIII.

Sed nunquid donare potest causa mortis? Resp. Communis & recep-
ta Doct. opinio est, quod sic: dummodo consensus patris interuenerit, ita
omnes Doc. tenere testatur Ias. d. l. senium. nu. 7. aliã donatio non va-
let etiã de bonis aduentiis pleno iure ad se spectantibus. Hanc dicit in-
dubitanter esse commu. opi. Socy. con. 172. vol. 2. Rationem differen-
tiã, quod filiusfamil. donare possit consentiente patre, non autem testa-
ri allegat Ias. post Doct. communiter, quia vltima voluntas non debet
dependere ex alterius arbitrio tanquam captatoria.

QVÆSTIO IX.

Sed quæro, nunquid si filius patre existente apud hostes, & ita sus-
pensa patria potestate distetur, tale testamentum patre reuerso valeat?
Resp. in hoc articulo distinguendum esse: Aut filius adhuc viuuit, dum
pater reuertitur, & tunc ex quo filius semper fingitur fuisse in patria
potestate, expeditum est, testamentum filij non valere. Aut verò, tem-
pore quo pater ab hostibus reuertitur, filius mortuus est, & adhuc testa-
mentum rumpitur. Ita sentit gloss. l. fin. C. de sent. p. as. verb. rata, quam
ibi sequitur Bart. Bal. Salyc. & omnes Doct. Bart. in l. si is qui pro em-
ptore. ff. de vsucap. Nec obstat si dicatur fictionem postliminij non ha-
bere locum, ex quo reperitur extremũ ad quod, inhabile, mortuo filio.
Namq; respondetur, quod fictio postliminij principaliter fit super pa-
tre, vt scilicet fingatur semper fuisse in ciuitate, itaq; in hoc reperitur
habile vtrumque extremũ, nec requiritur postea habitas in eo, quod
refultat in consequentiam. Hæc resolutio approbatur cõmuniter per
Doct. in d. l. si is qui pro emptore. vt firmat Aldobra. Instit. quibus
mod. patr. potest. sol. §. si ab hostibus. nu. 30. Ias. d. l. si is qui nu. 141.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An testamentum nuncupatiuum valeat sine subscrip-
tione testium? Resp. Vera & communis sententia est, quod testamen-
tum nuncupatiuum factum in præsentia septem testium rogatorum,
de quo notarius rogatus, conficit publicum instrumentum cum des-
criptione dictorum septem testium, sit validum, & tale instrumentum
probet testamentum solenniter coram septem testibus esse conditum.
Ita tener gloss. l. hæredes palam. ff. de testam. & gloss. l. fin. C. de fideicom.
quas communiter à Barto. vsque ad hæc tempora approbatas testa-
tur Matth. de Afflict. decif. 166. num. 2.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, An testamentum ad interrogacionẽ notarij factum
sit validum? Respon. quod sic, ita tener gloss. l. iubemus. C. de testamen.
quam communiter approbatam testatur Matthæ. de Afflict. dec. 143.
nu. 2. Eandem dicit tenere omnes Doct. Ias. d. l. iubemus. nu. 10. & ibi
Angelus dicit, quod ista sit communis opinio, quæ approbatur in iu-
dicijs & in scholis. Eandem dicit esse commu. Alex. in con. 12. volum. 1.
& consil. 33. incip. ponderatis verbis. Dicit tamen Matthæ. de Afflict. d.
glo. procedere tantum in testamento nuncupatiuo, secus in testamen-
to in scriptis. allegat Ioann. Andr. in addition. ad Specul. titu. de testa-
men. §. in primis. Et ita dicit consultum per celeberrimos Iure consul-
tos, & ita recentiores in d. l. iubemus. tenere, & secundum hanc opi. iu-
dicatum esse in consilio Neapolitano.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, Si testator voluit in scriptis testari, morte præuentus
non perfect. nunquid valeat tale testamentum vt nuncupatiuum? Respo.
quod non, ita tenent Bartol. & omnes Doct. l. hæc consultissima. §. ex
imperfecto. C. de testam. & in l. fideicommissi. §. quoties. ff. de leg. 3. Ab-
bas consil. 105. volum. 2. Guid. Papæ consil. 134. incip. non valuit, nec
valet testamentum. Hanc opi. dicit esse commu. Alex. in con. 76. vol. 3.
quem refert Thom. Gramm. dec. 62. nu. 18. Est enim omnino nullum
tale testamentum ex deficientia voluntatis incompletæ.

Et hæc conclusio adeo vera est, vt ne quidem de æquitate Cano-
nica tale testamentum valeat. Ita tener Anton. de Buttr. in capit. primo,
de success. ab intest. quem communiter sequi Doct. firmat Gram-
m. d. decif. 62. numer. 18.

QVÆSTIO XIII.

Sed quid si testamentum in scriptis sit tantum imperfectum ratio-
ne solennitatis, nunquid valebit vt nuncupatiuum? Resp. Vera & com-
munis opinio est quod tale testamentum valeat vt nuncupatiuum, ni-
si expressè arcta sit se ad testamentum in scriptis, quia fortè aliter noluit
valere, vel noluit voluntatem suam testibus esse notam, ita tener Cyn.
d. l. hæc consultissima. §. per nuncupationem. Paul. de Castri. l. hæredes
palam. in princ. ff. de testam. Socyn. in consil. 175. volum. 2. & ita iudi-
catũ esse testatur Matthæ. de Afflict. decif. 143. & refert Thom. Gram-
m. d. decif. 62. nu. 26. Et hæc est opinio Bart. in l. fin. ff. de iur. codicill. Et ita
tenent omnes Doct. in d. §. ex imperfecto. In dubio enim non est veriffi-
mille, testatorem voluisse se restringere ad vnam viam testandi, & sic
eligere iter, per quod eius iudicium impugnaretur.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An credatur Notario in testamento attestanti, testato-
rem fuisse sanæ mentis? Respo. quod non, & ista est vera & communis
opinio, vt firmat Ias. l. senium ætatis. num. 2. & 3. C. qui testa. fac. pof.
& eam tener Blad. Ang. Cuman. & Franc. Aret. l. 2. ff. de testam. Alex.
consil. centesimo quadagesimo primo. incip. maturẽ. vol. 1.

QVÆSTIO XV.

Sed quid in testibus deponentibus de sana mente testatoris, nunquid
stabitur illorum dictis? Respo. quod sic, & magis quam cæteris conuaria-
rum deponentibus. Ita tener Innoc. quem sequuntur omnes Doct. in
cauditis. de præsump. & cap. Ecclesia. de elect. vt testatur Gram. decif.
73. nu. 2. & sequitur Abb. c. cum dilectus de success. ab intest. & ibi An-
dræ. Bart. Bald. ca. 1. de contro. inuestit. Eandem opinionem tener Ias.
in consil. 2. nu. 8. vol. 1. & consil. 178. num. 1. vol. 2. Petr. de Anch. cap. 1. de
rescript. in 6. Felin. cap. dudum. de præsump. Testes enim asserentes
quem sanæ mentis, habent præsumptionem iuris pro se, quod sit sanæ
mentis, vnde magis eis creditur, cum deponat conforme iuri commu-
ni, & sic secundum iuris dispositionem. Et ita decifum esse testatur
Boer. in decif. 23. part. 1.

QVÆSTIO XVI.

QVÆRO, Generalis consuetudo est notariorum circa appo-
sitionem clausularum in testaments: Si non valet iure testamenti in
scriptis, valeat vt nuncupatiuum, & si nõ iure testamenti nuncupatiui,
iure codicillorum, seu cuiuscunque alterius voluntatis, seu omni me-
liori modo, An eiusmodi clausula ex communi consuetudine censetur
vt consueta fuisse apposita in testamento, licet in eo nõ appareat?
Respon. Recepta & communis Doct. sententia est, quod talis clau-
sula non attendatur, nec habeatur pro expressa, Namque procedit
potius de consuetudine notariorum, quam testatorum, & sic potius
de consuetudine notarij, quam quod ita testator expresserit, vel ita fue-
rit de eius mente. Ita tener Bartol. in l. 1. C. de iure codicill. Et hanc
esse communem opinionem firmat Curtius iunior, consilio 101. Bar-
bar. inter consilia Curt. senioris, consil. 47. incip. sapienter optimus.
quos refert Thom. Gramm. decif. 62. num. 22. Debet igitur talis clau-
sula apponi testatore sic ordinante & volente.

QVÆSTIO XVII.

Vulgaris conclusio est, quod ad hoc vt testamentum valeat, filius
in potestate, vel instituat, vel exheredetur, aliã si sit præteritus, tes-
tamentum est nullum, & hoc est expeditum per text. l. inter cætera. ff.
de liber. & posth. Et est communis opin. vt firmat Curt. iun. Auth. ex
causa. C. de lib. præter.

QVÆSTIO XVIII.

Sed quæro. Nunquid hæc institutio ad validitatem testamenti re-
quiratur etiam de iure Canonico? Respo. Bald. in l. final. C. famil. heredi-
cund. tenet quod non. Et hanc opinionem dicit esse communem Alex.
d. l. inter cætera. & tenet idem Bald. d. Auth. ex causa.

Contrariam opi. tener Petr. de Anchor. Anton. de Buttr. Imol. &
communiter Doct. cap. Rainutus. post gloss. ibi, vt testatur Ias. Rubr.
ff. solut. matri. nu. 31. Eandem tener gloss. cap. si pater. verb. instituit. de
testam. lib. 6. quam magis communiter approbatam dicit Alex. sibi
contrarius in consil. 60. incip. viso consil. vol. 2. Et quod hæc sit verior &
communior dicit Ias. d. Auth. nouissima. numer. 31. C. de inof. testam.
ex quo enim secundum Ias. hoc clarè decifum est de iure Ciuili, nec re-
peritur expressum de iure Canonico, standum est iur. ciuili dispositioni.

QVÆSTIO XIX.

QVÆRO, An sufficiat ad hoc vt filius non dicatur præteritus,
si legitime loco aliquid relinquatur? Respon. quod non, Sed requiritur,
quod relinquatur titulo honorabili institutionis, non legari vel
alterius cuiuscunque. Ita tener gloss. §. iam autem, & §. igitur. Instit. de
hæred. instit. & probatur per text. expressum. §. aliud quoque capitu-
lum. Auth. vt cum. de appellat. cognos. Et ita indifferenter omnes
Commu. opi. To. 3. G 3

concludunt, vt firmat Iaf. Auth. nouissima. numer. 13.

Amplia, vt procedat etiam in testamento patris inter liberos, quia requiritur, vt cuilibet filio relinquatur titulo honorabili institutionis per dictum §. aliud quoque capitulum. quod generaliter loquitur, vn de generaliter debet intelligi, maxime cum tendat in fauorem filiorum. Et hac est communis opinio omnium Doct. tam Iuris ciuilibus quam Canonici, vt testatur Salyc. d. Auth. nouissima. & Iaf. num. 16. Licet ipse teneat contrariam partem, secundum quam dicit se iudicaturum, si casus contingeret. Eandem opinionem dicit esse tutiorem gloss. c. si pater, de testa. lib. 60.

QVÆSTIO XX.

QVAERO, An filius possit institui à patre sub conditione casuali vel mixta, ad hoc, vt testamentum valeat? Respon. de iure veteri nullum est dubium, quin testamentum tale in quo filius sub conditione casuali vel mixta instituitur, sit nullum, nisi sub contraria exheredetur. Ita est tex. expressus. l. si pater, ibi, iure testatus non videtur. C. de instit. & substit.

QVÆSTIO XXI.

Sed dubium est de iure hodierno, An hodie sit correctio d. l. si pater? Respon. Barr. in d. l. numer. 2. dicit, quod omnes Doct. approbantur dispositionem d. l. si pater, quod imò non valeat hodie tale testamentum, quam opinionem dicit quoque vertorem Dec. ibi, numer. 14. Et tenent multi Doct. relati per Roder. Suarez in repet. l. quoniam in prioribus, fol. 6.

Contrariam verò opinionem, quod d. l. si pater, hodie corrigatur, & talis conditio de medio rejiciatur vsque ad legitimam filii, & valeat testamentum, tenet gloss. d. l. si pater, verb. erat. & glo. in l. sius quoque, verb. constat. ff. hared. instit. Et eam sequitur Bart. d. l. si pater, numer. 2. Et dicit communem ibi Iaf. numer. 19. Alex. & Iacobi, de S. Georg. nu. 13. vbi dicit se ita obtinuisse, & ita iudicatum esse per tres sententias. Eandem opinionem tenet Ripa in Rubric. numer. 137. ff. de vulgar. & pupil. Guliel. de Bened. cap. Rainutus, verb. deliquit, numer. 28. extr. de testam. Roder. Suarez vbi supra fol. 6. & fol. 14. ampliat. 5. Hanc quoque dicit communem esse Dec. d. l. si pater.

QVÆSTIO XXII.

QVAERO, Vtrum verbum relinquo importet institutionem? Respon. quod si verbum relinquo adijciatur vniuersitati bonorum, tunc importat institutionem, ita est gloss. §. si verò nulla, verb. relicta. Auth. de hared. & falcid. Secus si adijciatur certæ rei, vel quantitati. Ita est tex. in d. §. aliud quoque, iunct. §. cætera. Et hac est vera & communis opinio, vt firmat Iaf. d. Auth. nouissima. nu. 33.

QVÆSTIO XXIII.

QVAERO, An parentibus quoque legitima sit relinquenda titulo institutionis, Respon. Bart. in d. Auth. nouissima. tenet quod non, & eam in puncto iuris dicit esse vertiorem Iaf. ibi, nu. 38.

Contrariam opinionem communi calculo approbantur Doct. vt firmat Iaf. d. Auth. numer. 37. & dicit Bald. in l. i. C. de bono. poss. cont. tab. liberti, quod Bartol. dicit malè contra veritatem. Eandem opinionem contra Bartol. dicit esse comunem Alex. d. Authent. nouissima. Et eam tenet Florian. ibi, dicens se ita pluries consuluisse. Angel. & Paul. de Castr. in d. Auth. ex causa. C. de lib. præter.

QVÆSTIO XXIII.

QVAERO, Nunquid filia possit institui in sola dote? Respon. quod sic, & ita est recepta & communis opinio, vt firmat Iaf. d. Auth. nouissima. numer. 46. Et quod ita de generali consuetudine obseruetur, dicit Specul. tit. de instru. edit. §. vt autem, verb. sed super forma.

QVÆSTIO XXV.

QVAERO, An etiam filius emancipatus debeat institui, ad hoc vt testamentum valeat? Respon. quod sic, in hoc tantum est differentia inter filium emancipatum & in potestate, qui scilicet si emancipatus simpliciter sine causæ insertione præteritus fuerit, testamentum ipso iure nullum est, de iure ciuili. Si verò cum causæ insertione, valeat iure iure, sed præteritus habet ius contratabulandi de iure pretorio, ita est gloss. verb. noluit. Authent. de hared. & falcid. quæ communi tenet approbatur secundum Iaf. Auth. ex causa. nu. 8. Alex. l. sicut certi, nu. 14. C. de testa. milit.

Secus in filio in potestate. Nam siue is præteritus sit cõi vel sine causæ insertione, indistinctè testamentum ipso iure nullum est, ita dicit d. gloss. §. exheredatos, communiter approbata. Ratio prædictorū est, quia licet de iure hodierno sublata est differentia emancipationis & patriæ potestatis, quò ad successiõnem ab intestato, Tamen quòdam remedia, quæ competunt contra testamta, sublata non est, ita videtur velle gloss. l. emancipati. C. de collationib.

QVÆSTIO XXVI.

QVAERO, An haredis institutio facta implicite per relationem

ad aliam scripturam, valeat? Respon. quod sic, ita tenet Bal. in l. asse toto, & ibi Ang. ff. de hared. institu. Mathæ. de Afflic. decif. 144. nu. 6. Nata in auth. quòd sine. C. de testam. qui dicit ita esse communiter receptum. Eandem dicit esse communem Iaf. l. 4. §. si iudex. num. 3. ff. de re iudi. idem dicit Alex. ibi.

QVÆSTIO XXVII.

QVAERO, Stante statuto, quòd extraneis masculis, foeminae non succedant, nunquid testamentum annullatur præteritione filia, vel impugnari possit? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, quòd filia nunquã possit testamentum impugnare, si sit præterita statuti talis statuto, quòd in successione masculi foeminae præferuntur, maxime si masculi sint instituti, vt firmant Doc. communiter & Iaf. in specie in l. Gallus. §. & quid si tantū. & §. in omnib. ff. de lib. & posth. & in l. filia dote. nu. 5. vbi dicit hoc pcedere, siue velit impugnare per ius dendi nullū. siue per bonorum possessionem contra tabulas. reprobata opinione. Ang. in d. l. filia. allegat Aret. in con. 140. attestantem de communi opinio. Idem Iaf. dicit hanc esse communiorum sententiam auth. nouissima. nu. 57. C. de inoff. testam. Alex. in con. 47. incip. abundè per celeberrimos Iureconsultos, volum. 2. quem refert Mathæ. de Afflic. dec. 158. nu. 6. Eandem dicit esse commu. Bru. in tract. de status. exclud. foem. art. 11. quæst. 5. cõi plurib. alleg. §. Ant. Cap. dec. 176. nu. 3.

QVÆSTIO XXVIII.

QVAERO, Vtrum frater possit testamentum fratris in totum impugnare instituta turpi persona, An verò tantum vsq; ad legitimam? Respon. in hoc articulo inter Doc. controversia est, quæ hoc distinctionis fœdere tollitur. A ut enim fratri in testamento fratris nihil est relictum, & tunc frater expugnat testamentum in totum, ita cõmu. esse opi. testatur Iaf. l. fratres. C. de inoff. testam. nu. 8. Aut aliquid relictum est fratri, minus legitima, & dicit Guliel. de Cun. in d. l. fratres, quòd adhuc frater in totum rumpit testamentum odio turpis personæ. Et hanc opi. dicit esse vertiorē Paul. de Cast. l. omnimodò. C. de inoff. testa. pro vt eum refert Mathæ. de Afflic. in decif. 204. nu. 2. & tenet Bald. d. l. fratres. Et eam dicunt esse commu. secundum Mathæ. de Afflic. d. loco. Moderni Papen. ibi, & Salyc. q. 3. Paul. de Cast. con. 61.

Contrariam tamen opinionem, quod si frater non in totum expugnat testamentum, sed vsque ad legitimam tantum, eo casu, quando aliquid relictum est, tenet Ang. l. i. C. de inoff. testam. Et secundum eam reprobata opinione contraria in consilio Neapol. iudicatum esse dicit Mathæ. de Afflic. d. decif. 204. num. 2. per rationes ibi per eum allegatas. Et licet verum sit, quòd testamentum fauendum sit, ex quo tamen frater turpem personam fratri prætulit, existimo in totum esse rumpendum odio turpis personæ, maxime si legitima quæ hoc casu deberetur etiam fratri, non sit relicta titulo institutionis, sed alio quouis relicti titulo.

QVÆSTIO XXIX.

Sed quæro, Nunquid hoc casu rupto testamento fratris turpi persona instituta, frater tenebitur ad legata & fideicommissa vniuersalia in testamento relicta secundum dispositionem auth. ex causa. C. de liber. præter. Respon. quòd secundum magis communem & receptam Doct. sententiam hoc casu non habet locum dispositio d. Auth. ex causa, nec sustinentur legata, vt firmat Iaf. d. l. fratres. nu. 3. & eam tenet Alex. d. auth. Imol. l. filio præterito. ff. de iniusto, rupt. testam.

QVÆSTIO XXX.

Regulariter in testamento debent intervenire septem testes, ita probat tex. l. hac consultissima. C. de testam.

Hæc communis regula plures recipit limitationes respectu personarum testantium, vel heredu, aut locorum, in quibus fiunt testamta. Primò non procedit in testamento patris inter liberos. Namq; sufficit, quòd coram duobus testibus fiat, ita tenet gloss. & Doct. omnes in d. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. & in auth. ibi posita. Et valet tale testamentum vt testamentum, & ranquam ex testamento succeditur secundum magis commu. & veram opi. vt testatur Iaf. d. §. ex imperfecto. nu. 13. Et eam tenet glo. in l. filij. verb. ab intestato, & ibi sequitur Bald. Salyc. Fulg. & Doct.

QVÆSTIO XXXI.

Sed quid si reperitur scriptura testatoris manu scripta, in qua non sunt descripti testes, An probabit testatoris voluntatem? Respon. quòd sic, & est expeditum per d. auth. quòd sine. Et hanc dicit esse communem Alex. consil. 105. vol. 7. Iaf. d. auth. quòd sine. Secus si scriptura non sit scripta manu testatoris, Namque tunc talis scriptura, si producat, inter liberos quoque non probabit patris voluntatem. Ita tenet Bal. & Paul. de Castr. d. Auth. quòd sine. & ibi Iaf. dicit hanc esse magis communem opinionem numer. 1. Paul. de Castr. l. si is. ff. de testam.

Sed quid si alterius manu sit scripta, & à testatore subscripta? Respon. quòd talis scriptura valet, & probat inter liberos, text. est clarus in Auth. si modò. C. famil. heretic.

Secundo limita predictam conclusionem in testamento condito tempore pestis, Namque tunc si maior testium numerus haberi non possit, valet testamentum coram quinque testibus. Ita tenet Bald. l. ff. de testam. Et hanc opinionem sequitur Cuias. l. conficiuntur. §. codicilli. ff. de codicil. Vbi dicit quod ista est æquior & humanior sententia. Et eam tenet Floria. de S. Petro. l. milites, per illum tex. C. de testam. l. fin. num. 5. vbi dicit, quod si casus contingeret, ita iudicaretur, maxime si pestis ita esset vehemens, ut verisimiliter plures testes haberi non possent, & hanc opinionem dicit communem Dilect. de arre testam. d. cit. 2. caut. 2. nu. 2. Et quod contra Bald. non sit communis opinio firmat Matthæ. de Afflict. decis. 25. num. 2.

Contraria tamen opinio videtur esse magis communis, quam tenet Ang. d. l. fin. & ibi Paul. de Castr. Bart. in d. l. conficiuntur. & in l. ff. de bono. possess. ex testam. milit. Et eam dicit esse communem Bauc. Instit. de testa. §. sed hæc quidem. nu. 13. & ita iudicatum esse dicit Matthæ. de Afflict. d. decis. 25. sed quicquid sit, opinio Bald. summanitur æquitate, a qua in iudicando minime recedendum arbitror.

Tertio limita in testamento in rure per rusticos condito, Namque valet cum quinque testibus, de hoc est tex. expressus in l. fin. C. de testamen. & hoc indistincte sive in scriptis fiat testamentum, sive nuncupatiue, ut tenet Bart. d. l. fin. vbi dicit ita de consuetudine seruari. Et hanc dicit esse communem opinionem Iaf. d. l. fin. nu. 1.

Quarto limita non procedere in testamento ad pias causas, Namque sufficiunt duo testes, ita communiter tenet firmat Alex. in consil. 13. volum. 7.

Quinto limitatur in testamento coram principe vel Imperatore condito, Namque numerus septem testium necessarius non est, ita est tex. expressus in l. omnium. C. de testam. Idem dicit si fiat apud acta. l. sancimus. eod. tit.

QVÆSTIO XXXII.

QVAERO, Nunquid in testamento cæci sufficiant numerus septem testium, de iure communi requisitus? Respon. quod non, sed requiritur quod octo testes interueniant, vel septem cum notario, ita est tex. expressus in l. hac consultissima. & ibi omnes Doct. C. qui testament. facere poss.

QVÆSTIO XXXIII.

Sed nunquid dispositio d. l. hac consultissima, habet quoque locum in testamento patris cæci inter liberos? Respon. quod dicta solennitas non requiritur, sed sufficit, quod fiat coram duobus testibus iuxta formam d. §. ex imperfecto. Hanc opinionem tenet Bar. Ang. Saly. Paul. de Castr. & Alex. in d. l. hac consultissima. & dicit ibi Ludo. Roma. quod ab opinione Bald. in consulendo & iudicando non sit recedendum, quia non habet contradicentem, licet ipse in contrariam inclinet partem. Eandem opinionem dicit esse communem I. f. ibi. nume. 4. & tenet Ang. Instit. de testam. §. cæcus.

QVÆSTIO XXXIII.

QVAERO, Si ad sint sex testes cum notario, nunquid sufficiat, ad hoc ut dicatur interuenisse numerus de iure communi requisitus? Respon. quod non, quia notarius non computatur in numero testium, nisi fuerit antea per iudicem examinatus. Ita tenet Ioan. de Imol. & communiter Doct. in l. hæredes palam. §. ff. de testam. ut testatur Matthæ. de Afflict. decis. 25. num. 4.

QVÆSTIO XXXV.

QVAERO, Si ad sit statutum disponens, quod testamentum coram quatuor vel paucioribus testibus possit fieri, nunquid tale statutum valeat? Respon. quod sic, ita tenet Cyn. Bart. Bald. & Fulgof. l. C. de sum. trinit. & in l. si non speciali. C. de testam. Hanc opinionem dicit esse communem Iaf. d. l. 1. nu. 37. quem refert consulendo Hieron. Schurff. in consil. 92. cent. 2. & in consil. 75. consil. 58. cent. 3. Vide supra, cap. 2. de statut. q.

QVÆSTIO XXXVI.

QVAERO, An testes in testamento requisitos sufficiat esse vocatos & adhibitos. An verò requiratur quod sint rogati? Respon. Bar. in l. sciendum. ff. de verb. obliga. concludit, quod sufficit vocatos esse, idem tenet in l. hæredes palam. §. in testamentis. ff. de testam. Et hanc opinionem dicit esse communem Iaf. d. l. sciendum. nu. 41.

Contrariam opinionem, quod scilicet non sufficit vocatio testium, sed etiam necessaria est rogatio, tenet Bald. l. diuus. ff. de testam. milit. allegat glo. in l. milites. C. de testam. mili. & pro hac opinione est tex. expressus in d. l. hæredes palam. §. in testam. & meo iudicio Iaf. fallitur, dum dicit primam opinionem esse communem, & eam tenet glo. §. si. verb. adhibitis. Instit. de testam. Vbi dicit rogationem requiri sive in scriptis sive sine scriptis testamentum fuerit factum, quæ glo. in hoc communiter approbata est, ut testatur ibi Batier. Et eam opinionem tenet Alex. & Iaf. l. hac consultissima. in princ. C. de testam. Nec refert, an ab ipso testatore, vel notario, aut alio extraneo testes sint rogati, dummodo consentiente testatore, ita communiter tenet firmat Iaf. d. l. hac consultissima. in princ. num. 4.

QVÆSTIO XXXVII.

Sed quæro, Nunquid testes in dubio præsumantur esse rogati? Respon. quod non, ita tenet Cyn. Bald. & omnes Doct. in d. l. hac consultissima. Bart. & omnes Doct. in l. sciendum. ff. de verb. oblig. Et hæc dicit ibi communem esse opinionem Iaf. nu. 36. & tenet Alex. ibi & in consil. 70. incip. viso consil. vol. 2.

Hanc tamen conclusionem limitat Bald. in l. ff. de hæred. insti. ut testes præsumantur rogati, quando testator & notarius sunt periti iuris, & reperiuntur instituti, qui verisimiliter debuerunt institui. & hoc dicit singulare Aret. in d. l. sciendum. Communiter tamen illud dicit reprobatur testatur idem Aret. in d. l. hæredes palam. §. fin. quem refert Iaf. d. l. hac consultissima. in princ. num. 2. & d. l. sciendum. nu. 37. & in specie reprobatur ibi Alexand.

QVÆSTIO XXXVIII.

Sed quid si testes in instrumento testamenti subscripserunt, nunquid præsumantur rogati? Respon. quod sic, ita tenet Bart. & cum eo omnes indifferenter in d. l. sciendum. & ibi Iaf. dicit hæc esse communem opinionem, nume. 42. Licet ipse contrarium teneat, & in d. l. hac consultissima. in princ. Imol. & Doct. in l. Domitius. per illum text. ff. de testam.

QVÆSTIO XXXIX.

QVAERO, An testes in testamento debeant esse presentes? Respon. quod sic, & ita ut videre & audire possint ipsum testatorem loquentem, de hoc text. est expressus, & ibi omnes Doct. in l. si non speciali. C. de testam.

Hinc inferitur, quod si cõstita esset intermedia inter testatorem & testes, ita ut testatorem videre non possent, testamentum non valeat, & hæc est communis opinio ut refert Iaf. d. l. si non speciali. num. 7. licet contrariam teneat Ios. in l. 2. §. idem Labeo. el. 1. v. c. d. dicitur. ff. de aqua plu. communiter in hoc reprobata, ut per Iaf. d. num. 7.

QVÆSTIO XL.

QVAERO, Verum institutio in re certa competat ius accrescenti? Respon. quod sic, ita tenet Bar. Bald. Ang. & Imol. ex facto. ff. de hæred. insti. Bar. Saly. & recentiores in l. quoties. nu. 6. C. eo. tit. & ibi Iaf. dicit hæc esse communem opinionem, quæ tenenda est, licet contrarium teneant ibi Fulgof. & ceteri. Idque ne testator pro parte decedat testatus, pro parte intestatus.

Ampla, ut hæc conclusio adeo vera sit, ut si institutus in re certa, agnoscat rem, & eo mortuo, cohæres eius vniuersalis repudiarit, ad hæredem transmittatur ius accrescendi, ita tenet Bart. d. l. quoties. & ibi Saly. Alex. & Iaf. qui communem dicit esse opinionem, num. 7. Alex. in consil. 58. incip. habita super narratis in themate. vol. 3. vbi dicit se istam opinionem & legendo & consulendo securum esse.

QVÆSTIO XLI.

Sed quæro, Si testator instituit hæredem in re certa, & nullo dato cohære de vniuersali, expressè prohibuit & mandauit, ne institutio traheretur ad alia bona, nunquid habebitur pro vniuersali hæredem? Respon. quod sic, ita communiter tenet firmat pract. Papien. in for. libel. quo perit. hæred. ex testam. verb. in omnibus eius bonis. Non enim potest testator pro parte testatus decedere, & pro parte intestatus, nec potest facere, quod minus leges in suo testamento locum habeant. I. nemo potest. ff. de legat. 1. Ita dicit glo. l. 1. verb. cautione. C. de usu & habi. quæ dicitur esse communiter approbata, teste Socyn. l. uni in consil. 115. nu. 19. lib. 1.

Contrarium tamen tenet Bart. in d. l. quoties. §. si duo, quod scilicet institutus solum succedat in re certa, cetera verò bona deueniant ad succedentes ab intestato iure fideicommissi, sed prima opinio verior, quam dicit quoque communiter approbatam Alex. l. si quis prior. num. 9. ff. ad Trebell. Crot. repet. l. re coniuncti. nu. 61. Ripa. nu. 134. Socyn. l. uni in consil. 110. num. 16. Et hæc esse magis communem firmat A. postol. ad Alex. consil. 162. nu. 10. lib. 2.

QVÆSTIO XLII.

QVAERO, Si miles instituat in testamento vnum hæredem in certa re, alium in alia re, nunquid præsumatur testatus esse iure communi, An verò usus priuilegio militari? Respon. Doct. in hoc articulo variè senserunt. Saly. enim in l. 1. C. de milit. testam. distinguit, An interuenerint solennitates Iuris communis, vel non, quem refert & sequitur Aug. Instit. de hæred. insti. §. hæreditas.

Glof. verò in l. 1. §. ex fundo. ff. de hæred. insti. omnino vult, quod intelligatur quod ad residuum intestatus decessisse, & sic uti priuilegio militari, quam sequitur ibi Imol. Fulgof. Roma. & Alex. d. l. 1.

Contrarium verò directe tenet gl. d. l. 1. verb. militis. quod scilicet instituti in rebus certis, intelligantur in totum instituti, secundum Iuris communis dispositionem, quo institutus in vna re, nullo alio cohære de dato, succedit in tota hæreditate per ius accrescendi, ut in præcedenti diximus, & hæc opinio glo. receptori calculo approbata est, ut firmat Iaf. ibi, nu. 10. & 12. d. §. hæreditas. num. 11.

CAPVT V. FILIVS ET PATER.

SVMARIA.

LILIVM naturalem legitimatum per subsequeus matrimonium, posse abique dispensatione promoueri ad ordines, beneficia & episcopatum. q. 1.

Naturalibus legitimatis competere remedium. l. si vnquam. C. de reuocand. donat. scilicet, quod ad legitimam. q. 3.

Legitimationem non reuocari, aut infirmari per superuentientiam filiorum legitimorum & naturalium. q. 4.

Filium naturalem legitimatum, excludere substitutum, hac conditione datum, si filius decesserit sine liberis ex legitimo matrimonio natis. q. 5.

Filium naturalem, qui potest legitimari per subsequeus matrimonium, non posse legitimari per scriptum principis. q. 6.

Filios naturales legitimari per subsequeus matrimonium, vel in mortis articulo, aut a sene decrepito contractum. q. 7.

Filios naturales legitimari per subsequeus matrimonium, etiam si mater sit vilissimae conditionis, rustica scilicet, vel meretrix, & pater nobilissimus, inter quos alius matrimonium honeste contrahi nequit. q. 8.

Legitimatum ex subsequeus matrimonio non tollere Ius primogeniturae iam nati. Cum legitimatio retrò non trahatur in prauidium alicuius. q. 9.

Legitimos per subsequeus matrimonium succedere in feudis. q. 10.

Patrem naturalem teneri alere filium spurium. q. 11.

Filium incestuosum non succedere parentibus. q. 12.

Filium spurium non posse aliquid capere ex testamento, vel vltima voluntate de bonis patris. q. 13.

Statutum disponens filium spurium ex testamento posse succedere, non valere. q. 14.

Filio spurio haerede instituto a patre, deferri haereditatem liberis legitimis, vel proximioribus cognatis. q. 15.

Institutionem filij spurij sub conditione factam valere. q. 16.

Nepotem legitimum & naturalem ex filio spurio, posse haereditatem institui ab auctore, deficiente prole legitima. q. 17.

Filium studij operam dantem, non teneri conferri libros a patre datos. q. 18.

Filio non deberi legitimam in vita patris. q. 19.

Filio non esse obligata bona patris, pro legitima, sed filium habere tantum conditionem ex lege, contra haeredes patris. q. 20.

Renunciantem successioni paternae generaliter, non videri renunciasse legitimae, sed opus esse renunciatione speciali. q. 21.

Legitimam patre viuo non venire in confiscatione bonorum pro delicto filij. q. 22.

Statutum, quo cauetur patrem teneri soluere ex legitima pro delicto filij, valere. q. 23.

Patrem ingrediente monasterium, deberi filio legitimam, etiam eo adhuc viuo. q. 24.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An filius naturalis legitimatus per subsequeus matrimonium possit promoueri ad aliquod speciationem ad ordines, beneficia, & ad episcopatum? Resp. Glo. in c. tanta. & c. innotuit. verb. coniugata. de elect. tenet q. sic, quam sequitur ibi Abb. Eandem opinionem tenet Calderi. con. 2. sub Rubr. qui filij sine legit. quia per subsequeus matrimonium factus est legitimus, & post matrimonium perinde habetur, ac si nunquam fuisset illegitimus. Hanc opinionem tenet etiam Chassana. in consuet. Burgund. in titu. des successions. Rubr. 8. §. 3. fol. 287. nu. 6. Ripa. l. si vnquam. nu. 87. C. de reuo. donat. Lud. de Sardis in tract. de natur. lib. c. de legitimat. eff. c. num. 5. Aegid. Bellamera. c. 2. nu. 3. 6. distinct. Dec. c. c. in cunctis. nu. 24. de elect. Ioan. Corr. l. pro parte. nu. 4. de serui. vbi affirmat opinionem glo. communiter esse approbatam.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Quid si matrimonium sit intermedium, vt quia maritus postquam habuit filios ex muliere soluta, cõtrahit cum alia, qua demum mortua ducit illum, ex qua habet filios naturales, an legitimantur per subsequeus matrimonium, nõ obstante matrimonio intermedio? Resp. Ioan. Andr. in reg. sine culpa. de reg. iur. in 6. tenet quod sic. Eandem opinionem tenet Abb. d. c. tanta. nu. 3. Iaf. Leum qui ita. §. qui hominem. nu. 7. ff. de verb. oblig. Ang. in cons. 18. in 2. q. eandem opinionem tenet Iaf. in l. Pomponius. §. quæ sit. ff. de acquir. poss. l. Bru-

nel. in tract. de sponsal. conclu. 2. nu. 22. Præpo. in d. c. tanta. q. 7. nu. 14. & hanc opinionem dicit esse communem Lud. de Sardis. d. tract. de natur. liber. c. de legitimat. per verum matrimonium. nu. 9. Licet ibi contrarium teneat ipse. Eandem dicit esse communem Anton. de Rosell. tract. de legitimat. lib. 1. c. de causa materiali legitimat. num. 44. Carol. Molina. in consuet. Parisien. vr. 1. §. 8. glo. 1. q. 7. nu. 3. 4. & eã tenet Mayne. l. quocies. ff. de reg. iur.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An filij naturales legitimari per subsequeus matrimonium, possunt vti remedio. l. si vnquam, ad reuocandam donationem omnium, vel maioris partis bonorum? Respon. Bald. in c. innotuit. de elect. tenet, quod sic, eandem opinionem tenet Aug. & Salyc. in l. si totas. C. de inoffic. donat. Aldobrand. in §. si. nu. 3. vbi dicit eam esse communem. Et eam tenet Iaf. in l. Gallus. §. & quid si tantum. 2. lect. nu. 22. quod dicit verum esse Bald. l. c. de reuoc. donat. etiam si nati fuissent ante donationem, non tamẽ ita vt tota donatio reuocari possit, sed in ea parte, quæ ad legitimam attinet, cum sequitur Boër. dec. 159. num. 12. Ripa. d. l. si vnquam. q. 3. nu. 89. & ibi Tiraq. verb. susceperit liberos. num. 71.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An reuocetur legitimario per superuentientiam filiorum legitimorum & naturalium? Respon. Hoc expeditum est per text. l. cum quis. C. de natur. liber. quod non reuocetur. Hanc opinionem tenet Bart. & Docto. l. ex facto. ff. de vulgar. & pupil. & ibi Hier. verius dicit eam communem esse num. 175. & eam tenet Tiraq. tract. de primog. 3. 4. nu. 51.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An filius legitimatus per subsequeus matrimonium, excludat substitutum? vt pone quod pater in testamento filio instituto heredi substituit Titum, si filius decesserit sine filijs ex legitimo matrimonio natis, & filius decedat cum filio legitimo. Respon. Anton. de Butr. d. c. innotuit. de elect. tenet, quod sic, idem tenet Dec. cum in cunctis. nu. 28. de elect. Boër. dec. 159. nu. 20. Ripa. Rubr. ff. si cert. per. nu. 3. Dec. cons. 284. nu. 9. vbi dicit hanc esse communem opinionem, & in cons. 155. nu. 7. Eandem dicit esse communem Ruitus, cons. 163. nu. 6. & 7. vol. 3. & tenet Laur. Sylua. cons. 1. nu. 22. & hæc opinio verior est, licet contrarium teneat Bald. in cons. 357. nu. 2. vol. 5.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An filius naturalis, qui potest legitimari per subsequeus matrimonium, possit legitimari per scriptum principis? Respon. Gl. in Auth. quibus mod. natur. eff. c. legi. §. sit igitur. verb. permittimus. colla. 6. expressè tenet, q. non. Eandem opin. firmat Bart. ibi nu. 7. & Ang. nu. 10. hanc opi. dicit esse communem Iaf. d. l. Gallus. §. & quid si tantum. 1. lect. nu. 107. Chassana. consuet. Burgund. titu. de successions. Rubr. 7. §. 3. fol. 286. nu. 9. eam quoq. tenet Bal. c. per tuas. nu. 3. de maior. & obediens.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An filij naturales legitimantur per matrimonium in mortis articulo, vel a sene decrepito contractum? Respon. Bal. in l. nuper. C. de natur. liber. tenet, q. non, per text. ibi. Idem tenet in l. eam quam. nu. 27. C. de fideicom.

Contrariam opinionem tenet Io. And. Ant. de Butr. & Præpositus d. c. tanta. Abbas. c. 2. de frug. & malef. Eandem opin. tenet Mayne. in l. quocies. nu. 21. ff. de reg. iur. Couar. in epit. de sponsal. lib. par. 2. c. 6. §. 1. nu. 10. Lud. de Sardis in tract. de natur. liber. c. de legit. per verum matrimonium Ang. §. fin. nu. ff. Insti. de nup. Hanc dicit esse communem opin. Alex. in l. si quis posthumos. ff. de lib. & posth. Iaf. l. sed etsi quaesitum. ff. eo. ti. Ant. de Rosell. in tract. de legit. in prin. c. de causa materiali legitimat. nu. 23. Eandem tenet Brunel. in tract. de sponsa. 2. con. clu. nu. 10. Io. Gualden. in tract. de arte testandi. ti. 1. caut. 1. 4. nu. 2.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, Si mater est vilissimae conditionis, vt quia rustica, vel meretrix, & pater nobilissimus, inter quos matrimonium honeste contrahi nequit, an filij legitimantur per subsequeus matrimonium? Respon. Bal. in Auth. si quis. C. de natur. lib. tenet q. non, idem tenet in l. 2. C. quibus res iudic. non nocet. Eandem opinionem tenet R. uin. con. 111. num. 5. & 6. lib. 1. Lauden. tracta. de legitima. nume. 158. Cur. Junior cons. 136. nume. 10. Hanc opinionem dicit esse communem Maria. Socy. Junior, con. 52. num. 2. volu. 1. & tenet eam Cæpolla. caut. 150. incip. debet scire.

Contrariam opinionem tenet Iaf. in con. 234. vol. 2. Gul. Casadio. dec. vnica. nu. 6. tit. de sponsal. lib. Et eam tenet expressè Nic. de Vbald. in tract. de success. ab intest. num. 61. & 62. si enim matrimonium tenet, filios antea natos legitimari per subsequeus matrimonium dubij iuris non

non est per tradita Io. And. in d. reg. sine culpa. ubi dicit qd ex quocun-
qu: cotu natus legitimatur per subseqvens matrimonium, si modo
tempore coitus inter eos matrimonium esse potuit, eo casu quo legi-
timus consensus interuenisset. Præterea licet iure civili inter tales per
sonas matrimonium sit prohibitum. Imperiales. C. de nup. tamen iu-
re Canonico valet, qd hoc casu maxime sequimur. Hanc opinio. tenet
quoq; Ripa. l. si vnquam. C. de reuo. dona. Laur. Sylua. con. 3. nu. 44.
& hæc opinio videtur mihi satis æqua.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An legitimatus ex subsequenti matrimonio tollat
ius primogenituræ iam nati? Pone qd habens filium ex concubina, post-
ea duxit uxorem ex qua filium suscepit, ea mortua cõrahit cum con-
cubina, & sic filius ille naturalis legitimatur? Respon. In l. i. quoties.
nu. 40. C. de rei ven. dicit qd non, idem tenet Io. And. d. reg. sine culpa.
Ancha. d. c. tanta. nu. 12. ibi Cardi. Eandem opin. tenet Boër. decif. 159.
nu. fin. Cur. Senior in l. 40. tauri. nu. 20. Et tenet eam Tiraq. l. si vnquã.
verb. susceperit liberos. nu. 64. Maria. Socy. Iunior, con. 52. nu. 7. lib. 1.
Brunel. tract. de sponfalibus. 2. conclus. num. 32. Alb. l. cum quis. C. de
natur. lib. Alex. con. 25. nu. 2. lib. 1, legitimatio enim non trahitur retrò
in præiudicium alicuius.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An filij legitimari per subsequens matrimonium
succedant in feudis? Resp. Bald. in c. 1. §. naturales. si de feudis defuncti
conten. inter domi. & vassalli agnar. dicit esse distinguendũ. aut in con-
cessione feudi fuit dictum de descendentibus legitime, vel de natis le-
gitime, vt tunc non succedant, idem tenet Bal. dubius in con. 367. nu.
2. lib. 5. Ang. con. 29. Barba. l. cum acutissimi. nu. 241. contrarium verò
quod imò in distictè legitimari per subsequens matrimonium succedant,
tenet Io. And. in clarior. qui filij sint legi. Et eam dicit esse com-
munem Bar. Socy. in con. 3. nu. 11. & tenet Panor. in 6. innotuit. & d. c. tan-
ra. In con. 148. nu. 6. vol. 4. Boër. decif. 123. nu. 4. Io. Cur. in l. Gallus.
& quid si tantum. nu. 82. ff. de lib. & posth. Ant. Rub. l. Titia Seio. §.
Imperator. nu. 46. ff. de leg. 2. Cur. Iunior, in con. 136. nu. 1. Eandem di-
cit esse communem Iaf. l. generaliter. §. cfr. autem. nu. 10. ff. de instit. &
substit. & Ripa. d. l. si vnquam. nu. 88. & in l. ex facto. §. si quis rogatus.
nu. 18. ff. ad Treb. Eandem dicit esse communem Curt. in tract. feud. 3.
par. q. 17. nu. 41. Eandem dicit communem Math. de Afflic. d. §. natu-
rales. & tenet Zal. in tract. feud. 8. par. nu. 87. Alciat. d. l. ex facto. n. 7.
ff. de vulga. Lau. Sylua. con. 3. nu. 49.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, An pater teneatur alere filium spurium? Resp. hoc
expeditum est de iure canonico, qd teneatur, tex. est in c. cfr. haberet. de
eo qui duxit in matrimonium quã polluit. Ratio est, ne filius fame per-
eat. Hanc opi. tenet Abb. d. c. cum haberet. quæ dispositio hodie etiam,
in foro ciuili in terris non subiectis Papæ locum habet, & tenet Gl. d.
c. cum haberet. & Dec. ubi communem dicit. c. clerici. nu. 4. de iudi. Ri-
pa ubi similiter communem dicit. d. l. si vnquam. q. 37. num. 68. Capy.
decif. 163. Claud. in l. 1. ff. solu. mat. dicens opinionem Cano. esse verio-
rem, & qd ita iudicaret Abb. conf. 115. vol. 2. dicens, qd ita communiter
tenent Legistæ in Auth. ex complexu. C. de incest. nup. Hanc opi. tenet
etiam Corfer. ling. incip. spurius. & communem dicit Iaf. conf. 26. nu.
4. lib. 1. Io. Gualden. tract. de arre testand. ti. 1. Cur. 14. nu. 13. Lambert.
in tract. iuris patro. 3. q. prin. lib. 3. fol. 392.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, An filius incestuosus, id est, natus ex consanguineo
& contanguinea succedat parentibus? Resp. Gl. & Doc. in l. si qua illu-
stris. verb. cfr. legitimis. C. ad Officia. tenent, qd non, idem tenent scribē-
tes. §. nouissimè. In sti. eo. & hanc opinionem dicit esse communem Ba-
pist. Caccialup. rep. d. l. si qua illustris. nu. 9.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An filius spurius possit aliquid capere ex vltima vo-
luntate de bonis patris? Resp. qd talis filius nõ possit capere aliquid ex
testamento patris. tex. in Auth. licet. C. de nat. lib. & in §. sui. in si. Auth.
quib. mod. natur. eff. sui colla. 7. & tradit. Bar. l. si. ff. de his quib. vt in-
dig. Dec. c. in præsent. nu. 105. de proba. Couar. de sponfal. 2. par. c. 8. §.
5. & 6. Nic. de Vbald. de succes. ab intest. 1. par. nu. 44.

QVÆSTIO XIII.

Sed quid si statutum disponat qd filius spurius ex testamento pos-
sit succedere? Resp. Fred. de Senis in cõn. 265. nu. 1. tenet tale statutum
non valere, & hanc opi. dicit esse communem Io. Baptista de Caccialu.
l. cunctos populos. nu. 176. C. de sacros. eccl. de quo vide latius, quæ di-
xi in cap. de statutis.

QVÆSTIO XV.

QVÆRO, Cui deferatur si filius spurius in testamento patris

instituitur hæres? Respon. Bal. in l. 1. per tex. ibi. C. de natur. liber. tenet
qd si filius spurius a patre instituitur, id à legitimis liberis, vel cogna-
tis proximioribus deferatur. Idem tenet Bar. l. si. ff. de his quib. vt in-
dig. Eandem opin. dicit esse communem Alexan. l. hæreditas. C. de his
quibus vt indig. & in con. 74. nu. 6. vol. 3. & eam tenet Bermondus in
tract. de publ. concub. pag. 318. nu. 21.

QVÆSTIO XVI.

Sed quæro quod si filius spurius instituitur sub cõditione? Resp.
qd tunc bene valet talis institutio, ita tenet Bal. l. seruus. C. de leg. Albe.
l. libertas testamento. ff. de m. n. m. i. testa. Bal. Imo. & Alex. l. Gallus.
§. instituens. ff. de lib. & posth. Hanc opin. dicit esse communem Lance
Io. Dec. d. §. instituens. & ibi Iaf. nu. 5. eandem dicit esse communem Io.
Gualden. de arr. testan. ti. 1. cau. 14. nu. 15. Curt. Iunior, con. 84. nu. 3. Ga-
lual. repe. l. Gallus. §. & quid si tantum. nu. 4. ff. de lib. & posth. Catel-
lia. Cotta. verb. spurius. el. 3.

QVÆSTIO XVII.

QVÆRO, An pater possit nepotem ex spurio legitimum &
naturalem deficientem prole legitima hæredem institueret? Resp. Bart.
in con. 118. incip. c. diocles habens filium. tenet, qd sic idem tenet in d. l.
Gallus. §. quid si his. ff. de lib. & posth. ubi sequitur Alex. & Iaf. Hanc
opin. dicit esse communem Roder. Zuarez. in lectu. l. 9. ti. 11. lib. 1. fo-
ri. fol. 73. nu. 3. Eandem dicit communem Iaf. l. hæreditas. nu. 8. C. de his
quibus vt indig. & Alex. con. 74. nu. 2. vol. 3. Io. Guald. de art. testan.
d. caut. 14. nu. 12. Boër. decif. 127. nu. 16. Eandem dicit esse communem
Bermond. tract. de publ. concub.

Scias tamen qd hæc conclusio non procedat in nepote ex filio in-
cestuoso ita no. Bal. l. si quis. C. de incest. nup. Hanc opin. dicit esse com-
munem Sal. d. l. si quis. hanc etiam tenet Couar. in epti. de sponial. 2.
par. c. 8. §. 5. nu. 30. Hip. sing. 144. Corn. con. 25. nu. 15. vol. 1. Gul. Bened.
c. Raynuius. verb. & uxorem. decif. 5. nu. 13. Eandem opin. dicit
esse communem Bal. d. l. si quis. Marti. Laudens. in tracta. de legit. nu.
73. licet contrarium teneat Pau. de Ca. d. §. quid si his in filio incestuo-
so. nu. 6. Iaf. ibidem nu. 25.

QVÆSTIO XVIII.

QVÆRO, An filius scholaris teneatur libros a patre datos
post eius mortem conferre? Respon. qd non, ita tex. & ibi gl. quæ pa-
ter. ff. fami. ercif. Hanc opin. tenet Bar. l. 1. §. nec Castrens. ff. de collat.
Sal. in l. filia cuius. C. fami. ercif. Eandem dicit esse communem opin.
Iaf. d. l. filia. licet Fabia. de Mont. rep. Auth. nouissima. q. 26. C. de inof.
testa. Alex. l. si donatione. C. de colla. & in con. 50. nu. 17. vol. 6. Vitalis
Nemausensis in tract. de colla. q. 5. nu. 10. & tenet Rebuff. in tract. de pri-
uileg. schola. priuileg. 55.

QVÆSTIO XIX.

QVÆRO, An filio debeatur legitima in vita patris? Respon.
qd non, & de hoc est tex. in l. cfr. quaritur. C. de inof. testa. Auth. de trier.
& semisse. §. 1. hanc opin. tenet Aug. in l. Cornelia. ff. de vul. & pup. quæ
omnes Doc. sequuntur. Et hanc opi. tenet Bal. in l. quamquam. C. ad l.
Fal. Bar. Auth. si qua mulier. C. de sacros. eccl. Bal. conf. 257. nu. 1. & 2.
ver. 3. Aldobr. §. præterea. nu. 53. Instit. quibus mod. ius patriæ potest.
soluit. Alber. Bru. in con. 80. nu. 15. Mantua. Auth. nouissima. pag. 23.
Et hanc dicit esse communem Tho. Gramma. in decif. 101. nu. 66.

QVÆSTIO XX.

QVÆRO, An bona patris filio sint obligata pro legitima
ipsius? Respon. qd non, sed habet filius solum cõditionem ex l. cõtra
hæredes patris. Pro hoc est tex. in §. ceterum. Auth. vt cfr. de appel. co-
gnof. Hanc opi. tenet Sal. in l. omnimodò. in prin. C. de inof. testam. &
Docto. in l. quartam. ff. ad l. Fal. & l. suus quocq; in prin. C. eo. ti. Ang. l.
Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoffic. testa. & hanc esse communem
opinionem firmat Math. de Afflic. in decif. Neapo. 62. nu. 4.

QVÆSTIO XXI.

QVÆRO, An generaliter renuncians successioni paternæ, vi-
deatur renunciaffe legitimæ? Resp. qd nõ, quia requiritur, qd fiat specia-
lis mentio, alias non includitur. Ita est rex. qui hoc probat in l. si quan-
do. §. generaliter. C. de inof. testa. & ibi Bal. Sal. & Alb. de Rofa. §. ceter-
rum. Auth. vt cum. de ap. cognof. Et hanc opi. firmat Boër. decif. 3. nu.
7. vol. 1. ubi etiam stante iuramento concludit hanc esse communem
opinionem Ang. de Arer. in §. cum autem. Instit. de inoffic. testa. & tenet
Aret. l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. oblig.

QVÆSTIO XXII.

QVÆRO, An legitima viuo patre pro delicto filij ventat in
cõfiscatione bonorũ? Resp. qd non, ita tenet Gul. de Cur. l. si qua pecna.
C. de

C. de his qui sunt sui vel alie. idem tenet ibi Bar. & Bal. in con. 252. v. 0. 7. priuatio enim præsupponit habitum, sed filius viuente patre nullã habet legitimam, ergo non potest venire in confiscatione. Erea: in sententiam dicit communiter teneri Socy. Junior con. 51. nu. 5. lib. 1. Sylue ster. §. præterea. nu. 55. In sti. quib. mod. ius patriæ potest. fol. & eam tenet Lucas de Penna in tract. de ffico. c. de publica. bonor. nu. 2. & Doc. in l. in suis. ff. de liber. & posthu.

QVÆSTIO XIII.

Sed quid. Si esset statutum, qd pater teneatur soluere ex legitima pro delicto filij? Respon. Gl. in rub. C. de decurio. li. 10. tenet expressè, qd tale statutum valeat. Idem tenet expressè Ias. in d. Auth. nouissima. nu. 8. & 12. hanc dicit esse communem Aldobr. d. §. præterea. nu. 56. Challanæ. in consue. Burgun. in ti. de successions. Rubr. 7. §. 2. fol. 310. nu. 5. Eadem dicit esse communem. & in practica seruari Alex. lex Cornelia. ff. de vulg. & pup.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Quid, si pater ingrediatur monasterium, An viuus, debeat filio legitima? Respon. qd debeat, est text. in c. cum simus. de regula. per quem ita tenet glo. in transmissæ. verb. mota. qui filij sint legit. & hanc dicit esse communem opin. Ias. in Auth. si qua mulier. nu. 50. C. de sacros. eccl. & d. Auth. nouissima. nu. 8. C. de inof. testa. fol. D. c. in præsentia. nu. 55. eam tenet Couar. c. 2. nu. 7. de testam. Cor. fec. ling. incip. legitima.

CAPVT VI.

POENA.

SVMARIA.

- V**DICEM in pœnis arbitrarijs posse imponere pœnã mortis naturalis. q. 1.
- Appellatione pœnæ capitis non semper, neq; necessariò venire pœnam mortis; capitis enim pœnam esse triplicem, vnde in dubio de pœna mitiori intelligendum. q. 2.
- Clausula consueta apponit in sententijs capitalibus vltimi supplicij, qd moriatur, & anima à corpore separetur, ead. q. ad fin.
- Fragilitatem ætatis non excusare minorem in pœnalibus quò minus possit pro debito incarcerari. q. 3.
- Furorem superuenientem post delictum commissum, differre executionem & processum in pœnalibus. q. 4.
- Pœnam statutariam tollere pœnam iuris communis, eamq; attendendam in delictis. q. 5.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An iudex in pœnis arbitrarijs possit arbitrium suum ad mortem includere? Respõ. Variæ sunt in hoc dubio Doctõpi. Card. in c. de causis. de offi. deleg. tenet qd iudex in arbitrarijs nõ possit imponere pœnam mortis naturalis. Eadem opin. tenet Lud. Ro. in rub. de arbi. Alex. in cons. 7. volu. 1. Contrariam tamen opin. tenet Bal. in c. 1. §. iniuria. de pace iur. firman. in l. 1. in fi. C. de his qui latro. Hanc opin. tenet quoq; Bar. l. si in fi. ff. vbi pup. Abb. c. ex literis. de consi. Fel. c. cõ te. de re iud. ibi Abb. quoq; Fel. c. inquisitionis in fine. prin. de accus. Maran. disp. 3. Vbi pro vtraq; parte arguit, & tandem hanc dicit esse magis cõmunem. eandem dicit esse magis cõmunem in tract. de ord. iud. par. 4. dist. 1. nu. 43. Dicit tamen ibi Maran. hanc communem opin. intelligendam, vt procedat, quando iudici datur arbitrium in pœnis à iure expressis, vt in actione iniuriarum, in qua est statuta pœna corporalis & pecuniaria ad arbitrium iudicis. Alias iudex nõ potest imponere pœnam mortis, vbi crimen non est capit.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An appellatione pœnæ capitis veniat necessariò pœna mortis? Respon. videtur prima facie dicendũ, qd sic, & pro hac opinione est rex. in l. relegati. cõ gl. ff. de pœ. in l. legelulia. §. fin. ff. ad l. Iul. repetund. Pro contraria opinione, qd appellatione pœnæ capitis non veniat pœna mortis, est gl. in l. 1. C. ne manci. & teneridè gl. in l. ne frumentũ. C. quæ res ven. non pos. & hanc opin. tenet ibi Bal. & Salic. Pœna enim capitis triplex est, vna per quã imponitur pœna mortis; alia per quã perditur libertas; alia est pœna exilij. Vnde in dubio de mitiori pœna intelligi debet. Hanc opin. tenet Io. And. c. 4. ad fi. de iure reit. lmo. in l. 2. ff. de publ. iud. Eadem opin. tenet Ang. de Arc. in trac. male. in verb. & ibi caput à spatulis. in verb. qd si statutũ. Fel. c. ex literis. de const. Alex. in con. 339. inci. in causa inquisitionis. & in con. 121. incip. viso processu. vol. 7. Hanc opin. tenet etia Sal. in l. 2. C. de fall. mone. Raph. Fulg. in l. præsent. de his, qui ad eccl. confu. vbi refert Oldr. dicere qd cõmuniter assessores propterea in sententijs capitalibus vltimi supplicij solent apponere illa verba, qd moriatur, & anima à corpore separetur. Hanc opin. dicit veritiorem, æquiorẽ & magis cõmunẽ

Hip. in pract. sua crim. §. oportundè. nu. 40. circa fi.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An fragilitas ætatis excuset in pœnalibus, vt non possit pro debito incarcerari? Resp. Bal. in l. 1. nu. 2. 4. C. qui bonis ced. pos. tenet, qd sic, quem sequitur Iac. l. nec impub. num. 3. ff. de inius vocan. Eadem opin. tenet Challanæ. in cõsue. Burg. in ti. des. rctæ. Rub. §. 2. nu. 1. 4. fol. 206. Augu. l. nemo carcerem. C. de exact. trib. Ro. con. 120. nu. 4. Contrariam opin. tenet Bar. in l. si filio. la. 2. ff. sol. mar. DD. in l. filius. ff. de procu. Bal. post Cy. in l. alio. C. qd cõ. licet contrarium videatur velle gl. in l. 3. §. sed vtrum. ff. de minor. quam cõmuniter reprobari dicit Bar. in tra. de carcerib. nu. 6. Hanc opin. tenet quoque Hip. in pract. sua cri. §. atingam. nu. 69. & eam dicit esse communem Io. Bapt. Caccial. in trac. de debitor. susp. q. 5. nu. 8. vbi dicitu. prædictam gl. in §. sed vtrum, saluari, quando minor est filius familiaris, quem sequitur Paris. in con. 94. nu. 41. volu. 1.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An furor excuset in pœnalibus qui superuenit post delictum commissum? Resp. Bal. in l. furiosum. C. qui test. facere possit. tenet, qd si aliquis commisit delictum, propter quod suspendi vel decipiari deberet, & postea efficiatur furiosus, non possit puniri in persona, sed bene in bonis. nõ enim debet dari afflictio afflicto. & furiosus pro mortuo habetur, qui corporaliter puniri non potest. Eandem opin. tenet ipse Bal. in l. 1. C. de confes. & in c. 1. ibi Aluaro. an ille qui interfecit fratrem dominus sui. in vlt. s. fu. lmo. in l. ex pact. nu. 2. ff. de vul. & pu. & in c. Rayn. nu. 1. 43. de testa. Hanc opin. tenet quoq; Alex. d. l. furiosus. l. 1. nu. 7. & nu. 8. cõmunem dicit, & idem Ias. in l. ex pacto. nu. 30. ibi Ripan. 73. Gul. Bened. c. Rayn. verb. si absq; liberis. in tract. de exempla. ri subst. nu. 13. Dec. & Cagn. nu. 1. in negotijs. ff. de reg. iur. Hanc dicit esse communem Hip. l. 1. nu. 58. ff. ad l. Cor. de Sicc. Eandem firmat cõmuniter teneri Ias. l. si seruum. nu. 7. ff. si ex noxal. cau. agatur. licet ipse teneat ibi contrarium. & hanc opin. tenet Bauer in §. item furiosus. nu. 13. & 14. In sti. qui test. fac. pos. & sequitur Ang. in tracta. malef. verbo, sciens & dolens. nu. 7. & ab hac opin. Baldi in iudicando & consulendo recedendum non est, quia in pœnis & delictis semper debemus sequi mitiorem partem.

Licet contrarium teneat Lud. Ro. d. l. furiosum. per l. 1. ff. de pœnis & in l. penul. ff. si ex noxal. cau. quem sequitur Barb. c. in literis. de rescripti. per doctrinam Bar. & Doct. in d. l. 1. vbi concludunt, in delictis publicis, in quibus à iure pœna determinata est, attendi tempus commissi delicti, sed his motiuis respondent Doc. qd non sit de mente Baldi, qd miteretur pœna, sed quod impediatur processus & executio propter furorem, & fictam absentiam vel mortem. Sed magis mihi videtur stringere pro hac opinione tex. d. diuus. in versic. neque morbo eius danda est venia. & ver. etiam supplicio afflicten. ff. de offi. præsid. ab opinione Baldi tamen non est recedendum.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, Quæ pœna in delictis attendi debeat. An legalis, vel statutaria, & an statutaria tollat pœnam iuris communis? Respon. qd pœna statutaria tollat pœnam iuris communis, eaque attendi debeat & hæc est magis communis, vt firmat Hip. in pract. crim. §. queritur. nu. 6. In finit. ad hoc relatis Doctõ. opinionibus. Eandem dicit communẽ Alb. trac. stat. 1. par. q. 8. vbi expressè hoc tenet Iac. de Bel. in disp. posita super l. 1. C. de req. reis. licet voluerit contrariũ Bar. l. 1. ff. vbi bo. rap.

CAPVT VII.

IURISDICTIONE.

SVMARIA.

- I**URISDICTIONE simpliciter mandata & cõcessa, videri etiam concessum imperium mixtum & merrũ nisi sublit aliqua causa, quæ strictam iurisdictionis interpretationem suadeat. q. 1.
- Concesso castro, cui nulla adhæret iurisdictione, nec merum, nec mixtum imperium, non censerit translatam villam iurisdictionem. q. 2.
- Concesso castro, censerit itidem data territorij & iurisdictionem, quæ tempore concessionis castro annexa, & sub dominio disponentis sunt. q. 3.
- Iudices electos à populo, & à domino confirmatos, habere iurisdictionem ab ipso domino confirmante. q. 4.
- Iurisdictionem reuocatã cum expressa causæ apocacione, ad alius petitionem, per superiorem non auferrit à iudice inferiore, antequam reuocatio eidẽ per impetrantẽ oblata fuerit & exhibita. ead. q.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An concessa iurisdictione simpliciter, censeatur etiam concessum merum & mixtum imperium? Respon. Diuersæ sunt Doctõ. sententiæ, quibusdam existimantibus non venire in hanc concessionem merum & mixtum imperium, ita tenent Salic. l. placet. C. de peda. iudic. Angel. in l. imperium. ff. de iur. iud.

ff. de iud. Bald. c. quarto, de iudicij. & hanc dicit esse communem opinionem Curt. Junior. nu. 42. in d. l. imperium. & l. i. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. nu. 53. & Alex. ibi. nu. 66. Aliis contrarium & verius asserentibus, nimirum concessa simpliciter iurisdictione, concessa videri iudicem merum & mistum imperium. Ita tenet Abb. in c. q. sedem. de offic. ordin. dummodo non subit aliqua ratio, quae suadeat strictam iurisdictionis interpretationem per text. §. iurisd. d. i. Auth. de defensor. ciuit. iunct. gloss. communiter recepta, & ibi Bartol. d. l. imperium. Hanc quoque sententiam firmat Alex. consil. 35. lib. 4. & in d. l. i. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. Et eam dicunt communem esse Dec. d. l. imperium. nu. 27. Alciat. d. c. q. sedem. nu. 38. Jaf. d. l. imperium. num. 12.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An concessio castro, cui nulla adhæret iurisdictione, nec merum nec mistum imperium, censeatur translata iurisdictione? Respon. q. non, sed remanet castrum sub iurisdictione ciuitatis vel communitatis, cui adhæret, censeaturque quod ad proprietatem abscq. iurisdictione concessum. Bald. l. a procuratore. C. mand. & Rubr. ff. de rerum diuisio. consil. 238. lib. 4. Oldra. consil. 176. Rom. consil. 444. & hanc dicit esse communem opinionem Curt. Junior. l. i. col. vlt. ff. de iurisd. omni. iudi. & tenet Jaf. in consil. 146. lib. 2.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, Vtrum concessio castro, territorium & iurisdictione, quæ castro annexa sub dominio disponentis erant tempore concessionis, data censeantur? Respon. Communis & recepta est Doct. sententia, q. sic, ita tenet Bal. in c. i. de capit. qui curi. vend. & l. cum multa. C. de bonis quæ liber. Paul. de Castr. consil. 406. col. 2. lib. 2. Eandem sententiam firmat Bart. l. inter eos. ff. de acquir. rer. domin. Hostien. Ioan. Andr. & Innocent. c. cum ad sedem. de restit. spoliat. c. ex literis. de iure patronat. Et eam dicit esse communem Dida. Couar. pract. quæst. cap. 2. conclu. 9.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, Vtrum iudices electi a populo & a domino confirmati habeant iurisdictionem a populo vel domino? Respon. Communis & vera est conclusio, q. habeant ab ipso confirmante, ita probat text. §. iurandum. Auth. de defensor. ciuit. Et eam tenet expressè Bald. c. ad hæc. de illud. c. cum omne. nu. 22. de consil. Ang. d. Aurh. §. de cetero. Alex. l. i. ff. de iurisd. om. iud. vbi Dec. consil. dicit esse comunem.

Iurisdictione reuocata cum expressa causæ auocatione ad alicuius petitionem per superiorem, non tollitur a iudice inferiori, donec fuerit reuocatio eidem per imperantem obiecta & exhibitæ. text. c. exhibitæ. de restit. spoliat. lib. 6. Et hanc dicit esse communem opin. Ripac. cum M. nu. 196. de consil.

CAPVT VIII.

IVDEX.

SVM MARIA.

IVDEX domicilij, vel originis, an & quando possit cognoscere de delicto extra territorium commissio. q. 1. Pluribus ad vniuersitatem causarum delegatis, etiam vnum posse ab initio sine alijs cognoscere & procedere. Secus, si delegati sint ad vnam, vel certas causas. q. 2.

Delegatum non posse minuere, vel augere tempus, quod a lege datur iudicatis. q. 3.

Iurisdictionem delegati expirare per mortem delegantis, re adhuc integra: id est locum habere & in delegato ad vniuersitatem causarum. q. 4.

Res adhuc integra esse quando dicatur in mandata iurisdictione. ibid. Iudicem delegatum, cui est commissæ causa appellationis, posse abscq. noua commissione cognoscere de causa principali, si appellatio fuerit iustificata. q. 5.

Iudicem ecclesiasticum etiam delegatum posse implorare auxilium iudicis secularis, pro executione sententiæ a se late. q. 6.

Iudicem ecclesiasticum posse censuris & poenis spiritualibus compellere iudicem secularem ad ferendum auxilium in executione, sed non è contra. q. 7.

Iudex ecclesiasticus, qui alioqui iure cognitionem de crimine habet, an possit propria auctoritate laicos capere, & in carcerem mittere: cum possit clericos, etiam non implorato auxilio secularis. q. 8.

Delegato inferiori a principe, non licere quem citare realiter, vel capere de personis, sed delegato principi licere. q. 9.

Delegatum, quamuis principis, non posse subdelegare cum potestate subdelegandi. verum quemlibet ordinarium posse. q. 10.

Delegatum principis posse subdelegare causas etiam meri, & misti imperij. q. 11.

Qui iudices possint recusari: Et quid in recusandis iudicibus, vel re-

mouendis iure canonico statutum sit, quid item iure ciuili. q. 12. In proponenda reculatione suspecti, non esse necessarium de iure ciuili exprimere & probare causam suspicionis in libello: sed sufficere præstare iuramentum. q. 13. & q. seq. in fin. Reculationem iudicis, tanquam suspecti, cum sit omnium exceptio prima, proponendam esse ante litem contestatam: Nisi causa reculationis demum post litem contestatam perueniret ad noticiam recusantis. q. 14.

Iudex in causa reculationis quis. q. 15.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An Iudex domicilij vel originis possit de delicto punire subditum, qui extra eius territorium deliquit? Respon. huius quæstionis aliquam vide resolutionem, cap. Forum. 3. q. laius tamen sic poterit distinguere, quia quæstio est ardua & mirificè controuersa. Aut agitur ad punitionem criminis per viam accusationis, & omnium frequentiori interpretum consensu a probata est ea sententia, q. possit, ita tenet glo. communiter recepta. l. 1. & 2. c. vbi de crim. agi. vt firmat Dida. Couar. pract. quæst. 11. nu. 5. vers. 6. in hoc tractatu. & est text. c. fin. ext. de foro comp. Nec tenetur reum remittere ex necessitate ad iudicem loci delicti, nisi hoc petatur, ita tenet Bart. Bald. & alij. d. l. 1. Abb. d. c. fin. Guido Papæ. q. 102. & hanc sententiam dicit communem Hipp. in pract. §. opportune. Aut agitur per viam inquisitionis, & de iure canonico non est dubium, quin Iudex originis vel domicilij possit punire subditum suum, quia ratione domicilij quis est propriè subditus. c. ex parte. c. dilecti. de foro comp. At de iure ciuili dubitatum est, nonnullis existimantibus, iudicem domicilij vel originis posse etiam per inquisitionem cognoscere de crimine per subditum extra territorium commissio, cuius sententiæ auctores sunt Bart. l. si cui. §. fin. ff. de accus. per gl. l. re. ga. §. in te. d. c. de interdictis. Ioan. Bernar. in pract. crimina. cap. 8. Bart. l. sepulchri. ff. de sepul. violat. Eandem firmat Panor. nu. 6. & alij. c. cum contingat. Jacob de Belui. c. Romana. §. contrahentes. de foro comp. in 6. nu. 17. Bald. in con. 313. lib. 5. & l. fin. ff. de iurisd. omni. iud. Ruin. con. 82. lib. 4. nu. 9. Et eam dicit esse communem Bolog. consil. 54. quem referat August. Arimi. in addit. ad Ang. de malef. §. hæc est quedam inquisitio. ver. quæro an in delictis. Alciat. c. 1. nu. 67. de offi. ordin. Alijs verò contrarium asserentibus, nimirum nec iudicem originis, nec domicilij posse inquirere de delicto commissio extra territorium, quam sententiam tenet Ioan. Andr. in Specul. tit. de compet. iud. Bald. l. 1. c. de ædilit. actio. Hipp. l. fin. ff. de iurisd. om. iud. nu. 137. Gandi. in tract. de malef. q. 6. Eam dicit esse magis communem Hipp. in pract. crim. §. constante. num. 90. Thomas Gram. de cis. Neapolit. 26. Ioan. Bernar. pract. c. 9. Quia inquisitio pertinet ad publicam vindictam, quæ non videtur competere iudici domicilij, ex eo, q. nulla iniuria illi reip. facta est, veruntamè priorē sententiam veriorē iudicat Dida. d. c. 1. nu. 5.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Vtrum vnus ex pluribus iudicibus delegatis ad vniuersitatem causarum possit sine alio ab initio cognoscere & sententiarē? Respon. Controuersum est, vtrum, quando sunt plures iudices delegati ad vniuersitatem causarum, vnus sine alio a principio possit procedere, nonnullis existimantibus posse, ad similitudinem iudicis ordinarij, cui æquiparatur gl. Bart. & Doct. in l. si vni. ff. de re iud. & in specie Alex. dicit ibi hanc esse communem opinionem. Et Jaf. nu. 7. alijs verò contrarium asserentibus, ex eo, q. sicut alij delegati, ita quoque delegati ad vniuersitatem causarum habent iurisdictionem iure alieno, & vice delegati funguntur, non iure proprio, sicut iudices ordinarij. Hanc sententiam firmat Ioan. de Imol. c. 1. ext. de offic. deleg. & Abb. in c. causam. el. 1. de offi. deleg. Sed prior sententia magis obtinuit, quia delegati ad vniuersitatem causarum sicut ordinarij habent iurisdictionem & exercitium in solidum, non autem delegati ad vnam vel certas causas.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An Iudex delegatus possit ampliare & minuere tempus, quod datur iudicatis, ex causa? Respon. Vtrum Iudex delegatus in sua sententia possit ex causa augere vel diminuere tempus quadrimestre, q. a lege indulgetur iudicatis, sententijs variatum est. Nam q. possit, tenet Rapha. Cuma. in l. 2. ff. de re iud. ex quo enim potest in totum absolueri vel condemnare, potest etiam tempus apponere, cum bonum sit argumētum a re ad tempus. Contrarium verò tenet gloss. quam sequitur Bart. ibi in d. l. 2. qui mouetur ex eo, q. Iudex delegatus non potest exequi sententiam suam, sed mandat executionem per ordinarium. Vnde non potest imponere legem superiori, hanc sententiam communiter approbatam asserit Jaf. ibi. nu. 5. Et eam tenet Marant. in Spec. distinct. 7. nu. 44. Et hæc est vna differentia inter ordinarium, & delegatum.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, Vtrum iurisdictione delegati expirat morte delegantis? Respon.

Respon. Receptum est à Doct. communiter, iurisdictionem delegari ad vniuersitatem causarum extingui morte delegantis readhuc integra. Ita tenet Bart. in d. l. more. ff. de iurisd. om. iud. quod sequuntur omnes Doct. vt refert las. d. l. l. vni. nu. 9. & est tex. in l. & quia. ff. de iurisd. om. iud. c. relatum. c. licet. ext. de offic. deleg. Eandem dicit esse communem sententiam Maran. in Spec. distict. 5. nu. 56. dicitur autem res adhuc integra, quando nondum facta est citatio, vt probatur per d. c. gratum, & firmat Bart. d. l. & quia. Abb. d. cap. relatum. Et hanc dicit communem esse sententiam Maran. d. distict. 5. nu. 56.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, Vtrum iudex delegatus, cui est commissæ causa appellacionis possit absque noua commissione cognoscere de causa principali, si appellatio fuerit iustificata? Respon. Verior & receptor est sententia, quod sic, text. c. vt debitus. de appellat. qui secundum communem intellectum non tantum in iudice ordinario, sed etiam delegato loquitur, vt tenet glo. c. ex tenore. verb. terminetis. de foro com. per. Eandem sententiam tenent Anto. de Butrig. Abb. & Imol. d. c. vt debitus. Dec. nu. 23. asserens eam esse communem, post Francum, nu. 43. Eandem dicit esse communem Felin. c. causam que, de restr. lib. 6. licet Francus contrariam sententiam conatus fuerit defendere.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An iudex delegatus ecclesiasticus possit implorare auxilium iudicis secularis pro executione sententiæ? Respon. Archidia. c. vt officium. §. compescendi. de hæret. in 6. per illum text. existimat id tantum procedere in iudice ordinario ecclesiastico quod possit iudicem secularem requirere pro executione sententiæ. Contraria tamen sententia frequentiori interpretum consensu recepta est, quam probat text. c. dilecta. de sentent. excom. Et eam tenet Innoc. Ioan. Andra. & Doct. c. significasti. de offic. deleg. vbi dicitur eam esse communem Abb. & Dec. Ioan. Lup. c. per vestras. not. 2. §. sed est pulchra dubitatio. num. 17. Eandem dicit esse communem Aug. Bero. d. c. significasti. num. 24.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, Nunquid iudex ecclesiasticus poterit censuris & poenis spiritualibus compellere iudicem secularem ad auxilium hoc exhibendum? Respon. quod sic, non autem e contra iudex secularis poterit cogere ecclesiasticum. Ita tenet Innoc. Panor. & alij in c. 1. de offic. ordi. Et ibi Alciat. nu. 26. & 123. asserit hanc esse communem opinionem. Et tenet las. l. a dno Pio. §. sententiam. nu. 16. ff. de re iud.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, Vtrum iudex ecclesiasticus qui alioqui iure de crimine cognitionem habet, possit reum laicum capere & in carcerem mittere? Respon. Variatum est, nonnullis existimantibus posse, cuius sententiæ auctores sunt Domi. & Fran. c. cum episcopus. de offic. ordin. in 6. Et eam probat Felin. c. cum sit generale. nu. 20. de foro comp. Alij verò contrarium asserentibus, scilicet iudicem ecclesiasticum non posse in carcerem proprium mittere, nec capere laicum pro criminis punitione, quæ ad ipsum pertinet, excepto hæresis crimine, text. in c. excommunicamus. 2. de hæret. & firmat Oldrad. consil. 86. Et eam dicit esse communem opinionem Felin. c. significasti. de offic. deleg. & Auz. ed. repet. Clement. 1. de offic. ordi. q. 5. licet Felin. loquatur in ecclesiastico iudice delegato. Eandem dicit esse communem Anchar. reg. va. quæ. de regul. iur. in 6. & Ioan. Andr. in specul. tit. de offic. ordin.

Sed nunquid possit clericos capere & in carcerem mittere? Respon. si iurisdictionem non habeat in loco temporalem iurisdictionem, nec tenet auxilium secularis implorare. text. cap. cum episcopus. de offic. ordin. in 6. Et est communis omnium opinio, quamuis contrarium Calm. Molin. consuet. Paris. tit. 1. §. 41. nu. 66.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An iudex delegatus inferioris à principe possit citare aliquem realiter? Respon. Communis & recepta est Doct. sententia, quod non, ita tenet Bart. Alex. & communiter Doct. l. 2. ff. de iurisd. om. iud. Bart. l. plerique. ff. de ius vocan. Communem asserit Maran. in Specul. par. 4. dist. 5. nu. 54. Secus est in delegato principis, qui sicut iudex ordinarius, potest aliquem capere, vt communiter tenent firmat idem Maran. ibid. & tenet Bart. Auth. qui semel. C. quom. & quand.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, Vtrum iudex delegatus possit subdelegare cum potestate subdelegandi? Respon. Frequentiori Doct. consensu approbata est ea sententia, quod iudex delegatus etiam principis non possit causam subdelegare cum potestate subdelegandi, vt testatur Alex. in consil. 177. vol. 2. Et tenet idem in Rubr. ff. de offic. eius. Bald. l. a iudice. ibi, Salyc. & Doct. communiter. C. de iudic. l. a. i. ff. de offic. eius.

Eandem sententiam firmat Abb. cap. cum Bertholdus. ext. de re iud. Bart. l. solet. ff. de iurisd. om. iud.

Sed nunquid quilibet ordinarius id potest? Respon. quod sic, etiam minimus, ita tenet gloss. c. is cui. de offic. deleg. lib. 6. Bart. in l. more. Et ibi Alex. nu. 12. dicit hanc esse communem opinionem. ff. de iurisd. om. iud. Et eam tenet Felin. c. super quæstionum. §. si verò. ver. fallit quarrò de offic. deleg.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, Vtrum delegatus principis possit subdelegare causas meri & misti imperij? Respon. quod sic, ita tenet gloss. & Bald. l. vnica. C. qui pro sua iurisd. Bart. l. 1. q. 3. ff. de iurisd. om. iud. Et hanc esse communem testatur ibi las. licet Alexand. contrariam probet. Hanc quoque tenet Abb. c. venerabili. de offic. deleg. Et firmat magis communem esse Maran. d. distict. 5. nu. 63.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, An quilibet iudex possit recusari? Respon. distinguendum est in hac quæstione: Aut loquimur in iudice delegato, & nullum est dubium, quin possit recusari, text. est c. suspitionis. c. cum speciali. ext. de offic. deleg. Aut loquimur in ordinario, & variatum est. Nam quod gl. l. apertissimi. C. de iudic. videtur velles iudicem ordinarium non posse recusari: Verum contraria sententia communiter approbata est per c. licet. ext. de foro comp. vt firmat Ferrar. iensis pract. foro. declinat iudic. verb. iudicem suspectum. Quod tamen cum temperamento intelligendum, recusari iudicem ordinarium, id est, suspectum haberi & asseri, non in totum remoueri.

In hoc enim, An in totum remouetur sicut delegatus, dissiens ius Ciuile & Canonicum. Nam iure Canonico etiam ordinarius profus remouetur, nec amplius in causa, vt iudicem admittitur, sed causa potius ad superiorem remitti debet: de iure verò Ciuili non tollitur ab eo iurisd. imò poterit ipse de causa cognoscere, adiuncto sibi Episcopo loci, vel alio honesto & integro opinionis viro, vt not. Doct. communiter, Auth. si verò. C. iudic.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Vtrum in libello recusacionis de iure Ciuili requiratur expressio causæ, quando iudex recusatur? Respon. Communiter receptum est, non requiri mentionem causæ, sed satis esse, iudicem ipsum dici suspectum, mediante iuramento, quod ea recusatio calumniose non proponatur, ita tenet gl. l. apertissimi. C. de iud. Et hanc opinionem asserunt communem esse Abb. c. si quis contra. nu. 12. ext. de foro comp. Auz. in tract. de recusat. nu. 13. Dec. c. cum speciali. de appel. l. afran. de Oria. c. quoniam contra. verb. recusaciones. de probat.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Quo tempore sit proponenda recusatio iudicis? Respon. Regulariter recusatio iudicis proponenda est ante litem contestatam, quia est omnium prima exceptio, quæ ante omnes proponi tur. l. si. C. de except. ne si alia prius opponeretur, videatur in iudicem consentire. Ita tenet Bar. Alex. & omnes Doct. l. quidam consulebant. ff. de re iud. gl. ibi communiter approbata. c. pastoralis. verb. protesta. ræ. de except. Bart. las. & reliqui. l. si conuenerit. ff. de iurisd. om. iud. las. l. apertissimi. num. 11. C. de iudic. Et hanc asserunt communem esse opinionem Arer. & Dec. nu. 24. c. 1. de iudic. Felin. c. inter monasterium. nu. 4. de re iud.

Limita si recusacionis causa post litem contestatam perueniret ad noticiam recusantis, Nam quod tunc post litem contestatam nihilominus opponere posset, præstito huius ignorantie iuramento, argum. text. c. insinuante. de offic. deleg. ibi gl. & Panor. Et hæc limitatio est absque vlla controuersia, quod ad iudicem ordinarium in feriore, nec mirum, cum iure Ciuili absque vilius causæ expressione, solo tantum iuramento præstito, recusatio admittatur, nec requiratur probatio causæ, vt modo diximus.

QVÆSTIO XV.

QVÆRO, Quis sit iudex super recusacione? Respon. Quoties iudex recusatur, receptum est non iudicem, qui suspectus habetur, de causa ipsa recusacionis cognoscere, sed arbitrari litigantibus electos, qui si pronunciauerint, suspicionem iustam esse, non poterit in causa iudicare, text. est c. cum speciali. in prin. de appel. c. si quis contra clericum. de for. compet. c. iudex ab apostolica. ibi. glo. communiter à Doctoribus recepta, de offic. deleg. in 6.

CAPVT IX.

CITATIO.

SVM MARIA.

QVOTIESCVNQVE quis præten dit interesse, audiendi potest ex aliquo actu, citandus est, alia actus non valet. Nisi reperiat præsens in iudicio, quæ Citationem

Citationem inuentam esse de iure naturali, speciemq; esse defensionis, nec villo modo omitti posse. ibid.

Reum citandum esse personaliter, si copia eius haberi potest, sin minus, saltem ad domum. q. 2.

Omni iudicem de iure communi competentem, siue ordinarium, siue delegatum posse citare, non autem incompetentem. Sed quod ad verba, non autem realem citationem, quae soli ordinario competit. q. 3.

Iudicem non posse citare subditum suum existentem extra territorium, ne verbaliter quidem, ne dum realiter. Sed debere require re officium iudicis illius loci, & c. q. 4.

Eum qui in longinquis terris habitat citari posse ad totam causam, seu generaliter ad omnes & singulos actus iudicarios. q. 5.

Vnam citationem peremptoriam sufficere pro tribus. q. 6.

Vnam citationem sufficere pro omnibus, etiam cum ad poenam agitur. q. 7.

Citationem sine auctoritate, & commissione iudicis factam, non valere, siue civilis, siue criminalis causa sit. q. 8.

Citationem fieri non posse die feriato, ne quidem ad comparandum in die non feriato. q. 9.

Nuncio publico citationem exequenti, fidem habendam, & relationi eius standum. q. 10.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, Quis debeat citari? Respon. q. citari debet omnis is, qui prætendit interesse, seu potest lædi ex aliquo actu, aliis actus non valet. Ita probat text. l. de vnoquoq; ff. de re iudi. Clement. sepè. de verbor. signific. Citatio enim est inuenta de iure naturali, & est species defensionis, & nullo modo potest omitti, etiam per principem, text. est Clement. pastoralis. §. ceterum. de re iudic. Hanc sententiam firmat Bald. l. cum fratrem. in fine. C. de his, quib. vt indig. Alex. consi. 5. nu. 2. vol. 1. l. 1. & 2. C. quando libell. prin. Thom. Gramma. in de off. 65. Vanr. de nullit. sent. Rubr. 12. Hanc dicit esse communem opinionem Marant. in Specul. 6. par. Rubr. de citation. nu. 5. Et tenet Zas. d. l. de vnoquoq; Et ibi Hipp. Paris. consi. 1. nu. 32. vol. 1.

Limita hanc conclusionem vt non procedat, quando aduersarius reperitur præsens in iudicio, quia tunc potest actus expediri, eo aliter non citato, ita tenet Alexan. d. l. de vnoquoq; Et eam dicit esse communem opinionem Marant. d. Rubr. de citat. nu. 12.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An quilibet debeat citari personaliter, vel saltem ad domum? Respon. Et legis cautum, & a Doct. communiter traditum est, reum citandum esse personaliter, si copia eius haberi potest, sin minus, in domo solitæ habitationis. text. est in l. 1. §. 1. ibi, aut ad domum. ff. de lib. agnos. l. si re oportet. §. qui autem. vel in faciem, vel ad domum. ff. de excus. tuto. Quæ verba in faciem, vel ad domum, non continent electionem, sed citationis ordinem, scilicet, vt quis primò citetur ad faciem, & sic personaliter, si reperitur, sin minus ad domum, & sic dictio, vel, habet in se conditionem, vt not. Panorm. cap. causam. de dolo & contum. Hanc opinionem tenet Bart. l. 4. §. prætor ait. ff. de dam. in fact. Alex. consi. 2. volum. 3. & d. §. prætor ait. vbi dicit eam esse communem Romæ. consi. 454. Cornæ. consi. 52. volu. 4. Marant. d. Rubr. de citat. nu. 12. 4.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, Quis possit citare? Respon. q. omnis iudex competens potest citare, siue sit ordinarius, siue delegatus, non autem incompetens. Ita probat text. l. fin. ff. de iurisd. omnium iudicum. Et hanc dicit esse communem opinionem idem Marant. d. Rubr. de citatio. num. 39. Et hoc procedit si iudex sit incompetens de iure communi, secus si sit de iure communi competens, sed potest declinari aliquo privilegio, Namq; tunc valet citatio, & tenetur citatus comparere ad allegandum privilegium.

Limita prædictam conclusionem, vt procedat in citatione verbalis, non autem reali, Nam illa per solum ordinarium explicatur. Ita tenet Bart. Alex. & Doct. l. 2. ff. de iurisd. omnium iudicum. Et dicit communem esse Marant. d. loco, de citat. nu. 30.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An iudex possit subditum suum citare existentem extra territorium? Respond. Magna est disceptatio Doct. in hoc articulo. Sed verior & communior est opinio Bar. in l. 1. §. 1. ff. de requir. reis. & in extrauag. ad reprimendum. verb. per edictum. vt firmat Paul. de Castr. l. hæres absens. §. 1. ff. de iudic. Ang. & Ias. qui dicit indigere Cæsare commissione. l. fin. ff. de iurisd. omnium iudicum. Aut enim loquimur de citatione reali, & iudex nō potest aliquem capere suum subditum. Aut de verbalis, & tunc aut illæ ciuitates, vel territoria nō

sunt sub eodem dominio, & non potest citare, sed debet scribere iudici illius territorij & petere, vt citet per subsidium iuris. Et hanc sententiam dicit quocq; communem Marant. dicit. Rubr. de cit. nu. 40. Aut ista territoria cognoscunt eundem superiorem, & tunc iudex suum subditum, etiam non requisito iudice illius loci, propria auctoritate per suum nuncium potest citare, & hæc opinio de iure vera est, licet tutius sit, hoc casu quocq; requirere officium iudicis illius loci, vbi dedit citandus, & ita solet de consuetudine seruari.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An citatio ad totam causam valeat? Respon. Hæc quæstio fuit controuersa apud Doctores. Nam Bald. in consi. 268. dicit citationem eiusmodi neq; Canonico neq; Ciuili iure valere, cum sit incerta, & captiosa, inducens quandam speciem seruitutis, vt quis in loco iudicij teneatur persistere omnibus & singulis dieb. & horis.

Contraria tamen opinio communi calculo approbata est, valere scilicet citationem qua quis citatur generaliter, qui in longinquis terris habitat, ita vt ad singulos actus iudicarios commodè citari non possit. Et hanc sententiam probat text. l. si prætor. in princ. ver. adesse. ff. de iudic. Et tenet Abb. c. 1. de dilat. Innoc. & Doct. c. consuluit. de offic. deleg. Alex. & omnes Doct. l. qui ante Calendas. ff. de verb. obli. gat. l. si. nec quicquam. §. vbi de cretum. ff. de offic. proconf. Et eam dicit communem Marant. de citat. nu. 115.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An vna citatio peremptoria pro tribus sufficiat? Respon. q. sic, & est communis opinio, vt dicit Mathæ. de Afflic. decis. 289. nu. 7. Ioan. de Imol. c. ex iure de cler.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An citatio, vbi agitur ad poenam, sufficiat vna peremptoria pro omnibus? Respon. Varietas est opinionum. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de cleric. non resident. tenet, q. non, etiam si sit peremptoria. & glo. nor. Clement. 1. verb. tertio. de vita & honest. cleric. Bal. c. 1. de milit. vassall. qui contum. Contrariam tamen opinionem dicit esse magis communem Mathæ. de Afflic. decis. 289. nu. 7.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An valeat citatio sine auctoritate & commissione iudicis facta? Respon. q. non. Ita probat text. l. neminem. C. de exhib. reis. & tenet Bart. ibi, Felyn. c. 1. de iudic. nu. 1. Deci. lectu. 2. nu. 92. Et Aret. num. 41. qui dicit opinionem Barr. communiter esse approbatam. Hanc opinionem sequitur Niconit. c. quoniam contra. verb. citationes. nu. 5. de probat. Ias. §. quadrupli. nu. 11. de actio. Vanr. de nullit. Rubr. 12. nu. 85. Cassanæ. in consuet. Burgund. tit. des iustices. Rubr. 1. §. 6. numer. 61.

Hanc conclusionem declara, vt procedat tam in causa civili quam criminali, vt probat text. c. proposuisti. de foro compet. & ita tenent communiter Doct. c. 1. de iudic.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An citatio possit fieri die feriato? Respon. q. non, etiam si fieret ad diem non feriarum, ita communiter tenent firmat Marant. d. Rubr. de citat. nu. 119. & tenet Abb. c. conquestus. de ferijs. & omnes Doct. in l. 1. §. nunciatio. ff. de oper. no. nunc.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An nuncio publico credatur, & eius relationi stetur? Respon. q. sic, ita est communis opinio, vt firmat Marant. d. loco, numer. 53. Et eam tenet Bart. l. 1. §. cura. ff. de offic. prefect. vrb. Abb. c. cum parati. de appellat.

CAPVT X.

FORVM.

SVMARIA.

DELINQVENTEM sortiri forum ratione delicti, & in quibus delictis hoc non procedat. q. 1.

Etiam mandantem delictum, perinde vt ipsum delinquentem, sortiri forum in loco admisi delicti. q. 2.

Delinquentes de consuetudine non remittuntur ad locum delicti pertratati, sed puniri, vbi deprehenduntur, & incarcerantur. q. 3.

Furem repertum & deprehensum in alio loco cum re furtiua, non posse ibi puniri. q. 4.

In foro poenitentiali non opus esse remissione furis puniendi in loco commissi delicti. q. 5.

Si quis possidet bona in alio regno, vel ducatu, quam in quo habet domicilium, electio est actoris, vbi velit eum conuenire, ratione istorum bonorum. q. 6.

- Familiares, vel domesticos alicuius priuilegiati, exceptis domesticis episcopi, non gaudere priuilegio fori concessio ipsi priuilegiato, nisi sint perpetui, aut nisi specialiter sit expressum. q. 7.
- Clericus venditor, laudatus auctor, debet defendere emptorem in foro ipsius emptoris. q. 8.
- Licet alias regulariter possit quis conueniri eo loci, ubi contraxit, si ibi reperitur, tamē legati habent priuilegium reuocandi domū, si ante tempus legationis ibi contraxerunt nisi ipsi ad iudicium uocauerint alios. q. 9.
- Si quis ut aduena a mercatore quid emit, vel cum eo contraxit, an ibidem possit conueniri. ead. quaestione.
- Promittens soluere certo loco, si non satisfecerit solutioni, ubi possit & debeat conueniri. ibid. in fin.
- Pauperes posse alios conuenire extra proprium forum. q. 10.
- Quae personae dicantur miserabiles. ibid.
- Viduā habere priuilegium uocandi quem extra propriū forum. q. 11.
- Fœminam Virginem, quae caelibem vitam egit, habere quoque priuilegium viduae. ibid.
- Ecclesiam spoliatam habere priuilegium conueniendi spoliatorem quemcumque extra forum suum, coram iudice seculari, vel ecclesiastico. q. 12.
- Clericus laici hères, lite coram seculari iudice cum defuncto nondum coopta, uocandus est pro actione hæreditaria ad iudicem ecclesiasticum. q. 13.
- Iudex domicilij an teneatur ad requisitionem iudicis loci contractus, citare contrahentem, ut in loco contractus respondeat. q. 14.
- Si contrahens habeat bona in loco contractus, poterit iudex loci istius præcedente citatione, & reo contumace, actorem mittere in possessionem bonorum reus, existentium in loco contractus. ibid.
- Renunciatio fori, seu proprii domicilij, quid in contractibus operetur. q. 15.
- Quid iuris, si quis cum iuramento renunciauerit priuilegio fori, & promiserit apud tribunal iuratus, se in loco contractus responsurum. q. 16.

QVÆSTIO I.

Legibus cautum, & a Doctoribus communiter receptum est: forum quem sortiri ratione delicti. text. est in l. 1. & in Authen. qua in prouincia. C. ubi de crimine agi. c. fin. de foro comp. Et hanc dicit esse communem opinionem Gand. in tractat. malefic. Rubr. ubi punia. delinquens. nu. 2. Et tenet Abb. & Doct. c. fin. lib. 6. Boërius de iurisdictione. Marjanus Socyn. cap. post. ff. de foro comp. Hipp. l. vnica. nu. 23. C. de raptorib. Limita hanc conclusionem non procedere in leuibus criminibus. Ita probat text. l. de feruorem. a contrario sensu. ff. de re militari. Et expressè tenet Cassanæus in consuet. Burgund. tit. des aduentz. Rubr. 12. §. vnico. nu. 7. Melchior Kling. cap. fin. nu. 10. Et ita communiter tenet firmat Abb. d. c. fin. nu. 15.

QVÆSTIO II.

Sed quaero, An prædicta conclusio habeat locum in mandante, ut forum sortiarur in loco delicti, sicut delinquens? Respon. q. sic, & est communis opinio, ut expressè firmat Lancel. Decil. hæres absens. §. apud Labconem. ff. de iudic. dicens ab ea non esse recedendum. Eandem dicit esse communem Maria. Socyn. d. cap. post. ff. de foro comp. nu. 27. eod. tit. Et tenet Hipp. singul. 404. in cap. forum. Bart. si ut proponitur. nu. 2. ff. de fideiuss.

QVÆSTIO III.

Sed quid si delinquens effugerit, & alibi carceretur, utpote in loco domicilij, numquid iudex ille debet remittere puniendum ad iudicem delicti? Respon. Hæc quaestio uariis sententijs misce di spitata est. Nam Ioan. de Ana. c. 1. de raptor. existimat, q. iudex possit cognoscere de crimine alibi commisso. Et sequitur Bald. & Ang. l. fin. ff. de iurisdictione omnium iudic. Bald. d. l. 1. C. ubi de crimi. Angel. in tractat. malefic. verb. hæc est quedam inquisitio. nu. 83. Et ibi Aug. Arimi. dicens, hanc esse communem opinionem. Eandem sententiam firmat Bart. & Bald. l. cum totos populos. C. de summa trinitate. Bald. in consil. 3. vol. 3. Bart. l. si cui §. sacrilegium. nu. 7. ff. de accusat. ubi dicit, q. de uerbis iudex debet remittere, non de necessitate, & ita reliquit, ut per Hipp. pract. crimi. §. opportune. nu. 33.

Contrariam tamen opinionem q. de necessitate iudex debet remittere ad locum delicti, tenet gloss. expressè in Clement. pastoralis. verb. de more. de re iudicata. Et sequitur Oldradus d. l. cum totos. Odo fredus, Jacob. de Belusio. d. l. fin. Eandem sententiam tenet Ioannes Andr. tit. de competen. iud. §. 1. Salyc. l. seruos. C. ad legem Iuliam de vi. Guido Papæ de iur. 102. Nicol. Boer. in decis. 29. nu. 2. Et eam dicit esse magis communem, Hipp. §. constante. nu. 90. in sua pract. criminal. Thom. Grammat. de iur. 26. nu. 11. Et pro hac opinione est text.

in Auth. ut nulli iudicem. §. si uero quis comprehensorum. Verum tamen est, q. de consuetudine seruetur prima opinio, ut quoque testatur Paul. de Cast. l. hæres. §. 1. de iudic.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, Quid in crimine furri, numquid fur repertus in alio loco cum re furtiua, possit ibi puniri? Respon. Doct. in hoc articulo valde sunt uarij, ut per Aug. Arimi. in add. ad Ang. verb. & vestem. nu. 15. Namq. Bart. in l. si dominum. per illum text. ff. de fur. tenet q. possit puniri, & cum sequuntur quamplures Doct. relati per Arimi. d. verb. vestem. afferentes sententiam Bart. in iudicij ab affect. foribus pro Euangelio seruari.

Verum in contrarium est communis opinio, ut firmat Bald. d. l. si dominum. Eandem contra Bart. dicit fuisse communem usque ad tempora Bart. Abb. cap. 1. de raptor. Et q. Moderni quoque firment opinionem Bart. de stricto iure non procedere. Eandem opinionem reprobat Bartoli sententia communiter teneri dicit Paul. de Cast. l. siue manifestus. §. 1. de furt.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, Quid in foro penitentiali? Respon. Communis & recepta est Doct. opinio, non requiri remissionem, sed debet confiteri delinquens suo sacerdoti, ut testatur Abb. cap. 1. nu. 4. Et ibi Ioan. de Ana. nu. 4. extra, de raptor. Barbat. c. fin. num. 5. de foro comp. & Rubr. nu. 53. Roma. sing. 458.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An quis possit conueniri in loco domicilij, ratione bonorum, quæ sita sunt in alio regno, uel Iucatu? Respon. Communior & receptior est opinio, esse in electione actoris, agere in loco, ubi conuentus domicilium trahit tempore iudicij moti, uel in loco, ubi bona sita sunt. Ita tenet gl. in l. fin. C. ubi in reu. actio. quam sequitur Bald. Salyc. & Doct. ibid. Et eam communiter approbatam esse firmat Thom. Grammat. in decisione sua, 103. nu. 132.

Sed quid si bona sint feudalia? vide supra c. 2. de feud. quaestio.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An familiares alicuius priuilegiati, gaudeant priuilegio fori competente ipsi priuilegiato? Respon. Si loquamur in familiaribus episcopi, speciale est q. indistinctè gaudeant priuilegio fori competente domino episcopo. De hoc est text. in c. fin. de offic. Archi. Et ibi hoc firmant communiter Doct. ut dicit Anto. Capyc. in decis. 12. nu. 2. Sin uero loquamur de familiaribus aliorum priuilegiatorum, controuersia est inter Doct. Namq. Imol. in cap. 2. de foro comp. existimat, q. tales familiares, interim dum seruiunt, sunt de ecclesia, argument. d. c. fin. q. indistinctè loquitur, licet non bene audeat se firmare. Idem uideatur firmare Bald. in familiari alicuius temporalis priuilegiati, q. scilicet gaudeat priuilegio durante tempore, quo interuit ei, quem sequitur Socyn. in c. 1. de foro comp.

In contrariam tamen sententiam magis communiter inueniunt, q. scilicet familiares alicuius priuilegiati, si non sint perpetui, sed seruitores mercenarij, non gaudeant priuilegio fori competente ipsi domino. Ut firmat Capyc. d. decis. 12. Et eam tenet Anto. de Barr. in cap. 2. de foro comp. Et ibi expressè Abb. & Felyn. qui dicit opinionem Abbatis esse rutiorem. Eandem dicit Specul. tit. de competen. iud. ad d. Socyn. d. cap. 1. declaratione quinta.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, Vtrum clericus venditor, auctor laudatus possit declinare forum emptoris ex sua persona, An uero teneatur ibi emptorem defendere? Respon. Hæc quaestio apud Doctores valde fuit controuersa, & utraq. opinio maximis nititur autoritatibus. Namq. nonnulli existimarunt, clericum cuiusmodi posse declinare forum iudicis laici, ita tenet Ang. in l. ueditor. de iudic. quæta sequitur Ang. Aretin. in §. actioni. Institut. de actio. ubi dicit q. ita seruetur de consuetudine. Eandem opinionem sequitur Anton. Capyc. in decis. 197. Specul. tit. de primo & secundo decreto. §. restat. uerbi. quid si donatus. & uerbi. quia clericus. Ang. & Paul. de Cast. in d. l. ueditor. Imol. in l. non solum, §. quod uulgò. de usucapio.

Alij uero contrariæ sententiam, q. in clericis non possit ex persona sua forum emptoris declinare, sed teneatur defendere emptorem in foro ipsius emptoris, ita tenet Baldus & Fulgosius in d. l. ueditor. & ibi Alber. de Rosatis, & Florianus, de sanct. Petr. Baldus in Authen. clericus. C. de episcopis & clericis. Eandem sententiam firmat Maran. in specul. par. 6. Rubr. de laudatione. Et eam uoluntatem libi placere dicit Grammat. decis. 27. nu. 8. maxime cum maioribus autoritatibus fulciatur. Eandem dicit esse communem Socyn. in consil. 3. quem refert Capycius dicit. decis. 197. nu. 7. cum pluribus per eum allegatis. Eandem dicit quoque communem Imolam in d. l. ueditor. uulgò. Clericus venditor uenit solum ad defendendum emptorem.

contra quem institutum est iudicium, unde non potest dici, eum conueniri coram iudice laico, ad hoc ut possit forum declinare.

QVÆSTIO IX.

Communis & recepta est Doct. sententia, forum fortiri quem ratione contractus, ut contrahens in loco isto reperitur, conueniri possit. text. est & ibi Doctor. c. dilecti. de foro compet. l. hæres absens. §. si quis. ff. de iudic.

Limitatur in legatis, nam quæ non habent priuilegium reuocandi domum si ante tempus legationis in eo loco contraxerint, l. 2. §. omnes. §. item si extra. & ibi Lancelor. Deci. communem asserit esse opinionem. ff. de iudic. Et tenet Maria. Socyn. c. fin. de foro compet.

Sed quid si ad iudicium ipsi uocauerint alios? Respon. quod non poterunt ut priuilegio reuocandi domum suam, sed coguntur respondere non tantum his, aduersus quos egerint, sed & omnibus. text. d. l. 2. §. sed si agant. Sicut tibi intelligit Accurs. quem sequuntur Albe. Angel. Paul. de Cast. Fulgos. & Iacobi. de sancto Georg. Eandem sententiam firman Innoc. & Maria. Socyn. d. c. si. Et eam dicit esse magis communem Didac. Couarru. practic. quæst. cap. 5. nu. 4. Licet contrariam sententiam amplectantur Iacob. de Rauen. Butrig. quos refert Albe. item Guiliel. de Cune. & Dyn. quos refert ibi Paul. de Castr. quod si licet non omnibus teneantur respondere, sed his saltem, quos ipsi uocauerint.

Sed quæro nunquid dicta regula procedat in eo, qui a mercatore quid emit, vel cum eo contraxit ut aduena? Respon. quod non, sed domicilium eius sequi debet. l. vnica. c. ubi conuenien. qui cert. loco. & ibi Doct. communiter. Limita non procedere, si contrahens ut aduena in eo loco, alia ex causa, quam ratione contractus forum sortitur, Namque poterit ibi conueniri, si fuerit in eodem loco inuentus, ita tenet gl. communiter recepta. c. Romana. §. nec etiam suffraganeorum. de foro compet. in 6. ut firmat Maria. Socyn. d. cap. fin. nume. 76. Didac. Couarru. d. cap. 5. num. 3.

Sed nunquid promittens soluere in certo loco, si non satisfecerit solutioni, poterit conueniri in quolibet loco? Respon. quod non, sed debet conueniri in loco idoneo, scilicet, ubi alias sortitur forum, ita not. glo. communiter recepta, d. l. vnica. verb. & in alio teste Paul. de Castr. ibi.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, Vtrum pauper tanquam miserabilis persona possit conueniri reum laicum extra proprium forum coram iudice ecclesiastico etiam in rebus temporalibus? Respon. quod sic, text. c. ex tenore, ibi omnes Doct. de foro compet. Anton. de Butr. c. per nostras. de donat. inter vir. & vxor.

Amplia ut pauper vel miserabilis persona, simul que oppressa per vim vel alio modo re sua spoliata, possit ad hoc coram iudice ecclesiastico agere etiam aduersus laicum de re temporalibus, quamuis ipse actor quoque laicus sit, nulla etiam data negligentia iudicis secularis, ita probat text. quem ad hoc communiter notant Doct. cap. ex parte B. de foro competenti. ut restatur Panor. ibi. Et tenet Socyn. c. licet ex suscepro. de foro compet.

Sed quæro, quæ dicantur miserabiles personæ? Respon. Communis est sententia, iudicis arbitrio relinquendum esse, quæ sint miserabiles censendæ præter eas, quæ expressim in iure nominatæ, ita Cyn. Alberic. Bald. Bart. & Doct. l. vnica. c. quan. imp. Abb. & Doct. c. significantis. Alberic. tract. statut. part. 1. quæstio. 112.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, Nunquid uidua habeat illud priuilegium uocandi quem extra proprium forum? Respon. quod sic, text. est in l. vni. ca. c. quan. imperat. inter pupil. & uid.

Sed nunquid locum id habet etiam in foemina, quæ ex libere uita egerit? Respon. dubia est quæstio, in qua nec Accurs. ipse certam elegerit sententiam, ut patet in l. malum. verb. uiduam. ff. de verb. signi. Glo. tamen in d. l. vnica. uidetur uelle, quod non habeat priuilegium illud, ex quo ultimo loco ponit illam opinionem. Contraria uero sententia communi Doctorum consensu probata est, ut dicit Fulgos. d. l. vni. Et eam tenet ibi Azo. in summa, & ibi sequitur Cyn. Oldr. Bar. & alij. Eandem tenet Ioan. Lup. d. c. per uestras. de donation. inter virum & vxor. Mathæ. de Afflict. in consit. Neapol. lib. 1. tit. 37. nu. 29. Guido Papæ decisio. 566.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, Nunquid Ecclesia spoliata possit quocumque eligere iudicem ecclesiasticum vel secularem cum uelit conueniri laicum expoliatorem? Respon. Communis & recepta est sententia, esse in eius electione coram quo uelit agere, ecclesiastico vel seculari. Ita tenet Ioan. Andr. & Doct. c. cum sit generale. de foro compet. Et eam communem esse extatur Alex. in consi. 103. ad fin. lib. 5. & Ioan. Imol. c. si clericus. ext. de foro compet.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An clericus hæres laici defuncti, non dū cepta aduersus eum lite, possit conueniri coram iudice laico vel seculari? Respon. quod non, sed conueniendus erit apud iudicem ecclesiasticum, etiam si ut hæres laici uocetur his actionibus, quæ aduersus defunctum iure dantur. Ita tenet gl. communiter recepta, c. is qui in ius succedit. de reg. iur. in 6. gl. Archid. Domini. & Præposit. c. clericus nullus. 1. q. 1. Bart. l. hæres absens. in prin. ff. de iudic. Cyn. nu. 7. Bald. Fulgos. & Iaf. nu. 39. Auth. quas actiones. C. de sacrosanct. eccl. Ang. Alber. Fulgos. & Iacobin. de S. Georgi. d. l. hæres absens. & ibi Curtius iunior, qui dicit hæc esse communem opinionem. Et eam tenet Deci. asserens non esse in hoc dubitandum, post Abbat. & alios. c. quia. v. de iudic. Bald. l. 2. c. ut in possessio. legat. Nec obstat text. in d. l. hæres absens. quia intelligendus est cum non excusari priuilegio particulari per principem sibi indulto, non de generali per legem concessio & iuri communi inserto, ut nota. glo. ibi verb. excusatur.

QVÆSTIO XIII.

Paulo antè dictum est, non posse quem ratione contractus conueniri apud iudicem illius loci, ubi contraxerit, nisi ibidem reperitur.

Sed quæro nunquid iudex loci contractus possit requirere iudicem eius loci, ubi habitat, qui contraxit, ut contrahentem citet, & iubeat ad iudicem contractus accedere responsum auctori? Respon. Hac in quæstione reperio Ant. de Butr. in ea fuisse sententia, quod iudex domicilij cogatur ad requisitionem iudicis loci contractus reum remittere vel citare, & si fuerit reus contumax, iudex loci contractus possit ad sententiam procedere, quem sequitur Abb. c. fin. nu. 36. de foro compet. Verum hæc illorum opinio communi suffragio improbara est, ut firmat Franc. Ripa in c. 1. nu. 6. de iudic. Et tenet contrariam Felin. d. c. fin. nu. 21. de foro comp. Deci. d. c. 1. de iudic. nu. 23. ver. 2. hæc limitatio.

Nota tamen quod si contrahens habeat bona in loco contractus, poterit iudex loci citius præcedente citatione, & reo contumace, actorem mittere in possessionem bonorum rei existentium in loco contractus, ita loquitur text. c. Roma. §. contrahentes. & ibi Doct. communiter notant, de foro comp. lib. 6. Si uero non habeat bona in loco contractus, licet iudex loci istius de causa cognoscere non possit, nec propria sententia definire, ne locus sit remissioni, potest tamen si latitaret reus in loco domicilij missionem in possessionem bonorum ex primo de creto decernere, & iudicem loci in quo bona sita sunt, pro executione requirere secundum communem & receptam Doct. sententiam in d. §. contrahentes. & d. l. hæres absens. §. 1. ubi Paul. de Castr. & alij.

QVÆSTIO XV.

QVÆRO, Quid si contrahens se submisit foro illius loci contractus, renuncians expressè foro domicilij? Respon. Gl. in l. 1. ff. si quis in ius uocatur. non ierit. tenet remissioni locum esse, quam sequuntur ibi Doctores communiter, & in d. l. hæres absens. §. 1. ut firmat Paul. Castr. nu. 8. & Lanc. Deci. Et hæc sententia amplectitur Panor. nu. 37. Felin. nu. 22. c. fin. de foro comp. Eandem dicit communem Ripa nu. 67. Beronius nu. 196. & Alc. nu. 52. c. 1. de iudic. Iaf. l. 1. ff. si quis in ius uocatur non ierit. Didac. Couarru. practic. quæstio. c. 10. nu. 5. Et Bald. tenet c. præterea de offic. deleg. Iaf. l. 1. ff. de eo quod cert. loco. fori enim exceptio tollitur per renunciationem.

QVÆSTIO XVI.

QVÆRO, Quid si apud tribunal loci contractus præstito iuramento promiserit se responsum & litigaturum reus in illo loco, absque alia fori renunciatione? Respon. Communis & recepta est Doct. sententia, causam ad iudicem loci contractus remittendam esse, quam tenet Paul. de Castr. d. l. hæres absens. §. 1. Rom. in singul. 283. Felin. d. c. fin. nu. 22. extra. de foro comp. Iaf. d. l. 1. ff. de eo, quod cert. loco. Beronius nu. 196. Ripa nu. 66. d. c. 1. de iudic. Maria. Soci. c. dilecti. nu. 39. ext. de foro compet. & eam communem esse post alios asserit.

CAPVT XI.

PROCVRATOR.

SVMARIA:

PROCVRATOREM posse interuenire in causa criminali, quando ex forma statuti procedi potest contra absentem, non quidem ad omnes actus iudicarios, sed ad allegandas causas absentis. Item ad docendum de innocentia, de priuilegio suo, vel incompetencia iudicis, & similibus. q. 1.
Si in causa criminali interuenit procurator, nec fuit oppositum, ualeat iudicium. q. 2.
Stante statuto, quod in causa criminali non possit interuenire procurator, admittendū tamen instructorē ad docendū de innocentia. q. 3.
Iudicem

Judicem ex officio suo posse compellere procuratorem ad exhibendum mandatum, vel ad cauendum de rato, si dubitetur de mandato. q. 4.

Judicem ex officio, etiam nemine petente, posse compellere procuratorem ad præstanda ea, quæ omnia iudicium retrò sint redditura nullum. ibid.

Procurator habens mandatum ad exigendum, potest etiam recipere solutionem. q. 5.

Coniunctam personam admitti quidem ad exigendum, non autem ad exigendum, & recipiendum. q. 6.

Procuratorem posse iurare de calumnia in animam domini, si habeat eam ad rem speciale mandatum. q. 7.

Clausulam visitam in mandatis procuratorijs, quòd dominus releuet procuratorem ab omni onere satisfaciendi, nihil operari si dominus non sit soluendo, nec possideat immobilia: Et ita fideiussor sit minus idoneus. q. 8.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An procurator possit interuenire in causa criminali, quando ex forma statuti potest procedi contra absentem? Respon. Diverse sunt sententia. Nam Cynus in l. eos. quæstione tertia. C. de accusationibus, existimat quòd possit. Et hanc sententiam quoque tenet Aretinus, l. inter accusat. ff. de public. iudic. Alex. consil. 116. incip. animaduersis statutis. volu. 2. Et hanc dicit esse magis communem Iaf. l. is qui. C. qui testam. facere poss.

Alij verò contrà censuerunt, hoc casu non posse procuratorem interuenire, Raf. d. l. eos. Et ibi Bald. & Salyc. q. 2. & Fulgosus. Eandem sententiam firmat Bart. l. penultima. §. ad crimen. ff. de public. iudic. Et eam dicit esse communem Alexandrinus, & seruandam dicit. consil. 116. Hipp. verò de Marfil. in practice. criminal. §. sequitur. num. 27. distinguendo concordat has opiniones, vt procurator possit interuenire ad docendum de innocentia rei, vel legitima absentia, vel de priuilegio suo, vel incomperentia iudicis, & similibus, & ita procedat prima opinio. Secus verò si procurator velit comparere ad omnes actus in iudicio occurrentes, quia non potest, & hæc distinctio æqua est, alijs si prima opinio indistinctè procederet, daretur magna occasio delinquendi.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An valeat iudicium, si in causa criminali interuenit procurator, & non fuit oppositum? Respon. Licet magna sit controuersia inter Doct. vt per Hipp. de Marfil. in practice. §. sequitur. num. 17. Tamen magis communiter approbata est ea sententia, quòd tale iudicium valeat. Ita tenet gl. cap. 1. verb. criminalis. de iudic. in 6. Specul. in tit. de procuratoribus. §. 1. ver. item quòd est miles. Archidia. cad. agendum, de procuratoribus. in 6. Eandem opinionem firmat Ioannes de Lignano. c. veniens. de accusationibus. Angelus de Aret. in tract. de malefic. verb. qui iudex videns, quòd inquisiti non compareant. nu. 55. Oldradus consil. 130. incip. omnia prolixitate. Capolla, cautel. 22. incip. statuta quòd q. Roma. con. 215. incip. duo sunt, que principaliter. Et eam dicit esse comunem Hipp. d. §. sequitur. nu. 17.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An stante statuto, quòd in causis criminalibus non possit interuenire procurator, debeat tamen admitti instructor ad docendum de innocentia? Respon. quòd sic. Et hanc dicit esse comunem opinionem Iaf. in l. 2. C. qui testam. facere poss. Eandem sententiam firmat communiter esse Fran. de Aret. in consil. 147. incip. visa consultatione. Et tenet Cæpol. consil. 20. incip. quidam dum esset potestas. Corn. in con. 17. vol. 3. Et ab hac communi sententia in consulendo, & iudicando non esse recedendum dicit Angl. penul. §. ad crimen. ff. de accusatio. Eandem dicit esse comunem opinionem August. Arimin. in addit. ad Angel. in tract. malefic. verb. qui dominus iudex. nu. 13. Et eam tenet latissimè Hipp. d. §. sequitur. nu. 42.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An iudex ex officio suo possit procuratorem compellere ad exhibendum mandatum, vel ad cauendum de rato, si dubitatur de mandato? Respon. In hoc articulo Doct. sententijs variant. Nam Imol. in l. inter quos. §. qui alieno. ff. de dam. infect. tenet, quòd non possit, reprobandus glo. in c. 1. verb. absentia, de elect. lib. 6. & in c. cum in iure peritus. de offic. delegat. quia iudex non debet officium suum impartiri non postulatum. Et eum sequitur Fesin. in c. causam quæ. nu. 1. de iudic. vbi dicit gl. d. verb. absentia. quæ tenet contrarium, communiter esse reprobatam.

Sed in contrariam sententiam, quòd imò possit iudex ex officio suo, nemine opponente, cogere procuratorem ad exhibendum mandatum, vel cauendum de rato, magis communiter itum est, iuxta gl. d. c. 1. verb. absentia. ne iudicium reddatur illusorium, & retrò nullum,

opposita exceptione falsi procuratoris. Hanc opinionem prædicæ glo. sequitur Ang. in l. Pomponius. §. rati habitio. ff. de procur. Paul. de Castr. in d. §. alieno. Bald. l. licet. C. de procuratoribus. & in Authent. offeratur. C. de lit. contest. Eandem sententiam firmat Ant. de Buttr. & ibi Barbat. in c. cum M. de consti. Gem. in cap. causam quæ. per illum tex. de iud. vbi dicit, iudicem posse supplere in his, quæ reddunt iudicium retrò nullum. Et ibidem Doct. nu. 10. & nu. 13. vbi dicit glo. in d. verb. absentia. esse magis communiter approbatam, & sequitur Roma. in con. 67. nu. 5. Eandem opinionem glo. dicit magis communiter approbatam Jacob. de S. Georg. l. licet. nu. 9. C. de procur. subdens ab ea in consulendo & iudicando non esse recedendum. Et eam quoque firmat Franc. Ripa. l. 4. §. hoc iudicium. num. 49. ff. de dam. infect. Maran. in Specul. par. 6. Rub. de inquisitione. nu. 194.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An procurator habens mandatum ad exigendum, possit recipere? Respon. variant Doct. Nam Specul. tit. de procur. §. vt autem. ver. verum vt ad euitandas, existimat non posse, idem firmat Roma. l. non solum. ff. solut. matrim.

Contraria verò sententia communiter recepta est, quòd scilicet procurator habens mandatum ad exigendum, possit indistinctè quoque solutionem recipere, vt firmat Iaf. in d. l. non solum. nu. 17. Verba enim intelligi debent secundum intentionem proferentis, & secundum qualitatem personæ, ita tenet Bart. & Doct. d. l. non solum. & late in l. hoc iure. ff. de solut. & inspecte ibi Alex. Bald. & Ang. in l. nam & nocere. ff. de pact.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Nunquid coniuncta persona admittatur ad exigendum & recipiendum? Respon. Communiter in eam itum est sententiam, coniunctam personam admitti quidem ad exigendum pro coniuncto, non autem ad exigendum. Ita tenet glo. l. hoc iure. ff. de solut. quam in hoc communiter approbatam esse dicit Iaf. l. 2. §. voluntaria. nu. 16. ff. solut. matrim.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An procurator possit iurare de calumnia in animam domini? Respon. quòd possit & proprio nomine in animam suam, & alieno in animam domini, si habeat speciale mandatum. Eundem communem & receptam Doct. sententiam, vt firmat Marant. in Specul. aduocat. Rub. de iura. calum. nu. 8. Et tenet Bart. l. 2. §. fin. C. de iura. calum. nec sufficit generale mandatum, quia in generali mandato non venit delictum, & ita tale mandatum non obligaret dominum procuratorem iurante in causa iniusta, & ita est insufficientis.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An clausula quæ communiter poni solet in mandatis procuratoris, scilicet, quòd dominus releuet procuratorem ab omni onere satisfaciendi aliquid operetur? Respon. secundum comunem & receptam Doct. sententiam, talem clausulam multum operari, & releuare procuratorem, quando dominus est soluendo, & possidet immobilia, alijs si non est soluendo, ex quo dominus non est fideiussor idoneus, talis clausula nihil operatur, ita tenet Bart. Rub. ff. de iud. soluen. Ang. & Iaf. l. fittusam. ff. qui satisf. cogant. Et hanc dicit esse comunem opinionem Marant. d. par. 6. memb. 8. nu. 11.

CAPVT XII.

DILATIO.

SVMMARIA.

DILATIONEM datam ad probandum esse preceptoriam: adeò vt licet in assignatione termini non apponatur verbum preceptorie, tamen subintelligatur ex iuris dispositione. q. 1.

Dilationem probatoriam semel tantum dari: Nisi iustum impedimentum interueniat in prima dilatione: vel pars aduersa non contradiceret, aut ius eius non esset factum deterius, sed omnia integra. q. 2.

Secundam dilationem, quæ datur propter impedimentum, vel aliam iustam causam, non dari ad quoscunque testes producendos, sed eos tantum, quos in prima dilatione pars produxisset, si impedita non fuisset. q. 3.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, Vtrum dilatio, quæ datur ad probandum, sit preceptoriam? Respon. quòd sic, & hæc est comunis opinio, vt firmat Hiero. de Monte in tract. de finib. cap. 49. nu. 4.

Et hæc conclusio adeò procedit, vt licet in assignatione termini non apponatur verbum preceptorie, tamen subintelligatur ex iuris dispositione. Ita tenet Bart. in l. 1.

in l. 1. c. de dilat. Alex. & Doc. communiter. l. ff. de ferijs. teste Marant. d. Rub. de dilat. nu. 2. par. 6. Eandem sententiam firmat Bart. l. si finita. §. Julianus. & ibi Alex. nu. 12. ff. de dam. infe. §. l. 2. nu. 36. ff. de re iud. l. si. l. qui Romae. §. duo fratres. nu. 51. ff. de verb. obli. Feli. c. pastoralis. nu. 2. extra. de except. Spec. tit. de dilat. §. 1. num. 3. & §. videndum. nu. 7. Franc. Niconit. c. quoniam contra. in glo. verb. dilaciones. nu. 15. extra. de probationibus.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Quoties detur dilatio probatoria? Respon. q. non detur nisi semel, ita est tex. in l. 1. c. de dilat. & ibi Bar. & l. si. ibi, Alex. & Doct. communiter. ff. de ferijs, vt firmat Pe. d. Duen. in reg. 200. Hier. de Mon. d. tra. c. de finibus. Marant. in Spec. 6. par. Rub. de dilat. cum similibus per eum alleg.

Hanc conclusionem limita, vt non procedat, quando extat iustū impedimentum in prima dilatione. Nam potest dari secunda, ita tenet gl. 1. ibi, tu verò dic, in d. l. si. quam communiter approbatam dicit Iaf. ibi. nu. 33. & nu. 36. Et ibi qualiter hoc procedat, Marant. d. Rub. de dilat. nu. 5.

Secundò limita non procedere, quando iudex daret secundam dilationem præsentem parte vtraq; & non contradicente. Nam quæ tunc censetur data de voluntate ambarum partium, & valet, secus si pars contradicat, ita tenet Bal. d. l. si. & ibi Alex. & Doc. communiter, vt refert Marant. d. Rub. de dilat. nu. 12. adeò vt probationes infra eam receptæ non valeant, idem Bal. in con. 33. col. fi. vol. 7. & Doct. d. l. si.

Limita tertio, quando ius aduersarij non est factum deterius, & omnia sunt in integro statu. Nam quæ tunc iudex potest concedere secundam dilationem absq; alio impedimento, vel alia legitima causa, ita tenet Bar. d. l. si. Spec. tit. de dilat. §. nunc videamus. ver. sed nunquid post lapsum tempus, & sequuntur omnes Moderni. vt firmat Iaf. d. l. si. nu. 38. licet ipse teneat contrarium.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An secunda dilatio, quæ datur propter impedimentum, vel aliam iustam causam, detur ad quoscunq; testes productos? Respon. q. non, sed eos tantum, quos in prima dilatione pars produxisset, nisi fuisset impedita. Ita tenet Bar. in l. admonendi. nu. 2. ibi Bal. in l. lectu. nu. 4. Sal. & Doct. in l. 1. de dilat. Et hæc sententia communis & verior est, licet contrarium, sed minus rectè, teneat Iaf. in repel. admonendi. nu. 11. & lect. post Lud. Roma. ibid.

CAPVT XIII.

EXCEPTIO.

SVMARIA.

EXCEPTIONES litis finitæ præ cæteris exceptionibus peremptorijs, & ante, scilicet, ad impediendum processum, & post litem contestationem ad perimendū ius actoris opponi: Nisi altiore requirant indagine, nec possint incontinenti probari. q. 1.

Vtrum exceptio incontinenti probari possit, ac debeat, an verò non, arbitrio iudicis definiendum permittit. q. 2.

Quamlibet exceptionem peremptoriam opponi posse ante litem contestatam ad impediendum litem ingressum: modò liquida sit & notoria. q. 3.

Exceptionem iurifurandi, & periurij, cum sit litem finitæ, impedire litem ingressum, & processum ad vteriora. q. 4.

Exceptiones litem finitæ, cur sic dicantur. q. 5.

Iudicem ex officio posse agentem sine actione repellere, licet non opponatur exceptio. q. 6.

Exceptionem spoliij impedire litem ingressum. q. 7.

Exceptionem spoliij, cum sit dilatoria, post litem contestationem oppositam, de iure civili non suspendere petitorium. q. 8.

Exceptionem spoliij, non repellere quemcunq; tertium possessorem: sed habere tantum locum contra ipsum spoliantem. q. 9.

Exceptionem reuocandi domum, posse opponi coram iudice totius regionis generalitad cuius tribunal omnes, etiam alibi domiciliū habentes, legitime vocari possent. q. 10.

Exceptionem non numeratæ pecuniæ opponi posse intra biennium, etiam si fuerit ei renunciatum. q. 11.

Exceptionem non numeratæ pecuniæ non competere post biennium, ne quidem de æquitate Canonica. q. 12.

Quandocunq; quid clarè decisum est iure civili, nec reperitur iure Canonico immutatum, standum iuri Civili, etiam in foro Cano, ead. q. in fin.

Exceptionem dominij, siue proprietatis posse opponi agenti interd-

cto adipiscendæ possessionis, si non opponens incontinenti se obtulerit ad probandum. q. 13.

Exceptionem excommunicationis posse opponi post conclusionem in causa. q. 14.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, Quando opponantur exceptiones litem finitæ? Respon. Et iure cautum est, & a Docto. nostris communiter receptum, exceptiones litem finitæ, & antelitem contestatam ad impediendū processum præ cæteris exceptionibus peremptorijs opponi posse speciali quodam priuilegio. c. 1. & ibi Doct. communiter, de lit. contest. lib. 6. Et post litem contestationem ad perimendum ius actoris. Hanc dicit esse communem Iaf. in l. ait prator. nu. 15. ff. de iureiur. Et eam tenet Bal. postquam litem. C. de pact. l. exceptionem. C. de probal. nam postea. & ibi Alex. ff. de iureiur. Eandem dicit esse communem Rober. Marant. in tract. de ord. iud. par. 6. Rubr. de citat. nu. 12. Et eam tenent cõmuniter Doct. Cy. Bal. Sali. & sequaces. l. emptor. C. de præscr. long. temp. Bar. l. si. ff. pro socio. Bar. Bal. Ang. Iaf. Decius, & Docto. l. fratris. C. de transactionib. Eandem dicit esse communem Franc. Balb. in tract. præscr. par. 1. q. 9. Socy. Jun. con. 14. nu. 15. lib. 3. Ludolph. Schrad. in con. 32. inter consilia iuriscõsul. Germa. par. 1. nu. 83.

Prædicta conclusio procedit, si exceptiones litem finitæ non requirant altiore indaginem. Sed incontinenti probari possint, aliàs referuntur post litem contestationem. Ita tenet Bar. Alex. & Docto. in l. ille à quo §. si de testamento. ff. ad Treb. Bar. Alex. Iaf. & Doct. l. nam & postea. ff. de iureiur. Fel. Rub. nu. 10. ext. de præscr. Fran. Balb. in tracta. præscr. 1. par. q. 9. Nic. Boër. decif. 344. vbi communem asserunt. Eandem dicit esse cõmunem sententiã Marant. in d. Rub. de cita. nu. 13. Et ita iudicatum esse in exceptione præscriptionis, quæ est litem finitæ, te fatur Marth. de Afflic. decif. 52.

QVÆSTIO II.

Porrò vtrum exceptio incontinenti probari possit, an verò non, arbitrio iudicis definiendum permittitur, ita tenet Inno. Cardi. lmo. Abb. & Ant. de Bu. c. veniens. el. 2. & ibi Fel. nu. 15. ext. de testi. Bal. l. si ex falsis. nu. 11. C. de transact. Pet. lac. in sua pract. in form. secundi libel li. super l. 2. c. de edic. diui A dr. Tiraq. repe. l. si vnquam. ver. suscepit liberos. nu. 30. C. de reuoc. dona. Eandem dicit cõmunem Schrader d. con. 32. nu. 88. Et ibidem in subscriptione iurid. sacul. Lipsiis, in prin.

QVÆSTIO III.

Sed quæro, Nunquid etiam aliæ exceptiones peremptoriæ possint opponi ante litem contestatam ad impediendum litem ingressum? Respon. secundū communem & receptam Docto. sententiam, quamlibet etiam aliam peremptoriam exceptionem ante litem contestatã, ad impediendum processum opponi posse, quando illa exceptio est liquida & notoria, aliàs non. Ita tenet Io. And. in addit. ad Spec. §. dicto. ver. sed pone. Ant. de Bu. & Abb. in c. si. & ibi Fel. nu. 4. ext. de libel. obla. Bal. l. eleganter. §. si quis post. de condic. indeb. & in l. postquam litem. vers. octaua exceptio. C. de pac. Eandem sententiam firmat Alex. l. nam & postea. §. sed et si quis. & ibi Iaf. nu. 8. Ant. de Bu. Abb. & Inno. in c. exceptionem. ibi Fel. nu. 14. de excep. Ludolph. Schrader in d. con. 32. nu. 84. vbi dicit eam esse communem Alex. in consi. 62. nu. 11. & 12. vol. 7. Abb. c. super literis. ibi Fel. nu. 37. Decius nu. 11. de rescip.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An exceptio iurifurandi, & periurij impediat litem ingressum, & processum ad vteriora? Respon. q. sic, cõs. sicut exceptio litem finitæ. tex. est in l. nam & postea. ibi Bar. Alex. & Doct. ff. de iureiur. & firmat Bar. in l. eleganter. §. si quis post. ff. de condic. indeb. & ita communiter teneri dicit Thomas Gram. decif. 66. nu. 1.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, Quare appellantur exceptiones litem finitæ? Respon. Communiter traditum est, ideo appellari exceptiones litem finitæ, quia inducuntur ad hoc, vt sit litem finis. Ita declarant Doctores communiter in l. fratris. C. de transact. vt firmat Marant. in Spec. ad duo. par. 6. Rub. de excep. nu. 11.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An iudex agentem sine actione, si non opponatur exceptio, ex officio suo possit repellere? Respon. quòd sic, & hoc in quacunq; parte iudicij, de hoc est gl. in l. vbi pactum. & ibi Docto. communiter. C. de pact. vt testatur Rober. Marant. d. Rub. de excep. nu. 6. & firmat gl. l. 2. §. quòd si actor. verb. rei. C. de iura. calum. Pau. de Cast. consi. 1270. vol. 2.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An exceptio spoliationis impediatur litis ingressum? Respon. Communis est Doctorum sententia, qd sic ita tenet Anto. de Bu. in c. cum olim. 2. ext. de resti. spo. vbi ita intelligit c. frequens. c. tit. in 6. & ibi Io. And. Ang. in l. si marito quondam. C. de dona. inter vir. & vxor. Spec. tit. de citat. §. i. ver. item quod est spoliatus. Hanc dicit esse communem sententiam Thom. Gram. de cif. §. 5. nu. 1. Io. Fab. §. si. Insti. de actio. Licet contrarium velit Panor. d. c. olim.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An exceptio spoliij post litis contestationem opposita suspendat petitorium? Respon. Magna est controuersia inter Doctores. in hoc articulo. Nam Abb. in c. ex conquestione. de resti. spol. existimat, spoliatum cõuenit petitorio a spoliante, posse vsque ad conclusionem in causa opponere de spolio, & talem exceptionem suspendere petitorium, etiam si proponatur post litem contestatam. Et ita dicit communiter tenere canonistas, Pau. de Cast. in con. 272. incip. quia per primum. quem refert Ant. Capyc. in decif. 28. nu. 8. Et pro hac opinione est tex. in Clem. 1. de caus. posses. & propr.

Contrariam sententiam comprobant Doctores iuris Ciuilibis magis communiter in l. naturaliter. §. nihil commune. & ibi in specie hoc firmat Iaf. nu. 137. ff. de acqui. poss. qd scilicet exceptio spoliij sit dilatoria. Ideoque proponenda ante litem contestatam, alijs si post opponatur, petitorium non suspendit. Ita tenet Arer. & Doct. d. §. nihil commune. & Pau. de Ca. in d. con. dicit esse communem sententiam Doct. in d. §. nihil commune. Oldendorp. in tract. suo excep. sub Rub. de excep. spoliij. Vbi tamen ipse inclinatur in contrariam partem, cum modificatione tamen existimans perdurum esse, si strictum ius tantilli temporis post litem contestatam, eripere debeat reo conuento defensionem ablatam sibi rerum per actorem. Rectissime igitur inquit iudicem sequi mediam viam, in speca rerum & personarum qualitate, vt animaduertat, vter litigantium de dano, aut de lucro sit sollicitus. Pinguis enim certanti de damno succurratur, quam de lucro captando. Respondeat Doct. qd contraria in ca. ex conquestione. & Clem. 1. loquantur in spiritualibus & beneficialibus de æquitate Canonica.

QVÆSTIO IX.

Sed quæro, Nunquid prædicta exceptio spoliationis repellat quemcunq; etiam tertium possessorem suspensio petitorio? Respon. Communiter recepta est ea sententia, quod tantum locum habeat aduersus ipsum spoliatorem, & non alium. Ita tenet Abb. in c. 2. de ordi. cogit. & in c. literis. de resti. spol. Alex. Iaf. & Doct. in l. si te bonis. C. de iure delib. reprobata opinione Bart. & Ang. Et ita firmant omnes scribes in c. frequens. de resti. ipo. lib. 6. Cuius dispositionem etiam locum habere in foro ciuili cõcludunt communiter, vt dicit Marant. in Spec. aduocat. par. 4. distin. 6. nu. 42. Eandem dicit communem esse sententiam, & secundum eam esse iudicatum, Matth. de Afflic. decif. 19. nu. 7. cum pluribus allegat.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An exceptio reuocandi domum possit opponi coram iudice totius regionis generali, ad cuius tribunal omnes competenter vocari possunt, etiam alibi domicilium haberes? Respon. qd sic, Ita tenet Bar. in l. 2. §. legatis. ff. de iudic. cui communiter subscribunt ceteri Doct. vt firmat Oldendorp. in suo tract. excep. sub Rub. de excep. renoc. domum.

Communiter receptum est, exceptionem non numeratæ pecuniæ opponi posse intra biennium, etiam si quis constitatur se recepisse pecuniam, quam non recepit. Ita probat text. in l. in contractibus & ibi communiter Doct. & in §. 1. Insti. de liter. oblig.

Ampliat hanc conclusio, vt procedat, siue quis constitatur in scriptura publica siue priuata. Ita tenet gl. & Doct. communiter in l. si ex cautione. C. de non numerata pecunia. Licet ibi contrarium velit Pet. de Bel. pert.

QVÆSTIO XI.

Sed quæro, Nunquid hæc conclusio procedat, si renunciatum sit exceptioni non numeratæ pecuniæ? Respon. in hac quæstione variat est sententia. Nam qd renunciatio impediatur opponi exceptionem, tenet gl. in d. l. si ex cautione. verbo, probare. in fin. vers. alij, vt Azo. Et hanc sententiam sequitur Cardi. in c. ff. de solu. nu. 9.

Contrariam opinionem, qd prædicta renunciatio non præiudicat renuncianti, tenet Cy. Bar. Bal. & Sal. in d. l. si ex cautione. Bal. in marg. verbo, renunciatio. Fel. c. si diligenti. limit. 1. de for. compe. Eandem sententiam firmat Corn. in con. 52. nu. 4. lib. 1. Pe. de Anzola in pract. artis notariæ. tit. de excep. non numerata pecun. Hip. in sing. 222. Srepha. Aufred. in addit. ad decif. Capel. Tholof. quæst. 374. Hanc quoq;

tenet Fel. c. si cautio. nu. 48. Alex. in con. 179. nu. 2. volu. 2. Et ita tenent omnes Doct. et statur Iaf. l. qui pecuniam. nu. 2. ff. de cer. per.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, Vtrum exceptio non numeratæ pecuniæ de æquitate canonica possit opponi post biennium? Respon. Diuersa sunt Doctorum sententiæ. Nam qd possit opponi dicit esse communem opin. Io. de Imo. c. ff. nu. 32. de solu. Sal. d. l. in contractibus in princ. Eandem dicit esse communem Fel. c. si cautio. nu. 61. ext. de fide instrum. Hipp. in sing. 463. & eam expressè tenet Dyn in reg. locupletari. de regu. iur. in 6. Deci. l. iure naturæ. nu. 4. ff. eod.

Contrariam tamen sententiam, qd imò non solum de iure Ciuili, sed etiam de iure canonico non competat illa exceptio, tenet Specu. tit. de resti. in integ. §. 1. nu. 25. Bal. in l. cum quis. nu. 2. C. de iur. & fac. igno. & ibi Iaf. nu. 18. Iaf. d. l. qui pecuniam. nu. 7. ff. si cert. pe. Hippo. de Marfil. sibi contrarius in sing. 277. ver. an autem. Et eam dicit esse magis communem & veram Pe. a Duen. in reg. 261. limit. 2. Quando cum que enim est aliquid clarè decifum de iure ciuili, nec reperitur immutatum de iure canonico, statur iure ciuili etiam in foro canonico.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An exceptio dominij, siue proprietatis possit opponi agenti interdicto adipsificandæ possessionis? Respon. qd sic, dummodo opponens obtulerit se ex continenti probaturum. text. est. l. ille a quo. §. 1. ff. ad senatusconsultum Treb. l. 3. ff. ad exhiben. Hanc dicit esse communem opin. Ant. Capyc. in decif. 121. nu. 28. Et eam tenet Pau. de Cast. l. 2. C. de edict. diui Adria. tol. & l. si de vi. ff. de iudic. Eandem tenet Bald. l. fin. C. quor. bonor. Oldendorp. tract. excep. Rub. de excep. dominij.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An exceptio excõmunicationis possit opponi post conclusionem in causa? Respon. Licet Cardi. in Clem. 3. de exce. velit non posse; Tamen contraria opinio communi calculo approbata est, vt dicit Barba. in c. ff. de probacionibus qui adducit ibi multas rationes & iura, quem refert Hippo. de Marfil. in pract. crimin. §. sequens nume. 24.

CAPVT XIII.

LIBELLVS.

SVMARIA.

SVFFICER E apertè narrare factum in libello, nec opus esse vt exprimat nomen actionis. q. 1. Facto qd in libello narrato & proposito, non vitari libellum propter actionem in eptè expressam. q. 2.

Cum ciuilitè agitur de crimine, non requiritur in libello solennitatem libellorum. ff. de accusat. Nisi crimen tale sit, qd infamet. Tunc enim inferendum esse locum & tempus. q. 3.

Causam actionis in libello exprimendam, quæ si inepta sit, libellum vitari. q. 4.

Libellum emendare, vel mutare ante litis contestationem, permissum est, non post eam. Nisi fiat mutatio in secunda instantia; aut etiam in prima in iudicij vniuersalibus. q. 5.

Facultatem emendandi, mutat dique libellum præceptum esse actori post litis contestationem, licet addita sit in libello vulgaris clausula, saluo iure addendi, minuendi, & mutandi, & c. q. 6.

Impensas indebitæ fatigationis, non litis vel causæ petendas officio iudicis, non per actionem in factum, vt gl. vult. q. 7.

Cumulacionem plurium actionum in eodem libello permitti. Nisi cum duæ actiones ita se habent, vt vna proposita, & condemnatio ne secuta, atq; executione facta, constringat liberatio ab altera, quæst. 8.

Actiones ciuilem & criminalem, tendentes ad diuersa, posse cumulari in eodem libello, ita tamen vt vna principaliter, altera incidenter intentetur; Secus, si vtraque tendat ad vindictam. q. 9.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An actio sit exprimenda in libello? Respon. de iure canonico hoc est expeditum per tex. c. dilecti de iud. Sed dubium est de iure ciuili. Communis tamen & recepta est sententia, qd sufficiat factum in libello apertè narrare, absq; expressione actionis. Hanc tenet gl. & Doct. in l. 1. in prin. ff. de eden. & ibi Bald. dicit qd ita obseruat consuetudo. Cy. Bal. & alij in l. edita. C. de edend. Et ibi Iaf. dicit hanc esse communem opinionem, nu. 2.

QVÆ

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Quid si in libello sit aptè narratū, & deinde actio inepta proposita, nunquid libellus in totum vitietur? Respon. Licet nonnulli existimarunt libellum in totū vitari propter ineptam actionem propositam. Bal. & Ang. sibi contrarii in l. 2. per tex. C. de formu. Specu. in titu. de act. & peti. §. sequitur. ver. penul. Tan. en crebrior & receptor est sententia contraria, vt firmat Ias. d. l. edita. nu. 3. Et eam tenet Inn. in c. examinata. & ibi Imo. & Pan. or. extr. de iudic. Bar. in l. 1. in prin. & ibi Bal. & Doct. ff. de edendo. Ang. Sal. & Pau. de Ca. d. l. edita. Io. in addi. ad Spec. d. tit. de act. & peti. §. sequitur. ver. penul. Eadem dicit esse magis communem Ias. l. 1. in prin. nu. 4. ff. de eden. Namque cum de necessitate actionis expressio non requiratur, secundum receptam sententiam, vt supra, & indubitati iuris sit, qd quando aliquid non requiritur de necessitate, si illud exprimat, & ineptè, non vitari per hoc actum, sequitur actionem quoq; ineptam non vitare libellum. Eandem dicit esse communem sententiam Maran. in Specu. par. 6. Rub. de sententia. nu. 69.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An in libello, in quo agitur ciuilitè de crimine, requiratur sollemnitas. l. libellorum. ff. de accusar. Respon. Communiter receptum est, qd si crimen sit tale, quod infamat, tunc requiri sollemnitatem istius. vt scilicet inferatur locus & tempus in libello, secus si non infamat, ita tenet Bar. in l. 1. in prin. ff. de eden. litem exigitur. ff. de do. l. inde Neratius. ff. ad l. Aquil. Socy. consil. 4. 6. vol. 1. Et eam dicit esse communem sententiam Maran. in Specu. parte 4. dist. 1. nu. 30.

Vulgaris est conclusio, in libello de necessitate requiri, vt causa exprimat, vt per Bart. & Doct. communiter in l. 1. ff. de edend. & d. l. edita.

QVÆSTIO IIII.

Sed quæro, Nunquid si inepta exprimat, vitietur libellus? Respon. Communis & recepta est Doct. sententia, si talis causa exprimat in libello, vt ex ea appareat, agenti nullum ius competere, vt quia dicit: peto talem fundum, quia Rex est in Francia, talem libellum esse nullum, & non valere, etiam parte non opponente, ita tenet Bar. Bal. Pau. de Ca. & Alex. in d. l. edita. & d. l. 1. Et hanc dicit esse communem sententiam Maran. in Specu. aduo. d. par. 6. Rub. de sententia. nu. 68.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An permissum sit emendare vel mutare libellum? Respon. secundum receptam Doctorum sententiam, emendationem & mutationem libelli regulariter permitti ante litem contestationem, non autem post, ita tenet gl. in c. si. & ibi Doct. extr. de libel. oblar. l. edita. C. de ed. §. sin minus. Infti. de act. & ibi Fab. Ang. Ias. & Doct. communiter. Ias. & Doct. d. l. edita.

Limita, vt procedat in eadem instantia, secus autè in diuersa, quia tunc petere possum id, quod in prima instantia non deduxi, vel qd aliter deduxi. Bar. & Doct. communiter in d. l. edita. & expressè Riminal. Ias. & Doct. d. §. sin minus.

Limita secundò, vt procedat in iudicijs singularibus, secundū gl. communiter approbatam, in d. l. edita. & ibi Ias. nu. 13. Et licet quidam velint etiam in singularibus iudicijs post litem contestationem permitti aliquid addere circa rem petitam, vt si primò quis minus petijt, & postea velit plus petere. Io. Fab. d. §. sin minus. & ibi Mynsing. Alciat. in d. l. edita. per tex. d. §. sin minus. qui generaliter loquitur, nec facit mentionem litem contestationis, & verbum petierit, quod ad iudicia singularia refertur post litem contestationem accipitur: Tamen illorū opinio communi calculo improba est, secundum Bart. Bal. Alex. & Ias. in d. l. edita. & d. §. sin minus.

Secus verò est in iudicijs vniuersalibus, Namque in ijs fieri potest emendatio & additio etiam post litem contestationem. Inn. & Doct. in d. c. si. extr. de libel. oblar. gl. & Doct. omnes d. l. edita. & d. §. sin minus. Licet Bar. & Doct. communiter velint id non procedere in iudicio vniuersali, si agatur ad vnam rem tantum, vt si agatur petitione hæreditatis ad fundum, & ita ad vnam rem singularem, refragante in hoc Ang. in d. §. sin minus. nu. 5. & Fulgos. in d. l. edita.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Quid si in libello apponatur clausula vulgaris, saluo iure addendi, minuendi, & mutandi, Nunquid poterit libellus emendari, vel mutari post litem contestatam? Respon. Communiter in eam itum est sententiam, nō obstante tali clausula protestatiua post litem contestationem auctori præreptam esse facultatem emendandi & mutandi libellum, ex quo facultas illa non dependet à protestante, & arbitrio auctoris, sed ipsius legis permittentis tantum vsq; ad litem contestationem, & non post. Ita tenet Bar. & Doct. in d. l. edita. & in specie Ias. nu. 41. & sequent. dicit eam esse communem sententiam. Eandem

firmat Pan. or. in c. 2. nu. 28. extr. de libel. oblar. Bar. in l. non solū. §. morte. ff. de noui oper. nunciat. Ang. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic. Licet contrarium teneat minus rectè, in l. ius ciuile. ff. de iustitia & iure.

Recepti iuris est, qd auctor emendans vel mutans libellum, tenetur reo restituere expensas indebitæ fatigationis, non litis vel causæ. Bar. & Moderni in d. l. edita.

QVÆSTIO VII.

Sed quæro, An tales expensæ petantur iure actionis, vel officio iudicis? Respon. Licet gl. in d. l. edita. existimet perendas esse per actionem in factum: Tamen eius opinio communiter reprobata, & in eam itum est sententiam, qd tales expensæ veniant iudicis officio mercenario, ita tenet Bar. & Doct. d. l. edita. & ibi Ias. nu. 38. dicit hanc esse communem opinionem.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An cumulatio plurium actionum permittatur in eodem libello? Respon. Regulariter permissum esse, secundum communem Doctorum sententiam, gl. communiter approbata in d. l. edita. vt firmat Ias. ibi. nu. 29. ver. istam tenet.

Limita, vt non procedat, quando duæ actiones ita se habent, qd vna proposita, & condemnatione secuta, & executione facta, contingat liberatio ab altera. Ita tenet Bar. d. l. edita. per tex. l. 1. §. si. ff. si famul. fur. fecit. dicar. Cuius doctrinam communiter approbatam esse firmat Thom. Gram. in decis. 68. nu. 2. Ias. d. l. edita. nu. 29. Et eam tenent Ang. Fab. Ias. & Plat. d. §. sin minus. & ibi Mynsing. Infti. de actio. Lan. franc. de Orian. repe. Rubr. de caus. poss. & proprie. pract. Ferra. in for. libel. actionis realis, verb. saluo iure.

QVÆSTIO IX.

Hinc quæro, Vtrum actio ciuilis & criminalis possint cumulari in eodem libello? Respon. Communis & recepta est Doctorum sententia, qd si actio ciuilis & criminalis tendunt ad diuersa, tunc potest agi copulatiuè, & ciuilitè & criminaliter, vt si criminalis detur ad vindictam, ciuilis verò ad protectionem rei familiaris. Si verò vtraq; detur ad vindictam tam ciuilis quam criminalis, tunc non permittitur cumulatio. Ita tenet Abbas, c. 1. nu. 9. extr. de iuretur. Vna enim electa tollitur alia. Bar. in l. 1. C. quan. ciui. act. praiud. crimi. & in l. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iuretur. l. 2. §. 1. ff. vi honor. rapt. Pe. à Pla. in epito. delict. lib. 1. c. 6. nu. 30. Et hanc dicit esse communem sententiam Robet. Maran. in Specu. par. 4. dist. 1. nu. 3. Et firmat Mynsing. libr. 2. obseruat. c. 25. Dummodò tamen eo casu, quo diximus cumulationem permitti, non vtraque actio principaliter intentetur, sed vna principaliter, altera incidenter. Bar. & Doct. vbi supra. Abb. c. postulasti. num. 4. & ibi Fel. nu. 2. extr. de iudic. cum pluribus allegatis, per Pe. à Pla. lib. 1. in epi. delict. c. 6. nu. 36. Maran. d. Specu. parte 4. dist. 1. nu. 20.

CAPVT XV.

LITIS CONTESTATIO.

SVMARIA.

QUI quem posse præcisè ad litem contestandam: Et quæ sit huius ratio. q. 1.

Coactio ad contestandam litem sit captis pignoriibus: Et per detentionem personæ. ead. q. in fin.

Responsonem factam cum protestatione, qd non fiat animo litem contestandi, non inducere litem contestationem. Nisi præcellerit iussus iudicis præcipientis litem contestandi. q. 2.

Clausulam, necgo narrata, prout narrantur, esse vera, efficere & operari, ne respondens incurrat in poenam. q. 3.

Litis contestationem probari tali scriptura, si in actis reperitur scriptum, tali die litem esse contestatam. q. 4.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An quis præcisè possit cogi ad litem contestandam? Respon. quòd sic, quia est actus iudicialis, & iudicium redditur in inuitum. Et hæc est communis opinio, vt restatur Maran. in Specu. Rubric. de litem contestat. numer. 8. Et eam tenet Francisc. de Aret. l. qui in aliena. §. fina. ff. de acquirenda hæreditate. Bald. in l. 1. C. de lit. contestat. Alex. l. si finira. §. Iulianus. ff. de dam. infect. Vbi dicunt cogi posse captis pignoriibus, & per detentionem personæ.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An responsio facta cum protestatione, q̄ non fiat animo litem contestandi, inducat litem contestationem? Respon. q̄ non secundum communem & receptam Doct. sententiam, ut firmat Mar. ant. d. Rubr. de litem contestat. nu. 10. quia ad litem contestationem requiritur animus, qui declarat ex tali protestatione, ut quia narrat factum ad instruendum iudicem, vel dicit actori non competere actionem, & petit se absolui. Licet enim sibi narrata sit aliqua qualitas tribuens iurisdictionem, & respiciens causam merita: Tamen non inducitur litem contestatio, quia ubi negatio pariter respicit iurisdictionem & petitionem, potius interpretanda est ad exclusionem iurisdictionis, quam ad litem contestationem. Ita tenet Ant. de But. Panor. & Socy. c. si clericus. de foro compe. Eandem sententiam firmat Bar. & Bal. in l. 1. c. de litem contest. Inn. Abb. & Fel. c. 1. extra eod. Franc. Are. d. l. qui in aliena. §. si. ff. de acquir. hære. Alex. in con. 4. 2. vol. 3. Et ita pronunciat in iudicio Cameræ Imper. attestatur Mynsinger. in obseruatione 49. Centu. 4. Intelligit tamen secundum Doct. communiter, nisi prius iudex iusserit litem contestari. Nam que tunc, cum sumus in casu necessaria, protestatio nihil releuat.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An clausula, nego narrata, prout narratur esse vera, operetur, ut respondens non incurrat poenam l. si. ff. de rei ven. Respon. q̄ sic, quia per prædicta verba non videtur aliud negare, nisi substantiam debiti, & principalem petitionem, non autem qualitates, seu alias circumstantias libelli, nec in illa vniuersali & generali negatione debet intelligi negatum id, quod poenam inducit, & quis verisimiliter in specie non fuisset negaturus. Hanc sententiam firmat Barto. l. si dubitetur. §. ita demum. ibi Io. de Imo. & Pau. de Ca. ff. de fidei ius. Sal. in l. vnica. c. de confes. Eandem tenet Alex. l. etiam. §. licet. ff. sol. ma. las. l. eum qui. ff. de iure iur. Vbi dicit hanc esse communem opinionem, & veriorum. Licet contrarium teneat Fel. c. cæterum. de iudic. Multa enim transeunt vniuersaliter, id est, in genere utrunque tolerantur, quæ alioquin non transeunt specialiter, id est, non permittuntur, si in specie essent negata.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An probetur litem contestatio, si in actis reperiatur scriptum, q̄ tali die litem contestata? Respon. Licet Spec. in tit. de lit. contest. existimet non probari litem contestationem per talem scripturam: Tamen eius sententia communi calculo improbatæ est, ut testatur Alb. de Rosa. in l. sciendum. & ibi las. nu. 4. ff. de verbo. obli. Et contrarium tenet Bar. ibid. & Doct. in c. 1. de lit. contest.

CAPVT XVI.
CONFESSIO.

SVM MARIA.

CONFESSIIONEM proprie non esse probationem: sed potius releuationem ab onere probandi. q. 1. Confessionem extrajudicalem parte præsentem factam plenè probare: non obstante aliter sententium opinione. q. 2.

Confessionem extrajudicalem factam parte absente, non plenè, sed semiplenè probare: contra opinionem Sal. q. 3.

Confessum semel spontè in iudicio, modò sit maior 25. annis, non posse reuocare postea, aut negare. Nec opus esse contra negantem aut reuocantem, vlla alia ratificatione per torturam, vel alio modo. q. 4.

Semel confessum spontè in iudicio, non audiri postea appellatent. quæst. 5.

Regulam hanc, spontè confessum in iudicio non posse appellare, locum habere non tantum in criminibus enumeratis in l. obseruare, C. quorum appel. non recip. Sed & in alijs. q. 6.

Reum conuentum, opponendo exceptionem solutionis, vel pacti de non petendo, non videri debitum confiteri. q. 7.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An confessio sit proprie probatio? Respon. Communiter recepta est ea sententia, confessionem non esse proprie probationem, sed tantum releuationem ab onere probandi. Ita tenet Bald. Pau. de Ca. in Rub. c. de probationib. Io. And. Ant. de Bu. & Abb. Rubr. extra eod. Abb. Panor. c. vnico. de scruti. Eandem sententiam firmat Pe. de Anch. c. 1. de confes. lib. 6. Pau. de Ca. l. 1. de confes. l. publica. ff. de positi. Et eam dicit esse communem las. in l. cum te translegisse. nu. 9. c. de transact.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An confessio extrajudicialis parte præsentem facta, plenè probet? Respon. in hac questione Doct. sententia variatur. Nam Cy. in l. vnica. q. 6. c. de confes. tenet q̄ plenè non probet, etiam si pariter fuit præsens, nisi quoq̄ acceptet confessionem. Eandem firmat Imo. in c. si cautio. de fid. instru. ibi Fel. nu. 23. lal. l. postquam liti. nu. 2. c. de pac. Cur. Senior con. 77. nu. 1. Alex. con. 11. nu. 7. vol. 7. Franc. Rip. Rebr. nu. 2. ff. de verb. obli. Et eam dicit esse communem las. l. error. nu. 3. c. de iur. & fac. ignor. Alciat. Rub. nu. 3. ff. de verb. obli.

Contrariam sententiam tenet Ant. de Bu. c. si. nu. 12. de confes. ibi Abb. nu. 15. & eam dicit esse veriorum, & pluribus autoritatibus iur. citam. Alciat. sibi contrarius in tract. præsump. regu. 3. præsum. 2. l. 1. nu. 9. Eandem firmat Baptista de S. Seuer. in rep. l. admonendi. ff. de iure iur. vbi dicit hoc esse de mente omnium Canonistarum in eum dilectus. de succes. ab intest. Et dicit hanc esse veriorum in iure Ceter. Cetera in memorialibus iuris. verb. cōfessio. el. 2. Et eam tenet quoq̄ Hip. in Rub. c. de proba. nu. 96. & in l. de vnoquoque. nu. 12. ff. de re iudi. And. ab Exea. lib. pacto. nu. 4. Vbi dicit contrariam opinionem esse rigidam. Hanc quoq̄ dicit esse communem opinionem Maran. in Spe. par. 6. Rubr. de confes. nu. 2.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An confessio extrajudicialis facta parte absente, probet? Respon. Communis & recepta est sententia, quod probet semiplenè, non autem plenè, ut testatur Matth. de Afflic. in decisi. 337. nu. 6. Eam tenet gl. & Panor. d. c. si. de succes. ab intest. Bar. & Doct. in d. admonendi. ff. de iure iur. & ibi las. nu. 149. dicit hanc esse communem opinionem Pau. Paris. con. 120. nu. 4. vol. 1. Hip. Rub. nu. 89. c. de proba. & in sing. 329. Aymon. Crauet. trac. de antiq. tempo. par. 1. viso de verbis. nu. 45. Maran. d. Rub. nu. 12. Licet contrarium teneat Salic. l. bonæ fidei. c. de rebus credit.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An confessus in iudicio spontè, si postea iterum neget, possit cogi per torturam ad perseverandum? Respon. q̄ non opus est alia ratificatione, sed potest condemnari, dummodò sit maior 25. annis, & confessio sit verisimilis, & possibilis, cum in confessum nullæ sint partes iudicis, nisi in condemnando. Hanc sententiam firmat Io. de Imo. consi. 109. incip. visa inquisitione. vbi dicit q̄ ista est communis opinio, quem refert & sequitur Hip. de Mar. in pract. crim. §. quoniam. nu. 18.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An spontè confessus audiat appellans? Respon. q̄ non, ita probat tex. in l. obseruare curabis. C. quo. appel. non recip. Et hanc opin. tenet gl. c. quicunq̄. 2. q. 6. c. cum spectali. §. porro. de app. ibi tenet Abb. nu. 5. Præpos. nu. 7. Fran. nu. 5. Eandem opi. firmat Bar. in l. creditor. §. iustus. nu. 2. ff. de app. Roma. lingu. 62. 5. Et eam dicit esse communem Ant. de Bu. in tract. de notorio. art. 4. nu. 56.

QVÆSTIO VI.

Sed quæro, An hoc tantummodò habeat locum in criminibus in d. l. obseruare. enumeratis? Respon. Diuersæ sunt sententiæ. Nam Cyn. in d. l. exi. firmat q̄ sic, & dicit hanc sententiam sibi videri æquiorum, & eam magis sibi placere dicit Alb. ibi. nu. 2. & ante eos tenuit Azol. in sum. illius tit. & eam dicit de rigore iuris veram Imo. in d. §. iustus. nu. 8.

Contrariam tamen sententiam dicit communem id. m. Anto. de But. in d. tract. de notorio. art. 4. num. 56. Eandem dicit esse communem Io. de Imo. d. §. iustus.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An reus conuentus opponendo exceptionem solutionis, vel pacti de non petendo, intelligatur fateri debitum? Respon. q̄ non, & ista est communis opinio, ut firmat las. in l. Julianus. num. 13. ff. de condi. in de. Et eam tenet Bar. in l. non vtiq̄. ff. de exceptionib. Ang. Alex. & Doct. l. decem. ff. de verb. obli.

CAPVT XVII.

TESTIS.

SVM MARIA.

FILIVM vel filiam non posse testificari pro patre: nec contra. q. 1.

Filius non posse testē esse in testamento patris, nec in extranei testamento in quo pater hæres instituitur. q. 2. Fratrem non prohiberi testimonium ferre pro fratre in causis civilibus. secus.

secus in criminalibus. Derogari tamen aliquid eius fidei, propter sanguinis coniunctionem. q. 3.

Fratrem non cogendum testificari contra fratrem, nec in criminalibus, nec in civilibus. q. 4. & q. seq.

Mulierem esse testem idoneam in causa civilis: Nisi in scriptura privata à tribus testibus subscribenda. Et in testamentis. de iure civili. quaest. 6.

Mulierem secundum sententiam multorum posse de iure Canon. adhiberi testem in testamento in terris Ecclesie condito. q. 7.

Fœminam in testamento militis rectè adhiberi testem. q. 8.

Fœminam testem esse posse de iure civili, etiam in criminalibus. q. 9.

Mulierem prohiberi de iure Canon. testimonium dicere in criminalibus. Dec. & Jo. de Imo. contrarium sententibus. q. 10.

Fœminam prohiberi de iure Canon. testem esse in matrimonialibus, quæ criminalibus à Canonist. hoc casu æquiparantur. q. 11.

Cùm civiliter agitur, & poena venit applicanda fisco ratione delicti, quo casu actio dicitur criminalis, mulier testis esse nequit de iure Canon. ibid.

Vxorem non posse testimonium ferre pro viro, vel etiam contra virum. Et quæ sit ratio. q. 12.

Monacham non prohiberi testem esse in testamentis. q. 13.

Colonium adscriptitium posse testimonium ferre, cum sit liber. q. 14.

Perito in aliqua arte, vt Medico deponenti vulnus esse lætale, an & quatenus credendum sine vel cum iuramento. q. 15.

Dicta testium qui corrupti deposuerunt, non posse partium consensu conuolidari. q. 16.

Illud quod dicitur publicatis attestacionibus, non esse alios testes recipiendos super iisdem articulis, locum non habet, cum interuenit partium consensus. ead. q.

Vni soli testi, ex consensu partium, fidem plenè haberi. q. 17.

Vnum testem semiplenam facere probationem. ibid.

Iuramentum remitti posse testibus de consensu partium, cum contineat merum fauorem partium. q. 18.

Dictum testis, qui aliter dixit extra iudicium non iuratus, aliter verò deposuit in iudicio iuratus, admitti, & fidem facere: contra opinionem Bar. q. 19.

Dicto testis iurati, extra iudicium prolato statim: licet postea idem contrarium deponat in iudicio: Sed tamen primum debilitari per secundum. q. 20.

Testem deponentem falsum, cuius tamen dictum est nullum, vt quia deposuit non iuratus, vel extra articulos, non puniri poena falsi: Sed extraordinariè. q. 21.

Dicto testis negans se ita deposuisse, pro vt scripsit Notarius, standi potius, quam dicto Notarij, dum tractatur de falso. q. 22.

Si allegetur testem capitale esse inimicum, differri eius receptionem. quaest. 23.

Dictum testis interrogati de ratione & causa scientiæ, & respondētis, quia fuit præsens, valere & probare. Contra Baldi & sequacium eius opinionem. q. 24.

Solam paupertatem non esse causam sufficientem recusandi & repellendi testem à testimonio. q. 25.

In quæstione, an & quando quis dicatur pauper, in casibus à iure non limitatis & definitis. vbi magnum vertitur præiudicium, scãdum arbitrio iudicis. ead. q. in fin.

Dictum testis deponentis contrarium ei, quod dicit ipse principalis, non valere, nec probare: Sed standum potius assertioni principalis. q. 26.

Testes singulares fidem non facere: licet in singularitate obstatiua, vbi est contrarietas: Secus autem in singularitate cumulatiua, vbi nulla contrarietas, vel diuersitas effectuum. q. 27.

Testes non produci & recipi ante litem contestatam: Nisi producatur ad perpetuam rei memoriam. Id quod in reo est perpetuo verum. quaest. 28.

Quando non est in potestate actoris agere, vt cum debitum est conditionale, & c. licere ei in distinctè producere omnes testes ante litem contestatam. q. 29.

Testes in causa appellationis non posse denuò produci super iisdem articulis: Sed de iure Canon. super nouis descendentes ex veteribus: Id quod in foro Ciuili locum habere interpretis iuris Ciuilis negant. q. 30.

An laicus, vel qui clericus esse non potest, sit admittendus ad testimonium dicendum contra clericum in criminalibus. q. 31.

Inimicum repellendum à testimonio. Idque procedere in inimico reconciliato: Si reconciliatio nuper contigerit. q. 32.

Testem posse interrogari, teneque ad respondendum de his, quæ ad elidendam testimonij fidem contra ipsum obijci possunt. q. 33.

Testem non esse interrogandū de his, ex quibus turpitudinis ipse detegatur. ibid.

Intellectus nullum. c. de testibus. q. 34.

Omnem iudicem habentem iurisdictionem ordinariam, item delega-

tum principis posse punire testem, propter crimen, quod in ferendo testimonio commisit. ead. q.

QVÆSTIO I.

V A E R O, An filius vel filia possit testificari pro patre, vel contra? Resp. q. non, & hoc est clarissimū per tex. in c. si testes. 4. q. 3. Hanc opinionem tenet Io. Mona. in defensorio iuris. Rub. contra testes. & de filio est tex. in l. parentes. C. de testibus. Hanc dicit esse communem opin. Alb. in suo tract. de testib. & eam tenet Specu. ti. de teste. §. 1. maxime ratione affectionis, quam habent inuicem erga se, quæ consideranda est in testibus.

QVÆSTIO II.

Sed nunquid hoc etiam procedit in testamento? Respon. q. sic, in distinctè, siue ipse pater condat testamentum, siue alius, à quo pater ipsius hæres instituitur. Nam que non potest filius esse testis. hanc dicit esse communem opinionem Are. in l. qui in testamento. §. quæcunq. que nu. 10. ff. de testa.

QVÆSTIO III.

Q V A E R O, An frater possit testificari pro fratre? Resp. Cõmunis & recepta Doct. opinio est, q. in causa civilis nõ prohibetur esse testis, ita expressè tenet glos. l. parentes. C. de testib. & in c. consanguinei. verb. parentes. 3. q. 5. Eandem opi. tenet Spec. ti. de teste. §. 1. nu. 8. Abb. cum oporteat. nu. 3. de accusar. & ibi Io. de Imo. nu. 10. Hanc dicit esse communem opi. Socy. Jun. con. 29. nu. 12. vol. 2. & Ant. Corfer. in sing. verb. testis. & eam tenet Steph. Bertr. in cons. 212. nu. 0. vol. 1. Bauer. §. pater. nu. 23. Insti. de testa. Alb. in tract. de testi. 2. par. prin. nu. 5. Alciar. in tract. præsum. reg. 1. præsum. 23. nu. 1. Edictum enim de testibus est prohibitorium, Vnde cum frater non sit prohibitus testificari, admittendus est.

Secus verò est in criminalibus, de quo est tex. l. Iulia. ff. de testib. c. si testes. §. l. Iulia. 4. q. 3. Gand. in tract. malef. reg. de testib. & qui repellantur. nu. 7. Hanc opin. quoq. tenet Specu. ti. de teste. §. 1. nu. 8. Abb. cum oporteat. nu. 3. de accusa. c. literas. nu. 8. de præsum. Alex. cons. 70. nu. 5. vol. 1. Albd. l. parentes. nu. 1. ibi Bal. & Doct. communiter lac. de Belui. in prac. crim. c. de causis criminalib. nu. 70. In criminalibus enim testes debent esse omni exceptione maiores. Dicunt tamen lupradicti Doct. q. in casibus, in quibus frater admittitur pro fratre, detrahatur fidei, & sic non erit omnino integer testis, vltra prædictos tenet Guid. Papa cum regula. nu. 2. de offi. deleg. Bar. Socy. con. 20. nu. 18. & con. 130. nu. 10. vol. 1. Are. d. c. cum oporteat. num. 11. Ial. rep. l. admonendi. nu. 167. Jo. de Amicis. con. 61. nu. 19. & ita tenent omnes, vt per eos.

QVÆSTIO IIII.

Sed quæro, Nunquid frater contra fratrem cogatur testificari? Respon. q. non, ita probat tex. d. l. lege Iulia. ff. de testib. d. c. si testes. §. l. Iulia. l. parentes. C. de testib. & ibi Doct. tenent omnes. Eandem opi. tenet Abb. c. literas. nu. 8. de præsum. & Fel. nu. 16. Imo. & Fel. c. c. oporteat. ex. de accusat. Albd. in tract. de testib. nu. 1. in 2. par. Steph. Autr. in tract. de testib. reprob. nu. 2. vbi dicunt hanc esse communem opin.

QVÆSTIO V.

Sed nunquid hoc habet locum tam in causa civilis, quam criminali? Respon. q. sic, ita probat gl. in d. l. lege Iulia. ff. de testib. Et eam communiter approbant Doct. vt testatur ibi Iaco. de S. Georg. nu. 2. in ff. Abb. d. c. literas. nu. 8. de præsump.

QVÆSTIO VI.

Q V A E R O, An mulier possit esse testis in causa civilis? Respon. q. sic, & est expeditum de iure ciuili per text. l. 1. & l. lex eo. ff. de testib. De iure Cano. probatur in c. quoniam. & ibi gl. verb. mulieres. extra eo. Hanc opi. tenet expressè Maran. in tract. de ord. iud. 4. par. prin. nu. 33. Bar. in tract. differen. iuris Cano. & Ciuil. nu. 6. Iac. de S. Georg. Flo. & Doct. d. l. lex eo. gl. & omnes Doct. c. forum. verbo, non foemina. de verb. sig. Eandem opi. tenet Spe. ti. de test. verb. opponitur. nu. 83. Gul. Bened. c. Raynuitius. verb. testamentum. el. 1. nu. 64. Lambert. in tract. in patro. 1. par. l. lib. art. 2. q. 7. prin. nu. 15. Steph. Bertr. in cons. 259. nu. 2. vol. 3. vbi dicunt omnes hoc esse indubitatum. Edictum enim de testibus est prohibitorium Ideoque cū expressè non prohibeantur foeminae debent admitti. Præterea speciale est in testamentis, q. foeminae testes esse non possint. Ergò in contrarium est ius commune.

Limita hanc communem conclusionem non procedere in scriptura privata, quæ tribus testibus est subscribenda. Hanc opi. tenet Bald. expressè in l. scripturas. C. qui por. in pig. & sequitur Fran. Cremen. in singu. 144. Eandem tenet Dec. c. quoniam contra. no. 8. & in l. foeminae. nu. 32. vbi addit. eius dicit hanc esse communem opi. ff. de reg. iur. Fel. c. ita quorundam. nu. 1. de Iudæ. l. si quis id quod limit. 10. ff. de Iurisdic. omni. iud. Hanc opi. quoq. tenet Socy. in reg. 419. in prin. Hipp.

de Marfil. in fing. 611. Car. l. Cotta in memorab. iuris. verb. mulier regulariter potest esse testis, vbi dicit rationem esse, quia in his scripturis priuatis desunt aliae solemnitates, quae in publicis solent facere fide. Ideoque lex hoc casu magis confidit de masculis, quam foeminis. Eandem dicit esse magis veram Aymon. Crauet. in tract. de antiq. temp. par. 1. ver. quæritur etiam, nu. 3. 4.

Contrariam tamen opinionem tenet Tiraq. cum multis per eum allegatis in ll. connubial. in 9. l. nu. 5. 4. & seq. Cassanæ. in consue. Burg. tit. des successions. Rubr. 7. §. 4. num. 11. Fel. sibi contrarius. c. quoniam. nu. 4. de testibus.

Limita secundò in testamentis, nam mulier testis esse non potest. Et hoc expeditum est de iure ciuili, per tex. in l. qui testamentum. §. mulier. ff. de testam. §. testes. Insti. eo. tit. Hanc opin. tenet expressè Feli. & omnes Doct. in c. quoniam. de testib. Abb. & Doct. c. relatum. el. 1. de testam. Anr. Bauer. nu. 1. & 10. Franc. Ozer. nu. 14. d. §. testes. Vbi assignant rationem, quia mulier fragilis est. Eandem opin. tenet Tiraq. in ll. connubial. in 9. l. nu. 52. Gul. Bened. in d. c. Raynuitius. verb. duas habet filias. Dec. d. l. foeminæ. Couar. d. c. relatum. num. 4. Hanc dicit esse communem Nic. Bello. con. 14. nu. 8.

QVÆSTIO VII.

Sed nunquid hoc procedat etiam de iure canonico? Respon. Doct. in hoc variè sentiunt. Quidam tenent, quòd mulier in testamento in terris Ecclesie condito testis esse possit, & hanc opi. tenet Abb. in c. eff. esse & ibi Couar. nu. 14. dicit hanc esse communem opi. Eandem dicit esse communè Iaf. hac consultißima. nu. 9. C. de testa. Hanc quoq; sequitur ibi Mar. Ant. A stenlis in rep. §. ex imperfecto. nu. 175. Hiero. Zauet. in tract. differ. vtriusq; iur. differ. 26. nu. 38. Eandem dicit esse communem Imo. l. nemo potest. nu. 4. ff. de lega. 1. Caro. Ruin. conf. 192. nu. 7. volu. 2. Hanc quoq; dicit communem Crot. in tracta. de testibus. 7. part. nu. 10.

Quidam verò tenent contra, q; scilicet etiam de iure canonico mulier testis esse non possit, & hanc dicit esse communem Bello. d. conf. 14. nu. 8. quam verioremi quoq; dicit Clar. de testam. quæst. 55.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, Nunquid hoc procedat etiam in testamento militis? Respon. q; non, Quia vbi remissa est solemnitas iuris positui, sibi sufficienti duo testes, etiam foeminae. Ita tenet gl. Auth. q; sine. C. de testam. Bar. d. §. ex imperfecto. Eandem opin. tenet Ang. in §. testes. arg. gl. Insti. de testam. & ibi Ant. Caius in addit. nu. 6. & Bauer. nu. 26. Hanc quoq; tenet Ripa, in tract. de peste. Rub. de pruij. vltima. voluntat. cau. pestis. nu. 2. 4. Et eam dicit esse communem idem Bauer. §. planè. nu. 5. Insti. de testam.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An foemina possit esse testis in causa criminali? Respon. q; sic, & hoc expeditum est de iure ciuili, est enim de hoc tex. in l. de eo. ff. de testib. & ibi tenet hanc opin. Floria. de S. Pet. & dicit eam esse communem Iac. de S. Georg. nu. 4. Eandem dicit esse communè opi. Abb. d. c. quoniam. nu. 2. Fel. nu. 1. de testib. & eam tenet Spec. ti. de teste. §. 1. nu. 83. Alex. con. 11. nu. 6. vol. 1. Bertran. con. 137. nu. 3. vol. 2. Eandem dicit esse communem Aug. Arimi. in addit. ad Ang. in tract. malef. verb. comparuerunt dicti inquisiti, & totum negauerunt.

QVÆSTIO X.

Sed quid de iure canonico? Respon. q; non possit esse testis, ita probat tex. c. mulierem. 33. q. 5. Hanc opin. tenet Hosti. titu. de testib. §. quis testis esse possit. lo. Fab. & Ang. d. §. testes. Iaco. de S. Georg. d. l. ex eo. Eandem opin. tenet Cæpol. in con. 32. nu. 2. & 3. Bertran. conf. 137. nu. 3. vol. 2. Mar. Mant. con. 56. nu. 23. & con. 152. nu. 17. Roma. J. admonendi. nu. 119. ff. de iure iur. & ibi expressè tenet Cato. Sacchus. nu. 110. Hanc quoq; tenet Alciat. in tract. præsump. reg. 1. præsump. 47. Abb. d. c. quoniam. nu. 2. Fel. nu. 1. Bonifa. de Vitalin. in tract. malef. Rubr. de testib. nu. 35. & 37. vbi dicit hoc esse expeditum. Hip. de Marfil. con. 22. & con. 18. nu. 34. con. 130. nu. 34. Et hæc opinio secundum præfatos Doct. est vera & communis, quam nemo auerfarus est, excepto Decio, in d. l. foeminæ. & d. c. quoniam. nu. 20. vbi vult etiam de iure canonico foemina in criminalibus esse idoneam ad testificandum. Eandem opinionem dicit esse communem Io. de Imol. in l. qui testamentum §. mulier. ff. de testam. quem refert Aug. d. addit. ad Ang.

QVÆSTIO XI.

Sed nunquid hoc procedat, quoq; in causis matrimonialibus, quæ equiparantur criminalibus? Respon. Specu. in titu. de rescrip. §. ratio ne formæ. ver. nunc igitur, tenet q; non. Hanc opi. sequitur Abb. c. si pro debilitate. nu. 4. de offi. deleg. Bal. con. 112. vol. 2.

Contrariam opinionem probat tex. c. super eo. el. 2. de testib. & eam

dicit esse communem Alex. in con. 2. volu. 1. Iac. de S. Georg. d. l. ex eo. nu. 5. Dec. in con. 133. Eandem dicit esse communem, & quotidie obleruari Socy. Iunior. con. 31. nu. 13. vol. 2.

Amplia prædictam conclusionem procedere quoq; si ciuilitè agatur, & poena applicanda sit sisco ratione delicti, Namque de iure canonico testis esse non potest, ita expressè vult Alex. in vbi allegat plures Doct. qui idem tenent in con. 19. nu. 1. vol. 1. Paris. con. 165. nu. 12. volu. 4. Quandocunq; enim poena etiam pecuniaria sisco applicanda est, dicitur actio criminalis secundum receptam & communem Doct. sententiam, vt firmat Ludo. Gomez. in prin. de actio. nu. 18. & tenet Iaf. ibi, nume. 15. Barto. l. 3. ff. de sepul. viol. Curt. Iunior, Rubric. de iudic. nume. 18.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, An vxor possit testificari pro viro, vel contra virum? Respon. q; non ita tenet gl. in §. in testibus. Insti. de testam. glo. in l. si. sanè. in fi. C. de his, qui ad eccle. confug. Hanc opin. tenet Alex. in con. 156. vol. 5. Alb. Galeota, quem refert Spec. ti. de teste. §. 1. ver. si. sed quid de vxore. Eandem tenet Socy. in conf. 17. incip. supra dicta causæ positio. vol. 1. Et eam dicit esse communem Alb. de Mane. in d. tracta. de testib. Rubr. quando testis repellatur ratione domesticitatis. Hipp. de Marfil. l. 1. §. ad quæstionem. ff. de quæst. Idque eò, quia maritus & vxor sunt vnum corpus & vna anima. itémq; propter continuam habitationem, & immoderatam affectionem. Licet Spec. quem refert & sequitur Abbas in c. in literis. de testib. velit non esse simpliciter verum, q; vxor sit in potestate viri, adeò vt propterea repellatur à testimonio in causa viri, maxime si sit virago, cuius opinio in hoc communitè damnatur, vt testatur Hip. vbi supra. & eam reprobat Bal. & Sall. in l. 2. C. de testib. ex quo omninò domestica est.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An monachus possit esse testis? Respon. q; sic, ita tenet gl. cogitandum. Auth. de mona. quæ gl. est ordinaria. Hanc opi. tenet quoq; Bal. A uth. ingresi C. de sacro. eccl. & est communis opinio secundum Iaf. hac consultißima. in prin. C. de test.

Amplia etiam procedere in testamentis, Namq; monachus potest esse testis, ita probat tex. c. nuper. extra. de testibus. & hanc opin. tenet Bal. l. 1. verbo, super. q. 10. C. de sacro. eccl. & firmat Specu. tit. de teste. verbo, quid de monacho. & sequitur ibi Io. And. in ad di. Eandem opi. approbat Bar. in l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuis. prædi. Papien. for. iuram. testium. verb. proestante. vbi dicit q; hæc est veritas, & ita consultum esse per excellentes Iurifconsultos. Hanc quoque dicit communem esse opinionem Syluest. Aldobr. Insti. de iur. perso. in prin. nu. 40.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An adscriptus colonus possit ferre testimonium? Respon. q; sic, ita probat tex. exprellus in c. 2. de Iudæis. vbi dicitur q; sint liberi. Et hanc opin. tenet gl. Insti. de iur. perso. in prin. verb. aut ferui. & ibi Io. Fab. & §. testes. de testam. Eandem tenent Doct. communiter in l. 3. ff. de testib. vt testatur Aldobr. in d. gl. nu. 29.

Vulgaris conclusio est dictum testis non iurati nullius esse momenti, nullamque fidem facere, vt probat tex. in l. iurifurandi. C. de testib. c. quones. c. licet vniuersis. extr. cod. & ibi communiter Doct.

QVÆSTIO XV.

Sed nunquid hoc locum habet in perito in arte, vrpota medico deponente vulnus esse mortale vel non? Respon. Gl. in d. l. iurifurandi. tenet q; non, sed creditur ei sine iuramento. Contrarium vero tenet gl. l. comparationes. verb. de penitentibus. C. de fid. instrum. Verum hæc discordia comuni Doct. distinctionis foedere tollitur. Aut enim queritur, An teneantur iurare de veritate, & habet locum glo. d. l. iurifurandi. Aut queritur, An debeant iurare de credulitate, & habet locum gl. contraria, vt firmat Iaf. admonendi. nu. 197. 2. lectu.

QVÆSTIO XVI.

QVÆRO, Vtrum dicta testium, qui corruptè deposuerunt, possint consensu partium conuallidari? Respon. quòd non, ita tenet Barro. in Auth. at quis mel. C. de probat. vbi etiam dicit, quòd illud, quòd solemus dicere, q; publicatis attestacionibus nõ sint alij testes recipiendi super hisdem articulis, debet intelligi, nisi interueniat consensus partium, & tenet Abb. c. fraternitatis. & dicit ibi communiter teneri Paris. nu. 53.

QVÆSTIO XVII.

QVÆRO, An vni soli testi de consensu partium assumptio creditur? Respon. Bar. in l. 1. §. eadem autem. ff. de verb. oblig. tenet q; per consensum partium non possit fieri, q; vni soli creditur.

In contrariam tamen partem à Doct. communiter itum est, vt firmat

mat. l. d. §. eadem. nu. 8. & eam tenet Spec. d. tit. de teste. §. restat. Bal. & Sal. in bonh. fidei. C. de rebus cred. Ant. de Bu. & Doct. in c. veniens. extra de testib. per l. stipulatio. §. sed vtrū. ff. de verb. obli. Nel. in tract. de testib. nu. 87.

Sed nunquid vnus testis semiplenam facit probationem? Respon. q. sic, ita probat glos. in l. admonendi. ff. de iureiur. quam communiter approbaram esse dicit Matth. de Affli. in tract. de iure proton. §. 4. nu. 9. si enim duo faciunt plenam probationem. l. vbi numerus. ff. de testib. consequenter vnus semiplenam inducere debet, vt idem iuris statuarur de parte, respectu partis, quod de toto respectu totius statui solet, dummodo talis testis deponat de veritate, & sit omni exceptione maior.

QVÆSTIO XVIII.

QVÆRO, Vtrum iuramentum testibus possit remitti de consensu partium? Respon. q. sic, & est tex. expressus in c. tuis. ext. de testib. & ibi omnes Doct. Eandem opin. tenet glo. in c. fraternitatis. & ibi sequitur Host. & Io. And. ext. eo. tit. gl. l. i. ver. sententia. & ibi Iaf. ff. de ferijs. & hæc opinio est verior, vt firmat pract. Papi. in forma iura. testi. verb. non iurati, licet Speculator velit id ita demum procedere, si fiat cum licentia & auctoritate iudicis: Iuramentum enim testis continet merum fauorem partium, nil mirum ergo, si a partibus remitti possit, cum fauori pro se introducto quilibet possit renunciare.

QVÆSTIO XIX.

QVÆRO, Vtrum dictum testis, qui aliter, dixit extrajudicialiter non iuratus, aliter verò deposuit in iudicio, probet & sit admittendum? Respon. q. Bar. in l. eos. ff. de fals. tenet, q. non probat huiusmodi testis, imò vt falsarius puniendus.

Contrariam verò opinionem Doct. communi calculo approbaram, vt firmat Io. de Imo. in c. cum causam. extra de testib. Eandem contra Bar. tenet Bal. Panor. & And. Barba. c. per tuas. de testib. Ang. d. l. eos. & in consi. 233. incip. punctus est, vbi dicit dictum Barro. sibi nunquam placuisse, & tenet contra Bar. Lud. Ro. l. qui bona. §. qui stipulatus. ff. de dam. infe. pract. Papien. in for. op. cont. test. verb. ac etiā varijs. Sal. Auth. si dicatur. C. de testib. Bal. c. 1. §. si enim domino, quid sit inue futura, vbi dicit casum esse contra Bar. Eandem opi. cōtra Bar. dicit esse cōmunē Tho. Fer. cau. 13. inci. quæstio est inter scribentes. Eandem dicit esse magis cōmunem opi. Alex. con. 74. vol. 1. Et hanc dicit veriorē Aug. Arimi. addit. ad Ang. in tract. malef. ver. falsario. nu. 23. & ibi Ang. dicit eā cōmuniter teneri. Hanc opi. dicit quoq. cōmunem Cæpol. in con. 61. & tenet omnes Doct. in l. nullum. C. de testib. Est enim rationabilis, vt præferatur secundum dictum testis factum iudicialiter, de quo iurauit, & q. præcessit legitima citatio, & sic maiori delibere ratione emanauit, quam prius. Nec debet testis varians hoc casu puniri, vt falsarius, cum testimonium sine iuramento, & extra iudicium sit nullius momenti.

QVÆSTIO XX.

QVÆRO, Quid si vtrunq. dictum testis sit iuratum? Respon. Inn. in c. præterea. extra de testib. cogend. tenet, q. si testis ex intervallo contrarium deponat, tunc citari debet primo, licet si vtrunq. iuratum sit, primum debilitetur per secundum contrarium. Hanc opi. sequitur Abb. in c. eum in tua. ext. de testib. & ibi Fel. idem Fel. in d. c. præterea. vbi asserit omnes ita tenere, & eam sequitur Rot. decis. 293. inci. testis. C. apy. decis. 142. nu. 9. & 11.

QVÆSTIO XXI.

QVÆRO, An testis dicens falsum, cuius tamen dictū est nullum, vt quia deposuit non iuratus, vel extra articulos, incidat in falsum? Respon. q. non, & ista est communis opinio, vt attestatur Gandi. in tract. malef. Rub. de falsarijs. nu. 11. quem refert & sequitur Aug. Arimi. in addit. ad Ang. in tract. malef. verb. falsario. num. 21. Alb. de Rosa. in tract. statut. 2. par. q. 145. vbi dicit, q. vidit communiter ita teneri, quod testis non punitur poena falsi, sed extraordinariē poena peccuniarum.

QVÆSTIO XXII.

QVÆRO, Si testis negat, se ita deposuisse, prout notarius scripsit, dum tractatur de falso, An potius stabitur dicto testis, quam notarij? Respon. q. sic, ita firmat Spec. d. tit. de teste. §. i. ver. sed pone. ecce iudex. idem in tit. de instrum. edit. §. restat. vtr. quid si dūm attestatur. Eandem opin. tenet Alex. in con. 70. in vol. 1. & con. 74. eod. Et eam dicit communem Gram. decis. 60. nu. 18. Abb. & Fel. in c. audientiam. extra de præscrip. Fel. in c. cum causam. ext. de testib. Card. & Imo. in Clem. 2. de hæret.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, Si testis allegetur capitalis esse inimicus, An eius

debeat differri receptio? Respon. q. sic, dummodo opponens in contententi offerat se probaturū, ita probat tex. in §. si verò quis dicat. Auth. de testib. Hanc opin. tenet Bar. in Auth. si dicatur, & ibi Sal. & Doct. C. de testib. & est communis opinio, vt attestatur Gram. decis. 36. nu. 1. Inn. & Io. And. in c. ex parte. qui dicit hanc opinionem esse tenendam.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, Vtrum dictum testis valeat & probet, qui interrogatus de ratione scientiæ, responderet, quia sui præsens? Respon. Bald. in l. 2. §. voluntatem. tenet, q. talis testis non probet, nisi dicat, si præsens & intellexi, potest enim quis esse præsens corpore & non animo. Idem tenet Bal. in c. 1. de content. inter domi. & vasa. de inuest. in vlib. feud. Eandem opi. sequitur Alex. in con. 134. incip. in causa & lte verterente. vol. 2. & con. 112. vol. 3. incip. viso superiori themate.

Contraria tamen opinio, q. scilicet dictum testis, qui deponit se scire, quia fuit præsens, probet, communi calculo approbata est, vt attestatur Iaf. in d. §. voluntatem. nu. 21. dicens ab ea in consulendo & iudicando non esse recedendum. Hanc opi. tenet Bar. in tract. de testib. post gl. in l. 1. verb. presentibus. & ibi Doct. C. de errore cal. Imo. & Doct. hæredes palam. ff. de testa. Bal. Sal. l. testium. per tex. ibi, ver. præsto. C. de testi. Eandem opi. dicit esse communem Alex. d. §. voluntatem. & in l. 1. ff. si cer. pe. & in con. 180. incip. in causa Angelorum. vol. 2. & eam tenet Floria. in l. ob carmen. §. ff. de testib. Et hanc opin. optime probat text. in d. l. testium. verb. presentia. vbi probatur, sufficere, si testis interrogatus de causa scientiæ, dicat, scio, quia fui præsens. Et hæc est veritas, ex quo enim dicit se scire, & reddit rationem, quia præsens fuit consequens est, q. intelligatur deponere per illum sensum corporis, per quem veritas illius actus percipitur, licet specificè sensum corporis non exprimat. Presentia enim potest se habere ad visum, auditum & reliquos sensus. Et ratio testis non est calumnianda, sed potius adiuuanda, & adaptanda ad id quod dicit testis. In telligenda tamen est cōmunis, quando testis deponit de propria presentia, secus si de aliena, vt per præfatos Doct. in locis alleg.

QVÆSTIO XXV.

QVÆRO, An sola paupertas sit causa sufficiens repellendi testem à testimonio? Respon. q. non, si alius est persona honesta, ita probat tex. in c. si qui testium. ext. de testib. & ibi gl. si. quam communiter approbaram esse dicit Iaf. in l. si constante. nu. 155. ff. sol. mat. & eam gl. sequitur Aret. ibi, & in con. 13. incip. viso diligenter themate. Spec. t. de teste. §. i. ver. si. item quid est pauper. Abb. d. c. si qui testium. vbi tamen subdit, q. iudex hoc casu secundum qualitatem personæ, & causæ quantitatem arbitratitur, quantum fidei huic testi sit adhibendum.

Nota tamen, q. in hoc, An quis dicatur pauper, in casibus non limitatis à iure, & vbi magnum vertitur præiudicium, statuit arbitrio iudicis, & ista est cōmunis opinio, vt firmat Iaf. d. l. si constante. nu. 147.

QVÆSTIO XXVI.

QVÆRO, Vtrum dictum testis, deponentis contrarium eius quod dicit ipse principalis, valeat & probet? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, q. tales testes contrarium asserentes eius, quod dicit ipse principalis, non probent, sed stetur potius assertioni principalis, quatenus tendit in eius præiudicium. Ita probat tex. c. in presentia. de proba. Hanc opi. tenet Inn. c. cum contingat. extra de offi. deleg. Pau. de Ca. Roma. & omnes Doct. communiter in l. 2. §. creditum. ff. si cer. per. vt firmat Gram. decis. 103. num. 61. & tenet Moderni. in c. cum tutor. extra de testibus.

QVÆSTIO XXVII.

QVÆRO, Vtrum testes singulares in suis dictis fidem faciant? Respon. Communis & recepta opinio est, q. tales testes regulariter non probant, ita est tex. in c. licet vniuersis. c. licet ex quadam. extra de testibus. l. iuris iurandi. C. de testib. Hanc opin. tenet Cy. Leg. secund. quæ sit long. consue. Fel. d. c. ex quadam. nu. 2. Iaf. & Doct. communiter. l. admonendi. & ibi Ripa, qui de communi testatur. Bal. c. licet. nu. 11. ext. de prob. & Rub. nu. 2. de controuer. Inuest. Eandem tenet Aymon. Crauet. in tract. de antiq. temp. 4. par. ver. sed entim. nu. 1. 2. & 6. vbi communem asserit, & in con. 78. nu. 2. Hier. Gig. in tract. de crimi. l. 1. majest. Rub. quomodo & per quos. q. 3. singularitas enim inducit varietatem & incertitudinem, cum non possit sciri, cuius dicto magis debeat adhiberi fides, quia dicunt diuersa & separata, probatio autem dubia nihil releuat, nec probationis nomen meretur.

Prædicta conclusio limitatur, vt procedat absque omni dubio, in singularitate testium abstractiua, siue obstativa, quando scilicet insurgit repugnantia, aut contrarietas, ita tenet Bal. c. licet autem. nume. 11. extra de proba. Bal. Rub. nu. 2. de contro. in inuest. Alex. con. 143. libr. 2. Ripa, Iaf. & Doct. communiter secundum eos, in l. admonendi. ff. de iureiur. Eandem firmat Aymon Crauet. tract. de antiq. tempo. 4. par. Commu. opi. To. 3. H 4

ver. sed eni in nu. 1. & 6. & con. 78. nu. 1. Hic. Gygas, tracta. de crimi. laxe maicst. Rub. quo. & per quos. q. 8.

Secus est in singularitate testium cumulatua, in qua nulla est contrarietas, vel diuersitas effectuum, sed probationes licet sint de diuersis actibus, tamen cumulantur ad eundem effectum, vt quia per diuersos & plures actus in genere probatur mulierem fuisse & esse inhonestam, seu infamatae vitae. Namque tales testes admittuntur, ita tenet gl. & Doc. l. ob carmen. §. ff. de testib. gl. c. nihilominus. 3. q. 8. Inn. c. qualiter & quando. 2. de accus. Spe. ti. de inquisit. §. 1. ver. q. si vnus, & ista est communis opinio, vt dicit Imo. c. cū oporteat. quem allegat Gram. de cif. 107. nu. 9. Alex. con. 13. vol. 7.

QVÆSTIO XXVIII.

QVÆRO, Vtrum testes producti & recipi possint ante litem contestatam? Respon. q. non, idque regulariter verum est, ita probat tex. & no. ibi Doct. communiter, in c. quoniam contra. extr. vt lra. non contestat. Hanc opin. tenet Specu. ti. de teste. §. nunc tractemus. Lanfran. de Ori. repe. d. c. quoniam contra. verb. testium depositio. nu. 45. vbi hanc dicit esse communem opi. Bar. l. de ætate. ff. de minor. pract. Papien. for. iur. am. testi. in prin. numer. 1. Socy. in tract. regul. reg. 404. & regul. 242.

Lixita hanc communem conclusionem, vt non procedat in testibus, qui producuntur ad perpetuam rei memoriam, Namque ij, ante litem contestatam producti & recipi possunt, vt probat tex. d. c. quoniam frequenter. & ibi communiter Doct. Alex. consi. 200. volum. 2. Bar. Socin. con. 244. in stip. considerata. volum. 2. Socin. tracta. fallent. §. 413.

Ethoc quidem procedit indistinctè in reo, vt testes possit producere ad perpetuam rei memoriam, etiam si nullus addit timor mortis, absentis, vel malæ valetudinis, ita probat tex. c. significauit. & c. Alberic. de testibus.

QVÆSTIO XXIX.

Sed dubium est in actore, quando non est in eius potestate, an ve litagere, nunquid tunc etiam omnes testes indistinctè recipi debeant? Respon. q. licet Bar. in Auth. sed etsi quis. quem ibi sequitur Ang. conetur distinguere inter conditionem, & conditionem: Tamen eius doctrina communi calculo improbat, & in eam sententiam itum est, quod loquitur, quando non est in potestate actoris agere, vt quia debitum est conditionale vel in diem. tunc indistinctè actor omnes testes producere possit ante litem contestatam, absque eo etiam, q. timeatur de morte vel diuturna absentia testium, sicut reus. Ita videtur esse tex. in l. in l. Aquilla, si delectum. ff. ad l. Aquil. secundū veriorē & magis literæ consentaneum intellectu, vt firmat Abb. post gl. in c. significauit. ext. de testib. & hanc opinionem contra Bar. tenet Imo. in d. c. quoniam frequenter, lo. And. in addit. ad Spec. ti. de teste. §. nunc tractemus, ibi, itum quæro. Ant. de Bu. quem refert Abb. d. c. significauit. dicens hanc sententiam esse veriorē. Eandem opin. tenet Bal. d. Auth. sed si quis. Alex. in con. 203. vol. 2. Are. in d. c. significauit, vbi dicit, q. forte opinio Bar. de iuris subtilitate est verior, licet contraria sit æquior, & communior. Capy. dec. 123. nu. 7. Cum enim actor in debito in diem, vel sub conditione, de presenti non possit agere, & nihil incertius hora mortis, æquum est, vt ei subueniatur, cum nullum in hoc periculum esse possit, & esset ratio prohibitionis, cum non sit in eius potestate, vt agat. Et ita dispositio d. c. quoniam frequenter, attenda identitate rationis poterit in hinc terminis limitari iuxta. c. significauit, quod loquitur in reo.

QVÆSTIO XXX.

QVÆRO, Vtrum in causa appellationis possint de nouo testes produci super iisdem articulis? Respon. In hoc articulo magnus est Doctorum virisq. iuris canonici & ciuilibus, pro duplici sententia rationes varias adducentium, conflictus. Namque communis Canonistarū opinio est, q. testes producti possint super nouis articulis descendentibus a veteribus, non autem super iisdem, vel directo contrarijs propter timorem subornationis. Ita est rex. in Clem. 2. extr. de testib. Hanc opi. tenet Abb. & Fel. c. fraternitatis. & ibi Maria. Socy. art. 6. & 9. ext. de testib. Barba. d. Clem. 2. vbi de communi testantur. Et eā sequitur Bar. in l. per hanc. nu. 4. C. de tempo appell. idē Bar. in Auth. qui semel. C. de proba. Alex. cōsulendo in con. 58. vol. 2. & con. 84. nu. 4. & concludunt prædicti Doct. decisionem d. Clem. 2. in viroq. foro obleruandam esse propter generalitatem rationis eius. Et maxime, cū hic articulus de iure ciuili sit dubius, quo casu canonibus, si in ijs expressè statutū est, standum esse in viroq. foro, communiter traditū est.

Contrariam opinionem, q. scilicet dispositio d. Cle. 2. non habeat locum in foro ciuili, tenent Doct. ciuilibus scientia, post glo. in d. l. per hanc. & d. Auth. ar. qui semel. verb. p. oductione. vbi dicit sic de consuetudine feruari gl. c. fraternitatis verbo, nouis, quæ dicit ita feruari in foro seculari. Eandem opi. tenet Specu. ti. de teste. 6. satis vultit, ver.

12. Lanfr. d. c. quoniam. verb. testium. pract. Papien. for. opp. con. test. verb. sunt que publicari. Brunatius, in insti. rer. iudic. Ryb. de prouoc. & appel. nu. 36. Cy. Bal. Ang. & Doct. communiter d. l. per hanc. Cur. l. admonendi. nu. 35. & seq. ff. de iureiur. Vbi indubitanter asserit hanc esse communem opinionem, & ita iudicari in sacro Imperiali consilio firmat Mynsing. in obser. Centu. 1. obser. 41.

QVÆSTIO XXXI.

QVÆRO, Vtrum laicus vel qui clericus esse non potest, sit admittendus in testem contra clericum in criminalibus? Respon. Communiter receptum est, non esse testem idoneum in criminali causa contra clericum, eum qui clericus non est, vel tale patitur corporis vitium, quod ab initio impedit eum ordinem, ita tenet Abb. & Doct. c. 1. extr. de excep. c. ipsi Apostoli. 2. q. 7. Hip. de Marfil. in prac. crimi. §. nunc videndum. nu. 52. Et eam communi Doct. consensu approbatam esse firmant Fel. dubius tamen, & Decius d. c. 1. de cuius veritate ego quoq. non parum dubito. Cū in hoc, an quis veritatem dicat, non corporis maculam aut vitia, sed legalitas, id est, vitæ integritas & mori honestas inspiciatur. l. 3. in prin. & ibi gl. verb. agens. de testi. l. cire oportet. §. cūm quis. ff. de tutor. & curat. da. ab his.

QVÆSTIO XXXII.

QVÆRO, Vtrum inimicus sit repellendus à testimonio? Respon. q. sic. tex. l. 3. in prin. ff. de testib. §. si verò quis dicat. Auth. de testi. Sed quid si fuerit reconciliatus? Respon. Certe nec tunc erit admittendus, quoties reconciliatio ea nuper contigerit, cū adhuc sit dubium, an remanserint quædam reliquæ odij. Ideoque non nisi per longum tempus denuò confirmata amicitia, atque ita omni prorsus inimicitia labe ac radice sublata & abiecta, idoneus erit testis confensus, tex. est clarus in c. accusa. ores. c. 2. ibi gl. 3. q. 5. gl. c. per tuas. verb. inimicitias. vbi Anania & Fel. extr. de simo. Abb. & Fel. nu. 4. de accus. Eandem sententiam amplectitur Iaf. l. apertissimi. C. de iudi. Traq. in tract. cessante causa. par. 2. limi. 16. nu. 7. Aymon Crauet. con. 9. lib. 1. Et eam dicit esse communem Dida. Couar. lib. pract. quæst. c. 17. nu. 3.

QVÆSTIO XXXIII.

QVÆRO, An testis possit interrogari de his, quæ ad elidendam testimonij fidem aduersus ipsam obijciuntur? Respon. Placuit communiter Doct. nostris testem interrogari posse & teneri ad respondendum, dummodò ex eiusmodi interrogationibus turpitudine illius non detegatur, tex. est, qui id probat in ratione c. quis aliquando. §. nō tibi dico. de pœ. distin. 1. gl. c. quærendum. 2. q. 7. gl. c. cū causam. verb. causis. & ibi sequitur Panor. & Doct. receptori calculo. extr. de testi. vt testatur ibi Fel. nu. 10. Alex. l. si duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiur. Licet quidam firmet contrariam sententiam, de qua vide Dida. Couar. lib. 1. varia. resolu. c. 3. nu. 2. nobis fit sit dixisse, q. frequentissimi omnium consensu traditum extat.

QVÆSTIO XXXIII.

QVÆRO, An iudex possit punire testem, qui in etus testimonio nō ferendo crimen commisit? Respon. Aut iudex habet in testem iurisdictionem ordinariam, & expeditum est, q. possit. l. nullum. C. de testib. Aut est delegatus, & hoc casu variatum est sententijs, quibusdam existimantibus delegatum indistinctè quemcumq. posse punire testē in hac specie. pœna extraordinaria, ita tenet Sal. d. l. nullum. Fulgos. & Cur. Iunior, nu. 14. l. 1. §. qui mandata. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. Alijs verò contra, nimirum id procedere in delegato principis non alterius inferioris. lo. And. in addit. ad Spec. §. 1. ver. quid de delegato. tit. de teste. Abb. c. 1. de crimi. falsi. Fel. c. præterea. de offi. deleg. Et hanc opin. frequentiori iuris vtriusq. interpretum calculo receptam esse firmat Iaf. d. §. qui mandatum.

CAPVT XVIII.

INSTRUMENTVM.

SVM MARIA.

INVOCATIONEM nominis diuini nō esse de substantia instrumenti. q. 1.
 Dicitio, hæc & cætera, posita in principio instrumenti, hæc vim habet, vt omnia requisita, tam de iure scripto, quam de consuetudine apposita intelligantur. q. 2.
 Instrumentum non videri omisso signo notarij. q. 3.
 Ex nota instrumenti, in qua neq. signū notarij, neq. subscriptio reperitur, sumi posse publicum instrumentum. q. 4.
 Notarium vt scriptura eius probet, rogari debere ad conficiendum instrumentum. q. 5.
 Notarium in dubio non præsumi rogatum. q. 6.
 Instrumenta antiqua dici, quæ ante 100. annos scripta sunt. q. 7.
 Infra

Instrumento publico facti super contractu in scriptis celebrato. fidei non haberi. si protocollum vel factum omnino non sit, vel factum non reperitur: atque aliquid esse si factum sit super contractu sine scriptis. q. 8.

Instrumenta per notarium infamia iuris notarum, sed tamen ante rogatam infamiam confecta. vim & auctoritatem suam retinere. q. 9.

Instrumentum confectum a sacerdote, vel a tabellione, validum esse. q. 10.

In instrumentis publicis non requiri subscriptionem testium: sed sufficere eos in scriptos esse per notarium. q. 11.

Publicum instrumentum quot testibus reprobari possit. q. 12.

Instrumentum si contineat plura capita, iudici quidem integrè exhibendum: Aduersario autem tantum eius capituli editionem faciendam. quo contra ipsum uti velit. q. 13.

Instrumenta publica presentari, & produci posse, non tantum in termino probatorio, sed etiam post usque ad conclusionem in causa: Item interdum post conclusionem, si producens iuret ea nouissime reperta fuisse. q. 14.

Instrumentis transumptis & traductis ex protocollo tabellionis, vel notarii, ut credatur, necesse est interuenire auctoritate iudicis: quæ etiam requiritur, si hæres ipsius tabellionis, qui habet protocollum, idem sit notarius publica auctoritate: & velle ex protocollo instrumentum traducere. q. 15.

Ad traductionem instrumenti ex protocollo notarii, præter alia, requiritur etiam, ut citentur hi, quorum interest, & quos tangit negotium. q. 16.

Exemplum instrumenti publici, ut valeat & probet, qua ratione & forma sit transcribendum ex originali, & quibus præiudicet. q. 17.

Exemplo instrumenti publici, reperto inter acta iudicij, creditur: cæteris paribus. q. 18.

Exemplo exempli non haberi fidem: Et quomodo accipienda & sustinenda sententia Bartoli aliter opinantis, seruata tamen forma. c. fin. de fid. instrum. q. 19.

Exemplum traductum ex originali, licet non constet de solennitate traductionis, tamen fidem facere propter antiquitatem: modo notarius in eo testetur solennia requisita fuisse adhibita. q. 20.

Instrumenta antiqua non requirere notariatus probationem. c. q. 21.

Chirographum, vel scriptura priuata, quam fidem faciat. q. 22.
Ad probandum ea, quæ continentur in scriptura priuata, duos testes sufficere: verum ad probandum, illam ab eo contra quem producit scriptam, vel subscriptam esse, tres necessarios esse. q. 23.

Epistolam recognitam ab eo contra quem producit, plenè probare: Et si non fuerit recognita, faciendam literarum comparationem. q. 24.

Librum rationum contra scribentem plenè, ac pro scribente concurrentibus alijs ad minutis semiplenè probare. q. 25.

Consuetudine induci posse ut libris negotiatorum priuatis credatur, & plena fides habeatur. ead. q. in fin.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An inuocatio nominis diuini sit de substantia instrumenti? Respon. quod non, & ista est communis opinio, ut firmiter Moderni post Alex. in Rubric. ff. de no. ope. num. Eandem dicit esse communem Tho. Gram. decis. 106. num. 10.

QVÆRO, An dictio, &c. posita in principio instrumenti optetur, ut omnia requisita tam de iure quam de consuetudine appositae intelligantur? Respon. quod sic, ita tenet Bartol. & omnes, quos refert Alex. in l. Gallus. §. idem credendū. ff. de lib. & posth. & in specie Lancetor. Hispanus, qui dicit hanc esse communem opinionem, reprobat sententiam Bald. in c. cum in terræ peritus. ext. de offic. deleg. Vbi dicit, quod si notarius in principio testamenti dicat tali anno, indictione, &c. tale instrumentum non valet, cum sub indictione, &c. non censeantur appositae omnia, quæ de iure, & consuetudine solent apponi.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Si in instrumento sit omissum signum notarii, An vitietur instrumentum? Respon. quod Specul. tit. de instru. edit. ver. sicem quia non est a tabellione signatum, videtur tenere, tale instrumentum esse nullum. At in contrarium communi calculo itum est, quod scilicet, si signum notarii omissum apponitur in instrumento, non vitietur instrumentum, ut firmiter Alex. in d. Rubric. ff. de no. oper. num.

QVÆSTIO III.

Sed pone, quod reperitur testamentum extra protocollum, & absque signo notarii, nunquid ex eo poterit reassumi publicum instrumentum? Respon. Lucas de Pen. Lura. C. de omni agro. & Paul. de Cast. in Lib. consiliorum. C. de testam. existimant, quod ex nota testamen-

ti, in qua non adest signum notarii, nec subscriptio, nõ possit sumi publicum instrumentum.

Contrarium verò tenet consulendo Alex. in consil. 14. vol. 6. Cur. Junior in consil. 162. & hanc dicit esse communem opinionem Aim. Crauet. in consil. 153. incip. vltis actus. & eam tenuit Cyn. & Salyc. in l. contractus. C. de fide instru. Bald. in consil. 464. incip. dubitatur, an dicit scriptura. vol. 4. Imol. in l. i. cum glo. in verb. imperfectæ. ff. quem ad. testam. aper. vbi dicit, quod si deficient aliquæ solennitates in nota testamenti, nihilominus notarius debet eam redigere in publicam formam, cum illa tamen, quali solennitate reperitur.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An requiratur, quod notarius sit rogatus, ad conficiendum instrumentum, ad hoc ut scriptura eius probet? Respon. sic, ita tenet glo. §. nos autem. verb. iniungatur. A. urh. de tabellionib. quam dicit esse communiter approbatam Socyn. Junior, in consil. 178. num. 3. volu. 2.

QVÆSTIO VI.

Sed nunquid in dubio rogatus notarii præsumetur? Respon. quod non, & est communis opinio, ut firmiter Innoc. & alij post ipsum in d. c. 1. de fide instru. Vbi subdit vtile esse, quod notarius asserat se esse rogatum, alijs si non faceret, nec aliter de rogatu constaret, instrumentum non valeret. Eandem opinionem tenet Bart. Ang. Imol. & Alexan. & Moderni in l. sciendum. ff. de verb. oblig. Spec. & Ioan. Andr. verfic. & not. & in tit. de teste. §. 1. ver. quid ergo si dicatur. & eam dicit quoque communem Tho. Gram. in d. decis. 106. nu. 25. Barr. tamen sequitur glo. in d. §. nos autem, quod præsumatur rogatus, quando concurrat iterum de tribus, vel quod notarius dicat, publicum, vel quod dicat rogatus scripsi, vel simpliciter scripsi, & reperitur in quaternis rogationum instrumentorum, & cum Bartol. in omnibus transu. Doct. in d. l. sciendum.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, Quæ dicantur instrumenta antiqua? Respon. secundum communem & receptam Doct. sententiam ea dici instrumenta antiqua, quæ ante centum annos scripta sunt, ut firmiter Innoc. in c. veniens. ext. de verb. signi. Alex. & Moderni l. cum aliquis. C. de iure delib. Alex. consil. 6. in fin. vol. 1. consil. 208. col. pen. volum. 2. consil. 89. col. 2. vol. 5. consil. 140. col. pen. vol. 2. consil. 12. & consil. 75. col. 1. vol. 4. Ias. admonendi. nu. 203. ff. de iureiur. & in d. l. cum aliquis. Dec. c. 1. extr. de app. Eandem communem opi. firmiter Matth. de Afflic. decis. Neapolita. 245. nu. 4. Schrader. in con. 32. inter consilia Doct. Germanicorum Tomo 1. Ias. in con. 81. col. 2. con. 114. col. pen. lib. 1. consil. 34. col. pen. lib. 3. & con. 148. col. 1. lib. 3. de Imo. l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. Spec. tit. de proba. §. 1. ver. valet. Dec. in con. 321. col. 4. con. 13. col. pen. & consil. 42. col. 2.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An fides habenda sit instrumento publico, de quo protocollum confectum non est, vel factum non reperitur? Respon. Certatum est variantibus sententijs, quidam enim existimant quod habenda sit instrumenti, etiam si in scriptis contractus fuerit gestus, nec etiam constet de protocollo. Eius sententiæ auctores sunt Nic. de Matrellis, quem refert Bal. Rub. C. de fid. instru. Pau. de Cal. contractus. col. vlt. eod. titu.

Contrariam verò sententiam frequentiori consensu approbatit Doct. q. scilicet vbi actus in scriptis celebratus fuerit, fides instrumenti non sit habenda, si protocollum non appareat, ita tenet Bal. d. Rub. C. de fide instru. nu. 20. Alex. con. 175. lib. 7. nu. 4. Dec. c. quoniam contra. nu. 57. de proba. Pau. de Ca. con. 125. lib. 2. R. o. vbi dicit hanc opinionem receptam esse, ut non habeat contradicentem, in con. 174. Secus verò, quando contractus celebratus non fuit in scriptis, nec id actus, quia tunc fides facit, etiam si protocollum non reperitur, ut firmiter Bal. con. 464. lib. 4. & ceteri communiter.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, An fides adhibenda sit instrumentis per notarium infamia iuris notarum, ante tamen istam infamiam confectis? Respon. sic, secundum receptam Doct. sententiam, ut firmiter Dida. & Couar. pract. quæst. lib. c. 19.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, Vtrum credatur instrumento per sacerdotem verò tabellionem confecto? Respon. Receptior est sententia, tale instrumentum esse validum, eique fidem esse adhibendam, ita tenet Bart. l. vniuersos. C. de decur. lib. 10. Dec. in ambiguis. §. non est nouū. ff. de reg. iur. Eandem sententiam firmiter Io. Andr. & omnes Doct. c. sicur. ext. de clericis vel monachis. Dec. in con. 17. Et eam dicit esse comunem Alex. l. prætor. §. his etiam. ff. de eden. Hip. de Mar. lib. rub. ff. de fidel. l. no. 121.

QVÆ

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, An in publicis instrumentis requiratur subscriptio testium? Respon. Accurs. l. generali. C. de tabul. lib. 10. existimat qd sic verum receptor est opinio, sufficere, quod nomina illorum inscribantur per notarium, absque illorum subscriptione, ita tenet Abb. & Doct. c. 1. de fid. instrum. præsertim Felin. nu. 13. & Dec. nume. 12. Paul. de Castr. l. contractus. C. de fide instrum. & consi. 32. lib. 1. incip. non multum videtur. Capyc. in decis. Neap. 29. nu. 1. Eandem sententiam firmat Matthæ. de Afflic. Rubr. consi. Neapol. 79. Et eam communem asserunt Barbat. Rubr. de fid. instrum. num. 93. Dec. c. quoniam contra. num. 18. ext. de probat.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, Quot testes requirantur ad reprobendam seriem instrumenti? Respon. Testibus improbari posse instrumentum publicum, quoad eius fidem, tradit glo. & omnes Doct. vnanimiter in cap. cum Ioan. verb. quodlibet. ext. de fid. instrum. glo. §. item verborum. Infit. de inutil. stipulat. c. 3. loco. de probatio. de numero autem testium variatum est, verum obtinuit illorum sententia, qui tradidere, ad reprobandum instrumentum, quoad eius seriem, sufficere duos notabiles & omni exceptione maiores, siue testes isti sint descripti in instrumento, tam literis de testib. quam dicit esse communem Felin. d. ca. cum Ioannes. nu. 46. siue non, l. optimã. C. de contrah. stip. siue probatio fiat directè siue indirectè, ita tenet Ioan. And. Anto. de Butr. Abb. nu. 13. Felin. nu. 35. d. c. cum Ioannes Bar. l. 1. ff. quemad. testa. aperian. Ang. l. vel negare. cod. tit. Cy. Salyc. l. in exercendis. de fid. instrum. Eandem sententiam firmat Imol. l. 1. §. si quis neget. ff. quemad. testam. aperian. Zaflib. 2. Respon. cap. 23. & eam dicit esse communem Dec. d. c. restio loco. nume. 11.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Vtrum instrumenti in iudicio producti, continentis plura capitula & diuersa, copia danda sit aduersario in totum, an verò pro illa parte tantum, qua producens vti velit? Resp. Communiter receptum est, illic iudici integrè exhibendū sit instrumentum. Aduersario tamen illius tantum capituli, quo producens vti velit, editionem facendam esse. Ita tradit glo. communi consensu approbata. c. contingit. de fid. instrum. vt firmat Alex. & lasi. argentarius. §. edi. ff. de eden. Felin. c. 1. de libel. oblat. & cap. 1. nu. 29. de probat. ibi Dec. nu. 61. Specul. tit. de instrum. edi. vers. quid si produco. Ferrarient. in pract. Rubr. de forma petendi copiam instrumentorum.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Vique ad quod tempus instrumenta possint præsentari? Respon. Communis est sententia instrumenta produci posse non tantum in termino probatorio, sed etiam quando cunque post vsque ad conclusionem in causa, exclusiue. Ita probat tex. c. cum dilectus. ibi Abb. Felin. & Doct. de fid. instrum. Bart. & omnes. l. admonendi. ff. de iureiur.

Limita vt admittantur etiam post conclusionem in causa, vbi producens iurat nouissimè ea fuisse reperta, nec potuisse eū prius eorum cognitionem habere facta diligenti inquisitione. Ita tenet Bart. d. l. admonendi. nu. 3. ff. de iureiur. quem sequuntur ibi Doct. las. in reper. nu. 58. Baptista de S. Seuerino. col. 20. Curt. Sentor. col. 21. Purpur. nu. 8. Eandem sententiam firmat Panorm. Imol. & Felin. c. cum dilectus, de fide instrum. Felin. c. pastoralis. nu. 9. de except. Et eam dicit esse communem Francisc. Ripa in d. l. admonendi. nu. 48. & sequitur Mathæ. fil. in not. 57. Roder. Suarez. in alleg. 5.

QVÆSTIO XV.

Iure Pontificio & Cæsareo constitutum est, exemplaribus instrumentis aliquando fidem adhibendam esse, maxime quando ex ipsius tabellionis protocollo traducuntur seruata forma iuris. c. cum P. de fide instrum. Vbi inter cætera requiritur autoritas iudicis, vt not. Doct. communiter.

Sed dubium est, nūquid talis autoritas requiratur, si hæres ipsius tabellionis, qui habet protocollo, sit idē publica autoritas notarius, & velit ex protocollo instrumentum traducere? Respon. Diuersæ sunt sententiæ, nonnullis existimantibus, non requiri hoc casu iudicis autoritatem, cuius sententiæ auctores sunt Panorm. d. c. cum P. Bart. l. si quis ex argentarijs. §. 1. per illum text. ff. de eden. Alijs verò contra, & rectius, nimirum, etiam hoc casu necessariã esse iudicis autoritatem, hanc sententiam tenet Specul. tit. de instrum. edi. §. ostenso. num. 15. & §. instrumentum. nu. 15. ibi Ioan. Andr. in addit. Paul. de Castr. Alex. & las. d. l. si quis ex argentarijs. §. cogentur. vbi firmant eam esse communem, & tenet Cardin. & Imol. d. c. cum P. tabellio. Bald. Ang. Paul. de Castr. l. quedam §. nihil. ff. de edendo.

QVÆSTIO XVI.

QVÆRO, Nunquid ad hanc translationem instrumenti ex

protocollo notarij requiratur, qd citentur ij, quorum interest, & quoniam tangit negotium? Respon. quod sic, ita tenent Doct. Auth. si quis in aliquo documento. C. de edend. c. Alber. de testib. & hanc sententiam dicit esse communem Mathæ. de Afflic. in Neapol. consi. lib. 1. tit. 73. num. 58. & tenet Boer. decif. 36.

QVÆSTIO XVII.

QVÆRO, Vtrum etiam traductio publici instrumenti possit fieri ab ipsa scriptura originali per alium tabellionem? Respon. quod sic, dummodò solemniter, iuxta tex. c. fin. ext. de fide instrum. fuerit transcriptum, vt not. ibi Innocent. & alij communiter.

Sed nunquid talis exemplatio poterit fieri absque autoritate iudicis à solo tabellione, partium consensus? Respon. Bar. in Auth. si quis in aliquo, existimat posse, ita tamen, vt ipsis tantum vel eius successoribus præiudicet, quem sequuntur Doct. ibidem communiter, Imo, & Doct. d. c. fin. vt firmat Carol. Molinæ. consuet. Paris. tit. 1. §. 5. nu. 56.

QVÆSTIO XVIII.

QVÆRO, Vtrum exemplo reperto inter acta iudicij fides adhibenda sit, nondum viso protocollo nec originali? Respon. quod sic, dummodò tamen exemplum illud per notarium causæ fuerit traductum ab ipsa scriptura originali integrè iudicis autoritate & mandato, parte ad hoc vocata, ita tenet Ang. & Alex. d. Auth. si quis in aliquo documento. Abb. & Dec. c. quoniam contra. ext. de probat. & ibi Felin. nu. 50. Felin. c. cum in iure. de offi. deleg. nu. 6. Socyn. in reg. 185. Et hanc dicit sibi videri communem opinionem Dida. Couarr. varia. resolut. lib. 1. cap. 21. & tenet Guid. Papæ. q. 471.

QVÆSTIO XIX.

QVÆRO, Vtrum exemplo exempli credatur? Respon. Licet Bart. in d. Auth. si quis in aliquo documento, existimet exemplationem eiusmodi fieri posse, seruata tamen forma in d. c. fin. de fid. instrum. eique fidem adhibendam esse, quæ sequitur Card. & Felin. d. c. Alber. ext. de testib. Cuma. in consi. 58. Curt. Junior. d. Auth. si quis in aliquo, num. 41. Tamen receptiori calculo contraria sententia approbata est, quam tenet Bald. Dec. & reliqui. d. Auth. si quis in aliquo, num. 30. & ibidem dicit esse communem Curt. nu. 40. Quamuis tamen Bart. opinio, si dextrè intelligatur, non admodum improbanda est, quando licet exemplum traducitur inter eos, & quod ad eos, qui fuerunt presentes, nec contradixerunt primæ exemplationi, Nam tale primum exemplum, quod ad prædictas personas Authenticum est, & vim habet originalis scripturæ. Vnde nihil verat, quod minus etiam ex iusta causa denuo tanquam originale, quod ad eos exemplari possit, vt Bartol. sententiam declarat Carol. Molinæ. in consuet. Parisien. tit. 1. §. quinto, nume. 35.

QVÆSTIO XX.

QVÆRO, Vtrum traductum ex originali exemplum propter antiquitatem faciat fidem, si non constet de solennitate traditionis? Respon. Communis & recepta est Doct. sententia, eiusmodi exemplo fidem adhibendam esse, quam tenet Ioan. Andr. post Hostiens. c. Alberic. & ibi Butr. Imol. & Felin. qui dicit ita communiter tenent, ext. de testib. Eandem sententiam firmat las. Dec. l. mit. 7. & cæteri. Auth. si quis in aliquo. C. de edend. Cuma. consi. 158. Dec. consi. 36. & consi. 4. 4. 5. col. 3. Arret. consi. 39. las. l. 2. nu. 5. C. de testam. & consi. 114. col. 3. lib. 1. Aim. Crauet. de antiq. tempo. par. 4. §. vidimus. nu. 12. Carol. Molinæ. consuet. Paris. tit. 1. §. 5. nu. 59. Quæ sententia absque dubio vera est, quado exemplum transcriptum est à tabellione integrè fidei, & in eo enunciantur solennitates à iure requisitæ, vt quia notarius dicit se exemplum traduxisse mandato iudicis parte vocata, & examinato diligenter instrumento originali, prout declarat eam Carol. Molinæ. d. §. 5. nu. 61.

QVÆSTIO XXI.

Sed quæro, Nunquid, si in exemplo enūcietur eum, qui scripsit esse tabellionem, præsumatur titulus tabellionis propter antiquitatem? Respon. quod sic, ita tenet Innocent. in c. veniens. de verb. sign. Bald. Auth. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. & in l. Barber. sibi l. limit. 3. ff. de offi. præ. Alex. in con. 101. col. 3. lib. 7. Eandem sententiam firmat Socyn. consi. 187. col. 4. lib. 2. Dec. in consi. 36. & in c. 1. de fide instrum. Matthæ. de Afflic. decif. 245. & decif. 251. Et hanc dicit esse communem Aimon Crauet. in tract. de antiq. temp. §. vidimus. licet ipse ultra id tempus centum annorum velit etiam necessariam esse communem opinionem & famam.

QVÆSTIO XXII.

QVÆRO, Vtrum chirographum probet? Respon. vt intelligatur quam fidem faciat priuata scriptura, quæ chirographū dicitur, distinguendum est: Aut enim ipse scriptor fateatur scripturam à se vel per se scriptam, & plenè probat. l. si ex cautione. C. de non num. pecu. l. scriptu

1. scripturas. C. qui pot. in pig. vt per Dida. Couar. lib. 2. varia. resolut. cap. 11. Aut negat scripturam habentem partem & testium subscriptionem, & tunc si testes proprias subscriptiones recognoscant, & testificatur ab eo subscriptam esse, plenè probata tenet Bart. l. admonendi. ff. de iureiurand. quem sequuntur Doct. communiter vtrasserit Dida. Couar. lib. pract. quæst. cap. 22. nu. 4. & hoc absque alia comparatione. Idem est si scripta quidem ab eo, non autem ab eodem, sed à testibus subscripta, Namque si testes deponant esse illius scripturam propriam, interueniente etiam literarum comparatione, ita firmat Bart. d. l. admonendi. num. 26. Panorm. & Felin. nu. 1. Dec. nu. 2. c. 2. de fid. instrum. Rip. d. l. admonendi. nu. 10. asserens ita communiter tenere glof. Bart. & Doct. in Auth. & si contractus. C. de fid. instrum. & ab hac sententia Bart. non esse recedendum in iudicando asserit Aretin. consil. 66. Socyn. consil. 274. lib. 2. Licet contra Bart. sit glo. d. c. 2. quam sequuntur ibi Ioan. And. Hostien. & Imol. ibi. nu. 7. existimantes sufficere solam testium subscriptionem. His accedunt Roma. Ale. num. 31. Curt. iunior. nu. 37. Iaf. repet. num. 88. l. admonendi. asserentes eam esse communem, & intelligit Curt. Bart. opinionem procedere, vbi testes non fuere subscripsi, Namque tunc recognitio illorum non est sufficiens absque comparatione, & ita intelligendo asserit ab omnibus probari opinionem Bart.

Aut talis scriptura non est ab aliquo subscripta, nec à parte, nec à testibus, sed probatur tantum per testes vel literarum cõparationem tantum quod scripserit illam, & tunc semiplenam tantum inducit probationem, ita intelligenda est glo. d. l. admonendi. vbi Bart. nu. 26. Baptista de S. Seuer. conclus. 9. Eandem sententiam firmat Abb. d. c. 2. ibi Felin. & eam dicit communem Rip. nu. 113. d. l. admonendi. Aut chirographum nullo omnino munim est adminiculo, nec comparationis literarum, nec recognitionis testium, & tunc non facit semiplenam probationem, sed præsumptionem tantum inducit, ita tenet Bart. d. l. admonendi. num. 26. quem sequuntur ibi Alex. Fulgof. Paul. de Castr. & Iaf. num. 89. Anton. de Butr. Imol. & Panorm. d. c. 2. de fid. instrum. Et hanc sententiam asserunt communem esse Curt. Iun. d. l. admonendi. num. 36. Carol. Molinæ. in consuet. Parisien. tit. 1. §. 5. num. 11. Licet ipsi dubitent de ea propter text. d. c. 2. dum ibi Roma. pontifex responder, priuatam scripturam nullo communitam adminiculo, non habere robur aliquod firmitatis.

QVÆSTIO XXIII.

Sed quæro vterius quot testes requirantur ad priuatæ scripturæ comprobationem? Respon. Aut testes deponunt de contentis in scriptura, & tunc sufficit duo testes, ita tenet Abb. Imol. & omnes Doct. d. c. 2. teste Dida. Couar. lib. pract. quæst. cap. 22. nu. 1. arg. in exercendis. C. de fid. instrum. Bart. d. Auth. & si contractus. Baptista de S. Seuer. d. l. admonendi. conclus. 10. Aut testes non deponunt de contentis in scriptura, sed quod viderint illam scriptam, aut subscriptam ab eo, contra quem producit. & tunc quidem distinguunt inter Ius canonicum, & Ciuile, existimantes Iure canonico duos sufficere, Specu. tit. de instrum. fid. §. nunc dicendum, licet aliud sit de Iure ciuili. Alex. verò etiam de Iure ciuili duos sufficere censuit in consil. 181. lib. 2. nisi contractus excedat libram auri. l. fin. C. si cert. pet. §. si quis igitur. Auth. de instru. caut. At præualuit illorum sententia qui existimant vtroque iure hoc casu requiri tres testes, eius authores sunt Abb. & Felynd. cap. 2. Bart. l. scripturas. C. qui pot. in pig. Baptista de S. Seuer. Franc. Ripa & Iaf. nu. 88. d. l. admonendi. Et eam dicit esse cõmunem Dida. Couar. pract. quæst. lib. cap. 22. num. 3.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, Vtrum epistola probeat? Respon. Si recognita fuerit per ipsum scribentem, expeditum est, eam plenè probare per text. l. publica. ff. de depositi. & tenet Panor. & omnes d. c. 2. de fid. instrum. Sed dubium est, si fuerit per eum, contra quem producit, negata. Et quidem frequentiori consensu in eam numerus est sententiam, quod & tunc epistola, facta diligenter literarum comparatione, plenam faciat fidem, iuxta l. comparationes. C. de fid. instrum. Ita tenet Bart. d. l. admonendi. nu. 31. nuda ratio. ff. de donat. Hanc sententiam dicit esse communem Felynd. d. c. 2. nu. 17. Deci. nu. 16. Ripa d. l. admonendi. num. 132. Curt. Iunior num. 41. Alex. num. 38. asserens vterque, ff. de iureiur. & Alex. in consil. 58. num. 1. consil. 114. lib. 7. Licet contrarium teneant Abb. d. c. 2. nu. 3. Iaf. d. l. admonendi. num. 139. Curt. Iunior. num. 41. Alex. consil. 76. num. 8. lib. 3.

QVÆSTIO XXV.

QVÆRO, An liber rationum plenè probeat? Respon. Communis & recepta est Doct. sententia, librum negotiorum alicuius plenam fidem facere contra scribentem. l. quædam. §. numularios. ff. de edend. vbi gl. Bart. & Doct. not. Bart. & Doct. d. l. admonendi. nu. 27. Carol. Molinæ. in consue. Parisi. tit. 1. §. 5. nu. 18. dum modo si dubitetur de scribente, probeat vel per testes, vel per solam etiam literarum cõparationem, vt voluit d. l. admonendi. num. 29. quem sequuntur ibi Doctores communiter, teste Dida. Couar. lib. pract. quæstio. cap. 22.

num. 8. Pro scribente verò liber rationum non probat plenè, l. exemplo. C. de probat. Hanc sententiam firmat glo. d. c. 2. & Clement. 1. §. 1. vberationum. de vstr. Et dicit esse communem post Bart. & Doct. in d. l. admonendi. Alex. Iaf. Curt. Iunior, & Ioan. Oldendor. in tract. de actionib. d. c. 1. actio. §. sed vel semiplenam probationem concurrentibus alijs adminiculis, vel præsumptionem tantum inducit, Bart. d. l. admonendi. num. 27. Iaf. repet. nu. 111. Curt. 38. Rip. 114. Felynd. d. c. 2. num. 21. Deci. num. 16.

Limitatur prædicta conclusio vt etiam pro scribente plenè probet, quando consuetudine inductum est, vt libris negotiatorum priuatis credatur, Namque id ex iusta causa fieri posse communiter traditum est, Bald. Salyc. d. l. exemplo. C. de probat. Dec. c. 1. num. 29. ext. eod. tit. idem annouit Ioan. Oldendorp. asserens ita communiter teneri d. actio. §. circa finem.

CAPVT XIX.

FAMA.

SVMARIA.

FAMA plenam fidem non facere. q. 1. Famam in factis antiquis, & his quæ hominum memoriam excedant, plenè probare cum in huiusmodi rebus probationes admittantur minus integre. q. 2.

Famam in criminalibus non facere probationem, nec semiplenam quidem. q. 3.

Famam non facere indicium sufficiens ad torturam. q. 4.

In probanda fama non sufficere ad plenam probationem, si testis deponat tantum de publico auditu: sed reddendam causam per aliquid, quod sensu percipitur, vnde fama orta sit. & c. q. 5.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An fama faciat plenam fidem? Respon. q. regulariter plenè non probeat, ita tenet Bart. l. de minore. §. plurimum. nu. 30. ff. de quæst. ibi Hyppol. nu. 36. Gand. in tract. malef. in Rubr. 2. quo vel à quibus possit fama incipere. ver. quid sit fama. Iaf. l. admonendi. nu. 242. ff. de iureiur. Felynd. c. veniens. el. 1. nu. 7. de testibus. Deci. c. 1. num. 36. de appellat. Vbi dicit hanc esse communem opin. Corn. con. 46. nu. 16. vol. 3. & con. 51. nu. 1. vol. 1. Mar. Mant. con. 62. nu. 41. & con. 248. nu. 7. Callanæ. in consuet. Burgun. in tit. de siefz. Rub. §. 4. fo. 106. col. 2. nu. 4. Deci. consil. 427. nu. 2. Socy. Iunior, con. 148. vol. 2. & con. 66. nu. 3. & con. 79. nu. 18. & nu. 26. vol. 1. Corraf. d. l. admonendi. nu. 80. vbi dicit communem esse. Eandem opin. tenet Caro. Rujin. in con. 158. nu. 23. volum. 5. Paris. in con. 65. num. 17. & consil. 104. num. 166. vol. 1. & communem dicit Aretin. d. c. veniens. num. 21.

QVÆSTIO II.

Sed quæro, An id quocumque locum habeat in factis antiquis, in quibus alijs admittuntur probationes minus integre? Respon. q. fama in his quæ hominum memoriam excedant plenè probat. Hanc opinionem tenet gl. atqui natura. §. cum me absente. ff. de neg. gest. Corn. con. 304. nu. 5. vol. 3. & con. 35. nu. 2. vol. 1. timore. in c. quid per nouale. & c. veniens. de verb. sig. Doc. con. 89. nu. 5. & con. 86. nu. 2. vol. 1. con. 187. nu. 18. con. 156. nu. 12. & 28. vol. 2. Bal. Auth. quas actiones. vlt. col. C. de sacrosan. eccl. & l. cum semper. C. de rei vend. Aret. in con. 42. nu. 1. Roma. con. 324. nu. 5. Cæsar Lamb. in tract. iur. patronatus. 2. par. 2. lib. 9. art. 10. q. 1. fol. 33. Cur. Senior con. 70. nu. 16. Cæpolla con. ciuili 38. nu. 10. Lud. Gozad. con. 8. nu. 47. And. Tiraq. in tract. de primogen. in præfati. nu. 103. Bertran. con. 260. nu. 7. vol. 4. Paris. con. 27. nu. 10. consil. 104. nu. 20. vol. 1. Matth. de Afflic. decis. 277. nu. 1. Päu. Parisi. con. 103. num. 16. vol. 1. con. 44. nu. 15. & 17. con. 92. nu. 9. con. 157. nu. 2. consil. 173. nu. 2. vol. 4. Matth. de Afflic. c. 1. no. nu. 28. de pacè iuram. firmam. Grat. con. 95. nu. 15. vol. 2. Io. Samson in consuet. Tauronen. art. 13. Bald. l. 4. C. de proba. Ant. de Bu. c. veniens. nu. 10. de verbo, sign. Dec. vbi dicit hanc communem opin. esse in c. 1. nu. 46. de app. & in c. veniens. nu. 11. de fid. instrum. & con. 42. nu. 10. con. 4. 28. nu. 3. vol. 1. Vbi similiter communè dicit Alciat. regu. 2. & præsump. 3. Crauet. con. 53. nu. 10. vol. 1. & tract. de antiq. tempor. 1. par. sect. vilo de fama. Iaf. con. 114. nu. 5. vol. 1. consil. 65. nu. 1. vol. 3. Quando autem dicatur tempus de antiquo, supra dictum est in præcedenti. c. nu. 7. Et vltra ibi relatos Doc. q. scilicet sit tempus ceterum annorum, tenet Socy. reg. 1447. limita. Corlier. in rep. ad Abb. verb. fama. Specu. rit. de probat. §. 1. ver. valet etiam. Alex. consil. 12. nu. 8. vol. 4. con. 84. nu. 6. eo. vol. 1. mo. & Abb. c. veniens. el. 1. nu. 8. de testib. Iac. de S. Georg. l. 3. §. eiusdem. nu. 16. ff. de testib. Deci. con. 428. Vbi similiter communem dicit nu. 2. Cæpolla in tract. de serui. vrba. præd. c. 19. Eandem

Eandem dicit communem esse Bertran. consil. 41. nume. 8. volum. 1. Eandem opinionem tenet Præposit. c. 1. nume. 1. de appellatio. Carol. Molinæ. in consuetud. Parisiensi. §. 5. nu. 63. Eandem dicit magis communiter teneri idem Bertrand. consil. 283. nu. 4. vol. 3. primæ impress.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An fama in criminalibus faciat templenam probationem? Respon. Glo. in c. veniens. el. 1. ver. ballorum. de testibus. tenet, quod non. Eam opinionem sequitur ibi Bald. in mol. Anto. de But. nu. 10. & Abb. num. 8. Felyn. nu. 12. Deci. nu. 25. Bald. & Doct. cap. 1. de appellat. Barr. l. de minore. §. plurimum. nu. 30. ff. de quaestio. ibi t. yppol. nu. 5. cum alijs per eum allegatis. Eandem opinionem tenet Aim. Crauet. consil. 41. num. 6. Ias. repet. l. admonendi. nu. 250. ff. de iurjurand. Capolla consil. 34. nu. 5. Jacob. de S. Georg. l. 3. §. euidem. nu. 10. ff. de testibus. Salycet. & Doct. l. ea quidem. C. de accusatio. Et hanc dicit esse communem opinionem Marc. Anton. Blanc. in tracta. de ind. & tortur. num. 3. 13. Ratio huius decisionis est quia probationes in criminalibus debent esse luce meridiana clariores. Ita concludit omnes Doct. supra adducti. & Deci. consil. 429. nu. 9. & consil. 36. num. 2. vol. 1. Paris. consil. 153. num. 11. volu. 4.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An fama faciat saltem indicium ad torturam? Respon. Gloss. in l. qui sine accusationibus. verb. suspicionibus. ff. de quaest. videtur dare probare quod sic. Contrariam tamen opinionem, quod scilicet fama in criminalibus non faciat indicium ad torturam contra aliquem, tenet Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de probatio. §. videndum. nu. 19. & in tit. de notorio crimine. §. fama est super veri. casus ad fir. Eandem opinionem sequitur Panorm. c. 1. num. fin. de purg. cano. & in c. cum in contemplatione. de reg. iur. Anto. de But. c. 3. loco. num. 19. de proba. Ang. in tracta. malefic. verb. quod fama publica. nu. 41. idem tenet Bart. l. milites. C. de quaest. Alex. conf. 5. nu. 3. vol. 1. Eam dicit communiter teneri Ias. repet. l. admonendi. num. 25. ff. de iurjur. Hyppol. l. de minore. §. plurimum. nu. 27. ff. de quaest. & in singul. 97. & in consil. 31. nu. 2. vol. 3. Marc. Mant. consil. 148. num. 7. Paris de Put. tract. syndica. verban. fama. Eandem opinionem dicit Ant. Bland. de indic. num. 213.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, Quid testis in probanda fama debeat deponere? Respon. Bald. in c. literis. ext. de præsumptionib. tenet, quod fama probetur, si teste simpliciter deponant de publico auditu. Eandem opinionem sequitur Rota. vt refert Casiod. dec. 3. num. 7. de probat. Et faciunt ea quæ not. Innoc. & Anchar. c. veniens. penul. col. de verb. signi. vbi concludunt, quod licet testis in probanda communi opinione debeat dicere se à multis audiuisset. Si tamen non nominet, sed respondeat se non meminisse de aliquo, saltem ita communiter dictum est, testimonium valere. Contrariam tamen opinionem, quod scilicet non sufficit, si testis simpliciter dicat, quod sit publica vox & fama, quia non reddit causam per aliquid quod sensu percipitur, sed debet dicere, quod audiuit publice dici per ciuitatem, vel à maiori parte, tenet Bar. in l. de minore. §. plurimum. nu. 10. ibi Hyppol. nu. 46. ff. de quaest. & requiritur dec. Tholosa. 329. Hier. de Mont. Vbi communiter teneri opinionem Bart. dicit, in tractat. de finibus. c. 56. nu. 2. & seq. debet etiam talis testis exprimere aliquam causam, propter quam fama orta sit, & quod fama facta sit orta. Idem voluit Carrer. in practi. crim. §. curabis. nu. 11. Corn. consil. 193. incip. visa. vol. 2. Alex. consil. 19. num. 21. consil. 25. nu. 4. & consil. 152. nu. 14. consil. 61. nu. 25. consil. 169. nu. 44. vol. 4. Communis est assertio Hier. de Mont. vbi supra. Possit tamen concitari opinio Bart. cum opin. Baldi vt procedat opinio Baldi eo casu, vbi fama faceret templenam probationem. Opinio verò Bartoli & communis quando fama plenam induceret fidem, prout est de mente Bart. ibi. verb. quæro statutum. nu. 31. quem sequitur Mar. Syl. num. 104. Item opinio Baldi possit intelligi, quando fama esset orta ex probabiliibus & verisimilibus causis, per ea quæ notat Aim. Crauet. con. 260. incip. ad dubia. num. 7. vol. 2.

CAPVT XX.

PRAESUMPTIO.

SVMMARIA.

SOLENNITATEM extrinsecam non præsumi, nisi accedat diuturnitas temporis. q. 1.
Cum probatio impossibilis est propter diuturnitatem temporis, omnia solennia interuenisse præsumi. ibid.
Solennitatem, de qua facit mentionem notarius in instrumento, præsumi interuenisse. q. 2.
Ex temporis diuturnitate præsumi interuenisse solennitatem à statuto requisitam. q. 3.

Probantem se vel maiores suos habuisse semel dominium, præsumi semper retinuisse dominium: Atque hanc præsumptionem sufficere ad hoc, vt reo conuento res litigiosa auferatur. q. 4.

Inuecturam præsumi ex sola possessione annali. q. 5.
Ex præsumptionibus & indicijs indubitatis non posse condènari aliquem ad mortem: sed sufficere ea ad torturam. q. 6.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An solennitas extrinsecam præsumatur? Respon. quod regulariter non præsumatur. Ita tenet gloss. l. sciendum. & Doct. communiter, teste Ias. ibi. num. 15. & seq. ff. de verb. oblig.

Limita nõ procedere propter temporis diuturnitatem, Nam ex longissimo temporis cursu omnia solenniter interuenisse præsumuntur. Ita tenet Ang. lmo. & Alex. d. l. sciendum. qui dicit hanc esse communem opinionem, teste. Ias. nu. 16. Eandem dicit esse communem opinionem Gozad. in consil. 73. nu. 20. Et eam tenet Ias. l. cum aliquis. nu. 7. C. de iur. delib. Calca. consil. 90. nu. 4. consil. 16. nu. 1. Ang. l. in aliena. ff. de acquir. hæred. Boër. dec. 281. nu. 15. part. 2. Et quando probatio est impossibilis propter temporis longinquitatem, omnia solennia interuenisse præsumi, dicit communiter teneri Gozad. consil. 83. nu. 20. Et sequitur Bertrand. consil. 194. num. 5. vol. 2. per ea, quæ not. Alex. consil. 48. nu. 6. consil. 50. vol. 5. Cap. pol. consil. ciuili 38. nu. 9. Roma. in consil. 277. num. 3.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An solennitas, de qua facit mentionem notarius in instrumento, præsumatur interuenisse? Respon. quod sic, dummodo talis solennitas potuit interuenire tempore confecti instrumenti. Ita probat gloss. l. 1. C. de fid. instrum. Et hanc dicit esse communem opinionem Ias. d. l. sciendum. nu. 14. ff. de verb. oblig.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An ex temporis longinquitate præsumatur interuenisse forma à statuto requisita? Respon. quod sic, & hæc est communis opinio, vt testatur Decius in consil. 222. num. 9. Et eam tenet Alex. d. l. sciendum.

QVÆSTIO IIII.

Qui probatur semel dominus, semper præsumitur retinuisse dominium, etiam post mille annos. l. siue possideris. Et ibi Barro. Bald. & Doct. communiter. C. de probationib. Sed quæro, Verum hæc præsumptio sufficit ad hoc, vt reo conuento res controuersa auferatur? Respon. Varietas est opinionum in hoc articulo. Namque nonnulli existimant, hanc præsumptionem, quæ vult eum, qui semel fuit dominus, semper retinuisse dominium, non sufficere ad hoc vt reo conuento res controuersa auferatur, præsertim, si de dominio per probationes alioquin sufficientes facta est fides. Alex. in consil. 16. nu. 2. & 3. vol. 5. Abb. c. veniens. ext. de testibus. Cornæ. in consil. 142. ver. nec obstat. lib. 3. & in consil. 35. volu. 1. colum. fin.

Contrarium tamen, quod scilicet ex eo, quod quis probauit se vel maiores suos habuisse semel dominium alicuius rei, resultat præsumptio sufficiens ad hoc, vt res controuersa possit reo auferri, tenent Doct. magis communiter, vt firmat Franc. Rip. l. rem quæ nobis. ff. de acquir. possess. Aimon Crauet. in tract. de antiq. tempor. par. 1. §. viso. Deci. c. 1. ext. de appell. Eandem tenet opinionem Francis. A retin. c. veniens. el. 1. & ibi Felyn. num. 16. ext. de testib. Deci. in consil. 438. num. 3. Ludol. Schrader in consil. 32. inter consil. Iuriscon. German. nu. 36. Vbi dicit hanc esse magis communem opinionem, Felyn. c. scribebant. nu. 4. ext. de præsumpt. Ang. in latqui natura §. cum me absente. ff. de neg. gest. Andr. Sicul. in consil. 27. consil. 37. lib. 3.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An ex sola possessione annali, præsumatur inuectura? Respon. quod sic, etiam non accedentibus alijs adminiculis, & hoc legibus cautum, & à Doct. communiter receptum est. c. 1. §. fin. si de inuest. inter domi. & vasall. l. is oritur. Et hanc sententiam firmat Aluaror. & Præpos. c. si quis per triginta. si de feud. defun. content. Et ita dicit communiter teneri Francis. Balb. in tract. præscript. 4. part. 4. part. princip. 12. q. princ. q. 1. nu. 2. Schrad. d. consil. 32. num. 74.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An ex præsumptionibus & indicijs indubitatis possit aliquis condemnari ad mortem? Respon. Magna est controuersia inter Doct. circa hanc quæstionem. Namque nonnulli existimant præsumptiones & indicia indubitata sufficere ad condemnationem sine alijs probationibus, Specul. & Ioan. Andr. in addit. tit. de probat. §. videndum. ver. 13. Barr. l. 2. ff. de furt. Salyc. l. fin. C. de probat. Eandem sententiam firmat Bald. l. excipiuntur. ff. ad Sylla. Ang. in tract. malefic. ver. comparue. d. in quiliti & neg. nu. 5. Paris de Put. trac. synd. char. 55.

Alij verò contra censuerunt, præsumptiones quantumuis indubitatas non sufficere ad condemnationem poenæ corporalis. Gandin. tractat. maleficior. Rubrica, de præsumptio. & indubit. vbi dicit se vidisse ita

vidisse ita in practica obseruari, & omnes Doct. Bononiae, & alibi existentes ita consuluiffe, ex quo dubium non est, eam opinionem esse communem. Eandem sententiam firmat Ang. in l. 2. ff. de furt. vbi reprehendit Bart. & dicit ex praesumptione aliqua violenta non posse aliquem damnari criminaliter maxime ad mortem, sed esse indicium sufficiens ad torturam. Et sequitur Paul. de Castr. in consil. 179. in c. v. inquisitione. Capol. in consil. 6. in c. veritas. Aug. Arimi. in add. ad Ang. d. tract. malef. d. verb. fama publica. nu. 22. & seq. & ibi Hier. Cuchalon in add. hanc esse communem opinionem. Hanc quoque tenet Mathaei in nota. 118. in c. nota quod praesumptio. Imol. l. fin. ff. de haered. instir. Brut. in tract. de indic. & tortur. char. 5. Hippol. in pract. crimi. §. quoniam. nu. 29. cum seq. & in repe. Rubr. c. de probat. in materia probat. quae fit per praesumptiones. Et eam dicit esse comunem Innoc. c. quia verisimile. de praesumpt.

CAPVT XXI.

CONCLUSIO.

SVMARIA.

In criminalibus conclusio in causa an sit necessaria. q. 1. Iudicem posse concludere in causa partibus inuitis, vel altera parte inuita dummodo dilaciones sufficienter datae sint. q. 2.

Iudicem post conclusionem in causa partes interrogare posse non tantum super declaratione antiquorum capitulorum, sed etiam super nouis ad fundandum intentionem partis. q. 3.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An in causa criminali concludatur in causa? Respon. quod non, de hoc est text. in l. vnus factoris. §. cogniturum. ff. de quaest. Et ita tenet Bart. in extrauag. ad reprimend. verb. subsequencia. Bald. l. 1. c. de cōd. in deb. Ang. Aret. in tract. malef. verb. qui iudex statuit terminum ad oppo. contra proces. Roma. consil. 175. & in repe. l. 1. ff. de arbitr. vbi reprehendit Ang. qui contrarium tenet in l. pactum inter haeredem. ff. de pact. Et hanc dicit esse comunem opinionem Hippol. in pract. crimi. §. seq. num. 1.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An iudex partibus inuitis, vel altera parte inuita possit in causa concludere? Respon. quod sic, secundum receptam & comunem Doct. sententiam. Ita tenet & cōcludit glo. per omnes reputata singularis in Clement. sapē. verb. conclusionē. de verb. sign. Et eam dicit esse comuniter approbatā Hippol. de Marsil. d. pract. crim. §. seq. num. 10. dummodo tamen dilaciones sufficienter datae sint Bald. & Mathaei. de Affli. num. 105. c. 1. in princ. si de inuestitu. inter domi. & vafall. Ias. repe. l. admonendi. nu. 132. & in lectur. nu. 52.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An iudex possit post conclusionem in causa partes interrogare? Respon. Diuersae sunt Doct. sententiae. Nam que Specul. in tit. de posit. §. 4. vers. quidam tamen dixerunt, & vers. sed si ante. & ibi Ioan. Andr. in addit. verb. interrogare. tenet quod iudex ex officio, non ad instantiam partis possit interrogare super declaratione antiquorum capitulorum, non super nouis, & ita tantum super ijs, quae ante conclusionem ad a sunt, etiam post conclusionem, & quandocum que. Et eum sequitur Bald. l. per hanc. c. de tempor. appellat. Innocent. cap. cum Ioan. de fid. instru. Roman. consil. 20. in fin. & in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infest. Et hanc dicit esse comunem opinionem Hippol. l. 1. §. fin. num. 68. ff. de quaestio. Et eam dicit in practica sustentabiliorem propter autoritatem Innocent. tñ.

Contrariam vero partem, quod scilicet iudex indistincte possit interrogare etiam super nouo capitulo ad fundandam intentionem partis ad priuata[m] vtilitatem, tenet Alex. d. §. hoc autem iudicium. post Anto. de Butr. c. cum causam. de iura. calum. & sequitur Abb. d. c. cum Ioan. & hoc ex officio, non ad petitionem partis. Hanc dicit esse magis comunem opinionem Robert. Marant. in Specul. part. 4. distinct. 9. nume. 28.

CAPVT XXII.

EXPENSÆ.

SVMARIA.

ICTVM victori in expensas condemnandum etiam in criminalibus. q. 1.

Iuramentum calumniae non excusare a condemnatione expensarum. q. 2.

Iudex, licet condemnationem expensarum differre possit ad definitiuam, tamen & in ipsa interlocutoria potest victum condemnare in expensas. q. 3.

Victum, qui iustam causam habuit litigandi non condemnandum in expensas: idemque esse in causa appellationis. q. 4.

Stante statuto, vel lege municipali, vt victus victori condemnatur in expensas, an & quando, iusta litigandi causa excuset, & releuet victum a condemnatione expensarum. q. 5.

Iudicem non teneri condemnare victum in expensas, quando non petuntur. q. 6.

Expensae, quae debeantur officio iudicis, & quae iure actionis. q. 7.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An in causis criminalibus victus victori condemnatur in expensas? Respon. quod sic, ita probat text. l. fin. c. de fruct. & lit. expen. & tenet glo. c. finem litibus. de dolo & contu. Et hanc sententiam firmat Bart. l. 1. in fin. princ. ff. ad Turpil. & in l. si postulat. iuerit. in princ. & §. fin. ff. de adult. Specul. titu. de expen. §. fin. vers. ex praemissis. ibi, si verò sit criminalis. Eandem sententiam firmat Ang. §. haec aurem. Institut. de poen. teme. litig. Abb. d. c. finem litibus. & Bald. l. qui crimen. c. qui accus. non poss. Et hanc dicit esse comunem opinionem Hippol. de Marsyl. pract. crim. §. superest. num. 1.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An iuramentum calumniae excuset a condemnatione expensarum? Respon. In hac quaest. Doct. sententiae variant. Namque aliqui existimant excusari quem ab expensis. glo. d. c. finem litibus. & glo. ff. in l. qui solidum §. etiam. verb. litibus. ff. de leg. 2. Et sequitur Bart. Brixen. post glo. in cap. in primis. 2. q. 1. Iacob. Butr. quem refert Bar. in l. properandum. §. fin. autem. c. de iudic.

Alij verò contra censuerunt iuramentum calumniae non excusare a condemnatione expensarum, Bart. in Auth. generaliter. c. de episc. & cler. & d. §. fin. autem. & ibi Salyc. & Doct. & in l. non ignorat. c. de fruct. & lit. expen. Eandem sententiam firmat Bald. & Oidra. d. Auth. generaliter. Anto. de Butr. Imol. & Abb. d. c. finem litibus. Et eam dicit esse comunem Lanfranc. de Oria. c. quoniam contra. vers. expensarum. num. 8. de probat. Eandem dicit esse comunem Hier. de Monte. in trac. de finibus. c. 25. nu. 12. Et tenet prac. Ferr. for. libel. act. real. Maran. in Specul. 6. par. Rub. de iuramento calum. nu. 12.

Possent tamen hae opiniones conciliari per doctrinā Ang. de Perus. §. oportet. Auth. de iudic. Vt iuramentum excuset ab expensis debitis ratione praesumptae calumniae secundum primam opinionem, nisi de calumnia partis notorie constet, Bar. l. 1. c. ad Turp. non autem ab expensaratione contumaciae. l. sancimus. c. de iud. vel temeritatis, & ita loquitur communis. Iuramentum enim calumniae nihil habet commune cum contumacia vel temeritate.

QVÆSTIO III.

QVÆRO, Vtrum condemnatio expensarum possit fieri, vbi quis fuerit victus per interlocutoriam sententiam? Respon. Receptor opinio est, iudicem, etiam in ipsa sententia interlocutoria posse condemnare victum in expensis, non expectata definitiua, ita tenet gl. ibi Panor. & Doct. c. finem litibus. de dolo & contu. Bald. Sali. & Pau. de Cal. sancimus. c. de iud. Et hanc dicit esse comunem Ias. properandum. §. fin. autem alterutra. Licet iudex si velit, condemnationem expensarum possit differre ad definitiuam sententiam.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, Quid si litigans habuit iustam causam litigandi, nunquid nihilominus victus condemnabitur? Respon. q. non, ita probat text. l. qui solidum. §. etiam. ff. de leg. 2. & ibi omnes. Eandem sententiam firmat gl. comuniter recepta. c. finem litibus. & d. §. fin. autem. & ibi tractat Ias. gl. in Auth. de iudicibus §. oportet. colla. 6. c. de elect. in 6. Et eam firmat comunem esse Panor. c. calumnia[m]. de poenis.

Sed nunquid hoc etiam procedit in causa appellationis? Respon. licet gl. in d. c. finem litibus. vel in causa appellationis iustam causam non excusare a condemnatione expensarum: tamen contraria sententia frequentius approbata est per Doct. ibidem Abbate firmante.

QVÆSTIO V.

Sed quid dicendum stante statuto vel l. municipal, vt victus victori condemnatur in expensis? Resp. Variæ sunt Doct. sententiae; Nā quidam existimant eum, qui iustam causam litigandi habet nihilominus condemnandum esse, glo. §. sancimus. quam ibi no. Ang. Auth. de exhib. reis. Bar. l. 3. §. si rem. ff. de leg. 3. Cremen. sing. 121. Corfer. in sing. verb. poena. Et eam sententiam dicit esse comunem Hippol. sing. 207. & in pract. crimi. §. oportune. nu. 43. Lud. Gomef. c. 1. nu. 218. de consil. in 6. idque ideo vt statutum aliquid operetur ultra ius commune.

Contrarium contra Bart. afeuerat Mathæf. nor. 80. Alex. d. l. pro-
perandum. §. fin. autem. C. de iud. lib. l. Bald. l. terminato. C. de fruct.
& lit. expen. Carol. Molin. in consi. Alex. 183. lib. 5. vbi voluit commu-
nem opinionem tunc demum procedere posse, quoties statutum con-
demnans victum in expensis dirigit verba non in ipsum iudicem, sed
inducit quandam obligationem ipsius victi, vt victus teneatur victo-
ri ad expensas, vel victor à victo petat expensas. Nam que tunc victor
non obstante iusta causa poterit petere expensas à victo, etiam si iudex
omiserit condemnationem. Quæ sententia mihi verior videtur, & si au-
thoritates numerentur, contraria opinio fortè non erit communis.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, Vtrum iudex teneatur condemnare in expensas,
quando non petuntur? Respon. quòd non ita teneri glof. communiter
recepta. c. fin. ext. de rescip. vt norant Abb. & Fely. c. significauerunt.
de except. l. l. vn. iura. C. de precib. imper. offer. Et Alex. & l. d. §.
fin. autem alterutra. nu. 30. Hyppol. singul. 684.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, Quo iure debeantur expensæ? Respon. Aut expen-
sæ debentur ratione victoriæ, & tunc siue fuerint factæ ante litem cõ-
testatam siue post, debentur officio iudicis: Aut verò debentur ratio-
ne contumaciæ, & tunc si ante litem contestationem sunt, iure actionis
debentur: si postea factæ fuerint, officio iudicis, secundum commu-
nem & receptam Doct. sententiam, in d. c. finem litibus. te ste Ripa. d. l.
quarta. §. hoc autem iudicij. nu. 82. Et ex his patet intellectus glo. ma-
gnæ, in d. c. afeuerantis expensas factæ ante litem contestatam iure
actionis deberi.

CAPVT XXIII.

SENTENTIA.

SVMARIA.

SENTENTIAM producere obligationem diuilem,
non autem naturalem, proprie sic dictam. q. 1.
Præceptum iudicis in confessum, esse sententiam. q. 2.
Condemnationem expensarum, quæ ante sententiam de-
finitiuam, dici interlocutoriam; sed quæ sit cum definitiuam, esse par-
tem sententiæ definitiuæ. q. 3.
Ad sententiam interlocutoriam partem citandam esse, si ei præiudi-
cium inde oritur: secus si nullum sit præiudicium. q. 4.
Si partes sint præsentis in iudicio, nulla opus esse citatione, vel ad in-
terlocutoriam, vel ad definitiuam. ibid.
Citationem requiri in inhibitorijs, quas faciunt iudices ecclesiastici se-
cularibus. Nonnullis tamen contrarium opinantibus. q. 5.
Non esse necessesse sententiam interlocutoriam in scriptis proferri: sed
sine scriptis ferri posse, & postea in scriptis redigi debere. q. 6.
Sententiam definitiuam semper in scriptis ferendam: Et ne quidem de
partium consensu sine scriptis latam valere. ead. q.
Sententiam ferendam esse in solito & consueto loco iudicij: sed tamen
iudicem appellationis posse sententiam proferre in omni loco ho-
nesto. q. 7.
Sententiam proferendam de die, & non de nocte. q. 8.
Iudicem ita in sententia dicentem, pronuncio, pro vt in tali consilio
continetur, videri condemnasse, si consultor in consilio condem-
nandum esse consuluit. q. 9.
Sententiam quæ transit in rem iudicatam, probare acta & processum
iudicij. q. 10.
Sententiam interlocutoriam reuocari posse à iudice: nisi talis sit, qua
lata finiatur officium iudicis. q. 11.
Quomodo intelligendum illud, quod vulgò dicitur, interlocutoriam,
quæ habet vim definitiuæ, reuocari non posse. ibid.
A sententia arbitri non esse appellandum, sed ei standum, & si iniqua
sit. Quod verum in arbitrio voluntario: secus in statuario. Item
nisi sententia arbitri contineat errorem expressum. q. 12.
Sententia referens se expressè ad acta nihil probantia, ipso iure non
valet: idè appellacione non opus esse, cum non transeat in rem iu-
dicatam. q. 13.
Sententiam non referentem se ad acta, quam tamen ex actis apparet
iniquam esse, valere ipso iure. Et hoc casu sententiam dicilata con-
tra ius actoris. q. 14.
Si duæ causæ sint expressæ in sententia, quarum vna vera, altera falsa,
sustineri sententiam ex causa vera: nec reddi nullam ex falsa. q. 15.
Sententiam iudicis referentis se ad certam quantitatem, de qua liquet
in certo instrumento, non tamen in actis productis, non valere.
q. 16.
Sententiam latam pro absente etiam non contumace, non valere.
q. 17.
Sententiam latam cõtra minorem in defensum, ipso iure nullam esse. q. 18.

Sententiam latam pro minore in defenso, valere. q. 19.

Mortuo domino post litem contestatam, proferri sententiam contra
procuratorem. q. 20.

Sententia contra procuratorem, mortuo domino post litem contesta-
tam, hoc modo concipi, & proferri debet: condemnatio talera procu-
ratorem quondam Titij defuncti, procuratorio nomine hæredi,
vel eorum, ad quos res illa pertinet. q. 21.

Sententiam latam super inepto libello, ex quo non potest legitime col-
ligi actio, ipso iure non valere. q. 22.

Sententiam latam ex iudicio expertorum in arte, non transire in rem
iudicatam: sed retractationi subiacere, & obnoxiam esse. q. 23.

Si in tres pluresve compromissum sit, non valere sententiam, vel ar-
bitrium prolatum vno absente. Idque de iure ciuili, secus de iure
can. q. 24.

Dispositionem cap. fin. ext. de arb. non habere locum in terris Impe-
rij. q. 25.

Iudicem ordinarium in sententia posse tempus executionis à lege in-
dultum, ex causa prorogare, vel minuire. q. 26.

Delegatum non posse prorogare, vel minuire tempus executionis à
lege indultum. q. 27.

Si agatur actione iudicari ex sententia, requiri libellum, & ordinem iu-
dicarium: si in impleret officium iudicis, sufficere summariam
petitionem. q. 28.

In executione sententiæ requiri citationem partis: & quæ sit huius ra-
tio. q. 29.

Indistinctè in omni executione citari partem, æquius esse. q. 30.

Ordo executionis hic seruandus est, vt prius capiantur bona mobilia
minus damnosa. q. 31.

Executionem factam non seruato ordine, & forma l. à diuo Pio. in §.
in venditione, ipso iure non valere. q. 32.

Executorem & victorem non teneri de euictione rei venditæ, sed pe-
riculum spectare ad emptorem, seu potius in effectu ad debito-
rem. q. 33.

Executionem sententiæ impediri per petitionem restitutionis in in-
tegrum. q. 34.

Exceptionem nullitatis, si sit liquida, & summarie probari possit, im-
pedire executionem sententiæ, secus si requirat altiore indagati-
onem. q. 35.

Exceptionem nullitatis non impedire executionem trium conformi-
um sententiarum: idque obtinere ac procedere & in criminalibus
& in tribus sententijs interlocutorijs. q. 36.

Nullitatis exceptionem admittendam aduersus tres conformes sen-
tentias, quoties nullitas ipsa notoria est, & euident ex actis: aut ter-
tius aliquis eam opponat. ead. q.

An & quando tertius possit impedire executionem sententiæ inter
alios latae. q. 37.

Tertium, sententiæ executionem impedire volentem, docere debere
summam & intra breue tempus ius contradicendi. q. 38.

Tertius opponens se executioni sententiæ, cum calumnia præsumitur,
non est admittendus. q. 39.

Intellectus Clement. 1. de re iud. Et an tertius possit impedire execu-
tionem trium sententiarum ex causa nullitatis. q. 40.

Sententia lata contra hæredem, an & quando noceat & præiudicet le-
gatijs. q. 41.

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An sententia condemnatoria producat
vtramque obligationem naturalem & ciuilem? Respon.
quoad ciuilem, nullus est qui dubitat, vt testatur l. l.
in l. Iulianus verum debitorem. num. 23. ff. de condi.
indebit.

Sed an naturalem producat, inter Doctores est
controuersia. Communis tamen & vera sententia est, quod sententia
condemnatoria producat obligationem tum ciuilem, tum naturalem
vt relatis pluribus opinionibus firmat. l. d. l. Iulianus. nu. 23. Quæ
communis sententia tamen intelligenda est, de naturali obligatione
impropria, quæ scilicet nascitur ex illa naturali æquitate, quæ vulgo
patriæ magistratui, & sic sententiæ iudicis obediamus. Habet enim sen-
tentia secundum Doct. communiter in d. l. Iulianus. duo capita, ex
quibus oritur, consensus nempè, & æquitatem naturalem in genere.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, An præceptum iudicis in confessum, sit sententia
definitiuam, vel interlocutoriam? Respon. licet inter Doct. sit controuersia:
Communiter tamen in eam itum est sententiæ, quod sit sententia. Ita
tenet Bald. in additad. Specul. tit. de sentent. ver. sed an valeat pæce-
ptum. Ang. §. illud. Authen. de hæred. & falcid. Eandem tenet Rip. c.
quoniam contra, verb. interlocutiones. ext. de probat. Fely. c. quæ-
renti de offi. deleg. Et eam dicit esse communem Marant. in Specul.
part. vltim. cap. 1. num. 28.

QVÆST

QVÆSTIO III.

QVÆRO, An condemnatio expensarum dicatur interlocutoria, vel definitiua? Respon. Communis & vera conclusio est, quod si condemnatio expensarum fiat in processu causæ ante sententiam definitiuam, tunc est interlocutoria. Secus si fiat cum sententia definitiua: quia tunc censetur pars sententiæ definitiue. Ita tenet Fely in Rubrica. de re iud. Ang. l. qui agnitis ff. de except. Et hæc esse communem opinionem firmat Marant. in Spec. d. part. vltim. c. 1. nu. 36.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, An sententia interlocutoria requirat citationem partis? Respon. quod secundum magis communem & veram Docto. sententiam, si sententia interlocutoria sit præiudicialis parti, requiratur citatio partis, aliàs nihil valet, secus si sit modici præiudicij. Ita tenet Bart. & omnes Doct. in l. nec quicquam. ff. de offic. proconf. Et ibi Ias. dicit hæc esse magis communem opinionem. Eandem tenet Bart. Imol. & Doct. in l. si opus. ff. de noui oper. nunciat.

Limita hanc communem conclusionem, vt non procedat, quando partes sunt præsentibus in iudicio, namque tunc etiã inuitis partibus quæcunque sententia potest proferri etiam definitiua sine citatione. Ita est text. qui probat in l. de vnoquoque. verb. præsentibus. de re iud. vbi tenent hanc sententiam Ang. Imol. & Alex. Et quod ista sit communis opinio, firmat Ias. d. l. nec quicquam. nu. 26. quam tamen intellege & declara vt per eum.

QVÆSTIO V.

Secd quæro, Nunquid in inhibitorijs, quas faciunt iudices ecclesiastici secularibus, requiratur citatio? Respon. Doct. in hac quæst. sententijs variant. Vna est illorum, qui dicunt nõ requiri citationem, ex quo contradicere non possunt. Hanc partem amplectitur Bald. in l. presbyteri. C. de epis. & cler. Ant. de Butr. c. tuam. de ord. cognit. A retin. consil. 75. incip. diligenter. Altera est opinio illorũ, qui volunt, quod requiratur citatio, quem tenet Imol. & Panorm. c. debitores. ex. de iur. reur. Petr. de Anchor. in consil. 22. incip. casualis est, post præceptum. Hanc dicit esse magis communem opinionem Alex. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & in l. Titia. ff. solut. matrim. & in consil. 91. incip. visis ac mihi transmissis. volu. 2. consil. 9. incip. præstantissime Docto. volum. 4.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO, An sententia interlocutoria debeat proferri in scriptis? Respon. Communis & vera conclusio est, quod necessariõ non fit in scriptis ferenda: licet postea debeat in scriptis redigi, ita tenet glo. in c. quoniam contra. verb. interlocutiones. Et hanc opinionem sequitur Bart. in l. 2. C. de sentent. ex breuil. recit. Ang. & Imol. in l. 1. §. libelli. ff. de appel. Et hanc dicit esse communem opinionem Ias. d. l. nec quicquam. num. 9. cum seq. Et in hoc differat a sententia definitiua, quæ non valet nisi in scriptis feratur, & descripti recitatione, text. l. fin. C. de sent. ex breuil. recit. & est communis secundum præfatos Doct.

Amplia hanc comunem, vt etiam de partium consensu sententia definitiua sine scriptis lata non valeat, ita tenet glo. c. si. verb. illustrit. de re iud. in 6. glo. §. sicubi. Authen. de mand. princip. Et ita communiter firmat Ias. d. l. nec quicquam. num. 67.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, Vbi sententia sit ferenda? Respon. secundum communem & receptam Doct. opinionem, sententiam esse ferendam in loco solito iudicij. De hoc est text. in l. cum sententiam. C. de sentent. & quod hæc sit communis opinio firmat Ias. in l. penul. per illum text. ff. de iustit. & iur. & Marant. in Spec. par. 3. princ. cap. 1. num. 71.

Limita hanc comunem conclusionem, vt non habeat locum in iudice appellationis, namque is in omni loco honesto potest sententiam proferre. Ita tenet glo. in d. l. cum sententiam. & ibi Doct. communiter, vt firmat Robert. Marant. in Specu. d. part. 3. cap. 1. nu. 81.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, Quando sententia sit ferenda? Respon. quod sententia debet proferri de die, & non de nocte, aliàs si noctu iudicatum sit, non valet. text. est in c. consuluit. de offic. deleg. l. 2. §. & quia magistratus. ff. de orig. iur. Hanc opinionem tenet glo. Bart. & Doct. communiter in l. more Romano. Et ibi in specie firmat Ias. ff. de ferijs. Eandem dicit esse magis communem opinionem Corn. in consil. 54. vo. 2.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, Si iudex in sententia sua dicat, pronuncia prout in tali consilio continetur, An videatur condemnasse, si consultor in suo consilio condemnandum esse consulerit? Resp. Videtur dicendum quod non, quia in sententia pro forma sequitur verbum condemnno, vel absoluo, aliàs sententia ipso iure nulla est. Contraria tamen opinio communiter approbata est, vt firmat Alex. in l. 1. ff. de re iudic. Robert.

Marant. d. part. 6. cap. 1. num. 126. Intentio enim iudicis hæc fuit, vt condemnaret, relata ad consilium sapientis. Vnde ita debet interpretari, vt actus potius valeat, quam pereat. Et ita tenet Ang. in consil. 250. incip. domina.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An sententia prober acta iudicij præcessisse & processum? Respon. quod non probat, nisi transiisset in rem iudicatam, quia tunc habet præsumptionem iuris pro se, quod ad rectitudinem processus, & instantiam. Ita tenet glo. c. quoniam contra. ext. de probat. quam sequitur ibi Innoc. Ant. de Butr. & Doct. Innocent. e. long. memoria. ext. de elect. Specul. tit. de sentent. & re iud. §. fin. vers. in summa. Rota. decif. 417. & decif. 296. Fred. de Sen. consil. 165. siue sententia lata parte præsentibus, siue contumaciter absente. Ant. de Butr. d. c. quoniam. Specul. tit. de sent. prolat. §. vt autem. præf. Papien. form. sent. definit. verb. visã que litis contestatione. Imol. & Roma. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. Imol. c. cum in iure. de offic. deleg. Vbi dicit hæc esse communem opinionem, quem refert Thom. Gram. decif. 24. num. 5. Ratio, quia non appellans videtur approbare sententiam, & per consequens omnia ex eadem consequentia, vnde verbis ipsius cum acta narrantibus standum est, & omnia legitime interuenisse præsumendũ est. Eandem opinionem tenet Bertrand. consil. 232. vol. 3. incip. ad dendo eleganter. Vbi dicit, quod multi sunt doctissimi, & magnæ auctoritatis, qui huius sententiæ astipulantur, quod pro sententia præsumatur, quæ transiit in rem iudicatam, siue lata fuerit de præsentibus, siue non, siue in præsentem, siue in absentem, & contumacem, verum vel fictum. Et eam dicit communem idem Imol. in d. c. quoniam. & in c. in præsentia. de remiss. Roma. in l. sciendũ. ff. de verb. oblig. idem concludit Curt. senior, consil. 65.

QVÆSTIO XI.

QVÆRO, An iudex possit reuocare sententiam interlocutoriam? Resp. quod sic, & de hoc est text. in l. quod iussit. ff. de re iudic. & ibi communiter tenent firmat Ias. in princ. Et dicit præf. Papien. in for. sent. interloc. sup. incomp. iud. quod veritas est secundum omnes Doct. tam Legistas, quam Canonistas, quod sententia interlocutoria possit reuocari omni casu, si interueniat causæ cognitio, nisi sit talis, qua lata finiat officium iudicis, vt quia iudex pronunciat se non esse iudicem competentem, siue sententia interlocutoria contineat aliquid dari vel fieri, siue decisionem alicuius articuli incidentis vel emergentis. Et hæc esse communem opinionem firmat idem Ias. d. l. quod iussit. nu. 23. Et ita intelligenda est communis Doct. opinio, quæ vult, interlocutoriam, quæ habet vim definitiuam, reuocari non posse, vt procedat in illis, quæ non sperant aliam sententiam post se, Aliæ namque, quæ dantur in medio processus, quæ sperant definitiuam post se, reuocari possunt. Alex. d. l. quod iussit. Marant. d. par. 3. c. 1. nu. 46. & 32. Vbi dicit suprad. conclusionem esse communem.

Amplia comunem opinionem, vt procedat, etiam si post interlocutoriam factæ essent expensæ per partem. Namque nihilominus potest reuocari etiam non refulsis expensis parti, ita probat text. in c. cum cessante. de app. & ibi tenet Hosti. Jo. And. & Doct. communiter. Hanc dicit esse communem opinionem Alex. d. l. quod iussit. limi. 5. & Ias. nu. 9.

QVÆSTIO XII.

Vulgaris conclusio est, arbitri sententiæ, etiam si iniqua sit, standũ esse, ita probat text. l. dicim proferre. §. stare. ff. de arbi. & text. l. qualem. eo. tit. Hanc dicit esse comunem opi. Robert. Maranta, in Spec. par. 6. Rubr. de appel. nu. 259.

Limita hanc conclusionem procedere in arbitro voluntario, secus in statuario, Nam ab eius sententia appellatur ex dispositione iuris, cum multum assimiletur iudici ordinario, secundum nos, per Doct. l. fin. C. de iud. Hanc opinionem tenet glo. c. a iudicibus. 2. q. 6. gl. in cab arbitris. de offi. deleg. Hanc opinionem sequitur Bar. Sal. Ias. & Iac. de S. Georg. in d. l. si. Et ibi A ret. qui dicit, quod hæc est verior & communis opinio. Et eam tenet Ias. §. omnium. nu. 11. In fine ad iõ. & est verissima opinio, licet contrarium teneat Ant. de Butr. e. cum dilectus. de arbi.

Secundõ limita, vt non procedat, quando sententia arbitri continet errorem expressum, ita tenet Bar. Alex. Ias. & Doct. in l. cum prolati. ff. de re iud. Et dicit Ias. quod hæc sententiam tenent omnes post Innoc. in c. P. & G. ext. de offi. deleg. & Felin. c. 1. nu. 6. de re iud. Eandem tenent omnes Moderni. Iqui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. obl. Ant. de Butr. c. quinta uallis. nu. 42. de iure iur.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An sententia referens se ad acta nihil probantia valeat, si non fuerit appellatum? Resp. In hoc articulo variè locuti sunt Doct. Quidam sentiunt, quod talis sententia non sit ipso iure nulla. Ita firmat Inn. d. c. quoniam contra falsam. Bal. l. prolat. C. de sen. & interlo. & in l. c. de erro. calcul. i. c. de indiciã vidui. Abb. c. inter cetera. de re iud. Marth. de Afflic. c. multis per eum allegatis decif. 28. nu. 3. & seq. Contra

Contrariam sententiam, quod talis sententia sit ipso iure nulla, & consequenter non transeat in rem iudicatam, quamuis non sit appellatum, tenet idem Innoc. in c. cum Berthold. ibi. Anton. de Burr. de re iud. Ant. de Burr. Imol. & Aret. d. c. quoniam contra. Et hanc opinionem dicit esse communem Alex. l. si is ad quem. ff. de acquir. haered. Eandem dicit esse communem Matthae. de Afflict. decif. 47. num. 3. & eam tenet Ioan. de Imol. l. ex diverso. §. fin. ff. solut. matrim. Eandem dicit esse magis communem Alex. in consil. 123. incip. discussis haereticationibus. vol. 1. Et eam tenet Hostiens. sicut nobis. de re iudicata. Et hanc quidem procedunt, quando iudex expressè in sententia se refert ad acta.

QVÆSTIO XIII.

Sed quid si sententia non refertur ad acta, sed tamen ex actis apparet esse iniquam, quo casu sententia dicitur lata contra ius litigatoris? Respon. In hoc articulo magna fuit controuersia inter Doct. Quidam existimant sententiam esse nullam, si apparet ex actis iudicem malè iudicasse. Hanc opinionem tenet Iacob. de Rau. Petr. de Bellapert. l. 1. C. de error. cal. Rot. decif. 335. incip. fuit dubitatum. Eandem sententiam firmat Abb. c. cum inter. de re iud. c. quoniam contra. de probat. Card. Clement. l. §. fin. de for. compet.

Contrariam opinionem, quod talis sententia non sit nulla, tenet Bald. in l. 1. C. de erro. cal. Alex. l. rei iudicatae. §. fin. ff. solut. matrim. Felyn. c. inter ceteras. de re iud. Eandem tenet Bald. l. 1. C. ne filius pro patre. Et eam dicit esse magis communem Alex. de Imol. in l. praes. ff. de re iud. quem refert Matthae. de Afflict. in decif. 28. nu. 8. Eandem dicit esse communem opinionem idem Matthae. de Afflict. decif. 47. numero quarto.

QVÆSTIO XV.

Sed quid si duae causae in sententia sint expressae, quarum vna est vera, & altera falsa, Nunquid sententia reddatur nulla, an verò sustineatur ex causa vera? Respon. quod sententia valet & remanet firma, inspecta causa vera, quia in dubio semper pro sententia praesumitur. Ita tenet Innoc. c. in praesentia. ext. de renunc. Et sequitur Imol. Paul. de Castr. & Alex. d. l. si is ad quem. Et dicit ibi Alex. dictum Innocen. communi calculo approbari, & in consil. 146. incip. in causa & lite vergente. Eandem dicit esse communem Iaf. d. l. si is ad quem. num. 27.

QVÆSTIO XVI.

QVAERO, An valeat sententia iudicis, referens se ad certam quantitatem, de qualiquet in certo instrumentum, non tamen in actis producto? Respon. Innoc. in c. venerabilis. ext. de exceptionib. concludit per text. ibi. dum dicit per Authentica scripta, quod sic. Eandem sententiam firmat Bal. l. 1. C. de sentent. ex breuiculo. recit. Alexan. sibi contrarius in l. ait praetor. §. si iudex.

Sed in contrariam partem magis communiter itum est, quod scilicet talis sententia non valeat, si instrumentum in iudicio, vel instantia illa productum non sit. Hanc opinionem tenet Ioan. And. in addit. ad Specul. tit. de sentent. prolat. §. qualiter. versicul. quid si iudex. Ioan. de Imol. c. cum venerabilis. de exceptio. Eandem tenet Roman. l. 1. §. si quis ita. ff. de verborum obligatio. Et eam dicit esse communem Alexand. in consil. 53. incip. quaeritur an stante nullitate. volum. 5. & in consil. 109. incip. viso processu causae vertentis. Et hanc dicit esse veriorum & communiorum Iaf. d. §. si iudex. nu. 19.

QVÆSTIO XVII.

QVAERO, An valeat sententia lata pro absente non contumace? Respon. glo. in l. propterandum. §. fin. autem reus. verb. victori. tenet quod sic.

Sed negatiua sententia communiter approbata est, vt firmat Rapha. Cuma. & Alexand. l. furioso. ff. de re iudicata. & ibi Iaf. nu. 3. Eandem dicit esse communem idem Iaf. in l. nec quicquam. num. 48. ff. de officio proconsul. Ex quo enim deficit citatio, quae est de forma substantiali sententiae, sententia pro absente non citato lata aequè non valet in eius fauorem, ac si contra absentem non citatum esset prolata.

QVÆSTIO XVIII.

QVAERO, An sententia lata contra minorem indefensum valeat mero iure? Respon. quod non, sed est ipso iure nulla, de hoc est textus in l. cum & minores. C. si aduer. rem iudicatam. l. contra pupillum. sibi. Bartol. & Alex. & Doct. communiter. ff. de re iudicata. l. si is ad quem. nu. 14. ff. de acquir. haered. & hoc est indubitatum.

QVÆSTIO XIX.

Sed quaero, Nunquid valeat sententia, si pro minore lata sit? Respon. quod sic, & de hoc est textus in l. non eo minus. ibi Alex. & omnes Doct. C. de procuratoribus. Alexan. in l. furioso. ff. de re iudicata. Et quod haec sit communis opinio, firmat Robert. Maran. d. 6. part. Rubr. de sentent. num. 106.

QVÆSTIO XX.

QVAERO, An sententia possit ferri contra procuratorem mortuo domino post litem contestatam? Respon. quod sic, quia effectus est dominus litis, ideòque non extinguitur mandatum morte principalis.

QVÆSTIO XXI.

Sed dubium est, qualiter ferenda aut concipienda sit sententia, quia si mortui fiat mentio, videtur sententia non valere, per text. in l. in summa. §. finali. Et quae ibi not. Doct. ff. de re iudicata. Respond. in hoc communiter approbata est sententia Alex. in l. nulla. C. de procuratoribus. secundum quam iudex ita pronuntiabit: Condemno talem procuratorem quondam Titij defuncti, procuratori nomine haeredum, vel eorum, ad quos res illa pertinet. Et talis sententia valet. Hanc esse communem & receptam sententiam testatur Robert. Maran. in Spec. 6. part. Rubr. de sentent. nu. 108.

QVÆSTIO XXII.

QVAERO, An sententia lata super inepto libello, ex quo scilicet non possit legitime colligi actio, sit ipso iure nulla? Respon. quod sic, ita tenet glo. in princ. Institut. de obligat. verb. secundum, quae communiter approbatam firmat Maran. in d. part. 6. Rubr. de sentent. nu. 67. Et eam opinionem tenet Abb. c. cum dilecti. extr. de emptione & venditione. Bald. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. Ex quo enim talis libellus non valet, etiam parte non opponente, imò potest de ineptitudine opponi post sententiam, apparet sententiam esse nullam.

QVÆSTIO XXIII.

QVAERO, An sententia lata ex iudicio expertorum in arte, transeat in rem iudicatam, ita vt retractari non possit? Respon. Communis & recepta Doct. opinio est, quod nunquam transeat in rem iudicatam, ita tenet Bal. Alex. & Doct. l. si ab hostib. ff. solut. matrim. Ang. l. q. si nolit. §. si mancipium. ff. de aedilit. edicto. Eandem tenet Felin. ca. proposuisti. ext. de probat. & eam dicit esse communem Iaf. l. admodum. in repet. num. 39.

QVÆSTIO XXIII.

QVAERO, Si in tres vel plures fuit compromissum, An valeat sententia, vel arbitrium, vno absente? Respon. de iure civili expeditum est non valere, ita probat text. litem si vnus. §. fin. ff. de recept. arbitr. secus de iure canonico. Namque maior pars potest procedere ad sententiam tertio absente, & valet arbitrium. text. est expressus. ff. de arbitr. in 6.

QVÆSTIO XXV.

Sed dubium est an dispositio d. c. fin. sit quoque seruanda in terris Imperij? Et communis ac recepta Doct. opinio est, quod non, sed debet ius civile seruari in foro civili, & ius canonicum in terris ecclesiae subiectis. Ita tenet glo. in d. c. fin. verb. ciuilibus. & hanc opinionem sequitur Bart. & Doct. in l. duo ex tribus. & ibi Iaf. dicit hanc esse communem opinionem, num. 4. ff. de re iud.

QVÆSTIO XXVI.

QVAERO, An iudex in sententia possit tempus executioni ad iudicium ex causa prorogare vel minueri? Respon. quod in iudice ordinario hoc est expeditum per text. l. 2. ff. de re iud. & quod ista sit communis opinio, firmat Iaf. ibi in princ. & num. 6.

QVÆSTIO XXVII.

Sed controuersia est inter Doct. nunquid delegatus possit illud tempus prorogare vel minueri. Communiter tamen in eam itum est sententiam, quod non possit, vt testatur Iaf. d. l. 2. nu. 5. & nu. 9. quia iudicare de re, quae non est suae iurisdictionis, & imponeret legem suo superiori, quod fieri nequit secundum nos. per Bartol. & Doct. sibi communiter.

QVÆSTIO XXVIII.

QVAERO, An in iudicio, quo petitur executio sententiae, requiratur libellus, & ordo iudicialis? Respon. quod si agatur actio ex sententia descendente, tunc requiritur libellus, & caeteros actus iudiciales, secus si imploretur officium iudicis, quia tunc sufficit summaria petitio, ita tenet Specul. tit. de execut. sentent. §. qualiter. in princ. Bart. & Doct. in l. intra dies. ff. de re iud. & nouiter constituit Imper. Carol. V. August. 3. part. art. 48. Hanc dicit esse communem opinionem Imol. d. l. intra dies. subdens ab ea non esse tutum recedere. Eandem dicit sibi communem Raph. Cuma. & in practica seruandam & Alex. cum multis per eum alleg.

QVÆSTIO XXIX.

QVAERO, An citatio partis requiratur in executione sententiae? Respon. quod sic. l. 1. ibi, si coeperis conueniri. C. de iur. & fact. igno. Bart.

Bart. Alex. Iaf. & Docto. in l. a diuo Pio. §. in venditione. & ibi Vincen. de Hercula. nu. 32. ff. de re iud. Ratio est, quia aliter pars potest igdi prop ter multas exceptiones, quas opponere poterit. Gloss. & Docto. d. l. 1. Matthæ. de Afflict. in consit. Neapol. lib. 2. Rubr. 17. nume. 15.

QVÆSTIO XXX.

Sed nunquid indistinctè in omni executione requiratur citatio? Respon. Cyn. in l. ab executione. C. quorum appel. non recip. tenet quòd sic, siue executio fiat in actione personali, siue in reali, propter identitatem rationis, & hanc sententiam sequitur Imol. in d. §. in venditione. & ibi Alex. qui dicit, quòd hæc opinio est verior. & Iaf. nume. 9.

Contrarium tamen tenet Bart. in d. §. in venditione. numer. 2. quòd in reali, quando fit executio in eadem re, in qua facta est condemnatio, & quando in personali agitur ad speciem extantem, non requiratur citatio, aliàs secus. Et hæc opinio est magis cõmunis, vt firmat Iaf. in d. §. in venditione. num. 9. Mihi tamen placet opinio Cyn. quæ nititur æquitate, quam etiam tenet Socin. in tract. de dilat. art. 7. quæst. 19. & est magis iura.

Amplia hanc conclusionem procedere etiam post desertionem appellationis, scilicet, si pars intra tempus non fuit prosequuta appellationem, & sic remansit deserta, ita tenet Bart. l. 1. in ff. nil no. ap. pen. Bald. & Doct. communiter in l. si contra. C. de app. vt testatur Marian. in Spe. par. 6. Rub. de execut. num. 16. & sequitur Dec. consil. 97. num. 2. Matthæ. de Afflict. const. Neap. lib. 2. Rub. 17. num. 20. Aliàs si pars in executione non fuerit citata, non valet executio. vide dec. Neap. 358.

QVÆSTIO XXXI.

QVÆRO, Quis sit ordo, & forma executionis? Respon. de hoc est textus in l. a diuo Pio. ff. de re iud. l. 1. C. de execut. rei iud. & tradit glo. in c. pastoralis. §. quia verò. de off. deleg. Et nota communem conclusionem, quòd prius debent capi bona mobilia minus damnosa, ita tenet glo. ibi in verb. animalia, quam dicit communiter approbatam ibi Iaf. num. 70. Licet Rapha. Cuma. velit in electione creditoris esse capere, de quibus ipse velit.

QVÆSTIO XXXII.

Sed quæro. An executio facta non seruato ordine d. l. a diuo Pio. fit ipso iure nulla? Respon. Bart. in d. §. in venditione. tenet quòd non, quem sequuntur Ioan. Andræ. & Anton. de Burr. in c. quoniam frequenter. §. fin. ext. vt lite non contest. Abb. c. quod ad consultationem. de re iud. Et hanc esse magis commune opinionem firmat Iaf. d. §. in venditione. nume. 19. Licet ipse amplectatur contrariam opinionem, quam etiam tenet ibi Alex. & Imol. & hæc videtur verior, vt scilicet dicamus iure consultum ibi ponere formam, à qua recedi non debet, ne nimis grauerur debitor. Hanc opinionem tenet quoque Felin. d. c. quòd ad consultationem. Marant. part. 6. Rub. de execut. & ita iudicatum refert Matthæ. de Afflict. decif. 358.

QVÆSTIO XXXIII.

QVÆRO, An executor & victor teneantur de euictione rei venditæ? Respon. quòd non, sed periculum spectat ad emptorem, ita tenet glo. d. l. a diuo Pio. §. si post additum. verb. periculum. quem communiter approbatam dicit Iaf. ibi nu. 3. quia tamen ipse habet regressum contra debitorem condemnatum, cui profuit solutio, & qui fuit liberatus per solutionem pignorum, effectus periculi euictionis est ipsius debitoris condemnati.

QVÆSTIO XXXIII.

QVÆRO, Vtrum petitio restitutionis in integrum impediatur executione sententiæ? Respon. quòd sic. tex. est l. vnica. C. restitut. in integ. postul. Innoc. gloss. Abb. & omnes. c. fuscitata. de integ. restit. Bart. l. defendente. ff. de autor. tuto. & l. si prætor. §. Marcellus. in fin. ff. de iud. Eandem tenent sententiam Imola. Cuma. & Alex. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. vbi Iaf. num. 26. & Ripa nu. 30. fatentur hanc esse communem. & tenet Bald. in consil. 358. vol. 3. Socin. consil. 109. vol. 4. Paul. Paris. consil. 109. col. vltim. lib. 4. Rota decif. 446. in nouis. Robert. Marant. de ord. iudic. par. 6. cap. de execut. sentent. nume. 58. Rota. decif. 379. in nouis.

QVÆSTIO XXXV.

QVÆRO, Vtrum sententiæ executio impediatur nullitatis exceptione? Respon. quòd sic, dum modò summarie & statim probari possit nullitas, l. a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud. Bart. & omnes. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. Fran. c. dilecto. de appel. Docto. l. fin. C. si ex fals. instru. Bal. l. ab executore. nu. 7. C. quor. appel. no recip. Matthæ. de Afflict. dec. Neap. 283. & hanc dicit esse commu. opi. Alex. consil. 33. nu. 9. lib. 1. Sebast. Vant. de nullit. cap. quot. & quibus. mod. nullitas proponi possit. numer. 32. Alex. Iafon. & Moderni. d. §. condemnatum, & præsertim Ripa.

QVÆSTIO XXXVI.

Sed quid, si sint tres conformes sententiæ, nunquid nullitatis exceptio impedit executionem? Respon. Receptor est optio, non impediri trium sententiarum conformium executionem. text. est Clement. 1. de re iud. & firmant omnes Doct. præsertim Alex. Iaf. & apertius Ripa. d. §. condemnatum. num. 14. & seq.

Amplia prædictam conclusionem, vt procedat etiam in criminalibus, Namque non obstante nullitatis exceptione tres conformes sententiæ executioni mandandæ sunt, ita firmat gloss. communi consensu approbata. d. Clement. 1. verb. quamuis.

Amplia secundò, vt obtineat quoque in tribus sententijs interlocutorijs, ita tenet. d. glo. communiter approbata, vt firmat Alex. Rubr. ff. de re iud. Abb. c. causam matrimonij. de offic. deleg. Eandem sententiam tenet Rot. decif. 113. in nouis. & Felin. Rubr. de re iud.

Limita prædictam communem conclusionem, vt admittenda sit nullitatis exceptio aduersus tres sententijs conformes, quoties nullitas ipsa notoria est, & euident ex actis, ita tenet Oldr. consil. 106. Cardin. d. Clem. 1. Domi. consil. 24. & consil. 95. col. 1. Eandem sententiam firmat Fran. c. dilecto, de appellat. Bald. l. 1. C. ne lice. tertio prouo. l. mol. l. de pupillo. §. qui opus. ff. de oper. no. nun. Corn. cor. fil. 204. lib. 2. Iaf. consil. 44. lib. 3. Curt. Senior, consil. 59. columna sexta. Aimon Crauet. consil. 3. col. 1. Ioan. ab Amicis, consil. 128. & eam dicit cõmunem Ripa d. §. condemnatum. & tenet ibi Alex. & Iaf.

Secundò limita, vt non habeat locum in tertio opponente nullitatis exceptionem, Namque impeditur executio, ita tenet Ioan. And. d. Clement. 1. in glo. verb. contra se. & ibi Card. q. 4. Felin. c. cum super. de re iud. nu. 18. & c. qualiter. el. 1. nu. 31. vbi dicit hanc esse communem opinionem. c. veniens. el. 2. ext. de testibus. Alex. & Iaf. d. l. a diuo Pio. §. super rebus. ff. de re iud. Eandem dicit esse commu. Sebast. Vant. de nullit. tit. quis possit dicere de nullit. & sequitur Dec. c. sua. num. 10. de appellat. Rota de cis. 441. in antiq. Roma. sing. 291. Quam sententiam ego indistinctè veram puto, quoties sententiæ tertio vel ex natura causæ, vel ratione scientiæ non nocent, licet contrarium velint Barbar. Zenzeli. & Imol. d. Clement. 1.

QVÆSTIO XXXVII.

QVÆRO, An tertius possit impedire executionem sententiæ inter alios lata? Respon. Circa hunc passum in varias per Doct. itum est sententijs, pro clariori igitur declaratione distinguendum est. Aut est executio sententiæ lata in actione reali, aut personali. primo casu aut victus possidet rem duobus simul petentibus, & tunc qui prius vicerit, obtinebit in executionis iudicio, præsertim tamen cautione viso de eum defendendo contra tertium, ita probat text. expressius in l. 1. a quo. cum l. se. q. ff. de rei vend. l. cum idem ff. per. hæred. per que iura. ita tenet Bart. Alex. Iaf. & Doct. l. a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud. Bart. d. l. cum idem. & l. si alienam rem. ff. de solut. Abb. Anton. de Burr. Cardin. Felin. num. 7. A ret. & alij. c. veniens. el. 2. de testib. Innocent. c. cum super. num. 4. Felin. nu. 11. de re iud. Si verò tertius post sententiam, quæ transiit in rem iudicatam, coepit agere contra victum, vel opposuit se executioni, non auditur, sed mandatur executioni sententiæ contra possessorem in re petita, etiam sine vlla cautione, ita tenet Innocent. Imola, Anton. de Burr. & Felin. d. c. veniens. num. 8. & A ret. ibi, num. 3. dicit hanc esse communem opinionem, & quod omnes sequantur firmat Felin. num. 9. Eandem sententiam firmat Ang. Aret. l. a sententiæ. ff. de appellat. Alex. & Iaf. d. §. super rebus. glo. d. c. cum super. verb. interpositam.

Aut tertius se opponens possidet, & tunc dubio procul audiendus est, & impedit executionem. Ratio, quia hic tertius rei petite possessor nondum fuit victus ab eo, qui petit executionem: altoquin non fieret executio contra victum, sed contra ipsum tertium, qui nusquam litigauit, nec victus fuit, sicut probatur in d. c. cum super. & d. §. super rebus. & l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito. Facit regula. Res inter alios acta, alijs non nocet. l. sæpè. de re iud. Ita tenet Imola. l. a sententiæ. in prin. ff. de appellat. quem sequitur Alex. & Doct. communiter. d. §. si super rebus. Petrus à Duen. in tracta. regula. reg. 274. limit. 2.

Aut res quæ a duobus petitur, vacat, & tunc admittitur opponens se ad impediendam executionem, si velit docere, quòd eius interfit possessionem victori non tradi: quia facilius eam obtinebit vacantem, quam si fuerit alteri tradita. tex. in d. c. veniens. vbi tenet Innocent. & omnes Doct. Bart. Alex. & Iaf. d. §. si super rebus. Felin. & Doct. d. c. super rebus. & hanc esse communem sententiam firmat Dida. à Couar. nu. in lib. præct. quæst. cap. 16. num. 3.

Secundo casu principali, quando l. 1. est super actione personali, & sententiæ executioni mandanda in rebus, quas victor asserit esse debitoris condemnati, si tertius volens impedire executionem, non possidet, & vult probare se dominum esse illarum rerum, impeditur executio. tex. l. a diuo Pio. §. si super rebus. ibi glo. verb. stat. Bart. & omnes Doct. communiter. ff. de re iud. Innocent. & Doct. d. c. veniens. Sin verò tertius ille possidet, sufficit, quòd alleget possessionem, ad impediendam Commu. opi. Tho. 3.

dam executionem quod ad possessionem, quam obtinet, etiam si non dixerit dominum, & victor velit probare dominium esse apud debitorem victum, ita tenet Bart. & Doct. communiter, teste las. nu. 9. & Zas. d. §. si super. Fab. l. 1. C. de privileg. sic. Abb. d. c. cum super.

Prædicta omnia ego vera esse iudico. In ijs casibus, quibus sententia lata inter alios non præiudicat, nec tunc nocet, vel nocere quidem potest & nocet, tertius tamen potuit appellare & appellavit. Secus vero in ijs casibus, quibus sententia nocet tertio quoad plenum præiudicium ex natura causæ, vel ratione scientiæ, aut alio pacto, & tertius appellare non potest. Namque tunc quoque quoad tertium translata est sententia in rem iudicandam, ideoque executio impediti nequit, per ea quæ not. Doct. communiter d. l. sepè. ff. de re iud. & in specie vbi interuenisset scientia tertii, dicit hanc esse communi. opi. Alex. d. §. si super. rebus. nu. 2. 4. per text. c. quamuis. de re iud. Anton. de. Butr. Panor. & Felin. d. c. veniens. el. 2. de testib. quos refert & sequitur Pet. à Duen. tract. reg. 274. limitat. 1.

QVÆSTIO XXXVIII.

QVÆRO, Quid probare debeat tertius volens impedire executionem sententiæ inter alios latæ? Resp. frequentissimo omnium consensu traditum est, cum, qui velit impedire sententiæ executionem, docere debere summam & intra breue tempus ius contradicendi, causam scilicet, quod damnum patiat ex illius sententiæ executione, ita probat text. c. veniens. el. 2. de testib. ibi not. Panor. & Felin. à diuo Pio. §. si super. rebus. ibi Doct. ff. de re iud. & ista est cõmunis opinio, vt refertur Dida. Couar. in lib. prac. quæst. cap. 16. nu. 1. & tenet Felin. c. prætera. col. penul. de testib. cogen. Quod tamen ita intelligi debet, vt sufficiat semiplena probatio, nec requiratur plena probatio, vt firmat Innocent. & omnes Doct. d. c. veniens. vbi Felin. ita communiter à Doct. nostris receptum esse dicit nu. 13. & in d. c. cum sup. nu. 16. de re iud.

QVÆSTIO XXXIX.

Sed quæro, quid si adsit suspicio calumniæ, an admittendus tertius opponens se executioni? Resp. quod non. c. suscitata. de in integ. restit. & tenet glo. Abb. Fel. & Dec. c. super. eo. de offi. deleg. verb. tenebit. Fel. c. fin. de calum. Card. Felin. num. 10. d. c. veniens. el. 2. de testib. Card. Clement. 1. q. 4. de re iud. quorum opinio cõmunis est, teste Couar. d. c. 16.

QVÆSTIO XL.

QVÆRO, An tertius possit impedire trium sententiarum executionem, ex causa nullitatis? Resp. Doct. sententijs variant, nonnullis existimantibus non posse, quæ sententia est Guillemi. & Barbat. Clement. 1. de re iud. quam etiam sequitur ibi Zenzelinus, & lmo. eo casu, quando tertius ille fuit certus de omnibus tribus sententijs, aliàs vero vbi nullam scientiam habuit duarum sententiarum, censuerunt nullitatis exceptionem admitti, ad impediendam executionem à tertio.

Contrariam opi. quod scilicet indistinctè exceptio nullitatis per tertium obiecta impediatur trium sententiarum executionem, frequentiori calculo approbatur interpretes. Ioan. And. d. Clement. 1. verb. contra se. Cardin. q. 4. Felin. c. veniens. 2. nu. 11. ext. de testib. Dec. c. sua. nu. 10. de appell. Alex. & las. à diuo Pio. §. super. rebus. ff. de re iud. Rot. de sib. 4. q. 1. in anq. Roma. sing. 291. Fel. c. qualiter. 1. nu. 31. vbi dicit ita tenere Doct. communiter. de accusat. c. cum super. nu. 18. de re iud. Van. de nullit. tit. quis possit dicere de nullitate, vbi asserit hanc esse communem, quam ego indubitanter veram iudico, quoties sententiæ nec ex natura causæ, nec ratione scientiæ tertio nocent etiam scienti. Secus vero esse arbitror, quando tertio sententia nocet vt tertia, & ea ex causa appellatio interdicitur, quod probatur ex ratione d. Clem. 1.

QVÆSTIO XLI.

QVÆRO, An sententia lata contra hæredem præiudicet & necceat legatarijs? Resp. in hoc variæ sunt Doct. sententiæ. Aliqui dicunt distinguendum esse, An sententia lata sit contra hæredem contumacem vel colludentem, & tunc ipso iure absque necessitate appellacionis, minime præiudicet legatarijs, quin non obstante exceptione rei iudicatæ possint agere ad legata aduersus victorem ipsum. An vero lata sit ob iniuriam & culpam ipsius hæredis, qui iudicem ad iniquè pronuntiandum prouocauit, nec deinde, cum potuisset à sententiæ appellatio, & tunc nocet legatarijs ad hoc ne possint victorem conuenire, quia tutus est exceptio rei iudicatæ, & hæc fuit opinio Bart. in l. si feruus plurimum. §. si hæreditatis. ff. de leg. 1. quare sequuntur ibi Jacob. Aret. Alber. nu. 5. Cuma. lect. 2. & las. qui dicit cum Bart. communiter transire alios. Ratio differentiæ allegat. q. 18. in primo casu hæres versatur in dolo, ideoque propter doli hæres d. s. ubi uenitur legatarijs etiam contra victorem: in secundo vero tantum est in culpa, atque ob id contra hæredem quidem, non autem aduersus victorem subuenitur. Quisquam vero existimant contra Bart. etiam hoc vltimo casu, quando hæres fuit in culpa, nec appellavit cum potuisset, sententiam latam iniquè legatarijs ipso iure non nocere absque vlla necessitate appellandi, sicut

in præced. glo. ibi, verb. non nocet. 2. intellectu. Imol. Paul. de Castr. Cuma. lect. 1. Alex. & Aret. Ideoq. agere possunt aduersus victorem, & dicere vim & potestatem testamētī nō obstat exceptione rei iudicatæ.

At quicquid sit hæc Doc. controuersia optimo distinctionis modamine tollitur, vt sententia lata contra hæredem, qui fuit in culpa, quia non appellavit cum potuisset, legatarijs nocet ne possint agere contra victorem, si scilicet ab ea intra tempus legitimum à die scientiæ non appellauerint, quod si verò legitime appellauerint, tunc agant quoque aduersus victorem, vt sententia lata per iudicem appellacionis reuocetur, ita tenet glo. d. §. si hæreditatis. verb. non nocet. in 1. intellectu, & ibi sequitur Cuma. lect. 1. & eam sententiam frequentiori Doc. calculo approbatam esse firmat Alex. l. sepè. nu. 83. ff. de re iudica.

CAPVT XXIII.

APPELLATIO.

SVMARIA.

APPELLATIONEM simpliciter, & generaliter interpositam, etiam proprio iudicis, ad quem appellatur, nomine non expresso, valere. q. 1.

Appellacione ab interlocutoria in casibus à iure permittis, indistinctè interponendam in scriptis à definitiua verò incontinenti etiã viua voce, ex interuallo autè in scriptis fieri debere. q. 2.

Appellatio in continenti fieri dicitur, donec Iudex se det ad huc pronuntial, licet etiam ad alios actus iudiciales processerit. secus si ad actus penitus extraneos diuerterit. q. 3.

Appellans viua voce cum potestati de appllando in scriptis, si deinde appellet in scriptis, valere adhuc primam appellacionem, & ab illa incipere currere tempus prosequendi eam. q. 4.

In appellacione ab interlocutoria exprimendas esse causas grauaminis, secus in appellacione à definitiua. q. 5.

Sequestrationem fructuum, quæ propter metum dilapidationis fieri solet, etiam pendente appellacione, ea nõdum præsentata iudiciali quem, & recepta, faciendam per iudicem à quo, aliàs per iudicem ad quem. q. 6.

Pendente appellacione agi posse contra iudicem, qui sententiam vel nullam, vel iniquè dixit, ad expensas litis, damna, & interesse. q. 7.

Appellacione ab interlocutoria pendente ligatas esse manus iudicis, ita vt vltius procedere non possit: facta scilicet ei legitima inhibitiõ p. superiorè, hoc est, cū causæ cognitione, & parte citata. q. 8.

Tempus 30. dierum, qui dantur ad petendos apostolos, currere à die latæ. Nisi grauatus sententiam latam esse ignorauerit: tunc enim currere à die scientiæ. q. 9.

Appellacione per annum deserta, iudicem posse post lapsum anni exequi sententiam: Si de impedimento ipsi non constet, parte tamen citata, vt de impedimento, si quod iustum habeat, doceat. q. 10.

Appellans ad hoc, vt possit restituì, debet de impedimento in primo anno protestari: Maxime si sit per iudicem. At qui tutius esse, vt semper protestetur. q. 11.

A sententia de exequendo non esse appellandum. q. 12.

Paribus consentientibus, vt Iudex sententiam ferat secundum consilium sapientis, appellacionem nihilominus esse permissam. q. 13.

A sententia lata super possessorio, appellare nõ licere, nisi magnum sit grauamen, & præiudicium. Idque tum iure Can. q. 14.

A iuramento in litem appellare non permittitur de iure ciuili, scis quidam aiunt esse de iure Canon. q. 15.

A sententia subdelegati, si delegatus primus totam causam delegauit, appellatur ad primum delegantem: Si verò partem causa sibi referuauit, & partem subdelegauit, appellatur ad proximum subdelegantem. q. 16.

Clauisulam, Appellacione remota, solitam adijci in delegationibus, non nocere tertio, quod minus ipse appellare possit. q. 17.

Appellacione deserta, nihilominus agi & tractari posse causam nullitatis simul in iudicium principaliter deductam. q. 18.

Ad summum Pontificem appellari posse, omisso medio, quod aliàs non licet. q. 19. in prin.

Appellatio omisso medio proposita, causæ cognitionem deuoluit, etiam vbi appellari omisso medio ad superiorem non potest. q. 19.

Attentata, pendente appellacione esse reuocanda: Idque obseruandum & in his, quæ post sententiam ante appellacionem propositam acciderunt. q. 20.

Attentatam reuocationem an impediatur notorijs Iuris defectus. q. 21.

Reuocationem attentatorum non concedi ijs casibus, quibus de iure nõ conceditur appellatio. q. 22.

Appellacione ab interlocutoria pendente, non reuocari statim attentatam nisi probata causa, scilicet, si quid attentatum sit in causa principalitem nisi inhibitiuam sit iudici per superiorem. q. 23. & 24.

Pendente appellacione extra iudiciali, non nisi vera appellandi causa probata, reuocari attentata. q. 25.

QVÆS

QVÆSTIO I.

QVÆRO, An valeat appellatio simpliciter & generaliter facta nomine iudicis proprio non expresso, ad quem appellatur? Respon. quod sic, & ista est communis opinio, quæ fundatur in l. 2. ff. de appell. ut testatur Rober. Maran. in Spe. par. 6. Rubr. de appella. num. 120. & eam tenet Bart. in l. 1. §. si quis. ff. de appell. Abb. cap. inter cætera. ext. eod. Eandem dicit esse communem opinionem Ias. in l. qui Romæ. §. Seia. nume. 8. ff. de verb. oblig.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, Vtrum appellatio semper debeat in scriptis fieri, An verò sufficiat, quod viua voce interponatur? Respon. quod in hoc articulo solet distingui secundum communem & receptam Doct. opinionem inter appellationem ab interlocutoria, & a definitiua.

Primo casu appellationem in definitiua in casibus a iure permissis fieri debere in scriptis communiter receptum est, de quo tex. est expressus, qui probat in c. cordi nobis. de appell. in 6. Et hanc esse communem opinionem tam Canonistarum, quam Legistarum firmat Dec. in c. vt debitus. de appell. Paul. de Cast. in consil. 270. in prin. vol. 2. Roma. consil. 47. & eam tenet Bald. in l. par. & filij. ff. de vulg. & pupil. Ferr. pract. for. appell. ab interloc. verb. causis & rationibus.

Secundo casu placuit appellationem etiam viua voce fieri posse, in continentis, non ex interuallo, quia tunc in scriptis interponenda est, ad hoc vt valeat. Ita probat tex. in l. 1. & 2. ff. de appell. & in l. litigatoribus. & ibi gloss. Bart. Bald. & omnes. C. eod. tit. vt refert Corn. consil. 95. & consil. 96. vol. 4. Ferr. pract. for. appell. a definitiua. in prin.

QVÆSTIO III.

Quando autem dicatur incontinenti vel ex interuallo interponi appellatio, inter Doct. diuersæ sunt opiniones, quas refert Bald. in d. l. litigatoribus. Verior tamen & communior est sententia, quod incontinenti dicitur appellatio fieri, donec Iudex sedet ad huc pro tribunali, licet etiam ad alios actus iudiciales processerit. Secus si ad alios actus penitus extraneos, qui sunt extra iudicium, diuerterit. Ita tenet Spec. in tit. de appell. §. qualiter. & ibi Andræ. in add. verb. diuerterit. & ita intelligi debent Doct. licet non ita clarè loquuti sint. Bart. in d. l. litigatoribus. vbi dicit etiam incontinenti fieri, licet Iudex diuerterit ad extra neos actus puta iudiciales, quia processit ad alias causas expediendas. Idem Bart. in l. 1. §. libelli. de appell. Bald. in l. diuus. ff. de integ. restit. Hanc opinionem communiter approbatam firmat Dec. c. si iustus. de appell. Gemi. & Doct. in d. c. cordi. eam quoque sequitur Lanfran. de Ori. in repet. c. quoniam contra. verb. interlocutiones & appellat. versus quitur aliqua videre. ext. de probat.

QVÆSTIO IIII.

Sed pone, quod aliquis appellat viua voce, cum protestatione, de appellando in scriptis; & deinde appellat in scriptis, nunquid valebit prima vel secunda appellatio? Respon. quod non obstante controuersia Doct. in l. cum procurator. §. si dominus. ff. de oper. no. num. magis communis & verior est sententia, quod prima appellatio valet, a qua etiam incipit currere tempus prosequendi eam, vt testatur Ioan. Imol. in d. §. si dominus, & Paul. de Cast. in consil. 7. vol. 1. licet contrarium teneat cum Alex. in d. §. si dominus, Eandem opinionem vt veriores sequitur Dec. in c. aua nobis. de appellat. Roma. consil. 41. Abb. in c. dilecto. de appellat. dummodo tamen prima appellatio valuit, secus si fuit inualida, vt quia viua voce ab interlocutoria appellatū est. Namq. tunc valet secunda in scriptis facta, & tempus prosequendi a die secundæ appellationis incipit currere.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, An in appellatione causæ grauaminis sint exprimendæ in specie, vel sufficiat generaliter fieri eius mentionem? Respon. secundum communem & receptam Doct. sententiam, quod in appellatione a sententiâ definitiua non requiritur causæ expressio, sed sufficit, quod appellans generaliter dicat se esse grauatum. Ita probat tex. in d. l. 2. C. de appell. & tenet gl. & Doct. c. cum in ecclesia. ext. eod. tit. Secus in appellatione ab interlocutoria, quia expressè & specialiter sunt nominandæ causæ grauaminis, aliàs nõ valet. tex. est expressus in c. vt debitus. ibi. coram eodem iudice causa probabiliter appellat. exposita. ext. de appella. quæ opinionem ibi communiter sequi firmat Rober. Maran. in Spe. par. 6. Rub. de appell. nu. 20. Eandem opinionem tenet Gemi. per. tex. ibi. c. cordi nobis. de appell. lib. 6. Abb. & Doct. c. cum in ecclesia Soch. consil. 45. vol. 1. Bald. in l. minoribus. C. de his quib. vt indig. & probat tex. in Clem. appellanti. & ibi Doct. de appell. Ferr. pract. for. appell. ab interl. verb. causis & rationibus.

QVÆSTIO VI.

Vulgaris conclusio est, quod Iudex etiam pendente appellatione potest fructus sequestrare, quando timetur de dilapidatione, tex. est in l.

Imperatores. & ibi Doct. §. fin. ff. de appel. c. fin. vbi communiter tenent de sequest. fruct. Matthæ. de Afflict. 188. decif. num. 7.

Sed dubium est, per quem iudicem fieri debeat sequestratio? Respon. Communis & recepta est sententia, quod si petitur sequestratio antequam appellatio sit presentata iudici ad quem, & per eum recepta, tunc debet fieri per iudicem a quo, aliàs per iudicem ad quem, ita tenet Abb. & Doct. in d. c. si. & dicit communiter teneri Alex. in add. ad Bart. in d. l. Imperatores. Eandem dicit esse communem opinionem Rober. Maran. d. par. 6. Spec. aduocat. Rub. de appell. num. 177.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO, An pendente appellatione possit agi contra iudicem, qui sententiam vel nullam vel iniquam dixit, ad expensas litis, damna & interesse? Respon. quod sic, ita tenet Bart. in l. 3. §. ex quibus. ff. de alie. iud. mut. causa. facta. Et idem in q. 9. incip. Iudex per imperitiam. Eandem tenet opinionem Alex. in l. 4. §. fin. ff. de dam. in fact. Bald. in l. obseruare. §. proficisci. num. 12. ff. de offic. procon. Et eam dicit esse communem Socin. in consil. 24. num. 8. & 9. cum se q. volu. 1. Felin. c. pastoralis. §. quia verò num. 18. & 19. ext. de offi. deleg.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO, An pendente appellatione ab interlocutoria sint ligatæ manus iudicis, ita vt ulterius procedere non possit? Respon. secundum receptam Doct. sententiam, quod non possit procedere ulterius, quando ei per superiorem facta est inhibitiõ. Ita est tex. in c. non solum, de appell. in 6. Aliàs secus, vt not. in l. intra vtile. & ibi Bar. ff. de minor. Bart. in l. eius qui. ff. de appell. recip. Ang. in consil. 217.

Hanc communem conclusionem intellige procedere, dummodo inhibitiõ fuerit legitime interposita, & cum causæ cognitione, & parte citata, aliàs non valet. Ita tenet Felin. c. dilectus. el. 2. de rescript. C. mi. c. Romana. §. si verò, & §. si autè. per illum tex. de appellat. lib. 6. Et hanc dicit esse communem opinionem Alex. in l. Titia. ff. solut. matri. & in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & eam tenet consulendo in consil. 91. vol. 2. & in consil. 9. vol. 4. Franc. Aret. consil. 20. & consil. 33.

Appellans tenetur infra 30. dies apostolos petere, de quo tex. est in l. iudicibus. C. de app.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, Quando incipiat currere illud tempus? Respon. Doct. in hac quæst. sententijs variant. Quidam existimant, quod currant a die latæ sententiæ isti. 30. dies. Et hæc sententiâ probatur per tex. expressum in d. l. iudicibus.

Contrarium tenet Hostien. c. 1. de appell. in 6. quod scilicet currant a die appellationis interpositæ. Sed prima opinio magis communiter approbata est, dummodo appellans habuit notitiam sententiæ latæ, iuxta tex. d. l. iudicibus. Aliàs si ignorauit sententiam latam, a tempore scientiæ tantum currunt isti 30. dies, sicut & tempus ipsum appellationis interponendæ iuxta Auth. hodie. & quæ ibi not. gloss. & Bart. Et hæc opinio verior & æquior & menti legum consona. Quomodo enim dici potest ignorant per 30. dies lapsum esse tempus petendi apostolos, cui tempus appellandi lapsum non est. Hanc opinionem dicit esse magis communem Maran. par. 6. Rubr. de appell. numer. 309. & tenet Rot. decif. 29.

QVÆSTIO X.

QVÆRO, An per lapsum anni dicatur deserta appellatio, ita vt Iudex in definitiua possit sententiam exequi, si aliter non constat sibi de impedimento? Respon. quod non, sed debet expectari, vt labatur secundus annus. Ita est tex. in Auth. ei qui appellat. C. de tempo. appell. & in Clem. sicut. de appell. Hanc opinionem tenet expressè Bart. in d. Auth. ei qui, & in l. 1. ff. nil. no. app. pend. Dec. post. Abb. in c. ex ratione. de appell. Bald. in l. eos. C. eod. tit. Et eam dicit esse communem Rober. Maran. in Spe. par. 6. Rub. de appell. nu. 20. licet ipse teneat contrarium, quod scilicet elapso anno, si non constat de impedimento aliquo possit statim sententiam exequi, parte tamen citata, per d. c. sicut. Cuius opinio mihi quoque satis probatur, atque puto quoque id esse de mente Doct. qui tenent communem, quod licet debeat expectari lapsus biennij, si tamen velis, possit citare appellan. ad docendum de impedimento, & si non docuerit, sententiam exequi.

QVÆSTIO XI.

Sed quæro, Nunquid ipse appellans in primo anno debeat protestari de impedimento, ad hoc vt restitatur? Respon. vera & communis conclusio est, quod quando stat per iudicem, tunc debet protestari, ita firmat Alex. in consil. 19. vol. 2. & Doct. communiter in d. c. ex ratione. & in l. properandum. §. fin. autem. C. de iudic. licet tutius sit, vt semper protestetur, teste Dec. d. c. ex ratione.

QVÆSTIO XII.

QVÆRO, An possit appellari a sententiâ de exequendo? Respon. Communi. opi. Tho. 3. I. 2.

In hac quæst. Bart. sibi contrarius est. Namque in l. ab executione. C. quo app. non recip. existimat appellationem admittendam esse. At diuersum sentit in l. ab executore. ff. de appellat. quod scilicet appellari non possit. Hanc dicit esse communem Corn. in consil. 71. vol. 1. & eam firmat vt veram Decif. Neapol. 34. Anto. Capy. Grat. consil. 16. vol. 2. Ruin. consil. 80. vol. 5. Eandem dicit esse communem Alex. in consil. 95. volum. 2. & firmat Specul. tit. de execut. senten. §. penul. pe. ver. sed secundum.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, Si partes consentiant vt Iudex sententiam ferat secundum consilium sapientis, An nihilominus permittitur appellatio? Respon. quod sic, ita tenet Bart. in l. si conuenerit. ff. de re iud. & ibi Alex. dicit hanc esse communem opinionem, & tenet idem Bart. in leg. ex consensu. ff. de appel. Solus enim consensus non tollit remedium appellationis, nisi expressa interuenerit renunciatio.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRO, An appellare permittitur a sententia lata super possessorio? Respon. quod non, ita probat tex. in l. 1. C. si de momento possess. fuer. appel. & c. si. §. de possessione. 2. q. 6. siue sit possessorium adipsiendæ, siue retinendæ, siue recuperandæ. tex. est in c. ex conquestione. de restit. spoliat. & tenet Bart. in l. 2. numer. 3. ff. de appel. recip. Hanc opinionem dicit esse veram, & communem August. Bero. q. 52. nume. 8. Tyraq. in tract. de morte. 6. part. declarat. 6. nu. 5. Vant. in tract. de nullit. Rubr. 4. nume. 34. Catel. Cotta. in memorab. juris. verb. appellare. Socyn. reg. 18.

Hanc communem conclusionem limita procedere, vt non possit appellari ad effectum retardandæ executionis, secus quod ad deuoluendum negotium coram iudice, ad quem, & ita intelligi debet tex. d. l. 1. prout ibi not. Bart. & Bald. licet contrarium vult Dec. in consil. 28. Hanc dicit esse magis communem opinionem Rober. Marant. in Specul. par. 6. Rubr. de appellat. num. 294. & tenet Matthæ. de Afflict. vbi dicit ita iudicatum, in decis. 77. num. 8.

Prædicta omnia limita procedere in causis modici præiudicij, namque ibi non suspenditur executio, secus vbi maximum vertitur præiudicium. Ita sentit Bart. in l. 2. ff. de appel. recip. Dec. in consil. 28. Ang. & Doct. d. l. 1. C. de mo. possess. Vbi communiter Doct. fundant se in modicitate præiudicij, quia scilicet sententia super possessorio parit modicum præiudicium, ex quo gramamen potest reparari super petitorio, & hæc opinio est æquissima, ita firmat Marant. d. Specul. par. 6. Rubr. de appel. numer. 301.

QVÆSTIO XV.

QVÆRO, Vtrum a iuramento in litem appellare permittitur? Respon. quod non, ita tenet Bart. in l. in actionibus. ff. de iur. in lit. quem sequuntur ibi Doct. communiter, teste ibi Iaf. in fin. qui tamen dicit id procedere de iure ciuili, secus de iure canonico. Eandem sententiam firmat Innocent. Anton. de Butr. & Imol. in c. fin. ext. quod met. cau. Robert. Marant. in Specul. par. 6. Rubr. de appellat. num. 339.

QVÆSTIO XVI.

QVÆRO, Ad quem appellatur a sententia subdelegati? Respon. Bart. in l. 1. §. 1. ff. quis & a quo appellet. distinguit inter lus ciuile & canonicum, & inter delegatum a principe & ab inferiori. Sed hæc eius distinctio communiter reprobata est, vt testatur Marant. in Specul. par. 4. distinctio. 5. nume. 27. & verior opinio est, quod si delegatus subdelegat totam causam, indistincte tam de iure ciuili quam canonico appellatur ad primum delegantem, ita probat tex. c. super quæstionum. §. porro. de offic. deleg. Si vero non subdelegat totam causam, sed partem sibi referuat, tunc appellatur ad subdelegatæ proximum. Hanc opinionem tenet Dec. Abb. & Doct. communiter in c. dilecti. de appel. & in d. §. porro. vt firmat Marant. d. distinctio. 5. numer. 27. & in part. 6. Rubr. de appellat. numer. 375.

QVÆSTIO XVII.

QVÆRO, Vtrum clausula, appellatione remota, quæ in delegationibus solet adscribi, obtineat saltem quod ad litigantes actorem scilicet & reum, An vero etiam quod ad tertium? Respon. Receptor & communior est sententia appellationem permittere tertio, nõ obstante dicta clausula, ita tenet Abb. Bald. Fel. & Dec. in c. super eo. ext. de offic. deleg. Fran. in c. pastoralis. q. 7. de appellat. Bart. l. 1. §. interdum. ff. a quibus appellari non liceat. nume. 4. Bald. l. cum filius. ff. de millit. testa. Felin. c. veniens. 2. nume. 5. de testib. c. qualiter. in num. 13. de accusat. Iaf. l. a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud. Cor. in sing. verb. clausula. 1. Et hanc dicit esse communem opinionem Curt. Iunior, consil. 179. numer. 6. Vant. de nullit. tit. quis possit dicere de nullitate nume. 15.

QVÆSTIO XVIII.

QVÆRO, An deserta appellatione censetur deserta quoque nullitas cum appellatione simul in iudicium principaliter deducta?

Respon. Variatum est sententijs, nonnullis existimantibus, deserta appellatione non esse vterius locum profectendi nullitatem, hanc sententiam tenet Innocent. c. sæpè, de appellat. Bald. l. qui testamentum. ff. de executat. tur. Saly. c. l. 1. C. quando prouocatio non est necesse. Cuna. l. si expressim. ff. de appellat. Alijs vero contrarium asserentibus, ex quo nullitas non restringitur his limitibus quibus appellatio censetur iure restricta, vt not. Bart. l. quidam in suo. ff. de condit. instit. Hanc sententiam tenet Bart. d. l. si expressim. nume. 10. & ibi Imol. num. 16. Abb. c. dilecto. nu. 9. ibi Francus. q. 58. de appellat. Socin. consil. 10. col. fin. lib. 4. Et hanc opinionem commu. esse firmat Dida. Couar. pract. quæst. cap. 2. §. & tenet Ferrarientis pract. forma appellat. sentent. definit. verb. & in quantum sit aliqua.

QVÆSTIO XIX.

Communis & vera est conclusio, Ad summum Pontificem appellari posse omisso medio. c. ad Romanam. 2. q. 6. Doct. c. dilecti. de appellat. vt testatur Couar. pract. quæst. cap. 4. num. 9. regulariter vero appellatio omisso medio permittitur non est.

Sed quæro, nunquid appellationis remittenda sit causa, quoties permittitur non est, si id non petatur? Respon. Diuersæ sunt sententiæ, Namque Imola, quem sequitur Dec. in d. c. dilecti. existimat remittendam esse causam ad illud mediū tribunal, quod intulit fuerat omittum.

Contrariam vero sententiam, quod imò appellatio omisso medio proposita, causæ cognitionem deuoluit, etiam hoc casu, vbi nihil fuerit appositum, tenet glo. communiter recepta d. c. dilecti. vt testatur ibi Imol. & Decius & tenet Rota decis. 387. in nouis.

QVÆSTIO XX.

Expediti iuris est, attentata pendente appellatione esse reuocanda. Lex illo. l. minimè. C. de appellat. Sed quæro, nunquid etiam attentata non tantum post appellationem propositam, sed etiam ante ipsam, & post sententiam intra tempus datum ad appellandum reuocanda sunt? Respon. Receptor opinio est, quod sic, quæ probat tex. c. cum solum. de appella. in 6. quem ibi not. Fran. & Doct. communiter & tenet glo. lex iudiciorum. verb. secuta. ff. de accusat. quam sequitur tãquam singulariter Bal. c. quærenti. de offic. deleg. Et eam dicit esse communem Alex. l. 3. §. si feruus. ff. de acquir. possess. & tenet Paul. de Cast. l. eius qui, §. si cui. de testa.

QVÆSTIO XXI.

QVÆRO, Vtrum reuocatio attentatorum possit fieri, si appellanti obijciatur notorius defectus iuris in principali causa? Respon. Licet certatum sit in hac quæstione variantibus sententijs, tamen obtinuit illorum sententia, qui volunt fieri posse reuocationem, vt firmat Alex. consil. 99. num. 9. lib. 5. Carol. Molin. ibi in addit. Et hæc opinio procedit quidem in profanis, dubium igitur est, Nunquid etiam obtinere debeat in causa super beneficio ecclesiastico? & existimat Anton. de Butr. & Francus in c. bonæ memoriæ. de appellat. reuocationem admittendam esse non obstante hoc defectu. Idem firmat Dec. c. ex parte. cl. 2. de rescript. Verum frequentius in contrariam itum est sententiam, per glo. Clemēt. vni. de causa possess. & propriet. quæ vult necdari esse aliquo colore saltem canonici tituli possessionem iustificari. Hanc sententiam tenet Rota in decis. 55. in nouis. & decis. 14. decis. 343. in antiq. Abb. capit. ex literis. de restit. spoliat. Et hanc opinionem glo. communem esse firmat Rubcus consilio vlt. colum. 2. Bellamo consilio. 10. Calsiod. decis. 4. & 8. de restit. spoliat. & tenet Oldr. consil. 1. Et hanc posteriorem opinionem multi quoque volunt procedere in profanis, quod ad hoc vt non fiat reuocatio in fauorem partis, sed vt Iudex rem de qua controuersa est, subijciat sequestro, vt annotauit Matthæ. de Afflict. in decis. 98. & 352.

QVÆSTIO XXII.

QVÆRO, Vterius quid dicendum sit in ijs casibus, in quibus iure non conceditur appellatio? Respon. Expeditum est reuocationem non concedi, ita est tex. expressus c. non solum. ibi gloss. verb. c. sibus. communiter approbata, de appellat. lib. 6. ex quo enim tunc appellatio non suspendit effectum sententiæ, bene potest Iudex innovare. Innocent. c. pastoralis. de officio deleg. Bald. ca. sancimus. quo temp. miles. rot. tit. C. quor. appel. non recip. Rober. Marant. de ord. iud. par. 6. ca. de appellat. num. 172.

QVÆSTIO XXIII.

QVÆRO, Nunquid pendente appellatione ab interlocutoria attentata sint reuocanda? Respon. Expeditum est per text. in c. nõ solum. de appellat. in 6. quæ decisum est attentata nõ reuocari ante quam iustificata fuerit ipsa appellatio per probationem causæ. Et in hoc differat appellatio a definitiva ab appellatione ab interlocutoria, hæc enim statim suspendit iurisdictionem iudicis a quo prouocatur, absque iustificatione causæ, ad effectum reuocandi attentata, illa vero minimè.

QVÆS

QVÆSTIO XXIII.

Sed quæro, An probata causa vera appellationis ab interlocutoria suspendatur iurisdicctio iudicis ad effectum reuocandi etiam attentata super negotio principali? Respon. Aut interlocutoria fuit lata in articulo non connexo principali quæstioni, & non suspenditur iurisdicctio iudicis, quò ad principale negotium, nec tenetur Iudex, à quo prouocatur eidem supersedere: Aut interlocutoria fuit lata in articulo connexo causæ principali, & tunc suspenditur iurisdicctio etiam quò ad causam principalem, ita tenet Anton. de Butr. Imol. & Deci. c. super eod. de appellat. & cap. ad hæc. el. i. c. bonæ. eod. tit. vbi Dec. asserit hanc sententiam esse communem. Licet contrarium quoque velit Panor. in prima parte distinctionis. nimirum ibi quoque appellationem habere effectum suspensiuum, quò ad negotium principale. d. c. super eod.

Limita prædictam conclusionem quæ vult attentata pendente appellatione ab interlocutoria nõ reuocari, donec causa probetur, vt non procedat quando innouata fiunt, postquam fuit iudici inhi-

bitum per superiorem. text. est in d. c. non solùm. quæ inhibitiõ tamen debet esse canonica, vt scilicet fiat præuia causæ cognitione, & parte ad hoc citata, secundum Innocen. & Felin. num. 14. c. dilectus. 2. de rescript. Spec. titul. de appellat. §. de officio, vers. sed quæritur. Domi. & Franc. d. c. non solùm. Rota, decis. 412. in nouis. Hanc dicit esse communem sententiam Alex. I. Titia. in fin. ff. solut. matri.

QVÆSTIO XXV.

QVÆRO, Verum attentata pendente appellatione extraiudiciali sint reuocanda? Respon. quòd non, sed pendet ex futuro euentu, quia reuocantur, cum probata fuerit vera causa appellandi, sicut in appellatione ab interlocutoria. Ita tenet glos. communi interpretum consensu probata d. c. non solùm. & hanc sententiam firmat Abb. c. cum nobis. de elect. Franc. Præpos. qui dicit eam esse communem, & cæteri. c. bonæ memoriæ. de appellat. Guido Papæ consil. 138. licet Abb. & Deci. existimant in appellatione extraiudiciali ad reuocationem attentatorum sufficere, appellatum esse ex causa verisimili & probabili.

FINIS LIBRI SECVNDI QVÆSTIONVM MICHAELIS GRASSI.

CONCLVSIONES IVRIS

quingentæ, ad decidenda plurimorum casuum dubia quotidie in
IUDICIIS EMERGENTIA PROPTER VARIAS
GLOSSARVM ET DOCTORVM
OPINIONES,

*Congesta per clarissimum V. I. interpretem ac consummatum practicum Do. Iaff.
Lanfrancum Balbum, legalibus studiis mirum in mo-
dum conducibiles.*

CENTVRIAE PRIMAE CONCLVSIO I.

Sententia.

SI consultor dicat in consilio aliquem fore condemnandum, vel absolendum, & iudex in sententia dicat: Pronuncio secundum formam consilij non valet sententia, secundum glo. in l. i. in verbo, admittit, ad finem, iuncta glo. in l. fin. C. si aduer. liber. & ibidem Bart. Specul. in titu. de except. §. viso. verfi. porro in Italia. ibi, ego puro, &c. & ibi Ioan. Andr. in addi. Idem sentit Bald. in l. solent. ff. de offic. procon. Imol. in cap. si pro debilitate. extr. de offic. de lega. Fede. de Senis consi. 204. do. Præposi. in ca. dilecto. extr. de appel. Sali. post Iacob. But. in dicta l. licet contrarium ibidem senserint Pe. Cy. ac Bald. & Ang. in l. qui se dicit suis nummis. ff. de iudic. Panor. & Felin. in c. cum venerabilis. extr. de excep. Quorum opinio secundum Specul. vbi supra, posset procedere in interlocutoria, non in diffinitiva.

Executio.

EXecutio instrumenti habentis executionem paratam, potest fieri die feriata ob necessitates hominū. c. si. extr. de iud. Vult Bart. in l. omnes. C. de ferijs.

CONCLVSIO II.

Excomuni-
catio.

Fictiones non habent locum, vbi agitur de incurrenda sententia excommunicationis: quia excommunicatio ligat tantummodo in casu vero, & non ficto; secundum Ioan. And. in c. 2. de constit. Et nisi sit vera contumacia, quæ non dicitur vera, etiam si sit facta citatio ad domum, vel in valuis ecclesiæ, nisi probetur notitia citationis, secundum Ange. in l. 1. §. biduum. ff. quan. appel. sit. & per dominos de Rota, decis. 370. Et ita intelligitur glo. in c. si non sunt. de consecra. distin. 2. Ad hoc est bonus rex, in l. ea. quæ. C. quo. & quan. iud. vbi non valet sententia contra absentem non verum contumacem, vt quia inuentus nō fuit personaliter. Quando autem quis est citatus ad domum, præsumitur sciuisse citationem, secundum glo. & Bar. in l. si tutor petitus. C. de pericu. tuto. & glo. in l. si legibus. C. de epis. audien. in verbo, probatum fuerit, non tamen vt prædixi, ex tali præsumptione excommunicabitur; quia ibi requiritur vera contumacia, & non præsumpta, secundum Innoc. in c. fin. extr. de eo qui mit. in pos. Felin. in c. cum sit Romana. extra. de appel.

CONCLVSIO III.

Renuncia-
tio.

Renunciatio bonorum renunciari non potest. Bald. post Richardum Malumbre. in l. alia. §. eleganter. ff. solu. mari. & ibi Bart. Cyn. teste Bald. in l. 1. C. qui bonis cedere pos. & ibi Sali. canon. in cap. Odoardus. extr. de solu. laco. de Beluilo. in authen. de fideiuf. §. quod autem. Licet Iaco. de Arena, & Angel. in d. §. eleganter. tenuerint contrarium. Quorum opinio secundum Bart. vbi supra procedere posset in duobus casibus, scilicet quando tempore contractus de bitor sciebat se non esse soluendo, per l. penul. vbi casus notabilis. ff. de iure dor. Et quando debitor in fraudem creditorum dissipasset bona. l. fina. in fi. ff. de his quæ in fraudem credi. Et generaliter vbi-
cunque debitor descendit ex delicto, vel dolo, secundum canon. in cap. olim. el. 2. de restit. spolita. teste Panor. in d. cap. Odoardus. vbi dicit hoc sentire glossam.

CONCLVSIO V.

Remissio.

Remissio de loco ad locum in contractibus fieri potest, quando debitor renunciauit fori priuilegio. glo. notabilis, & ibi Bart.

Bald. & communiter doct. in l. 1. ff. si quis in ius voc. non ferit. Idem Bart. in l. hæres absens. §. 1. ff. de iud. Bald. in l. cum Archimedoram. C. vt in pos. lega. Licet Ang. in d. l. 1. contrarium tenet per c. Romana. §. contrahentes. de foro compe. in 6. Sed secundum Panor. in c. 1. de iudic. ille. §. limitatur per glo. prædictam, quando non erat renunciatum priuilegio fori.

CONCLVSIO VI.

Sequitrum tollitur per iuratoriam cautionem, secundum gloss. Sequitrum
quæ reputatur singularis in l. 1. C. de asser. tol. pro hoc est text. in c. penul. extr. de donatio. inter vir. & vxor. & ibi glo. Est etiam glo. in c. ex parte. el. 2. extr. de verb. signi. & Panor. multum commendat illam glossam, dicens quod extendit authent. generaliter. C. de episc. & cleri. ad omnes casus in quibus quis tenetur fideiubere. Sed dictam glossam credo procedere, si persona, contra quam est factum sequitrum. sit honesta & non suspecta aliis secus, vt in simili distinguit Bart. in l. usufructu. C. de usufru.

CONCLVSIO VII.

Valer dictum testis deponentis de credulitate, si interrogatus reddat bonam rationem scientiæ sui dicti à sensu aliquo: quia ratio dicti regulat ipsum dictum, secundum Bald. & Imolam in l. si ferus legatus. §. qui quinque. ff. de lega. 1. eundem Bal. in l. solam. C. de testibus. & in l. 2. §. quod obseruari. C. de iura. calum. Sali. in l. restitum. C. de testib. vult etiam Butriga. in cap. quoties. extr. eod. titul.

CONCLVSIO VIII.

Quod dicitur, qd victor qui habuit primam sententiam pro se, succumbens postea in causa appellationis, non debeat in expensis condemnari factis in causa appellations, quasi propter primam sententiam habuerit iustam & tolerabilem causam litigandi, vt voluit gl. quæ reputatur singularis in l. generaliter. §. fin. autem. C. de reb. cre. procedit secundum gl. in c. ignorantia, de reg. iur. in 6. Imolam, & Hostien. in c. finem litibus. extr. de dolo & contu. Bart. in d. §. fin. autem. domini de Rot. in nouissi. decisio. 255. si ex nouis probationibus & actis in causa appellations succumbat. Secus si ex eisdem actis nisi secundū Sal. in d. §. fin. autem. Angel. & Arc. in l. negotiorum. ff. de app. illæ nouæ probationes concernerent factū proprium ipsius succumbentis, vel essent super his de quibus an essent vera constabat, vel constare poterat eadem, etiam in primo iudicio: quia tunc non excusaretur à condemnatione expensarum, cum non habuerit tolerabilem ignorantiam secundum Sal. vbi supra. Et dic vt ibi per eum.

CONCLVSIO IX.

Dvobus contententibus de possessione iudex debet summarias informationes capere, vter eorum melius possideat, vel de possessione probet: & illum faciat fungi vice possessoris, alteri inhibeat, ne ad possessionem accedat, salvo iure vtriusque partis, tam in proprietate quam in possessione. Et melius facit quæ sequere rem, vel inhibere parti ne ad rem ipsam accedat, secundū Inno. in c. in præsentia. extr. de proba. & Bal. in l. ordinarij. C. de rei v. qui allegat ad hoc plerisque Doctores.

CONCLVSIO X.

Testis dicens, nisi fallor, probat, si eius dictum sit clarū saltem in ratione. Bal. in l. 1. ff. de iustitia, & iure. per l. testium. C. de testi. l. qui testamento. §. fina. ff. de testam. iuncta l. si duo. §. 1. ff. de arbit. aliis secus, & hoc casu procedat contraria opinio Fulgo. in dicta l. Et hæc distinctionem sequitur dominus Cato ibi.

CONCLVSIO XI.

In habentibus causam successiuam, ex quibus gravamen iteratur, potest qui à principio non appellauit appellare quando-
cunque

omne secundum Ang. de Aret. in l. a. sententia. §. si hæres. ff. de appellat. in 1. colum. in §. ac. que. institut. de actio. in 9. colum. in versu. septimo. & vltim. &c. Ancha. in clement. causam. de electio. in notabilibus.

CONCLUSIO XII.

Presumptio.

Paribus existentibus probationibus ille debet obtrine, qui habet pro se etiam leuem præsumptionem, per textum cum glossa, quæ reputatur singularis in l. si duo patroni, in verbo fidei, & ibi not. Bartol. ff. de iur. iuran.

CONCLUSIO XIII.

Exceptio peremptoria.

Exceptio peremptoria potest opponi etiam post sententiam, si agatur prima actione, & non actione in factum ex ipsa sententia, glossa est notabilis & communiter approbata in l. duobus. ff. de except. rei iudic. Imo etiam si agatur actione in factum ex sententia, quando talis exceptio non contradicit sententiæ, vel non dicit eam iniuste latam per casum in d. l. duobus. iuncta gl. magna ibi in prin. Ad idem est text. in l. ex diuerso. §. si in iudicio. ff. solut. matrimo. & Bartol. in l. Nefennius. §. ff. de re iudic. Idem vbiunque talis exceptio habet cognitionem separatam, & est separata ab eo super quo est iudicatum, secundum Bald. in l. 1. c. de iur. & fact. igno. vbi plura exempla notabilia ponit circa hoc.

CONCLUSIO XIII.

Ordo.

In executione iudicati etiam circa bona mobilia de iure communi debet ordo seruari, vt primo capiatur quod minus debitori nocet, secundum glo. cum Bartol. in l. a. duo. Plo. §. in venditione. ff. de re iudica. Et si talis ordo peruertatur, non tenet sic gestum, secundum Imolam. ibi. Felin. in c. quod ad consulario. extr. eod. aut saltem poterit appellari, secundum Panormitam. ibi. Bald. in authen. hodie. C. de actio. & obligat. Butrig. in cap. quoniam. §. ff. de iur. & obligat. extr. de test. in c. nostra. extr. de testi.

CONCLUSIO XV.

Opinio communi.

Iudex qui iudicauit secundum vnam opinionem, quam plures doctores tenent, punietur in syndicatu, si contraria opinio erat communiter approbata. Secus si neutra. & in dubio, quia tunc iudex non peccat, si in alteram sententiam inclinauit, secundum Inno. in c. ne inuitaris. extr. de constit.

CONCLUSIO XVI.

Sententia.

Sententia lata contra infirmantem, vel alio iusto impedimento impeditum hoc sciente iudice, est nulla. Si autem ignorabat iudex, valet, sed restituitur, secundum Bart. in l. quæsitum. ff. de re iud. & in l. 2. ff. de appel. recipien. Et est consilium, quod citatus mittat excusatorem ad nunciandum iudici infirmitatem vel impedimentum, secundum Bartol. vbi supra. Nisi fama esset vel notorium de ipsa infirmitate vel impedimento: quia tunc non requiritur dicta nunciatio, per text. in cap. illud. extr. de cler. excommunic. min. & glo. in l. si tutor penitus. C. de per. tutor. Et vult Imola in dicta. quæsitum.

CONCLUSIO XVII.

Fideiussor.

Fideiussor omni privilegio competente principali gaudebit, si factat quod reus principalis suscipiat in se iudicium motum contra ipsum fideiussorem, & opponat tale privilegium vel exceptionem ex persona sua. textus est not. in l. idem que. §. sed generaliter. ff. mandat. & glo. magna, in l. si fideiussor. ff. illo eo. tit. Idem quando fideiussor se opponeret in iudicio, non vt fideiussor, sed vt defensor principalis rei, per casum in l. verum. §. 1. ff. pro socio.

CONCLUSIO XVIII.

Iudices plures.

Si plures sint, qui debent iudicare, omnes debent loqui & pronuntiare, nec sufficit vno loquente alios esse presentes, si taceant, secundum glo. in l. cum magistratus. C. quando prouocare non est necesse. & in l. tunc autem. alias incipit, si vni, & ibi Bartol. ff. de re iudica. & ita communiter tenetur reprobata glo. in l. sicuri. ff. de arbit. per textum ibi in fin. Quæ tamen glo. secundum doctores, vbi supra potest præcedere, & saluari in arbitris. Sufficit tamen secundum eundem Bartol. vbi supra, si vno legente & pronunciantie ceteri expressè dicant, se consentire tali pronuntiationi.

CONCLUSIO XIX.

Ordinarij iudices.

Etiam quando sunt plures iudices ordinarij in certo loco, vt in guli, puta, plures sunt hæreses succedentes alicui comiti vel nobili in iurisdictione, & feudo: quo casu quilibet habet iurisdictionem, & exercitium iurisdictionis in solidum regulariter, secundum Bartol. in d. l. si vni. si in maleficijs ipsi omnes habent commodum pœnarum seu multarum, vnus solus non poterit iudicare, nisi con-

ferat alios nolle vel non posse. allegat. l. si fundum sub conditione. §. his verbis. ff. de lega. 1. & l. hæreses mei. §. siua. ff. ad Trebellia.

CONCLUSIO XX.

Vbi in aliqua parte mensis factum est punibile, in aliqua non: tunc non sufficit in accusatione vel libello expressio mensis, sed debet exprimi pars ipsius mensis, alias debet sequi absolutio rei, secundum Bar. in l. non solum. §. sed, & vt probari. ff. de oper. no. nun. per leum actum. in fin. ff. de nego. gest. & l. 1. in fin. ff. de incen. rui. naufr. Pro quo facit, quod notatur in cle. si. de rescript. Et idem in loco secundum eundem vbi supra. Per quod limitatur, quod habetur in l. fin. C. de accusat. & in l. libellorum. ff. illo eo. tit. & in alijs iuribus volentibus sufficere expressio nem temporis delicti fieri per annum & mensem.

Men. sicz prescrip.

CONCLUSIO XXI.

Et si testis falsum dixerit in aliquibus extrinsecis qualitatibus non substantialibus negotij & facti, pro quo cõ. enditur, non vitatur eius dictum circa negotium & factum principale, secundum Innocent. & Panormitam. in c. fraternitatis. extr. de hæreti. Allegatur idem tenere Oldrad. in consilij suis consil. 307. Quod limitatur, procedere Salic. & doct. in l. si ex falsis. C. de transactio. quando testis iurauit dicere veritatem super articulis, vel super tota causa. Secus si super his, super quibus interrogabitur: quia tunc si iurauerit super extrinsecis mentiatur, non creditur ei in aliquo. Ad quod facit glo. in c. nostra. extr. de testi.

Testis mendax.

CONCLUSIO XXII.

Quando appellatum est ab interlocutoria ante diffinitiuam, & iudex delegatus ad illam causam appellatõis pronuntians bene appellatum & male interlocutum, poterit ipse iudex delegatus etiam de causa principali cognoscere, sicut potest ordinarius. C. vt debitus. extr. de appella. secundum Innocent. in d. c. vt debitus. in glo. in verbo alioquin. Panor. Burri. & Hostien. ibi. Quam opinionem dicunt veriorẽ, pro qua est glo. in c. fin. §. si. 2. q. 6. Et hanc sequitur domi. Constantius de Bargis in l. iudex. ff. de re iudic. quicquid contrã fenserint Vincen. ac Federicus de Senis in suis consilijis vt refert Panormit. in dicto c. vt debitus. Secunda tamen opinio potest procedere, & saluari secundum Imo. in dicta l. iudex. quando in commissione dixisset, Delego tibi causam appellatõis tantum, alias procederet, quod prius dictum est: secundum præfatos doctores. & do. pr. apo. Mediolanen. Card. nunc. & episcopum Alexand. in d. c. vt debitus.

Iudex delegatus.

CONCLUSIO XXIII.

Post conclusionem in causa possunt de iure communi instrumenta produci, quando sunt de nouo, & post ipsam conclusionem reperta, imo & postquam partes fuerunt citatæ ad audiendum sententiam. casus est notabilis secundum vnam lecturam & veram, & ibi Bart. in l. ad monendi. ff. de iur. Felin. in c. pastoralis. in 6. col. extr. de exceptio. quod autem sint de nouo reperta, probabitur proprio iuramento, secundum Bart. ibi.

Instrumentorum productio.

CONCLUSIO XXIII.

Libellus incertus super fructibus, damnis, & interesse, vsuris, aut expensis accessorie petitis admittitur, secundum Iacob. de Ra-uenna, Per. & Cyn. in l. cum propria. C. si quis alteri vel sibi. Bart. in l. 1. ff. de eden. Innocent. in c. cum ad idem. de restit. spol.

Libellus.

CONCLUSIO XXV.

In iudicio singulari non valet sententia condemnatoria ad restituendum fundum cum fructibus, quo ad fructus, si non appareat in actis probatorijs declarata fructuum quantitas, quantum esset ipsa quantitas declarata & expressa in actis assertorijs, vt in libello vel positionibus negatis, secundum Ang. in l. in summa. §. qui sortis. per illum textum. ff. de re iudic. Innocent. & Panorm. in quintra colum. na. in c. significantibus. extr. de libellis oblat. Burrius in ca. cum ad sedem. de restit. spolia. Bart. in l. 3. §. armamenta. ff. de rei vendica. per illum tex. & per l. 1. §. si quis argentum. ff. de positi. Hanc tamen communem sequitur etiam do. Constantius in dicto. §. qui sortis. quicquid contra fenserint secundum nouissimos Innocent. in c. certifi. cari. de sepul. in c. tanta. de excess. prælat. & Ioan. fab. institut. de actio. §. curare. qui Innocent. secundum eos videtur sibi met in hoc contrarius. Sed possent dictæ opinionis concordari, vt prima procedat in fructibus perceptis ante litem motam, secunda in perceptis lite pendente, secundum Bart. in l. ex diuerso. §. 1. ff. de rei vendica.

Fructuum restitutio.

CONCLUSIO XXVI.

Vasallus non tenetur facere fidelitatem omnibus filijs domini sui defuncti successibus in dominio, sed potest eligere vnum Commu. opin. To. 3.

Vasallus.

ex eis, cui faciat, per casum cum glof. in §. prætere a ducatus. in c. imperi ale. de prohibi. feud. aliena. per Frede. & vult Specul. in tit. de feud. §. quoniam. vers. 29. & Ioan. Raynaldi in dicto. §. prætere a, qui plene circa hoc locutus est, & glof. magna in si. sui in c. omnes, si de feud. de fun. fuerit contro. Idem tenet dominus Constantinus in l. 2. §. ex his. ff. de verb. obligat. Quicquid contra se ferit ibi An. & gl. in l. si cuius. §. i. ff. de usufr. Dy. in l. cum vnus. ff. de aliment. & ciba. legat.

CONCLVSIO XXVII.

Sententia lara pro mortuo, nõ valet pariter nec decretum in eius maiorem interpositum, secundum Bartol. & communiter doct. in l. in summa. §. fin. ff. de re iud. Reprobata glof. ibi quæ visa est tenere contrarium.

CONCLVSIO XXVIII.

Spoliatus regulariter ante omnia venit restituendus, etiam si spoliator incontinenti velit de dominio probare, secundum glof. notabilem. in c. 1. & in c. in literis. extr. de restitu. spoliat. & in l. momentanea. in l. meminerint, in verbo redd. tur. & ibi Barto. C. vnde vi. Innocent. in c. 2. de causa possel & proprie. Nisi probare vellet per confessionem spoliati, vel notorietatem facti, vel per sententiam in petitorio latam in fauorem eius qui spoliatus, secundum Ioann. Andr. & Hostien. in c. cum dilectus. extr. de causa possel. & proprie. Butrig. & Panor. in n. col. in c. pastoralis. eo. tit. & in pluribus aliis casibus enumeratis per doct. vbi supra & per Imolam & dom. Constantium in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. possel. & l. si is a quo. primo responso. vt in post. l. ga. & l. ille a quo. §. i. ff. ad Trebel. Quæ vi dicitur contrariari dictæ conclusioni, loquuntur vbi agitur de adipiscenda possessione, non de recuperanda, secundum præfatos doctores.

CONCLVSIO XXIX.

Si quæstioni & causæ summarie vt est executio iudicati, incidit alia quæstio non summaria, vt est quæstio proprietatis, tamen debet quæstio illa incidens summarie decidit, sicut principalis, secundum doct. communiter in l. a diuo Pio. §. post aditam. ff. de re iudicata.

CONCLVSIO XXX.

Si appellans non certificet iudicem a quo, termino præfixo de in introductione appellatiõnis, appellatio non est deserta, sed poterit ipse iudex exequi sententiam, nec retractabitur in viam arcentarij executio, sed vt iniusta reuocabitur, si appellans obtinuerit, secundum dominos de Rota in nouil. decil. 97. incipiente si iudex. Butri. in c. ex inuinatione. extra de appella. Cardin. in clem. 1. col. 7. eo. titu. Fed. de Senis consil. 27. incipien. punctus talis est. domi. Præpo. in c. personis. extra de appella.

CONCLVSIO XXXI.

Mandatum iurisdictionis generale, puta ad causas & iustitiam ministrandam in tali prouincia, vel loco, nõ probatur per testes, sed per instrumentum, vel literas authenticas probatorias mandati, secundum quas probari debet, secus si sit speciale ad aliquam causam vel actum, secundum Ray. Alber. & Baldum in dicto. §. vbi decretum. & ibi dominus Cato per l. primam. C. de mandatis princip. & §. quia verò. in authen. vt litigan. iurent. Primum limitari poterit secundum Specu. in titulo de probat. §. penul. vers. quid de auditoribus, nisi facilliter possit haberi copia principis vel iudicis delegantis vel mandantis, vt quia est in ciuitate illa: quia tunc poterit probari per testes. Si autem longe absit, requiritur scriptura, vt prædictum est. Ita etiam tenet Bald. in l. aliquando. ff. de offic. proconf. in quarto quæsito. Secundum etiam limitatur secundum Bald. vbi supra non procedere, quando opponitur in principio litis contra tale mandatum speciale.

CONCLVSIO XXXII.

In interlocutoria, quæ continet aliquid dari, vel fieri a parte partis, si est pars citanda, l. de vnoquoque. ff. de re iud. l. ad peremptoriũ. ff. de iudic. Si autem continet factum iudicis tantum, aut ex eo læditur pars, & debet citari. l. a procedente. C. de dila. aut non læditur, vt quia iudex committit aliquem citari: vel prorogat terminum, & tunc non requiritur partis citatio. l. diem proferre, in principio. ff. de arbitri. l. cum clerico. C. de episc. & cleri. & ibi per glof. & Doct. Ita distinguunt Iaco. Butri. & Bart. in dicto. §. vbi decretum.

CONCLVSIO XXXIII.

In compromisso dicatur, quod arbiter & arbitrator possint procedere, & terminum de quo in compromisso prorogare, præsentibus & absentibus partibus. Et ipse arbitrator absentibus par-

tibus prorogauerit terminum: & demum iudicauit parte non citata, valebit prorogatio, & sententia per r. text. in l. diem proferre. §. si quis litigatorum. ff. de arbitri. Et ita dñ casus accidisset, dicitur consuluisse collegium Mediolani propter potestatem in compromisso datam arbitratori procedendi & prorogandi absentibus partibus, per l. non distinguemus. §. fin. cum l. sequen. ff. de arbitri. licet Bald. tenuerit non valere prorogationem vel sententiã, nisi intercesserit saltem intimatio, quando absentibus partibus processum est, in l. eos. §. apostolos. C. de appel. & idem Specul. in tit. de arbitris §. excipitur. vers. sed pone quod actum sit. Quando in compromisso fuit tantum dictum, quod possit pronũciari partibus absentibus nec fuit additum, & non citatis, aliã procedat prima opinio, & sequitur Innoc. in c. cum dilectus. extr. de arbitri. do. Alex. in l. si quis arbitratus. in 8. col. ff. de verbo. oblig. Sed dominus Cato in dicto. §. vbi decretum, concordat dictas opiniones, vt prima procedat, quando iudex ante prorogationem cognouerat de meritis causæ partibus præsentibus, aliã procedat secunda.

CONCLVSIO XXXIII.

Ex si quis in rantam. C. vnde vi. praticari potest etiam excipiendo, quando spoliator agit super proprietate: quia reus spoliatus poterit excipere de dominio amittendo ex dicta constitutione, secundum glof. & Panor. in c. pastoralis, extra de cau. pos. & proprie. in verbo facultatem. ad filioan. Mo. in c. ff. de restitu. spoli. & tunc secundum Panor. non debet excipere, quod agens nullum ius habeat in re, sed quod est principus ex dicta constitutione, cum non priuatur ipso iure, secundum glof. ibi.

CONCLVSIO XXXV.

Debitor tenetur creditor soluere facturam instrumenti leuati, quando fuit leuatum & captum a notario post moram debitoris, & maxime quando etiam litigauit, secus si non fuit in mora soluendi, nec litigauit, sed obtulit debitum, secundum Bal. & Salic. in l. non ignorat. C. de fru. & lit. expen.

CONCLVSIO XXXVI.

Curator potest licite instruere suum minorem, cuius est curator, qualiter respondeat positionibus, quando ipse minor est simplex, & aduersarius tuus sagax & callidus, secundum Salic. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iura. cal. & ibi sequitur do. Sandilianus: facit quod habetur per Host. in c. 1. & in c. pastoralis. in fin. extr. de iud. & per Panor. ibi. in 3. col. Qui Host. & Panor. vbi sup. dicunt, qd quando timetur, ne simplicitas debentis responderet positionibus noccat, poterit admitti, vt respondeatur per aduocatum.

CONCLVSIO XXXVII.

Terminus statutus a iudice ad producendum instrumenta, intelligitur præfixus ad omne genus scripturarum, non autem ad testes producendos, secundum Spe. in tit. de dila. §. videndum. vers. Item no. & Bal. in l. 1. C. de iura. cal. quod ibi sequitur & dicit esse notandum do. Sandilianus.

CONCLVSIO XXXVIII.

Iuramentum calumniæ præstari non debet de necessitate, quando proceditur per modum voluntariæ iurisdictionis. Item quando est quæstio iuris, quæ non exigit probationes. Iuramentorum ff. de aur. & argen. lega. Idem si etiam quæstio de re notoria, quia notoria probatione non indigent. Idem si quis peteret privilegium, vel dispensationem secundum Spe. in titu. de iura. calum. in §. sequitur. vers. quid vbi. & Bal. in l. 1. C. eo.

CONCLVSIO XXXIX.

Citatio facta de reo vt compareat coram arbitro, interrumpit præscriptionem: sicut citatio iudicialis secundum Bal. & Doct. in l. cum antea. C. de arbi. quod non procederet, si citaretur coram arbitratorẽ, secundum Bal. vbi supra: quia istud compromissum magis assimilatur contractui quam iudicio.

CONCLVSIO XL.

Exceptio dilatoria nouiter nota potest opponi post lit. contest. nisi constaret de negligentia opponentis ante commissa, secundum communiter cano. in c. pastoralis. extr. de excep. Ang. in l. qui procuratorem dat. §. i. in l. Pomponius. §. rati. ff. de procu. Sal. in l. de die. §. si feruus. ff. qui fatul. cog. Bu. & Panor. in c. 2. extr. de or. cog.

CONCLVSIO XLI.

Iudex potest de plano & parte non citata in formationes capere, & non sedendo pro tribunali super aliquo notorio. Item super infamia, item super legitimatione personæ. Nec etiam tunc requi-

Spoliati exceptio

Instrumentum

Curator

Terminus ad producendum

Iuramentum calumniæ

Præscriptio interruptio

Exceptio dilatoria

Iudex de plano procedens

Prorogatio terminum in compromisso

requiritur, quod testes iurent, secundum Butr. in ca. in vestra. extr. de coha. cle. & multe. Idem super fama secundum gloss. in verbo de plano. & Inn. in ca. ex. de sponsa. quod ibi sequitur Panor. quando non tractatur de magno praedictio, aliter secus. Et idem dominus Constantius in tractatu de cautelis iudiciorum. in tit. de citatio ne. §. 8. in fin.

CONCLUSIO XLII.

Cetero generalis.

Consilium est ad evitandum multitudinem citationum in singulis actibus iudicialibus, ut fiat a principio cause citatio generalis ad totam causam, ac singulis diebus, & horis ad omnes & singulos actus eiusdem cause, usque ad sententiam diffinitivam inclusivam, cum comminatione quod in citatos contumacia non obstante procedatur ad cognitionem & pronuntiationem. Et facta tali citatione ut supra, quae valet, poterit iudex procedere in ipsa causa, & ad sententiam absque ulteriori citatione, secundum Inn. in c. consuluit ext. de offi. deleg. in gl. in verbo id, quae incipit, nota sufficere. Bal. Ang. & Imo. in l. qui ante calendas. ff. de verb. obl. Spe. in ti. de citatione. §. v. si vero. item licet in die. & lo. And. in d. c. consuluit. Bart. in tract. adreprimendam. in verbo per editum. & sequitur domi. Constan. in tracta. suo de caute. iudi. in ti. de cit. §. 9. sed Io. And. in add. in dicto vers. item licet & Butr. in d. c. consuluit. ac Panor. in 3. & 4. col. in c. si de dila. videntur tenere contrarium, scilicet quod talis citatio generalis non sit permessa, nisi ex causa, scilicet quando persona citanda multum distaret & in longinquis partibus, per c. cum ex literis. ad si. de in. resti. & c. si. de do. & conu. Et si comparet, sit citandus iterato ad reliquos actus. Sed prima communiter tenetur, ut valeat talis citatio etiam in eo, qui non est in longinquis partibus: forte quia de eius longa absentia futura dubitatur, vel ne latere. Et pro communi sententia est rex. ad literam in l. qui crimen. ibi ut veniat ad causam peragendam. C. qui accu. no. pos. & domini de Rota, decif. 96. in nouif.

CONCLUSIO XLIII.

Procurator citandus.

Si principalis citatus in principio cause comparuit per procuratorem legitime constitutum, qui litem inchoauit, & ex post citatur idem principalis, ad aliquem articulum vel actum in ipsa causa, non tenetur comparere, quia a principio constituto per procuratorem, videtur animum suum declarasse, quod per procuratorem litigare volebat, & esse in iudicio. Ideo debet procurator citari non dominus, aliis actus & sententia est nullus & nulla secundum do. Lamber. de Rampo. & Bar. in l. i. c. de sen. & interlo. omn. iu. & in l. procuratoribus. C. de procu. & ibi Bal. & Panor. in l. dilectus. extra. de procu. quod limitatur secundum Bar. in l. quamuis. ff. de damn. infect. nisi procurator non defenderet, quia tunc dominus posset citari. Idem si citatur dominus tanquam melius instructus, puta ad respondendum positionibus & ad similia, per notata in c. i. de iud. in 6. & in l. si. C. de procu. Et hanc limitationem tradit do. Constan. in tract. de caute. iudi. in ti. de cita. §. 7. circa prin.

CONCLUSIO XLIII.

Officialis suspectus.

In his casibus in quibus officialis potest punire, & procedere contra delinquentem in se, vel famulos suos ut per Inn. in c. ex parte. de verb. sign. & Bar. in l. si quis forte. §. i. ff. de poenis. poterit allegari suspectus secundum Pe. & Cy. in l. i. C. ne quis in sua causa. Io. An. in ca. si quis erga. 2. q. 7. Panor. in c. dilectus. de poenis. licet Bal. in d. l. i. teneat contrarium: cuius opinio procedere posset, quando delictum seu iniuria esset notorium & notoria, concernens officium, & poena esset a iure taxata, ut tunc non possit recusari. Secus si poena non sit a iure taxata, sed arbitraria, ut in prima opinione, quia posset forte in arbitrando modum excedere. Hanc distinctionem sentit Panor. in 4. col. in c. cum venissent. ext. de iud. & in d. c. dilectus. Et illam tenet expressè do. Constan. in tract. de caute. iud. in ti. de recus. iud. in §. nunc secundo loco.

CONCLUSIO XLV.

Celsio.

Celsionarius intentans directam, debet ante lit. conte. fidem facere de celsione, quia videtur agere procuratorio nomine alterius, hoc ideo ante omnia tenetur personam suam legitimize. Secus si vilem, quia nomine proprio agit, licet petitio originem suam ex persona cedentis. Ideo tunc celsio respicit iustitiam causam non legitimationem personae. Et sufficit fidem facere de celsione post lit. conte. & in tempore probatorio secundum Bar. Bal. & Sal. in l. qui stipendia. C. de procu. & ipsum Bar. post lac. But. in l. i. C. de act. & oblig. in q. si licet. Bal. in d. l. qui stipendia. in si. commentum videtur tenere esse dandam copiam celsionis conuento ante lit. conte. quando in libello de celsione mentio, nisi iuret se tunc non posse edere. Quando autem intelligatur intentasse directam & quando vilem declarant Bar. Bal. & Sal. vbi sup. Et opinio Bal. nunc relata posset procedere, quando fit in libello mentio celsionis limitatiuae, seu

relatiuae, & se ad ea referendo. Secus si simpliciter asseruerit per iuroriam. Bar. in l. edira. C. de eden.

CONCLUSIO XLVI.

Recusatio iudicis.

Udex a quo est appellatum ex vna causa, non potest ab appellante in alia causa recusari ut suspectus: quia sola pendentia appellationis non est sufficiens causa, ut possit recusari. Casus est in l. si de app. & si apud eum a quo appellatur, & Ratio, quia si de nouo grauari poterit appellare, ut ibi, vel recusare eum, tunc si maluerit. Sed si vellet probare veritatem grauaminis, propter quod appellauit coram arbitris, pronuntiabitur suspectus. Et ita intelligatur. ca. ad haec clem. i. ext. de app. dum videtur velle posse recusari iudicem a quo est appellatum. secundum Io. And. quem ibi sequuntur Butr. Panor. & communiter Doct. posteriores teste eodem Panor. ibi, & etiam Bar. in d. l. i.

CONCLUSIO XLVII.

Iudicis recusatio.

A iudice suspecto potest recedi etiam per viam appellationis, quando suspitio illius generat ex delo vero vel praesumpto de praeterito ipsius iudicis: ut quia monendo vel interloquendo antea illum grauauit. Et hoc casu procedat gl. in c. quos et c. pro cap. 2. q. 6. dum vulg. quod iudice suspecto potest recedi per viam appellationis, vel etiam recitationis: & ita potest intelligi, ea cum specialia, ext. de app. non violatio dicitur rex. prout dicitur violari intelligendo prout ibi illum inuenit Innoc. scilicet ex diuersis causis communium habere remedium recitationis & appellationis: recitationis propter suspensionem: appellationis propter grauamen. non autem ex eadem causa. Si vero iniuriam commiserit iudicis propter aliquam causam, quae non argueret verum dolum vel praesumptum de praeterito in ipso iudice, ut in casibus de quibus per gl. in c. cautam, ext. de offi. dele. & in c. si super. i. tit. & per Spe. in d. de iudi. dele. §. super. tunc dicit potest comparere tam modo remedium recitationis, non appellationis. Et hoc casu procedat intellectus & opinio Inn. vbi supra quae sequuntur Panor. ibi, & quod vult Spe. in ti. de recusa. iudicis. §. qualiter. in hanc distinctionem & concordiam opinionum reperio lubenter in dictam per do. Constan. in tract. suo de caute. iudi. in ti. de recus. iud. §. nunc secundo loco, in i. col.

CONCLUSIO XLVIII.

L. si conuenit.

Dispositio. l. si conuenit. ff. de iuris. omn. iu. non habet locum, quando iudex, cuius iurisdictione est prorogata, erat praesens, & prorogationem acceptauit secundum Cy. Guil. Ang. & communiter doct. ibi, & cano. in c. i. ext. de iud. Item quando pactio illa esset iurata. nouit. de iud. ca. ad nostram & ceteri Christus. ext. de iure iur. Item quando renunciarum esset fori privilegio, secundum gl. Albe. & Bal. in d. l. si conuenit. Item quando iurisdictione prorogatur tacite delinquendo, Auth. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi oportet. I. nullum. C. de resti. c. fin. de foro compe. Et quando paciscens promisit tibi solvere, scilicet in foro & loco iudicis prorogati. I. contraxisse. ff. de act. & oblig. secundum Ang. Alb. & Bar. vbi supra. Idem secundum Ang. ibi si prorogatio sit facta iudice sedente pro tribunali, licet non acceptauerit.

CONCLUSIO XLIX.

Princeps mandans.

Princeps mandans vel committens aliquid iudici ordinario, non facit ipsum esse iudicem delegatum in eo, sed videtur potius suam iurisdictionem ordinariam exercitauerit in mandato vel rescripto sint verba alterantia, augentia vel minuentia iurisdictionem ordinariam secundum gl. si in chi. qui. de praeb. in 6. cano. communiter post Inn. in c. licet in corrigendis, ext. de offi. ord. & legistas in l. saepe audiu. Casarem. ff. de offi. praefi.

CONCLUSIO L.

Poena sanguinis.

Uicarius potestatis vel alterius principalis officiarum potest omnia, quae potest ipse principalis officarius, praeter mortis illationem seu poenam sanguinis, nam talis poena non intelligitur ipsi vicario demandata, secundum gl. in l. aliquando. ff. de offi. procon. & leg. quam sequuntur ibi Alb. & Bal. & in l. i. ff. de offi. eius cui mandata est iuris. ut etiam refert. & sequitur do. Ambros. in d. l. aliquando.

CONCLUSIO LI.

Notorium.

Notorium dici potest, quod per confessionem iudicalem, vel bullam Apostolicam, seu publicum instrumentum probatur, secundum Inn. in c. i. ext. de confir. vti, vel in uti. Panor. in c. cum olim. de cens. Item quod probatur per testes plures decem, secundum Bal. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui testif. cog. est gl. in c. de manifesta. 2. q. i.

CONCLUSIO LII.

Mandatum cum libera.

Ubi exigitur mandatum speciale, regulariter sufficit generale cum libera, quod speciali equiparatur. ff. de procur. l. procur. cui libera. & l. i. iusturandis quod ex conuentione. §. si. ff. de iureiu. & secundum

secundum Bal. in l. illud. §. i. ff. de mino. Ang. Arc. Insti. per quas perso. no. acqui. circa prin. Nec obstat c. qui ad agendum. de procur. in 6. & de. 2. eo. tit. quia ibi non interuenit libera.

cis facto, si hoc est manifestum: alia secus, secundum Iacob. de Aret. Bart. & communiter Doct. in l. is cui bonis. ff. de verb. obli. per l. i. c. de cura. fu.

CONCLUSIO LIII.

Depositiō dubia. **D**ubiam depositionem testis seu obscuram, non interpretatur producens ad suam intentionem, secundum Bart. Bal. & Ang. in l. si quis intentione. ff. de iudi. Bar. in l. i. in fin. C. de usufruc. in l. 2. §. creditum. ff. si cer. pe. Panor. in c. cum tu. extra. de testi.

CONCLUSIO LXIII.

Exceptio generalis siue obscura, non releuat, si contra eam opponitur per partem. l. scire. ff. de excu. tuo. est gl. 3. in c. pastora. lis, extr. de excep. Bar. in l. i. ff. eo. in 2. col. Bal. in l. Titia. ff. de legat. 1. Flori. in l. in exceptionibus. ff. de proba.

CONCLUSIO LIIII.

Cautio de rato. **E**tiam ubi exigitur mandatum speciale, & de mandato dubita rura: admittitur cautio de rato. l. illud. §. quod si de speciali. ff. de minor. Quod forte non procederet in eo, qui dicit se habere mandatum ad recipiendum vel exequendum sententiam, secundum gloss. magnam, circa fin. in l. Pomponius. §. rati. ff. de procu. in l. non solum. §. qui alieno. eo. tit. Cy. in l. 1. C. eo. licet Bar. in l. si sine. §. cum autem. ff. rem ra. ha. teneat contra dictas gl. super quo vide. d. Alex. limitan tem in d. l. i.

CONCLUSIO LXIII.

Clericus agens contra laicum coram iudice laico, voluntarie dimisso iudice ecclesiastico cuius copiam habebat, potest ibi reconueniri, secundum gl. Hostien. & lo. And. & plerisque cano. in c. ar. si clerici. extr. de iud. Nisi in fraudem hoc fecerit, aut reconueniatur in actione famola, vel re spirituali, & tunc ageret pro iniuria vel damno: secus si ex necessitate, ut quia causa erat merè prophana: & tunc procedat opinio Pe. Cy. & lac. Bu. tenentium qd non possit reconueniri secundum Archi. 3. q. 8. in c. cuius in agendo. in c. nullus, extr. de foro compe. in c. 1. extr. de mu. petiitio. Spec. in ti. de reconuen. §. nunc dicamus. ver. sed pone clericus. & ver. & no. Ange. in l. consensisse. §. sed si agant. ff. de iudi. Bal. & Sal. in authen. & consequenter. C. de sen. & interlo. om. iud.

CONCLUSIO LV.

Satisfactio. **A**restatus pro causa criminali tenetur satisfacere de iudicatu sol uendo, antequam relaxetur: licet multa bona possideat, & poena imponenda sit modica, secundum Bal. in l. minor. §. is qui. ff. de procu. per illum tex. & l. 1. & 2. ff. de cust. reo.

CONCLUSIO LXV.

Reconuentio non habet locum in causa appellationis, secundum Inn. Bu. & Panor. in c. 1. de mu. petiitio. Cy. & Bal. in l. per hanc. C. de tempo. app. Gul. Bar. & Sal. in auth. & consequenter. C. de sen ten. & interlo. om. iud. Spec. in ti. de reconuen. §. nunc dicamus. ver. si. sed nunquid coram iudice. per casum quem Bal. dicit singularem. in l. ad cognitionem. ff. ex quib. cau. in poss. ea. & l. 1. §. sed si agant. ff. de iud. Quod limitant Ang. in l. consensisse. §. de gatis. eo. tit. Bur. & Panor. in d. c. 1. Nisi appellans, cum haberet copiam iudicis appellationis in proprio domicilio, voluit ad alium remotum iudicem appellare, & in appellatione extraiud. quod sequitur do. Præpo. in rubri. extra. de app. in 30. col.

CONCLUSIO LVII.

Mandati. **M**andatum quod est necessitatis, non reuocatur morte mandantis. l. fundi. §. item si amicus. ff. de acqui. poss. & ibi Bar. c. si super gratia. de offi. dele. in 6. facti. l. mortuo iudice, cum ibi no. per Doct. ff. de iudi. Ideo executor, cui a superiore intinctum est, ut in possessionem mittat, vel cerium aliquid faciat, poterit exequi mortuo mandante, seu eius officio finito.

CONCLUSIO LXVI.

Procurator non potest sine speciali mandato aut generali cum libera iurisdictione prorogare secundum gl. & Panorm. in c. cum olim Abb. de offi. deleg. Ang. in l. 2. in prin. ff. de iud. per dicti. c. Inn. in c. de causis. extra. de offi. deleg.

CONCLUSIO LVIII.

L. hodie. ff. de poenis. **L**ex hodie. ff. de poenis, non habet locum in poenis a statuto determinatis, sed est præcisè seruandum, secundum Bal. in sua repetitione. §. poena grauior. in l. quid ergo. ff. de his qui notan. in fa. in l. 1. C. si aduer. delict. in auth. hodie. C. de iudic. contrarium tenent ipse Bal. Sal. Pau. de Cast. & do. Alex. in l. & si seuerior. C. ex quibus cau. in fa. Irro. & Bart. ut ipse Bal. refert ubi supra, quando subesset legitima causa: quod verius videtur.

CONCLUSIO LXVII.

Exceptio iudicis incompetentis debet opponi ante lit. contestat. post. l. sed si susceperit, & ibi Ang. ff. de iud. habetur in l. licet. C. de procu. in l. 1. C. de exce. in c. inter monasteriis, ex. de re iud. nisi talis exceptio redderet iudicium retro nullum, aut funditus eradicaret iurisdictionem ipsius iudicis, quia tunc potest opponi quando cumque: scilicet cum Albe. Ang. Bal. & communiter Doct. in l. 2. ff. si quis in ius vocat. per d. l. licet. Et super dicta exceptione incompetentiæ est pronuntiandum expressè, antequam procedatur super principali: quando citatus non comparet, nec est iurisdictioni citantis submissus, & causa in citatorio non est expressè: alia processus non tenet, secundum Inn. in c. præterea, extr. de dila. in fin. i. col. Si verò citatus comparet, & contra citantis iurisdictionem opponit, sufficit iudicè ad vitiora procedere: quia ex eo videtur se competentem tacite pronuntiare, & exceptionem repellere, secundum Spe. tit. de excep. §. nunc videndum, ver. & no. secundum Vber. Ang. in l. secunda. præallega. nisi citatus comparens petat expressè pronuntiare iudicem per ipsa exceptione: quia tunc ante omnia debet expressè pronuntiare: alia processus redditur nullus, secundum Bal. & do. Præpo. in c. ex parte M. extr. de ap. Sal. in l. quoniam Alexandrum. C. de adult. Bar. in l. a procedente. C. de dila. Ita intelligentes gl. ibi. & in l. arbi. tro. ff. qui facti. cog.

CONCLUSIO LIX.

Sabdelega. **D**elegatus principis vel papæ, cui est commissa causa per seipsum terminanda, non potest eam subdelegare, etiam partibus consentientibus, secundum Ang. & do. Cato in l. moræ. ff. de iurif. om. iud. per c. cum dilecta, extra. de refc.

CONCLUSIO LX.

Citatio. **P**er solam citationem desinit res esse integra, etiam de iure ciuili. ff. de iud. l. si quis postea. c. gratum, extr. de offi. deleg. & c. relatum. eo. tit. quod procedere posset citra correctionem, quando fieret citatio extra merita causæ, puta ad videndum fieri præsentationem rescripti, vel electionem scribæ, & similia. Iura autem contraria procedunt in citatione super meritis causæ, secundum d. Cato. in l. moræ. ff. de iurif. om. iud. ita concordantem dicta iura.

CONCLUSIO LXI.

Dolus. **D**olus in libello regulariter non debet exprimi de necessitate, dicendo, quod ita dolose factum est: sed sufficit narrare factum, ex quo dolus colligatur, secundum Cy. in l. si non conuicti. C. de iur. in 6. & 7. q. no. Doct. in l. si quis intentione. ff. de iud. d. Cato. in l. si quis id quod, in §. doli. ff. de iurif. om. iud.

CONCLUSIO LXII.

Prodigus. **I**nterdicatio prodigo facta cessat statim, cum rediit ad sanos mores, & desinit esse prodigus, pariter & cura ipso iure absque iudi

CONCLUSIO LXVIII.

Iudicium firmatur iuramento 'minoris iurantis de stando iuri, & de non contraveniendo gestis & gerendis in ipso iudicio, licet curator eum non habeat ad litem, secundum lac. de Aret. Barro. & Bal. in A uthen. sacramenta. C. si aduer. ven. facit. c. si annum. de iudi. in 6. c. 2. de pactis. eo. lib. & c. cum contingat. extra. de iure iur. & quia in iudiciis quasi contrahitur. l. 3. §. idem scribit. ff. de pecul. Contrarium senserunt Iacob. Butr. Iacob. Bal. in d. A uthen. Ange. in l. 1. ff. si quis in ius vocat. non ier. Spec. in titu. de actore. §. 1. ver. si minor.

CON

CONCLVSIO LXIX.

Hares. **E**X fubmiffione defuncti ad omnes curias cum renunciatione fori potest hares ibi conueniri. c. dilecti. & ibi Bur. & Panorm. ex. de foro compe. Bar. in l. postulante. per illum tex. ff. ad Treb. facit l. si is qui Romæ. ff. de iudi. Sed ex fubmiffione defuncti ad areftum, non poterit hares areftari, fecundum Bar. Ang. & d. Alex. in l. si decesserit. ff. qui fatifida. cog. facit d. l. si decesserit. & l. i. §. ne autē. C. de cad. tol. Quæ fubmiffio ad areftum valet, si fuerit iurata, & est feruanda de iure cano. c. ex refcripto, ext. de iure iur. qui tex. est ad limitationem traditorum per Doct. circa hunc paffum in l. nemo potest. ff. de leg. i. in l. ob es. C. de actio. & oblig.

CONCLVSIO LXX.

Fori priuilegium. **P**riuegium fori lite pendente fuperueniens reo, citra eius factum voluntarium, illum eximit à iudice, coram quo lis erat inchoata, fecundum Bar. in l. i. ff. de pœnis. Ang. in l. si quis postea. ff. de iud. per l. non distinguemus. §. si quis. ff. de arbi.

CONCLVSIO LXXI.

Iurisdicção nis præuentionis. **E**X actu nullo non inducitur præuentionis iurisdicção. fecundum Archidia. 2. q. 6. in c. non ita. per l. si quis postea. ff. de iudi. & l. i. c. ne de sta. defunc. Ang. in d. l. si quis. Nec per citationem, quando citatus fuit contumax in comparando: & tunc potest vterque iudex procedere fecundum Ang. ibi per Leuidenter. ff. de excep. rei iudi.

CONCLVSIO LXXII:

Sententia præcepti. **P**ræceptum de foluendo factum à iudice in confeffum non dato libello, fed ad fimplicem requifitionem creditoris, est interlocutoria, non diffinitiva fecundum gl. in l. si in si. prin. in ver. iudicia l. i. c. de iur. do. imp. Bar. in l. 2. in l. non farerur. ff. de confes. Bal. in l. si. §. necciffitate. C. de bon. quæ lib. Iaco. de Arc. in l. a procedente. C. de dila. Ang. in l. si debitori. ff. de iud. Et dicitur fententia præcepti. 2. q. 1. c. nos. & poterit fieri etiam die feriata ob hominum necciffitates, & iudice non fedente, & reuocari contrario imperio, fecundum eos. Secus si dato libello emanauit confeffio: quia tunc non fit præceptum, fed ferri debet fententia diffinitiva fecundum gl. in d. c. nos. in §. fufcepto, in Auth. de exi. reis. col. 5. in l. proinde. ff. ad leg. Aquil. Iac. Bu. Bar. Ang. & Doct. prædictos vbi fup. & do. Alexan. in d. l. si debitori. Licet Bal. in l. casu dixerit, tale præceptum, esse diffinitiuam in errore. C. de iur. & fac. igno. & gl. in l. fancimus. C. de admittur. dixerit esse tertiam fpeciem fententiæ, tamen communiter tenetur vt fupra.

CONCLVSIO LXXIII.

Absolutoria. **P**robato dominio per agentem rei venditi, fed non poffeffione, & non declaratione domini, per calum in c. Raynaldus, in §. penul. cum glo. vbi in verbo, petitis, ext. de testamen. Licet glo. videatur tenere contrarium in l. si à te. ff. de excep. rei iudi. per illum tex. in §. si quis fundum. Panor. autem quem fequitur Fel. in c. penul. ext. de excep. dicit primam opinio. procedere, quando antequam constaret de iure actoris, constat reum non poffidere aut detinere. Secundam quando prius de iure actoris constat, & post apparet reum non poffidere, vel detinere.

CONCLVSIO LXXIII.

Probare impeditus. **C**vi est via præclufa à lege, statuto vel iudice, non admittitur, ponendo, seu iuramentum parti deferendo, aut partem interrogando per l. tutor. §. qui non compellitur. ff. de iure deliber. l. in contractibus. §. illo. C. de non nume. pecu. & fecundum Ang. & communiter Doct. in l. fed si refitatur. §. ex quibus. ff. de iudic. per illum tex. & iura prædicta.

CONCLVSIO LXXV.

Exceptio domini. **E**xceptio domini, seu dolo facis, &c. non admittitur contra agentem interdico retinendæ, & dicentem se turbatum fecundum gl. in l. si de eo. §. f. na. ff. de acquir. poffeff. Iac. But. Iac. de Beluiso, in l. si de vi. ff. de iudi. in l. ordinarij. C. de rei ven. in l. incerti. C. de interdi. Bar. & communiter Doct. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poffeff. Licet gl. in d. l. si de vi. gl. si in fin. & in l. dolo. ff. de excep. doli. Dy. in c. dolo. in c. qui ad adgendum: de reg. iur. in 6. & Sal. in d. l. ordinarij. videantur tenere contrarium: quorum opinio fecundum Bar. vbi fupra, poffet procedere, quando hinc inde essent pares probationes in poffefforio: quia tunc ille obtineret, qui etiam de dominio probaret, vt no. Cyn. in l. i. in penul. q. c. vti poffi. In poffefforio autem ad piffendæ bene admittitur dicta exceptio, si exceptiens in contententi eam probare veller. l. si. C. de edic. diui Adri. tol. & ibi gloss. & per l. si is à quo. ff. vt in poff. l. 3. §. dua. ff. de Carbo. edic.

CONCLVSIO LXXVI.

Impetrauo litigatio. **S**ille qui impetrauit aliquem in iudicem, nolit postea coram eo litigare: tamen ille, contra quem fuit facta impetratio, poterit vti literis delegationis contra eum, fecundum Io. And. in cle. constitutionem, de elec. & in c. ex conqueftione, de refcri. spol.

CONCLVSIO LXXVII.

Incarceratio. **N**on valet contentio, quæ dicitur apponitur in instrumentis, vt debitor, folutione non facta, poffit in carcerari, & personaliter capi: & que alia iuris folennitate, fecundum Bal. And. & Imol. in l. nemo potest. ff. de leg. i. in l. Titio centum. §. 2. ff. de condi. & demon. do. Caro in l. contra iuris. in prin. ff. de pact. nisi fit iurata. c. ex refcripto. ext. de iure iur. Et faciens aliquem in carcerari, tenetur ei prouidere de expenfis, si ipse debitor non haber vnde fe alat, aliàs iudex eum poterit relaxare, fecundum gl. fingularem in l. f. na. C. de ero. mill. an. lib. 12. in verbo, agnoscere. Exiftens autem in hofpicio seu domo aliena tanquam aduena, potest pro causa ciuili, fubfiftente tamen legitima causa, personaliter capi, & extrahi, per l. lex Cornelia. §. domum. ff. de iniur. & fecundum Bal. in l. plerique. ff. de in ius voc. Regulariter autem non deuenitur ad areftationem persone etiam pro executione iudicati, nisi prius facta excufione bonorum, fecundum gl. in l. 3. §. tutor. ff. de fufpec. tu. Bar. in l. i. c. de cef. fione bonorum.

CONCLVSIO LXXVIII.

Confessio tacita. **C**onfessio tacita ex verbis libelli infurgens potest reuocari, & mutari, maxime ante litem contefta. per l. qui familie excufundæ. cum gl. ff. fami. excuf. ficut & confessio tacita orta ex productione instrumenti vel attestatum, vt vult Bal. in l. cum precum. C. de libe. causa.

CONCLVSIO LXXIX.

Confessio extraiudicialis. **C**onfessio extraiudicialis facta etiam parte præfente, non præiudicat contententi, nisi fuerit à parte acceptata, fecundum gl. & Bal. in notabilibus in l. f. uis. C. de repu. hare. Cyn. & Sal. in l. i. c. de confes. eundem Sal. in l. generaliter. C. de non numer. pecu. do. Caro. in l. tale pactum. in principio. ff. de pact. Licet do. Alex. in d. l. f. uis. teneat contrarium, quando confessio tendit in fauorem partis tacentis, quasi tunc videatur acceptare.

CONCLVSIO LXXX.

Communitas. **C**ommunitas seu vniuersitas non constituitur contumax vel in dolo ex contumacia syndici communitatis vel vniuersitatis, fed debet citari in cõcilio vel collegio ipsa communitas seu vniuersitas, fecundum gl. communiter approbatam in l. non potest dolo. ff. de reg. iur. Nisi recufasset congregare concilium seu capitulum siue vniuersitatem: quia tunc citato syndico habetur perinde, ac si communitas aut vniuersitas esset citata, fecundum gl. in c. si in capitulo. de confesio. præben. in 6. Barto. in d. l. non potest. Nec dicitur communitas dolum committere vel delinquere, licet plures seu maior pars hominum ipsius communitatis aliquid prohibitum faciant, nisi hoc fiat ex ordinatione concilij & fonata campana. per l. fed si ex dolo. c. gl. ff. de dolo. & gl. in l. ficut. ff. quod cuius. vniuer. Bar. in l. iur. facta. ff. de pœnis. quicquid dicatur tenuisse contrarium Iac. Bu. in l. si quis in tantam. C. vnde vi.

CONCLVSIO LXXXI.

Confessio spontanea. **C**onfessio spontanea non validat processum nullum ratione iurisdictionis deficientis. c. at si clericus, extra. de iudi. & fecundum gl. quæ reputatur singularis. in clem. 1. de fequeft. a. poffeff. & fruc. Et est ad limitationem eorum quæ habentur in c. 1. de accusa. in 6. & per Bar. in l. si confessus. ff. de custo. & exhi. reorum.

CONCLVSIO LXXXII.

Prodigus. **C**ontractus alienationis prodigi cui legitime est à iudice bonis interdico, non firmatur iuramento, vel obligat eum etiam naturaliter, fecundum Iaco. de Arc. in l. qui habet. §. si pupillus. ff. de iure. Bar. communiter Doct. in l. is cui. ff. de verb. oblig. quia tale iuramentum non habet illos tres comites, qui exiguntur in iuramento, vt liget. de quibus in c. et si Christus. ext. de iure iur. Imo in eo deficit iudicium siue discretio.

CONCLVSIO LXXXIII.

Præcipalis pro alio. **C**onstituens se principalem pro alio, adhuc habet beneficium excufionis, & dicitur fideiuffor fecundum gl. in verb. fideiufforem. in authen. de fideiuffo. §. 1. Cy. in l. dictantibus. C. de testa. Sal. in Authen. præfente. C. de fideiuffo. nisi fecundum Bal. & Sal. in l. dictantibus, constaret, quod creditor illum non acceptasset, nisi se prin

se principalem debitorem constituisse: quia renuntiavit cum iuramento beneficio de principali prius conveniendo.

CONCLUSIO LXXXIII.

Remediū l. si. C. de ac qui. poss. Vbi in instrumento est hypotheca generalis bonorum cum constituto, potest creditor venire contra tertium possessorē, non facta excusione bonorum debitoris, intendendo remedium. l. si. C. de acqui. poss. secundū Iac. Bu. & Bal. ibi Ang. & communiter Doc. in l. exitus. ff. eo. ti. in l. si. ff. si certum peta. quia illud remedium est post: sistorum recuperandæ, & agentis tali remedio non potest opponi exceptio excusionis concernens peritorij. c. i. c. in literis. ext. de resti. spol. l. si quis ad se fundum. C. ad leg. Jul. de vi. iuncta l. cer. re. ff. de precario. Ideo in tali casu vtile est intentare dictum remedium.

CONCLUSIO LXXXV.

Error parium. Acta facta coram iudice incompetente per errorem partium credentium eum esse competentem, possunt, postquam partes sciverint eum incompetentem, ratificari: & valebunt retro gesta, secundum gl. quæ reputatur singularis & communiter approbata in l. si de crim. agi. opor. Bal. in l. vbi conuenerit ff. de iurif. omni. iudi. bene facti. l. 2. C. commun. vtri. iud. quod ad limitationem eorum, quæ habentur in l. si per errorem. ff. de iurif. omni. iud. & in l. 2. §. 1. ff. de iudi. quod in clerico qui litigasset coram iudice temporali, non procederet per eam si clerici. extra, de iudi. & c. si diligenti. extra, de foro compe.

CONCLUSIO LXXXVI.

Alienatio. Litigiosi vitium non impedit alienationē, quæ fit per confiscationem, per casum in l. si constante. in §. fin. ff. sol. mari. & est limitatio ad rotum titu C. de litigio.

CONCLUSIO LXXXVII.

Celsio si mulata. Celsio facta per laicum clerico, præsumitur in dubio esse simulata, secundum glo. in c. 2. extra, de alie. iudi. mu. causa fac. quæ ibi sequitur Io. And. dum in quadam apostilla super text. se refert ad eam. Idem firmant Pe. Cyn. & Bal. in l. qui stipendia. C. de procura. l. licet Panor. in d. ca. 2. distinguat, an celsio sit ex titulo oneroso, an lucrativo. Sed gl. prædicta loquitur indistincte, quam sequitur Spectu. in tit. de celsio. actio. §. 1. ver. 4. præsumitur. Hostien. in summa de alie. iudi. §. an actio. ver. item præsumitur. Vbi ex consuetudine clericis trahunt laicos in foro suo, vt est communiter, secus si coram iudice laici.

CONCLUSIO LXXXVIII.

Sententia iniqua. Iudex requisitus in iuris subsidiū per literas alterius iudicis non superioris vt exequatur, non tenetur exequi, si sententia cuius petitur executio, dicatur iniqua: no. singulariter Innoc. in c. primo, extra, de offi. ordi. in c. eum in iure. extra, de offi. deleg. sentit Panor. in d. c. 1. & sequitur dominus Cato in l. cum quædam. ff. de iurif. omni. iudicium.

CONCLUSIO LXXXIX.

Exceptio declinatoria. Exceptio declinatoria iudicis penitus incompetens, licet non sit opposita in principio ante alias exceptiones, imo licet aliqua dilatoria sit opposita ante, potest opponi vsque ad litem contestata. exclusiue, secundum glo. in l. sed si susceperit. ff. de iudi. quam sequitur ibi Angel. Quia citra litem contestata, non fit prorogatio iudicis penitus incompetens, vt nota in l. 1. ff. de iudi. in l. si conuenerit. ff. de iurif. omni. iudicium. Ioan. And. in addi. ad Specu. de compe. iud. actio. §. 1. ver. sic, quid erit. Eandem sententiam tenuerunt Iaco. Bu. & Alber. in l. si per errorem. ff. de iurif. omni. iudic. Fulgo. Cyn. & Bal. in l. si. C. de excep. facte. l. si quis stipulatus fuerit. io. in melle. ff. de solutio. vbi probatur, quod litem contestata est terminus, qui habet impedire pœnitentiam, & exceptionem declinatoriam: ergo ante litem contestatam non impeditur: nisi secundum Panor. in c. 1. extra, de iudi. consensum esset in iudicem presentem & acceptantem: quia tunc non licet pœnitere. Contrariam opinionem primæ conclusionis tenent Bar. & Bal. in d. l. si conuenerit. & idem Bal. in l. si. C. de iudi. Inn. & Fel. in c. inter. monasterium. extra, de re iudi. dicens hanc esse communem. Si tamen simul & semel opponantur dilatoria & declinatoria, licet dilatoria in ordine scripturæ fuerit præposita, nõ per hoc inducitur prorogatio. Quia declinatoria intelligitur prima in intellectu, per l. 2. §. penul. ff. de vul. & pupil. secundum Bar. in l. quidam consulebant. ff. de re iud. Ang. vbi supra. & Fel. in d. c. inter.

CONCLUSIO XC.

Reus. Per satisfactionem de iudicio sisti, quam ex necessitate præstat reus seu per alium a. tum quæ facit ex necessitate & iussu iudicis, puta, quia soluit sportulas, non videtur in iudicem consentire, vel

inducitur prorogatio, secundum Inn. quem sequitur Fel. in c. inter. monasterium. ext. de re iud. & ibi Bal. in 1. col. Arch. 4. q. 4. in c. nullus. Ange. in l. sed si susceperit. ff. de iudi. Bar. in l. si conuenerit. ff. de iurif. omni. iud. Bal. in l. 2. C. de bo. autho. iudi. pos. & in Auth. offeratur. C. de lit. contest. vbi est casus ad hoc.

CONCLUSIO XCI.

Agriola. Laboratores conducti in prædio, de quo erat controuersia ad laborandum, ignorantes controuersiam, non debent puniri quasi turbatores. gl. cum Bar. in l. rem. in §. signum. ff. de rei ven. & dominus Pe. de Anch. in sua repetitione. c. canonum, ext. de constit. in 1. 4. q. principali. in ver. quæro, de illa quæstione, in qua consuluit Bal. no. Doct. in l. non ideo minus. C. de accusa.

CONCLUSIO XCII.

Cōiunctus non admittitur pro coniuncta persona sine mandato, contra personam æquæ coniunctam secundum Pe. in l. exigendi. C. de procu. vt refert & sequitur Bal. in l. sed & hæ. ff. eo. Contrarium dicit ipse Bal. in c. postremo, in si. ext. de ap. si vera est lectu.

CONCLUSIO XCIII.

Bannum. Si statuto caueatur, qd citatus non comparens ponetur in banno: de quo non exeat, donec soluerit condemnationem. Et quidam citatus & positus in banno & condemnatus ad certam summam, vult potius stare in banno quam soluere condemnationem pecuniariam: sicut autem vult interim cōdemnationem exequi in summa, de qua in ea & in bonis, hoc non potest sicut. Quia in alternatiuis electio est debitoris, & quia stando in banno satisfacere videtur, ff. de cond. ob cau. l. dedi. in principio. Ita Bal. in Auth. bona damnatorum. C. de bon. proseri. dicens etiā, qd moruo tali bannito in banno non poterit fieri executio contra eius hæredes.

CONCLUSIO XCIII.

Estimatio limitata. Iudex habens iurisdictionem limitatam vsque ad certam quantitatem, puta in causis vsque ad centum, petita re valoris centū tempore petitionis, si pendente lite eius valor creuerit, poterit de causa cognoscere & iudicare. Quia incrementum estimationis non habet excludere iurisdictionem in tali casu, secundum Guil. & Bar. in l. si idem cum eodem. ff. de iurif. omni. iud. per l. ampliore. in §. fin. & ibi Bal. C. de app. idem secundum Doct. in d. c. si idem. Idem in actione crescente propter inficiationem, quia debet attendi principium petitionis. litem veniunt, §. cum prædiximus. ff. de pet. hære. facti. glo. in l. certi conditio. in principio ff. si cer. pe. tenent Ang. in l. qui tabulas. ff. de fur. & Panor. in c. cū inter. ad si. ext. de re iud. Ex quibus potest fieri talis conclusio, qd limitatio iurisdictionis non trahitur ad incrementum, sed ad principium: nisi incrementum etiam ad principium in petitione comprehendatur, vt in actionibus arbitrariis, in quibus ex iudicis officio potest interesse excedere. id quod petitū est secundum Guil. & Ang. in l. si idem.

CONCLUSIO XCV.

Vulnus. Porcatio armorum & insultus confunduntur de iure communi in vulnere illato, ita quod vna poena sufficit per gl. nor. in l. qui de crimine. C. de accusa, quæ communiter approbatur.

CONCLUSIO XCVI.

Cōductio. Conductor rei alienæ non potest accusare intrantem vel damnificantes vel intrantes in re aliena, per tex. in l. si fur. aliis incipit, Iulianus. ff. de vsu fru. & ibi Bar.

CONCLUSIO XCVII.

Prædium alienum. Comedens de fructibus in alieno prædio non poterit accusari per dominum prædij, vel camparium vigore statuti, disponētis contra damnum dantes in alienis prædijs, per casum not. in l. qui occidit. §. si quis alienum ff. ad l. Aquil. & ibi hoc tenet do. Flori.

CONCLUSIO XCVIII.

Litis contestatio. Reus præsens præcisè compelli non potest ad litem contestandam: sed si nollet litem contestari, fiet missio in possessionē bonorum eius, secundum gl. cum Bar. in Auth. qui semel. C. quomodo & quando iu. licet Iac. de Rau. vt refert, & videtur se qui Cy. in l. i. C. de litem contestata. inclinare videatur in contrariam sententiā: ex stilo tamen curiarum spiritualium compellitur censuris.

CONCLUSIO XCIX.

Fidelitudo. Fidelitudo de iudicio sisti, & iudicari soluendo, acceptus in causa principali, non tenetur in causa appellationis, nisi aliud sit actum, per casum singularem secundum Bar. in l. cum ap. ff. iudi. sol. & l. 2. cum gl. ordinaria. C. de procura. & §. si verò aliquis. in si. Instit. de satisda. Quicquid contra senserint Guil. de Cu. & Marfilli in d. l. cum

cum apud. Idem in fideiussore de rato secundum Dyn. ibi per iura præalle. Præmissa limitari possunt secundum Bart. ubi supra, nisi vitus appellasset, & appellationem deseruisset non prosequendos: quia tunc teneretur etiam in causa appellationis: quia agitur tunc ex prima sententia, non ex secunda. l. si. C. de tempo. appel.

fur. quod sequuntur Fell. in d. cum ex officij. in 13. col. & do. Caro in d. cum qui.

CONCLVSIONVM

CENTVRIA II.

CONCLVSIO C.

Procurator.

Ipupillus cum autoritate tutoris constituit procuratorem secundum formam. l. neq. C. de procu. solus tutor illum poterit reuocare, secundum Dy. in l. si quis mancipium. §. si pupillus. ff. de institio. per l. si epistolam. ff. de acquir. hære. facit quod vult Inno. in c. ad hære. extra de testi. de procuratore constituto à monasterio cum consensu abbatu, vrabbas solus illum possit reuocare. Ita etiam tenet Bartol. in l. actor. ff. rem rat. ha. quia solus tutor habet exercitium actionum.

CONCLVSIO CVII.

Q Vicunque princeps vel ciuitas non recognoscens superiorem de iure, potest cognoscere & iudicare de sua causa, per l. & hoc Tyberius. ff. de hære. insti. vult. Bart. in l. est receptum. ff. de iurisd. om. iudi. De honestate tamen debet causam alicui delegare, vel in arbitros compromittere, aut se submittere aliquibus subditis secundum Innocentium in c. ex parte in Christo, extra de verb. signifi. vr fecit Imperator Fridericus, qui in causa contra Longobardos se submisit arbitris, & inde facta est pax Constantia.

Cognosce re de sua causa.

CONCLVSIO CVIII.

V Bi ex inobseruantia pacti nudi pars damnificatur, ex pacto nudo agi potest. allegant doc. text. no. in l. & elegat. §. seruus pactionis. ff. de dolo. & in l. si cum mihi faxum. cod. titu. tenent Iaco. de Are. & Cyn. in l. si quis ex consensu. in 3. quæstio. C. de episcop. aud. Per quod poterit limitari, quod voluerunt Bart. & Ang. in l. si conuenit. ff. de iurisd. om. iudi. dicentes, quod si pacto nudo conuentum est de aduendo alium iudicem quam suum, si prorogatem pœniteat, non poterit pars agere ad interesse, vel pœnam vr tunc non procedat tale dictum eorum, quando pars ex tali inobseruantia & pœnitentia laederetur: vr quia iam conduxisset aduocatos, vel aliter prouidisset coram illo iudice.

Pactum nudum.

CONCLVSIO CIX.

V Alet conuentio quod debitor possit conueniri in omni loco alicuius patriæ, ubi fuerit inuentus, & soluere quod promissit secundum Alber. Bar. in l. si conuenit. ff. de iurisd. om. iud. per l. Lu. cius. ff. de posi. & l. hæres absens. in fi. ff. de iudi. sequitur Panor. in c. 1. extra eo.

Conueniri in omni loco.

CONCLVSIO CX.

R vsticus, mulier & miles possunt tacitam iudicis prorogationem factam litigando coram eo reuocare, etiam vsque ad sententiam, secundum Spec. in titul. de compe. iudi. adi. §. 1. verfic. sed nūquid Ang. in l. si. C. de excep. facit no. in l. 1. C. de iur. & fac. igno. Et quilibet alius etiam post litem contest. si superuenerit iusta causa reuocandi, secundum But. & Imolam in c. 1. extra de iudi. faciunt nota. in l. apertissimi. C. co. sequitur. d. Caro in d. l. si conuenit.

Prorogationis reuocatio.

CONCLVSIO CXI.

O Mnis etiam minima suspitio est iusta causa recusationis iudicis non sic in teste. glo. ordinaria in c. R. canonicus. extra de officio delega.

Recusatio iudicis.

CONCLVSIO CXII.

C clericus non potest esse procurator laici coram iudice laico, quando est generaliter constitutus: secus si specialiter ad aliquam causam, not. Inno. singulariter in c. 1. ad fin. extra de oblig. ad ratio. quod communiter sequuntur Canon. in c. per. venerabilem. extra qui fil. sint legiti.

Clericus procurator.

CONCLVSIO CXIII.

E Rror in substantia, exercitio, vel vsu iurisdictionis vitiat processum. l. si per errorem. ff. de iurisd. om. iud. glo. ordinaria in l. 1. ff. de iudic. Innoc. in 4. colum. Hosti. & Ioan. Andr. in c. prudentiam. extra de offic. delega. Et ideo secundum præf. docto. si sint duo iudices delegati qui habent exercitium iurisdictionis simul, non quilibet in solidum, nisi aliter in commissione sit expressum. d. prudentiam. & ff. de re iudi. l. duo ex tribus. & per errorem partes litigant coram altero ex eis, non valet processus: quia erratum est in exercitio iurisdictionis, licet Angelus. in dicta l. si per errorem. tenuerit contrarium. Idem si plures ex forma statuti vel consuetudinis legitime sint deputati consules seu iudices in causis mercatorum vel appellationum, secundum Bald. quem sequitur. d. Ambro. in l. 1. ff. de offic. procon. Poterit tamen secundum eum maior pars eorum vno non vocato pronuntiare. In dubio autem quando litigatur coram iudice incompetente, præsumitur error. l. verius. ff. de proba. secundum Spec. in tit. de compe. iudi. adi. §. 1. verfic. sed nunquid, nisi litiganti esset nota iurisdictionis ex vicinitate vel fama in eo loco, ex quibus præsumitur scientia, vr per glo. in l. si tutor petitus. C. de pericu. tu. Bart. in l. si eui. in §. isdem. ff. de accu. glo. in c. 1. extra de postu. p. rla. c. fin. extra qui ma. accu. pos.

Error.

CONCLVSIO CXIII.

M Aior potest se submittere minori vel æquali in iurisdictione contentiosa: secus in voluntaria, quam per se potest exercere, vr est in comite legitime filios suos, vel in consule emancipare filios suos apud seipsum, vel donationem infinuare, quam ipse facit,

Submissio minoris.

CONCLVSIO CI.

Fiscus. Quidquid acquirit officialis fisci, præsumitur in dubio acquirere de patrimonio & prouentibus fisci: nisi aliunde se doceat acquisiuisse, secundum glo. mirabile in l. facultas. C. de iure fisci. quod videtur sanè intelligendum de eo officiali, qui habet administrationem rerum & prouentuum fiscalium, non de ijs qui tantum iustitiæ præfunt.

CONCLVSIO CII.

Fuga. Fuga officialis facit eum pro confessio haberi, casus reputatur singularis cum Bart. in l. consiliarios. C. de assesso.

CONCLVSIO CIII.

Negatio. Per negationem non fit res dubia, quando ipsa negatio est euidenter calumniosa, secundum Ang. in l. 1. ff. de transac. facit l. 1. in §. si ea. ff. de ven. in pos. mitten.

CONCLVSIO CIIII.

Cōfessio. Confessio facta coram iudice incompetente, licet nõ valeat vt iudicialis, valebit tamẽ vt extrajudicialis ad duos effectus. Primus, quia ex ea poterit poni ad torturam, sicut si extrajudicialiter esset confessus. arg. notatorum in l. capite quinto de adul. in c. quam graue, extra de excep. prela. Secundus, quia poterit cogi perseuerare in tali confessione coram iudice competente, nisi doceat de errore. & de causa variandi secundum Guil. de Cu. d. Cato. & communiter docto. in l. magistratibus. ff. de iurisd. om. iudicium. Inno. in c. per inquisitionem extra de elect. licet d. Card. in c. si clerici. extra de iudi. tenuerit talem confessionem penitus non valere. Quæ secunda opinio posset procedere in confessione clericorum coram iudice laico, per illum text. secundum Imolam ibi. Et etiam in confessione laici tracti inuitè ad iudicium, secus in confessione laici voluntariè litigantis, secundum Panor. ibidem.

CONCLVSIO CV.

Inquisitor fidei. Vdex laicus absque nouo processu tenetur exequi sententiam inquisitoris fauore fidei. c. vt inquisitionis. de hæreti. lib. 6. tenet Angelus in l. magistratibus. ff. de iurisd. om. iudi. Guil. & Bart. ibi contra. per. §. si verò, in auth. de sanctis episco. colla. 9. Sed prima opinio communior videtur, per d. c. vt inquisitionis. In alijs autem criminibus, in quibus pœna pecuniaria infligitur, vel alia leuis, idem est vt alius iudex exequatur sine nouo processu, per text. cum glo. in c. postulasti extra de for. compet. & per nota. per Ioan. Andr. in c. 1. de mu. peti. in nouella. & in c. 1. de offic. ordinar. Quod intelligendum puto, quando sententia esset iusta, aliàs non tenetur exequi, secundum Inno. in c. cum in iure. extra de offic. deleg. Si autem infligitur pœna corporalis, vel alia magna, tunc poterit formari nouus processus, & hoc casu posset procedere opinio Guil. & Barto. quod sequitur d. Caro in d. l. magistratibus.

CONCLVSIO CVI.

Error. Si ordinarius procedat vt delegatus, vel contra per errorem, & partes pariter errent, credendo eum delegatum, cum sit ordinarius, vel contra processus est nullus, secundum Ang. in l. si per errorem. ff. de iurisd. om. iud. quod videtur sequi Bald. in l. falsus. C. de fur. in l. eum qui. ff. de. Mouetur Ang. per l. si seruum. §. si quis iudex. ff. de arbi. Si autem ipse iudex tantum erraret, quia procedit vt delegatus, cum sit ordinarius, tunc valet processus: & hoc casu loquitur Inno. in c. cum ex officij, extra de præscrip. & Bal. in l. 1. C. de

facti, secundum gloss. quæ reputatur singularis, quam sequuntur Guil. Ang. Alberi. Bald. & communiter Doct. in l. est receptum. ff. de iurisd. om. iud. licet Ray. & Dy. ibi tenuerint contrarium. per l. etiam. in §. fin. de manu. vin. & quasi facilius fiat prorogatio in iurisdictione voluntaria, quam in contentiosa, arg. l. 1. & 2. ff. de offic. proconsulis & le. Et tenendo primam opinionem potest esse ratio differentie: quia in contentiosa submissio minoris vel æqualis est necessaria de honestate, puta quando litigatur cum subdito, secus in voluntaria.

CONCLUSIO CXV.

Reconuen- tio. IN iurisdictione prorogata habet locum reconuenticio secundum gloss. finalem & notabilem in suo. 2. intellectu in d. l. est receptum. ibi Angel. & dominus Caro. faciunt not. in l. cum Papinianus, & in auth. & consequenter, C. de sent. & interloc. om. iudi. per cano. in c. 1. ext. de mura. petis.

CONCLUSIO CXVI.

Delictum. SI vnus ex dominis vel consortibus castri vel villæ delinquat, ibi salius condominus vel consors potest eum punire quasi delinquit ibi, se tacite submisserit, secundum Guil. & Ang. in l. est. ff. de iurisd. om. iud. Sals. & do. Ambr. ibi per c. in archiepiscopatu, extra de rapro. c. fin. extra de foro comp. & est communis opinio secundum eos. Quicquid ipse Guil. visus sit tenere contrarium in l. ff. de re. diuili. vt refert & sequitur Do. Caro in d. l. est. dicens tunc ad eundem esse superiorem.

CONCLUSIO CXVII.

Mulieres. CONsuetudinem mulieres inducere non possunt, sicut nec leg. condere, etiam Augusta, secundum glo. in l. si Augusta. ff. de le. ga. 2. nor. Bar. in l. lex est comune. ff. de lega. Fallit in mulieribus illu- sribus habentibus feuda seu dominia transitoria ad foeminas. c. 1. de success. feud. & ibi Bald. & dominus Caro in dicta l. lex. possunt tamen mulieres statuere, & inducere consuetudinem in materia ad mulieres pertinente, vt in obstetricibus, & similibus secundum Docto. in l. de quibus. ff. de leg. do. Caro vbi supra. facit l. 1. §. 1. ff. de va. & extraor. cog.

CONCLUSIO CXVIII.

Testes exami- nati. TESTES examinati, sed non publicati in causa principali, faciunt fidem in causa appellationis inter easdem personas, secundum Paulum de Castro. in l. 2. C. de eden. Bald. vt ipse refert in l. prola- ram. C. de senten. & in titul. de pace Constan. in vers. de causa. Imol. in d. l. 2. & Panor. in c. causam quæ, el primo, extra de testi.

CONCLUSIO CXIX.

Libellus. LIBellus in quo petitur plures reos debendi in solidum condem- nari procedit, licet libellans non dixerit, quod vnica solutione vult esse contentus. Salsce. in authen. hoc ita. C. de duobus reis, per gloss. nor. & singularem in l. 1. C. de fidei iussu. tuto. in verbo agi. se- cus si etiam petat cogi. quo casu procedat dictum Bart. in l. 4. §. 1. ff. de duo. reis.

CONCLUSIO CXX.

Iurisdic- tio CONsuetudo iurisdictionem priuato tribuere potest, cum con- tingat, extra de foro comp. & ibi glo. & gloss. in l. 1. C. de emanc. libe. in l. 1. & quia. ff. de iurisd. om. iud. in c. cum dilectus, extra de li. de instru. Bald. & Ang. in limo magnæ. ff. de legi.

CONCLUSIO CXXI.

Clausula motu pro- prio. CLAusula motu proprio suos operatur effectus, licet in rescri- pto fiat mentio de supplicatione partis secundum Bald. in c. nisi, extra de offic. lega. do. Constan. in tract. de legis potentia, in 3. parte principali. in ro. colum. & est de mente Gemin. c. si motu proprio. de præben. in 6. Quia motus proprius potest supplicationem præ- uenire, & princeps moueri reiectis supplicatis, secundum eum.

CONCLUSIO CXXII.

Bellum. BELLum non debet inchoari, nisi præcedat diffidatio partis, se- cundum Bald. in l. si manus illori. C. de obsequi. patro. præstan. per illum text. iuncta gloss. eundem Bald. in l. ex hoc iure. ff. de ius- tit. & iure. Ioan. Andr. in c. pro humani. de homi. lib. 6. Host. in sum. in tit. de treuga & pace. in vers. quid sit bellum. Et habens superio- rem non potest sine eius licentia, nisi requisitus iustitiam ministra- re denegerit, bellum indichere, 2. q. 1. c. dominus noster, cum seq. facit l. si altus. in §. bellisime. ff. quod vi aut. clam. Iustam autem causam belli inducit passagium denegatum. 2. q. 2. c. vlti. Et quando iusti- tia denegatur de excessibus & damnis datis, dicto c. dominus. Be- la vero prius nouit imperium Romanum, quam leges. ff. de capti. l. postliminium. in §. filius, & ibi glo. Capta in bello iusto sunt capien- tis. In naturaliter §. fin. ff. de acqui. re. do. in l. de re. diuili. §. item ea.

2. q. 5. dicit aliquis. & ibi glo. Sunt tamen talia capta præsentan- da duci exercitus, vt ea inter milites distribuat, secundum glo. in d. c. dicit. Et diffidatus non tenetur dare responsum, sed statim potest ad bellum prorumpere contra diffidantem secundum Albe. vt refert & sequitur domi. Caro in d. l. lex hoc iure. per l. quos hostes. ff. de ver- bor. sign. & l. hostes. ff. de capti.

CONCLUSIO CXXIII.

Decretum iudicis vel superioris, aut affirmum consensus debet interponi in actu, seu contractu, quando fit, aliis si ex interval- lo non valet: est de mente Bartol. in l. magis puro. §. idem. per illum text. ff. de reb. co. facti. text. in l. si eum docem. §. eo autem. ff. sol. matr. & glo. in l. cum non solum. in §. necessitate. C. de bono. quæ libe. & se- cundum Inno. in c. dudum de rebus ecclie. non alte. Bal. in l. 1. in fin. C. qui admitti.

Decretum & conten- sus.

CONCLUSIO CXXIII.

Pvpillo non habenti tutorem potest ad licem curator decerni. l. curator, & ibi glo. ff. de tuto. & cur. da. ab his, sumpto argum. a contrario sensu.

Curator ad lites.

CONCLUSIO CXXV.

Priuilegium a principe concessum habita pecunia transit in vim contractus, vt non possit reuocari secundum Bald. in l. qui fe- patris. C. vnde vi. Bart. in l. quod semel. ff. de decre. ab ordi. faci. Pa- nor. in c. noue. 9. col. extra de iudi. quod a fortiori procederet in alijs concessionibus, quæ non saperent priuilegium.

CONCLUSIO CXXVI.

Ratihabitio etiam in delictis mandato comparatur. l. 3. §. si pro cura. & ibi Ang. ff. quod quisq. iuris l. 1. §. si eum. ff. de vi. & vi. ar. c. pe. de sent. ex com. in 6. Et ratihabitio debet fieri intra tempus actus gerenti, aliis non validatur actum l. penul. & ibi Bart. ff. rem ra. ha. Operatur etiam ratihabitio quandoque mandatum ad sequen- tem actum. l. si quis mihi bona. §. se i quid si mandauerit. vers. aut quid si peritam. ff. de acqui. hære. & ibi Bart.

Ratihabi- tio.

CONCLUSIO CXXVII.

Compromisso facto in amicis ex forma statuti inter affines, vel in aliquo casu disponentis compromitti debere, si electi non concordauerint, iterum & pluries compromittendum est, quia non videtur satisfactum menti statuentium, donec sequutum sit concor- diam. secundum Bald. in l. fidei commissa. §. si quis alicui. 10. ff. de le- ga. 3. in l. prætor. §. hæc vox. ff. de eden. Roma. in l. prætor. §. hæc au- tem. ff. de ope. no. nuncia.

Compromissum.

CONCLUSIO CXXVIII.

Petenti ius dici intra debita tempora non potest imputari de la- plu instantie. secundum Imol. & Bartol. in l. Titia. in §. vsuras. ff. de lega. 2. Bart. in l. mora. ff. de vsuris. Licet Bald. in dicto §. vsuras, & in auth. item si appellatione. C. de temp. app. teneat debere plu- rices peti ad modum apostolorum, quando est appellatum. opi. Bal. ad maiorem cautelam procedere potest.

Instantia lapsus.

CONCLUSIO CXXIX.

Lispendere dicitur per solam citationem, vt post attentata re- ducantur ad pristinum statum: cle. 2. vt lite pend. & secundum Hosti. & Panor. in c. fin. extra eod.

Lis pend. la.

CONCLUSIO CXXX.

Qvando causa est commissa cognoscenda & decidenda sine strepitu & figura iudicij, vel vbi ita cauetur iure vel statuto, potest iudex venire ad pignorum captionem absque aliqua senten- tia: notat singulariter secundum Docto. Bart. in extrauag. ad reprimendam, in verbo figura.

Pignori capto.

CONCLUSIO CXXXI.

Iudex delegatus non potest sibi reservare taxationem expensa- rum, nec suam sententiam interpretari, secundum Bart. & com- muniter Doct. in lab. executor. ff. de appel. per text. ibi, & gloss. in verbo præses. Nisi secundum eos esset talis delegatus, qui posset suam exequi sententiam. Iuxta no. per gloss. in l. a diuo Pio. in prin. & §. 1. & ibi Bart. ff. de re. iud.

Expensari taxatio.

CONCLUSIO CXXXII.

Successor in officio potest interpretari sententiam sui prædeces- soris ex contenturis, & alijs quæ potest percipere ex actis tatis coram prædecesore, secundum Bart. Ang. Imol. & communiter Doct. in lab. executor. ff. de appel. secus si veller interpretari suo sensu me- ro, secundum Imo. ibi ita saluantem contrariam opi. Bald. in l. 2. C. de senten. ex breui. reci.

Sententia interpreta- tio.

CONCL

CONCLVSIO CXXXIII.

Gravame. In appellatione d. definitiva etiam cognoscitur, & diffinitur de gravamine illato per interlocutoriam, a qua non est appellatum: no. Inno. in c. quo. ad consulationem. extr. de re iudi. & Salic. in l. generaliter. in 2. col. C. de re. cre.

CONCLVSIO CXXXIII.

Appellare. Etiam quando sententia transit in rem iudicatam, potest tertius pro suo interesse intra. 10. dies a tempore sententiae appellare, secundum Barto. Ang. communiter Doct. in l. ab executore. in §. alio. ff. de appel. per illum tex. But. Panor. ac Felin. in c. cum super. extra de re iudic. Bart. in l. a sententia. in princ. & in §. haeres. ff. si de appellat.

CONCLVSIO CXXXV.

Renunciatio appellacionis. Procurator non potest expressè renunciare appellacioni a se interpositae, licet sit dominus litis, sed tacite sic, non proficundo appellacionem: secundum Angel. & Imo. in l. ab executore. in §. si procurator. ff. de appel. & ibi do. Nicellus. Idem Angel. in l. bonorum. ff. rem ra. hab. quicquid contradixerit Ray. secundum Angel. vbi supra.

CONCLVSIO CXXXVI.

Executio iudicati. Executio iudicati contra principalem fieri potest in fideiussorem de iudicatum soluendo, absq. nouo processu, secundum glo. in verbo soluere in l. vlt. C. de vsur. rei iudi. bene facit text. in l. i. ff. iudi. sol. & in dicta l. vlt. dum vitur verbo statim, & vtrouique tenet Bart. Jac. de Are. in l. si quis pro eo. §. nummos. ff. de fideiuf. Guil. de Cu. in l. 2. in fi. & se. q. ff. qui sanis. cog. Secus in fideiussore contractus & extra iudicium, secundum Bart. vbi supra, & Spe. in tit. de execu. senten. §. sequitur. verific. sed n. quid sententia. Ioan. And. in c. 1. de sniur. in 6. & Guil. vbi supra. primum dictum limitatur, quando fit pulatio iudicatum solui est in iudicio interposita, aliàs secus, secundum Bart. in d. l. argumento. l. 2. C. de execu. rei iud. & l. minor. 2. §. an. cui fidei commissum. ff. de mino. quasi tunc non sit liquidum iudici. Fideiussor verò qui iudicatum soluit, prout promiserat in iudicio, habebit executionem paratam & sine libello contra principalem, secundum Bart. in locis praeleg.

CONCLVSIO CXXXVII.

Prodigus. Cognati & affines prodigi, cui poterat interdici bonis, possunt aduersus eius contractum restitutionem petere, etiam eo contradicente. l. patri. §. i. ff. de mino.

CONCLVSIO CXXXVIII.

Feudum. Vassallus cessans in solutione eius quod debet domino singulis annis pro ipso feudo, per biennium in ecclesia, triennium in laico, non cadit a feudo, si res quae solui debet, sit modica, secundum Spec. in tit. de loca. §. nunc aliqua. verfi. 85. quia hoc non reperitur iure caucum. Gemi. in cad. apostolicae. de re iudi. in 6. Do. Cato in l. de quibus. ff. de legi. Secus si sit magni valoris: quia tunc non est propriè feudum, sed contractus innominatus, vt not. Bald. in l. liberti libertate. C. de ope. liber. in 11. col. quo casu procedat opi. Inno. in d. cad. apostolicae. tenentis, q. cadat. & Ioan. Andr. ibi in glo. in verbo reprehendi. ac Bald. in c. qua. in ecclesiarum. extr. de consi.

CONCLVSIO CXXXIX.

Iuramentum iudiciale. Quod iuramentum iudiciale possit retractari per instrumenta nouiter reperta sicut necessaria, fuit opinio noua do. Christophori de Castillio. & do. Fran. de Cur. in l. admonendi. in 32. char. ta. l. i. c. p. ff. de iure iur. pro qua est gloss. Ioan. Andr. Imo. & Gemi. in c. 2. de temp. or. in 6. quamuis Doct. antiqui vt plurimum tenue rint contrarium.

CONCLVSIO CXL.

Satisfactio. Vbi quis non potest per viam iuris rem suam vel sibi debitam consequi, tunc sibi licet quomodolibet satisfacere, dummodo sine scandalo, secundum Innoc. in c. cum olim. in 2. col. extr. de restit. spoli. in cap. quia plerique. extra de immu. eccl. Bald. in l. i. C. de testamen.

CONCLVSIO CXLI.

Primogenitus. In regnis & principatibus omni iure procedit, & laudabilis est contuetudo seu constitutio Gallicana, quod primogenitus succedat in totum, & caeteri illi subsint: probatur hoc l. diuina Genesis 25. ca. iure gentium apud Xenophontem in vita Cyri regis Persarum, qui intelligens regnum esse indiuiduum, iussit vt primogenitus rex esset, & secundo genitus ei subesser, cui certa particularia assignauit. Idem sentit Philosophus. 4. Metaphysicae, qui dixit omnem pluralitatem principatum esse malam, & subiicit, Prim-

ceps ergo vnus. Lege euangelica Deus vnus est. Vna fides, & erit vnus vnus, & vnus pastor vt in euangelio Ioann. 5. cap. auctoritate canonum, quibus monstrum videtur, vt vna prouincia habeat duos archiepiscopos: & vna dioecesis duos episcopos. Ideo iubetur quod quaeque dioecesis habeat vnum solum cap. & ecclesia Romana vnum pastorem. c. quoniam in plerisque, extra de offic. ord. facit. imperialem in §. praeterea ducatus de prohib. alien. feud. per Frieder. c. quam periculosum. 7. quæst. 1. & sequen. & c. licet, & ibi gloss. Ioan. Andr. in fin. & communiter cano. extra de voto. Dummodo primogenitus alijs fratribus provideat honestè secundum qualitatem personarum & patrimonij de victu.

CONCLVSIO CXLII.

Peritus in arte. Quando peritus in arte deponit de pertinentibus ad ipsam artem, debet cum iuramento deponere, per l. nemini. in §. iurisperitos. C. de aduo. di. iudi. & gloss. in l. comparationes. in verbo deponentibus. C. de si. instru. reprobat gloss. in l. prima in princip. de ven. in spi.

CONCLVSIO CXLIII.

Resistere iudici. Officiali facienti de facto spretis habentis iuris & æquitatis, licet de facto impune resistere, per casum cum Bartol. in l. prohibi. tum. C. de iure si. in l. deuotum. C. de meta. Quod tempera secundum Cyn. in l. ab executione. C. quorum appellat. & Panormit. in cap. si quando. extra de offic. delegat. quando opprimit extra iudicium vel in iudicio, sed grauamen non est per appellationem reparabile

CONCLVSIO CXLIIII.

Tumultus populi. Si imminet tumultus populi, possunt culpabiles puniri etiam vltimo supplicio, si mereantur talem poenam absque vilo ordinato processu, secundum Baldum singulariter in capitul. canonum, in 2. colum. extra de constitut. domin. Cato in l. i. ff. de offic. eius.

CONCLVSIO CXLV.

Petitio dubia. Vbi dubitatur an petitio sit apta vel inepta, in dubio debet admitti, secundum Bald. in l. fin. in 4. col. C. de edict. diui. Adria. tol. Inno. & cano. in c. examinata. extr. de iudi.

CONCLVSIO CXLVI.

Miserabiles personae oppressae siue a iudice temporali siue a priuato potentiore, possunt statim per viam denunciationis recurrere ad iudicem ecclesiasticum, non addito superiore opprimentis, secundum Innoc. & Panor. in c. significantibus. extr. de offic. deleg. Ioan. Andr. eundem Panor. communiter cano. in c. nouit. in 24. colum. extr. de iudi. Bart. in extra uag. ad reprimendam, in verbo per denunciationem. Spec. in tit. de denunciat. in verbi. priuata verbo. ibi idem dici potest de omnibus pauperibus oppressis, videtur casus in c. si quis de potentioribus. 2. 4. q. 3. dummodo secundum Inno. vbi supra non agatur de castris aut magnis haereditatibus. Et idem in alijs personis quando in foro temporali non est proditum remedium, & tamen conscientia est laesa, vel quando de rigore iuris non datur actio secundum Innoc. & docto. in dicto cap. nouit.

CONCLVSIO CXLVII.

Præscriptio. Exclusus præscriptione longi aut longissimi temporis a suarum rerum vendicatione, non habet remedium denunciationis ecclesiasticae: quia qui rem præscripsit, potest retinere cum bona conscientia, licet post finitam præscriptionem sciuerit de illegitimo titul. secundum Innoc. in c. cura. extra de iure patronat. in sua glo. penul. in c. quia plerique. extr. de immu. ecclesia. & ibi Panor. quod etiam sentire videtur gloss. in c. vigilanti. & si. extr. de præscri. secus in actionibus personalibus, in quibus procedere potest opinio Bart. in constitutione ad reprimendam, in verbo, per denunciationem, qui tenet in dicto casu esse locum denunciationi. & Bald. in cap. si quis per 30. ff. de feud. sue. contro. ibi, sed quare nunquid statutum.

CONCLVSIO CXLVIII.

Actio personalis. Actiones personales de iure cano. & in conscientia non præscribuntur spatio 30. vel 40. annorum, cum mala fide debitoris de soluendo interpellati ab homine vel a die, quando erant eisdem fori debitor & creditor, & maxime si iuramentum interuenit, secundum glo. Bald. & Imol. in c. si. extr. de prescri. Ioan. Andr. in c. 2. eod. tit. in 6. Card. in c. vigilanti. extr. eod. Panor. in c. cura. circa fi. extr. de iure patro. Bald. in c. si quis per triginta. ff. de feud. sue. contro. in authent. ad hæc. C. de vsuris. Imo. & do. Costan. in l. quibus. §. dominus. ff. de condit. & demon. Ang. & Roma. in l. sequitur. in §. si viam. ff. de vsuca. & videtur casus in dicto c. si. ibi nulla valeat alioquin bona fide

fide præscriptio, qui text. fundatse ratione peccati in retinendo alienum: quæ ratio etiam militat in eo qui tenetur actione personalis. Etiam lex vult neminem locupletari cum aliena iactura. I. nam hoc natura ff. de condi. inde. & dominus prohibuit rem alienam concupisci, multo fortius retineri. Nec potuit lex inducere præscriptionem statuere contra legem dei, per nota. per gloss. in cap. literas. extra de resti. spol. quæ opinio cum tendat ad favorem animæ tutior dici potest, per tradita in cap. veniens. extr. de sponsa. per gloss. in cap. i. de scruti. & talis præscriptio appellatur iniquum præsidium, ut dicit rest. in auth. vt ecclesi. Roma. cen. an. gau. præscrip. colla. 2. licet contrariam opt. tenuerit Hostien. in summa de præscrip. §. quæ res. & Bart. in dicto. §. si vjam, & idem sentit Innoc. in dicto cap. cura, in gloss. legitima.

CONCLUSIO CXLIX.

Denunciatio ecclesiastica

Contra tutum exceptione rei iudicatæ potest habere locum remedium denunciationis ecclesiasticæ, cum forte per cavillationes & practicas obtinuerit, vel scit aliter sententiam fore iniquam. In quibus casibus in foro conscientie tenetur satisfacere, secundum Innoc. & Panor. in cap. quia plerique, extr. de immu. eccles. Bu. & Panor. in cap. nouit. in 2. colum. & sequen. ext. de iudi. nam non potest iudex conscientiam victoris iustificare. l. iul. iuncta gloss. ff. de condi. indebi. & Bald. in l. i. ff. eodem titul. dicit, quod aduersus tales sententias, quæ transferunt in rem iudicatam, si prouidetur ex capite æquitatis, ne fiant illicitæ extorsiones, per l. illicitas. ff. de offic. præsid. Vbi enim agitur de peccato, sententia nunquam transit in rem iudicatam. cap. iator. & ibi Hostien. & Panorm. ext. de re iudi. gloss. magna, ad fin. in cap. inter monasterium. eod. titul. Bart. autem rationes, & iura (qui contrariam tenuit opinionem in constitutione ad reprimendam, in verbo per denunciationem) possent procedere in ordinario & directo iudicio, non in iudicio denunciationis, & vbi agitur de peccato, quod etiam in iudicando tenuit do. Constan. in tracta. de cau. iudi. in prima parte. quæst. 13.

CONCLUSIO CL.

Remedium denunciationis

Remedium denunciationis non habet locum contra filiumfam. mil. tutum exceptione Macedo. secundum Innoc. in cap. quia plerique, extra de immu. eccles. Bart. in constitutione ad reprimendam. in verbo per denunciationem. quia talis exceptio descendit ex delicto seu dolo creditoris, sicut in quacunq. alia exceptione concessa in odium creditoris. l. qui exceptionem. ff. de condi. inde. Idem in exceptione Velleiani. Primum dictum temperant Innoc. Burr. & Panor. in dicto cap. vt non procedat, quando creditor non fuit in culpa, mutando: puta, quia ex charitate, vel ignorans esse filiumfam. & aliter, vt ibi per eum.

CONCLUSIO CLI.

Summa minor.

In dictis testium in maiori summa minor non inest, secundum Archid. 3. q. 9. cap. nihilominus. vt refert, & videtur sequi Bald. in l. i. in 6. colum. C. de testam. Imol. & docto. commun. iuter in l. i. §. si stipulanti. ff. de verb. oblig. nisi sit summa temporis secundum ipsum Imol. in l. inter. pares. ff. de re iudi. do. Alex. in d. §. si stipu. Ge. mi. in c. i. de arbi. in 6. Et nisi constaret testes de eadem numeratione deponere. secundum Alex. vbi supra.

CONCLUSIO CLII.

Inuentarium.

Crator ad litem datus non tenetur inuentarium conficere, secundum gloss. communiter approbaram in l. de creationibus. C. de epi. audi. & secundum do. de Rota in not. decisio. 48. Rubrica de cura. quod limitat Angel. in sua repetitione. l. si vacantia. C. de bonis vacan. lib. 10. in verbo monumentorum, in 3. charta. procedere lite durante. Nam lite per sententiam finita in fauorem domini tenetur inuentarium facere de ipsa re per sententiam obtenta, vt ipsi domino statum rerum notitia intimeretur per dictam l. si vacantia. Et dicit esse nota. quia opinio noua.

CONCLUSIO CLIII.

Clericus contumax.

Clericum citatum coram non se comparentem non potest iudex secularis in expen. tanquam contumacem condemnare, secundum Spe. in tit. de cita. §. i. vers. sed pone quod iudex. Alb. Bald. & communiter doct. in l. 2. ff. si quis in ius voca. non ferit per car. si de rici. ext. de iudi. & c. si diligenti. ext. de for. comp. & ibi Ioan. Andri. & Panor. licet contrarium sentiat gloss. in cap. conuenior. 23. quæst. §. in l. nullum. C. de testi.

CONCLUSIO CLIIII.

Contumacia.

Contumacia propriè non est delictum, sed interpretatiuè, cum fit in omitendo, secundum Bald. & Imol. in l. si mora. ff. sol. mar. tri. Eundem Bald. in l. i. in §. si quis ius di. non obrem. Bart. in l. omnes. ff. de re mili. Et ita debet intelligi dicta l. omne. & glo. in l. si

creditor. §. i. de app. dum sentiunt. quod sit delictum. Et ideo statuta loquentia de delictis, cum propriè debeant intelligi, non comprehendunt contumaciam.

CONCLUSIO CLV.

Delegatus papæ vel principis ad vnam vel certas causas potest confirmare mul. tare. c. de causis, ext. de offic. delega. & ibi Bur. & Panor. c. pastoralis. circa fin. ibi punitur, iuncta glo. ordinaria ibidem extr. eod. Innoc. & Host. in c. i. eod. titul. Secus in delegato inferioris, secundum glo. in l. fin. C. de modo multa. Bart. in l. i. ff. si quis ius dic. non ob. Nisi in casu l. 2. C. de sport. & ibi ipse delegatus inferioris non posset aliter suam iurisdictionem defendere, secundum Panor. in dicto cap. & Angel. in dicta l. i. Licet Innoc. & Panor. vbi supra voluerint etiam delegatum inferioris posse multare, sed non tantam multam imponere, sicut delegatus à Papa. Delegatus autem ad vniuersitatem causarum bene potest multare extra dictos duos casus. licet sit ab inferiore, secundum glo. communiter approbaram in dicta l. 2. cum sit ad instar ordinarij, iuxta glo. in l. fin. C. de iudi. in c. cum causam. in verbo delegatus. in fin. ext. de appel. in l. Pomponius. in §. si vni. ff. de re iudi.

CONCLUSIO CLVI.

Ex contumacia syndicorum citatorum non potest vniuersitas vel collegium aut communitas multari, secundum gloss. cum Bart. in l. non potest. ff. de reg. iur. nisi data opera recuset dare seu congregare concilium, in quo posset citari secundum Bart. ibi.

CONCLUSIO CLVII.

Iudex in civilibus potest pro contumacia capi facere personaliter contumacem. Bart. in l. i. in princ. ff. si quis ius di. non obrem. per l. sacrilegij. l. 2. ff. ad l. iul. pecul. Angel. in l. plerique. ff. de in ius vocan. facit. l. nullum. cum glo. C. de testi.

CONCLUSIO CLVIII.

Si procurator citatus vel assignatus per contumaciam venire neglexerit, adhuc poterit dominus appellare, maxime si procurator non sit soluendo, secundum Bartol. in l. i. §. si procurator. ff. si quis ius dic. non obrem. in l. i. in fin. ff. quando ap. sit. Salic. in l. 3. C. quo modo & quado iu. circa si. Inn. Bu. & Panor. in c. i. extra vt iste non contest. in 5. col. Nisi dominus sciens citationem procuratoris comparere neglexerit, quo casu procedat opinio contraria Ang. in d. §. si procurator. secundum cano. vbi supra.

CONCLUSIO CLIX.

Prorogatio iurisdictionis non inducitur per cõparationem referam iudice incompetente per inquisitionem procedente. Ita notabiliter Bald. in l. i. C. ad l. Corne. de fca.

CONCLUSIO CLX.

Per litigium ineptum coram iudice competente, vel aptum coram incompetente, non perpetuantur iura litigantis: nor. Ang. & docto. in l. si cuius in verbi. planè. ff. de ap. reci. per ea quæ habentur in l. accusaturus. ff. ad l. iul. de adult. in authen. offerantur. C. de li. contest. in l. interrogatam. C. de lib. causa. Super quo tamen distingue, vt per Bart. in d. l. accusaturus.

CONCLUSIO CLXI.

Regulariter reus qui potest conueniri coram pluribus iudicibus non eligit coram quo conueniatur, sed actor, secundum Iacob. Bur. & Bald. in l. cum clericis. C. de epi. & cler. Guido. de Sufa. & communiter doct. in l. 5. & generaliter. ff. de eo quod cer. lo. per illum text. & in l. decernimus. C. de epi. aud. in authen. habita. C. ne si pro pa. per locum à speciali.

CONCLUSIO CLXII.

licet in dubio litigans coram non suo iudice præsumatur errare, secundum Spec. in titul. de compe. iud. ad. §. i. vers. sed nunquid: hoc potest limitari, nisi ipsi litiganti esset nota iurisdictione ipsius iudicis, per glo. in l. si tutor petitus. C. de peri. tu. & in l. de tutel. C. de in integ. resti. mi.

CONCLUSIO CLXIII.

Quod dicitur positiones & articulos in dubio fore admittendos, cum clausula saluo iure impertinentium, &c. vt per Bartol. in l. si duo patroni. §. idem Iul. ff. de iure iurand. & canonic. in ca. cum contingat, ext. de offic. deleg. Procedit quando exceptio, quæ opponitur, vt non admittantur, est dubia, & exigit altiore indaginem, secus si est clara & præjudicialis ad processum, quia super ea ante omnia est pronuntiandum, secundum Hostien. & Panorm. in d. c. cum contingat, Spec. in titul. de posi. §. 7. vers. & non aliàs poterit appellari.

CONCLV

CONCLUSIO CLXIII.

Fiscus. ET si ex partium stipulatione facta in compromisso de poena fisco applicanda non acquiratur fisco ius ad poenam, altera partium contraveniente. Larbiter in tra. cum gl. ff. de arbit. tamen secus est notario de consensu partium ita stipulante, secundum Bar. & Doct. in l. 1. in prin. ff. de iure ff.

CONCLUSIO CLXV.

Laudum. Sententia arbitri lata per pecuniam tenet ipso iure. Ita demum, cum gl. 1. circa ff. de arbit. gl. ff. in c. cum ab omni. ext. de vita, & hone. de. Secus in sententia iudicis. l. venales. cum gl. in verbo infirmas. C. quando prouo. non est ne.

CONCLUSIO CLXVI.

Statutum loci. Sententia lata contra statutum particulare loci est nulla, secundum Bal. in l. 2. C. quando prouoc. non est. ne. Bar. in l. cum prolatis. ff. de re iud. dummodo sit inclusum in volumine statutorum: alias secus. idem Guido de Sufa. in suis quaestionibus statutorum in 3. col. & Fel. in c. 1. ext. de re iud.

CONCLUSIO CLXVII.

Fuga. Si ille qui dicitur commisisse crimen, aufugerit, timens ne caperetur aut poneretur ad torturam, & ob id illum iudex habuerit pro confesso, & condemnauerit, & ex post captus neget se tale crimen commisisse, & de hoc offerat probationes, audiri debet, secundum Guido de Sufa. Jac. de Arer. Albe. & do. Nicellum. in l. 2. ff. de requi. reis. Quia cum in criminibus regulariter probationes exigantur luce clariore. l. ciant. C. de probat. sola fuga non videtur sufficiens ad condemnationem, ad quod est doctrina magistralis Bal. in l. 1. de iure iur. in n. chara. vbi mirabilia dicit in hoc passu. Vbi vero esset casus, in quo praesumptio doli de iure sufficeret ad condemnationem, tunc cum fuga faciat dolum praesumi. l. consilarios. C. de assesso. & in Auth. de exhi. reis. §. si vero. coll. 7. etiam quidam iurent cum gl. in verbo factum, sufficeret & fuga ad condemnationem secundum praefatos Doct. Sed per statuta in plerisque locis aliter disponitur.

CONCLUSIO CLXVIII.

Reductio ad arbitrium. Reductio ad arbitrium boni viri non excluditur, licet sit ipsi redutioni renunciatum cum iuramento quando dolose est arbitrarium, vel est laesio enormis, secundum Bar. in l. si societatem. in §. arbitrarium. ff. pro socio. Hosti. Bu. & Imo. in c. quinta. allis. extra. de iure iur. Dy. in regula sciendi. de reg. iur. in 6. Io. And. in add. ad Spe. titu. de arbit. §. superest. vers. Item quid si compromissum. & Albe. in d. §. arbitrarium. Quia iuramentum habet illam tacitam conditionem, si aequè arbitrabitur. ff. de ope. lib. si libertus. & d. c. quinta. allis.

CONCLUSIO CLXIX.

Citatio. Citatio facta die feriatam in honorem Dei ad diem non feriatam non valet. l. si. C. de fer. quae resistit nuncio, ibi sileat horrida vox praecoris, & est prohibita, ideo quod contra fit est nullum. l. non dubium. C. de legi. hanc tenuerunt Fran. Accur. lac. Bu. Old. Richar. de Sal. & Bar. in l. 1. in §. nunciatio. ff. de oper. no. nunc. Ange. Bal. & Sal. in d. l. si. Io. An. Io. Cal. & Panor. in c. si. ext. de fer. Quicquid contra senserint Cy. & Dy. ac domini de Rot. de c. 370. in nouis. quorum opi. secundum praefatos Doct. posset procedere in die feriatam ob necessitates hominum, vel aliter quam in honorem Dei. Cessauit enim Deus ea die ab omni opere quod pararat.

CONCLUSIO CLXX.

Exceptio. Exceptio per quam persona actoris vel rei excluditur a processu, semper impedit processum: quia subtrahit vna ex personis quae formant processum: processus remanet informis & sine substantialibus. Bal. in repetitione. l. 2. ff. de iure iur. in 32. col. Et sic exceptio inducta a lege, vel statuto, ut in aliquo casu, quis non audiat, vel ei ius non reddatur, vel si extra protectionem communis, impedit processum, per ea quae vult Innoc. in c. cum super. extra. de concessio. praeb. lac. But. & Doct. in l. nam & postea. ff. de iure iur. & Bal. vbi supra.

CONCLUSIO CLXXI.

Iuramentum. Quando actor & reus probarunt tantum semiplene. Si iudex deferat iuramentum alteri eorum suppletium, tunc succumbens non condemnatur in expensis. Ita notabiliter Bal. in Authent. sic generaliter. in 7. col. C. de epif. & clericis.

CONCLUSIO CLXXII.

Clausula. Clausula, Ex certa scientia, in rescripto papae vel principis, habet vim clausulae, non obstante aliquo iure in contrarium faciente, secundum Bal. in l. si. C. sen. rescrip. non pos. cano. in c. cum inter. ext. de excep. do. Fel. in c. nonnulli. ext. de rescrip. vbi plenè loquitur, facit. l. idem Vlpianus. ff. de execu. turo. & ibi per legistas & sequitur do. Nicellus, in l. quæstum. ff. a qui. ap. non li.

CONCLUSIO CLXXIII.

Exceptio. Si statum dicat contra instrumentum posse tatum opponi exceptionem solutionis vel falsitatis, aut aliam in eodem expressam, & non aliam, poterit tamen opponi exceptio concernens inhabilitatem producentis instrumentum: puta quod est minor viginti quinque annis, vel non est procurator: quia talis exceptio respicit personam non instrumentum secundum Bar. in l. 1. §. denique. ff. quod vi, aut clam. Sal. in l. ita pudor. C. de adulter. Bal. in add. ad Spe. in titu. de procur. in ver. aliud est opponere. Item exceptio nullitatis instrumenti secundum Bar. vbi supra, Bal. in l. 1. C. de condi. indeb. Panor. in c. ex parte. el. 2. ext. de offi. dele. Item exceptio proniciens ex alio statuto eiusdem voluminis, secundum Bar. & Sal. vbi supra. Cy. in d. l. ita pudor. Panorm. in d. c. ex parte. & in c. item cum quis. ext. de resti. spol. Alber. in prima parte statutorum de c. 65. & in l. ob es. iuncta gl. C. de pra. mi. Item exceptio quod debitum de quo in instrumento, non est liquidum, vel est conditionale nec euenit conditio. Item exceptio quae perimit ipso iure obligationem vel actionem, ut monitionis vel delegationis & similibus, secundum Sal. vbi supra. Bal. in l. 2. C. de execu. rei iudici. l. si non fortem. §. 1. ff. de condi. indeb.

CONCLUSIO CLXXIII.

Celsio. Qui habet beneficium, ne conuenatur ultra quam facere potest, est dimitrendum tantum de suo patrimonio, quod eius fructus illum possint sustentare, per casum singularem cum Bar. in l. qui bonis. ff. de celsio. bono.

CONCLUSIO CLXXV.

Actio. Actiones descendentes ex decretis, seu constitutionibus episcopi, ducis marchionis, principis inferioris aut comitis, praetoriae sunt & annales, nisi contineant rei persecutionem aut vtraque parte secundum Bar. in l. 3. in prin. ff. de verb. obli. & in l. 1. ff. de bo. pos. Bal. in rub. C. qui admitti. quod secundum Ange. & do. Nicellum, in d. l. 3. procedit, quando statuitur ut magistratus principis, seculi si iure proprio, & tanquam episcopi, duces, marchiones, in suo territorio, & in suos subditos: quia tunc sunt ius civile & perpetua, quia iura vtilia quae habent in suo territorio & in suos, tunc praeferrunt directis. l. 1. ff. si ager vecti. ca. 1. de inuecti. de re alle. fac. circa medium.

CONCLUSIO CLXXVI.

Cessionis reuocatio. Si cessionarius non seruet cedenti conuenta & promissa, potest cedens reuocare cessionem, & actionibus prioribus experiri & reuocare vendicare, etiam si intercesserit vnus de tribus casibus, de quibus in l. 3. C. de noua. secundum Bal. Sal. & do. Ambro. in l. pacto successorum. per illum. tex. C. de pact. Ad idem videtur casus in l. 1. C. de dona. quae sub modo. in l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. in c. peruenit. el. 2. ext. de iure iur. & est limitatio ad d. l. 3.

CONCLUSIO CLXXVII.

Compromittere. Super articulo iuris emergente, in causa, stante causa coram ordinarario, potest compromitti in arbitrum, gl. reputatur singularis in l. penul. in verbo suam. C. de pact. vbi notabiliter dicit Bar. per illum. tex. iuncta gl. Quod stante statuto, quod de quaestionibus interafines compromittatur, erit compromittendum, etiam in articulo emergente in causa principali.

CONCLUSIO CLXXVIII.

Ordo iuris. In executione sententiae ordo iuris, traditus in causis non seruatur, secundum gl. magnam in l. 1. circa ff. C. de iudi. Inn. in c. ex ratione. ext. de app. nisi in ordine inducto circa executionem iudicati, de quo in l. duo. Pio. ff. de re iudi.

CONCLUSIO CLXXIX.

Contumacia. Contumacia procuratoris nocet domino, ut possit sententia lata contra ipsum procuratorem citatum & contumacem, qui non appellauit, executioni mandari contra ipsum dominum, si lis sit cum procuratore ipso contestata, vel causa erat, in qua lis non contestatur, per casum in l. 3. iuncta gl. prima cum alia gl. magna ibi. Commu. opi. To. 3. K

C. quomodo & quando iud. & secundum Inn in c. ext. vt lite non contestata in ver. Item ad hunc articulum. Quia imputatur dominus, qui talem elegit, nisi procurator personaliter apprehensus per collisionem omisisset comparere, vel dolose, & dominus appellasset, prout potest eo casu, vt dictum est supra in decisione incipiente, citatus.

CONCLUSIO CLXXX.

Executio **V**bi exceptio fit in rebus ad iudicatis per sententiam, non est necessaria citatio victi. l. qui restituere. ff. de rei ven. & ff. ne vis fiat ei. l. si quis missum. & secundum Inn. c. ex ratione. ext. de ap. Bal. in l. r. c. de iuris & fac. ignoran. Secus quando in condemnatione venit genus, vel quantitas, vel res quae restitui debet, non extaret. Ita qd pro executione caperentur aliae res, secundum ordinem. s. in venditione. in l. a dno Pio. ff. de re iud. secundum Bar. ibi, in gl. in verbo, praedictio. Bal. in d. l. r. Inn. in c. cum super. ext. de re iud. & eo casu procedat opinio Cy. in l. ab executore. C. de ap. in r. quaestio. & Rosfr. in l. meminerint. C. vnde vi. volentium citationem esse necessariam.

CONCLUSIO CLXXXI.

Vel possidens. **O**ppositione quam mihi facit meus aduersarius, conuentus vti possit. negando mei intentionem, dicitur me turbare: & constat de turbatione secundum But. in c. cum ad sedem. de res. spo. Imo. in l. si prius. ff. de ope. noui nun. lo. Fabri. in §. retinenda. instituti. de iur. dicit. facit quod vult Bar. in l. i. in §. huius. ff. vti possit. Et maxime, si conuentus etiam se asserat possidere, secundum Imo. vbi supra. Nisi in libello fuisset expressa certa species turbationis: quia tunc debet probari talem turbationem praecessisse libellum, non secus in non potest. ff. de iud. c. Abbate. de re iud. in sexto: quod sequitur do. Constantius in tractatu de caute. iudi. ti. de libel. cau. con. cipi. §. 2. verfic. sed pulchrum.

CONCLUSIO CLXXXII.

Obianctio nominis. **L**ibellus agentis coniunctorio nomine, debet concludere conuentum condemnari sibi coniunctorio nomine, ad dandum & soluendum ipsi pro quo agit, vel alteri pro eo legitime recipienti: nec procederet, si peteret, condemnari ad sibi dandum & soluendum coniunctorio nomine, secundum Bar. in l. vero procuratori. ff. de solutio. & Panor. in c. querelam. in 4. col. extra, de elect.

CONCLUSIO CLXXXIII.

Contractus simulat. **D**ecretum in iudicis non prodest contractui simulato quia possit simulatio allegari, & probari, ac iudicem fuisse circumuentum, secundum Specu. in tit. de emptio. & vend. in §. nunc dicendum. in ver. si. hoc quoque Bal. in rubrica. C. qui admitt. in 2. co. Nam vbi est simulatio, non potest esse causae cognitio: ergo decretum nullum. l. cum hi. in §. si praetor. ff. de transactionib. l. cum vero. in §. subuentum. ff. de fideicommiss. liber.

CONCLUSIO CLXXXIII.

Testis instructus. **L**icet testis instructus fuerit a producente de veritate facti, vt melius recorderetur, & ipse testis dicat se sic instructum, non per hoc vitatur eius dictum, dummodo a veritate non recedat, secundum Bal. in l. si. ff. de ferijs, qui refert idem notar. Rosfr. in suis libel. l. in titu. de senatus consul. Liboni. & secundum dominum Cato. in d. l. fina.

CONCLUSIO CLXXXV.

Tempus ad probandum. **T**empus datum ad probandum non currit, dum disputatur, & cognoscitur an capitula probatoria, vel positiones probare debentis, admitti debeant, secundum Bal. in l. quando. per alium textum. ff. de acquir. hare. gl. & Gem. in c. cupientes. in §. quod si. in verbo videbitur. de elect. in 6. Idem dilacione pendente ad respondendum positionibus, vel dicendum de impertinentia, secundum gl. in verbo post dationem in cle. sep. de verbo. signi. Bal. & dominus Cato in l. si. ff. de fer. in l. r. C. de iura. calum. Spec. in ritu. de dilatio. §. 1. ver. si. sed nunquid currunt. Idem dum disputatur super legitimatione personae ante lit. contest. nec tunc etiam perit instantia, licet per decem annos super hoc litigaretur, secundum Bal. quae sequitur dominus Alexan. in l. propterandum. C. de iudic. in princ. eundem Bal. in l. & post edictum. ff. de iud. Idem vbi tempus labitur propter privilegium, vel inducias rei. l. 2. §. pe. ff. de iudic. l. in §. donec. C. de iure de liberan. Idem generaliter vbi tempus praefixum parti ad aliquid faciendum labitur culpa, & per maliciam, & dilaciones frustratorias partis, per calum cum Bar. in secunda opinione in l. intra velle. ff. de mino. iuncta l. petenda. C. de tempo. in integrum restit. pe.

CONCLUSIO CLXXXVI.

N indicijs vniuersalibus, vt est petitio hereditatis, actio famelic. & similibus admittitur petitio vniuersalis, & etiam sententia, & in executione fiet liquidatio bonorum. In generalibus vero licet admittatur petitio generalis, tamen tenetur actor in processu, & ante sententiam specificare & probare, & in probatis tantum obtinebit, per gl. cum Bar. in l. i. ff. de eden. in prin. & secundum Inn. in ca. conquirente. ext. de offic. ordina. Rosfr. in libellis in rubrica de vniuersali & generali ac. Panor. in c. cum inter. in quinto notabili, extr. de re iud. & in c. cum ad sedem. ext. de res. spo. domi. Cato & Sandilli. in d. l. i. Bal. tamen Ang. & do. Alex. ibi tenent qd etiam in generali fiet in executione liquidatio.

CONCLUSIO CLXXXVII.

Mulier & minor post didicta testificata, possunt alios testes producere: quia dolus qui praesumitur in subornando testes, non habet locum in talibus personis, secundum gl. primam in l. vbi exigitur. ff. de eden. Guil. Rayn. & do. Cato ibi. facit quod notar. Inn. in c. auditis. ext. de integ. resti. & Spe. eo. tit. §. si. quicquid contra ferit An. in d. l. vbi exigitur.

CONCLUSIO CLXXXVIII.

Comminatio iudicis de sententiando absentia citati non obstante habet vim citationis peremptoriae, secundum gl. quae reputatur singularis in l. apparitor. C. de cohorta. Secus si comminatio se ad vteriora processurum. Monitio quoque iudicis ore facta habet vim peremptoriam. l. 2. C. quomodo & quando iud.

CONCLUSIO CLXXXIX.

Copia libelli est danda reo sumptibus actoris, secundum gl. in verbo pronuntiatio. in cle. sep. de verb. sig. Gemi. in c. si oblatio. de litis contest. in 6. Inn. in c. i. ext. de proba. nisi aliter obseruaret filius tribunalis loci, secundum Bar. in l. i. in prin. ff. de edend. Quo casu potest procedere opin. Bal. & Ang. ibi dicentium qd debet dari sumptibus rei. Inno. vbi supra tenet. quod etiam est danda copia per actorem iurium, de quibus fit mentio in libello, quasi sint pars libelli. Quod videtur intelligendum secundum eum & Bar. vbi supra, & Spe. in tit. de instru. c. i. §. nunc dicamus. ver. quid si quis fit in libello. quando de talibus in libello fit mentio relatiue, seu limitatiue, & reus sine eis instructus esse non potest, secus si assertiue.

CONCLUSIO CXC.

Regulariter mandatum procuratoris post etiam per testes probari, secundum gl. Panor. in c. i. ext. de procu. glo. in l. maritus. C. eo. Azo in summa de manda. prin. Bar. Bal. Ang. & communiter Doc. in l. non solum. §. qui alieno. ff. eo. quicquid ibi dixerint domini Doctores vltimontani. & Fulg. qd tantum probetur per instrumentum.

CONCLUSIO CXCI.

Negatio simplex non facit dubium de mandato, vt habeat locum cautio rati. Sed quando etiam tantum semiplene de mandato constaret, vel si ipse procurator haberet iura principalis sui penes se, iuxta gl. i. in l. si. C. quando fiscus vel priua. His enim & similibus dicitur esse dubium de mandato per negationem, vt habeat locum dicta cautio secundum Docto. communiter in l. non solum. in §. qui alieno. ff. de procu. licet Fulg. ibi attentauerit contrarium.

CONCLUSIO CXCVII.

Per solam citationem minus legitime aut nulliter factam, non interruptitur praescriptio. 30. vel 40. anno. per text. nota. cum gl. in l. si patet. C. ne de sta. defun. & secundum gl. in c. ex tuarum. in verbo putantes. extr. de purga. cano. in c. cum plures. extr. de offic. deleg. in c. penul. in verbo legitime. ext. de foro compe. Panor. in c. illud extr. de praescrip. Bal. in repetitione Paduana. l. edita. C. de eden. do. col. 10.

CONCLUSIO CXCVIII.

Facultas rem alienatam recatandi ex statuto competens proximiori agnato, non potest extraneo cedi, secundum Pe. Cyn. & Bal. in l. 3. C. communi di. Albe. in r. parte statu. q. 88. d. Constantius in l. si stipularis sum illud aut illud. ff. de verb. obli. Et nunc tempus praefixum ad recatandum incipit currere a tempore scientiae, secundum Iaco. de Are. in l. vero procuratori. & in l. aliud. ff. de solu. Imo. in l. quae dotis. ff. solu. matrimo. Barto. & Bal. in l. generoso. ff. de his qui noran. infra. per l. cum sexum. ff. de edil. edic. & l. quin quaginta. ff. de excusa. tuto.

CON

CONCLVSIO CXCIII.

Interlocutoria. Iudex suam interlocutoriam potest tantum his reuocare regulariter, secundum gl. in verbo super ea, in cle. fi. de ap. Bart. in l. quod iulsi. ff. de re iudi. Bal. & do. Præpos. in c. cum cessante. extr. de app.

CONCLVSIO CXCIV.

Litis contestata. Quod dicitur per exceptionem peremptoriam oppositam non inducit lit. contest. c. fi. de lit. contest. in §. limitatur non procedere. si testes super tali exceptione recipiantur, vel de ea probatio offeratur, secundum Bal. & do. Præpo. in c. cum causam, circa prin. extra, de appel.

CONCLVSIO CXCVI.

Filius delinquens. Vbi pater ex forma statuti teneretur soluere condemnationem pro filio delinquentem, pater in processu citari debet, & cum eius consensu filius esse in iudicio, alias non nocet processus patri, secundum Bal. in l. filiusfamilias. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. cum ipse patris interfit. l. de vnoquoque. ff. de iudi. Licet Bar. in l. cum filius. ff. de verb. obl. dixerit citationem patris esse consilij, non necessitatis. Et idem dici posset, quando magister pro famulo teneretur eadem ratione. Et est ad limitationem iurium dicentium, in causa criminali contra filium, non requiri patris consensum.

CONCLVSIO CXCVII.

Dies solutionis. Dies solutionis sciende in certo loco non interpellat pro homine, nec debitorem in mora constituit, quando creditor & debitor sunt diuersi fori, nec accessit ea die creditor ad locum sciende solutionis pro recipiendo, per tex. in l. si in diem. in prin. ff. de cond. & demon. vult Bar. in l. item illa. in ver. eadem ratione. ff. de consti. pecul. Si tamen solutio fieri deberet respectu alicuius rei, puta pro canone, contra Bar. tenent plerique Doctores, quos refert do. Alex. in 1. vol. con. 92. in fi. 5. col.

CONCLVSIO CXCVIII.

Testes ad iter rei memoriam. Testes ad æternam rei memoriam non recipiuntur in causis criminalibus, quando agitur criminaliter, secus si civiliter, secundum gl. Inn. & Hosti. in c. quoniam frequenter, ext. vt lite non contest. Spec. in titu. de teste. §. nunc tractemus. ver. si. pe. licet ibi dicatur Vincentium tenere contrarium, quem sequitur Bal. post Nic. Martia. in Auth. si quis ab alio. C. de test. Prima opinio posset, procedere in accusatore. Secunda in reo, concordando dictas opiniones, secundum do. Floria. in l. Aquilia. ff. ad l. Aquil.

CONCLVSIO CXCIX.

Minor. Minor præsumitur quem apparet curatorem habere, nisi maior doceatur secundum Bal. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iuramen. calum. Quod procedere crederem, nisi aspectus ostenderet eum maiorem, vel longus lapsus temporis post curam.

CONCLVSIONVM

CENTVRIA III.

CONCLVSIO 200

Bannitus. Statutum quod bannitus in criminalibus habeatur pro confesso, non comprehendit delinquentem, extra territorium iudicis bannitis, secundum Bur. in c. proposuisti, ext. de foro compe. Quia ipsum statutum non potest extorquere talem confessionem ab absente extra territorium, per nota. in c. postulasti, ext. eo. ti. & in c. Roma. in §. contrahentes. eo. ti. lib. 6.

CONCLVSIO 201

Confessio testatoris. Confessio facta in testamento per testatorem, puta quando vsu cras extorsit, vel male abstulit, non ei præiudicat, quin reuocando testamentum illam possit reuocare, cum talis confessio non dicatur species probationis, sed vltimæ voluntatis, quæ est vsque ad mortem reuocabilis, gl. reparatur singularis in l. si quis testium. in verbo chirographum, & ibi hoc vult do. Floria. ff. ad leg. Aquil. referens idem tenere Ange. in quaestione exordiente, Senensis miles. alias Aesten. & Bal. in addi. ad Spe. in ti. de confes. §. confessio facta. Quod limitari forte posset, nisi testator iurasset super tali confessione, per Auth. quod obtrinet. C. de probationib. & l. cum quis. in §. co. dicillis. ff. de legat. Non reuocato autem testamento bene præiudicaret ipsa confessio, secundum do. Præpo. in c. cum speciali. §. porro. col. vlt. extra, de appel.

CONCLVSIO 202

Procurans inimicitiam testis vt ei non credatur, non potest vt inimicum eum repellere, sed quanta fides illi sit adhibenda, relinquitur iudicis arbitrio, secundum Bar. in l. 1. in §. cum quis. ff. de quaestio. facti. l. si merces. in §. culpa. ff. loca.

CONCLVSIO 203

Signatus recipere Apostolos super appellatione intra certos dies, non tenetur omni die illorum dierum cõparere, sed sufficit si compareat vna ex ipsis diebus, & repetat Apostolos, secundum gl. in verbo. infra. in cle. 2. de app. d. Præpo. in c. personas. col. 7. ext. cod. nec etiam in termino per ipsum iudicem prorogato, ad idem, secundum do. de Rota, deci. 4. 10. in nouis.

CONCLVSIO 204

Constitutus in mora per interpellationem debito modo facta, si postea in iudicio conuentus statim fateatur debitum, vel cedat liti, releuatur ab expensis antea factis, secundum Ange. in l. 2. C. de obse. patro. præstan. & in l. debitores. C. de pign. quod secundum eum tenet etiam Gul. de Cu. in l. edita. C. de edend. ad idem Bal. in Auth. contra. & in l. fi. C. de non nume. pecu.

CONCLVSIO 205

Estum per falsum procuratorem in auditorio principis, non potest per dominum ratificari propter detestabile vitium obreptionis in eo auditorio commissum per c. ex parte decani. in ver. quia verò. extra, de rescrip. & ibi Inn. Per falsum autem nuntium gestum indistinctè ratificari non potest. l. multum. & ibi Cyn. circa finem. C. si quis aliter.

CONCLVSIO 206

Procurator non potest obijcere exceptionem excommunicationis contra aliquem, nisi habeat mandatum speciale ad hoc per theoricam Inn. in c. super his. ext. de accu. vult Bal. in eius repertorio incipiente, A bbas, in verbo procurator. Et procurator ad litem cõstitutus potest ante lit. contestatam. reuocari, licet reuocatio non venerit in nouitiam iudicis vel aduersarij, secundum Inno. in c. ex in sinuatione. in prin. ext. de procura. Bal. vbi supra. glo. tamen & Panor. in d. c. & in c. mandato. eo. ti. & Bar. in l. 1. C. de satisfando. tenent contrarium, nisi mandatum esset generale, & factum extra iudicium, & procurator nondum intrasset iudicium cum aliqua certa persona; quo casu posset procedere prima opinio, secundum eos.

CONCLVSIO 207

Libellus calumniosus aut euidenter iniquus, potest etiam ex officio iudicis reijci, secundum gl. in l. qui cum maior. in §. si liber tus patronum. ff. de ho. lib. Inn. in c. 1. de offic. vica. Panor. in c. cum inter. ext. de confuct. Idem si sit in episcopus secundum eos. facit gl. in c. Christianis. 11. q. 7.

CONCLVSIO 208

In appellatione ab interlocutoria sufficit expressio causarum, vel cause grauaminis, vt ex actis, siue per relationem ad acta, secundum Pau. de L. eaza & Lapum in cle. appellanti. de app. faciunt not. per Inn. in c. fi. de ope. no. nuncia. Card. tamen & Imo. in d. cle. Ioan. And. in c. peruenit. lo. 2. ext. de ap. Gemi. in c. cordi. eo. tit. in 6. Ang. in l. ff. de libe. & posthu. & Bal. in repetitione l. edita. C. de eden. tenent contrarium. de quo plenè per domi. Præpos. in c. vt debitus. extra, de appel. & per dominum de Rota in nouis. deci. 10. 7.

CONCLVSIO 209

Ad iussum patris debet iudex filium detinere, cum non sit veri simile, quod pater (qui plus diligit filium quam seipsum. l. isti quidem. ff. quod metus causa) velit eum incarcerari sine iusta causa, secundum Bar. in l. 2. in prin. ff. de vul. & pup. in 4. col. si pater sit honesta persona & discreta, alias non: argumento. l. si cum dotem. in §. nec non. & sequen. ff. solu. matr.

CONCLVSIO 210

Statutum excludens filias dotatas & maritatas a successione patris extrantibus masculis vel filiabus non nuptis, illas non excludit ab alimentis super bonis paternis, eis non habentibus vnde se alant, secundum domi. Cato. in l. 1. in §. ius gentium. ff. de iustitia, & iure. Cum tale statutum ad alimenta relatum esset iniquum. ff. de liber. agnoscen. l. necare. Ad hoc facit quod notat in Authen. nouissima. C. de inoffi. testa. & tex. in Auth. contra rogatus. in fine. C. ad Treb. vbi hæres grauatus restituere quod ex hæreditate superesset, Commu. opi. To. 3.

potest de quarta, quam seruare debet, si de commissario diminueret, si non habet alium de ex quo se alar.

CONCLVSIO 211

Citatio generalis.

S i iudex precipiat alicui, vel citet, vt coram eo compareat responsum & citatio, propter nimiam generalitatem & incertitudinem, secundum Spe. in tit. de citatio. §. 1. ver. item q. in ea. & ibi Io. And. in addi. Bal. in l. filiusfamilias. in §. diu. ff. de lega. 1. domini de Rora, in nouis. decif. 33. in rubri. de li. obla.

CONCLVSIO 212

Delegatus delegans.

L icet delegatus ordinarij regulariter subdelegare non possit, tamen potest delegare, & alteri committere ea, quae sunt nudi ministerij, vt testium receptionem, & similia, secundum gl. in cl. 7. de offi. deleg. quae reputatur singularis. Quod procedit secundum Panor. in c. cum causam, extra, de ap. & do. Præpo. ibidem, quando iudex ipse prius approbavit capitula & testes examinandos: alias non.

CONCLVSIO 213

Ordo iudicij.

O bmissio ordinis iudicarij ante lit. contesta. non viciat processum: quia adhuc non dicitur iudicium, secundum Bal. & dominum Cato. in l. arbitro. ff. qui satis. cog. Bar. in l. si queramus. ff. de testa.

CONCLVSIO 214

Multa generalis.

Q uando officialis vno contextu multiplicat impositionem multae, non omnes exigere possunt, sed vna tantum, scilicet maior, per quam videtur a minori recedere. l. eos. C. de modo multa. secū dūm Spe. in tit. de contuma. §. nunc dicamus. verbi. sed pone iudex. Alb. in 2. parte. sta. quæst. 34. ex ordien. 5. quæstio. Quod enim vno contextu fit vnum factum reputatur. l. quod ait. §. ff. de adul. l. i. l. iud. §. fin. ff. ad leg. Aquil. gl. in l. si conuenerit. l. 1. ff. de pig. actio. Et si paratur vltimo præcepto poenali, non debet pro alijs præceptis inobseruariis multari, secundum Spe. vbi supra. in verbi. sed quid si iste paruit.

CONCLVSIO 215

Officialis scriba.

I dem officialis non potest esse scriba in causis sui officij, nisi in iudicibus, vel iurisdictionis voluntariæ, secundum Bal. in l. 1. in §. huius. ff. de iusti. & iure. Bar. in l. iubemus. in §. san. C. de sacros. ecc. per illum textum.

CONCLVSIO 216

Debitor contentus.

I n loco contractus non potest debitor conueniri, quando solutio est in alio loco destinata. l. quero. & ibi Bar. ff. de solu. & in l. 1. ff. de bo. aut. iud. pos. alias est. l. 3. quae incipit, aut vbi quis. est. glo. in l. 1. C. vbi conue. qui cer. lo. promif.

CONCLVSIO 217

Poenae retentio.

Poenae iuris ciuilibus possunt in foro conscientiae a committente licite retineri, nisi in quantum continent interesse partis per text. cū gl. in verbo, augmento, in fine, in c. fraternitas. 12. q. 2. vult Cald. in proemio decre. Panor. in c. si. extr. de iureiuran. & nisi sit poena quae insignatur ipso iure absque sententia iudicis secundum Panor. in c. 1. extr. de constit. in 3. col. per l. commissaria. ff. de publica. & c. 2. de rescri. in 6. Fiscus tamen potest exigere, & retinere poenas cum bona conscientia, ne detur materia delinquendi, & delicta remaneant impunita, secundum præfatos Doct.

CONCLVSIO 218

Positio semper falsa.

Positio continens partem falsitatis in quantitate, vel parte rei petitæ, seu in qualitate, potest rotam simpliciter negari, secundum gl. in verbo sigillatim in c. presentium, de testi. in 6. in c. fin. de confes. eo. lib. Spec. in tit. de positio. §. 7. ver. 17. Bal. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iuramen. calumniae. Tancre. in sua summa ordinis iudicarij in tit. de interro. post litem contesta. Ioan. Pe. Ferr. in sua practica in forma positio. actoris in gl. 2. Nam cuius particularis aliqua est falsa, eius vniuersalis pariter est falsa, argumento. c. si ad factas. 9. dist. extr. de hereti. c. fraternitatis. & ff. de edil. edic. l. cū eiusdem. Et qui negat se teneri in centum, cum teneatur tantum in quinquaginta, ex propria verborum significatione & mente respondentis, non intelligitur negasse se teneri in quinquaginta, sed negasse totum tanquam totum, non particulariter, per ea quae habentur in l. 2. §. 1. ff. si cer. ps. & quia cum ponatur de centum, responso debet intelligi ad interrogata & posita, & non aliter. l. si sine. §. qui interro gatur ff. de inter. act. in fi. de inui. stipu. §. præterea. Contrariam opinionem, nisi quando est falsitas in qualitate, vel quod ponitur est in iudicium tenent Bar. Ang. do. Alexan. & secundum cum com-

muniter Doct. in l. 1. §. si stipulanti. ff. de verb. obi. & ipse Bar. in l. penul. ff. de verb. sign. per l. qui solidum. in principio. ff. de legat. 2. ad idem gl. in c. nulli. 12. q. 1. Vbi autem positio continet aliquid principaliter, & aliquid demonstratiue, aut qualificatiue, responso simpliciter data refertur ad omnia, secundum Raph. Imolam. Paul. de Cast. & dominum Alex. in l. si cui ferui. §. si a filio. ff. de leg. 1. Panor. in c. 1. extr. de plus petitio. Bal. in l. 2. §. q. si a cor. in fine. C. de iuram. calum. in l. 1. penul. col. ver. sed nunquid. C. de ædi. actio. Bar. vt refert do. Alex. vbi supra in consilio incipiente, statuto ciuitatis Florentiae, cauetur q. forensis. Sed quod refertur tantum ad principales, tenuerunt Spec. in dicto ver. 17. quem sequi videtur Bur. in d. c. 1. Io. And. in c. 1. extr. de litis contest. Bar. & Bal. in d. §. si a filio. & ibi. d. Constan. & in l. non tantum cum duabus seq. ff. de re iudi.

CONCLVSIO 219

Sententia lata super appellatione ab interlocutoria est respectu partium interlocutoria, licet respectu iudicis dicatur diffinitiuæ, si pronunciat, contra appellantem, & remittatur negotium diffiniendum iudici a quo secundum Bal. in Auth. hodie. C. de iura. calumniae.

Sententia super appellatione.

CONCLVSIO 220

Etiam finito syndicato potest iudex in patria & villa sua, pro male extortis conueniri, secundum Bar. in l. 1. & 2. ff. ad leg. Iul. repetund. Ang. in l. si filius. ff. de iudic. Super quo distinguit, vt per Bal. in l. obseruare. in §. proficisci. ff. de offi. proconsul. in 4. quæstio. Calderi. in quæstionibus syndicatus. q. 2. 49.

Index conuentus.

CONCLVSIO 221

De eo quod committitur voluntati & conscientiae iudicis, non potest ipse iudex syndicari, secundum gl. quae reputatur singularis in c. statutum in §. affessorum de rescrip. in 6. in verbo relin quatur. Poterit tamen per superiorem emendari, seu retractari, si sit enormis læsio, secundum gl. & Card. in cl. 1. de iure patro. do. Præpo. in rubrica. extra. de app.

Syndicatus iudicis.

CONCLVSIO 222

Iudex non potest partes cogere ad exbursum salarium pro consilio habendo, quando hoc facit ad se exonerandum a labore studij, vel ad euitandum malivolentiam partium, per text. cum gloss. in Auth. vt iudi, non expectat. iul. in prin. colla. 9. gl. in l. 1. C. de relatio. Secus si hoc faciat propter dubitationem probabilem quae habet in causa. d. l. 1. Et pars quae instat causam mitti consulti, quia forte iudex dubitat contra eam, debet in totum soluere sportulas consultoris. Si autem vtraque pars hoc petat, vel iudex habens causam dubiam in iure, communiter soluntur, secundum Bar. in l. si postuauerit. ff. de adul. Iudex verò potest reuocare commissionem factam consultori ante habitum consilium quando commissio est facta voluntarie, non ex necessitate, puta statuti, secundum Bar. in l. 1. ff. nil. no. appel. pen. in l. ad iudicem. ff. de appellationi. per illum textum.

Cogitatio consilij.

CONCLVSIO 223

Qualitates in libello accusatione vel articulis probatorijs adiectæ alterantes actionem vel delictum intentatum, vel quae necessario sunt apponendæ, debent probari, alias secus. Et primo casu procedit opinio Spec. in tit. de libel. concep. §. ad huius. verbi. & in sum. Arch. in c. 2. de testi. Bar. in l. diuus. ff. de re iud. Cy. & Jac. de Are. in l. 1. C. de proba. gl. in cl. ff. de rescri. Panor. in cauditis. extra. de prescri. qui noluerunt tales qualitates necessario probandas. In secundo casu opi. gl. in c. 2. extr. de præscr. & Bal. in l. 1. C. de condict. inde. & quod colligitur ex text. iuncta gl. in licio. §. sed illud. verfic. quid ergo. ff. de ap. Ita etiam tenet Panor. in d. c. 2.

Qualitas adiecta.

CONCLVSIO 224

Actus iudicialis debet fieri expensis eius qui procurat, & instat vt fiat, secundum gl. & Barto. in l. secunda. ff. ex quibus causis in poss. ea.

Expensæ.

CONCLVSIO 225

Per simplicem nuncium vel epistolam non potest quis in iudicio comparere, notat singulariter Bal. in rubrica. extr. de procurato. facit quod vult Cynus in l. multum. c. si quis alteri vel sibi. in fin.

In iudicio sibi.

CONCLVSIO 226

Partes non possunt conuenire, q. instrumentum habeat executionem paratam absque aliquo ordine iudicario, secundum gl. in c. de causis. extra. de offi. delega. sentit Bal. in l. tale. §. qui prouocauit.

Instrumentum.

caus, in secunda opinione. ff. de pact. & per ea quæ volunt Doct. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. gl. in l. prolatam. C. de sen. facit. l. ius publi. cum. ff. de pact. domini de Rota, in nouissi. decis. 91. in rubr. de libel. obla. Fortè tamen valebunt in vim pacti gesta virtute talis conuen- tionis, secundum Panor. in d. c. de causis. per l. 2. C. commu. vtriusq; iudic.

CONCLUSIO 227

Nunciij ci- ratio.

AN credatur nuncio referenti se citasse, si pars hoc neget, relin- quitur arbitrio iudicis inspecta qualitate personæ nunciij, & eius qui dicitur citatus, secundum Host. Io. And. Burr. & Panor. in c. cum parati, ext. de ap. Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de citatio. §. se- quitur. verbi. sed nunquid creditur. Sali. in l. tres denunciations. C. quomodo & quando iud. maximè si quis iuret se non citatum, se- cundum eos.

CONCLUSIO 228

Nunciij cre- dultitas.

Nuncio referenti citatum, eum verberasse, vel dixisse verba in- iuriosa, aut se nolle venire, non creditur secundum Io. And. in addi. ad Spe. titulo de contu. aliàs de citatio. §. 1. circa prin. ibi, hic se- quuntur verba Burr. in c. cum parati, ext. de app. Ang. in l. diuus. ff. de in integ. resti. Sal. in l. tres denunciations. C. quomodo & quan- do iud. licet Bar. & Imo. vili sint tenere contrarium in lex consen- su. §. si. ff. de ap. per gl. ibi, & in l. consentaneum. C. quomodo & quã do iud. quæ gl. & Bar. non videtur dicere, quod creditur de his nũ- cios sed quod verus contumax est, qui dicit se nolle venire, primam opi. tener etiam do. Constan. in tracta. de cau. iudicio. tit. de cita. §. 2. nec de commissione iudicis, vt citet aliquem creditur nuncio, licet sit generaliter constitutus ad citationes faciendas, si nõ appareat de speciali commissione, secundum Bar. in l. si. per illum text. C. de ex- hi. reis. & per l. 1. C. de iure do. impe. Imo. in l. ex cõsensu. in §. si. præ- alle. Sal. in d. l. tres. est de mente Io. And. in addi. ad Spe. in d. §. 1. licet Ang. Are. in tit. de actio. §. quadrupli. tenuerit contrarium. Io. Fa. in tit. de pœt. liti. §. si. & Jac. Bu. in d. l. si. dicens ita seruare consuetudi- nem. Prima viderur communior de iure cotumuni, aliter non con- fito de contraria consuetudine, per d. l. si.

CONCLUSIO 229

Fori veti- tum.

TRahens aliquem ad forum vetitum potest ponere vsque ad litis conte. pœnam tamen euitare non potest secundum Ia. de Arc. Pe. & Bal. in l. in criminali. C. de iurif. om. iud. & ibi Io. Fa. glo. in verbo, perdant. in c. si diligenti. extr. de foro compe. & ibi Inn. & Io. And. gl. & Archi. in q. 1. c. in lita. Spe. in tit. de compe. iud. adi. §. 1. ver. sed quomodo potest. do. Alex. in l. quamuis ff. de in ius vocan. in 3. col. licet gl. & Bar. in d. l. in criminali. & Panor. in d. c. si diligenti. tenuerit posse pœnitere, & pœnam euitare quocumque ante sententiam.

CONCLUSIO 230

L. in crimi- nali.

LEX in criminali. C. de iurif. om. iud. procedit etiã quando quis arestatur coram iudice incompetente sine alia citatione, per textum ibi, cum Bal.

CONCLUSIO 231

Ius certũ.

ILLA verba: Si & in quantum iuris sit, & similia, per quæ ius in con- ditione confertur, non faciunt dispositionem conditionalem quia ius est certum. l. 1. circa medium. C. de emen. iusti. co. & ea quæ sunt certa non suspendunt vel inducunt conditionem. l. cũ ad præsens. ff. si cer. peta. facit. l. si ita stipulatus fuero hanc, vbi. do. Constan. ff. de verb. oblig.

CONCLUSIO 232

Iudex exci- piens.

IVdex potest etiam in facto pro vna partium allegare & excipe- re, quando de tali exceptione vel iure constat ex actis & produ- ctis coram se, l. planè. & l. si. ff. de peti. hære. c. pia. in fine. de excep. in 6. gl. in l. vbi pactum. C. de transact. vult Bal. in l. 1. C. vt quæ defunt aduo.

CONCLUSIO 233

Dilatio mutata.

Dilatio à iudice data potest ab eo mutari, abbreviãdo vel pro- rogando ex causa, vel reuocari secundum Doct. communiter in l. fin. ff. de ser. cum sit interlocutoria; nisi assignatus iam cœpisset vti dilacione, incipiẽdo agere id ad quod est assignatus, secundum Doct. ibi, & no. in l. quod iustu. ff. de re judi. in l. arbitro. ff. qui satis, cogan. & per domi. Præpo. in ca. cum sit Romana. in 3. col. extra, de appellationibus.

CONCLUSIO 234

Procura- tor falsus.

IVdicium agitarum cum falso procuratoris valet, quò ad eius præ- iudicium; nam ex eo obligatur. l. Plautius. ff. de procur. l. 4. ff. de

re iud. tenet Inn. in c. prudentiam. ext. de offi. deleg. in 2. col. ibi item non obstat. ff. de iudi.

CONCLUSIO 235

Decenditi ad appellã dum.

DECenditum ad appellandum currit etiam domino à tempore scientiæ procuratoris, quando iudicium per procuratorẽ est agitarum, nec tunc requiritur scientia domini, secundum Panor. post Inn. in c. 1. col. 9. ext. vt lite non contest.

CONCLUSIO 236

Suspitio.

DE iure ciuili causa suspitionis iudicis necessario non est expri- menda vel probanda, sed in dubio sufficit iuramentum super suspitione, nisi constaret euidenter suspitionem esse temerariã. Vti si recusaretur delegatus datus de communi partium voluntate, se- cundum gl. lac. de Are. lac. Bu. Ang. & Imo. in l. quia poterat. ff. ad Treb. gl. in l. apertissimi. C. de iudi. Spe. in tit. de recusa. iudi. §. qualiter. ver. quidam. Panor. in c. cum speciali. ext. de ap. Idem in casibus in quibus de iure ciuili potest ordinarius in totum recusari, secun- dum Bal. in Auth. & consequenter. C. de senten. & interlo. om. iud. de iure autem cano. causa suspitionis est exprimenda & probanda coram arbitris. d. c. cum speciali. & c. secundum requisitis. co. titu.

CONCLUSIO 237

Dilatio.

Dilatio legis vel iudicis data per dictionem inclusions, putã ad aliquid faciendum vsque ad octo dies, non extenditur ad diẽ vltiorem; & si vltima illarum dierum sit feriata, secundum Bal. in l. 2. circa finem. ff. si quis in ius voc. non ferit. in gl. in verbo feriatas. & ibi dominus Cato. per l. secundam in fine. C. de temp. app. & nota. in c. cum dilecti. extr. de dolo & contu. secus quando sine tali dictione, putã statuendo terminum octo dierum ad sic faciendum: quia tunc licet prorogatio ad diem sequentem. l. 2. ff. si quis cau. Sed dictum c. cum dilecti. potius videtur contrariari, quia loquitur per dictionem, vsque, & dies vltima termini erat feriata, & tamen licet expectatum vltra terminum.

CONCLUSIO 238

Notorifi.

NOTorium quamuis releuet ab onere probandi, tamen debet allegari, secundum gl. in verbo, iudicis in clem. appellanti. de appel. notar d. Cato in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satis. cog. At an aliquid sit notorium, potest iudex sumere in formatio- nes parte etiam non citata, secundum Bal. ex mente Arch. in c. cum iner vos. ext. de consuer. & do. Cato vbi supra, qui Bald. in d. §. qui pro rei. dicit qd vbi aliquid est notorium non iuratur de calumnia per l. at qui natura. §. cum me absente, iuncta gl. in verbo, commit- tit. circa prin. ff. de nego. gest. Et quod dictum est, notorium debere allegari, intelligitur quando debens allegare est præsens in iudicio: secus si absens; licet citatus, citatione tamen habente vitium noto- rium, secundum Panor. & do. Præpo. in c. ex parte. tua. ext. de app. Item secus quando de eo cõstat ex actis: quia tunc iudex potest pro parte allegare secundum Inn. & canonf. communiter, in ca. ex in- finuarione. eodem titu. Specu. in titu. de offic. iudic. §. impendit. circa princip.

CONCLUSIO 239

Actio ex empto.

VENDITORE volente & offerente in se suscipere causam moram contra emptorem cogitur agens prosequi contra venditorẽ, & emptorem dimittere, per casum singularẽ in l. sed si lege. §. quid tamen. ff. de peti. hære.

CONCLUSIO 240

Sequestrũ.

SEquestrum regulariter tollit satisfactio. l. si. C. de ordi. cogni. l. i. i. bus. C. de agrico. & censu. l. si fideiussor. §. si. ff. qui satis. cog. & se- cundum Cy. & communiter Docto. in l. 1. C. de prohi. sequest. pecu- Dummodo in satisfactioe promittatur de restituenda sine procras- tinacione, secundum Bar. in d. l. litibus. nisi in casu cle. 1. de sequest. pos. & in certis casibus, de quibus per Panor. in c. 2. extr. co. circa 4. colum. Item contumacia vel absentia impetrantis sequestrum non curantis litem prosequi, l. si oleum. ff. de dolo. Item sententia post se- questrum lata secundum Doct. in d. §. si. Et licet ad concessionem se- questri exigatur summaria cognitio, non tamen citatio partis vel alius ordo iudiciarius, propter suspitionem fugæ & exportationis rei, secundum Bal. in d. §. fin. & Panor. in d. c. 2. in fi. per l. ait præ- tor. §. si debitorem. ff. de his quæ in frau. credi. facit gloss. in l. si. C. de ferijs.

CONCLUSIO 241

Relatio pe- ritorum in arte.

INTERlocutoria lata ex relatione peritorum in arte (quibus credi- tur. ff. de sta. ho. l. septimo mense.) nedum potest per appellationẽ reuocari, vt habetur in l. arbitro. ff. qui satis. da. cogan. imò nunquam Commu. opi. To. 3. K 3

transit in rem iudicatum, quia possit per peritiores reuocari secundum Burr. in c. propofuisti. extr. de proba. quae opinio, secundum eum fuit originaliter Ioannis Andreae in addi. ad Spe. tit. de homici. §. 1. vers. sed pone vulneratus. Idem vult Ang. in l. q. si nolit, in §. si mancipium. ff. de aedil. edic. & do. Caro in d. arbitro. & Bal. in c. penult. extra, de proba.

CONCLVSIO 242

Reconuentio.

Reconuentio habet locum etiam in officio iudicis implorato. secundum gl. in l. 1. §. si iuncto illo tex. & iungendo glo. ibi in verbo debetur. cum gl. ff. de varijs & exp. cogni. Contrarium tenet gl. in l. sed si restituatur. circa prin. ff. de iudi. Prima opinio potest procedere quando officium iudicis principaliter imploratur. Secunda quando incidenter secundum Inn. in titulo extra, de mu. peti. tio. in fine. ibi, & secundum praedicta.

CONCLVSIO 243

Exceptio.

Excipiens non videtur confiteri intentionem agentis, etiam si excipiat de solutione, per c. cum venerabilis, ubi hoc tenet gl. Inn. Bur. & Panor. extr. de exceptio. Speculator in tit. de exceptio. §. vno. ver. quid si reus. Cy. in l. exceptionem. C. de probat. in l. si quidem. eo. ut. Cu. & do. Alex. in l. decem. ff. de verb. obl. & per l. non vitque. ff. de except. hoc tenet etiam gl. in c. exceptionem. de reg. iu. in l. xto. triplici ratione. Probat. d. opi. forti ratione. Nam si obijciens exceptionem peremptoriam videretur faceri intentionem actoris, conueniens esset dicere, quod virtute illius tacite confessionis induceretur lris contesta. affirmatiue, & tamen per obiectum talium exceptio non inducitur lris contesta. cap. 2. de lris contesta. in sexto. licet contrarium tenuerint plerique Doct. in locis praalle. di. stinctio tamen Bart. & Ang. in d. l. decem. an per verba legalia vel per verba facti excipiat in iuris terminis, habet bonas rationes & sustentabilis videtur.

CONCLVSIO 244

Appellatio recepta.

Et si appellatio admitti non debuerit, vel super ea procedi, quia sententia transferat in rem iudi. vel alio respectu erat exequenda, si tamen de facto fuit recepta per iudicem ad quem, & coram eo est per partes processum in causa ipsius appellationis, poterit ipse iudex cognoscere & pronunciare super ipsa appellatione, & de iustitia sententiae, secundum Inno. singulariter in c. cum dilecta. extr. de rescrip. in c. cum Bertoldus. extr. de re iudi. quem sequuntur Bur. & Imo. in d. c. cum dilecta. Panor. in c. cum contingat. extra, de offi. deleg. in 2. col. Bal. in l. illicitas. §. veritas ff. de offi. praes. Rom. in l. ad monendi. in vers. §. fallit. ff. de iure iuran. Fel. in c. inter ceteras. extr. de re iudi. item si fuerit per iudicem admissa probatio, quae non debebat admitti parte tacente, nec contradicente, puta quia post dilationem ad probandum vel contra iuramentum aut formam facti, tamen valebit probatio, secundum Bal. in l. certi conditio. §. quoniam ff. si cer. pe. & ibi. d. Alex. in 3. col. Bal. & Sal. in l. fin. C. de non nu. pe. Bar. in l. inter stipulantes. §. 1. ff. de ver. obl. Panor. in d. c. cum contingat.

CONCLVSIO 245

Possessor extraneus citandus.

Extranei possessores de quorum praedicio tractatur, sunt citandi in pronuntiatione, in qua pronuntiat deueniri posse contra eos, secundum Iac. de Are. Bart. & Ange. in l. decem. ff. de verbo. obl. licet ipse Bar. ibi dicat tunc sufficere citationem generalem per tubam, per Auth. si omnes. C. si vt se ab haeredi. abstul. Iac. autem Butenit contrarium, scilicet non esse necessariam ipsam citationem, sicut quando pronuntiat testamentum in officio non sunt citandi legatarij. l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inoffi. testa.

CONCLVSIO 246

Defensio sine satisfactio.

Defensor vnus articuli & non totius causae absentis, non tenetur satisfacere, secundum gl. singularem, in l. in eo, §. 2. in verbo nemo. circa medium. ff. de regu. iur. Item quando defensio quae allegatur ad totam causam, apparet ex actis quia tunc etiam inhabilis, vt minor & mulier admittitur ad defendendum sine satisfactio. l. exigendi. C. de procu. quam ita intelligit Inn. in c. veniens. extr. de accusa. quod sequitur Ange. & do. Caro in l. filipe. ff. qui satisfactio cog. nam & iudex talem defensionem apparentem ex actis adducere potest nullo defendente. l. plane. & l. ff. de peti. here. gl. in l. vbi pactum. C. de transact.

CONCLVSIO 247

Instrumentum fori.

Instrumentum in quo est decretum iudicis debet exhiberi parti cum die & consule, & appellatur instrumentum fori, secundum Bal. & domi. Caro. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi.

proconsul. & est ad limitationem. §. editiones. in l. 1. ff. de eden.

CONCLVSIO 248

Procurator sine speciali mandato potest petere restitutionem in integrum incidenter, licet non principaliter, secundum Bar. in l. cum procurator. §. dominus. ff. de ope. no. nun. Bal. in l. 1. C. etiam per procuratorem causam in integ. restit. agi. pos. per l. fin. C. vbi & apud quem iuncta ibi glo. & per nota. in c. suscitata. extr. de in integ. restit.

Restitutio in integ.

CONCLVSIO 249

Solvens in executionem praecipii iudicis emanati sine causae cognitione, & sic nulliter, non repetit secundum gloss. in verbo, simpliciter, in princ. in l. fina. ff. quod metus causa. quae reputatur singularis.

Solutum non repetitum.

CONCLVSIO 250

Propter contumaciam citati ex delicto potest iudex ei facere diuisum domum: casus est mirabilis in l. si is cum quo. ff. communi diuidendo. quod tamen non deberet iudex, nisi ex graui causa & vera contumacia, facere.

Contumacia ex delicto.

CONCLVSIO 251

Iudex impartitur officium suum etiam non requisitus in causis personarum miserabilium. nec quicquam. §. si ff. de offi. proconsul. & ibi Bal. & do. Caro. Bar. in l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infect. per l. sancimus. §. 1. C. de administr. turo. idem in alijs casibus ibi per eum enumeratis.

Iudicis officium impartitur.

CONCLVSIO 252

In criminalibus per libelli solam oblationem, aut inquisitionis a iudice formationem etiam sine citatione rei inerritipitur praescriptio. l. miles. §. sexaginta. & ibi Bar. ff. de adult. do. Caro in l. 2. §. hoc editio. ff. de eo per quem factum erit. licet Bal. ibi contra. & in d. §. sexaginta. allegans duas gl. quae secundum cum intelligunt, quod ibi interuenerat partis citatio.

Praescriptio.

CONCLVSIO 253

Sententia nulla, quia lata die feriata ob necessitates hominum, non potest per partes confirmari, aut ratificari tacite vel expressite, quia talis nullitas provenit ex defectu iurisdictionis & solemnitatis substantialis, cuius suppletio & confirmatio in voluntate ratificantis non est, secundum Cy. in l. cum antea. C. de arb. Bal. & Panor. in c. prudentiam. extr. de offi. deleg. & per theoriam Inn. ibi, in vers. Item non est contra. Insti. de testa. mili. & ibi, sed respondemus. Contra facit. l. 2. C. communia vtrius iudi.

Sententia irritabilis.

CONCLVSIO 254

Qui data opera fecit, quominus citatio ad eius notitiam peruenire possit vel sibi praesentaretur, dicitur verus contumax, ac si dixisset nolo venire, secundum gl. in l. contumacia. ff. de re iudi. & Bal. in l. ea quae. C. quomodo & quando iudex.

Contumax verus.

CONCLVSIO 255

Siue sententia sit lata pro falso procuratore siue contra, potest per dominum ratificari, secundum Bartol. in l. fin. autem. ff. de aqua plu. ar. per illum tex. & per l. fin. C. ad Macedo. & c. cura. de iure patro. & secundum gl. Bar. & communiter Doct. citamontanos in l. si mater. §. hoc iure. ff. de excep. rei iud. do. de Rora, decisione. 459. & do. Prapo. in c. dilecto. col. 47. extr. de appel. & pro hoc. licet. ff. de iudi. l. 3. §. falsus. ff. rem ra. hab. licet dominus Docto. vlt. ramon. reuenerint contrarium, quando pro falso procuratore lata est sententia nam tunc dicunt non posse ratificari ad praedictum partis, per gl. nota in l. si indebitum. §. 1. ff. rem ra. habe. & in l. fin. §. necessitate. C. de bo. quae libe. & quia quod est nullum, non potest ratificari. c. auditis. extr. de elect. nota. per gl. & Inn. in c. prudentiam. extr. de offi. deleg. Prima opi. videtur communior, quoniam in casu praemisso validitas actus pendet a mera voluntate ratificantis, nec voluntas exigitur pro forma. Ideo subsequens ratificatio validat, in l. de testa. mili. §. penul. & ita etiam intelligitur dictum c. cura. Idem quando cumque talis voluntas tendit ad bene esse, seu ad extensionem praedicti ratificantis, & ita loquitur d. l. fin. autem. & ibi Bal. & domini de Rora, vbi supra, & gl. in d. §. hoc iure. Si autem voluntas ratificans exigitur pro forma & substantia actus, tunc ratificatio subsequens non validat, & eo casu procedit gl. in d. §. necessitate. & opinio vlt. ramon. Et etiam quando sententia esset lata in fauorem falsi procuratoris, & contra partem absentem, licet citatam ad instantiam falsi procuratoris tunc cum citatio non tenent, nec sententia tanquam lata in absentem non legitime citatum, ratificatio non validat.

Sententia pro falso procuratore.

validat in praedictum absentis, secundum Ang. in d. l. licet. & facit gl. in d. c. prudentiam, dum ponderat q. duo ex tribus delegatis processerunt contra absentem, & sequendo primam opin. in casu suo, saltem valebit sententia in vim pacti, per l. 2. c. comunia vtriusque iudi.

CONCLUSIO 256

Præcepti reuocabili.

Præceptum factum parte non citata & absente, potest ab ipso iudice reuocari, etiam parte non citata, secundum glo. quæ reputatur singularis in l. minor viginti quinque annis, in princ. ff. de eiusdem. Spec. in tit. de primo decreto, §. iam de effectu. ver. sed quid si iudex facit quod vult Inn. in c. querelam. extr. de elect. in §. col. de electione facta absentibus his qui vocari debebant.

CONCLUSIO 257

Resistentes iudici.

Icon sanguinei seu trinentes alicuius appellauerint, aut vnus eorum in casu à iure permisso à sententia contra illum lata in criminali, & iudex velit facere executionem, possunt iudici resistere, secundum Inn. in c. si quando. extr. de offi. deleg. Bal. in l. adductos. C. de episc. aud.

CONCLUSIO 258

Citatio quando irrequisita.

Citatio partis non requiritur, quando non læditur ex actu qui geritur. l. reculare. in prin. cum gl. & l. ille à quo. in prin. ff. ad Trebel. Idem in his quæ pendunt à mero iudicis officio secundum Inn. in c. cum venissent. extr. de integ. resti. in §. col. ibi. Idem præcepti, & quando esset quæstio, an statutum vel consuetudo teneat. secundum Inn. & Bal. in c. cum inter. ad fi. extr. de consuetu. Et vbi partis contradictio actum impediret, vt in c. qua fronte. extr. de app. & ibi per Panorm. & in c. ex inuinatione. circa fi. eo. tit. & in c. cum olim. post gl. ext. de re iudi. Io. And. in additio. ad Spec. de sententia prolato. §. species. An. in l. de vno quocq. ff. de re iudic. Fel. in d. c. olim. col. 7. idem quando est clarum parti nullam competere defensionem, secundum Bart. in l. i. c. ius fustium. ff. de his qui not. infra. in l. 2. §. q. si de frumentaria. ff. de adm. rer. ad ciu. perti.

CONCLUSIO 259

Iudex se ingerens.

Vbi iudex opposita fori declinatoria se ingerit contendendo pro sua iurisdictione ac si esset pars, non potest tanquam suspectus cognoscere, an sua sit iurisdictione secundum glo. quæ dicitur singularis in c. statum. in verbo copia. de rescrip. in 6. Idem quando notorium est, illum non esse iudicem competentem, vel hoc ipse scit secundum glo. in c. super literis. ver. nisi forte. & ibi Panorm. extr. de rescriptis. habetur in c. si duobus. per gl. in verbo cognouerit. extr. de app. Idem quando exceptio quæ opponitur contra eum, illum notat infamia, seu defectu potestatis iudicandi, vt quia dicitur excomunicatus, infamis, vel seruus. secundum Io. And. in c. pta. de excep. in 6. Bu. & Panorm. in d. c. super literis. Ang. in l. 2. ff. si quis in ius voc. non ier. Bar. in l. quidam consulebant ff. de re iud. quicquid contra senserit Inn. in c. cum super. in 1. col. extr. de offi. deleg. Idem quando iudex est habiturus commodum sportularum secundum glo. quæ dicitur singularis in l. de iure. ff. ad munici. Bar. & Ang. in l. quidam præalle. Posset in hoc attendi qualitas personæ iudicis, & quantitas sportularum, an sit parua vel magna, vt censetur suspectus vel non, secundum Butt. & Panorm. in d. c. super literis. Idem quando opponitur de totali fundamento suæ iurisdictionis, vt q. non est episcopus, vel potestas, seu iudex, aut dominus feudi, secundum Panorm. vbi supra. Ang. in d. l. 2. Bar. in l. lex sententia. ff. de testa. tuel. Inn. in c. ceterum. in secunda gl. ibi alij dicunt q. non, & ibi Panorm. extr. de iudic. Ideo si citatus opponat se esse exemptum, iudex de hoc cognoscere non poterit. Inn. & Panorm. in c. venerabili. in 3. col. extr. de censu. Idem quando inter duos iudices contenditur de iurisdictione, secundum Ang. & Doct. in d. l. 2. hæc sunt ad limitationem dictæ l. 2. & l. si quis ex aliena. ff. de iudi.

CONCLUSIO 260

Bona damnatorum.

Vthentica, Bona damnatorum. C. de bonis proscriptis. procedit in damnatis ad mortem seu proscriptis, & quando bona auferuntur tacite in consequentiam alterius poenæ, secus si expresse & principaliter, vt in Auth. de incest. nup. §. 1. coll. 2. & quando sit punitio tantum in bonis aut in parte bonorum, secundum Petr. Cyn. Bar. Ang. & Sal. in dicta Auth. Bar. in l. i. eo. titu.

CONCLUSIO 261

Inquisitio.

Quando in inquisitione sunt illa verba, Ex mero officio, &c. non exigitur q. diffamatio præcedat, nec tunc tenetur iudex tradere inquisito copiam capitulorum inquisitionalium, ante responsionem eius, secundum Ang. in l. si vacantis. in §. articulo principali. C. de bo. vacan. ibi. 10. Butt. & Panorm. in c. qualiter. extr. de ac-

usa. in 3. col. Ang. Are. in tract. malef. super verbo mero officio, in contrarium est tex. in c. licet Heli. ibi clamoribus excitati ex officio nostro, & c. extra. de fimo.

CONCLUSIO 262

Sententia absolutoria à iudicij obseruatione propter libelli ineptitudinem vel actoris absentiam magis est interlocutoria, quam diffinitua. c. ad dissoluendū, extra. de desponsa. impu. & ibi Panorm. & Bar. in l. Titia. ff. de accusa. secus si absolueretur, quia actor non probauit, secundum gl. in c. de his. extra. eod.

Sententia absolutoria.

CONCLUSIO 263

Arbitrator potest in totum alteram partem absolvere nullo dato vel retento, per tex. cum Bar. in l. q. si Ephesi. ff. de eo quod cer. loco.

Arbitrator.

CONCLUSIO 264

Iudex delegatus qui pronunciauit se non esse competentem, non potest talem interlocutoriam reuocare, per c. significatibus. extr. de offi. deleg. in c. iudex. in fine eo. tit. in sexto. & secundum Bal. in l. si vt proponis. la. 1. & l. si præses desertam. C. quomodo & quando iudex. Secus si sit ordinarius vel delegatus ad vniuersitatem causarum, secundum Ang. do. Cato. Sandilia, & communiter Doct. in l. 2. ff. si quis in ius voca. non ierit. Super quo tamen distingue, vt per Bar. in l. quod iussit. ff. de re iud. Primum dictum limita, nisi ab ipsa pronuntiatione fuisset appellatum, quia tunc potest eam reuocare ipse delegatus, cum eius iurisdictione à se non sit abdicata, sed per appellationem suspensa, per c. cum dilectus. el. 3. ext. de preb. quem ad hoc ponderant Imo. & Panorm. in c. cum cessante. extr. de app. Bart. in d. l. 2. colum. 7.

Interlocutoria quando reuocabilis.

CONCLUSIO 265

Masculinum non concipit forminum, quando in dispositione fit mentio de masculino per se, & demū de formينو per se, quia expressum facit cessare præsumptū. l. si ita. ff. de lib. & posth. Idem mens patronus. ff. de hæred. insti. no. Bal. in l. in multis. ff. de fra. homi. & do. Nicellus in l. edicto. ff. de iure fis.

Masculinū concipiens forminum.

CONCLUSIO 266

In diuisione maior non tenetur dare minori electionem portio- nis, sed si super optione sit discordia, dirimitur per iudicem, secū- dum Bart. in l. 1. C. de his qui se deferunt. lib. 10. In contrarium facit tex. cum gl. in verbo minor. in c. 1. ext. de parochijs.

Electio in diuisione.

CONCLUSIO 267

Sententia lata contra fiscum absente aduocato fiscali est nulla ne dum in causa status, sed etiam in alijs secundum gl. nor. in l. fiscus. ff. de iure fis.

Sententia contra fis-

CONCLUSIO 268

Clericus datus fideiussor coram iudice temporali, non potest priuilegio fori renuocare, vt possit coram eo conueniri, secū- dum Ang. in l. 1. ff. si quis in ius voc. non ierit. per c. si diligenti. extr. de foro compe. & c. significantibus. extr. de offi. deleg. & allegat idē tenere Inn. ibi, faciunt tradita per Spe. in tit. de compe. iudi. adi. §. 1. ver. in clericis autem. & ver. virum autem clericus.

Clericus fideiussor.

CONCLUSIO 269

Perempta instantia etiam causæ appellationis adhuc durat iudicis officium, vt possit illam peremptam pronuntiare, & parte cuius culpa hoc contingit, in expensis condemnare secundum Bart. & do. Sandilia in l. properandum. §. illo. C. de iudi. domini de Rota, in nouis. deci. 101. in rubrica de appella.

Instantia.

CONCLUSIO 270

Statutum, q. pro tribus furtis fur moriatur, non habet locum in contractante rem vnā per res diuersas iurisdictiones, vt dicitur tria furta commisisse, secundum Bal. Ang. Fulg. & Sal. in Auth. sed nouo iure. C. de seruis fugi. Bal. in c. cum ecclesia futrina, extr. de causa poss. & proprie. maxime cum tale statutum tanquam odiosum sit strictè & proprie intelligendum. c. odia. de regu. iur. Non enim in casu præmissio est plus quam vna res, vnus dominus, quo inuito res esset contractata, consequenter vnus furtum, quicquid contra dixerit Bar. in l. si dominum. ff. de fur.

Furtum.

CONCLUSIO 271

Statutum disponens compromitti de quæstione, intelligitur de quæstione facti, vel facti & iuris non autem iuris tantum, cū ius sit certum. l. ornamentorum. ff. de auro & argen. leg. secundum Bal. in l. ancilla. in 3. no. C. de fur. nisi quando quæstio iuris esset dubia Commu. opi. To. 3.

Compromitti de quæstione.

propter Docto. varias opi. secundum Bal. in l. cum proponas. C. de rebus credit.

CONCLVSIO 272

Contrarius sibi ipsi.

Contrarius sibi ipsi potest quis esse, & auditur in diuersa instantia casus reputatur singularis in l. penulti. C. de ingenu. manu. quod est ad limitationem traditorum in l. i. C. de fur.

CONCLVSIO 273

Exceptio.

Exceptio quae fiat in meris terminis exceptionis, non est in scriptis proponenda, secundum gl. in verbo praestare. l. in aediles. in §. sciendum. ff. de aed. edic. probatur in l. circa. ff. de probationib. Secus si habet instar actionis, vt exceptio non numerat pecuniae. l. in contractibus. §. fin. & Auth. ibi posita. C. de non nu. p. secundum Bar. in l. i. ff. de excep. Alb. in l. i. in prin. ff. de eden.

CONCLVSIO 274

Possessio rei spiritualis.

Questio nudi & meri possessorij super re spirituali potest tractari & cognosci coram iudice laico: quia non censetur spiritualis, secundum gl. & Panor. in c. literas. ext. de iura. calum. Inno. in c. cum dilecti. ext. de elec. Archidia. & Io. And. in c. frequens. ext. de restit. spolia. Secus si habet annexam causam proprietatis, vt in questione matrimoniali & beneficii. Et tunc procedat contraria opinio. Lau. Io. de Ligna. Io. And. in addi. ad Specu. in ti. de peti. & pos. §. i. vers. quid si ego possessorio. & Butri. in d. c. literas. secundum Panor. ibi.

CONCLVSIO 275

Constitutum.

Quod dicitur, eum qui nititur ex constituto debere probare constituentem possideretempore constituti. vt dixit Ang. in l. quamuis. §. si conductor & in l. quod meo. ff. de acqui. pos. procedit, quando agitur contra extraneum tertium, secus si contra ipsum constituentem vel eius haeredem: non contra eos ex constituto probatur possessio, secundum ipsum Ang. vbi supra, & in l. quaedam mulier. ff. de rei ven. vbi hoc etiam tenet Bal.

CONCLVSIO 276

Procurator falsus.

Si dominus sciat causam agitari per falsum procuratorem, nec contradicat sibi, praedicitur gesta secundum Inn. in c. ex parte decani. ext. de rescript. Bald. in l. in causae. §. sed hoc ita. ff. de procur. dicit hoc procedere in procuratore actoris per glo. in l. quo enim. ff. rem ra. habe. in §. i. quae parificat sententiam rati habitio: non in procuratore rei, vt non fiat executio in dominum, sed in procuratorem falsum, nisi in subsidium procuratore non existente soluendo per Auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi. opor.

CONCLVSIO 277

Absentia intulati.

Allegans causas absentiae intulati ad eum excusandum, quia non compareat, admittitur etiam sine mandato vel satisfactorio, secundum gl. quae dicitur singularis in l. in eo. §. i. ff. de regu. iur. Ang. & do. Sandilia. in l. seruum quoque. in §. publicae. ff. de procuratorib. Inn. in c. veniens. ext. de accusationib. nisi secundum eos allegaret causas absentiae iuris, vt q. locus non est tutus intulato, vel iudex non est competens. Ignoratur enim, an intulatus talibus exceptionibus vti velit. ideoque sine mandato non admittitur.

CONCLVSIO 278

Mandatum procuratoris.

Mandatum procuratoris pro quo etiam ignorante principali promissit de iudicio sisti, & iudicium soluendo, vt fit communiter in instrumentis mandatorum, non expirat morte mandatis etiam ante litem contestatam per l. si defunctus. ff. de procur. & secundum gl. in verbo cogi. ibi. Idem si pro absente. in c. i. de procur. & ibi do. Card. in 18. q. Ang. Bal. & dom. Sandilia. in d. l. si defunctus. do. Alex. in l. nulla. C. eo. ti. vbi post Bal. tradit formam sententiae in tali casu. Panor. in c. mandato. ext. de procur. Baldechi. in verbo procurator reuocatur.

CONCLVSIO 279

Reconuentio.

Quando vna causa est summaria, alia plenaria, non est locus reconuentioni quo ad effectum simultanei processus, secundum Inno. & communiter cano. in c. i. de mu. peti. legistas. in Auth. & consequentes. C. de senten. Ang. in l. sed & ha. §. non solum. ff. de procura. Et quo ad effectum simultanei processus debet reconuentio fieri ante litem contestatam, secundum eos. Secus quo ad effectum prorogationis iudicis: quia vsque ad sententiam fieri potest reconuentio coram eo, & dispensa. §. reus quoque, & ibi Io. And. de rescrip. in §. & d. c. i.

CONCLVSIO 280

In accusatione vel inquisitione debet exprimi dies delicti, si reus hoc petat, vt possit se defendere, & accusantem vel testes de falso redarguere, probando ea die se fuisse absentem ab illo loco, vel infirmum, & similia, secundum Barto. & Bald. in l. i. §. editiones. ff. de eden. per illum text. Bar. in l. libellorum. & in l. is qui reus. ff. de publi. iudi.

Dies delicti.

CONCLVSIO 281

Unde qui sibi reseruauit taxationem expen. non poterit damnari taxare, licet fuerint in libello petita quia expensarum nomine non continentur damna. c. in nostra. ext. de iniur. secundum Bal. in l. terminato. C. de fruc. & lit. expen.

Dammori taxatio.

CONCLVSIO 282

Ficta probatio, puta, quia positiones sunt habitae pro confessis, perit instantia cause perempta, nec proderit alia instantia, secundum Bal. & do. Sandilia. in l. i. C. de eden. per J. 3. C. de fide instr. iuncta. l. i. §. diui. ff. de iure fisci. quod est ad limitationem traditorum, in d. l. i. in l. cum lite. ff. iudi. sol.

Probatio ficta.

CONCLVSIO 283

Iuramentum suppletium non debet deferri ei, qui non admittitur in testem: quia iurans autoritate legis, est tanquam testis in causa propria. l. fin. C. de fideicommissis. l. Theopompus. ff. de do te praeter. quia in hoc inspicitur debet conditio personae, secundum Cynum, in l. in bonae fidei. 7. quae st. C. de reb. cre. Bart. & do. Alex. in l. admonendi. circa fin. ff. de iure iuran. Bal. in l. qui accusare. C. de edend.

Iuramentum delatio.

CONCLVSIO 284

Contra iudicem, qui tolit sententiam iniquam dolose, statuitur iuramentum damnum falsi de suis danis & interesse inde supportatis, secundum Inn. in c. fin. extr. quod metus causa. facit quod vult Bar. in l. quidam tabularum. ff. de fur.

Iuramentum damnum falsi.

CONCLVSIO 285

In libello ciuili ciuilitate oblato super delicto infamante, debet apponi locus & tempus, secundum Bar. in l. praetor in prin. ff. de iniur. Secus si non infamet ad hoc litem exigit. ff. de dolo.

Libellus uilis super delicto.

CONCLVSIO 286

In criminali causa non licet accusanti etiam ante litem contestatam mutare accusa, quia desistens incurrit poenam Turpilliani, pariter & mutans. l. i. §. i. ff. ad Turpillia. secundum Barto. in l. edita. in §. col. C. de eden.

Accusatio mutata.

CONCLVSIO 287

Conuulatio diuersarum actionum ex eadem tamen causa descendens & ad diuersa competentium non admittitur, secundum communem sententiam Doct. in l. edita. C. de eden. & Cyn. in l. i. C. quando ciuili actio praetudi. interdum. ff. de publi. iudi. l. i. §. i. ff. de vi bo. rap. Licet Fulg. in d. l. edita. teneat contrarium per l. post decisionem. & Leos. C. de furtis. Ad quae iura respondent Doc. ibidem, q. intelliguntur in diuersis instantijs, & diuerso tempore, non simul, & in eadem instantia.

Actiones cumulat.

CONCLVSIO 288

Quod dicitur defensorem alieni litis non admitti, nisi satisfactis, intelligi debet si petatur, alias si omittatur, tenet iudicium, & excluditur talis exceptio lite contestata demum. C. de procur. nisi interueniret defensor post litem contestatam per glo. in l. i. C. de conf. eu. l. i. Ita notabiliter Ang. in l. qui proprio. §. qui alius. ff. de procura. dicens idem tenere Jac. Bu. ibi, & ita fuisse iudicatum Bononiae in causa per regem Hispaniae transmissa.

Defensor alieni litis.

CONCLVSIO 289

Petitio & solutio partis debiti pro virili simpliciter ab vno ex pluribus reis debendi facta, non expressio q. perabatur & soluebatur pro virili, non inducit tacitam debiti diuisionem, secundum Oldra. Bal. do. Sandilia. & communiter Doct. in l. si creditores. C. de pact. per l. cum de indebito. ff. de proba. l. si ex toto. §. i. ver. quid ergo. cum gl. in verbo alterutro. ff. de leg. i. Contrarium tenuit Cyn. in d. l. si creditores. quasi simpliciter petens virilem ac soluens facta de claret suam voluntatem. l. de quibus. ff. de legi.

Solutio partis debiti.

CONCLVSIO 290

De stricto iure tam quilibet quam canonico in foro contentioso de pacto nudo regulariter non datur actio, secundum Bar. & cona

Pactum nudum.

communiter legistas in iurisdictionum. sed cum nulla. ff. de pact. in lecta. ff. si cert. pet. Anch. & Bartholomaeum de Salic. in legem. C. de pact. Innoc. & Panor. in cap. nouit. extr. de iudic. Calderi. in cap. i. extr. de pactis. quidquid contra fenserint Panor. & aliqui cano. in dicto c. i. quod cap. non obstat. & si dicat pacta ibi seruari: quia non sequitur, quod ex hoc detur actio ex pacto nudo, cum possint seruari per viam exceptionis. Et quia probabiliter dici possit illa pacta fuisse vestita coherentia contractus & conclusionis pacis, cui fuerunt adiecta, quod videtur sentire gloss. prima ibi in princ. Quod autem dicitur non esse differentia inter loquendum simpliciter & iuramentum, procedit in foro conscientiae, non in contentioso, secundum Docto. tenentes primam opin. quam vix admitterent cano. in foro suo.

CONCLUSIO 291

Exceptio ex pacto.

Exceptio prouenientium ex pacto incontinenti appositae contractui potest iudex habere rationem, licet non apponatur per partem. cum tale pactum sit pars contractus. l. fundi partem. ff. de contrahen. emp. secundum Bart. in l. lecta. ff. si cer. pet. in l. eum qui ita. ff. de verbo. obliga. Innoc. in c. pastoralis. extr. de except. in c. i. de plus pe. Bald. in l. bonae fidei. C. de pact.

CONCLUSIO 292

L. si quando. C. unde vi.

Ex si quando. C. unde vi. procedit etiam in vi turbatiua & compulsiua. c. fina. extr. de his quae vi metiuntur causa sunt. secundum Innoc. & Panormit. ibi inam ille text. loquitur generaliter de violentia. Bartolus autem in l. quidam tabularum. ff. de furtis. in l. in actio nibus. ff. de in litem iuran. Innoc. & Panor. vbi supra, & Roffre. in rubrica de actio. & ser. cor. in ff. extendunt dictam l. si quando. vt contra quemcunque dolose damnum dantem stetur iuramento damnus passus super rebus ablatis, & damno vel eius estimatione. cum taxatione tamen iudicis.

CONCLUSIO 293

Libellus generalis.

Procedit libellus iste: Peto omnia praedia quae possides in tali villa vel castro, secundum Ang. & Fulgos. in l. i. in princip. ff. de edend. Specul. in titu. de actio. & peti. sequitur. versic. sed quid si peto. dum tamen secundum ipsum Fulgos. omnia petita eadem obligatione & actione debeantur: secus si diuersis. l. scire debemus. ff. de verborum obliga. Nam tunc omnia praedia seu res debent exprimi, & numerari. Procedit etiam iste libellus, peto castrum cum suis pertinentijs: licet aliter pertinentiae non exprimantur, secundum Innoc. in c. cum ad sedem. de resti. spol. & Ange. in dicta. l. i. secus si cum suis possessionibus, quia reus poterit me cogere designare per confines.

CONCLUSIO 294

Libellus incertus.

Libellus incertus & generalis admittitur, si non opponatur. l. fin. C. de anni. exceptione. & etiam si opponitur quando incertitudo prouenit facto conuenti nolentis actorem certificare. l. i. §. quod autem. ff. quorum leg. l. i. §. fina. ff. si pars haeredi. pet. Item quando actor aliunde est incertus, & iurat se nescire vel posse aliter certificare vel designare, secundum glo. in l. i. §. si quis argentum. ff. de positi. Innoc. Ioan. And. & Panor. in c. i. de libel. obla. Inno. in cap. constitutus. extr. de in integrum restit. in gloss. magna ibi nos dicimus. Bart. in l. vbi autem, §. qui illud. ff. de verbo. obliga. Nisi secundum eos esset tanta incertitudo, quod reus non posset scire quid petatur: quia tunc non tenetur respondere, licet actor iuret vt supra.

CONCLUSIO 295

Libellus in possessio.

Libellus in possessio. Licet in libello oblato in petitorio teneatur actor probare causam debiti petiti. seu titulum rei petita, alias succumbit. non tamen in possessorio. Puta, si quis dicat se spoliatum vel turbatum re sua. vel annuo redditu sibi debito, quia sufficit probare spoliacionem vel turbacionem. licet non probetur illa res mea, vel redditus ille mihi debitus, secundum Innoc. in cap. quarelam. ad finem. extra de electio. Panormit. ibidem §. col. & Angel. in l. i. ff. de eden. domi. de Rota in nouis. decisio. 280. in Rubrica de restit. spoliat.

CONCLUSIO 296

Libellus super restitutione.

Libellus super restitutione. Libellus, in quo actor dicit rem quam si restitui peti, ad se pertinuisse iure dominij vel quasi, procedit de iure, secundum Spe. in tit. de actio. & peti. §. sequitur. versic. quid si ago contra te. & ibi Ioan. Andr. in additio. Butri. in c. 2. de libel. oblat. Fulg. in l. i. in princ. ff. de eden. do. de Rot. decisio. 328. quia sufficit libellum concludere praesumptiue. l. omnes. §. Lucius. ff. de his quae in frau. creditorum. Et quia ad sustinendum libellum verba libelli possunt impropriari. l. sed si possessori. §. item si iurauero. ff. de iure iurado. quod procedit maxime quando in conclusione petitis declarari dominium: quia attenditur conclusio, non narratio. cap. ex parte. & ibi Butriga. & Panormitanus extra de foro competent. Bartolus in l. qui stipenda. C. de

procurato. licet contrariam tenuerit opinio. Barto. in l. certum. §. i. ff. de confessi. & Angel. in dicta l. i. per glo. in dicto. §. i.

CONCLUSIO 297

Instrumenti exhibitio.

Instrumentum, de quo fit mentio in libello relatiue seu limitatiue, est reo exhibendum, anrequam respondeat, sicut libellus, si est penes actorem, de quo stabitur eius iuramento, secundum Innoc. in c. i. de probatio. Specu. de instrumen. edi. §. nunc dicamus. verticu. quid si quis. do. de Rota decisio. 36. in nouis. secus si assertiue, puta, Titius vendidit mihi fundum, & de hoc apparet per instrumentum receptum per talem: quia tunc non est reo exhibendum ante litem contestatam, secundum Bartol. Bald. & communiter Docto. in l. edita. C. de edend. nisi de tali instrumento reus verisimiliter non esset informatus, secundum Panor. in dicto c. i. §. col. ibi, ego putarem.

CONCLUSIO 298

Libellus ad compellendum.

Procedit libellus petentis compelli, licet non dicat condemnari, per colim causam. & ibi no. Panor. extr. de censu. vbi actor tantum petit reum cogi: & tamen papa illum condemnauit, & secundum Fulgo. Imo. & Cu. in l. in summa. ff. de re iudic. Bofucium in l. si cum nulla. ff. eo. nam qui vult subsequens, videtur velle omne necessarium antecedens. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procu. & quia valet sententia. Iubeo te soluere quasi ex hoc videatur condemnare d. l. in summa. Et inter libellum & sententiam debet esse conformitas. l. vt fungus. ff. communi diui. c. licet Heli. de simo. Contrariam opinio. tenuerunt Bartol. & Bal. in l. i. C. de execu. rei iudic. Angel. Areti. in sit. de actio. §. i. Prima opin. sine dubio procedit quando in fine libelli esset illa clausula, super quibus omnibus & singulis peto iustitiam ministrari omni meliori modo via iure &c. secundum Imo. in d. l. si cum nulla. nam talis clausula ampliat conclusionem libelli ad narrata, super quibus non est conclusum, secundum Calderi. Butri. & Panor. in c. cum dilectus. extra de ordi. cogn. Procedit etiam libellus, si petiisset cogi ante condemnari, secundum Bart. in l. 2. §. prius. ff. de vulg. & pup.

CONCLUSIO 299

Libelli incertitudo.

Actuoso & denunciatio, talis libellus de iure sustinetur, & processus super eo formatus, etiam si praedictorum alterum per se admitti non debuisset: quia ineptitudo in parte libelli non vitiat totum libellum, alias aptum. cad. dissoluendum, extra de desponsa. io. impube. & ibi Hosti. & Io. And. Et ideo libellus continens plures modos agendi ad idem, non est indiuiduus & vitiosus in parte, non casus in totum, secundum Butri. & Panor. ibi. Ideo utilis est illa clausula, Super quibus omnibus & singulis peto iustitiam ministrari omni meliori modo iure, &c.

CONCLUSIO 300

Sententia ex causis mixtis.

Si in sententia exprimantur plures causae, quarum aliqua sint falsae, aliqua verae: non vitiat sententia propter causas falsas: sed sustinetur propter veras, secundum Inn. Io. And. & Panorm. in c. i. praesentia. extra, de renunciatio. eundem Panorm. in c. cum inter. in 2. column. in penultimo notabili. extr. de re iudicata. Imo iam in l. si plagii. ff. de verb. oblig. facit l. si ex falsis. C. de transact. Idem si omnes causae expressae essent falsae, sed iudex dixisset his & alijs causis, &c. vel esset vsus verbis praesertim, praecipue, vel alijs includentibus alias causas, quam expressas, dummodo ex processu possit apparere de aliqua legitima causa: alias secus, cum iudex non possit moueri nisi ex causis contentis in processu. l. illicitas. in §. veritas. ff. de offi. praesid. secundum Panor. vbi supra, & est de mente Bal. in repetitione. l. quid ergo. in §. poena grauior. ff. de his qui notantur infamia. in 10. column. in l. i. C. de conditione indebiti. Felinus tamen in c. sicut. extra, de re iudic. tenet tunc sententiam valere, licet ex actis non appareat de legitima causa: quod improbant Rom. in l. si is ad quem. ff. de acqui. haered. Butri. in d. c. in praesentia. & do. Praepositis in c. dilecto. col. 8. extra, de appella.

CONCLUSIONVM

CENTVRIA III.

CONCLUSIO 301

Litis contestatio.

Litis contestatio. Litis contestatio inducitur siue negetur ius siue factu, secundum Inn. in c. i. de lit. contest. Spe. eo. tit. in 2. parte. §. i. versic. quid si omissa. & seq. sed non per responsionem ad positiones. d. c. i. & secundu gl. magnam. circa si. cum Bar. in l. i. C. e. secus per responsionem datam per verbum credit, vel non credit, aut nescit ad libellum actoris per c. cum ad sedem. vbi etiam gl. & Panor. extr. de resti. spo. & Bal. in d. c. i.

CONCLVSIO 302

Inquisitio specialis. IN inquisitione speciali debet apponi locus & tempus, sicut in ac- cufatione secundum Bartol. in l. 2. §. si publico. ff. de adul. iacob. Butriga. in tit. de actio. in prin. Bald. in l. is apud quem. C. de edendo. licet gloss. in tit. de publi. iudi. videatur tenere contrarium & Innoc. in cap. precipimus, de purg. cano. ibi alij dicunt, sed secundum ipsum iacob. Butrig. gloss. prædicta procedere potest, quo ad inscriptionem ad poenam talionis, vt in inquisitione nõ sit necessaria; dictum autem Innoc. in generali inquisitione quo ad delicta, licet speciali quo ad personam & tendente ad remouendum aliquem, non ad puniendum criminaliter, secundum Bartol. vbi supra, pro prima opin. est l. prætor. in princip. ff. de iniur. Quæ opin. potest limitari, nisi factio & culpa inquisiti locus esset incertus & tempus incertum, vt tunc procedat inquisitio, licet vnum de prædictis non apponere tur, secundum Baldum in l. presbyteri, la prima. C. de episco. & cler. per l. 1. §. quod autem. ff. quorum le. Et iudex procedens per inquisitionem potest post responsonem processum reformare. cap. qualiter & quando. el. secundo. extrâ de accusa.

CONCLVSIO 303

Denunciator testis. IN causa inquisitionis contra aliquem ex iudicis officio de certo delicto admittitur in testem denunciator, & eius domestici per c. licet Heli. extrâ de accusa. vult Bar. in l. diuus. ff. de custo. & exhi. reo. quo videtur restringere glo. & Panormit. in c. in omni. extrâ de testi. vt procedat quantum ad denunciationem, ad correctionem peccati.

CONCLVSIO 304

Infamis. PROBATO delicto infamante per testes non est ille contra quem probatum est infamis iuris infamia, nisi accedat confessio eius vel sententia, secundum gloss. communiter approbatam in l. sed si possessor. §. si cum de hæreditate. ff. de iure iur.

CONCLVSIO 305

Fideiussio. Fideiussor docens de solutione per instrumentum confessionis creditoris tantum, non potest agere contra debitorem principalem: quia debet de reali solutione constare, secundum glo. cum Bar. in l. duobus. ff. de iure iur. Cy. in l. si quando. C. vnde vi.

CONCLVSIO 306

Citatio sine die. CITATIO sine die non valet, quantum ad hoc, vt ad vteriora procedi possit in causa. Ita procedat opin. Cyn. in l. finali. C. de fer. Bartol. in l. liber homo. §. decem. ff. de verbo, oblig. & quod habetur in l. aut qui aliter. ff. quod vi aut clam. Sed quantum ad hoc, vt iudex possit citatum multare, si non compareat, potest valere, cum teneatur comparere quum primum potest. c. eos. in si. de sen. ex com. in 6. & ita procedat opin. Spec. tenentis citationem valere sine die, in tit. de citatio. §. sequitur. versic. quid si non præfixerit. Innoc. in ca. cum in tua. ext. qui ma. ac. pos. qui dicit, quod talis citatio intelligitur ad modicum tempus. Bald. in l. hæc conditio. ff. de condi. & demon. secundum Ang. Cui. & Imol. in dicto. §. decem.

CONCLVSIO 307

Iudicium pro minore. Iudicium cum filiosa minore non firmatur autoritate patris tantum, nisi etiam interueniat curator ad litem, quando agitur de re, in qua nil potest ad patrem pertinere etiam quo ad usufructum, secundum Bart. in l. fin. §. pupillus. ff. de verbo, oblig. Specul. in titu. de actore. §. 1. facit. l. clarum. C. de autho. præstan. l. in vniuersis. C. quida. tu. si tamen sententia feratur pro minore, valet sine curatore. l. non ideo minus. C. de procu.

CONCLVSIO 308

Gesta minoris. GESTA per minorem sine curatore coram arbitro & sententia contra eum valent, & si possit restitutionem in integrum petere, per casum iuncta gloss. in l. 3. in prin. ff. de arbit.

CONCLVSIO 309

Actio ex mutuo. AGENS ex numeratione ex causa mutui, & probans tantum de confessione mutui succumbit, secundum Bartolum in l. si ex cautione. C. de non nu. pec. in l. certi conditio. §. si nummos ff. si cer. peta. Spe. in tit. de teste. §. 1. vers. sed pone egi cõtra. Quod facit: quia probando confessionem præsumptiuè, probat numerationem contra contententem. ff. de posi. l. publi. in si. & tunc confessio adducitur ad probationem numerationis, & faciteam præsumi, vt vult ipse Bar. in l. cum falsâ. C. de iuris & fac.igno. & sufficit probatione concludere præsumptiuè, i. omnes. §. Lucius. ff. de his quæ in frau. cred. & secundum eum in l. cum quid. ff. si certum pet. Et opin. Bart. posset procedere ante biennium, & quo ad præiudicium tertij, secus post biennium, & ad præiudicium contententis, secundum Imol. in l.

ita stipulatus. §. Crisogonus. ff. de verb. obliga. Si autem agat ex mutuo probando de confessione, debet obtinere; quia libellus de mutuo verificatur in mutuo quili, quod inducitur ex confessione secundum Bart. in dicto. §. si nummos.

CONCLVSIO 310

Prodigo. NOTORIE prodigo non intelligitur interdicta administratio sine facto iudicis, secundum gloss. Bartol. Bald. Ange. & Imo. in l. is cui bonis. ff. de ver. oblig. licet gloss. in l. is cui lega. ff. de testa. & ibi Pe. tenuerit contrarium. Nec secundum præfatos Doctos. sufficit fieri proclama parte iudicis, ne quis contrahat cum tali, vt dicatur facta interdictio a iudice, cum exigatur causæ cognitio. l. interlocutio. & l. præfes. C. comi. vel epist.

CONCLVSIO 311

Interdictis vt prodigo. INTERDICTIO iudicis facta alicui vt prodigo, cum tamen non sit, valet ita vt prohibeatur cum eo contrahi secundum gloss. in l. si ab eo. ff. de vsucap. in l. Seia. ff. de tut. & cura. da. ab his. in §. item prodigus. in tit. qui non est per. fac. rest. Dy. & Bartol. in l. is cui bonis. de verborum. obliga. Bald. in l. 1. ff. de cura. furio. Licet gloss. contrarij tenuerit in l. si putas. C. de pe. hæ. in l. 2. C. quando proto. non est necesse, quam sequuntur Petr. Jacob. de Are. Angel. & Imol. in dicta l. is cui, Quod procedere posset, quando in decretatione curatoris esset expressus error, alias procedat prima opinio, secundum Dy. vbi supra.

CONCLVSIO 312

Expensis ex promissione. QUANDO expensæ peruntur ex promissione, iusta causa litigandi ab eis non excusat secundum gloss. quæ dicitur singularis, in y. oportet. in authen. de iudic. nisi conuentus in principali absolueretur secundum Baldum in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. in 2. col. quod est no. cum in instrumentis communiter promittatur expen. reficere cum damnis & interesse.

CONCLVSIO 313

Renunciatio in ferijs. FERIS ob necessitates hominum possunt partes renunciare ab initio, non post actum factum tali tempore, vt conualidetur, secundum Bald. in l. cum antea. C. de arb. domi. Præposit. in c. dilecto. extr. de app. co. pen. Posset tamen actus tunc valere in vim pacti, per l. 2. C. communia vtriusque iudic.

CONCLVSIO 314

Confessio. CONFESSIO facta in vno iudicio probat etiam in alio, licet ad diuersum finem intentato inter easdem personas, secundum Inn. & Panor. in c. per inquisitionem. extr. de elect. Ioan. Andr. in c. 2. de ord. cogni. Doct. communiter in l. 2. C. de eden.

CONCLVSIO 315

Actio in tri. EX processu inquisitionali ex officio probatur, quod præuata persona de furto vel alio damno dato quod in ipso processu continetur, & sic fur qui in tali processu confessus est furum, cogetur sine alio processu ad restitutionem rei furtiue parti. l. interdû. §. qui furem. ff. de fur. per quem tex. Bart. & Doct. ibi dicunt posse coram iudice criminalium peti aliquem criminaliter puniri, & etiam condemnari ad rei restitutionem, vel emendationem damni. Idem Bal. in l. 2. C. de edend. facit l. quories. C. de iudic.

CONCLVSIO 316

Alternatiua locorum. ALTERNATIUA locorum actori electionem tribuit vbi reum conueniat in altero ipsorum locorum, non reo vbi velit conueniri per tex. qui dicitur singularis in l. 3. §. proinde. ff. de eo quod cer. lo. & est ad limitationem l. per unque. ff. de iure dor. & iurium dicentium, quod in alternatiuis electio est debitoris.

CONCLVSIO 317

Impedimentum. IMPEDIMENTUM iuramento impedit probatur quando est persona honesta, nec potest aliter de facili probari. Ita intelligitur l. quæ ties. C. de naufra. c. quia propter. extrâ de elect. secundum cano. ibi, & Bald. in l. 1. C. de dilati. Ang. in l. si. ff. de fer. ad hoc. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tuto. Secus si de facili posset probari, quo casu procedat opin. Azo. in summa, titu. de dila.

CONCLVSIO 318

Nullitas processus. QUANDO iudex per inquisitionem procedit in casu a iure vel statuto non permisso, potest reus quodocunque allegare nullitatem processus & sententiæ: quia cum iudex tunc non possit suppleri vices accusatoris, deficit vna ex personis substantialibus iudiciorum, secundum iacob. Butrig. & Bald. in l. licet. C. de procu. eundem Bald. in l. 2. ff. si quis in ius vo. non ser. in l. si. C. de excep. in l. 1. §. sublata. in 2. col. ff. ad Trebel. Felin. in c. inter monasterium. 7. colu. extrâ de re iudicata.

CONCLVSIO 319

Tempus appellandi currit minori, si fuit de fenfus, & tutor eius vel curator inter fuit fententia, & ita fecundum Barto. in l. fin. C. si aduer. rem iudica. procedit glof. ibi, & in §. pupillis. in authenti. de haeredi. & falcid. quae allegat cafum de hoc in §. i. in authenti. de appella. & intra quae tempora. Secus si fuit in defenfus. & tunc procedat opin. Iacob. Butr. qui tenuit tempus ipfo iure non currere per l. fin. C. in quib. cau. in integrum refitit. non est neceffa. Habebit tamen primo cafu remedium refititionis in integrum ad totam cau fam feu ad appellandum. fecundum Docto. in dicta l. fin. C. si aduer. rem iudic.

Iuramenti prohibicio

Lex princeps vel statutum potest prohibere, quod non iuretur super contractibus, fecundum communiter cano. in c. cum laicus. C. de fo. compe. lib. 6. Bald. in l. non dubium. in fin. C. de legi. per illum text. dominus Sandilia. in l. fina. ff. qui fatifida. cog.

Contractus principis.

Princeps tenetur ad obseruantiam contractus seu conuentionis initae cum fubditis, fecundum Guido. de Sufa. & communiter Docto. in l. digna vox. C. de legibus. Albericus in l. princeps. ff. eodem. Vnde cum priuilegium a principe concessum data aliqua pecunia tranfeat in vim contractus, non poterit de iure illud reuocare vel rumpere, fecundum Baldum in l. quise patris. C. vnde lib. columna penultima. Bartol. in l. quod femel. ff. de decre. ab ord. fa. Panorm. in c. nouit. 10. colum. extr. de iudi.

Causa delegata.

Si princeps in suo fcripto dicat simpliciter. Delegamus tibi talem causam, intelligitur mandasse cognitionem & decifionem. Secus si dicat delegamus tibi talem causam cognoscendam, quia tunc tantum cognitionem mandasse videtur, fecundum Bartol. & communiter docto. in l. i. C. si contra ius vel vtili. public. vel per mendacium fue. ali. post. vel impe.

Citatio voluntaria.

Citatio voluntaria respectu citati, pura si sua putauerit interesse, valet etiam quo ad clericum & alias personas non tunc iudicium citati, fecundum Iacob. Butr. Bald. & Paul. de Castr. in l. testamenta omnia. C. de testa. per illum text. & l. consulta. & l. repetita. ibi in glof. allegata. Bald. in l. praefcriptione. C. si contra ius vel vti. public. Felin. in cap. cum inter. colum. octaua. extra de except. fentit Innocent. in cap. dilecti. eod. titu.

Exceptio iurata.

Exceptio femel opposita ad vnum finem, & tunc repulsa. potest iterari ad alium finem in negotio principali, fecundum Petr. & Bald. in l. praefcriptione. C. si contra ius vel vti. publ. per l. vendicantem. in fin. cum l. sequen. ff. de euictio. Cyn. in l. peremptorias. C. fentiam rescin. non posse.

Possessio nis assignatio.

Executor meus non potest assignare possessionem impetranti velo leuato & sine partis citatione, fecundum Innocent. in sua gl. in verbo per portarium. in cap. cum olim. extr. de priuilegijs. facit. i. meminere. C. vnde vi. & quod vulr. Bartolus in reperi. l. 3. C. de pigno.

Exceptio nullitatis.

Exceptio nullitatis proprie non est exceptio. Ideo terminus praefixus a iudice vel statuto ad exceptiones proponendum, non impedit quin nullitatis exceptiones possint post terminu opponi, fecundum Bald. in l. i. C. de iur. & fact. ignor. col. 4. do. Praepoli. in c. dilecto. col. 39. extr. de appel.

Plures rei debendi.

Si plures qui tenebatur & sunt conuenti in solidum fuerint simpliciter condemnati ad vnam quantitatem, licet fententia diuidat summam, poterit tamen eorum quilibet in solidum prima actio ne quae durat conueniri, fecundum communem opin. Docto. in l. i. C. de iudic. licet contrarium ibi tenuerit Fulgo. subtilibus motiuis. cuius opin. fecundum Docto. ibi procedere posset, quando actor plures condemnari petiisset non adiecta dictione in solidum.

Subdelegatio causae.

Delegatus ordinarij causam subdelegare non potest, etiam licet eoramo confestata, per tex. cum glo. communiter approbata in cap. cum causam, extr. de appel. tenent communiter Docto. in l. a

iudice. C. de iudic. quicquid contra fenerit glof. in verbo, lex. ad fi. in l. & quia. ff. de iurisdic. om. iudi. in l. legatus. in vna sua folutio. ne. ff. de offic. proconful.

CONCLVSIO 329

Quando duo iudices formarunt processum inquisitionalem contra aliquem, ille praefertur, qui praeuertit in procedendo. ff. de iudic. l. si quis postea. Quando autem vterque eodem tempore incipit procedere, reus eligere poterit quem velit, & alteri opponere non exceptionem praecipitationis, sed quod coram altero causa pendet, coram quo petet se remitti, fecundum Bald. & Sandilia. in l. nulli. C. de iudic.

Iudices duo iniquitates.

CONCLVSIO 330

Instantia processus inquisitionalis finitur biennio de iure communi, fecundum Bald. & quendam domi. Bertolucium de Capua, ac domi. Alexand. in l. proferandum. in princ. C. de iudi. Panorm. in c. penul. in vltima additione. extra eod.

Processus inquisitionalis.

CONCLVSIO 331

Perempta instantia causae adhuc poterit iudex fententiam ferre super iudiciali rei confessione, quasi super nororio in quo omitteritur iuris ordo, vt in cap. Romana. in fin. extr. de appel. fecundum Bald. notabiliter in l. proferandum. in princ. C. de iudic.

Sententia perempta instantia.

CONCLVSIO 332

Instantia perempta actio per lit. contestationem perpetuata durat quadraginta annos, fecundum glof. communiter approbatam in l. proferandum. §. si quidem. in verbo iudicij. C. de iudi. licet glof. in l. i. C. de long. tempo. praefcrip. quae communiter reprobat, tenuerit contrarium.

Actionis tempus.

CONCLVSIO 333

Si personaliter citatus, qui poterat venire, non venit culpa leui non dolo puta. quia dum veniret ad iudicem videns choreas aut ludentes, fessit ibi occupatus, & iudex contra eum iudicauerit non dicitur verus contumax, nec excluditur ab appellando intra decem diuum a die fententiae, quia ille non habuit animum contemnendi iudicem, fecundum Fulgofium, in l. proferandum, in §. si autem reus. C. de iudic. & ibi dominus Sandilia. facit quod habetur per Cardin. in clement. i. de dolo & cotu. in penul. colum.

Contumacia ex culpa leui.

CONCLVSIO 334

Actor probans femiplene per vnum testem & succubens, quia non sibi, sed reo, de iuramento est iuramentum, non condemnatur in expen. quasi propter illum testem videatur habuisse iustam litigandi causam, verifimiliter credendo, quod sibi deferretur iuramentum, fecundum Io. And. Pe. de Anch. But. & communiter cano. in c. fine litibus. extr. de dolo & cotu. Bal. in l. i. C. de aduo. diuer. iud. domi. Alex. in l. proferandum, in §. si autem reus. C. de iud. quod videre tur intelligendum, quando testis ille erat omni exceptione maior, alias secus: quia videtur temere litigasse, sciens se non habere nisi vnum testem non omni exceptione maiorem. Est quoque iusta causa excusans a condemnatione expen. si casus de quo litigatur est dubius, quia in eo sunt diuerfae opiniones, fecundum Ang. in l. proferandum, §. si autem alterutra, praefallega. & Panorm. in d. c. fine. idem fecundum Ang. in l. terminato. alias non ignorat. C. de fruc. & li. expen. do. Alex. in d. §. si autem reus. si litigauit de confilio famosi doctoris, & in alijs casibus de quibus ibi per eum.

Probatio femiplena.

CONCLVSIO 335

Iudex in fententia diffinitiuam non potest sibi referuare in futuro i condemnationem vel absolutionem expen. sed taxationem sic, fecundum Cy. & communiter Docto. in l. terminato. C. de fruc. & li. exp. Bal. in Auth. generaliter. C. de epi. & cle. licet Bar. post glo. in d. l. terminato. fenerit contrarium, secus in interlocutoria: quia per eam non definit esse iudex. Ita etiam fentit Fel. in c. significauerunt. in 7. colum. extra, de excep.

Expense referuatae.

CONCLVSIO 336

Culpa tutoris aut curatoris lapsa fit instantia causae, non refitui tur minor ad instantiam, sed aduersus expenfarum condemnationem, vt non teneatur aduersario in expen. tutore aut curatore, & eorum fideiusforibus existens non foluendo, fecundum communem fententiam Docto. in l. proferandum, §. si. C. de iudi.

Instantia lapsa.

CONCLVSIO 337

Lex sancimus. C. de iudi. procedit etiam in ficto seu praefumpto contumace fecundum communiter Doctores ibi.

L. sancimus.

CONCLVSIO 338

Expense
foumatis. **L**icet contra contumacera ex primo decreto sit facta missio in possessionem, est tamen in expensis condemnandus quam condemnationem expensarum iudex tunc facere potest absque vterio ricitatione, si autem differret, debet iterato eum citare, secundum communiter docto. in l. sancimus. C. de iudic. quod hodie est declaratum in §. si vero. in authent. de duobus reis. & in c. quoniam frequenter. extr. vt lite non contestat. ad premissa facit. l. nullum, cum glo. C. de testi.

CONCLVSIO 339

Citatio p
nuncium. **D**elegatus ab ordinario potest per nuncium citare, non per edicta, sicut etiam arbiter, sed interpellatur §. i. ff. de arbit. secundum Bartol. & communiter docto. in l. sancimus. C. de iudic. quicquid contra senserit L. otha. vt ibi refert Odofre.

CONCLVSIO 340

Absolutio
ab expen.
Qvando iudex absoluit condemnatum in principalibus expensis, debet exprimere causam quare absoluit ab expens. nec sufficit, si dicat bonis mori respectibus & c. alias sententia est nulla tanquam habens iuris errorem, secundum Salice. & Sandil. in authent. nouo iure. C. de iudic. per illum text. ibi declarat & c. & in §. oportet in authent. de iud. ioan. And. in cap. finem, extr. de dolo & contu. Butrig. in c. examinata. extr. de iudic. Licet Panor. ibi teneat contrarium. Nam qui sub genere dicit, non declarat. Ita iudei. ff. de iure fisci. & cum Panor. tenet Felin. in c. sicut. in l. col. extr. de re iud.

CONCLVSIO 341

Executio
reclari
tio. **E**xecutor reclari non potest vt suspectus, sicut nec ab eo appellatur, nisi in exequendo modum excedat, secundum glo. communiter approbatam, in l. appertissimi. C. de iudic. in verbo executore.

CONCLVSIO 342

Subdelega
tio causæ
Delegatus principis ad causam criminalem potest eam subdelegare, secundum glo. Guiljel. de Cu. Bartol. Bald. & Sandilia. in l. i. C. qui pro sua iurisdic. per text. ibi nullo causarum habito tract. Et quia princeps, cuius vices tenet, potest tales causas delegare: & quia principis delegatus est maior omni ordinario, c. studuisti. extr. de offic. lega. contrariam opinionem tenent Cyn. Perr. Iacob. Butrig. & Salic. in d. l. durum esset recedere in iudicando a dicta gloss. a tantis docto. approbata.

CONCLVSIO 343

Sententia
pro pupil
lo. **S**ententia lata pro pupillo, qui fuit in iudicio sine tutore, valet secundum glo. in verbo aduersus, communiter approbatam in l. i. C. qui legit. person. l. non eo minus. C. de procurato. quicquid contra senserint domi. Doct. vtramon. in dicta l. i.

CONCLVSIO 344

Scriptura
producta
fides.
Scriptura producta in iudicio, & in actis accipiata & inserta per notarium causæ, facit plenam fidem, licet originalis non reperitur. Bald. in l. gesta. C. de re iudica. & in authent. si quis. C. de edend. per l. fina. C. de fide instr. dicens hoc tenere Innocent. in cap. i. extr. de procura.

CONCLVSIO 345

Impedimē
tum.
Impeditus legitimo impedimento debet statim cessante ipso impedimento comparere coram iudice, coram quo fuit citatus, nec exigitur alia citatio, secundum Innocent. in c. dilecti. in gloss. in verbo praetentare. extr. de dol. & contum. do. Cato. in l. 2. §. si quis ideo. ff. si quis cau. licet Ang. ibi contra.

CONCLVSIO 346

Impedimē
ti pbaudo.
Non sufficit citato probare impedimentum, nisi etiam probet, quod nisi fuisset impedimentum potuisset comparere, & comparuisset, quia erat paratus venire, alias non excusatur secundum Bart. & Ang. in l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. per l. qui commeat. ff. de re mili. Et vbi semel impedimentum est probatum per iuramentum, si iterato allegetur, aliter est quam per iuramentum probandum, secundum Iac. de Arc. Ang. & do. in d. §. quod diximus.

CONCLVSIO 347

Renuncia
tio genera
lis.
Renunciatio generalis casuum in iudicis facta post certos casus speciales expressos, licet in sua generalitate non valeat, tamen valet ad hoc, vt extendatur ad casus similes expressos, non autem ad maiores secundum Guil. de Cu. Bald. Cato. & do. Ambro. in l. sed & si quis. §. quæritur. ff. si quis cau. & communiter docto. ibi bene facit. cap. qui ad agendum. de procura. in 6. c. sedes. de rescript. de. non potest. de procura. l. si §. cui iudicia. ff. de vino triti. oleoque leg.

licet Bartol. & Ang. post Cyn. in d. §. quæritur. tenuerint contrarium. & idem Cyn. in l. i. C. commo. In contrariis autem idem tenent communiter docto. vbi supra, quando clausula generalis posita est post casus speciales. Si autem ante, tunc secundum docto. ibi extenditur etiam ad casus maiores expressos per l. quæritur. §. fina. ff. de fundo instruc. quali illi casus speciales post generalem renunciationem intelligantur appoliti ad declarandum, non ad restringendum. d. §. fin.

CONCLVSIO 348

Clausula, ex certa scientia & non per errorem, quæ solet apponi in instrumentis, inducit præsumptionem scientiæ, non erroris. Bartol. Bald. do. Alex. Ang. & Sandil. in l. sed & si quis. §. item quæritur. ff. si quis cau. sed probando rem aliter se habere aut habuisse, probatur error, secundum Bal. ibi. Et vbi est enomis l. 1. §. & præsumitur error. l. qui quis. cum gloss. & Bartolo. C. de rescin. vendi.

CONCLVSIO 349

Socius non resuscitatur pro socio in concernentibus societatem, si in alijs sic. Ang. & dominus Cato in l. sed si quis, in §. si duo. ff. si quis cau.

CONCLVSIO 350

Sper nullitate notoria processus, sententiæ, aut actus iudicarij, potest iudex pronuciare parte etiam absente nec citata, secundum Ioan. Andr. Butrig. & Panoran. in cap. causam. extr. de rescriptis. Geml. in cap. sua. in fin. de offic. vica. domi. Cato in l. solent. ff. de fer. Quod tamen intellige, vt per Panor. vbi supra, licet ibi contrarium teneant l. mo. & domi. de Rota, vt refert & sequitur do. Præpositi. in cap. dilecto. in l. 4. colum. extr. de appel.

CONCLVSIO 351

Dilectum testis non iurati valet, si partes ei iuramentum remisissent. cap. tuis. extr. de testi. glo. in verbo, valebit in l. i. ff. de fer. iudex tamen si velit quod iuret, non tenebitur aliter illum admittere, secundum Bald. ibi, & Spe. titu. de teste. §. sequitur. versicu. & nota.

CONCLVSIO 352

De feriatâ etiam in honorem Dei potest decerni & confirmari tutor, quando non exigitur causæ cognitio, alias secus, vt quando datur per inquisitionem. l. qui habet. §. quolibet. ff. de tutel. & ff. de tutor. & curator. da. ab his. l. nec mandante. §. fin. secundum Guil. Albe. & communiter Docto. in l. 2. ff. de fer. facit. cap. fin. extr. eod. in fin. vbi in operibus pietatis non attenduntur feriatæ.

CONCLVSIO 353

Decretum iudicis in alienatione rei minoris, quia exigit causæ cognitionem, magis puro. §. ne passim. ff. de re. eorum. secundum Angel. & communiter Docto. in l. 2. ff. de fer. non potest imponi die feriatâ, & secundum Specu. eod. titu. §. sequitur. versicu. fin. Iaco. de Arc. in lactus. C. eo. quæ l. non obstat, secundum Specu. vbi supra, quia loquitur in actibus voluntariæ iurisdictionis & fauore libertatis.

CONCLVSIO 354

Tenuta seu alius actus iudicis in quo processit de facto parte non citata, vbi erat citanda, potest ab eo reuocari parte non citata, & sine causæ cognitione, secundum gloss. in ca. excommunicatos. 11. quæst. 3. in l. minor. & ibi dominus Alexand. ff. de euictio. in l. i. in verbo infirmabitur. ff. de fer. Bald. in l. pacto quo poenam. C. de pactis. in l. post sententiam. in vltimo folio. C. de senten. Bartol. in l. 2. C. de feruitu.

CONCLVSIO 355

Sicut poena adiecta dationi quantitatis præsumitur in fraude vsurarum. l. cum allegas. C. de vsuris. l. rogasti. §. si tibi decem. ff. si certum petatur. Itaque interesse a principio taxatum, secundum Bald. in l. i. C. de summa trini. in 6. colum. Cyn. in suis additionibus in l. feruus ea. l. ff. de fer. expor.

CONCLVSIO 356

Post lapsam primam dilationem ad probandum admittitur purgatio moræ, si velle incontinenti post ipsam dilationem probare absque alia petitione dilationis, secundum Cyn. in l. mancipiorum. ff. de op. leg. Bald. in l. fin. ff. de ferijs. tutius tamen est secundum eos aliam dilationem petere.

CONCLVSIO 357

Sententia præcipitanter lata, & tam breui tempore quo versimiliter acta mature videri non poterunt, est nulla, secundum Bartol. &

Clausula

Testis iuratus

Nullitas notoria

Testis iuratus

Tutoria

Assensio rei minoris

Reuocatio actus

Interestum taxatum

Moræ purgatio

Sententia precipitate

Bart. & Bald. in l. 2. C. de eden. in l. 2. C. de sent. ex breui. rec. Barto. in l. prolatam. C. de sent. in fin. per c. tum ex literis. extr. de in integri. restit. Butri. in cap. ecclesia sancte Mariae. extr. de constitu. do. Præpos. in ca. dilecto. 7. colum. extr. de appel. nisi secundum Fulgof. esset lata partibus præsentibus & consentientibus. quasi tunc præsumitur causæ cognitio præcessisse.

CONCLUSIO 358

Mora ex contumacia. Mora ex contumacialis in parendo mandato superioris seu iudicis ex qua est inflicta poena successiva, puta ex communicationis, priuationis ab auditorio, vel similis, purgari potest etiam post sententiam: imò & executionem: casus est no. in c. ex literis. extr. de consti. & fuit elegans dictum do. Constan. in l. si infulam. ff. de verb. obliga. & est limitatio ad id quod dicitur post sententiam non admitti purgationem moræ.

CONCLUSIO 359

Oblatio verbalis. Oblatio verbalis offerentem releuat, quando res quæ offertur, se ipsam offert, vt res immobilis. Idem si mobilis quando solutio est fienda alibi quam in iudicio, secundum Bald. in l. acceptam. C. de vsur. Idem secundum Ang. in l. prætor ait. §. si quis paratus. ff. de operis noui nunc. in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudic. quando debitum non est liquidum, sed incertum & intricatum quantum debeatur per l. si residuum. C. de distrac. pigno. Idem quando creditor responderi se nolle recipere. Alexan. in l. qui Romæ. in princ. ff. de verb. oblig. Item sola oblatio impedit commissionem poenæ, & cursum vsurarum futuri temporis. l. si per te. C. de vsur. gloss. in l. acceptam. eod. tit. Idem sufficit debitori offerre se paratum soluere, licet manualiter non ostendat pecuniam in casu. l. vltimæ. C. de rescin. vend. secundum Bartolum in dicto. §. si quis paratus.

CONCLUSIO 360

Homicida. Dicens, occidi defendendo, non punitur morte, sed aliter, defensione non probata. Ita singulariter Panormita, quem extollit & videtur ibi sequi Felin. in cauditis. in vltima colum. extr. de præscript. & do. Alexan. in l. non solum. §. sciendum. ff. de oper. no. nuncia. in l. decem. ff. de verbo. obliga.

CONCLUSIO 361

Actorum falsificator. Falsans acta perdit causam. Bald. in l. qui testamento. ff. de exec. tut. Bartol. in l. 1. §. 2. in ff. de calum. l. mol. in l. diuus. col. 16. ff. de re iudic. Ange. in l. 1. in fin. ff. de his quæ in testamento delen. pariter qui conatus est subtrahere probationes aduersarij, secundum Innocent. in c. intimauit. ext. de testi. Ange. in l. 1. §. si reus. ff. de eo per quem fac. erit. licet Bald. in d. c. teneat contra Innoc.

CONCLUSIO 362

Imploratio officij iudicis. Libellus non est necessarius, quando imploratur officium iudicis secundum glo. ordinariam in rubrica. ff. de interro. ac. quod temperat Bald. procedere, quando simpliciter imploratur & sine strepitu, secus si ordinariè & cum causæ cognitione, per gloss. in l. 2. §. dies. in verbo de plano. ff. quis or. in ho. possess. ser. circa quod die plenius, vt per Ioan. Pet. Ferr. in forma libelli in actio. real. in glo. prima.

CONCLUSIO 363

Quæstio mutata. Si quæstio spiritualis incidat in prophanam, iudex secularis de ea cognoscere non potest. c. tum. ext. de ordi. cogni. c. lator. ext. qui filij sint leg. secundum Bartol. in l. 2. ff. de iurisd. om. iudic. Paul. de Leaza. in clem. 1. de vsur. Archi. in c. plerique. 4. quæst. 3. & Panor. in c. cum sit generale. extr. de fo. compe. & hoc si sit quæstio iuris, si autem facti, tunc bene cognoscat, secundum Bart. & Sandilia. in l. omni. C. de sacrosan. eccle. in l. Titia. §. vsuras. ff. de lega. 2. licet Bald. in d. l. omni. contrarium sentiat.

CONCLUSIO 364

Mandati. Mandatum prælati seu rectoris ciuitatis in causa suæ ecclesie aut vniuersitatis, morte ipsius constituentis finitur, etiam re non integra, cle. si de procura. Eydictur res non esse integra, quo ad iudicem per solam citationem c. gratum. extra de offic. delega. & secundum Bart. Bald. & Ange. in l. more. & sequen. ff. de iurisd. om. nium iudicum.

CONCLUSIO 365

Delegatus excommunicatus. Irisdicatio delegata non expirat, si post delegationem excommunicatur delegans, cum habeat adhuc iurisd. licet impediatur tunc eius exercitium secundum glo. no. in c. primo. de offic. vica. in 6. & Doctores communiter in l. more, & sequen. ff. de iurisd. dictio. om. iudic.

CONCLUSIO 366

Statutum. Sante statuto, quod pro homicidio imponatur poena pecuniaria, si iudex reum condemnet & puniat ad mortem, poterit ipse iudex in syndicatu decapitari secundum Bartolum, Baldum, & Angelum in l. prima. ff. quod quis iuris. contra tamen facit, quia cum dictum statutum sit iniustum, iudex non tenebatur illud seruare secundum Hostiensem, & Panormitanum in c. secundo. de delict. pue. Hostien. in summa de consuet. §. qualiter. in fine, dominus Constantius in l. quorties. ff. de actio. & ob. bene facit c. pauper. 11. quæst. 3. Est præterea tale statutum contra legem Dei, quicumque gladio feriet, gladio peribit, & contra legem Dei non potest l. humana, ecclesia sancte Mariae, extra de consti. authent. statutus. C. de episcopo, & cler. authent. Cassa. C. de sacrosan. eccle.

CONCLUSIO 367

Furtigemi natio. Delictum commissum extra territorium sanctum delictis in territorio commissis auget poenam, vt sic fur qui in territorio commisit duo furta, & vnum extra territorium suspendatur ex statuto: quod pro tribus furtis fur moriatur, secundum Bart. in l. 3. C. de episc. audien. in l. si cui. §. si. ff. de accusatio. Bald. in authent. sed noui iure. C. de ser. fugi. per l. ex ea causa. ff. de postulan. Ioan. Andr. in add. ad Spec. tit. de fur. addi. incipien. Famosa est alia quæstio. & Iacob. de Belus. in authent. vt nulli iudicium. §. si verò quis comprehenditur, videntur tenere contrarium, & æquius videtur: quia statutum locale non debet extendi extra locum. arg. l. venditor. §. si con. fac. ff. commu. prædi. maxime in poenalibus, & odiosis.

CONCLUSIO 368

Retorcutio. In his quæ motu proprio principis conceduntur, non fit retorcutio, secundum glo. communiter approbatam in verbo decur. in l. 1. ff. quod quis iuris. per quam limitatur totus ille titulus.

CONCLUSIO 369

Restitutio in integrum. Restitutio in integrum non competit doctori minori viginti quinque annis, propter peritiam & probatam industriam eius, vt vult gloss. in l. 1. C. qui & aduer. quos. Allegando enim facilitatem, dicitur turpitudinem suam. l. 2. §. nunci. ff. de ori. iur. hoc tenet domi. Cato in l. 1. ff. quod quis iur.

CONCLUSIO 370

Corumax semel. Itatus vt compareat pro delicto sub cōminatione, quod aliàs processus habebitur pro confesso, non potest pro vna cōtūmacia haberi pro confesso, nec ex eo debet perdere suam causam secundum glo. no. in verbo interest. in fi. & ibi Bald. Cato. Sandil. & communiter Doct. in l. 1. §. fin. ff. si quis ius di. non obtempe. sicut nec in contumaciam absentes possunt haberi positiones pro confesso. 2. de confes. in 6. & hæc de iure communi, sed per statuta aliter disponitur in pluribus locis.

CONCLUSIO 371

Contumacia ficta. Multa aut bannum non imponi debet in aliquem pro ficta contumacia, vt quia fuit citatus ad domum, vel per proclamam. secundum Bald. Cato. & communiter Doct. in l. 1. §. si. ff. si quis ius di. non obtempera. & bannum dicitur multa. glo. in l. præses. C. de suspe. tut. ad hæc faciunt not. per Doct. in Authent. qui semel. C. quomodo & quando iud. in l. si. ff. de in integ. resti.

CONCLUSIO 372

Præsentia. Contra præsentem in iudicio non est necessaria citatio. l. etiam. ff. de minor. & ibi Guil. Bald. & domi. Alexan. in l. 1. ff. de in ius vocan.

CONCLUSIO 373

Promissio iudicialis. Ad factum præcisè quis cogitur, nec liberatur præstando inter esse in iudicialibus promissionibus faciendi, seu quando factum in iudicio promittitur, per tex. cum glo. in verbo cogam. in l. filiusfamiliæ. §. procuratorem. ff. de procu. & secundum Bart. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. Panor. in c. 1. ext. de iudi. Et sic limitatur quod dicitur in stipulationibus faciendi succedit obligatio ad interesse.

CONCLUSIO 374

Error. Ex error. ff. de iuris & facigno. non procedit, quando vtraque pars tractat de damno euitando secundum glo. singularem. secundum Ray. in l. si fideiussor. §. non male. ff. manda.

CONCLUSIO 375

Testis rogatus. Testimonium testis aliàs improbatum a iure suo inhabilis ad testimonium admittitur, quando fuit a partibus rogatus pro teste,

teste, cum rogatio videatur eum habitare, secundum gloss. in l. in-
uiri, l. 1. ff. de testi. & in §. licet, in verbo supplicis in authen. de testi.
& in c. 10. in verbo duarum, 19. q. 2. Bald. in l. parentes. C. eod. in l. ad
testium §. 1. in 2. col. & ibi Imol. ff. de testa. An. in l. 1. col. penul. C. eod.
Poterit tamen opponi contra dictum talis testis, licet non contra per-
sonam, secundum Panor. & Felin. in c. causam. extr. de re iudic. eun-
dem Felin. in c. cum inter, in §. col. extra de exceptio.

CONCLVSIO 376

Extraneus
Iacus.

Licet forensis contrahendo in certo loco ligetur statutis & con-
suetudinibus loci, per ea quae habentur in l. venditor. §. si con-
stat. ff. communia praedicti. per Inno. & Joan. And. in rubrica, de censu.
si tamen laedatur: poterit petere restitutionem in integrum propter
ignorantiam eorum, secundum Inno. & Joan. And. in rubri. extra de
consuet.

CONCLVSIO 377

Satisfactio.

Posidere immobilia non releuat a satisfactione de iudicio sisti, si
persona sit de fuga suspecta, secundum Bald. & Angel. in l. Iu-
lianus. ff. qui satisfat. cog. & l. sciendum. eo. tit. ex quo limitatur di-
cta l. sciendum.

CONCLVSIO 378

Forus o-
missus.

Locus deputatus de iure communia iura reddendum, vt est
locus maiorum. potest obmitti de consensu partium secundum
Bal. & Sandil. in l. si. ff. de iurisdic. om. iudic. per l. si vt proponis, praes-
tes certum locum. C. quomo. & quando iud.

CONCLVSIO 379

Iudex con-
uentus.

Licet sententia in qua transierit in rem iudicatam, potest tamen
iudex in syndicato conueniri, secundum Barr. & Ang. in l. 1. ff.
quod quis iur. per glo. in verbo noui. Innocen. in c. sepe. in glof. sua
magna, & in si. extr. de appell. Barr. in l. si iudex. ff. de va. & extraord.
cogni. Bald. in l. fina. C. de pe. iudic. qui ma. iudic. Ange. in l. filius fa-
fi. de iudic.

CONCLVSIO 380

Homicida.

Dicens quod occidit se defendendo, nisi probet defensionem, ha-
betur pro confesso homicidium, Barto. in l. Aurelius. §. idem
quasi iur. ff. de libe. leg. Bal. in l. 1. col. 15. C. de confes. Panorm. post
glof. in c. cum venisset. extra de confit. domi. Alex. in l. 10. ff. de ver-
bo. obligatio. nisi respondisset praemissa negatione & conditione si,
iuxta doctrinam glof. & Bal. in l. si quis dero. C. de excep. & tunc qua-
liter puniri possit, vide supra conclusionem. 369.

CONCLVSIO 381

Clausula.

Inferior a papa aut imperatore de iure vti non potest clausula, non
obstante lege vel iure in contrarium faciente, nec illa, quod proce-
datur sine figura iudicij, secundum glo. not. circa medium glof. ma-
gna. & ibi doct. in l. 2. C. quae sit long. consuetu. nam & legatus de
latere non refertur cum clausula, sine figura iudicij, glo. in verbo fi-
gura. in c. fina. de haeret. in 6. & hanc conclusionem etiam tenet An-
gel. in l. nemo. potest. ff. de lega. 1. Bald. in l. rescripta. C. de preci. im-
pera. offe.

CONCLVSIO 382

Tutor co-
promittis.

Si tutor compromiserat de causa pupilli in arbitrum, a cuius senten-
tia non appellatur l. 1. C. de arbit. potest minor ipse in integrum
restituere: casus reputatur singularis cum glof. in l. si minor. 25. annis
filiotami. ff. de mino. nisi compromississet ex necessitate statuti vel
iudicis iussu, quia tunc non videtur laesus, cum possit appellari. l. fin.
§. fin. C. de iudic.

CONCLVSIO 383

Testium re-
ceptio.

Testibus publicatis possunt ipsi vel alij recipi super eodem ar-
ticulo, si diuerso remedio & modo agi coeperit, veniens. & c.
cum in tua. extr. de testi.

CONCLVSIO 384

Testes ite-
ri exami-
nati.

Quando examen testium est nullum, possunt iidem testes ite-
rum examinari, etiam post publicationem, & didicita testifi-
cata secundum glo. in c. causam quae inter archiepiscopum. in verbo
voluerint. extra de testib. Barr. in l. qui per salutem. ff. de iure iuran.
do. de Rota decisi. 394. in nouis in rubrica de testibus.

CONCLVSIO 385

Attentata
post appel-
lationem.

Et si per comparitionem coram iudice a quo post appellatio-
nem renuntiatum sit appellati, tamen iudex ad quem pote-
rit de attentatis post appellatiorem cognoscere in viam nullitatis,
secundum Ioann. And. & Imo. in c. cum venissent secundum vnum

intellectum, extra de eo qui mit. in pos. sicut nec per desertionem ap-
pellationis attentata post appellationem reuocantur.

CONCLVSIO 386

Detentio
iniuria.

EX iniusta detentione potest officialis detinens ad interesse con-
ueniri. gl. communiter approbata in l. 2. §. simili modo. ff. si quis
cau. in verbo. retentus, & actione iniuriarum. l. nec magistratibus.
ff. de iniur.

CONCLVSIO 387

Testis
liaris.

Familiares officialis pro eo testificantur in syndicato si causa non
tangit eos, & sint vitae probatae, secundum Innoc. in c. in literis.
extra de testi. Salic. in l. 2. C. eo. Bal. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de
offi. procon. in 17. q. & in l. etiam. C. de testi.

CONCLVSIO 388

Confessio
quae de
quibus

Statutum disponens quod iudex a deat consultorem, debet intel-
ligi in casu dubio, nam qui in casu certo requirit consilium, ca-
lumniari videtur. Ia. de Arr. in l. ille aurille. §. cum in verbis. ff. de
leg. 3. vt referret & sequitur Bald. in l. 1. in fi. C. de legi. Calde. in quaes-
tionibus syndicatus. q. 26.

CONCLVSIO 389

Statuti
seruatio.

Iudex tenetur ad obseruantiam statuti, licet non sit in causa per a-
lterum partium productum. Secus in consuetudine vel reforma-
tione non inclusa in volumine statutorum, secundum Butriga. in l.
fi. C. quae sit long. consue. Bal. in l. 1. C. vt quae defunt aduo. lo. a. mo-
na. in regula iuris ignorantia, de regi. iur. in 6.

CONCLVSIO 390

Delegatio
recau-
catio.

Quauius delegans possit etiam post litem contest. delegatum a
se reuocare, trahendo ad se causam vel ipse cogit oscar, non tam-
en vltteri committat sine causa legitima, secundum Guil. de cu.
Sali. do. Caro. & Sandilia. ac communiter docto, in l. more. ff. de iuri.
om. iudi.

CONCLVSIO 391

Pena
haeredit.

Pena, quae iniigitur ipso iure, transit contra haeredem etiam
lite non contestata contra defunctum. l. 3. §. quod autem. cum gl.
quae reputatur singularis. ff. quod quisque iur. & est limitatio ad ti-
tulum. C. ne ex delict. defunct.

CONCLVSIO 392

Instantia

In causis in quibus lis non contestatur, vt executionis etiam in-
strumentorum & causis meri possessori quae summarie tractan-
tur secundum glof. 2. l. 1. C. quorum bo. Barto. in l. 3. C. de pigno. &
in tract. ad reprimendam, in verbo summarie non currit instantia,
secundum Bar. & Ang. in l. litibus. C. de agri. & censu. Cald. in addi.
ad Bal. in materia syndicatus additione. 79. Idem dum disputatur de
legitimatione personarum & mandatorum secundum Bald. in l. &
post dictum. §. 2. ff. de iudic. licet Panor. in c. penul. extr. de iudic. re-
neat contrarium, & quod instantia finiatur tempore a iure statuto.

CONCLVSIO 393

Mulier
in carcer-

Non incarceratur mulier etiam in causa criminali, quando pec-
na est pecuniaria. Imo si fideiussorem non reperit, cauet iura-
torie. authen. nouo iure. C. de custo. reo. secundum Bald. & domi. Ca-
ro. in l. plerique. versu. sed & si is. ff. de in ius vo. nisi esset meretrix:
quia etiam pro debito ciuili incarceratur, secundum Bald. in reper-
torio suorum singularium, in verbo meretrix, dicentem idem rene-
re Dyn. in dicta authen. nisi esset conjugata, secundum Bald. in l. con-
sentaneum. C. quomodo & quando iu. & Ioan. And. in addi. ad Spe-
cul. in Rubrica de iniur.

CONCLVSIO 394

Tempus
testium
finit.

Iudex qui intra certum tempus a statuto vel decreto praescriptum,
debet causam expedire, non cogitur id facere nisi prope finem
ipsius temporis, secundum Barto. in extrauag. ad reprimendam, in
verbo procedatur, per l. 1. §. effraatores. ff. de effra. facit c. consulti.
extra de offic. delega.

CONCLVSIO 395

Defectus
testium
positus.

Opponens defectus contra testes contra se receptos, puta quod
sunt infames, homicidae & similes, non potest conueniri iniuri-
arum, dummodo verus sit & probetur talis defectus, secundum
Bald. Ange. do. Alexandr. & communiter docto. in l. fina. ff. quod
quis iur.

CONCLVSIO 396

Clausula
rescripti.

Clausula, inobedientes compescendo, apposta in rescripto in-
telligitur de inobedientibus de facto, non de iure seu iure
permissen

permittente, secundum glos. in verbo contraditores. in c. pro ijs...

CONCLUSIO 397

Contumacia procuratoris.

Contumacia expressa & dolosa procuratoris in veniendo aut appellando...

CONCLUSIO 398

Exceptio nis narra tio.

In excipiendo sufficit narrare factum, ex quo resultat exceptio sine conclusionem...

CONCLUSIO 399

Clericus remissus.

Episcopus non tenetur sequi acta facta contra clericum, per iudicem seculari...

CONCLUSIO 400

Inquisitio indebita.

Iudex per inquisitionem indebitam procedens, si de hoc confiteri etiam ex processu...

CONCLUSIONVM

CENTVRIA V.

CONCLUSIO 401

Executor electus.

EXECUTOR a testatore electus, cuius conscientie & arbitrio executionem commisit...

CONCLUSIO 402

Executio plaru cau sarum.

Executio relictorum ad pias causas non differtur durante tempore inuentarii...

CONCLUSIO 403

Prasump tio procu ratoris.

Si veniens de longinquis partibus, tanquam procura. alicuius producat instrumentum mandati...

CONCLUSIO 404

Testis ratio.

Ratio dicti testis trahit & regular ipsum dictum, ipsi sumque destruit, si dicto non congruit...

CONCLUSIO 405

Testis non citatus.

Dictum testis non citari valet, si iudex illi iuramentum deferat utraque parte...

CONCLUSIO 406

Compromissum ex factuo.

Valeret statutum, quod de omnibus causis laicorum illius loci compromittatur...

quibus non est instrumentum vel sententia, & quae non habent paratam executionem...

CONCLUSIO 407

Cautela.

Si post conclusionem in causa altera partium malitiose neget aliquid, quod ante pars produxit...

CONCLUSIO 408

Instrumentum pro ducens.

Et si pars dicat, produco instrumentum vel acta in quantum faciunt pro me...

CONCLUSIO 409

Sententia parit us praesentia bae.

Valeret sententia lata utraque parte praesente, licet neutra infirmitur tunc iudici...

CONCLUSIO 410

Compelli ad copromittendum.

Partes quae diu litigant, possunt etiam per iudicem ecclesiasticum ad compromittendum compelli...

CONCLUSIO 411

Copromitti in iudice.

Non potest de iure civili compromitti in iudicem tanquam in arbitrum, sed tanquam in arbitratorem potest...

CONCLUSIO 412

Sententia de nocte.

Sententia lata de nocte est nulla secundum gl. in §. in diem. vers. si autem. in sit. de verb. obl. in l. more. ff. de fer. Bart. & communiter...

CONCLUSIO 413

Summa di uisim petita.

Qui petiit 10, quae dixit sibi deberi, & illa est consecutus, potest postea alia 10. petere...

CON

CONCLVSIO 414

Laudo cō-
traueniēs. **Q**uia iudex arbitratoris emologauit (quia promiserat in con-
promisso emologare cum iuramento & sub poena) si postea
contraueniat laudo, probabiliter dici potest eum excusari a poenis.
Isti quis maior. C. de transact. quasi non liberē & sponte emologauerit,
vt requirit dicta l. sed metu iuramenti & poenae, qui excludit
libertatem. l. Titia. ff. de verbo. obliga. ca. gemma. extr. de sponsa. &
quia etiam si compulso ad pactum vel transactionem esset iusta, pu-
ta ex forma statuti, non habet locum si contraueniatur poena dictae.
Isecundum Bartolum & communiter doctos. ibi, quia est poenalis,
& venit strictē & proprie intelligenda, vbi est voluntas libera, non
autem coacta quouis modo, quae proprie voluntas non dicitur. ca-
cum locum. extr. de sponsa. & cum casus accidisset, domi. Fulgo. non
fuit casus de terminare contrarium, licet in contrariam partem in-
clinare videretur vt refert dominus Sandilia. in dicta. l. si quis ma-
ior, qui sequitur, quod supra conclusum est.

CONCLVSIO 415

Procura-
tor coniu-
gius. **C**onjunctus pro conjuncto procuratorio nomine interueniens
& non conjunctorio, si non habeat mandatum, non admittitur,
licet caueat de raso, secundum Salice. & communiter doctos. in l. co-
lum. i. C. de procurator. & ibi dominus Sandilia.

CONCLVSIO 416

Contractus
vsurarius. **S**i debitor, contra quem fit executio instrumenti guarentigiat
sicut condemnationis in forma camerae factae in personam procura-
toris, alleget coram episcopo contractum vsurarium esse, non po-
test de iure episcopus inhibere executionem iudicis temporalis, do-
nec sit declaratum an ipse contractus sit vsurarius, & inhibitiō est
minus legitima, secundum Angelum, Imol. & Nicol. in l. 4. §. condem-
naturum. ff. de re iudic. Angel. in l. fundi. ff. de exceptio. nisi secundum
Imol. vbi supra, reus coram iudice laico opposuisset contractum
vsurarium esse, & ob hoc petiisset causam remitti iudici ecclesiasti-
co; quia tunc iudex laicus debet super sedere, per ea quae habentur in
c. quam. extr. de ordi. cogn. Federi. tamen de Senis, & Butri. ibi, &
in c. debitor. extr. de iur. iuran. Ancha. consil. 22. & Bald. in l. con-
sulta. C. de testa. vt refert; & sequitur domi. Praepo. in c. dilecto. col. 33.
extr. de appella. talem inhibitionem posse fieri dixerunt.

CONCLVSIO 417

Possor in-
iustus. **L**icet etiam iniustus possessor priuari non debeat sua possessio-
ne sine citatione. l. meminere. C. vnde vi. ca. in literis. extr. de
restitu. spolia, tamen hoc poterit facere iudex, quando illum de
facto & parte non citata possessorem fecit, secundum Innocent. in c.
quere iam. extr. de electio. in glo. substractam, Bal. in notabilibus, in
l. si pacto quo poenam. C. de pactis. Roma. & Nicol. in l. 2. ff. de re iud.
glo. in l. minor viginti quinque annis. ff. de iur. iur. l. i. in verbo in-
firmabitur. ff. de ferijs. & 11. quae 3. c. excommunicatos. Nisi fuisset
in tali actu primo omnia citatio propter scandalum, secundum Ioan.
And. in addi. ad Spec. de sentent. prola. §. species. additione incipien-
te, habeo de praepo. do. Alexan. in dicta. l. si pacto. Felin. in c. nihil.
extr. de praescriptio. secunda columna.

CONCLVSIO 418

Fisci fauor. **D**ebitor debitoris fisci potest fauore fisci compelli ad solu-
endum, pendente dilatore sibi competente, per casum singula-
rem secundum Romanum in l. i. C. de condi. ex lege, tenet dominus Ni-
cel. in l. 2. ff. de re iudic. & hoc facta discussione principali, per l. non
prius, C. quando fil. vel priua.

CONCLVSIO 419

Compro-
missi pro-
rogatio. **A**rbitr. cui est data simpliciter potestas prorogandi compro-
missum, potest illud prorogare partibus non citatis, secundum
Baldum in l. i. C. de senten. ex breuic. recitan. Roma. & Nicellus, in
l. 2. ff. de re iudic. per l. dsem proferre. in principio. ff. de arbit. Est ta-
men secundum Bald. in l. eos. §. apostolos. C. de appel. parti talis pro-
rogatio intimanda, alias iudex diceretur dolose procedere, & si ium
laudum partes non astringeret, nam praefixio termini quae potest
alteri nocere, est illi intimanda, clementi. i. de appella. l. secunda. C.
de decurio, lib. 10. Si autem sit data potestas prorogandi pluries, po-
terit fieri prorogatio tantum bis, l. vbi numerus. ff. de testi. l. liberas.
§. post annum. ff. de manu. testa. Si vero pluries & pluries prorogan-
di potestas data sit, intelligitur de quatuor vicibus: quia dictio plu-
ralis geminata intelligitur de quarta. no. Bartol. in l. gemina arbor,
ff. arbo. furtim. ca. Si dicatur plurimis vicibus, intelligitur de tri-
bus prorogationibus propter naturam superlatiui, per gloss. quae
reputatur singularis in verbo plurimorum, in §. & quod saepe. in au-
thent. de triente. & semisse. collatione tertia.

CONCLVSIO 420

Si iudex in sententia dicat, victum victori in expensis nec adiectae
Scondemnantes, non valet sententia respectu expensarum, quasi
non continens condemnationem. absolutionem. aut aequipollens,
secundum Bartolum in l. praes. C. de senten. Bal. in l. errore. de tes-
tament. Roma. & Nicellus in l. i. ff. de re iudica. Licet secundum eos
contrarium senserit Barr. in l. i. §. sin autem. ff. de haeredib. instituen-
cuius opinio ibi possit saluari, si essent adiecta illa verba & c. quae in
cludunt omne quod venit de natura actus. Iuxta tradita per Barr.
& alios, in l. gallus. §. idem credendum. ff. de liber. & posthu. & pro-
batur in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit vendidisse. ff. de iure-
iurand.

Expensae
quando re-
ueniant.

CONCLVSIO 421

Sententia super ineptitudine libelli est interlocutoria; casus est sin-
gularis secundum Romanum in l. metum. §. sed quod praetor. ff. quod
metus causa. & secundum Nicellum, in rubrica. ff. de re iudica. Idem
in sententia super recusatione iudicis, secundum Archidia. & Ioan.
And. in c. iudex ab apostolic. de officio delegati, in sexto. Nicol. vbi
supra. Idem in sententia super desertione appellantis, licet habeat
vim diffinitiuam, secundum Innocent. in c. auditis. extra de procura-
to. Angel. in l. imperium. ff. de iurisdic. om. iudic. Baldus in l. secun-
da. C. de episc. audiendis. Roma. & Nicol. in dicta rubrica, quod ad-
mittunt domini de Rota in quibusd. decisio. 432. super rubrica, de re
iudic. vt habeat vim diffinitiuam, quando est est appellatum a diffi-
nitua, vel a sententia lata super exceptione peremptoria, secus si ab
alio grauamine illato ante diffinitiuam.

Sententia
quae do-
relocu-
ria.

CONCLVSIO 422

Sententia lata super executione sententiae est interlocutoria secun-
dum communiter doctos. in l. ab executione. C. quorum appellat.
licet Iaco. Butri. ibi teneat esse diffinitiuam. Idem in sententia ex com-
municationis secundum Specul. in tit. de sentent. §. species. verfic.
sententia autem excommunicationis. gloss. Butri. & Panormit. in c.
sacrofan. de senten. excommunicata, Felin. in rubrica, extr. de re iudic.
Roma. & Nicol. in rubrica. ff. eod. Idem secundum eos, vbi supra in
senten. lata super exceptione peremptoria, licet habeat vim diffini-
tiuam, vt etiam vult Bal. in l. penul. C. de senten. ex breuic. recitan. &
in sententia super incidenti secundum eos. & Spec. in d. §. in princip.
Nec ea requiritur scriptura per l. defendente. in verbo factas iudi-
cata. & in verbo responsum habes. ff. de auth. tuto. secundum Bal. in
d. l. penul. Idem in sententia primi vel secundi decreti, secundum
Bar. in l. si finita. §. si forte. ff. de dam. infe. Roma. & Nicol. vbi supra,
allegat glo. in l. praesenti. §. si hoc facere. gl. magna, in fi. C. de his qui
ad eccles. confugi. Licet sententia secundi decreti habeat vim diffini-
tiuam, & possit dici mixta, secundum Bald. in l. per hanc. circa fi. C. de
tempo. appella. & domi. Praepo. in cap. cum cessante. 9. colum. extra
de appella.

Sententia
super exe-
cutione
sententiae.

CONCLVSIO 423

Staturum simpliciter loquens de sententijs diffinitiuis, compre-
hendit sententias interlocutorias habentes vim diffinitiuam, secus
si expresse loquitur de mera diffinitiuam, secundum Romanum &
Nicol. in rubrica. ff. de re iudic. circa finem, & secundum eos. Ita de-
terminauit Ang. per l. si ita legati. in princ. ff. de lega. primo. nam &
in huiusmodi interlocutorijs cum tractatur de magno praedictio,
requiritur peremptorium vt in diffinitiuam, secundum Bartolum in
l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. Nec in appellacione
a talibus interlocutorijs requiritur insertio causae, secundum Ioan.
And. in nouella. in c. peruenit, extr. de appella. & gloss. singularem
secundum Romanum. in c. fin. de elect. in 6. in verbo inanes. Imol. &
Cardin. in clement. appellanti. de appella. Bald. in l. minoribus. C.
de his quib. vt indi.

Statutum
super sen-
tentijs

CONCLVSIO 424

Appellatione tamen sententiae in dubio intelligimus de diffini-
tiua, non de interlocutoria simplici. l. i. §. quod in sententijs, iun-
cta glo. ff. quando appellat. fit. & secundum glo. in l. i. C. de senten. re-
scin. non pos. in c. cum olim. extr. de testi. Imo. & Alex. in rubrica. ff.
de re iudic. Felin. in rubrica. extra eo. Ideo sententia ab obseruatio-
ne iudicij non excusat iudicem, qui ex statuto tenebatur ferre sen-
tentiam intra certum tempus, secundum Bartol. in l. generali. C. de
decurio. lib. 10. & Nicol. in dicta rubrica. iudicasset. quia sibi de causa
non liquebat, per nota. in l. properandum. §. i. C. de iudic. Nec sta-
tutum loquens de appellacione a diffinitiuam, habet locum in appel-
lacione ab interlocutoria, praesertim non habente vim diffinitiuam
secundum Paul. de Castr. consil. 23. incipien. Viso puncto: vt refert
& sequitur dominus Praepo. in cap. pastoralis. in §. colum. extra, de
appella.

Sententia
in dubio.

CONC

CONCLVSIO 425

Executio- nis dilatio. S I Princeps mandat aliquem puniri grauiori poena, quam de- bet ex lege vel consuetudine, iudex lata sententia debet execu- tionem differre per triginta dies, ac si princeps illam tulisset. l. si vindicari. C. de poen. & secundum Nicol. in l. 1. ff. de re iud. quia inter- im Princeps poterit vti misericordia, quae illi bene conuenit. l. im- perialis. C. de nup. l. si. C. de do. inter vir. & vxor.

CONCLVSIO 426

Tēpus im- prorogabi le. T Empus instantiae causae principalis à iure vel statuto praefixū prorogari non potest partium consensu, secundum glo. & do- ctō. communiter. in l. properandum. glo. in verbo. triennij. C. de iudic. in l. 2. ff. de re iud. cum sit principaliter fauore publico inducta vt sit litium finis, cui partes renunciare nō possunt. l. ius publicum. ff. de pact. l. 2. §. sed quia. C. de iura. calum. Idem in instantia causae ap- pellationis, secundum Bar. in auth. si tamen. C. de temp. appel. Bald. in l. Centurio. circa ff. de vulga. & pupil. Jo. Andre. Panor. & Do. Præpo. in c. ex ratione. extra de appel. Spec. eo. titu. §. nunc breuiter. vers. licet autem detur annus. & seq. Roma. & Nicol. in l. 2. de re iud. licet contrarium teneat ipse Bald. in extrauag. de pace Constan. in verbo. in causis. in auth. et. qui. & in l. si. C. de tempo. appel. per di- ctam auth. si tamen. & clemen. quandiu. de appel. quae iura secun- dum praefatos Doctō. loquuntur, non de prorogatione vltra tem- pus instantiae, sed de suspensione cursus temporis instantiae, dum partes consentiant nolle litigare.

CONCLVSIO 427

Temporis moderatio. I Vdex potest moderari tempus anni datum ei, contra quem est fa- cta missio ex primo decreto ad recuperandum possessionem ab- breuiando, secundum Roma. & Nicol. in l. 2. ff. de re iudic. per casum iuncta gloss. in verbo. nisi intra certum tempus. in l. 2. quo fundus. ff. de dam. infect. Item augendo eundem Roma. vbi supra per ca. cum venissent. extra de eo, qui mitti. in possess. cau. rei seruau. quem tex- tum dicit ad hoc singularem.

CONCLVSIO 428

Dilatio rei. I N criminalibus non potest de iure iudex statuere reo vnam dila- tionem & peremptoriam pro tribus, secundum Cy. in l. 1. C. de re- qui. reis. Bal. in l. non sunt liberi. ff. de statu homi. Roma. & Nicol. in l. 2. ff. de re iudic. Item quando proceditur ad annotationem bono- rum, secundum Cy. vbi supra. Et si velit citari clericus, qui non re- peritur in suo beneficio, nec scitur vbi habitat, secundum Io. Andr. & Burri. in rubri. de cler. non resi. Idem si velit moneri clericus, vt à negotiationibus desistat ad finem, vt alias amittat privilegium cleri- cale, secundum glo. in cl. 1. de vita & hone. cleri. Idem in casu c. 1. de mili. vas. qui contu. est. in vrb. feud. secundum glo. ibi in verbo. ter- tiam. & c. de illicita. 2. q. 3. vbi videtur expressum, qd in criminali- bus possit fieri vna citatio pro omnibus, loquitur secundum Ro- ma. vbi supra: quando ab initio crimen est manifestum, aliàs pro- cedat dicta conclusio. Etiam speciale est in sententia excommunica- tionis, vt possit fieri vna monitio pro omnibus. c. constitutionem. de sen. excom. in 6. secundum Roma. vbi supra. Spe. tamen tit. de cita- tio. §. nunc de temporum. in si. Inno. in cad. petitionem. extra de ac- cusa. Bal. in d. l. 1. & in l. 2. C. vt in tra cer. temp. videntur tenere contra id, quod supra in princ. dictum est, vt refert & sequitur cum limita- tione Fel. in c. cum sit Romana. in 2. col. extra de appel.

CONCLVSIO 429

Interlocu- toria. I Nterlocutoria lata ex falsa causa, est ipso iure nulla. l. 1. §. haec ver- ba. ff. de vis fiat ei. l. cum verò. §. subuentum. ff. de fideicommiss. li- berta. & secundum Bald. in rep. l. 2. ff. de iure iur. circa 30. col. Nicol. in l. 2. ff. de re iudic.

CONCLVSIO 430

Reseruatō super fru- ctibus. S Iudex in sententia dicat: Reseruo iudicare de fructibus, quia non de eis liquet, poterit super eis alia die iudicare, secundum Spec. in titu. de disputa. & allega. §. fina. vers. quid si de fructibus. & Io. Andre. ibi in additio. glo. cum Bart. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. licet contrarium teneant Salic. ibi, & Ange. in l. Paulus. ff. de re iudica. allegans Innocen. in cap. cum dilectus. extra de dolo, & contumacia.

CONCLVSIO 431

Hora intē- pta. Q Vando proceditur ad aliquem actum alia hora, quam statuta, non tenet actus, & dicitur clandestinus, l. si. §. si. & ibi Barto. ff. quod vi aut clam. Spec. in tit. de senten. prola. §. iuxta. vers. est etiam nulla, nisi iudex ad aliam horam prorogasset diem, citato non cō- parente, per cap. consuluit. iuncta glo. extra de offi. deleg. secundum Angel. in l. de vnoquoque. ff. de re iudic. Buttig. & Panor. in c. cum dilecti. extra de dolo & contu.

CONCLVSIO 432

Tēpus pro rogatum. T Empus datum à Iudice partium consensu, prorogari potest: & ideo non soluens intra terminum à iudice statutum, sub execu- tionis poena, vel pecuniaria, non incidit in poenam facta ter- mini prorogatione per partem, dummodò soluat in termino pro- rogato. l. Celsus. ff. de arbit. & secundum Bar. in l. 1. §. & post operis. ff. de ope. noui nuncia. Canonist. communiter in cap. praeterea. el. se- cundo. extra de appella.

CONCLVSIO 433

Tēpus qua drimestre ad appel- landum. C ondemnatus ab eo iudice, à cuius sententia appellari non po- test, temporis quadrimestris beneficio non gaudet, per §. aliud. in auth. vt sponfa. largi. vnde sumitur authen. quae supplicatio. C. de pre. Impe. offer. & secundum Nicol. in l. 2. ff. de re iudic. Idem secun- dum eum ibi, in appellante, qui appellationem deseruit, per glo. in verbo. executioni mandabitur. in l. 2. C. de tempo. appel. facit l. nonnulli. in verbo. mox. C. de appella.

CONCLVSIO 434

Arbiter cō- pulsus. A rbiter per quem stetit, qui intra tempus compromissi causa fuerit decisa, compelli potest vt iterum in se compromissum recipiat, per casum qui reputatur singularis, in l. si qua alia. §. ff. de arbit. & secundum Nicol. in l. 2. de re iudic.

CONCLVSIO 435

Exceptio suspiciōis. R egulariter post conclusionem in causa ne differatur sententia, non potest opponi exceptio, etiam reddens processum reuò- nullum, licet post sententiam sic: notat Bal. in l. quamuis. C. de adul. nec exceptio suspicionis iudicis, etiam ortae post conclusionem in causa, secundum Do. Præpo. in cap. cum special. col. 12. extra de ap- pel. Fel. tamen in ca. pastoralis. in 6. tenet contrarium in exceptione suspicionis, ortae post conclusionem in causa. Sed iudex ex officio poterit de huiusmodi exceptionibus inquirere, secundum priores Doct. vbi supra. & per tradita per Bar. in l. 1. col. pe. C. senten. rescin- non poss. Spec. in tit. de renun. & conclu. §. 1. vers. & scias.

CONCLVSIO 436

Collecta remissa. E xactor publicus potest collectam pauperi remittere, secundum glo. in l. omnes. la prima. C. de anno. & tribu. lib. 10. sentit Bald. in l. etiam. C. de execu. rei iudica. Roma. & Nicol. in l. 4. §. actor. ff. de re iudica. per l. si bene. ff. de vsu. l. si seruos. in si. ff. de pigno. actio. 1. damni. in prin. ff. de dam. infect. vbi dicit Iuriscōsultus, quod hone- stus modus est seruandus, non autem cuiuscunque luxuria immo- derata sequenda.

CONCLVSIO 437

Procura- tor cōuen- tus ex sti- pulatu. I cet procurator qui litigauit, non patitur executionem senten- tiae, poterit tamen conueniri ex stipulatione & promissione sua de iudicatum soluendo, per l. si procurator meus. in si. ff. de procur. Nam si factis dandō procurator intelligitur se lit. offerre, & patitur executionem sententiae. l. Plautius. secundum verum intellectum. ff. eo. & secundum Do. Nicol. in l. 4. §. actor. ff. de re iud.

CONCLVSIO 438

Obligatus soluere. O bligatus soluere auditur, volens de soluendo satisfate, ex ma- gnatamen & idonea causa, inspecta qualitate rei & personae, etiam si esset condemnatus: puta si rationes ad quas reddendum est condemnatus, sint intricatae, nec liquidatae, aut parcellae solutorū & inde darorum nondum forent liquidatae, secundum glo. fin. in si. Ange. & Nicol. in l. 4. §. ait praetor. ff. de re iud. vbi Ange. ponit cau- telam, quam tunc seruare debet condemnatus. facit l. si residuum. C. de distract. pigno.

CONCLVSIO 439

Instrumen- torum re- pectio. R epectio instrumentorum post sententiam, & non ante, licet de- bita diligentia ante intercesserit, est iusta causa, vt competat re- stitutio in integrum aduersus ipsam sententiam ex clausula genera- li, si qua mihi iusta causa, de qua in l. 1. in si. ff. ex quib. cau. maio. licet ipsa sententia transtulerit in rem iudicatam, secundum Inno. in c. vlt. tra terminum. extra de testib. Bart. in l. 3. C. de senten. aduer. si. lat. li- bro 10. Ange. Inno. & Nicol. in l. Imperatores. ff. de re iud. Do. Alex. in l. admonendi. col. 9. ff. de iure iuran.

CONCLVSIO 440

Mādatum inualidū. N ON valet mandatum, in quo constituens promittit habere nratum quicquid per suum procuratorem legitime gestum ex- titerit, secundum Spec. in tit. de procu. §. yatione autem. vers. sic. Item excipitur. Goffr. e. in c. si. de dilatiōib. Bald. in l. si procuratore m. ff. de procura. in rubri. extra eod. in 4. col. gloss. in c. relatio. 21. qu. ff. 1. quia constituens semper opponeret non esse legitime factum, & sic Commu. opi. To. 3.

res semper esset dubia, ideo non valet.

CONCLUSIO 441

Instantia effectus.

Quod dicitur perempta instantia causae principalis non perire effectus concernentes decisionem causae, ut per Bart. in l. cum lite. ff. iud. sol. procedit, quando instantia perit tempore: secus si renunciatione vel pacto: quia tunc omnia pereunt, secundum Ange. notabiliter ibi per l. cum mora. C. de transac.

CONCLUSIO 442

Appellatio iustificata.

Appellatio ab interlocutoria potest iustificari ex nouis allegationibus & probationibus: quando allegatio vel exceptio de nouo habet ortum ex facto aduersarij, ut in l. siue manifestis. §. tam diu. ff. de condi. furt. vel quando de nouo superuenit ad notitiam appellantis, secundum Bald. in l. inuitus. 4. col. C. de procurat. Item quando interlocutoria est lata contra absentem, secundum Barto. in l. ait praetor. §. permittitur. ff. de minorib. Item quando infert grauaen irreparabile per appellationem a diffinitiuam, ut in l. 2. ff. de appel. recipien. Idem in interlocutoria secundi Decreti vel banni, secundum Barto. Bajd. & Salic. in l. per hanc. C. de tempo. appel. Domi. de Rota in nouis decisio. 89. Et quando iudex a quo, coram quo erat oblat probatio, non admittat probationem, vel non passatur acta scribi coram eo, vel denegat copiam requisitam ab appellante, secundum Bald. in dicta l. per hanc. Nicol. in l. eius. ff. de appel. recipi. & in allegationibus iuris, secundum eundem Bald. vbi supra. Haec sunt ad limitationem clemen. appellanti. de appel.

CONCLUSIO 443

Innouatio appellatio ne pcedere.

Appellans, si innouet aliquid appellatione pendente, priuatur beneficio appellationis, & in causa principali procedi poterit appellatione non obstante, Ita notabiliter Ioan. Andre. in capitu. non solum de appella. in 6. in gloss. magna, versu. vnum scias. Ange. & Nicol. in l. si cuius. ff. de appel. reci. Innocen. in c. ex parte. 2. col. extra de rescript. sentit quod si appellans spoliatur post appellationem victorem, videtur appellationi renunciare. Faciunt notata per Docto. in cap. an sit. & in cap. cum teneamur. extra de appel.

CONCLUSIO 444

Cognitio summaria.

Non admittitur appellatione a iudice a quo iudex ad quem summarie habet cognoscere, an fuerit admittenda, secundum Hostien. & Innocen. in c. pastoralis. extra de offic. deleg. Bar. in l. si cuius, alias, sciendum. ff. de appella. recip. Imo etiam parte absente potest procedi ad talem cognitionem, secundum Inno. vbi supra, in gloss. suspendatur. ad si. & glo. in l. 1. C. quorum appel. quae videtur dicere requiri plenam probationem. Intelligitur de plena probatione, quo ad summariam cognitionem, non autem quo ad ordinariam, seu quo ad ordinem iudicij, secundum Bar. vbi supra.

CONCLUSIO 445

Appellatio in mero possessio rio.

Appellari potest a sententia lata in mero possessio, etiam de iure ciuili, quando per petitorium non potest esse consilium possidenti, seu detinenti aliter, quam per retentionem, ut in casu l. qui per exceptionem. §. si pars. ff. de condi. indeb. secundum Barto. Ange. & Docto. in l. 2. ff. de appella. reci. quia tunc agitur de magno prauidicio, & l. 1. C. si de molen. possessi. secundum eos procedit, vbi victus aliquo remedio petitorio potest possessionem reuocare. Idem quando iniquitas & causa appellandi esset euident & in promptu, secundum Guil. de Cuneo in l. si ex causa. §. nunc videndum. ff. de minorib. Bald. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. & in dicta l. 1. Do. Praepositi. in ca. dilecto. col. 29. extra de appel. De iure autem Canonico appellatur indubitanter a tali sententia, ut per Ioan. Andre. & communiter Canonist. in c. pastoralis. extra de officio delega. Innocen. in ca. significantibus. extra de operis noui nunciatio. est tex. in ca. ex conquestione. extra de restitucio ne spoliatorum.

CONCLUSIO 446

Cautela p appellanti bus.

Cautela est, ut quando appellans non potest habere copiam sententiae, petat interrogari victorem, an in eius fauorem sit lata sententia, qui si respondeat quod sic, sufficiat appellanti; si nolit respondere, imponetur ei silentium, secundum Innocen. in c. G. perpe tuus. extra de fi. de instrumen.

CONCLUSIO 447

Possessor appellans.

Possidens contra quem est lata sententia, & appellauit, non dicitur innouare, si possessionem suam continet, secundum Io. Andre. in c. non solum. de appel. in 6. Alberi. in l. 1. ff. nil nouari appen den. in prin. Ange. in l. si cuius. ff. de appel. reci. Domi. Praepositi. in c. cum teneamur. in prin. extra de appel. per illum tex. & ca. 1. extra ut lite pendens. cum persona. §. pe. de priuileg. in 6.

CONCLUSIO 448

licet iudex a cuius interlocutoria est appellatum, nec detulit appellationi, possit in causa procedere ante inhibitionem, capitulum non solum de appellationibus. tamen si debite requisitus non dederit Apostolos, sic procedendo facit processum nullum. capit. ab eo. & cap. cordi. & ibi notatur, circa princip. de appellationibus in 6. Nisi per comparationem appellantis coram iudice a quo in causa principali esset appellationi renunciatum. c. gratum. extra de offi. delega. secus si comparuisset, ut doceret de grauamine. cap. si a iudice. de appellationibus in sexto.

Iudex apd stolos recu fans.

CONCLUSIO 449

Appellatio alternatiua, puta appello ad Archiepiscopum, vel ad Papam, & copulatiua valet dummodo appellans intra tempora appellationis interponenda declarat, coram quo iudice profecti vult, secundum gloss. magnam, circa finem, in c. si is, cui. de offic. delega. in 6. quae loquitur de alternatiua. Specu. titu. de appel. §. nunc tractemus. versu. quid si dicat. Ange. in l. 1. §. si quis. ff. eod. Bal. & Ange. in l. cum proponas. C. de bonis auto. iud. possid. Do. Praepositi. in c. dilecti. circa finem. extra de appellationibus. Domini tamen de Rota, decisio. 213. in nouis. tenent valere talem appellationem, licet intra decendum non fiat dicta declaratio.

Appellatio alterna tiua.

CONCLUSIO 450

licet in notoriis non admittatur appellatio in criminalibus, ca. cum sit Romana. ca. peruenit. & c. consilium. extra de appella. illud limitatur, nisi quando tale notorium haberet aliquas probabiles excusationes ut potest habere, iuxta nota. in c. 1. de offic. delega. in 6. & per Innocen. in c. vestra. de cohabi. cler. & mulie. ut quia ille, qui interfecit hominem in conspectu populi, dicat se fecisse ad sui defensionem, vel quod erat bannitus, quem ex forma statuti licebat occidere; quia tunc debet admitti eius appellatio, secundum Panor. & Domi. Praepositi. in dicto c. consilium. Nicol. in l. creditor. §. iustus. ff. eod. & notatur in iuribus praedictis.

Appellatio ino notriis.

CONCLUSIO 451

Confessus & conuictus in ciuilibus non auditur appellans, secundum glo. cum Barto. in l. 2. C. quorum appella. Bart. Dy. & Imo. in l. creditor. §. iustus. ff. de appella. Do. Praepositi. in c. cum speciali. §. porro. extra de appellationibus. qui dicit hanc esse communem opinionem, licet contra senserint Petrus, Jacob. Butrigar. & Salice. secundum eos.

Conuictus appellans.

CONCLUSIO 452

Appellari potest a diffinitiuam etiam ex hac sola causa, ut non probatum proberur, & non allegatum allegerur, licet attentis agi tatis sententia non sit iniqua, secundum glo. in l. creditor. §. iustus. ff. de appella. Barto. in l. 1. §. quaesitum. eod. titu. in l. ait praetor. §. permittitur. ff. de minorib. Bald. in l. eos. C. de appel. Do. Praepositi. & Feli. in rubri. extra eod. probatur in l. non tantum. ff. eo. in l. 2. C. quorum appella. Non tamen per hoc poterit appellans aliquid noui petere, quod in primo iudicio petum non sit, & si possit noua allegare circa petita, secundum Panor. & Feli. in ca. signifi. cauerunt. extra de exceptionibus. quod est nota. ad limitationem l. per hanc. C. de tempore appella.

Appellatio a diffinitiuam.

CONCLUSIO 453

Sententia lata de consilio electi de partium voluntate potest appellari, secundum Barto. & communiter Docto. in l. si conuenit. ff. de re iudic. in l. 1. §. quaesitum. ff. de appella. Panor. & Feli. in c. causam, quae. in prin. extra de re iudic.

Appellatio a consilio electorum.

CONCLUSIO 454

Consilium est ut appellans dicat simpliciter, appello: vel, appello ad iudicem competentem, & sufficit, secundum Barto. & Imolam in l. 1. §. si quis in appellatione. ff. de appellationibus. Specu. eod. titu. §. nunc tractemus. versu. sed quid si quis simpliciter dicit. Bald. in l. aperuissimi. circa med. C. de iudic. per glo. in l. cum proponas. C. de bonis auto. iud. possid. & ibi Ange. & Salice. Idem Ange. & Imo. in l. qui Romae. §. penul. ff. de verbo. obligat. tenetur tamen secundum Specu. vbi supra, sic appellans declarare intra tempus appellationis interponenda de quo intellexerit, alias non procederet appellatio, & secundum Domi. Praepositi. in c. dilecti. col. 3. extra de appellationibus. per gloss. in cap. si is, cui. de offic. delega. in 6. licet Panormita in ca. 2. in ca. ut debitus. extra de appellationibus. teneat contrarium praedictae decisionis. Communiter tamen tenetur secundum praefatos Doctores, quod praedixi in principio, maxime de iure ciuili, ut procedat talis appellatio, licet non fiat declaratio, ut supra, & secundum Dominos de Rota decisio. 213. in nouis. in rubrica, de appellationibus.

Appellans consilium.

CONCLVSIO 455

Appellatio obmissio medio.
SI appelleretur ad maiorem omisso medio, valet appellatio, non tamen quo ad effectum deuoluendi cognitionem ad ipsum maiorem, secundum glossam & Doctorem in l. si quis in appellatione. ff. de appellationibus. primum potest limitari secundum Bartolomeum, nisi maior esset omnino incompetens, aut saltem ratione dissimilitudinis potestatis, ut quia a iudice laico ad ecclesiasticum appellaretur: quia nulla esset appellatio.

CONCLVSIO 456

Appellatio geminata.
Qui statim viua voce appellauit si intra decendium etiam in scriptis appellet, poterit prosequi vtram velit, & vtramque simul, quia geminare appellationem non nocet, secundum Innocentium in c. dilecto. circa finem. extra de appella. Io. Andre. in c. bona. eod. titu. in nouella. Bald. in l. 3. C. de appella. in c. 1. quo tempore miles. in vrb. feud. & Alber. in l. pacta nouissima. C. de pact. Et secunda operatur quo ad differendum tempus appellationis prosequenda, non quo ad sententiam rescissionem, & deuolutionem: quia in his duobus prima iam operata est, secundum Bald. vbi supra, licet Bar. in l. cum procurator. §. dominus. & Imo. in l. 1. libell. ff. de appella. sentiant secundam nil operari, quod procedit quo ad dictos duos effectus tantum. Idem sentit Do. Præpo. in rubri. & in c. sua. extra de appel. col. 29. in dicta rub.

CONCLVSIO 457

Appellatio in scriptis.
Non sufficit quando debet in scriptis appellari, facere scribi appellationem, & dictare in actis: nec ex hoc videtur in scriptis appellatum, sed debet appellatio in scriptis tradi Notario, secundum Bartolomeum in l. Gallus. §. idem credendum. ff. de libe. & posthu. Ange. in l. quæcunque. ff. de public. in §. 1. Bal. in additio. ad Specu. titu. de appellationibus. §. 1. col. 12.

CONCLVSIO 458

Appellatio ab expensis omissione.
Ab omiffa expen. condemnatione potest appellari, secundum Angel. & Imo. in l. si. §. ff. de appella. nisi victus appellauerit: quia tunc victor non potest appellare, propter omiffam condemnationem expen. cum in causa appellationis sui aduersarij possit prosequi grauiam expen. l. si. C. quorum appella. quod non procederet, quando iudex a quo absoluitur victum ab expensis, & quando victus tantum appellat in partibus contra se facientibus: nam tunc victor debet appellare respectu expen. nec procedit dicta l. si. secundum Imo. & Felium in cap. significauerunt. extra de except. Panor. in cap. cum Ioannes. col. vlti. extra de fide instru. primum etiam tenent Domini de Rota in nouiffi. decisio. 356.

CONCLVSIO 459

Renotatio interlocutoria.
Appellatione ab interlocutoria pendente, potest iudex ipsam interlocutoriam reuocare, & sic se de causa principali impedire. c. cum cessante. extra de appella. est glossa. quæ reputatur singularis in c. ecclesia vestra. el secundo, in verbo, ad iudicem, circa med. extra de elec. Nisi iam esset inhibitorium per iudicem ad quem: quia tunc reuocare non potest, cum ex eo negotium censeatur perfectè ad superiorem reuolutum, secundum Doctores in l. 1. in prin. ff. nil no. ap. pen.

CONCLVSIO 460

Condenatio plurius.
Vbi plures eadem sententia sunt condemnati in causa ciuili, licet eadem sit causa defensionis omnibus, tamen appellatio & victoria vnius qui appellauit, non prodest cæteris, qui tacite vel expresse acquieuerunt sententiæ: est notabilis limitatio, quæ sumitur ex glo. in l. 3. §. penul. in vltima solutio. ff. de appellat. ad l. 1. & 2. C. si vnus ex pluribus. nam acquiescendo sententiæ videtur a remedio appellationis recedere. l. tale. §. qui prouocauit. & ibi glo. ff. de pact. tenet Fel. in c. cum super. secunda col. extra de re iudic.

CONCLVSIO 461

Sententia arbitramentalis.
Arbitramentalis sententia non debet executioni mandati pendente reductione ad arbitrium boni viri: quia reductio habet inftar appellationis, secundum Bald. in repeti. l. tale. §. qui prouocauit. ff. de pact. in 2. quæst. & Do. Cato. ibidem faciunt notata in l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. in l. non distinguimus. §. arbitret. ff. de arbitris.

CONCLVSIO 462

Appellatio calnegata.
Manifestè conuictus non appellat, secundum glo. & Bartolomeum in l. addictos. C. de appellat. in notorijs enim non admittitur appellatio. cap. Romana. §. sin autem. de appellat. in 6. vult Bald. in l. secunda. circa med. C. quorum appella. Secus in non manifestè conuictis, vel in confesso tantum, quia potest appellare, si in appellatione dicat se confessum per errorem, vel aliam causam legitimam contra confessionem alleget, secundum Ioan. Andre. in dicto cap. Romana. Angel. & Alberi. in dicta l. secunda. est de mente glossa. in verbo, vel alio mo-

do. in cap. cum speciali. §. porro. extra de appellationibus. Bar. in l. creditor. §. iustus. ff. eod.

CONCLVSIO 463

Clausula, appellatione remota, simpliciter apposita in rescripto, vel delegatione, inferioris a Papa vel Imperatore, de iure ciuili & canonico non operatur remotionem appellationis, nisi in interlocutoria, & tunc quando appellatio esset friuola, aliàs non, secundum Bartolomeum in l. prima. §. interdum. ff. a quibus. appel. non lic. Hosti. in summa. eod. titu. de appella. & in titu. de offic. delega. §. quod si eius officium, ad fin. & versicu. sed quæ est ratio. Specu. in titu. de appella. §. in quibus, ad finem, versicu. ego dico. Butrig. in cap. pastoralis. extra eod. glossa. Bartolomeum & Salic. in l. fin. C. de senten. & interlo. om. iudi. Inuola in l. nemo potest. ff. de lega. 1. facit glo. in c. si de hæreti. in 6.

Clausula, appellatio remota

CONCLVSIO 464

Quando in aliquo delicto remouetur appellatio, non intelligitur remota, nisi prius constet de ipso delicto. Ideo ab interlocutorijs dura discutitur de tali delicto potest appellari, non a diffinitiuia secundum Butrig. & Imo. in cap. pastoralis. extra de appellationibus. Archid. Ioan. Andre. & Gemi. in ca. vt inquisitionis, de hæreti. in 6. facit l. non ignorat, cum glo. & Bartolomeum. C. qui accusa. non poss. & quod tradit Bar. in l. prima. §. secundo. ff. quod vi aut clam.

Appellatio in delicto remota.

CONCLVSIO 465

Iudex a quo, non debet lapsa tempore appellationis prosequenda sententiam executioni mandare, nisi citato appellante ad dicendum causam quare sententia executioni mandari non debeat. l. si contra maiorem. C. de appellationibus. & ibi Bald. & Salic. idem Bald. in Leos. C. eod. in princ. & Do. de Rota deci. 422. in nouiffi. Bartolomeum in l. prima. ff. nil nouari appel. penden. Panormi. in ca. ex ratione. extra de appel. vult enim dicta l. si contra. constare debere prætori de negligentia in prosequendo appellationem: quod non potest, nisi parte citata, quæ potuit habere impedimenta, quæ allegabit, & excusabunt a negligentia. facit l. fina. §. illud. C. de tempo. appella. licet Innoc. in dicto ca. ex ratione. & in cap. cum super. extra de re iudic. teneat citationem non fore necessariam in dicto casu, quando fit executio in rebus adiudicatis per sententiam: secus in alijs.

Sententia in exequenda.

CONCLVSIO 466

Iudex ad quem absque cognitione saltem summaria appellatio statim recipiat, potest ab eo appellari, & fortius si concedat inhibitorias, secundum Bartolomeum in l. prima, in fine. C. quorum appel. facit cap. Romana. §. si verò vocatus. de appella. in 6. & quod not. Specu. eod. titu. §. de officio. versicu. sed queritur. Nisi ipsi iudici constaret per exhibitionem sententiæ & appellationis, esse appellationem ad se deuolutam, secundum Do. de Rota in nouiffi. decisio. 11. incip. fuit dubitatum. quod est de mente Io. Andre. in dicto §. si verò. dum dicit, quod cuncti appellantes portant secum sententiam & appellationem, quas ostendunt iudici ad quem constet appellationsm ad eum deuolutam.

Appellatio statim recepta.

CONCLVSIO 467

Asententia arbitri ex necessitate statuti, vel præcepto iudicis electi appellatur. l. si. & ibi Bartolomeum. & communiter Doctores. C. de iudic. in fi. Et licet emptor victus per talis arbitri sententiam poterit agere contra venditorem de euictione, quod aliàs non posset. l. si dictum. §. si compromiserit. ff. de euict. quod probat ille rex. ibi, nulla enim necessitate cogente id feci, a contrario sensu iuncta glo.

Appellatio ab arbitrio

CONCLVSIO 468

Officialis condemnatus in syndicatu, ob dolum in administratione officij commissum, non appellat, secundum Iaco. Butrig. Cyrum & Bartolomeum in l. nulli. C. quorum appel. Specu. in titu. de appellationibus. §. in quibus. versicu. tertia specie. potest tamen secundum eos supplicare. l. fina. C. vt lite penden. authen. quæ supplicatio. C. de precib. Imperato. offeren.

Officialis non appellans.

CONCLVSIO 469

Iudex appellationis debet seruare modum, terminos, stylum, statuta, & consuetudinem fori iudicis a quo, quia ei succedit vt confirmator, vel in firmator, in authen. vt cum de appel. cognos. in princ. col. 8. & secundum glossam in cap. illud. 12. distinct. Innocentius in rubri. extra de consuetu. Bal. in titu. de pace Constan. §. in causis. in prima col. in ca. ad nostram. extra de appellat. Do. Præpo. in rubri. extra eod. Do. de Rota in nouiffi. decisio. 20. in rubri. de appella.

Index ad quem quid ferret.

CONCLVSIO 470

Nullitas principaliter deducta coram superiore agendo non impedit executionem sententiæ, secundum Ange. & Imo. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. Inno. in ca. cum in iure. in glossa. ibi, alij Commu. opi. To. 3.

Nullitas non obstat executioni

dicunt, & forte melius. extrà de offic. deleg. Spec. in titu. de libel. conc. §. nunc videndum. in fin. Ioan. Andre. in addi. ad Specu. ut. de liti. contesta. §. quoniam. vers. quid de causa nullitatis. Do. de Rota decisio. 284. in nouissi. in rubri. de re iudica. licet Cuneus in dicto §. condemnatum tenuerit contrarium. Prima verior, nisi forte nullitas esset euidentis, per ea quæ dicuntur in sequenti decisione. Et nisi in tribus casibus quos ponit Do. Præposi. in cap. dilecto. co. 34. extrà de appell.

CONCLUSIO 471

Clementina, vt calumniis, de re iudica. Et sic statutum prohibens appellari, vel de nullitate dici vbi sunt sententiæ cõformes, non procedit, quando nullitas sententiarum esset euidentis per actorem in spectionem vel aliter, secundum Bal. & Sali. in l. 1. C. nec lic. rer. pro uoc. Bal. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Card. in clemen. 1. de sequestra. posses. circa penul. & vlti. col. Ange. consi. 172. incipiens. in nomine Domini, in facto proponitur. Alexan. consi. 77. in 2. vol. in 5. col. in vers. & in super. Oldra. consi. 106. Cun. in l. 1. in princ. ff. de ope. noui nuncia. & in dicto §. condemnatum. est tex. in cap. inter cæteras. extrà de re iudica. & ibi Feli. in cap. per uias. extrà de senten. ex. commu. & glo. in verbo. post appellacionem. in ca. ex conuentione. extrà de restitu. spo. In noc. in ca. cum in iure. extrà de offic. deleg. Do. Alexan. in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de operis noui nuncia. Do. Præposi. in ca. dilecto. col. 402. extrà de appellat. Non procedit etiam dicta clemen. secundum Card. ibi. quando executio sententiarum esset irretactabilis. Item nec quando victor passus esset cognosci de nullitate per victum opposita, secundum Do. Alexan. consi. 218. incipiente. In causa & lite vertente coram reuocando. col. vlti. ad quod v. de dicta in decisio. 244. & Feli. in ca. inter monasterium. col. 16. extrà de re iudi. Item nec habet locum dicta clemen. & tale statutum, quod ad praiudicium tertij, secundum Card. ibi. in 4. quæst. & Butrig. consi. filio 18. vt refert & sequitur Do. Præposi. in ca. pastoralis. col. 6. extrà de appella. Item nec per tale statutum censetur remotum remedium restitutionis in integrum aduersus sententias, quasi competat iure extraordinario, nisi id etiam in statuto specialiter exprimitur, secundum glo. & Bald. in l. postquam liti. vers. secundò opponitur. C. de pact. in l. 1. C. si de momenta. possess. Cy. & Fulgo. in l. 1. C. quando Imperator inter pupillum & viduam.

CONCLUSIO 472

Si statuto loci, vt est in Cherio, caueatur, quod qui semel à sententia appellauit, non possit iterum appellare, & lata sententia à qua fuit appellatum iudex appellacionis pronunciauerit sententiam nullam, & etiam illam reformauit, à tali reformatione iterum poterit appellari: quia dictum statutum loquens de sententia, debet intelligi de valida, non de nulla, quæ non est sententia. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. secundum Cun. & Nicel. ibi. facit quod tradit Barto. in l. 1. §. 1. ff. quod vi aut clam.

CONCLUSIO 473

Icer finito tempore instantia causa appellacionis non possint partes procedere coram iudice ad quem, clemen. si appellacionem. de appellat. tamen appellato ante tale tempus finitum prosequente poterit appellans etiam prosequi & finire, etiam finito tali tempore, secundum Roma. & Nicel. in l. 2. ff. de re iudica. per cap. 2. de rescrip. Do. Anto. de Butri. in cap. sape. extrà de appella. & tunc appellans ex persona appellati prosequens consequitur, quod non haberet ex sua, secundum Butrig. vbi supra, & Panormi. in cap. ex parte. in 1. co. de rescrip. Do. Præposi. in cap. personas. in vlti. col. extrà de appellat. argu. l. petenda. C. de tempo. in integ. restitu. petend. & l. si post mortem. §. fina. ff. de bono. possess. contra tabu. & eius quod vult Innocen. in cap. ex conuentione. extrà de restitu. spoli. Plus dixit Roma. in dicta l. 2. quod appellans ex persona sua poterit prosequi, & finire post tale tempus finitum, quando eo durante incipit prosequi. Et clemen. prædicta, secundum eum debet intelligi, quando ante tale tempus prosequende finitum, & eo durante nullus comparuit. Et pro hac opinione quam sequitur Nicel. in dicta l. 2. facit C. de temp. appella. authen. neutro. dum dicit neutro occurrente sententia firma permanet.

CONCLUSIO 474

Appellatus non potest appellatorem inuitu cogere ad prosequendum suam appellacionem, nisi in vltimo mēse anni dati ad prosequendum, seu tale tempus ei dimingere, secundum Archidia. in ca. Romana. §. qualiter. vers. porro. de appella. in 6. Ioan. Andre. & Butrig. in ca. oblate. extrà eod. & ibi Panor. in penul. note b. Spec. eo. tit. §. nunc breuiter. vers. item pone. præfixus. aliàs in §. qualiter. circa fi. Domi. de Rota decisione 270. in rubrica de appellacionib. in nouissi. Do. Præpositus in cap. personas. vltima col. extrà de appellacionib. post Federic. consilio 353. licet Iacob. Butrig. & Iacob. de Beluis. quos refert & sequitur Salice. in authen. ei. qui. C. de temp. appella. teneant contrarium.

CONCLUSIO 475

Decidium ad appellandum statutum partium consensu prorogari non potest, secundum Bald. in authen. ei. qui. C. de tempo. appella. Roma. Pau. de Castro, & Nicel. in l. 2. de re iudica. nam nec partes possunt conuenire, quod sententia non transeat in rem iudicatum, secundum glo. ordinariam, in l. si diuersa. C. de transact. licet Panormi. in cap. cum sit Romana. extrà de appella. teneat posse prorogatione publicæ utilitatis, vel scandali euitandi contra glo. ibi.

Decidium ad appellandum.

CONCLUSIO 476

Apellans tunc facit ante litem contestatam in causa appellacionis petere reuocationem attentatorum per iudicem à quo post appellacionem, ne aliàs videatur renunciare privilegio attentati, secundum Specu. titu. de appella. §. nouissimè. vers. sed pone. petij. Archid. in c. non solum. eod. titu. in 6. quod non placet Ioan. Andre. ibi: & Pet. de Ancha. ac Ange. in l. si cuius. ff. de appel. recip. & Do. de Rota decisio. 60. in nouissi. vt refert Do. Præposi. in ca. dilecti. extrà de appellat. limitans istam secundam opinionem per quatuor fallentias notabiles. Nam attentato illicitè probato, debet illud per iudicis appellacionis merum officium in pristinum statum reduci, secundum Ange. vbi supra: etiam & pendente iudicio super huiusmodi reuocatione non currit fatale tempus, secundum Do. de Rota in nouissi. decisio. 105. ideo vtile est appellanti ante omnia ipsam reuocationem petere, vt supra.

Reuocatio attentatorum.

CONCLUSIO 477

Apellari potest à sententia lata in possessorio, in quo etiam tractatur de amissione proprietatis, aut de pœna, vt in remedio l. si quis in tantam. C. vnde vi. seu alicuius statuti imponentis pœnam in casu possessorio ultra restitutionem possessionis, aut satisfacionem de non turbando de cætero, vt est communiter per istam patriam, etiam de iure ciuili, secundum glo. communiter approbatam in l. momentanea. C. vnde vi. ad fin. & hoc quantum concernit proprietatem vel pœnam. Nam in eo quod possessionem concernit, non potest appellari, secundum Cy. in l. 1. C. si de momen. possess. fuer. appella. in l. incerti. C. de interd. per dictam l. 1. & l. quisquis. C. quorum appell. cum glo. ibi in verbo. mittantur. & secundum eam in eadem sententia fuerunt Pileus, & Pet. non poterit tamen de iure ciuili in tali causa & casu, appellari ab interlocutoria lata ante diffinitiuam: quia cum à diffinitiuam possit appellari, poterit illud grauamen in ea reparari, iuxta doctrinam Bar. in l. 2. ff. de appel. recip.

Appellatio in possessorio.

CONCLUSIO 478

Icer propter impedimentum contingens appellanti in secundo anno, non detur tertius annus: poterit tamen ei succurri beneficio restitutionis in integrum aduersus lapsum secundi anni ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, de qua in l. 1. in fin. ff. ex quib. cau. maio. Quæ restitutio tanquam remedium extraordinarium non videtur in tali casu remota, secundum glo. & Salic. in authen. ei. qui. C. de tempo. appella. Roma. & Nicel. in l. 2. ff. de re iudic. per l. 1. §. quasi. tum. ff. de separa. in l. planè. & fin. ff. de peti. hered. quod imò succurritur appellanti de iure communi in casu præmissio, videtur casus in ca. ex ratione. extrà de appella. sed ille textus ibi, præiudicium generari, intelligi debet ope restitutionis in integrum, secundum Roma. vbi supra, & Panormi. ibi. Archi. 2. quæst. 6. ad fin. nisi secundum eos impedimentum processerit facto iudicis, vel fuerit de partium consensu supercessum, quia tunc ipso iure tempus non currit, nec est opus restitutione, clemen. quandiu. de appella. & secundum glo. in dicto. c. ex ratione. & in dicta authen. ei. qui.

Restitutio temporis appellandi.

CONCLUSIO 479

PER compromissum factum in arbitratorem suspenditur tempus appellacionis prosequende, sicut & in arbitrum, secundum Roma. & Nicel. in l. 2. ff. de re iudica. per clemen. quandiu. de appel. & in authen. si tamen. C. de tempo. appel. & quia eadem est ratio in vtroque, licet Per. de Anchara. consilio 274. determinauerit contrarium, cuius opinionem ipse Roma. vbi supra pluribus motiuis confutat.

Tempus appellacionis suspenditur.

CONCLUSIO 480

Iudex qui detulit appellacioni, non potest reuocando delationem iurisdictionem reassumere in ea causa, & casu à quo est appellatus, secundum Ioan. Andre. & casu à quo est appellatus, secundum Ioan. Andre. & communiter Cano. in ca. cum appellacionibus. de appella. in 6. in clem. sicut. eod. titu. Bal. in l. eos. §. Apostolos. C. de appella. Do. Præposi. in ca. vt debitus. extrà eod.

Iurisdictione non reassumpta.

CONCLUSIO 481

Statutum remouens appellacionem à sententia indubio intelligitur remouere à diffinitiuam, non ab interlocutoria, secundum Panormita. in cap. pastoralis. extrà de appella. & ibi Do. Præpo. cum appellacione sententiæ in dubio, intelligatur de diffinitiuam, secundum gloss.

Statuti appellacione remouens.

Appellatio à reformatione.

Appellans finito tempore prosequitur.

Cogere ad prosequendum.

gloss. in l. r. C. sentent. rescin. non poss. in c. cum olim. extra de testib. fa-
ciunt tradita per Bal. in l. r. C. ne lic. tot. prouo.

CONCLUSIO 482

Procurator admiffus i criminibus.
Si procurator a iudice fuit admiffus in causa criminali, cum non de-
buit admitti, nec fuit de hoc obiectum per partem, non per hoc
vitiatur processus, secundum glo. in cap. 1. de iudic. lib. 6. Specu. in tit.
de procura. §. 1. verfi. sed pone quod in causa tali. Bal. in Lira demum.
C. de procura. per l. quamuis indubitari. C. de adulter. licet secundum
eum contrarium tenuerit Iaco. Butrig. in l. licet. C. de procurato. pri-
mum tenent Do. de Rota in nouiff. decisio. 154. in rubri. de procur.

CONCLUSIO 483

Procurator ad agendum.
Procurator constitutus ad agendum & defendendum, ac appel-
landum, censetur constitutus etiam ad secundam appellationem
secundum Petr. & Bal. in l. nihil. C. de procuratorib. & in l. inuitus. in
fine, C. eodem.

CONCLUSIO 484

Consensus paternus.
Consensus paternus in causa principali prestat filio familiars ex-
tenditur ad causam appellationis, secundum Bal. in l. qui inuitus.
C. de procura. qui allegat idem tenere Cy. ibidem.

CONCLUSIO 485

Procurator domini litis.
Etiam per primum actum contradictorium, quem in iudicio fa-
cit procurator interueniens post litem contestatam, cum princi-
pali efficitur dominus litis, & instantia transit de domino in procura-
torem, qui hoc ideo poterit alium substituere, secundum Pet. Cy. Bal.
& communiter Docto. in l. nihil. & in l. nulla. C. de procu. licet secun-
dum ipsum Bal. contrarium sentit Bart. in dicta l. nihil. & Archid. in
cap. 3. de procura. in 6. tangitur aliquid per glo. in ca. querelam, extra
de electionib. Primam etiam tenent Do. de Rota in nouiff. decisio. 125.
in rubri. de procuratorib.

CONCLUSIO 486

Inquisitio ex officio.
Sicut accusatio falsi & ceterorum criminum regulariter tollitur spa-
tio viginti annorum. l. querelam. C. de falsis. ita inquisitio ex offi-
cio iudicis, secundum Barto. Salic. Rapha. & communiter Docto. ibi,
licet glo. & Bald. ibidem dicant, quod non tollitur inquisitio, nisi tri-
ginta annis.

CONCLUSIO 487

Debitor fisci.
Debitor fisci, vel communitatis, admittitur ad cessionem honorum
per casum in se, item si quis. Instit. de societa. iuncta ibi glo. vult
Ange. in l. 1. ff. de his, qui bon. cede. poss. per l. memo. C. de exact. tribu.
lib. 10. nisi sit debitor propter munera, seu onera ciuilia, per l. propter
honorem. C. de cessione bon. licet Barto. in dicta l. 1. indistincte teneat
non admitti.

CONCLUSIO 488

Delegatus presentia.
Delegatus iurisdictionis non expirat per legantis presentiam, secun-
dum glo. notabilem in l. cunctos. C. de meta. lib. 12. quae allegat
ad hoc §. nulla. in authen. de defen. ciui. quod posset limitari, nisi fuis-
set delegatus propter absentiam futuram delegantis, nam tunc cum
per presentiam eius esset causa delegationis, consequenter ipsa dele-
gatio argumen. in l. 1. in prin. ff. de offic. eius, cui manda. est iurisdic. &
§. 1. authen. de iudic.

CONCLUSIO 489

Sententia ante relationem.
Sententia non valet, si iudex pronunciat antequam nuncius missus
ad citandum fecerit relationem, licet post sententiam referat se an-
te sententiam citasse ad audiendum sententiam, secundum Bart. in l.
hoc autem. §. 1. ff. ex quib. cau. in poss. eat. Innoc. in ca. cum contingat.
in glof. sua, in verbo, iuste. & in cap. prudentiam. extra de offi. delega.
Bar. in l. mul. tum. ff. de condi. & demonst.

CONCLUSIO 490

Libellus in possessorio.
Libellus in quo possidens ciuiler tantum petit se manentem &
non turbari in possessione, & etiam se introduci ad corporalem
possessionem per alium occupata de iure, procedit & sustinetur, nec
est libellus sibi contrarius, cum agat Vti possidetis, pro ciuili, in qua
turbatur per eum, qui naturalem occupauit, & idem vendicet corpo-
ralem occupatam petendo se in ea mitti. Imo in dicto casu etiam per
solum interdictum retinenda, consequetur restitutionem naturalis,
non diceretur cessari ab inquisitione ciuili possessionis, secundum
glof. notabilem in verbo, clam, circa fin. Bart. Ange. & communiter
Doctores in l. clam possidere, in §. qui ad nudinas. ff. de acq. poss.

CONCLUSIO 491

Instrumentum antiquum.
Instrumentum valde antiquum fidem facit, nec vitiatur, licet non
proberetur vel aliter constet eum, qui illud scripsit, fuisse vel esse No-

tarium: quia praesumitur quod fuerit Notarius, nisi de contrario pro-
betur per opponentem, secundum Innocen. in cap. veniens. in 2. col.
extra de verbo. signifi. Bal. in authen. quas actiones. circa fin. C. de sa-
crofan. eccle. faciunt quae habentur in ca. causam, quae. & ibi per glo.
extra de proba. in l. census. ff. eod. titu.

CONCLUSIO 492

Securitas data pro veniendo.
Securitas data pro veniendo, intelligitur data pro redeundo, secun-
dum glo. cum Barto. in l. vitmur. ff. de sepul. viola. eundem Bart. in
l. de arate. ff. ad Trebellia. Securitas ad veniendum.

CONCLUSIO 493

Actuum diuersitas.
Ita inducitur diuersitas actuum & pluralitas, prioritasque in tem-
pore iure & hypotheca, si fiat diuersis horis diei, sicut si in diuersis
diebus, text. est notabilis iuncta glof. in verbo, eodem die. in l. si fun-
dus in §. si duo. ff. de pignori. facit glof. in l. si ex pluribus in §. fina. ff.
de solutionib.

CONCLUSIO 494

Citatio in carcerari.
Qui est in carceribus potest citari ad domum suam, ad audien-
dum sententiam, vel ad alium actum, & valebit actus: sed pote-
rit peti restitutio in integrum propter ignorantiam, secundum glof.
cum Bal. in l. 2. C. quib. ex cau. maio.

CONCLUSIO 495

Clausula inutilis.
De nihilo seruit clausula, quam plerique iudices in fine sententia-
rum criminalium seu campati apponunt, videlicet, Et eatenus
quatenus dicta sententia & condemnationes, seu absolutiones essent
vltra vel preter formam statutorum, illas cassamus & annullamus, ac
reducimus ad formam ipsorum statutorum, secundum Bart. in l. mo-
ris in §. ista fere. aliam in l. aut damna. in §. ff. de pœnis. in l. iudex. ff.
de re iudic. Bald. in l. non dubium. in 9. col. C. de legib. Ange. in l. non
quemadmodum. ff. de iudic. Iaco. Butrig. in l. terminato. C. de fructib.
& lit. expen. & Iaco. de Beluis in l. si pacto, quo pœnam. C. de pact. vt
refert Barto. vbi supra.

CONCLUSIO 496

Nunciatus cessans.
Licet nunciatus satis dederit de opere demoliendo, si nunciatus non
acceptauit, sed dixit, paratus sum de iuribus meis deducere, &
probare per modo constat, modo agatur, non potest ipse nunciatus
prosequi in opere, sed debet cessare per tres menses: aliam iniuste ad-
ficat, & interim adificatum est demolendum: casus est in ca. signifi-
cantibus. iuncta glo. in verbo, in continenti. & in verbo, interloquen-
do. & in ca. fi. extra de ope. no. nuncia. vbi circa haec glo. loquitur ma-
gistratraliter, & in l. 1. C. eod. tit. aliam est l. fi. C. de adific. priua. vbi etiam
glof. in verbo, impedimentum. quod est ad limitationem & intelle-
ctum iurium dicentium nunciatum post accusatio nem posse licite ad-
ficare.

CONCLUSIO 497

Libellus duplex.
Libellus duplex & implicitus, continens contraria, seu actiones
contrarias & incompatibiles, admittitur alternatiue, non copu-
latiue, propter probabilem agentis dubitationem. l. 1. §. quod autem.
ff. quorum lega. & secundum Bald. in l. 1. in 2. col. & in 3. opposi. C. de
furtis. ita limitantem quod ibi dicitur, allegantem contraria in agen-
do non audiri.

CONCLUSIO 498

Quaestio dominij re lata.
Etiam agenti conditione ex l. si quis conductionis. tit. C. loca. seu
possessorio recuperanda, potest referri quaestio dominij, quando
esset notorium ipsum agentem non habere ius: imo conuentum per
casum notabilem, cum glo. in verbo, praesumitur. in cap. ad decimas.
de resti. spolia. in 6. & in ca. significantibus. extra de dinor. Idem in ca
su cap. literas. extra de restitu. spolia. & ca. 1. eod. tit. Et ceteris aliis casu-
bus, de quibus per Doctores in l. naturaliter. in §. nihil commune. ff.
de acquiren. possess.

CONCLUSIO 499

Procuratoris reuocatio.
Et si constituens procuratorem in mandato promiserit & iurauit
non reuocare, potest tamen illum reuocare, secundum glo. in
ca. fi. de procu. in 6. Bar. in l. cum precario. ff. de precar.

CONCLUSIO 500

Familia de linquens.
Prestas seu officialis, non tenetur in syndicatu de commissis per
eius familiam durante officio, extra iurisdictionem suam, secun-
dum Barto. in l. debet executor. ff. nau. camp. stab. per illum tex. Calde.
in additionib. suis ad Bal. in materia syndicatus, in additione 112. Item
nec pro debitis vel contractibus factis per familiam durante officio,
per l. 1. C. vt nullus vica. pro alte. vica. debi. lib. 11. & l. 1. in §. familia. ff.
de public. Idem Pau. de Ca. in consi. inci. in nomine Domini, Amen.
In facto S. viri Do. Antonij.

FRAGMENTVM
CENTVRIÆ SEXTÆConclusionum Lan-
franci.

CONCLUSIO 501

Instrumen-
tum defe-
ctuosum.

NSTRUMENTVM Defectuosum in aliqua ex solennitatibus instrumēti, putā in indictione, & similibus: si Notarius mortuus est, facit semiplenam probationem, secundum Barro. in l. admonendi. versicu. quæro, quid si in aliquo instrumento. ff. de iureiuran. per l. fina. C. fami. l. i. §. si rosa. ff. de bo. poss. secundum tab.

CONCLUSIO 502

Voluntas
testatoris
inualida.

VOLUNTAS testatoris de qua constat, licet inualida sit propter defectum numeri testium, aut alterius solennitatis iuris, operatur tamen probationem talis voluntatis, & sic heredis institutionem, & alia ibidem contenta, est notabile dictum Barro. in l. gerit. in versicu. ca secundum. ff. de acqui. hered. facit l. Pamphilo. §. propositum. ff. de lega. 3. l. fina. C. fami. circiscun.

CONCLUSIO 503

Consenti-
re tacitè.

CONSENTIRE dicitur tacitè, qui contradicens non appellat, secundum Innocen. in ca. quod ad. extrà de re iudic. Feli. in ca. pastoralis. vltima col. extrà de exceptionib.

CONCLUSIO 504

Citatus præ-
sumptus.

CITATUS præsumitur quis, quando comparat in iudicio in ea causa, licet aduersarius aliter non probet citationem, secundum Archidic. in ca. proposuisti. §. 2. distin. Panor. in ca. bona. el primo, in 7. col. extrà de elect. Do. de Rota in nouissi. decisi. 375.

CONCLUSIO 505

Credulitas
dño posses-
sionis.

ILLE, qui simpliciter possidet, non potest accusare vigore statuti disponentis, quod domino possessionis accusanti credatur, secundum Barro. in l. locorum. C. de omni agro deser. lib. 1. Panor. in c. fin. in fi. extrà vt liq. non contest.

CONCLUSIO 506

Renuncia-
tio Velleia-
ni.

RENUNCIATIO Velleiani per mulierem facta etiam cum iuramento, non extenditur ad beneficium athen. si qua mulier. C. ad Velleia. secundum Bald. in l. C. ne vxor pro mari. per glo. ibi, & Do. Alexan. in l. generaliter. C. ad Velleia.

CONCLUSIO 507

TESTIS deponens per dictionem vel circa, seu, & plus, vel ultra, non probat, tanquam de incerto deponens, secundum Panor. in ca. tu. extrà de desponsa. impube. faciunt notata in cap. licet cau- sam. extrà de probationib.

Testi quan-
do no cre-
atur. n

CONCLUSIO 508

OFFICIALI simplici verbo, & sine iuramento, creditur in aliquibus, de quibus in tex. & glo. in verbo, stari. in cle. 1. de foro compe.

Credere
Simplici
verbo.

CONCLUSIO 509

TESTIS deponens secundò contrarium eius quod primò deposuit, non vitiat suum primum dictū, donec aliter constet de eo, quod secundò deposuit, secundum glo. in cap. per tuas. extrà de proba. Bar. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. facit cap. sicut. extrà de testib. licet aliquo debilitetur primum dictum, secundum glo. in dicto c. per tuas. Io. Andre. in ca. præterea. extrà de testib. cogen. nisi testis incontinenti probabiliter se correxerit, quia tunc stabilitur secundo dicto, & ita intelligitur Innocen. in cap. cum oporteat. extrà de accusa. Ita etiam tenent Do. de Rota in nouissi. decisi. 297. in rubri. de testib.

Testis con-
trarius.

CONCLUSIO 510

SI in electione, aut alio actu fuerit obmissa aliqua ex solennitatibus iuris positivi, modò ea quæ sunt necessaria secundum ius naturale, seu gentium & diuinum interuenerint, non per hoc quo ad Deū & in conscientia corrumpitur actus, vel peccat sic electus, nec tenetur sibi facere conscientiam. Inno. valdè singulariter in ca. quia propter. extrà de elect. quem sequitur Panor. in ca. 1. in fi. extrà de in integ. resti.

Electio.

CONCLUSIO 511

QUI tempore feriato ob hominum necessitates citatus comparuit, & aliquem actum iudicalem fecit etiam litem contestando, non per hoc excluditur ab exceptione feriarum in aliis actibus iudicialibus, per tex. qui dicitur singularis cum Ange. in l. 1. ad fi. ff. de fer. & secundum Imo. in ca. fi. in fi. extrà eod. Do. Præpos. in ca. ex parte tua. in 2. col. extrà de appella.

Feriarum
exceptio.

CONCLUSIO 512

VICES suas committendo quis alicui simpliciter videtur in totum commisisse, per cap. venerabili. cum gloss. & Panor. ibi extrà de offi. deleg. & secundum Innocen. in ca. super quaestionum. eod. tit.

Vices com-
missæ. j

CONCLUSIO 513

QVOD dicitur, illum qui se talem dicit, debere se talem probare, intelligitur si hoc fuerit negatum per partem, aliàs non, secundum glo. notabilem in verbo, filium, in l. 1. C. quorum bono. & sentit Bald. in l. non ignorat. circa prin. C. qui accu. non poss.

Dicens se
talem.

LAVS DEO.

TRACTATUS DE COMMUNI V. I. DOCTORVM OPINIONE

Constituenda, attendenda, & pœnis recedentium ab ea.

Autore Antonio Maria Conatio Cortomensis.

P R A E F A T I O.

Summa Notabilium.

- 1 **V**ERITAS disputando reperitur.
- 2 Communis opinio ergo falsa.
- 3 Communes opiniones efficiuntur per adhaesionem complurium Doctorum diuersis temporibus.
- 4 Doctores quandoq; tanq; Aues, aut Oues, sequuntur aliorum dicta.
- 5 Opinio vna hodie est communis, mox contraria est magis comunis.
- 6 Communes opiniones in scholis nasci, crescere, & interire.
- 7 Lectores hodie acquirere laudem ex impugnatione communis opi.
- 8 Ius tam late patet, vt vnusquisque in eo aliquid noui possit inuenire.
- 9 Disciplinam omnem indies perfici, vel peruerti.
- 10 Collectores communium opinionum nulla laude dignos esse.
- 11 Autores potius numerare, quam sententias ponderare, saepe decipit ignorantes Iudices.
- 12 In iudiciis veritas simplex quomodo libet reperta amplectenda.
- 13 Vera potius, quam noua sequi debemus.
- 14 Leges non possunt completi singulos casus.
- 15 De similibus ad similia procedendum, & id Iuris prudentum interpretatione, & nu. 16.
- 17 Quot capita, tot sententiae.
- 18 Opinionum diuersitas reddit Ius dubium, & obscurum.
- 19 Obscuritas peruertit ius.
- 20 Claritas propriae legis, & lex obscura, non allegatur ad decisionem causarum.
- 21 Auctoritas Doctorum probabilis est, non necessaria.
- 22 Opinio nulla tam iusta, & aequa, quae subuerti non possit rationib.
- 23 Iudices interdum moueri potius ex ratione subtili, quam vera.
- 24 Iudex iniuste iudicans, facit litem suam, & alias poenas subit.
- 25 Ex duobus malis, minus malum eligendum.
- 26 Quod omnes, vel maior pars credit, pro veritate habetur, & communis opinio dicitur.
- 27 Communis opinio consulendo, & iudicando seruanda est.
- 28 Iudex sequens communem opinionem, excusatur in syndicato.
- 29 Iudicans contra communem, facit litem suam.
- 30 Communis opinio aequiparatur legi, & eius vim fortitur.
- 31 Communis tanquam ius seruanda.
- 32 Communis opinio venit in statuto de lege loquente.
- 33 Communis opinio habet vim consuetudinis.
- 34 Communem tanq; legem imperare, vetare, permittere, ac punire.
- 35 Communis opinio non est adeo aequiparata legi, quin sit inferior lege, & 36. & 37.
- 36 Communis superueniens tanq; posterior, non tollit priorem comunem contrariam. Nec prior ex eo, q; non tollatur, attenditur. & 37.
- 38 Communis, & magis communis in nihilo differunt, nisi quod magis communis seruatur.
- 39 Magis communis superueniens non annullat penitus comunem contrariam, & quomodo id procedat, nu. 40. & quare, nu. 41. & seq.
- 42 Communis opinio praesumitur vera.
- 43 Praesumptio veritatis, quae est pro communi, oritur ex auctoritate Doctorum.
- 44 Magis communis opinio, maiori numero, & auctoritate Doctorum fulcitur, quam communis.
- 45 Praesumptio efficacior tollit aliam minus efficacem.
- 46 Magis communis non tollit gesta tempore communis contrariae.
- 47 Lectori multa subtilia etiam falsa asserere licet.
- 48 Iudex, & Aduocatus veritatem semper ante oculos habere tenentur.
- 49 Tradita in scholis sunt discutienda in camera, & postea in iudiciis practicanda.
- 50 Leges in Scholis diglutiuntur, in Palatiis digeruntur.
- 51 Practica est vera legum intellectrix.
- 52 Leges sapiunt, cum praesentantur.
- 53 Communis opinio plura asfert commoda.
- 4 Diuisio animum I regentis incitat mentem intelligentis, &c.
- 5 Ex ordine facillius disciplina percipitur, & retinetur.

COMMVNIS OPINIO (hoc quidem verbo a nostris Doctoribus frequenter recepto, quo facilius res intelligatur, vt nobis placet, arg. l. insula. in ff. de acq. re. domi.) quam sit in scholis contempta, quamq; in iudiciis culta, nemo est, qui nesciat.

Nam iuris interpretes ingenij tantum viribus confisi omnium rerum veritatem sola disputatione consequi volentes,

Communiem maledicis dentibus, nunquam desinunt lacerare, cum enim veritas & disputando reperitur, l. si. in s. mista. & ibi Bar. nu. 1. ff. de mune. & hono. c. graue. & ibi glo. in verbo, veritas. 35. q. 9. & tradunt Martin. laud. inter confi. crim. diuersi. in confi. 59. in facto praesupponitur, col. 1. nu. 2. lib. 1. pulchre Matth. Gribal. de method. stud. lib. 1. c. 6. latissime Neuiza. in sua synopt. lib. 1. nu. 1. cum seq. Cagnol. in l. 2. nu. 235. in fin. C. de pac. int. emp. & vend. Crauet. in confi. 135. verba decreti principalis. nu. 18. Marc. Mantu. in confi. 67. viso processu inquisitionis. col. 3. nu. 43. lib. 1. Benincas. in praefat. titu. in fi. de action. nu. 90. & alij passim, quoties aliquid comuniter receptum occurrit, statim confugiunt ad dictum illud emanatum ex mente Zaslib. 2. resp. c. 1. prop. fin. sub nu. 26. quod habet, Communis opinio & ergo falsa.

2 Nec mirum, nam communes opi. & plerunq; efficiuntur per adhaesionem complurium Docto. qui diuersis temporibus non comuniter inuestigato inuestigato, diligenti aliqua veritatis indagazione adhibita hanc vel illam opinionem amplectuntur, vt pluribus ostendit Ludo. Gomez. in commu. & ad Regu. Cancel. in Proc. in 2. q. in 4. fundamento partis affirmati. versi. praesertim quia Doctores.

4 Sed vel prout rei propriae expedit, vel quasi & Aues, aut Oues imitati, quarum vna quando volat, aut quo cursum dirigit. omnes aliae sequuntur, quod ab vno Doctore firmatur, id tanquam veritatem ipsam approbant, & instantur, cum in iuueniunt. 9. vnde nos. ibi. scientes, quod dictum vnus facile sequitur multitudi. extra de purg. cano. & ita respondit Dec. confi. 494. quae supra matu. prop. fin. sub nu. 15. versic. non obstat q; dictum Federici. quem referunt, & sequuntur Ludo. Gomez. in d. versi. praesertim, quia Doctores, Nico. Bellon. in confi. 59. ingeniose admodum, sub nu. 11. Neuiza. in d. syl. nu. 1. lib. 5. sub nu. 9. post med. versic. ideo quandoq; errabant. Zas. in l. 2. §. post hunc maxime auctoritatis. in verbo, innouare instituit. circa med. versi. Iaffredus Passerius. ff. de orig. iur. lo. Bap. a Villalob. in tract. commu. opi. in litera C. in verb. communis opinio. nu. 107. post prin. late deducit Casar. Contard. in l. diffamari, in q. 18. nu. 113. C. de inge. & manu. Grauat. in addi. ad Vestr. in prax. lib. 4. c. 5. in verbo, q; si sub nu. 23. Rojan. a Valle in confi. vlt. reuocatur in dubium, prop. fin. nu. 50. lib. 2. Nico. Moro. in tract. de fid. treg. & pac. par. 2. q. 12. nu. 3.

5 Quamobrem ipsi contra communes traditiones semper ferere nouas sententias approbare profitentur, ex quo oritur, q; illa & opinio, quae modo habebat contra se communem opinionem, mox magis communis efficiatur, vt aduertit Ias. in l. sciendum. col. x. nu. 33. post prin. ff. de ver. oblig. late Purpu. in l. cum quid. col. x. sub nu. 33. ver. & videmus ff. si cer. pet. Neuiza. in d. lib. 5. sub nu. 4. versi. & sic contingit, & nu. 9. post prin. Maria. iunior in confi. 158. abunde, & multum subtiliter. col. 13. nu. 70. lib. 2. Hierony. Gratus confi. 8. teneo; q; haeres. col. 1. nu. 4. lib. 2. Por. Imol. confi. 42. iuri, & aequitati consonum. nu. 2. Fran. Hercu. in tract. de proban. nega. nu. 302. prop. fi. cum fi.

7 Et experientia, ac naturalis ratio clare demonstrant: At cum opinio ista magis communis est effecta, more venatorum, qui feras, donec capiant, instantur, captas vero parum curant, & aspernantur, atq; ad alias fugientes se conuertunt, receptas a pluribus sententias nouis argumentis, & quandoq; cauillationibus improbare, ac omnino profermere conantur: Ex quo illud emanatum est, communes & opin. in scholis nasci, crescere, & interire, vt post Salomo. tradit Neui. d. nu. 4.

Itaq; hodie vere affirmari potest, q; iuris Interpretes & ex impugnatione comunis opinionis laudem, & gloriam sibi comparant, vel potius comparare videntur, cum ex hoc ingenio praesentes, & Do-

des se hominibus præbeant, vt de Andre. Barba. dicebat Neutz. in dicta syl. nup. lib. 5. nu. 28. post princip.

8 Et hæc omnia his facili succedunt, cum ius nostrum ꝛ tam late pateat, vt in eo Bes herbam, Canis Leporem, & Ciconia Lacertam inuenire valeat, vt post Caccialu. in tract. de arte studen. in 3. document. circa med. tradit Neutz. ibid. nume. 12. circa finem.

9 Quod sit, vt nihil tam clarū in iure reperitur, quin his temporibus in dubium reuocatum sit, vt experientia ipsa videmus, adeo qꝛ dici possit, aut omnem ꝛ doctrinam, omnemqꝛ disciplinā in dies perfici, vt post Philosophos, & Isidor. tradit Neutz. ibid. nu. 8. circa med. verit. sequitur ergo. aut potius a nimia ista veritatis inuestigatione totum ius peruerit: sed hoc istis parum est curæ. Nam dummodo aliquam gloriolam ex altitudo rei nouitate nanciscantur, in reliquis & ipsam communem opinionem negligunt.

10 Et etiam Doct. ꝛ curantes, & colligentes ipsas communes contemnunt tanqꝛ studentes operari laborioso magis, qꝛ subtili, vnde nulla laude digni existimantur, vt voluit Dec. in fi. commen. tit. ff. de reg. iur. in epilog. Cagno. in l. vinū. sub nu. 40. post prin. ff. si cer. pe. quem refert & sequitur Baltha. Quint. inter conf. vt. volun. diuer. in conf. 177. species facti talis est nu. 123. & se. li. 1. & Neui. in cōsi. 67. dixit Deci. in prin.

11 Nam mos ꝛ iste hodiernus numerandi potius auctores sententiarū, quam sententias ipsas ponderandi, sæpe decipit ignorātes, & iniquos iudices. vt asserit Ari. Pinel. in l. 1. in 3. par. nu. 93. circa me. ver. ne quisquā incuset. C. de ho. ma. qꝛ malum euitaretur, si relictis auctoritatibus veritatem ipsam iuribus, & rationibus perquirere vellemus, cum veritas læpius exagritata magis splendescat in lucem, vt inquit tex. in dicto cap. graue. 35. quaest. 9.

12 Ceterum iudices, & Aduocati, in Palatijs assidue versantes, quorum potius interest, simplicem ꝛ veritatem quomodolibet repertam amplecti, quam per subtiles disceptationes eam exquirere, vt tradit Paris de Put. in tract. de synd. in tit. de excel. aduo. in prin. nu. 1. & seq. Arcet. consi. 85. considerata diligenter consultatione. col. 2. sub num. 3. ver. circa aliud dubium, quos refert, & sequitur Io. Bertach. vel Adde. ad eum, in suo Repertorio, in verbo, Aduocatus debet studere breuitati. cum concord. Et qui potius vera, quam noua ꝛ attendere debent, vt asserit Franc. Niconi. in repe. rubri. ff. sol. mari. in fi. profittentur se omnino communis opinionis cultores & seruatores.

14 Nam cum leges ꝛ singulos casus complecti nequeant, in cęp. leges. & l. nō possunt. in prin. ff. de legi. l. 2. §. sed quia diuina. C. de ve. iur. enu. Imo maior pars eorum, quæ accidunt, a legibus non reperiantur

15 decita, sancitū extat, vt in casibus de nouo euidentibus ꝛ seruetur ius quod in similibus reperitur, d. l. non possunt. in fi. cum duab. ll. seq.

16 Et hæc extensio de similibus ad similia iuris prudentiam interpreta-
tione ꝛ fieri debet, l. & idco. & l. nam, vt ait. ff. eod. tit. de legib.

Sed vbi noui casus euenerunt, qui huiusmodi extensione indiguerunt, variaz inter Doctores ortæ sunt altercationes: Alij namqꝛ vnam, alij aliam legem inueniunt contrarias in eodem casu inducere, & sæpe numero eandem legem huc, atqꝛ illuc secundum vniuersū qꝛ opinio nem, & aliquando affectionem propriam distinxerunt, iuxta Terentianum illud: quot ꝛ capita, tot sententiæ. l. quia poterat. prop. in. ff. ad Trebel. Alberi. in tracta. de statu. lib. 1. q. 135. nume. 7.

18 Itaqꝛ cum diuersitas opinionum ꝛ reddat ius dubium, & obstruam. l. prop. ff. si nōstam autem cōsummationem, C. de ver. iur. enu. & firmat Bar. in l. qui Romæ. in §. duo fratres. sub nu. 9. & ibi Marian. junior nu. 75. ff. de ver. obli. Paris de Put. in d. tract. de synd. in ver. iudicare. c. 3. in cęp. an si iudex, qui dedit. nu. 6. Abb. in c. ar. si clerici. col. 8. extra de iud. lo. de Imo. per illū tex. in c. de ne. Romani. in prin. in 1. not. nu. 1. & ibi sequuntur Adde. de elect. Alex. consi. 142. viso pro cessu inter. nu. 12. lib. 3. Soci. in consi. 115. circa primam quæstionem. col. 4. nu. 8. lib. 1. Neutz. in consi. 73. Titius nullos habens filios. nu. 11. Marc. Ant. Natta in consi. 478. ex facto tractatum. nu. 15. in 3. Tom. Ferman. Vasc. in tract. de success. c. 1. in prin. nu. 2. & nouissimè Octauia. Cachera. in decsi. Pedemon. decsi. 4. pater graui infirmitate. nu. 8.

19 Eest receptissimum, ex hac opinionum diuersitate emanata est obscuritas quædam, & dubitatio, quæ non modo leges non est inter pretata, sed potius ꝛ eas destruxit, & ius totum perturbauit, secundū Io. Fab. in prin. commenta. In sti. col. 2. sub nu. 2. ver. ceterum cum per contrarias. & Deci. in l. 1. sub nume. 4. ff. de reg. iur. cum leges claritate

20 ac facilitate præuenerit, quæ ꝛ adeo l. gum sunt proprie, vt si sint obscuræ tanqꝛ inuiles ad decisionem causarū allegari non debeant. l. 2. in prin. C. de ind. vid. sol. & late explicat Neutz. in d. syl. nu. 3. nu. 34.

21 Quapropter ius nostrum his tenebris inuolutū inutile penè red- ditur, & licet in longum protrahat, non sine maximo partium dispendio, & iudicis periculo, aut nullum, aut pessimum exitum for- tescantur. Nam iudices tanto opinionum conflictu obtusi, quo se verterent, vt in a periculo animæ, & ressententiam ferre valerent, penitus ignorabant.

22 Omnia enim hinc inde Doctorum auctoritates haberent, si opinioni, quæ sibi conscientia tutior videretur adhaerissent, non per hoc po- nas male iudicantibus iudicibus impositas euitabant.

Nam neque Doctorum auctoritas excusabat, cum ea probabilis-
21 sum sit, ꝛ non necessaria, vt vno ore concludunt Doctores in l. ff. si cer. pe. & fufē per Nico. Euerar. in suis locis legal. in loc. ab auctoritate,

22 neque conscientia euebatur, cum nulla ꝛ reperiri possit opinio tam bona, & aqua, quæ subtilibus rationibus & cauillationibus conuinci nequeat, vt iuribus & auctoritatibus comprobatur Neutz. dicto lib. 5. in tertia limita. nu. 67. ante med. ver. si non tamen propterea.

23 Quibus rationibus sententia iam lata ab alio iudice, tanquam iniu- sta retractari possit, cum iudices interdum moueantur ꝛ facilius ex- arguta, & subtili ratione, quam ex vulgari vera: ita vno ore conclu- dit Hosti. lo. Andre. Ancha. Anto. de Butr. Abb. & ceteri in c. per tuas. ex qui. si. sint legi. quos referunt, & sequuntur Cæpol. in tract. cau tel. in caute. 67. sunt multi procuratores. per totum. Cætel. Cor. in suis Memorali. in verb. ignorantes. post prin. ver. ex prædictis inferri po- test. Andre. ab Exe. in c. 1. nu. 469. extra de consi. l. de Maria. iunior. in consi. 143. elapsis mensibus. col. si. nu. 6. lib. 3. & excellentis. & acuis. dominus meus Thobias Noni. in princ. In sti. de resta. sub nu. 50. in ter- tio fundamen. ver. si stringitur, quia multoties.

24 Et sic iudex cuius sententia retractabatur tanquam iniusta, ꝛ facie- bat litem suam, & alias pœnas subibat, de quibus in toto tit. C. de pœ- na iudic. qui malè iud. in l. si quis in conscribendo. C. de pact. per Bar. in l. 1. col. 2. nume. 6. C. quomodo & quando iud. Corne. consi. 270. li- ceteri in hac consultatione. in fine, lib. 3. cum similib.

25 Quamobrem sæpe sæpius miseri litigantes quotidianis sumpti- bus defagati post multos labores, & incommoda lites indecisas re- linquere cogebantur.

26 Istud quidem vulnus humano generi, quam atrocissimū eandem exposcebat medelam, quam noua iuris ciuilibus compilatione priori- bus illis temporibus Iustinianus attulit: verum, cum Cæsares hodie- ni sub propria iuga barbaras gentes hominum malicia nimis poten- tes deducere adhuc nequiverint, vt post victorias armis quæritas paci- ficico huic morbo consulere, Doctores ea qua funguntur auctoria- re ex duobus malis ꝛ minus malum eligentes, iuxta l. si procurator & ibi glo. ff. de excep. do. & l. quoties. vbi post alios Deci. in fin. & Ca- gno. nu. 3. id notant, ff. de reg. iur. c. si quod verius. vbi glo. in verbo, adulterium concord. congerit. 32. q. 2. considerantes, qꝛ quoties de ve- ritate alicuius facti dubitare contingit, quæ in specie a singulis perso- nis haberi nequeat, ad id recurrimus, quod vniuersaliter, vel commu- niter creditur. Idqꝛ ꝛ pro veritate habetur, quod vel omnes, vel mai- or pars hominum loci, vbi factum illud venit, communiter credunt, quæ veritas, seu credulitas, aut fama, aut communis error, aut com- munis opinio nuncupatur, vt tradunt Doctores in l. Barbarus. ff. de offic. præto. & late per Andre. Tiraquel. in tracta. de legib. connub. in glo. 8. q. 17. nume. 144. vsqꝛ ad nu. 162.

27 Doctores (inquam) existimant, quod in tanta opinionum con- trarietate, ac confusione, cum aliter veritas haberi non possit, opinio illa ꝛ iudicando, & consulendo sit attendenda. quæ vel ab omnibus, vel a plerisqꝛ Doctoribus, qui super casu de quo dubitare contingit, scripserunt, esset recepta & approbata, & hanc specialem, & per præ- prio nomine, communem nuncuparunt, vt concludunt Hostien. lo. Andre. & alij omnes in c. 1. extra de consi. l.

28 Et voluerunt hanc communem opinionem ꝛ ab omni pœna iu- dicem excusare in syndicato, vt in specie tradunt Abb. in c. 1. col. 7. nu. me. 2. 4. de postu. præla. Paris de Puteo in tracta. de synd. in verbo, iu- dicare. cap. 3. in cęp. an si iudex, qui dedit. nu. 2. Neutz. in dicta syl. nup. lib. 5. nu. 63. Gul. Mayne. in l. in totum. nu. 33. ff. de reg. iur. cum aliis li-
29 Quædam modum communis in facto consistens excusat, l. si quis patrem familiaris. & ibi notat Barto. in princ. & Cardi. Alban. in l. iur. bra. nu. 1. & alij. ff. ad Senatufcon. Macedo.

30 Et e contra, iudicem contra ꝛ communem iudicantem facere litem suam, secundum Bar. in l. si. prop. ff. sub nu. 5. C. de pœ. iud. qui ma- ius.

31 Et aliis compluribus pœnis subicit, & demū decreuerunt ꝛ com- munem ipsi legi esse æquiparandam, & eius virtutem, ac vim foritū, vt concludunt Lancel. Galiau. in repe. l. C. de iur. iur. nu. 291. ff. de vul. & pup. & Aug. Bero. in consi. 91. viso diligenter. col. 7. nu. 17. lib. 2.

32 Et communem ꝛ seruandam esse tanquam ipsum ius, vt respon- dit Grat. in consi. 77. duo principaliter obliuuntur. col. 1. nu. 4. lib. 2.

33 Quinimò quo ad hoc, vt seruari debeat, communem opinionem venire ꝛ appellatione legis in statuto de lege loquente, vt voluit Au- gust. Bero. dicto consi. 91. nu. 16. & seq.

34 Et postremo communem vim, ꝛ & efficaciam consuetudinis obiri- nere, vt tradit Bal. in c. ne in iur. col. 2. circa med. ver. ff. de iur. iur. Jo. Villalob. in dicto tracta. commu. opin. in verbo, communis opinio. sub nume. 107. post med. & nouissimè Sebast. Med. in tract. de legib. & statu. parte 2. quæst. 16. & vlti. nu. 7.

35 Et consequenter communem ꝛ iudicibus, Aduocatis, & litiganti- bus imperare, vetare, permittere, ac punire. argu. l. legis virtus. ff. de legib.

36 Sed non ex hoc adeo Communis ꝛ est æquiparata ipsi legi, & con- iur.

- suædunt, quin in multis sit inferior ipſis, nam lex, & conſuetudo, ſemper, & vbiq; inuoluntate ſeruanda ſunt, l. leges v' generales C. de legib. in ſi. de offi. iud. in princ. l. de quibus, & ibi Doc. ſi. de leg. c. 1. & ibi Canon. ſi. extra de conſi. cum concord. C. omnis opinio autem ſæpe & in multis caſibus non debet attendi, vt latè infra tit. 9. per tot.
- Præterea in aliis differt Communis opin. à lege, & conſuetudine,
- 36 Nam opinio ſuperueniēs æquè communis ꝛ non tollit communem priorem contrariam ad inſtar legum, quarum poſteriores contrarias priores abrogat, l. ſed & poſteriores ſi. de legib. adeo quòd comuni priore nihil obſtante æquè communis poſterior ſeruanda ſit, neque prior communis ex eo, quòd non tollatur ab opinione æquè communi poſteriore ꝛ eſt attendenda, quemadmodum leges, quarum priores, ſi non tollantur per poſteriores, ſunt omnino ſeruanda, d. l. ſed & poſteriores. ſi. de legib. ſed neutra, hoc eſt neque prior communis, neque poſterior æquè communis attenditur, & vlla in conſideratione habetur, ita tradit Ripa in reſp. 1. nu. 10. in tit. de ſubſt. quem refert, & ſequitur Lancell. corrad. in lib. de prætor. §. 2. in tit. de ſenten. nu. 25. prope ſi. ſidem amplectitur Nicol. Mor. in d. trac. de ſid. t. reg. & pac. par. 2. q. 12. verſi. contrariam opinionem. nu. 4. cum ſim.
- 38 Eodem modo magis communis (non enim communis opin. ꝛ à magis communi in aliquo differt. niſi, quòd quoties cõmunis, & magis communis concurrunt, ſeruatur magis communis, ita vt in cõmuni diſpoſita habeant locum in magis communi, & econtra, & quoties loquimur de communi eſt de magis communi loqui intelligimur) ſuperueniens tanquam lex, quæ poſterior penitus tollit, & delet diſpoſita per priorē legē contrariā, ita vt illa lex nunquam vires recuperet,
- 39 Abrogat, & tollit ꝛ communem. vt autoritates, quæ ſunt pro communi, non poſſint facere numerum pro eadem opinione, ſi quando, vt ſæpius accidit, ea tractu temporis magis communis efficeretur per adheſionem aliorum Autorum: Sed ſolum modo magis communis ſuperueniens præiudicat, quòd donec permanet magis communis attendenda ac ſeruanda eſt.
- 40 Et id ꝛ quomodo procedat oſtenditur naturali exemplo, nam lumen, & ſplendor ſyderum per aduentum ſolis non amplius nobis apparet, ac ſi penitus ſydera lumine eſſent orbata, idque procedit, non quòd ſol abſulerit ſplendorem ſyderibus, quæ tam diurno, quam nocturno tempore illum retinent, ſed quia proprio lumine ac ſplendore longè maiori occupat, & adeo ſuperat ſplendorem ſyderum vt nullus omnino nobis oſtèdatur: ita in propoſito magis communis ſeruatur, & præfertur cõmuni contrariæ non auferendo vim, & efficaciam ipſi Communi, ſed ſolummodo eam ſuperando maioriſe vis, & roboris,
- 41 Nam communis, vel magis communis ꝛ ſeruatur non ex eo, quòd contineat certam, & claram veritatem: ſed ſolum quia præſumitur, quòd ſit vera, ſeu veriſ.
- 42 Communis enim, vel magis communis ꝛ vera præſumitur, vt concludit Abb. in c. prudentiam col. 1. in 3. not. nu. 4. de offi. deleg. quem ſequuntur And. barbat. in conſi. 1. magnus ſcriptiſtæ palmiſtæ. col. 14. verſi. item dicit quòd eſt, nu. 47. lib. 3. Ferd. Loaz. in reſp. §. diui. l. ſilius. fam. col. 67. verſi. tamen à communi opin. nu. 171. ſi. de lega. 1. And. Alciat. in tract. præſump. reg. 1. præſump. 51. nu. 2. Caſſane. in comment. ad conſuet. burgund. rub. 9. poſt §. 9. in quodam conſi. ſibi inſerto, verſi. item & quòd plus eſt, in ſi. ſub nu. 34. Catell. cott. in Mem. r. l. in verb. nuptiarū cauſa, poſt med. verſi. ſed quia veriſimile nō eſt, & alii paſſim.
- 43 Quæ præſumptio veritatis ꝛ oritur ex authoritate Doctōri, nam Doctōr & bonus, & peritus præſumitur, vnde & tāquā bonus velle, & tanquam peritus poſſe dicere veritatem cenſetur, itaque iſta præſumptio tam æquè viget pro opinione paruo Doct. numero ſulcita, quam pro ea, quæ maximo iuuatur, cū in vnaquaque interueniat autoritas, ſed maior numerus & conſequenter maior autoritas maiorem præſumptionē veritatis inducit, minor verò minorē præſumptionē.
- 44 Vnde cum magis communis opinio ꝛ maiori numero, & autoritate Doctōrum roborata ſit, poſt alios tradit Neuiz. in d. ſi. nupt. lib. 5. nu. 4. in ſi. & ſeq. cum ſimil.
- Sequitur, vt maiorem habeat veritatis præſumptionem, cum quæ
- 45 vna præſumptio maior ꝛ tollat aliam præſumptionem minorem, l. diuus. ſi. de integ. reſt. Alciat. in d. tract. præſumpt. reg. 1. præſumpt. 9. in ſi. cum fuſe congeſtis per Franc. Nicont. in reſp. rub. C. de eden. nu. 47. ſequitur, vt magis communis præferenda ſit ipſi Communi, & id ſolum ratione maioris præſumptionis, nō verò ratione certitudinis veritatis, quæ in contraria communi probaret certam falſitatem.
- 46 Et hinc eſt, quòd magis communis ſuperueniens ꝛ non tollit geſta tempore communis contrariæ, vt poſt Imol. tradit Mari. Salom. in ſ. reſponſa prudentum, in ſi. de iur. nat. gen. & ciuili. quem refert, & ſequitur Neuiz. ſub d. nu. 4. verſi. nō tamen propterea, & ratio eſt, quoniā, cum ceſſet præſumptio, quæ pro communi vigeat tẽpore, quo ipſa ſeruabatur, non poſſumus dicere eam falſam de tẽpore ſuperuenientiam magis communis contrariæ, cum ea ſolum verior præſumatur, quæ maior veritatis præſumptio eſt poſtea ſuperuenit nō debet ad præterita extendi. ſi. l. leges. l. 2. C. de legib. cum vulg.
- Communi. opi. igitur deſident interpretes in ſcholis, colitur verò, & ob

ſeruati iudices, & Aduocati in iudiciis, & vtrique, quòd mirū forte alicui videbitur, bene factum exiſtimamus: nā hec, in oſpectu ad 47 iuris interpretes multa ꝛ ſubtilia etiā falſa eſſe videntur ad æuenda ſcholarium ingenia, cum in modum ſtudenti, & (vt dicitur) intelligentiam ſolum docere debeant ſcholæ, non eſt dubitandum, quòd etiam vera in dubium reuocare necelle eſt, nam alias non eſſet locus diſputationis, & per conſequentes omnis penitus diſcendi via eſſet præcluſa: interpretes enim non multa, ſed multum declarare tenentur, vt ſubtiliter, clare, & ordinatè exprimere valeant, vt pulchrè deducit Matth. Criſtal. de method. ſtud. lib. 1. c. 9.

Vnde merito legendo tantū extollitur Franc. ille Aret. Doctōr ſubtilis nuncupatus, & his tẽporibus inter Doct. iuuenes vnica ſpes Peruſinæ Accademiæ D. meus Franc. Canturius candor lingua, & pater ſubtilitatum iure optimo appellatus, non mirum ergo, ſi interpretes commu. negligunt, & totis viribus ad diſputationē ſe conferunt, nam 48 illud eſt proprium eorū munus: Sed iudices, & aduocati, qui ꝛ ſolam veritatē ante oculos habere debent, iudices, C. de iudic. can. veritate. & can. quicōtemp. 8. diſtinct. Gloſſ. ſi. in can. quicōq; 8. diſtinct. alios cõgerens Soc. in con. 150. dominus labia noſtra, in princ. nu. 1. lib. 1. cū concord. cum eius exquiſitio adeo difficilis ſit propter opinionum diuerſitatem, vt penè impoſſibile ſit aſſerere in iure aliquid verum eſſe, ſi non certam & claram, ſaltem præſumptam ſequi veritatem tenentur, & per conſequentes Commu. opi. quæ vera præſumitur.

Quamobrem cum diuerſi ſint ſines interpretum, & iudicum, non debet mirum videri: quòd diuerſis medijs vtantur, nec ex hoc variis, & contrariis dicendi ſunt, cū vtracq; opinio in ſuis terminis ſubſiſtere poſſit, nec vnus receptio alterius vim, & robur im. pediat aut minuat.

Itaque dicere ſolemus, quòd ea ꝛ quæ in ſcholis traduntur, ſunt prius diſcutienda in camera, & poſtea in iudiciis præſticanda, vt poſt Bal. tradit Neuiz. in d. ſi. nupt. lib. 5. nu. 45.

49 Quoniā leges ꝛ in ſcholis diſcutiuntur, in palatiis verò diſgeruntur, præſtica enim eſt ſcientia digeſtiua, & vbi Theoricus deſinit, ibi incipit præcticus: ita hæc omnia tradit Bal. in rep. l. Aemilius col. 8. nu. 17. verſi. leges in ſcholis, ſi. de minor. Lancell. Dec. in l. lecta col. 2. verſi. nam vt inquit, ſi cert. per. quos refert, & ſequitur Catell. cott. in dd. Memor. in verb. præctica, verſi. propterea vulgatum, Hiero. Cagnol. in l. 2. nu. 1. C. de reſcin. vend. cum ſimil.

50 Nam Præctica ꝛ eſt vera legum intell. eãrix, vt tradit Bald. in c. 1. in prin. ver. & ideo qñ capiuntur, in tit. de ſeu. ſi. cum amitt. quòd repetit Dec. in con. 131. reuocatur, in ſi. ver. & Cot. in d. ver. præctica, in prin.

51 Et leges ꝛ ſapiunt cum præcticanur, & tunc fructus, ex arbore colliguntur, vt inquit idem Bal. in c. ex tenore, circa med. extra de reſt. reſert, & ſequitur idem Cott. ſi. verſi. alibi etiam pulchrè.

Ex quibus clarè conſtat, quam amica, & veriſi ſit omnibus commu nis opinio, quam quæ merito ſit colenda, & ſeruanda, quādo tantorū malorum vnicum fuit remedium, & tam rationabilis, & æqua cauſa in 53 troductum, vt per eam ꝛ labor ſit diminutus, Doctōrum diſcordiæ ſint ſedatæ, & via patefacta ſit, quæ & ſcrupuloſa conſcientiæ ſuſtulit, & fortunatam ſecuritatē oſtendit.

Huius igitur Communis opinionis argumentum à paucis, & meo iudicio nimis breuiter, & ſatis confuſè tractatum, ſi aliquid tantorū, & diſtinctius traderetur, opus non ingratum iuris ſtudioſis fore mihi perſuaſi, præſertim cum ſparſim pluribus in locis, & nullibi plenè habeantur: Verū tamen eſt, tractatū hunc & ob vtilitatē, & etiā ob difficultatem, cum multa in ſe cõtineat, quorum reſolutio & longum rerum vſum, & ſummam iuris experientiam expoſcere, ingenium, & doctri nam Iuriſconſulti bene docti deſideraſſe, quæ quidem omnia & propter ætatem 23. annorum, & propter breue tempus quinque annorū in hac legali Philoſophia nō dum cõſumptorū in me penitus deſunt: Vnde ſatiſ ſortiaſſet eſſet, opus hoc aliis perſiciendū relinquere, quā id inepte & cum minimo aliorum commodo peragere.

Verum tractatum hunc aggredi conſtitui conſiſus, quòd ſi in alio non proderit, iuuabit forte ad excitandum alicuius viri eximii animum ad ſupplendum, in quo ipſe in hoc meo defectu, & ideo enitar, vt vbi ingenium, & doctrina deſit, labore in cumulando ſimul aliorum dicta id totum reſiciam.

54 Et quoniā diuiſio ꝛ in aliquo opere magis incitat animum legentium, præparat mentem intelligentium, memoriā quæ artiſcioſè reformatur, vt tradit Gloſſ. in §. igitur, in verb. eaſdem inſtitutiones, propè ſi. verſi. in a. parricid. in proem. in ſi. quam poſt alios, quos allegat, ſequitur Marc. Ant. hard. in tract. de temp. vtil. & contin. c. 16. nu. 4.

Totum hunc tractatum in tres partes principales diuidam: In prima erit, quæ ſit, commu. opi. perfecta, in ſecunda an & quādo ſit attendenda, in tertia, & vltima de poena diſcedentiū ab ipſa cõi: & hæc quò diſtinctius, & ordinatius poterit, vt tota materia facilius percipiatur.

55 Ex ordine enim ꝛ facilius diſciplina percipitur, & retinetur l. 2. in princ. ſi. de orig. iur. & tradit poſt Card. Alex. vbi per eum Cagnol. in rub. C. de edē. ſub n. 2. ver. & quia ordo, in ſuis patribus ſubdiuidam.

FINIS.

L 5

TRACTATUS

DE COMMUNI OPI.

V. I. DOCTORVM,

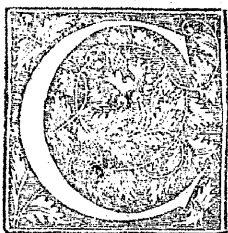
LIBER PRIMVS.

Quid sit Communis Opinio.

TITVLVS I.

Summa Notabilium.

- 1 **C** O M M V N I S opinio quid sit? prima descriptio.
- 2 Verbum (sententia) plura significare.
- 3 Communis opinio procedit tantum in q. dubia. Sed contrarium nu. 11. cum seqq.
- 4 Opinari dicimur de rebus dubijs. Contrarium nu. 15.
- 5 Impugnatio primæ descriptionis Communis opinio.
- 6 Communis opinionis secunda descriptio.
- 7 Et Communem dari probatam à pluribus, vel peritioribus.
- 8 Factum à maiori parte ab omnibus factum censeri.
- 9 Habens maiorem partem pro se non minus obtinere debet, ac si omnes haberet.
- 10 Defensio in vna parte primæ descriptionis Communis opi. Communis datur, quæ ab omnibus probatur.
- 11 Impugnatio primæ, & secundæ descriptionis Communis opin.
- 12 Communem consistere ex numero, & autoritate Doc.
- 13 Autoritas doct. nulla lego, vel ratione munita nihil operatur.
- 14 Autoritas, id est, confirmatio.
- 15 Opinari non est de re dubia, sed sub dubio respondere.
- 16 Dubitare in iure etiam claro, sapientis esse.
- 17 Opinari in iure dicitur etiam de re clara.
- 18 Sententiam iudicis dici opinionem.
- 19 Sententiæ verbum significare firmam, & indubitatam responsonem.
- 20 Communis opin. tertia descriptio.

C O M M V N I S opinionis argumentū tractatur exemplo Imperat. in princ. In sit. de iust. & iur. videbimus primo loco, Quid sit Communis ista, ne id ignoremus, de quo verba facturi sumus. Et in hac indagacione imprimis præciendum est nullam reperiri traditā in iure nostro Communis opinionis definitionem, sed omnium primus de finiuit, seu descriptit Mari. Salomon. in §. responsa prudentiū.

In sit. de iur. nat. gen. & ciu. quem refert, & sequitur Neuiz. in sua syl. nup. lib. 5. nu. 3. in si. qui in hunc modum descriptit Communis * opi. probata sententia de iure non aperto ab omnibus, vel à peritioribus.

In hac definitione ponitur sententia loco generis, verbum enim sententia, * generale est, & plura significat, nam quādoq; sententia capitur pro consensu, vt in l. si. & ibi Glo. in verbo, sententia. C. de app. Interdum accipitur pro simplici sententia, vt in l. viduæ, & ibi Glo. in verbo, sententia. C. de nupt. Aliquando ponitur pro decisione à iudice facta, vt in totis titulis de sententiis, & hæc acceptio huius verbi, sententia, frequentior est in iure nostro, vt per se clare apparet.

Quandoque sumitur pro firma, & indubitata responsonem, seu animi deliberacione secundum Gloss. in dicto §. responsa. in verbo, sententia. & ibi post alios multos Balduin. idem firmat in sit. de iur. nat. gen. & ciu. Et hæc est propria verbi huius sententia, significatio.

Aliquando ponitur pro consilio, interdum pro ratione, sæpe pro voluntate; Quandoque pro iudicio, & tandem multoties, prout accipitur in hac nostra descriptione, capitur pro opinione, hoc est expressio de aliquo re iudicio liberi arbitrii alicuius, quid sit, vel esse debeat, vt in l. si. in si. ff. de senat. & ista est vniuersalis significatio, & hæc omnes verbi huius, sententia, significaciones, & acceptiones ponunt latè Luc. de Pen. in l. 2. in verb. sententia. C. de iur. fisci lib. 10. & in rub. C. de sentent. aduers. fisci. lat. retrac. in verbo, sententiis, eod. lib. 10. & Eximius. & nouus Antecessor Dominus meus Io. Pau. Lancellor. in quadam sua pulcha, & docta disputatione manu scripta, An, & quando Communis opinio attendenda sit, post princ.

Secundo in hac descriptione ponitur verbum, de iure, loco differentie, vt excludantur aliæ Communis opinioniones extraneas, vt puta Communis in facto consistens, aliis cōmunis error nuncupata. Communis Theologorum, Philosophorum, & aliæ similes.

Tertio loco fuit appositum verbum, non aperto, vt proprium, nam Communis opin. * solummodo habet locum in casibus dubijs, in quibus lex clara non reperitur, & id comprobatur Domi. Lancellor. ibidem ex hoc, quia opinari * contingit circa ea, de quibus veritas multipliciter potest haberi, ad quod allegat, c. ij. & c. an nobis. extra de sent. ex com. quæ iura mihi nihil probant. Itaque secundum istos Communis non dicitur de iis, quæ clara sunt, vt puta, quod pacta seruentur, quod vim vi repellere liceat, quod testamentum debeatur fieri coram septem testibus, & similia, quæ sunt in iure clarissima.

Quarto in hac descriptione habetur verbum, ab omnibus, vel à peritioribus; nam datur communis, quæ non habet contradictorem, & sic quæ ab omnibus probatur, & datur etiam magis communis nō tens autoritate Doctorum maioris autoritatis, & sic peritiorum, nam autoritas ex doctrina, seu peritia oritur. Hanc definitionem, seu potius descriptionem * corrigendam existimat D. Io. Pau. Lancellor. vbi supra in eo, quod habet, ab omnibus, vel à peritioribus ex duobus.

Primo quia datur communis, quæ fundatur in opinione plurium, qui neque omnes sunt neque peritiores; Secundo quia communis dicitur, quæ plurium, vel peritiorum autoritate iuuatur, vt post alios tradit Neuiz. in d. fil. nup. lib. 5. nu. 4. in si. & seq. cum concord. non autem quæ ab omnibus tenetur.

Quamobrem ipse ita Communem opin. describit, Communis opinio * est de iure controuerso à plerisque vel illustrioribus probata sententia. Ista correctio D. Lancellor. in primo capite mihi summo perere placet, in secundo verò non satisfacit: nam dum dicit primam illam descriptionem non comprehendere communem, quæ constat numero plurium Doctorum, qui neque omnes sunt, neque peritiores, rectè loquitur, nam non est dubium, quin ad sit Communis, quæ nita tur autoritate plurium, qui neque omnes, neque peritiores sunt, vt Doc. omnes admittunt, & dicemus infra tit. 4.

Nam à maiori parte probatum, * ab omnibus probatum censetur, arg. l. aliud in §. referat, & not. ibi Doct. ff. de regul. iur. l. maiorem. ff. de pact. & maiorem partem pro se habens * non minus obtinere debet quàm si omnes haberet, vt respondit Hyeron. Grat. in consil. 64. pro fœdo casus est, col. 3. in princ. nu. 34. lib. 2. & sic descriptio ista, cum non comprehendat omnes Communes, merito in hoc reprobatur, arg. l. 1. §. dolum. ff. de dol. mal.

Sed in eo quod D. Lancel. vult reijciendum esse verbum, ab omnibus, quia solummodo Communis sit plurium, vel peritiorum, non autem omnium sententia, eius opinio * non est recipienda, nam mo iudicio clarum est, posse dari cōmunem, quæ non habeat contradictorem, & sic ab omnibus sit probata secundū opi. Mar. Salo. & Neuiz.

Quinimo propriè communis dicitur quæ ab omnibus recipitur, nam quæ à pluribus, vel à peritioribus approbatur, non communis, sed magis communis propriè dicitur, licet communis passim nuncupetur; nam si reperiat opinio probata à 15. vel 20. Doctoribus nemine contradicente, cur communis dici non debeat, ipse non video.

Supradictæ verò descriptiones * ex tribus mihi non satisfaciunt: Et imprimis dum habetur in eis, ab omnibus, simpliciter: quoniam datur opinio, quæ ab omnibus probatur, & tamen non est communis, vt puta si sit recepta ab vno, vel duobus, vel tribus nullo alio discrepante, & sic ab omnibus quæ non est communis, cum vnus, duo, vel tres non faciant Communem opin. vt infra tit. 3. itaque in hoc egent supplementatione. Secundo non placent, dum solum dicitur in eis, ab omnibus, vel plerisque, vel peritioribus, nam potest esse opinio, quæ vel ab omnibus, vel à plerisque, vel doctoribus approbatur, & tamen non sit communis, vel alicuius momenti, nempe si autores non sint iuris periti, vt apparet infra tit. 9. Cas. 12. vnde, & in ista parte sunt supplementæ prædictæ descriptiones.

Tertio, & vltimo non satisfaciunt, dum habent, de iure controuerso, hoc enim est dicere, de iure, absq; verbo, controuerso, vel non aperto.

Nam licet ego fatear, Communem plerunq; esse in casibus dubijs, tamen sum eius sententiæ, vt Communis opin. * locum habere possit etiam in casu habente leges claras, dummodo adsint cætera requisita, contra Salomo. Neuiz. & D. Lancell. & mouer ex duobus potissimum.

Primo, quia communis * conficitur ex duobus solis, videlicet ex numero & autoritate Doctorum, vt infra tit. 2. & ibi est numerus, & autoritas Doctorum necessaria, sibi absque alio est communis opin. At tam opinio, quæ lege expressa nō datur, quàm quæ nullo iure fulcitur potest amplecti à pluribus, & grauius Doctoribus, imo multo magis, Ergo &c. Nec dicitur, q; vbi est lex aperta, non autoritas Doc. sed lex ipsa æstimatur. Quoniam saltem hodie leges sine autoritatibus parum profunt, vel melius, quod si esset verū sequeretur, quod

nunquam locum haberet Communis, quia autoritas Doctoris * nul la lege, aut ratione fulcita nihil operatur, cum doctori nihil alleganti non credatur, vt per Doct. communiter in Lillam C. de collac. nec mirum, cum verbis istud, autoritas, significet non alicuius rei inducitionem, sed solum * confirmationem iam ductæ, vt in alio proposito tradit Cassan. in comment. ad consuet. Burgund. rub. 4. §. 7. in verb. fecen't

consentement, num. 17. & latius deducit Franc. Balduin. in præfat. titu. Inst. de autor. tutor. vnde dicemus Doctorem auctoritatem non aliquid noui disponentem, sed à iure disposita approbantem, & confirmantem in hoc, vel illo casu speciali.

Secundo & vltimo moueor, quia non video rationem, cur opinio, quæ in aliqua lege clara fundata sit, non possit dici communis: Nec quicquam facit ponderatio facta de verbo, opinio, quod de sui natura videtur versari circa ius dubium,

15 Quoniam tripliciter respondetur & imprimis negando quod opinari contingat in casibus dubijs, nam id nullibi probatur, sed bene verum est, quod qui opinatur, dicitur cum dubitatione respondere, vt voluit Glof. in d. s. responsa, in verb. opinio, & ibi alii Doct. refert, & sequitur Io. bellon. in tract. exposit. ethimol. definit. & diuisi. in verb. opinio, & sic dubitatio emanans ex vi verbi, opinari, non procedit, quod versetur circa casus dubios, sed ex persona opinantis, qui dicitur cum dubitatione respondere, & quis potest dubitare tam super re dubia quàm super clara, quam ipse ignoret.

16 Quinimo in iure iudicatur sapientia dubitare de re etiam clara, cum nihil in eo adeo verum sit, quod in dubium reuocari nequeat, vel potius reuocatum non sit. secundo resp. quod, licet ea esset vis verbi, opinari, vt versaretur circa casus dubios.

17 In iure tamen referretur etiam ad casum indubitabilem, nam sententia iudicis in iure sæpius appellatur, opinio, vt in l. pen. & ibi glo. in verb. opinio. ff. de appell. recip. in l. eos, in s. super iis. vero. & ibi gloss. in verb. opiniones & in l. a. pro consulibus, cum gl. in verb. opinionis. C. de appell. & alibi passim, & sententia fertur ad iudicem tam super re dubia, quàm super clara, vt per se petat.

18 Tertio, & vltimo resp. quod Doct. nostri istius opin. nomine in casu nostro voluerunt significare quicquid iuris periti siue simpliciter, siue rationibus, siue legibus expressis, & claris approbassent quod ex eo, vel facile apparet quod non omnes Doctores, & semper ad demonstrandam communem vtuntur verbo, opinio, sed sæpe, sententia, cum communis nuncupetur & recepta, seu probata sententia, vel traditio, & etiam alijs nominibus honestetur, inter quæ sententia dicitur firma, & indubitata responsio secundum glo. in d. s. responsa, in verb. sententia, & ibi sequuntur reliqui, ex quibus potest apparere, quod non in propria, & stricta significatione vsi sunt Doct. nostri hoc verbo, opinio, & per consequens Communem tam in casu dubio, quàm in habente legem expressam locum sibi posse vendicare.

20 Quamobrem ipse ita Communem opinionem describerem, vt sit de iure à multis iuris peritis, vel omnibus, vel plerisque, vel grauioribus probata sententia.

Communis opinio ex quibus constituatur.

TITVLVS II.

Summa Notabilium.

- 1 **C**OMMUNEM opin. constare, & perfici ex numero & auctoritate Doctorem simul, & nu. 7.
- 2 Verbo, probata, communis, vel recepta, verificari in opinione plurium.
- 3 Communis est introducta ad supplendum defectum orientem ex eo, quod auctoritas Doctorem non est necessaria.
- 4 Testes plures adhibentur in re difficilius probationis.
- 5 Doctore creditur propter auctoritatem. Doctore præsumitur peritus.
- 6 Auctoritas Doctore quid sit.
- 8 Communis perficitur ex numero plurium Doctorem separatorum, non qui habentur loco vnus, vt in Rota, & Collegio.

VIDIMVS quid sit Communis opinio, modò inspicendum est, ex quibus ipsa constituatur, & conficiatur. In qua quidem inuestigatione conclusiue procedendo. ex mente omnium Doctorem & in specie Thom. Ferrat. in tract. cautel. in caut. 31. manifestum est, quod iudex, col. 2. versic. & illa dicitur communis nu. 2. & D. Io. Paul. Lancellor in d. sua disp. an. & quando Comm. opi. sit attendenda, dicendum est, Communem opinionem ex duobus constare, seu constitui, & perfici. nempe ex numero, & auctoritate Doctorem, quod quidem verissimum, & clarissimum non caret ratione: nam quod numerus Doctorem, hoc est, plures Doctores requiratur ad constituendam communem. ostendit primo vis, & significatio istorum verborum, communis, recepta, probata, quibus vtuntur Doctore. ad commu. opi. istam significandam, quæ non possunt verificari in opinione vnus, sed in opinione omnium, vel maioris partis, vt iuribus, & auctoritatibus late comprobatur And. Tiraq. de legibus connub. gl. 8. nu. 160. & 161.

6 Secundo quia, cum communis sit introducta ad supplendum defectum, qui oriebatur ex eo, quod auctoritas vnus Doctore non est necessaria,

sed solum probabilis iux. tradita à Docto. communiter in l. 1. ff. si cert. pet. merito in ea plures Doctores adhibentur: quia singula, quæ non profunt, collecta simul valent. l. titia seio. s. scia libertis. ff. de leg. 2. iun. & l. heredes mei. s. cum ita. ff. ad trebel.

Postremò, quia vbi difficultas consistit in probationes. facienda per testes maior testium numerus adhibetur. tex. est clarus in l. si. C. de fideic. Vnde cum veritas in profundo sita sit, adeo quod maxime difficilis sit eius inuentio, non mirum, si plures Doct. concurrere debeant ad constituendam communem, quæ pro veritate habetur.

Quod verò auctoritas doct. requiratur in constituenda comuni opinio facile suadet ex eo, quia doctore creditur solum propter auctoritatem, quod manifestè demonstratur, nam doctore præsumitur peritus l. vni. s. ideoque. C. de nou. cod. fac. l. vni. C. de profess. quæ in verb. constant. lib. 12. & tradit Alciat. in tract. præsump. reg. 3. præsump. 19. nu. 2. quæ præsumptio trahit homines in opinionem, vt quicquid à doctore proficitur, bonum, & æquum, & consequenter attentione ac imitatione dignum censent, & sic sola auctoritate ad credendum impelluntur. auctoritas. n. nihil aliud est, quam opinio, qua quis putatur imitatione dignus, vt tradit D. Io. Paul. Lanc. vbi supra in secundo requisito communis, in principio per c. sana quippe, circa princ. 9. dicit.

Stat igitur, quod communis opin. constat ex numero & auctoritate doctore. & non singulis, sed vtrisque coniunctim, & copulatiue, nam quibus numerus etiam maximus absque auctoritate non sufficeret ad constituendam communem opin. cum doctorebus sola auctoritate creditur, neque e contra quæuis maxima auctoritas vnus tantum absque numero plurium quicquam iuuaret, cum neque opinio gloriæ solius dicatur communis.

Vltimo pro complemento istius disquisitionis sciendum est, quod numerus in communi debet esse plurium doctorem, qui non habent eam loco vnus, vt sunt doctores Collegii, Consilij, Senatus, Rote, vel aliter ordinis, vel magistratus in actibus Collegii & similibus, sed qui singuli per se separatim numerum faciant, quia plures, qui habentur loco vnus, non faciunt communem, vt post Bart. tradit Io. Crot. in confi. 34. viso, & diligenter examinato col. 3. nu. 18. quod verissimum credo, vt latius infra titu. 9. cal. 9. & 10. sed his cognitis succedit inspectio, nempe qui numerus, & quæ auctoritas doct. constituat ipsam communem opinionem.

Qui Numerus, & Auctoritas Doctorem faciat Communem opinionem.

TITVLVS III.

Summa Notabilium.

- 1 **P**INIO Glofæ à Bartolo recepta dicitur Communis.
- 2 Opinio Glofæ ab vno quouis alio doctore recepta Communis dicitur.
- 3 Opinio duorum doctorem maximæ auctoritatis communis est.
- 4 Communis præsumitur vera, & pro veritate habetur.
- 5 In ore duorum, vel trium stat ipsa veritas Fall. nu. 9.
- 6 Testes duo regulariter requiruntur in omni negotio. Fall. nu. 9.
- 7 Doctores dicuntur testes iuris.
- 8 Generalia veluti minus stringentia omittenda.
- 10 Testis debet deponere de his quæ sensu percipiuntur.
- 11 Opinio Glofæ complexa ab aliquibus antiquis dicitur communis.
- 12 Opinio Glofæ approbata à tribus alijs doctorebus communis dicitur.
- 13 Quatuor doctores inter quos sit Glofæ, Communem constituunt.
- 14 Sequens opinionem Glofæ dicitur veritati inherere.
- 15 Opinio solius Glofæ, vel Archidiaconi sup. vj. dicitur communis.
- 16 Communem opi. hodie esse maximi præiudicij.
- 17 Iudices hodierni inherere communi opi. tanquam securo carrotio.
- 18 Verba, communis probata, & recepta, quid significant apud doctores.
- 19 Communem constitui à septem doctorebus, inter quos sit vnus antiquus.
- 20 Numerus septennarius habetur in maxima veneratione, & est perfectissimus.
- 21 In eo, quod plus est, continetur, quod est minus.
- 22 Argumentum à testamento ad communem opi. validum esse.
- 23 In quolibet actu requiritur potestas, & voluntas agentis.
- 24 Septem testes requiri in re maximi momenti.
- 25 Ad approbandum scholarem requiruntur ad minus septem doctores.

QUI Numerus, & auctoritas Doctorem requiratur ad Communem opinionem constituendam scribentes in eandem sententiam non conuenere, & in hac questione quinque diuersas reperio opiniones, quæ ad tres tantum reduci possunt.

- 1 Prima fuit opinio, quod Gloſa ꝑ approbata à Bartolo facit communem opinionem, & huius ſententiæ fuere quidam Papieſes in l. i. in prin. ff. de off. eius & c. quos tacito nomine refert, & ſequitur Catell. cort. in ſuis Memor. in verb. opinio communis in iudicando, propè fin. verſi. & ideo ſecundum aliquos, ubi teſtatur ita ſeruari per collegium iudicum Mediolani.
- 2 Secunda eſt opinio, quod Gloſa ꝑ approbata non ſolum à Bartolo, ſed etiam ab vno quouis alio Doctore conſtituat opi. Communem, & hanc tenet la. ſin. l. vt vim, col. pen. in fin. ſub nume. 3. ff. de iuſt. & iur. Thom. Ferrat. in trac. cautel. in caut. 17. magna eſt queſtio, nu. 2. & Valentin. Forſter. in trac. de ſucceſſ. ab inteſt. in tit. de ſucceſſ. nou. iur. aſcenden. in 4. conſuſ. in 4. fundamen. verſic. Bartoli verò autoritas, fol. 276. & huius ſententiæ autorem adducunt Iacob. Butrig. in l. i. in fin. C. qui pro ſua iuriſd. qui re vera hoc non dicit, ſed ſolum inquit, ego non recederem à Gloſa, quia vſus non eſt contra eam: vbi cunque ergo gloſa firmat pedes, ſerua eam niſi vſus ſit in contrarium. & hæc ſunt forma
- 3 lia eius verba, & ſic hæc duæ opiniones volunt, vt duo doctores ꝑ maxima autoritate, vt eſt gloſa, & Bartolus faciant communem opinionem.
- Pro confirmatione harum opinionum ſupponendum imprimis eſt, quod communis opin. ꝑ præſumitur vera, & pro veritate habetur, vt per Alci. in dict. trac. præſumpt. reg. 1. præſumpt. 51. numer. 2. cum ſimil.
- Modò faciunt pro iſtis opinionibus: Primo quia in ore duorum, vel trium ꝑ ſtat omne verbum, hoc eſt veritas, vt in 2. q. 5. per tot. c. cum eſſes, extra de teſtam. cum adductis per Excell. Dominum Ludouic. Alfer. concium meum inter conſi. crim. diuerſor. in conſi. 143. quàm ſit de teſtabile, col. 1. nu. 7. lib. 1. cum concord.
- Postremo quia regulariter in quocunque negotio ad veritatem probandam ꝑ duo teſtes requiruntur, l. vbi numerus, & ibi gloſ. vni. propè fin. ff. de teſtib. cum congeſtis per Iacob. nouell. in trac. regul. ad reliq. Reg. Per. Duen. in reg. 213. Teſtes duo in omni, Tom. 2.
- At in propoſito in probanda veritate ex communi opin. emanata adſunt duo Doctores, qui ſunt teſtes iuris, Ergo & c.
- 7 Quod verò Doctores ꝑ dicantur teſtes iuris probatur in l. 2. propè ſi. in §. poſt hunc maximæ autoritatis, verſi. & vt obiter ſciamus, vbi poſt alios tradit Zaſi. in fin. in verb. teſtabantur, num. 86. ff. de origiur. in l. ſi. in ſi. C. de his, qui in eccleſ. manumit. in l. pen. ibi, & huius ſententiæ ſubtiliſſimum teſtem adducit, C. de cond. indeb. tradunt ſpecul. in tit. de requiſ. conſi. verſi. item fac eos, num. 8. 10. Fab. in princ. Comment. ad inſtit. col. 3. in princ. ſub num. 2. verſi. & vt hæc ſcriptura, Bald. in l. ſi. in 2. not. nu. 1. & ibi Adden. C. ſi cer. per. Alci. in l. 1. in verb. ceſſus, nu. 44. & ibi poſt alios tradit Do. meus Thob. Noni. ff. ſi cer. per. idem Alciat. in conſi. 22. licet in iſtis cauſis, nu. 1. lib. 7. Tom. 2. & neminem contradicentem inueni. Sed volentes hæc opiniones tãquam minus veras impugna. re, facile rationes iſtas euitare poterimus.
- 8 Nam præterquam quod ſunt nimis generales, & ſic ꝑ veluti parum ſtringentes omnitiendæ ſint ſecundum Arcin. in conſi. 5. viſo inſtrumen. to diuiſionis, in princ. quem referunt, & ſequuntur Neuz. in con. 67. dixit Decius, in princ. ſub nu. 1. & Roland. à Vall. in conſi. 1. viſo themate ex iuribus, nu. 4. lib. 1.
- Supradicta etiam pronuntiata, quæ habent, quod in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, & quod duo teſtes regulariter in quocunque negotio requiruntur, locum habet ꝑ in iis, quæ ſenſu corporis percipiuntur, ſecus verò in iis, quæ conſiſtunt in intellectu, vt in caſu noſtro, & ratio diuerſitatis poteſt eſſe, quia in rebus, quæ ſenſu extrinſeco percipiuntur cadit optima, & plena probatio per duos teſtes, cum adſit vtrūque requiſitum, nempe poteſtas vera, cum vniſuiſque poſſit affirmare, quod aliquo ſenſu corporeo percipit: & voluntas ſaltem præſumpta, cum nemo præſumatur dicere mendacium ex eo, quod cenſetur bonus. at ſecus eſt in aliis, quæ non apprehenduntur ſenſibus, quia licet ad ſit voluntas, deficit tamen poteſtas, cum nemo, quæ non videt, vel audit, vel tangit, vera dicere valeat, & hinc eſt, quod teſtis ꝑ ad hoc vt probet, debet deponere de his, quæ aliquo ſenſu corporis percipiuntur, l. teſtium, & ibi Docto. C. de teſtib. Doct. in l. 1. ff. ſi cer. per. & alibi paſſim.
- Et hoc præcipuè in iure pocedit, in quo difficiliſſimum eſt aliquid pro verò affirmare, vnde cum ſit diuerſa ratio, non eſt inferendum de vno ad aliud, vulg. l. papinianus exuli. ff. de minor.
- 11 Quamobrem Tertia ſucceſſit opinio, quod gloſa ꝑ approbata ab aliquibus doct. antiquis faciat communem opi. & hæc fuit ſententia Hier. Grat. in conſi. 131. nobilis vir Scipio, in ſi. nu. 20. lib. 1.
- 12 Quarta ſuborta eſt opinio, quod glo. ꝑ cum qua pertranſeant tres alii doctores, conſtituat ipſam Communem, & hanc tenuit idem Grat. in conſi. 75. quamuis ſi prius, col. 4. nu. 22. lib. 2. quem ſequuntur Franc. Coſci. in ca. 1. nu. 26. extra de conſt. & Coſcium referens Franc. Viui. in trac. commu. opi. lib. 1. opi. 82. iudex in iudicando, ante ſi. ver. ideo non eſt credendum, & alii, & in ſumma iſte duæ opiniones, coniungendo eas tãquam ab eodem fonte, videlicet à Grato emanatas, volunt, quod
- 13 quatuor doctores ꝑ inter quos ſit Gloſa, quæ autoritate omnes alios antecellit, vt tradit Barto. & ſequuntur reliqui in l. vt vim ff. de iuſt. & iur.

faciant communem opinionem, quæ conſuſio iuuatur ex eo, quia talis eſt 14 autoritas gloſſ. vt qui eam ſequitur, ꝑ veritati inherere dicatur, & in perpetuum non erret, vt voluit Bald. in l. ſi. §. neceſſitate, col. 3. in prin. ſub nu. 9. poſt med. verſi. & ideo loquitur, C. de bon. quæ lib. quæ em referri, & ſequitur la. ſin. l. vt vim, col. pen. ſub nu. 7. 4. ff. de iuſt. & iur. quæ veritas præſumpta, ſi amplexa ſit à tribus aliis docto. videtur effici certa, vnde non mirum ſit dicatur Communis, & pro ea præſumatur.

Verum & iſte opiniones parum ſubſiſtunt, nam hæc ratio laborat eodem morbo, quo ſuperiores, & non attingit rem ipſam.

15 Quinta & vltima extat opinio, quod ſententia ꝑ ipſius Gloſe ſolius, vel Archidiaconi ſuper. 6. Decret. adeo ſit communis, vt præſertur al. teri Communi, de qua opinione agemus infra tit. 9. in caſ. 5. & 7.

Sed iſta eſt peior prioribus vt ex ibi dicendis apparebit. Ex quibus patet, quod iſtorum ſententiæ aſſe fundatæ ſunt, cum nihil habeant, quo ſubſtineri poſſint. Itaque ipſe nulli iſtarum opinionum facile adhareo,

16 Nam quanti ſit præiudicij ꝑ hiſtemporibus Communis opinio, vnus 17 quiſque per ſe clarè poterit ex eo intelligere, qd iudices hodierni ꝑ in hærent Communibus opinionibus tanquam ſecuro carrotio, licet interdum non parum erent, vt inquit Maria. iun. in conſi. 131. queſtio propoſita, col. 1. num. 3. lib. 1. Vnde cum, vbi maius in eſt periculum, ibi cautius ſit agendum, l. 3. in §. duæ cauſe ff. de carb. edic. ca. vbi periculum, de elec. in §. diligentius, & accuratius eſt in hac re aduertendum, & non ita facilè ex tam exiguo Doctorem numero, & autoritate communis opinio conſtituenda eſt, cum nulla lex, vel ratio ad ita tenendum nos impellat.

Quinimo autores ſupradictarum opinionum omnes perfunctoriè, incidenter, & nulla diligentia adhibita loquuntur, vnde ſi rationes in contrarium adducantur, facilè ſummouebuntur.

Et imprimis in huius difficultatis reſolutione inſpiciendum eſt ad vim, & efficaciam horum verborum communis, recepta, & probata, quibus vtuntur Docto. noſtri ad communem ipſam ſignificandam, & non ſingulorum, ſed ſimul omnium, ex quo intelligemus, quod Docto. 18 res ꝑ communis iſtius opinionis nomine nihil aliud demonſtrare voluerunt, quàm ſententiam illam, quæ ab iis doctores eſſet recepta, & approbata quorum numerus, & autoritas ea ſit vt quod ipſi aſſerunt reliquis omnibus pro indubitato, verò, bono, æquo, & per conſequent inuiolabiliter ſeruando habeatur, non verò quod à duobus, tribus, vel quatuor traditum reperitur, quorum numerus inter tot, & tãtos ſcriptores tam antiquos quàm modernos exiguus, & parum curandus verè poſſit nuncupari.

Nam quemadmodum in aliqua facti dubitatione, ſi ad famam, & communem opinionem ſit recurrendum non quod duo, tres, vel quatuor, ſed quod omnes, vel maior pars hominum loci, vbi factum contigit, affirmat, communis opi. dicitur, vt per And. Tira. in trac. de legib. connub. glo. s. nu. 160. & ſeq. ita in propoſito noſtro habito repectu ingentis numeri autorum, & ſcriptorum in hac legali ſcientia, non quod duo, tres, vel quatuor opinantur, ſed quod magna pars eorum tradit, commune receptum, probatum verè dici poterit.

Quid ergo ſtatuendum in hac difficili queſtione? Equidem diu con 19 ſiderando in eam incidi ſententiam, vt communis opin. ꝑ conſtituatur numero ſeptem Doctorem ad minus: ſi inter eos ſit Gloſa, Innocentius, Hoſtienſis, Speculator, Bartolus vel alius docto. exima autoritatis, ſi minus maiori numero ſecundum pòdus & autoritatem eorum.

Et ad ita tenendum motus fui ex pluribus, & Primo, quia numerus 20 ſeptenarius per ſe ꝑ dicitur eſſe perfectiſſus. & maxima habetur in conſideratione, vt plenè alios congerens tradit Ioan. Franc. Far. in trac. de eſſent. in fun. proximi. infant. & prox. puber. capit. 1. in fin. numer. 9. & clarè oſtenditur ex frequentiffimo eius vſu in Diuinis, Naturalibus & Humanis: & in Diuinis habemus complura exempla.

Nam Deus poſt creationem mundi ſeptima die quieuit, quæ appellatur ſabbatum, hoc eſt dies quietus, & benedixit diei ſeptimo: in Cælo ſunt ſeptem ordines ſpirituum beatorum, ante Deum ſunt ſeptem intel 21 ligentiæ, & datæ ſunt illis ſeptem cubæ, nomen Dei ab Hebreis ſcribitur ſeptem literis, ſeptem ſunt Dona Spiritus ſancti, per quæ numerus iſte ſeptennarius ſpiritu ſancto conſecratus dicitur, quæ ſeptem dona apud Zachariam dicuntur ſeptem oculi ipſius Dei, ſeptem lampades ardebant ante tronum Dei, & ſeptem candelabra aurea, & in medio eorum ſimilis filio hominis, & habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem, vt legitur in Apocalypſi, vidit quoque Agnum habentem ſeptem cornua, & ſeptem oculos, & vidit librum obligatum ſeptem ſigillis, & cum apertum fuiſſet ſeptimum, factum eſt ſilentium in Cælo: ſeptem ſunt Sacramenta Eccleſiæ, ſeptem Pſalmi pœnitentiales, ſepties ſalutem dicit ſacerdos aſtantiſibus Miſſæ, cum aliis pluribus, quæ paſſim occurrunt in ſacra ſcriptura.

In Naturalibus complura occurrunt exempla, nam ſemen genitile in Matrice ſeptem horis conuertitur in humanam naturam, ſeptem 22 menſibus partus perfectus eſt, & poſt partum ſeptem horis digniſſetur an natus ſit victurus, ſeptem horis homo abſque reſpiratione viuere poteſt, ſeptem fenestras habet corpus, quibus alit-

E Tam dictis clarè constat, ex quibus constituat Communis opin. nunc verò aduertendum est, complures reperiri casus, qui de iure adeo cõtrouersi sunt, vt adit ex vtraque parte communis opin. doct. & plerunque alia ¶ sit magis com. vt experientia videmus, & tradit Neuiz. in sua silu. nup. lib. 5. sub nu. 4. v. sic & sic contingit, & nu. 9. post princ.

Ex quo defenduntur ¶ doctores, qui in eadem q. testantur pro vtraque parte de communi opi. nam omnes benedicunt, cum hinc inde possit esse Communis, vt patet ad sensum, & tradit Do. meus Io. Pau. Lancell. in d. sua disput. An. & quando attend. sit com. opin. in primo requisito.

Ista verò magis comm. opin. ¶ cognoscitur per ponderationem, & numerationem autorum vtriusque partis, vt in specie tradunt Cagno. in l. 2. col. 16. nume. 50. in fi. v. & quamuis in primo, C. de pact. intr. empr. & vend. & Anr. Grauar. in Addit. ad Vest. in sua prax. lib. 4. c. 5. nu. 23. circa med. versic. sed certe prior opinio, & id in facto seruat Soc. in consi. 170. Dominus labia & c. vt in questione, in fin. lib. 1. quem refert, & sequitur Boer. in deci. 209. & illam qua ibi tenuimus, in fi. Et vtrunque facit istos referens Dom. meus Franc. Cantius verè vas ingenii, & maturi iudicii plenum, & accertimus Communis opiniois cultor in pluribus eius responsis nõ minori doctrina, quàm elegancia redditis, clarius apparèbit, cum impressa circumferentur, & præcipue in resp. incip. tota huius controuersie, vbi id seruat in prima inspect. & pro vero tradit in 2. inspect. in primo fund. & est de mente omnium doct.

Et ea opin. ¶ est magis com. quæ maiori doct. num. fulcitur, vt tradit Abb. in c. 1. col. fi. sub nu. 15. & ibi Felin. col. pen. sub nu. 54. versic. & illa dicitur comm. & Augst. Beron. nu. 268. extra de constit. Thom. Ferrar. in tract. cautel. caut. 31. manifestum est, quòd iudex, nu. 2. Ant. Corf. in tract. rebell. §. 1. in fi. sub nu. 10. Ant. de prat. vet. inter consi. Alex. in consi. 7. videtur prima fronte, col. 3. in fi. sub nu. 10. versic. & si varie sint opi. lib. 4. la. in l. 2. sub nu. 3. versic. nam illa censetur, & ibi Purpur. in Addit. C. de inf. & sublt. & in auth. si qua mulier, nu. 15. C. de sacros. eccl. Alci. in l. 1. in verb. celsus ait, sub nu. 44. ff. si cer. per. Neuiz. d. nu. 4. prope. fi. versic. & dicitur communis, Lancell. Cortas. in lib. de prætor. §. 2. in ti. de sentent. nu. 25. Benj. in cas. in §. actionum. nu. 34. in fi. de act. Hipp. Riminal. in §. præcibus n. 475. C. de impu. & al. sublt. & inter consi. vltim. vol. diuer. in consi. 166. mag. Domina Ioan. col. 5. in fin. num. 9. lib. 1. Nicol. Moron. in tract. de fid. reg. & pac. par. 2. q. 12. nu. 2. Dom. meus Franc. Cant. in d. resp. in 2. inspect. in princ. & alii passim adeo, quòd ista sit ab omnibus recepta sententia.

Eodem modo, & ea opinio, quæ habet Doct. maioris autoritatis ¶ est magis com. vt concludunt Mathel. in tract. de elect. versic. opi. in fi. Alex. consi. 202. viso themate, & dubiis, col. fi. sub nu. 7. versic. & dicitur doct. & ibi Adden. lib. 7. Franc. Turza. in tract. com. opi. in opi. 160. probationes, in fi. Alc. in tract. præsump. reg. 1. præsump. 51. nu. 3. Neuiz. vbi supra nu. 5. Gozad. in consi. 39. prima facie videtur, col. 3. nu. 17. & consi. 59. prima facie dicendum, col. 4. in fi. num. 21. Gomef. in Comment. ad Regul. cancell. in proem. q. 2. in 4. fundam. partis affirmat. Per. lorio. in d. l. 1. in verb. celsus ait, nu. 3. ff. si cer. per. Lancell. Corrad. vbi supra nu. 25. Grat. in consi. 75. quamuis si prius, col. 3. sub. num. 20. lib. 2. Marc. Ant. Nart. in consi. 130. superioribus annis consului, col. 5. num. 5. Aug. Beron. consi. 99. non recedendo ab iis, col. 3. nu. 5. lib. 1. & consi. 15. pro responsione, prope. fi. nu. 13. li. 2. Grauar. sub d. nu. 23. D. meus Franc. Cant. in d. resp. 2. Inspec. in 2. fun. cum sim. & est receptissima opi. nemine aduersante. Et ista adeo perspicua sunt, vt nulla profus egeant comprobatione. Sed difficultas consistit in dignoscendo, Qui excessus numeri, & autoritatis doc. constituat magis com. opin.

Et licet resolutio istius indagacionis reposita sit ¶ in arbitrio ipsius iudicis, qui ex qualitate autorum omnem cõtrouersiam potest derimere, cum non possit tradi certa regula super hoc, vt tamen res eò dilucidior reddatur, tres in inspectione adhibendas esse censeo, quarum Prima erit, data paritate autoritatis qui excessus numeri faciat magis communem, Secunda data paritate numeri qui excessus autoritatis: Tertia, & vltim. quando ex vna parte est maior excessus numeri, ex alia maior excessus autoritatis, quid dicendum?

INSPECTIO I.

Redeundo modo ad primam, duo sunt in ea distinguendi casus, Quo rum primus est, quando sumus in q. sterili, que paucos habeat autores, vt puta octo, vel 10. Et hoc casu concludendum est omnem excessum quam vnus numeri ¶ facere magis communem opi. exemplum, decem doct. tenent, legitimam filia dotata à patre augeri per auctionem facultatum paternarum: Vnde cum verò doct. opinantur contrarium, hoc ca sit magis com. dicitur, quòd legitima non augeatur, & ita firmat Dom. Io. Pau. Lancell. in d. sua disput. in primo requ. in 2. limi. & ratio huius conclusionis est, quia magis comm. opinio constituitur ex maiori numero doct. & negari non potest, quin excessus vnus faciat maiorem numerum in hoc casu.

Nec dicatur, quòd excessus vnus numeri est modicus, & ideo non curandus arg. l. scio, cum ibi not. ff. de in integ. rest. cum concord.

Quoniam resp. quòd istud haberet locum in q. magna, & à pluribus pertractata, quia tunc habito respectu ad rem, de qua agitur, diceretur iste numerus minimus, nec curandus, nam maximum, & minimum consideratur secundum magnitudinem rei, de qua agitur, vt tradunt Barto. & ceteri in d. l. scio, secus verò in q. sterili prout est in casu nostro.

Ista tamen conclusio ¶ est intelligenda, quoties doct. omnes tenent hoc clarè, & expressè, secus si præsumptiuè, vel alio modo non expressè.

Secundò quando bene fuerint reuoluti libri, adeo quòd si non clare, nam id fieri vix potest propter innumerabiles libros, & autores, saltem verisimiliter alius reperiri non possit, secus aliàs.

Tertio, & vltimo, nisi pro opi. habente minorem numerum adessent plures attestaciones de Com. opinione, nam licet attestatio non faciat opinionem Com. tamen quoniam propter illas plures attestaciones esse facile potest, quòd alii eam securi sint consulendo, & iudicando: quorum scripta non reperiantur, ideo talis excessus hoc casu non attendetur.

Secundus est Casus, quando sumus in q. ampla, in qua plures scripserunt Doctores, & tunc concluderem, quòd si sint 15. vel 20. excessus duorum ad minus ¶ constituat magis comm. opinionem, Exempli gratia, viginti. Doct. tenent possessionem esse quid facti, 22. verò doct. tenent contrarium, hoc casu magis comm. opin. erit, vt possessio sit iuris, & hoc est de mente D. Io. Pau. Lancell. in d. primo requisit. & comprobatur, quia numerus 20. non est adeo ingens, vt per duos non dicatur augeri: & præsertim quia, cum magis communis constituat numerus plurium.

Ista dictio plura, seu multa, verificatur ¶ in duobus, tex. est clarus in §. fin. vbi late aliàs autoritates adducit Siluef. Aldobran. in fin. numer. 26. in fi. de iur. perso. & text. etiam in §. singulorum. in fi. de ver. diuis. firmat, Gloss. in l. 1. §. hoc rescriptum in verb. multa ff. ad syllaniam. & sequuntur alii doct. passim quicquid dicat Glo. in d. §. fi. & malè cum videatur velle arguere Imper. de defectu.

Hæc tamen conclusio ¶ intelligenda est cum qualitatibus supra relatis in primo casu, vt videlicet hic doct. clarè firmant suam opin. quòd diligenter fuerint reuoluti libri, & q. nõ ad sint plures attestaciones de com. opi. pro contraria parte.

In cæteris verò quæst. habentibus maiorem numerum autorum, vt puta 30. 40. vel alterius, ipse ¶ augerem vnum pro singulis decem, ita vt si pro vna parte ad sint 30. doct. ad hoc vt contraria efficiatur magis commu. necesse sit quòd habeat 33. doct. ad minus, & si ex vna sint 40. ex alia 44. doct. adesse debeant, vt faciant eam magis com. & sic de singulis per ea quæ supra dicta sunt.

Et ista dicta sunt de veritate, & rigore, sed quoniam is hodie est Scriptorum numerus, vt omnes haberi nequeant, & quos habemus singulos ita videre non possumus, vt certi efficiamur, alium, vel plures doct. non reperiri, qui huic, vel illi opinioni accedant.

Ideo iudex non ita facile per excessum ita paruus magis communem hanc, vel istam sententiam declarabit, sed potius in huiusmodi casibus quæstionem dubiam, & neutram opi. magis com. pronunciat.

INSPECTIO II.

Subsequitur modò 2. inspect. quæ habet data paritate Numeri doct. qui excessus autoritatis constituat magis commu. In hac difficultate etiam si firma, & certa resolutio fieri nequeat propter incertam autoritatis quantitatem, quæ velut umbra, & imago quadam coniecturis, & præsumptionibus excerpta nobis ostenditur, tamè vnà cum Alci. in l. 1. in verb. celsus ait, num. 44. ff. si cer. per.

Firma facienda est conclusio, vt omnis excessus autoritatis ¶ faciat magis commu. opi. quòd suadent lex, & ratio, & primo l. maiorem, in versiculo. in numero autem pari, ff. de pact. deinde ratio, quoniam excessus autoritatis appafens non potest esse, nisi magnus, cum modicus facilè non discernatur, & in pari numero doct. maioris autoritatis sunt præferendi.

Et hæc conclusio ¶ procedit, siue excessus iste sit in persona vnus, vt puta si pro altero com. adesset autoritas glo. doct. verò alterius constint autoritate pares tenentibus cum glo. nam cum ea sit glo. autoritas, vt per se sola satis extollat verticem supra alios, vt tradit Bart. & ceteri in l. vt vim. ff. de iust. & iur. sufficit ad efficiendam magis com.

Sue contra ¶ excessus sit in pluribus, vt puta si pro altera communi adesset gl. pro altera Innocentius, & Bar. reliquis doctoribus autoritate paribus, nam cum autoritas Innocentij, & Bart. superet autoritatem solius gl. iste excessus in pluribus facit magis com. Concludamus ergo quòd omnis excessus considerabilis in autor. facit magis com. data paritate numeri.

INSPECTIO III.

Circa tertiam inspect. quando videlicet ex vna parte est maior doctorum numerus, ex alia maior autoritas, qui excessus constituit magis commu.

com. opinionē. Numerine, an Autoritatis: Matth. Mathesil. in d. tract. de elect. ver. opin. prop. si sub nu. 10. vers. si vero, vt supra, existimat, quod in dubio * ea opinio sit eligenda, quam tenuerunt doct. maioris autoritatis, etiam si sint numero pauciores, arg. d. l. maior. ff. de pact. nisi forte pro alia parte esset numerus duplo maior, quia ea tenenda esset arg. c. si quando, de elect. in 6. & sic præsupponit, quod excessus autoritatis faciat magis com. nisi excessus numeri sit in duplo: Sed hæc resolutio nullo modo satisfacit, nam in primo membro sic indistincte, non est cura: in secundo verò est omnino falsa, nam potest dari casus quod excessus numeri etiam duorum constituat magis commu. licet pro alia sit excessus in autoritate, vt ex infra dicendis clarè apparebit.

Quamobrem verissima est opinio Aldia in d. l. in verb. celsus ait, 18 num. 4. in ff. si cer. per. qui vult hoc casu * id omne relinquendum esse arbitrio iudicis, nam fatendum omnino est, certam, & clarā Theoricam super hac re tradi impossibile esse, cum autoritatis quantitas haberi nequeat, sed eius qualis qualis cognitio vix potest apprehendi ex qualitate doc. particularium, quando sumus in aliqua facti specie, vnde non mirum, si iudicis arbitrio relinquatur, qui facto cuncta rectè pendere potest.

Verum tamen, quando specificam doctrinam in hac dubitatione constituere non licet, generalem regulam ad faciliorem cognitionem firmare non ab re esse duxi: & antequam ulterius progrediamur, vnum necessario præmittendum est.

19 Nempe quod si numerus, & autoritas doct. possunt perpendi, & calculari, & numerus potest reduci ad quantitatem autoritatis, & autoritas ad quantitatem numeri: in quo aduertendum est, quod licet vnus doctor habeat maiorem autoritatem altero, vnusquisque tamen licet 20 infimus * suam habeat autoritatem, nam, cum pro Doctore præsumatur, quod sit peritus, & bonus, ista præsumptio excitat quandam opinionem in pectore hominum, qua ipse censetur imitandus, & per consequens gignit autoritatem, quæ est opinio, qua quis putatur imitatione dignus, d. c. sana quippe, 9. distinc.

Et cum talis Doctoris infimi autoritas minima sit, quæ vnus tantum in constituenda Communi nihil operaretur, iste defectus supple- 21 tur * numero plurium doc. quorum singulorum autoritates minimæ simul iunctæ faciunt autoritatem maiorem, seu maximam, cum plura modica, vt dici solet, faciunt vnum satis.

22 Ista igitur * reductio numeri ad autoritatem, & e contra fit per solam ponderationem autoritatis maioris, & minoris hoc pacto, quoties in questione sunt diuersæ scribendum sententiæ, ita vt dubitari contingat, quæ sit magis com. opi. singulorum doct. autoritates sunt perpendendæ, & considerandæ prout infra tit. se. q. & deinde duorum, vel plurium autoritates simul comparandæ, & si vnus superet autoritate alterum in duplo, adeo quod eius autoritas si par, & æqualis autoritati duorum: ille solus dicitur facere numerum istorum duorum, isti verò duo autoritatem eius solius, item e contra si vnus dicitur facere autoritatem illorum duorum, & isti duo numerum eius vnus: Idem est si autoritas duorum ea sit, vt æquiparetur autoritati trium inferiorum Doctorum. Nam duo facient numerum illorum trium, tres verò autoritatem eorum duorum, & e contra duo facient autoritatem istorum trium, & tres numerum illorum duorum, & idem faciendum est in aliis Doctoribus maioris, vel minoris autoritatis, tandem comparatione ista facta, & reductio fit calculus numeri, & autoritatis omnium doct. vtriusque partis: & ea opinio, quæ maior vel numero, vel autoritate Doct. iuuabitur, erit magis com.

Et vt hæc omnia facilius percipi possunt pono exemplum. Fingamus, quod autoritas vnus antiqui sit par autoritati trium Modernorum.

Modò tres antiqui tenent, & hoc exempli gratia, non verè causas meri imperii non posse subdelegari, sed nouem Moderni tenent contrarium, reductio fit hoc pacto, cum autoritas vnus Antiqui æquiparetur autoritati trium Modernorum simul tres antiqui facient numerum nouem Modernorum, & nouem Moderni autoritatem trium Antiquorum, & e contra tres antiqui facient autoritatē nouem Modernorum, & nouem Moderni numerum trium antiquorum, itaque hoc casu par erit numerus, autoritas vtriusque partis, & neutra opinio erit magis com.

Pono aliud exemplum in eadem specie persistendo, quinque antiqui tenent, causas meri imperii non posse subdelegari, contrarium tenent 12. Moderni, & hoc exemplum deseruiet pro reprobanda opinione Mathesil. supra relata, facta reductio, vt modo supra, quinque antiqui facient numerum & autoritatem 15. Modernorum, & 12. Moderni numerum & autoritatem quatuor antiquorum, ita vt opinio antiquorum, quod causæ meri imperii nō possint subdelegari, erit magis cōis, quia fulcitur maiori autoritate, & numero trium Modernorum, & vnus antiqui, quam contraria, adduco & tertium exemplū in eadem met. specie, vt facilius res intelligatur: quatuor antiqui opinantur causas meri imperii non posse subdelegari, sed in contrariam sententiā fuerunt 18. Moderni: quatuor antiqui faciunt numerum, & autoritatem 12. Modernorum, 18. Moderni verò faciunt numerum, & autoritatē sex antiquorum, & consequenter opinio Modernorum, quæ causæ meri imperii

possint subdelegari, erit magis comm. cum excedat opinionem contrariam numero, & autoritate sex Modernorum, & duorum antiquorum: Et hæc satis sint cum idem in similibus dici debeat.

Quamobrem concludendo, quando dicimus, aliquem maioris autoritatis, perinde est ac si diceremus plures esse numero, & e contra. & ratio est, quia de Doctore maioris autoritatis ea est opinio apud omnes eius scientiæ, & doctrinæ, quæ habetur de duobus, vel pluribus si mul. ad quod confert illud.

Nam quoties occurrit vir aliqua armorum experientia fortis, sæpe dicere solemus, hunc duos, vel tres alios facile victurum, & superaturum, & hoc, non quia habeat plures oculos, manus, & crura, quam singuli illi duo, vel plures, sed quoniam opinamur, duos eius oculos, manus & crura operatura longè maiorem effectum, quam plures oculi, manus, & crura aliorum. His sic præmissis in hac inspectione pro omni dubitatione tollenda, tres sunt distinguendi Casus, quorum

Primus est, quando excessus numeri superat excessum autoritatis, 23 & hoc casu clarum est, excessum numeri * constituere magis communem, vt supra in 3. exemplo, e ratione, quia vbi factò calculo numeri, & autoritatis singulorum doct. si erit maior excessus num. erit & maior pro eadem opi. excessus autoritatis, cum numerus ex autoritate, & autoritas ex numero procedat.

Secundus Casus est, & hic quoque clarus, quando excessus autoritatis est maior excessui numeri, vt supra in 2. exemplo, & concludendum est, excessum autoritatis * facere magis Com. opinionem eadē ratione, quia vbi autoritas excedit numerum, excedit non solum in autoritate, sed etiam in numero.

Tertius, & vlt. Casus est, quando vel constat, excessum autoritatis esse æqualem excessui numeri, vel non dignoscitur maioritas excessus, & sic sumus in dubio. Hoc casu dicendum videtur, quod excessus autoritatis * constituat magis com. & id videtur velle Alex. in d. consil. 202. prop. si sub nu. 7. vers. & accipitur magis com. lib. 7. & idem sentit Mathesil. vbi supra. suadetur autem hæc opinio ex eo, nam numerus doctor. adhibetur in communi propter autoritatem, & sic autoritas tanquam finis est dignior, cum omne agens agat propter finem: Ergo maioris debet esse roboris ad constituendam magis communem opinionem.

Verum ista ratio haberet locum, quando ex alia parte non adesset autoritas, secus verò est in casu nostro in quo cum ex altera parte sit excessus in numero, inest & in autoritate. Nec obstat, autoritas Alex. quia, dum dicit non debere attendi numerum, intelligitur, quando maior est excessus autoritatis, & sic in 2. casu.

26 Itaque contrarium videtur verius quod excessus numeri * faciat magis com. nam certi iuris est, vbi habemus duo iura contraria, vnum clarum & alterum dubium, clarum seruandum esse. At in casu isto est excessus num. clarus, cum ad sensum pateat, excessus verò autoritatis subdubius, cum autoritas non ita facile possit calculari, & ponderari, Merito & c.

Ista quoque ratio nihil facit, quia habet locum in dubio, secus, quando constat excessum autoritatis esse æqualem excessui numeri, vel non discernitur, quis sit maior excessus, prout in casu isto.

27 Itaque hoc casu, prout supra in primo exemplo, concludendum est, neutrum excessum * constituere magis commu. opinionem, sed vtramque esse æquè cōmunem, & ratio est in præcepto, quia, cum vtræque excessus sit par, & æqualis, non potest facere magis com. quæ constituitur ex maiori numero, vel maiori autoritate Doct. Et hæc porius dicta sint pro maiori enucleatione istius materiæ, quam pro aliqua regula, seu præcepto tradendo, cum id facere, sepe impossibile sit, sed iudex in facto poterit decernere quid sit agendum & secundum qualitatē doctorum hanc, vel illam opinionem magis comm. declarare, sed quoniam supra sæpius de maiori, vel minori autoritate doctorum mentionem fecimus, non ab re erit modo perquirere, quomodo autoritas maior, & minor consideretur, & qui doctor dicatur maioris, & minoris autoritatis.

Autoritas Doctorum maior, & minor quomodo consideretur, & cognoscatur.

TITVLVS V.

Summa Notabilium.

AUTORITAS Doctoris oritur ex doctrina, & bonitate simul iunctis & nu. 5.

1 Reperiri autoritatem doct. absque doctrina, & quomodo procedat, nu. seq.

2 Papa ex eo, quod est Papa, efficitur doct. v. l.

3 Iudices, & aduocati propter peccata non vident veritatem.

4 Autoritas maior in vno doctore, quam in alio.

5 Doctores, qui maioris, & minoris autoritatis sint relinquunt arbitrio iudicis.

8 Doctrinam

- 8 Doctrinam eo maiorem argui, quod longius tractatum est tempus.
 9 Veritas filia temporis.
 10 Quo Antiquiores, eo maioris sunt Autoritatis.
 11 Antiquos præstantiores Modernis pondere, numero, & mensura. & cur. nu. 13. Fall. num. 18.
 12 Antiquos doctores modernis, & quare inu idia oritur ex doctrina, & locum habet inter pares ibid.
 14 Opinio Antiquorum præfertur sententiæ Modernorum, Fall. nu. 15.
 16 Antiquos non potuisse omnia videre.
 17 A iunioribus omnis Doctrina in dies perficitur.
 19 Antiquum illud appellatur, quod venerabilius est.
 20 Antiquus in Autor. æquiparatur multitudini Modernorum. Quod vero Modernis in specie relinquatur Arbitrio iudicis, & numer. 21. traditur tamen quædam reg.
 22 Doctorum tres gradus nouiter distinguuntur, & qui in istis continentur, & num. 23.
 24 Primus Glossator fuit Inerius Lucerna iuris nuncupatus.
 25 Antiquum æquiparari tribus Modernis, & duobus medijs, medius vero duobus modernis. Intell. vt nu. 27. 28. 29. & 30.
 26 Dicitio (multum, seu multa) Cortonæ proprie significare tria.
 31 Sententia Senis præfertur opinioni Iuuenis. Fall. vt nu. 37.
 32 Senex est maioris auctoritatis Iuvene.
 33 Senem magis peritum esse Iuvene. Fall. vt nu. 35.
 34 Consilium senis est sanctius consilio Iuuenis.
 36 Leges debent ad disci in Iuuentute, & earum vsus semper continuandus est.
 38 Iuuenibus vitæ, & decorum, quod in dubio pro senibus præsumatur.
 39 Doctor, qui plura scripsit, est peritior, & maioris auctoritatis & nu. 41. & qui plura scripsisse dicatur nu. 43.
 40 Assiduitas reddit ingenia grossa acuta.
 41 Accursius cur sit adeo ingentis Auctoritatis.
 43 Doctor plenè tractans aliquam materiam dicitur plura scribere, & in ea maximæ est auctoritatis.
 44 Doctor, cuius scripta sunt approbata, maioris est auctoritatis.
 45 Exercitatio arguit maximam doctrinam, vnde Doct. qui se exercuit, peritus censetur.
 46 Sapientia filia vsus, & memoriæ.
 47 Doctores actus legentes, vel aduocantes maioris esse auctoritatis, quæ sint ociosi.
 48 Doctor ordinatus peritus præsumitur.
 49 Ex ordine facilius disciplina percipitur, & retinetur.
 50 Doct. ordinatus, & clarus maioris est auctoritatis.
 51 Doctor habens bonos scholares, & defendens magnas causas dicitur excell. & maioris auctoritatis nu. 54.
 52 Scholares docti, ostendunt se habuisse docti præceptoris & præceptor malus non potest facere bonum scholarem.
 53 Doctorem nobilitari per scholares, & clientes.
 55 Doctori valde prodesse laborare in docendo scholares, & defendendo clientes.
 56 Doctor habens multos scholares, & causas, præsumitur valde peritus, & est maximæ auctoritatis nu. 57. Fall. nu. 58. & 59.
 60 Doctor habens magnum salarium præsumitur, maximè sapiens, & maximæ est Auctoritatis & nu. 64. De colarg. nu. 65. & 66.
 61 Doctor habens maius salarium præfertur.
 62 Ex poenæ qualitate arguitur qualitas delicti, & ex premio arguantur merita.
 63 Aduocati non curant de his, quæ non faciunt hursam hydropicam.
 67 Sapientis est, facere, quod nunquam mirandum sit.
 68 Doctor nõ varius præsumitur valde bonus & peritus, & e contra n. 69.
 70 Doctoris contrarietas arguit nequitiam quandam.
 71 Contrarietas in doct. quod crebrior est eo magis reprehenditur.
 72 Doctor contrarius minimæ est auctoritatis, & e contra.
 73 Qui effectus ex supra relatis arguat maiorem doctrinam, & num. 74. 75. & 76.

AUTORITAS doctorum quæ sit maior, & minor, cognoscere volentes, prius nosse oportet, ex quibus fontibus, seu locis ipsa profectatur, cum à causæ cognitione faciliè deueniatur ad cognitionem effectus. Auctoritas igitur ex duobus fontibus emanare dicitur, nempe ex scientia, seu peritia, seu Doctrina excellētia, & ex Morum honestate, ac animi probitate. & Primum, quod Auctoritas oritur ex Doctrina probatur legibus, & ratione secundum Demeum Io. Paul. Lancel. in d. sua disput. An & quæd. attend. sit Com. opinio 2. requisit. legibus probatur in l. septimo mense, ibi propter auctoritatem doctissimi viri Hypocratis, ff. de stat. hom. Vbi dum I. C. loquens de Auctoritate annectit verbum, doctissimi, aperte innuit, Auctoritatem ex doctrina ostendit, idem probatur in l. diu. ibi & iuris ciuilibus præter veterem, & bene fundatam peritam, ff. de iur. par. in l. cum acutissimi, ibi, & ante alios excellens Papinianus, C. de fideicom. in l.

pen. propè fin. ibi, & huius sententiæ subtilissimum, C. de cond. indeb. & alibi passim.

Ratione demum probatur, nam cum auctoritas doct. nihil aliud sit, quam opinio, qua quis putatur imitatione dignus, vt tradit, Dom. Io. Paul. Lancell. vbi supra, statim atque apparet scientia vel doctrina in aliquo, rapimur. & trahimur quodam naturæ instinctu, ad illum amandum, colendum, ac imitandum iuxta dictum Platonis relatum à Ciceli. i. off.

2 Sed huic conclusioni obstare videtur, quia datur Casus in quo reperitur auctoritas doct. absque scientia, seu peritia aliqua iuris, nam Papa ex eo solo, quod est Papa, efficitur quod doctor V. I. auctoritate, nõ scientia, istud est solenne dictum Bald. in c. 1. in fin. num. 6. ext. de confess. ap. probatum à Felin. in c. nonnulli, col. 34. sub num. 19. verfic. præterea si esset verum, ext. de rescr. quod non minus elegans quam verum dicit Grat. cor. in suis Memo. in verb. Papa licet sit doct. Cæterum istud obiectum licet in se verum sit, nihil tamen repugnat conclusioni supra factæ, nam hoc est speciale in Papa, quod habeat auctoritatem doct. sine scientia, que admodum etiam est speciale, quod efficitur doct. I. V. ob solam dignitatem Pontificatus, vnde id non est extendendum ad alias personas.

3 Secundum, quod Auctoritas doct. ex morum honestate, ac animi probitate oritur, deducitur primo, quia absque istis doctrina non percipitur, initium enim sapientiæ est timor domini, & in maleuolam animam non introit sapientiæ secundo, quia doctrina etiam percepta non parit auctoritatem, cum non concitet desiderium imitandi, tum quia non potest apparere, cum iudices, & reliqui iuris professores propter peccata non videant veritatem, vt post Bal. tradit afflic. in de off. vlt. in fin. tum quia licet doctrinæ excellentia eluceat, si deest animi probitas, non modo concitat desiderium, & amorem imitationis, sed potius odium, & abiectionem quædam scientia enim in homine malo est tanquam gladius in manu furiosi.

4 Auctoritas igitur proficitur ex doctrina, & morum honestate, ac animi probitate, & non ex altera earum tantum, sed ex ambabus simul, nam si cessaret scientia, deficeret fundamentum auctoritatis, si vero abesset animi probitas, non oriretur opinio, vnde vtroque casu queretur auctoritatis destructio.

5 Verum quoniam maior, & minor doctrina, & probitas esse, vel parere potest in vno doctore, quam in alio, ideo maior quousque, & minor quod est auctoritas vnius doctoris, quam alterius, & hoc clarissimum est esse cognoscere, qui doctores sint maioris, & qui minoris auctoritatis, hoc opus, hic labor est, quoniam cum doctrina, & probitas recondite sint, nec sensu aliquo extrinseco percipi valeant, solum per quosdam effectus ex eis productos partim veras & partim præsumptas istas indicantes, illarum qualisqualis cognitio haberi potest, quoniam mo, quia effectus isti multiplices, & variæ admodum sunt, quam plurimæ ex eis dubitationes, inculcationes, & contrarietates suboriuntur.

6 Quapropter, cum clara resolutio, & certa doctrina in hac difficultate tradi nequeat, id totum relinquemus arbitrio ipsius iudicis, qui diligenti habita disquisitione qualitatis doctor. particularium, quod sibi satis visum fuerit, terminabit.

7 Cæterum nos ad faciliorem decisionem istius controversiæ quædò non vt volumus, concessum est, eam explanare, vt poterimus dilucidius, & clarius, nonnulla generalia in medijs afferemus circa effectus doctrinam, & probitatem arguentes: quorum nonnullorum, multis omisissis, explanationem habebitur, vt omnium distincta habeatur cognitio, plures adhibebimus Inspectiones.

INSPECTIO I.

Tempus in omnibus rebus permagni est roboris, maximum vero producit effectum in arguenda doctrina, & probitate doct. qua de re nos modo tractaturi, vt res facilius percipiatur. duos principales distingimus casus, quorum primus est circa effectum temporis decursi post firmatam opin. vel mortem Doct. Alter casus erit de effectu temporis, quo opinio firmatur.

CASVS I.

Quo ad primum concludendum est, quo longius tractatum est tempus, eo maiorem doctrinam, & probitatem quod argui, nam tempus vorax omnia diluit, & posternit, nihilque tam durum est, quin temporis tractu molliatur, ac minuatur.

9 Sed sola veritas tempore non labefactatur, ex quo eius filia quod nuncupata est, vt ex quodam poeta refert Aul. Gellii. lib. 12. Nocti. Atti. cap. 12. in fine.

Et e contra mendacium, vt dicitur, non senescit. Vnde si Nomen, & sententia alicuius doctoris, longo tempore perdurare videmus, ibi quædò dubio credere possumus singularem doctrinam in eo vigentem, & eius dicta sola puraque veritate niti.

Quamobrem

recentiores à paucioribus vincuntur, quod vniquisque perse in facto colligere poterit. Et hæc sufficiant, quo ad primum Casum.

CASVS II.

In secundo casu, de effectu videlicet temporis, quo opinio firmatur, concludendum est, maximè interesse quo tempore doct. opi. sua
31 confiteretur, nam si in senectute aliquid asseuerat, opinio in eo firmata præferatur sententiæ iuuenis, vt rener. gl. in §. lafos. in ver. graues, in auth. de quaest. Luc. de pen. in l. 1. post prin. in verb. prior. C. de conf. li. 12. Jas. in l. cum quid, in prima lec. nu. 11. & in 2. in fi. nu. 44. & seq. ff. si cer. pet. cap. pol. latè in trac. de imp. milit. elig. in prin. Ale. in d. d. reg. 1. præsum. 4. 5. num. 4. in fi. & post alios D. Lanc. in d. sua disp. circa med.

32 Et ratio est, quia doct. senex est multo maioris autoritatis, quàm iuuenis, vt iuribus, & autoritatibus latè comprobant Tiraq. in d. trac. de de iur. primog. in præf. nu. 105. Cass. in cõm. ad consue. Burg. in proc. in ver. ordõne que fix de noz conseillers, nu. 3. Por. Imol. in d. conf. 70. nu. 1. cum seqq.

33 Et est de mente omnium, & id tum quia doctor senex est magis peritus, vt afferunt Imo. in cap. alia verò causa, nu. 3. de renit. Grām. in decif. 1. orta lite, & controuersia, nu. 8. Por. Imol. vbi sup. & alij passim, cum senex habeat ea, quæ sunt iuuenti propria dum enim iuuenis ipse exiitit. & perspicacia & ingenij acumine, & memoria apprime abundauit, & præter iuuenes habet maturitatem, vsum, & experientiam, quibus, quod in iuuentute apprehendit, melius concoxit & digestit, quoniam vt inquit Cic. in suo Lel. & refert Por. Imol. in d. d. con. 70. nu. 3. consilio, & scia non orbari, sed augeri solet senectus, & legitur Ecclesiastic. 2. 5. quàm speciosum canicie iudicium, quàm speciosa veteranis sapientia, & gloria illorum timor Dei, capitu. fin. 8. 4. distinct.

34 Et hinc est, quod consiliū senis propter maturitatem & sanius esse dicitur. c. ex multa §. 1. in fi. extra de vot. & tradunt Jas. in d. l. cum quid. in 2. lect. nu. 44. Cassan. ibidem Io. Igneus in l. 3. §. ignoscitur nu. 9. ff. ad syllan. Jul. Ferret. in trac. de medel. conferuand. exercit. sub num. 12. Por. Imol. d. nu. 3. & seqq. cum concord. Tum etiam quia, cum Autoritas sit opinio, senex propter longius tempus in hoc studio consumptum multo maiorem potuit concitare de se opinionem, quàm iuuenis, qui in tam breui tempore nec multis, nec multam doctrinam, & probitatem ostendere potuit.

Ista, & multo plura, quæ passim leguntur in fauorem senum, habent locum, quoribus senex studuit in iuuentute, secus aliis.

35 Nam cum desit fundamentum, totum corruu necesse est, leges enim debent addisci in iuuentute, & per totum vitæ tempus eorum vltus continuandus est, arg. l. vni. & not. ibi per glo. in verb. per omnem C. de athlet. lib. 10. pluribus ostendit Cacciaup. in trac. de mod. stud. in 4. docum. & Catell. Cott. in suis Memorial. in verb. leges debent, per tot.

37 Itæ hæc omnia procedunt in dubio, secus quando constaret contrarium, nempe opinionem iuuenis melioribus rationibus innixam esse, quæ præferatur sententiæ senis, vt concludit Galiaul. in rep. l. galus, in §. item erendū col. 2. nu. 8. ff. de lib. & posth. quod facile esse potest, nam Deus sæpe reuelat paruulis, quod sapientibus est absconditum, vt post alios refert Franc. de præscript. in proem. nu. 5. vel constaret de maiori scientia iuuenis, vel alio modo apparet maior autoritas iuuenis.

Er huc spectant, quæ tam latè, & copiosè contra senes pro iuuenibus inducit Neuiz. in d. fil. nup. li. 5. nu. 5. cum seqq. & Luc. Paul. Rosell. in d. repert. ad commen. Franc. Aretin. in verb. Doctor. & alij passim, nam locum habet, quoribus de melioribus rationibus, vel maiori iuuenum doctrina apparet, in dubio verò plurimum senecturi deferimus, quæ semper venerabilis fuit apud Romanos, l. semper ff. de iur. in am. & latè testatum reliquit Cic. in suo Lello, cum latè congestis per Por. Imo. in d. consil. 70. in princip.

38 Neque id ægre ferre debent iuuenes, quæ non modo nullum eis afferat præiudicium, non enim iuuenum peritiæ ac doctrinæ aliquid detrahitur, sed potius vtilitatem, cum iuuenis bene, & doctè aliquid firmans commendetur, & minus rectè, & comprè tradita ab eo propter ætatem excusentur, quod nec indecens, aut turpe is esse dicitur, vt cæteris omisis habemus exemplum in Mariano Iunior, qui, cum in con. 35. quatenus dubitatur, col. pen. nu. 16. lib. 1. responderit, consuetudinem Martini in l. dos à patre C. sol. ma. procedere etiam in dote promissa nondum soluta, & demum in con. 12. 4. non est dubiū, col. secunda & seq. numero decimo septimo, cum pluribus seqq. lib. tertio, contrarium responderet, consuetudinem videlicet prædictam non habere locum in dote nondum soluta, non erubuit, dicere in d. conf. 12. 4. nu. 22. se in priori consilio lapsum esse propter iuuentutem, & in altero effectum iam senem rectius sensisse. Illud tamen præmittendum non est, quod tradita supra in fauorem senis possent pluribus modis conuerti, quos ponunt passim Doct. in illa q. An. & quando senex debeat præcedere iuniorum, in quibus me remitto ad copiosè e-

gesta per Pet. Duën. in trac. reg. in reg. 208. Doctor antiquior, part.

INSPECTIO II.

Cum Ius nostrum versetur præcipue circa moderationē, & cõtionem omnium humanorum actuum in tra certos limites, & ad iustitiam ista plures admodum sunt, & iusti, ac iniusti, scientia plerumque periciptatur vltus, & experientia, non est dubium eum, qui plurium cognitionem consecutus est maiorem scientiam & doctrinam præferre, vt de doctor. cuius scripta sunt frequentiora, magis peritus, & doctus arguetur, nam qui plura scripsit, multo plura vidisse supponitur, vnde cum vna res delectat aliam, absque dubio, perfectam doctrinam adeptus censetur, præterea cum scribendi munus longissimū tempus expolat, qui plura conscripsit, ostendit se fuisse apprime assiduum in studiis.

40 Assiduitas verò ingenia etiā grossa reddit acuta, & efficacissima ad omnem capacitatem intellectus, vt inquit Bald. in prefat. cõm. ad Decretal. propè si. sub nu. 3. vers. aliquid quando tamen ingenia grossa, cõ aliis collectis per Neuiz. in d. fil. nup. li. 5. nu. 44.

41 Itaq; doctor plura scribens & maximè erit autoritatis, vt concludit Ale. in trac. præsumpt. reg. 1. præsumpt. §. 1. in si. præsertim quia, cum in pluribus scriptis complures casus decifsi reperiantur, quotidie & multis, ac variis personis talia scripta visa, & relecta erunt, ex quo nomen istius immortalè, & eternum facile redditur, quod non accidit in eo qui aut nulla, aut per pauca intellegenda scripta, nam cum raro videnda occurrant, & ad finem aliorum frequentiora de eo, aut nulla, aut parua opinio concitatur.

42 Et hanc credo potissimā esse rationem, quæ Accursius & ad eū insignis & excellens fuerit Autoritatis, cum enim totum corpus ciuile interpretatus sit, quis dubitat, quin ipse questiones, & dubia ex mente iuris rationabilius, ac facilius decidere poterit, & ingentem de se expectatorem concitauerit? Quæ tamen intelligenda sunt, dummodo scripta non sint pleraq; improbata, vel modicā doctrinā præferat.

43 Et aduertendū est quod plura conscribere & etiam is dicitur, qui plerumque pertra. tar materiā particularem, vnde in ea talis doctor maximè dicitur esse autoritatis, quia de ea valde peritus censetur per supra dicta, ex quo fatendum est in materiā pignorum maximè esse autoritatis Ant. Negus. in materiā Reuocacionis donationis per susceptionem liberorum And. Tiraq. & sic de singulis.

INSPECTIO III.

Agere, quod à nemine reprehendi possit, sapientis esse, nemo dubitat, itaque doctor cuius scripta sunt approbatoria maioris autoritatis esse dicitur, vt voluit Alciat. in d. trac. præsumpt. reg. 1. præsumpt. §. 1. in fin. & clarissimum est, nam quoribus videmus dicta vnius doctoris à ceteris approbata, non possumus aliter concitare, nisi, quod ipsa veritate nitantur, cum enim homines natura ferè ad contradicendum proni nascantur, si dictis aliorum acquiescant, & approbent, necesse est, quod in istis species aliqua pulchri, cuius de se dicitur omnium hominum ad se cum conformandum alliciantur, idq; in cognitione, & scientia veritatis versari fatendum est.

Ex quo sequitur, quod Imo. Bart. & alij plures, quorum opinioniones pleraque approbatae sunt, eximia sint autoritatis, & econtra Martinus, & alij simil. modicæ, vel nullius, ex quo eorum pleraque dicta reprobata fuere.

INSPECTIO IIII.

Tria necessaria sunt ad faciendum vniuscuiusque artis peritum artificem, Ingenium, Ratio artis, & exercitatio, vt ex aliis tradit Anton. Galleli. lib. 1. de exercit. iuris p. nu. 3.

45 Exercitatio t̄ verò cū sine ratione, & ingenio fieri nequeat, arguit singularem doctrinam eius, qui in aliqua, scientia se exercet, nam omne artificium continua exercitacione recipit incrementum, l. legatis, ornatricibus ff. de leg. 3. tradit Maria. Socin. in c. si diligenter, in prin. nu. 1. & ibi Adden. sequuntur extra de for. compet. latius Matthe. Gribald. de Method. stud. lib. 1. c. 12.

46 Vnde sapientia t̄ filia vltus, & memoriæ dicitur, nā qui sapiens rerū humanarum esse velit, non libris solis neque disciplinis, sed oportere eum versari quoque, exerceri que in rebus cominus noscendis, & periclitandis, eaque omnia acta, & euenta firmiter meminisse, & proinde sapere ex his quæ pericula ipsa rerum docuerunt, non quæ libri tantum, aut magistri per qualdam inanitates verborum, & imaginū tanquam in mimo, aut in somnio delectauerint. ita hæc omnia ex Afranio poeta tradit Aul. Gell. lib. 1. 4. Noct. Attic. c. 8. & refert Ant. Galleli. ibidem nu. 2. ex quibus possumus concludere Doctores legentes aduocantes, vel alio modo in legali Philosophia se exercentes, maxime esse Autoritatis, & multo maioris quam ociosi vel domesticæ, priuatoq; tantum studio contenti, & hoc, t̄ quia sunt peritiores per supradicta, & alia plura nō minori doctrina, c̄ elegantia tradita ab insigni Ant. Galleli. in toto illo opere, quod insertis sit, se exercita. iuris, & habent naturale iudicium, quæ situm ex assidua communicacione op-

opinionum cū scholaribus iudicibus, & causarū patronis per quod scientia iam apprehensa, vti hominum adaptatur.

Et contra verò, priuato, proprio studio operam nauantes, & parum in libros incumbunt ex quo parum sciunt, nam cum bonarum artium & præsertim legalis apprehensio apprime sit laboriosa, si stimulus aliquis honoris, vel luti non impellit, faciliè studio auertitur: Et si student, parum proficiunt, cum studium illud carens collatione, quasi mortuum, & inutile sit.

Tum etiā quia se exercens scientiam suam hominibus patefacit, eorumq; opinionem captat, sed priuato studio se oblectans, licet veluti alter Bald. omnia sciret, nihil que penitus ignoraret, tamen nullus esset autoritatis, cum eius peritia lateat, vnde nulla oritur præsumptio, quæ alios homines, cū imitatione dignum opinentur.

INSPECTIO V.

Scriptorū ordo, & claritas in omnibus, præcipue tamē in iure maxime desideratur, confusio vero, & obscuritas penitus respuitur, vt late deducit Neuz. in d. fil. nup. lib. 1. in princ. n. 9. & seqq. Vnde Doctor ordinatus, & clarus t̄ censetur magis peritus, obscurus autem & difficilis in doctus, & ignarus, nam vt ex lat. tradit Neuz. in d. fil. nup. lib. 5. nu. 38. in fi.

Signū bene intelligentis est, scire bene docere, nec mirū, quoniā qui tractat argumentū aliquod confuse, & obscure, aut nihil, aut inuolūter scit, neque enim discendo aliquid præstat, cū ex ordine t̄ disciplina facilius percipiatur, & retineatur l. 2. in princ. ff. de orig. iur. §. fed cū nos, in proe. ff. & tradit post Card. Alex. Cagnol. in rub. C. de eden. sub nu. 2. ver. & quia ordo, cū traditis à Nicol. Euerard. in suis loc. legal. in loc. ab ordine, neque præcticos inuauit, cum nedum dicta doctorum, sed etiā leges obscuras ad definitionem causarum adduci nequeant, vt per Neuz. post alios ibidem nu. 34.

Quod comprobatur ex eo, nam ordo, & claritas emanat à iudicio naturali, quod in assequenda, & vtenda iuris prudentia principē sibi locum obtinet, & e contra confusio, & obscuritas ab eiusdem iudicij defectu proficiscitur.

Quamobrem doctores, quorum scripta, & clara, & ordinata sunt, maximæ erunt t̄ autoritatis, & maioris quam is qui obscure scripsit, quod inuatur ex eo, quia scripta clara à pluribus, & libentius leguntur, obscura verò per parum legunt, & pauciores intelligunt, ex quo fit, vt Doctor Clarus continuo volitet per ora virorum, obscurus vero silentio inuoluatur, & per consequens ille ingentem, hic nullam de se opinionem concitet.

INSPECTIO VI.

Si arbor mala bonos fructus producere nequit, & effectus sunt similes suæ causæ, possumus firmiter concludere, Doctorem habentem bonos, & peritos scholares, & magnas causas defendentem t̄ excellentē præsumi, & peritum, vt tradit Bar. in auth. de defen. ciuic. in princ. col. 1. nu. 4. quæ refert, & sequitur Cagnol. in proe. ff. in §. si. n. 293. Nam scholares cum t̄ credere debeat suo Præceptori iuxta illud, si licet oportet credere, & alia, q̄ adducit Caccial. de mod. stud. in 3. docu.

Et præceptor indoctus non possit facere bonum, & doctum scholarem, vt inquit glo. si. in fi. in l. nullus, & ibi Bal. C. de decur. li. 10. refer. & sequitur Iaf. in l. qui in aliena §. interdum, in vlt. not. sub nu. 19. ver. nec doctū facit. ff. de acq. hæred. idē sequitur Neuz. in d. fil. nup. li. 7. nu. 46. si iuris prudentiam nacti sunt, à Præceptore discerpisse omnino fatendū est, & causæ magni momenti sola doctrina, & diligentia patroni defenduntur.

Ex quo Præceptor est particeps gloriæ sui scholaris, cum t̄ nobilitetur per eum, d. §. in in proe. ff. vbi post alios not. hoc ibi Cagnol. in 2. not. nu. 292. tradit glo. in §. generaliter autem, in verb. & nobiliores, in auth. consi. quæ de digni. nam scholaris doctus præterquam q̄ scientiam habuisse à Præceptore excellentia significat, in alio t̄ nobilitat præceptorē defendēdo videlicet eius sententias, vt tenetur facere arg. l. dicere. ff. de arbit. Eodem modo magni clientes experientia ipsa ad uocati sui doctrinam vsque ad cælum extollunt.

Itaq; doctor habens bonos scholares, & causas magnas defendens t̄ dicitur esse maximæ autoritatis, cum ex hoc apprime doctus censetur, nomenq; eius vndique clarum vagetur, quod sane esse debet, vt t̄ stimulus doctoribus ad hortandum scholares ad studium, & pro eisdem & clientibus valde laborandum, nam & officio suo funguntur, & sibi met. Autoritatem comparant, ad quam parandam effectus iste est potens, & efficax.

INSPECTIO VII.

Lector excell. iure optimo magnū Auditorū numerū acquirit, & Aduocatus peritus maximā habet chetorum copiam qui igitur habet plures scholares, & causas, is t̄ dicitur peritor.

Primo, quia cum scholares cupiāt discere & clientes litē vincere, cumq; plura discantur à peritorio, nemo enim dat, quod nō habet, itē causæ facilius, & melius à doct. excell. defendantur, si scholares, & clientes vniū eligant, oritur cōcludēs præsumptio, vt is doctor censeatur.

Præterea, quia doctor habens multos scholares, & causas, licet ab initio non sit admodum peritus, tamen temporis tractu doctissimus efficitur, quia & libentius, & frequentius laborat. vnde doctor iste t̄ maioris autoritatis esse dicitur, præsertim cum per plures latius fama diuulgetur, & maior oriatur opinio.

Hæc tamen conclusio limitatur, vt non procedat, quando scholares t̄ non sponte, sed prece, vel precio Doctorem aliquem audiunt, vt faciunt quidam Doc. diuini potius, quam doctri. nam abundantes, nam cum grossi, & subrides existant, scholares vino, & pecunijs obsecrare conantur, qui à Doctis humani, à vulgo verò, dum sunt in progressu, periti appelluntur.

Postremo non procedit d. conclusio t̄ inter Doctores ius diuerso modo proficentes, nam si Doctor legens habet maximum numerum scholarium, non dicitur peritor. doctore non legente, sed aduocante, neque e contra aduocatus plurimis causis patrocinans dicitur peritor doctore legente, nam alter interpretando, alter aduocando excellit, & tamen ambo possunt esse sapientes, & fore peritiores, non tamen ratione maioris numeri scholarium vel causarum.

INSPECTIO VIII.

Cum premium secundum labores, & merita vnicuique persoluarur, mirum videri non debet, quod Doct. habens magnum salariū legendo, & maxima premia consulendo, maximā præferat t̄ scientiam, & doctrinam, nam prælatio inter Doctores arguit maiorem doctrinam & scientiam in eo, qui præfertur, sed Doctor habens maius salariū, & premium debet t̄ præferri, vt post Bal. tradit Alex. in l. 2. in §. prius. col. 2. sub nu. 10. ver. & tradit Bal. ff. de vulg. & pup. Merito, & c. Præterea arguendo à contrariis, seu oppositis iuxta l. & si contra in fi. ff. de vulg. & pupil. cum simil.

Quemadmodum poena t̄ debet cum delicto commensurari, & ex maiortate poenæ arguitur maiortas delicti l. 2. & ibi Ioan. de Imo. & alij ff. de pub. iud. c. non afferamus, & ibi Gl. si. Archi. & ceteri. 3. 4. q. 1. tradit Bar. in l. Lewis. circa prin. ff. de accus. Doct. in cat. si clericus, ext. de iud. & est communis, & regularis Theorica, vt testatur. Soci. in consi. 157. præfens consultatio. col. 2. num. 5. lib. 2. Ita e contra ex qualitate, & maiortate præmij argui debet qualitas, & maiortas meritum.

Idque maximè procedit in aduocatis, qui t̄ parum curantes de his, quæ non faciunt Bursam hydropicam, vt dicebat Io. de Blanas. in tit. Insi. de act. in materia actio. de pecul. in fina. verbis, quoties magna recipiunt præmium, maiorem adhibent diligentiam, & efficiuntur doctiores, ex quibus facienda est conclusio. Doctorem habentem maiora stipendia cum legendo, rum aduocando t̄ esse maioris autoritatis.

Vnde adhuc remanet celebre nomen Iasonis, Decij, Maria. lun. & aliorum propter maxima stipendia, quæ tam legendo, quam consulendo receperunt.

Hæc tamen omnia sunt intelligenda t̄ inter Doctores eodem modo ius proficentes, secus verò in alijs, nam si interpres aliquis haberet maximum salariū non diceretur peritor Doctore nō legente, neque e contra, nam potest esse, quod vtrique æquè vel magis docti sint alijs respectibus.

Item non procedit d. conclusio t̄ quando quis fauore, vel gratia consecutus fuerit magnum salariū, tunc enim non argueret magnā, seu maiorem doctrinam, cum eius ratio non habeatur in concedendo salariū, & id sæpius cōtingit in Doct. interpretantibus, qui propter aliquod beneficium in superiores cellatum condonantur maiortate salarij.

INSPECTIO IX.

Et si optimus sit potius poenitentem mutare consilium, sapientis ratio men t̄ proprium est, nihil facere, quod poenitentia infectum reddi debeat, vt verè dixit excel. concilius meus D. Bened. Bon. lib. 1. de censu. artic. 99. in princ.

Quamobrem Doctor constans in suis opinionibus t̄ verè doctus, & in legali scientia versatus apparet, cum enim humanum sit errare, & per consequens sibi met. contradicere, quia erranti necesse est corrigere. c. qualiter & quando, vbi post alios not. Maria. nu. 3. de accusat. qui nihil agit, q̄ poenitentiam inducat, quasi humanam fragilitatem superauerit ad cumulum perfectæ iuris prudentiæ ascendisse merito dici poterit.

Et e contra Doctor, qui solitus est contrarius, & varius esse, parum t̄ peritus censebitur, nam qui vnum dicit, quod mox ipsemet reprehendit, indicat se parum scire, & minus sciturum, cum etiam negligentiam ostendat, quæ in iure est malum omnium atrocissimum, nā augmentum doctrinæ non solum impedit, sed iam partem scientiam minuit, & penitus destruit.

Quinimo contrarietas in doctore t̄ arguit, q̄ omnium est pessimū, malignitatem, & nequitiam quādam, cum errare, & falsum dicere sit malū, licet se corrigere, optimi, & sapientis esse dicatur, quæ suspicio præcipue locū habet, quando quis sibi cōtradicit consulendo, nā propter occasionē illa affectionis, vel precij facili suboritur suspicio fraudis

71 Et variatio ista est magis reprehenditur, quod est crebrior, nam maior oritur inicitia & malignitatis præsumptio, & ista crebriora consideratur secundum quantitatem scriptorum. Nam si, exempli gratia, Lan. cel. Politus in suo Tract. sub. bis contrarius extitisset, Bal. vero in omnibus locis, in quibus materiam substitutionum pertractauit, quater variauerit, quoniam longe pluribus materia ista pertractata fuit à Baldo, quàm à Polito, cum solus consulendo Bal. in ea superlucratu fuerit quindecim mille secuta ut post alios refert Pau. Leon. in suo tract. substit. in prin. dicemus crebriore fuisse variationem Politi, quàm Baldi habito respectu ad quantitatem scriptorum, & sic de singulis.

Ex quibus indubitata facienda est conclusio, quod doctor constans in suis opinionibus maximæ, seu maioris est autoritatis, contrarius vero, & varius parum autoritatis habeat, ut concludit Ari. Pined. in auth. nisi tricenali, sub n. 58. post med. ver. cum autem Ale. & Soc. C. de bon. mater. quod verisimum est, cum desit verumque requisitum autoritatis, doctrina videlicet & probitas, & hoc maxime procedit in casu, in quo contrarius extitit.

INSPECTIO X. ET VLT.

Ad sunt & alij plures effectus, ex quibus ad qualem, qualem Doctorina, & Probilitatis cognitionem perueniri possent. Verum quia res in infinitum iret, & ex supra relatis alij percipi possunt, idcirco supradictorum relatione contentus fui.

Pro expeditione igitur præsentis Tituli restat videre, qui effectus ex supra relatis sint efficaciores, & maiorem arguant Doctrinam & Bonitatem, quod quidem arbitrio ipsius iudicis relinquendum est, qui consideratis omnibus qualitatibus Doctorum poterit decernere, qui effectus in maiorem vel minorem præferat Doctrinam.

Ipse vero nonnulla in medium afferam ad maiorem huius inspectionis facilitatem, & imprimis est aduertendum, quod horum effectuum aliqui veram, aliqui præsumptam præferunt scientiam, unde qui veram ostendunt, multo maiorem arguere credendum est.

73 Quamobrem ad singulos descendendo, existimarem scripta approbatoria præferre maiorem doctrinam omnibus aliis effectibus, nam huius approbationis ratio alia esse nequit, nisi quod talia scripta continent veritatem, quæ à perfecta iuris prudentia proficiscitur, & ex hoc Accursius, Innocentius, Bart. & alij similes sunt adeo insignis autoritatis, quia pleraque eorum dicta pro lege seruantur, imo in Hispania omnia dicta Bart. licet ab aliis reprobata, tanquam leges seruantur, ut testatur Lanc. Corrad. in lib. de prætor. §. 2. in tit. de sentent. sub. nu. 24. in 7. limit. & id decreto Regio iubente ut testatur Caccialup. de Mod. stud. in 5. docum. in si. quem referunt, & approbant Goza. in conf. 39. prima facie videtur, col. 3. nu. 15. & Bernard. Alfa. in Collecta. iur. ciuil. ad l. in si. ff. de off. quest.

74 Secundo loco cogitare scriptorum multitudinem, & copiam maiorem operari effectum in ostendendo Doctrinam: nam & ex istis vera apparet scribentis peritiam, cum saltem ex his summa diligentia, & assiduitas arguatur, quæ exitiam producant doctrinam.

75 Tertio loco credere exercitationem, & usum maiorem autoritatem tribuere, nam non est dubium, quod ex diuturno usu, & exercitatione solida doctrina arguatur, & hæc forte est præcipua ratio autoritatis Specul. nam eius scripta continent meram Praxim, quæ usu, & experientia percipiuntur.

In reliquis effectibus, qui præsumptam potius, quam veram scientiam præferunt, temporis effectus potentior. Unde absque dubio antiquior, & senex maioris sunt autoritatis; temporis enim longitudo omnia caduca & fragilia, ac firma conseruat, & iste effectus temporis est adeo ingens, ut hodie principem locum inter omnes habere videatur, & Antiquitas in doctore magnam operatur effectum.

In reliquis non potest certa constitui differentia: sed si plures effectus apparent in vno, quàm in alio, eius autoritas augmentum recipit, ut puta in Glosa, in qua concurrunt Antiquitas, scripta plura, & approbatio, & alij, in Bartolo, & similes, nam isti erunt maioris autoritatis, quam alij, qui habent effectum Antiquitatis tantum, vel similes. Quæ singula Iudex accuratè considerabit.

Qui doctores faciant Opinionem & Numerum in Communi Opinione.

TITVLVS VI.

Summa Notabilium.

- 1 **D**OCTORES omnes in eo, quod firmant faciunt opinionem, & numerum in communi Opinione.
- 2 Doctorem aliquid firmantem non disputando non facere opinionem, & numerum. Contrarium nu. 6. Resolutio nu. 10. cum seqq.
- 3 Doctor errans obiter dicit excusatur, & quomodo.
- 4 Veritatem in omnibus principalem locum habere, & seruandam esse.

- 5 Veritas est mater iustitiæ.
- 7 Opinionem facere consistit in sola voluntate Doctoris.
- 8 Actus non vitiat ex defectu eorum, quæ in eo apponuntur ad bene esse.
- 9 Officio suo fungi quisque præsumitur. Declarat ibi.
- 15 Opinio Doctoris corrumpit sublato fundamento.
- 18 Doctorem contrariam non facere opinionem. Contrarium nu. seqq. & præcipue nu. 20. 33. & 43.
- 19 Doctori in lectura, tractatu, & simil. licet variare.
- 21 Doctori in consiliis non licet variare. Imo debet cauere, ut ab igne, nu. 22. Contrarium nu. 23. Conclusio nu. 30. 31. & seqq.
- 24 Mutare consilium in melius laudabile, imo necessarium & nu. 25.
- 26 Opinio hominum non est semper eadem.
- 27 Nouæ meditationes quotidie in nobis generantur.
- 28 Mutare sententiam in consiliis nemini immediatum præiudicium asserre.
- 29 Doctor diuersis temporibus sententiam mutans, non dicitur sibi contrariari.
- 32 Vox vulgi non habetur in consideratione, Declar.
- 34 Doctor non potest in eadem causa pro vtraque parte consulere, imò est infamis, & quomodo nu. 35. Contrarium nu. 36. Resolutio nu. 40. 41. & seqq.
- 37 Aduocati parti impediri non debent.
- 38 Doctor potest cogi consulere pro iustitia.
- 39 Aduocatus iniustam causam defendens peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem.
- 42 Non omne, quod licet, honestum est.
- 44 Opinio Doctoris contrarij firmata in lectura præfertur firmatæ in consilio. Contrarium nu. 54. cum seqq. Amp. nu. 58. Fall. 3. modis nu. 59. 60. & 61.
- 45 Opinio verior est amplectenda.
- 46 Lectores non tantum veritati, quam nouitati studere.
- 47 Doctores consulentes corrumpi facile posse precio, ut precibus.
- 48 Non solum fraude, sed etiam fraudis suspitione carere debemus.
- 49 Bonus in dubio vnusquisque præsumitur.
- 50 Aduocatus potest esse illiteratus. Contrarium num. 51.
- 52 In Consiliis licet adducere doctrinas reprobatas.
- 53 Aduocatus fouens iustam causam potest decipere aduersarium.
- 55 Opinio illa attendenda, quæ maiori diligentia firmatur.
- 56 Opinio legendo firmata continet incertam iuris determinationem.
- 57 Opinio ea Doct. varij tenenda est, quæ verè apparet ab eo approbata.
- 62 Opinio Doct. varij in consilio firmata videtur præferenda reitæ in tractatu. Contrarium nu. 64. Fall. 3. modis nu. 65. 66. & 67.
- 63 Tractatus, & eorum Auctores laudantur.
- 68 Opinio doct. varij in consilio firmata præfertur sententiæ Singul. Addit. vel similes.
- 69 Opinio Doct. varij firmata in tractatu præfertur reitæ legendo.
- 70 Opinio doct. varij tenenda ne sit firmata legendo, an firmata in Singul. Addit. vel similes.
- 71 Opin. doct. varij reitæ in lectura præfertur firmatæ in Add. ad memorandum.
- 72 Opinio doct. varij in tract. firmata præfertur sententiæ Singul. Addit. vel similes.
- 73 Opinio Doct. varij firmata in singulari præfertur firmatæ in Addit.
- 74 Opinio doct. varij in consilio decisiu firmata præfertur. Item latus disputando firmata nu. 76. Item firmata pluribus in locis nu. 77. Item firmata in loco, vbi de ea principaliter agitur nu. 78. Item vltimo loco, & tempore reitæ nu. 79. Item opinio distinguens nu. 80. Item æquior, & benignior nu. 85. Item habens pro se regulam aliquam iuris. nu. 86. Si vna habeat hanc qualitatem, altera illam, quid agendum nu. 87. Si vna plures, quam alia, quid agendum nu. 88.
- 75 Consilium decisiuum æquiparatur sententiæ & rei iudicatæ.
- 81 Opinio distinguens præsumitur verior.
- 82 Bene distinguens proximus est veritati.
- 83 Opiniones diuersas concordandas esse.
- 84 Opinio distinguens concordat opiniones contrarias.
- 89 Doctor ab alio allegatus, cuius scripta non reperiuntur non facti opin. Contrarium est verius nu. 90. Fall. nu. 92.
- 91 Testis vnicus valde fide dignus, & in rebus modici præiudicij plenè probat.
- 93 Doctor ita concludens, Et ita disputando tenerem, vos autem consulendo, & iudicando non recedatis à Communi, approbat sententiam contra Commun. Contrarium nu. 94. Fall. 95.
- 96 Doctor concludens per verb. (cogita) si reprobatur argum. vtriusque partis non facit opinionem: Sed si neutrius partis argum. reprobatur, facit opin. pro vltim. parte, & nu. 98.
- 97 Opinio Doctoris corrumpit sublato eius fundamento.

INSPECTIO. I.

- 106 Doctor referens duas opiniones, & neutram expresse approbans esse setur vltimam firmare. Fallit quinque modis nu. 100. vsque ad 105. Sed an faciat nu. in communi, nu. 105. vsque ad 109
- 107 Præsumptio iuris, & de iure non admittit probationem in contrarium.
- 109 Doctores aliquid firmantes quandoque allegant auctorem, qui illud non dicit, & iste si mouetur sola auctoritate illius, non facit opin. nu. 110. secus alii nu. 111.
- 112 Dispositio fundata duabus rationibus altera sublata non corrumpit.
- 113 Doctores opinionem negatiuam generalem approbantes, facere numerum pro limitatione opinionis affirmatiuæ, Contrarium nu. 115.
- 114 Generalis dispositio includit omnes casus, licet maior ratio sit in vno, quam in alio.
- 116 Doctores subscribentes simpliciter alterius Con. non facere opinionem, & numerum in Communi. Contrarium nu. 117. Fall. nu. 120.
- 118 Doctor subscribens censetur approbare omnia contenta in consi.
- 119 Doctor signans solummodo alterius consi. suo sigillo, dicitur illud approbare.
- 121 Licentiatu solum non facit numerum in Communi. Contrarium nume. 122.
- 123 Proxime doctorandus habetur pro doctorato.
- 124 Licentiatu in fauorabilibus habetur pro doctore.
- 125 Licentiati retinent dignitates Ecclesiasticas vt doctores.
- 126 Scholaris simplex non facit numerum pro communi. Contrarium nu. 127. Conclus. nu. 130.
- 128 Opinio periti, licet non doctoris attenditur in Medicina.
- 129 Scholaris aliquid scribens est, & presumitur peritus.
- 131 Doctoratus Laurea non consideratur, vbi ratio solius doctrinæ habetur. Et scholaris peritus debet precedere doctorem ignorantem.
- 132 Doctor per solam attestationem de Commu. opinione, si sit extra propositam materiam non censetur illam approbare, secus si sit de proposita materia, nu. 133.
- 134 Iuriconsultus formans Quæ. & non resolvens censetur decidere, prout proponit.
- 135 Doctor proponens q. & non resolvens, neutram partem dicitur approbare.
- 136 Doctor dicens opin. veriolem, & æquiolem innuit, quod contraria seruat in praxi. Contrarium nu. 137. Conciliatio nu. 138. facit tamen opinionem pro ea parte, quam dicit veriolem, & æquiolem. nu. 139.
- 140 Dicta doctorum intelligenda secundum leges allegatas, & Doctor facit opin. nu. 141.
- 142 Doctor firmans opinionem, & postea dicens se contrarium vidisse seruari, recedit ab opinione firmata, Contrarium nu. 143.
- 144 Corrigit se in contenti nemo presumitur.
- 145 Doct. scribens super aliqua l. si omittit aliqua ab antiquioribus ibi tradita, in iis censetur transire cum aliorum opin. contrarium nu. 146.
- 147 Doctor patronus alicuius causæ in ea non facit numerum in constituenda communi. Intel. vt nu. 150.
- 148 Aduocatus dicitur Aduersarius noster, qui contra nos aduocat.
- 149 Aduocatus in vna causa non potest in ea lude x esse.
- 150 Aduocando contra eum, cum quo est facta pax, aliquando pax rumpitur.
- 151 Aduocatos plures, & excellentiores habere maxime partium interesse.
- 152 Doctor in consilio inserto inter Conf. alterius & non repetitur inter propria consilia, tanquam suspectus non facit numerum in Communi. Distinguitur nu. 153.
- 154 Autor incertus alicuius operis facit numerum in communi, sed eius auctoritas modica erit, nu. 155.
- 156 Doctor aliquid asserens in Indice, seu Tabula quod non reperitur in opere, an faciat opinionem & numerum in communi, distinguitur.
- 157 Doctor defendens vnam opi. in genere, si postea subdat, & ista sententia saltem procedit in tali casu, non dicitur recedere ab opi. generali.

ABSQVM. Ad difficultate. Qui Doctores sint, maioris & minoris Auctoritatis, modo videndum est. An oēs Doctores, & q. faciant opinionem, & numerum in Communi opin. & in hac dubitatione firma faciendæ est conclusio, omnes Doct. in eo, quod dicunt, & firman, opinionem & numerum in communi facere, & hoc est ex intentione omnium scriben. & verissimum, nam constituere opinionem consistit in sola voluntate doctoris, sed Doctor aliquid dicens illud velle, & sentire tenetur, cum nemo dicat, quod non velit, v. r. pater ad sensum, & probatur clarè in l. labeo ff. de supelle. legat. ergo & c. & id est indubitatum in se. Verum quia, aliquid dicere, vel firmare pluribus modis quis potest, vnde sæpius dubitare cõtingat an opinio firmata sit, ideo vt omnium vera habeatur resolutio, plures adhibenda sunt inspectioes.

Primò loco inspiciendum est, An doctores disputando solummodo sententiam aliquam firmantes, vel etiam quid simpliciter, & perfunctorie dicentes opinionem faciant, & numerum in communi.

Et in hac difficultate duæ sunt Doctorem opiniones, quarum prima est, vt Doctor non faciat opinionem, nisi in eo, q. disputando firmavit, & huius sententiæ auctori fuit Abb. in c. bonæ. nu. 2. col. si. prope si. nu. 30. vers. sed mihi plus placet. de postul. præla. Fulgo. in consi. 101. præsupposito statuto. col. 3. circa med. sub nu. 5. ver. namque vt notabiliter inquit Lauren. Calcan. in consi. 29. & prius per me. col. 3. in si. nu. 9. circa prin. ver. nec obstant allegata. las. in consi. 161. contra cõsultationem quam superioribus. col. 3. in si. ver. dicitur etiam per Dominum mortuam. lib. 4. Neuz. in sua Syl. nup. lib. 5. sub nu. 29. Alciat. in trac. præsump. reg. 1. præsum. 51. nu. 4. & lib. 4. parerg. c. 17. per totum Maria. lun. in consi. 1. præsentis consultationis resolutio. col. si. nu. 143. & in consi. 119. viso testamento. nu. 30. libr. 1. & consi. 42. abundè satis. nu. 25. lib. 2. Hippo. Rimi. in l. vt vim. nu. 398. ff. de iust. & iure. Benenut. strach. in trac. de sponson. in 4. part. §. quæro igitur facta. nu. 6. & nouissimè hoc idem approbat subtilis & elegantiss. D. meus Franc. Cantutus in suo quodam pleno, & pulchro resp. incip. donationem factam, circa med. ver. ex prædictis apparet. & hæc est communis opi. vt ex numero, & auctoritate istorum clarè apparet.

Mouentur autem isti ad hanc opinionem tenendam ex pluribus.

Et primò ex l. si. in §. mista. ff. de muner. & honor. vbi I. C. sequitur opinionem Modestini, quia eam disputando tenuit. Hic text. contrarium sustinendo facilè sum mouetur, cum quia text. non dicit, solas opiniones disputantem esse attendendas, sed solum innuit disputantium sententiam esse seruandam, & fortè præferendam opinioni simpliciter firmatæ, q. non negatur: Tum etiam quia I. C. ibi non se fundat in eo, q. Modestinus disputando ita tenuerit, sed ex eo, quod bene, & optima ratione decreuerit, vt ibi clarè constat.

Secundò mouentur isti, nam si verum esset, Doctores perfunctorie aliquid asserentes facere opinionem, sequeretur, quod complures manifesto errore arguerentur, cum multa obiter dicantur, quæ omnino sunt falsa: At consequens non est dicendum, cum hoc casu ex-culcentur, quanquam ea simpliciter, & incidenter protulerint. Ergo & c.

Hæc quoque ratio iudicio meo non concludit, nam licet fortè verum sit, doctorem perfunctorie aliquid falsum asserentem excusationem recipere, tamen id procedit ad minuendam, non verò ad euitandam poenam, quoniam mitius cum eo agitur, cum minor culpa appareat, adeo quòd etiam obiter quid asserens dicitur errare, licet leuius.

Tertiò, & vltimò nititur supradicta opinio ex eo, quia veritas in omnibus principalem locum habere debet, quaritur 2. q. 7. cum adductis per Neuz. vbi supra nu. 112. & inuisibiliter est seruanda, secundum Gloss. in cap. 2. in verb. multitudo, extra de tempo. ordin. quam refert, & sequitur Cuman. in consilio 139. hoc maxime in princip. numero 1.

Veritas enim est mater iustitiæ, vt inquit Bald. in l. libertini. ff. de sta. hom. Corne. consi. 197. licet in hac consultatione. in si. sub nu. 4. lib. 4. At doctor disputando veritatem inuenire dicitur, vt tradit Bar. in d. §. mista. nu. 1. & sequuntur alij passim. Merito disputando dicitur facere opinionem.

Sed nec ista ratio subsistit, nam verum est, opinionem disputando firmatam veram, vel magis veram dici posse, non tamen ex hoc sequitur, q. dicta simpliciter, & obiter à Doctor. non debeant haberi in consideratione ita, vt doctor non faciat opi. nam incidenter dicta si non ita vera dici poterunt, tamen nec falsa penitus, sed fortè minus verisimilia censentur.

Ex quibus apparet, opinionem istam communem nullam niti lege, vel ratione, cui probabiliter responderi non possit.

Quamobrem superiori contraria est opinio, vt etiam doctor aliquid perfunctorie, & obiter asserens faciat opinionem & numerum in communi, & hanc amplexi sunt nonnulli tacito nomine relati ab Alciat. in d. lib. 4. parerg. c. 17. circa prin. c. hanc eandem sententiam approbat expresse Soc. in consi. 73. capiendò primam consultationis. nu. 15. & consi. 84. visa conuentione facta. nu. 2. prope fin. lib. 4. Hieroni. Butig. inter consi. vltim. vol. diuersor. in consi. 154. copiose, & subtiliter. nu. 40. lib. 1. hoc idem sentit D. meus Thobias Noni. in §. posthumorum. sub nu. 11. vers. & ita voluit hic. In st. de exhered. lib. & ita credo seruari: nam videmus tam in le. turis, repetitionibus, & tractatibus, quam etiam in cõsilijs passim, & sæpissime allegari auctoritates in eo, quod dictum est obiter, & perfunctorie.

Potest autem istorum opinio iuari ex infrascriptis.

Primò, quia opinionem facere consistit in sola voluntate Doctoris, qui, si vult hoc, vel illud licet falsum, in eo opinionem constituit, quod verissimum est, vt etiam supradiximus. At Doctor, licet simpliciter aliquid dicens velle censetur d. l. labeo. ff. de supelle. Merito & c. Commu. opi. To. 3.

Huic rationi contrarium sustinentes possumus respondere, negando consequentiam, nam licet verum sit, quod facere opinionem consistat in sola voluntate Doctoris, & quod verba deseruiant intentioni, tamen non sequitur, Doctorem simpliciter quid asserentem facere opinionem, quæ constituitur ex voluntate enixa, & expressa, quæ non apparet ex simpliciter aliqua assertione.

Secundo igitur sulcari potest opinio ista, nam ea, quæ sunt ad bene, vel melius esse alicuius actus, si absint non vitiant factum ipsum, probatur hoc exemplo emptionis & venditionis, qui perfectus dicitur, statim atque de precio conuentum est, vt in princ. inst. eod. & tamen ad bene esse ipsius conficitur publicum instrumentum, quod si desit, non vitatur contractus emptionis. At disputatio fit ad bene esse ipsius opinionis, vt probetur diligentia adhibita in perquirenda veritate, non verò est de substantia eius quæ sola voluntate doctoris perficitur. Ergo, &c.

Huic rationi resp. negando minorem, nam disputatio ad ostendam enixam voluntatem est necessaria, & de substantia opinionis.

Tertio, & vit. potest comprobari hæc sententia, nam dato, quod disputatio sit de substantia opinionis, tamen quando doctor sententiam aliquam simpliciter refert, præsumitur adhibuisse disputacionem, licet eam non apposuerit.

Nam doctor, qui veritatem dicere proficitur, nihil in considerate dicere censetur, cum vnusquisque præsumatur functus officio suo iux. latè tradita per Alcia. in d. tract. præsump. reg. 3. fere per tot. & comprobatur exemplo sententiæ iudicis, in qua simplex decisio ponitur, & tamen præsumitur interuenisse diligentissima disquisitio, per quam iudex ad ita pronuntiandum sit adductus.

Hanc quoque rationem euitare possumus negando, quod præsumatur adhibita disputacione: nam præsumptio Alc. procedit in præsumendo aliquid hoc, vel alio modo factum, non vero aliquid factum, vel non factum esse, vt exempla ibi per Alc. posita aperte demonstrant, nã facta non præsumuntur iux. l. in bello. §. facta cum vulg. ff. de cap. & postlim. reuer. vnde non procedit in proposito, nam adhibita, vel non adhibita esse disputacionem, est factum, tam quo ad reuolutionem librorum, quam quo ad cogitationem iux. l. bonæ fidei §. pen. ff. de acq. rer. dom.

Itè quod diximus de sententiâ iudicis nihil obstat, quia id est speciale in iudice, qui non præsumitur pronuntiasse absq. causæ cognitione, c. abbate de verb. sig. tradit Alc. in d. reg. 3. præsump. 9. nu. 4. cū sim. Et sic apparet, quod in hac q. vtraque opinio disputando impugnari potest. Quid dicendum?

Equidè tres casus distinguendos esse censo, quorum Primus est, quando sumus in doctoribus, qui non sunt soliti disputare, vt est glo. & alij do. antiqui, item isti communij opt. collectores, qui faciunt ad ditiones, & similia, qui aut nunquam, aut raro disputant, & in hoc casu concluderem pro opinione Soc. quod etiam non disputantes doctores faciant opin. & numerum in communi, nã isti simplici assertione ostendunt enixam voluntatem, aliàs se quereretur, quod nunquã facerent opinio nem, quo d. est absurdissimum.

11 Fallit tamen hæc conclusio, quando prædicti doctores aliquid dicerent non ad disponendum, sed solum ad indicandum, vt puta, quando dicunt, sed de hac re videas Doc. in hoc, vel illo loco, quia tunc cessat volũtas. Secundus Casus est, quando sumus in doctoribus, qui semper disputant, vt sunt interpreses in lecturis, & alij huius generis, & tunc credo sententiam Abb. & communem verissimam, vt doctor, factus opinionem, & numerum in communi solum quando disputat, vel examinat, & ratio est, quia cum isti doct. semper omnia disputando resoluant, si quid simpliciter, & perfunctorie proferunt, illud approbare non censetur, sed potius ad ornatum apposuisse arguendo à consuetore eorum more iux. l. si quis donaturus. ff. de vsufr. cum similia.

12 Hæc conclusio Fallit, quando constat talem Doct. approbare id, quod obiter dixit, vt quia dicat, & id verum puto, vel placet, vel aliis similia, vt bis vtrius enixam voluntatem significantibus, quia tunc, & in iis faciet opinionem.

13 Fallit 2. quando in eo, qui absque disputacione asserit, fundatur resolutio, & decisio questionis, & quo sublato decisio ipsa corrueret, quia dicitur facere & in eo opinionem, & ratio est, quoniam qui vult consequens, & vult etiam omne necessarium antecedens ad illud, ad id mobilem cum vulg. ff. de procur.

14 At id, in quo fundatur resolutio, q. est necessarium antecedens, quia sublato fundamento corrumpit Doctoris opinio, vt tradit Curt. in c. 56. super eo, quod ab ordine. col. 4. circa med. ver. 3. conclusio, & est de mente omnium, Merito &c.

15 Fallit tertio quado id, quod obiter traditur pro claro habebatur, quia nunquam de eo antea dubitatum fuerit, vt sunt multa pronuntia Bar. & aliorum, quia tunc Doctor facit opinionem, quia in dubio non censetur velle recedere ab eo, de quo nunquam fuit dubitatum.

16 Tertius casus, quando loquimur de doctoribus, qui quandoque disputant quandoque non, vt sunt multi Repetentes Iuniores, Oculantes, Tractatus conficientes, & similia, & in hoc casu ita distinguendos, Aut

absque disputacione aliquid firman, de quo principaliter pertractat, & tunc concluderem, facere opinionem: ratio est, quia licet de eo non disputent, ex quo tamen materiam illam pertractant, censetur omnia considerate proferre, & ita omnino velle ac sentire. Aut de eo principaliter non agunt, sed illud est extra principalem materiam, & tunc dicerem, non facere opinionem, & sic habere locum communem opi. & ratio est, quia multa dicuntur ad vbertatem, & ornamentum potius, quam ad necessitatem materię, vnde cum talis doc. aliquid principaliter agat, si quid simpliciter extra materiam proferat, non presumitur adhibita diligentia tradidisse, & consequenter illud verè sensisse. Hæc tamen conclusio intelligenda est, vt sup. in 2. casu.

INSPECTIO II.

Sæpius dubitare contingit, Nunquid doctores varij, & contrarij faciant opi. & num. in communi? In hac q. Franc. Zoanet. in reg. l. vt vim, in pri. par. sub num. 106. ver. nec obstat, si obiceres. ff. de iust. & 18 iur. in dist. in c. vult, quod talis doctor non præstet autoritatem, & sic non faciat opin.

Cæterum pro huius difficultatis explanatione sciendum est, resolutionem istius dubitationis pendere à decisione alterius controuersie, An liceat doctori variare? In qua plures Autoritates congerit Amplius, & eximius Car. Alb. in lucubr. ad Bar. in l. serui electione, in prin. n. 2. ff. de leg. 1. hæc igitur prius examinabimus, & postea in vtraque concludemus.

Pro huius igitur quest. terminatione duo sunt distinguendi casus. Primus casus est, & hic clarus, quando sumus in lecturis, tractatibus, singularibus additionibus, & aliis artibus similibus, in quibus non veritatur præiudicium tertij, & propriæ animæ, & in hoc concludendum est, licere doctoribus variare, & sententiam mutare, nam vnusquisque potest mutare sententiam suam sine alterius iniuria, vt contrario sensu probat expressè text. in l. nemo potest mutare, & ibi tradunt doc. ff. de reg. iur. & hoc casu doctores licet varij, & contrarij faciant opi. & numerum in communi, quia cum quis vnâ opinionem tenens, quam postea reperit falsam, debeat mutare, arg. auct. de nupt. in prin. cap. magnæ, extra de vot. & c. qualiter, & quando, vbi id pest alios non Mari. de accus. idem Mari. in c. diligenti, nu. 2. de for. comp. dicendum est, cum facere opi. quia alias mutatio frustratoria esset, & non est dicendum.

Secundus Casus est, quando sumus in Consiliis, in quibus addit præiudicium tertij, & animæ & ideo diligentius debemus insistere, & in hoc casu duæ sunt Doct. opinioniones, quarum prima est, vt Doctor in Consiliis non possit mutare opinionem, & sic variare, & pro hac sententia adducitur Abb. in c. extirpandæ, in §. qui vero, in repet. ex. de præben. quem locum ipse non potuit reperire, hoc idem in effectu vult Soc. in c. 5. supra scriptus in lignis doct. n. 19. in fl. li. 4. & alij.

Pro istorum opin. faciunt ista, imprimis reg. d. l. nemo potest mutare, & reg. mutare consilium, de reg. iur. in 6.

Nam doctor consulens in vno casu pro parte affirmatiua, si in alio casu consular pro negatiua, & istud consilium publicetur, plurimum nocet ei, pro quo prius affirmatiue fuit responsum, nam absoluti autoritatem, qua tuebatur ab expensis, vt tradit Corne. cons. 148. in præsentia consultatione præsupposita, col. ff. 30. li. 2. & qua sperabat litem vincere, & etiam in aliis præiudicium avertit.

22 Secundo, & vltimo facit pro ista opinione, nam Doctor debet vere, vt ab igne, à mutatione opin. in consiliis, quia ob malignitatem linguarum non trahitur ad bonam fidem, sed potius in falsitatem, ita tradit Ang. in l. labeo, in fin. ff. de seruit. rust. prædi. quem referunt, & sequuntur Dec. in d. l. nemo potest mutare, sub nu. 1. propè fin. verbi cauendum est, & ibi Adden. & Cagnol. nu. 8. ff. de reg. iur. Pet. de Mōcad. in addit. ad Crot. in tract. de testib. tit. 7. part. in verb. vnum credere, num. 210. cum aliis per eos adductis. At quod honestum non est licere, aut posse non debet, Ergo &c.

23 Contrariam sententiam, quod liceat Doctori etiam in consiliis variare, & opinionem mutare, tenent Doct. communiter, ita nanque voluit Ioann. And. in add. ad Specul. in tit. de requis. consi. verbi portò auditis, sub num. 11. in verb. similia, in Add. incip. occurrit hic, per tot. Bald. in l. fin. §. sed cum in secundam in fin. sub nu. 6. & ibi Adden. C. de furt. Ange. in d. l. labeo propè fin. ff. de seruit. rust. prædi. Roman. in l. 1. §. qui præsens col. fin. nu. 10. ff. de verb. oblig. And. de Iser. in Comm. in ad Const. reg. lib. 1. tit. 32. in verb. præiudicium, copiose in fin. l. ex toto. §. si ita legatum, col. fin. verbi quarto adde, nu. 27. & seqq. ff. de leg. 1. Bologni. in repet. athen. habita, nu. 153. C. ne fil. pro pat. Dec. in d. l. nemo potest mutare, sub nu. 1. & ibi latè Cagnol. nu. 4. & seqq. Gabriel. Saray. in Annor. ad Mathesil. in sing. 158. nota, quod si pater, nu. 2. Pet. de Mōcad. vbi supra, num. 209. in fin. cum latissime congestis per Pomat. in addit. ad Barr. in l. si pater sub num. 2. C. de insti. & substit. & Cassan. in Comm. ad consuet. Burgund. rub. 4. §. 23. in verb. de le terme, num. 3. & seqq. & est receptissima opinio, vt perle pater.

Probatum autem ex pluribus, Imprimis nam quando in aliquo
24 est erratum non solum non est turpe, sed reputatur & laudabile muta
re sententiam, & sic variare, iuxta illud Salomonis, sapientis est
mutare consilium. lege nonquam, in princ. & ibi gloss. 1. ff. de
colla. honor. capitulo, non debet, in princ. de consang. & affin. cum
collectis per las. in l. si ex toto §. si ita legatum numero 29. ff. de leg.
1. Cagn. in d. l. nemo potest mutare, nu. 5. & tradit etiam Iacob. A. Emi.
in consil. centesimo trigesimo, magnifice, ac iustissime, column. prima
numero. 4.

Secundo, quia mutare consilium in melius non solum est laudabi
25 le, sed etiam & necessarium, ut tradit Maria. in c. si diligenti nume. 2. de
for. compet. & supra diximus, & clare deducitur, quoniam voluntas,
26 & opinio hominum non est semper eadē, lege, qui bona, §. si quis sti
pulatorus, in fin. & ibi Glo. ff. de ceteri ff. de damn. infec. Bald. con. 89.
D. Thomas Almarus, col. 2. post princ. sub nume. 5. ver. opinio autem,
lib. 1. Gomes in comment. ad reg. cancell. in reg. de anna. post. q.
67. ver. tamen istis non obstat in fin. Nicol. Moron. in trac. de fid. treg. &
pac. par. 2. q. 12. num. 37. & 39.

Sed quotidie novae meditationes, & fantasiae in nobis generantur,
27 ut tradit Bald. in l. 1. sub n. 5. ver. sed hodie C. de his qui ant. apert.
tab. And. Barba. in c. nisi specialis, col. 1. 4. nu. 45. de off. deleg. Gomes
in §. omnium, col. antep. numero 29. inst. de act. Cur. in l. admonendi
col. 2. in fin. sub nu. 25. ver. 3. 4. fallit. ff. de iur. iur. Cassa. vbi supra,
numero 4. & 5. Iaso. in d. §. si ita legatum num. 27. in fin. & alij passim,
unde cum illud sequi debeamus consulendo, quod verius opinamur,
ad variandum, & opinionem mutandam compellimur.

Tertio comprobatur sententia ista, Nam mutare & opinionem in
28 consiliis verē nemini praeiudicium affert, unde hoc casu reg. d. l. nemo
potest mutare, non solum non est contra istam opin. sed pro ea, si qui
dem regula illa habet locum in praeiudicio, & iniuria certa, & imme
diata, sed in mediata, prout est illa, quae oritur ex mutatione consilij
ipsius doctoris, & ita in specie eam limitant Dec. ibi sub. numero 1. &
alij.

Quarto, & vlt. quia doctor diversis temporibus mutans opinio
29 nem, cum id efficiatur tractu temporis generantis in diem novas homi
num fantasias non dicitur sibi contrarius, & varius, ita dixit Bal.
in l. de tutela col. 2. sub numero 4. in princip. ver. & hoc facit C. de in
integ. rest. minor. quem refert, & sequitur Gomes in d. §. omnium, sub
numero 29. circa princ. ver. imō fortius, inst. de action. Ergo si nō cō
trariatur potest variare, & sententiam etiam in consiliis mutare. Et
haec sunt, quae magis videntur vrgere pro vtraque parte. Quid dicē
dum?

Et quidem in hac difficultate exemplo summi Pontificis in c. ma
30 gnæ, §. 1. extra de vot. ita concluderem, Aut consideramus an doctori
in consiliis liceat variare secundum iuris dispositionem, & tunc op
inionem communem verissimam credo, ut liceat variare, & sententiam
mutare per supradicta, & etiam quia cum variatio ista non reperi
atur prohibita, tenetur quis errorem suum emendare d. c. qualiter, &
quando, & ibi Maria. & alij de accus. cū simil. Limitat hoc Car. Alba.
in lucubr. ad Bart. in d. l. serui electione, in princ. sub nu. 2. in ff. de
leg. 1. ut non procedat nisi semel, quia variatio permittitur intelligitur
de prima vice, l. si quis iurandum, C. de reb. cred. & post Bald. & al
ios tradit las. in l. quicquid astringenda col. ff. nu. 9. ff. de verb. oblig.
cum simil.

Verum ista limi. mihi nullo modo satisfacit, nam d. l. si quis iur
31 andum, & dictum Bald. & Iaso. procedunt quando varians prima
vice renunciauit ei, a quo semel discessit, ut expressē cauetur in dict. l.
si quis, sed verō est in proposito, nam recedens ab opinione af
firmatiua, non est renuncians, sed sequitur negatiuam tanquam verio
rem, unde si iterum affirmatiua sibi verior videatur non debet pro
hiberi redire ad eam: quia aduocatus tenetur ipsam veritatem am
plecti, ut post Bald. tradit Soc. in consilio, 150. dominus labia & c. ut
in quaest. in prin. numero primo libr. primo, idem sequitur Rol. à Vall.
in consilio sexto, quoniam viam numero primo & seqq. & numero 8.
& 9. cum simil.

Aut consideramus quod deceat a honestum sit, & quod fieri de
32 beatis, & tunc dicerem veram esse sententiam, quod doctor consulē
dum non debeat variare, nam non potest euitari falsitatis suspicio ob
linguarum malignitatem, ut inquit Ang. in d. l. labeo, in fi.

Nec dicatur, malignitatem linguarum tanquam à vulgo emana
33 tam in consideratione habendam non esse. l. de curionum, C. de pen.
c. 2. & ibi gloss. 1. ex de elect. & in propriis terminis ita tradit Corn. in
consil. 244. memini superioribus, in prin. li. 3.

Quoniam id verum est, quo ad impediendum iuris dispositionē,
34 quae non debet impediri tumultu ipsius populi, sed verō si confi
deramus quod honestum est, ut nos loquimur, quia non solum frau
de, sed & fraudis suspicione carere quis debet.

Et ideo atali mutatione in consiliis cauendum esse tanquam ab
35 igne, docet Angelus ibidem. Si quis autem doctor variauerit consu
lendo, cum id iure possit, faciet opinionem, quia apparet de

sius voluntate, & numerum in communi, & id clarum est, & de men
te omnium, quicquid dixerit Franc. Zoannet. in d. l. vii. & Bar
thol. Bertazol. inter consil. diuersi. Tom. 2. in consil. 95. difficultas
huius quaest. nu. 6. qui nihil stringens allegant, & ita absque dubio ser
uatur, vt videmus passim in monumentis diuersorum autorū, in qui
bus sapius allegantur doctores contrarij.

Sed hic cadit discutienda pulchra dubitatio, nempe, an liceat do
36 ctori in vna, eadēque causa ex facti, vel opinionis mutatione pro vtra
que parte consulere? Et in hac difficultate doctores in eandem senten
tiam non conueniunt.

Alij namque voluerunt, id & doctori non licere, ita tradit Io. And.
37 in addit. ad Specu. in tit. de aduoc. in §. nunc tractemus. col. 3. ver. sed
nunquid priusquam, sub nu. 11. in verb. prius quam. in addit. incip. su
spicor, quod dicere, per totum. & Ioan. Berta. in suo reper. in ver. do
ctor consulens vtri que parti. vbi inquit talem Doct. esse infamē, mo
tus per l. Athletas. §. pen. ff. de his qui no. infam.

Sed hic tex. dupliciter & summo uetur, primō, q. procedit, quando
38 sed relicta priori parte absque aliqua causa, ad contrariam partem
tuendam se confert. sed verō, quādo ad esset causa, ut in casu nostro,
in quo praesupponimus facti, vel opinionis mutationem.

Secundō, respon. procedit: re. tex. illum, quando quis defendit vtrā
que partem neutra relicta, cum enim proditor sit, bene infamis dicitur,
& id verē vult ille tex. ibi, prodita causa sua, & ibi, ex vtraque par
te consistit, sed verō quando vnam relinquit, & iusta causa ad aliam
se conuertit, ut nos praesupponimus, Ad dicitur autem Io. And. ad
ita tenendum hac ratione, nam talis doctor aut priorem partem iustē
defendebat, aut iniustē.

Primō, casu non debet illam deserere, nam quod dicitur sapien
tis esse mutare sententiam, intelligitur in sanio rem, & meliorem, non
deteriorem, ut esset hic.

Secundō verō casu non debet errorem suum detegere mutando
opinionem, sed honori proprio parcere, cum turpissimum sit, iniustā
causam defendisse.

Haec ratio in vtroque membro facile subuertitur. Et quo ad pri
mum, quia licet ab initio iustam causam defendamus, tamen ex post
facto potest fieri iniusta, aut facti, aut opinionis mutatione, ex quibus
licitum est, imō necessarium causam relinquere, cū enim ex facto ius
oriatur, l. si ex plagis. §. in clivo. ff. ad legem Aquil. ex facti mutatione
mutatur etiam ius, q. semper est seruandum, & cum mutatur opinio,
quod verius opinamur, amplecti debemus.

Secundō membro respon. duplicem esse honorem, alterum meri
39 ti, & hic spectat ad corpus, alterum Dei, & hic ad animam pertin
et, modo errorem suum corrigere mutando opinionem obest hon
ori corporis, & prodest honori animae, unde non est dubitandum,
quod potius huic, quam illi consulendum est, quia hic eō est dig
nor illo, quō Deus, & anima est dignior, & nobilior mundo, & cor
pore.

Quamobrem alij in contrariam iuerunt sententiam, ut liceat Do
40 ctori & ex facti vel opinionis mutatione in eadem causa pro vtraque
parte consulere, & huius opinionis auctor fuit Glof. in l. fin. in glo. ma
gna post prin. ver. ex his ergo pater. ff. de postul. Spec. in d. tit. de ad
uoc. §. nunc tractemus, ver. sed nunquid prius. nu. 11. & hanc senten
tiam approbarunt omnes Doct. Bononienses illius temporis, vt re
fert Ioan. Andr. in addit. ad Spe. vbi supra. Bal. in l. quos prohibet. in fi.
nu. 1. ff. de postul. Corn. in consil. 244. memini superioribus, in prin. li.
3. & in consil. 7. reperio me consuluisse, in prin. li. 4. Bologni. in d. re
pe. auth. habita. nu. 154. C. ne fil. pro pat. Dec. in l. precibus, nu. 4. C. de
impub. & al. subst. Chaffan. in dd. Commen. ad consue. Burgun. d. ru
bri. 4. §. 23. in verb. de le terme. sub nu. 5. circa med. ver. & Philip. Cor
ne. Petr. de Moncad. in dd. Addit. ad Crot. in tract. de testib. nu. 7. par.
211. & hęc absque dubio est communis, & recepta sententia, & pro qua
fuit iudicatum, vt testatur Glo. in d. l. de postul. imō, & in foro con
scientiae admittitur, vt per Sum. Ang. in tit. de aduoc. §. 17. & latē distin
guens Sum. Armi. eo. tit. de aduoc. §. 10. per totum. & huius sententiae
tanquam veriori de iure & ipse accedo ex infrascriptis.

Primō, secundum Spec. quia si Doctori non liceret pro vtraque
parte consulere sequeretur, quod aduocati impedirentur parti contra
ria, nam saepe ab aliquibus petitur consilium, non vt acceptetur, sed
vt doctores illi erubescant pro alia parte consulere.

Ad hoc est absurdum, cum parti contrariae non possint & impedi
41 ri aduocati. l. 1. post prin. §. ait praetor. ff. de postu. tradit Spe. ibidem, &
alij passim, Merito & c.

Secundō, nam quis puniri non debet de eo, quod coactus, & in
uitus facit arguendo a fortiori a reguli. Grachus. ff. de adulter. At in
casu nostro praesupponimus, diuersis temporibus pro vtraque par
32 te vigere ius, & iustitiam, & doctor & pro iustitia potest cogi consule
re, vt tradit gloss. in l. secunda. in verb. concessum, & ibi Bartol. nume
ro primo, & alij. C. de proxim. sacri. scrib. libro duodecimo, & est rece
ptissimum, vt pater ex pluribus autoritatibus congestis infra titu. 11.
nu. 2. Ergo & c.

Tertio, & vltimo. Nam doctor alteram partem defendens, si ex mutatione opinionis, vel facti videt eam iniuriam, delectere omnino cogitur. nam aliâ in iustam causam defendens peccaret mortaliter, & teneretur parti contrariæ ad restitutionem, vt vtrunque firmant summ. Ang. in tit. de aduoc. §. 33. Summ. Thabien. in cod. tit. de aduoc. §. 13. nu. 15. & Summ. Armil. eod. tit. §. 11. per tot. & sic omnino liberatur, & nihil amplius interesse in ea habet. Ergo nulla causa, vel iure impediri debet, quo minus pro altera parte iusticiam fouente consulere possit.

40 Et ita de iure cū cōmuni opi. pertransio. Quæ non habet locum, quod doctor conuenerit pro vtraque parte neutrius defensione commissa, quia tunc esset præuaricator, & infamis, d. §. pen. l. athletas ff. de lus qui not. infam. & ita vult Spec. in d. §. nūc tractemus, sub. nu. 11.

Et hæc omnia procedunt secundum iuris dispositionem. De honestate tamen hoc fieri nullo modo permittitur, & ideo tanquam ab igne à tali consultatione cauere debent doct. nā ob malignitatem vulgi non possent euitare maximā fraudis, auaritiæ, & voracitatis ad lucrum suspitionem, vt tradit Dec. in d. l. præcibus, sub. nu. 4. C. de impub. quem refert, & sequitur Cagnol. in d. l. nemo potest mutare, sub. nu. 8. ff. de reg. iur. & tradit Sum. Armil. in d. tit. de Aduoc. §. 20. prop. si. ver. sed in eadem infantia, & Dec. refert sub d. nu. 4. se interrogato à Socino, pro qua parte consilium reddidisset super quadam causa, in qua Socin. pro vtraque parte consuluerat, respondente pro ea parte se reddidisse, pro qua excellentia sua consuluerat, Socinum risisse, & aliquid erubuisse.

42 Nec mirum, quia nō omne quod licet, & honestum est, argu. l. semper in contractibus, & ibi not. per doc. ff. de reg. iur. & ideo dici solet non semper & omne agendum, quod fieri potest. Sed si doctor pro vtraque parte consulere, & faceret opinionem, & numerum in communi, quia cum possit, & velit ita facere, non est dubitandum, cum opinionem facere.

Verū vtilis, & necessaria cadit hic indagatio, quæ opinio doctoris varij & cōtrarij sit attendenda? Et est difficilis, & laus cōfusa questio. Pro eius tamen dilucidiori explanatione, duos casus principales distinguo, vnus erit, quando Doctor fuit contrarius, & varius in diuersis actibus, puta legendo tenuit vnam, consulendo tenuit aliam opinionem, & sic de singulis, Alter casus erit, quando fuit contrarius eodem actu diuersis in locis, puta in vno consilio tenuit affirmatiuam, in alio partem negatiuam, & sic de similibus.

In primo casu principali alij plures sunt subdistinguedi Casus, quorū Primus est, quādo doctor tenuit vna opinionē legēdo, & contrariā consulēdo, quæ opinio sit attendēda. Et in hoc casu duæ sunt

44 scriben. opiniones, Altera quidē est, vt opinio firmata legendo & seruanda sit, & huic sententiæ autor adducitur Abb. in cap. bonæ. li. 2. ex. de postul. prælat. qui re vera hoc non dicit, sed hanc partē amplecti sunt And. Barbat. in c. 1. col. 1. 4. extrā de constit. Soc. in cons. 35. punctus super quo, col. 1. sub. num. 1. ver. tamen in 2. casu, li. 3. Alex. de Neuo in cons. 19. reuocand. D. Vicari. col. 2. nu. 3. Grat. con. 13. 4. vilo puncto mihi transmissio col. ff. nu. 6. 4. li. 1. Nicol. Euerard. in con. 105. casus mihi ad super. prop. si. ver. tū secundo, Paris. con. 10. col. 3. in li. lib. 1. Marian. iun. cons. 168. præsentis consultationis resolutio, col. pen. n. 95. lib. 2. Crauet. in tract. de Antiq. tēp. part. 1. sect. 1. propositū nostrū, nu. 48. & part. 4. sect. materia ista, nu. 48. hanc eandē opinionem videtur amplecti Port. Imol. in con. 92. mag. & excel. V. l. doctor, nu. 46. cū concord. adeo quod istorum opinio inspecto numero, & potere Autorum communis videatur, sulcitur autem ex pluribus, & imprimis,

45 quia opinio illa prætenenda est, quæ præsumitur, vel apparet verior, cū veritas omnibus sit præponenda, ca. veritate 8. dist. 1. pen. §. mulier, si se probat, tradit lac. mād. in cō. 9. ex his, quæ iam bis, n. 39. cū simi.

At opinio legendo firmata verior præsumitur, cum veritas disputando reperitur. l. si §. mista, & ibi Bar. ff. de mun. & hon. & lectoris proprium sit disputare, consulentis vero saltem plerunque cōclusiue procedere, Merito &c.

Hæc ratio non concludit, nam licet verum sit, veritatem magis 46 disputando reperiri. Tamen lectores non disputant tantum ad veritatem reperendam, sed ad acendum ingenia scholaribus, vnde possunt, & sæpius dicunt multa subtilia potius, quam vera, imō nec imaginem veritatis habentia, vt hæc, & alia plura his similia de lectoribus tradit Neuiz. in sua fil. nup. li. 5. num. 26. prop. si. ver. & in lectura doctores, & subtiliter disputando aduertit, & monet suos scholares Fului. Constanti. in §. ff. sub. n. 2. ver. noc. nisi dixeris, in ff. insti. de interd. & ego audiui quendam volentē attentos reddere scholares pulsantes in scholis dicere, Attendite ad hunc intellectū, quia si non erit verus, erit nouus, quasi innueret, quod eo loco nouitas veritati æquiparetur. Præterea potest responderi quod etiam consulentes, & rationabiliter disputant, vt per se patet.

Secundo igitur loco mouentur supradicti doc. ex eo, quia lectores nullam habent occasionem, quæ a veritate eos amouere possit, 47 consulentes vero faciliē a veritate deuiare valent precipi, vel affinitum, & familiarum precum occasione, lux. illud, Munera crede mihi &c. &

aliud, Quid non mortalia pectora cogis &c.

At non est dubium, quod potius debemus adherere illi sententia, quæ caret suspitione, cum non solum à fraude, sed etiam à fraudis suspitione abesse debeamus, quoniam in aliquibus casibus suspicio pro veritate, & sic falso ipso habetur vt plenè per Ant. Gablitz, comm. conclus. in 6. cōclus. Ergo &c.

Hæc quoque ratio facile tollitur, nam licet foret nimis verum sit, consulentes ob pecunias, & affectionē à via veritatis declinare, quod vtriam falsum esse, non enim tantæ iuris ambages, & extoritiones, vt tæ essent, quibus veritas adeo obiecta est, vt penē impossibile sit dignoscere, quid bonum, & æquum sit, tamen cū hoc sit atrox, & nequum, dum scelus in dubio non præsumitur, cum vniuersique præsumunt bonum l. cum pater §. rogo. ff. de leg. 2. c. dudu ex de præsumpt. late tradunt Alc. in trac. præsumpt. reg. 3. præsu. 2. & Pet. Duen. in trac. reg. par. 1. reg. 75. bonus, & sic argumentum non subsistit.

50 Tertio facit pro istorum opin. nam Aduocatus potest esse illustratus, & ignorans secundum Glo. in l. 1. §. postulare, in verbo exponere, ff. de postul. idem voluit Glo. in lege 2. & ibi Bald. & Salic. C. codem, sequitur Ioan. de plate. in lege, expertes, circa med. ver. similiter aduocatus, & ibi alios allegans Nicol. Super. in Addit. in verb. aduocatus. C. de decur. li. 10. & alij passim.

Interpretes vero sunt iuris periti, A opinio periti magis attendenda est, quam opinio rudis, & expertis. Merito &c.

Sed facilis est responsio, nam dictum Glo. in dict. §. postulare, est reprobatur, Aduocatus enim, nisi iuris peritus esse non potest, & talis legibus per quinquennium operam dederit §. sed quia solitum est in proem. ff. lege prima, §. aduocatos ff. de var. & extraord. cog. l. iubeamus pro tempore §. nec de cetero, cum gloss. in verb. per statuta. C. de aduoc. diuers. Iudicum, tradit specul. in tit. de aduoc. §. primo col. 5. item quod non potest dici, numero trigessimosecundo & seqq. Bar. in dict. §. postulare, numero secundo. vbi etiam Ang. numero secundo, & ibi Nicol. de Lacu in Addit. in verb. litterarum peritus, alios cumuans, Alb. sub numero primo & seq. Pau. de Castro col. 2. numero 11. & reliqui, eandem opin. sequuntur. Rossed. in libell. de aduoc. & Ob. fred. in dict. lege. 2. C. de postul. quos refert Alber. ibidem, huius, que sententiæ in effectu fuit Ioan. de plat. in dict. lege, expertes, in fin. versic. vel dicibi, dum excipit à dicto gloss. aduocatum, causarum, & ibi late hoc idem sequitur Luc. de de pen. post princ. in verb. prohibent, Abb. in rub. extra de postul. nu. 2. quem refert, & sequitur Sum. Armil. in tit. de aduoc. §. 2. & alij passim, adeo quod absque dubio ista sit communis & recepta sententiā.

Quarto igitur & vlt. loco adduci potest pro hac sententiā huicmodi ratio, nam ea quæ possunt esse vera, & falsa multo minorem habent fidem, quam quæ semper vera esse debent, argum. l. non hoc. C. vnd. legit. cum vulg. & consequenter minus sunt attendenda. A opinio in consiliis firmata potest esse vera, & falsa, ergo &c.

52 Minor probatur, quia doctori in consiliis licet adducere doctrinas reprobatas, ita responderunt Corne. in cō. vij. reperio me consuluisset, col. prima, libr. quarto. Gozadin. in consilio nonagesimosexto, circa primam difficultatem, column. tertiam numero octauo & alibi, & istos referens Marian. iun. consilio centesimo quadragesimoterio, elapsis mensibus in fin. sub numero 6. li. 3. idē sequitur And. ab Exe. in capitulo 175. extrā de const. cum simi.

Et plura etiam leuia, & minus stringentia allegare, ita tradit spec. in tit. de disp. §. nunc videndum col. 2. versiculo studeat autem multo, numero 6. Host. Ioan. And. Anto. Burr. Abb. & alij, in capitulo per tuas ex. qui fil. sint legit. Alber. in l. Licinius, & ibi Benedic. de plib. in ff. quib. ad liber. procla. non sic. Afflict. in comment. ad Confili. reg. in Constit. hac edita. lib. column. 2. quest. 2. numero 3. in tit. de sala. aduo. rub. 82. libro primo, quos referunt, & sequuntur Cepol. in caut. 67. sunt multi procuratores, vbi id pro cautela tradit, & Neuiz. lib. 5. sub nu. 26. cum concor.

Huic rationi resp. q. supradicta propositio quæ habet, licere deo in in consiliis afferre doctrinas reprobatas, & plura alia leuia, procedit quo ad copiam, & ornatum consilij, si in principali capite iustitia adit, ad eam iuuandam; nam iudices ignorantes, mouentur quandoque magis ex ratione parum stringenti, quam ex vera, vt tradunt Host. Ioan. And. Burr. Abb. & alij, in d. cap. per tuas, secus verò quo ad decisionem principalem, & substantia causa, super qua redditur consilium, quod ex eo comprobatur, quia Aduocatus fouens iustam

53 causam potest aduersarium suum decipere, ita voluit Glo. in cap. do minus noster, in verb. ex insidiis 23. q. 2. Ma. fil. in sing. 177. malius hō minum, & post Anchar. sequitur Ioach. Minsing. in suis sing. obseruat. cent. 3. obser. 6. aduocatus fouens, late alios allegantes Dec. num. 3. & Cagnol. nu. 12. in l. ea est natura. ff. de reg. iur. nouissimè post glo. & Abb. vbi per eum. Car. Alb. in libr. ad Bar. in l. 1. §. ait prætor sub n. 6. ver. an ait. ff. de post. Mar. Iu. in d. cō. 1. 43. sub nu. 5. li. 3. & alij passim, quod & in foro cōscientiæ procedit, quia idē admittit Sum. Armil. in tit. de Aduoc. §. 19. & est cōmunit opin. vt ex nu. & autoritate supradictorum apparet. Ex quibus constat, opinionē istorū de iure nō subsistere. Quam

Quamobrem contraria huic priori infurrexit sententia, vt docto
 54 ris varij opi. retenta consulendo † præferatur opi. quam legendo de-
 fendit, & hanc opi. firmavit primus Bart. in l. si pater. col. 2. sub nu. 2.
 post med. ver. ego iam in concursu lectionum, & ibi sequitur Paris. in
 additi. verb. volens melius. C. de inst. & subst. idem Bar. in auth. cessan-
 te, per totum. C. de legi. hære. quem referunt, & sequuntur Cuma. in
 consil. 86. in prin. Alrx. consil. 185. viso titu. quaest. col. 9. in prin. sub nu.
 25. ver. 10. non obft. & col. 11. circa med. sub nu. 27. in fi. ver. quedam
 alia. lib. 2. And. Barba. sibi contrarius in c. cum contingat. nu. 28. de fo-
 ro compe. Cor. consil. 272. in hac consulatione. in præfacie. co. 5. sub nu.
 5. ver. & maxime, quia potuit. lib. 4. Purp. in l. edita. nu. 14. C. de eden-
 Cur. in consil. 76. super motiuis. in fi. Neuz. late alios allegans in d. Syl-
 nup. lib. 5. nu. 26. & inter alios Bernar. de Landria. in Annot. ad Ange.
 de malefic. in prin. & ad Gemi. super 6. quem ipse non potuit reperire,
 hanc eandem opinionem amplectitur Paris. sibi contrarius in consil.
 91. in fi. lib. 3. Maria. Jun. sibi etiam contrarius in consil. 23. casus iste si
 iuris com. col. 3. nu. 10. lib. 1. Cagno. in d. l. nemo potest mutare. nu. 9. ff.
 de reg. iur. laco. de S. Georg. in d. l. si pater. nume. 15. late idem sequitur
 Boer. in decif. 155. & quo ad primum dubium. nu. 24. & 25. hoc idem
 videtur sequi Port. Imolin. d. consil. 92. nu. 51. D. meus Io. Pau. Lancel.
 in d. l. sua disp. an. & quando seruando sit commu. opi. in versi. quid si
 doctor vauauerit, & nouissimè Card. Alban. in dd. Lucubrat. ad Bar.
 in l. si alienam. §. Marcellus. nu. 7. ff. de dona. cau. mor. & hæc absq; du-
 bio est magis communis, & approbata sententia, vt ex numero, & au-
 toritate istorum clarè constat, quæ pluribus medijs fulcitur.

Primò, quia illa opinio, quæ maiori diligentia adhibita firmatur,
 55 † est attendenda, vt probatur in l. Diu. ff. de iur. pat. in §. optionis, insti.
 de leg. & quia veritas maiori diligentia facilius reperitur, quæ sem-
 per est seruanda, sed opinio firmata in consilijs maiorem præferret di-
 ligentiam, quam quæ firmatur legendo. Ergo &c.

Minor probatur, nam Doctor quicquid dicat legendo nec sibi,
 nec alteri præiudicium affert, consulendo verò, si falsum defendat,
 peccat mortaliter, Sum. Ang. in tit. de aduoc. §. 13. & facit litem suam,
 vt per Franc. Marc. in deci. Delphi. q. 469. quæritur an aduocatus. nu.
 1. par. 1. vbi verò maius est periculum sibi cautius est agendum. ca. vbi
 periculum. de electio. in 6. cum vulg. & præsertim, vbi est periculum
 animæ, cum nemo cæseatur immemor salutis æternæ. c. sanctimus. post
 med. 1. q. 7.

Secundò nititur opinio ista, quia opiniones in scholis firmatæ sunt
 56 confusæ, & nihil certi constant, nam cum ex facto ius oritur d. §. in
 cliuo. l. si ex plagis. ff. ad l. Aquil. & ipsæ in nulla facti specie, cui appli-
 centur, fundatæ sint, non habent claram, & certam iuris determinatio-
 nem, contra verò opiniones consulendo retentæ propter scopu cas-
 us propofiti magis legitime, & iuridicè censentur, ex quo emanat
 meritò est, qd in scholis leges diglutiuntur, in palatijs digeruntur, vnde
 in scholis tradita sunt prius discutienda in camera, & postea in iudi-
 cijs practicanda.

Tertiò, & vlt. alijs omiffis iuuatur ista communis, nam doctoris va-
 57 rij ea opinio † tenenda est, quam voluit verè tenere eius autor, nã alia
 non est opinio, constituit enim opinionem in sola voluntate Docto-
 ris consistit. A ea opinio verè probata est, quæ consulendo tenetur, cū
 illud Doctor verè opinari credatur, qd melius, & iustius existimat, &
 meliorem iudicat opi. quam consulendo defendit, cū in hoc insit peri-
 culum animæ, & fortunarum, vt modo diximus, Meritò &c.

Ex quibus ipse petranleo cum hac opinione comuni, seu magis
 58 communis, vt debeat attendi opi. doctoris varij, quam consulendo te-
 nuit, omiffa ea, quam legendo defendit.

Et hæc conclusio procedit, † etiam si lectura sit facta, post cõsiliu
 ita, And. Barb. in c. nullus, col. 17. ext. de foro compe. quem refert, &
 sequitur Neuz. vbi sup. sub nu. 26. circa med. ver. plus dicit idè Bar-
 ba. & verum credo, quoniam rationes supra allegatæ habent locum,
 tam si consiliu sit factum ante lecturam, quam si post, vt per se
 patet.

Fallit tamen conclusio ista † quando sumus in eo, quod consulendo
 59 appofitum fuit ad ordinatum, & copiam consilij incidenter, & ad
 corroboratõem, in lectura verò est plenè, & principaliter discussum,
 quia tunc attenditur opi. legendo, firmata, vt tradit Cagno. in d. l. nemo
 potest mutare. nu. 10. ff. de reg. iur. & ratio est, quia ex quo est adhi-
 bita maior diligentia in ista, præsumitur verior, & magis attendenda
 d. l. Diu. ff. de iur. patro. & vt diximus ad iuuandam iustitiam multa
 etiam falsa consulendo adduci possunt, & debeant.

Fallit secundò, quando opinio lecturæ † melioribus niteretur ra-
 60 tionibus, quia tunc ea attendenda, esset secundum eundem Cagn. ibi
 dem, nu. 11. & ratio est in præp. quia ex melioribus rationibus opi-
 nio illa apparet verior.

Fallit tertiò, & vlti. quando ex aliquo apparet, † Doctorem verè
 61 fuisse eius opinionis, quam tenuit legendo, puta quòd expressè repro-
 bauerit sententiam à se alias approbatam, vel alio modo constet de eius
 voluntate, quia tunc esset attendenda opinio legendo defensa, quia ea
 est opinio Doctoris contrarij.

Secundus casus est, quando Doctor vnã opinionem tenuit con-
 sulendo, contrariam verò in tractatu, & hunc casum in l. ecclia nemo-
 ne tractum reperio, in eo tamen concludendum videbatur, opatione
 62 in consilio firmatam † esse attendendam ea ratione, quia Doctor cen-
 setur maiorem diligentiam adhibuisse in consilio, ex quo maius inest
 periculum, & per cõsequens ita voluisse, præterea quia melius potuit
 de iure respondere propter calum propositum, quæ omnia in tracta-
 tu non ita bene concurrunt.

Verum hæc facillè summouentur considerando, qd Doctor tracta-
 tum conficiens est anxie diligens in perquirendis, & vna colligendis
 simul omnibus, quæ in materia, quam pertractat, ab alijs dicta, & scri-
 pta fuere, vnde multa reperit singularia pronuntiata, quæ non ita faci-
 lè occurrunt ei, qui respondet in casu particulari, & postea reperta
 multò melius disponit, & applicat ad casus singulares, qui si non om-
 nes in tractatu considerari possunt, lat est, qd considerantur, ex quo-
 rum decisione omnes alij facillè terminari possunt, quia omnia facile
 eis succedunt, cum sint in possessione omnium terminorum, & totius
 etiam materia, quæ tractatur.

63 Ex quibus omnibus tractatus, & Doctores eos conficientes, † in-
 signibus laudibus decorantur per scribent. sp. alim, & præcipuè per
 Fran. Balb. in suo tract. de prætr. in proom. sub nu. 2.

64 Quamobrem ipse sum in contraria sententia, vt opinio † præferre-
 da, & attendenda sit, quæ in tractatu firmatur, & hoc tenit etiam Ne-
 uiz. d. nu. 26. in prin. dum quærens, quæ opinio Doct. varij sit attende-
 da, respondit primo loco amplectendam firmatam in tractatu, & sic,
 licet contrarius firmatum sit consulendo, & moueor ea potissimum
 ratione, quia doctor in tractatu non potest moueri ad hanc, vel illam
 opinionem tenendam aliqua affectione, prout in cõsilijs, item nec stu-
 dio Glorioræ captandæ ex aliqua opinione nouitate, cum in tract.
 plerumque procedatur conclusiuè rationes tantum fundamentales
 allegando. sed solum mera, puraque veritate motus cõteritur, quam
 etiam in tract. facilius inuenire poterit, cum, vt diximus, totam mate-
 riam habeat præ manibus, & vna res aliam declarat, & cessat in resp. &
 fo in casu particulari. ex quibus ita concludo.

65 Fallit hoc primò † in eo, qd dictum est simpliciter in tractatu extra
 propositam materiam, quia tunc attendetur dictum in consilio, cū
 cesset ratio diligentia, & multa dicuntur simpliciter ad ornatum tra-
 ctatus.

66 Fallit secundò, † quando idem repetisset Doctor in pluribus con-
 silijs, quia & hoc casu attendetur opinio consilij, & ratio est, quia ex
 ista repetitione arguitur mutatio opinionis, cum geminatio, & repe-
 ditio ostendat enisam voluntatem agentis. vulg. l. Balista. ff. ad Treba.

67 Fallit tertiò, quando † ex aliquo apparet Doctorè verè fuisse
 opinionis consulendo retentæ, quia tanquam eius opinio illa atten-
 deretur.

Tertius casus est, quando Doctor tenuit vnã opi. in consilialem
 verò in singularibus additionibus, regulis, vel sim. quia in res non
 factio differentiam, & hunc quoque casum nemo, què viderim, in spe-
 68 cie tangit, in eo tamen omnia disputatione concluderem † opinionem,
 in consilio firmatam seruandam esse, quia maior censetur adhibita di-
 ligentia in consilio, ex quo de maiori tractatur præiudicio per supra-
 dicta, & in singularibus additionibus, & sim. non censetur Doct. ma-
 gis esse in possessione materia, cum a quæ, ac consilia, ista singularia,
 & sim. particulares casus continent. Fallit hoc, duobus modis, vt in
 secunda, & tertia Fallen. precedentis casus.

Quartus casus est, quando Doctor tenuit opi. affirmatiuam legè-
 do, negatiuam verò in tractatu. Hoc quoque casu breuiter concluden-
 dum est, opinionem in trac. retentam † attendi debere, ita tradit Barr.
 69 in l. prouinciales. nu. 1. in fi. ff. de verb. sig. Claud. de Seife. in l. si idem
 cum eodem in §. fi. col. 1. nu. 4. & 5. ff. de iur. om. iud. Neuz. d. nu. 26.
 in prin. & est de mente omnium, & verissimum, tunc quia vt inquit
 Bar. ibidem, in discursu lectionum multa dicuntur inaduerterter, in
 tract. verò consideratè, & maturè, ergo attendenda. d. §. optionis, insti.
 de lega. Tum etiam, quia legendo multa dicuntur à veritate profus
 aliena, qd concessum est acendi ingenij gratia ipsi scholaribus, at in
 tract. pura veritas inspicitur, & attenditur, vnde meritò illa opinio ob-
 seruatur, quicquid forte in contrarij senserit Ant. Gabriel. lib. 1. com.
 conclus. tit. de testib. conclus. 4. prope fin. in 34. illat. nu. 86. referens vlti-
 mo loco contrariam opinionem.

Fallit tamen ista conclusio in omnibus, in quibus non procedunt
 1. & 2. casus sup. relati.

Quintus casus est, quando Doctor fuit contrarius tenendo vnã
 opinionem legendo, aliam in singularibus, addit. Regulis vel simil.
 Hunc quoque casum nemo attigit, quem viderim, & videtur sa-
 70 tis dubius, † nam sententiam legendo defensam seruandam esse, suade-
 rur, quia disputatio, & speculando in lecturis resoluantur questio-
 nes, vnde opinio legentis maximam habet veritatis præsumptionem.
 Contrarium verò quòd opinio in singularibus, & alijs attendi de-
 beat, probabile ex eo apparet, nam Doctor in istis non videtur pos-
 se moueri alia ratione ad tenendam hanc, vel illam opinionem, nisi quia

vera sibi videatur, in lecturis vero potest defendere illam partem, que non tam vera, quam noua sit, & cuius defensio aliquam subtilitatis laudem pariat, inquam valde incumbunt lectores.

Equidem in hoc casu existimarem neutram alteri preferendam esse ex eo, quod sit firmata legendo, vel in singularibus & alijs id genus, & sic æque bonas vrasque censeri per supradicta, sed solum altera, alia omiffa, seruandam esse, si in ea interuenient aliquæ qualitates, quas recenset bimus infra in 2. casu principali.

71 Fallit hoc quando ad additiones, vel similes tenderent non ad dispo-
nendum, sed ad memorandum, quo casu opinio legentis præfertur, ita
tradit Rui. in consi. 83. deueniendo ad rem. col. 3. nu. 6. lib. 1. quem re-
fert, & sequitur Anto. Gabriel. lib. 1. com. conclus. in tit. de testib. con-
clus. 4. illat. 40. nu. 92.

Sextus casus est, quando doctor in tractatu tenuit partem affirma-
riam, in singularibus, Additionibus, Communibus opin. & alijs id
72 genus tenuit negatiuam. In hoc casu ex intentione omnium conclu-
dendum est opinionem in tractatu firmatam esse attendendam, nam
tractatum conficiens est diligens, & totam materiam habet præman-
bus, unde melius & rationabilius opinionem constituit, quæ desunt
in congerente singularia, vel sim. particulares casus complectentia,
& id meo iudicio verissimum est. Fallit tamen isdem modis, quibus
1. & 2. Casus supra positi.

Septimus, & vlt. casus est, quando doctor firmavit vnã opinio-
nem in singulari, aliam vero in additione, vel simili.

78 Hoc quoque casu concluderem, eam opinionem esse attenden-
dam, quæ firmata fuit in singulari, nam licet par sit ratio vtriusque quo
ad diligentiam, & maiorem cognitionem materiæ, nulla enim est præ-
umptio maioris diligentie, & possessionis materiæ in vno, quam in
alio, cum tam singul. quam add. vel sim. contingant casus separatos,
tamen apparet magis enixa voluntas doctoris in singulari, quia singu-
laria continent solum casus peregrinos, pulchros, & verè notabiles,
quorum decisiones propter prædictas qualitates a lacriori, & arden-
tiori voluntate amplectimur, & id credo verissimum. Hæc conclusio
potest limitari pluribus modis supra positis in 1. & 2. casu.

In secundo casu principali, quando doctor fuit varius diuersis in
locis in eodem ramentu, ut putat in vno consilio tenet vnã, in alio
aliam opinionem, vel in vna parte tractatus tenet affirmatiuã, in alia
negatiuã, & sic de singulis, vel etiam quando fuit contrarius diuer-
sis in actibus; vt in primo casu prin. præter qualitates supra in eo rela-
tas, quæ opinio attendi debeat? Alij plures sunt subdividendi
casus.

Primus casus est, quando vna opinio firmatur in consilio decisi-
uo, alia in consilio ad petitionem partis facta, & tunc concludendū est
74 opinionem consilij decisiui prævalere, & debere, ita concludit Barb.
in consi. 6. illud in medium adducam. col. 3. sub nu. 4. lib. 4. Cor. con-
si. 27. vlt. supra scripto themate. col. 2. circa me. sub nu. 1. ver. & constat
maiorem fidem. lib. 1. cum simi. & est verissimum hac ratione, nam ma-
ior censetur adhibita diligentia, & enixior voluntas in consilio decisi-
uo, ex quo de maiori agit præiudicio, cum doctor consilium decisi-
uum reddens æquiparetur iudici, & consilium sententiæ, & rei iudi-
cariæ, vt concludit Abb. in consi. 2. consilium, quod iudex deberet.
75 in prin. lib. 2. quem sequitur Cor. consi. 137. vlt. scripturis ad me. in prin.
ver. assimilatur enim consilij. & consi. 179. vlt. scripturis sub sigillo.
in prin. ver. assimilatur. lib. 1. & referunt alij passim. Ergo opi. in eo fir-
mata est attendenda. l. diu. ff. de iur. par.

Secundus est casus, quando doctor in vno loco latius, & plenius
76 disputauit, quam in alio, & tunc dicendū est, opi. latius firmatã esse ob-
seruandam esse, ita verè voluit Abb. in c. bonæ. nu. 2. col. si. nu. 30. pro-
pè si. ver. sed mihi plus placet. ext. de postu. præla. idem sequitur Bar-
ba. consi. 64. scribitur. col. 9. lib. 1. & alibi Rimi. in consi. 64. dubij pri-
ma. col. pe. nu. 20. lib. 1. Claud. in l. si idem est eodem. §. si. col. 1. nu. 4. ff.
de iurisd. om. iud. Parli. consi. 91. col. si. lib. 3. Grat. consi. 20. postquam
consuluit in præfenti causa in si. nu. 35. & consi. 55. super contentis in al-
legarione. col. 5. nu. 36. lib. 1. late post alios Neutz. in d. Syl. nup. lib. 5.
nu. 29. Gomes. in §. omnium, col. antepe. nu. 29. & ibi post alios Benin-
cas. nu. 403. Inst. de act. Cagnol. in d. nemo potest mutare. nu. 10. ff. de
reg. iur. Anto. Gabriel. lib. 1. com. conclus. in tit. de testib. conclus. 4. pro-
pè si. in 33. illat. nu. 85. D. Io. Pau. Lancel. in d. sua disp. circa med. & alij
passim, & est communis, & recepta sententia, vt ex autoritate, & nu-
mero istorum clare apparet, & verissimã credo, quia vbi plenior ad-
hibetur discretio, & diligentia, ibi melius veritas inuenitur, & eni-
xior scribentis voluntas ostenditur.

Tertius casus est, quando doctor varius tenuit vnã opin. pluri-
bus in locis, aliam paucioribus, & tunc concludendum est, opinionem
77 pluribus in locis amplectam esse attendendam, ita tradit Bal. in l. precipi-
bus. col. 12. in si. sub nu. 42. prope si. ver. item non obli. gl. C. de imp. &
al. subst. las. in consi. 136. in præfenti consulatione dubium. col. 6. in si.
sub nu. 2. prope si. ver. non quoque est curandum. lib. 4. & in l. re con-
sunt. col. 4. sub nu. 19. ff. de leg. 3. Neutz. ibid. nu. 32. ante si. Rolandi
Vall. consi. 60. ponderatis diligenter verbis. col. 9. nu. 45. & consi. 67.

primo quidem aspectu. col. 10. nume. 33. lib. 1. & est ex intentione om-
nium, & verissimum, nam geminatio, & multiplicatio ostendit cri-
tam voluntatem agentis & loquentis l. Balista cum vulg. ff. ad Tre-
bellian.

Quartus casus est, quando doctor vno in loco principaliter mate-
riam pertractat, in alio incidenter, & tunc opinio firmata in loco, vbi
78 principaliter de ea agitur, & seruanda est, ita voluit Io. Cephal. in consi.
278. decessit comes Io. Franc. col. 2. nu. 10. Tom. 2. & credo veritatio-
ne sæpius allegata, nam quod principaliter tractamus, in eo maiori vi-
mur diligentia, secus in iis, quæ incidenter occurrunt.

Quintus casus est, quando doctor tenuit contrarias opiniones di-
uerfis temporibus, & constat de tempore, & tunc concludendum est
79 opinionem posterius firmatam esse attendendam, ita tradit Gl. vlt.
in l. qui filium. §. si. circa med. ver. resp. principis. ff. ad Treb. Roma. in
consi. 32. istæ sunt rationes. col. 4. sub nu. 8. circa med. ver. primo, quia
ipse idem, & ibi alios allegans sequitur Hora. Mandos. in addi. in ver.
posterius. Neutz. alios etiam congerens. vbi sup. nu. 32. post me. ver.
si verò vtrobiq. cum concor. & est verum iure, & ratione, iure per l. si.
§. sed cum in secundam, ibi Papinianus, licet variauerit. C. de fur-
tione demum, quia, cum vltima deroget prioribus, l. sed & postio-
res in fin. ff. de legibus. si doctor hodie tenet contrarium ei, quod he-
ri sentiebat, vti que apparet, eum opinionem mutasse, & à priori om-
ninò recessisse.

Sextus casus est, quando doctor in vno loco distinguit, in alio sim-
pliciter concludit, & in hoc casu firma facienda est conclusio, vt opi-
80 nio distinguens, & attendenda sit, nam in dubio opinio distinguente
nenda est, ita tradunt gl. vlt. in si. in c. scientes, extr. de censib. l. molin.
super literis, nu. 2. de rescri. A lex. in consi. 50. in causa, & lire. col. 3. nu.
7. lib. 7. Soc. consi. 67. consilij nostris. nu. 28. lib. 2. Rimi. consi. 30. vlt.
quæ copiosissime. col. 1. nu. 2. & ibi Rimi. in addi. lib. 1. Rip. in l. ita
stipulatus. nu. 6. ff. de verb. obl. Fran. Marc. in deci. Parlame. Delphi.
q. 817. quæritur redeundo. prope si. nu. 10. par. 2. Iaco. Aemi. consi. 16.
in causa præcedenti. col. 2. nu. 3. Neutz. late alios allegans d. nu. 3. l. a-
cel. Corrad. l. 1. de prætor. §. 2. in tit. de sen. nu. 31. Maria. Jun. in consi. 33.
perspectis his, quæ accurate. nu. 78. lib. 2. Grat. consi. 64. profecto casus
iste. col. 3. nu. 36. lib. 2. And. ab Exe. in c. cum omnes. nu. 2. 20. ext. de con-
Aug. Bero. consi. 100. vlt. puncto exhibitio. nu. 3. lib. 1. Io. Hiero. Alb.
consi. 38. item statuerunt. nu. 4. Io. Cephal. consi. 195. Vincentius. Boss. col.
si. nu. 27. & alibi sæpe, Por. Im. in consi. 106. Do. Constantinus. nu. 26.
Osta. Cacher. in deci. Pedem. dec. 2. 1. domina Angela. num. 16. nouissi-
mè D. meus Fran. Cæntius, in quodam suo pulchro, & copioso resp.
incipi. in præfenti themate triplicem inspec. post med. ver. tertio con-
siderandum est. Cur. Ju. in consi. 10. vlt. ac diligenter. col. 1. nu. 1. prop-
si. ver. in tanta enim doctorum, & alij passim adeo, vt ista sit omnium
receptissima opi. & verissima.

Primo, per l. adeo in §. 1. ibi, & tamen media sententia. ff. de acquir.
dom. cum simi.

81 Secundo, quia opinio distinguens, & præsumitur verior, vt iuris,
& autoritatibus comprobatur Cæsar Contar. in repet. l. diffamari. in q.
18. num. 114. C. de ingen. & manu. nam, qui bene distinguit, proximus
82 est veritati, vt post Senecam tradit Salic. in l. filia, cuius pater. col. 3.
versiculo, expeditis glossis. C. familiae erciscund. quod cæteri passim
reperunt.

Tertio comprobatur, quia opinio distinguens est valde iuridica,
83 quia opinionem diuersas, & concordare debeamus. l. ita stipulatus. vbi
post alios no. & concor. congerit Rip. nu. 6. ff. de ver. oblig. l. vni. C. de
inof. dot. cum expedit. de elect. in 6. Pau. de Ca. in consi. 6. quæritur
vlt. dicto. col. pe. nu. 25. lib. 3. cum simi.

84 Et opinio distinguens concordet opiniones, nam distingue temp-
ra, & concordabis scripturas, secundum Gl. in l. apud antiquos. in ver.
omnibus discretis. & ibi sequuntur Sal. col. 2. in prin. ver. item no. tex.
ibi, & reliqui. C. de fur. & etiam per se patet.

Septimus casus est, quando vna opinio est æqua, & benigna, con-
traria verò dura, & rigida, & tunc etiam absq. dubio opinio æquior
85 & benignior est eligenda, vt tradit Abb. in c. 2. nu. 3. extr. de cognat.
spiri. Tyndar. in trac. de testib. c. 2. col. 1. ver. item quæ eligenda. num. 3.
Iaco. Aemi. consi. 50. in causa ista equina. in si. nu. 16. Excel. D. Andre.
Alpher. inter consi. cri. diuer. in consi. 26. in causa verente. col. 3. nu. 17.
& ibidem. Ioan. Anton. Conca. consi. 148. quia verè sunt, & commu-
nes, col. 2. nume. 11. lib. 1. Lancelot. Polit. in trac. subst. in materia
vulgar. numero 92. Alber. de malet. in trac. de testib. cap. 9. col. 3.
numero 7. cum pluribus similibus, & ratio est, quia ius est ars boni, &
æqui, & in omnibus præfertur in iure æquitas spectanda est. l. in om-
nibus, & ibi Doct. ff. de reg. iur. & anteponenda. l. placuit, & ibi no. l. cri-
ben. C. de iud. cum concord.

Octauus casus est, quando nulla supra dictarum qualitarum ade-
86 & tunc ea opinio attenditur, quæ conuenit cum aliqua iuris regula
vtrupta, quæ est pro possessore, pro reo, pro dote, & simili, pro qui-
bus in dubio pronuncian- dum est, nam in casibus ambiguis de-
bemus sequi opiniones concordantes iuris regulis, vt innumeratim
spe

specie colligit Neutz. in d. Syl. up. lib. 6. ferè per totum.

Nonus casus est, quando pro vna opinione adest vna qualitas, vt puta, qd nitatur distinctione, vel similis, pro contraria est alia qualitas, s7 qd latius disputando firmata sit, vel alia. Dicerem qd qualitates esse efficaciores, vel minus efficaces, prout supra prius, & posterius fuerit disposita, ita vt imprimis si contrarietas est in diuersis consilijs, & alterum sit decisiuum, opinio in eo firmata attendatur.

Secundò hac qualitate cessante opilatius disputando firmata seruetur.

Tertiò his deficientibus sententia pluribus in locis retenta obseruetur.

Quartò, si hæc omnia desint, opinio defensa in loco, vbi de ea principaliter tractatur, attenditur.

Quintò nulla alia existente qualitate, ea sententia obseruetur, quæ posterius firmata est.

Sextò istis cessantibus opin. distinguens amplectatur.

Septimò omnibus supradictis deficientibus, & sic contenturis voluntatis doctoris opi. æquior attendatur. Postremò omni iuris præiudicio cessante ad regulas iuris recurritur. Et hæc per rationes supra in singulis casibus adductas.

Decimus casus est, quando pro vna opi. adest vna qualitas primi casus principalis: vt puta, qd esset firmata in consilio, vel tractatu pro alia firmata legendò esset alia qualitas secundi casus principalis, puta, qd sit æqua, vel qd distinctione nitatur, quæ opinio erit tenenda. In hoc casu non potest tradi certius iudicium, sed iudex poterit in casu occurrere ter. minare habendo semper ante oculos, quid verisimilius doctor contrarius verò opinatus fuerit, quæ verisimilitudo facillè elicitur ex rationibus supra adductis.

Vndecimus, & vlt. casus est, quando vna opi. haberet plures qualitates, quam alia, & tunc considerandum est, simul iunctis qualitatibus, quæ maiorem præsumptionem veritatis, & voluntatis doctoris pariat, & opinio illis qualitatibus iuuata seruanda erit: Quæ verò qualitates & singulæ, & simul iunctæ maiorem efficaciam producant, relinquendum est arbitrio boni, & docti iudicis, cum certa regula tradinequeat.

INSPECTIO III.

Videmus sæpius in scriptis doctorum allegatos auctores, quorum scripta aut temporis iniuria amissa sunt, vt hodie sunt multa scripta antiquorum, aut nunquam in lucem prodire, vt sunt scripta Io. Petrucci de Montesperel. cuius dicta passim adducuntur à scribentibus, vnde dubitare contingit, an auctores isti, quorum monumenta nò habemus, faciant opi. & nume. in communi. Et in hac quæst. Dec. in con. 1. 2. 9. vlt. his, quæ nouissimè. col. 3. sub nu. 4. post med. ver. præterea, vt supra dixi. quem referunt, & sequuntur Cagnol. in l. 2. col. 17. nu. 53. circa med. ver. & accumulata per Fel. C. de pacinter emp. & vendi. & Hippo. Rimini. in l. vlt. vlt. sub nu. 398. ver. secundum est. ff. de iusti. & s9 iur. respondet, tales Doc. qd non facere opinionem, & numerum, & mouetur arg. auct. si quis in aliquo. C. de eden.

Cæterum ille tex. nihil facit ad rem nostram, Primò, quia quãdo in vno instrumento fit mentio alterius, non fit affirmatiuè, sed relatiuè, & remissiue. nam tra dici solet. vt dicunt de hoc esse pub. instrumentum, vel apparere in pub. instrumento per manum talis Notarij, & sic non asserit, & firmat Notarius, verè adesse tale instrumentum, sed solù ex verbis partium se remittit, & refert ad aliud instrumentum.

Vnde non mirum, si non statim assertioni illius Notarij, si aliter instrumentum, de quo ipse mentionem fecit, non appareat, secus verò est in casu nostro, quia doctor alium ad suum propositum adducens affirmat eum ita tenere.

Secundò, & vlt. resp. qd longè diuersi sunt termini auct. si quis in aliquo, à terminis quæst. nostræ, nam ibi quis volebat probare intentionem suam per instrumentum qd ad hoc, vt faciat fidem, omninò est edendum, nec aliter probari potest, vt per Doct. in l. 1. & passim. C. de eden. Secus verò est in casu nostro, in quo non est opus ostendere omnes, Auctores, sed, facile creditur Doctori alleganti propter præsumptionem, quam pro se habet, ob quam creditur etiam attestanti de cõsuetudine, & communi opin.

90 Quamobrem ipse qd contrarium verius existimo, & obseruari credo, nam videmus passim allegari hunc, vel illum, & nisi contrariu appareat, ei fidem haberi, & ego vidi quandoq; discuti quãdam causam in Rota Perusina in qua dubitabatur, An clausula, sine præiudicio venientium ab intestato, in legitimatione apposita excluderet legitimarum per rescriptum principis ab intestato, existentibus solùmmodò venientibus ab intest. vlt. qd quartum gradum, vel etiam vltimum in infinitum. Et in ea allegabantur quædam consilia Io. Pe. de Montesperel. Dionis. de Barig. & Ang. de Perig. citata per alios Doc. tantu, nec vnamquam producta, quia non reperiuntur, & nunquam fuit dubitatu, an isti facerent numerum in communi, sed fuerunt admissi absque controuersia aliqua.

Probat autem veritas istius opinionis ex duobus, Primò, quia quemadmodu creditur Doctori attestanti de communi opi. vt voluit

Ferd. Loaz. in rep. §. dist. col. 12. nu. 37. & in seq. tit. latius dicemus, ita & multò magis. cum minus sit præiudicium autoritatis vnius Doct. quam communis opinionis, credendu est doctori alleganti aliquæ auctorem, cuius scripta non reperiuntur.

Secundò, & vlt. nam Doc. qui est testis iuris. l. 2. prop. si. ver. & obiter sciamus. ff. de orig. iu. cum simi. dicens. seu allegans aliquè doctorem, dicto suo nemini nocet, res modici, aut nullius est præiudicij cum licet forte tractu temporis possit eius dictum alicui obesse, tamè tanquam incertu, & mediatum non habeatur in consideratione, & doctor est testis valde dignus, vt per se patet. sed testis vnicus in iis, quæ nemini nocent, item quando est testis valde dignus, item in causis modici, præiudicij plenè qd probat, vt iuribus, & autoritatibus cõprobat. Ant. Gabr. d. lib. 1. com. conclu. in tit. de testib. conclu. 1. in lim. j. nu. 16. lim. 4. nu. 23. & lim. 2. nu. 43. Merito &c.

Et ex his teneo, qd etiam doctor, cuius scripta non reperiuntur, ab alio allegatus faciat opin. & numerum in communi. Id tamen intelligendum est, donec contrarium non ostendatur, sed qd si scripta eius, qui allegatur vltimo tempore in lucem prodierint, vel alio modo possint videri, & reperiretur talem doctorem non id, ad quod adducitur, firma re. vel contrarium tenere, tunc nec opinionem, nec num. in communi faceret, & ratio est, quia creditur illi doctori alleganti præsumptiuè, vnde cum appareat veritas, non est amplius opus præsumptionibus.

INSPECTIO IIII.

Interpres clarus, quando nouas aliquas opin. defendunt disputando, solent in resolutione quæst. his, vel similibus concludere, & per hæc ita disputando tenerem, vos autem consulendo, & iudicando nò recedatis à contraria, quæ est communis, ex qua cõclusionem oritur dubitatio, cui sententiæ, communi ne, an contrariæ tales Doct. adhæsisse dicantur? Hanc difficultatem nemo tangit, quem viderim.

In ea tamen prima fronte dicendum videbatur, doctore ita concludentem qd tenere contra communem, & pro ea numerum facere. Nam cum disputando eam tenuerit, & disputado veritas reperitur, tanquam veram approbare censetur, neque per illam adiectionem, vos autem, debet præsumi statim se correxisse cõtra. non ad eass. de condi. & demon. quam apposuit doctor, vt moneret iuuenes, ne præceptoris autoritate moti consulendo, & iudicando contra comm. opinionem, inciderent in poenam.

Verum ista ratio nihil vrget, nam licet disputando veritas reperitur, tamen doctores in scholis non tantum disputant, vt veritatem rerum nanciscantur, sed vt iuuenum ingenia obtusa reddat clara, & acuta, vnde quando disputando concludunt non ex veritate id faciunt, sed ex subtilitate, & ideo subdunt, vos autem &c. vt moneat scholares, ne subtilitate illa allecti iudicando incidant in periculum cuiusdam scholaris Aretini, cuius meminit Neutz. in d. Syl. nup. libr. 5. nu. 61. prop. si. 94 Quapropter ipse sum eius sententiæ, vt iste doctor qd approbet cõmunem, & pro ea opinionem, & numerum faciat, nam aut dicimus, primam opinionem contra communem disputando eum approbasse, & fatendum est pro communi numerum facere, nam consulendo, & iudicando approbat communem, eum dicat vos autem &c. opinio enim consulendo firmata præualet sententiæ in scholis de sententiæ, vt latè supra dictum est. Aut opinionem contra communem non approbat, vel ab ea recedit per illam adiectionem vos autem &c. & tunc sumus in claris.

Et quidem omninò fatendum est, talem doctore recessisse ab opinione contra communem, quia aliàs maleficeret apponendo illa verba, vos autem &c. quia si primam opinionem credebat veram, vtiq; debebat monere scholares, qd ommitterent communem opin. quæ non est attendenda etiam consulendo, quando contraria est vera, seu verior, vnde vt dicamus, eum omnia rectè affirmasse, fatendum est, cõmunem tanquam veram approbasse.

95 Fallit tamen ista qd conclusio, quando expressè apparet Doctorè verè opinionem contra communem tenuisse, puta, qd dicat, & hanc sententiam verisimam puto, vel alijs verbis, idem significatibus vratur, nam tunc illa verba, vos autem &c. censentur apposita modestè gratia, ne nimis arrogans videretur, si propriam opinionem complurium clarissimorum Iurisconsultorum communem constituentiu sententiæ præponere vellet.

INSPECTIO V.

Superiori proxima oritur difficultas, nunquid doctor quæstionè aliquam ad partes disputans, & pro neutra opinione concludens, sed solum dicens, cogita, dicatur facere opinionem, & pro qua parte? Hæc quoque controuersiam à nemine tactam reperio.

In ea tamen conclusiuè procedendo, duos casus distinguo.

Primus est, quando doctor refert argumenta vtriusque partis, & 96 singula reprobat, & tunc concluderem, hunc qd neutram opi. approbasse, & pro neutra numerum facere, nam si vtriusque opinionis fundamenta reprobat, dicitur etiam tollere vtramque opinionem, subla 97 to enim fundamento doctoris qd tollitur eius opi. vt tradit Cur. in cõ. si. 56. super eo, qd ab ordine. col. 4. circa med. ver. tertia conclusio. nu. 7. quod etiam clarè ostenditur per illud verbum, cogita, quo denotatur, nondum statuisse, cui opinioni adherere velit.

Secuti

Secundus casus est, quando doctor refert solummodo omnia fundamenta, & nulla reprobatur, & tunc crederem quod eum facere oportet, & numerum pro ea parte, cuius fundamenta ultimo loco retulit, nam doctor referens plures opiniones, & neutram expressè approbans, vel reprobans ultimo loco relata, approbasse censetur, secundum glossam in d. l. qui filium §. si. ff. ad Treb. communiter approbatum, ut ex mox dicendis in prin. seq. inspect. apparebit, ubi me re nitro, sed doctor referens opiniones, & eorum argumenta non reprobans, sed concludens per verbum cogita, neutram approbat, vel reprobatur, ut se patet, Ergo &c. Sed hoc intel. ut in seq. inspect. in fin.

INSPECTIO VI.

99 Doctor referens duas opiniones, & neutram expressè approbans, quod censetur ultimo loco relata approbare, ita concludit glossa in l. qui filium §. si. & ibi Imol. nu. 3. ff. ad Treb. quam referunt, & sequuntur Hosti & Io. And. in c. 1. de sen. excom. in 6. Dy. in sing. 271. incip. l. si filium. Bar. in l. bona fides. nu. 2. ff. de pos. Bal. in auth. ex testamento. col. 2. in prin. ante nu. 1. ver. & sic vera est opinio Marti. C. de colla. Nico. de Milis in suo reper. in verb. opinio. sub nu. 4. Roma. in l. 3. Neratius. nu. 3. ff. de acqui. pos. in sing. 92. quæro de re. nu. 3. & ibi late Nico. Pignol. in a. l. di. in fi. & in consi. 327. istæ sunt rationes. co. 4. sub nu. 8. circa me. l. ver. primò quod ipse idem, & ibi alios allegans Hora. Mandos. in add. in ver. posterius. Ant. Corfe. in suis sing. in verb. opinio. in sing. inci. quando Iurisc. consultus. Ang. Aret. in §. item precium. col. 1. nu. 3. prop. si. in fi. de emp. & vend. Fel. alios allegans in c. 1. col. si. sub nu. 55. ver. 4. no. & ibi Dec. in lectu. in fi. extr. de consi. Ias. per illum rex. in l. si idem c. eod. dem. §. si. nu. 3. & ibi Purp. col. 2. nu. 10. Claud. de Seif. nu. 2. cum seqq. ff. de iurisd. om. iud. Hubert. Zuchar. in rep. rub. ff. si cer. pe. nu. 73. & ibi Iaco. Nig. nu. 22. Io. Croc. in rep. l. filius familiaris, in §. diui. nu. 160. in fi. ff. de leg. 1. Mar. in sing. 631. ultima opinio. per totum. Do. de Portu. in rep. l. si alij. nu. 19. ff. de vsu & vsufr. leg. Gomes in rep. c. si pater. nu. 11. de testa. in 6. Io. Civier. in trac. de primoge. conclus. 3. q. 11. post prin. Matth. Brun. in trac. de cess. bonor. in 20. q. 4. q. prin. num. 21. Quinril. Mandos. in comment. ad reg. cancel. in reg. 2. 4. q. 1. ante nu. 9. cum susè congestis per Neuiz. in d. Syl. nup. lib. 5. num. 72. in fi. Bernard. Diaz in trac. reg. in reg. 514. opinio vltima. & nouissimè per Cardin. Alban. in Lucubrat. ad Bar. in d. l. bona fides. nu. 2. ff. de pos. & in summa est omnium receptissima opinio, & nullum habet contradicteorem.

100 Fallit tamen conclusio ista pluribus modis, & Fallit primò, quod quòdo prima opinio sapere æquitatem, secunda rigorem. quia prima approbata censetur secundum Fran. Aret. in consi. 162. diligenter, & in a. turè discussis. col. 4. nu. 8. circa med. ver. subdit tamen quod ista ratio: quæ referunt, & sequuntur Ias. in d. l. si idem cum eodem in §. si. sub nu. 3. in 2. limit. & ibi Claud. in 2. limit. nu. 6. & Purp. nu. 12. in 2. limit. idem Ias. in l. placuit. in med. ver. item ad istam reg. C. de iud. & alibi Neuiz. ibidem sub nu. 33. in 3. limit. Marfil. in d. singu. 631. nu. 2. & generaliter Diaz. in d. reg. 514. idem alios allegans Cardin. Alban. ubi supra, & alij passim adeo, vti sit recepta sententia.

101 Fallit secundò, quod quòdo pro prima opinione, meliores, & efficaciores essent adductæ rationes, quia prima censetur approbata, ita voluit Glo. in d. l. qui filium §. si. Io. And. in d. c. 1. de sen. excom. in 6. quæ refert, & sequitur Ias. in d. l. si idem cum eodem §. si. sub nu. 3. in limit. 1. & ibi Purp. nu. 11. & Claud. nu. 3. ambo in limit. 1. Præposit. in c. 1. §. sed vasallus. col. 2. in tit. h. c. si. lex. de in. confue. quem refert, & sequitur Neuiz. d. nu. 33. in prin. Restaur. Catal. in §. sed ea omnia. col. 3. nu. 14. in fi. de hære. quæ ab intest. Io. Croc. in d. §. diui. nu. 160. in fi. sequitur Diaz. ibidem, & est communis opinio, ut ex numero, & autoritate Doe. clare constat.

102 Fallit tertio, quod quòdo doctor refert vnam opinionem simpliciter, aliam verò per dicit aduersatiam, licet, vel quamuis quia prima opinio approbata intelligitur, ita clare probat tex. in l. 1. in prin. in ver. do lum autem. & ibi tradit Gl. in verb. quæuis. ff. de eo per quem facerit, per quem tex. ita in l. mi. Claud. in d. §. si. in 4. lim. nu. 8. & Neuiz. sub d. nu. 33. ante med. in 5. limit.

103 Fallit quarto, quod quòdo doctor refert vnam opinionem simpliciter, & postea dicit, alij tamen dicunt, vel quidam contrarium volunt, vel similibus vtiur verbis, nam & hoc casu primam opinionem approbasse dicitur, ita tradit Ias. in d. §. si. sub nu. 3. & ibi Purp. nu. 13. & Claud. nu. 7. omnes in 3. limit. Marth. Brun. in d. trac. de cess. bonor. in 20. q. 4. q. prin. nu. 23. Corne. in l. cum antiquitas, prop. in ver. sicu. quæ etiam videtur de mente. C. de restam. idem Purp. in d. rub. ff. si cer. per. sub nume. 24. post prin. ver. si. ex hac glo. & ibi sequitur Iaco. de Nig. sub nume. 22. Dec. in d. c. 1. in fi. de consi. alios allegans Neuiz. numer. 33. post prin. ver. in 2. limit. & Diaz. in d. reg. 514. & alij, ita vti ista communis opinio.

104 Fallit quinto, & vltimo, quod quòdo opponeretur in diuersis Glossis, seu locis, quia tunc non statur vltimæ, ita post And. Barbat. ubi per eum tradit idem Neuiz. sub d. nume. 33. in 4. limit. Dubitatur modo, nun-

quid talis doctor, qui quandoque primam, & quandoque vltimam opinionem censetur approbasse, faciat opin. & numerum in eis.

105 Et quod non faciat quod numerum, suadet arguendo à fortiori, nam si Doe. simpliciter absque disputatione aliquid firmans expressè non dicitur facere opin. ut tradit Fulgos. in consi. 101. sub nu. 3. quem Doc. communiter sequuntur, ut late ostendimus supra in prima inspect. modo minus faciet in proposito, ubi non solum absque disputatione, sed nec etiam clare suam sententiam exprimit.

106 Sed in contrarium, quod talis doctor quod faciat opinionem, & numerum, in communi foret videtur stringere, nam licet iste Doe. expressè, vel vtrè neutram opin. approbet, tamen præsumitur vltimam, & quandoque primam approbasse, & ista præsumptio est adeo vehemens, propter vim communis opin. ut tanquam sit iuris, & de iure quod non admittit probationem in contrarium, ut post gl. Alex. Fel. & alios concludit Alciat. in trac. præsump. in 2. par. nu. 3. in fin. & reddit eam certam non minus, ac si verè esset verbis expressa. Quid dicendum?

108 Equidem pro resolutione distinguendum quod illos tres casus, quos supra considerauimus in d. prima inspect. Nam, aut sumus in doctoribus, qui non solent disputare, & tunc dicerem, talem doctorem facere opinio, & numerum, quia perinde est, ac si expressè hoc simpliciter traderet. Aut loquimur de Doctoribus, qui semper disputant, & tunc concludendum est, non facere numerum: quia licet hoc sentire videntur, tamen verè non sentiunt arguendo à consuetudine eorum more. Aut tractamus de Doctor. qui quandoque disputant, quandoque non, & tunc, si de ea materia principaliter agunt, faciunt opinionem, & numerum: si verò de eo incidenter aliquid asserunt, & non faciunt numerum in communi per supradicta.

INSPECTIO VII.

109 Aliquando Doctores tenentes vnam opinionem allegant quod auctorem, qui aliam non tenet, & ipsi eius autoritate mouentur, ut facit Ias. in §. fuerat. col. 2. 6. nume. 89. in fi. de action. allegans ibi Sal. quod quod allegatur, non dicit, Dubitatur modo, an isti Doctores, vti puta Ias. & similes, faciant opinionem, & numerum pro ista sententia.

In hac quoque dubitatione neminem scribentem inueni, prodis tamen resolutione duos casus distinguendos esse censeo, quorum Primus est, quando doctor quod tenens illam opinionem mouetur solummodo autoritate illius auctoris, quem allegat, & hoc casu concludere non facere opinionem, & numerum pro ea, nam clari iuris est, subiecto fundamento doctoris corruere eius opinionem, ut supra aliis didimus, & congruit regul. capit. cum cessante, extra de appellationi. cum similibus.

111 Secundus casus est, quando doctor quod ad tenendam illam opin. non adducitur simplici autoritate illius, quem allegat, sed vna legibus, vel rationibus mouetur, ex quibus appareat, illum veram iudicare opinionem ex alio, quam autoritate illius primi doctoris, & tunc dicitur, istum facere opinionem, & numerum pro communi, & ratio est, quia licet tollatur fundamentum autoritatis, non corrumpitur ista opinio, cum remaneat fundamentum rationis, vel legis.

112 Nam dispositio fundata duabus rationibus quod non corrumpitur per remotionem alterius dummodo altera firma maneat. Ibi non lex, & ibi not. Bar. & alij. ff. de hæred. inst. §. affinitatis, & ibi no. doct. inst. de nupt. tradit Ias. in l. vbi liberis. nu. 16. ante fi. C. de colla. & post Sal. & Alex. Alciat. in d. trac. præsump. reg. 1. præsump. 2. 4. nu. 3. & ibi Nico. Arelin. addit alios congerit.

Vnde bona est cautela inspicere an primus Doe. qui allegatur, pro aliqua opinione illam verè teneat, quia si non ita vellet, ut accidit in compluribus opinionibus, quorum aurigæ allegantur antiqui, qui vel nunquam, vel raro dicunt, ad quod allegantur, facile communis subuerterentur.

INSPECTIO VIII.

Antiqui fuerunt contrarij in aliqua quæst. Moderni ponunt vnam opi. pro regula, contrariam pro limitatione, Exemplum.

Dubium erat, an citatio nulla induceret perpetuitatem iurisdictionis, & partem affirmatiuam tenent Host. Anto. de But. Gomes & alij, contrarium firmanunt Card. Archid. Ancha. & alij. Roma. & Fel. postea approbantes partem negatiuam limitant, quòdo citatus alium de habuit plenam notitiam. Dubitatur, nunquid doctores tenentes partem affirmatiuam, puta Host. Bu. & Gomes, faciant numerum in hac limit. quando citatus habuit notitiam altundè.

113 Et primò aspectu videbatur dicendum quod sic, nam cum isti tenent opi. affirmatiuam in genere, videntur etiam in isto casu particulari idem tenere, imò multo magis, cum in hoc sit minor difficultas.

114 Nam generalis dispositio quod complectitur quoscunque casus particulares, licet maior sit ratio in vno, quam in alio, ut iuris, & autoritatis late more suo comprobat Tiraq. in trac. de vtroq. retrac. c. 1. §. 1. gl. 14. nu. 101. & in rep. l. si vnquam, in præfat. nu. 108. C. de reuoc. don. 115 Con

115 Contrarium tamen credo verum, quod isti Doctores non possint allegari pro limitatione, ea potissimum ratione, quia auctoritates Doctorum debent allegari in individuuo casu, in quo loquuntur, nec aliis, iuxta dictum Aret. in consi. 6. in prin. quem alij sequuntur.

Nec obstat dicere, quod si loquuntur in genere, ergo multo magis sentunt in casu, in quo maior est ratio, quia potest dici, vel istud forte lo cum habere, quando opinio generalis non esset reprobata, & non adessent alij in individuo tenentes, vel fortius, non valere, doctor ita tenuit hoc casu, ergo multo magis idem sentit in isto, qui habet maiorem rationem, nam non sufficit, quod aliqua opinio propter veritatem sit digna approbatione omnium, sed necesse est, quod tam Doctores in actu expressè approbent ad hoc, ut faciant numerum. Et ita credo servari.

INSPECTIO IX.

Quoniam hodie cuncta reguntur hominum opinione, videmus quotidie mileros litigantes, ut quo ad fieri potest, sumptibus parcant, & voti sui compotes facilius efficiantur, petere ab Excell. viro consiliario, & illud postea simplicibus plurimum Doctorum subscriptionibus comprobandum curare, ut suadeant iudici, se bonum ius fore.

Vnde septius dubitare contingit, nunquid isti Doctores simpliciter se alterius consilio subscribentes faciant opinionem, & numerum in communi.

116 Et dubium facit, quia Doctores plerumque ad aliorum preces absque lectione consilij, vel si legunt, matura consideratione iustitiae ipsius non adhibita faciunt istas subscriptiones, praeterquam quod neque disputant, neque ullam diligentiam in perquirenda veritate ostendunt.

Verum ista parum vrgent, quia doctor praesumitur vidisse, diu considerasse, & etiam iura & rationes pro opinione consilij perpeditasse, & praesertim quia ipsi tenent asserunt, in prin. istarum subscriptionum, quae plerumque initium habent, Visis, & mature, vel diligenter ponderatis, vel perpenis, vel simil. qui non censentur dicere mendacium.

Quamobrem contrarium, quod Doctores subscribentes se simpliciter alterius consilio faciant opinionem, & numerum in communi tenuerunt expressè Thom. Gram. post Rub. proem. Insti. in positione casus cum verborum contextu sub nu. 13. dicens subscribentem haberi, ac si ipse consilij fecisset, & in eo praestare auctoritatem, & latius eximitus D. meus Fran. Cantarius interpretando. l. Centurio. ff. de vulga. & pupil. in illa quaest. An fideicommissaria sit proprie substitutio? in qua pro parte affirmatiua adest cons. Maria. Jun. 12. 8. lib. 1. subscriptionum a pluriquam 20. Doct. hoc idem in necessariam consequentiam voluerunt D. meus Thob. Noni. in ead. l. & q. & Excel. D. meus Siorr. Odd. in suo copioso, & subtili Trac. Compen. substi. in praed. par. 1. q. 5. post med. in illa eadem quaest. vers. contrariam igitur sententiam. dum volunt propter illas simplices subscriptiones d. consi. Maria. lu. opinionem, quod fidei commissio sit proprie substitutio, esse magis com. & istud idem in effectu volunt doctores, qui aliorum consilij se subscribunt, propriis subscribi ab alijs curant, & subscripta in lucem emittunt, ut plures, & innumeras tam antiquorum, quam modernorum subscriptiones impressas videmus, adeo quod ista opinio appareat ab omnibus recepta, & etiam verissima ex duobus.

Primo, quia in dubio debet fieri interpretatio, ut actus aliquid operetur, non ut reddatur inanis. l. quodies cum vulg. ff. de reb. dub. At si dicemus, doctores subscribentes non facere opinionem, subscriptiones inanes essent, cum ad alium finem non addantur consilio, nisi ut auctoritas Doc. subscriptionem habeatur. Ergo &c.

Secundo, & vlt. quia, Doc. subscribens se simpliciter consilio alterius, in totum illud approbare censetur. l. si ita stipulatus. l. 6. §. Chryfogonus, & ibi not. Ang. nu. 1. Castren. nu. 2. Imol. col. 3. ver. item not. quille. nu. 10. Aret. nu. 5. Alexan. nu. 2. las. num. 2. & alij communiter. ff. de verbo. obli. istud idem voluit Bal. in l. si. per totum. & praecipue in si. & ibi Andr. Barba. in Addit. C. plus val. quod agit. &c. quem referunt, & sequuntur Barth. Bologni. in rep. auth. habita. num. 164. C. ne sit. pro par. Thom. Gramma. dict. numer. 13. & alij passim, & est communis, & recepta opinio, ut ex numero, & auctoritate istorum clare apparet.

Quinimo si doctor signet tantummodo sigillo suo consilij alterius absque alia subscriptione, dicitur tamen illud approbare, ita inquit Bal. in l. tributus. §. 1. per illum tex. vers. item not. hic arg. ff. de testa. milit. quem refert, & sequitur Bologni. sub dict. nume. 164. quod est intelligendum, si appareat sigilli dominum illud apposuisse, secus aliis, arg. l. pen. ff. de testam. cum adductis per Inno. in c. 2. circa princ. in verb. sigillum. nu. 2. ext. de fide instr. cum simi.

120 Fallit tamen tunc haec conclusio quando doctor non legisset consilij, quia tunc non facit opinionem, ex quo non censetur illud approbare, cum ignoret contenta in eo d. l. Tributus. §. 1. & ibi not. Bal. idem tradunt Ang. & caeteri in d. §. Chryfogonus. In hoc autem creditur Doctori subscribenti, qui asserit in subscriptione, Visis, & consideratis. &c.

INSPECTIO X.

Reperiuntur quandoque nonnulli, qui nondum doctorati, sed solum licentiatum, seu approbati aliqua, & dicunt & scribunt. Vnde dubitatur, an isti faciant numerum, & auctoritatem pro communi. Et haec quaestionem nemo examinat, quem viderim.

121 In ea tamen prima fronte dicendum videtur, licentiatum tamen non facere opinionem, & numerum, nam cum ad constituendam communem duo coniunctim requirantur, videlicet, numerus & auctoritas doctorum, ut diximus supra tit. 2. nu. 1. cum seqq. ille, in quo deest alterum requisitum, non poterit facere numerum in communi, sed in licentia, id est auctoritas, Merito &c.

Minor deducitur, nam auctoritas nihil aliud est, quam opinio, quae emanat ex praesumptione illa iuris, quia doctor praesumitur peritus. Vnde cum licentiatum non sit doctor, cessat praesumptio, & consequenter opinio, & auctoritas.

122 Contrarium tamen credo verum, nempe licentiatum tamen in eo, quod asserit, vel scribit, facere opi. & numerum in communi, Tum quia licentiatum est proxime doctorandus actu vel saltem potentia, ut per se patet, sed proxime Doctorandus tamen habetur pro doctorato iuxta regul. pen. & ibi no. per gl. & caeteros. ff. de testa. mil. de qua plenè per Tiraq. in trac. de legib. conu. h. gl. 2. nu. 2. cum pluribus seqq.

124 Quinimo in individuo casu nostri approbatus, vel licentiatum tamen in favorabilibus habetur pro doctore, ut voluit Bald. in l. 1. col. pen. sub nu. 9. prope si. ver. quid si filius. ff. sol. ma. Soc. in consi. 70. vtrū primo licentiatum. col. si. sub nu. 6. ver. v. principaliter. lib. 4. quos refert, & sequitur Tiraq. sub d. nu. 2. Ergo &c.

At Doctor absque dubio facit numerum in communi. Merito &c. Tum etiam quia Laurea doctoratus, licet tribuat praesumptionem, & auctoritatem, quia probat doctrinam, & peritiam doctoris, tamen non sequitur, quin licentiatum habeat auctoritatem, quia doctrina, & scientia potest ex alio, quam doctoratu probari, ut patet per scripta, & alios actus similes. At nos praesupponimus, licentiatum aliqua in iure scriptis, vel dixisse, & approbatum ad doctorandum esse, per quae eius peritia cognosci valet. Ergo &c.

125 Et videmus, quod licentiatum tamen retinet, & admittuntur ad dignitates Ecclesiasticas, ad quas solum doctores assumuntur, ut sanctum extat in Sinod. Trid. in 22. session. in decret. de reformat. c. 2. quia non consideratur, nisi peritia.

INSPECTIO XI.

Scholares quoque simplices etiam non licentiatum in iure dicunt, & scribunt, ut fuerunt Horat. Lucius, qui scholaris fecit tractatum de priuil. scholar. Restaur. Castal. qui in lucem misit quaedam singularia, Franc. Herc. qui conscripsit trac. de proban. negat. & alij plures, qui vtriusque monumenta in iure etiam scholares reliquere. Queritur, an talis scholaris faciat opin. & numerum in communi.

Haec quoque difficultas a nemine tangitur, & satis fortasse esset, eam indecisam relinquere, ne ipse etiam scholaris propriam causam agere videatur, Lectorum tamen humanitatem, & integritate consilij, quid super hac sententiam, non filebo.

126 In hac quaest. pro parte negatiua, quod scholaris tamen non faciat opi. & numerum in communi, faciunt ista.

Primo, quia is facit numerum in communi, qui scit, & scire praesumitur, ut mox dicemus: At scholaris non scit, quia scholares profitentur se velle addiscere, item licet esset peritus, tamen non praesumitur, quia scholares non periti, sed scientiae cupidi censentur. Ergo &c.

Secundo, & vlt. vrgit contra scholares, nam doctores iuvenes, certi iuris est, modice admodum esse auctoritatis, & tamen habet praesumptionem oram ex doctoratu. Ergo scholaris, qui & iuuenis, & non solum praesumptione caret, sed etiam habet praesumptionem contrariam, videlicet non sciendi, cum, si sciret, non esset scholaris, nullius erit auctoritatis.

127 Sed pro parte affirmatiua, quod scholaris tamen faciat opin. & numerum in communi, videntur vrgere infra scripta, & primo, quia, quemadmodum ubi dubitatur, an vulnus sit mortale nec ne, attenditur tamen non solum opinio Medicinæ doctorum, sed etiam peritorum, qui doctores non sunt, ut respondet Alex. in consi. 15. vlt. processu inquisitionis. col. si. nu. 11. lib. 1. quem referunt, & sequuntur. las. in l. 2. prope fin. nu. 5. ff. quod quisque iur. & Alciat. in l. 1. in §. eadem. sub nu. 34. vers. sed in contrarium facit. ff. de ver. obli. per l. 1. §. ne autem quantitas. C. de com. seruo. manu. cum simi.

Ita in proposito in communi constituenda opinio scholaris attendi debet, qui aliquo scriptorum genere, vel disputatione, vel alio modo peritum se ostendit.

Secundo, quia facere numerum in communi is potest, qui habet auctoritatem, cum communis constituatur numero: & auctoritate iurisperitorum, & is habet auctoritatem, qui est, & praesumitur doctus, & peritus, sed scholaris tamen est huiusmodi, nam scholaris est peritus, cum diu, not. & versatus sit in legali philosophia, nam qui scholaris, aliqua vel dicit, vel in iure conscribit, semper proximus Laureæ existit, imò istius eadem

eadem est doctrina, quæ in doctore, cum Doctoratus non det, nec peritiam, nec scientiam, sed solum modum, ut diximus, eam probet.

Item & præsumitur, cum quia unusquisque cæterum callere artem, in qua versatur, iuxta illud vulgare, quam quisque norit artem, in hac se exercet. Tum etiam quia scripta, disputationes, & alia hoc genus non minus. Quam Laurea doctoratus probat, & attestantur de doctrina, & peritia scribentis, vel disputantis. Quid concludendum?

130 Equidem & distinguerem duos casus, Quorum primus est, in opinione scholaris, qui eam firmavit iuribus, vel rationibus, vel auctoritatibus, & tunc conferem eum facere numerum in communi, primo auctoritate Bar. qui licet iuris Lucerna, tamen in suis qq. in q. 2. Pisanæ Cjuitatis. in solu. in prin. in q. 6. Lapis. in solu. in prin. in q. 7. mulier habens. in solu. in prin. in q. 9. iudex. in solu. in prin. in q. 1. 2. iudex malefactorum. in solu. in prin. se remittit iudicio doctoris, & scholaris melius sentientis.

Secundo, quia in tali scholari cessat præsumptio contraria, cum sumus in claris.

Tertio, & vlti. quia in actibus, in quibus habetur ratio doctrinæ non consideratur & Laurea doctoratus, q. ex eo deducitur, quia scholaris peritus præfertur doctori ignorant, ut probatur in l. i. iuncta gl. 1. C. de ann. ciuil. lib. 11. tradit Quintil. Mandos. in comment. ad Regul. Canc. in reg. 16. q. 17. nu. 2. Ant. Tassar. in Compend. error. notar. cap. 27. nu. 2. c. i. simi. At in casu nostro habetur ratio doctrinæ, Merito & c.

Alter casus est, quando sumus in aliquo dicto scholaris, ad q. probandum nihil allegauit, & tunc non faciet numerum, & opi. quia viger præsumptio impertitiæ.

Fallit tamen hoc quando istud pronunciatum esset in tractatu, in quo reliqua contenta & conscripta ostenderent eum peritum, & doctum, quia etiam in eo faceret numerum in communi, talis enim scholaris eiusdem est doctrinæ, ac si esset doctoratus, cum isti tractatus, & reliqua stant non ad Tironibus, sed ad scholaribus diu in iure versatis.

INSPECTIO XII.

Doctores interdum tractantes aliquam materiam, veniunt ad aliquod caput, & dicunt, de materia istius casus pertractat doctores in l. & c. vbi lal. partem affirmatiuam communem asseuerat.

Dubitatur, an isti Docto. per solam attestatiōem, vel relationem attestatiōis de communi opi. censentur communem illam approbare, ad eo q. faciant in ea numerum, & nemo hanc difficultatem dissoluit, pro eius itaque resolutione conclusiue procedendo, duos distincti quendos esse casus existimo.

Alter est, quando doctor loquitur de questione ex argumentum, quod ipse principaliter pertractat, & tunc concluderem, non censer 132 & eum approballe, & non facere opinionem, & nune. pro ea. Nam cum de ea principaliter non agat, si se remittit ad alios de ea tractantes, clare apparet, q. non vult opinionem suam constituere, & quado dicit talis opi. est communis, vult tantummodo ostendere quid sentiant alij, quemadmodum in allegatione aliarum auctoritatum.

Alter casus est, quando quæstio est de materia propria sui tractatus, & tunc dicerem pro ea facere q. opi. & numerum, quia sunt multa 133 in eo tractata, quæ adeo clara sunt, ut nulla indigeant discussione, & iud. doctores breuitati consulentes ad alios se remittunt, amplectentes communem opi. tanquam veram, & claram.

Præterea cum rem illam principaliter agant, & totam habeant præmissis, si sententiam aliquam dicunt comunem, fatentur etiã veram, cum communis vera præsumatur, & tanquam veram, & de materia ab his principaliter tractatam, velle omnino amplecti censentur.

INSPECTIO XIII.

Iurisconsultus formas, seu proponens quæstionem, nec aliter eam 134 decidens præsumitur & decidere, & resolucere, prout proponit, vnde si proponit affirmatiue, puta An princeps legibus solutus sit, dicitur approbare partem affirmatiuam, q. princeps sit legibus solutus, & si proponit negatiue, puta an princeps legibus non sit solutus, partem negatiuam q. princeps non sit solutus legibus, approbare dicitur.

Istud pronunciatum probatur in l. in rebus, in si. prin. ver. sed videndum, cum gl. ff. com. mod. in l. si. ver. videamus ne ea pecunia, & ibi no. Fulg. ff. de ed. q. cer. loc. in l. si. ff. de ser. rust. præd. in l. si. indebitum. in prin. ff. rem rat. habet. & ita tradit lmer. in gl. pe. in l. sed & si quemcū que, in verb. dubitat. ff. ad l. A qui. Soc. in trac. reg. in posterior. in reg. 51. Iurisconsultus, qui format. las in l. cum fundus. §. seruum tuum. col. 4. nu. 6. ff. si cer. pe. refero, & sequitur Nico. Euerard. in suis loc. lega. in loc. ab auctor. cir. ca med. ver. si autem Iurisconsultus, cum simi. Modo dubitatur, an si doctor proponeret quæst. & non resolveret, præsumere de decidere pro ea parte, secundum quam proposuit quæstionem, & in ea faceret opinionem, & numerum.

Equidem, licet neminem inuenerim hunc casum in specie tangen 135 tem, tamen indubitate concluderem, talem doctorem & neutram censer approballe opinionem, & per consequens non facere numerum

in communi, nam neutram expressè firmavit, ut clarum est, ergo non potest facere numerum.

Nec obstat, q. dictum est de Iurisconsultis, quia eorū dicta hodie pro lege custodiuntur, & in legibus nullum verbum debet esse superfluum, sed aliquid operari. l. i. cum ibi noc. per Doct. ff. quod met. causa. cum similib.

Secus est in dictis doctorum, quia non est absurdum, ut nihil operentur, vel quod non faciant opinionem, quia deseruiet saltem ad memorandum.

INSPECTIO XIII.

136 Doctor asserens vnam opinionem veriore, & æquiore, & inuinit contrariam seruari in practica istud fuit dictum Lancel. Dec. in l. hæres absens ff. de iudic. ut refero, & sequitur Casar. Contar. in rep. l. distamari. in qua. ff. i. prop. si. nu. 84. C. de inge. & manum.

Quæritur modo pro qua opi. faciat numerum iste doctor pro ea, quam dicit veriore, & æquiore, an pro ea, quam innuit seruari in practica? In hac difficultate ego imprimis valde dubito de isto dicto 137 Lancel. & sic indistinctè intellectum falsum & omnino existimo, non clarissimum est in practica arrendi opinionem veriore, & æquior, licet contraria esset communis, vnde absurdum est, q. doctor dicens opinionem aliquam veriore, & æquiore, innuat contrariam in praxi seruari.

138 Quamobrem in se in hoc primo & dubio ita distinguerem. Aut a lis doctor prius, vel posterius dixit contrariam opinionem esse communem, & tunc bene potest esse verum, q. innuat istam seruari in practica, dicendo contrariam veriore, & æquiore; tum quia si non de iure, saltem de facto iudices hodierni in hærent communibus opinio. tanquam securo carrotio, licet interdum non parum errent, vtriquit Maria. Jun. consi. 131. quæstio proposita. col. 1. numer. 3. lib. 1. vnam etiam, quia opinio contra communem potest esse verior prius, & rationes, quæ, & quis viderint tenentes communem opinio. q. casu licet opinio contraria sit verior, tamen seruanda est communis, ut infra suo loco dicemus, & hoc casu iudicio meo potest saluari dicto Lancel. Decij. Aut doctor simpliciter dicit hanc, vel illam sententiam veriore, & æquiore nulla habita mentione communis contrariæ, & tunc falsum credo, q. innuat contrariam seruari in praxi, in quæ rior, & æquior opinio attenditur.

Redeundo modo ad principalem dubitationem omissa disputatione 139 ne concludo, Doctorem talem & in casu, quo innuit contrariam seruari in praxi, approbare sententiam veriore, & æquiore, & pro opinione, & numerum facere ex duobus.

Primo, quia potius adherere debemus expressio tanquam etiam, quam tacito, seu præsumpto incerto. l. continuus. §. cum ita. ff. de ver. oblig. l. qui ad certum. ff. locat. cum vulg. Sed talis doctor expressè dicit hanc opinionem veriore, & præsumptiue, ac tacite innuit contrariam seruari in praxi.

Ergo Secundo, & vlti. quia veritas in omnibus debet principalem locum habere. c. quæritur 2. quæst. 7. & æquitas in omnibus spectanda est, & anteponenda. l. in omnibus. ff. de reg. iur. l. placuit. C. de iudi. cum similib. Ergo, licet esse in dubio, tamē debemus credere, talem doctorem approbare opinionem veriore, & æquiore.

INSPECTIO XV.

Glossatores quandoque, & etiam alij Doctores, vel propter altitudinem intellectus, ut post Ang. & alios, quos fuses ad id congerit, voluit Neutz. in d. Syl. nup. lib. 5. numer. 33. ante med. vel propter aliquid, adeo obscure, & perplexè loquuntur, ut non intelligatur, quid ipsi sentiant.

140 Vnde huic malo remedium datum est, ut tales doctores & seu eorum obscura pronuntiata intelligatur secundum leges, quas allegant, doctri. est Bar. in l. non solum. §. liberationis. col. 1. nu. 7. in si. ver. & gl. ista. & ibi alios late allegant Pomat. in addi. & Card. Alban. in lucubr. nu. 3. ff. de libe. leg. & Bar. sequuntur Roma. consi. 211. allegationes doctoris, in vlti. dubio. col. si. nu. 5. vbi late alios cumulat. Horat. Mandos. in addi. in verb. allegat. Alex. in l. hæpe. col. 8. nu. 27. in si. ff. de re. iudic. Sal. in l. si ex cautione. col. 6. ver. quæro secundò success. C. de non num. pec. Steph. Bertr. in consi. 128. pro pleniori. nu. 5. lib. 1. Casar. Lambert. in trac. de iur. pat. in 2. lib. par. 1. q. 9. arti. 18. nu. 7. late las. in l. cum filios familias, col. 21. nu. 129. ff. de lega. 1. Restaur. Castald. post alios in §. cum filius, in gl. i. col. 3. nu. 7. inf. de hære. quæ ab inest. Pau. Leon. in trac. substi. in prælud. nu. 77. Iaco. Meno. in trac. de retin. pos. in 3. remed. nu. 270. Horma. Det. in rep. l. hoc edicto. in §. hoc, autem edicti, col. 8. nu. 22. ff. de noui ope. nun. Cor. in consi. 124. ardua primò aspectu. col. pe. nu. 25. li. 2. Soc. in l. Diuo Pio. in prin. nu. 47. ff. de re. iud. Marfil. in rub. ff. de fidei. nu. 45. Gul. de Bened. in rep. Raynarius. in verb. testamentum. co. 1. nu. 62. ext. de testa. lo. Igne. in l. necessarios. §. non alias. nu. 718. ff. ad Syl. Nico. Bellon. consi. 16. stat. statutum. prop. si. nu. 10. Hiero. Burg. in rep. l. edita. nu. 210. C. de eden. Cagnol. in l. diem functo. nu. 22. ff. de offi. assessor. Maria. Jun. in l. i. num. 432. ff. de acqui. pos. Anto. & Leut. inter consi. crimin. diuers. To. 2. in consilio 18. vilo

viso superscripto. nu. 25. & nouissimè Gasp. Cabal. in tract. de euid. § 4. nu. 23. & est receptissimum apud omnes.

141 Et omnia longiori disquisitione cōcludo, istos & facere opinionem, & numerum, quia est receptū pro indubitato, vt doctores eam partem approbasse censentur, pro qua faciunt iura, & rationes addu- & ita, vt perinde sit, ac si expressè firmassent, tum etiam quia quem- admodum sublato fundamento doctoris corruius eius opinio, ita econ- trāposito fundamento debet constitui opinio.

INSPECTIO XVI.

Doctor super aliquo casu firmat opinionem suam, & postea dicit, se contrarium vidisse iudicari, vt cum iste censetur a sua opinione recessisse per illa verba, q̄ contrarium vidit iudicari, & pro qua parte faciet opin. & numerum.

142 Et videtur eum & censeri recessisse, & facere numerū pro opi. pro qua vidit iudicari, nam cum pro iudice, & sententiā præsumatur, vt late per Alei. in d. tract. præsump. in regu. 3. præsump. 9. opinio, pro qua iudicatur, verior censetur, & eam tanquam veriorē approbasse intelligitur.

143 Contrarium tamen. q̄ iste Doct. & non censetur recessisse a sua opinione, & per consequens pro ea facere numerum tenuit Pe. Cale- sa. inter conf. crim. diuersi. in conf. 107. spectabilissimi domini. prop̄e si. nu. 17. Tom. 1. 2. impress. quod verū credo ex infra scriptis, licet ipse nihil alleget.

Primo, quia cum opinionem suam firmauerit, si ab ea expressè nō recedat, in dubio per illa verba, quod vidit contrarium iudicari, nō 144 præsumitur & in continenti se corrigere. I. non ad ea, vbi gl. & Doc. ff. de cond. & demon. Bar. in l. 1. § & parui. col. 2. sub nu. 5. vers. non est enim verisimile. ff. quod vi. aut clam. cum adductis per Alei. in d. trac. præsump. reg. 2. præsump. 28. nu. 1. cum seqq.

Præterea, & vlt. quia licet pro iudice, & sententiā præsumatur, nō tamen clarum est, opinionem, contra quam iudicatum est, esse falsam, quia potest etiam esse, vt iudex fecutus sit sententiā deteriorē. Vnde ex ista præsumptione nō est dicendum doctorem recessisse ab opi. iam firmata, cum id. si voluisset, exprimere potuisset.

INSPECTIO XVII.

Videmus sæpissimè, q̄ Doctores scribentes super l. doctora pluri- bus, & diuersis materiis, alij vnam, & alij aliam præcipuam materiam pertractandam assumunt, reliquis omisiss, dubitatur, an Doct. in ma- 145 teriis omisiss dicantur approbare dicta aliorum, puta gl. Bar. & sim. & in iis facere opinionem, & numerum; & partem & affirmatiuā tenet D. meus Thob. Non. in §. posthumerum. col. 17. sub nu. 11. ver. & ita voluit hic Accur. in inst. de exhere. lib. & nihil allegat.

Sed ipse omnia disputatione contrarium concludo, nempe doct. 146 rem istum & non censeri approbasse, neque numerum pro iis facere, tum quia nulla ratio ad id dicendum nos impellit, tum etiā quia hoc non voluit, quia quemadmodum opinionem suam expressit in ma- teriis, quas ibi pertractauit, ita si voluisset, & in aliis expressisset, non fecit, ergo noluit, argu. l. vnic. §. in autem ad de sic. C. de cadu. tol.

INSPECTIO XVIII.

Dubitari posset, nunquid consulentes in aliqua causa faciant nu- merum pro constituenda communi in illo casu ad utilitatem sui clien- tulli. Et breuiter consulendo concludo. Doctorem scribentem in vno 147 casu & non debere villo pacto numerari in constituenda communi in illo casu in utilitatem sui clientis, ex duobus.

Primo, quia aduocatus est suspectus propter affectionem, quā ha- 148 bet cause, propter quam affectionē dicitur & aduersarius eius, cōtra quem consuluit. l. 1. §. ff. cum gl. in verb. aduersario. ff. de calum. Doct. omnes, & præcipuè alios allegantes Ang. Bero. col. 12. nu. 38. & Marc. Mant. col. 10. nu. 11. in c. 1. extra de iud. cum concord.

149 Vnde aduocatus in vna causa si in ea sit datus iudex potest & tan- quam suspectus recusari. c. postremo. & ibi gl. in verb. aduocati, Abb. & alij extra. de app. Doct. in d. c. 1. de iudic. & est receptissimum.

Quintimò Doctor aduocando contra eum, cum quo fecit pacem, 150 in multis casibus dicitur & pacem rupisse, vt late per Iul. Ferret. in tract. de feri. seu iudic. milit. reg. & pac. nu. 187. vsque ad 190. cū simi. At absurdum est dicere, doctorem suspectū facere mentionem in com- muni, Ergo, &c.

Secundo, & vlt. quia si aduocati facerent numerum pro communi in causa, cuius patrimonium susceperunt, sequerentur duo maxima ab- surda, vnum est occasio maximorum sumptuum, tot enim consuler- tur Doctores, quousque communis, & magis com. efficeretur. alterū est absurdum, quia vincerent causas saltem dubias, non qui iustitiam fouerent, sed qui maiorem pecuniarum quantitatem haberent, quibus plura consilia peterentur, ac consequens non est admittendum.

Merito Intel. hoc quo ad consilium redditum in illa causa, secus si eandem opi. prius vel consulendo, vel tractando, vel alio modo fir-

masse, quia in aliis locis faceret numer. in commu. etiam in illa causa. 151 Sed non propter hoc ligantes & debent aspernari habere plures & principales aduocatos, quia & maximum est indicium eius ho- ni iuris; & quia bona capita, & rationes facilius excogitant plures, & excellentiores, quam pauci, & minus docti.

INSPECTIO XIX.

Quandoque reperitur inter consilia vnus inferum consilii alte- rius Doc. qui & ipse habet propriorum consiliorū libros separatos, inter quæ non reperitur consilium inferum inter alterius cons. exem- plum habemus de quodam cōf. Bal. infero inter conf. Ang. conf. 265. verba, autem succedere valeas. quod inter conf. Bald. non inuenitur.

152 Quæritur, an talis doctor in eo conf. faciat numer. & opi. in com- muni. Et D. meus Fran. Cant. in suo quodam pleno, & docto resp. in- cip. tota vis præsentis controuersia. in 2. insp. in 2. fund. in fi. loquens de d. conf. Bal. voluit, tanquam suspectum non debere & attendi, nec Bal. numerum facere ob illud conf. ea vrgenti ratione, quia aut illud conf. non fuit Bal. ex quo non reperitur inter eius consilia, aut si fuit, vtique Bald. videtur illud recessisse, & consequenter recessisse ab illa opin. ex quo non numerauit inter sua consilia. Ego tamen pace tanti viri in casu d. conf. Bal. non credo veram opinio. eius per infra scripta.

153 Pro resolutione tamen præsentis dubitationis distingo & duos casus. Quorum primus est, quando doctor inter cuius consilia reperit- ur consilium alterius, habet cum eo vel affinitatem, vt Ang. cū Bal. vel consuetudinem, vt scholaris cum præceptore, vel sim. vel amicitiam, vel amicitia præsumptionem, vt inter Doct. eiusdem ciuitatis, vel similit. & tunc credo talem Doctorem facere opin. & numerum in Communi.

Nam facile potest esse vt aliquis istorum potuerit habere consilium alterius, & propter affinitatem, & amicitiam traditum originale con- silij spe recuperandi, vnde copia apud autorem non remaneret, & id melius est dicere, quam q̄ consilium non sit autoris. nam cur doctor inter propria consilia interseruerit consilium sub nomine alterius, alia ratio esse non potest, nisi consideretur fraus, quæ non debet præsumi, præsertim quando alia legitima interpretatio potest adaptari. Item hanc opinionem tenendo euitatur, doctorem censeri opinionem mu- talle, quod est contra reg. l. Lucius in fi. ff. de leg. 2.

Secundus casus est, quando consilium reperitur inter consilia do- ctoris, cum quo autor verè, vel verisimiliter nulla familiaritate, affini- tate, vel necessitudine fuit cōiunctus, puta q̄ vnus sit Italus, alter Gal- lus, & sic de similit. & tunc habet locum opinio D. mei, quia potest esse consilium fictum in aliqua causa ad obtinendum, & postea sic impres- sum; vel si verè fuit proprii autoris, ab eo improbatum censetur, cū copiam non retinuerit.

INSPECTIO XX.

Reperuntur in iure opuscula & libelli, quibus nullus est inscri- ptus autor, vnde istos incerti autoris libros appellare solemus.

154 Dubitatur, an isti incerti autores faciant numerum in commu- ni. Equidem arbitror, istos & facere numerum, tum quia video, eos pasim a Doctoribus allegari, tum etiam quia negari non potest, iu- risperitum aliquem opus illud confecisse, & prout ibi opiniones pro- tulit, voluisse, & sensisse, neq̄ nominis autoris incertitudo debet rec- dere illud opus inane, & frustratorium, vt effect. si allegari nequitur.

155 Verum tamen est, huius incerti autoris & modicam, & exiguā esse autoritatem.

Primo, quia non potest cognosci, an autor iste sit antiquus, scripse- rit in senectute, maximi nominis viuens extiterit, & simi. & licet liber posset testari de singulari eius doctrina, cum tamen malus, & iniquus esse potuerit, quod posset argui ex illa incerti autoris inscriptione, au- toritas non probatur, quia deficit alterum requisitum, videlicet vitæ probitas.

Secundo, quia credo, istos libros plerumque non excedere in bo- nitate, & elegantia, quia si alius esset, vel veri autoris, vel alterius, qui librum in lucem miserit, nomen esset appositum.

Tertio, quia quando in aliqua quæst. iste allegatur, potest esse, q̄ sit idem cum altero in illa quæst. citato.

Quarto, & vlt. quia potest esse, quod opus illud fuerit ab autore penitus reiectum, vel saltem, q̄ manifestè colligitur, neglectum.

INSPECTIO XXI.

Proposita mihi fuit dubitatio a D. Octauio Simoncello Callien- si tuene, & in genij acuminè, & legali scientia valde prædico, & mihi semper honorando, vt cum doctor, qui in Indice, seu tabula, seu reper- torio, seu summano alicuius operis aliquid asserat, vel testetur de cōi- opi. vel aliud agat, q̄ in opere isto non reperitur, faciat opi. & nume- rum in communi, vel eius attestatio attendenda sit.

156 Et in hac difficultate sanè pulchra. conclusus procedendo, ita & di- stinguendo concluderem, Aut iste Index est locupletatus ab eius auto- re iuribus, autoritatibus, & rationibus præter contenta in opere prout est Index Innocenti, pro quo est apposita Margarit. Baldi, Index

Index Abbatis Panor. Felini Sand. Franc. Aret. & aliorum, & tunc concludendum est, istos facere numerum & opinionem, & ratio est, quia isti indices non solum indicis, sed additionis vicem gerunt. Aut iste Index est simplex, prout sunt regulariter indices & tunc nec opinio, nec numerum faciet nec attestatio de com. quicquam reuelabit. Si quidem Index per se nihil disponit, sed indicat solum vbi res in opere pertractetur.

INSPECTIO XXII. & vlt.

Doctores quandoque defendunt, & firmant aliquam opin. in genere, & postea dicunt, quæ sententia saltem locum habet in tali casu. Vnde dubitare contingit, An ista per illam adjectionem, quæ sententia saltem, &c. censentur recessisse ab opinione in genere firmata, & an pro ea numerum faciant? Et omnia disputatione vnâ cum D. meo. Franc. Cantutio in pulchro respon. in clp. donationem, de qua agitur reuocandam, circa med. in 5. c. post princ. ver. & licet Didac. Duen. & forster.

357 Concludo, talem Doct. * nō censeri recessisse ab opinione in genere firmata, & pro ea numerum facere, nam cū expressè tenuerit eam in genere, non censetur incōtinenti se corrigere velle. Nec quicquam facit adiectio illa, quæ sententia saltem, &c. quoniam animaduertere debemus, qd. constituit opinionem, consistit in sola voluntate Doctōris, quæ hoc casu clara apparet, cum expressè firmauerit opinionem in genere, vnde, quando subdit quæ sententia saltem, &c. quo ad voluntatem propriam non recedit ab opin. generali, sed quo ad alios ostendit, opinionem illam in eo casu particulari esse clarissimam, & omnino seruandam, ita in simili probat clarè tex. in l. vnic. C. de emen. l. prop. Vbi velle Imper. domesticæ laudis exempla seniorum prouocare propinquos minores ad vitæ decoras, sed quoniam ex parte istorum id non perficitur, iubet saltem correctionis medicinam compellere, sed non per hoc negat, quin exempla in bonis sufficiant.

Et de his hætenus, plures alias difficultates suboriri posse, qui Doctores faciunt numerum, & opinionem in Communi, nō ignoro, sed ex his altarum resolutionem faciliorem esse, mihi persuado.

Doctōri attestanti de Communi Opinione an, & quomodo sit credendum.

TITVLVS VII.

Summa Notabilium,

- 1 **D**OCTORI attestanti de Communi opin. non creditur. Contrarium nu. 3. Ampliat. nu. 7. limit. numer. 8. cum seqq.
- 2 Doctōri attestanti de consuetudine non creditur. Contrarium. nu. 4. Declar. nu. 5. Fal. nu. 6.
- 9 Veritatem non immutari ex nostro affirmare, vel negare.
- 10 Quid, quando in eadem quæst. sunt attestations hinc inde, Primo creditur Doctōri Recensitori. Fal. nu. 11. & 12.
- 13 Postea Doctōri principaliter de ea pertractanti. Fal. nu. 14.
- 25 Deinde Doctōri plures authoritates adducenti.
- 16 Postmodum pluribus, attestationsibus.
- 17 Tandem si nullæ ad sint qualitates supradictæ nulla attenditur.

COGNITIS satis superque ex quibus constituitur vera, & perfecta communis opin. Reliquum est pro complemento huius primæ partis, discutere, & videre, nunquid attestatio de communi opi. ab hoc, vel illo Doct. facta ipsam comunem plenè i. probet, & consequenter an, & quomodo credatur doctōri attestanti de communi opinione?

Et in hac difficultate quæ sunt scriben. sententiæ, quarum prima est negatiua, vt Doctōri de communi attestanti * non sit credendum, & hanc tenuit solus Cagn. in l. 1. nu. 265. ff. si cer. pet. & mouetur ea potissimum ratione, quia quemadmodum non creditur Doctōri excellenti attestanti de consuetudine, ita eadem ratione non est fides habenda Doctōri de communi attestanti.

- 2 Quod verò nō credatur Doctōri * de consuetudine attestanti est recepta sententia, & ne singulas autoritates enumerem, hanc esse communem opin. testatur Pg. de Rauen. in tit. de consue. sect. 5. nume. 16. Rogh. Cur. in c. ff. sect. 8. q. 7. nu. 9. post med. ex. co. tit. de consue. vbi testatur per relationem, & numerationem autorū, quæ est validior attestatio, Cagnol. in l. vni. in prin. nu. 20. ff. si quis ius dicit. non obrem. De cō. in consi. 402. in causa illustris principis. col. ff. nu. 15. propè si. ver. ex quibus patet, vbi dicit communem recentiorum, Srepha. Bertr. in consi. 18. circa processum causæ. col. 6. nu. 15. ver. & licet Bar. lib. 3. vbi dicit magis comunem, cum aliis allegatis per Anton. Gabriel. lib. 1. com. conclus. tit. de prob. conclus. 4. ver. contraria Bal.

Sed hæc ratio fragilis est, vt ex infra dicendis apparebit. Contrariū igitur est sententia, qd. Doctōri attestanti de communi opin. * creditur dum sit, & hanc tenent Ferd. Loaz. in reper. §. diui. l. filiusfamil. col. 1. in fi. ver. & Doctōri approbato. nu. 37. ff. de leg. 1. Rim. in consi. 120. fo processu agitato. col. pen. sub nu. 75. & consi. 120. disputabitis. ff. de materia. col. 2. nu. 5. lib. 1. Neuz. in d. Syl. nup. lib. 5. nume. 7. hæc de Leonar. in consi. Maria. Iun. in consi. 121. eleganter, & non minus nu. 17. lib. 2. Hier. Grat. in consi. 88. teneo qd. hæres. col. 1. nu. 2. li. 2. Lancel. Conrad. in li. de prætor. §. 2. in tit. de sen. nu. 26. Aug. Bero. in consi. non recedendo ab iis. nu. 4. lib. 1. Io. Fran. Vicei inter conf. cri. diuer. consi. 146. veris præsuppositis in fi. nu. 4. li. 1. 2. impress. Io. Hiero. de ban. modo Car. amplif. in consi. 5. si quis aut hodie est. num. 46. Fran. Herc. in trac. de prob. Nega. nu. 30. ante si. ver. hæc eadem trahit p. sunt. D. meus Io. Pau. Lancel. in d. sua disputan. & quando attendit commu. opin. in fi. cum similibus, & hæc est communis, & recepta sententia, vt ex numero eam tenentium clarè apparet, & etiam in eo iudicio verissima.

Pro qua imprimis retorqueo rationem in contrarium adductam. Nam quemadmodum creditur doctōri excell. * de consuetudine attestanti, vt voluit Bar. in rep. l. de quibus. nu. 2. ff. de legib. cō. opinio est communiter a doctōribus approbata, vt testatur Alex. in l. post dotem. col. 10. nu. 29. in prin. ff. sol. ma. Christ. port. in §. apum. col. 3. nu. 10. In ff. de rer. diuis. Dec. in consi. 420. quæritur an ad Archidiaconum. in fi. & consi. 69. 4. pro resolutione eorum. col. 1. sub nu. 3. vbi per numerationem plurium de com. testatur Io. Bap. Ferret. in consi. 102. super casu decimarum. col. 2. nu. 6. Rol. Vall. in consi. 71. viso processu. col. 4. nu. 2. cum seq. & consi. 87. non in sistendo. col. 2. nu. 12. lib. 1. & hæc opinio Bar. est magis communis, vt asserunt Dec. in l. 2. §. mutui datio. nu. 12. & 13. ff. si cer. pe. Lud. Gozad. in consi. 59. prima facie dicendum. col. 4. in prin. sub nu. 18. Cur. Iun. in consi. 60. casus in factio ita hæc habet. col. 4. sub nu. 5. Grat. in consi. 12. contra quam plures col. 7. nu. 58. & 59. lib. 1. Mar. Iun. conf. 60. videbitur fortasse. Col. 3. per totū nu. 10. vbi per relationem complurium hanc magis com. dicit lib. 1. Franc. Herc. in d. tract. de proba. neg. nu. 301. Craue. in consi. 166. l. e. plurimū. col. 3. nu. 9. nouissimè, & plenissimè alios cumulan. Nico. Festa. in trac. de collec. par. 2. in tit. an, & quand. foren. in d. c. nu. 33. vique ad 4. vbi habito respectu ad numerum, & autoritatem Doct. hanc tenentium dicit eam magis com. cum relatis per Ant. Gabr. in d. cō. d. 4. in prin. item ista Bar. opin. est verior, vt testatur ferè omnes isti, & præcipuè Maria. Iun. Nic. Festa. & Io. dilect. in trac. de art. testan. in d. de subsc. caut. 35. hæres cui alius. sub nu. 3. ver. & licet secundum quosdam cum concord.

Et absque dubio, hæc est verè communis, & magis communis, ver. & verior opinio tam ex numero, & autoritate eam tenentium, & rationibus ab illis adductis, quam per tot attestations de communi, magis com. vera, & veriori opi. factis non fortuito, sed per relationem, numerationem, & ponderationem autorum, & non ab antiquis, sed nouissimis prout sunt Rol. & Nic. Festa. qui cum in dies cōmunes nascatur, crescant, & intereāt melius veritatē huius rei reperire possunt.

Hæc tamen opinio intelligenda est, vt doctōri * credatur præsumptiuè, hoc est, donec contrarium probatum non fuerit, non autem verè, vt intelligatur facta plena probatio, sed solum, vt transferatur onus probandi contrarium in aduersarium, ita verè voluit Barro. in d. de quibus, & in his terminis est magis com. opinio, & vera, vt per Dec. Cur. Gozad. Grat. Maria. Craue. Festa. in locis supra adductis, & per Gasp. Cabal. in trac. de equitio. §. 3. sub nu. 39. ver. vel resp. & intelligi cum adductis per Ant. Gabriel. d. conclus. 4. post med.

6 Secundo hæc Bar. opinio procedit, vt credatur Doctōri * de consuetudine loci in quo doctōr diu est versatus, ita declarat Paris de putat. trac. de sindicat. in verb. doctōr. c. 2. inci. an doctōr, seu aduocatus. ver. consuetudo enim contra ius. in col. pen. nu. 10. Alex. in cō. §. circa primū dubium. col. pen. sub nu. 11. in fi. ver. item respondeo. li. 3. & post alios ita tradit Io. Dilect. d. nu. 3. per totū, vbi testatur se ita in praxi seruasse, & sequitur Ant. Gabriel. in d. conclus. 4. propè si. ver. concordia istas. nume. 3.

Et credo verissimum. Quemadmodum, inquam, creditur Doctōri testanti de consuetudine, ita debet credi Doctōri attestanti de comm. de qua ipse cognitionem habet.

Secundo iuuatur hæc commu. opi. nam hanc, vel illam opi. esse, vel non esse communem, questio est facti, cuius cognitio consistit in iuri non enim alius, quam iuris peritus cognoscere potest, At Doctōr præsumitur posse, & velle cognoscere ea, quæ sunt iuris, & secundum ius affirmare, vel negare, cū doctus, & bonus censetur iuxta tradita per Alicia. in trac. præsumpt. reg. 3. præsumpt. 2. & 19. per tot. Ergo, &c. Vt roboratur opinio ista, nam si diceremus, quod nō credatur Doctōri attestanti de communi, sequeretur, vel impossibile, vel valde difficile esse, cognoscere in casibus occurrentibus comm. opin. At hoc est, quam absurdissimum, merito d. &c.

Major deducitur, nam communis in casu particulari, aut cognoscitur per numerationem, & ponderationem singulorum Doct. super illo

illo casu scribentium.

Aut per testes cognoscere communem per numerationem, & ponderationem autorum est adeo difficile propter innumeros, & diversos scriptores. & praesertim hodie, quando libri in diem excreverunt in diuersis partibus orbis in eam quantitatem, vt qua facilitate sydera caeli numerari possunt, eadem libri, & librorum loca, vt certe possit dici impossibile.

Per testes vero communis probari non potest, nisi per iuris peritos, alij enim, quae sit communis, vel non, cognoscere nequeunt, cum id in iure consistat, si ergo nec Doctoribus credendum esset, improbatam remanet ipsa communis, & inanis penitus efficeretur.

Concludamus ergo pro communi opinione, quod Doctori de communi attestanti credendum est. Quae conclusio procedit etiam, licet Doctor attestans de communi nulli, aut paucos omnino autores eam tenentes allegaret, & ratio est, nam si aliter diceremus, vti quae Doctori non crederetur.

Si enim Doctori adducuntur tot auctoritates, quibus communis, & magis commu. conficeretur, esset solum credendum, non diceretur credi Doctori, sed ipsi veritati crederetur, & sic inanis redderetur communis opinio supra firmata.

Haec autem conclusio recipit veram, notabilem, & omnino mentinendam declarationem, vt habet locum solummodo praesumptiuè, & quo ad transferendum onus probandi contrarium dicenti, non autem verè, nam si contrarium, hoc est magis communem in contrarium esse demonstratum fuerit per maiorem numerum, & auctoritatem Doctorum contrariam sententiam amplectentium, tunc non creditur, neque illa attestatio vilius erit momenti, ita defendit in causa maximi momenti D. meus Fran. Canturius, & postea reperit in specie vereri Fran. Herci. in d. tract. de proband. negat. nu. 302. ante. si. vereri. haec eadem trahi possunt, & est de mente omnium, & verissimum.

Primo, quia quemadmodum Doctori attestanti de consuetudine creditur solum praesumptiuè secundum magis commu. sententiam, si praerelata, ita praesumptiuè debet credi Doctori de com. attestanti.

Secundo, quia ex nostro affirmare, vel negare non immutatur veritas, si licitas, si veritas, si de off. praes. d. l. cum falsa, & ibi no. Doct. C. de iur. & fac. igno. tradit Luc. de pen. in l. origine propria, post prin. C. de munic. & orig. lib. 10. Iaco. Menoch. in tract. de arbi. iud. quaest. li. 2. centur. 4. cas. 33. nu. 29. cum simi. & talis Doct. non facit, sed solum dicit hanc, vel illam opinionem communem, sed nos praesupponimus verè magis communem esse in contrarium, Merito &c.

Tertio, & vlt. quia Doctor de communi attestans non solum non facit communem, sed neque etiam vult facere, sed solum reddere de ea testimonium, vnde si constat, in contrarium esse magis communè, & per consequens eius attestatio non seruetur, non contra sit eius voluntati, praesertim quia id nullus sit ei praedictum, cum per hoc non arguatur mendax, nam potest esse, quod tempore, quo Doctor de communi testatus fuit, vere esset communis, tractu vero temporis contraria magis communis effecta sit.

Vnde iudices, quando inueniunt aliquam attestacionem de commu. non debent quiescere, sed querere an orta sit magis com. contraria, Et quando aduocatus deducit opinionem contra attestacionem esse magis communem per cumulationem plurium, & grauiorum doctorum, debet attendere, neque pertinaciter, vt multi faciunt, in herere attestacionibus, quae plerumque sunt inconsiderate, & praesertim si sit attestatio Doctoris non Moderni.

Sed hic insurgit pulchra dubitatio, quid agendum sit, quando in eadem quaest. sunt plures attestaciones de communi opi. hinc inde, vt hodie videmus accidisse in compluribus qq. cui Doctori attestanti magis credendum erit. Equidem breuitati consulendo,

Imprimis crederem, Doctori iuniori, vel recentiori, magis habendam esse fidem, ita Grat. in d. consi. 88. nu. 2. lib. 2. & Fran. Herc. sub d. nu. 302. ante si. ver. haec autem trahi. & ratio est, quia cum non omnes communes opin. in dies nascantur, crescant, & intereant, vt post Salo. tradit Neutz. in d. Syl. nup. lib. 5. nu. 4. & experientia docet, debemus credere iuniori, qui de vltima communi, quae seruanda est, verissimiliter testatur, & praesertim quia hoc pacto sustinentur singulorum attestaciones verè secundum diuersitatem temporum.

Fallit hoc, quando alius Doc. antiquior testaretur per allegacionem plurium, & eorundem numerationem, & ponderationem, modernus vero paucis auctoritatibus allegatis simpliciter testaretur per. mox dicenda.

Fallit 2. quando modernus testaretur de communi extra materia qua pertractat, antiquior vero principaliter tractaret, quia magis creditur antiquiori per infra dicenda.

Secundo hac deficiente qualitate censerem magis credendum, doctori principaliter pertractanti materia, de qua est illa communis, & ratio est, quia iste praesumitur vltus maiori diligentia in reperiendis auctoritatibus.

Fallit hoc, quando Doctor de communi opin. contraria testans etiam incidenter longe plures auctoritates reperisset, quia tunc in isto

viget maior ratio diligentiae, & consequenter eius attestatio est magis attendenda.

Tertio istis cessantibus crederem esse attendendam, attestacionem eius, qui plures Doct. pro sua communi cumulat, ita Fran. Herc. ibid. & ratio est eadem cum superiori, quia constat de maiori diligentia, & per consequens est magis attendenda, s. optionis, cum simi. in st. de leg.

Quarto, si ista omnia desint, ea communis est attendenda pro qua plures sunt attestaciones de communi, hoc est, pro qua plures Doct. de illa com. testantur, in quo est aduertendum quod etiam plurius attestatio diceretur, si collegium Doct. vel Rota testaretur, quia licet singulorum ratio non habeatur, tamen plures sunt, quam vnus, & huius conclusionis ratio est, quia veritas facilius per plures, quam per pauciores reperitur. l. si. C. de fideicom. c. extra, 64. dist. cum simi.

Tandem si nulla istarum qualitarum adsint, nullae attestaciones sunt attendendae, sed recurrendum est ad ponderationem, & numerationem Doctorum vtriusque partis, & ea opinio erit magis commu. & attendenda, quae maiori numero, & auctoritate Doctorum fulcita erit. Et per haec sit explicita prima pars huius tractatus.

FINIS LIBRI PRIMI.

TRACTATUS
DE COMMUNI OPI.
V. I. DOCTORVM,
LIBER SECVNDVS.

OSTQVAM ad fatietatem vsque cognouimus, quae nam sit communis opinio Doctorum, & quae pro sui perfectione requirantur, reliquum nunc est, vt ad secundam partem huius tractatus transeamus, videlicet, an, & quando ipsa communis sit seruanda. Et quoniam nonnullis durum videtur, communem opinionem attendendam esse, ideo imprimis videmus, an id de iure subsistat.

An Communis Opinio sit attendenda.

TITVLVS VIII.

Summa Notabilium.

1. COMMVNEM opinionem legendo, in tractatibus, & simi. non attendendam esse. Lim. nume. 2. sublimis. numero 3.
4. Communem consulendo, & iudicando non attendendam esse. Contrarium, nu. 16. amplia. 2. modis. nu. 17. & 19.
5. Legum puritas omnino amplectenda.
6. Declaratio, sed neque l. C. de vet. iur. enuclea.
7. Veritas semper eadem, & semel verum, semper verum. Fal. nu. 8. & 9.
8. Ius non semper idem, sed in dies mutatur.
10. Opiniones humanam conditionem imitantur nascuntur, pubescunt, & senescunt.
11. Ius civile non potest glossari. Sed contrarium seruatur, & quomodo nu. 12. & 13.
14. Opinionum diuersitatem repellendam.
15. Multitudo arguit imperfectionem.
18. A communi recedere nefas. Et communis non debet reddi elusoria.
20. Veritas perfecta facilius potest haberi a pluribus, quam a paucioribus.
21. Opinionem omnium, vel maioris partis attendendam.
22. Opinioni Doc. adherere, vbi non est ius clarum, dedignari non debemus.
23. Doctores splendor, & lucerna iuris.
24. Opinio Doct. vbi non est lex, pro lege seruanda.
25. Opinio a multis approbata dicitur quotidie conualescere.
26. Iudicio populi vnus non debet contrariuere.

COMMVNIS opinio Doct. an sit attendenda, discussuri, ne confuse procedamus, duplex adhibenda est inspectio. Prima, quid in actibus, qui tertio praedictum nullum afferunt, vt puta legendo, in tract. singu. & simi. Altera quid in actibus redentibus ad tertij praedictum, vt consulendo, & iudicando.

INSPECTIO I.

In hac prima Inspectione absque alia disputatione concludendum est, vna cum Fran. Turzan. in tract. com. opi. in opi. 160. probationes. cir. Commu. opi. To. 3.

ca prin. ver. si primam tueri. volueris. Io. Bolognet. in l. 1. sub nu. 43. in 3. limit. ff. si cer. pe. & ex mente omnium Doct. communem opi. non esse attendendam, & pro hac sententia adducitur semper. l. si ita vulne raturus prop. si. ver. multa autem. ff. ad l. Aquil. & comprobatur optima ratione, nam legendi, disputandi, & in alijs sim. actibus, iuribus, & rationibus. non auctoritatibus quaeritur, quid verius sit, vnde necessario receptæ traditiones in dubium reuocandæ sunt.

2. Et hinc est, quod videmus ab interpretibus dubitari, & controuersi definitiones in legibus etiam expressas, vt faciunt Doc. in rub. C. qui admit. de definitione bonorum possessionis tradita a l. C. in l. 3. §. bonorum igitur. ff. eod. & sic de alijs pluribus. Et hoc nullam habet difficultatem.

Hæc conclusio Fallit, quando disputando adducitur aliqua communis extræ quaestionem, de qua disputatur, quia tunc etiam disputatio est seruanda, ita tradit Hippo. Riman. in rub. inst. de dona. nu. 59. & est in ore omnium, & verissimum, tum quia aliàs totum ius cõfunderetur, tum quia disputatio trer in infinitum. Sed hæc Fallentia non procedit, quando decisio quaest. de qua disputatur, omnino dependet ab illa communi allegata, ita subtiliter more suo declarauit in Circulis D. meus Fran. Caturus, & verum credo, quoniam in ista vi get eadem ratio, quæ est in communi, de qua principaliter disputatur, hoc est, quia aliàs tolleretur disputatio.

INSPECTIO II.

Alteram modò subsequitur Inspectio, an communis opi. Doct. iudicando, & cõsulendo sit attendenda. Et in hac difficultate duæ sunt principales Doctorum sententiæ, quarum prima est negatiua, vt nullo pacto attendi debeat communis, & huius opinionis reperi solit. Vlder. Zaf. in l. 2. §. post hunc, maxime in verb. innouare. circa med. sub num. 78. ver. nec communes opiniones sequimur. ff. de orig. iur. & l. 2. ling. respon. c. 1. in fi. nu. 27.

Et complures in voce audiui huius esse opinionis, quæ fulcitur ex pluribus, & primò, nam legum & scita legalis sapientia puritate, vt Zaf. verbis vtat, sequi omnino nos debet, nemini dubitum est. At communes opiniones non modo legum puritatem non insectantur, sed potius in ambiguum detrudunt, cum læpè in eadè quaest. hinc inde adfunt attestations de communi, & receptæ sententiæ non pro veritate, sed pro quæstu huc, & illuc mentis forte testimonij sigatur, & refugatur, Meritò &c.

Hæc ratio contrarium sustinendo facillè diluitur. Primò, quia opiniones pro quæstu firmari in dubio non præsumitur, & qui hoc dicit, uum potius deigit, quam aliorum ostendat defectum. Præterea cū veritas oculis cerni nequeat, non est absurdum in eadem quaest. esse communes hinc inde, cū quot capita, tot sententiæ, nec quis libi tantum arrogare debet, vt suadeatur melius solus veritatem reperisse, quam tot viri illustres communem opin. constituentes fecerint, cū facilius esse possit, vt quemadmodum plures falli videtur, solus multo magis fallatur, vnde cum certa veritas reperiri nequeat meritò sequimur præsumptam.

Secundò igitur pro hac sententia negatiua adducitur tex. qui hæc quaestionem in terminis dirimere videtur in l. 1. circa med. ver. sed neque. C. de vet. iur. enucl. Sed neque ex multitudine autorum, inquit ibi Imperator. quod melius, & æquius est, iudicare, cū possit vnus forsitan, & dederis sententia multos, & maiores aliqua in parte superare, at communis est sententia multitudinis autorum. Ergo &c. Stringitur ille con tex. quia in vim rationis ibi, dicitur, quod vnus sententia potest esse melior.

6. Hinc tex. dupliciter respon. Et primò, quod decisio illius non potest habere locum in casu nostro, nam ibi ea verba proferuntur eis, qui debent compilare ius ciuile, & potestatem habebant addendi, & minuendi non secundum id, quod scriptum reperiebant, sed illud debebatur statuere, quod magis humano generi prodesse sentirent, vt aperte caueatur in ea. l. infra. §. sed & in hoc studium vobis, & in l. 2. §. tanta laudem. C. eo. nos verò loquimur de Doctoribus nostri temporis, qui non id, quod magis hominibus prodesse sentiunt, sed illud solum, quod in iure scriptum reperitur, amplecti debent.

Secundò resp. tex. illi non dicere, quod multorum opinio sit contemnenda, & vnus seruanda, sed velle quod omnia multorum sententia attendatur opinio vnus, quando illa opinio est melior, æquior, & verior, cū possit sententia vnus forsitan multorum opinionem superare, & hoc est, quod vult dicere ille tex. quod nos non negamus, quando sententia vnus est verior ipsa communi.

7. Tertio iuuatur opinio ista hac ratione, nam veritas & semper est vna, & eadem, & semel verum semper est verum, vt pater ad sensum, & tradit Bal. in c. 1. col. 4. in prin. nu. 16. in fi. ext. vt l. non contest. & in cons. 89. D. Thomas Asmarus, co. 2. post prin. sub nu. 7. ver. nã veritas semper lib. 1. Neu. in d. Syl. nup. l. 7. sub nu. 9. circa med. ver. & tamen dicit Bal. pulchre Fran. Conna. in suis cõmen. iur. ciu. l. 1. c. 1. nu. 3. circa me. verat de natura quicquid sumi. & veritas omnino attendenda est. c. quaeritur. 2. q. 7. sed communis non est semper eadè, nam in vna q. mo

do affirmatiua, modo negatiua est communis, vt latè supra in præf. nu. 5. Meritò &c.

Hæc quoque ratio euitatur duobus modis, primò quia veritas est semper eadem & secundò naturã, secus verò de iure. nã ius indies mutatur, secundò tpa, & personas. l. 2. §. sed quia diuina. C. de vet. iur. enucl. facit. l. exigendi, cum ibi no. C. de procu. cū simi. & tradit latè Conna. ibid. nu. 3. per totum.

9. Secundò resp. quod veritas est semper eadem, quando sumus in veritate certa, & clara, secus in præsumpta, quæ mutatur ex mutatione præsumptionis. at communis opi. non est, sed solum præsumitur vera, vt latè diximus supra in præf. nu. 4. 2. cum seqq.

Neque ista præsumptionis mutatio afferri debet admirationem, cum oriatur ex opinionibus, quæ ab hominibus procedentes humanam conditionem imitari debent, & sic tanquam homines nasci, pubescere, & senescere, vt egregie tradit Gomes in commen. ad reg. cancel. in reg. de trien. pos. q. 5. post prin. ver. ita que ex prædictis.

Quarto sustinetur Zaf. opinio, quoniam communes opi. plerumque cõstituentur auctoritate doctorum interpretantiũ, & Glossariorũ, & Cõmentarij, seu interpretationes ad ius ciuile prohibita & sunt, vt expressè sancitum extat in l. 1. §. nostram autem consummationem. & in l. 2. §. hoc autem, quod ab initio. C. de vet. iur. enucl.

Sed contrariam sententiam tuentes possumus respondere pluribus modis. Et primò, quia decisio istorum furum est sublata, per potestatem, & licentiam interpretandi, & Glossandi, quæ conceditur Doctoribus in Doctoratu, ita tradit Alcia. lib. 1. dispun. c. 23. per totum, quem sequitur, licet non referat, Cagnol. in l. 1. nu. 159. ff. si cer. pet. Nisi forte dicatur, quod ista licentia interpretandi, & Glossandi non intelligatur nisi, quo ad extendendas leges ad novos casus, & commentarios cõfribendos, sed solum quo ad exponendum, & declarandum verba, & sensus legum obfcuros Tironibus, & alijs non intelligentibus in scholis, quæ interpretatio conuenit cū dispositione dictarum legum, in quibus cõceditur potestas transformandi latinæ voces in Græcas, & hoc vt Ciceri ignari linguæ latinæ possint intelligere quid iure cautum sit.

13. Secundò igitur, & melius meo iudicio resp. decisionem illam esse abrogatam per consuetudinem, seu vsum contrarium ab Irnerio acceptum, & ab Accursio, & alijs auctum, & huius opinionis fuit idè Alcia. in d. c. 23. in prin. & in d. l. in verb. Celsus. nu. 42. quem ibi referat, & sequitur Io. Bolognet. sub nu. 43. in 3. limit. ff. si cer. pet. quicquid dicitur Cagnol. ibi, nu. 158. nam non est dubium, quod consuetudo potest tollere etiam leges scriptas. l. de quibus. & ibi Doct. ff. de legib.

Quintò facit pro Zaf. nam rara est communis opi. quæ non habet contradictores, & sic non inuit diueritas opinionum. At opinionum diueritas & penitus est repellenda cū reddatur dubitum, & obfcurum. d. l. 1. §. nostram autem cõsummationem. C. de vet. iur. enucl. & tradit post alios Roder. Suarez in alle. 25. quidã miles habes. circa fin. 6. c. ff. Meritò &c.

Sed hæc ratio retorquetur, nam communis non parit obfcuritas in iure, sed contrarietates, & obfcuritates remouet. si in dubio ei accedamus, quæ vera præsumitur.

Sextò igitur loco contra communem adducitur text. in l. q. dicitur, in §. ff. de impen. in reb. dom. fac. vbi l. C. recipit opinionem Mart. l. licet plerique contrarium tenerent.

Sed facilis est responsio, tum quia opinio Marcelli erat æqua, quo casu secundum quosdam communis non attenditur, tum quia contra Marcellum non erat com. opinio, nec tex. ille hoc dicit, sed solus assertus, habere plerumque contradictores, sed dictio, plerique, verificatur etiam in duobus, arg. §. singulorum, in situ. de rerum diu. & duo non faciunt communem. Ergo, &c.

Septimò iuuatur negatiua hæc sententia ex l. Plautius in prin. ff. ad l. Fal. vbi opinio solius Calsij præfertur sententiæ Attilicini, Nerui, & Sabinij, & sic communi.

Hic quoque tex. facillè potest euitari, Primò, quia decisio illius tex. non est contra communem. Et quia illa tria nomina Attilicinus, Nerui, Sabinus possunt esse vnus iurisc. cuius sit nomen, cognomè, & nomen regionis, in quo esset oriundus, quod suadeatur, quia illa tria nomina sunt simpliciter absq; vlla copula appõsita, quæ ea possit separari, vt plerumque solet fieri, & quia licet essent tres, non faciunt comm. opin.

Secundò resp. quod licet esset communis contra Calsiũ, tamen non est mirum, si ibi non attenditur, quia pro contraria interuenit rescriptum principis, vt apparet clarè in fi. prin. ibi, nam & Ditus Pius, quod rescriptum non solum communem, sed & legè, & consuetudinem potest tollere.

15. Octauò facit pro Zaf. sententia, quia multitudo arguit imperfectionem, & Imperitorum infinitus est numerus, arg. c. multi. 40. dist. & tradit D. meus Io. Pau. Lancel. in d. sua disp. an. & quand. attend. sit com. opi. in prin. sed communis sit multitudine Doct. Ergo &c.

Sed facilis est solutio, quia communis constituitur multitudine iuris peritorum, non Imperitorum.

Nonò, & vlt. contra communem adducitur, nam sequi commune opi. videtur repugnare menti, seu dispositioni ipsius iuris, quoniam legislatores voluissent seruari communem opin. vti que statuerunt, quemadmodum statuerunt, in dubio attendendum, quod est verissimum, quod

quod æquum, & simi. sed non fecerunt, ergo noluerunt, argu. l. vnic. §. fin. autem ad deficientis. C. de cad. col. Sed neque ratio ista admodum vrget, vel quia negatur, id. expressum non esse in iure, vt infra videbimus. vel quia si non exp. esse saltem in necessariam consequentiam, id iure cautum est, nam q. d. omniur approbatur, & verisimilius est, & magis æquum, & fauorabile censetur, quam quod a pacis teneri.

Plura alia possent induci pro hac opinione, verum quia parū, aut nihil, vrgent, & facile ex his tolli possunt, consulto prætermittit: & ex his patet, q. ista Zafij opinio nulla nititur lege, vel ratione, cui nō possit facile, & concludenter responderi.

Quam obrem altera superiori contraria est opinio affirmatiua, vt scilicet consulendo, & iudicando ꝑ communis sententia sit attendenda, & hanc amplectens est Hosti. in c. 1. de consti. quem ibi secuti sunt Ioan. And. Ant. Bu. Abb. col. fi. nu. 15. & ibi Adden. latē alios allegantes, Io. de Imol. col. 7. post prin. sub nu. 6. circa med. ver. si verō licet ius. Feli. col. pen. sub nu. 5. Fran. Cofci. in vlt. quæsit. nu. 23. Dec. in 1. lect. col. pen. ver. 6. & vlt. conclusio. nu. 28. & in 2. lect. nu. 11. & ibi latē duo adden. Aug. Bero. col. pen. ver. 7. conclusio. nu. 268. Marc. Mant. nu. 109. & reliqui omnes, hanc eandē sententiam sequuntur Bar. in l. si. propē si. sub nu. 5. C. de p. iud. mal. iudi. Bal. in c. ne innitaris. col. 2. nu. 6. ext. de consti. & in c. iudices. col. 3. ver. sed adhuc reuoco in dubium. nu. 4. tit. de pac. iura. firm. in vlt. feud. & ibi latē And. Barb. in add. Io. Fab. in præfat. commen. ad inst. col. 2. sub nu. 2. ver. hoc hortor, q. non sis. & ibi Io. de Garro. alios congerens in Addi. in verb. communes opi. Do mi. Gemi. in c. 1. col. 1. in 6. no. ver. no. argumentum. de sum. Trin. in 6. Guido Papæ sing. 512. communis opi. Roman. consi. 179. amplissime Doct. col. 5. in prin. sub nu. 12. ver. primō, quia communis. & ibi Horat. Mandol. alios congerens in addi. in verb. recedendum. Io. de Imo. in l. filio præterito. nu. 27. ff. de iniust. rup. & c. & in cle. ne Romani. col. 1. sub nu. 2. & sequenti. de elec. & ibi etiam And. Barb. col. 1. sub nu. 1. & seq. Paris. de put. in tract. de fidei. in verb. iudicare. c. 3. incip. an si iudex qui dedit. sub nu. 1. & ibi Gabr. Sarain. in add. Ant. Corset. in suis sing. in verb. opinio, in sing. incip. vbi Doctores. Thom. Ferr. in trac. cautel. in cautel. 31. manifestū est, q. iudex. nu. 1. Horman. Det. in rep. l. 4. §. Caro. nu. 283. & ibi alios congerens Aldobrandi. in addi. ff. de ver. bo. obli. Alex. in consi. 7. videtur prima fronte. col. 3. nu. 10. libr. 4. in l. cum prolatis. col. 1. nu. 4. vol. 2. nu. 11. & col. 4. nu. 23. & ibi alios latē allegans Vinc. Herc. col. 4. sub nu. 10. ver. & quia supra aliquid cauti. ff. de re iud. And. Barb. in consi. 10. animaduerso puncto. col. 6. sub nu. 21. libr. 2. Corn. in consi. 173. in præsentī stipulatione. col. 2. nu. 17. libr. 2. Bened. Capra. in tract. reg. in regu. 18. vidimus quomodo. num. 16. & consi. cum viso & considerato. nu. 25. Dionysius de Barifa. inter cō. si. crimi. diuer. in consi. 29. ex dubijs elicitis. col. 1. num. 5. & ibid. Excel. D. Lud. de Alpher. in consi. 145. in præsentī casu. col. 5. nu. 21. Tom. 1. 2. impress. & ibid. Tom. 2. Ant. Corset. in consi. 25. difficile admodū. nu. 115. Io. Bap. de Rofel. in consi. 34. viso processu formato. nu. 17. Gabr. Cafat. Hiero. Crot. Fran. Ant. Crisp. & Ant. de fanson. in consi. 59. quo ad fundamentum. nu. 28. & seq. & Mar. Asini. in consi. 111. casus in facto ita proponitur. nu. 7. hoc idem amplectuntur, Ant. Negus in trac. de pigno. in 3. par. in 2. memb. sub nu. 10. post med. ver. & est communis. Vinc. Saluol. in rep. rub. ff. fol. ma. col. 16. sub nu. 89. ver. si. & profecto à communi. Iaco. Aemil. in consi. 13. an fructus percepti. in fi. nu. 5. Ant. Nucet. in trac. de concor. gl. nu. 33. quem refert, & sequitur Io. Frā. Vicei. inter dd. consi. crim. diuer. in consi. 146. veris præsuppositis. col. 5. nu. 3. & ibidem Rol. de Cur. in consi. 75. relatis duabus querelis. col. 4. nu. 18. Tom. 2. impress. Ari. Pinel. in l. 1. in 3. par. nu. 100. ante me. ver. ob æquitatem enim huius. C. de bon. mater. Io. Crot. in consi. 4. casus præsuppositi. col. 2. nu. 2. Rober. Marant. in suis dispu. in dispu. 10. filia quædam. nu. 48. Fran. Balb. in tract. de præscr. in proce. sub nu. 2. ver. si. & noui tirones. Hiero. Butri. in rep. l. 1. nu. 19. C. de pact. Rimin. in cō. si. 120. disputabilis sanē materia. in prin. nu. 1. lib. 1. Io. de Amic. in consi. 150. præstantissimi domini. col. 4. nu. 19. Stepha. Bert. in consi. 236. consultationis thema. nu. 1. lib. 3. Cur. consi. 45. sæpē reuoluta narratio ne. col. 5. in fi. ver. transitum faciamus ad secun. nu. 11. Cur. Iun. consi. 56. super eo. col. 3. per totū. nu. 4. & 5. Ballio. de nobilib. in rep. auth. ex causa. col. 6. nu. 12. C. de libe. præte. Nico. Arlat. in rep. l. generaliter. col. 8. ver. si tamen velles. nu. 28. C. de sec. nup. Io. Pyr. in tract. de fuit. & hære. per sic. transm. prope si. ver. & breuiter opinio. nu. 17. Luci. Pau. Rofel. in reper. commen. Fran. Arct. in verb. communis opi. & in ver. iudicando, & consulendo. Pe. Rebuff. in rep. l. vnic. in l. gl. nu. 115. C. de sen. quæ pro eo, q. inter. lal. in l. 2. co. 3. nu. 16. & alij passim. ff. de iureiur. Grat. in consi. 77. duo principaliter. col. 2. nu. 4. libr. 2. Alciat. in tracta. præsump. reg. 1. præsum. 51. nu. 2. & ibi copiose Nic. Arela. alios cumulat in addi. idem Alcia. in consi. 10. non obstantibus subtilibus. nu. 2. lib. 5. Purp. in l. 1. col. 17. ver. & adeo probabilis est. nu. 136. & ibi Alcia. in verb. Celsus. nu. 42. in fi. Cagnol. nu. 17. Io. Bologn. nu. 41. ver. sic. quod debet intelligi. Pe. Loriot. in verb. Celsus. ait. D. meus Thob. & alij. ff. si cer. per. Sigifmun. Lofre. in consi. 14. in causa mag. D. Marella. col. 2. nu. 5. hoc idem plenissime profequitur Neutz. in sua fil. nup. l. 5. in prin. & per totum. latē etiam Lancel. Conrad. in li. de prætor. §. 2.

in tit. de senten. nu. 21. cum seq. Nico. Everard. in suis loc. legal. in loc. a contrario. in su. prope si. ver. hoc tamen arbitrio boni viri. & in loc. ab auctori. circa med. ver. & quia hæc est cōmu. Capic. deci. 176. in causa D. Domitij. nu. 20. Maria. Iun. in l. stipulationes non diuiditur. nu. 361. ff. de verb. obli. & in consi. 76. stantibus pluribus. inst. col. 2. nu. 2. lib. 3. & alibi sæpissimē. Chassane. in Commen. ad consue. Burg. rubr. 9. post. §. 9. in quodam consi. ibi. in 6. incip. antequam ad articulū. ver. item. & q. plus est. nu. 34. And. Tiraq. in trac. de poen. temp. cau. 51. sub nu. 64. Aug. Bero. in consi. 17. testamento Vincenij. col. h. nu. 29. lib. 2. Io. Bap. a Villalob. in tract. com. opi. in litera C. in verb. cōmunis opi. nu. 107. Fran. Turza. pariter in tract. com. opi. in opi. 160. probationes. post prin. ver. à communi tamen Catt. Cort. in suis Memorial. in verb. opi. communis. Math. Mathesil. in tract. de clec. ver. opin. col. 1. in fi. ver. & vna pars clara nō probatur. nu. 2. in fi. & seq. latē Camil. Piaur. in rub. ff. de verb. obli. l. 1. c. 1. nu. 81. cum seq. Dec. in consi. 30. & pro tenui facultate. col. 2. num. 2. in fi. Io. Cephal. consi. 244. testator vxoris suæ. col. pen. nu. 20. Laur. Syl. in consi. 3. quo ad primum dubium. col. 30. nu. 2. Iacob. Henric. in consi. 1. ardua iubilis, & difficilis. in 20. fun da. nu. 4. 1. lib. 1. Catald. de bon. comp. in tract. de find. q. 61. nume. 35. Ant. Tassar. in compen. error. notat. c. 65. nu. 4. Nic. Boer. in conf. 40. viso processu moto. nu. 33. Nic. Bello. in consi. 59. ingeniosa admodū. sub nu. 11. Io. Bap. de Scaramp. inter consi. feudal. diuersi. consi. 112. casus super quo. in fi. nu. 8. & ibidem Iaco. de Leonar. consi. 114. in causa & capis. nu. 467. idem approbat consi. Sacratil. Imper. inter resp. redita in causa Finarien. in iertia post tracta. Iaco. Meno. de recup. post. in resp. 1. cum lis, quæ coram. col. 5. ver. si. nam cum in hac sententia. nu. 10. Io. de Eco. in sua doctri. aduoc. lib. 5. c. 21. nu. 4. Fran. Viui. in suo tract. com. opi. lib. 1. opin. 182. Iudex in iudicando. Quint. Mandol. in comen. ad Reg. cancel. in reg. de subrog. q. 10. nu. 6. Pe. de Anchar. in suis quæst. famil. lib. 1. q. 6. puichra ea est. nu. 8. & lib. 2. q. 20. testator quidā. nu. 10. fuisse alios allegans Valent. Forster. in tract. de succel. ab intest. in tit. de succel. nouis iuris ascen. in 4. conclusi. in 4. fun. ver. à communi. fol. 278. Sebast. Medi. in tract. de legib. & statut. par. 2. q. 12. nu. 2. Por. Imol. in consi. 8. in hac facti specie. col. 15. ver. quo circa constat. nu. 44. Eman. zuar. in thesaur. recep. sent. in verb. opinioibus receptis. Nic. Festa. in verb. in tract. de asti. & collect. par. 2. in titu. q. coll. indic. sub num. 37. Bernard. Alphan. in collecta. iur. ciuil. ad l. 1. ff. de off. qua. stor. hanc eandem sententiam subtiliter disputando, more suo defendit clariss. D. meus Io. Pau. Lancel. in d. sua dispu. an, & quando attend. sit cō. mu. opi. in prin. & alij ferē omnes Doct. passim, & supra relati non semel, sed in pluribus locis, idem repetunt, quæ breuitatis causa nolui referre, imō sententia ista nullum videtur habere contradicteorem, cū & ipse Zaf. libi contrarius eam approbet in consi. 3. casus talis nobilis. nu. 23. lib. 2. adeo q. non sit dubiandum, quin ista sit receptissima, & verissima opinio, q. præter innumeras supra relatas auctoritates testantur libri receptorum sententiarum Iulij Pauli Iuriscōsul. & aliorum Iulij cognomento Clari, & aliorum plurium, quos quotidie præ manibus habemus.

17 Quinimō etiam in foro conscientie, ꝑ communis opi. seruanda est, nam hanc sententiam etiam Summistæ approbant, vt per Sum. Ang. in tit. de opi. §. 1. post prin. ver. si. verō non possunt, & per Sum. Thabien. in tit. pariter, de opi. §. 4. post prin.

18 Vnde nefas esse à communi ꝑ recedere, inquit Por. Imol. in d. consi. 8. nu. 23. & communis debet ita interpretari ne reddatur elusoria secundum Fran. Rip. in tract. de pelt. sub nu. 263.

19 Et tandem ꝑ communis opinio etiā in negocijs fidei seruatur, vt est tex. in cap. in canonicis 19. distinet. & post Philipp. Franc. vbi per eum tradit Lancel. Conrad. in d. lib. de prætor. §. 2. in titu. de sent. sub nu. 23. in 6. Ampliat.

Nititur autem hæc recepta sententia ex pluribus imprimis, nam à multis, vel pluribus ꝑ veritas perfecta haberi potest, q. non est in paucis. l. si. post med. ver. lex etenim. C. de fideicom. & quia integrum est iudicium, q. plurimorum sententia comprobatur, ca. extra 64. dist. & c. prudentiam. in fi. prin. vbi id tradit Abb. in 3. no. nu. 4. extr. de of. de lega. & quia facilius inuenitur, q. à pluribus queritur, c. vlt. & ibi glo. vlt. 20. dist. refert Abb. sub d. nu. 4. Cur. in consi. 36. super eo quod. co. 3. in fi. sub nu. 4. circa med. Card. Alban. in lucubrat. ad Bar. in l. 1. nu. 7. & 19. ff. de neg. gest. & alij passim. Vnde merito communis vera præsumitur veritas, & opinio verior seruanda est, ergo.

Nec dicatur, prædicta locum habere, vbi veritas aliter haberi non potest, nisi per testes, secus verō in casu nostro, in quo rationibus potest reperiri.

Quoniam facile resp. Tum quia plerumque rationibus veritas potius offuscatur, quam aperitur, tum quia non attenditur communis, quando conuincitur rationibus.

Secundo iuuatur hæc opinio, quoniam vbi de aliquo dubitare contingit, & adint. opiniones hinc inde, ea ꝑ sententia est attendenda, quæ à maiori parte, vel ab omnibus est approbata, tex. est in terminis in c. in cano. icis 19. dist. quem ad id passim allegant Doct. At communis dicitur omnium, vel maioris partis opinio. Ergo &c.

Sed dicit quis, decisionem illius rex procedere in sententia eorum, quorum dictis omnino standum est, ut sunt dicta Sanctorum robora ta autoritate Veris, vel Noui testamenti, secus vero in opinione Docto. quorum autoritas probabilis est, non necessaria, ut veris que probant Doct. communiter in l. i. ff. si cer. pe. cum adductis per Euerar. in d. loc. ab autorit.

22 Se. facili est responso, primo, quia ubi habemus iura clara non debemus indignari adherere opinioni iuris peritorum, arg. l. i. ff. si cer. pe. l. Diui. ff. de iur. pat. cum simi. nec quis sibi tantum tribuere debet, ut solum cre. Jar. melius sentire, quam plures simul Doct. celeberrimi, qui sunt et ipsedor, & lucerna totius iuris, & quasi radij solis, quibus multa iuris obscura loca illuminantur, & illustrantur, secundum Gram. in no. i. per totum, & precipue nu. 9. & seqq.

24 Præterea, & secundò, quia opinionibus Doct. standum est, ubi lex non reperitur. c. i. ubi id no. Ant. de Bu. Abb. & ceteri ext. de decim. Arch. in c. nolite. 11. q. 1. Doc. ubi post alios, quos allegat Fe. in c. i. ver. 9. fallit, nu. 5. 4. extr. de consti. Purp. in l. cum quid. col. 10. no. 8. 4. in ff. si cer. pe. Neuz. in consi. 2. viso testamen. Franc. nu. 16. ubi complures ad id congerit Ferran. Gorgia. inter consi. crimi. diuerso. in consi. 126. suasus sui. col. 1. 2. nu. 42. lib. 1. Euerard. in loca leg. cess. post med. vers. hinc etiam est. & alij passim, ex quibus constat tex. hunc in terminis decidere hanc quaestionem.

Tertiò adducitur pro hac opinione affirmatiua. l. athletas, in prin. ff. de his, qui not. infam. Vbi l. C. sequitur opinionem Sabini, & Calsij tanquam generaliter ab omnibus approbatam.

Nec obstat si diceretur, iurisconsultum ibi moueri non ex autoritate, sed ex ratione per eum allegata, ibi, & vtile videtur.

Quoniam potest responderi, quod Vlpianus mouetur ex autoritate clara, ex eo, quia ab omnibus confirmatur, & quando dicit, & vtile videtur, non fundat se in eo, sed comprobatur, quod deducitur per copulam illam, & quasi velit dicere l. C. præterquam quod ista opi. est clara, & seruanda, ex quo ab omnibus est comprobata, accedit etiam, quod est vtilis, & sic illa verba ad exaggerationem, & confirmationem sunt appolita, potius quam ad probationem.

Quarto fulcitur hæc opinio in l. quaesitum. in §. sed si fundus. ff. de fund. in lit. ubi sententia à pluribus approbata et quotidie increfcere, & conualescere dicitur, vnde merito debet præualere. l. cum quidam. §. quod dicitur. nu. 2. ff. de acqui. hære. per quem tex. ita tradit Dionys. de Barista, inter consi. cri. diuer. in consi. 29. ex dubijs elicitis. col. 1. nu. 4. lib. 1. At communis est à pluribus approbata, Merito &c.

Quintò adducitur pro hac opinione huiusmodi ratio, quemadmodum consuetudo, quæ inducitur sola iudicis autoritate, & populi consensu, inuolubiliter seruanda est. l. de quibus, & ibi tradunt Doct. ff. de legib. ita imò multò magis communis attendi debet, quæ non ab vno, sed à pluribus, & non à populo rudi, & imperito, sed à viris illustribus, & sapientissimis constituitur, præsertim cum populus hodie nullam potestatem legis condendæ habeat, quia in principem translata est, sed & quod principi. Insti. de iur. nat. gen. & ciuil.

Et quod sit maior ratio seruandæ communem opi. deducitur etiam ex eo, quia consuetudo, quæ contra legem quoque expressam introduci tur, habet principia iniusta, & iniqua, nam consuetudo inducitur per res sententias iudicis, & spacio decem annorum, ut volunt communiter Doct. in d. l. de quibus, vnde prima sententia, cum sit contra legem, negari non potest, quin sit nulla, ne dum iniqua. l. si expressim. stae. app. Communis vero, & principium, & medium, & finis legitimus est, & iustus, nam plerumque constituitur, ubi ius est dubium, si ergo consuetudo attenditur, multò magis communis attendi debet.

26 Sextò facit pro hac opinione vulgatum illud, et iudicij populi nunquam contempleris vnus, quod ad id allegat Tiraq. in d. tract. de pœ. temp. cap. 5. l. ubi nu. 64. nec mirum, quia, ut sæpe diximus nemo sibi tantum arrogare debet, ut plus sapere præsumatur, quam plures simul fecerint.

Septimò expressè probari videtur hæc sententia affirmatiua in can. nouimus. in §. 1. extra, de verb. sig. cui concor. c. de inducijs, circa med. 3. q. 3. & Insti. de hæred. insti. in prin. nam in d. §. 1. traditur, quod ex diuersis Pontificum rescriptis ea recipiuntur, quæ à pluribus Pontificibus fuerint approbata, & plurium opinio attenditur, sed communis est huiusmodi, ergo &c.

Sed posset opponi, longè diuersos esse terminos d. c. nouimus, à terminis quæst. nostræ, cum ibi sumus in rescriptis summorum Pontificum, quæ necessario sunt seruanda, nos vero loquimur de opinionibus Doctorum, quæ solum sunt probabiles, verum solutio est in promptu, nam diuersa quoque ratio est inter summum Pontificem, & iudicem, nam Papa potest reprobare rescripta, & tollere leges, vnde non erat opus, quod adhereret rescripto à pluribus approbato, sed summus Pontifex facit vim in hoc, & ex eo mouetur, ergo apparet, quod habetur ratio opinionis à pluribus firmata, & si Papa eam approbat, iudex non debet improbare.

Octauò comprobatur ista opi. ex l. scire oportet. in §. aliud. ff. de excu. sa. tu. ubi legislator contra verba expressa legis sequitur sententiam Cer-

uidij Scuolæ, Pauli, & Domitij Vlpiani, & sic plurimè, & stringitur ille contextus, quia l. C. fundat decisionem in autoritate istorum, nam dicitur, ibi, ita enim, & Ceruidius, ponderando dicitur enim, quæ est redditua rationis. l. si §. pe. ff. de excep. dol. apparet, quia illa est, ratio, præterea non refert eos simpliciter, sed addit, quod sunt Choryphi iuris prudentes, quod clarè ostendit l. C. moueri eorum autoritate.

Nonò iuuatur hæc sententia ex tex. satis pulchro in l. Diui. ff. de iur. pat. Vbi Imp. relatus sibi, à l. C. mouetur ad mutandam sententiam, quia contraria à Saluio Iuliano, & pluribus alijs erat comprobata.

Decimò, & vlt. pro communis induci potest hæc ratio. Nam si communis non attendetur, suborietur plura incommoda, & absurda, ad ista fugienda sunt. Ergo &c.

Maior ex pluribus deduci potest, & precipue ex tribus, Primò, quia oriretur tanta confusio, ut nulla vnquam lis, vel raro ad finem perduceretur.

Nam aut causa decidenda est legibus, & vtrique cum raris accidat casus, qui lege expressa decidatur, leges à simili hinc inde velut cori extorquentur, adeo quod incerta remanebit resolutio, aut causa terminanda est rationibus, & quidem tot, & tantæ ex vtraque parte afferuntur rationes, quibus veritas potius obruitur, quam ostendatur.

Secundò deducitur, quia facilius veritas reperiretur à paucioribus quam à pluribus, quod est contra rationem naturalem, & l. i. C. de si. deicommiss.

Tertiò, & vlt. quia potius standum esset fantasij vnus, quam vigilijs, & laboribus tot Excellentissimorum, quorum autoritate constituitur ipsa communis contra. c. 1. & seqq. 65. dist.

Et ex his satis clarè apparet, etiam in puncto iuris, communem iudicando, & consulendo esse attendendam, quod alijs pluribus iuribus, & rationibus posset comprobari, sed omitto, cum per hæc clarissimè appareat veritas huius opinionis. Concludo ergo, iudicando, & consulendo communem opinionem Doctorum esse attendendam.

Communis Opinio quando attendenda sit, vel non.

TITVLVS IX.

Summa Notabilium.

1. **C**OMMUNIS opi. de qua dubitatur, an sit communis non attenditur.
2. Communis opi. in conflictu communium non attenditur.
3. Magis communis præfertur communi.
4. Præsumptio vna tollit aliam minus efficacem.
5. Generalia, ubi desunt indiuidua, possunt allegari ad decisionem casuum, secus alia, nu. 7.
6. Communem opin. à remotis non attendi.
8. Specialia potius attendenda, quam generalia.
9. Magis commu. generalem videri præferendam communi in limitatione, contrarium, nu. 11.
10. Doctor generaliter loquens debet generaliter intelligi.
12. Magis commu. potest limitari per communem contrariam.
13. Communis in limitatione non contrariatur magis comm. generali.
14. Exceptio præsupponit regulam in contrarium. Etiam specificè. nu. 15.
16. Communis attenditur, licet contra eam tenuerit Innocen. vel Bartol. vel sim.
17. Communis non attenditur, si habeat in contrarium Archidiaconum super 6. contrarium, nu. 20.
18. Opinio Archidiaconi super 6. præfertur cæterorum sententiæ. Declar. numero 19.
21. Communis non attenditur, si contra eam teneat gloss. Contrarium, numero 28.
22. Glossa autoritate omnes alios Doct. antecellit. Declar. nu. 23.
24. Opinio Glossæ omnino est seruanda. Fall. nu. 25.
26. Autoritas Glossæ probabilis est, non necessaria.
27. Glossa Idolus aduocatorum.
29. Communem contra opinionem præceptoris non attendi. Contrarium, nu. 33.
30. Opinio præceptoris est defendenda.
31. Præceptor tanquam pater amandus, & colendus.
32. Præceptoris esse credendum.
34. Veritas anteposenda amicitie, & affinitati.
35. Communis, contra quam consuluit collegium Doctor. non attenditur, Contrarium. nu. 36. lim. nu. 52. Sublim. nu. 53.
37. Collegium potest constitui per tres tantum personas.
38. Collegium remanet, & conseruatur in vno solo.
39. Doctorellorum infinitus est numerus.
40. Omnes de collegio censentur vna persona ficta.
41. Collegium dicitur vnum corpus.
42. Collegium venit appellatione personæ.

- 43 Collegium potest contrahere cum vno de collegio.
 44 Vnusquisque de collegio duplicis personae vice fungitur.
 45 Collegium aliud, aliud singuli de collegio.
 46 Aduocatus collegij non dicitur singulorum aduocatus.
 47 Res collegij non sunt singulorum de collegio.
 48 Libertus a collegio manumissus non tenetur habere honorem singulis de collegio.
 49 Collegium remanet mortuis singulis de collegio.
 50 Consilium collegij habet maiorem praesumptionem consilio particularis Doct.
 51 Autoritas collegij Doct. aequiparatur auctoritati antiqui.
 54 Communis habens in contrarium decisionem Rotae non attenditur. contrarium, nu. 60. Limit. nu. 67. Sublimit. nu. 67. Quid in ipsa Rota, nu. 68.
 55 Decisio Rotae facit communem, & magis com. Contrarium, nu. 63.
 56 Auditores Rotae singuli Excellentiss.
 57 Auditorum Rotae laudes.
 58 Rota quandoque rotat.
 59 Decisiones Rotae contrariae.
 61 Decisiones Rotae non sunt approbatae a Pontifice, vnde sunt solum probabiles.
 62 Rota non est maioris auctoritatis, quam Bar.
 64 Rotam auctoritate aequiparari Doct. antiquo Excel.
 66 Decisiones Neap. habere vim legis.
 69 Communis habens contra se auctoritatem sancti non attenditur. Intel. nu. 71. & 73.
 70 Sanctorum dictis omnino standum, Intel. nu. 72. & 73.
 74 Legistis magis creditur, quam canonistis in materia legali.
 75 Canonistis magis creditur, quam Theologis in materia vltur vel sim.
 76 Communis constituta a non peritis non attenditur.
 77 Communem non attendi, contra quam tenuit Papa magistraliter loquendo, contrarium, nu. 78.
 79 Dicta a principe animo non condendi legem non seruantur pro lege.
 80 Communis non seruat, quoties contraria videtur verior. Contrarium nu. 81.
 82 Communis attenditur, licet contra eam fuerit iudicatum. fall. numero 84.
 83 Exemplis iudicare non debemus.
 85 Communis non seruat, quando contraria fauet potestati clauium.
 86 Communis consulti via. & vrgenti ratione adhuc videri attendenda. contrarium nu. 87. Fall. numero 88. 91. & 92. Quid de facto. nu. mero 95.
 89 Leges ante omnia seruandas esse.
 90 Rationem frustra quaerimus, vbi habemus legem.
 93 Rationes vrgentes ad couincendam communem quae sint, repositum est in arbitrio iudicis.
 94 Iudex in iudicatu debet defendere. rationes fuisse aptas ad conuincendum communem.
 96 Nihil tam clarum in iure, quin aliquam possit recipere dubitatione.
 97 Communis non attenditur, quoties contraria est roborata consuetudine. lim. nu. 99.
 98 Consuetudo etiam praua excusat a poena.
 100 Communis dura, & rigorosa non seruat, contrarium, nu. 104. Prima opin. limit. pluribus modis, nu. 106. & 108.
 101 Doctores esse speculatores boni, & aequi.
 102 Aequitas praefertur rigori, & ob aequitatem receditur a reg. iur. Declar. nu. 103. Fal. nu. 107.
 103 Regulae debemus stare, donec non probetur. limit.
 109 Communis non seruat, quando contraria fauet causae apprimae fauorabili, puta matrimonio, & simil. contrarium nu. 110. Prima opin. lim. nu. 113. 114. 115. & 116.
 111 Favorabilibus non est adeo indulgendum, vt caeteris fiat iniuria.
 112 Priviligia in tertij praedictum non sunt multiplicanda.
 117 Error facit ius. Fal. nu. 119.
 118 Communis opi. euidenter erronea non attenditur.
 120 Communis nulla lege, sed ratione tantum munita non attenditur. contrarium nu. 124.
 121 Erubescimus sine lege loqui.
 122 Rationem adducens non dicitur loqui sine lege.
 123 Lex vbi non reperitur, ad principem pro decisione recurrendum.
 125 Ratio naturalis pro lege allegatur, vbi deficit lex.
 126 Consistens in ratione lex esse dicitur.
 127 Ratio vltra vbi viget, frustra quaeritur lex.
 128 Communem nulla lege, & ratione munitam non seruandam. contrarium nu. 130.
 129 Doctori Excel. nihil alleganti non creditur, & quomodo.
 131 Communis habens contra se regulam a remotis seruanda est, secus si sit in terminis. nu. 134. Fal. nu. 133.
 132 Regula idem est, quod ius.
 133 Communes opi. contra legem.

- 136 Communis contra tex. in terminis visum a tenentibus com. seruanda est, secus si non sit visus textus, nu. 137.
 138 Communis contra auctoritatem Theophili super Inst. attenditur, contrarium, nu. 139. conclusio 140.
 141 Communis in vno ex aequiparatis habet locum, & in alio. Fallit. numero 142.
 143 Communem non seruari, quando in casu aequiparato contrarium fuit iudicatum. contrarium nu. 144. Fallit. nu. 145.
 146 Communis quando adest iusta causa non attenditur. Fallit nu. 149.
 147 Ex causa receditur a lege, & a regulis iuris.
 148 Consuetudo ex causa potest, auferre ius ab vno, & dare alteri.
 150 Iusta causa recedendi a com. quae sit, remissiuè.
 151 Com. canonistarum quando praefertur communi legistarum, & e contra. Primò in materia peccati, postea in alia. num. 154. 156. 157. 159. & 160.
 152 Ius Can. contrarium iuri ciuili in materia peccati, & in terris imperij praefertur iuri ciuili, etiam in foro seculari. nu. 153.
 155 Ius cano. seruatur in distincte in terris Ecclesiae. Et vtroque foro. numero 156.
 158 Ius ciuile seruatur in terris imperij extra materiam peccati.
 161 Communem tempore litis contest. praefertur communi superuenienti. contrarium nu. 163.
 162 Ius superueniens post litem contestatam non prodest.
 154 Quando sunt communes hinc inde nec datur magis com. difficile est iudicare. Et quae opinio sit attendenda.
 165 Prima opinio verior in conscientia amplectenda.
 166 Iudex in causis dubijs debet recurrere ad oratione, & spoliare se peccatis, quae impediunt, ne veritas reperiat. & nu. 167.
 168 Deinde opinio, quae fauet habenti pro se aliquam iuris regulam, vt pro reo, vel sim.
 169 Postea consulitur princeps.
 170 Praeterea iudex debet hortari, & cogere partes ad concordiam. numero 171.
 172 Postmodum esse bonum habere amicum iudicem, qui potest pro amico iudicare, contrarium nu. 174. & 175.
 173 Aduocari debent studere, facere sibi iudices beneuolos.
 176 Iudicans amicitia, vel odio peruerit iustitiam Christi, & damnatur.
 177 Postremo iudex debet diuidere per medium.

VIDE MVS, cp iudicando, & consulendo communis opi. seruanda est, tam auctoritate Doctorum, quam etiam de veritate, sed quoniam semper verum non est, & multi reperiuntur casus, in quibus absque dubio communis non attenditur, & multi etiam, qui non modicam continent difficultatem, ideo modo singuli referendi, & explanandi sunt.

CASVS I.

- Primus casus est, quando dubitatur, an opinio, quae dicitur communis, sit vere communis, puta, qd sint plures auctoritates contra eam, nec constet de magis communi. & tunc concludendum est, communem istam non esse attendendam, ita Neuz. in sua Syl. nup. lib. 5. nu. 74. & Lancel. Conrad. in lib. de praetor. §. 2. tit. de senen. nu. 25. in 14. limit. post Deci. in cap. 1. in 1. lect. nu. 32. extr. de consti. & credo verissimum, nam si non apparet communis, non possumus dicere, seruandam esse, vel non esse, cum non entis nullae sint partes. I. cum qui aedes cum vulg. ff. de vlti. cap.
 2 Praeterea in conspectu communium opi. non attenditur communis, vt tradit Nico. Moron. in tract. de fid. irreg. & pac. part. 2. q. 12. nume. 4. nam perinde est, ac si nulla daretur communis. Rip. in respon. 1. nu. 10. in tit. de substi. quem refert, & sequitur Lancel. Conrad. d. num. 25. propè fin.

CASVS II.

- Secundus casus est, quando contra communem opi. est magis com. & hoc quoque casu absque vlla dubitatione concludendum est, communem non esse attendendam, sed magis com. ita vult in specie Gem. in c. 1. in 6. not. de sum. Trin. in 6. Negulan. in tract. de pigno. par. 2. in 1. memb. nu. 5. post med. ver. tamen indubitanter. Iaf. in auth. si qua mulier. nu. 14. C. de sacros. ecci. Purp. in l. si idem. §. si vna actio. col. fin. nu. 14. ff. de iurisd. om. iudi. Alcia. in l. 1. in verb. Celsus ait. nu. 4. 4. ff. si cer. pe. & cum hac conclusione pertranseunt Doct. omnes, probatur iuribus, & ratione iuribus per l. 1. ibi, & sanè crebrior. ff. de of. questor. l. Diui. ff. de iur. pat. l. 1. in prin. ff. de vent. in spic. c. 1. cum seqq. 65. dist. c. nouimus. extr. de verb. sig. cum sim.
 Ratione demum probatur, quia communis seruatur, quoniam praefertur verior, cum maioris nume. & auctoritate Doct. fulciatur, sed praesumptio efficacior tollit praesumptionem minus efficacem. I. D. Commu. opi. To. 3. N 3

uus. ff. de integ. res. cum ad ductis per Alciat. in tract. præsump. reg. 1. præsump. 9. in fi. Ergo &c.

Et hæc est sola differentia inter communem, & magis communem opinionem, in reliquis simul conveniunt, & in vna dispositum habet locum, & in altera.

CASVS III.

Tertius est casus, quando habemus communem in genere, & à re motis, & in specie, vel in individuo habemus aliquam autoritatē. Et hoc calu videbatur dicendum, communem esse attendendam, nam quoties non habemus iura, rationes, vel autoritates in specie, sat est generalia allegare, secundum Præposit. in c. 1. in 1. no. extr. de frig. & malef. quem ad id p. alim. Doct. allegant. Contrarium tamen, qd communis à remotis attendi non debeat, concludunt Neutz. in d. Syl. nup. lib. 5. in 8. limit. nu. 72. Lancel. Conrad. d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de sen. nu. 25. in 13. limit. & D. meus lo. Pau. Lancel. in d. sua dispu. an. & quando attendit commu. opi. in 10. limit. cum concord.

Et huic sententiæ ipse quoque accedo, tum quia, licet permittatur al legare generalia, tamen non conceditur per ea iudicare, & ideo Generalia sunt omittenda secundum Aret. in conf. 6. viso instrumento di uisionis. in prin. quem referunt, & sequuntur Neutz. in conf. 67. dicit Decius. in prin. sub nu. 1. & Roland. à Val. in conf. 1. viso themate ex iuribus. nu. 4. lib. 1. Tum etiam quia prius standum est quod iuribus in specie, quam in genere, ut concludit Alex. in l. sed & si quis. §. quæ sit. col. fi. nu. 15. in fi. si quis caut. cum alijs iuribus, & autoritatibus copiose adductis per Neutz. d. nu. 72. per totum.

Hoc tamen est aduertendum, quod licet dicamus communem istam non esse attendendam, non per hoc fatemur esse attendendas autoritates singulares, nisi quantum apparebit earum sententiam veram esse iuribus, vel rationibus: quia compertum est, autoritatem Doctoris non necessariam, sed probabilem esse.

CASVS IIII.

Quartus casus est, quando communis est in limitatione, magis communis est in regula, seu in pronuntiatione generali, verbi gratia, Doctores tenent, extrajudicalem confessionem parte presente plenè probare, Doctores tenent, id non procedere, quando confessio facta est calore iracundiæ.

Nemo casum hunc in specie tangit. Imprimis tamen quod magis communis attendenda videtur, nam indubitati iuris est, quod vbi habemus communes contrarias, magis communis est attendenda, at magis communis generalis videtur contraria communi in limitatione, ergo &c. Minor deducitur, nam Doctor indistinctè, & generaliter loquens quod debet indistinctè, & generaliter intelligi, argu. l. 2. §. generaliter, cum vulg. ff. de leg. præstand. & tradit in proprijs terminis Doctorum, & communis opin. Soc. in conf. 55. præstantissimè Doctor. col. 1. nu. 7. li. 2. & generalis dispositio comprehendit singulos casus, licet sit maior ratio in vno, quàm in alio, ut latè per Tiraq. in tract. de vtro. retract. ti. 1. §. 1. gl. 14. nu. 101. & alibi. Sed magis com. generalis affirmat, communis verò in limit. negat. quæ sunt contraria, Merito &c.

Contrarium credo verius, communem videlicet in limit. quod seruari debere, Primò quia, ut respondit Grat. in conf. 105. videtur re quam. col. 1. nu. 7. lib. 1. communis opi. pluribus, & insignibus autoritatibus conclusa quod potest limitari per Doctores, priores, & minoris autoritatis, & limitatio erit attendenda, dummodò Doctores limitantes tot, & ij sint, ut faciant communem, & ego credo verum per infra scripta.

Secundò moueor retorquendo rationem in contrarium adductam, quia communis in limitatione non discordat, nec contrariatur magis communis generali, quia limitatio non modo, non negat regulam, sed potius eam probat, & omnino quod præsupponit. ca. dominus, & ibi gl. 32. quæst. 7. l. quæ situm. §. denique. vbi gl. Bar. & cæteri. ff. de fund. instruc.

Quintò adeo præsupponit, ut inducat expressionem contrariam quod etiam specificè, ut post alios, quos allegat, tradit Excl. D. meus Cæsar Fiumag. in repe. l. in quartam. nu. 186. ff. ad legem Falc. si ergo hoc casu communis non est contraria magis communi, nihil obstat, quin attendi debeat.

CASVS V.

Quintus est casus, quando contra communem tenuit Inn. vel Spe. vel Bar. vel alius Illustris Doctor. & hoc casu absque alia disputatione vna cum Neutz. in d. Syl. nup. lib. 5. in 2. ampl. nu. 25. per totum. vbi omnes, ferè celebres Doct. tam antiquos, quàm mod. & tam in iure Pontificio, quam Cæsareo recense, firma faciendâ est conclusio, ut communis sit omnino attendenda, & ratio est in promptu, quia autoritas, licet suprema Doctoris solius non potest adquire, vel superare autoritatem omnium Doctorum simul communem constituentium, vnde maior est præsumptio veritatis pro communi, quam pro sententia vnius cuiusvis Doctoris.

CASVS VI.

Sextus casus est, quando contra communem est autoritas Archid. super 6. Et hoc casu Doct. non fuerunt concordēs, alij enim voluerunt, vti non quod communis, sed opinio Archidiaconi attendenda sit, ita voluit Fel. in c. 1. col. pen. sub nu. 54. in 4. limit. & ibi post alios Colec. in vlt. quæstio. nu. 25. extr. de const. quæ referunt, & sequuntur Lancel. Conrad. d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de sen. sub nu. 24. in 4. lim. Castan. in conf. 10. viso processu moto. in fi. verbis, nu. 31. Euerar. in suis locis leg. in loco ab autor. post med. ver. quartò occurrit Guido. & D. meus Tobias in l. 1. in 4. limitat. ff. si cer. pet.

Mouetur Fel. ad dicendum, quoniam opinio Archid. super 6. præualet cæterorum sententiæ, ut ipse ibidè tradit, quem sequitur Thom. Ferrar. in tract. cautel. in cautel. 19. sententia scriben. in fi. & Io. Thier. in add. ad Bertach. in rept. in verb. Archidiaconus. in vlt. ver. & istud id comprobandum allegant Roc. in decis. 348. in antiq. credo Fel. voluisse adducere deci. 1. in no. quod pater potest. in tit. de do. alijs deci. 248. in antiq. vbi Rota approbat opinionem Archid. licet contrarium videatur dispositum de iure communi. Sed huic rationi volentes contrarium tueri, facile possumus respondere, & primo, quod Rota non mouetur autoritate Archid. sed per text. ibi allegatum, & æquitatem iuris canonici.

Secundò dato, quod moueatur autoritate Archid. dico, quod non præuat cæterorum autoritatis, cum Rota neminem in contrarium adducat. Tertio, & vlti. resp. dato, verum esse, quod opinio Archid. præferatur sententiæ aliorum, tamen hoc quod intelligitur de opinione singulorum, non cæterorum plurium simul tenentium, prout sunt in communibus Hercules contra duos.

Quamobrem contrarium, ut scilicet non obstat contraria autoritate Archid. super 6. communis opinio seruari debeat, concludit Neutz. d. nu. 25. post prin. ver. etiam si esset Archid. super 6.

Et huic opinioni tanquam veriori, & ipse accedam, nam ea opinio tenenda est, quæ vel est, vel præsumitur verior, at communis opinio. Id verior præsumitur sententia Archid. quia communis fulciatur autoritate plurium, inter quos debet esse saltem vnus maximæ autoritatis, & sic æquandus ipso Archidiacono. Merito &c.

CASVS VII.

Septimus est casus, quando contra communem tenuit Glo. & hoc quoque casu duæ sunt scriben. opiniones, quarum prima est negatiua, ut communis opinio non sit attendenda, sed opinio Glossæ, & hanc nuerit Fel. in c. 1. col. fi. sub nu. 54. in 2. limit. & ibi Fran. Colec. in vlt. q. 2. limit. nu. 25. ap. tit. ad Abb. & alij extr. de const. Dec. in conf. 23. & pro tenui facultate mea, & temporis. propè si. ver. non obstat si dicitur, ibi, simpliciter opi. glossæ. hoc idem amplexi sunt Purp. in l. si idem est eodem. §. si vna actio. col. fi. nu. 13. ff. de iurisd. om. iud. Cur. Iup. in conf. 160. præsupponitur in fact. fuisse in fi. nu. 12. quæ refero, & sequitur Laur. ab Occa. inter conf. cri. diuer. To. 2. conf. 66. in casu occurrentis col. fi. sub nu. 21. Lancel. Conrad. vbi supra sub nu. 24. in 2. limit. lo. Bap. Ferret. in conf. 48. in causa matrimoniali. col. 1. nu. 3. fac. nouel. ad reliq. regu. Per. Duen. in regu. 6. glossæ opinio, ver. fallit etiam, quando contra com. nu. 6. cū simi. & huius sententiæ autor allegatur ab istis Iac. Burrig. in l. 1. in fi. C. qui. pro sua iurisd. sed But. ibi, hoc non dicit, ut aduertunt Dec. & Io. Bologne. vbi infra. & nos supra titu. 3. sub nu. 4. eius formalia verba retulimus, & ista videtur recepta opinio.

Mouentur isti ad opinionem istam tenendam ex pluribus, sed duo sunt, quæ magis vrgent, & primò, quia Glossa autoritate præceteros omnes Doctores antecellit, ut tradunt, Bar. Bald. Alex. Iaf. & reliqui omnes vno ore in l. vlt. in vim. ff. de iust. & iur. latè Ant. Corser. in tract. de autor. gl. per totum. cum latè congestis per Thom. Ferrar. in tract. cau. in caut. 17. magna est quæstio. nu. 1. in fi. & num. 23. & 4. Neutz. in d. Syl. nup. lib. 5. sub nu. 25. in prin. Iac. Nouel. d. reg. 6. in princ. Franc. Viui. in tract. communi opi. lib. 1. opi. 182. iudex in iudicando. ante si. ver. nec recedendum est. Roland. à Val. in conf. 14. & si ambiguus iuris. nu. 39. & 40. lib. 3. & nouissimè per Card. Alban. in Lucubrat. ad Bar. in l. cert. conditio. nu. 5. ff. si cer. pet. Lauren. ab Occa. d. nu. 21. cum simi. at communis constat numero, & autoritate Doctorum. Ergo &c.

Sed huius rationis dissolutio facilis est, nam, ut diximus etiam de Archid. quando dicimus, Glossam antecellere omnibus, intelligitur de omnibus singulis, non omnibus, seu pluribus simul iunctis, & ita debent intelligi dicta Doct. supra reatorum, sed ad constituendam communem plures Doct. concurrunt. Merito &c.

Vlt. mouentur, nam opi. Gl. quod est omnino attendenda, nisi vltus sit in contrarium. But. in d. l. 1. in fin. C. qui pro sua iurisd. quem sequuntur Doct. in d. l. vlt. in vim. Bald. in l. fi. nu. 9. & ibi Adden. C. de poen. iud. qui mal. iudi. latè alios cumulans Paris de pu. in tract. de findi. in verb. iudicare. c. 3. incip. an si iudex qui dedit. nu. 11. Curt. in conf. 49. memoriae recolendæ. nu. 23. Alex. in l. quæ dotis. nu. 4. ff. sol. matrim. & in l. 2. §. harum omnium. nume. 19. ff. de verborum oblig. in conf. 92. vi so. & discussio laborioso. colum. 2. nume. 4. & ibi Adden. lib. 2. & alibi sæpè copiose Deci. in conf. 146. & pro tenui facultate mea examina

is, colum. 4. num. 7. Bertrand. in consi. 113. fateor tamen, & est verissimum, colu. 1. in princ. nu. 1. lib. 3. Christ. de Cast. in consi. 37. post quod dam consilium, num. 35. & 40. plenè Neuz. sub d. nu. 25. in princ. Grat. consi. 75. quoniam si prius, colum. 4. num. 21. lib. 2. Ioan. Bapt. Ferrer. d. consi. 48. colum. 1. nu. 3. Euerard. in d. loc. ab autorit. circa med. versu. verum tamen est, Roland. à Valle consi. 94. præsupposita Communi sententia pro vera, num. 25. libr. 1. Marc. Mant. consi. 2. visis scripturis presentis causæ, col. fi. num. 79. lib. 1. Hipol. Riminald. in §. hoc quoque, nu. 38. in sti. per quas person. nob. acq. Guiliel. Mayn. in l. in totum, num. 35. ff. de regul. iur. & alij plures passim, & est receptissima opinio: si ergo contra communem est Glofæ opinio, & omnino seruanda, Communis attendi non poterit.

Huic quoque rationi facile possumus respondere, Tum quia dictum Butrig. & aliorum non procedit de necessitate, sed profertur in modum consilii, nam cum veritas non facile possit reperiri, vtile est accedere opinioni Glofæ, cuius autoritate defendimur, & excusamur, non autem cogimur eam sequi, quia autoritas Glofæ probabilis est, non necessaria, ita tradunt in specie Bald. in l. conuenticulam, col. 2. sub num. 3. post princip. versu. alio modo à probabili, c. de epif. & cler. Auguf. Bero. in d. c. 1. col. fin. num. 272. ext. de consi. Maria. in l. centurio colu. 10. in fin. num. 36. ff. de vulg. & pupil. alios allegans Hypol. Riminald. in §. fin. nu. 68. & seq. in sti. quib. alien. lic. vel non, Gasp. Cabal. in tract. de cunct. §. 3. num. 113. & generaliter de quibuscunque doct. loquentes tradunt communiter doct. in l. 1. ff. si cert. per.

26 Tum etiam quia supradicta propositio habet locum in dubio, vt in specie aduertunt Alex. in consi. 51. cum dicatur, col. 2. nu. 4. lib. 4. & Euerard. in d. versu. verum tamen est, Laurent. ab Occa. d. consi. 66. nu. 21. in fi. post alios, & sententiæ ferè omnes supra allegati Doct. secus verò quando sumus in claris existentibus communi opi. contraria, quòd clarè deducitur, quia omnes supradicti fatentur, Glofæ sententiam non esse seruandam, quoties lex, vel consuetudo est contra eam. At communis habet vim legis, & consuetudinis, & legi æquiparatur, quò ad hoc, vt attendi debeat, vt latè supra diximus in præfat. nu. 30. cum seqq. Ergo &c.

Præterea non est dubium, maiorem veritatis præsumptionem habere Communem, quam habeat opinio Glofæ: Ex quibus concludendum est, Glofam solum in casu dubio nos sequi debere exèplo antiquorum, qui recurrebant ad responsa suorum Idolorum, quando de aliquo dubitabant, nam Glofa dicitur Idolus aduocatorum secundum Cyn. quem referunt, & sequuntur Alex. d. consi. 51. nu. 4. lib. 4. Io. bologn. Rimi. & Recentiores omnes in d. l. vt vim. ff. de iust. & iur.

28 Itaque altera superioris contraria est opin. vt communis non opin. Glofæ attendenda sit, huius sententiæ fuit Petr. de Lenadic. in tract. de Doct. in 4. par. q. 47. Caffador. in decif. 1. contractus meo tempore, propè si. nu. 3. in tit. de vsur. Afflicti decif. 21. dubitatur apud regiam, col. 2. nu. 4. idem sequitur Dec. libi contrarius in d. c. 1. col. fi. nu. 30. in 1. lect. & ibi Adden. in verb. aduertendum nu. 34. Aug. Bero. nu. 71. & seq. Marc. Mant. nu. 113. per. tot. & alij extr. de consi. idem Dec. in l. vt vim. sub nu. 34. circa princ. versu. c. & in tantum hoc procedit, & ibi Claud. de seif. in lectur. circa fi. sub nu. 89. versu. aut verò sumus in actu iudicandi, Io. bolognet. nu. 86. circa med. versu. & in tantum hoc procedit, Hipol. Riminald. nu. 95. & alij. ff. de iust. & iur. hanc eandem sententiã amplectuntur Neuz. sub d. nu. 25. circa princ. ver. etiam si esset opi. Glofæ, Roland. à Val. d. consi. 94. nu. 25. lib. 1. Franc. Viui. de opin. 82. ante fi. versu. nec recedendum est, D. Io. Pau. Lancel. in d. sua dispur. in 2. ampliat. & alij passim, adeo quod non sit dubitandum, quin hæc sit magis communis, & recepta opin. vt ex numero, & autoritate Docto. clarè apparet, & verissima.

Primo quia, vt dicit Neuz. ibidem, Doctores non præsumuntur tenere contra Glofam, cuius nouerunt, quanta sit autoritas, nisi habeant legem vel rationem.

Secundo, & vlt. quia magis præsumitur pro communi opi. cum maiori numero & autoritate Doct. nitatur.

CASVS VIII.

Octauus Casus est, quando contra communem est opinio Præceptoris. Fingas, quòd iudex, vel aduocatus habeat præ manibus casum, cuius pars affirmatiua communiter à doct. recepta sit, negatiua verò tenuerit eius præceptor.

29 Et hoc casu primo aspectu videbatur dicendum, communem non esse seruandam, sed sententiã Præceptoris, nam vulgatissimum est, vniquemque teneri, non opinionem præceptoris sui sequi, ac defendere, l. dicere, in §. 1. ff. de arbit. l. 5. ff. de manu. vñ dic. tradit Aluif. de Alber. in sing. 177. debemus saluare, Bar. & ibi post alios l. in l. interdum §. 1. in fi. ff. de verb. obli. pulchre Reiner. contra Signorol. intèr consi. eisdem Signorol. in con. vlt. in prin. Caccia in trac. de mod. stud. in 3. documento, in fi. Cagnol. in proem. ff. in §. fin. prim. nu. 292. Camil. plaut. in tract. de not. Crauet. lib. 1. c. 1. nu. 12. Io. Frac. Far. in tract. de essent. infant. & c. 4. in fi. nu. 8. cū latè adductis per Neuz. in d. l. in sup. lib. 2. nu. 37. propè fi. & 31 ratio est duplex: prima, quia præceptor non æquè, ac pater amandus, & co-

est, liberto, iuncta gl. vlt. ff. de obseq. à liber. & libert. quam referunt, & sequuntur Caccialup. Plaut. & Fara. vbi supra, & alios latè congerens Neuz. ibidem nu. 38.

32 Secunda est ratio, quia discentem oportet credere suo præceptoris, vt post philosophos tradit Zafin. in l. 2. §. post hunc maxima autoritatis, in verb. persueuerant, num. 71. ff. de orig. iur. & consonat rationi naturæ, nam aliàs nihil, aut parum proficeretur.

33 Ceterum contrarium, quòd communis, & hoc casu tenenda sit, firmat Neuz. in d. filu. nupt. lib. 5. in 2. ampl. d. nu. 37. propè fin. versu. etiam si esset opin. præcept. quæ secuti sunt Plaut. in rub. ff. de verb. oblig. lib. 1. cap. 1. in fin. nu. 13. Lancel. Conrad. in d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de sentent. num. 13. propè fin. 7. ampliat. & D. Ioan. Paul. Lancel. in d. dispur. in 5. ampliat.

Et est verissimum, nam, aut respicimus personam Præceptoris, & tunc nemo dubitat, attendendam esse communem opin. cum propter maiorem numerum eam tenentium maiorem habeat autoritatem & præsumptionem. Aut habemus rationem personæ Iudicis, vel Aduocati, & tunc idem est dicendum: nam licet vnusquisque teneatur defendere opinionem Præceptoris, tamen cum communis vera censetur, communis est attendenda, nam amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas secundum Philosophum, quem adducit Neuz. in d. numero 38. post Alber. Abb. Ioanem de anan. Caccialup. Cepol. Dec. Pet. Girard. Paul. pic. & alios per eum collectos, & post Cor. Cagnol. & alios approbat Plautius ibidem num. 10. vbi enim de veritate agitur, nemini est parcendum, sed posthabita parentum, & amicorum obseruantia, omnino veritas est amplectenda, vt alios referens tradit Garz. in rep. l. gallus in §. item credendum, col. 4. num. 9. ff. de lib. & posthum. & qui affectione motus contrarium faceret, peruerteret Iudicium Christi, cap. quicumque, in q. 3.

CASVS IX.

Nonus Casus est, quando contra communem opi. est autoritas Collegij Doct. puta, quòd Collegium Bononiense, Patavinum, Peruinum, vel simil. consulerent in casu aliquo contra communem.

35 Et hoc casu intrepidè concludendum videtur communem non esse attendendam, nam cõsi. Collegij parem, & fortè maiorem præferret veritatem tam ratione numeri Doct. in Collegiis enim plerumque maximus est Iuris peritorum numerus, & ratione autoritatis quia adunt Senes, qui propter maturitatem insignis sunt autoritatis, quam ratione diligentia, nam ista cõsilia sunt habita prius diligenti discussione iurium, & rationum vtriusque partis, & communicato inuicem consilio inter omnes de Collegio, communis verò efficitur per adhesionem complurium Doct. diuersis temporibus, vnde Doct. isti tanquam singula res veritatem ipsius communis non omnimodam arguunt.

36 Sed contrarium, quòd etiam hoc casu communis sit attendenda concludunt Neuz. in d. 1. ampl. sub nu. 35. circa med. versu. etiam si esset autoritas vnus collegij, & D. Io. Pau. Lancel. in d. sua dispur. in 4. ampliat. quam sententiã & ipse approbo, quia communis verior præsumitur, cum pro ea interueniat maior numerus & autoritas Doctorum.

Primo quia in Collegijs à communiter accidentibus non est præsumendus certus Doct. numerus, vnde per pauci possunt in eo adesse. Collegium enim potest constitui à tribus tantum personis, l. Neratius. ff. de verb. sign. Imò in vno solo remanet, & conseruatur collegium, arg. l. ficut, §. si ff. quod cuiusque vniuers. c. 2. de postul. prælat. tradit Innoc. in c. postulati sub nu. 1. versu. item si in collegiata, extra de iur. pat. Bald. in sua Margarit. in verb. collegium, vel eius ius, Franc. Nicõnit. in rep. rub. ff. solut. matrim. col. 30. nu. 212. Dec. in consi. 151. maximi ponderis, col. 10. nu. 8. & fuit decisum in Parla. Desphin. vt per Frac. Marc. in q. 134. quaritur an lus, per tot. par. 1.

Præterea in istis Collegijs plerique doct. sunt rudes, & ignari, vt ipsa experientia docemur, vnde ferunt, Alexandrum sapè solum dicere;

37 Doctorellorum infinitum esse numerum, & confirmat Purpur. in l. 1. nu. 455. ff. de off. eius & c. Sed Doctores constituentes communes complures sunt, & singuli excellentes saltem respectu doctorum Collegij. Merito &c.

38 Secundo, & vlt. dato, in Collegio adesse multos Doctores, & singulos bene doctos, tamen in consilio Collegij non considerantur singula persone per se, sed omnes simul censentur vna persona ficta, l. mor. 41. tu reo, & ibi Bald. in 2. not. nu. 2. ff. de fideiusor. & vnum corpus vt voluit Bart. in l. 1. nu. 2. C. de re. vxor. action. nam collegium constituitur ex pluribus personis, quæ tanquam membra iuris fictione conficiunt vnum corpus, vt post complures, quos ad hoc congerit, tradit And. 42. Ext. in cap. cum omnes, num. 130. ext. de consi. vnde persone præ appellatione venit Collegium, & vniuersitas secundum Bald. in l. quicumque col. 3. nu. 9. propè fi. versu. item vniuersitas, c. de seru. fugit. cum cumulat. per Alexand. in l. si quis mihi, §. seruus, nu. 9. ff. de acq. hæred.

Et quòd nullo pacto in actu Collegij considerentur singula persone, non clarè apparet ex istis. Nam Collegium potest contrahere cū vno Commu. opi. To. 3. N 4

- de Collegio l. 1. §. si autem collegium, & ibi tradunt Bart. & Ang. in fin. Roman. sub nu. 1. in vit. not. Alex. nu. 4. Soc. in 3. not. nu. 2. Iaf. circa fin. nu. 8. Rip. nu. 4. & alij ff. ad trebell. & est communis opi. vt per se patet, At contractus fiunt inter diuerfas personas: ergo. &c.
- 44 Secundò, quia vnusquisque de Collegio ¶ duplicis personæ vice fungitur, vt tradit Roma. in d. §. si autem collegium. num. 3. arg. l. si consul. ff. de adopt. & c. pen. §. nisi forte, de conceff. prebend.
- 45 Et hinc est, quòd aliud est ¶ collegium, aliud finguli de collegio, vt tradit Iaf. in d. §. si autem collegium, nu. 2. & alij passim.
- 46 Tertio, quia Aduocatus Collegij, vel vniuersitatis non est ¶ aduocatus. in artic. 18. tus singulorum de collegio, vt ex alijs tradit D. Benedict. Boni. lib. 1. de post. princ. vers. aduocatus etiam.
- 47 Quarto quia res collegij ¶ non dicuntur esse singulorum, l. ita §. vniuersitatis ff. de rer. diuis. §. vniuersitatis, in fin. eod.
- Quintò quia manumissus à collegio honorem, qui à liberto patro-
- 48 no debetur, collegio ¶ non singulis debet habere, vnde eos non prohibetur vocare in ius, l. sed si hæc §. manumittitur, ff. de in ius voc.
- 49 Sextò, & vltimò comprobatur, nam mortuis singulis de collegio remanet ¶ ipsum Collegium, ita post glol. Innoc. Barto. Abb. & alios respondet Alex. in consi. 74. viso puncto, & diligenter, col. 1. nume. 2. in fin. & seq. lib. 4. cum concord. Si ergo in actibus collegij non considerantur singuli de collegio, siue sint multi, siue pauci, siue docti, siue ignari, nullum producent effectum, cum non entis nulla sint partes, l. eum qui edes. ff. de vscupap.
- Ex quibus omnibus concludendum est, communem maiori numero, & auctoritate Doct. niti, quàm consilium collegij, & cõsequenter maiorem habere veritatis præsumptionem, præsertim quia in istis consilijs saltem de facto non laborant omnes de collegio, sed eliguntur, vt audiui, tres, vel ad summum quatuor, qui faciunt consilium, & factum cum reliquis de Collegio communicant.
- 50 Benè verum est, consilium Collegij ¶ multò maiorem habere præsumptionem consilij simplicij Doct. vt aduertit Abb. in c. prudentiam col. 2. in 3. not. nu. 4. in fi. extra de offic. deleg. Dec. in consi. 400. viso ele ganti consilio, col. 1. nu. 1. quem refert, & sequitur Ant. Gabr. lib. 1. communum conclus. in tri. de testib. conclus. 4. propè fin. in 39. illat. nu. 91. hoc idem voluit Curt. in consi. 56. super eo, col. 3. nu. 5. circa med. vers. & magis est præsumendum, Lancellot. Galia. in rep. l. centurio nu. 459. & ibi sequitur Ferdin. Loaz. in addit. ff. de vulg. & pup. & nouissimè refert, & sequitur Bernard. Alphan. in Collecta. lur. ciuil. ad l. ff. de offic. quaest. propè fi. & est communis opin. vt ex nu. & auctoritate Docto. apparet, Vnde magis ereditur cõsilio Collegij, vt inquit Gabriel vbi supra, quicquid in contrarium, & malè dicat Hier. Lanch. inter cõsi. vlt. vol. diuers. in consi. 169. mature, ac diligenter, nu. 17. & seq. lib. 1.
- Et ergo cederem Collegium maximæ auctoritatis, vt Bononiense, vel
- 51 similæ equiparari ¶ auctoritati vnus antiqui Doctor. & celebris, licet de hoc non possit tradi certa regula, cum vnum collegium Doct. & maioris auctoritatis altero, & idem, Collegium sit maioris auctoritatis vno tempore, puta quando sunt in eo Doctores plures, & illustriores, quàm alio tempore, & ideo id arbitrio Iudicis relinquimus.
- 52 Supradicta tamen conclusio Fall. ¶ secundum D. meum Io. Pau. Lancell. in loco ipsius Collegij, nam ibi non seruaretur communis, sed opinio Collegij, argum. l. de interpretatione. ff. de legib. & mihi probabile videtur, nam cum ciuitas vtatur interpretatione iurum Iuris prudentum, si omnes tenent illam opinionem, videntur inducere quandam communem particularem illius loci.
- 53 Hoc ¶ tamè intelligerem in loco, vbi omnes Doct. sunt de Collegio, secus verò, vbi aliter sit, prout Bononia, vbi 12. tantum Doctores sunt in Collegio, nam cum remaneat maior pars extra collegium, quæ contrarium sentire potest, cessat ratio consuetudinis, & communis in eo loco introductæ.
- Secundo & vltimò intelligerem in causis, in quibus non cõsultuit Collegium: secus in ipsa causa, in qua pro altera parte cõsultuit, nam propter affectionem tanquam suspectum Collegium non faceret opinionem pro ea, vt supra tit. 3. In præc. 18. nu. 147. cum seqq.

CASVS X.

- Decimus est casus, quando contra communem est Decisio Rotæ
- 54 Romana: Et hoc casu duæ sunt Doct. sententia. Altera, vt communis ¶ non attendatur, sed Decisio, & hanc amplexi sunt Io. de Imolin. c. olim propè fi. sub nu. 13. post med. vers. non obstat, etiam quòd dicatur, & ibi And. Barbat. col. 12. in prin. ext. de lit. contestat. quos refert, & sequitur Hyeron. Chuccal. in Addit. ad Decis. in l. iura sanguinis, sub n. 7. in verb. contrarium tamen concludit, autè si Additionis. vers. & vbi est decisio Rotæ, ff. de reg. iur. & lausimè Gomef. in Comment. ad Reg. Cancell. in proem. q. 2. in 4. fund. partis affirmat. vers. 4. pro ista parte non desunt, per tot.
- 55 Mouentur isti primo, quia Decisio Rotæ ¶ facit cõmunem, & magis

communem opi. ita tradit Gomef. ibidem, & sequitur Sebast. Vant. in tractat. de nullit. in tit. de nullit. sentent. ex defec. iurisd. deleg. nu. 20. & Ant. Grauat. in addit. ad Vest. in pract. lib. 6. c. 1. in verb. æque omnibus, nu. 18. quod ex eo deducitur, nam Decisio rotæ habet plures Doctores, cùm Auditores sint 12. & admodum graues.

- 56 Nam in Rota Romana ¶ eliguntur Viri vndeque excellentis, qui per rigidas examinationes in ea, velut aurum in fornace depurantur, vt inquit Galiaul. in rep. l. centurio. col. 15. propè fin. nu. 49. ver. & Auditores sacri palatij, ff. de vulg. & pupil. Purpur. in l. 1. col. 35. nu. 292. ff. de offi. eius & c. & quotidie ex multiplici Iuris prudentium de causis differentiis concursu peritiores, & excellentiores efficiuntur.

Maturæ enim, & frequentes disputationes, & opinionum communicationes singularem producant scientiam & perspicax reddunt iudicium, & aptum ad omnium rerum cognitionem, & perceptionem: vt

57 quo horum autoritas ¶ adeo in excelso reposita est, vt nullus iudex ab ea audeat recedere, & eorum virtutes tanquam stellæ in firmamento splendēt, & elucent, aliisque compluribus laudibus decorantur, de quibus latè possumus videre per Gomef. vbi supra per Vant. ibidem nu. 17. & 20. per Marc. Mant. lib. 4. obseruat. Iur. ciuil. in obseruat. 38. Auditorum rotæ, Gratus in consi. 21. in causa Illustrium Comitum, in fi. lib. 2. Dec. in consi. 218. in casu ad me transfisso, in prin. Neuz. in d. fil. nup. lib. 5. sub nu. 26. Ant. Gallef. de vsu iudi. palat. apost. circa med. vsq. ad fin. Franc. Viui. in tract. com. opi. lib. 1. opin. 182. Iudex in iudicando, post prin. Crot. in consi. 114. commissio facta fuit, colum. 4. nu. 19. Jacob. Menochi. in tract. de arbit. iud. quaest. lib. 2. centur. 1. ca. 70. nu. 7. & 8. Nicol. Ant. Grauat. in addit. ad Vest. in prax. lib. 2. c. 7. nu. 3. Franc. Marzar. in Epit. mater. fidei consi. in 2. part. q. 4. post med. & per alios passim: Sed Docto. communem constituentes sunt tantummodo septem, & parum graues, cum vnusquisque licet minimus faciat numerum in communi. Merito, & c.

Verùm hæc ratio epuitatur negando, Decisionem Rotæ facere opinionem communem, vt infra deducemus.

Secundò, vlt. mouentur isti, nam communis opi. constituitur per opinionem firmatam legendo, consulendo, tractando, addendo, vel alio simili actu, & per adhesionem plurium Doctorum variis, & diuersis temporibus, nec aliter communicato simul consilio, quo casu non potest argui omnimoda veritas opinionis, cum Doct. faciant, sicut aues, quæ quando vna volat, omnes sequuntur, vt tradit Dec. in consi. 494. quod supra mature, propè fi. sub nu. 13. cum similib.

Econtra verò Decisio Rotæ fit iudicando, in quo maius inter periculum, & firmatur maturò consilio prius inter Auditores, & inter causarum patronos verbis & scriptis pluries exagitata causa, ex quibus veritas facillius elici potest, & magis præsumitur.

- Caterum si volumus contrariam partem tueri, possumus respondere, quòd quamuis istud verum sit regulariter, tamen sæpius fallit, nam
- 58 vt solebat dicere Cafarellus aduocatus Romanus, quandoque Rotæ ¶ rotat, vt post alios referunt, & sequuntur Neuz. sub d. nu. 62. circa med. & Mant. in d. obseruat. 38. vers. & plus, quod plerumque: nam quandoque bonus dormitat Homerus, & hinc oritur, quòd reperiuntur decisiones Rotæ ¶ contrariæ & inuicem pugnantes, vt in quibusdam casibus eas adducunt Anton. Gallef. in tract. ad formul. camerar. oblig. in tit. de processu ipso, sub nu. 4. per Iacob. Menoch. in tract. de arbit. iud. quaest. lib. 1. q. 52. nu. 14. & alibi passim per alios allegantur.

Et contra præsumitur quoque pro communi opin. quæ licet per adhesionem Docto. diuersis temporibus fiat, non tamen per hoc præsumatur sua præsumptione.

- 60 Quamobrem contraria superiori est opinio, vt communis ¶ attendatur, licet in contrarium sit Decisio Rotæ, & ita voluit Corn. in consi. 337. licet plerumque, col. 2. sub num. 1. vers. tamen his non obstat, l. 1. & sequuntur Neuz. sub d. nu. 62. post prin. vbi refert idem sequi Barbat. in cap. 1. colum. 12. de probat. Grat. in consi. 141. in causa Francisca de Gambo. colum. 2. numer. 7. lib. 2. Franc. Viui. in opin. 182. post prin. vers. hinc est, quòd Iudex, & nouissimè D. meus Ioan. Paul. Lancell. in d. disputat. in 4. ampliat. & mihi placet ex pluribus.

Primo, quia communis omnino seruanda est, sed Decisionem Rotæ non cogimur sequi, nam Decisio ista ¶ sunt probabiles tantum, non necessaria, ex quo à Pontifice non sunt approbata, ita concludit Card. Zabari. in c. pastoralis circa med. vers. not. ex hoc, ext. de fid. instr. quem referunt, & sequuntur Gemi. in c. duobus co. 6. circa med. ver. sed dormi ni de rota, de scrip. in 6. And. Barbat. super Clement. in rub. de summ. tit. col. 1. vers. & sic esset dicendum, nu. 8. Feli. in cap. ex parte num. 26. vers. decisio, & ibi Rip. nu. 83. ex de rescrip. omnes ferè Moderni in l. 1. vt ibi præcipuè Iaf. col. 5. nu. 30. & ibi Purpur. in Addit. in ver. D. de Rota, Dec. in lectura 1. nu. 25. & in 2. nu. 75. Iacob. Nig. nu. 62. circa prin. Rip. nu. 64. Io. bolognet. nu. 38. post. prin. vers. & contra decisiones Rotæ, & reliqui ff. cer. per. Bapt. de S. Blas. in rep. rub. prom. Decree. in 8. q. Nicol. Euerard. in suis loc. legal. in loc. ab Autoritate, circa med. versiculo, ex quo sequitur, quòd argumentum ab auctoritate, Cagnol. in rub. ff. de regulis iuris, propè fi. nu. 26. & ita fuit decisum per ipsam Rotam, vt per Cassa. in deci. 17. erant in eccles. Aquis, propè fi. vers. nec iudex

nec iudex cogitur. nu. 7. in tit. de præbend. Marc. Anto. in dicta obfer. 38. circa med. verfi. imò est femper. vbi id memoria tenendū, inquit Franc. Viul. vbi fuprà, & alij: & est receptiffimum, vt per fe patet, & testatur Viuia. ibidem, fi ergo communis de neceffitate attendi debet. decifio verò Rotæ minus, quam abfurdiffimum effer dicere, omittendam effer communem, & decifionem Rotæ amplectendam.

62 Secundò Rota non est ꝑ maioris autoritatis, quam fit Bart. vt tradit Corne. in dicto confi. 332. sub nu. 1. verfi. his tamen non obft. lib. 1. quem referunt, & fequuntur Neuiz. sub dicto nu. 62. post prin. verficu. & dicit Corne. & Fran. Viuia. dicta opi. 182. ante med. verfi. de hoc non est mirandum. At communis præferunt opi. Bar. vt s. in 5. casu. Meritò, &c.

63 Tertio, & vltimò, quia quicquid dicant Gomef. Vant. & Grauat. Decifio Rotæ non ꝑ constituit communem opi. Tum quia, licet auditores sint 12. tamen sex tantum, & pauciores poffunt facere decifionem, vt est clariffimū, & deducit pulchre Anto. Galle. de vfu iudi. Pala. A. post. post med. ver. peractis informationibus. cum verfi. feq. qui numerus non fit communem opin. & maior auditorum numerus, cum poffit abefce, non debet haberi in confideratione, iuxta reg. l. non hoc. C. vnde legi.

Tum etiam, quia licet auditores omnes adelfent, tamen non faceret communem, cum non finguli auditores confiderentur, fed omnes fimul iuris fictione faciant vnum corpus, & perfonam, per ea, quæ fuprà dixi in præcedenti casu de collegio: & communis non constituitur numero plurium, qui habentur loco vnius, & post alios tradit Ioā. Crot. in confi. 34. vifo. col. 3. nume. 18.

64 Rota autem ꝑ propter autoritatem æquiparabitur Docto: antiquo excellentiffi. vt fuit Barto. & fimiliter iuxta dictum Cornei, Neuiza. & Viuia. fuprà relatum. Ex quibus concludo, communem effer attendendam, licet contrarium tenuerit Rota Romana.

65 Id tamen non procedit, ꝑ quando contra communem est decifio Neapolitana, vel alia fimil. & ratio est, quoniam decifiones Neapolitanae ꝑ habent vim legis, ita per illud confilium decifum fuit, vt per Affli. in decifi. 96. fuit in sacro. sub nu. 11. verfic. fed quia in hoc. & decifio. 169. in dicta caufa, post sententiam. in fin. nu. 9. post alios quos allegat, quem referunt, & fequuntur Ioan. Bolognet. in dicta l. 1. sub nu. 38. post prin. verfi. fed decifio sacri. ff. si cer. peta. Rober. Marant. de ordi. iudi. parte 2. 6. partis princip. acti. 2. sub nu. 4. & in 3. parte, in 2. acti. sub nume. 2. 4. 1. eiuſdem 6. partis princip. Anto. Graua. in additio. ad Vell. in prax. lib. 6. cap. 1. nume. 17. Francif. Viuia. in dicta opinio. 182. circa med. verfic. fed reuertendo ad institutum. Proſpe. Carauit. super Rit. mag. Curti. in Rit. 190. nume. 6. cum fimilib. at non est dubium communem omittendam, quando in contrarium est lex. Ergo, &c.

66 Hoc tamen procedit ꝑ solum in locis ad quæ iurifdictio confi. Neapoli. extenditur: fecus verò alibi, iuxta l. extra territorium. & ibi tradita à ſcribentib. ff. de iurifdi. om. iudic.

67 An verò fuprà firmata conclusio ꝑ habeat locum in ipsa Rota, vt reſcedat à decifione propter communem, de iure videtur, quòd ſic.

Nam rationes fuprà allegata, militant etiam in ipsa Rota, præſertim cum non fit nouum, vt rota recedat ab eo, quòd aliàs fuit decifum, vt fuprà aduertimus. In hoc tamen ſtandum est confuetudini, & ſtylo ipsius Rota.

CASVS XI.

69 Vndecimus Casus est, quando contra communem opinionem ꝑ est autoritas alicuius ſancti: & in hoc omiffa diſputatioe concludendum est, communem non effer attendendam, ita Neuiza. in dicta ſylua nupt. lib. 5. in 2. limita. nume. 66. quem referunt, & fequuntur Lancel. Conrad. in dicto libro, de Præro. §. 2. in titu. de ſenten. nu. 25. in 8. limita. Do. Io. Pau. Lancel. in dicta ſua diſputa. An, & quando attenden. ſit com. opi. in 2. limita. & alij paſſim, & huic ſententiæ ipſe quoque adhero.

Nam vbi habemus ius clarum, non debemus inſiti præſumptionibus. l. ſi pater. §. quoties. cum vulgar. ff. de manumiff. v. iudic.

70 At communis non est, ſed præſumitur vera: Dicta verò ꝑ ſanctorū tanquam lex verè, & certè ſunt attendenda. ca. ſunt nonnulli. circa me. 16. q. 1. ca. 2. circa ſi. de cler. non baptiz. tradit Abb. in cap. cum ſunt. in primo notab. nu. 2. extra de decim. Doct. communiter in l. ff. si cer. pet. vt post alios testatur de comuni ibi Cagno. nu. 163. Rober. Maran. de ord. iudic. par. 3. nu. 78. & feq. cum adductis per Euerard. in dicto loco ab autoritate. pag. 4. verfi. hinc etiam est, quòd validum. Meritò, &c.

71 Hæc conclusio ꝑ intelligenda est, ſi dicta ſanctorum ſint roborata autoritate Veteris vel Noui teſtamenti, ſecus aliàs, ita Neuiz. & reliqui vbi fuprà. Nam ita demum ſtatut ꝑ dictis ſanctorum, ſi ſint roborata autoritate Veteris vel Noui teſtamenti. Gloſſ. eſt ſingu. in ca. de libellis. in verbo, illorum. 2. 6. diſt. quam referunt, & fequuntur Doct. communiter in d. l. 1. ff. si cer. pet. Maran. vbi s. & alij adducti per Euerard. ibidem.

72 Secundò ipſe ꝑ intelligerem hæc conclusionem in materia ſpiritualli vel concernente peccatum, vt eſt materia iuramenti, vſurarum, vel ſimil. Secus verò in materia merè legali, quia tunc crederem ſeruari effer communem ea ratione, quia Doctores ſunt periti de materia legali, Sancti verò non.

74 Ex qua ratione videmus, quòd in his, quæ ſpectant ad leges, ꝑ magis creditur Legiſtis, quam Canoniſtis, ita poſt Anto. de Butrio in cap. at ſi clerici, extra de iudic. tradit Nicol. Mil. in ſuo Reperto. in verbo, Doctores Decretorum. ſub nu. 28. circa princip. Neuiz. ibidem ſub nu. 69. poſt prin. verfi. ideo in materia legali. cum ſimilib.

75 Et eadem ratione maioris peritiæ, in materia morali de iure Diuino vt vſurarum, & ſimilib. ꝑ magis creditur Canoniſtis, quam Theologis, quorum ſtudium pertinet ad interpretandum ius Diuinum quo ad opera D. N. Ieſu Chriſti, ita concludit Petr. de Anchara. in quaſt. ſua, incip. antiquis & modernis temporibus. quem referunt, & fequuntur alios, etiam ad id cumulantes Neuiz. ſub dicto nu. 69. circa med. verficu. vbi quòd quando Canoniſta. & Euerard. in dicto loco ab Autorita. circa med. verfi. ſed circa iſtud cadit pulchrum. cum aliis concord.

CASVS XII.

Duodecimus Casus est, quando autores communis opinio. nõ ſunt periti de materia, ſuper qua eſt communis: ſingamus, Doctores Decretorum tantum, vt erant multi ex antiquis, tenere aliquid communiter, quòd ſit de materia merè legali, vel econtrà, Doctores Legum tantum communiter firmare, quòd peculiare eſt Canoniſtis.

76 Et hoc quoque caſu firma eſt facienda cõcluſio, ꝑ communem non debere attendi, ita tenent Neuiza. dicto nu. 69. in 5. limita. Io. Bologne. in dicta l. 1. nu. 43. in fin. in 6. limita. ff. si cer. pet. & Do. Io. Pau. Lancel. in dicta diſpu. in 6. limita. & mihi veriſſimum videtur ea poſſimum ratione, omiffis iuribus, autoritatibus, & exemplis fuſe per Neuiz. collect. dicto nu. 69. quia ceſſat alterum requiſitum communis: nempe autoritas, cum enim pro iudicibus & ignaris non præſumatur, ceſſat opinio, & autoritas, iuxta tradita s. tit. 2. per tot. & faciunt tradita per Fulu. Conſtan. in princip. Inſtit. de donationib. in 4. notab.

CASVS XIII.

Tertiūdecimus eſt Caſus, quando contra communem opinionem tenit Papa magiſtraliter loquendo, non legem condendo. Exemplum erit hiſtoria Anto. de Roſellis poſita à Bertachi. in trac. de Epifco. in 4. libr. & relata per Do. Io. Pau. Lancel. in dicta diſpu. in amplia. quæ eſt,

Papa promiſit Antonio quædam ſua ſcripſa edenti, creare eum Cardinale: & cum Antonius in lucem miſiſſet ſcripta illa, & dignitatem perſiſſet, Pontifex repellit eum tanquam bigamū, qui ad Cardinalatus dignitatem promoueri nequit, cui replicauit Antonius, communem eſſe in contrariam: at Papa ſubdit, ſe non teneri ſeruare communem, & ſic magiſtraliter locutus eſt.

77 In hoc caſu videbatur omninò reſpondendum, ꝑ communem non eſſe ſeruandam: Nam ſi ſummus Pontifex, qui omnia iura in ſcrinio pectoris habere dicitur, aliquid firmat, illud omninò eſt ſeruandum. §. fed & quod Principi. Inſtit. de iure nat. gen. & ciui. cap. nouimus. cum gloſſ. in verbo, pluribus. de verbo. ſignifica.

78 In contrarium tamen eſt veritas, vt ſcilicet communis ꝑ etiam iſto caſu amplectenda ſit, vt voluit Hoſtien. in cap. paſtoralis. extra de decimis. quem referunt, & fequuntur Io. Bertachi. in dicto trac. de Epifco. Neuiz. in dicta ſylua nupt. lib. 5. nu. 25. in 2. amplia. Conrad. in dicto lib. de Præro. in tit. de ſenten. nu. 25. in 2. amplia. Mant. in ca. 1. nu. 110. in fin. extra de conſtitu. Viuia. dicta opi. 182. poſt prin. verfi. nec eſt curandum ſi Papa. Io. Bolognet. in l. 1. sub nu. 42. verfic. item ꝑ procedit. ff. si cer. pet. & Do. meus Io. Pau. Lancel. vbi s. cum concord. & eſt communis opin. vt teſtatur Neuiz. dicto nu. 25. & per ſe patet, atque etiam vera.

Nam ſi Princeps non diſponat animo condendi legem, vt reſcribendo, vel aliter ſtatuyendo, prout facit in dicto cap. nouimus.

79 Cætera ab eo prolata ꝑ non ſeruantur pro lege, nec attenduntur. argu. lex ſtipulatione. in ff. de ſenten. & in terlo. om. iudic. §. fed & quod Principi. & ibi glo. 1. Areu. Port. & alij, Inſtit. de iure nat. gen. & ciui. At hic Papa magiſtraliter loquitur non concedendo legem. Meritò, &c.

Vnde dixit Claud. Scitel. in repe. l. vt vim. nu. 177. ff. de iuſti. & iure; quòd opinio Papa magiſtraliter loquentis, non habet plus roboris, quam dictum alterius viri. & ſic Ant. de Roſel. poterat ſe tueri hæc cõcluſione, ſecundum Do. Lancel.

CASVS XIII.

Quartuldecimus eſt Caſus, quando opinio contraria communi videtur verior. ſingamus, opinionem contra communem niti bonis rationibus, ſed non talibus vt eam penitus veram oſtendant: & hoc caſu videtur communem ꝑ non eſſe ſeruandam: nam ſi opinio contra communem videtur verior, ſumus in claris, vnde non eſt opus præſumptionibus, vulg. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. obliga. & ita ſentit Ripa in reſp. 1. nu. 10. in tit. de ſubſti. & pact. in mat. adiec. vbi dicit cõmunem non attendendam, quoties habet aliquam coniecturam in contrariū.

81 Verum opinionem contrariam, vt etiam hoc caſu ꝑ attendenda ſit communis opinio, tenet Fulgo. in confi. 33. Titius in teſtamento ſuo. circa med. ſub nu. 1. verfi. ego autem cum ſtricta, quem referunt, & fequuntur Neuiza. in dicta ſylua nupt. lib. 5. in 3. amplia. nu. 61. Conrad. ibidem nume. 33. in 4. amplia. Io. Bolognet. in d. l. 1. nu. 42. in fine, in 4. amplia.

ff. si cer. peta. Franc. Viui. in dicta opi. 182. post prin. versu. nec est curandum. & alij passim, & mihi vera videtur.

Nam cum non constet de certa veritate contrariae opinionis, non possumus dicere esse in claris, sed in dubio: quo casu opinionem, quae vera praesumitur, sequi debemus. At communis opinio vera, ergo &c.

CASVS XV.

Quintusdecimus Casus est, quando contra communem fuit iudicatum: & hoc casu concludendum est, communem esse attendendam, autoritatibus, & ratione. Primum quia ita tradunt Neuz. vbi supra, in 4. amplia. nu. 62. Lancel. Conrad. in dicto libro de Præro. §. 2. in tit. de senten. sub nu. 23. in 5. amplia. Do. Io. Pau. Lancel. in dicta sua disputa. an. & quando attendenda sit communis opinio, in 3. amplia. cum fi.

Ratione demum, Quoniam iudicando, & consulendo veritatem ante oculos habere debemus, non tamen verò moueri exemplis, in nemo. C. de senten. & inter loc. om. iud. cum fuisse adductis per Neuz. in dicto nu. 62. sed communis habet praesumptionem veritatis pro se, Meritò, &c.

Hac tamen conclusio non habet locum, quoties contra communem toties esset iudicatum, vt consuetudo contra eam fuerit inducta, quia tunc in loco consuetudinis non communis, sed consuetudo est seruanda, vt infra Casu 18.

CASVS XVI.

Sextusdecimus est Casus, quando opinio contraria communi fauet Potestati Clauium, & in hoc Felin. post Hostien. & Ioan. Andre. ab eo relatos, in cap. 1. col. fina. sub nume. 7. in 5. limitatio, & ibi Franc. Cofc. in vltimo quaesito, sub nume. 25. extra de constitutionibus. & Conrad. vbi supra, sub nume. 24. in 5. limita. concludunt communem non esse attendendam, quod luce Meridiana clarius est, cum absolute Papa omnia possit, vnde cessat praesumptio veritatis, quae est pro communi, l. cotinuuus. §. cum ita. ff. de verbo. obliga.

CASVS XVII.

Decimusseptimus Casus est, quando communis opinio conuincitur viua, & virginti ratione, vel contraria melioribus, & efficacioribus nititur rationibus.

Ethoc casu videbatur communem esse attendendam. Nam t indubitati iuris est, ante omnia leges, & consuetudines esse attendendas, c. 1. & ibi Docto. extra de consil. l. de quibus, cum ibi not. ff. de legib. Instit. de offi. iud. in princ. cum similib. sed communis habet vim legis, & consuetudinis, vt supra pluries diximus. ergo, &c.

Ceterum facilis est responsio, quod communis habet vim legis, & consuetudinis, quando per rationes non detegitur falsa.

Itaque contrarium sequi, absque dubio, sanus est, vt videlicet, communis non sit attendenda, ita namque tradunt Hostien. Ioan. Andre. Anto. Butri. Abb. col. fina. sub nume. 15. versu. vel posset conuinci. Felinus col. fina. sub nume. 74. in prima limita. Franc. Cofc. in vltimo quaesito, sub nume. 23. Deci. in prima lectu. nume. 29. August. Ber. nu. 270. Marc. Mantua. nume. 111. & careri, in dicto ca. 1. de consilii.

Idem Abb. in consil. 85. in praesenti quaestione. colum. 1. nume. 1. lib. 1. Ioan. Fab. in proce. Commen. ad Instit. col. 2. sub nume. 2. versu. bene tamen placet. Ioan. de Ana. in cap. tua nos. col. 2. in fin. & seq. sub nume. 4. versu. & istud etiam. extra de vltor. Pet. de Lenaudier in tracta. de Doct. part. 2. priuileg. 7. Curtius in consil. 66. super eo, quod ab ordine. col. 3. sub nume. 5. Alexan. in l. cum prolatis, propè finem, sub nume. 23. versu. tamen hoc limita verum, & ibi post alios Zas. post me. in 7. decla. propè finem. de re iud. Mari. Salo. in §. responsa. Instit. de iure nar. gen. & ci. quem refert, & late sequitur Neuz. in d. syl. nup. lib. 5. in 3. limita. nu. 67. Ia. in auct. nouissima. co. 5. sub nu. 22. C. de inoff. test. Deci. in consil. 23. & pro tenui facultate mea, col. fi. sub nu. 6. versu. nec obstat si dicatur. Tyndar. in tracta. de testib. parte 2. ca. 10. nu. 21. Mathesia. in tract. de elect. versu. opinio. col. 1. nu. 2. circa med. versu. primo casu, auriliqua. Purpura. in l. si idem cum eodem. §. si vna actio. col. fina. nume. 13. ff. de iurisd. om. iud. Catel. Cotta in suis Memorialibus. in verbo, opinio communis in iudicando. circa med. versu. ista omnia quae dicunt. Mayner. in l. in totum. nume. 3. 4. ff. de regu. iuris. Ioan. Coraf. in l. qui liberos. nume. 121. in fin. & sequen. ff. de ritu nuptia. Claud. Scifel. in repet. l. vt vim. col. fina. nu. me. 180. ff. de iust. & iure. Euerad. in dicto loco, ab autoritate, circa med. versu. sed hoc dictum impugnat. Maria. iunior in consilio 89. magna profectò est quaestio, colum. 3. nu. 7. lib. 4. Ioan. Baptista Ferret. in consilio 176. circa primum quaesitum. in fine, nume. 6. Gratus in consilio 88. reneo, quod haeres, colum. 1. nume. 5. libro 2. Marc. Anto. Natta in consilio 358. contra fratres de Massa. col. penult. nume. 10. Curtius iunior in consilio 63. praesupponitur in facto. colum. 3. nume. 3. Nicol. Arelata. in additio. ad Alcia. in tracta. praesump. regu. 1. praesump. 51. sub nume. 3. in additio. incip. & inter ceteras olim. Stepha. de Feder. in tracta. de interpreta. iur. parte vlti. propè finem, quem refert & sequitur Ioan. Baptista à Villalob. in tracta. commu. opinio. in litera C. in verbo, communis opinio. nume. 107. in princip. Camil. Plau. in rubri. ff. de verbo. obliga. lib. 1. ca. 1. nume. 8. Guiliel. Nonta. in l. duortio. col. 3. in fine, nu-

me. 14. circa med. versu. tu considera. ff. solu. matr. Roland. à Valle. in consil. vltimò reuocatur in dubium. in fine, nume. 49. lib. 2. Valenti. Forster. in tract. de success. ab intesta. versu. non obstat postremò. fol. 2. 8. in fine, & sequen. Gramma. consilio ciuili. 4. in causa eodem mag. col. 4. nu. me. 13. Conrad. dicto libro de Præro. §. 2. in tit. sub nu. 24. in prima limita. Portu. Imol. in consilio 85. pro dicti facta clara. colum. 4. nume. 21. Io. Cephal. consil. 166. testator primo legauit. col. 4. nume. 16. Iaco. Heintz. in consilio primo, ardua, subtilis, & perdifficilis. in 15. respon. nu. 38. ad bro primo. Et pro hac opinione fuit decisum per Parlamentum Delphin. na. vt per Franc. Marc. in quaest. 697. quaritur de modo praestandi. nu. 5. parte prima. Hanc eandem sententiam amplectuntur Ari. Pinel. in l. 1. in 3. parte, nume. 75. circa med. versu. qua in re nunquam. C. de bonis ma. ter. late alios allegans Anto. de Matthe. in tracta. de editione, in princ. nume. 1. Ferrant. Gargiare. inter consilia crimina. diuer. in consilio 126. suasus fuit. col. 7. nume. 19. Tom. 1. secundo impress. & ibidem To. 1. Her. cul. de syluestra in consilio 97. sequendo ordinem. col. 2. nume. 3. Alciatus in l. 1. in verbo, Celsus ait. nume. 43. & ibi post alios Do. meus Thobias ff. si cer. peta. Iaco. Nouel. in tract. regula. ad reliq. regu. Per. Duen. in regu. 6. glossa opinio, nume. 7. Cesar. Conrad. in l. diffamari, in quaest. 18. nu. 13. C. de inge. & manumiss. Quintilia. Mandosin. in commentar. ad regu. Cancell. in regu. de subrogatio. quaest. 10. in fine, nume. 7. Grauat. in addi. ad prax. V est. libro 4. cap. 5. sub nume. 28. circa med. Eman. Suar. in Thesau. recept. senten. in verbo, opinio. nume. 18. Bernard. Alpa. in Collecta. iuris ciuili. ad l. 1. ff. de offic. quaest. post princ. Do. meus Io. Pau. Lancel. in dicta sua disputatione, in 4. limita. Nouissimè, & late Io. Baptista Assin. in prax. iudic. §. 32. cap. 35. propè fin. & alij plures passim, & isti non semel, sed pluries repetierunt, & est omnium receptissima conclusio, vt per se patet, & testantur Curt. iunior, Quintilia. Mandos. Grauar. & Emanu. Suar. in supra citatis locis, & nullum habet contradictorem, & verissimam credo iuribus, & ratione.

Iuribus, Primum probatur expressè in l. 1. §. sed neque. C. de vere. iure enucle. vbi Imperator sancit, non ex multitudine autorum, quod iustius & aequius sit, iudicandum fore, cum possit vnus, & deterioris sententia multos, & maiores superare, & sic vult consequentiam, opinionem etiam vnus melioribus rationibus roboratam praefert ipsi communi. Deinde probatur in l. potioris. in princ. C. de offic. rect. prouin. in l. quique. ff. de in ius voc. in litem si verberatum. §. ff. de rei vendit. §. item precium. versu. sed Proculi sententia. Instit. de empr. & vendi. c. 1. de his quae fiunt à maio. par. cap. & alibi passim.

Ratione demum probatur, nam hoc casu cessat ratio, propter quam seruatur communis, siquidem praesumptione veritatis, quam pro se habet, attenditur communis, sed cum hic sumus in claris, veritatem propter vim & virgentem rationem esse contra communem: merito cessat praesumptio, & consequenter communis non attenditur, vulgariter continuus. in §. cum ita. ff. de verbo. obliga.

Ex quibus patet, communem esse attendendam, si conuincatur viua & virginti ratione, vel contraria melioribus nititur rationibus.

Ex qua conclusione admoebat Do. meus Thobias in dicta l. 1. ff. cer. per. scholasticos illos, qui relicta subtilitate sola exquitione communis opi. contenti sunt, itam sola comu. non sufficit absq. subtilitate, sine qua nec comu. potest conuinci melioribus, & efficacioribus rationibus, nec rones ipsas repellere, quod & turpe, & maximi est detrimen-

Fallit tamen hac conclusio, t quando pro comuni esset aliqua ratio, nam tunc licet pro contraria esset viua ratio, tamen comunis seruaretur.

Et ratio est, nam ante omnia t lex seruanda est. l. leges vt generalis. C. de legi. ca. 1. & ibi tradunt Doct. omnes extra de consil. & Instit. de offi. iud. in prin. etiam si dura, & iniqua esset. l. prospexit. ff. qui, & a quib.

Et vbi habemus legem, t frustra querimus rationem. arg. l. non omnium. ff. de legib. & probatur in l. Gallus. §. si eius. & ibi not. Docto. omnes, Imol. in 3. nota. sub nu. 49. Alex. in 2. nota. sub nu. 2. Ia. in 5. notab. nu. 16. vbi id verum dicit, licet neget probari in illo tex. ff. de lib. & post. hu. latè, deq. & pulchre plurius id comprobatur Anto. Gallus. lib. 2. de exercit. Iurisperi. nu. 72. cum seq. & ibi passim.

Fallit secundo ista conclusio, t quando comunis esset consuetudine approbata, ita in specie tradit Ant. de Matthe. in tract. de editio in prin. nu. 1. in fi. & ratio est eadem cum superiori, quia consuetudo ante omnia etiam ante l. seruanda est. l. de quibus. ff. de legi. & ibi tradit Doct. omnes.

Fallit tertio & vlti t quando rationes virgentes contra communem fuerunt considerata à Docto. tenentibus communem, & fuit eis, licet male, responsum: nam seruaretur communis: & ratio est, quia cum sit factorum diuersitas, vt nunquam possit affirmari hanc, vel illam rationem plenè, & clarè decidere quaestionem, si ratio etiam virgentissima à plurius fuit reiecta, oritur praesumptio, vt illa ratio vel non probet opinionem, pro qua inducitur, vel quod iusta causa reprobetur: praeterea comprobatur id ex his, quae dicuntur infra in 25. casu.

Sed iuxta hoc occurrit dubitatio, quis debeat cognoscere, & decernere, an, & quae rationes allate adeo virgentes, & viuae sint, vt per eas à communi recedere liceat: & in hac quaestione breuiter concludendum est, si id repositum esse arbitrio iudicis casus occurrentis, ita concludunt Anto. de But. Abb. Io. de Ana. col. 3. in prin. sub nu. 4. & reliqui in causa

nos, extra de vifur. Idem Abb. in cap. i. column. fin. sub numero. 15. verfi. poffet conuinci, & ibi poft alios Marc. Mant. numer. 11. in prin. extra de confit. Idem Abb. in confil. 85. in prefenti q. nume. 1. lib. 1. Alex. in d. l. cum prolatus, sub numero 23. ff. de re iud. laf. in authen. nouiffi. ma, column. 5. sub numero 22. C. de inoff. testam. & in l. vt vim col. vlt. in princ. nume. 34. in fin. ff. de iust. & iur. Purpur. in l. cum quid colu. 10. sub num. 84. circa med. verfi. & ab hoc pendent. ff. si cert. per. Gram. confil. ciuil. 157. interrogatus, vt de iure, column. 1. numer. 4. & 5. Cott. in dd. Memorab. in verb. opinio communis in iudicando, circa med. in prima limit. Roland. a Vall. in d. confil. vltimo, in fin. lib. 2. & alij plures de hac materia tractantes, adeo, quod ifta fit comunitas, & recepta fententia, imò nullum, quem viderim, habet contradicteorem, & veriffimam credo hac ratione.

Nam quemadmodum repositum est arbitrio iudicis credere, vel non credere dictis testium aliquod probantium l. 3. §. 1. & ibi tradunt Bart. & alij, ff. de testib. cum concord. ita reponi debet iudicis arbitrio, an standum fit rationibus per Doctores iuris testes adductis.

Cæterum est aduertendum, quod non adeo creditur iudici dicenti, communem viua, & vrgenti ratione conuincti, quin ppsit in iudicio 94 catuſ conueniri, ita vt opus fit, iudicem fufinere, & defendere, quod rationes, quibus ipse ad pronunciantum contra communem motus fuit, sint adeo efficaces, & vrgentes, vt per eas licitum fuerit à communi recedere, aliàs in iudicatu damnaretur, ita tradit Maria. Jun. in l. qui Romæ in §. duo fratres, sub num. 78. circa princ. verfi. caue tam. ff. de verbo. oblig. & verum credo, ex quo ego exiftimo, quod hoc casu 95 ſi licet ab omnibus receptum fit, tamen difficile, imò impoffibile eſſet contra communem obtinere faltem apud minores Iudices, qui tenentur in iudicatu, quoniam ifti malunt cum multis infanientes tuti à periculo iudicatum cum communij pertranſire, quã plus ſapientes, quam ſapere oporteat, rationibus, quid verius fit, perquirere, cum in iure 96 noſtro nihil tam clarum fit, quin ſi poſſit capere aliquam ſubtilem dubitationem, vt iuribus, & autoritatibus late comprobant Purpur. in d. l. cum quid, column. 10. sub nume. 84. circa med. verfi. non tamen, & Neuiz. ſed d. nu. 67. ante med. verfi. non tamen propterea ad conuincendum.

Vnde per ſubtiles aduocatos Iudicis rationes facile poſſent conuinci, & ipſe in iudicatu condemnari.

CASVS XVIII.

Decimus octauus eſt Caſus quando opin. contraria communi eſt conſuetudine approbata, & hoc caſu omiſſa diſputatione concludendum eſt, communem non eſſe attendendam ſed contrariam conſuetudine receptam.

Ita voluerunt Paris. de put. in tract. de ſindic. in verb. iudicare. ca. 3. incip. an ſi Iudex, qui dedit, nu. 7. Mart. ſeiſel. in d. tract. de elect. veri. opi. in prin. nu. 1. qui licet expreſſe id non aſſerat, quando in contrarij eſt comunitas, tamẽ in effectu ita voluit, cõ ante omnes cõcludat, antedẽdam ſententiã conſuetudine approbatã, quẽ refert, & ſequitur Alciat. in tract. præſump. reg. 2. præſump. 30. nu. 3. hoc idem ſequuntur Aden. ad Abb. in d. c. 1. sub nu. 15. in ſi. in Add. incip. limita finaliter, ext. de conſt. Dec. in ca. ſi clerici. col. 16. sub nu. 25. circa ſi. verfi. & iſta conſiſio videtur etiam, & d. c. interpretãdo ſequebatur Excell. D. meus Marc. Ant. Eugenius extra de iudic. Cl. iud. ſeiſ. in l. poſt dotem, col. penult. sub num. 26. verfi. nam iſta regula, ff. ſolut. mar. Neuiz. in d. ſil. nup. lib. 5. in prima limit. num. 64. vbi alios plures allegat. Grat. confil. 111. caſus talis eſt, col. penult. num. 51. lib. 2. Aden. ad Dec. in cap. 1. de conſt. sub num. 30. in verbo auderendum, nu. 34. Lancell. Contra. in d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de ſenten. sub num. 24. in 7. lim. Port. Im. l. in conſi. 42. iuri & æquitati, nu. 4. Io. bologn. in l. 1. sub num. 43. in 2. limit. ff. ſi cer. per. Eman. Zuar. in theſaur. recept. ſent. in verb. opinio, num. 19. Curt. & alios referentes Gabri. Caſar. & alij tres doct. in conſi. 59. quo ad fundamentum, col. 6. nu. 19. inter con. crim. diuer. Tom. 2. D. meus Io. Pau. Lãcell. in d. diſput. in 1. limit. cõ ſimil. Et hæc receptiſſima opinio, vt per ſe patet, & teſtantur Neuiz. sub d. nume. 64. & Eman. Zuar. vbi ſup. poſt Remig. in trac. de caritat. ſub ſid. in q. an Eccleſia, vel cler. ſint immun. reg. 240. per eum relatum, & veriffima, nam in claris non eſt opus præſumptionibus. l. ſi Pater. §. quoties ff. de manumif. vendic.

Sed in caſu noſtro communis ſeruatur, quia præſumitur vera, conſuetudo autẽ clarẽ & non propter præſumptionem eſt ſeruanda. limit. 1. de quibus, & l. ſi de interpretatione ff. de legib. & adeo verũ 98 eſt, vt conſuetudo etiam praua ſeruanda fit, & exculet à pœna ſecundum gl. 1. in ſi. in c. cum venerabilis, & ibi Abb. & ceteri extra de conſuetud. cum relatis à laf. in d. l. de quibus col. 2. nu. 8. merito &c.

Præterea ſi vincat vincenſerẽ, multo magis vincat te. l. de acceſſionibus. ff. de diuer. & temp. præſcrip. ſed conſuetudo tollit. l. ſcriptam, l. de quibus, in ſi. & ibi firmant Bart. & reliqui. lex verò tollit communem, vt per ſe patet, & dicemus in fra in 25. caſ. ergo &c. Hæc tamen

concluſio intelligenda eſt procedere in loco vbi viget conſuetudo, ſecus verò ſi alibi ibi ſeruari debet communis, & ratio eſt, quia conſuetudo vnius loci non extenditur extra territorium, in quo populus conſuetudinem conſtituens habet iuriſdictionem, vt planẽ iuribus, & autoritatibus comprobatur Petr. Duen. in tract. reg. in reg. 146. & 149. incip. conſuetudo.

CASVS XIX.

Decimus nonus Caſus eſt, quando communis eſt dura, & ſapientij gorem, contraria vero ſententia eſt æqua, & benigna, & hoc caſu communi 100 munẽ non eſſe attendendam, ſed ſententiã æquam & benignam amplectendam concludunt Purpur. in ladmonendi. column. 9. propẽ ſi. sub nu. 55. verfi. & à communi opin. ff. de iure iur. & in l. cum quid, col. 10. num. 84. ff. ſi cert. per. larẽ Vincen. Hercul. in l. cum prolatis col. fin. in vlt. limit. nu. 13. ff. de re iud. Neuiz. in d. ſil. nup. lib. 5. in 4. limit. nume. 68. Grat. in conſi. 2. rurfus in caſu, col. 8. num. 68. lib. 1. Lancell. Conrad. in d. lib. de Prætor. §. 2. in tit. de ſenten. sub nu. 25. in 9. limit. Quintil. mandof. in comment. ad reg. cancel. in reg. 29. de ſubrogat. q. 10. in ſi. verfi. & ſignatura, Port. Imol. conſi. 42. iuri, & æquitati conſonum, col. 2. nu. 3. Io. Bologner. in l. 1. sub nume. 43. in 5. limit. & ibi poſt alios D. meus Thobias in 3. limit. ff. ſi cert. per. Io. Cephal. in conſi. 93. cum in teſtamento. col. 3. nume. 6. & in conſi. 166. teſtator primo legit, column. 4. nume. 17. & 18. Marc. mant. conſi. 121. Quamuis com. opin. num. 3. lib. 2. & D. Io. Pau. Lancell. vbi ſupra in 5. limit.

Mouentur iſti ad hanc opin. tenendam. Primo quia ea opin. ſeruari 101 debet, quæ propius accedit iuris diſpoſitioni, & hoc clarum eſt, at opi. æqua eſt magis iuridica, quia ius nihil aliud eſt, quam ars boni & æqui. vnde Doct. dicuntur ſpeculatores boni & æqui, vt poſt Bald. tradit Neuiz. in conſi. 67. dixit Dec. in prin. ergo &c.

Hæc ratio parum vrget, nam ſi opin. iſta eſt æqua, communis & bona, ex quo enim à tot viris Illuſtribus amplexa eſt, abſque dubio communis bona præſumitur, vnde ſi contraria eſt æqua, contrauius verò eſt bona, & ius eſt ars tam boni, quam æqui, communis non erit minus iuridica quam ſit contraria æqua, & per conſequens non minus ſeruanda.

Secundò mouentur iſti, nam æquitas præfertur rigori. l. placuit, & ibi notant Doct. omnes. C. de iud. & pp. æquitatem receditur à iure comm. l. ſcevola ff. ad trebell. l. ſi tibi. ff. ſi cert. per. ar. l. 2. ſi item vniu. ff. de aqua plu. ar. cen. l. ſi tibi ff. de donat. cum ſimilib. adductis per Nieo. vigel. in ſuo method. iur. lib. 1. ca. 1. tit. 1. sub num. 2. quoniam in omnibus præcipè in iure æquitas ſpectanda eſt. in omnibus, & ibi glo. & doct. concordantia congerunt. ff. de reg. iur.

Verum & hæc ratio nullius eſt momenti, nam quando dicimus æquitatem præferri rigori, intelligitur quando termini ſunt pares, & ſic ſumus in dubio, vt pura quando eſſent duæ leges contrariæ, vna rigorem, alia æquitatem continens, vel quando ad eſſent duæ opin. diuerſæ, nec adeſt communis vel magis commu. tunc enim bene verum eſſet attendendam eſſe legem, vel opin. æquiorẽ, & ſic rigori præferendam eſſe æquitatem; ſecus verò ſi pro rigore adſit lex, vel conſuetudo, vel commu. opin. pro æquitate autẽ eſſet opinio vnius, quia tunc ſeruaretur communis conſuetudo, vel lex licet dura, arg. l. præſepit. ff. qui, & à quibus. & ita in ſpecie reſponderet Alexander. in d. l. cum prolatis, column. fin. nume. 23. in fin. ff. de re iud. Nec dicitur id eſſe contral. ſi tibi, cum aliis ſupra adductis, in quibus apparet, quod receditur à iure propter æquitatem, quoniam reſpondeo, id fieri licuiſſe ibi à iuriſconſul. qui legis condend. & autoritatem habebant. §. reſponſa, in ſi. de iur. nat. &c.

Secus verò in Doct. tribus, tam aduocatis, quam Iudicibus noſtri temporis, qui ſecundum ius, quod ſcriptum reperiunt, licet durum, & reſpondere, & iudicare tenentur.

Tertiò igitur, & vltim. facit pro iſtorum ſententiã, nam vbi non habemus iura clara, & ſic quæſtio reducitur ad opiniones Doct. negari non poteſt, quin ſumus in dubio. at quæſtio dubia de bono, & æquo terminanda eſt, & ſi æquitas omittatur, non parum erratur à volentibus vti iuris autoritate, vt ad literam inquit text. in l. ſi ſeruum §. ſequitur ff. de verborum obligat. & facit illud Tullij libro primo offic. quod exiſtunt ſepe in iuris calumnia quadam & nimis calida iuris interpretatione, & per hæc ita tradit Io. Sapor. in tracta. de morac. 1. num. 4. &c.

Cæterum & iſta ratio non admodum ſtringit, cum quia in d. §. ſequitur. ſumus in iuriſconſ. habenti potestate recedendi à ſummo iure, tũ quia dicimus quando ad eſt communis, per eam ius dubium, & obſcurum eſſet clarum, & certum, cum hodie pro comperto habeatur communem omnino tam quam ius ſeruandam eſſe.

Quãobrem ipſe hoc caſu contrariũ omnino tenerem vnã cõ Alex. 104 in d. l. cõ prolatis n. 22. in ſi. quẽ poſtea reperi. in q. cõmunẽ eſſe autẽ dẽdã licet durã, & habetẽ contrariã opi. æquiorẽ, ea potiſſimũ ratiõẽ. quã cõ habeam? regulã, quã cõmunis eſt autẽ dẽdã, neq; pberur iſta limit. vt

107 vt hoc non procedat, quando contraria opinio est æqua, regulæ t stare debemus. l. 2. ff. si quis in ius voc. no. ier. ca. ff. de restitu. spoliat. in 6. & post alios tradit Dec. in c. presentia. numer. 75. extra de probat. habens enim regulam pro re rem certam, & intentionem fundatam habere dicitur, vt tradit Barro. in l. quous nune. 1. ff. si quis caur. cum adductis per Dec. sub nune. 6. vers. & ideo dicit Barro. & Cagnol. nune. 21. in l. 1. ff. de reg. iur.

Qui autem vult priori sententiæ adherere, eam pluribus modis 106 declarare debet: & Primo quando t æquitas est scripta in i. ressecus aliis. Ita Neuz. sub d. nune. 68. circa med. & ratio est, quia tum æquitas præfertur rigori t si scripta in iur. e. Secus aliis, vt post alios tradit Ias. in d. placuit, in l. limit. nune. 3. C. de iud. Alex. con. 121. si quis veras, col. ff. no. 8. lib. 5. Cagnol. in d. in omnibus, nu. 9. ff. de reg. iur. & est opinio omnium secundum Neuz. ibidem.

Secundo non procedit opi. prima, quando æquitas fuit confiderata à tenentibus communem, quia tunc communis t absque dubio seruaretur per ea, quæ diximus supra in casu 17. nu. 92.

CASVS XX.

Vigésimus Casus est, quando opinio contraria communi fauet causæ apprimè fauorabili, vt puta matrimonio, piæ causæ, libertati, testamento, Doci, vel simil. & hoc casu duæ sunt principales Doct. sententiæ, quarum prima est, vt non communis sed contraria opinio fauens causæ fauorabili sit attendenda, & omnes in specie distinguendo hanc sententiam, in matrimonio tenuit Hosti. in c. 2. & ibi sequuntur Abb. nu. 3. & alij extra de cogni. spirit. idem Abb. in cap. fin. col. 1. nune. 3. extra de re iudic. Anton. Corset. in suis sing. in ver. opinio, in sing. incip. vbi Doctores, nu. 2. And. barbat. in con. 6. scriptum est præclare, col. 1. sub n. 2. ver. præmitto et. l. 1. & c. 40. ab Ioue principij, col. 4. in fin. versic. ex quo infertur mirabile, num. 11. lib. 3. Curt. in consi. 55. super processu inquisitionis, col. penul. sub nune. 25. versic. sed pondera an ista vltima, Fel. in capit. 1. col. pen. sub nune. 54. in 3. limit. & ibi Franc. Cosci. in vltim. quæst. in 3. limit. sub nune. 25. Marc. mant. nu. cetero decimo quarto, de cost. Vincent. Hercul. in l. c. pro latis col. ff. in 2. limit. nune. 12. ff. de re iud. Ias. in l. 1. col. 3. sub nu. 8. & ibi latè Maria Jun. nune. 71. cum seqq. ff. solut. mat. Dec. in consi. 50. in Ciuitate Alexandria, in fin. Thom. Gram. in consi. ciuil. 50. in causa Nicolai. Francisci, in fin. nune. 46. Purpur. in l. 1. ff. idem. §. si vna actio. col. fin. nune. 13. ff. de iuridic. omni. iud. Rube. Alex. inter cons. matrim. diuer. in consi. 73. in causa matrimoniali, nune. 9. & ibi Thom. memo. in consi. 62. coram vobis Reuten. col. 2. nune. 1. lib. 1. Vldari. Zafi. in consi. 3. casus talis nobilis, nune. 22. lib. 2. Neuz. in d. silu. nupt. l. 5. in 9. limit. nu. 73. Euerard. in suis loc. legalib. in loc. à contrario sensu. in ff. ver. quandoq. tamen singularis opinio, Nicol. Boer. in c. 40. vno processu motu, nune. 89. Lancell. Conrad. d. lib. de prator. §. 2. in tit. de sentent. sub nune. 24. in 3. limit. idem Fel. in rub. extra de spõ. sal. col. 7. sub nune. 6. in 9. priuileg. Iacob. nouel. ad reliq. regul. Petr. Duen. in reg. 6. glossæ opinio, in fin. nune. 8. Marc. Mant. in consi. 121. quamuis communis opinio, nune. 3. lib. 2. D. meus Thobi. in d. l. 1. in 3. limit. ff. si cert. per. & alij passim. In testamento idem tenent And. barbat. in d. consi. 6. col. 2. nune. 3. & seqq. Ias. in d. l. gallus. §. quod sitis, col. 1. nune. 14. vers. imò fortius opinio vnus. ff. de lib. & post u. Curt. in d. consi. 55. col. penul. sub nune. 25. Zachar. in addit. ad Abb. in d. capit. 1. sub nune. 15. in addit. incip. limita finaliter, vbi etiam Franc. Cosci. in vit. quæst. sub nune. 25. de consi. In causa pia hoc tradit Purpur. in l. 1. idem. §. si vna actio. nune. 13. ff. de iuridic. omni. iud. & post Mathefil. vult Doct. Pau. Lancel. in d. disput. sub. 11. limit. In Doct. gener. Ias. in d. l. 1. col. 3. sub nune. 8. ff. solut. mar. & nouissimè Bernard. Alphan. in colle. iur. ciuil. ad l. 1. ff. de offi. quæstor. circa med. ver. nam opinio vnus, vbi allegat Fely. sed loquitur in matrimonio. In libertate hoc idem in specie voluit Zachar. in d. Addit. Abb.

Et tandem pro omnibus causis fauorabilibus tenent omnes supra relati in genere. & vt apparet, est communis, & receptissima opinio, quæ nititur ex duobus. Imprimis, quia vbi agitur de causis fauorabilibus receditur à regulis iuris, quia aliis nullus esset fauor, Ergo communis, quæ regulariter attendi debet, fauore matrimonij & simili, omittenda erit.

Hæc ratio nihil efficit; nam tunc recedimus à regulis iuris fauore huius, vel illius, quando id expressum est in iure, secus aliis, nam priuilegia non sunt multiplicanda. l. quod vero contra. ff. de legib. cum concord. Sed in casu nostro id iure non est expressum, Merito & cætera.

Secundo & vlt. fulget hæc opinio huiusmodi ratione: nam quem admodum ex duabus sententiis contrariis à duobus iudicibus ordinariis latis sustinetur sententia pro actore lata, quando actor habet causam fauorabilem matrimonio, vel testamento, licet aliis regulariter sustineatur sententia lata pro reo, vt probatur in dicto capitulo fin. de sentent. & re iudic. Ita in proposito debet attendi opinio singu-

laris Doctoris pro matrimonio, testamento, & simili, habens contra se communem opinionem, licet aliis regulariter seruatur ipsa communis.

Ista quoque ratio, seu text. in quo se fundant potissimum tenentes hanc opinionem clarissimè tollitur tribus modis, & primò, quia in d. capit. fin. termini erant pares, cum non esset nisi vna sententia pro parte, & vtraque seruari posset, vnde non mirum si in pari, & in dubio præfertur sententia pro causa fauorabili lata: secus vero est in casu nostro, vbi non vtraque opinio, sed communis tantum attendenda erat, vnde cum non sit par ratio, non est inferendum à terminis dicto capitulo, final. ad quæstionem nostram. l. Papinianus exult. ff. de minor.

Secundo respon. quia sententia pro eo lata regulariter sustinetur ex eo, quoniam eius causa fauorabilior est causa actoris, & sic ratione fauoris, ergo cessante causa per accessionem maioris fauoris matrimonij, & testamenti, debet quoque cessare effectus prælationis sententiæ restit. in casu nostro communis non sustinetur aliquo fauore, sed veritatis præsumptione, vnde non debet remoueri adueniente fauore matrimonij, & testamenti, cum veritas, & fauor nihil habeant commune.

Tertiò, & vltim. respon. huic text. nam sententia pro reo lata ex eo regulariter sustinetur, quia non constat de bono iure actoris, & sic in eius poenam, qui omnia petita regulariter probare tenetur, quod verisimiliter non fecit actor, quando latæ sunt duæ sententiæ contrariæ, at hæc ratio non est in comuni, quæ non ex eo attenditur, quod contraria non probetur vera, sed quia communis ipsa vera præsumitur.

Ex quibus prior ista opinio penitus reprobata, & in defensionem ostenditur.

110 Quapropter altera superiori contraria est opinio, vt communis etiam habens contrariam fauentem causæ priuilegiatæ, & fauorabili seruanda sit, & hanc sententiam in matrimonio, tenet And. Barbat. ibi contrarius. in consi. 3. stat. dubitatio, vt nune. d. professio. col. penul. sub numero 9. versic. nec obstat, quod in dubio lib. 1. vbi inquit, primam opinionem, non attendi, quando sententia verior, & approbator esset in contrarium, & sic omittit rationem fauoris, & destruit communem opinionem, cum opinio communis semper verior præsumatur, & approbator sit, quem ad hoc refert, & sequitur Catell. Cott. in Memor. in verb. nuptiarum causa. circa med. versic. & vltra eos bene hoc idem voluerunt Dec. in dicto cap. 1. in d. c. nune. 31. & ibi Aug. Bero. nune. 271. extra, de consi. & ibi quoque Adden. ad Dec. in verb. matrimonium. dum volentes limitare destruant ponitur superiorem sententiam. Alciat. in tract. præsumpt. regul. 1. præsump. 40. nune. 2. latè disputando sequitur Ioan. Coraf. in l. qui liberos, propè fin. nune. 121. & seqq. ff. de rit. nup. Cagnol. in genere in libertas, nu. 2. ff. de reg. iur. D. Io. Pau. Lancel. in disp. in 1. limit. cum concord.

Idem contra testamentum voluit Alciat. lib. 3. Paradox. capitulo. post medium. Marian. Iun. in dicta l. 1. nune. 74. ff. soluto matrimo. & in consi. 179. aliquantisper subsistebam. col. penul. versic. nec placet. nune. 5. lib. 2. refert, & sequitur D. meus Thobi. in dicta l. 1. in 3. limit. ff. si certum petat. cum concord. Hanc eandem opinionem, in pia causa in specie tenet Aug. Bero. in d. cap. 1. sub numero. 271. de consi. In dote idem asserunt Ioan. Imolin. d. l. 1. col. penul. circa medium. nune. 11. in fin. sub versiculo, in eadem gloss. in fin. & adde. & ibi Maria. Iun. numero 73. ff. soluto matrimo. Alciat. in d. præsump. 40. nune. & alij.

In libertate istud idem voluit Alciat. sub d. nune. 2. & tandem pro alijs simil. causis in genere tenent omnes supra relati, & hanc opinionem etiam in matrimonio, quod est omnino mentiri tenendum in praxi seruari, restatur Io. Coraf. vbi supra, & eam verissimam credo, & sequor ex pluribus.

111 Primò, quia non debemus tantum indulgere t causis fauorabilibus, vt cæteris iniuriam faciamus, cap. ex tenore, cum simili. extra de foro compet. Bald. in consi. 5. quæritur vtrum vi duæ. in prin. nune. 1. lib. 1. & tradunt omnes hanc sententiam amplectentes, ac si hoc casu omittetur communis, fieret iniuria habenti pro se communem, quia hodie communis est tanquam lex. ergo & c.

112 Secundo probatur hæc sententia: nam fauores, & priuilegia t in præiudicium tertij non sunt multiplicanda, sed restringenda. l. quod verò contra, & ibi Doct. ff. de legib. cum latè traditis per Fel. in causam, quæ per tot extr. de refer. At fauor istorum non reperitur hoc casu expressus. Merito & c.

Tertiò, quia clarum est hodie, communem opinionem esse seruandam, vnde legi, & consuetudini æquiparatur, vt latè supra in præf. nu. 30. cum seqq. At nemo dubitat legem contrariam causæ fauorabili seruandam esse. Ergo & c.

Quartò probatur ista opinio, in §. vnum siquidem, in ver. mulier. in auth. de resti. & ea, quæ par. iunctis traditis per Alciat. in d. præsum. 40. nu. 2.

Quintò, & vltim. quia nos habemus regulam, communem esse seruandam

feruandam, vnde donec, contrarium non probetur in hoc casu, ab ea recedere non debemus. l. 2. ff. si quis in ius voc. non ier. cum similit.

Et per ista cum hac. 2. opinione pertranseo. Si quis autem prior sententia, quae est magis communis, accedere vellet, quod tamen non ita facile est faciendum propter attestacionem de obseruantia in practi contraria opin. a Ioan. Coraf. factam, & etiam quia haec secunda abfque dubio verior est, & tenentes primam mouentur solummodo per d. capitul. fin. quod verè nihil facit, debet eam pluribus modis declarare.

113 Et primo non procedit quando communis fultiretur aliquo textu, nam tunc seruanda est communis, ita limit. Anton. Corset. in dict. sing. in verb. opinio, sub nu. 2. & clarum est, quia lex scripta etiam dure seruanda est.

114 Secundo fall. quando matrimonium, vel alia causa fauorabilis non est de iure valida, puta qd matrimonium non sit legitimum, ita Neuz. sub d. nu. 73. circa med. verbi. intellige nisi esset, quia non adefse, vel nulliter adesse paria sunt.

115 Tertio fall. quando dubium non habuit principium in causa fauorabili, vt puta quod ipsa successerit in locum non priuilegiati pendente lite, ita Mathesil. in tracta. de elect. veri. opin. colum. 2. verfic. praedicta autem intelligo, num. 6. quem sequitur D. Lancelotus in d. 1. limit. quia subrogatum lapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.

116 Quarto & vltim. fallit quando communis esset melioribus rationibus fulcra, ita Abb. Corset. Neuz. & alij in supra citatis locis.

Verum si ista limitatio subsistit, vt ipse existimo, tota corrumpit ista magis communis opinio, quia si non inspicitur fauor, quando melio res adiunt rationes pro communi, vtique nunquam attendetur opinio, contra communem pro causa fauorabili, quoniam communis semper aut verè, aut praesumptiuè melioribus nititur rationibus, & scilicet autoritas potest induci pro secunda opinione, meo iudicio, veriori.

CASVS XXI.

Vigesimus primus Casus est, quando communis opinio est euidenter erronea, & falsa, & hoc casu dubium facit, quia quemadmodum communis error, & sic communis opinio de facto aliquo etiam falsa 117 facit ius, vult. barbarus, & ibi not. Doct. ff. de offi. praetor. cum adductis per Pileum in suis qq. in q. 77. Henricus de guarda, in 2. opin. in princ. verbi. 2. quia putatiuus, nu. 4. Federi. de sen. in con. 112. amice carissime, col. 2. veri. & si dicatur, nu. 5. Alex. in consi. 138. opportune consideratis, ferè per tot. lib. 1. latè Cott. in memor. in verb. opin. com. quamuis falsa, & latissimè per Ant. Gabriel. lib. 1. comm. conclusio. in tit. de probat. conclus. 8. per tot. tra. & communis Doct. in iure consistens licet falsa ius facit, & attendi debet.

118 Contrarium tamen, quod communis opinio euidenter falsa non sit attendenda tenuerunt Hostien. & Io. And. in d. c. 1. vbi eos referunt, & sequuntur Abb. colum. si. sub nu. 15. veri. hoc verum secundum Host. & ibi Aden. alios congerunt, Aug. bero. nu. 269. Mant. nu. 111. & alij de consi. idem Abb. in c. vt debitus, col. 8. nu. 29. de appel. & in consi. 85. in praesenti q. nu. 1. lib. 1. Io. de anan. in c. tua nos, col. 2. sub nu. 4. veri. & istud etiam, ex de vlt. Tyndar. in tract. de testib. lib. 2. ca. 10. col. pe. verbi. & pro hoc optime facit, num. 2. And. barbar. inter. cons. crim. diuer. in cons. 93. scribitur lapientia, col. 8. nu. 29. lib. 1. 2. imprel. Benedic. capra in tract. reg. in reg. 18. vidimus quando iudex, nu. 17. Ioan. de Garon. in rep. auct. ex testamento nu. 35. C. de lecon nup. Vincent. hercul. in l. cum prolatis col. pen. in 1. limit. nu. 11. post. Alex. ibidè col. fin. sub nu. 23. veri. tamen hoc limita verum, ff. de re iud. Rolad. a Vail. consi. vlt. reuocatur in dubium, in fi. num. 56. lib. 2. Quintil. Mandol. in Comment. ad reg. cancel. in reg. 29. de subrog. q. 10. in fi. cum aliis, & est, vt patet, communis opi. & etiam vera, nam Communis, vt lapsius diximus, seruatur propter praesumptionem veritatis. At hoc casu cessat praesumptio, quia sumus in claris, comunem esse falsam. Ergo &c.

119 Nec quicquam. obstat, quod in contrarium de communi errore dictum fuit, quoniam illud thabet locum in errore vero in se, sed non tamen aperto, & manifesto, quod etiam in communi Doct. locum sibi vendicat, quae licet falsa, donec non constet de fallitate, propter praesumptionem attenditur, secus vero post quando error detectus est, & veritas venit in lucem, ita loquitur text. in d. l. barbarus, & concord. & Doct. de hac materia tractantes.

CASVS XXII.

Vigesimus secundus est casus, quando communis nulla lege fulcitur, sed tantum ratione, & in hoc casu duae sunt sententiae Doctorum, 120 quarum prima est, vt Communis non sit attendenda, & huius opinio nis auriga fuit Archid. in c. nolite, il. 2. ante fi. ver. hoc contra Scholares,

qui dicunt, in q. 3. & ibi Nicol. Superant. in addit. quem referunt, & 1e quantur Anton. de but. in cap. tua nos, colum. 2. de vlt. Felij. in capit. 1. colum. penul. sub num. 54. propè fin. verfic. & in hac fall. & ibi sentur Mant. num. 11. in fi. & sequit. videatur dubitare, extra de confi. lalo. in l. illam num. 9. C. de collat. Gomef. in comment. ad reg. cancel. in reg. de anna. posse q. 52. circa med. verfic. videndum est igitur, in fin. Benincal. in §. actionum, num. 342. Inst. de action. Cephal. con. 166. testator primo legauit, colum. 4. num. 19. hoc idem voluit Inert. Anto. in quodam Tract. de crim. l. maiest. inserto inter tract. crimin. diuersor. q. 1. sub num. 8. Hypol. Riminal. in l. vt vim, num. 398. in fi. ff. de iust. & iur. cum concord. & est communis opinio. vt ex numero, & autoritate Doct. eam tenentium clarè apparet, nititur autem hęc opinio ex pluribus, sed duo sunt, quae videntur vrgere,

121 Primo quia erubescimus sine lege loqui. l. illam, & ibi not. omnes C. de collat. §. consideremus, in athen. de trien. & semil. cum fusè congestis per Euerard. in loc. a leg. cessant. in princ.

Haec ratio contrarium de iudendo facile diluitur, negando in casu nostro, nos sine lege loqui, quoniam rationem adducens non dicitur sine lege loqui, ita respondit Corn. in consi. 256. vlt. puncte, & allegacionibus, colum. 4. num. 4. libr. 1. & post plures las. in d. l. illa, nu. 10. cum adductis per Euerard. ibidem circa med. ver. hoc autem volo teicire, & est receptissimum.

122 Secundo igitur & vlt. nam vbi non habemus legem, non nostro ingenio quæstiones resolueri debemus, sed ad Principem pro decisione recurrendum est l. 2. §. sed quia diuina, cum similit. C. de vet. iur. enucle.

Sed ista quoque ratio facile summoetur, Tum quia non possumus semper Principem adire, vel ob distantiam locorum, vel aliam similem causam: Tum etiam quia vbi viget ratio, ibi lex esse dicatur, cum rationibus licitum sit leges extendere ad casus in lege non comprehensos, in non possunt, in l. de legib.

123 Contraria igitur est opinio, vt Communis nulla lege, sed ratione tantum roborata attendi debeat, & hanc sententiam amplexi sunt Ant. Corset. in suis sing. in verb. opinio, in sing. in cip. vbi Doctores, numero 2. Neuz. in d. l. nup. lib. 5. numero v. gelimo, cum teiq. Lancel. Conrad. dict. libr. de praetor. §. 2. in Tit. de lent. in r. amp. num. 23. Purpur. in dict. l. 1. num. 137. in fin. & seq. & ibi post alios Io. Bolognet. sub numer. 42. verficule, quod procedit ff. l. cert. per. & hoc idè verè voluit Fel. sub d. num. 54. in fi. & las. in d. l. illam, num. 10. d. limitant omnia supradicta, & ita credo seruari in practi, quia abas aut nulla, aut rara communis seruaretur, cum pauca omnino sint communes, quae habeant leges expressas, & etiam vltimum credo,

124 Imprimis quia vbi deficit lex, ratio naturalis pro lege adducitur. consuetudo, & ibi gl. in verb. ratione. i. distinc. frustra. s. distinc. ca. si romanorum. 19. distinc. l. cum ratio, in princ. ff. de bon. damnat. c. adductis ad hoc per gloss. in capitulo, ex eo, in verbo, rationis. de elect. in 6. per Corset. vbi supra d. numero 2. Guid. pap. ling. 653. praescriptio non currit, verbi. not. quod sufficit, Roma. ling. 781. reconuenit in causa, num. 2. latè alios congerentes Fel. in c. tua nos, colum. 2. circa med. sub num. 3. post princ. extra de iure iur. las. in d. l. illam, num. 10. Cagnol. in l. qui in alterius, nu. 1. ff. de regul. iur. & post alios plures Euerard. in d. loco, cess. rat. circa med. ver. hinc etiam notabiliter dicitur, & est receptissimum apud omnes.

125 Secundo quia, quod in naturali ratione consistit, lex esse dicitur d. c. consuetudo in §. porro si ratione distinc. quia ratio est anima legis iux. tradita a Bald. in l. si quis seruo. C. de furt. quem sequitur laso. in l. de quibus nu. 5. ff. de legib.

126 Tertio quia vbi habemus viam rationem, frustra quaerimus legem, imò querere est infirmitas intellectus. scire oportet §. sufficit. ff. de excus. turo. & post Aristot. & Philosophos tradit Bal. in l. testium col. si. circa med. nu. 21. in fi. C. de testib. Angel. consi. 275. thema, super quo consilium, colum. si. circa med. sub nu. 8. post princ. ver. & eodem modo resp. refert, & sequitur las. in d. l. illam col. 3. sub num. 10. verbi. alibi dicit Ange. Claud. seifel. in rub. ff. sol. mat. in princ. & post alios Neuz. vbi supra, sub num. 21. & Euerard. ibid. propè fi. verbi. imò querere rationem. Quarto, & vltim, faciunt ea, quae dicimus in seq. casu.

CASVS XXIII.

Vigesimus tertius Casus est, quando communis nulla lege, vel ratione nititur. Et hoc casu omnes relati in superiori casu pro vtraque parte partim expresse asserunt, partim sentiunt Communem non esse attendendam, & praeter istos idem in specie tenent Grammat. consi. ciuil. 4. in causa eadem mag. numer. 11. & Jacob. Henric. in consi. 1. ardua subtilis in ref. ad decimū sexm obiectum, num. 437. lib. 1. cum similit. Et facit pro ista opin. aliis pluribus omisis, reg. d. l. illam, cum ibi traditis a Doct. de collat. quae omnino verificatur in quo pro communi neque lex, neque ratio vlla adest.

Sed

Sed ratio ista in proposito non vrget, nam fatemur singulos Doctores non posse absque lege quicquam agere. Sed si simul idem dixerent, secus esset, nam singuli, quæ non profunt collecta simul iuuant, præsertim in Doctores habentibus auctoritate ex præsumptione iuris, quæ habet Doctorem, & bonum & peritum censeri.

In hoc ergo non credo omnino verum, quod passim effundunt Doctores, nempe Doctores etiam Excell. nihil alleganti non credi, vt tradit Bald. loquens de Glo. in l. republica. C. ex quib. caus. maior. Curt. in conf. 66. super motiuis traditis, col. 2. sub nu. 2. post med. verfic. & sic directo, Grat. in consil. 105. videtur tregum, colum. 1. num. 4. & consil. 131. nobilis vir, colum. fin. num. 19. lib. 1. Grammat. consil. ciuil. 32. in ea de causa, num. 12. & seqq. Siluan. consil. 25. viso puncto, & facto, nu. 28. Roland. à Vall. in consil. 1. in præsentia consultatione, num. 187. lib. 2. & alij passim adeo quod ista sit communis opi.

Nam ego credo, quod Doctores Excell. nihil alleganti credatur, sed minus, quam si allegaret, nam tales Doct. censentur moueri iure, & ratione, licet non adducant, prout videmus in sententia Iudicis, & consiliis decisuris, quæ possunt fieri absque iurium allegatione, vt cõperum est, & ita credo seruari, quia videmus passim Doct. plura asserere nihil allegando, & tamen non respuuntur, sed minus eis creditur, & si seruaretur opinio Baldi, vtique nec ipsi fides haberetur, qui & consulendo, & legendo multa effudit nihil allegando.

130 Qamobrem ipse hoc casu contrariam sententiam, vt cõmunis t̄ omnino sit attendenda, semper veritorem iudicauit, & nunc quam maximè, quia reperi idem tenere Purpur. in d. l. 1. num. 138. ff. si cert. per. hac ratione,

Nam Aut Doct. volunt hoc casu non seruari communem, quia beat contra se iura, & rationes, & tunc dico eorum sententiam vhehementer, sed non quia communis non fulciatur aliqua lege, vel ratio ne, sed quia contraria opinio habet meliores rationes & sic sumus in in casu 17. supra relato. Aut volunt non seruari communem, quia non habeat legem, & tunc dico hoc falsum esse, nam si hoc verum esset, sequeretur, quod communis nunquam esset seruanda. At hoc est absurdum, Merito &c.

Maior probatur, quoniam communis seruatur ob solâ præsumptionem veritatis, non autem tanquam habens legem, vel rationem; quia si ob istas seruaretur communis, sequeretur, quod non tanquam habens iura & rationes, quæ singula per se seruantur absque communi, attenderet, & sic non differret ab opinione vnus. & ita etiam reperi considerasse Purpur. in d. l. 1. num. 137. in fi. Et sic nihil esset habere communem, quod est ridiculum.

Præterea si hoc esset, sequeretur aliud, videlicet, quod communis seruaretur, quia præsumeretur vera contra receptam, & veram opin. supra relatam in præfat. nu. 41. & 42.

CASVS XXIII.

Vigesimus quartus Casus est quando contra communem opin. est Regula aliqua iuris. In quo conclusiue procedendo tres sunt subdi-
131 stinguendi Casus quorum Primus, quando regula iuris est in gene-
re, & a remotis, & tunc communis seruanda est, ea ratione, quia licet
132 regula ex iure sit emanata l. i. ff. de reg. iur. & idem t̄ sit, quod ius &
de illa argumentetur sicut de iure c. canon. casu seq. 3. distin. not. Bald.
in l. i. q. i. seruo, colum. fin. numero 6. prope fin. verfic. nec mireris.
C. de iur. Franc. Paulin. in tract. de offic. & potest. capitulo, sed vacante,
in quest. 1. colum. fin. quos refert, & sequitur Gomef. alios etiam ad
duccens in coment. ad regul. cancel. in proem. in 2. q. in 3. fundam. par-
tis affirmat. ver. 3. pro ista parte, cum simil. tamen regula est ius fragi-
le, cum facile limitetur, & restringatur, vnde quories habemus le-
gem, vel auctoritates Doctor. in specie à regula generali, & a remotis
recedere debemus vt tradit Aretinus in consil. 6. in principio, sepius
adducto.

133 Secundus casus est, quando t̄ sumus in regula in specie contraria
ipsi communi, & ista fuit visa, & considerata à Doct. tenentibus Com-
munem, & tunc quoque Communis non attenditur per ea, quæ dic-
cemus infra in seq. Casu.

134 Tertius, & vlt. Casus est, quando t̄ regula est in specie communi cõ-
traria, neque visa, vel considerata à tenentibus Communem, & tunc
concludimus Communem non esse attendendam, ita Grat. in consil.
113. præsens casus prima fronte, col. 1. nu. 3. lib. 2. qui licet generaliter lo-
quatur, tamen in his terminis est intelligendus.

Et ratio est duplex, prima regula tanquam ius seruanda omnino est,
vt tradunt Doct. in d. l. i. ff. de reg. iur.

Secunda, quia præsumitur, quod si Doctores tenentes communem
vidissent d. regulam, vtique aliter sensissent arg. l. si in tres. ff. de arbit.

CASVS XXV.

Vigesimus quintus Casus est, quando contra cõmunem est textus le-
gis in terminis, & plura asserunt exēpla. in hoc casu ego alitis omisiss

135 pono t̄ duo, quorum alterum est de opinione Martini communiter
à cæteris approbata in l. dos à patre. C. sol. mar. quæ verè est contra ill-
lum tex. Alterum est exemplum. §. præterea. Inst. de fideicom. hered. vbi
clare probatur, legata non posse relinqui ab intestato, & tamen con-
trarium concludunt Doct. ibi. & in l. i. ff. de leg. 1.

Modò in hoc casu conclusiue procedendo duos subdistinguo ca-
sus. Primus est quando communem tenentes viderunt illum tex. &
ei licet malè responderunt, & tunc est concludendum, communem opi.

136 t̄ esse attendendam, ita tradunt à contrario sensu. Io. de Garro. in rep.
auch. ex testamento. nu. 34. post med. ver. & cum tex. sint clari. C. dele-
cun. nup. & Ari. Pinel. in l. 1. in 3. par. nu. 104. prope fi. ver. & reiecta cõ-
muni. C. de bon. mater. & ex intentione omnium latè, & expressè d.
Io. Pau. Lancel. in d. vlt. amp. & verissimum credo ea ratione, nam cõ-
nihil sit tam clarum in iure, quin in dubium reuocari possit, cum que
107 Viri Illustres viderint illum tex. & cõtra eum tenuerint, oritur vt
gens præsumptio, vt vel tex. ille non probeat in terminis, vel si probeat,
iusta aliqua causa, vel ratione ab eo recesserint, quod fieri potest, vt
infra in 29. casu. & ista est ratio fortè, q̄ opi. Martini in d. l. dos à patre,
à cæteris sit approbata, quoniam videbatur iniquum, vt mortua ma-
liere cum filijs, eius dos non deberet apud eos remanere.

Fallit tamen ista conclusio, secundum Pinel. quando vidissent tex.
sed non respondissent, verum hoc falsum est, nam si vident tex. & cõ-
tra eum terminant, signum est, quod reprobat inductionem illius tex.
ac si expressè respondissent.

Secundus casus est, quando tenentes communem non viderunt,
137 aut cognitionem nullam habuerunt illius tex. & tunc communis non
attenditur. ita Io. de Garro. Ari. Pinel. & D. Lancel. vbi supra in 3. b.
mit. Mathesij. in d. tract. de elect. verb. opin. circa prin. sub nu. 1. ver. ac-
de hac consuetudine non apparet. qui licet generaliter loquatur, tamen
in his terminis intelligi debet, prout etiam August. Bero. in suis q̄
famil. in q. 62. an tempus inchoat. di. nu. 1. Crot. in consil. 127. vidi, & ma-
turè. colum. 2. nume. 11. cum seq. Io. Bolognet. in d. l. 1. sub nu. 43. ff. si
cer. per. Borgnin. Caualean. in tract. de tutor. & cura. nume. 246. circa
fi. verfi. & ista opinio est sequenda, & est de mente omnium, & clarissi-
mum, tum quia hic cessat præsumptio veritatis, propter quam atten-
ditur communis, cum sumus in claris habentes tex. in terminis, qui an
tè omnia attendi debet. d. c. 1. & ibi Doct. extr. de consil. Tum etiam
quia si Doct. communem tenentes illum vidissent, præsumitur, q̄ di-
ter sensissent iuxta d. l. i. in tres. ff. de arbit.

Fallit hoc modò, vt infra in casu 30. nu. 159.

CASVS XXVI.

Vigesimus sextus casus est, quando communis opin. est contra au-
toritatem Theophili super intellectu alicuius tex. insti. exemplum ha-
bemus. §. præterea, insti. de fideicom. hæred. vbi Theophilus tenet, ibi
probari, legata non posse relinqui ab intestato, & contrarium tenent
Doct. communiter ibi, & in l. i. ff. de leg. 1.

Hanc difficultatem excipit Excell. D. meus Franc. Cantuuius in
138 qua in primis communem t̄ esse attendendam, suadet ex eo, quia
nullibi reperitur auctoritatem Theophili esse necessariam, quo ad in-
terpretationem Insti. in Græca lingua ab eo conscriptam, & contra ve-
rò communis est omnino seruanda, ergo communis ob auctoritatem
Theophili omitti non debet.

139 Sed in contrarium q̄ opi. Theophili sit præferenda t̄ cõmuni
vrget plurimum, quia communis attenditur propter solam præsumptio-
nem veritatis: vnde si pro contraria ad sit præsumptio efficacior, com-
munis non debet attendi, sed efficacior videtur præsumptio verita-
tis pro opinione Theophili, quia cum ille fuerit vnus ex tribus com-
pilatoribus Insti. quis dubitat eum melius scire sensum tex. à se com-
positi, quam alij Doctores? imò auctoritas Theophili, est quasi necessa-
ria propter vrgentem præsumptionem.

In hoc tamen casu ex intentione eiusdem D. mei pro resolutione di-
140 stinguere t̄ duos casus positos etiam in superiori casu, aut Doctores
res contra intellectum Theophili viderunt interpretationem ipsius
& tunc communis erit attendenda, aut non viderunt, & tunc opinio
Theophili præferri debet; per ea, quæ supra diximus in casu præce-
denti.

CASVS XXVII.

Vigesimus septimus casus est, quando communis est in vno ex æ-
quiparatis, an seruatur, & in altero? breuiter distinguendum est.
Aut sumus in casu æquiparato, puta, quod æquiparato sit fa-
cta per modum regulæ, vel in illo casu particulari, in quo est com-
141 muni, & tunc concludendum est, omnino communem, t̄ & in al-
tero æquiparato attendendam esse, nam dispositum in vno ex æqui-
paratis, in alio etiam dispositum intelligitur. I. Stichus seruus meus. ff.
de manu. testa. cum vulg.

Aut sumus in casu, in quo non est facta equi paratio, & tunc commu-
142 nis non seruatur in alijs casibus, nam ex separatis, & diuersis non fit
lario. l. papini: nus ex iust. ff. de minor. cum vulg.

CASVS XXVIII.

Vigesimus octauus est Casus, quando in altero æquiparato est cõ
tra communem iudicatum, an in altero æquiparato attendenda sit
143 communis. Et partem negatiuam tenet D. Io. Paul. Lancell. in d. sra
disput. an. & quando attendend. sit comm. opin. in 9. lim. & mouetur
per l. Plautius in fi. princ. ff. ad l. falcid. Verũ hic tex. nihil. facit, Tum
quia ibi nulla adest communis, Tum quia non fuit iudicatum, sed de
cisum per rescriptum Principis, quod non solum communem, sed &
legem, & consuetudinem tollere potest.
144 Quamobrem existimo, communem ¶ hoc casu esse seruandam, nã
statenditur communis, quando expressè contra eam fuit iudicatum,
vt supra in casu 15. Ergo multò magis attendi debet, si contra cõmunem
in casu æquiparato est iudicatum.
145 Possit tamẽ sententia ¶ D. Lancell. sustineri, quando toties esset iudicatum
q̄ consuetudo introducta esset: nam tunc consuetudo & in
æquiparato attendere per eaquẽ supra diximus in 18. casu.

CASVS XXIX.

Vigesimus nonus casus est, quando adesse aliqua causa per quã
Iudex potest adduci ad non seruandam communem.
146 Et hoc casu indistinctè concludendũ est, communem ¶ non debere
attendita tenent Neuz. in d. silu. nup. lib. 5. nu. 70. Lancel. Conrad.
in d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de sent. nu. 15. in 11. lim. D. Io. Pau. Lancel.
147 in d. dispu. in 7. lim. cum alijs sim. & est verisimum, nã ex causa ¶ re
ceditur a lege, & a regiur. l. si hominem. ff. in iuda. tradit Fel. & cæte
rin ea. 1. ex. de constit. Thom. parpai. in rep. l. C. de præcib. imp. of
fer. Franc. Cremen. in sing. 151. mandatum fuit actum, in li. Ant. itrig.
in sing. 32. Deci. & Cagnol. in l. in ambiguis, in §. quoties, num. 1. ff. de
regiur. Ari. pinel in rub. C. de bon. mater. in 1. part. nu. 35. Didac. latif
simè in lect. c. peccatum in 1. part. circa med. de regiur. in 6. cum addu
148 ctis per Neuz. d. nu. 70. q̄ consuetudo ex causa ¶ potest auferre ius vni
us, & dare alteri, vt post Bart. & alios tradit Pet. de Rauenna in tit.
de constit. in prin. sect. 1. nu. 11. & non habet difficultatem.
Ista tamen conclusio habet locum in iudicijs maioribus, secus
149 verò ¶ in iudicijs minoribus, vt puta Potestatibus terrarum, vel
similibus, vt post Deci. tradit D. Lancel. in d. 7. lim. Nam a lege quo
que ex causa receditur per Iudices maiores, non verò minores, vt
per Ant. Colum. in suis sing. pœnal. in sing. 12. iudex ex offi. num.
2. cum similibus.
150 Quæ verò sit iusta causa ¶ recedendi a communi, & a lege, non infi
sto, quia non est præsentis indagatiõis, & partim apponunt Doct.
in supra citatis locis, partim etiam refidet in arbitrio ipsius Iudicis.

CASVS XXX.

Trigesimus Casus est quando in eadem quæstione sunt duæ com
munes contrariæ, altera legistarum, altera Canonistarum, & in hoc
casu distinctè procedendo, plures sunt subdistinguenti casus.
Primus est, quando sumus in materia spiritali, vel alia concernẽ
te peccatum, vt in materia iuramenti, vñurãrum, vel similibus, & tunc cõ
151 cludendum est, communem canonistarum ¶ vbique, & in vtroque fo
ro seruandam esse.
Ita respondet Socin. in consi. 77. In præsentis consultatione plura,
colum. si. nu. 20. lib. 1. & ita est intelligendum, quod tradit Hierony.
Cuccal. in add. ad Deci. in l. iura sanguinis, sub nu. 7. in verb. contra
rium tamen concludit, propè fin. vers. & sic vides, ff. de regiur. & est
verisimum.
Nam in his materijs, quando ius civile est contrarium canonico
152 tam in terris Ecclesiæ, quam Imperij, seruatur ¶ ius cano. & opinio cã
nonist. c. fin. & ibi doct. ext. de præscrip. tradit Abb. in c. ecclesia San
ctæ Mariæ colum. 7. in 2. cas. nu. 11. & ibi post alios Fely. in colum. 11.
vers. limita. 2. dicta regula, nu. 41. & Marc. mant. nu. 17. extra de cõsti.
Io. And. & Alij in c. possessor de regul. iur. in 6. Bar. in l. priuilegia, col.
2. sub nu. 2. & alijs, C. de sacrosanct. Eccl. Geminian. in consi. 11. 4. si Pro
curator Episcopi, col. fin. 5. Ferrat. in tract. cautel. in caut. 38. explorati
iuris est, per tot. Afflic. deci. 322. D. Ciccus Ab. colum. 2. nu. 5. Deci. in
consi. 432. cum sit quod Almerigus, colum. 2. num. 19. Robert. marã.
de ordin. iud. in 3. part. sub num. 73. Port. Immol. in consi. 36. Contin
git D. Baptistam, colum. 7. nu. 28. & consi. 154. Quo ad primum attri
nẽs, col. 4. numero 18. Io. Cephalin. consi. 40. Mag. communitas No
uarum, colum. 4. nu. 16. latè, Aug. bero. in consi. 81. Vilo. in instrumento
depositi, nume. 1. & ferè per tot. lib. 3. & post Alexand. & alios tradit
Io. Bapt. boui. in tract. de stat. vrb. præscrip. gloss. 1. numero 16. cum a
lijs latè congestis per Fely. in capitulo, in causis, column. prima sub
numero primo, ext. de testib. & est omnium receptissima sententia,
153 quæ procedit etiam in foro ¶ seculari, vt in specie post Anton. de bu
rrio, Abb. Immol. & Fel. vbi per eum tradit Cornel. benincas in trac.

de pauper. in §. q. nu. 31. & Rober. marant. ibid. cum similibus.

Secundus casus est quando sumus in materia non concernente
peccatum, & in terris ecclesiæ, & hoc quoque casu concludendũ est
154 communem canonistarum ¶ esse attendendam. & ratio est in prom
155 ptu, quia in terris ecclesiæ seruandum est ¶ ius cano. & opinio canonis
tarum, quia Pontifici, canonum conditori terræ subiectæ sunt, ca. 1.
& ibi Doct. ext. de const. Abb. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 8. in
4. cas. nume. 14. & ibi Fely. post plures quos congerit colum. 2. ver
limi. 3. de reg. numero 43. & Mant. nu. 24. Barto. in d. l. priuilegia, sub
numero 2. & ibi cæteri. C. de sac. sanct. ecl. Cornel. in consi. 169. In hac
consultatione, column. 2. sub numero 4. versic. his tamen non obsta
libro 3. quem sequitur And. ab Exea. in d. c. 1. nume. 195. ext. de constit.
Rober. marant. sub d. numer. 73. & est communis opin. & in vtroque
156 foro ¶ seruatur ¶ ius cano. vt post Innoc. Fulg. Lanfranc. & alios con
cludit Foller. in sua practic. cens. in verb. iur. mod. e. rigorem, numero
22. & antè eum hos omnes congestis, licet ipse non alleget, Ioan. Bert.
in suo repert. in verb. opinio canonistarum præualeat, Marant. vbi su
pra cum similibus.

Tertius & vltim. casus est quando sumus in materia non concer
nente peccatum, & in terris Imperij, & tunc concludendũ est, com
157 munem legistarum ¶ esse attendendam in vtroque foro, & ratio est
eadem, nam in terris Imp. quando sumus in materia non con
158 cernente peccatum, seruantur ¶ leges, non verò canones. Ita tradunt
Abb. d. nu. 14. Fely. d. numero 43. Mant. d. numero 24. in d. c. Eccle
sia S. Mariæ de cõst. Bart. in d. l. priuilegia sub d. num. 2. Corn. Andr.
ab Exea. & alijs in locis modo supra relatis, & alijs passim.

Nam cum Imperator sit Dominus totius Orbis, eius leges serua
ri debent, l. leges sacratissimæ C. de legib. & ista conclusio adeo est ve
ra, vt etiam si contra communem legistarum esset tex. de iure canon.
159 tamen in terris Imperij ¶ seruanda est cõmunis ista, vt in indiuiduo
tradit Marian. in c. significantibus, column. 36. numero 60. circa princ.
versic. sed ad hoc potest respon. ext. de libell. oblat. vbi dicit se plura ad
hoc induxisse in capitulo primo, de no. oper. nunc. cum ipse non po
tuit videre, & id iudicatur ex eo, quia quando Doctores firman. com
muniter aliquam opin. præsumuntur moti ex dispositione si non ex
pressa saltem tacita, vel præsumpta iuris ciuilibus.

160 Fallit tamen supra dicta conclusio ¶ quando ageretur de rebus ec
clesiasticis, quia tunc debet seruari ius cano. etiam in terris Imperij,
Ita tradunt Abb. Guliel. Anchar. & reliqui in d. c. 1. vbi post alios latè
hoc defendit Deci. in 2. lect. colum. 2. in 3. not. num. 3. & alios allegas
And. ab Exea. nu. 82. de const. & post alios Ange. bero. in consi. 196.
In causa illorum de Velis, col. si. nu. 23. lib. 1. Rober. Marant. in dict. 3.
parte nu. 76.

CASVS XXXI.

Trigesimus primus est casus, quando tempore litis contestatæ o
pinio affirmatiua erãt communis, tempore verò ferendæ sententiæ
opinio negatiua est magis communis, quod facile potest habere acci
dere, quando lites efficiuntur penè perpetuæ, & libri in dies maxime
excrescunt.

Hunc casum neminem attingentem reperi, & sanè pulcher est. In
eo tamen primo aspectu dicendũ videtur opinionem affirmatiuam
161 ¶ attendendam fore ex duobus. Primo quia magis communis negati
ua superueniens operabitur in alijs in futurum, non autem ad præte
rita, extendi debet, arg. l. leges & constitutiones. C. de legib. c. fin. ext.
de constit. cum vulg.

Sed hęc ratio facile submouetur ex eo, quia ius superueniens non
trahitur ad præterita, quando de nouo conditur, secus si iam condi
tum diu latens detegitur, quia licet antè lateret, non per hoc amittit vi
res suas, at ita est in magis communi, quæ non ius nouum inducit,
sed antiquum obscurum ostendit, Ergo & c.

Secundo, & vlt. facit. Nam debet esse par ratio commodi, & incõ
modi, l. scio, in princ. cum vulg. ff. de annu. legat. sed ius superueniens
162 post litem contestatam non prodest ¶ Actori, vel Reo l. non potest. ff.
de iudic. cap. fin. & ibi Doct. tradunt ext. vt lite pendente, cum similibus.
Sed ius, quod quis habet tempore litis contestatæ, attenditur l. more. C.
de rei vend. & in eius materia tradunt Doct. in l. fin. contractibus C.
de non num. pec. Ergo & c.

Hęc quoque ratio tollitur, tum quia prædicta procedunt in iure
superueniente ex facto hominis, tum etiam & melius, quia loquunt
tur de iure nouo, magis communis verò non immutat ius, sed solum
antiquum patefacit, vt modo supra.

Quamobrem ipse contrarium credo verum, vt magis communis
negatiua superueniens inter tempus litis contestatæ, & ferendæ senten
163 tiæ ¶ seruanda sit.

Nam quoties oritur aliqua controuersia, in qua adfint opinio nes
Doct. ius in rei veritate est semper idem: Sed cum sit dubium, & ob
scuro modo videtur esse pro vna, & modo pro altera parte, prout, al
qu

quæ præsumptio magis pro vna, quam pro altera vrget, itaque quâdo communis erat præsumptio, videtur ius esse pro ea, quâdo verò magis communis contraria superuenit, ius pro negativa esse videtur, & non diuersum, sed idem.

Vnde cum habeamus ius, nec id certum est, & clarum debemus sequi pro ea parte, pro qua magis ostenditur, at magis communis verior, & iuri magis propinqua censetur merito &c.

CASVS XXXII.

Trigesimus secundus, & vlt. casus est, quando sunt communes hinc inde, nec discernitur magis communis, & hoc opus, hic labor est: 164 nam vbi est conflictus opinio, & perdifficile est munis iudicandi, vt tradit Abb. in c. cum sint, in 2. not. nu. 3. ext. de decim.

Et quidem valde periculofum, in hoc tamen casu plura successiua dantur remedia que singula suo loco reponenda sunt. Primum 165 est remedium, quod ea opinio, quæ amplectenda, que verior in conscientia iudicis & Aduocato videtur, hoc est, que magis iuris dispositio ni accedit, vel melioribus nititur rationibus, ita fuit decisum per Parlamen. Delphin. vt per Franc. Marc. in q. 5. quæritur quando, lib. nu. 3. part. 1. Lancel. Conrad. in d. lib. de Prætor. §. 2. in tit. de sent. num. 28. late per And. ab Exe. in ca. 1. nu. 367. cu seqq. ext. de const. & omnium latissime iuribus, rationibus & autoritatibus cõprobat Neuiz. in d. situ. nup. lib. 6. in prin. nu. 2. cu seqq. & est verisimilior, vt per se patet.

Sed cum valde difficile sit, asserere, hanc, vel illam opinionem veram esse, diligenter isti omni prorsus affectione remota animâ ad iudicandum debent, ne propriam conscientiam lædant, & ideo hinc aliud ad iungitur remedium, vt iudices, & Aduocati in casu dubio recurrant ad Decum media oratione quæ impetrat lumen intellectui, scriptum est enim, qd Diuus Thomas faciebat orationem, quando veritatem reperire cupiebat, nam à Spiritu Sancto Veritas, & bona omnia proficiuntur, quibus addi potest, optimum esse, spoliare se peccatis per cõfessionem, nam sæpe propter peccata nescimus dubia cause resolueri, vt inquit Bald. in c. quia procurator, col. 6. de elect. quem referunt, & sequuntur Affl. in decisi. vlt. in si. latius Neuiz. alios allegans d. lib. 6. nu. 5. Crauer. in cons. 15. factum ita proponitur, nu. 1. & D. Io. paul. Lancel. in d. sua disputat. & quando com. opin. sit attend. prop. fin.

Secundum est remedium quando causa est adeo dubia quod que 168 sit verior opinio discerni nequeat, vt illa amplectenda sit, quæ fauet parti habenti pro se regulam aliquam iuris, vt pura reo, possessori, & simil. pro quibus in dubio pronuntiatur, ita tradit Mathelil. in d. trac. de elect. veri. opin. col. 2. post. princ. vers. aut sumus in materia nu. 4. & 5. & iustissime vsque ad 41.

Casus numerans, in quibus in dubio pronuncandum est. Neuiz. d. lib. 6. numero. 20. prop. fin. vsque ad num. 87. & id quoque optimum & verisimum est, nam in dubio pro reo, pro possessore, vel simil. iuribus vulg.

169 Tertium est remedium supradictis deficientibus qd princeps & consulariux. præceptum Imper. in l. 2. §. si quid igitur. C. de vet. iur. enucle. & in propriis terminis tradit Lancel. Conrad. vbi supra nu. 30. & est de intentione omnium, & verum: Sed quoniam sæpius id iusta causa fieri nequit,

170 Quartum est inuentum remedium, vt iudex vel aduocatus hortetur partes ad concordiam, proponendo eis sumptus ingentes, inimitias rixarum pericula, victoriam incertam & alia plura id genus ex litibus emanantia, quæ plene, & pulchrè recenset Neuiz. in dict. situ. nup. lib. 6. nu. 8. cum pluribus seqq. Oct. Vest. in sua prax. lib. 3. cap. 1. in si. nu. 4. & ibi latius Nicol. Granat. in addit. nu. 11. cum seqq.

171 Et si præces, & hortationes non sufficiunt, debet iudex eas ad concordiam compellere, quod potest arg. placuit. 90. distin. & per quem text. ita post Anto. de bur. Abb. & alios tradit Iaso. in l. quidam existimauerunt col. 3. sub. nu. 4. circa med. vers. 2. principaliter limit. ff. si cert. pet. Fel. post complures, quos ad id cõgerit in rub. ext. de treg. & pac. col. 3. ver. 3. fallit, nu. 5. Nicola. Boer. in decisione 155. & quo ad primum dubium, sub num. 28. Summ. Ange. in tit. de Iudic. §. 4. incip. vtrum iudex possit. D. Io. Pau. Lancel. in d. disput. prop. fin. in 2. gradu cum siml. quod & mihi in quibusdam causis, & personis satisfacit, sed quoniam in pluribus id non facile potest procedere,

172 Quintum datur remedium, quod iudex & possit iudicare pro qua parte velit, & sic bonum sit habere iudicem amicum, qui in dubio pro

amico potest iudicare, ita post Io. And. tradit Bald. in c. ne in iuris. col. 2. circa me. vers. ite. Io. And. nu. 7. de const. Abb. in c. 1. col. si. sub nu. 15. in si. ver. si vero non est dare, & ibi Dec. in 1. lect. nu. 12. Bero. num. 255. & alij ext. de const. Ias. in l. post dotem col. pen. nu. 105. ff. solu. ma. Neuiz. in d. sil. nupt. lib. 5. num. 74. post prin. vers. igitur talis casus. Conrad. in d. li. de prætor. §. 2. tit. de sent. num. 28. in princ. & ita tradit Fran. Mar. in d. q. 5. prop. fin. sub numero 3. part. 1. & in propriis terminis nostris sequitur Purpur. in l. admonendi. col. 25. num. 155. ff. de iure iur. & est communis, & probata sententia, vt per se patet, ex quo 173 debemus elicere rectè agere & aduocatos, & procuratores, qui in suis allegationibus, & informationibus reddunt sibi iudicem beneuolum, vocando eum Doctis. Excellentis. celebr. acutissim. alijque similibus nominibus honestando, vt ex Tull. & Quintil. deducit Abb. in c. consuluic. col. 2. in 3. not. nu. 2. extra, de offi. delega. & latissime titulos istos singulorum iudicum recensendo hortatur potius ad excessum, quam defectum laudis Marian. in c. 1. col. 48. per totum in vlt. memb. 8. artic. princ. nu. 1. 46. extr. de libel. oblat. quia, vt ipse inquit, homines Lodolæ carnis esu, vt plurimum delectantur, idem monet Purpur. in l. 1. num. 313. ff. de offic. eius, &c. Octa. Vest. in sua prax. lib. 7. c. 3. sub numero 31. Andr. ab Exe. in dicto cap. 1. num. 463. de constit. cum similibus.

174 Et contra quam malè facere eos, qui verbis tumidis cõtemptu dubiorum datorum credentes reddere ius suum clarum exasperant iudices, ita vt vix legant eorum scripta, nedum credant, & totum damnum redit in miseris clientibus, qui debent esse cauti in eligendo patronos non tam iuris, quam morum peritos, vt etiam aduertunt omnes sup. relati.

Ceterum quicquid dicant communiter Doct. licet ipse non diffitear, optimum esse habere iudicem propitium, quoniam facilius 175 dicit, & credit, tamen quo ad, vt iudex & pro amico iudicet, tanquam falsissimum id omnino respiciendum mihi videtur, & non solè de honestate, sed etiam de veritate, & in conscientia, ex duobus:

176 Primo, quia iudex, qui & iudicando ducitur aut consanguinitate, aut amicitia, vel hostili odio, peruertit iudicium Christi, qui est iustitia, & fructum illius vertit in amaritudinem damnationis, ita ad literam dicit tex. in c. quicumque 11. q. 3. Nec dicatur istud procedere, quando iudicatur contra iustitiam claram, secus, quando sumus in dubio, vt in casu nostro: quoniam resp. dupliciter. primo qd etiam hoc casu iudicatur contra iustitiam apparentem, vt in alio fundamen. constabit.

Secundo ille rex. loquitur generaliter fundans se in sola affectionis ratione, qua omnino iudex carere debet, vt ibi.

Prætersâ, & vlt. quia quoties duo litigant de aliqua re, vterq; pro parte bonum ius fouet, donec de iustitia alterius non constat, saltem respectu iudicis, qui secundum allegata debet iudicare, vnde si nunquã confiteri, quis verè rem, de qua agitur obtinere debeat, vt sic sumus in dubio, vtique si iudex pro amico iudicet, aufert alteri litiganti partem, in qua bonum ius fouebat, & per consequens iniustitiam facit.

Quamobrem sextum, & vlt. est remedium, & hoc meo iudicio, 177 tum, & quum, & bonum, qd hoc casu iudex & diuidat per medium, ita tradit Bar. in l. si duo, col. vlt. ante si. ver. & sic mihi videtur. ff. vt possid. sentit Bal. in l. si pater, col. 1. in 2. no. ff. de her. inst. late Pe. de Anch. in consi. 2. 10. inter contraria, varia, per totum. Fel. in d. c. 1. col. si. nu. 55. & ibi Dec. in 1. lect. sub nu. 32. vers. talis casus. late Mant. nu. 117. & alij, de consti. Alex. in l. Titius, col. 1. in 3. not. num. 3. ff. ad Treb. idem Dec. in consi. 176. viso themate. col. penul. in prin. ver. & omnibus diligenter. nu. 6. & in propriis terminis Purpur. in d. l. admonendi. num. 155. circa med. Conrad. ibidem, nu. 29. late alios allegans Boer. in deci. 42. dico, quod glo. prop. fin. col. penul. num. 39. D. Ioan. Pau. Lancel. in d. disp. in fin. in 4. gradu, nouissimè plures ad id congerens Borgn. Causalcan. in tract. de tutor. & curator. prop. fin. numer. 338. & alij plures passim, ita vt absque dubio ista sit receptissima opinio, que probatur iuribus, & ratione. Iuribus imprimis in terminis, quando opin. sunt hinc inde, in §. cum ex aliena, circa med. ibi post multam Sabinianorū, & Proculianorum ambiguitatem placuit media. Insti. de rerum diuis. cui concord. l. antiqui. C. si pars hered. pet. §. si. Inst. quib. ex cau. manu. non lic. cum siml.

Ratione demum probatur, nam cum sumus in dubio, vterque litigans fouet pro se bonum ius, vnde iudex diuidens per medium facit iustitiam, reddens vnique quod suum est, vel esse videtur.

Et ex his sit explicitum, an, & quando communis opinio, aut endi debeat, & per consequens ista secunda pars præsentis tractatus.

FINIS LIBRI SECVNDI.

TRACTATUS DE COMMUNIOPI. V. I. DOCTORVM, LIBER TERTIVS.

VAE sit communis opin. & quando seruanda, ex supradictis clare apparet. Reliquum nunc est pro complemento huius Tractatus, ut ad vlt. eius partem accedamus, quae habet. Quae poena imposita sit recedentibus a Communi opin. in Casibus, in quibus ipsa est attendenda. Et quoniam plures sunt personae, quae a communi recedere possunt, vt res facilius percipi possit, de singulis in specie tractabimus, Et imprimis de poena imposita litigantibus, qui habent communem contrariam.

De poena contra communem litigantium.

TITVLVS X.

Summa Notabilium.

- 1 Litigans contra communem amittit causam. Et condemnatur in expensis. Fall. nu. 10. 2 Victus victori regulariter in expensis condemnatur. 3 Communem habens dicitur habere iustam causam litigandi, & e contra. 4 Litigans temere condemnatur in expensis. 5 Auctoritas doctoris excusat ab expensis. Ampl. nu. 6. Lim. nu. 8. & 9. 7 Consilium doct. excell. excusat partem ab expensis. Intell. nu. 8. & 9.

LITIGANTEM, siue actorem siue reum, contra communem opin. Doctor. duabus poenis subiciitur reperiō, quarum

- 1 Prima est, vt amittat causam, & litem, quod & verisimum, & receptissimum est apud omnes, nam si communis iudicando seruanda est, qui contra se communem habet procul dubio sententiam contra se reportabit, & causam perdet, & est clarissimum. 2 Secunda est poena, qua afficiuntur litigantes contra communem, vt condemnentur in expensis, ita tradit Ant. de but. in ca. si. col. 7. in prin. nu. 2. in si. quem ibi sequitur Abb. col. 10. nu. 25. in fin. & sequenti, extr. de dol. & contum. & Ant. referunt, & sequitur Ale. in l. prope randum, in §. siue autem in alterutra, col. 2. nu. 12. prop. fin. vers. quod intell. nisi communis. C. de iud. & Marc. Ant. Narr. in conf. 149. verissima fuit conclusio, col. 4. nu. 7. in 1. Tom. cui sententiae & ipse me subscribo. Fulcitur autem opinio ista ex tribus, & primo secundum Anto. ex not. per Bar. in l. quod Nerua, col. 6. sub nu. 19. ff. deposit. vbi dicit Bart. ignorantem, & contrarium iuri. in quo sunt opiniones Doct. esse in lata leui, & leuissima culpa, prout in ignorantia facti, non vero in lata tantum, & sic sentit Bart. q. ij. ad effect. communis, talis dicitur esse in lata culpa, & per consequens debet in expensis condemnari secundum Ant. 3 Praeterea quia victus habens iniustam causam litigandi debet regulariter in expensis condemnari ipsi victori. c. 1. de dol. & contum. lib. 6. vbi id tradit Inno. circa med. quod c. in commentariis Inno. est positum, pro c. sine extra eod. & ibi alij, auth. qui semel C. quom. & quand. iud. Doctor. omnes in d. §. siue autem in alterutra. l. prope randum C. de iud. Ant. Abb. & reliqui in d. c. sine ext. de dol. & contum. Guid. pap. in q. 436. in materia appellationum, in 48. concl. nu. 56. Cap. Tho. in q. 111. ite fuit quaesitum an victus, & ibi late Steph. Aufr. cu. concord. per istos, per Didac. Couar. in suis pract. qq. 2. ca. 27. in princ. & nouissime, ac plenissime per Io. Bap. A. sin. in prax. iud. §. 32. c. 2. per tot. congestis. & est receptissimum. q. absq. dubio obtinet, quando litigans est improbus. §. haec autem Inst. de poen. temer. litig. Sed litigans contra communem opi. item habet iniustam causam litigandi arguendo a contrariis. 4 Nam quemadmodum communem opi. habens iustam causam litigandi habere dicitur, vt voluit Ant. de but. sub d. nu. 21. circa med. & Abb. ibi nu. 23. & 26. in d. c. finem. Alex. in §. siue autem in alterutra. nu. 12. & alij passim, ita contra communem opi. habens iniustam litigandi causam habere dicitur, & consequenter est improbus,

Merito, ac.

Tertio, & vlt. probatur haec opinio, quia recedens a communi opinione dicitur temerarius. vt infra tit. 12. nu. 46. At temere litigans condemnatur in expensis. Item quem temere ff. de iud. l. prope randum. §. si autem alterutra. C. eod. & post Bar. Abb. Lanfr. & alios vbi per eum tradit Didac. Couar. d. c. 27. in prima declar. nu. 1. post prin. vers. etiam vbi quis Ergo & c.

Et per ista ita concludo, Caeterum contra hanc conclusionem duo videntur quamplurimum obstar. alterum est, quia communis plerumque, & ferè semper aliquos habet contraditores, vt experientia docet, sed auctoritas Doctor. excusat ab expensis, vt firmat Angel. in l. terminato, col. 1. sub nu. 2. vers. fiant talia consilia. C. de fruc. & lit. expen. & post Fel. sequitur Alciat. in tract. praesump. reg. 1. praesump. 51. in fi. nu. 8. vbi id comprobatur Nico. Arclar. in addi. auctoritate Bal. Cardina. Alex. Barb. Corn. Ang. Aret. Iaf. Marfil. & aliorum, quos ibi allegat, & est receptissimum.

Quinimo & secundum Alciat. d. nu. 8. id locum habet etiam si contra auctoritatem Doctor. sit communis opi. & sic in terminis contra d. conclusionem.

Alterum, q. obstat supra firmatae conclusioni, est, quia nemo est adeo rudis, & ignarus, qui antequam incipiat litigare, non consulat peritiores, sed consilium Excel. Doct. excusat ab expensis. vt concludit Henrich. Boer. in suis ling. in verb. interress. nu. 2. Corn. in cons. 148. in praesenti consultatione. col. si. nu. 30. lib. 2. Ma. hest. in singu. 81. nota regulam, nu. 2. & ibi late Addeu. Decl. in ca. vt de bitus, col. 8. nu. 21. extr. de appel. Marfil. in l. patre, vel marito, nu. 3. ff. de quaestio. Alex. post alios in d. l. prope randum. §. siue autem alterutra. col. 2. nu. 10. & seq. C. de iudic. Alciat. in l. 1. in verb. Celsus ait. nu. 2. ff. si cer. pec. cum adductis per And. Tiraq. in tract. de poen. tempo. caus. §. 1. nu. 108. per Io. Bap. & Villalob. in tract. com. opi. in litera C. in verb. consilium doctissim. nu. 168. Eman. zua. in Thefas. recep. sen. in litera C. nu. 473. in verb. consilium. Card. Alban. in Lucubr. ad Bar. in l. in bonorum. nu. 1. ff. de bo. pos. & est com. opi. vt per se patet, & post Cur. lum. testatur Villalob. & zua. z. ibidem.

Ista tamen, quae plurimum videntur obstar. in proposito nihil vrgent, siquidem & procedunt, quando sumus in dubio, vt puta quando sunt opiniones hinc inde, nec datur communis, vel magis, vel quando sumus in casu adeo sterili, vt nulla auctoritas reperitur, vel alio modo, tunc enim tenet verum est, auctoritatem Doctor. & consilium Excel. Viri excusare quem ab expensis.

Secus vero & quando sumus in claris, vel per legem, aut consuetudinem, aut communem opi. quae vtriusque vim habet, nam cum per communem aduersarius ius clarum habere dicitur, non est dubium, quod e. debent refici impensa, vt tradunt Ant. de Bu. & Abb. in d. c. finem, per quae redditur omnino falsa opinio Alciat. quando contra auctoritatem Doct. est communis.

Ex quibus omnibus remanet firma conclusio, vt litigans contra communem sit condemnandus in expensis. Limit. eam & tamen Abb. in d. c. finem, col. 10. ver. sed ego puto. nu. 26. ext. de dolo, & contum. quado sumus in 2. instantia, & sic in causa appellationis, & in prima fuit iudicatum contra communem per iudicem magna, vt ipse inquit, re putationis, nam tunc litigans contra communem excusaretur, & ratio est, quia forte communis poterat conuinci melioribus rationibus, & per consequens non seruari, & quidem est rationalis, & aequa restrictio, & ideo ipse quoque cum ea petranseo.

Hec ita resoluta conscripseram, & maior pars huius tractatus erat impressa, quando peruenit ad manus Praxis quaedam iudiciorum eximij viri Io. Bap. A. sin. nuperrime typis mandata, vbi ipse in §. 3. 2. c. 35. & vlt. contrarium tenet, videlicet litigantem contra communem opinionem non esse condemnandum in expensis, licet contrarium videatur firmare supra d. §. 32. c. 2. in 4. limit. per totum.

Mouetur autem in d. c. 35. ex pluribus: Primo, quia quaelibet causa, vbi varia sunt opiniones, excusat a condemnatione expensarum iuxta tradita ab eodem in d. 4. limit. Communis vero plerumque habet contraditores, Ergo & c.

Secundo, quia communis non semper attendenda est, vt supra late titu. 9. per totum.

Tertio, quia communes opi. non ex veritate, sed affectione potius conficiuntur.

Quarto, & vlt. quia communes constituuntur ex negligentia, & sic ex crimine, nam Doctores tanquam aures absque alia veritatis indagatione sequuntur aliorum dicta, & ista sunt, quibus mouetur in effectu A. sin.

Quibus tamen non obstat contrariam opi. supra firmatam verior esse credo, & approbo per supradicta.

Nec obstat contrarium adducta, quia facilis est responsio. Ad primum enim responderetur, illud procedere, quando inter varias Doct. opin. non datur communis, vel magis communis, secus alias, vt in casu nostro, quia tunc sumus in claris, vt diximus modo supra, nu. 8. & 9. & ita intelligit idem A. sin. in d. 4. limit.

Ad secundum resp. quod litigans condemnari debet in expensis...

Ad tertium resp. non presumi doctores moueri affectione, sed ve...

Ad ult. resp. diligenti. & incuriam in doctoribus non presu...

De poena contra communem patrocinantium, vel aduocantium.

TITVLVS XI.

Summa Notabilium.

- 1 DOCTOR consulens contra Communem, poenam non meretur. Contrarium nu. 4.
2 Doctor potest cogi consulere. Ex consilio nemo obligatur.
3 Contra communem consulens malum facere dicitur.
4 Consulens contra communem tenetur parti, pro qua consuluit ad interesse.

IDI MVS qua poena plebuntur litigantes contra communem. Nunc videamus ad quid teneantur eorum patroni...

INSPECTIO I.

- 1 Circa primam videtur concludendum Doctorem consulentem, vel aduocantem contra communem non esse puniendum ex duobus.
2 Circa primam videtur concludendum Doctorem consulentem, vel aduocantem contra communem non esse puniendum ex duobus.
3 Secundo, & vlt. pro hac opin. videtur virgere, quonia ex consilio nemo tenetur, seu obligatur, ex quo nemo compellitur alterius consilium sequi...

Din. & alij de reg. iur. in 6. cum concordant.

Hæc quoque ratio euitatur nam ex consilio nemo tenetur, quando is cui datur consilium, etiam sine eodem fecisset, locus vero quando impellitur ad illud...

Sed clientis mouentur ad litigandum solo consilio furum perituro, & consilium est dolosum, cum sit contra iuris dispositionem. ergo &c. Quamobrem contrarium, quod immo Doctor contra communem...

INSPECTIO II.

- 1 Cum igitur Doctor contra communem consulens, vel aduocans puniendus sit, secunda succedit indagatio, qua poena videlicet puniri debeat, & reperio quinque poenas infunctas esse tali Doctori, quas coniunctim receperit Lancell. Contra. in lib. de prator. §. 2. in tit. de sent. sub nu. 22. in 2. ampliat. in fi. Quamobrem singulas separatim referendo.
2 Prima est, quod Aduocatus tenetur ad interesse parti læsæ, pro qua ipse contra communem consuluit, vel aduocauit, & id manifeste deducitur. Nā aut Doctor contra communem consuluit dolo, aut ignorantia, quod indubio presumitur iuxta dictū Bal. in l. fi. n. 9. C. de pœn. l. d. q. ma. iud. & vtroque casu tenetur ad interesse. si quidem Doctor dolo iniustam causam defendens, tenetur parti læsæ, cuius causam ruerit ad interesse. l. 2. vbi id not. Bar. ff. mā. d. referēs. Spe. in tit. de re quisi. cō. col. 3. sub n. 5. vers. & cōtra iniquē cōsulentē, sed Spe. ibi loquitur in consulente, sed verē id voluit Specul. in tit. de Aduoc. §. si. col. vlt. vers. illud aurem certius, nu. 18. & Heer. Specul. & Bar. non loquantur expressē de interesse, tamen ita intelliguntur à cæteris doctoribus.
3 Hoc idem vult expressē Abb. in cap. si culpa, nu. 3. de iniur. in carta nos. num. 7. de homicid. & in cap. pastoralis. §. quia verò nu. 7. & ibi post alios Fel. sub num. 22. circa med. extra de offic. deleg. vbi refert Ange. in reper. leg. si vacantia. C. de hon. vacantib. lib. x. Dec. in l. Consilij. n. 2. ff. de reg. iur. Sebastian. Sap. in reper. leg. 1. col. 3. nu. 1. ff. quod quisque iur. & alij passim, & est communis opinio, vt ex numero, & autoritate eam tenentium apparet.
4 Eodem modo Doctor male cōsulens ex imperitia tenetur ad interesse, vt post Hostien. vbi per eum tradit Thom. Grammat. in §. si. pro p. fin. numer. 11. Insuper, quib. ex caus. manum. non lic. Dec. in l. 2. nu. 2. ff. quod quisque iur. idem Dec. & Cagnol. in d. consilij. num. 3. cum concord.
5 Et ratio huius dicitur est, quoniam ignorantia & ascribitur culpæ. l. imperitia, & ibi post alios declarant Deci. & Cagnol. ff. de reg. iur. l. de Anan. in cap. excommunicamus. §. monentur col. 3. ver. est enim regulare, num. 8. extra de heret. & post Alex. contra Bal. Catell. Cort. in memor. in verb. Doctor male iudicans, cum similib.
6 At Doctor tenetur non solum de dolo, sed etiam de culpa tenetur iuxta la rē tradita per Alex. in rubr. C. de procur. nu. 2. culpa culpa dolo æquiparatur, vt tradunt Doctor. in l. quod nērua. ff. de pot. cum locis concord. Ergo &c.
7 Secunda est poena, quæ Doctoribus contra communem respondentibus est imposta, vt teneantur & reficere omne damnum parti, contra quam consuluerunt, & ratio est, quia Doctor inique, & iniuste causam defendens, ad omnē præiudicium tenetur, quod proprio patrocinio parti contrariæ attulit, ita concludit Dec. in dict. l. cōsiliij. nu. 3. ff. de reg. iur. quod aduertendum dicit Chassan. in commentar. ad consuetud. Burgund. rubr. 4. §. 7. in verbo, sic n' est contentement. in vers. adde an quando in ferenda, in fin. numer. 37. & credo verissimum, nam poena debet sequi autorem delicti l. sancimus C. de pœn. cap. 2. de constit. cum vulg. & aduocatus est causa præcipua, vt pars aduersa dampnum patitur: siquidem Clientis eius consilio litem aggressus, & persecutus est.
8 Fall. tamen hoc, quando Clientulus esset Iuris peritus, quia tunc non aduocatus, sed ipse tenetur parti contrariæ ad damna. ita post Ange. sequitur Socin. in l. si quis iniquam in §. si procurator, column. 2. sub num. 10. vers. cū. & hoc sequitur Ange. ff. quod quisque iur. nā tunc clientis non consilio aduocati, sed propria malitia, vel dolo iniustam causam defendere creditur.
9 Tertia est poena imposta Doct. contra communem aduocantibus

14 vt faciant litem suam, cum iniustitiam defendere dicantur, vt supra...

15 At Doctor per imperitiam defendens iniustam causam, facit litem...

16 Quarta est imposita poena contra communem respondentibus, &...

17 Et ratio est, quoniam receptissimum est pronuntiandum, vt doctor...

Hoc idem in specie concludunt Andr. Barbat. in Clemen. 1. col. 2. numer. 5. de testibus...

Nec dicitur id solum habere locum in consultore, non vero in aduocato...

Quinta, & vltima est poena, quae imponitur Doctori contra communem...

19 At doctor consulens inique per ignorantiam tenetur in foro conscientiae...

Et istae omnes poenae rationabili causa inductae sunt contra Doct. iniustas...

De poena contra Communem iudicantium.

TITVLVS XII.

Summa Notabilium.

- 1 ARBITER, & arbitrator contra communem laudantes in quo puniantur.
2 Arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum.
3 Consultor contra communem respondens tenetur parti laesae ad interesse.
...
12 Iniquitas manifesta aequiparatur nullitati.

14 Sententia nulla dicitur, quae est lata contra leges, Senatuse. vel confit. principis.

Item lata contra expressam iuris formam, & nu. 15. Fal. 17.

16 Praesumptio efficacior non adeo elidit contrariam, vt poenitus annullat.

19 Sententia notorie iniqua non exequenda, sed retractanda, nu. 20.

21 Sententia lata contra communem est notorie iniqua. Contrarium, numero 22.

23 Notorium quid sit.

24 Sententia notorie iniqua est nulla.

25 Iudex iudicans contra communem tenetur in iudicatu.

Fallit primo modo, nu. 28. & 2. modo, nu. 29.

Contrarium, nu. 33.

Tenetur ad interesse partibus, nu. 34.

Praesumitur ex ignorantia iudicare, nu. 35.

Facit litem suam, nu. 28. Fal. nu. 44.

Contrarium nu. 45. Ampl. nu. 46.

Fallit 2. nu. 47. & 48.

Omnes si praedictae poenae ampliatur, nu. 50.

Peccat, & tenetur in foro conscientiae, nu. 51.

Non vero tenetur ad actione iniuriarum nu. 53.

26 Iudex male iudicans tenetur in iudicatu. Ampl. nu. 27.

Ex ignorantia ad interesse, nu. 37.

Facit litem suam, nu. 39. Ampl. etiam ex ignorantia, nu. 40.

Peccat, & tenetur in conscientiam, nu. 52.

30 Iudex sequens opinionem praecceptoris excusatur. Fal. nu. 31.

32 Scholares debere eligere praecceptores peritos.

35 A communi opinione recedere temerarium.

41 Iudex ferens sententiam nullam non facit litem suam.

Et quare nu. 43.

42 Poena maior arguit maius delictum, quia imponitur ex eius qualitate. Fallit, nu. 43.

49 Litem suam facere, quid sit.

54 Iudex condemnatus in iudic. potest repetere quod soluit ab eo, pro quo male iudicauit.

Contrarium nu. 55. Fal. nu. 56. repro. nu. 58. Fal. nu. 59.

57 Iudex potest pacisci cum parte de conseruando se indemne.

DICTVM est supra qua poena plebantur litigantes contra communem, & eorum aduocatis, seu paronimodo videndum est de poenis contra eam iudicantium, & quoniam plures sunt qui iudicant, ideo vt omnium clara habeatur resolutio, triplex adhibenda est inspectio.

Prima erit qua poena afficiatur arbiter, seu arbitrator, secunda qua consultor, tertia, & vltima qua ipse iudex contra communem iudicans.

INSPECTIO I.

Quo ad primam, breuitati consulendo, concludendum est, arbitrum, & arbitratorem in casibus, in quibus de iure pronunciarum tenetur omnem poenam subire, qua & ipse iudex. ita tradit Lancel. Conrad. in lib. de praetor. §. 2. in tit. de sen. sub nu. 3. in 2. Ampl. & credo esse verum.

2 Nam hodie arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. l. 1. & ibi gloss. & ceteri concord. congerunt. ff. de arb. & tradunt Doct. vbi post alios Guil. de Tatal. num. 31. in §. arbitratorum. l. societatem. ff. pro soc. cum similibus.

INSPECTIO II.

Circa si cundam inspectionem, qua poena, videlicet afficiatur consultor contra communem respondens, vna cum Lancel. Conrad. in d. c. 2. Amp. dicendum est, plures poenas subire; nos singulas se paratim referemus, licet ipse coniunctas apponat.

3 Prima est poena vt consultor tenetur in quantum altera pars lesa fuerit, & id per ea, quae supra diximus tit. praecedent. de aduo. & infra de iudice dicemus.

4 Secunda est poena, vt idem consilium in propria causa amplecti tenetur, & ratio est, quia consultor tenetur sequi id, quod decidit etiam pro se iuxta dictum Ange. communiter receptum in l. 1. ff. quod quisque iuris.

5 Tertia est poena, quod consultor faciat litem suam ea ratione, quia iste dicitur iniuquus, & iniustum consilium reddere, ac consultor iniuque consulens facit litem suam, vt post alios tradit Fran. Marc. in d. c. Delphin. in 1. part. quaestio. 649. quaeritur, an aduocatus numero 2. Ergo &c.

7 Quarta est poena quae eius consilium decisiuum tanquam iniustum, & iniuquum rescinditur per ea quae dicemus infra de iudice in 1. poena.

8 Quinta, & vltima est poena consultoris contra communem consulentis, ne singulos casus frustra enumerem, vt tenetur ad omnia, & quibus punitur consultor iniuste, & iniuque respondens, congesta per Spe. in tit. de requisit. consi. col. 3. & seq. nu. 5. cum seqq.

INSPECTIO III.

Quoniam a tertiam. & vlt. Inspectionem nempe qua poena afficitur iudic. & iudicans contra communem opin. ad plura teneri concludendum est, &c.

9 Prima est poena quod sententia tanquam iniqua, & iniusta t. rescindatur, quo l. graue, & molest. & est ipsi iudici, si quidem si per appellationem arguitur imperiti, & iniquitas iudicantis. l. 1. & ibi glossi & ceteri tradunt ff. de appell. per reuersionem, & retractationem sententiarum iudic. faciendam aperte, & clarè manifestabitur eius nequitia, & ignorantia, & quod sententia lata contra comm. sit iniusta, & iniqua, & per consequens retractanda nemo dubitat.

Quinimo quam maxima est dubitatio, nunquid sententia lata contra comm. sit solum iniqua, & iniusta, an potius etiam ipso iure nulla sit in hac questio. dux suat scribentium opiniones: Quarum

10 Prima est, vt sententia lata contra communem t. sit ipso iure nulla, & huius opin. Autor allegatur Bar. in l. cum prolatis. ff. de re iudicat. qui re vera hoc non dicit, sed solum iustitiam iudicem esse puniendum, sed iniustitiam, sed hanc opin. verè sequitur Abb. in cap. 1. ex. de re iudic. Ange. in l. qui Romæ, in §. duo fratres, col. 4. in princip. sub nu. 6. circa med. ver. vltimo hanc lecturam Hugol. & in l. 1. §. hoc autem iudicium col. 1. num. 3. in fin. versic. & si fertur sententia, quem ibi sequuntur Imol. col. 1. num. 20. in fin. versic. quod tamen intelligit hic Ang. & Rip. prope fin. sub versic. quid tenendum, Bar. hic, num. 107. ff. de damn. infect. Neuz. late in d. sil. nup. lib. 5. num. 71. Fran. Cofci. in c. 1. in vlt. quest. num. 27. ext. de confit. quem refert, & sequitur Francil. Viut. in tract. comm. opin. libr. 1. opi. 182. Iudex iudicand. in fin. cum siml. & ista est communis opin. vt ex pondere & numero Doctorum eam tenentium apparet.

Fulcitur autem ex pluribus, & primò quia communis pro lege, & tanquam ius seruatur, vt diximus supra in præfat. num. 30. & leqq. At

11 sententia lata contra legem, vel ex iuris errore, t. est ipso iure nulla. l. si expressim. ff. de appell. l. 2. C. quando prouoc. non est necess. tradunt communiter Doct. in d. l. cum prolatis. ff. de re iud. & in d. §. duo fratres l. qui Romæ ff. de verb. obl. merito &c.

Hæc ratio contrariam opin. sustinendo faciliè uertitur, Nam quando dicimus communem pro lege seruari, debet intelligi in iis casibus quibus non est diuersa ratio, sed in casu nostro non est eadem ratio, nam sententia lata contra legem est contra meram, & certam veritatem, sententia verò lata contra communem, est contra veritatem præsumptam, quæ faciliè euasit per contrariam præsumptionem, ergo & cetera.

Secundo igitur ad lucum pro hac opinione præfati scriben. nam

12 manifesta iniquitas t. æquiparatur nullitati, vt tradit Inno. in ca. cum Bertoldus, col. 2. sub nu. 4. in verb. cõselsimus circa princ. & ibi Pau. Rosell. in addit. ext. de senten. & re iud. Abb. in cap. 1. quando, col. 1. in 2. not. numer. 2. extra de offi. deleg. & alibi Cardinal. Zabarell. in consil. 55. in casu d. Christophori. prope fin. sub nume. 2. versic. item subest, Curt. post complures per eum relatos in consil. 65. super præmissa narratione, col. 1. num. 3. sub num. 3. prope fin. versic. faciunt, quæ not. d. card. late etiam alios Congerens Neuz. sub dict. num. 71. prope fin. versic. præterea manifesta, & est receptissimum, vt per se patet: Sed sententia lata contra communem dicitur notoriè iniqua, & iniusta. Merito &c.

Hæc quoque ratio faciliè tollitur negando, sententiam latam contra communem esse notoriè iniquam, vt infra latius.

Tertio, & vlt. pro hac opinione addo hanc rationem, Si vinco vincentem te, multo magis vinco te. l. de accessionibus cum vulg. ff. de diuis. & tempor. præscrip. At sententia lata contra legem est ipso iure nulla. d. l. si expressim. ff. de appellat. Communis verò vincit legem iux. tradita supra in §. cas. 25. nu. 136. merito &c.

Huius etiam rationi faciliè respondetur, nam Doct. quando communiter tenent contra aliquam legem, dant ipsi legi intellectum diuersum, & contrarium a verò, adeo quod lex illa diuersos habeat intellectus, verum videlicet, & falsum, sed sententia lata contra legem habentem varios intellectus non dicitur ipso iure nulla, vt mox infra dicemus, Ergo &c. Et sic ista opinio penitus corrumpitur, sublati eius fundamentis.

13 Quamobrem altera superiori contraria est opinio, vt sententia lata contra communem sit iniusta, & iniusta non autem ipso iure nulla, & hinc tenuit Anto. de But. in cap. 1. quem ibi secuti sunt Imol. sibi contrarius col. 7. post princ. sub num. 16. circa med. versic. & tamen aduertendum, Felin. col. si nu. 56. in §. & alij extra de confit. hoc idem verè voluit Bar. in d. l. cum prolatis, in fin. & ibi eum referunt & sequuntur Alexand. col. 1. num. 4. & 5. col. 2. num. 10. & 11. Iaso. col. 3. sub nu. 11. lateissime Vinc. Hercul. col. 3. & 4. nu. 8. cum seqq. Zaf. post med. in 7. declar. & alij ff. de re iud. Paul. Castron. in d. l. qui Romæ, in §. duo fratres prope in. sub nu. 9. versic. vel dic secundum Barto. & ibi Imol. col. 1. versic. nota, quod licet nu. 17. Rip. sibi contrarius nu. 33. late Maria. Tum. num. 6. supra §. 2. §. 4. quarto, & seq. Ioann. Bolognet. sub nume.

9. 4. versic. vnde sententia contra communem & ceteri, ff. de verbo. obligat. Bened. 3. Capra in tract. regul. in reg. 18. videmus, quando iudex, col. 1. num. 19. Grat. in consil. 77. duo principaliter obliuntur, col. 3. num. 14. lib. 2. Lancel. Contra d. in d. lib. de prætor. §. 2. in titu. de senten. n. 25. in 12. lim. Sebast. Vanr. in tract. de nullit. in tit. de null. ex defect. process. nu. 12. Cagnol. in l. 1. in 17. ff. si cert. pet. & D. lo. Paul. Lancel. in d. disput. an, & quando seruanda sit com. opin. in 8. limit. cum concord.

Eth. ac absque dubio est magis communis opinio, vt ex numero, & autoritate eam tenentium apparet, & meo iudicio verissima ex pluribus.

14 Primò quia, sententia nulla t. illa dicitur, quæ specialiter contra leges, vel Senatuscõsult. vel Principum constitutiones profertur, vt ad literam dicitur tex. in l. si expressim. ff. de appella. At sententia lata contra communem non est huiusmodi, quia communis non est specialiter lex vel Senatuscõsul. vel constitutio Principis, vt per se patet, & alijs supra pluries deduximus, Merito &c.

Secundo quia communis opinio non facit Ius clarum, certum, & firmum, adeo quod si contra eam sententia feratur, debeat dici cõtrarium formæ ipsius iuris, cum plura possint adesse, quæ eius robur tollere valent vt supra tit. 9. per totum. Sed ea t. est sententia nulla, quæ contra manifestam, certam, & claram iuris formam profertur, l. 2. C. quando prouoc. non est necess. Ergo &c.

15 Tertio vbi duæ sunt præsumptiones contrariæ, licet efficacior tollat præsumptionem minus efficacem, l. diuis. ff. de res. in integ. tamen non adeo t. elidit, vt annullat penitus præsumptionem contrariam, nam cum præsumptio fiat in dubio, quo casu veritas potest esse contra præsumptionem, non debet in totum tollere actum cõtrarium, sed satis est quod eo suspensio contrarius actus præsumptione fulcitur præferatur, & seruetur. At in casu nostro sunt duæ præsumptiones contrariæ altera pro communi, & ista reuera efficacior, ex quo per eam attenditur communis, altera pro iudice, & sententia iuxta tradita per Alciat. in tract. præsumpt. reg. 3. præsumpt. 9. Merito &c.

Quarto & vltim. iuuatur hæc opinio, quia communis à communitate accidentibus habet contradictores, adeo quod ius illo casu diuersimode intelligatur, & sententia contra eam dicitur lata contra ius varios habens intellectus, At sententia t. etiam contra legem habentem varios intellectus prolata non dicitur nulla. cum prolatis & ibi vno ore tradunt Doct. ff. de re iud. Doct. etiam in §. duo fratres. l. qui Romæ. ff. de verb. obl. & est clarissimum, Ergo &c.

16 Ex quibus omnibus remanet clara ista magis commu. opinio, vt sententia lata contra communem sit iniusta, & iniqua, non autè nulla.

17 Hanc tamen conclusionem limitarem, quando t. communis nulli haberet contradictores, & plurimos haberet aures, prout est consuetudo Martini in l. dos a patre. C. sol. mar. & plures doctri. Barto. & aliorum, quæ nunquam in dubium rescindatur fuerunt, & tanquam leges custodiuntur, nam cum nemo dubitet de his si sententia contra feratur, erit ipso iure nulla, arg. d. l. si expressim, & d. l. 2. C. quando prouoc. non est necess. & maximè quia talis iniquitas videtur manifesta, & ita postea reperi in fortioribus terminis limitare Vinc. Hercul. in d. l. cum prolatis nu. 10. circa princ.

18 Sed iuxta hanc conclus. dubitatur, nunquid sententia lata contra comm. sit simpliciter iniusta, & iniqua, vel etiam notoriè iniquitate continetur, & ista indagatio nõ caret utilitate, nam si esset iniqua, & iniusta notoriè non mandaretur executioni, scus alijs, quia sententia notoriè iniqua t. non est exequenda, ita tradit Lanfranc. de Oria. in c. quoniam contra, in princ. sub nu. 36. versic. item fall. reg. supra dicta de probat. And. barbat. in consil. 1. præclare scribitur, col. 1. nu. 4. lib. 2. Afflic. decil. 89. per binas relationes, nu. 5. lo. Cephal. consil. 263. D. Marcus Anton. col. 3. nu. 18. cum siml.

19 Sed omnino t. est retractanda c. ante ceteras, & ibi Doct. not. ex. de re iud. & post Hof. in l. de signa. & alios vbi per eum, tradit Imo. in consil. 147. in causa inter Franciscum, col. 6. versic. & pro hac parte, nu. 14. Barbat. d. consil. nu. 4. & 5. cum siml.

20 Hanc tamen quæ nemine tactam reperi, sed solum audiu in voce quendam volentem, talem sententiam t. esse notoriè iniquam, pro qua opinione videntur vrgere infra scripta.

Imprimis quia hodie compertum est, quod communis iudicando est attendenda. Vnde qui contra communem iudicat manifestam iniustitiam facere dicitur, & eius sententiam clarè iniquitate continere.

21 Secundo & vlt. quia statim atque videmus sententiam contra cõmunem prolaram esse, fatemur iniquam, & qui contrarium dicit, defectum communis probare tenetur, ergo iniquitas ipse per se. apparet notoria, & manifesta dici debet.

Ceterum contrarium sustinendo his rationibus possimus respondere, quod communis seruatur, & attenditur, non quia sit, sed quia præsumitur verè, ex quo fit, vt in multis casibus communis non attendatur. Vnde cum veritas sit præsumpra in communi, iniquitas etiam ex ea proueniens non certa & clara, sed præsumpra esse dicitur. Quamobrem ipse sum in contraria opi. vt sententia lata contra comm. non

22 sit * notoriè iniqua. Primo quia effectus debet esse eiusdè qualitatis, cuius est ipsa causa: Sed causa iniustitiæ, & iniquitatis talis sententiæ est veritas præsumpta. ergo &c.

23 Secundò, quia notoria eadè dicuntur, quæ omnibus constare possunt, colore nullo offuscantur & probatione nulla indigent, vt palatium in v. be esse, vel simil. Ita ex aliis tradit Iacob. Spiegel. in suo lexic. iur. ciuil. in verb. notorium. at iniquitas ex sententia lata cõtra communem emanans non est huiusmodi, quia non omnibus patet, cum non ex certa, & clara veritate oriatur, & offuscatur quàm maximè præsumptione, quæ est pro iudice & sententia. Ergo &c.

Tertiò, & vltimò, quia si verum esset, quod hæc sententia esset notoriè iniqua sequeretur, quod esset nulla. At consequens est falsum, vt modo supra latè ostendimus. merito &c.

Maior probatur, quia receptissima est Doctorum conclusio, vt 24 sententia notoriè iniqua sit ipso iure nulla. Ita Innoc. in capitulo fraternitatis col. 1. num. 5. circa princip. in verb. dicimus, in fi. ext. de frig. & malefic. Anton. de Burr. Abb. & alij in capit. inter cæteras extrà de sentent. & re iud. Gemin. in consilio 48. pro examinatione clarioris, column. 4. versicul. patet ergo quod licentia, numer. nono, Roman. sing. 46. iudex pronunciat dico, numero secundo, & ibi Adden. alios allegant Alexand. consil. 77. visis dubitationibus, column. prima, sub numer. 3. vers. item cum continet, & ibi latè Adden. alios congerit libr. tertio. Ioann. Bertach. in suo reperit. in verb. sententia notoriè iniqua, Lanfranc. Barbar. & Afflic. in supra relatis locis, fusè Curt in cõsilio, sexagesimo quinto, super præmissa narratione, column. 3. circa med. numer. 3. propè fin. vers. & apertius, Dec. in consil. octauo, viso puncto, & diligenter, column. 4. vers. & manifesta, & notoria, nu. 5. Alexand. de nouo in consil. septuagesimo secundo, lata fuit sententia, circa med. numer. tertio, Nicol. Euerar. in consil. 93. stante sententia lata, propè fin. versiculo, cõ ergo ex ipso, Guilielm. mayn. in lege, qui vetante. §. eius est, column. 2. numer. 3. ff. de reg. iur. & est receptissimè opinio.

Ex quibus concludo, sententiam latam contra communem opinionem esse notoriè iniquam, & iniustam, sed solum simpliciter, & præsumptiuè, sed nihilominus retractandam, quod, vt diximus, valde est permolestum iudici, & hæc quo ad primam pœnam.

Secunda est pœna, & hæc generalis vt iudex iudicans contra communem * teneatur in sindicatu, ita concludit Angel. in dict. l. cum pro lat. sub numer. 3. & ibi sequuntur Imol. post med. sub numer. 2. vers. nam hoc est verum, Alexand. column. fin. sub nume. 2. l. in fi. nu. 18. Vincent. Hercul. col. 4. numer. post 9. par. & alij ff. de re iudic. Paris. de Put. in tracta. de sindic. in verb. iudicare, cap. 3. incipien. an si iudex qui dedit, numer. 2. cum seqq. Antonius Rondin. in trac. de sindic. off. in 17. q. princ. vers. quid si iudex male iudicat, nu. 152. & 157. Fel. in ca. 1. column. pen. num. 5. 4. post princ. vers. & ideo iudicans, & ibi post alios Mant. sub num. 109. extra de constit. Dec. in c. ad hec, nu. 43. extra de postul. prælat. Iaffred. Barb. in iuris de cõf. centuria. 1. de cõf. 15. iudex qui iudicauit, per tot. Neuz. in d. fil. nupt. lib. 5. num. 63. Iacob. AEmil. in consil. 13. an fructus percepti, in fin. Lancel. Conrad. in d. libr. de prætor. §. 2. in tit. de sentent. num. 23. in 7. ampl. Maria. iun. in l. qui Romæ, in §. duo fratres, sub num. 78. ff. de verbor. obl.

Et est communis opinio, & vera, nam iudex faciens iniustitiam 26 teneatur in sindicatu, quia alia de causa non est introductus, nisi in pœnam iudicium inique iudicantium, & in laudem, & gratiam benevolentium, vt pulchre deducit Amed. Iustin. in tract. de sindic. in prin. num. 1. cum 2. seqq.

27 Imo vera est * conclusio ista, etiam si pars contra quam male iudicatum fuit, appellauerit, & postea appellationem deseruerit, nam non per hoc iudex excusatur in sindicatu, ista est communis opin. Doct. de qua testatur, & sequitur Abb. in c. hæpe contingit, column. 6. numer. 17. vbi id pluribus comprobatur, extra de appell.

28 Quod verò dictum est, iudicem * contra communem iudicantem teneri in sindicatu, restringitur vt, quando opinio contra communem habet complures & graues autores, miris iudex puniatur, ita dicit Barto. in d. l. cum prolati in fin. numer. 3. ff. de re iudic. intelligit ibi Angel. circa med. vers. subdens, quod iudex, nume. 3. quem ibidem referunt, & sequuntur Alexand. col. fi. nu. 22. l. in fi. num. 17. in fin. & seq. Vincent. Hercul. col. 4. sub numer. 9. & cæteri vno ore quod comprobatur coniungendo dicta Bart. ibi, & in l. fi. num. 5. c. de pœn. iud. qui mal. iud. vbi declarat in quo debeat puniri.

29 Ad hanc tamen pœnam evitandam Doctores dant * cautelam vt iudex, qui vult contra communem iudicare, & non teneri in sindicatu, reperiat aliquem suum præceptorem contra ipsam communem tenentem, quia tunc securus opinionem præceptoris contra communem non tenebitur in sindicatu, ita tradunt Ias. in l. interdum §. 1. in fin. & ibi Purpur. in addit. ff. de verb. oblig. Thom. Ferrar. in tract. cautel. in cautel. 31. manifestum est quod iudex, per tot. Neuz. in d. fil. nupt. lib. quinto, nume. 38. post princ. versiculo, & propterea opinio præcep. & in 5. ampliat. sub numero 63. in fin. versiculo secundo mo-

derant, Marc. Mant. in dicto capitulo primo. nume. 110. ext. de constit. cum similit.

30 Mouentur isti ex celebri dicto Oldrad. quod qui sequitur opinio nem sui præceptoris * excusatur, ita Oldr. in l. quæstum §. 1. ff. de fun. instruc. quem referunt, & sequuntur Abb. in c. 1. col. 7. in fi. ver. si d. vide not. dictum Oldr. num. 25. de postul. præla. And. Barb. in proœm. cle. in 2. lect. in §. salutem. col. 11. in priuil. 49. nu. 73. Vincen. Paleot. in l. 1. ver. adde, quod iudex. ff. si cer. pe. quem refert Ferrar. ibid. nu. 3. Fel. alios allegans in d. c. 1. col. fi. ver. 5. no. nu. 56. de consil. & ibi Benedic. Vared. in addi. Soc. in consil. 44. in præsent. consultatione loquar. col. 3. vers. nam dicebat Oldr. nume. 7. li. 1. cum adductis per Neuz. vbi supra nu. 37. in fi. & alij passim vno ore, & est approbatum, & verum, tum quia debemus defendere opinionem Præceptoris, tum etiã quia discentem oportet credere.

31 Quod dictum intell. * quando præceptor est excellens, secus aliàs, quia omittens communem teneretur in sindicatu, ita Purpura. Neuz. & alij in istdem locis, quia opinio imperiti non censetur bona.

32 Ex quo scholares aduertere * deberent, quem sibi in præceptorem eligant, & sola doctrina, & scientia Doct. non verò precibus, & precio moueri deberent, vt multi faciunt, & malè, vt pluribus aduertit Caccialup. de mod. studen. in 3. docum. nam præterquam quod à perito meliorem, & saniorum hauriēt doctrinam, tuebuntur etiam eius præsidio in sindicatu.

Cæterum quicquid isti dicant, videlicet, iudicem opi. præceptoris, 33 secutum * excusari in sindicatu, si contra communem iudicauerit, id mihi nullo pacto satisfaci, cuius etiam opi. est apostil. ad d. caut. Ferrar. & hoc in effectu volunt Camil. Plaut. Neuz. & Conrad. relati supra tit. 9. cas. 8. nu. 33. volentes communem esse attendendam, licet contra eam tenerit præceptor.

Et idè duobus, imprimis, quia præceptor est solus, & modernus. Doctores verò tenentes communem sunt plures, & grauiores, vnde maior est veritatis præsumptio pro communi.

Postremò, quia sequeretur, quod non secundum veritatem, sed solum affectionem esset iudicandum, quod est pervertere iudiciū Christi, quicumque. 11. q. 3. Nec quicquam oblit. dictum Oldr. quoniam illud procedit in dubio, secus verò quando apparet de contraria veritate certa, vel præsumpta, quia tunc amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas, & est clarissimum, vnde indistinctè concludendum est iudicantem contra communem teneri in sindicatu.

34 Tertia est imposita pœna contra communem iudicantibus, & hæc specialis, vt in sindicatu * teneatur ad interesse partibus, ita post alios tradit Lancell. Conrad. vbi supra nu. 38. & Roland. à Val. in consil. 46. quia in quacunque materia. sub nu. 2. lib. 2.

35 Et verum est, nam iudex cõtra communem iudicans * cõsetur ignarus, & propter ignorantiam iudicare, ita tradit Bal. in l. fin. column. 2. vers. quæro nunquid imperitia. nu. 9. C. de pœn. iud. qui mal. iud. quæ ad id referunt, & sequuntur Alex. in consil. 95. visis processibus. col. 2. in fi. lib. 2. l. in l. sciendum §. fi. column. penul. sub nu. 7. vers. imò iudex dicitur. ff. qui satisf. cog. Ferdin. Loaz. in repe. l. filius familiaris, §. di. ui. column. 67. in prin. vers. quia vt inquit Ang. nu. 17. ff. de legat. 1. Thom. Ferrar. post alios in d. caut. 31. nu. 1. in fin. & ibi Adden. Curt. in consil. 42. quia inquit Bal. col. 4. in fi. nu. 14. circa prin. Neuz. ibidem nu. 3. Carel. Cor. in Memor. in verb. opinio communis in iudicatio. post prin. ver. hinc no. Bal. Nico. Arelat. in addit. ad Alciat. in tracta. præsumpt. in regu. 1. præsumpt. 51. sub nu. 2. in addit. incip. adde no. textum post med. ver. & inquit Ange. Lancel. Conrad. vbi supra nu. 22. Valent. Forster in tract. de success. ab intesta. in 4. conclus. sub 4. fundament. vers. & Alex. consil. fol. 278. Marc. Mant. in d. c. 1. sub nu. 109. post Fran. Cosci. in vlt. quæst. sub nu. 23. in Addit. in litera B. de consil. idè Mant. consil. 134. cum his proximis exactis, col. 2. nu. 11. lib. 1. Roland. à Val. consil. 60. ponderatis diligenter. nu. 39. lib. 1. & consil. 16. viso thema te. col. 4. nu. 23. lib. 3. & alij plures passim.

36 Et ista est commu. & recepta sententia nullum quem viderim, habes contradicentem, quinimò iudicans contra communem * temerarius dicitur secundum Ioannem Igne. in l. 3. §. si quisquam, column. 7. vers. quare cum hæc opinio numero 20. ff. ad Syllan. quem refert, & sequitur Franc. Cosci. in dicto cap. 1. in vltim. quæst. sub numero 23. de constitutione.

37 Sed iudex ferens sententiam iniustam ex ignorantia * teneatur ad interesse, vt tradit Io. Fab. in §. fi. sub num. 2. & ibi Ang. Aret. in fi. Gramma. propè fi. num. 9. & alij Inft. quibus ex caus. manum. non lic. & post alios Card. Alban. in Lucubr. ad Bart. in l. quia etiam §. ex quibus. nu. 1. ff. de alie. iud. mur. cau. fact. Ergo &c.

38 Quarta est specialis pœna, vt iudex iudicans contra communem * faciat litem suam, ita tradit Bartolus in dicta l. final. propè fi. sub numero 7. c. de pœn. iud. qui mal. iudic. Angel. Aret. in princip. instit. de obligation. quæ ex quæst. delict. sub numero 7. Thoma. Ferrarus in dicta cautel. 31. sub numero 1. circa medium, versiculo, aliàs si iudex. Felinus alios allegans in dicto cap. 1. column. penul. sub nume. 54. vers.

- & ideo iudicans, & ibi Mant. sub numero centesimo nono, de consilio. Alciac. in dict. reg. 1. præsumpt. 5. 1. num. 6. 1. ranc. Rip. in resp. p. primo numero octavo, in titulo de restit. spoliat. & remed. can. reint. Lancell. Conrad. in d. lib. de prætor. §. 2. tit. de sentent. numer. 3. 2. vbi plures cum mular. Aug. Bero. in consilio. 153. an locatio ad affectum, column. 3. sub numero 19. libr. 1. & in consilio. 78. in præfenti causa super, column. 3. sub numero. 3. libr. 2. Cagnol. in l. 1. nume. 157. ff. si cert. pet. Rober. Marant. in suis disput. inferis post specul. de ord. iud. in disput. 10. filia quædam à patre, sub nume. 48. Camil. Plaut. in rubr. ff. de verborum obl. libr. 1. nu. 10. & seq. Roland. à Vall. dict. consil. 46. nu. 9. libr. 2. Fran. Viui. in tracta. comm. opin. lib. 1. in d. opin. 182. circa princ. Card. Alban. in Lucubrat. ad Bart. in l. si iudex, numer. 1. ff. de var. & extraord. cog. Jo. Bap. Alin. in prax. iudicior. §. 32. capitulo 35. post princ. verfic. & ideo dicitur, & alij passim, & est communis, & recepta opi. vt ex numero, & autoritate eam tenentium apparet, cui & ipse adhæreo.
- Tum quia cõtra comm. iudicans iniquè, & iniuste pronunciat, & 39 iniquè iudicans facit litem suam l. si filiusfam. & ibi Doct. ff. de iudic. d. l. fin. C. de pœn. iud. qui mal. iud. In st. de oblig. quæ ex quasi delict. in princ. Bart. in lege 1. nu. 6. & ibi alij. C. quom. & quand. iud. Cor. in consil. centesimo vigesimo, licet in hac consil. in fil. libr. 3. Claud. de Battand. in sua præf. crimin. in reg. 42. iudex in criminalibus. nume. 1. cum similit.
- 40 Tum etiam quia iudex per imperitiam malè iudicans facit litem suam. text. clarus in l. fin. ff. de var. & extraord. cog. in d. prin. In st. de oblig. quæ ex quasi delict. Glof. Barto. & ceteri communiter per illum text. in dict. l. si filiusfam. ff. de iudic. Corn. in consil. 315. videtur prima facie dicendum, column. si. num. 6. libr. 3. Claud. de Battand. in d. præf. crimin. in reg. 42. numer. 2. cum concord. & iudicans contra com. per imperitiam iudicare dicitur, vt supra.
- Cæterum contra hanc receptam traditionem videtur ob stare qd iudex ferens sententiam nullam non facit litem suam, vt tradit Glof. in d. l. fin. & ibi Bart. remittens se ad ea quæ tradidit in suis qq. in 9. q. iudex per imperitiam, in 1. part. nume. 5. & ceteri. ff. de var. & extraord. cog. Ange. in l. 1. §. hec verba, numer. 2. & ibi Alexand. numer. 3. Rip. column. 1. num. 4. & reliqui. ff. quod quisq. iur. Imol. in l. 1. column. 3. sub numero. 4. verfi. sed iux. prædicta occurrit. ff. de appell. & in cap. si venditori, column. 5. numer. 12. verfi. & pro prædictis etiam, ext. de emp. & vend. Paris de put. in tract. de find. in verb. lis sua, capitul. 4. incip. an iudex qui facit, numer. 2. & alij passim, & est communis opinio, cui non inueni contradicentem, & tamen iudex ferens sententiam nullam, magis delinquit quam qui profert iniustam, cum maior excessus requiratur in annullando actum, quam in reddendo iniustum, vt in sententia tradunt vno ore Doct. in d. l. qui Romæ. §. duo fratres, & patet ad sensum.
- 42 At vbi maius est delictum, ibi quoque maior debet esse pœna. l. respiciendum, cum similit. ff. de pœn. merit. &c.
- 43 Verum facilis est solutio, nam reg. d. l. respiciendum, procedit quædo pœna infligitur ratione delicti, secus verò aliàs, quia nõ entis nullæ sunt partes, sed iudex ferens sententiam iniquam facit litem suam nõ ratione maioris, vel minoris iniustitiæ, sed solum ad reparandum dænum parti læsæ, quæ ratio non militat in iudice nullam sententiam profertente, quæ nullo pacto obest parti, contra quam est lata, cum nõ transeat in rem iudicatam, nec executionem mereatur. Ergo &c.
- Sciat igitur firma conclusio, iudicantem contra Communem opi. facere litem suam.
- 44 Quæ conclusio est vera, & secundum Alcia. in d. præsumpt. 5. nu. 6. quædo inuenit dolus ipsius iudicis, secus aliàs, motum per d. l. fin. C. de pœn. iud. qui mal. iud. & melius videtur facere ad hoc d. l. si filiusfam. ff. de iud.
- 45 Sed ista restrictio mihi non placet, nam ex culpa etiam iudex iniquam sententiam ferens facit litem suam cum propter ignorantiam iniquè iudicans faciat litem suam secundum gl. communiter approbatam in dict. l. si filiusfam. & ignorantia culpæ ascribitur, non dolo. l. imperitia ff. de reg. iur.
- Nec obstat d. l. si filiusfam. pro Alcia. inductæ, quoniam d. l. fin. continet rescriptum redditum ab Imperatore in quodam casu occurrenti, in quo iudex præcio, vel gratia corruptus male iudicauit, & interuenit dolus, sed non negat ibi text. neque tacite, neque expressè, quia iudex malè iudicans ex culpa facit litem suam. Ad dict. l. si filiusfam. quæ valde virget, resp. quod ille text. non procedit, quo ad hoc, vt iudex faciat litem suam, sed vt teneatur ad veram litem æstimationem, ita Glof. ibi in verb. intelligitur, & ceteri, qui intellectus saltem admittendus est pro concordia dict. legis si filiusfam. cum dict. lege fin. ff. de var. & extraord. cog. quæ aliàs essent contrariæ, & sic conclusio ista est ampl. licet iudex sit in culpa tantum. Ampl. secundò etiam si iudex, qui contra communem iudicauit, secutus sit consilium sapientis, quod vigore stat. vel alterius dispositionis sequi tenebatur, nam & hoc casu iudex ferens sententiam iniquam facit litem suam ita tradit Bartolus in lege, si conuenierit, circa med. versiculo, quæro quidam iudex, numero quarto & ibi sequuntur Paulus de Castro

post prin. versic. quid autem si fuisset dictum, Alexand. col. pen. versiculo, item in quantum Bar. l. aso. column. pen. versiculo, extra glof. quartus, numero decimo octavo, & reliqui communiter. ff. de re iudic. Abb. in capitulo tertio, column. finali numero octavo, & ibi post alios Felin. column. penultima numero quinto, in fin. versiculo, vtrum autem is, extra de offic. deleg. Socin. in consilio vigesimo quarto, visis, ac diligenter, column. secunda, in princp. versiculo vltimus etiam posito, numero tertio, & quarto, libro primo. Bolognin. in repet. authen. habita. numero centesimo quadragesimo tertio. C. ne fil. pro patr. & alij passim, & est communis, vt per se patet.

- 47 Fall. tamen prædicta & conclusio, quando iudex ferret sententiam ex consilio sapientis, cui stat. vel alia dispositio statim omnino iubet, ita tradit Bartol. in l. si conuenierit, numero quarto. Felin. in d. capitulo tertio, sub numero sexto. & sequuntur Doct. communiter vt restatur Paul. de Castro ibidem versiculo, & per istam legem. Vnde de Barto. ibi tradit pro cautela, vt iudex in tali casu curet apponendam ralem clausulam.
- 48 Fall. etiam, si potest dari casus in proposito, quando iudex ipse neque in dolo, neque in lata culpa, sed solum esset in leui, vel leuissima, vt pura quando iudex erraret in aliqua iuris subtilitate, quia tunc non faceret litem suam iudicando contra communem, & id tradunt Doct. passim, & est clarum, ideo non insistit.

Pro complemento istius pœnæ sciendum est, quod litem suam 49 facere est partes eius, qui iniuria absolutus est, suscipere, ipsiusque causam pro sua coactum defendere, ita explicat doctus, & elegans Francif. Horom. in comment. verb. iur. in ver. litem suam facere.

- 50 Erat omnes supradictas pœnas tenetur iudicans contra comunem, etiã si pars læsa non appellauerit, vel nõ potuerit appellare, vel si appellauerit etiã si succubuerit, vel appellationem deseruerit, vel appellationi expressè renunciauerit ita post alios tradit Lancell. Cõrad. in dict. titu. de sent. sub nu. 32. & seq. in tertia & quarta, §. 6. ampliat. & credo verum, nam ista omnia parti contrariæ profunt, non autem Iudici, vt dixit Castren. in d. l. si filiusfam. col. prima, sub nume. septimo ff. de iud.

Quinta, & vltima imponitur pœna iudici contra communem iudici 51 cantis, vt teneatur in conscientia, & sic in foro poli. ita à cõtrario sensu voluit Marian. Jun. in consil. centesimo trigesimo primo, quærit pro posita, col. 1. nu. 2. lib. 1.

- 52 Et verum credo, nam iudex per imperitiam malè iudicans peccat, & tenetur in conscientia, vt post Inno. & Petr. de bellaper. cõcludit Cyn. in auth. hodie, post med. C. de iud. & clarè patet, quia admittunt etiam summis, communem attendi debere, vt per Summ. Ang. in tit. de opin. §. 1. post princ. verfi. si vero non possunt concordari, & Summ. Thabien. eod. tit. de opi. §. 4. post princ.

Præterea post dubitari, an iudicans contra communem teneatur actione iniuriarum, & Conrad. ibidem sub num. 27. in 15. limit. respondet non teneri, & est verissimum, quia factum iudicis non inducit actionem iniuriarum, etiam quod iniustam sententiam profert, vt est text. clarus in l. iniuriarum. §. si quis in honoribus, ver. ergo si quis, & ibi glo. in verb. idem, & reliqui. ff. de iniur.

Ethæ sunt pœnæ quæ iudicibus contra communem iudicantibus sunt impostæ in iudicatu.

Sed non parua est hæsitatio inter doctores, an iste iudex in iudicatu condemnatus possit repetere, quod pœnæ ratione soluit, ab eo, in cuius fauorem tulit sententiam iniquam?

Et in hac quæstione sunt principales Doct. sententiæ, quarum Prima 54 est affirmatiua, vt possit repetere, ita tradit Specul. in tit. de expen. §. postremo, col. 2. ver. & si iudex, num. 5. quem refert, & sequitur Luc. de pen. in l. missi opinatores, col. penult. in verb. seruata, verfi. ex hoc colligitur. C. de exact. tribut. lib. 10. Amed. Iusti. in tract. de iudic. sub num. 126. licet cum moderamine, idè videtur sequi Casald. de Bon. comp. in tract. pariter de iudic. q. 46. num. 29. in fin. pro hac etiam sententia adducitur Ang. in l. stichum. §. si mandato, post med. num. 1. ff. de solut. Sed Ange. tener contrarium in casu nostro, & vbi videtur facere contra, loquitur in longe diuersis terminis, vt declarat ipsemet in l. mancipia, in princp. num. 2. & 3. C. de seru. fugit. & infra latius ostendimus.

Mouentur autem isti præcipue ex dict. lege missi opinatores. C. de exact. tribut. lib. 10. vbi iudicibus, qui per annum non exigentes, quod militibus debetur, de proprio exoluere coguntur, reseruata est repetitio aduersus obnoxios, à quibus exigi pecunia non potuit.

Huc text. resp. imprimis Bald. in §. iudices, & Angel. in lege, mancipia, infra allegandis, procedere decisionem illius text. in executore simpliciter, qui facit litem suam ex negligentia meræ executionis, secus in iudice, qui ex sententia iniqua facit litem suam, vnde non tantum debet puniri negligentia in faciendo, quantum culpa, seu dolus iniquè iudicantis.

Secundò, & melius iudicio meo respon. Ange. Imol. & Roma. in locis mox allegandis, quòd iudex ibi soluit illud, ad quod hi, contra quos referuata est actio, debite tenebantur fisco iure actionis: vnde cum iudex istorum negotia vtiliter gerat liberando eos à debito propria solutione, iuxta l. soluendo. ff. de nego. gest.

Non mirum, si habeat contra ipsos actionem reperendi, sed secus est in proposita questione in qua iudex soluit, non quod pars victrix, sed ad quod ipsemet propria culpa, vel dolo, obligatus erat: vnde cum pœna suos tenere debeat autores, Non mirum, si non est referuata actio ipsi iudici contra partem victricem innocentem.

55 Quamobrem altera huic superiori contraria est opinio, vt iudex in syndicato condemnatus non habeat actionem ad repetendum, quod soluit parti, pro qua malè iudicauit, & huius sententia auriga fuit Bal. in l. sancimus. in fine, C. de iudic. & in cap. 1. §. iudices. col. 2. sub nume. 2. versu sed nunquid iudex, qui in titu. de pace iura. fir. in vsib. feud. Ange. in l. si quis dolo. §. si quis. post med. versu. in glo. accepit. quem ibi sequitur Alexand. post med. nume. 2. & 3. ff. de re iudica. idem Ange. in l. Stricho. §. si mandato. in fine, ff. de solutionib. & in l. mancipia. in princ. nume. 2. & seq. C. de feruis fugiti. hoc idem voluit Io. de Platea in dicta l. missi opinatores. col. penul. in fin. in 4. notab. post princ. versu. & per hoc allegat hanc. C. de exact. tribu. lib. 10. Imola in l. si tertius. §. fin. post med. versu. & propter illam legem. & ibi Roma. propè fin. nume. 7. ff. de aqua plu. arcen. latè Paris de Putco in tract. de syndic. in verbo, lis sua dicto cap. 4. incip. an iudex qui facit. in prin. & nume. 1. per totum. idem Alexand. in l. properandum. §. siue autem alterutra. col. penul. versu. quarrit hic Sali. nu. 30. & ibi Iaf. col. fina. versu. quartò & vltimò. nu. 33. & 34. C. de iudic. hanc quoque opi. verè tenent Cataldi. in dicto tract. de syndic. q. 46. nu. 79. per totum, & præcipuè in fine, quia eius dicta debent intelligi secundum Ruge. in dicta l. mancipia. cum quo ibi concludit, licet eum malè referat, & Lancel. Conrad. dicto libro de Præto. §. 2. in tit. de senten. nu. 36. cum hanc vltimo loco referat, & plures pro ea alleget, iuxta glo. communiter approbatam in l. qui filium. §. si. ff. ad Trebel. & hanc eandem sententiam sequuntur alij passim, adeò quòd non sit dubitandum, quin ista sit recepta, & communis opinio.

Mouentur isti, in primis ex dicta l. mancipia. iuncta glo. fin. in princ. Bald. col. fina. nume. 6. & alijs, C. de feruis fugiti. vbi si defensor ciuitatis fuerit negligens in requirendo sollicitatore, & reuocando seruo sollicitato, tenetur reddere duos seruos, & pœnam soluere, & id secundum glo. Bald. & alios ibi, in pœnam quasi litis æstimationem præstando, nullumque ius acquirit contra sollicitatorem, cui ipse negligentia propria fuit. At hoc idem euenit in casu nostro, quia iudex condemnatur in syndicato, propter negligentiam, vel ignorantiam, vel malitiam commissam in ferendo sententiam iniquam. Ergo, &c.

Secundò condemnatur in syndicato ob delictum à se perpetratum, proferendo sententiam iniquam, & sic quo ad iudicem ista condemnatio est mera pœna, vt tradit Bald. in dicta l. mancipia. nume. 6. & alij.

Pars verò victrix ex iniusta sententia in nulla est culpa, cum iudex secundum propriam conscientiam, non secundum partis voluntatem sententiam proferat, at pœna debet sequi autorem delicti, l. sancimus. C. de pœnis. cum similib. Ergo, &c.

Tertiò, & vltimò alijs omisis, comprobatur opinio ista ex eo, Nam Reipu. interest, ne delicta remaneant impunita, lita vulneratus. §. quod si quis absurdè. ff. ad leg. Aquil. vbi gloss. concordantia congerit, cap. vt famæ. extrà de senten. ex commu. cum vulg. At si iudex in syndicato condemnatus haberet regressum contra eum, in cuius fauorem iniquam tulit sententiam, eius delictum remaneret impunitum. Ergo, &c.

Ex quibus ipse pertransit cum hac posteriori sententia, & communi, tanquam de iure veriori.

56 Fallit tamen ista conclusio secundum Lancel. Conrad. sub dicto nu. 36. in fine, quando fuisset facta conuentio inter iudicem, & partem de conseruando ipso iudice indemni, quod asserit se vidisse seruari in quodam iudice condemnato in syndicato, cui pars indemnitatem promiserat.

57 Nam iudex t̄ antequam sententiam ferat, potest à parte cautionem recipere de indemnitatem, l. si quis vxori. in §. si fugitiuum. vbi not. Barto. sub nume. 2. & ibi sequitur Alex. in additio. in verbo, de conseruando. Angel. circa med. versu. item allegatur. nume. 3. & alij, ff. de furt. & Barto. refert, & sequitur Hippoly. Marf. in rubri. ff. de fideiuss. col. 62. in prin. in quæst. 4. 4. nu. 316. Conrad. ibid. nu. 37.

58 Ceterum istam sententiam t̄ ipse penitus falsam existimo. Nam doctrina Barto. in dicto §. si fugitiuum. non procedit in terminis quæstionis nostræ, in qua iudex recipit cautionem de indemnitatem ex turpi causa, videlicet, vt pro se iniquam sententiam proferat, quod est prohibitum. l. 1. & ibi Docto. de fals.

Nam ex cautione facta ob turpem causam, nihil potest peti. l. 1. & ibi latè Bald. & ceteri, C. de condi. ob turp. caus. & ita in proprijs terminis restringit Alexand. in dicta additio. per dictam l. 1. & notabili Bal. quæ limitatio clarè deducitur ex dicto §. si fugitiuum. vbi iudex recipit fideiussores de indemnitatem, non propter damnum proueniens ex errore iuris, & sic ob turpem causam, putà quòd ille fugitiuus sitiuste, an iniu-

stè relaxandus, sed propter damnum proficiscens ex errore facti, videcet, an ille, qui curat relaxandum fugitiuum, sit verus creditor, necne: cum error facti excuset: non mirum si iudex potest recipere cautionem indemnitatis.

Itaque conclusio supra facta est ampla meo iudicio, etiam si pars promississet iudici de conseruando indemne, aliàs delictum remaneret impositum in iudice, verè tamen limitatur supradicta conclusio, quando sumus in pœna earum rerum, ad quas pars iniuste absoluta, iure actionis tenebatur: vt puta quando iudex est condemnatus in syndicato in ratione expensis, ad quas altera pars iure actionis tenebatur ex dispositione statuti, vel alio modo, & iudex non condemnauit, nam tunc verè habebit regressum contra partem iniuste ab his absolutam, ita Imol. dicta l. si tertius. §. fin. in fi. & ibi Roma. in fi. Alexand. in dicta l. si quis dolo. in fi. sub nu. 3. & alij, & ratio est, quia cum pars ad eas tenebatur, iudex soluendo eam liberauit, & sic eius negotia vtiliter gessit, vnde merito regressum pro illarum restitutione contra partem absolutam habere dicitur per supradicta.

Ignorantia Communis opinionis, an excuset à pœna recedentes ab ea.

TITVLVS XIII.

Summa Notabilium.

- 1 Ignorantia communis non excusat. Contrarium nu. 5.
- 2 Resolutio per distinctionem trium casuum. nu. 12. 13. 18.
- 3 Communis habetur tanquam ius, & eius ignorantia dicitur iuris. Contrarium nume. 5. cum seq.
- 4 Communem opinionem scire vnusquisque tenetur. Fallit nu. 18.
- 5 Ignorantia facti, quòd ignorans inuestigare tenebatur ratione officij, vel alio modo, non excusat.
- 6 Item facti manifesti. nu. 14.
- 7 Differentia inter legem, & communem opinionem.
- 8 Lex debet publicari ad hoc vt effectum suum operetur.
- 9 Ignorantia iuris dubij, & obscuri excusat.
- 10 Difficultas excusat à pœna legali. Fallit nu. 19.
- 11 Difficultas maxima æquiparatur impossibilitati.
- 12 Communes opinionis reperire, est valde difficile.
- 13 Doctores colligentes communes opiniones, maxima laude digni.
- 14 Libros communium opinionum esse emendos.
- 15 Moderni antiquos referentes, magis sunt allegandi.
- 16 Libros plures habere vtile, & studendum esse.
- 17 Cautela pro litigantibus locorum, vbi non est copia librorum.

ATIS superque explanauimus, qua pœna afficiantur recedentes à communi opinione Doctorum, nunc pro complemento huius tractatus quæro de pulchro & vtili dubio à nemine, quem viderim, adhuc explicito, An ignorantia communis opinionis excuset à pœna partem, Aduocatum, & Iudicem ab ea recedentes? Fingamus, aliquem in casu proposito ignorare, quæ opinio sit communis, & adherere opinioni contrariæ ipsi communi, quam ignorabat, quòd pluries potest contingere saltem ob penuriam librorum.

1 Et in hac quæstione pro parte negatiua, vt t̄ ignorantia nō excuset, videntur vr gere plura, & in primis, quia ignorantia communis est ignorantia iuris: liquidem communis t̄ ex quo habet præsumptionem profert, tanquam ius seruatur, vt latè supra in Præfa. nu. 30. cum seq. & sic ius ipsum dicitur, vnde t̄ vnusquisque communem scire tenetur, vt voluit Aldobr. in addit. ad Horman. Det. in repe. l. 4. §. Cato. sub nu. 283. in verbo, iudicando circa me. ver. & si quis. ff. de ver. obli. sed ignorantia iuris non excusat. l. 1. regula. & ferè per tot. ff. de iur. & fa. igno. Ergo, &c.

2 Secundò, quia licet ignorantia communis non diceretur iuris, sed facti, adhuc non excusaret. Nam tenemur omnino perquirere, quæ sit communis opinio, cum ea seruanda sit. Sed t̄ ignorantia facti, quòd quis inuestigare tenetur ratione sui officij, vel alio vinculo, non excusat. ca. innotuit. & ibi Anto. de Burr. Abb. Imo. & alij, de elect. l. regula. §. & facti. versu. diligenter inquitendo. ff. de iur. & fac. igno. l. error. C. eod. cum si. & post alios ita concludit Pau. C. in cons. 168. viso puncto suprascripto. propè si. versu. similiter nec præsentia. lib. 2. Soci. in tra. ct. regu. in reg. 176. ignorantia circa factum alienum. in 1. fallen. nu. 1. Crauet. in cons. 227. de tribus principaliter. col. 3. nume. 4. Natta in cons. 59. circa præsentem casum. col. 3. nume. 9. circa prin. versu. tamen istud fallit, in 1. To. Iaco. Mandel. in cons. 18. si tutor iste. col. 2. versu. secundo modo. num. 4. Io. Cephal. in cons. 218. Valentia magnifica. col. 3. nu. 15. in 2. To. Rolan. à Valle in cons. 72. stante statuto in clyta. co. 4. nu. 21. & 22. libro 3. & est receptissima opinio, vt per se patet: & verissima propter negligentiam. l. si pupillus. in fi. ff. de his quæ in frau. cred. & tradit Rolan. dicto consilio 72. nu. 23. Merito, &c.

Tertio & vltimo iuuat hanc partem negatiuam, quia si verum esset ignorantiam communis excusare debere, sequeretur, quod nihil interesset attendere, vel non communem opi. cum vnusquisque posset dicere se eam ignorasse, & scientia esset probanda. At consequens est quam absurdum, ergo, &c.

7 Pro contraria vero parte, q. ignorantia communis debeat excusare a poena, suadent ista: Primo, quia haec non est ignorantia iuris, sed facti, nam licet verum sit, q. quando constat de aliqua communi opin. de ea iudicetur tanquam de iure propter praesumptionem, quae est pro communi, tamen hanc vel illam opi. esse vel non esse, communem est quid facti, cum constituantur dictis plurium Doctor. item & scire quae sit communis ex duabus, vel pluribus opin. pariter est facti, cum communis cognoscatur per exquisitionem, numerationem, & ponderationem autoru. Nec dicitur, si hoc pacto consideraretur ignorantia facti, sequeretur, q. etiam ignorantia legis diceretur facti, quia in condendo legem interuenit animus, sed & voluntas & verba Principis condentis, quae sunt facti, & eodem modo in sciendo, quid velit lex, concurrunt legis inuentio, inspectio, & lectio, quae pariter sunt facti, quod est quam absurdissimum.

6 Quoniam res ipse, & diuersam hoc casu esse rationem in lege, & communi opi. nam lex in suis terminis semper idem decidit, sed in vna questione hodie vna opinio potest esse communis, cras vero contraria magis communis, vnde frequentius factum interuenit in communi, q. in lege.

7 Praeterea factum quod in lege consideratur, est notorium, & manifestum, nam lex ad hoc, q. ut suum effectum operetur, debet publicari, aliam eam non seruans non debet puniri, vt post Bal. Deci. Cepol. & alios respondit Rolan. a Valle in consi. 39. vltimo statuto, nu. 3. lib. 2. quem refert & sequitur excellen. Do. meus Fran. Canutus in quodam suo pleno respon. in cip. quartus videntur esse dubia. in 2. dub. vers. tertio principaler non obli. Communis vero non solum non publicatur, postquam est inducta, sed etiam vix potest reperiri maximo labore, & diligentia, sed ignorantia facti notoria non excusat, vt infra, ergo, &c.

Ex quibus apparet ignorantiam communis esse facti, non iuris: at facti ignorantia excusat dict. l. regula. ergo, &c.

8 Secundo facit, quia dato, q. ignorantia communis opi. diceretur esse iuris, tamen talis ignorantia diceretur esse iuris dubij & obscuri. Tum quia communis plerumque habet contradictores, & sic propter diuersitatem opinionum ius dubium efficitur. Tum etiam quia communis nititur praesumptione, quae solum in dubio locum sibi vendicat, sed ignorantia iuris dubij, & obscuri excusat, quia equiparatur ignorantiae facti. c. 1. cum ibi not. per Io. Andr. de post. pra. in 6. Anto. de But. Abb. Card. Imo. & alij in c. cum dilectus. de consue. Abb. & post plures, quos ibi congerit Feli. in c. de quarta. col. 11. vers. limita vtiliter hanc doctrin. nu. 27. de praescri. Corne. in consi. 307. in hac consultatione dicendum. c. penult. sub nu. 11. vers. & ignorantia iuris. lib. 4. Fran. Balb. in repe. l. Cel sus. sub 4. not. sub nu. 17. vers. primo limita. ff. de vlt. facit quod tradit Luc. Crass. inter consi. vlti. volunt. diuer. in consi. 122. idem videtur mihi. in fi. nu. 3. lib. 1. cum similib. Merito, &c.

9 Tertio, & vltimo vrgit pro ista sententia affirmatiua, nam si difficultas excusat a poena legali, l. 1. si frater. ff. de colla. bon. per quem text. ita in specie tradit Ripa in l. quod te. col. 1. e. sub nu. 38. ver. item loquitur de obligato. ff. si cer. per. & id pro clar. admittit videtur omnes Doct. in dicta l. quod te. & in l. continuis. §. illud. ff. de verb. oblig. Titaq. in tract. de vtroq. retract. tit. 1. §. glo. 10. prope fin. sub nu. 120. & tit. 2. §. glo. 1. sub nu. 56. vers. & quod difficultas. cum conge. per Per. Duen. in tracta. regu. par. 1. reg. 193. difficultas non excusat. dum solummodo quaerunt, an, & quando difficultas excuset a poena conuentionali.

10 Quinimo magna si difficultas equiparatur impossibilitati ad effectum, vt quis excusetur, l. 2. ex quo, & dicta l. cognatus, in §. cum quis, & ibi Doct. ff. de verb. oblig. Aug. Bero. in consi. 38. in causa mota. col. penult. vers. praeterea magna difficultas. nu. 37. lib. 1. cum similib.

11 At communes si opin. reperire est valde difficile, tum quia omnes libri habere nequeunt propter ingentes sumptus, tum etiam quia tempus non sufficit ad quaerendum in singulis casibus, quae sit communis opin. per resolutionem omnium librorum, cum tot & tanti sint, vt qui omnes videre vellet, non expediret vnam causam in anno. Ergo, &c.

Quid concludendum? Equidem in hac quaestione satis dubia aequitatem ante oculos praecipue habeas, pro resolutione plures distinguendum Casus, quorum Primus est, quando ignorantia communis proficitur a mera negligentia ignorantis, quia communis de qua agitur, possit facile reperiri, & ignorans non quaerat, cum possit & debeat, vel aliter de negligentia constet, & tunc concludendum est, ignorantiam non excusare. Nam ignorantia etiam meri facti, quod quis ex officio explorare tenetur, & absque difficultate potest, & sic a negligentia orta non excusat, vt supra nume. 4.

12 Secundus Casus est, quando ignorantia communis, quae ignoratur, absque difficultate possit reperiri, & sit ferè nota, & manifesta, vt puta, quod sit de materiis, quae in scholis ordinariè tractantur, vel eius complures sint

attestationes diuersorum Doctor. & pluribus in locis, & ferè notis, vt puta in istis libris Receptar. sentent. Iulij Clari, Antonij Gabrielij, & similib. & ignorantia istius communis, non est emanata a negligentia ignorantis, sed potius ab eius imperitia, & paruo rerum usu; vel quia non sit copia istorum librorum ordinariorum, vt cuenit in compluribus oppidis, in quibus vix reperiantur Commentarij Bartoli, & nonnullorum antiquorum; vel aliam ignorantia absque negligentia orta sit, & hoc casu concludendum ignorantiam communis opinionis non excusare. Nam ignorantia etiam facti manifesti & ferè notoria non excusat, c. qui & diuini, 12. quaest. 2. glo. 1. in fi. Abb. & ibi post alios Feli. in c. quodam. col. 2. vers. in glo. 1. in fin. nu. 5. extra de praesump. Maria. iunior in consi. 31. in casu ad me transmissio. col. 2. nu. 3. lib. 3. lo. Cephal. in consi. 242. Do. Ioan. Franc. col. fina. vers. quae conclusio licet, nu. 18. in 2. Tomo, cum similib. & praesertim, cum nulla, vel modica adfit difficultas, cum tales libri propter modicos sumptus emi possint, neque multum temporis consumatur in his reuoluendis, vnde crassa, & supina ignorantia ista dici poterit.

15 Ex quibus noto duo, Primum contra nonnullos, quod si isti colleftores communium opin. hodie sunt maxima laude digni, nam licet incumbant operi magis laborioso, quam subtili, tamen student hominum vtilitati, commodo, & saluti, cum ingentes labores subleuent, maximis librorum sumptibus consulat, & veritatem saltem praesumptam patefaciant, aded quod proprio labore innumera carent mala, quae ex librorum multitudine prouenire videbantur.

16 Alterum notandum est, libros istos & receptarum sententiarum omnino esse emendos, nam horum maxima est vtilitas, & fructus, & modicus sumptus, & incommo. In his enim praeter attestaciones de communij opi. habentur etiam infinita loca autorum recondita, vnde istorum vnium allegans complures adducit: in hoc moderni sunt melioris conditionis, quam antiqui: quia illi hoc referentes magis allegandi sunt, quam antiqui, vt tradit Iaco. Am. in consi. 107. & si veritas. in fin. num. 12. & ita audio scribari in Vrbe, & praecipue in Rota, vbi Advocati in suis alleg. breuitati consulentes allegant autoritatem vnus antiqui, & vnus moderni alios congerentis, vt etiam innuit Anto. Gallef. in libello, de usu Iudic. Pala. Apolto. post med. versicu. spectat etiam ad officium Aduocati.

17 Tertius & vltimus Casus est, quando ignorantia communis, quae ignoratur, debet colligi ex inuentione plurium autorum sparsim diuersis in libris de illa scribentium, neque vlla adest attestatio, vel si adest, non est in locis ordinariis. Sed reconditis & sparsim, vt puta in aliquo Consilio, Singulari, Additione, vel similib. ita vt non nisi longo tempore maximo labore, & ingenti librorum quantitate reperiri, & colligi possit communis ista: & tunc concluderem, ignorantiam omnino excusare.

Nam licet communis opinio sit factum, quod vnusquisque inuestigare, & scire teneatur; tamen, cum inuestigatio contineat difficultatem aded ingentem, vt ferè impossibilitati possit equiparari, ignorantia ex difficultate orta excusare debet, iuxta dictum Ripa in dicta l. quod te. supra relatum; per quae hoc casu existimo, non procedere dictum Albrand. de quo supra nume. 3.

19 Nec dicatur si difficultatem tunc excusare, quando remoueri non potest; sedus aliam, l. qui comaeatus. & ibi Barr. & ceteri, ff. de re mili. & a contrario sensu, l. quibus diebus. in prin. & ibi Barr. nu. 3. & alij, ff. de condi. & demonst. & post alios tradit Ripa in dicta l. quod te. col. 12. sub nu. me. 47. ver. quarto declaratur. ff. si cer. per. cum similib.

20 Et hoc casu difficultas potest remoueri diligentia, labore, & emptio ne omnium, vel plurimorum librorum, quorum si copiam habere apprimè est vtile, & vnusquisque debet studere plures libros habere, vt cum opus fuerit, eos consulat, vt docet Luc. de Pen. in Prox. Comment. trium lib. Cod. prope fi. versic. & nota quod Doctor. & late defendunt Oldra. in consi. 54. an expediat habere. per totum. Caccialup. de modo studen. in 5. documen. in prin. Neuz. in quaest. an oporteat habere plures libros. impressa in fin. Indic. libror. 10. Bap. Zile. cum concor.

Quoniam respond. negando, difficultatem istam posse remoueri, si quidem in emendis libris sunt impensa, quae a paucis omnino fieri valent, & praeter sumptum adest difficultas laboris & temporis.

Nam impossibile est in quocumque casu reuoluere omnes libros: quia aliam lites fierent immortales, quod omnes leges abhorrent: & qui libros habet, vel habere possunt, sunt minima pars eorum, qui librorum copia carent, vnde per eos solos non possunt expediti cauz.

21 Itaque litigantes locorum, vbi non sunt libri, debet esse cauti, consulere Doctores forenses libros habentes, ne beneficio communis fraudentur, & Iudex ignorantia praesentia possit excusari.

E T E X his ad laudem, & gloriam in diuidua Trinitatis, & gloriae Virginis Mariae sit explicitus praesens Tractatus.

MATERIARVM IVRIS NOTABILIVM OMNIVM,

quæ ex diuerforum Iurifconsultorum rece-
ptis & Communibus Sententiis
collectæ sunt

LOCUPLETISSIMVS INDEX.

*Numerus primus Tomum, secundus Folium: Litera a, et b, Columnam, numerus
verò tertius, rei substantiam designant.*

DE LITERA, A.

- B B A S**, non Episcopus iurisdictionem & correctionem habet in monachos, etiam si via ordinaria iudicialiter ageretur. Tomo 1. Folio 485. a
- Abbas**, solus hereditatem, vel legatum monacho delatum, sine huius consensu, repudiare potest. 1. 1. a
- Abbatissa**, cõfert officia & beneficia. 1. 344. a
- Abbatissa in administratione Abbatis**, par est. ibidem
- Abbatissa**, nec excommunicat, nec interdicit sacerdoti. ibidem
- Abbatissa**, nec prædicare, nec sacramenta ministrare potest. ibidem
- Abbatissa potest Euangelium canere veluti Diaconissa.** ibidem
- Abesse** censetur qui quis efficaciter adest. ibidem
- Abest à diuino officio**, qui eidem negligenter adest. 1. 344. a
- Abest**, qui impotenter adest. ibidem
- Abest**, qui minimè habilis adest. ibidem
- Abiurans hæresim**, quæ vitat poenam, & bonorum confiscationem. 1. 527. a
- Aborsus procuratus**, quando cum homicidio par sit. 1. 344. b
- Abortionis gratia** qui dederit potum, abortu secuto, an capite puniendus. ibi.
- Abortui** qui causam pregnantem percutiendi præstitit, capite plectitur, si modò foetus tunc animatus sit. 1. 251. a
- Abortum** cauans, qua poena puniri debeat. 1. 527. a
- Abfens**, atque ignorans, effecta & acquisitiones quæ legi alicui accepto fieri debent, consequitur. 1. 251. a
- Abfens causa Reipub.** ad appellandum restituitur. 1. 1. a. nu. 40.
- Abfens causa studiorum**, fructus sui beneficii integrè percipere debet. 1. 3. a
- Abfens causa studiorum abesse** non videtur. ibidem
- Abfens**, de iure ciuili condemnari non potest. 2. b
- Abfens & impeditus** nõ tenetur in causis arduis mittere procuratorem. 3. 1. a
- Abfens ex causa probabili**, voluntariè abfens non dicitur. 1. 1. a
- Abfens in criminalibus** nec accusare, nec accusari, nec damnari potest: & contra. 1. 3. a
- Abfens**, licet non confateta, his de criminibus nequit iure ciuili condemnari, quibus corporis poenæ inducuntur. 1. 251. a
- Abfens non potest** propter crimen vel delictum, quod ipsi absentis imputatur diffinitiuè condemnari. 1. 527. a
- Abfens post sententiã captus**, super toto processu audiendus est. 1. 2. b. nu. 40
- Abfens quando potest** condemnari, secundum formam statuti in causa criminali, potest procurator interuenire. 1. 2. a. nu. 10. & 251. a
- Abfente parte**, ratificatio actus fieri potest, & Absenti prodest. 1. 3. a
- Absentes milites Reipub.** causa, ipso iure restituntur. 2. a
- Absenti liberatio facta** per modum pacti, tum demum prodest, si quis nomine absentis receperit. 1. 3. a
- Absentia à beneficio**, possessorem beneficio non priuat. 1. 245. b
- Absentia causa studiorum**, est iustissima. 1. 3. a
- Absentia longa** in quibus cum morte æquiparatur. 1. 344. b
- Absentia longa mariti**, vxori non tribuit ius nubendi alteri. 1. 345. a
- Absentia Reipub.** causa, non obest absentis, nisi dolo malo & data opera absit. 1. 3. a
- Absentia causa** præpositurus mandato non eget. 1. 251. b
- Absoluti à iuramento**, an quis debeat, de eo solus Papa cognoscit & absoluit. 1. 424. a
- Absolutio ab excommunicatione**, nullo iuramento ab absoluto præstito, valet. 1. 3. b
- Absolutio ab excommunicatione per vnicũ restem** probatur. 2. 33. nu. 17. a
- Absolutio ab excommunicatione**, an requirat partis citationem. 2. 104. b
- Absolutio à iuramento**, an possit peti à muliere renunciante bonis paternis propter dotem stante enormissima lesione. 2. 212. a
- Absolutio à iuramento super transactione interposito**, quatenus possit fieri parte non citata. 3. 73. 2
- Absolutio à iuramento**, etiam habitatio simplex, requirit partis citationem. 1. 3. b
- Absolutio à iuramento**, non potest peti à muliere alienante rem dotalem, etiam si remaneret indotata. 2. 212. b
- Absolutio à iuramento** requirit partis citationem. 2. 90. a
- Ampliat** & limitatur. nu. 87. & seq.
- Absolutio non tenet** quando Papa fuerit subrepta. 1. 424. nu. 7
- Absolutio si petatur à iuramento**, ad finem & effectum dissoluendi contractum, omninò requiritur citatio partis aduersæ. ibid. nu. 6
- Absolutio si petatur à iuramento quod sit confirmatorium contractus**, requiritur partis aduersæ citatio. hæc magis communis est. 1. 424. nu. 5
- Absolutio præscripta**, an intelligatur præscripta condènnatio. 2. 307. nu. 37
- Quid econuerso**. nu. 37. ibidem
- Absolutionem à iuramento**, non tenetur hæres petere in casu quo defunctus, si viueret petere tenebatur. 2. 119. nu. 5
- Absolutionem à iuramento**, si quis obtinere velit, requiritur citatio partis aduersæ, maxime si iuramentum est confirmatorium contractus, quæ communis est, secundum quosdam. 1. 224. nu. 7
- Contrariam** tamen alij magis communem dicunt. ibidem
- Absurdum est quem redire ad id**, cui renunciandum putauit. 1. 3. b
- Absurdum in iure vitandum**. ibidem
- Absurdum videtur**, licere eisdem partim iudicium defuncti comprobare, partim euertere. ibidem
- Abulua inuestitura**, quomodo fiat, quæ etiam feudi possessio in vasallum non transfertur. ibidem
- Acceptatio secundi expectantis infra mensem primi**, valet primo infra mensem non acceptante. 2. 403. nu. 64
- Ampliat** & declaratur. ibidem
- Acceptilatio**, est imaginaria solutio. 1. 3. b
- Acceptilatio vni ex pluribus correis expressim singulariter indulta**, aliis correis nec oberit, nec proderit. 1. 251. b
- Accrescendi iuri in emphyteusi regulariter locus non est**. 1. 3. b & 251. b
- Accrescendi iuri locus non est**, cum portionis defectus hæredis culpæ, defectiue ascribitur. 1. 251. b
- Accrescendi ius in Feudali successione locum non habet**, nisi in Feudis à Principe concessis. 1. 3. b
- Accrescendi ius in hereditatis emptorem**, aut alium non generatim succedentem non transt, tamen si in legatis honestatos transeat. 1. 251. b
- Accursus extulit nomen suum**. 1. 461. b
- Accusare non potest infamis infamia iuris**. 1. 4. a
- Accusare plures tunc simul possunt**, cum illorum vel officij, vel alterius vitæ litis nomine interest. 1. 251. b
- Accusare potest maior viginti annis**. 1. 4. a
- Accusare potest quilibet**, cui non est expressè de iure prohibitum. 1. 527. a
- Accusare Sacerdotem**, cui & quando non liceat. 1. 445. a
- Accusari potest Iudæus absolutus per poenitentiam de crimine, ante baptismum commissio**. 1. 4. b
- Accusatio criminis**, quin possit fieri atque vna rei ablata restitutio, aut dæni illati satisfactio peti queat, nihil vetat. 1. 252. a

Index Materiarum

Accusatio criminalis tollitur præscriptione xx. annorum.	1.527.b	Actio ex pacto nudo geminato, de iure civili oritur.	1.5.b
Accusatio debet fieri in scriptis.	1.527.b	Actio ex stipulatu competens extraneo ad dotem restituendam, est stricti iuris.	1.6.b
Accusatio, est delatio ex alicuius criminis ad vindictam publicam, legitima interveniente subscriptione.	ibidem, a	Actio ex stipulatu competens marito, habet naturam bonæ fidei.	ibid.
Accusatio falli, & cæterorum criminum, xx. anno. spacio terminatur.	1.4.b	Actio hypothecaria cedi potest debitori.	1.6.a
Accusatio in eum, eius criminis intentari nequit, qui illius nomine, vel scilicet damnatus, vel semel absolutus est.	1.252.a	Actio hypothecaria, & actio personalis de dote simul in eodem libello intentari possunt.	1.5.a
Accusatio iudicis officium, non actio, censetur.	1.251.b	Actio hypothecaria, quæ competit mulieri pro dote sortitur effectum à tempore dotis promissæ.	1.6.a
Accusatio officium iudicis potius censetur esse, quam actio.	1.527.b	Actio hypothecaria tacita, quæ competit mulieri pro dote, non tollitur per expressam postea secutam.	ibidem
Accusatio præbyteri non recipitur, nisi cum duobus testibus saltè.	1.345.a	Actio in libello non est exprimens de necessitate: ibi latè.	1.6.a
Accusatio ne proberetur, accusatorem calumniæ arguit.	1.252.a	Actio iniuriarum civilis est perpetua: vbi latè.	1.6.a
Accusatio non impeditur, quod reum criminis pœnituerit.	1.251.b	Actio in factum acta ex sententia, par est cum actione iudicati.	1.345.b
Accusatio privati criminis, cuiuslibet populari competit.	ibidem	Actio iniuriarum ad recantationem, siue reuocationem instituta, civilis est & non criminalis.	1.7.b
Accusatio, testimonium, & ecclesiasticus ordo, pari ratione pœcedit.	1.345.a	Actio iniuriarum vnius anni spacio tantum durat.	3.1.a
Accusatio, vt inquisitio, debet continere locum, & tempus.	1.4.a	Actio in rem, quæ & vendicatio dicitur, conceditur contra possidentem cum titulo.	1.7.a
Accusatio vt in scriptis fiat, hodie non est necesse.	1.251.b	Actio iniuriarum, vel inefficax, est nulla actio.	1.345.a
Accusationis ius non ideo emanasse censetur, quod iniuriæ, vel offensionis remissio in conscientia foro indulta proponitur.	1.252.a	Actio iudicati oritur ex sententia lata in actione reali.	1.6.b
Accusationis libellus diem, mensem, ac locum contineat, necesse est.	1.251.b	Actio negatoria, vel confessoria, contra impediens præsentare, competit.	ibidem
Accusator, licet non idoneus sit ad accusandum, nihilominus tamen si pars nihil de eo opposuerit, valet processus.	1.527.b	Actio oritur ex pacto nudo, de iure Canonico.	1.5.a
Accusator non probans accusationem, præsumitur calumniari.	ibidem	Actio oritur ex sententia arbitri cum pœna, vel sine pœna, post homologationem tacitam vel expressam.	1.6.b
Accusator tenetur de iure se subscribere ad pœnam talionis.	ibidem	Actio oritur ex sententia confirmata, non ex confirmata.	ibidem
Accusator, vel fideus, de causis criminalibus non cogitur exprimere delictum, accusatio: sed sufficit locum, annu, & mensem delicti exprimere.	1.4.b	Actio personalis nullo præscribitur tempore, si mala fides intercedat.	1.252.b
Accusatore mortuo, poterit quis alius accusationem prosecui, dummodo comparcat intra tringinta dies.	1.527.b	Actio, publiciana quibus competat.	1.6.b
Accusatores plures, ad accusandum si procuratorem constituat, omnium nomine tunc procurator causam persequetur.	1.4.a	Actio publiciana vt competat, quæ requirantur.	ibidem
Accusatus, accusatorem suu accusare, pœdentem accusatione, nõ pot. 1.5.a	1.5.a	Actio redhibitoria datur per actione ex empto, ex quatuor casibus, scilicet ob morbum, quando abest quod adesse debet, quando adest quod abesse debet, & quando non cauit venditor de his quæ cauere iubent ediles.	1.425.nu.2
Accusatus de homicidio, potest negare occidisse hominem; & si conuincatur, potest dicere fecisse ad sui defensionem.	2.77.nu.11.	Actio redhibitoria datur, quoties emptor si sciisset vitium rei vendit, eam non emisset.	ibid.nu.3.
Accusatus, vel inquisitus, pendente accusatione electus ad aliquam dignitatem, & postea absolutus, non solum non retinendus in dignitate, sed puniendus est.	1.5.a	Actio redhibitoria, durat sex mensibus vitilibus.	ibid.nu.4.
Acquisitorum alia causa est, quam acquirendorum.	ibidem	Actio redhibitoria personalis, quanto minoris & similis, competit etiam contra eum, qui bona fide contractum fecit.	ibid.nu.5.
Acquisitorum nomine, veniunt tantu q laboribus & industria parata sunt.	ibi.	Actio repulsa, siue repellibilis, est nulla.	1.345.a
Acta cause corrupens, atque in aliis petentibus falli crimine sese obstringens, causam totam amittit.	1.252.a	Actio Seruiana, seu interdictum Saluianum cui, pro quibus rebus, & contra quos, competat.	1.425.nu.14
Acta civilis iudicij fidem in criminali non faciunt.	ibidem	Actio, seu accusatio criminalis cum tollatur per xx. annos, ita & inquisitio tollitur.	1.6.a
Acta ecclesiastici iudicij non tenet iudex popularis (cum damnatus plectendus remittitur) approbare, ac veritate rei aliter non cõperta exequi.	ibi.	Actio vbi statuto alicui negatur, nec accusatori, nec querelæ, nec iudicis officio locus est.	1.252.b
Acta facta in iudicio civili, non faciunt fidem in criminali.	1.527.a	Actione iniuriarum non tenetur, qui alicui obiicit crimen, quod conuenit Reipub. vt pateat, si proberet vbi copiose.	1.7.b
Acta facta in iudicio civili, non faciunt fidem in criminali.	1.9.a	Actione iniuriarum tenetur, qui dicit alicui, mentiris, licet dicat prouocatus.	ibidem
Acta facta in vna instantia inter eandem persona, fidem faciunt in alia, vbi distinguitur.	1.8.b	Actione, quæ conditio ex lege appellatur, ad pias causas præcipue agitatur: vbi latè.	ibid.a
Acta facta per iudicem recusatum, an sint ipso iure nulla.	2.72.nu.1.b	Actione vna electa, alteri censetur renunciatum.	2.78.b.nu.1.
Acta inter alios exarata non probationi, sed alicui argumen. erunt.	1.252.a	Ampliatur multis modis.	ibid.b.nu.2. & 3.
Acta facta inter alios non probant.	1.8.b	Limitatur etiam pluribus modis	2.79.nu.13. & 14.
Acta omnia generaliter opem testium exigunt.	1.252.a	Quid in delictis.	2.78.nu.3.
Acta præsumptione munita, contrariis probationibus rectè impugnata evertuntur.	ibidem	Quid electa actione incompetenti, vbi declaratur.	2.79.nu.5.
Acta sunt reproducenda ab eo, qui dicit sententiam nullam.	2.142.nu.4	Quid in criminalibus.	ibid.b.nu.11.
Quod declarata vt ibi. nu. 5. 18. 19.		Quid si super actione electa fuerit secuta sententia.	ibid.nu.22.
Acta sunt reproducenda ab eo, qui instat pro sententia, quando vnus prosequitur causam, alter vero est contumax.	2.142.nu.6	Actione vna per errorem intentata, an absque restitutione in integrum quis possit ad aliam redire.	ibid.a.nu.14. & 15.
Limita & declarata, vt ibidem.		Actionem ad soli res extero cedens, non in eam pœnam incidit, quæ illas, illi alienanti indicuntur.	1.252.b
Acta vnius instantia, inter eandem personas, in alia fidem faciunt.	1.252.a	Actionem qui inefficacem habet, à iudice repellitur.	1.345.a
Actio ad vindictam, quæ dicitur.	1.252.b	Actiones dativæ non transmittuntur ad hæredes, licet alij contrarium tenent, prima tamen verior.	1.425.nu.1.
Actio an connumeretur inter mobilia vel immobilia.	2.346.nu.9.	Actiones directas habens, quomodo præfertur habenti vitiles.	1.8.a
Actio ante statutu diem reicitur, quæ post diem reualefecer.	1.345.a	Actiones, & iura, etiã sub tacita hypotheca intelliguntur obligata.	1.252.a
Actio civilis etiam ex crimine nata, non breuius quam xxx. annorum spacio præscribitur.	1.252.b	Actiones, & iura, nec rætum, nec bonorum appellatione ad certum locum relata comprehenduntur.	ibidem
Actio civilis & criminalis, quibus modis simul intentari possunt.	ibidem	Actiones, & iura, tertiam bonorum speciem à mobilibus & immobilibus bonis, diuersam constituunt.	ibidem
Actio confessoria, aut negatoria vt competat, requiritur cõtradictio.	1.6.a & 251.b	Actiones ex contractu, seu iuris gentium, seu iuris civilis enascentes, tolli à Principe nequeunt.	1.253.a
Actio confessoria & negatoria, pro seruitutibus & aliis iuribus incorporabilibus competit.	ibidem	Actiones personales directæ semper ambulant cum persona.	1.8.a
Actio de dote competit filie, & non patri, quando stipulatu sit dotem reddi filie: vbi latè.	1.5.b	Actiones plures personales, etiam dissimiles, possunt eodem libello accumulari.	ibidem
Actio dotis mulieri competens, marito ad inopiam constante matrimonio vergente, nec cum iuramento quidem per ipsam cedi potest.	1.25.nu.1.	Actiones personales de iure Canonico, & in conscientia, cum mala fide debitoris, nullo modo præscribuntur spacio xxx. vel xl. annorum, maxime iuramento interueniente.	1.426.nu.4.
Actio dotis non nascitur, nisi soluto matrimonio: & contra.	1.5.b		Actiones
Actio ex contractu cum pacto contractus, par est.	1.245.a		
Actio ex natura rei in qua actio inest, vel ad quam competit, iudicatur mobilis, aut immobilis.	1.7.b		

Commun. opinionum.

Actiones plures ad idem competentes si habeat actor vnam ex illis eligere tenetur.	2.77.a.nu.1.	ibid.a.20
Ampliatur multis modis.	ibid.nu.4.& seq.	ibi.a.22.
Limitatur etiam pluribus modis.	2.78.nu.16.	ibi.a.21.
Quid in probabiliter errante.	2.77.nu.4.	ibi.a.21.
Quid in pluribus exceptionibus.	ibid.10.	
Quid in actore replicante.	ibi.b.13.	
Quid si plures actiones competant contra diuersos.	2.78.26.	
Quid de iure canonico.	ibi.27.28.	
Actiones reales iure canonico, & ciuili tolli non possunt per prescriptionem 30. vel 40. annorum, secus de personalibus, secundum quosdam.		
Contrarium tenent alij nempè quod etiam personales cum mala fide nullo tempore prescribantur, quæ & verior est.	1.426.nu.1.	
Actio appellacione officij iudicis late comprehensum censetur.	1.252.b.	
Actio natiuitas quomodo impeditur.	1.7.b.	
Actio nomen in libello exprimere non est necesse.	1.409.a.	
Actio publicianæ natura, & qualitas, & quibus hæc competit.	1.6.b.	
Actio publicianæ quæ libelli sit forma, & quotuplex.	1.6.b.	
Actio diuersarum cumulatio ex eodem fonte, causa, seu facto nascitur, & ad diuersa tendentium non admittitur.	1.8.a.	
Actio plurium, & dissimilium exaggeratio, in eodem libello licita est.	1.252.b.	
¶ Actor an possit constitui ad causas futuras.	1.8.a.	
Actor in libello si expressit diem contractus cuius testes non meminerint nihilominus probant.	1.8.a.	
Actor non potest suspendere petitorium, & proponere possessorium retinendæ, asserendo nolle præcedere in petitorio, donec sit expeditum possessorium.	1.8.a.	
Actor qui accusationem criminalem intenderit, & petat reum condemnari, damnum restitui incidenter petere potest.	1.8.a.	
Actor qui tantum partem habere debet, si reus totum neget, an sit in expensis condemnandus.	2.147.nu.1.	
Actor quæ teneatur reo exhibere ad fundandam illius exceptionem.	3.1.a.	
Actor ubique petit a reo instrumenta ad intentionem suam fundandam, reus edere tenetur.	3.1.a.	
Actor vniuersitatis, vel syndicus, si in causa succubuerit, perinde atque procurator, defensor atque negotiorum gestor prouocare tenetur.	1.485.a.	
Actore non probante tam in ciuilibus quam in criminalibus, reus debet absolui.	1.8.b. & 252.a.	
¶ Actui cui nihil opponitur, is actus validus est.	1.346.a.	
Actui propinqua pro ipso actu habentur.	ibid.	
Actui qui consentit, is & actum celebrat.	1.345.b.	
Actus factus contra iuramentum de non faciendæ etiam si fiat cum iuramento, est ipso iure nullus.	2.114.nu.1.	
Fallit multis modis, vbi declaratur.	ibid.nu.18.	
Actus factus tempore prorogato censetur vnus & idem actus.	2.107.nu.21.	
Quod limita, & declara multis modis.	ibid.2.425.	
Actus inualidus vt sit, non obstat quominus id valeat, quod & sub eo comprehenditur, & illo modo geri poterat.	1.253.a.	
Actus legitimus non recipit conditionem neque diem.	1.9.a.	
Actus non citatis minimè nocet.	1.409.a.	
Actus præsumitur ex vi mandati, etiam si post longum tempus adimpleatur.	1.9.a.	
Actus purificatus pro actu puro habendus est.	1.345.b.	
Actus qui potest videri gestus tempore licito, & etiam illicito præsumitur factus tempore licito.	2.412.nu.26.	
Actus quo fit modo inualidus, non valet.	1.253.a.	
Actus sequens in spiritualibus, aduersus iuramentum tenet.	1.9.a.	
Actus spiritualis factus contra iuramentum an valeat.	2.115.nu.13.14.	
¶ Adesse, & per contumaciam abesse, quando paria sunt.	1.346.a.	
Adeundæ hereditatis facultas ius censetur commune.	1.253.a.	
Adeundæ hereditatis ius tunc ad fiscum transfertur, cum ad hæredes extraneos transmittetur.	ibid.a.	
Adeundæ hereditatis iuri præscribitur xxx. annorum spacio.	ibid.a.	
Aditio hereditatis ex sola voluntate resultat.	1.9.a.	
Aditio hereditatis extinguit obligationem.	ibid.	
Aditio hereditatis præsumitur ex spacio longi temporis si filius habitat domum paternam.	2.17.nu.43.	
Adiudicatio pignoris non periclitatur constitutione.	1.253.a.	
Administrator ratione officij consentiens alienationi sibi non præiudicat.	2.201.b.nu.1.	
Ampliatur, nec non limitatur multis modis.	ibi.nu.2.3.	
Quid in teste.	ibid.5.	
Quid in Notario.	ibid.5.	
Quid in aduocato.	ibi.a.7.& seq.	
Quid in procuratore.	2.202.nu.13.	
Quid in tutore.	ibid.a.17.	
Quid in iudice.		ibid.a.20
Quid si administrator consentiret non necessitate officij, sed voluntate.		ibi.a.22.
Quid in consanguineis qui ex necessitate statuti consentiunt in cõtrafactibus mulierum vel minorum.		ibi.a.21.
Administrator reipub. debet operam dare, ne ædificia publica pereant ruina.		1.9.a.
Administratores omnes possunt transigere, rem seruantes, & aliquid erogantes.		1.253.a.
Administratores publici liquidum debitum nequeunt remittere pacto, sed negligendo.		1.9.a. & 253.a.
Administratores tenentur ad danum contingens, si insolita negotia agrediantur.		ibid.
Adoptiuus filius par est cum naturali, & legitimo.		1.377.b.
Adoptiuus non succedit in feudo.		1.9.b.
Aduena iurisdictionem illius, qui illam exercet inter subditos, prorogare potest.		1.9.b.
Aduentitia bona in quibus pater habet vsufructum, non veniunt in confiscacione honorum filiusfamilias.		1.528.a.
Aduentitia sine consensu patris etiam cum iuramento alienare non potest filiusfamilias, nec obligare, nec de his disponere.		1.9.b.
Adulter debet puniri pœna mortis naturalis, vltimicq; supplicij.		1.426.nu.1.
Adultera non solum dotem amittit, sed etiam bona paraphernalia.		1.528.b.
Adultera olim pledebatur pœna mortis, sed secundum Ius Auiti. verberari debet, & in monasterium detrudi.		1.426.nu.3.
Adultera perdit dotem ex sententia iudicis.		1.10.a.
Adultera quæ dotem amisit, non poterit eam recuperare.		1.528.b.
Adultera vxor amittit dotem, & maritus eam lucratur.		ibid.b.
Adulteram vxorem dimissam, recipere cogitur maritus, si post separationem factam fornicatus sit.		ibid.b.
Adulteram vxorem etiam thori separatione facta, maritus, nihilominus alere tenetur, non enim ideo desinit esse vxor.		ibid.b.
Adulteram vxorem maritus propria autoritate sine declaratione episcopi, expellere potest.		ibid.b.
Adulter quando, a quibus, & quomodo impune occidi possit.		1.253.a.
Adulteri pœna in masculo, mors.		1.10.a. & 253.b. & 3.3.
Adulteri causa ad vtriusque fori iudices æquè spectat.		1.253.b.
Adulteri causa est communis fori, ita quod in ea potest tam Ecclesiasticus, quam secularis iudex procedere.		1.528.a.
Adulteri exceptio aduersus mulierem repetentem dotem nullo tempore tollitur.		1.10.a.
Adulteri pœna de iure diuino, secundum legem Mosaicam, erat pœna mortis tam in masculo quam in femina.		1.528.a.
Adulteri transactio post impostam pœnam admittitur.		1.253.b.
Adultero absoluto censetur etiam absoluta adultera.		2.352.nu.50.
Adulteri an probetur, si nudus cum nuda in vno lecto reperiuntur.		3.1.b.
Adulterium de iure ciuili, neque ex parte mulieris, dicitur, quando vir coniugatus erit cum soluta, ideoque pœna adulteri non possunt puniri.		1.528.a.
Adulterium est proximum crimen læsæ maiestatis, & est furto longè grauius.		1.426.nu.2.
Adulterium ex concubitu viso colligitur.		1.346.a.
Adulterium hodie priuatum crimen est, quod eius accusatio certis tantum personis permittitur.		1.528.a.
Adulteri mulieri dotem repetenti non possunt heredes mariti obicere. ibi.		ibid.
Adulterium non committitur si quis habuerit re cum vidua.		3.45.b.
Adulterium non committit is, qui alterius maritus cum alia cœlibe femina rem habet.		1.253.b.
Adulterium non committit vir cognoscens carnaliter mulierem nuptæ, quæ ante matrimonium fuit meretricis, & post matrimonium perseuerauit in vita meretricis, si cessauerit.		1.528.a.
Adulteria an mutua compensatione compensari possint.		3.2.a.
Adulterium cum vxore deprehensum licet aliqui dicant, quod nullo casu liceat marito eum interficere, tamen si vilis persona sit adulter licet marito illum in domo propria occidere.		1.528.a.
Adulterium in domo propria cum filia vel vxore deprehensum, licet quidem patri ipsi, & marito occidere, alteri tamen eum ita reperiunt occidendum mandari non possunt.		ibid.b.
Adultus curatore carens iuramentum deferre potest.		3.45.b.
Aduocati dicuntur postulantes.		1.346.b.
Aduocati, & consilij comparantur militibus.		1.346.a.
Aduocati gratis pœcinai honoraria victo, victor non exprimit.		1.253.b.
Aduocati moribus, & ingenio dissident à militibus.		1.346.a.b.
Aduocati qui magnarum promissionibus nullam fidem adhibent, caute agunt.		1.470.b.
Aduocati salarii non possunt excedere centum aureos, nisi in criminalibus.		1.9.b.
Aduocati salarium post litem solutam debet solui.		ibi. & 253.b.
Aduocati Vita sancti salarium, siue priuatum, siue publicum, ad heredes transmittitur.		1.253.b.
Aduocati viles sunt Reip. milites.		1.346.a.

Index Materiarum

- Aduocatorum honoraria à clientulis sensim quaerita, habentur quasi ca-**
strensis peculij, numcro. 1.254.2
- Aduocatus alterutrius partis rationibus instructus, si se ad alterū trans-**
ferat, prauaricator est & falsi reus. 1.253.b
- Aduocatus cogi potest litigantibus consulere.** 1.426.nu.2.
- Aduocatus integrum salarium exigit, etiam si amica compositione liti**
finis sit impositus. ibid.nu.6.
- Aduocatus instructus, & edoctus de iuribus partis cui promiserat patro-**
cinium praestare, si eam relinquat, & parti aduersae adhaereat, incidit
in crimen falsi, non autem prauaricationis. ibid.nu.9.
- Aduocatus in vna causa pro vno, si mutetur instantia, non aduocabit pro**
alio. 1.9.b
- Aduocatus litigantibus consulere cogi potest si postuletur.** 1.253.b
- Aduocatus non potest cogi ad subeundum officium aduocationis, & po-**
stulationis nisi urgente necessitate. 1.426.nu.3.
- Aduocatus non tenetur iurare causam bonam tueri, & patrocinari.** 1.9.b
 & 253.b.
- Aduocatus obligatus vt defendat in causa aliquem, an cum in causa ap-**
pellationis defendere debeat. vbi late. 1.9.b. & 253.b
- Aduocatus ob non solutum sibi salarium, dimittere potest clientulum**
suum, & adhaerere parti aduersae, secundum Amanellum in ling. 253.
quod tamen aurori non placet. & recte. 1.426.nu.8.
- Aduocatus potest cogere clientulum suum ad praestationem salarii offi-**
cio iudicis mercenario. ibid.nu.7.
- Aduocatus potest compelli ad suscipiendam delegationem.** ibid.nu.1.
- Aduocatus potest petere salarium etiam si lis amicabiliter composita fue-**
rit. ibid.nu.6.
- Aduocatus propriam causam persequens si vincat, salarium non repetit**
contra paulo inferius. 1.9.b. & 253.b
- Aduocatus pro scripto opem ferens non incidit in poenam auxilium illi**
ferentium. 1.253.b
- Aduocatus pro suo patrocinio potest petere, & consequi salarium, secun-**
dum qualitatem negotij, conditionem clientuli, consuetudinem loci,
& grauitatem facundiam, & excellentiam suam, dummodo non exce-
dat centum aureos, & hoc non solum procedit de iure ciuili, sed etiam
canonico. 1.426.nu.4.5.
- Aduocatus quando pro cliente testis esse possit.** ibid.
- Aduocatus qui aduersarium cauillatur, aut iudicem decipit peccat in**
Deum. ibid.
- Aedificans iuxta murum alterius, ius stillicidij habentis, debet relinquere**
pedem vnum, & ille pes sumundus est à muro, nisi consuetudo loci
obstat. 1.427.nu.2.
- Aedificare in solo suo & opus facere quis potest, etiam quod vicino no-**
ceat, dummodo non nocedi animo faciat, & si ex hoc aedificium vici-
ni ruat, non tenetur aedificans. ibid.nu.1.
- Aedificare potest quilibet in area, vel solo suo, recipiens stillicidium, dum-**
modo seruitus debita stillicidij non impediatur, & aedificans stillici-
dium recipiat. 1.10.a. 427.1.
- Aedificatio prospectum habens in hortos vestalium illicita.** 1.254.2
- Aedificium factum in re dotali non cedit solo.** 1.10.a
- Aegrotus in causis criminum sese sistere non cogitur.** 1.254.a
- Aestimatio rei, venditae detrimentum quis praestet.** 1.254.a
- Aestimatio integri precij rerum immobilium, quomodo facienda.** ibid.
- Aestimatio non ex affectione, vel alicuius utilitate metienda est.** ibid.
- Aestimatio non facit emptionem si precium rei indignum censeatur.** 1.10.b
- Aestimatio per iusturandum in litem probata, à sententiae die metienda**
est. 1.254.a
- Aestimatio rei contractu stricti iuris debita, à petitione, etiam extra iudi-**
ctum facta, crescere incipit. ibid.
- Aestimatio rerum soli ex fructibus metitur.** ibid.
- Aestimatores rerum à iudice legi debent.** ibid.
- Aetas in contractibus desiderata quomodo metienda.** 1.254.b
- Aetas, quae à iure requiritur, non suppletur malitia, aut praecoci iudicio.**
ibidem;
- Affectio, & affectus quae ratio habeatur.** ibid.
- Affectus an puniatur, licet non fuerit secutus effectus in crimine assassi-**
nij. 2.418.nu.7.
- Affinis an sit testis idoneus. Limitatur multis.** 2.51.nu.1.
- Affectus, & conatus puniuntur de iure communi, licet non sit secutus ef-**
fectus; & contra. 1.528.b
- Affines in criminalibus, pro affinis testimonium non dicent.** 1.254.b
- Affines qui ad compromissa non cogi debeant.** ibid.
- Affinitas vnde contrahatur.** 1.10.b. 254.b
- Agens à principio ex testamento an possit postea ab intestato agere.** 2.
 79.b.nu.1.3.
- Ampliatur.** ibid.2. & seq.
- Limitatur.** ibid.10. & seq.
- Quid stante clausula codicillari.** 2.80.nu.13.
- Quid in diuersis scripturis.** 2.79.nu.10. & seq.
- Agens ad poenam debet probare se prius pro parte sua contractum ad**
impleuisse. 3.4.2
- Agens ex contractu conditionali conditionem probare debet.** 1.10.b
- Agens, nihil impeditur ad residuum agere, de quo nihil dictum sit.** ibid.
- Agens petitorio, & possessorio recuperandae, si prius obtinuerit in pos-**
sessorio, se Dominum probare debet, alioquin in petitorio non obli-
nebit. ibid.
- Agenti ante tempus duplicatur tempus in suum damnum.** ibid.
- Agenti possessorio recuperandae obstat absolutoria lata contra eum in**
petitorio. ibid.
- Agenti contra filium ex debito paterno debet allegare filium esse here-**
dem. 3.4.2
- Agnati exclusis cognatis, si à lege vocentur, frater ex parte patris tantum**
cum vrinque coniuncto simul vocatur. 1.409.a
- Agnati in feudis antiquis ad septimum vsque gradum tantum admittun-**
tur. 1.11.a
- Agnatio non potest conseruari per foeminas.** 1.409.a
- Agnationis vinculum tantum attenditur, si à disponente cognatis agna-**
ti praesertantur. ibid.a
- Agnatis quomodo deferatur hereditas.** 1.11.a
- Aggressor impune non solum vulnerari, sed etiam interfici potest. intel-**
lige. 1.442.b
- Aggressorem occidens defendendo se, nunquam tenetur de occiso.** 1.528.b
- Aggressus aufugere non tenetur.** 3.4.a
- Aggressus cum lapide, seu baculo, si se defendat ense aut balista, non legi-**
time se defendit. 1.442.b
- Aggressus etiam si fugere potuisset, & evitare periculum, tamen propter**
euendum honorem suum non tenetur fugere. 1.442.b
- Aggressus si aggressorem fugientem occiderit, licet non defendendi ani-**
mo faciat, tamen non punitur poena mortis, sed mitiori. 1.443.a
- Aggressus si in rixa modum defensionis excederet, non punitur poena. l.**
Corneliae de sicca. sed mitiori. ibid.a
- Aggressus vel percussus, si ex intervallo, sedatoque tumultu insultum fe-**
cerit in aggressorem vel vulnerantem, censetur vindicandi non defen-
dendi animo fecisse. ibid.a
- Alere Dominum egenum vasallus non tenetur.** 1.11.a
- Alexander pater veritatis.** 1.483.b
- Aliena qui non reddit, aut corrumpit, de furto tenetur.** 1.346.b
- Alienam rem aequiualentem suae licitum est furari aduersario potentio-**
ri à quo quis suam habere non potest. 1.452.a
- Alienandi feudi prohibitio.** 1.11.b
- Alienans partem emphyteuticae rei cadit tantum illa parte alienata. ibid.**
- Alienare prohibitus, mobilia tamen alienare potest.** 1.11.a
 & 255.a
- Alienare prohibitus quis ab intestato venientes instituat, nihil prohibet.** 1.409.b
- Alienare qui non potest: non potest etiam promittere de non alienando.**
 2.25.nu.2.
- Alienare rem emphyteuticam non licet, non requisito domino.** 1.11.a
- Alienari bona prohibita per testatorem, non possunt confiscari.**
 1.11.b
- Alienari bona subiecta fideicommissio non possunt per filium ex suo de-**
licto condemnatum pro redemptione suae personae. 1.11.a
- Alienari non potest res subiecta restitutioni.** 1.11.a
- Alienari prohibita an possint praescribi.** 2.309.a
- Ampliatur nec non limitatur multis modis.** ibid.nu.1.
- Quid in prohibitione, quae fit per contractum.** 4. & seq. ibid.
- Quid si prohibitio alienationis superuenierit post inchoatum praes-**
criptionem. ibid.a.8.
- Quid in praescriptione longissimi temporis.** ibid.
- Alienari prohibita non debent pro legitima assignari quoad adfunt alia**
bona. 2.373.nu.13.
- Alienari prohibita non proscribuntur proscripitis omnibus bonis.**
 1.255.a
- Alienari prohibita per sententiam iudicis praescribi non possunt.** 2.25.
 nume.7.
- Alienari prohibita possunt dari ex causa dotis.** 1.11.b
- Alienari prohibita sine certa solennitate praescribi possunt absque inter-**
uentu illius solennitatis. 2.310.nu.19.
- Alienari res ecclesiae quibus de causis possunt.** 1.11.b
- Alienata an rogatus de restituendo quid tempore mortis imputet in Tre-**
bellianicam. 2.263. & seq.
- Alienatio cum in externos statuto prohibetur, non ea prohibita censetur**
quae à testatore fieri iubetur. 1.254.b
- Alienatio contractu prohibita non aliter dominij translationem impe-**
dit, quam si specialis hypotheca interponatur. 1.254.b
- Alienatio cum titulo oneroso par est cum venditione.** 1.347.a
- Alienatio feudi etiam prohibita, quomodo fiat.** 1.11.b
- Alienatio quid proprie.** 1.254.b
- Alienatio Principis quae cedat in magnam diminutionem principatus**
non valet. 2.189.nu.48.
 Ale

Communium opinionum.

- Alienatio rerum fraternitatum laicorum an requirat solennitatem necessariam in alienatione rerum ecclesiarum. 2.384.nu.12.
 Quid in alienatione rerum hospitalium. 2.285.nu.1.& seq.
 Alienatio, vel donatio rei legatae ex voluntate testatoris facta, inducit legari ademptionem nisi aliud de mente legantis appareat. 1.485.a
 Alienatione feudi facta agnato propinquiore consentiente, nihil filio consentientis nocet. 1.12.b
 Alienatione feudi facta in agnatum remotiorem, proximo agnato consentiente, non praefudicat medijs agnatis non consentientibus. 1.12.b
 Alienatione feudi facta in agnatum remotiorem, si per annum proximior taceat, ab eo excluditur. ibid.
 Alienatione prohibita extra familiam, non prohibetur quis habere ab intestato extraneum heredem. 1.12.a
 Alienatione prohibita per statutum in forenses, si testator madatare vendatur forensi. ibid.
 Alienatione rei alicuius prohibita, censetur quoque prohibita eius praescriptio. ibid.b
 Alienationem bonorum pupillaris substitutio non impedit. 1.12.a
 Alienationis prohibitio cum hypotheca speciali illius rei, quid efficiat. 1.12.a
 Alienationis prohibitio extra familiam, quantum sit potestatis, ibi late. 1.11.b
 Alienationis prohibitio extra familiam quousque extendatur. ibid.b
 Alienationis prohibitio extra familiam simpliciter facta non inducit fideicommissum. 1.12.a
 Alienationis prohibitio facta a parente etiam in legitima cum causa quae continet filij provisionem, & commodum valet. 2.370.nu.21.
 Alienationis prohibitio facta a testatore non prohibet successionem ab intestato. 2.258.nu.27.
 Alienantis vasalli filius, vel agnatus reuocat alienationem, si cum beneficio inuentarij alienantis hereditatem adierit. 1.11.b
 Alienationis prohibitio facta contemplatione alicuius quae. 1.12.a
 Alienationis prohibitio facta filiis non extenditur ad nepotes familiae, nec egreditur quartum gradum. 1.11.b
 Alienationis prohibitio facta heredi extenditur ad nepotes, & alios, & contra. 1.12.a.255.a
 Alienationis prohibitio fideicommissum impedit. 1.255.a
 Alienationis prohibitio in bonis familiae perpetuo relicta quo extendatur. 1.255.a
 Alienationis in contractibus facta prohibitio non impedit translationem dominij, si quis contra faciat. 1.409.b
 Alienationis prohibitio per iudicem recte fiet. 1.254.b
 Alienationis prohibitio quando firma manet. ibid.
 Alienationis prohibitio quaedam dicitur personalis, quaedam personalissima, quaedam impersonalis, siue realis. 2.256.nu.46.
 Allodialis, & non feudalis in dubio res praesumitur. 2.253.nu.1.
 Limitatur multis modis. 2.254.nu.2.& seq.
 Quid si ecclesia concedit iurisdictionem, an in feudum videatur concedere. ibid.4
 Quid si possidens in praeteritum praestitisset aliquid Principi in signum subiectionis. ibid.nu.6.
 Allegare, & non probare, est non allegare. 1.346.b
 Alluio, & hominis, & naturae factum, ad utilitatem praedia vicina habentium coniungit. 1.409.b
 Alluio iurisdictionis, vel territorij, si nec auget nec minuit. 1.255.b
 Alluio transfert dominium. Limitatur in iurisdictione, & finibus. Contrarium tenet Curtius. 1.427.1.
 Alimenta an possint huiusmodi spurio, a patre in testamento relinquere. 2.382.nu.7.11.
 Alimenta an sint praestanda parentibus spurij ab eorum filiis. 2.383.nu.26.
 Alimenta data vel relicta filio spurio a patre an transeant in heredem. ibid.b.28.& seq.
 Alimenta, & doctes pari privilegio gaudent. 1.347.a
 Alimenta, & pia causa in iure aequiparantur. ibid.
 Alimenta etiam post mortem patris filio spurio ab haeredibus patris praestari debent. ibi. 2.382.nu.10.
 Alimenta petere non potest mulier ab haeredibus, anno dilationis. 3.45.b
 Alimenta ex aequitate canonica etiam filiis nepharijs, & incestuosis sunt praestanda. ibid.nu.5.
 Ampliatur & limitatur multis modis. ibid.
 Quid in terris Imperij. ibid.1.
 Alimenta istidem ex causis pater filiis negare potest quibus illorum ex heredandorum ius habet. 1.255.a
 Alimenta liberis ex incestu, & damnato coitu, constitutio Pontificis discernens seruatur. ibi.a
 Alimenta monachis nihil proprium habentibus legata iudicis officio debentur. ibid.a
 Alimenta nec a patre nec a matre sunt praestanda filio, qui habet unde se aliat, vel ex propria industria, vel ex alijs bonis. 2.303.nu.21.
 Alimenta nec municipali nec consuetudine, nec pacto tolli possunt. ibi.
 Alimenta praestare filio iure naturali pater tenetur. 1.12.b
 Alimenta praestare obligatus tenetur quoque medicinas praestare. 1.437.1
- Alimenta praeterita quomodo per actorem in iudicio petantur. 2.382.nu.7.11.
 Alimenta qui ex necessitate praestant, & medicinas affecto eorum praestantur, necessitudo praestabit. 1.255.a
 Alimenta sunt constituenda tantum ad necessitatem, non ad utilitatem necessitatem. 2.303.nu.21.
 Alimentis vxoris bona mariti non sunt tacite hypothecata. 1.13.a
 Alimentorum appellatio, venit etiam habitatio. 1.13.a.427.nu.2.
 Alimentorum appellatio, venit omnia necessaria ad vitam. 1.13.a.427.nu.3
 Alimentorum causa tum demum pia dicitur, cum pauperi legatur. 1.255.a
 Aliquis, foeminam etiam comprehendit. 1.13.a.255.b
 Alius alia aliud, distinctio, similia repetit. ibid.
 Alteri stipulari nemo potest. 1.13.a.255.b
 Amans ebrio, & furioso comparatur. 1.348.a
 Amatorij, & venefici pari poena praestantur. 1.347.a
 Amici, & affines aequiparantur. ibid.b
 Amicitia, & coniunctio aequiparantur. ibid.
 Amicitia nihil de fide testium detrahit. 1.13.b.255.b
 Amicus fictus, & inimicus aequiparantur. 1.347.b
 Amicus fictus hyrundini aequiparatur. ibid.
 Amicus non potest agere pro amico sine mandato, ubi late. 1.13.a
 Amicus non prohibetur esse testis pro amico suo. 2.47.nu.1.
 Limitatur multis modis. ibid.2.
 Quid in amicitia inhonesta. ibid.3
 Quid in amicitia charitativa. ibid.8
 Quid si ex amicitia vnus sequatur odium alterius. ibid.b
 Amicus praestare pro amico sine mandato, cum cautio de rato habita. 1.347.9
 Amilla censentur quae recuperari non possunt. ibid.
 Amor comparatur furori. 1.348.a
 Anatomiae exercendae cadauera damnatorum concedi debent. 1.255.b
 Animal expers rationis ob maleficia non punitur. ibid.b
 Animal irrationale si delictum aliquid commisit, ut hominem interficeret, &c. de iure communi non debet puniri poena mortis, quia meriti imperium non exercetur in belluas. 1.228.b
 Animus eius qui dicit, ex dictis extra iudicium, etiam parte absente, praesumitur. 1.409.b
 Animus paternus morte finitur, nec ad heredem transit. 1.450.a
 Anno primo elapso in quo mater non petijt tutorem an sequens in gradu post lapsum alterius anni statim a iurisdictione excidatur. 1.387.nu.9.
 Declaratur multis modis. ibid.nu.10.
 Annua praestatio non inducit praesumptionem contra mulierem vel rusticum, nisi concurrens spacio 30. annorum. 2.16.nu.26.
 Annua relicta non semel, sed totorum vnusquisque anni obligatio eo tempore xxx. annorum praescribitur. 1.255.b
 Annuae obligationes xxx. annis, semel atque omnino praescribuntur. ibid.b
 Annui redditus emptio nullo iure interdicuntur. ibi.b
 Annui redditus sua natura nec immobiles, nec mobiles sunt, sed terra quaedam species. 1.13.b
 Annui redditus veniunt appellatio immobilium. 2.347.nu.1.
 Limitatur. 2.& seq.
 Annus coeptus, licet in magistratibus gerendis pro completo habeatur, tamen in iudicijs regulariter annus debet esse completus. 1.485.a
 Annus infra quem haeres legata exolvere tenetur, nisi velit priuari falcidia, & omnibus emolumentis haereditarijs computatur a die mortificationis per iudicem facit. 1.485.a.b
 Annul delatione quia probetur. 1.14.a
 Annuum legatum rei, vel eccles. factum per verbum semper, & in perpetuum, non ultra centum annos producat. 1.255.b
 Annus inceptus quando non habetur pro completo. 1.13.b
 Antecedenti prohibito praesumitur prohibitum omne per quod ad illud peruenitur. 2.25.nu.1. Limitatur multis modis. ibid.nu.4.
 Antidotalis obligatio non impedit repetitionem soluti per errorem. 1.255.b
 Antiqua licet leuibus probationibus regulariter egeant, tamen iustitia cum reo, aut possessore faciente plenis opus habent. ibid.b
 Antiquitas delicti facit, ut poena mitigetur. 1.529.a
 Antiquitas delictorum poenas illis infligendas imminuit. 1.255.b
 Antiquum est quod centum annos supergreditur. ibid.& 1.14.a
 Antiquum factum dicitur spacio xl. anno. 3.45.b
 Appellatio vnus in criminalibus, prodest etiam correis. 1.529.a
 Appellans an debeat probare vel acta reproducere in causa app. 2.14.1.n.1.
 Appellans conuictus & confessus neque in criminalibus, neque in civilibus amplius est audiendus. 1.428.nu.1.
 Appellans quando dicitur tempus finiendae appell. incipere currere. 1.14.a
 Appellans quando appellatiioni renunciare non potest. 1.14.a
 Appellans sponte confessus, etiam si testibus conuictus non sit, non est audiendus, nisi iusta causa in appellatione expressa sit. 1.428.nu.1.
 Appellans redeundo ad iudicium a quo audicatur suae appellatiioni renunciare. 2.140.nu.1.
 Ampliatur & limitatur multis modis. ibid.
 Quid si redit ante appellatiionem interpositam an videatur renunciare appellatiioni interponenda. 5.& seq.
 De

Index Materiarum

- Declaratur multis modis.** ibid. 7. & seq.
Quid si compareat coram iudice pro reuocatione grauaminis illati. ibid. 8. & seq.
ibid. 14.
Quid si talis comparatio non fuerit per partem acceptata. ibid. 19.
Quid si compareat cum protestatione. 2. 74. 1. nu. 24.
Quid si compareat quis coram iudice a quo pro reuocatione actorum. ibid. 29.
Quid si compareat extra iudicialiter. ibid. 31.
Appellare non licet ab executione. 3. 5. a.
Appellare ab interlocutoria non licet, intellige secus de iure canonico. 1. 428. nu. 1.
Appellari ab executore non potest, a pronuntiatione tamen a sententia iudicis de exequendo licet appellare: licet contrarium alij teneant. 1. 428. nu. 1.
Appellanti per principem impedito non currit tempus primi anni late ibi. 1. 14. a.
Appellare a quibus iudicibus non licet. ibid.
Appellare confessus, & conuictus non potest. 1. 485. b.
Appellare, & appellationem non promouere, est non appellare. 1. 348. b.
Appellari licet procurator teneatur, tamen appellationem persequi non tenetur: & quando id præstare debeat. 1. 485. b.
Appellare ab arbitris omnibus iure pontificio licet. 3. 4. b.
Appellari ab interlocutoria de non exequendo non potest. 1. 14. a.
Appellari an possit a decreto de exequendo. 2. 142. nu. 1.
Appellari an possit a sententia principis. 2. 139. nu. 1.
Limitatur. 140. nu. 4.
An per talem appellationem impediatur executio. ibid. nu. 5. & 3. 4. b.
Appellari licet non possit a notorio, tamen a declaratione notorii licita est appellatio. 2. 325. nu. 60.
Appellari non potest a sententia arbitri. limita. 1. 428. nu. 1.
Appellari potest a sententia lata in possessorio de iure canonico. 2. 294. num. 124.
Secus de iure ciuili. ibi. 125. & seq.
Appellatio ab interlocutoria quomodo fieri debeat. 1. 14. b.
Appellatio a sententia super possessorio ad ipse de se vel recuperandæ, quo ad effectum suspensionis non admittitur. limita. 1. 429. nu. 1.
Appellatio coram quo fieri debeat, si deficiat iudex. 1. 15. a. & 256. a.
Appellatio, & sententiæ recusatio equiparantur. 1. 348. a.
Appellatio executionem non remouetur. 1. 256. a.
Appellatio extrajudicialis facta iudici quid requirat. 1. 15. a.
Appellatio extinguit sententiam. 1. 14. b.
Appellatio his verbis facta (appello ad cõpetentem iudicem) ualet. 1. 14. b.
Appellatio in causis feudilibus a quo fieri debeat. ibid.
Appellatio in criminalibus admittitur. Amplia. 1. 428. nu. 1.
Appellatio interposita ab interlocutoria in scriptis declaratur uia uoce. 2. 325. nu. 53.
Appellatio interposita ab vniuersitate ante excommunicationem prodest vnicuique de vniuersitate, vt excommunicari non possit. 2. 391. num. 17.
Appellatio licet sit prohibita ab excommunicatione, tamen a declaratione excommunicationis incurse est permissa. 2. 325. nu. 59.
Appellatio lata super possessorio quando non admittatur. 3. 5. a.
Appellatio ubi ex natura causæ in possessorio est prohibita, pariter videtur prohibita supplicatio. 1. 336. a.
Appellatio admittitur in omnibus possessorijs. 3. 46. a.
Appellatio intra triginta dies est promouenda. 1. 348. b.
Appellatio nemini negari debet. 1. 255. b.
Appellatio non potest tolli per statutum. 1. 14. b. & 256. a.
Appellatio non præsumitur interposita infra decem dies a die notitiæ, nisi probetur. 2. 141. nu. 2.
Appellatio prima est persequenda. ibid.
Appellatio quando debet pronuncari deserta. 1. 15. a.
Appellatio tam iudicialis, quam extrajudicialis non suspendit que semel facta sunt. 1. 15. a. & 256. a.
Appellatio temeraria, aut fera est appellatio nulla. 1. 348. a.
Appellatione expensarum etiam id continetur, quod earum causa fore soluendum sit. 1. 409. b.
Appellatione filiorum quando veniant nepotes. 1. 15. b. 409. b.
Appellatione interposita, si capite damnatus moriatur, vitat poenam, & honorum confiscationem. 1. 256. b.
Appellatione pendente bannitus, seu proscriptus necari nequit, & testari potest. ibid.
Appellatione pendente non præsumitur pro sententia. 3. 4. b.
Appellationem iudicalem sequentes conatus, attentari reuocari omnino debent. 1. 256. b.
Appellationem pro alijs qui interponent. ibid. b.
Appellanti aduersarij aduersarius adherere potest: & intra quod tempus. ibid. b.
Appellationi an dicatur renunciaisse qui petit terminum ad soluendum. 2. 141. nu. 1.
- Ampliatu ibi.** 2. & seq.
Limitatur. ibid. 8. & seq.
Quid si a iudice compulsus terminum petat. ibid. 19.
Quid si per errorem. ibid. 142. nu. 12.
Quid si perat terminum cum protestatione. ibid. 13.
Appellationi in causa criminali, quando deferendum non sit. 1. 529. a.
Appellationi nunquam esse per iudicem deferendum, nisi euidenter sibi constet illam esse admittendam. 1. 15. a.
Appellationi persequendæ quod tempus præscriptum sit. 1. 256. b.
Appellationis interpositæ apostolos intra quod tempus petere oporteat. ibi. a.
Appellationis iudex non debet prius appellationis articulum cognoscere, quam principale negotium. 1. 15. a.
Appellationis mentio facienda est in concessione obtenta lite pendente. 2. 71. nu. 7.
Ampliatu. ibid. 8. & seq.
Limitatur. ibid. 13. & seq.
Appellationis renunciatio in compromisso posita non habet locum in insigni læsione. 1. 15. a. & 256. a.
Appellato nolente exhibere sententiam pœnes ipsam existentem potest iudex decernere, vt sibi dicta sententia proficere nõ possit. 2. 142. n. 6.
Ampliatu. ibid. 7. & seq.
Quid si appellatus negat pœnes se habere sententiam. 2. 143. nu. 13.
Appellatur a declaratione pœnae ipso iure incurse licet a pœna non appelletur. 2. 325. nu. 58.
Appellatur iure Pontificio a possessorio non de iure ciuili. 1. 14. a.
Appellatus iudex potest cogere, vt sententia vel acta edantur, sub priuationis pœna. 1. 256. a.
Apperens literas alienas, vt illas ostendat aduersario, falsum committit. 1. 529. a.
Apocha sola non iuuata aliquo adminiculo, facit solummodò aliqualem presumptionem. 3. 5. a.
Appostata ad penitentiam admittitur æquè ac hæreticus. 1. 255. b.
Approbat qui non contradicit. 1. 349. a.
Arbitrator & arbitrator cum clausulis amplissimis solum possunt lædere in sexta parte. 1. 15. b.
Arbitrator non acquirit alteri sine cessione. ibid. b.
Arbitrator seu arbitrator eligens vnam viam in procedendo, an censetur alteri renunciaisse. 2. 80. nu. 1.
Limitatur multis modis. ibid. 2. & seq.
Arbitrator vel arbitrator excedens fines mandati eius excessus retractabitur. 1. 15. b.
Arbitramenta verius sunt contractus quam iudicia. 1. 349. b.
Arbitratores inter se discordantes non coguntur tertium eligere. 1. 16. a. & 257. a.
Arbitratores quarum causarum optantur. 1. 257. a.
Arbitratorum sententia intra quæ tempora parti actionem, & finem adipsificatur. ibid.
Arbitratorum sententia quando producit effectum. 1. 16. a.
Arbitria & iudicia sunt paria. 1. 16. a. 349. a.
Arbitria similia sunt contractibus. 1. 349. b.
Arbitria an possint laudum latum declarare. 2. 328. nu. 16.
Arbitri dari secundum formam statuti, quorū naturam potius referat. 1. 16. a.
Arbitri ciuili iure nequeunt esse ordinarij iudices. 1. 256. b.
Arbitri esse possunt iure ciuili maiores decem & octo annis, contra ius pontificium. ibid.
Arbitri & arbitratores testamento, vel conuentione lecti quando arbitrari coguntur. ibid.
Arbitri potestas perinde est acque iurisdictioni, licet ipse iurisdictione non sed tantum notionem habeat, potest prorogari tamen. 1. 485. b.
Arbitri sententia prolata, non citata parte, non ualet. late ibi. 1. 15. b.
Arbitri sententia qui de iure tantum pronuntiare tenebatur si cõtra ius pronunciet an sit nulla vel iniusta. 2. 76. nu. 1. b.
Arbitri sententia, siue laudum quando seruatur. 1. 485. b.
Arbitrio iudicis locus est in casibus duodecim. 1. 430. 1.
Arbitrio iudicis quæ terminari solent. 1. 256. b.
Arbitris duobus discordantibus an tertius debeat cum altero concordare vel solus laudum proferre. 2. 73. nu. 1. & seq.
Arbitris seu electoribus afferentibus se pecunia corruptos laudum tulisse vel electionem fecisse non creditur. ibid. nu. 10.
Quod tamen declara vt ibi.
Arbitrium iudicis in maleficijs debet reduci, & restringi ad ius commune, nisi quo ad modum procedendi, & aliqua leuia. 1. 529. a.
Arbitrium malum est nullum. 1. 3. 1. 2. a.
Arbitris electis, si vnus præmoriatur, sententia aliorum est nulla. 1. 15. b.
Arbitrorum sententia appellationi obnoxia, si partes id paciscuntur. 1. 257. a.
Arbitrorum sententia non transit in re iudicatã decurso anni spacio. ibid.
Arbitrorum sententia quando actionem producit. 1. 16. a.
Archidiaconus, & canonicus est in eadẽ ecclesia, & duplici uoce habet. 1. 16. a.
Archidiaconus, vel alius inferior prælatus quando potest imponere, vel petere charitatis subsidia. 1. 1. 7. a.

Commun. opinionum.

Archiepiscopus potest delegare consecrationem episcopi & suffraganeo
rum Diocessim visitare. *ibid.*
Archiuum dat robur scripturae non authenticae. 2.7.nu.1.
Ampliatu hoc multis modis. *ibid.* 2. & seq.
Limitatur ibi. 10. & seq.
Quid si in archiuo non sint aliquae aliae scripturae authenticae, vel
etiam non authenticae. *ibid.* nu. 2.
Quid si non esset manu publica scripta scriptura reperta in archiuo.
ibid. 10.
An prober etiam extra territorium, in quo est archiuum. 2.8.nu.11.
Quid si scriptura reperta in archiuo diceret illud esse exemplum. *ibi*
dem nu. 15.
Argumentum a comminiter accidentibus validum est in iure, & trans-
fert onus probandi contrarium in aduersarium. 2.32.nu.5.
Argumentum a contrario sensu, & in legibus, & in testamentis, contra-
ctibus, & mandatis tum bonae fidei, tum stricti iuris, & canonis locum
habet vbi late. 1.16.b.257.a. 3.46.a
Argumentum a contractibus ad vltimas voluntates firmum. 1.17.a
2.57.a.
Argumentum a verisimili valet. 1.409.b
Argumentum de milite ad clericum. Item ab autoritate de alimentis ad
dotem, a civilibus ad criminalia valet. 1.16.a.257.a
Argumentorum varia genera speciatim tradita. 1.16.a. & b. & 17.a
Arma defensionis apposta qui tulerit, non plectetur, vbi in arma geren-
tes poena sciuntur. 1.257.a
Arma prohibita ad itineris usum impune fertur. *ibid.*
Arma prohibita qui gessisse conuincitur, in quas poenas incidat. *ibid.*
Armorum delationem domini, & magistratus prohibere possunt. 3.5.a
Artha, quae datur in contractu sponaliorum, redditur danti, soluto ma-
trimonio: vide late. 1.17.a
Arrhae ad eum, qui dedit matrimonio contracto, redeunt. 1.257.b
Arrhae de matrimonio contrahendo in quacunq; quantitate, & specie
adi possunt. *ibid.* a
Arrhas acceptas tantum amittunt, qui a contractu recedunt. *ibid.* b
Arrestari quae non possunt. 1.349.b
Arrogatio cum legitimatione, & adoptione par est. 1.371.a
Arrogatio filij emancipati, alioquin & antea ingrati indultam a patre cul-
pam satis efficaciter probat. 1.257.b
Arrogatum a naturali patre, tum ab arrogante institutum ac fato functi,
hereditas quomodo feceratur. 1.17.b
Ascendentes per statutum priuari legitima in totum possunt. 1.17.b
Ascendentibus non minus quam decedentibus relinquenda est legiti-
ma, titulo institutionis. *ibid.*
Assassini dicuntur, qui pecunia, aut alio precio conducti homines occi-
dunt, aut percunt, nihil tale ab eis praecauentes. 1.17.b
Assassinij crimen probatur probabilibus argumentis. 2.411.nu.20.
Item probatur per testes examinatos parte non citata *ibi.* 21
Item per testes de auditu. *ibi.* 22
Assassinus ad hoc vt puniri possit, requiritur sententia. *ibid.* nu. 34
Assassinus an dicatur qui pro pecunia promittit vulnerare. *ibid.* nu. 20.
Assassinus an puniatur poena mortis non sequuto effectu. 2.410.
nume. 7.
Assassinus est ille, qui aliquem Christianum occidi precio alteri mada-
t, siue infideli siue Christiano. 1.529.a
Assassinus quando quis dicatur. 2.410.nu.1.
Assassinus tanquam publicus hostis ab omnibus potest offendi. 2.411.
nume. 31.
Assassinium vt probetur, non requiruntur tam clarae probationes, vt alijs
in criminalibus: sed sufficiunt probabilia argumenta. 1.529.a
Assertio facta a persona prohibita, quomodo suspecta redditur. *ibid.*
Assertioni de causae interuentu, sine qua actus alioquin est iniurijs, seu fiat
in testamento, seu in contractu, nulla fides habetur. 1.257.b
Assertioni meritorum tum demum fides adhibetur, cum ipsa recte fuit
probata. 1.410.a
Assessoris imperiti elector, ex iniusta sententia obligabitur. 1.18.a.257.b
Assistens propius, delinquenti auxilium praestare dicitur: secus qui pro-
cul assistit. 1.257.b
Attentata contra appellationem extrajudicalem non sunt nulla ipso
iure, sed veniunt reuocanda. 1.18.a
Atrocitas, & atrocissima delicta quae sint, regula certa dari non potest, sed
stantum arbitrio iudicis. 1.529.a
Attentata pendente appellatione ante omnia reuocanda sunt. 1.430.nu.1.
Attentata pendente lite super nullitate ante omnia reuocanda sunt.
Alij contra. 1.430.b
Attentata post appellationem iudicalem sunt omnino reuocanda: post
appellationem extrajudicalem reuocantur solum ea, quae sunt con-
tra appellationem. 1.18.a
Attestationes non publicatae, etiam inter easdem personas coram alio iu-
dice non probant. *ibid.* & 257.b
Attestationes nulliter receptae an possint consensu partium validari.

2.128.12.
Authen. quas actiones. C. de sacros. eccle. in quibus locum habet. 1.18.b
& 257.b
Auth. sacramenta pueri. C. si aduer. vt. in donationibus seruari debet. *ibi*
Auth. res quae. com. de leg. non habet locum quando causa fidei coram iu-
si praecedat causam dotis. 3.5.a
Auctores vulgo recepti fidem in causis faciunt, maxime si de eorum pro-
fessione tractetur. 1.258.a
Auctoritas gl. probabilis est, non necessaria. 3.197.nu.26
Auctoritas doctorum probabilis, non necessaria. *ibid.*
Auctoritas propinquorum in contractibus fornicarum gestis, & vltimis
voluntatibus, quid efficiat. *ibid.*
Auita, mater, & soror, & nutritrix aequi parantur. 1.371.a
Auocatio causae a Pontifice intercedens, eius est vis vt acta postea per iu-
dicem etiam auocationis ignarum, irrita ducantur. 1.18.a
Aureus, & solidus in iure aequi parantur. 1.18.a
Aureus maioris ponderis olim fuisse quam hodie. 3.75.b
Auis in successione neptis potior erit fratribus non vtrunque cognatis.
1.258.a
Auis paternus, & maternus si concurrant ad successione nepotis, pa-
ternus succedit in bonis paternis, & auis maternus in bonis mater-
nis. 2.266.nu.1.
Declaratur multis modis *ibi.* 2. & seq.
Quid in transuersalibus, vt in auunculo & patruo. *ibid.* b. 7.
Auis paternus an teneatur dotare nepem propter paupertatem patris.
3.67.a
Auis potest hodie pupillariter substituere nepoti praeterito ex filio em-
cipato. 1.18.b
Auis praesumitur dotare nepem propter filium. 2.216.nu.1.b
Ampliatu & limitatur multis modis. *ibid.* b. 2. & seq.
Auxilium delinquenti ita praestans, vt delicti causa extitisse videatur, pa-
res delinquenti ipsi poenas luit. 1.258. 3.5.b
Auxilium ferens delinquenti, eadem poena puniendus est, quia principa-
lis delinquens. 1.529.a
Auxilium praestans post commissum delictum, non verè dicitur auxiliator.
ibid. b.
Auxilium qui post admissum delictum patratori fert, nec proprie auxi-
liator censetur. 1.258.a
Auxilium vel opem praestans delinquenti, quantum delinquere existi-
matur. 1.485.b
Auxilium quando praestare quis dicitur. *ibid.* b.
B
Baiolinus non potest esse relictus quando nutrit. 1.479.b
Bancharij quibus alijs nominibus appellentur. 1.352.b
Bannitam mulierem stante statuto, quod banniti offendi possint non li-
cet adulterare. 1.530.a
Banniti cum relegatis, & deportatis comparantur. 1.357.a
Banniti in contumaciam, nec in fames censentur, nec testimonij dictione
interdicuntur. 1.258.a
Banniti non censentur vagabundi. *ibid.*
Banniti quomodo liberantur a poena. 1.486.a
Bannitorum bonis publicatis, praesentia tantum, non futura intelligun-
tur. 1.19.a
Bannitum dominum vasallus non potest impune offendere. 1.530.a
Bannitum cum esse qui vult probare, cuius occisi accusatur, id per pro-
curatorem facere poterit. 1.258.b
Bannitum is quoque impune occidere potest, qui cum eius inimicus es-
set, antequam banniretur pacem cum eo fecit etiam si promississet tunc
eum non offendere sub poena. 1.530.a
Bannitum occidens quem ignorabat esse bannitum, gaudet nihilominus
priuilegio statuti de offendendo bannito. 1.530.a
Bannitum patrem filius impune occidere potest. 1.530.a
Bannitum virum alere ex dote, & paraphernis vxor tenetur. 1.258.b
Bannitus captus per familiam officialis, non potest impune occidi. 1.530.a
Bannitus censetur factus hostis ciuitatis a qua bannitus est, & ei indicuntur
esse bellum. 1.529.b
Bannitus cum honorum confiscatione, ea tantum amittit, quae sunt eius
ciuitatis, a qua bannitus est. 1.18.b
Bannitus comparatur excommunicato. *ibid.*
Bannitus de iure communi non potest impune offendi. 1.529.b
Bannitus etiam proditorie occidi potest. *ibid.*
Bannitus illorum honorum prorsus capax est, quae alibi quam in territo-
rio eius ciuitatis, a qua bannitus est ex iusto, & legitimo testamento ad
illum pertinent. 1.18.b. & 258.a
Bannitus impune occidi potest, si ita per statutum permittatur, quia tale
statutum valet. 1.529.b
Bannitus impune occidi potest, etiam si statutum tantum loquatur de im-
pune offendendo, & non expressè de occidendo. 1.529.b
Bannitus impune potest interfici infra tempus datum ad appellandum.
1.431.nu.5.

Index Materiarum

Bannitus non potest impune occidi, si bannum esset nullum, & occidēs de eo noticiam habuit.	1.530.a	Beneficium in tertij præiudicium expressè concessum, quoties publica veritatur utilitas, valet.	1.487.a
Bannitus pendente appellatione à sententia banni, non potest impune offendi.	ibidem.a	Beneficium per simoniam adeptum amittitur.	1.472.b
Bannitus potest occidi per homines pretio conductos.	1.486.a	Beneficium simplex non habens annexam curam nec dignitates, si cuiusmodi sunt ut residentiam non requirat, non perditur per acceptationem secundam, nec primo renuciare videtur.	1.487.a
Bannitus quando impune interfici possit.	1.486.a	Beneficium simplex residentiam continuam requirens, quando secundam acceptatione vacare non dicitur.	ibid.b
Bannitus qui ex sententia impune necari potest, si appellationem interponat, quando trucidari possit.	1.431.a	Beneficium l. f. C. de acqui. pos. competere etiam creditori super rebus, post constitutum possessorem acquisitis.	3.84.a
Bannitus qui gratiam habuerit à principe, sed tamen non sic cancellatus de alio bannitorum, impune offendi potest.	1.529.b	Beneficentia ius agendi non præstantia, non gignunt naturalem obligationem.	1.258.b
Bannitus qui iterum profectur, nihil prohibet.	1.431.a	Beneficentia soluto per errorem repetendo, non sunt impedimento.	ibidem.
Bannitus relegato aequiparatur.	ibid.a	Bigamia poena, quando locum non habeat.	1.487.b
Bannitus retinet beneficia iuris communis.	ibid.a	Bigamus de iure communi puniatur poena stupri, scilicet publicatione dimidiæ partis bonorum.	1.530.a
Bannitus si alibi agens eò vi pertrahatur, ubi proscriptus est, plecti non debet, sed in pristinam libertatem reportari.	1.258.a	Bigamus non est qui contraxit matrimonium cum corrupta ab eo. l. 19. b	
Bannitus si se defendendo occiderit aggressorem suum, debet puniri quia illi non nocet se defendere.	1.530.a	Binubis mulier secundo nubens, non vitatur poenas introductas in fauorē filiorum.	1.19.b
Bannitus si profectur quod habeat gratiam, & tamē fidem de eo aliter non fecerit, nihilominus occidi potest.	1.529.b	Blasphemia ab Ebrro emissa semper mitius puniri debet.	1.258.b
Bannitus si spoliatur an restituatur.	285. nu. 163.	Blasphemia, est omne conuicium, contumelia, maledictum profatum in Deum, vel sanctos.	1.530.a
Bannitus statim atque captus est, qui il faciat.	1.258.a	Blasphemia quid.	1.258.b
Bannitus testari potest, secundum ius commune.	1.18.b	Blasphemia poena de iure diuino, est poena mortis, & quæ sit poena de iure canonico.	1.530.a
Bannum publicatum non præsumitur ignorari ab his qui in loco commorantur.	2.329. nu. 16.a	Bona alicuius non sufficere ad soluendū debita, quomodo, & ubi probentur.	1.20.b & 259.a
Baptismus tollit omnem poenam spiritualem, non temporalem.	1.19.a & 258.b	Bona alienata per delinquentem ante confiscationem, si appareat fraude factum, valet alienatio, sed si facta postea reuocatur.	1.530.b
Bartoli animum sepultum esse in inferno dixit Bald.	1.471.a	Bona alienata per delinquentem, post commissum delictum, in casu bona ipso iure, & facto publicantur, tunc alienatio est ipso iure nulla, neque opus est reuocatoria.	ibid.b
Beneficia curata duo ex dispensatione habens, non poterit vnū ex eis cū alio curato permutare, & si fecerit, quid inde periculi accidat.	1.486.a	Bona ciuitatum, & ecclesiarum paria sunt.	1.532.a
Beneficia Ecclesiastica, quocumque modo vacant, per reassignationem generaliter permutari possunt.	ibid.b	Bona confiscatione facta, filiis delinquentis debet relinqui, & referuari legitima.	1.530.b
Beneficia in dubio censentur realia.	ibidem	Bona damnatorum confiscata applicantur illi domino in cuius sunt iurisdictione.	1.20.b
Beneficia permutanti non comperit remedium.	1.258.b	Bona damnatorum hodie non confiscantur, nisi in crimine læsæ maiestatis.	1.352.a & 439.b
Beneficia omnia etiam simplicia, regulariter requirunt residentiam continentiam.	1.487.a	Bona damnatorum, quando nulla sunt bona.	1.352.a
Beneficia principum non sunt late interpretanda, si contra ius concessa sint.	ibid.b	Bona data in solutum creditori ex secundo decreto efficiuntur poenitus creditoris.	1.20.b
Beneficia quando permutari non possint, & ob cuius utilitatem possint.	1.486.a	Bona ecclesiæ quomodo dicantur esse bona pauperum.	1.352.a
Beneficia, siue privilegia Papæ, vel principis latissime sunt interpretanda.	1.487.a	Bona feudalia non veniunt comprehendenda in generali venditione bonorum.	1.20.b
Beneficium illis gratia cum vitima voluntate par est.	1.351.b	Bona fideicommissa subiecta pro restitutione alienari possunt.	1.20.b
Beneficium contrahens matrimonium de præsentibus ipso iure perdit beneficium.	1.19.a	Bona fides, an sit necessaria in præscriptione immemorabilis temporis.	2.298. nu. 55.
Beneficium curati apprehensione, aut si per acceptantem stet quo minus possessionem apprehendat primum beneficium ipso iure vacare censetur.	1.486.b	Bona fides contractu etiam nullo ex iuris errore, paritur, & ad fructus acquirendos sufficit.	1.258.b
Beneficium collatio, quæ canonicorum collegij est, si fia non vocatis ipsis, qui in ciuitate sunt, est nulla.	1.20.a	Bona fides inducitur etiam extemerarijs, & iniustus causis.	2.419. nume. 33.
Beneficij præbendis, aut gratijs, pluribus in eadem ecclesia, nulla appositione clausula, emanantibus, quomodo prouideatur.	1.486.a	Bona fides in ductur ex dicto vnus fide digni.	2.420. nu. 53.
Beneficiorum conferendorum ius, nec ex immemorabili præscriptione laicus quaerit.	1.258.b	Bona fides in possessore rei corporeæ, regulariter ac generaliter, semper præsumitur quousque contrarium verè innoscatur.	ibid.
Beneficiorum inæqualitas sola, nisi alie sufficientes coniecturæ fraudis concurrant, non reddit permutationem inualidam.	1.486.b	Bona fides potius præsumitur quam mala.	2.413. nu. 27.
Beneficiorum permutationem se procuratorum per pactum astringens, quando non illicite facere videtur.	ibid.b	Limita, & declara hanc conclusionem pluribus modis, ut ibi sequent.	31.
Beneficiorum permutatio à capitulo per facti nequit.	ibid.b	Bona fides præsumitur ex cursu temporis.	2.17. nu. 41.
Beneficiorum permutatio, ad hoc ut fieri possit, requiritur quod beneficia sint sua, aut habeantur in eis.	1.486.a	Bona fides semper præsumitur in possessore, ubi ius non contradicit.	1.21.a
Beneficiorum permutatio non requisita patrono, non est irrita.	1.19.a	Bona fides requiritur in præscriptione triginta annorum.	1.20.b
Beneficiorum permutatio quando, & quomodo fiat sine consensu permutantium.	1.486.a.b	Bona futura non veniunt in alienatione bonorum.	1.21.a
Beneficiorum, siue præbendarum permutatio, quomodo fiat.	ibid.a	Bona feudalia in generali omnium, bonorum obligatione non veniunt.	3.96. q. 8.
Beneficiorum sola inæqualitate non rescinditur permutatio.	1.19.b	Bona in diuersis locis sita, cuius iudicis sententiæ obnoxia sint.	1.259.a
Beneficiorum suprema potestas est penes Pontificem.	1.258.b	Bona libera, & allodialia in dubio præsumuntur.	1.410.a
Beneficium conferri non potest excommunicatus.	1.446.b	Bona mariti non sunt tacite hypothecata pro alimentis vxoris.	1.20.b
Beneficium curatum habens, potest id cum habente, simplex vel non curatum permutare, & vice versa.	1.486.a	Bona mariti tacite obligari pro dote.	3.69. q. 14.
Beneficium curatum quid requiritur ut cadat sub constitutio. c. de multa. de præben. & extrazug. execrabilis. co. tit.	1.486.b	Bona, matrimonium in prohibito gradu scienter contrahentis, debent ipso iure confiscari.	1.439.b
Beneficium designatum, & ordinatum per episcopum non comprehenditur in gratia, nisi actualiter creatum fuerit.	2.28. nu. 16.b	Bona non sufficere allegans, non tenetur alius id probare, sed onus probandi contrarium in aduersarium transfertur.	2.10. nu. 1.
Beneficium dicitur vacare per obitum illius, qui reportauit pro se res sententias conformes etiam non facta executione.	2.143. nu. 2.b	Limitatur multis modis.	ibid. & plurib. seq.
Beneficium ecclesiasticum, ordinem præsertim annexum habens, hominidam retinere non posse clarissimè iuris est.	1.19.a	Bona noui mariti pro administratione tutelæ sunt obligata, muliere ad secunda vota transeunte.	2.225. nu. 4.
Beneficium ecclesiasticum, si vnū conferatur, & iterum secundo, præfertur prior.	1.19.a	Bona paraphernasia quando condici, aut vendicari possint.	1.26.b
Beneficium ex gum, aut pertenuè beneficium, est nullum.	1.351.b	Bona preciosa pro bonis immobilibus habentur.	1.352.b
		Bona prohibita alienari non transeunt in fideum ex delicto.	2.432. nu. 1.

Communium opinionum

- Bona prohibita alienari, non veniunt in confiscationem.** 1.530.b
- Bona prolata non solum simpliciter, sed etiam cum adiectiuis meae, tuae, &c. comprehendunt iura, & actiones.** 1.259.a
- Bona quae in alienatione, vel publicatione honorum non comprehenduntur.** ibid.
- Bona rei criminis laesae malefactoris, & haeretici omnia debent confiscari. Non tamen confiscantur ipso iure.** 1.439.b
- Bona sua ac se dedicans ecclesiae secularis, non solum bona praesentia intelliguntur deuota.** 1.254.a
- Bona sua qui vilissimè vendit, vt ea donare videtur.** 1.352.a
- Bona subiecta restitutioni confiscari non possunt.** 3.5.b
- Bona & res, esse substantiam, & quasi vitam hominis.** 3.59.9.5.
- Bona fidei possessor fructus iam perceptos vsucapit triennio.** 1.259.a
- Bona de omnibus tractare censentur, qui tractat de praecipuis.** 1.352.b
- Bona immobilibus carens, non est idoneus fideiusor.** 1.562.a
- Bonitatem, aut bonam famam qui allegat pro suae intentionis fundamentum, illam probare necesse habet.** 1.259.a
- Bonorum appellatio, & in obligationibus expressis, & tacitis iura, & actiones continet.** ibid.a
- Bonorum confiscatio ex quibus criminibus hodie procedat.** ibid.a
- Bonorum dotalium quando alienatio nulla.** 1.20.b
- Bonorum mobilium, & immobilium mentio, in quibus non complectitur iura, & actiones.** 1.259.a
- Bonorum possessio ante aditam hereditatem accepta, iudicium testantis, non testamentum rescindit.** ibid.a
- Bonorum possessio contra tabulas, successorio edicto loci facit.** ibid.a
- Bonorum possessio contra tabulas tantum hodie procedet, filio emancipato sine causa praeterito.** ibid.a
- Bonorum possessio litis agnoscentiae gratia cui necessaria est.** ibid.a
- Bonorum possessio non est missi imperii, & delegari potest.** 1.21.a. & 259.a
- Bonorum possessio, seu quaecumque praetoria successio non agnita ad quos haeredes transmittatur.** 1.259.a
- Bonorum possessio, vnde liberis, transit ad descendentes.** 1.21.a
- Bonus qui liber praesumitur.** 2.412. & 3.184.nu.49.
- Amplia & limita, vt ibi.** 2.412.nu.10.
- C**
- CAEVS qua forma testari possit, & quomodo contra formam receptam.** 1.21.b. & 488.b
- Caedera damnatorum non debent deponi de furca, neque sepeliri, nisi habita licentia à principe.** 1.530.b
- Caedera punitorum possunt dari medicis ad faciendam anatomiam, habita licentia à principe, vel senatu.** 1.530.b
- Caedera tam pauperum quam diuitum ne sepeliatur, impedire nequit creditor.** 1.259.b
- Caducitatem inducit tempore praedeccessoris ob alienationem de rebus emphyteoticis factam an successor declarare possit.** 2.152.nu.1.
- Caducorum poena non ante domini voluntatem sortitur locum.** 1.21.b. & 259.b
- Calumniare videtur qui non probat.** 1.21.b. & 259.b
- Calumniator potest propter calumnia in processu vsam, etiam in eadem sententia, & vno contextu condemnari.** 1.530.b
- Cam ploris scriptura, seu liber rationum contra alium fidem non facit tamen contra ipsum faciat.** 1.259
- Capitones comunem consuetudinem egressae, licitae sunt.** 1.21.b. & 259.b
- Canclario schedillae cum quitantia par est.** 1.352.b
- Canon si personaliter concedit dispensationem, ex hoc videtur concessa dispensatio, etiam in delictis grauioribus adulterio.** 1.21.b
- Canones cum legibus dissentientes, in terris à iurisdictione seculari pontificibus subiectis, seruandi sunt.** 1.259.b
- Canonica lex, ad hoc vt quis fiat irregularis, requirit verum actum homicidii, aut membri mutilationis.** 1.433.a
- Canonica parrochialis cum episcopali par est.** 1.352.b
- Canonicatum si duo à diuersis adepti sint, vter praerendus.** 1.22.a
- Canonicus pro canonico sine mandato agere non potest.** 1.22.a
- Canonistae an, & quando Theologis praerendi sint.** 1.440.a
- Canonistis minus creditur quam legistis in materia legali.** 3.198.nu.74.
- Canonistis magis creditur quam Theologis in materia iuramenti, vsur, &c.** 3.151.nu.75.
- Canonum computatio in quibus aspicienda.** 1.440.
- Capere aliquid quod restituendum, est non capere.** 1.343.a
- Capere innocentem qui restituendus est, est non capere.** 1.342.b
- Capri non potest quis ad instantiam procuratoris non habentis speciale mandatum.** 3.46.a
- Capitalis poena censetur exilium perpetuum.** 1.259.b
- Capituli consilium, & consensus, in quibus requiratur.** 1.22.a
- Capitulum non potest statuere in praedictum absentium, & quando possit.** 1.488.a
- Capitulum pastoralis de excep. in quibus locum habet.** 1.22.a
- Capitulum potest facere statutum, seu constitutionem super spectantibus ad ipsum capitulum, sine consensu episcopi.** 1.487.b
- Capitulum restituitur in integrum vt pupillus.** 1.343.a
- Capitulum, seu vniuersitas iurans seruare statutum, si contraueniat, id tollit sed periculum incurritur.** 1.488.a
- Capitulum super quibus statuere non possit.** ibid.a
- Capitulum vacante sede potest auctoritatem praestare in permutatione beneficiorum ad se spectantium.** ibid.
- Capitulum, vel maior pars eius, vno contradicente, non potest statum ecclesiae alterare, vel dirimeret vt clerici in communi viuant, si ante separationem viuabant.** 1.488.a
- Capitatoria dispositio an ad pias causas valeat.** 2.286.a.nu.1.
- Quid in legatis.** ibid.nu.6.
- Quid si dispositio sit collata in fauorem haeredis.** ibid.nu.8.
- Quid si dictum sit committere dispositionem bonorum eorum alteri.** ibid.nu.2.
- Capitatoria voluntas, ad pias causas valet.** 1.22.a
- Capitatoria voluntas quae ab arbitrio alieno pendet, vel in alterius arbitrium confertur, quando valet.** 1.259.b
- Captura debitoris suspecti etiam lite pendente potest decerni.** 2.289.nu.30.
- Captura, & incarcerationio non conceditur etiam in causa criminali, nisi habita fuerit informatio.** 3.46.a
- Captura personalis potest etiam ipsi parti offensae committi, dummodo non habeat annexam cognitionem, & fiat sine armis, restituta.** 1.431.a
- Captura personalis venit in exactione tributorum si ita est consuetudo.** 2.366.nu.41.
- Captura rei accusati non statim debet fieri post porrectam accusationem, sed habita prius aliqua in formatione per iudicem.** 1.431.a
- Captum in fundo alieno, sit capientis, non domini fundi.** 1.482.b
- Carceratus non debet relaxari, quando captura contra eum de nouo est concedenda.** 1.432.a
- Capitum pro repraesentatione concessis ob suae communitatis actum, vel alius cuius particularis personae, potest omne quod ea causa expenderit, à communitate, vel particulari persona repetere, etiam vsuras.** 1.431.b
- Carcerato magis creditur quam officialibus qui ipsum captiuarunt.** 2.39.nu.87.
- Carcer damnnum irreparabile afferre censetur.** 1.259.b
- Carcer perpetuus, exilium, & mors aequi parantur.** 1.343.a
- Carceratum dominum propter debita, quando vasallus liberare tenetur.** 1.22.a
- Carceratus ad domum suam citari potest.** 3.165.b
- Carceratus cognoscens carnaliter carceratam quae sit meretrix, non propterea puniendus est.** 1.431.a
- Carceri detenti quando, & quomodo validos contractus gerat.** 1.260.a
- Carceri additi ob causas pecuniarias, quando quis potest.** 1.259.b
- Carceri mancipatus quando exolui possit.** ibid.b
- Carceri in perpetuum deuotus ac damnatus, testari nequit si sit laicus.** 1.260.a
- Carceri non reali traditus, quando relaxari non debeat.** 1.260.a
- Carceris custos quando iudicis arbitrio solum plectitur ob fugam carcerati.** 1.260.a
- Carceri se obligare nemo potest.** 1.259.b
- Carceri tradi ob debitum pecuniarium quis de domo ablatum poterit.** 1.259.b
- Cardinalis duobus rebus conuinci potest.** 1.478.a
- Cardinalis impetrata copia à pontifice de bonis quaesitis ex fructibus suorum beneficiorum taxari potest.** 1.22.a
- Cardinali legato creditur in omnibus ijs, quae veniunt in generali commissione.** 2.6.nu.5.
- Et idem in ijs, quae gesta sunt coram eo tanquam legato.** ibid.6
- Cardinali legato afferenti aliquem suum esse familiarem ad effectum vt de ipsius beneficijs disponere possit non creditur.** ibid.nu.19.
- Cardinali afferenti sibi causam commissam à Papa viuæ vocis oraculo aucredatur.** 2.6.nu.15.
- Cardinali afferenti de commissione sibi facta à Papa quando Papa est praesens maxime credendum est.** ibid.nu.20.
- Cardinalibus duobus iuratis magis creditur quam pluribus alijs.** 2.39.n.80.
- Cardinalis legati attestatio an faciat plenam probationem.** 2.62
- Declaratio huius dicti cum multis ampliac limit. ibi. 2. cu plurib. seq.**
- Cardinalis legati dicto non statim in ijs in quibus requiritur facultas specialiter concessa.** 2.7.nu.10.
- Quid si agatur de tertij praedictio.** ibid.9.
- Quid in referuatis.** ibid.nu.16.
- Carnibus olera iusculenta quibusdam par fuit.** 1.343.b
- Carnifex si publicus non suppetat, quiuis liber homo ad sententiam executionem inuitus creabitur.** 1.260.a
- Castro concessio cui nulla adhæret iurisdictione, sub cuius iurisdictione remanebit.** 1.22.a
- Castro concessio in feudum an iurisdictione, & pertinentiae cum eodem concessa creditur.** 1.488.

Index Materiarum

- Casum inopinatum** facere locum repetitioni dotis matrimonio constante. 3.70. q. 27.
- ¶ **Casuum fortuitorum** 'obligationes', de solitis, non autem insolitis, in-
conferuntur vel non verisimilibus euenire intelliguntur. 3.75.b
- Casuum fortuitorum** renunciatum casus insolitos non complectitur. 1.260.a
- Casuum omnium fortuitorum** periculum qui suscipit, si casus omnino
extraneus, & insolitus occurrat, tamen obligatur. 1.122.b
- ¶ **Casus incertus, & dubius** licitum facit qd alius reprobatur. 1.468.a
- Casus inopinatus** propter quem conductor accedet augmentum, facit
vconductor tenetur de præstatione maioris pensionis. 1.437. nu. 2.
- Casus non expressus** habendus est regulariter pro omisso. 1.222.b
- Casus vnus fortuiti expressio**, vel specificatio facit vt verba generalia
ad alios fortuitos casus non specificatos extendantur. ibid. b
- ¶ **Causa an præsumatur in principe** rescribente dum auferit alicui domi-
nium rei suæ. 2.187. nu. 1.
- Amplia & declarata multis modis. ibi.
- Causa civilis ardua cum criminali** par est. 1.353. b
- Causa credulitatis** etiam iniusta excusat a pœna. 1.23.a
- ¶ **Causam dotis esse piam**. 3.75. q. 4.
- Causa dicitur magna vel modica** secundum qualitatem personarum, in-
ter quas versatur. 1.23.a
- Causa etiam iniusta a dolo, vel a pœna excusat**. 2.418. nu. 1.
- Ampliat pluribus modis. ibi 2. & seq.
- Limitatur pluribus modis. 2.421. nu. 63.
- Causa extincta, causa est nulla**. 1.354. a
- Causa friuola, & impertinens** insufficientis est causa nulla. ibid.
- Causa in Principe an præsumatur** quando venit contra proprium con-
tractum. 2.421. nu. 63.
- Causa in qua agitur ad pœnam applicandam parti, quamuis agatur pro**
delicto dicitur civilis, secus si applicetur fisco. 1.23. a
- Causa matrimonialis dicitur causa grauis**. 2.3. nu. 39.
- Causa matrimonialis æquiparatur causæ criminali**. 1.353. b
- Causa meri, & mixti imperij** non potest delegari propter infirmitatē. 1.23. a
- Causa non præsumitur in principis** dispensatione contra ius gentium. 1.260. a
- Causa non præsumitur in Principe** disponente contra ius quæsitum ex
contractu. 2.187. nu. 13. & seq.
- Nec quando procedit absque citatione partis. ibid. 9.
- Nec quando procedit ad partis instantiam. ibi. 12.
- Nec quando procedit contra non subditum. ibi. 17. b
- Nec quando rescribit contra voluntatem testatoris. ibi. 19.
- Nec quando ex eius concessione oriretur scandalum. ibi. a. 15.
- Causa recens cognita pro recenti orta** habetur. 1.354. a
- Causa iusta, & publica** utilitas in re dubia, mea præsumitur in Principum
ac legum definitionibus contra non subditum. 3.6. a
- Causa, propter fallacitatem quæ in testibus, vel instrumentis** committere-
tur, non perditur. 3.6. a
- Causa civilis criminaliter intentata** posse accusatorem reo iuramento de-
ferre voluntarium, vel iudiciale. 3.73. q. 10.
- ¶ **Causæ criminales iure canonico** indiffinitè delegari possunt, & contra.
1.488. a
- Causæ minime quæ dicuntur**, iudicantis arbitrio relinquuntur. 1.23. a
- ¶ **Caractum** repertum apud personas egregias iunctis alijs adminiculis
idoneum esse ad probandos fines. 3.66. q. 6.
- ¶ **Cautela pro impetrare** volentibus absolutionem a iuramento quo ad
effectum agendi. Alia item cautela pro iudicando. 1.424. nu. 9. & 10.
- Cautio cum est præstanda de sapientis consilio, non tenetur** si de iustorem,
nec pignus præstare, si hoc non adiiciatur. 1.23. a. & 260. a
- Cautio de iudicio sisti, aut representando, non se extendit ad causam** ap-
pellationis. 1.446. b
- Cautio de iudicio sisti** expirat, quoties reus semel fuit præsentatus, intelli-
ge si pro absente præstita sit, si pro præsentate, tunc durat vsque ad
sententiam. ibid. b
- Cautio iuratoria non admittitur, vbi alio modo consultum esse potest** viri
que parti. 3.47. a
- Cautio de non offendendo durat xxx. diebus tantum**. 1.531. a
- Cautio de non offendendo non præstat, nisi ad instantiam** partis. ibi. a
- Cautio de non offendendo præstanda est, etiā si pars petens causam** dede-
rit inimicitie. ibid. a
- Cautio de rato in quibus** admittatur. 3.138. con. 54.
- Cautione de non offendendo præstita, si non seruatur** tunc pars prior læ-
sa potest non seruante cautionem, impune offendere. ibid. a
- Cautio de non offendendo quibus dari** debet, & ad quos tempus durare dicat. 1.260. a
- Cautio inutilis** viciosa, aut inidonea, est nulla. 1.354. a
- Cautio Mutiana in contractibus** locum non habet. 1.23. a
- ¶ **Citatio non de necessitate** continere debet tenorē inquisitionis, seu li-
belli, sed sufficit, vt reus in ea citetur, vt compareat ad respondendum
inquisitioni contra eum formatæ, occasione talis delicti. 1.531. a
- Cautio præstata** p. v. iudicij an non potest remitti a testore. 1.23. a. & 260. a
- Cautionem viciosa** nemo acceptare tenetur. 1.554. a
- Cautio viciosa quæ sit, & quando fiat**. ibid.
- Cautio, seu promissio facta de non offendendo sub aliqua pœna, si postea**
ex noua rixa superueniente vnus eorum alterum offendat, non dicitur
pœna commissa. 1.531. a
- Cautioni de præstita** his legatis, vel fideicommissis testor potest remittere. 1.23. a
- Cautioni de non offendendo cum pœna adiectione** quando locus sit. 1.260. a
- Cautio** verbum lege civilis, vel prætorie clarum, qd significet. 1.23. a. & 260. a
- ¶ **Cæcitate** ab heredis institut. non auspicatur, nullus est potestatis. 1.259. b
- Cæcus an donare** possit causa mortis coram quinque testibus. 1.21. b
- Cæcus si testari inter liberos** velit sufficiunt duo testes. ibid.
- Cedens bonis, et si renunciauerit beneficio** cessionis, careeret non potest. 1.49. a
- Cedens bonis non liberatur** obligatione naturali nec civilis, sed competit
ei exceptio. 1.23.
- Cedens non potest esse testis** pro cessionario. 1.23. b
- Cedere bonis** volens ad pecuniā soluendā actione iniuriarū cōdenatus, non
debet admitti, sed pœna pecuniaria cōverti debet in corporalem. ibi. b
- Cedere, & cedere** velle sunt paria. 1.354. b
- Cedere, & tradere** etiam in iure sunt paria. ibid.
- ¶ **Censu ipso** quæpiā, ob ipsius non solutionem, non priuari. 3.6. a
- ¶ **Censu** iusta cautionem non soluens, non priuatur censu. 1.24. a
- ¶ **Certioratio beneficij** Velleiani in muliere pro alio intercedente cum iu-
ramento, non requiritur. ibid.
- Certioratio non requiritur** aliqua cum contrahitur cum minore, iuramen-
to mediantē. ibid.
- Certioratio nulla** requiritur vt maior excludatur a beneficio restituti-
onis in integrum, sed nec specialis renunciatio. ibid.
- ¶ **Certum esse, & facile** certificari, aut certum fieri posse paria sunt. 1.37. 5. a
- Certum** quo i. cito fieri potest, id pro certo habendum est. 1.354. b
- Certus** status canonicorum numerus, quando augeri possit. 1.487. b
- ¶ **Cessio actionis** facta ex causa donationis an valeat. 2.82. nu. 38.
- Cessio actionis facta non soluto pretio, sed fide** de pretio habita an valeat.
2.82. nu. 27.
- Cessio actionis pretio non correspondente** actioni cessæ tanquam simu-
lata non valet. 2.81. nu. 1.
- Ampliat pluribus modis. ibi. 3. & seq.
- Limitatur. ibid. 6. cum plurib. seq.
- Cessio alicuius debiti magni** si facta sit requiritur insinuatio. 1.23. b
- Cessio donationis causa facta, si summā** quingentorum aureorum exce-
serit, æque insinuationem requirit ac quælibet donatio. 1.260. b
- Cessio ex causa donationis non insinuata, est nulla**. 1.23. b
- Cessio facta per laicum clerico, præsumitur** indubio simulata. 3.14. o. a
- Cessionarius agens suo nomine, non tenetur a principio** facere fidem de
cessionē. 1.23. b
- Cessionarius dicitur** proprie esse creditor. 1.23. b. & 260. b
- Cessionarij** gaudet iure, & priuilegio creditoris veri & creditus. 1.474. b
- Cessionarius potest petere** executionem per statutum concessam, non mi-
nus ac verus creditor, intellige. ibi. b
- Cessionarius intentans directā, debet ante litem** contestatam fidem face-
re de cessione. 3.137. con. 45.
- Cessionarius, si non seruet** conuenta, cedenti, potest cedens cessionem re-
uocare. 3.145. b
- Cessioni bonorum locus non est** cum bona a debitore fraude alienata re-
uocari nequeunt. 1.260. a
- Cessioni bonorum, nec cum iure** iurando vtiliter renunciatur. ibid.
& 3.134. con. 4.
- Cessionis bonorum beneficium non est illi** concedendum, qui quinque
nale iam effluxum habuerit. 1.23. b
- Cessio si non facta ex causa onerosa sit, exceptio** quæ obstat cedenti, ob-
stat cessionario. ibid.
- ¶ **Charitativus subsidij** cognitio plenaria requiritur. 1.24. a
- Charitativus subsidij exactio** est de iure diocesano. ibid.
- Charitativum subsidium** debet solui per illum, qui fructus percepit. ibi.
- Charitativum subsidium non exigitur a** monasterijs. ibid.
- Charitativum subsidium non potest** remitti. ibi.
- Charitativum subsidium, quod in totum non petatur, præscribitur**. ibi.
- Charitativum subsidium si petatur per episcopum, quod subditi se gerant**. ibid.
- ¶ **Chirographum, vel scriptura** priuata quæ fidem faciat. 3.123. q. 22.
- ¶ **Christi actio** est nostra instructio. 1.435. b
- ¶ **Citandus an sit iudex** qui tulit sententiam, quando agitur de sententiæ
reuocatione. 1.90. nu. 82.
- Citandus litis dominus, quando** necesse non sit. 1.261. a
- Citatus præsumitur** quis quando comparet in iudicio in ea causa, licet ad-
uersarius non probet citationem. 3.166. a
- Citare ad domum** sufficit. 1.24. a
- Citari an debeat** is de cuius interesse principaliter non agitur. 2.97. n. 300.
- Citari non debet** qui non potest contradicere. 2.99. nu. 332.
- Citari potest reus per literas iudicis, etiam si in alio territorio sit**. modo
tamen sub eodem præside Prouinciæ. 1.531. b
- ¶ **Citationem inuentam esse de iure naturali, speciemq; esse** defensionis,
nec villo modo omitti posse. 3.109. q. 1.
- Citatione sine autoritate & commissione iudicis facta non** valere. 3.109. q. 1.
C1

Commun. opinionum.

Citationem fieri non posse die feriato. ne quidem ad comparandum in die non feriato. 3.109. q.9.

Citationem requiri in rehditorijs quas faciunt iudices ecclesiastici fecularibus. 3.29. q.5.

Citatio ad omnes actus quid operetur. 1.25.a

Citari an debeat qui dixit nolle comparere. 2.103. nu. 417.

Citatio an requiratur in collatione beneficij. 2.104. nu. 453.

Citatio an requiratur in declaratione. 2.104. nu. 464.

Citatio an omitti possit ob potentiam partis. 2.98. nu. 326.

Citatio an requiratur in impetratione priuilegij. 2.103. nu. 424.

Declaratur multis modis. ibi. 426. & seq.

Citatio an requiratur in taxatione expensarum. 2.102. nu. 408.

Citatio an requiratur in executione sententiæ latae. 2.91. nu. 121.

Citatio an requiratur in sententiæ excommunicationis. 2.93. nu. 153. & seq.

Declaratur pluribus modis. ibi. 156. & seq.

Citatio an requiratur in condemnatione expensarum. ibi. nu. 162.

Citatio an sit necessaria in declaratione pœne ipso iure in causa. ibi. n. 164.

Citatio an tolli possit per statutum. 2.94. nu. 197.

Citatio an sit necessaria in eo qui habet facultatem capiendi propria auctoritate. 2.95. nu. 206.

Citatio an requiratur in declaratoria lata super notorio. ibi. nu. 207.

Citatio an requiratur quâdo princeps procedit motu proprio. 2.87. n. 19.

Citatio an inducat perpetuitatem iurisdictionis in delegato. 2.106. nu. 1.

Citatio debet habere insertam causam propter quam citatur. reus. 1.531.a

Citatio an requiratur in ex tra iudicialibus. 2.89. nu. 63.

Citatio domini qui dedit procuratorem ad causam non facit eum contumacem. 1.25.a

Citatio eius cuius in cōsequentiâ non principaliter interest, necessaria non est. 1.260.b

Citatio est fundamentum ordinis iudicarij tam in definitiua, quàm interlocutoria damnum alicui afferente. 1.24. b. & 260.b

Citatio est necessaria in efficiendo aliquem de possessione. 2.89. nu. 69.

Amplia & declara, vt ibi. 70. & seq.

Citatio est necessaria in publicatione testium. 2.91. nu. 116.

Idem in publicatione processus, & alterius scripturæ. ibi. 118. & seq.

Citatio non est necessaria in reuocatione eorum, quæ de facto absq; partis citatione facta fuerunt. 2.103. nu. 430.

Declaratur tamen vt ibi.

Citatio etiam sola perpetuat iurisdictionem iudicis delegati, nec requiritur litis contestatio. 1.25.a

Citatio, & in his quæ liquido innotescunt ad sententiâ, exigitur. 1.260.b

Citatio facta detento in captiuitate ipsi non nocet, nec sententia inde orta valet. 1.410.a

Citatio facta de reo, vt compareat coram arbitro, interrumpit prescriptionem, sicut citatio iudicialis. 3.136. conclu. 39.

Citatio generalis quomodo faciendâ. 3.137. conclu. 42. & quando nō valet. 1.48.a

Citatio facta die feriata in honorem Dei ad diē feriata nō valet. 3.145.a

Citatio partis non requiritur quando non læditur ex actu qui geritur. 3.151.a

Citatio sine die non valet ad hoc vt ad vltiora procedi possit in causa. 3.154.a

Citatio voluntaria respectu citati, valet etiam quo ad clericū, & alias personas non subiectas iudici citanti. 3.155.a

Citatio contra præsentem in iudicio non est necessaria. 3.157.b

Citatio in casibus in quibus non requiritur, si minus solennis factus tamen tenet. 1.25.a

Citatio in criminalibus debet fieri de commissione iudicistialis est nulla. 1.25.a. & 531.a

Citatio in criminalibus debet fieri de speciali commissione iudicis, alias est nulla. 1.531.a

Citatio in laudo omitti non potest. 2.88. nu. 43.

Ampliat. ibi. 44. & seq. Limitatur. ibi. 52.

Citatio inualida per comparitionem partis perpetuat iurisdictionem. 2.106. nu. 1.

Citatio inualida conualidatur per comparitionem subsecutam. 1.25.a

Citatio non debet fieri sub pœna confiscationis bonorum in criminalibus, sicut alias iudex tam in ciuilibus quàm in criminalibus possit reo comminari pœnam. 1.331.a

Citatio non sufficit probare impedimentum, si non comparuerit sed q; aggressus fuit, adimplere non potuit. 1.25.a

Citatio non requiritur vbi inchoatur à præcepto habente clausulam iustificatiuam. 2.100. nu. 361.

Citatio non est necessaria quando pars est præsens. 2.102. nu. 396.

Declaratur. ibi. 398. & seq.

Citatio non intelligitur reiecta in statuto reiiciente omnes exceptiones. 2.89. nu. 62.

Citandus est debitor etiam stante statuto, vt capi possit ad omnē voluntatem creditoris. 2.88. nu. 53.

Citatio in quolibet actu est necessaria. 2.87. nu. 1.

Ampliat. multis modis. ibi. 2. cum plurib. seq.

Citatio non requiritur vbi citato nulla futura est defensio. 1.260.b

Citatio omitti potest à principe procedente de plenitudine potestatis. 2.87. nu. 13.

Declaratur pluribus modis. ibi. 14. & seq.

Citatio non requiritur in prorogatione fatalium. 2.105. nu. 487.

Citatio partis quo pacto sit faciendâ aliquando. 1.24.b

Citatio partis requiritur in executione sententiæ faciendæ. 1.24.b

Citatio præsumitur interuenisse, etiam si in sententiâ eius mentio facta non sit, & contra. 1.25.a

Citatio prima potest incipere à procuratore. ibid.

Citatio per edicta quando permilla, & in quibus casibus. 1.488.b

Citatio requiritur in interdictione. 2.94. nu. 188.

Citatio quando generaliter in personam fieri nō debeat, & cōtra. 1.261.a

Citatio requiritur etiam in summarijs. 2.88. nu. 36.

Citatio requiritur etiâ quâdo proceditur sine figura iudicij. 2.88. nu. 41.

Citatio requiritur etiâ quâdo proceditur per viâ inquisitionis. 2.90. n. 98.

Citatio requiritur in impositione multæ etiam contra contumacem. 2.92. nu. 148.

Citatio requiritur in sententiâ super desertione. 2.95. nu. 214.

Citatio partis est necessaria si iudex post lapsum termini admittat probationes. 2.97. nu. 284.

Citatio vnica peremptoria sufficit, etiam in criminalibus. 1.531.b

Citatio valet nullo præfixo tempore. 1.261.a

Citatione non legitime facta, totus processus qui subsequitur ipso iure nullus est. 1.531.b

Citationis defectus executionem sententiæ nullam reddit, etiam arbitraria. 1.261.a

Citatus per iudicem ecclesiasticum ad ferendū testimoniū sub pœna excommunicationis, si non comparuit an excommunicatus. 1.531.b

Citum esse, & haberi pro citate æquiparantur. 1.354.a

Ciuis non potest in ius vocare suam vniuersitatem vel Rempub. non petita venia. 1.447.a

Ciuis nouus nō cōfert collectas ob vetera debita indictas. 1.25.a. & 261.a

Ciues habitantes in aliqua ciuitate alicuius domini habentis mrum, & mixtum imperium debent ei præstare iuramentum. 3.47.a

Ciuitas sine licentia superioris potest statuere. 1.25.a

Ciuitas potest præscribere ne Imperatorem, vel alium in Dominum recognoscit. 2.317. nu. 15.

Ciuitas Florentina habet iura principis in suo imperio, nec etiam Imperatorem recognoscit. ibi. nu. 16.

Ciuitas non recognoscens supiorem de iure, potest cognoscere, & iudicare in sua causa. 3.141.b

Ciuitas statutum condens de elemosyna aliqua faciendâ, potest idē statutum rursus reuocare, etiâ post acquisitionē ecclesiæ factâ. 1.475.a

Ciuitates non recognoscens superiorem iura principis habent. 3. n. 6.a

Ciuilis causa, vel iudicij iudicij: item criminalis quæ dicatur. 1.531.b

Ciuitate à Papa, vel Principe in feudū data, quæ eam sequantur. 1.488.b

Ciuitatis appellatione, diocesis non intelligitur. 1.488.b

Ciuitatis, vel vrbis appellatione, regulariter quod muris cingitur, continetur. ibi. a

¶ Clausulæ accessoriæ ad cōtractū narū cōtractus sequitur. 2.409. nu. 1.

Ampliat. & limitatur multis modis. ibid.

Clausulæ cōditionalis effectus. 1.410.a

Clausulæ per Notarium appositæ continentis aliquid contra verisimilitudinem contrahentium censentur appositæ ex consuetudine Notariorum, non autem de voluntate partium. 2.369. nu. 5.

Clausulam codicillarem, vel aliam quamcunque non esse apponendam, nisi volente, & ordinante testatore. 3.101. q. 16.

Clausula assueta apponi in sententijs capitalibus, vltimis, suppletis q; mortuaris, & anima à corpore separetur. 3.106. q. 2.

Clausula, appellatione remota, non nocet tercio quo minus appellare possit. 3.132. q. 17.

Clausula codicillaris an censeatur appositâ de voluntate testatoris. 2.369. nu. 1.

Clausula codicillaris an operetur quando testamentū est nullum siliq; præteritione. 2.406. nu. 1.

Clausula codicillaris an operetur posthumo præterito. 2.407. nu. 1.

Clausula codicillaris an operetur posthumo præterito quando pater tan to tempore superuixit, vt potuisset testamentum mutare. ibi. nu. 15.

Quid si testator nullam spem habeat filios procreandi. 2.408. nu. 23.

Clausula codicillaris concepta per verba futuri temporis posthumo igno rante præterito an operetur, vt testamentum valeat iure codicillorū. 2.407. nu. 6.

Quid si sit concepta per verba præsentis tēporis. 2.407. nu. 1. & seq.

Quid si sit concepta per verba tēporis futuri posthumo scienter præterito. ibi. nu. 5.

Clausula codicillaris efficit, vt successores ab intestato censeatur obnoxius restituendo, scriptis heredibus in codicillis. 1.261.a

Clausula codicillaris facit vt etiam testamentum, in quo filius est præteritus, sustineatur in vim codicilli. 1.25.b

Index Materiarum

- Clausula co sicillaris habet locum cum ex præteritionis causa testamentū eacatur. 1.261.a
- Clausula co sicillaris habet vim fideicommissi, etiam testamento nullo causa præteritionis. 1.25.b
- Clausula co sicillaris nihil operatur, si in testamento posthumus a testato re ignoranter præteritus sit. 1.25.b
- Clausula codicillaris non facit quin agnatione posthumi testamentum rumpatur. 1.261.a
- Clausula codicillaris p verba futuri tps apposita, quid operetur. 1.25.b
- Clausula codicillaris per verba presentis temporis nō operatur filio exheredato. 2.407.a.nu.2.
- Clausula codicillaris posthumo ignoranter præterito an operetur quo ad legata. ibi.b.nu.9.
- Clausula codicillaris vim habet magna affectio, seu dilectio testatoris erga personam cui relinquitur. 1.25.b
- Clausula constituti ob incertitudinem nullarum erit virtum. 1.261.a
- Clausula constituti omnino liberat venditorem a venditione. ibi.d.a
- Clausula, & quorum omnium, atque aliorum formæ, & tenores, & c. cuius sit roboris. 1.261.b
- Clausula, ex certa scientia, in rescripto Papæ vel principis, habet vim clausulæ, non obstante aliquo iure in contrarium faciente. 3.145.b
- Clausula, ex certa scientia, & non per errorem, quæ solet apponi in instrumētis, inducit præsumptionē scientiæ, & non erroris. 3.156.b
- Clausula ex certa scientia confirmat actum inualidum. 2.397.b
- Ampliat & declaratur. ibi.2. & seq.
- Clausula ex certa scientia, idem importat quod clausula de plenitudine potestatis. 2.394.a.nu.2.
- Clausula ex certa scientia an operetur in tollēdo alterius q̄sitū. ibi.b.8. & fe.
- Clausula ex certa scientia an requirat partis citationem. ibi.b.11.
- Clausula ex certa scientia facit vt præsumatur causa in principe cōcedēte. ibi.d.
- Clausula ex certa scientia operatur vt valeat delegatio Papæ facta nō existenti in dignitate. ibi.17.
- Clausula ex certa scientia apposita in cōfirmatiōe statutorū a Papa opatur, vt sit statuta disposita in materia iuramētū censeant cōfirmata. ibi.18.
- Item censentur confirmata statuta super rebus clericorum. ibi.19.
- Clausula ex certa scientia an habeant vim clausulæ non obstante. ibi.20.
- Ampliat & declaratur. ibi.21. & seq.
- Clausula ex certa scientia habet vim clausulæ pro expressis. ibi.b.26.
- Clausula ex certa scientia habet vim clausulæ motu proprio. ibi.27.
- Clausula ex certa scientia tollit vitium subreptionis. ibi.25.
- Clausula ex certa scientia operatur, vt non possit dubitari de eo q̄ Papa alleruit. ibi.28. & seq. vbi declaratur.
- Clausula ex certa scientia operatur, vt concessio a principe facta non extinguatur morte. 31.
- Clausula ex certa scientia facit, vt valeat impetratio rescripti facta per aliū sine mandato. 32.
- Clausula ex certa scientia adiecta in cōfirmatione operatur, vt inferiorum manus super ea cōfirmatione sint ligatæ. 33.
- Clausula ex certa scientia apposita in cōfirmatione facit vt nō sit necessē, vt de cōfirmato constet. ibi.35.
- Clausula ex certa scientia an augeat, & extendat dispositionē. ibi.36. & seq.
- Clausula ex certa scientia tollit conditionem indebiti. 2.395.a.nu.39.
- Clausula ex certa scientia non supplet defectus substantiales. ibi.40.
- Non tollit defectus naturales. ibi.41. & seq.
- Non tollit defectum personæ. ibi.43.
- Non operatur quando concessio in totū est subreptitia. ibi.44. & seq.
- Non operatur in ignorantis. 46.
- Non operatur in his, quæ sunt facti. 47. & seq.
- Non operatur quando non præcessit causæ cognitio. ibi.b.52.
- Non operatur vt in contractibus nō possit error probari. ibi.53. & fe.
- Non operatur vbi adest duplex defectus. ibi.59.
- Non operatur quo minus a iudice dato cum tali clausula non possit appellari. ibi.60.
- Clausula ex certa scientia quō possit probari si nō fuit apposita in literis. ibi.64.
- Clausula ex certa scientia semper præsumitur apposita in cōfirmatione, secus autem in alijs concessionibus. 2.396.n.72.
- Clausula in fine posita refertur ad omnia præcedentia. 2.408.a.nu.1.
- Ampliat & limitatur pluribus modis. ibi.2. & seq.
- Clausula ius & iustitiam ministrari in libello apposita sustinet libellum etiam generalem. 2.404.a.nu.1.
- Declaratur multis modis. ibi.2. & seq.
- Clausula ius & iustitiam ministrari sustinet libellum remedia contraria continentem. ibi.5.
- Item facit vt omnis actio, quæ ex narratis colligi potest censeatur in libello deducta. ibi.b.8.
- Limitatur & declaratur. ibi.9. & seq.
- Item facit vt libellus etiam trahat ad petitorium, si in possessorio sit facta conclusio, & ita e converso quando narratiua libelli potest vtrumq̄ respicere. ibi.b.16. & seq.
- Item operatur vt veniat in libello etiā cōdēnatio nō petita. 2.405.a.19.
- Item validat libellum sine conclusione. ibi.b.27. & seq.
- Item facit vt libellus concludens in mutuo, vel deposito veri fideiur in sola confessione. ibi.23.
- Item operatur vt sententia iniusta non possit dici nulla. ibi.24.
- Item facit vt deferatur iuramentum absque alia petitione. ibi.25. & fe.
- Clausula non ideò apposita censeatur, quia sic consueta. 1.261.b
- Clausula, non obstante, in rescripto principis quid operatur. 1.25.b.261.b
- Clausula, non obstante, nihil operatur, cum plura obstant. 3.6.a
- Clausula motu proprio excludit titulum, q̄ quisque iuris. 2.398.b.66.
- Clausula motu proprio tollit diligentiam processus. ibi.b.69.
- Clausula motu proprio ampliat gratiam. ibi.72. & seq.
- Clausula motu proprio facit vt gratia operetur in pinguiori beneficio. 2.399.a.77.
- Clausula, motu proprio, suos operatur effectus, licet in rescripto fiat mentio de supplicatione partis. 3.142.a
- Clausula motu proprio reuocat processum factum in vim primarum literarum etiam ante notitiam. ibi.78. & seq.
- Clausula motu proprio excludit expressiōē valoris in bñficio. ibi.b.81.
- Clausula motu proprio operatur vt concessio non dicatur facta propter importunitatem. ibi.82.
- Clausula motu proprio operatur, vt concedens dicatur vti plenitudine potestatis. ibi.83.
- Clausula motu proprio non vitiat etiā si concedens fuisset difficilior concessurus. ibi.84.
- Clausula motu proprio facit vt collatio beneficii vacantis in curia nō facta mentione q̄ in curia vacauerit, valeat. ibi.85.
- Clausula motu proprio an operetur in beneficio reseruata. ibi.86. & seq.
- Clausula motu proprio operatur vt omnia expressa in literis dicantur probata. ibi.89.
- Clausula motu proprio apposita in facultate conferendi quæcunque beneficia non facit vt veniant beneficia in curia vacantia. ibi.b.90.
- Clausula motu proprio operatur vt conferente Papa præbendā si vacet satis sit eam vacare tempore collationis, licet non tēpore datæ. ibi.91.
- Clausula motu proprio operatur vt impetranti in terminis clemētiarum de concess. præben. currat tempus a die scientiæ, non autem a die notæ vacationis in loco. ibi.92.
- Clausula motu proprio habet vim specialis expressiōis. ibi.b.93.
- Clausula motu proprio quomodo probetur. ibi.102. & seq.
- Ampliat multis modis. ibi.106.
- Limitatur. 400.a.109.
- Clausula motu proprio tollit subreptionem. 2.396.a.nu.1.
- Ampliat multis modis. ibi.2. & seq.
- Limitatur. ibi.nu.8.
- Clausula motu proprio non tollit subreptionem in præiudicium tertij. ibi.d.8. & seq.
- Ampliat. 2.396.b.nu.9.
- Limitatur. ibi.12. & seq.
- Clausula motu proprio non tollit defectum intentionis. ibi.nu.18.
- Ampliat & declaratur. ibi.nu.19.
- Clausula motu proprio non tollit ius quæsitum. ibi.nu.30.
- Clausula motu proprio nō derogat iuri patronatus laicorū. 2.397.a.n.30.
- Clausula motu proprio non operatur contra vnionem factam per ordinarium etiam si non fuerit effectum sortita. ibi.31.
- Clausula motu proprio non tollit statuta de quibus non est facta mentio in concessione. ibi.b.nu.36.
- Clausula motu proprio non tollit defectus concernentes personā prouisi. ibi.b.40. & seq.
- Et ideò non tollit defectus
- Irregularitatis. ibi.b.44.
- Illegitimitatis. 2.298.a.45.
- Ætatis. ibi.46. & seq.
- Incompatibilitatis beneficiorum. ibi.48.
- Bigamiæ. ibi.49.
- Principaltatis beneficiorum. ibi.50.
- Or. linis. ibi.52.
- Circa vitium corporis. ibi.51.
- Non tollit qualitates intrinsecas. ibi.54.
- Non comprehendit inuersionem. ibi.55.
- Non comprehendit inconsumta. ibi.56.
- Non comprehendit incognita. ibi.57.
- Non habet vim clausulæ non obstante. 58. & seq. vbi declaratur.
- Clausula motu proprio reddit gratiam fauorabilem. 2.398.b.61.
- Clausula, nego narrata, prout narratur, esse vera, operatur ne respondens incurrat in pœnam. 3.116.q.2.
- Clausula omni meliori modo habet vim clausulæ codicillaris. 2.229.n.9.
- Clausula nō obstanti nō tollit priuilegiū in corpore iuris clausum. 2.332.n.10.
- Clausula qualibet, quæ potest principem retardare ad concedendum, requiritur quod exprinatur in dispensatione. 1.25.b. & 261.b
- Clausula, q̄ procedatur absque recusatione etiam a principe, intelligitur de friuola. ibi.
- Claus

Communium opinionum.

Clausula pro expressis operatur vt totus tenor dispositionis que pro expressa habita fuit censetur expressus. 2.405.a.nu.1.
 Ampliatur & limitatur. ibi.3.& seq.
 Quid in priuatis. ibi.b.10.
 Clausula pro expressis derogatoria ad sequentem dispositionem non tollit precedentem habentem clausulam derogatoriam. ibi.11.& seq.
 Clausula pro expressis operatur etiam ad tollendum decretum irritans adiectum in dispositione. 2.406.a.16.
 Clausula pro expressis restringitur ad expressa tantum. ibi.17.& seq.
 Clausula pro expressis non operatur in preiudicium tertij. ibi.19.
 Nec operatur non adhibita causa cognitione. ibi.20.
 Nec operatur in statutis. ibi.21.
 Nec tollit defectum intentionis. ibi.23.
 Nec operatur dispensationem super inhabilitate personarum. ibi.24.
 Clausula rati manente pacto, ponitur in odium contravenientium. 1.25.b
 Clausula, saluo iure addendi, vel diminuendi, nihil operatur post licet contestatam. 1.25.b.& 261.b
 Clausula, si ex certa scientia principis, si expressis non ponatur, sufficit quod apprehendatur. 1.25.b
 Clausula, inobedientes compescendo, apponitur in rescripto, intelligitur de inobedientibus de facto, & non de iure. 3.158.b
 Clausula solita apponitur in literis apostolicis censetur inesse, licet non sit apposta. 2.367.nu.2.
 Clausula summarie, & de plano a legato de latere minime apponi potest. 2.406.nu.1.
 Ampliatur & limitatur. ibi.2.& seq.
 Clausula summarie & de plano an possit apponi ab his, qui recognoscunt superiorem. ibi.d.
 Clausula talis in testamento apposta, quod testator velit testamentum suum valere iure codicillorum, vel donationis, &c. quid operetur. 1.25.b
 Clausula toties quoties importat infinitatem. 2.428.nu.1.
 Clericatus, & tonsura probari debent literis. 1.478.b
 Clericatus non probatur ex eo quod Pontifex beneficium conferendo in sua bulla aliquem nominat clericum. 1.478.b
 Clericatus presumitur ex spacio longi temporis. 2.17.nu.46.
 Clericus a iudice laico in crimine falsis in condemnationi potest. 2.411.nu.24.
 Clerici absentes ac contumacis, beneficium ad hoc vt alteri conferri possit regulariter, est necessaria ipsa priuatio. 1.489.b
 Clerici ad onera & contributionem laicorum in his casibus, in quibus tenentur, compelli non possunt per iudicem laicum. 1.489.a
 Clerici a potestate & iurisdictione principis secularis, & omnium quorumunque laicorum ante omnem humanam legem, iure diuino fuerunt, ac sunt exempti. 1.26.a.262.a
 Clerici contra Turcas, & Saracenos lacrimis, ieiunio, & precibus tantum pugnare debent, & contra. 1.489.a
 Clerici debent abstinere a negotiationibus. 1.533.b
 Clerici etiam de quotidianis distributionibus testari possunt. 1.26.a
 Clerici non possunt torqueri stantibus iudicijs, nisi sint infames. 1.27.a
 Clerici non residentes in ecclesijs in quibus habent beneficia ecclesiastica, ad quid teneantur. 1.26.b
 Clerici feudum capere ac retinere possunt, & qua ratione. 3.6.b
 Clerici nunquam fuerunt de iurisdictione laicorum, & constitutiones de hoc loquentes potius sunt declaratorie, quam de nouo promulgatorie. 1.27.a
 Clerici primae tonsuræ exempti sunt ordinarijs popularium iurisdictionibus. 1.262.a
 Clerici regulares debent communiter, & simul viuere atque stare. 1.490.a
 Clerici regulariter torqueri possunt. 1.533.b
 Clerici trahentes clericos coram iudice laico, perdunt causam per sententiam, non ipso iure. 1.28.a
 Clerici vilia, non sordida artificia exercentes moniti si non desistant, clericorum priuilegijs carent, & contra. 1.489.a
 Clerico non licet vagari, quin beneficio, quod etiam residentiam non requirit, priuari possit. ibi.d.
 Clericorum bona ex beneficijs obuenientia, immunita sunt a collectis, & contra. ibi.d.
 Clericorum appellatione in fauorabilibus veniunt canonici, & dignitates, in odiosis non. 1.262.a
 Clericorum causas delegare nullis sacris imbuto possunt episcopi, seu presules. ibi.d.
 Clericorum concubinas non esse de foro ecclesiæ. 3.6.b
 Clerici participantes scienter cum excommunicatis, a Papa sunt excommunicati. 1.532.b
 Clerici, & monachi nequeunt in iudicijs testes recipi, & examinari absque superioris eorum licentia. 1.477.a
 Clericis immunitas non est a collectis reficiendorum murorum, pontium, ac viarum. 1.262.b
 Clerici, & personarum ecclesiasticarum ad subeunda munera personalia, cogi non possunt. 1.488.b

Clericorum coitus, etiam cum coelibes formina, dicitur incestus. 1.262.b
 Clericorum confessio coram populari iudice facta, nec iudicium ardeat. 1.262.a
 Clericorum familiares, & famuli sacris non imbuti, clericali foro non potantur. ibi.d.a
 Clericorum filij a quibus restitui naturalibus possunt. ibi.d.a
 Clericos in periculo imminentis libelli teneri contribuere. 3.91.3
 Clericos periturij reos non dignitate ac beneficijs ius ipsum euerit, sed exuendos ac priuandos constituit. 1.262.b
 Clericos sua cum spona de presenti coeuntes quiuis impune percutiet. ibi.d.
 Clericum cum armis prohibitis repertum, iudex secularis, vel eius familia spoliare potest. 1.533.b
 Clericum defendendo percussus non incidit in excommunicationem si defendendo modum non excedat. ibi.d.
 Clericum excommunicatum percussus incidit in excommunicationem. 1.27.b
 Clericum in adulterio cum filia nupta pater deprehensus, potest, citra poenam casu quis suadente. xvij. q. iij. percutere. 1.533.b
 Clericum in habitu, & non in tonsura incedentem, enormitatis sese immiscentem, & in ijs perseverantem, &c. scienter percussus vel offensus, etiam si priuatus sit, non patitur poenam. 1.489.a
 Clericum insultantem, insultatus pro defensione corporis, & vitæ licite occidere potest. 1.533.b
 Clericum iudex laicus non potest propter periurium punire, sed tenetur eum remittere ad iudicem ecclesiasticum. 1.476.a
 Clericum non deponi propter fornicationem. 3.91.4-4
 Clericum deponi propter stuprum, & adulterium. 3.91.5
 Clericum in causa civili posse reconueniri coram seculari. ibi. q. 7.
 Clericum aduentum hereditatem non confecto inventario, in foro conscientie non teneri ultra vires hereditatis. 3.99. q. 13.
 Clericum citatum coram non se comparentem non potest iudex secularis in expensas tanquam contumacem condemnare. 3.14.4.3
 Clericus a beneficio absens sine causa, vel licentia superioris, beneficio priuari non debet. 1.489.b
 Clericus absens quando scitur vbi est, quomodo, & quando personaliter citandus erit. ibi.d.
 Clericus absens reuocatus propter contumaciam, in non residendo beneficij residentiam non exigentibus, priuari non potest. 1.489.a
 Clericus aduulter deponitur ab officio ac beneficio, & in monasterium detruditur toto tempore vitæ suæ. 1.427.a
 Clericus an quis sit nec ne, ad iudicem ecclesiasticum pertinet cognoscere. 1.531.b
 Clericus an testari possit. 3.6.b
 Clericus a suo iudice ecclesiastico, quando incarcerari debet. 1.531.b
 Clericus beneficiatus contrahendo matrimonium, amittit beneficium, etiam si matrimonium ratione consanguinitatis esset nullum. ibi.d.
 Clericus beneficijs labitur, & cum per annum fuerit excommunicatus, & cum nomen militiae dederit. 1.262.a
 Clericus citatus a iudice seculari si non compareat, & alleget se clericum, non ob id multandus est. 1.532.a
 Clericus concubiniarius priuandus est beneficio, & tenetur ad restituendum fructus perceptos. 1.28.a. & 532.a
 Clericus condemnatus pro enormi homicidio, non statim tradendus est curiæ seculari, sed debet expectari, quod sit incorrigibilis, & contra. 1.532.a
 Clericus coniugatus deferre tonsuram, si est beneficiatus, si minus, cogi poterit. 1.400.b
 Clericus coniugatus deferens habitum, & tonsuram, regulariter gaudet priuilegio fori. 1.400.b. & 532.a
 Clericus coniugatus, non propter coniugium perdit priuilegium fori ecclesiastici, dummodo cum vnica tantum, eaque virgine matrimonium contraxerit, & habitum clericalem tonsuramque deferat. 1.532.a
 Clericus coniugatus beneficium seculare retinet, & habere potest. 1.490.a
 Clericus coniugatus per contractas nuptias, non desinit esse clericus, & contra. ibi.d.
 Clericus coniugatus, si ante tempus commissi criminis non incedebat in habitum, & tonsuram, assumpto vero statim commisit crimen, nihilominus gaudet priuilegio clericorum. 1.532.a
 Clericus contrahens matrimonium perdit beneficium ecclesiasticum, & id ipso iure vacat etiam si sponsa facta per verba de presenti contraxerit, & contra. 1.490.b
 Clericus debitor si aufugiat cum pecunia, aut re creditoris laici, ipse ab eo potest capi, & ad iudicem duci ecclesiasticum. 1.488.b
 Clericus delinquens, si verisimiliter est suspectus de fuga, potest capi, vt episcopo suo consignetur. 1.532.a
 Clericus effectus miles secularis, amittit beneficium. 1.532.b
 Clericus excoicatus, est ipso iure priuatus fructibus beneficij. ibi.d.
 Clericus est vsufructuarius, non vsuarius de fructibus beneficij. 1.28.a
 Clericus, & laicus, si simul committant idem delictum, tunc ne causæ contumacia diuidatur, etiam laicus iure iudicis est ad iudicem ecclesiasticum

Index Materiarum

- um correo clerico.* 1.532.b
Clericus ex obitu cuiusdam, vel constitutione ecclesie, etiam non defertur, unde per vicarium, fructus in absentia ex beneficijs residentiam non exigantur, percipere potest. 1.490.a
Clericus productus coram iudice laico, & deponens falsum, ab eodem puniri potest. 3.6.b
Clericus venditor, laudatus auctor, debent defendere emptorem in foro ipsius emptoris. 3.110.9.8.
Clericus laici heres lite coram seculari iudice cum defuncto nondum coopta, vocandus est pro actione hereditaria ad iudicem ecclesiasticum. 3.111.9.13
Clericus agens contra laicum coram iudice laico, voluntarie demisso iudice ecclesiastico cuius copiam habebat, potest ibi reconueniri. 3.138.dec.64.
Clericus non potest esse procurator laici coram iudice laico quando est generaliter constitutus. 3.141.b
Clericus datus fidei iuror coram iudice temporali non potest privilegio fori renunciare, vt possit coram eo reconueniri. 3.151.b
Clericus exerceas, post vnam monitionem, cautionariam, vel subalariam, si est coniugatus, perdit privilegium. 1.490.a
Clericus factus post commissum aliquod delictum, si absque fraude suscipit ordinem ecclesiasticum liberatur a iurisdictione laici iudicis. 1.532.b
Clericus factus post delictum, non debet per secularem iudicem coerceri, etiam si laicus ante iuratur, & contra. 1.25.b.262.a
Clericus filius familiaris, licet testari possit, tamen de usufructu honorum cum aduenturum quibus mater non patri quæritio, non testatur. 1.261.b
Clericus fornicator notorius, ipso iure ab officio suspensus est. 1.533.a
Clericus habet omnia privilegia concessa militibus armatis militibus. 1.228.a
Clericus habens concubinam an a diuina suspendatur. 3.6.b
Clericus habens patrimonium sufficiens, si seruit ecclesie, potest viuere de bonis ecclesie. 1.28.a
Clericus habens administrationem cui comparatur. 3.6.b
Clericus homicida, non est ipso facto priuatus titulo beneficii, nec perdit ipso iure beneficium, sed venit priuandus per sententiam. 1.533.b
Clericus in bonis patrimonialibus non gaudet privilegio ecclesie, nisi in casibus iure expressis. 1.26.b
Clericus incedens in habitum, & tonsuram non amittit privilegium fori. 1.533.a
Clericus inceptum iudicium coram populi iudice, ab eo cui ipse successit, persequi cogitur. 1.261.a
Clericus in dubio præsumitur quæsiuisse bona sua intuitu ecclesie. 1.261.a
Clericus in flagranti delicto, & a publicis apparitoribus capi potest, & a priuatis fauore Reipub. 1.262.a
Clericus in sacris constitutus non potest matrimonium contrahere. 1.490.a
Clericus in sacris constitutus uxorem ducens, non aliter beneficio priuatur, quam per sententiam. ibi.b
Clericus in testimonio apud ordinarium populi iudicem dicto falsi se obstringens, ad quem remittendus sit. 1.262.a
Clericus ludum qui ex industria ingenij constitit, exercere non potest, & contra. 1.488.b
Clericus ob simplicem fornicationem hodie non deponitur. Contrarium alijs dicunt communem. 1.433.a
Clericus non coniugatus, si non deferat habitum, & tonsuram, nihilominus gaudet privilegio fori, nec potest a iudice laico puniri. 1.532.a
Clericus non coniugatus non deferens habitum, & tonsuram non amittit privilegium fori, nisi prius ter monitus sit et si se immisceat enormibus. ibi.a
Clericus non debet deponi propter graue crimen. ibi.b
Clericus non deferens habitum, & tonsuram, & immiscens se enormitatibus, fori privilegium non amittit, nisi prius a suo prelato fuerit monitus, & interpellatus. 1.25.a
Clericus non est degradandus, nisi pro hæresi, falso commissio in literis apostolicis, & conspiratione in proprium episcopum. 1.533.a
Clericus non potest renunciare exceptioni, quod non teneatur comparere coram iudice seculari in criminalibus. 1.533.b
Clericus non potest torqueri, & contra. 1.28.b. & 262.a
Clericus non sacris imbutum coram iudice populari conueniens, intentam ab eodem aliam lite coram eodem iudice, cogitur excipere. 1.262.a
Clericus falsus in crimine ordinario populi iudicio, & capti, & plecti potest. ibi.b
Clericus parue parrochie potest diffamari. 1.28.a
Clericus per simplicem fornicationem non deponitur. 1.28.a
Clericus perinde atque ecclesia, statuto generalitatorum, vti potest, maxime si sit fauorabile. 1.488.b
Clericus per principem in aliquod officium seculare admissus, si committat in eo aliquod delictum, a seculari tamē iudice puniri non poterit. 1.533.a
Clericus pro crimine, nec civiliter nec criminaliter coram iudice seculari conueniri potest, & contra in meretricij causa. 1.25.b
Clericus potest etiam capi a familia iudicis secularis, non vt puniatur, sed vt iudicem ecclesiasticum tradatur. 1.533.b
Clericus propter adulterium dextriditur in monasterium, & deponitur de beneficio. 1.262.a
Clericus propter falsum non debet actualiter, & solenniter degradari. 1.533.a
Clericus propter crimen falsum tradendus est curie seculari, non expectata incorrigibilitate. 1.533.a
Clericus propter simplicem fornicationem, non incurrit poenam depositionis a suspensionis tantum. ibid.
Clericus quando feudi capax. ibid.
Clericus quando testari possit de bonis ecclesie, & fructibus collectis ex illis bonis. ibid. & 261.b
Clericus quatenus facere potest, solui conueniri, & condemnari potest. 1.262.a
Clericus qui a iudice suo ecclesiastico iudicatus est reus criminis laice manifestatis, verbaliter tantum degradandus est. 1.533.a
Clericus qui episcopum calumniatus est, deponendus est, & iudicem seculari tradendus, sed tum demum cum incorrigibilis. 1.532.b
Clericus qui non dicit officium, neque incumbit horis diuinis, priuandus est beneficio, & tenetur reddere fructus perceptos. ibid.b
Clericus qui per insidias quempiam interfecerit verbaliter tantum degradari debet. 1.28.a
Clericus qui sit verē incorrigibilis, potest per iudicem secularem absque nulla degradatione puniri, etiam si in sacris constitutus sit. 1.533.a
Clericus qui sustinet excoicationem per annum, priuatur beneficio. 1.532.b
Clericus regulariter non potest deseruire per vicarium in beneficio, & contra. 1.489.b
Clericus se absentare non debet, etiam probabili ac iusta causa, & contra. 1.489.b
Clericus secularis dimittens habitum, si est beneficiatus, dicitur apostata. 1.532.b
Clericus seu beneficiatus prelatatus, quando de beneficii fructibus testari non possit. 1.26.b
Clericus si depositus sit, non tamen poterit iradi curie seculari, nisi sit incorrigibilis. 1.532.b
Clericus si tempore commissi criminis reassumpsit habitum, & tonsuram, privilegium clericale non amittit. 1.25.b
Clericus si teneat publicē concubinam tãquam uxorem, & nutriat filios, tunc non debent ab eo audiri sacra, etiam si superior nihil de eo monuerit. 1.436.a
¶ Codicillaris clausula operatur fideicommissum, etiam posthumo igno- rante præterito. 1.28.a
Codicillaris clausula rupto testamento ex causa præteritionis filij nati, vel nasci iuri, operatur suum effectum. 1.28.a
Codicillaris facta in intuitu trahitur ad fideicommissum. 1.28.a
Codicillis non dempta ideo solennitas cenlebitur, quia statuto, vel consuetudine testamentis dempta sit. 1.262.b
Codicillorum eadem est ratio, quantum attinet ad testes, quæ & testame- torum. 1.28.a
Cognati iam hodie ad decimum vsque gradum succedunt. 1.262.b
Cogi quem posse præcisè ad litem contestandam. 3.115.9.11
¶ Cognatio sola non facit, vt quis puniri possit. 1.533.b
Cogitatum in genere sufficit. 1.327.nu.11
Ampliatur & limitatur multis modis. ibi.2. & plurib. seq.
Quid in legitimatione. ibi.3. & seq.
Cognati præferuntur extraneo tantumdem offerenti in venditione bonorum debitoris. 1.28.b
Cognatos hodie, mutato iure veteri, admitti ad tutelam. 3.78.9.18.
Cognatio spiritalis non contrahitur per iudicium, nec per procuratorum. ibid.
Cognitionem tantum suspecti, non etiam remotiorem posse delegari. 3.81.9.19.
¶ Coitus damnatus quis dicatur. 1.262.b
Collaterales in feudo nouo non succedunt, nisi id expresse actum sit. 1.28.b
Collatio beneficii facta cum conditione si vacat, valet. ibid.
Collatio beneficiorum inter fructus annuatur. ibid.
Collatio bonorum non fit cum ascendens succedit descendenti. ibid.
Collatio facta per ordinarium infra mensem datum, expectantibus, si expectans infra mensem non acceptet, non valeat. 2.403.nu.69. & seq.
Collatio facta ab episcopo sine presentatione patroni, est nulla. 3.7.a
Collatio locum non habet inter ascendentes succedentes descendenti- bus. 3.7.a
Collecta hodie de consuetudine potest imponi forensibus. 1.574.a.b.
& sequen.
Collecta imposita per statutum est soluenda etiam si statutum non repe- riarum. 2.390.nu.15.
Collectam quis subire, & exponere debet eo in loco in quo bona possi- det. 3.6.b
Collectam remittere potest exactor pauperi. 3.56.b
Collectari forenses non possunt de suis possessionibus, nisi in proprio ter- ritorio, vbi collectantur. 1.28.b
Collectas imponere subditis suis domini inferiores qui possint. 1.28.b
Collegij bona quando sunt alienanda, aut aliquid arduum ad collegium attingens agatur, singulorum nomina de collegio exprimi necesse est, vt alienatio, actus velle iure subsistat. 1.28.b. & 262.b
Collegij potest remanere poenæ vnum. 1.28.b
Collegio ecclesiastico destructo, poenæ ipsam ecclesiam ius, & privilegium remanet. 1.29.a
Coll-

Commu. opinionum.

- Collegium scholarium non annumeratur inter loca pia. 2.385.nu.19.
 ¶ Colonus an sit idoneus testis. 2.57.nu.67.
 Declaratur pluribus modis. ibid.58.& seq.
 Coloni, si tanta fuerit sterilitas, vt expensis ac sumptibus nihil reportarint, totius pensionis remissionem reportant. 1.491.a
 Coloni testimonium pro domino non admittitur. 1.262.b
 Colonus per vim exactus non facta denunciatione de violentia sibi illata, non liberatur à domino. 2.173.nu.47.
 ¶ Combustio actorū facit vt præsumat omnia solenniter acta. 2.135.nu.13.
 Comedens de fructibus in alieno prædio non poterit accusari per dominū prædij, vigore statuti disponentis contra damnū dantes in re aliena. 3.145.b
 Comes Palatinus non potest infantes legitimare, vt eos restituat in patriam potestatem, sed potest legitimare quo ad absterisionem maculæ. 2.379.nu.9.
 Communiatio iudicis de sententiando absentia citati non obstante, habet vim citationis peremptoria. 3.146.a
 Commissio iudicis in citatione non præsumitur. 1.29.a
 Commissio maleficio in confinio duarum ciuitatum, si dubitatur in vtrius territorio sit commissum, ad quem spectat cognitio. 3.66.q.8.
 Committens delictum, pro quo à lege imposta sit aliqua pœna pecuniaria soluenda fisco, vel parti, non tenetur illam soluere in foro conscientia. 1.533.b
 Commodatum dici non potest, vbi dominium transfertur, licet idem sit reddendum. 1.262.b
 Commoditates feudi vasallus alienare potest. 1.29.a
 Commodum non debet quis habere ex eo quod impugnavit. 2.318.nu.1.
 Amplia & limita hanc regulam multis modis. ibid.& seq.
 Quod ampla & declarata vtrique & seq.
 ¶ Communio perpetua, & ab eo iure infringitur, qui iururandum aliter concepit. 1.262.a
 Communis loquendi vsus attendendus est in qualibet materia etiam pœnali, & tam odiosa, vel stricti iuris, quam fauorabili. 1.29.b
 Communis opinio est tenenda, nisi opinio particularis fulciatur meliori ratione. ibid.a
 Communis opinio illa quoque dicitur, quæ & si non omnium, tamen plurimum illustrium Doctorum autoritate iuuatur, & suffragijs approbatur. ibid.b
 Communis opinio si habet intellectum certum legis, licet ille non sit verus in se, nihilominus sequens illam in iudicando, vel extra iudicium, non incurrit pœnam legis. ibid.b
 Communis opinio ergo falsa. 3.167.b
 Communes opiniones efficiuntur per adhesionem complurium Doctorum diuersis temporibus. ibid.nu.3.
 Communes opiniones in scholis nasci, crescere, & interire. ibid.nu.6.
 Communium opinionum collectores, nulla laude dignos esse. ibid.nu.10.
 Contrarium titu.13.nu.15.
 Communis opinio æquiparatur legi, & eius vim sortitur. 3.168.nu.30.
 Tanquam ius seruanda. ibid.nu.31.
 Venit in statuto de lege loquente. ibid.nu.32.
 Habet vim consuetudinis. ibid.nu.33.
 Et tanquam lex imperat, vetat, &c. ibid.nu.34.
 Communis opinio, non est ad eam æquiparata legi, quin sit inferior lege. ibi. nu.35.36. & 37. & titu.13.nu.6.
 Communis superueniens tanquam posterior, non tollit priorem communem contrariam. 3.169.nu.36.
 Nec prior ex eo, quod non tollatur, attenditur. ibid.nu.37.
 Communis, & magis communis, in nihilo differunt, nisi quod quando opponuntur, seruatur magis communis: vnde in vna dispositum, & in altera dispositum intelligitur. ibid.nu.38.
 Communis opinio præsumitur vera. ibid.nu.42. & 172.nu.4.
 Communis opinionis plura commoda. ibid.nu.53.
 Communis opinio quid sit, prima descriptio. 3.170.nu.1.
 Impugnatur. ibid.nu.5.
 Communis opinio procedit solum in casibus dubiis. ibid.nu.3.
 Contrarium, nu.11. cum seq.
 Communis opinio, secunda descriptio. ibid.nu.6.
 Communis datur probata à pluribus, vel peritioribus. dicto nu.6.
 Communis prima descriptio pro parte defenditur. ibid.nu.9.
 Communis datur, quæ ab omnibus probatur. ibid. dicto nu.9.
 Communis prima & secunda descriptio impugnatur. ibid.nu.10.
 Communis constat ex numero, & autoritate Doctorum. ibid.nu.12.
 & 171.nu.1. & 7.
 Communis opinionis tertia & vltima descriptio. 3.171.nu.20.
 Communis est introducta ad supplendum defectum orientem ex eo, quod autoritas vnius Doctoris non est necessaria. 3.171.nu.3.
 Communis non constituitur ex numero plurium Doctorum, qui habentur loco vnius. ibid.nu.8.
 Communis, quo numero & autoritate Docto. constituitur, prima est opinio, quod glo. & Bar. concordantes faciant communem. 3.172.nu.1.
 Secunda opinio quæ gloss. approbata ab alio quouis Doctore faciant communem. ibid.nu.2.
 Et sic opi. duorum maxime autoritatis, communis dicitur. ibid.nu.3.
 Tertia opinio quod sententia glo. recepta ab aliquibus Doctoribus communis dicitur. ibid.nu.11.
 Quarta opinio, quod glo. cum qua pertranseant tres alij Doctores, communem constituat. ibid.nu.12.
 Et sic quatuor Doctores faciunt communem. ibid.nu.13.
 Quinta opinio, quod sententia solius glo. vel Archid. super 6. communis dicitur. ibid.nu.15.
 Sexta, & vltima opinio, quod septem Doctores inter quos sit antiquus, faciant communem. ibid.nu.19.
 Communis opinio hodie maxime est præiudicij. ibid.nu.16.
 Communis opinio potest habere contra se magis communem. 3.174.nu.1.
 Communis opinio legendo, in tractatibus, & simil. non attenditur. in præfatione, in prin. vsque ad nu.12. 3.167.b. Et rursus nume.47. 169.
 Et 200.nu.1. Limita nu.2. Sublimita nu.3.
 Communis opinio consulendo, & iudicando, non attenditur. tit.8.nu.4. cum sequentib. 200.
 Contrarium verum & receptum, in præf. nu.27.168. & dicto tit.8. nu.4. & 16. cum sequen. 194.
 Amplia duobus modis. nu.17. & 19. 195.
 Sed an id perpetuum sit, dicamus communem: quando dubitatur, an verè sit communis, non attendi. tit.9.nu.1. 3.197.
 Neque quando sumus in conflictu communium opinionum. ibi. nu.2.
 Neque quando habet magis communem contrariam. ibid.nu.3.
 Quando est in genere, & à remotis videbatur, quod sic. ibid.nu.5.198.
 Contrarium nume.6.
 Quando magis communis est in genere, cõmunis in limitatione, communem non attendi. ibid.nu.9. 198.
 Contrarium ibid.nu.11.
 Quando contra communem tenet Innoc. Barto. vel similib. attendi communem, dicto tit.9.nu.16.
 Quando contra cõmunem tenet Archid. super 6. non seruari. ibi. nu.17.
 Contrarium nume.20.
 Quando contrarium tenuit gloss. non attendendam. ibi. nu.21.
 Contrarium nume.28. 199.
 Quando contrarium tenuit Præceptor, non curari. nu.29. ibidem
 Contrarium nume.33.
 Quando contra eam consulit Collegium Doctorum, non attendi. ibi. nume.35. 199.
 Contrarium nume.36. Limita nu.52. Sublimita nu.53. 200.
 Quando contrariū fuit decissum in Rota Romanon seruari. ibi. nu.54.
 Contrarium nu.60. Limita nu.65. Sublimita nu.67. 201.
 Quid in ipsa Rota nu.68. ibidem
 Quando in contrariū est autoritas alicuius Sancti, non attendi. ibi. n.69.
 Intellige nume.71. & 73.
 Quando Autores cõmunis non sunt periti, nõ seruari. d. ti.9.nu.76.201.
 Neque quæ contrarium tenuit Papa magistraliter loquendo. ibi. nu.77.
 Contrarium nume.78.
 Quando contraria videtur verior, non curari. ibi. nu.80.
 Contrarium nume.81.
 Etiam quando contra eam fuit iudicatum. nu.82. Fallit nu.84. 202.
 Quando contraria opinio fauet potestati clauis, non seruari. ibi. nu.85.
 Quando conuincitur viua, & vrgenti ratione, attendendam. tit.9.nu.86.
 Contrariam nu.87. Fallit nu.88.91. & 92.
 Quid de facto? nu.95. 203.
 Quando in contrarium est consuetudo, non seruari. ibid.nu.97.
 Limita nume.99.
 Neque quando est dura, & rigida. ibid.nu.100.
 Contrarium nume.104. Prima opinio limitat. nu.106. & 108. 204.
 Neque quando contraria opinio fauet causæ apprimè fauorabili, vt matrimonio, vel similib. ibid.nu.109. Contrarium nu.110.
 Prima opinio limitat. nu.113.114.115. & 116. 205.
 Neque quando est euidenter erronea. ibid.nu.118.
 Neque quando nulla lege, sed tantum ratione munita est. dicto tit.9. nume.120. 205.
 Contrarium nume.124. ibidem
 Minus quando nulla lege, vel ratione nititur. nu.128. ibidem
 Contrarium nume.130. 206.
 Quando contra eam est aliqua iuris regula, à remotis, attendi. dicto titu.9.nu.131.
 Secus si sit in terminis. nu.134. ibidem
 Fallit nume.133. ibidem
 Quando est contra tex. in terminis, Distinguitur. ibi. nu.136. & 137.
 Quando est contra autoritatem Theophili, in interpretatione text. In situ, seruari. ibid.nu.138.
 Contrarium nume.139. Conclusio, nu.140.
 Quando est in vno ex æquiparatis, attendi, & in alio, tit.9.nu.141. Fallit nume.142. 207.

Index materiaram

- Quando in casu æquiparato contrarium fuit iudicatum, non feruari. *ibid.* nu. 143.
- Contrarium nu. 144. Fallit nu. 145.
- Quando adest iusta causa, non attendi. nu. 146. Fallit nu. 146.
- Quando Legistarum est contraria cõmuni Canonistarum, distinguuntur plures casus, dicto tit. nu. 151. vsque ad nu. 161.
- Quando tempore litis contestatæ opinio affirmatiua erat communis: tempore verò sententiæ negatiua erat magis communis attendi. *ibid.* nu. 161. & 163.
- Quando sunt communes hinc inde, nec datur magis communis, quæ attendi debeat.
- Primo quæ in conscientia videtur verior. dicto tit. 9. nu. 165. 208
- Deinde quæ iacet habenti pro se regulam. *ibid.* nu. 163.
- Postea consultitur princeps. *ibid.* nu. 169.
- Præterea concordia paribus præponenda est. *ibid.* nu. 170. & 171.
- Postmodum ea, quam vult iudex seruare. *ibid.* nu. 172.
- Contrarium nu. 174. & 175.
- Postremo neutra, sed diuidendum est per medium. *ibid.* nu. 177.
- Communem opinionem relinquere nefas, & communis non debet reddi eluforia. tit. 8. nu. 18. 3. 195.
- Communis in limitatione non dicitur contraria magis communi generali. tit. 9. nu. 13. 3. 198.
- Communis error facit ius. *ibid.* nu. 117. Fallit nu. 119. 205.
- Communes opiniones contra leges expressas reperiri, & quæ. nu. 135. 206.
- Communem opinionem pro se habens dicitur habere iustam causam litigandi, & contra. tit. 10. nu. 4. 3. 209.
- Communem seruare, temerarium esse. tit. 12. nu. 36. 213.
- Communis est iuris. tit. 13. nu. 2.
- Contrarium quod fit facti. *ibid.* nu. 5. cum seq.
- Communem scire vnusquisque tenetur. *ibid.* nu. 3. Fallit nu. 18.
- Communes opiniones reperiri, valde difficile. *ibid.* nu. 11.
- Communium opinionum libros emendos. *ibid.* nu. 16.
- Communitas seu conuictum nõ potest dare immunitatem ciui: sc̄c̄ tamen in extraneo, qui ciuis efficitur. 1. 29. a
- Communitas seu vniuersitas non obligatur per priores, nisi eis sit permis- sum. *ibid.*
- Communitas, seu vniuersitas, non constituitur in dolo. 3. 139. conuict. 80.
- Commutatio summarum in odiosis non fit: sc̄c̄ in fauorabilibus. 1. 29. b
- ¶ Comparatio literarum vnã cum litera ad quam fit comparatio, facit tem- plienam probationem. 1. 30. a
- Comparare insufficienter, est non comparare. 1. 35. a
- Comparare sero, aut non legitime, est non comparare. *ibid.*
- Comparare & non recedere, est comparare. *ibid.*
- Compendiosa substitutio verbis directis concepta, quando valet iure dire- cto, & iure fideicommissi. 1. 30. a
- Compensatio admittitur de pecunia ad pecuniam, licet pecunia sit debita in specie. *ibid.*
- Compensatio admittitur in commodato. *ibid.*
- Compensatio admittitur in deposito de expensis factis in ipso deposito. *ibid.*
- Compensatio de quantitate ad quantitatem in liquidis fit ipso iure. 3. 7. a
- Compensatio fieri non potest ex priori solutione ad secundam, ex iudicis sententia faciendam. 1. 262. b
- Compensatio in omnibus contractibus, præter depositum, admittitur, & quomodo. 1. 30. a & 262. b
- Compensatio licet fiat ipso iure, tamen necesse est quod ea opponatur ab homine. 1. 30. a
- Compensatio quando locum non habet. 1. 262. b
- Compensatio quando non fit de legato ad debitum. 1. 30. b
- Compensatio sterilitatis quomodo faciendã est. 1. 491. a
- Compensatio tollit ipso iure delictum si opponatur. 1. 30. a
- Compensationis exceptio alicuius quantitatis, vel debiti, quando opponi non possit. 3. 7. a
- ¶ Compromissum seu laudi enormis læsio, quando dicitur. 1. 30. b
- Compromissum siue laudi iniqui reductio, peti potest vsque ad xxx. annos. *ibid.*
- Compromissum prorogatio debet partibus intimari. 1. 3. b
- Compromissum alterutrius compromittentis, præscriptione euancescit. 1. 262. b
- Compromissum annullari, ac tolli per mortem alterius ex compromitten- tibus. 3. 88. q. 2.
- Compromissum factum in arbitratorem difficilius solui, quàm factum in arbitrum. 3. 89. q. 4.
- Compromissum finiri altero ex compromittentibus moriente, etiam si res sit indiuidua. 3. 89. q. 5.
- Compromissum ecclesiastica atque spiritalis causa in sacris non initi- tum fit. 1. 263. a
- Compromissum & compensatio, æquiparantur. *ibid.*
- Compromissum in arbitrum & arbitratorem in dubio præsumitur præce- sisse, vt arbitratorem. 1. 3. b & 262. b
- Compromissum quacunque cautela fiat & componatur, reductitur tamen ad arbitrium boni viri, data magna iniquitate, vel læsione. *ibid.*
- Compromissum quando pœnã. si quis maior, admittat. 1. 262. b
- Compromissum si factum sit vt de iure tantum iudicetur, de municipalibus, vel consuetudinario intelligitur. 1. 401. a
- Compromissum si fiat cum clausula quod stetur laudo, vel clausula, rato manente pacto, sententiæ, standum est, etiam soluta pœna. 1. 490. b
- ¶ Compromittendi ius non est, quibus alienandi facultas non est. 1. 263. a
- Compromitti pluries quando possit. 3. 142. b
- Compromitti in iudicem tanquam in arbitrum non potest. 3. 159. b
- Compromitti in ordinatum tanquam in arbitratorem potest. 1. 30. b & 262. b
- Compromitti non potest de omnibus his rebus, de quibus alienatio fieri non potest. *ibid.*
- ¶ Conatus in atrocioribus delictis puniendus est. 1. 434. b
- Conatus in crimine læsæ maiestatis punitur pœna ordinaria. 1. 435. a
- Conatus siue attentatum ad delictum committendum, etiam si effectus nõ sit secutus, de iure communi punitur. 1. 533. b
- Conatus licet regulariter non punitur, tamen in crimine assassini, hoc fallit. *ibid.*
- ¶ Concessio alteri præiudicialis obtenta, lite pendente, nihil operatur. 2. 71. nume. 1.
- Ampliatur multis modis. *ibid.* nu. 2. & seq.
- Limitatur. *ibid.* nu. 13.
- Quid si concessio sit facta motu proprio? *ibid.* nu. 7.
- Concessio imperialis, donatio feudalis, non concessio dicitur. 1. 410. b
- Concessio motu proprio facta non valet, facta mentione de alterius posses- sione. 2. 273. nu. 5
- Quid si in concessione, esset adiecta clausula si non sit alteri ius quasi- tum, an sit necessaria mentio de possessione. *ibid.* nu. 21.
- Concessio motu proprio facta non valet, si causa in ea expressæ non sint vera. 2. 397. nu. 32.
- Concessio motu proprio facta de beneficio curato, nulla facta mentione curæ, non valet. *ibid.* nu. 37. & seq.
- Concessio prior facta à Principe, non tollitur per secundam, etiam motu proprio factam. *ibid.* nu. 21.
- ¶ Concilio non soluto recedere, est in concilium non comparuisse. 1. 357. a
- ¶ Conclusum in causa par est cum sententia lata. 1. 355. b
- ¶ Concubinarij crimen si occultum sit, & ab ecclesia toleretur, tunc licitum est ab eo audire & suscipere sacra. 1. 436. a
- Concubinarij crimen si sit notorium per sententiam vel confessionem eius, tunc non est ab illo audienda missa. *ibid.*
- Concubinarij publici & notorii, qui sint. *ibid.*
- Concubina, vel alia mulier soluta, cum presbytero concubens, non dicitur committere sacrilegium, sed simplicem fornicationem. 1. 334. a
- Concubinatus de iure ciuili non est improbatum. *ibid.*
- Concubinarij, seu fornicator notorius & publicus, in sacris constitutus, ipso iure suspensus est ab officio, & beneficio: & si celebret ante per- actam pœnitentiam, efficitur irregularis, quæ irregularitas à solo Ponti- fice tantum deleri potest. Contrarium tenent multi, vt videatur magis communis. Author tamen non putat à priore esse recedendum. 1. 435. b
- Concubinarij licet iure Canonico improbetur, tamen iure Cæsareo hodie nullis pœnis plectitur. 1. 263. a
- ¶ Condemnandi facultas quibus non est, nec absoluedi potestas. 1. 263. a
- Condemnari nemo sine accusatione debet: & contra. 1. 91. a
- Condemnatio in criminalibus, ex iudicis etiam indubitatæ fieri non de- bet. 1. 231. a
- Condemnatione alicui concessa, videtur ei concessa absolutio. 3. 7. a
- Condemnationem expensarum quæ ante sententiam diffinitiuam, dici in terlocutoriam. 3. 127. q. 3.
- Condemnatum ad mortem non posse testamentum condere. 3. 10. q. 6.
- Condemnatus ab ecclesiastico iudice ob mixtum flagitium, potest iterum pœnas dare apud populi iudicem. 1. 31. b & 263. a
- Condemnatus ad mortem, seu quancunque aliam pœnam, tempore quo trahitur ad plectendum, si arripiat sacerdotem portantem corpus Chri- sti, immunis erit à pœna. 1. 31. a
- Condemnatus ad mortem si absens fuerit, non fit seruus pœnæ, & ideo te- llati poterit. *ibid.*
- Condemnatus ad mortem si præsens sit, efficitur seruus pœnæ, & ideo te- llati non potest. *ibid.*
- Condemnatus ad perpetuos carceres, si laicus sit, perdit testamenti factio- nem. *ibid.*
- Condemnatus delicti nomine ad pecuniariam pœnam, si vel in minima summa relinquatur, pœnam corporis subibit. 1. 35. b & 263. a
- Condemnatus in amputatione manus, non præsumitur de debiliore. 1. 31. b
- Condemnatus in ciuilibus causis, & si quadrimestre tempus ad soluendum imperrat, tamen in criminalibus condemnatus statim soluere cogetur. 1. 263. a
- Condemnatus in pœnam pecuniariam, si non habet unde soluat petente actore, iacet in corpore. 1. 31. b
- ¶ Conditio canonis, redintegranda. 3. quæstio. 1. in quibus locum habeat. 1. 32. a

Communium opinionum.

- Conditio, quæ tacite inest, æquè impedit quominus oriatur obligatio, atque expressa. 1.32.a 263.a
- Conditio appositæ, si quæ alicui relinquatur, &c. quomodo cogendum est satisfacere. 1.263.a
- Conditio satisfaciendi causa numos capaci datos fiscus aufert, non qui dedit, licet dominium translatum non sit. ibidem
- Conditio satisfactum esse, debet probare qui ex condicionali contractu agit. ibidem
- Conditio euentus non constituit debitorem in mora. 1.32.a
- Conditio recepta in vltimis voluntatibus quæ potuerit contingere, post verò non possit, reicitur. ibidem
- Conditio, ea, quibus adiungitur, semper suspendit. 1.263.a
- Conditio fideicommissi, si quis ex filiis siue liberis decesserit, ad masculos restringitur. 1.410.b
- Conditio habitandi in fauorem eius, cum quo sit habitandum adiecta, si deficiat per mortem, relicta quoque totum extinguitur. ibidem
- Conditio institutionis & legati, cum verè non adimpleatur, tamen habetur pro completa. 1.32.a
- Conditio mixta per casum impedita, pro defecta habetur. 1.410.b
- Conditio mixta si deficit per casum mortis, facit deficere legatum. 1.32.a
- Conditio necessaria ad actus effectum, etiam est necessaria ad ipsum factum. 1.355.b
- Conditio pecuniæ in mare proiciendæ, obseruari debet. 1.263.a
- Conditio verba in fideicommissis, non denotant quem à testatore vocatum ad commodum hereditatis. 1.32.a
- Conditio creditor, creditor propriè non dicitur. 1.263.b
- Conditio donatio, propriè quoque donatio dici potest. 1.32.a
- Conditio liter institutorum & grauatorum positi filij, ex testamento non dicuntur vocati. 1.410.b
- Conditio, cuiuscunque substitutionis, complexi quicunque illi sint, nec vocari, nec instituti censentur. 1.263.a
- Conditio comprehensio filij eius, qui & hæres institutus & restituere grauatus est, non dicuntur ad hereditatem vocati, sed substitutum excludunt. 1.263.a
- Conditio deficiente, conditio relicta quoque euanescit. 1.410.b
- Conditio nem per æquipollens, etiam si illa sit voluntaria, adimpleri sufficit. ibidem
- Conditio in casum positæ, & conditio mixta quæ iure Digestorum filij institutionem demoliebantur, hodie expunguntur, & institutio firma & pura subsistit. 1.263.b
- Conditio, quibuscunque relicta, adiectæ atque in vnum conceptæ casum ex voluntate ad similes dilatantur. ibidem
- ¶ Conducens rem propriam ab alio tanquam rem illius, perdit possessionem. 1.32.b
- Conducens rem suam, vt suam, non perdit dominium. ibid. & 264.a
- Conducens scienter rem propriam ab alio, quasi non propriam, eius non perdit dominium. 1.32.a
- ¶ Conductio ab emptione discernitur ex pretij, vel mercedis quantitate. 1.263.b
- Conductio certæ mercedis mentione non facta, valet: & id pretij dandum est, quod præstari assoler. 1.263.b
- Conductio ad longum tempus, à maioratus successore, non necessariò seruari debet. ibidem
- Conductio ad longum tempus dicitur alienatio, atque ideo quando, & vbi alienatio interdicitur, & illa prohibita censetur. ibidem
- Conductio rei suæ non valet. 1.32.b
- Conductio vltra licitum iustumque tempus facta, in tempore iuris facultatem progressò tantum labefactatur. 1.263.b
- Conductionis & locationis instrumeto, non probatur dominium. 1.264.a
- ¶ Conductor ad longum tempus ab emptore non abigitur. ibidem
- Conductor ad longum tempus is est, qui vel ad tempus decem annorum, vel longius conduct. 1.263.b
- Conductor ad longum tempus, tributis ac rerum oneribus est obnoxius 1.264.a
- Conductor & locator si respectiue post impletum conductionis tempus taceant, censentur consensisse, & reconduxisse. 1.491.a
- Conductor fit remissio, si in re locata enorme & intollerabile damnum passus sit. ibidem
- Conductor gabelli, molendini, & similiu, non tenetur ad præstationem maioris pensionis, propter superuenientem vbertatem vel augmentu. Limitatur vt nume. 2.
- Conductor iterum, vel rei, vel operarum, non expressa mercede non intelligitur eadè, quam prius de pactis fuerat, vel cui cõsuetudo ferr. 1.264.a
- Conductor ius in rem habens non expellitur à particulari successore. ibi. b
- Conductor modicum damnum pari debet æquo animo, maximum nequam. 1.32.b
- Conductor non tenetur de casu fortuito, etiam si generaliter periculum in se suscepisset cum iuramento. 1.437.a
- Conductor non tenetur etiam modicè expendere in ea, quæ vltra tempus conductionis sunt duratura. 1.264.a
- Conductor quicunque seu partarius, seu pecuniam pendens, veltigalibus & rei oneribus est obnoxius, si fructus ex illa percipiat. ibidem
- Conductor, quia possessionis à se ante conductionem obtenta: exceptione locatoris rem repertenti opponat, nihil impedit. ibidem
- Conductor rerum dotalium ab vxore expelli impune potest, post viri locantis mortem. ibidem
- Conductor rerum fractu aut perditu facilius, præstare debet exactam diligentiam. ibidem
- Conductor, seu colonus, etiam ad tempus modicum non potest à particulari filii successore expelli. ibidem
- Conductor, si casum fortuitum in se suscepit, intelligitur tantum de casu solito & consueto. Alex. & alij contra. 1.437.a
- Conductor non locatori malo est, fructuum à solo sublatorum, & à militibus dissipatorum calamitas. 1.32.b
- Conductor pensio, mercè seu quando augetur. 1.264.b
- Conductor etiam minoris res in conductam domum absque tutoris auctoritate illata, pro pensione tacite instar aliorum obligantur. 1.264.a
- ¶ Conferri, communicari que quando debet lucrum dotis vxoris præmortuæ, quod confertur marito. 1.32.b
- Conferri non debet simplex donatio facta filio emancipato, aliis emancipatis. ibidem
- ¶ Confessio admittitur contra præsumptionem iuris & de iure. 1.33.b
- Confessio amentis, inconstantis, non coram iudice, extra iudicium, & per procurator. m. xtoris tormentis, est nulla. 1.356.a
- Confessio an propriè species probationis. 3.7.b. & 116.q. 1.
- Confessio à reo spontè facta, etiam si facta sit super processu nullo, nihilominus reus ex illa condemnari poterit. 1.534.a
- Confessio auricularis non debet per sacerdotem manifestari. 1.438.a
- Fallit ibid. nume. 2.
- Confessio condicionalis vnius actus, qui simul & semel fuit adhibitus, quando pro parte, & quando non, acceptari possit. 1.33.b
- Confessio coniugum probat inter eos matrimonium interuenisse. 1.33.a
- Confessio creditoris, cui fideiussor soluit, sufficit fideiussori ad hoc vt agere possit contra principalem. 3.83.q. 11.
- Confessio curatoris, procuratoris, executoris, &c. de facta numeratione quam aliter factam esse non constat, fidem non facit. 1.265.a
- Confessio curatoris, procuratoris, &c. quando præiudicat domino, pupillo, & adulto. 3.7.b
- Confessio de dote recepta, constante matrimonio, censetur facta in fraudem legis: & sic non nocet marito, nec creditoribus, quando fuit renunciatum exceptioni non numeratæ dotis. 1.34.a
- Confessio de dote recepta constante matrimonio, non præiudicat creditoribus, neque presentibus, neque futuris, etiam si iuratum sit super ea. 1.439.a
- Confessio de dote constante matrimonio facta, non solum præsumitur in fraudem creditorum facta, sed etiam simulata, & talis præsumptio est iuris, ita vt non admittatur probatio in contrarium, nisi per confessionem partis aduersæ. ibidem
- Confessio de dote recepta facta à marito constante matrimonio, morte cõfirmatur. 2.216.nu. 5
- Confessio de dote recepta, non firmatur iuramento. 1.34.a
- Confessio de dote recepta non præcedente promissione, non firmatur etiã iuramento. ibi. nu. 6.
- Confessio deliberata, an reuocari possit. 2.65.nu. 1.
- Confessio dotis cum constet animo donandi facta, licet non præiudicat marito, tamen confirmatur morte. 1.34.a
- Confessio dotis receptæ, an iuramento firmetur, vbi declaratur. 2.201.nu. 3.
- Confessio dotis receptæ facta à marito valet, quando est adminiculata. 2.217.nume. 4.
- Confessio extraiudicialis absente parte facta, probat semiplenè. 1.32.b
- Confessio extraiudicialis cum infamia est sufficiens indicium ad torturam. 3.47.b.
- Confessio extraiudicialis facta parte absente, non plenè probat. 3.116.q. 3.
- Confessio extraiudicialis facta parte præsentem, non præiudicat consentienti, & quomodo. 3.139.conclu. 79.
- Confessio extraiudicialis nihil operatur. 1.32.b. & 264.b
- Confessio extraiudicialis parte præsentem facta, an requirat expressam partis acceptationem. 2.64.nu. 1.
- Confessio extraiudicialis non sufficit ad plenam probationem. 1.34.a
- Confessio extraiudicialis si pars, vel eius procurator esset præsens probat, si esset causa. 1.33.b
- Confessio facta absente parte in fauorem absentis inducit semiplenam probationem. 1.33.a
- Confessio facta ad liberandum parti absenti, licet non possit in vim pacti: tamen valet vt probet aliquem debitorem non esse. 1.32.b
- Confessio facta coram iudice incompetente, valet vt extraiudicialis. 1.33.a
- Confessio facta in iudicio parte absente, an operetur. 2.61.nu. 3. & seq. Limitatur pluribus modis. ibid. nu. 9.
- Confessio facta in iudicio possessorio summarè, facit fidem in petitorio plenariè. 1.34.a

Index Materiarum

- Confessio facta in precibus, probat contra consententem. 2.65.nu.1.
 Ampliatur multis modis. nu. 2. & seq.
 Limitatur pluribus modis. ibid. nu. 15. & seq.
- Confessio facta in positionibus docto de errore potest reuocari. 2.66.nu.6
 Confessio facta in scriptis, an reuocari possit. ibid. nu. 1
 Confessio facta in tormentis, & confessio extorta formidine pœnæ, aequi-
 parantur. 1.356.a
 Confessio facta in tormētis, etiam si sit perseverata non præcedentibus indi-
 cibus, est nulla. 1.34.a. & 1.164.b
 Confessio facta in tormentis, si legitima indicia non processerint, & ser-
 uanda non fuerint seruata, talis confessio est ipso iure nulla, nec potest
 confessus ex illa condemnari, etiam si in ea perseveret. 1.334.a
 Confessio facta in vltimæ voluntatis elogio alicuius rei perceptæ, parte
 præsentæ, aut Notario accipiente, perfectâ probatione suppetit. 1.265.a
 Confessio facta in vno iudicio, præiudicat in alio. 1.33.b
 Confessio facta coram iudice incompetente, licet non valeat vt iudicialis,
 valebit tamen vt extraiudicialis. 3.141.b
 Confessio facta in testamento per testatorem, non ei præiudicat, quin reu-
 ocando testamentum illam possit reuocare. 3.147.a
 Confessio facta in vno iudicio probat etiam in alio, licet ad diuersum finem
 intentato. 3.154.b
 Confessio facta parte absente, an operetur. 2.61.nu.1.
 Limitatur multis modis. ibid. nu. 22.
- Confessio facta parte præsentæ, si expressè pars non acceptet, non probat.
 ibidem
- Confessio facta spontè in criminalibus absque tormētis, vel metu tormen-
 torum, quando sufficit ad condemnandum consententem. 1.33.a
 Confessio facta defuncti, quæ ex contumacia oritur, an trahatur ad hære-
 dem & sibi noceat. 1.34.a
 Confessio filij præiudicat patri sicut vera probatio. ibidem
 Confessio geminata, an exceptionem non numeratæ pecu, excludat. 2.65.1
 Confessio geminata extraiudicialis, an patiatur actionem. 2.64.1
 Confessio geminata in quocunq; contractu, & quacunque causa exceptio-
 nem non numeratæ pecuniæ omnino circumducit. 1.265.a
 Confessio geminata reuocari non potest. 1.356.a
 Confessio in articulis, vel scriptura alia facta plenè probat. 1.264.b
 Confessio inconstans est nulla. 1.356.b
 Confessio in iudicio, vel extra iudicium ab vno ex pluribus correis deben-
 di facta, aliis nec nocet, nec prodest. 1.265.a
 Confessio in vno iudicio facta, in alio reuocari an possit, siue ad eundem,
 seu ad alium emanauerit effectum. 1.34.a
 Confessio in tormētis vt valeat, requiritur vt reus in ea perseveret, & illam
 ratificet extra tormenta, in banco iuris. 1.334.a
 Confessio ipsius rei facta in iudicio ciuili, præiudicat illi in iudicio crimi-
 nali. ibidem
 Confessio iudicialis facta coram iudice non competente, nõ valet in vim
 iudicialis confessionis, nisi facta esset parte aduersa præsentæ & acce-
 ptante. ibidem
 Confessio liberatoria facta parte absente, an operetur. 2.61.nu.22.
 Limita & declara vt ibi.
- Confessio iurata facta parte absente, an operetur. 2.62.nu.39.
 Confessio mariti quando præiudicat ipsi & suis heredibus. 3.7.b
 Confessio mariti in instrumento dotali se recepisse mille in dotem, præsu-
 mitur tempore dotis recepisse. 1.34.a & 265.a
 Confessio minoris absque curatoris autoritate, minori nocet. 1.265.a
 Confessio minoris annis, valet, etiã si sine autoritate cura facta sit. 1.34.b
 Confessio non absoluta, vel pura, sed cum qualitate adiecta, si confessus ha-
 beat præsumptionem contra se, quã ipse confessus facere possit. ibid.a
 Confessio non est probatio. 1.264.a
 Confessio nõ reuocata incontinētī, requirit probatione erroris. 2.66.nu.11.
 Confessio par est cum sententia lata. 1.356.a
 Confessio pecuniæ, aut quarumuis rerum receptorum ex alia causa, quam
 ex mutuo, statim nocet. 1.264.b
 Confessio procuratoris facta in iudicio ciuili, non præiudicat reo in crimi-
 nali. 1.334.b
 Confessio qualificata, non potest per aduersarium, diuidi, nec in partem
 sine qualitatibus acceptari. 1.32.b
 Confessio quæ potest importare bonum & malum, si sumus in prohibitis,
 interpretatur contra consententem. 2.430.nu.9
 Confessio recepti, ex quo non constat de actuali numeratione, præsumitur
 facta ex causa donationis. 1.34.a
 Confessio re extorta à iudice, non promissione impunitatis, facit vt possit
 reus condemnari. 1.334.b
 Confessio rei facta per torturam indebitè, & nullis præcedentibus indi-
 cibus, non valet. 1.32.b
 Confessio, seu dicta in confessione Sacerdoti, quando Sacerdoti ea reue-
 lanti fides adhibenda sit. 1.33.a
 Confessio socij in criminibus de consortibus, non est sufficiens iudicium
 ad torturam. 1.34.a
 Confessio spe remunerationis facta, qualis. 1.356.a
- Confessio spontanea non validat processum nullum, ratione iurisdictionis
 deficientis, 3.139.conclu.81.
 Confessio tacita ex verbis libelli in surgens, potest reuocari & mutari. 3.
 139.conclu.78.
 Confessio tunc præiudicare parti videtur, quã ab altero fuit accepta. 3.7.a
 Confessio tutoris, curatoris, procuratoris, executoris, aut alius administra-
 toris, de recepta pecunia, non præiudicat pupillo, creditoribus, domi-
 no, hæredibus minorum, & similibus, nisi numeratio appareat. Alij
 contra. 1.438.b
 Confessio valida, an resultet ex contractu nullo. 2.470.nu.8.
 Confessio vt inducat plenam probationem, quid requiratur. 1.32.b
 ¶ Confessionem errore emissam, quiuis contrariis probationibus poterit
 refellere. 1.34.a
 Confessione creditoris dicentis, quod à fideiussore debitoris solutionem
 receperit, statur, si fideiussor postea agat contra principalem debitorem,
 licet alij contra sentiant. 1.447.b
 Confessione principalis magis creditur, quàm mille testibus in contrarij
 deponentibus. 2.39.nu.75
 ¶ Confessio si pœna imminui ratione aliqua debet, & ei qui postquam se-
 mel negauit, confessus est, imminuetur. 1.265.b
 Confessor de voluntate confitèris potest reuelare confessione. 2.443.nu.15.
 Confessor potest reuelare confessionem vt obuietur delicto committendo.
 2.443.nu.17.
 Confessum semel in iudicio, modo sit maior, nõ posse reuocare. 3.116.q.4.
 Confessus coram iudice incompetenti, torqueri potest à cõpetenti, & cogi
 in confessione permanere. 2.443.nu.17.
 Confessus crimen extra iudicium, an possit reuocare confessionem. 1.34.a
 Confessus delictum cum qualitate, nisi qualitatem illam probauerit, tene-
 tur. 1.442.b
 Confessus delictum, etiam si iudicis blanditijs plectus fuerit, plecti po-
 test ac debet. 1.266.b
 Confessus & conuictus, in ciuilibus appellare non potest. 1.491.a
 Confessus & conuictus, non auditur appellans. 3.162.b
 Confessus homicidium, & defensionis causa illud patrasse affirmans, nisi
 adductam causam probet, pœnas alias quàm corporis luet. 1.265.b
 ¶ Confiscatio bonorum contra filiumfamil. decreta, nec bona profecti-
 tia, nec aduentitia, nec castrensia iuuabit. 1.265.b
 Confiscatio bonorum, & bona in alia ditione posita, diuexat. ibid.
 Confiscatio bonorum non profcribit bona futura, vel conditionalia. ibid.
 Confiscatis bonis vasalli, non intelligitur confiscatum feudum. 1.34.
 Confiscatis vxoris bonis, & ipsius dos profcribitur: secus confiscatis bonis
 mariti. 1.265.b
 ¶ Confitens in tortura plura furta fecisse de quibus non apparet, non pos-
 test capitaliter puniri. 2.429.nu.2.
 Ampliatur, ibid. nu. 3. & seq.
 Limitatur, ibid. nu. 5. & seq.
- Confitens delictum cum qualitate licita, quõ debeat puniri. 2.430.nu.1.
 Amplia & limita. ibid. nu. 2.
- Confiteri debitum non censetur, qui solutionem allegat. 1.34.b
 Confiteri profus nihil, & confiteri sine perseveratione, paria sunt. 1.365.b
 ¶ Confirmatio generalis, debet fieri ex certa scientia in statuto tollente iu-
 ramentum. 2.364.nu.12.
 ¶ Confraternitates, an dicantur pia loca. 2.384.nu.1.
 Confraternitates laicorum, si sunt destinata in alimonia pauperum, dicun-
 tur pia loca. 2.385.nu.22.
 Confraternitates non habent restitutionem in integru prout alia pia loca.
 ibid. nume. 21.
 Confraternitatibus laicorum, an possit solui relictum factum loco pio vel
 religioso. ibid. nu. 18.
- ¶ Coniecturæ, & præsumptiones sufficiunt in furto, & in his, quæ sunt dif-
 ficilis probationis ad probandum corpus delicti. 2.429.nu.14.
 Coniuges maritus, & vxor, testari possunt in eadem scriptura & mem-
 brana. 1.34.b
 Coniuges quando sibi mutuo succedunt in quartam hæreditatis partem,
 aut virilem portionem. 1.265.b
 ¶ Coniuncti sanguine, differentia agnatorum & cognatorum sulsque de-
 que habita ad decimum vsque gradum inter se succedunt. 1.34.b
 Coniunctio vbi maior est, ibi est maior præsumptio scientiæ. 2.24.nu.7.
 Et hoc siue sit coniunctio ratione consanguinitatis, siue sit ratione affi-
 nitaris. ibid. nu. 12.
 Quid in conuncto minore. ibid. nu. 14.
- Coniunctorum appellatione veniunt transuersales, ad quartum vsque
 gradum. 1.34.b
 ¶ Coniunctus non admittitur pro coniuncta persona sine mandato, con-
 tra personam æquè coniunctam. 3.140.b & 160.a
 Coniunctus non præsumitur scire sententiam latam contra coniunctum.
 2.24.nu.19.
 Coniunctus non præsumitur scire coniunctum carere tutore. ibi. 20.
 Coniunctus non præsumitur scire, quod quis gerat se pro Comite Palati-
 no legitimando. ibid. 11
 Coniun-

Communium opinionum.

Coniunctus non præsumitur scire factum coniuncti momentaneum ibid. 24.	Conflare directo de actu, vel per media quæ ad hæc cédunt, paria. 1.37.b
Coniunctus præsumitur scire omnia quæ communiter coniunctis & vicinis solent esse nota. Quid in coniuncto absente. Quid in coniuncto infirmo. Quid in coniuncto nono. Quid si ex tali scientia resultaret delictum.	Conflare quod non pot. si, pro non esse habetur. ibid. Constat aliquid confessione rei, subscriptione rei, & depositione testium. ibid. Constituti clausula ratione incertitudinis nihil operatur. 1. fol. 35.a Constitutiones extrava-gantes statim atque in corpus iuris relaxantur, si garunt. 1491.a Constitutiones inferioris à principe, quam cito videlicet ligent licet non reperiantur, relinquuntur iudicis arbitrio. ibid.a Constitutiones nouæ quæ referuntur ad præterita, præsumuntur calumniosæ & iniustæ. ibi.b Constitutionis tempus non obseruans, non dicitur obseruare formam constitutionis. 1.37.a Constitutio à principio recepta per consuetudine contrariâ, & quadraginta annorum spatio præscripta si iure canonico tollitur. 1.492.a Constitutio incipit ligare post duos menses à die publicationis. 3.33. nu. 1. Constitutis in mora quomodo releuetur ab expensis. 3.147.b Constitutum data scientia an liget etiam ante publicationem, vel liget post publicationem ante duos menses. ibid. 2 Quid si adde decretum irritans. ibi. 9. Quid in statutis. ibi. nu. 11.
Coniunctus vel vicinus præsumitur scire mortem coniuncti vel vicini. 2.24. nu. 4.	Constitutio principis, ius natura ob iustam causam distinguens, in iis casibus quibus ratio distinctionis cessat, locum habere non debet. 3.62. q. 10.
Coniunctus verbum, legaliter debet intelligi & proprie nisi constet de communi vñ loquendi, qui attendendus est. 1.34.b	Constitutio noua disponens circa executionem actus habet locum in executione, quæ fit post ipsam constitutionem. 1.491.b
Coniunctus an liceat aliquem occidere in flagranti crimine. 3.47.b	Constitutio noua inducens in indulgentiam, ac remissionem peccatorum de hâc re faciens, quando trahitur ad bannitos de præterito. 1.491.b
Coniunctus eorum vel cognatorum defensionem suscipere licet, adeo vt insultantem liceat interficere. 1.534.b	Constitutio noua non trahitur ad decisa per sententiam, etiam si trahatur ad præterita. 1.491.a
Coniunctus præsumitur scire facta consanguinei. Ampliat multum modis. ibid. Limitatur. ibid. 2.6.	Constitutio noua si concordat cum iure antiquo, trahitur ad præterita nisi si habeat annexam noui iuris inductionem. ibid. b
Coniunctus non præsumitur scire factum consanguinei oculum. ibi. 22.	Constitutio noua, si disponat quod statim à tempore publicationis, lex ligabit quo ad irrationem actus. 1.491.a
Coniunctus an pro consanguineo sit integer testis. Limita pluribus modis. Quid si consanguineus sit vtra tertium gradum. Quid in causa matrimoniali. Quid si sit testis instrumentarius. Quid in causa criminali. Declaratur pluribus modis.	Constitutio noua si disponat quod instrumenta confessionata mandentur executioni, intelligitur etiam instrumento facto ante constitutionem. ibi. b
Coniunctus pro consanguineo stipulari non potest. 2.48. nu. 8.	Constitutio noua si disponeret super actu successiuo habente plures partes, concernet actum de præterito quo ad partes futuras. ibid. b
Coniunctus de patriæ prodicione, si non reuelat incidit in crimen læsæ Maiestatis. 3.7.b	Constitutio noua si respiciat finem, vt vñ lucraretur tertiam partem dotis vxoris præcedentis, in matrimonio quando locum habeat. 1. ibid. b
Coniunctus & rati habitationem ratione coniunctionis, concurrente sententia & patientia, lex præsumit interuenisse. 1.492.a	Constitutio qui nititur, debet probare constitutem possidere tempore constitutionis. 3.152.a
Coniunctus non potest testificari super iniuria facta consanguineo. 2.49. nu. 29.	Constitutio positum in contractu regulatur secundum naturam contractus. 1.352.a
Consensus à Domino præstitus præsumitur in emphyteosi ex receptione affectus longo tempore à nouo emphyteota. 2.16. nu. 24.	Constitutum vt operetur suum effectum, quid sit necesse probari. 3.82.a
Consensus Capituli solennis ex cursu longi temporis præsumitur in alienatione rerum ecclesiasticarum. 2.153.	Consuetudinem non probant singulares testes. 1.410. b
Consensus Diocesani in constructione ecclesie vel Capellæ quando in ea publice sint celebrata diuina ex cursu temporis præsumitur. ibi. 1.9.	Consuetudinem si aliquis doctor excellens asserat, ei credendum est, & contra. 1.410. b
Consensus Domini directi præsumitur interuenisse ex cursu temporis in alienatione facta per emphyteotam. ibid. 2.	Consuetudine induci posse vt libris negotiorum priuatis credatur. 3.123. q. 25.
Consensus domini feudi in alienatione feudi per vasallum faciendâ, est adhibendus. 1.352.a	Consuetudinem contrarius naturale non valere. 3.36. q. 3.
Consensus episcopi qui debet interuenire in donatione iuris patronatus. 1.352.a	Consuetudinem ad inducendam an requiratur solus vnicus actus. 3.57. q. 10.
Consensus in alienatione rei feudalis sufficit. 3.7. b	Consuetudinem & mores militantis esse spectandos. 3.58. q. 3.
Consensus paternus in causa principali præstitus filiosam ostendit ad causam appellatam. 3.165.a	Consuetudinem mulieres nō possunt inducere, sicut nec leges cedere. 3.142.a
Consensus patris ex cursu temporis an præsumatur in contractibus filij stante statuto vt filius non possit contrahere absque consensu patris. 2.15. nu. 6.	Consuetudine temporis memorabilis colligendi vtilitatis ius acquiritur. 1.35. b
Consensus Papæ an ex cursu temporis præsumatur in alienatione rei ecclesiasticæ. 2.15. nu. 4.	Consuetudinis appellatione non venit statutum. 1.37. a
Consensus patris expressus requiritur in donatione causa mortis quam filius facere velit. 1.352.a	Consuetudo ad hoc vt obliget vniuersitatem quid requiratur. 1.36. b
Consensus patris in donatione causa mortis quam filius facere vult non solum requiritur propter patris præiudicium, sed & ad integrandam personam filij, & confirmandum actum. 2.352.a	Consuetudo ad hoc vt probetur quid requiratur in testibus. 1.36. a
Consensus populi ad inducendum Consuetudinem necessarius. 3.56. q. 4.	Consuetudo à lege antiquata non poterit in eandem speciem denuo induci. 1.36. a. 2.66. a
Consensus tacitus par est cum consensu expresso. 1.356. b	Consuetudo an verificetur in vna vice, vel duabus, vel pluribus, & an in feudis vel aliis consuetudinibus. 1.36. b
Consensus proximorum requisitus à statuto in contractibus minorum vel mulierum an ex cursu temporis præsumatur. 2.15. nu. 5.	Consuetudo quanto tempore inducatur. 3.56. q. 6.
Consensus tam factis quam verbis exprimitur. 1.356. b	Consuetudo an liget subditos extra territorium. 3.57. q. 12.
Consentens facienti etiam in actum confert. 1.357. a	Consuetudo augens vel diminuens numerum testium in vitimis voluntatibus, an valeat. 3.57. q. 17.
Consentens tacite si prohibere non poterit quo minus actus fieret, non debet sibi præiudicare. 1.410. b	Consuetudo an valeat, quod in causa criminali, vbi agitur poena mortis, interueniat fideiusso. 3.57. q. 20.
Consentire in actum par est ac si ipse faceres. 1.357. a	Consuetudo iurisdictionem priuato tribuere potest. 3.142. a
Consentire dicitur tacite, qui contradicens non appellat. 3.166. a	Consuetudo attenditur in contractu emptionis & venditionis. 2.165. nu. 2.
Consentire iudicanti, & consentire iudicato sunt paria. 1.357. a	Idem in locatione & conductione. 4.
Consentit actus, qui personæ facienti consentit. 1.357. a	Idem in societate. 6.
Consiliarij & aduocati æquiparantur militibus. 1.357. a	Idem in stipulatione. 7.
Consilium dans alicui, vt delinquat, eadem poena puniendus, quæ pñi, i palis delinquens. 1.534. b	Idem in donatione. 8.
Consilium nullum petiisse dicitur, qui consilium petissero. 1.357. a	Idem in confessione emphyteosis. nu. 9.
Consilium qui tenetur exigere non tenetur sequi. 1.352. a	Idem in feudo. 10.
Consilium quod potest esse malum & bonum, semper præsumitur bonum. 2.412. nu. 2.	Idem in matrimonio. 11.
Consilium viri doctissimi liberat expensas onere parte. 1.352. a & 2.65. b	Idem in restitutione dotis. 12.
Consilium viri in dignitate positum vbicumque exigitur, consensus eius vel autoritas omnino necessaria est. 1.265. b	Idem in fideiussione. 13.
	Idem in solutione decimarum. ibid. 15.
	Idem

Index Materiarum

- Idem in solutione gabellarum. 16.
 Idem in solutione monetæ. 17.
 Idem in alienatione pignorum. 18.
 Idem in euictione. 19.
 Idem in mandato. 20. & seq.
 Idem in vi furis. 2. 266. nu. 28. & seq.
 Idem in priuilegijs. ibid. 38.
 Idem in conuocatione consilij. ibi. 39.
 Idem in electione officialium. ibid. 40.
 Idem in rescriptis. ibid. 42.
 Idem in statutis. 43.
 Idem in pœnis. 44.
 Idem in dilictis. 45.
 Idem in consecutione inuentarij. 46.
 Idem in cursu aquarum. 48.
 Idem in oblatione faciendâ. 49.
 Idem in materia restituti. 50.
 Idem in cultura agrorum. 51. & seq.
 Idem in omnibus actibus iudicialibus. ibid. 54. & seq.
 Idem in vitijs voluntatibus. ibid. 60. & seq.
 Idem in materia odiosa. 1. 269. nu. 68.
 Idem in interpretatione instrumentorum. 1. 266. nu. 69.
 Consuetudo circa decimarum quantitatem quid operatur. 1. 267. nu. 62.
 Consuetudo ciuitatis quando attendi debeat. 1. 35. a.
 Consuetudo cum præscriptione temporis par est. 1. 37. b.
 Consuetudo contra legem de iure domini decennio inducitur. 1. 35. b.
 Consuetudo de alienando vtille domini ecclesiæ certo modo, non potest extendi ad alium modum etiam vtiliorem ecclesiæ. 1. 36. a.
 Consuetudo debet esse obtenta in contradictorio iudicio, & an id satis sit. 1. 35. b.
 Consuetudo ecclesiæ in alienationibus an tollat solennitates. 2. 36. b.
 Consuetudo est attendenda etiam si non sit præscripta, sed tantummodo per aliquos actus obseruata. 2. 367. nu. 69.
 Consuetudo ad hoc vt forensibus collecta imponi possit an debeat esse immemorabilis. 2. 390. nu. 8.
 Consuetudo an extendatur de casu ad casum. 2. 301. nu. 12.
 Quid de persona ad personam? ibid. 13.
 Quid de loco ad locum? ibid. 14.
 Consuetudo Anglicana vt marito moriente succedat vxor in tertiam parte bonorum non operatur in bonis existentibus extra territorium Angliæ. 2. 364. nu. 10.
 Consuetudo an induci possit ab vna sola familia. 2. 369. 1.
 Limitatur. ibid. 3. & seq.
 Consuetudo à pœna falsi excusat Notarium, qui scripsit receptile pecuniâ à Titio numerate, etiâ si tantum modo confessio interuenerit. 2. 419. nu. 20.
 Consuetudo Ciuitatis probatur per testes etiam parte non citata. 2. 99. num. 338.
 Quod ramen declara vt ibid.
 Consuetudo est inspicienda an libris mercatorum sit adhibenda fides. 2. 343. nu. 47.
 Consuetudo etiâ contra ius scriptum spatio. 10. annorum inducitur. 3. 8. a.
 Consuetudo etiam legem tollere potest. 1. 410. b.
 Consuetudo etiam iniusta excusat à pœna. 1. 36. a.
 Consuetudo excusat notarium à pœna falsi asserentem aliquem presentem, qui erat absens. 2. 419. nu. 19.
 Consuetudo excusat iudicem iudicantem contra legem. ibid. nu. 22.
 Consuetudo ex noua causa potest induci contra legem derogantem, etiâ expressim futuris consuetudinibus. 1. 35. b.
 Consuetudo inducitur ex duobus actibus iudicialibus. 1. 265. b.
 Consuetudo in habilem ad matrimonium contrahendum facere potest, qui alias habilis erat. 1. 36. b.
 Consuetudo immemorabilis an operetur vt decimæ videantur habitæ ante consilium Lateranense. 2. 296. nu. 22. & seq.
 Consuetudo immemorabilis habet eandem potestatem quam habet imperator in suo imperio. 2. 299. nu. 67.
 Consuetudo immemorabilis habet vim pœnæ. ibid. 69.
 Consuetudo immemorabilis peccati nutritiua non operatur. 2. 297. nu. 39.
 Consuetudo immemorabilis vt Archidiaconus Vicarium Episcopi præcedat an operetur. ibid. nu. 32.
 Consuetudo immemorabilis vt laicus habeat iurisdictionem in clericis non operatur. 2. 496. nu. 17.
 Limitatur multis modis. ibid. 8. & seq.
 Consuetudo laicorum non ligat clericos. 3. 8. a.
 Consuetudo loci attenditur in contractibus. 2. 367. nu. 1.
 Ampliatur multis modis. 6. & seq.
 Limitatur. ibid. 18.
 Consuetudo loci attenditur in contractibus etiam gestis per procuratorem. ibid. nu. 10.
 Consuetudo loci in delictis puniendis seruanda est. ibid.
 Consuetudo longè pro lege habenda est. 1. 357. b.
 Consuetudo non facit supplementum in substantialibus. 2. 315. nu. 17.
 Consuetudo non solvendi decimas, an & quando teneat. 1. 440. b.
 Consuetum exigit binos annos. 1. 73. a.
 Consuetudo obtenta facit, vt etiam forenses collectarij possint de bonis sub ipsius collectantis iurisdictione suis. 1. 36. b.
 Consuetudo per priuatum induci non potest. 3. 8. a.
 Consuetudo præsumitur inducitur, in casu licito, non in casu illicito. 2. 412. 8.
 Consuetudo probatur per doctores dicentes, ita esse consuetudinem. 1. 36. a.
 Consuetudo qua ius suum alicui tollitur, si iusta de causa fiat, valet. 1. 411. a.
 Consuetudo quæ sit, & quæ rationi consentanea censetur iudicis arbitrio deciditur. 1. 36. a. & 266. a.
 Consuetudo quod vassalli possint alienare feudum sine consensu domini, valet. 1. 35. a.
 Consuetudo rationalis, & æqua potest induci x. annorum spatio. 1. 35. b.
 Consuetudo, seu stylus respiciens decisoria causæ non ligat forenses, sedus si ordinaria iudicij. 1. 35. b.
 Consuetudo specialis non vincit legem. 1. 36. b.
 Consuetudo vel præscriptio temporis immemorabilis habet vim priuilegij ex certa scientia concessi. 1. 35. b.
 Consuetudo in scriptis redacta non amittit suas vires. 3. 56. q. 1.
 Consuetudo proprietatis quæ dicatur. 3. 56. q. 1.
 Consuetudo iam producta in esse, redigi potest in scriptis. 3. 56. q. 1.
 Consuetudo etiam praua excusat à pœna. 3. 203. nu. 98.
 Consuetudo ex causa potest auferre ius ab vno & dare alteri. 3. 207. nu. 143.
 Consuetudo vel statutum debet obseruari respectu solennitatis actus. 1. 37. a.
 Consuetudo, vt clerici possint conueniri in criminalibus coram iudice seculari, non valet. 1. 324. b.
 Consuetudo vltima debet attendi si sunt plures. 2. 367. nu. 73.
 Consuetudo, vt vocetur primogenitus an operetur si cõcurrat filius primogeniti cum patre. 1. 369. a. 1.
 Consuetudo dat iurisdictionem contentiosam. 1. 492. a.
 Consuetudo contra bonos mores, & in læsionem ecclesiæ tendens, tanquam irrationalis, non valet. 1. 492. a.
 Consuetudo disponens super decimis earum quotam diminuendo, vel in totum tollendo, non valet. ibid. a.
 Consuetudo de iure ciuili inducitur per tempus longum x. annorum. ibid. a.
 Consuetudo, vel desuetudo non tollit legem positiuam, præcipientem, vel prohibentem aliquid ad honorem Dei, vel cõmodum publicum. ibid. a.
 Consuetudo, sicut nec statutum tollens præcepta moralia iuris diuini, non valet. ibid. a.
 Consuetudo quæ expressè approbatur à iure, rationalis est. ibid. a.
 Consuetudo quæ expressè reprobat à iure, est irrationalis. ibid. a.
 Consuetudo quæ nec expressè approbata, nec reprobat à iure inuenitur, relinquitur arbitrio iudicis æstimanda. ibid. a.
 Consuetudinis rō per ius metiēda est, si aliter apparere non possit. ibid. b.
 Consuetudo, vel statutum reducens pœnam homicidij in pecuniariâ non valet. ibid. b.
 Consuetudo reprobat, quando intelligatur. ibid. b.
 Consuetudo si præcedat legem, seruatur lex quæ sequitur. l. 1. C. ne si de iussio. dotium dent. & l. 3. §. diuus. de sepul. violat. ff. ibid. b.
 Consuetudo rationalis, vt inducatur, quæ requirantur. ibid. b.
 Consulens electus pro iudice absque iurium & rationum allegatione cõclusiue loqui debet. 1. 410. b.
 Consulens in delictis alioquin non facturo pares delinquenti ipsi pœnas ipse dat. 1. 265. b.
 Consultor contra communem opi. respondens tenetur parti læsæ ad interesse. tit. 12. nu. 3. 3. 211.
 Idem consilium tenetur sequi in causa propria. ibi. nu. 4.
 Facit litem suam. ibi. nu. 15.
 Eius consilium tanquam iniustum rescinditur. ibid. nu. 7. & ad plura alia tenetur. ibid. nu. 8.
 Consultor inique consulens facit litem suam. ibi. nu. 6. & 212. nu. 8.
 Continuatio titulorum ad titulos fieri necessario debet. 1. 266. a.
 Contractus ab excommunicatis rectè geruntur. 1. 266. b.
 Contractus approbatur, & factis, & verbis. 1. 358. a.
 Contractus bonæ fidei cui dolus dat causam, ipso iure est nullus. 1. 492. b.
 Contractus alienationis prodigi cui est legitime à iudice bonis interdictum, non firmatur iuramento. 3. 139. dec. 82.
 Contractus celebratus pro se, & filijs, & heredibus non comprehendit extraneos heredes. 1. 376. b.
 Contractus circumventionem nullam à sciente factâ admittit, nec ab ignorante si bona fides exactius requiratur. 1. 266. a.
 Contractus conditionalis purificatus pro puro habetur. 1. 338. a.
 Contractus conuentione de hereditate viuētis quando valet. 1. 266. a.
 Contractum diē memoria non tenentes testes, nihilominus probat. ibi. b.
 Contractum dotis, quo ad translationem domini per traditionem, non esse priuilegiatum. 3. 68. q. 7.
 Contractum vditionis ex pacto de retro cõdēdo est modicitate precij simulari, vsurarium, & pignoratitium iudicandum esse. 3. 87. q. 8.
 Contractus dotis per metum factus ipso iure nullus est. 1. 374.
 Con

Communi opinionum.

- Contractus est licitus, si datur monasterio quinquaginta ducati ut alatur per totam vitam. 1.37.b
- Contractus & delicta ad obligandum sunt paria. 1.35.8.a
- Contractus etiam in vicinis voluntatibus possunt celebrari, quæ si vitentur, remanet tamen contractus. 1.266.a
- Contractus ex modicitate precij & pacto de retrouendendo, præsumitur pignoratitius. 1.37.b
- Contractus innominati respectiui non à conuentione sed ab implemento denominantur & iudicantur. 1.37.a
- Contractus in re dubia, nomen, forma, iuris effectus ex mente, & proposito contrahentium assumit. 1.266.b
- Contractus loco etiam nunc agi potest, cum ad illius rescissionem disceptatur. 1.266.a
- Contractus metu iniectus, non est nullus ipso iure: sed causat rescissionem per actionem quod metus causa. 1.37.a
- Contractus factus cum solemnitate requisita in loco, in quo contrahitur an operetur quo ad bona alibi etiam existant licet in loco honorum maior solemnitas requiratur. 1.367.nu.3
- Contractus non seruata solemnitate loci in quo contrahitur est nullus, etiam si contingat de eo dubitari alibi quam in loco contractus. ibid.
- Contractus si est simulatus omnes clausulæ in eo appositæ simulatæ dicuntur. 2.409.nu.2
- Contractu principali rescisso rescinditur poena & omnes aliæ clausulæ in eo appositæ. ibid.
- Limitatur tribus modis. ibid.
- Contractus qui potest iudicari licitus & vsurarius præsumitur licitus 2.412.nu.3
- Contractus interpretatur ex consuetudine. 2.365.nu.1
- Ampliatur pluribus modis. ibi.nu.32
- Limitatur. 2.367.nu.70
- Contractus minorum cum iuramento an valeat. 2.111.nu.1
- Ampliatur multis modis. ibid.3.& seq.
- Limitatur multipliciter. 2.112.nu.32
- Quid in contractu donationis. 2.111.nu.5
- Quid in contractu ipso iure nullo. 2.112.nu.20
- Quid in liberatione facta per minorem cum iuramento. 2.118.nu.22
- Quid in aditione hereditatis. ibid.22
- Quid in impubere. 2.113.nu.39
- Quid in iuramento assertorio. ibi.41
- Quid in iuramento præstato ex falsa causa. ibi.44.& seq.
- Quid in iuramento hæbreorum. ibi.49
- Contractus nominatus ob implementum non subsequutum rescinditur, cum id cuius expletio contractui causam dedit. 1.266.6
- Contractus principum obligat eorum successores. ibid.
- Contractus permutacionis quid. 1.37.b
- Contractus quando præsumatur vsurarius. 3.47.b
- Contractus qui relinquitur in arbitrium alicuius, si est formatus valet, alias non. 1.37.b
- Contractus simulatio ex precij modicitate, & pacto de retrouendo non præsumitur. 1.411.a
- Contractus venditionis, in quo quis ultra dimidium iusti precij decipitur, ut cunque circa precium naturaliter licet contrahentibus se decipere. 1.492.b
- Contractus si appareat originalem causam longe aliam fuisse quam venditionis specimen præsumitur simulatus. 1.292.b
- Contractus verba, contra eum qui illis se astringat stricte interpretanda sunt. 1.411.b
- Contractus ut dicatur in scriptis si eri, quid requiratur. 1.37.b
- Contractuum qualitates, accidentia, & rerum illis comprehensarum probatio, in probatione in alterum contrahentium conferri possunt. 1.266.b
- Contractus in dubio, ad statuta & consuetudines sese referre existimandi sunt. ibid.
- Contrarius sibi ipsi quis esse potest, & auditur in diuersa instantia. 3.172.a
- Contrarietas in iure non est admitenda: imo potius superflua. 1.38.a
- Contrariorum cum sit eadem disciplina, à contrariis summo iure procedet argumentum. 1.266.b
- Contumacem non notorium, vel manifestum iudex non potest multare sine citatione. 1.266.b
- Contumacia non dicitur delictum proprie, & de perse. 534.b & 3.144.a
- Contumacia procuratoris non nocet domino. 3.145.b. & 159
- Contumacia ex delicto quid operetur. 3.150.b
- Contumax pro vna contumacia non potest haberi pro confesso. 3.157.b
- Contumax non potest apponere de litis pædectia coram alio iudice. 2.68.n.21
- Quod declaratur ut ibi.2.4.& seq.
- Contumax an debeat citari. ibid.
- Contutor cedens administrationem contutori potest stipulari à tutore & pupilli saluam fore. 2.160.nu.62
- Conueniendi verbum non præfert stipulationem. 2.266.b
- Conuentio inita inter fratres de inuicem succedendo an valeat. 2.154.nu.1
- Limitatur. ibid.5.& seq.
- Quid si fuerit facta super omnibus bonis inter eos qui habent potestatem legis condendæ in eorum territorio. ibid.5.
- Quid si referatur ad bona præsentia & futura. ibid.10
- Conuentio inita ut nullus possit bona stabilia alienare etiam per viam vicinæ voluntatis, alias bona alienata deueniant ad non alienantem valet. ibid.2
- Conuentio, quæ dicitur apponitur in instrumentis, ut debitor, solutione non facta possit incarcerari, non valet. 3.139.dec.77
- Conuentio quod debitor possit conueniri in omni loco, & ibi fuerit inuentus, soluere promittit, valet. 3.141
- Conuentio inter duos de successione alicuius diuidenda, quædo valeat. 1.38.b
- Conventionalis poena quæ in contractu adiicitur, ut loco interesse prima succedat, an possit duplici transgredere variæ sunt opinionones. ibi.b
- Coniunctus non præsumitur habere notitiam de contractu facto per coniunctum. 2.24.nu.17
- Copulæ natura est ampliare quantum potest, etiam si ponatur inter duo substantiua abique relatio. 1.39.a
- Copula (& regulariter loquendo inter diuersa ponitur. 1.411.a
- Copulandi dictio inter ea quæ alternis sibi aduersantur posita, in alternam enunciantem conuertitur. 1.267.a
- Copula regulariter requirit concursum copulatorum. 1.39.a
- Copula seu coitus probatur iureiurando viri vel mulieris matrimonium intendentis. 1.266.b
- Copulatiuè quædo plura ponuntur, quorum vnus venit ut accidens, seu qualificans, aliud oportet probare vtrumque. 1.39.a
- Copulatiuorum non requiritur concursus, quando ponitur copula inter personas, inter quas cadit ordo charitatis. ibid.a
- Correctio. §. emphyteusis in authen. de non alien. aut permur. re. eccles. ibid.a
- Correlatiuorum eadē est natura, & dispositum in vno trahitur ad aliud. 2.350.nu.1
- Ampliatur multis modis. 2.352.nu.36
- Limitatur pluribus modis. ibi.nu.51
- Quid in materia correctoria. ibid.36
- Quid in materia poenali. ibid.nu.37
- Quid in poena conuentionali. ibid.39
- Quid in consuetudine. ibid.41
- Quid in statutis. 42
- Quid in priuilegiis. 43
- Quid in sententiis. 50
- Quid in contractibus. 52
- Quid si non adest eadem ratio. ibid.51
- Correlatiuorum iudicium idem profus est etiā in poenarum causis. 1.39.b
- Culens viuo fide digno excusatur. 2.419.nu.36
- Amplia & limita. 2.420.nu.38
- Quid in mulieribus fide dignis. ibi.b.42
- Quid in præiudicium tertij. 46
- Creditorum missum in possessionem ex primo decreto, teneri stare colorum. 3.88.9.3
- Creditorum agentem hypothecaria aduersus tertium possessorem, probare debere debitorum habuisse dominium vel quasi tempore obligationis. 3.84.9.4
- Creditorum dantem mutuo pecuniam ad merces pemendas, non habere tacitam hypothecam in rebus illis sua pecunia emptis. 3.84.9.3
- Creditorum agens contra filium ex contractu vel debito paterno, tenetur probare filium esse heredem. 3.84.9.2
- Creditorum prior habens hypothecam & priuilegium prælationis potest agere contra posteriorem creditorem, cui fuit soluta pecunia, etiam si sit bona fide consumpta. 3.85.9.14
- Creditorum ad hoc quod possit habere regressum contra fideiussores vel contra tertios possessores quid requiratur. 1.39.b
- Creditorum condicionalis non dicitur proprie creditor. ibid.b
- Creditorum qui fuit promissum certa die soluere vel dare pignora, adueniente die potest præcisè cogere debitorem ad soluendum. ibid.b
- Creditorum cui datus est fundus pignori, cui annexum est ius patronatus beneficii, non potest præsentare. 1.39.b
- Creditorum ex mercium venditione cæteris creditoribus, in illis met mercibus iam traditis non præfertur. 1.39.b
- Creditorum non dicitur si cui ex legato vel ex delicto debetur. ibid.
- Creditorum pupilli quando non excusetur ab onere tutelæ ratione crediti. 3.8.a
- Creditorum posterior præfertur dotis confessioni quam fraude factam alia qua constat coniectura. 1.267.a
- Creditorum potest furtiuè accipere rem sui debitoris. 1.452.a
- Creditorum succedente debitori confunditur actio hypothecaria. 1.40.a
- Creditorum quando iussurandum deferendum sit. 1.267.a
- Crimen ab initio sciuisse, & crimen postea cognitum non prohibere nec prodere pari sunt. 1.410.b
- Crimen obiectum ad extendendum, licet dicitur, tu mentiris. 3.59.9.7
- Crimen stupri esse leuius adulterio. 3.68.9.13
- Criminales causæ ciuiliū de defensionibus regulariter metiuntur. 1.267.a
- Criminales causæ, si non sint meri & mixti Imperij, possunt delegari, si verò sint à principe, non possunt. 1.534.b

Index Materiarum

Criminales causas delegatus secundum leges, regulariter non potest delegare. 1.492.b
 Criminalis causa dicitur, quando agitur ad poenam sisco applicandam. 1.534.b.
 Criminalibus iudiciis fidem non faciunt acta in iudiciis civilibus. 1.267.a
 Criminalis causa dicitur cum sisco multa addicitur civilis cum parte. ibi. a.
 Criminaliter agitur quando poena criminalis applicatur sisco. 3.8.a
 Criminalis r. iudicium valet, etiam si per procuratorem agitatum fuerit, si in processu nihil oppositum fuisset. 3.8.b
 Criminis vel civiliter damnatus sit infamis. 1.267.a
 Criminosus contra criminolum non potest esse testis. 1.40.a
 Crimina publica vel priuata quae dicatur. 1.441.b
 Culpe quot sint species. 1.493.a
 Culpa latissima, dolus est verus & manifestus. ibid.
 Culpa lata, dolo comparatur. ibid.
 Culpa potius praesumitur quam dolus. 2.412.nu.5.
 Culpa lata cum dolo aequiparatur. 1.358.b
 Culpa lata, quando dolo non aequiparatur. 1.267.a
 Culpa lata quid sit. 1.358.a
 Culpa leuis, vel leuissima in omittendo suscepta, ad refarciendum damnatum datum non obligat in faciendo contra. 1.267.a
 Culpa seu negligentia alicui remissa dicitur, quando princeps in gratiam eum recipit, & de nouo inuestiuit. 1.411.a
 Cumulario admittitur quando agitur de re, & in materi: fuorabili, secus si de odiosa. 1.40.a
 Curator potest licite instruere suum minorem, cuius est curator, qualiter respondeat positionibus, quando ipse minor est simplex. 3.136. conclu. 36.
 Curator ad litem datus non tenetur inuentarium conficere. 3.144.a
 Curatorem furiosum, prodigum & similibus desinere statim ipso iure deficient re defectu. 3.80. q.36.
 Curatorem generalem ad negotia etiam iniunctum dari, cogique posse ad suscipiendam curam. 3.79. q.27.
 Curatoris auctoritas illegitima nihil efficit. 1.358.b
 Curatoris auctoritas non necessaria est, vt naturalis obligationis vinculis ireriatu aduultu contrahens. 1.267.a
 Custodiam castri habens, non est idoneus fideiussor, quia iudex non potest ad eum exequendum accedere. 1.447.b
 Custos carcerum qui nobilem carceratum non arctè detinuit, si ille nobilis aufugit, excusatur. 2.420.nu.55.
 Custos arcis qui loco sui virum probatae conditionis subrogauit, si subrogatus arcem prodiderit excusatur. 2.421.nu.62.
 Custos carcerum, si carceratus per eius negligentiam aufugerit, puniuntur capite, si carceratus detinebatur pro crimine capitali: aliter puniuntur arbitrio iudicis. 1.534.b

D

Damnati ad perpetuos carceres sunt intestabiles. 1.353.a
 Dammati morte civilis sunt intestabiles. ibid.
 Dammati ad mortem non potest restari, etiam ad pias causas. 1.40.a
 Damno alterius locupletari, est dolum committere. 1.358.b
 Damnatu publico iudicio, sit infamis, si processum sit via ordinaria per accusationem. 1.535.a
 Damnum emergens ex contractu matrimonij, non potest peti nisi dolo se pars se habeat. 1.40.a
 Damnum patris si iusturadum statuto defertur, non idcirco illi delatum censetur, cui factum furtum est. 1.267.a
 Damnum quid. 1.40.a
 Damnum si contingat in re emphyteutica, an emphyteuta excusetur a solutione pensionis. ibid.
 Dans pecuniam non praesumitur animo donandi. ibid.
 Dare iniuriam pro non dare aestimatur. 1.359.a
 Dare soluere legata, & promittere legata soluere, an paria sint. ibid. a.
 Dare vel soluere, & acceptum ferre, vel fateri accepisse paria sunt. ibid.
 Data re in solutum creditori, debitor vterius non admittitur ad soluendum. 1.40.a
 Dato nominis debitoris in solutum sufficit, licet cessus non soluerit. ibid. a.
 Dationem tutorum in testamento ad certam conditionem, ea pendente, puram esse ac iudicari quò ad validitatem: sed quò ad resolutionem conditionis, esse in suspensio. 3.78. q.12.
 Debitor alternatiue ex stipulatione eligit quem maluerit. 1.41.b
 Debitor a quo expulso principali creditore fuit exactum per Communitatem vel principem, an dicatur a creditore liberatus. 2.172.nu.1
 Declaratur multipliciter. ibid.
 Debitor coactus soluere ob creditorem sui iniuriam, consequitur liberationem debiti ope exceptionis. 1.431.nu.3.

Debitor capias carcerari potest vt suspectus de fuga probata fugae suspicione per iuramentum creditoris. 1.40.b
 Debitor certae pecuniarum summæ quomodo non satisfaciat. 1.267.b
 Debitor celsionis bonorum beneficio redditur indignus, indicans partem bonorum, & partem occupans. 1.41.a
 Debitor coactus per superiorem vsoluat iniuste ob iniuriam creditoris periculum est creditoris. 1.41.a
 Debitor cedens bonis non potest carcerari. 1.493.a
 Debitor debitoris, si obligat se per constitutum, vel nudum pactum, non fit nouatio, nec liberatur debitor principalis. 1.40.b
 Debitor etiam nulla de nouo contingente causa compelli poterit, vt cautionem rei probandæ ergò praestet. 1.267.a
 Debitor exactus a principe, qui habet obligata bona creditoris dicitur liberatus. 2.172.nu.1.
 Idem si bona creditoris sint confiscata. ibid.5.
 Quod amplia pluribus modis. ibid.6. & seq.
 Quid si culpa creditoris fuit exactus. 1.4. & seq.
 Quod amplia, & declara pluribus modis. ibid.
 Quid si debitor sit in quantitate, vel in genere nec constat ad cuius iniuriam sit facta exactio. ibid.
 Debitor generis peremptione speciei ob casum non liberatur. 2.182.nu.1.
 Limitatur pluribus modis. ibi.2. & seq.
 Quid si debitum factum sit contemplatione creditoris, & ad eius vtilitatem. ibi.6.
 Debitor habens bona quae publica subhastatione vendi possunt, non debet detrueri in carceres. 1.442.a
 Debitor in diem si per errorem ante diem soluat, non repetit medij temporis vsu. 1.267.b
 Debitor in diem si per iurium incurrit, vel ex temporis lapsu, vel quia ex creditoris interpellatione constitutus sit in mora, an petat absolute iuramentum. 1.42.a
 Debitor in genere subalterno an liberetur si ob casum totum illud genus pereat. 2.182.nu.8.
 Debitor iniuste exactus a priuato non liberatur a creditore. 2.173.nu.48.
 Debitor in quantitate non liquida quomodo se gerat erga creditorem. 1.42.a
 Debitor mandans alteri vt pro se soluat si creditor acceptauerit an dicitur liberatus. 1.173.nu.5.
 Debitor negans scripturam manu sua scriptam amittit beneficium exceptionis non numeratae pecuniae. 2.275.nu.11.
 Debitor non potest cedere bonis, quando creditor renunciat iuri illum carcerari faciendi. 1.41.a
 Debitor non potest per pactum se obligare ad carceres, si in termino non soluerit. ibid. a.
 Debitor non suspectus de fuga capi, siue incarcerari regulariter non debet. 1.493.a
 Debitor non potest propter debitum aliquod civile in domo sua capi, & extrahi, etiam si magnum esset debitum, vt nu.3.
 Limit. vt nume.4. 1.432.nu.1.
 Debitor obligatus alternatiue ad dandum animal, vel centum, quomodo soluisse dicatur. 1.41.b
 Debitor obligatus lingulis annis soluere par caponum occasione alicuius rei, quomodo conueniri possit pro illa annua pensione. 1.41.b
 Debitor obligatus soluere certo loco, & die, si differat in loco conuento solutionem, alibi conueniri potest, etiam vbi non fortitur forum. ibid. a.
 Debitor pecuniae, vel massae certi metalli, quò non satisfaciat. 1.267.b
 Debitor principali ablatæ an creditor possit contra fideiussorem, vel pignorum possessorem deuenire principali non discussio. 2.178.nu.49.
 Quid si notorium sit principalem non esse soluendo an sit necessaria discussio. ibi.50.
 Debitor principalis censetur qui pecuniam recipit, alter verò fideiussor, reis duobus obligatis. 2.180.nu.1.
 Debitor quantitatis necessarius si leget speciem, non videtur compellan di animo legare. 1.267.b
 Debitor qui negasset debitum, & per sententiam condemnatus fuisset, & postquam est condemnatus confiteretur debitum, non debet ad bonorum celsionem admitti. 3.8.b
 Debitor receptam pecuniam nomine mutui, qua non indigeat, inuito creditore reddere potest. 1.40.b
 Debitor si aufugiat cum pecunia, aut re creditoris, potest ab eo capi, & ad iudicem duci. 1.493.a
 Debitor si debiti partem confiteatur, partem neget, confessam summam cogetur creditor inuitus accipere. 1.267.b
 Debitor si impetrauit moratorium exceptionem, & contra eum debitor eadem exceptione vti poterunt. 1.41.b
 Debitor simpliciter soluens, nec cautionis, nec dati chyrographi fidem videtur agnoscere. 1.267.a
 Debitor soluens rem alienam creditori in solutum recipienti, exunguit obligationem, etiam fideiussoris. 1.42.a
 1.42.a
 1.42.a

Communium opinionum.

- Debitor solutione partis tum demum liberatur, cum numerationi creditor assentitur. 1.267.a
- Debitor speciei, licet ob eius interitum ante ipsius moram liberetur: tamen conditioni ob causam est obnoxius. 1.167.b
- Debitor speciei per interitum rei, ante moram liberatur actione præscriptis verbis. 1.41.b
- Debitor suspectus de fuga capi potest, etiam antequam solutionis dies venerit. 1.493.a
- Debitorum speciei, post moram teneri ob periculum & interitum rei. 3.99.q.6.
- Debitorum, speciei post moram peremptam non teneri. 3.93.q.7.
- Debitorum ciuitatis soluente tyranno, qui poterat inferre metum & terrorem, liberari. 3.85.q.11.
- Debitorum qui fuit in mora soluendi, exactum in iniuriam creditoris, liberari. ibi. & eadem q.
- Debitorum quantitatis in certa moneta, quæ post moram debitoris reprobata facta est per constitutionem principis, non posse soluere in moneta antiqua. 3.93.q.12.
- Debitorum quantitatis difficultas soluendi non excusat à mora. 1.41.a
- Debitorum quantitatis, perempta quantitate non liberari, siue in mora fuerit, siue non. 3.93.q.11.
- Debitorum, generis, re seu specie aliqua perempta, non liberari, nisi speciebus omnibus sublatis. 3.93.q.13.
- Debitori qui debitum confiteretur decem dierum, spacium de more ad soluendum indulgetur. 1.267.b
- Debitoris corpus mortuum creditor non potest retinere ad exigendum debitum suum. 1.441.a
- Debitorum remissio generalis non profertur ad res testatori debitas, aut actiones in res illi competentes. 1.267.b
- Debitum dumtaxat ciuilitate ex literatum obligatione, si errore soluatur, reperti poterit. 1.267.b
- Debitum vniuersitatis non est debitum singulorum de vniuersitate. 1.42.a
- Decennium quod iure ciuili sufficit ad inducendam consuetudinem, siue contra ius ea sit, siue præter ius, an ite indistincte sufficiat iure canonico. 3.57.q.7.
- Decedere sine liberis, & decedere sine herede, quando paria dicantur. 359.a
- Decimæ integræ debentur. 1.493.b
- Decimæ ne soluantur, consuetudine introduci potest, & talis consuetudo tenet secundum Theologos, secus tamē secundū Canonistas. 1.440.b
- Decimæ non solum prædiales, sed etiam personales non tam de humano, quam de diuino iure sunt. 1.493.b
- Decimæ probantur per testes singulares, vt quia vnus dicat collegisse frumentum, alter fabas. 2.35.nu.33.
- Decimæ non possunt per laicum aliquo titulo transferri. 3.8.b
- Decimarum quora, consuetudine tolli, aut minui non potest. 1.493.b
- Decimas prædiales quilibet possessor, etiam clericus vel episcopus tenetur soluere illi ecclesie, in cuius parochia sita sunt prædia. ibid.
- Decimarum quatuor genera sunt. 1.440.b
- Decipere se inuicem, contrahentes in conscientia foro nequeunt. 1.267.b
- Declarans nihil de nouo facit. 2.323.nu.1.
- Ampliatur pluribus modis. 2.325.nu.45.
- Limitatur. ibid. 61.
- Declarans non disponit, sed quid sit actus in præteritū ostendit. 2.323.nu.2.
- Declarare potest qui non potest emendare vel corrigere. ibi. 3.
- Declarare potest qui post terminum non potest aliquid facere. ibi. nu. 6.
- Declaratio retrahitur ad tempus principalis dispositionis. ibid. 9.
- Declaratio non requirit eandem solennitatem prout principalis dispositio. 2.324.nu.29.
- Limitatur multis modis. ibi. 33.
- Declaratio non censetur exclusiua per statutum prohibentem etiam testium probationem. 2.325.nu.52.
- Declaratio non fit in iis, quæ concernunt tertij præiudicium. ibi. nu. 62. & 65. & seq.
- Declaratio fieri non debet super re clara. ibi. 63.
- Declaratio non potest fieri nisi semel tantum. 2.326.nu.91.
- Decretum in alienatione rei minoris si dicatur interpositum in causæ cognitione, cum illo tempore non potuerit cognitio interponi, non creditur iudici assenti. 3.8.b
- Decretum iudicis super rebus pupilli immobilibus alienandis, ex falsa causa interpositum est, nullum. 3.80.q.37.
- Decretum iudicis an habeat profectiua præsumptionem. 2.131.nu.1.
- Amplia multis modis. ibi. nu. 5. Limitatur. 2.132.nu.2.
- Quid quo ad solennitatem. 2.131.nu.5.
- Quid in decreto iudicis improbi ac male conditionis. 2.132.nu.12.
- Quid in arbitrio ibi. 14. & seq. Quid in decreto inferiori iudicij. ibi. 22.
- Quid si in decreto non interuenit causæ cognitio. ibi. 26.
- Quid si ante enormissimam læsionem. 2.133.nu.36.
- Quid in decreto iudicis specialiter ad certum actum deputati. ibi. 44.
- Decretum iudicis cum sua sententia par est. 1.359.b
- Decretum iudicis vocatur sententia interlocutoria. ibid.
- Decretum secundum, etiam in iudiciis realibus interponitur. 1.42.b
- Decretum solenniter & ex iusta causa, re vera, factum præsumitur. 1.267.b
- Decretum vbi in alienatione exigitur, & subhastatio desideratur. 1.267.b
- Decretum vt ex falsa causa interpositum reddatur nullum, non requiritur quod falsa fuerit expressa in decreto. 1.42.b
- Decretum concedens liberationem seu indulgentiam delictorum, an trahatur ad delicta futura. 1.535.a
- Decretum interpositum in alienatione Ecclesie vel minoris, facit præsumi contractum factum fuisse in Ecclesie utilitatem. 2.131.nu.2.
- Decretum iudicis excludit omnem fraudis suspicionem. 2.132.nu.9.
- Decretum iudicis ita demum habet præsumptionem, si in eo interuenierit causæ cognitio. ibi. 26.
- Et non præsumitur pro eo quando constat iudicem causæ cognitionem ex breuitate temporis adhibere non potuisse. 2.133.nu.34.
- Decretum irritans ligat ignorantes. 2.400.nu.1.
- Ampliatur multis modis. 2. & seq. Limitatur. 2.401.nu.18.
- Decretum irritans an liget Papam. 2.400.nu.4.
- Decretum irritans respectu poenæ non ligat ignorantes. ibi. n. 8.
- Decretum inferioris à Papa an liget ignorantes. 2.401.nu.9.
- Quid in decreto adiecto super incerto corpore beneficii. ibi. nu. 14.
- Quid si adiectum sit super speciali reservatione. ibid.
- Quid si super alternatiua. ibid.
- Decretum irritans operatur vt dispositioni in qua est adiectum, partes renunciare non possint. ibi. nu. 16. & 25.
- Declaratur multis modis. 2.402.34. & seq.
- Decretum irritans tollit consuetudinem necum in præteritum, sed etiam in futurum. ibi. 40. & seq.
- Decretum irritans tollit præscriptionem. ibid. 44.
- Decretum irritans operatur vt constitutio super qua est appositum liget ante illius publicationem. ibi. 45.
- Decretum irritans adiectum conditionali dispositioni, esse ipsum conditionale redditur. ibi. 46.
- Ampliatur. ibi. 47. & seq.
- Decretum irritans inficit titulum & possessionem. ibi. nu. 50.
- Decretum irritans tollit vires sententiæ, & impedit executionem. ibi. nu. 51.
- Decretum irritans adiectum in gratia operatur etiam ante præsentationem literarum. ibi. 52. & seq.
- Decretum irritans an reguletur à natura principalis dispositionis. eo. 403.nu.54. & seq.
- Decretum irritans inducit formam. ibi. 70. & seq.
- Decretum irritans operatur tam in dispositione hominis, quam in dispositione legis. ibi. nu. 71.
- Decretum irritans dicitur continere inhibitionem. ibi. 73.
- Decretum irritans non irritat actum perfectum ante decreti interpositionem. 2.404.nu.78.
- Decretum irritans ex falsa causa interpositum non operatur. ibi. nu. 79.
- Decretum irritans non operatur vt expresso vno modo vocandi veniat alius in concessione. ibid. n. 80.
- Decretum irritans adiectum in fauorem vnus non operatur in fauorem alterius. ibi. 81.
- Decretum irritans restringitur ad dispositionem cui magis coheret & nõ refertur ad præcedentia. ibi. 83.
- Decretum iudicis vel superioris, aut affirmatum consensus debet interponi in actu seu contractu, quando fit, alias si ex intervallo, nõ valet. 3.142. conclu. 13.
- Decretum iudicis non prodest contractui simulato quin possit simulatio allegari ac probari iudicē fuisse circumuentum. 3.146. conclu. 183.
- Decretum iudicis in alienatione rei minoris, qua exigit causæ cognitionem, non potest interponi die feriata. 3.156. conclu. 353.
- Decretorum compilatio per Gratianum facta dici potest authentica, ex quo liber ille fuit approbatus per Papam. 1.493.b
- Dedicatio facta de se, & bonis Ecclesie seculari, intelligitur de bonis præsentibus tantum, vt testandi facultas non impediatur. 1.42.b
- Defectus prior & superueniens æquiparantur. 1.359.b
- Defectus vsucapionem & præscriptionem interrumpit. ibid.
- Defendere alium à vi quæ inferitur, nemo tenetur, nec cæsareo, nec pontificio iure foris agitando. 1.267.b
- Defendere promittens de iure & facto, nõ tenetur armis defendere. 1.42.b
- Defensio inducta iure naturali. 3.58.q.2.
- Defensio naturalis quando tollatur. 3.58.q.2.
- Defensio in causis criminalibus à principio tolli nequit. 1.267.b
- Defensio honorum, & rerum quoque admittitur, non minus ac corporis & honoris. 1.535.a
- Defensio consanguineorum licita est. ibid.
- Defensio corporis, ppriè contra insultatē, etiam iure canonico permilla est. ibid.
- Defensio admittitur cum moderamine inculpatae tutelæ, cum paritate armorum, & vt fiat in continenti. 1.442.b
- Defensio debet fieri ad tutelam tantum non ad vindictam. ibi. b
- Defensio non admittitur pro palam delinquenti. 1.267.b

Index Materiarum

- Defensio rerum cum morte alterius, etiam furis non conceditur, de iure Canonico, 3.9.concl.63.
- Defensor qui non ad plenam causam, sed tantum ad allegandam causam absentiae admittitur, perinde atque procurator ad certum ratum actum datus, non tenetur appellare, 1.493.b
- Defensor vnius articuli & non totius causae absentis, non tenetur fatidare, 3.150.concl.246.
- Defensus illegitimè pro non defenso censetur, 1.359.b
- Defensionem allegatam vt quis probet, non necesse habet, vt ista necessitas defensionis in specie probetur, sed sufficit quod simpliciter se fecisse probet ad sui defensionem, 1.535.a
- Defensionem extranei suscipere licet, ibid.a
- Defensionem quae est iuris naturalis non posse tolli à principe, 358.q.2.
- Defensionem pro amicis ex extraneis suscipere licet, 3.9.concl.64.
- Defensione honoris, sui causa licet alium occidere, quod periculum famae, æquiparetur periculo vitae, ibid.a
- Defensionis sui, nec in proprii status causis, nec in criminalibus quis potest renunciare, ibid.
- Defensionis propriae iustum modum egressus, & alterius laesio, non facta, sed mitiori poena plectitur, ibid.
- Defensio quibus & contra quos permessa, 358.q.1.
- Defuncti ordinatio quando in feudo non admittatur, 3.47.concl.36.
- Definitio consuetudinis, 356.q.2.
- Difficiente tutore legitimo, a quo iudice dari debeat, 378.q.10.
- Degradatio ab inferiore Episcopo, neque verbaliter, neque actualiter fieri potest, 1.493.b
- Degradatio in clerico reo laesae maiestatis criminis, non debet fieri actualiter sed verbaliter tantum, 1.535.a
- Degradatione verbaliter tantum facta, an iudex laicus in eum potestatem habeat, qui ita degradatus est, ibid.
- Delatione iuramenti facta a parte parti in iudicio posse reuocari, 72.q.8.
- Delegare potest princeps causas meri & mixti imperij, 1.43.a
- Delegati iurisdictione non perpetuatur per actum citatiorem citationis, vt est commissio de citando, 1.43.a
- Delegati iurisdictione per citationem decretam, & emissam dicitur perpetuari, vt non expiret ea per mortem delegantis, 3.9.concl.65.
- Delegari non veris sententia nulla est, licet rata sit à delegante, 1.268.a
- Delegatio potest fieri vt perat consilium alterius tertij, 1.42.b
- Delegatio quando & in quo dicitur, ibid.
- Delegari causam criminalem meri & mixti imperij à iudice delegato, ab inferiore quam principe, non potest, 1.535.a
- Delegari causae criminales à iudice ordinario non possunt intelligi quae sint meri & mixti imperij, & in ordinario inferiore quae princeps, ibid.b
- Delegata iurisdictione potest prorogari de loco ad locum, modo partes consentiant, 1.494.a
- Delegati iudices habent iurisdictionem in solidum, 1.494.a
- Delegatione facta censetur notatio, si modo delegatus consentiat, & stipulatio inter delegatum & eum cui delegatur, interueniat, Alij tamen contra vt 1.443.a
- Delegati iurisdictione non expirat per legatis praesentiam, 3.5.cocl.88.
- Delegati plures si sint dati cū clausula, vos, vel alter, tūc altero subdelegare, collega non tenetur admittere subdelegatum datum, 1.494.b
- Delegato inferioris à principe non licere citare quem realiter vel capere de persona, sed delegato principis licere, 3.108.q.9.
- Delegatum non posse minuire, vel augere tempus quod a lege datur iudicatis, 3.107.q.3. & 129.q.27.
- Delegatum quamuis principis non posse subdelegare cum potestate subdelegandi, verum quemlibet ordinarium posse, 3.108.q.10.
- Delegatum principis posse subdelegare causas meri & mixti imperij, 3.108.q.11.
- Delegato nec minuendi nec augendi quadrimestris temporis iudicatis concessi copia est, 1.208.a
- Delegatus habens sufficientes reditus non potest exigere sportulas, 1.473.b
- Delegatus non potest causas criminales subdelegare nisi à Principe datus esset Ciuili iure, canonico verò iure contra, 1.494.a
- Delegatus iudex ferens sententiam nullam, dicitur functus officio suo, & necesse est recurri ad delegantem, ibid.a
- Delegatus ab eo qui infra principem sit, non exequitur suam sententiam, quamuis admonitionis & excommunicationis ius habeat, 1.268.a
- Delegatus ab ordinario potest per nuncium citare, non per edicta, sicut nec arbiter, 3.156.conclu.339.
- Delegatus ab ordinario non potest subdelegare, nisi concessum, 1.43.b
- Delegatus ad vniuersitatem causarum, potest subdelegare auctoritatem praestandam in manumissione, 1.43.b
- Degradatio aufert privilegia clericalia, 1.494.a
- Delegatus à Principe subdelegat etiam illa quae meri imperij sunt, 1.268.a
- Delegatus dumtaxat à principe seu ante seu post litem contestationem ius personalis citationis habet, ibid.a
- Delegatus etiam à Principe non potest subdelegare cum potestate subdelegandi, quod potest ordinarius, 1.43.a
- Delegatus inferioris à principe post litem contestatam potest subdelegare tam in ciuilibus quam in criminalibus, 1.43.a
- Delegatus iudex appellationis si pronunciat causam appellationis legitimum, an possit de principali negotio cognoscere, ibid.a
- Delegatus iudex fungitur vice delegantis tantum, 1.43.b
- Delegatus iuri dicendo locum potest eligere, ibid.453.b
- Delegatus meri imperij iure constitutus, ad vltimum supplicium rectè progredietur, 1.268.a
- Delegatus non potest mittere in possessionem primo decreto, 1.43.a
- Delegatus non tenetur citato mittere originale suae commissionis, ibid.
- Delegatus ordinarij non potest causam subdelegare, etiam lite coram eo contestata, 3.155.concl.328.
- Delegatus principis multam imponere potest, 3.48.concl.37.
- Delegatus principis, cui est commissio causa per seipsum terminanda, non potest eam subdelegare, 3.138.concl.59.
- Delegatus Papae vel principis, ad vnam, vel certas causas potest contumacem multare, 3.144.concl.155.
- Delegatus principis ad causam criminalem potest eam subdelegare, 3.156.concl.342.
- Delegatus post tempus datum ad cognoscendum, quando proferat sententiam, 1.42.b
- Delegatus post sententiam latam, non habet cognitionem, 1.42.b
- Delegatus quando est periculum in mora, potest imponere poenam mortis, 1.43.a
- Delegatus subdelegandi ac subcenturiandi ius non habet, si eius industria sit electa, 1.268.a
- Delicta praescribuntur per xx. annos, 1.44.a
- Delicta quae dicuntur grauiora, relinquuntur arbitrio iudicis, 1.44.a.268.a
- Delicti consummatio aut perfectio requiritur in poenis, quae ipso iure inferuntur, 2.427.nu.19.
- Delictis, & in atrocibus habentibus nomen speciale delicti, furto, adulterio, homicidio & similibus, mandatum superioris non excusat, 1.44.a
- Delicti obuiare nemo tenetur de iure ciuili, 1.43.b
- Delictum commissum in offensam principis, dicitur publicum, 1.535.b
- Delictum commissum extra territorium iunctum delictis in territorio commissis auget poenam, 3.157.concl.367.
- Delictum non probatur per instrumentum, ibid.b
- Delictum omne quod principaliter fit in offensam Dei, dicitur publicum, & quilibet de populo potest accusare, ibid.b
- Delictum quod committitur faciendo, grauius reputatur, quam quod committitur omitendo, ibid.b
- Delictum, siue dolum commissum, vel extra propositum, & intentionem ipsius delinquentis, moratur mitigationem poenae, ita vt reus non debeat corporaliter puniri, ibid.b
- Delictum non praesumitur, 2.412.nu.1.
- Limita pluribus modis, 2.414.nu.56.
- Delictum minus praesumitur, 2.412.nu.6.
- Delictorum alia esse merè Ecclesiastica, alia merè secularia, alia communia. Item alia nominata, alia innominata, 1.535.b
- Delinquentes de consuetudine non remitti ad locum delicti perpetratum, sed puniri vbi deprehenduntur, & incarcerantur, 3.110.q.3.
- Delinquens confugiens ad statum principis, non debet inde auelli, ibid.b
- Delinquens debitor, potest quodcumque dare de bonis suis in solutum suis creditoribus, ibid.b
- Delinquens, permutans bona aliqua post delictum, vel vendens, an, & quando molestari debeant eorum possessores, ibid.b
- Delinquens potest non solum à iudice loci vbi deliquit, sed etiam à iudice domicilij sui, tempore commissi delicti, puniri, ibid.b
- Delinquens potest puniri in loco delicti, & originis secundum statuta eius loci, 1.44.a. & 268.a
- Delinquens regulariter non potest, nec debet de socijs interrogari, 1.535.b
- Delinquens mandato alterius, mandato expressè, vel tacitè reuocato, ex tali delicto mandans non tenetur, 1.494.b
- Delinquens si confugiat ad sacerdotem portantem sacram Eucharistiam in manibus, gaudet immunitate, ac si ad Ecclesiam confugisset, 1.536.a
- Delinquens si persequatur à familia sui iudicis in aliud territorium, & ibi captus sit, non debet ab illo iudice, qui capturam ordinauit, retineri, sed relaxari, & dimitti, 1.536.a
- Delinquenti opem praestans, tenetur ratione qualitatum quae in sunt delicto, 1.494.b
- Delinquentes sortiri forum ratione delicti, 3.110.q.1.
- Denunciare delictum alicuius ad acta, possunt officiales, licet sint vt plurimum pauperes, & viles personae, & quandoq; etià infames, 1.536.a
- Denunciatio ecclesiastica quando habeat locum contra turum exceptio ne rei iudicatae, 3.144.concl.149.
- Denunciatio extrajudicialis emptori ante alienationem ne rem emat non pertinentem ad eius venditorem, quid efficiat, & post transactam alienationem, 1.268.a

Communi opinionum

- Denunciatio litis mota, nisi venditori aut donatori fiat debito tempore,** emptor vel donatarius, aut vasallus aduersus venditorem Dominum donatarium non agit. 1.494.b
- Denuntiatio ob euictionem fieri debet cum transmissione & oblatione libelli.** 3.86.q.5.
- Denuntiatorum publicorum officium.** 1.268.b
- Deportationis poena antiquata, cuius loco successerunt, bannum perpetuum, vel mors.** ibid.
- Deportati pro mortuis habentur.** 1.360.a
- Deportato herede intra deliberandi annum ad fiscum reddit hereditas.** 1.268.b
- Deportatus, durante deportatione eligere potest.** ibi.
- Deportatus ex testamento nihil capere potest.** 1.444.b
- Deportatus non habet testamenti factionem.** ibid.
- Depositarius de dolo dumtaxat tenetur.** ibid.
- Depositarius & comendatarius in non possidendo sunt pares.** 1.360.a
- Depositarius qui recipit aliquid pro deposito tenetur de leui culpa.** 1.44.b
- Depositarius qui se obtulit deposito tenetur etiam de leuissima culpa.** ibi. 3
- Depositiones testium ita interpretandae sunt, ut euitetur falsitas vel periurium nihil probant, etiamsi inter se concordatae sint.** ibid.
- Depositum vel mutuum an dicatur quando pecunia ad numerum consignatur mercatori.** 2.182.nu.1.
- Quid si pecunia casu fortuito sit amissa an mercator teneatur.** ibid.
- Depositum alterius quomodo possidere dicatur.** 1.360.a
- Depositum furtiuum, cui non est culpa.** ibid.
- Depositum furtiuum recipit, quod dissimulante in domum suam inferri sinerit.** ibid.
- Depositum redditur nullum, quando depositarius illud non fatetur, nec ad illius restitutionem se obligat.** 3.9.concl.66.
- Depositum instrumentum habet executionem paratam, sicut res iudicata.** 3.9.concl.67.
- Deprehensio in crimine non facit plenam probationem, sed hoc tantum modo operatur ut reus possit torqueri.** 1.336.a
- Descendentes in aui vita nec non nec concepti, aui non succedunt quo ad hereditatem, sed quo ad dignitatem & honores.** 1.268.b
- Descendentibus alicuius per lineam masculinam concessa, non conceditur eiusdem filibus.** ibid.
- Descendentibus etiam foeminis concessa priuilegia, si reip. grauiata sunt, nuptis foeminis non tribuuntur.** 1.42.b. & 268.b
- Destinatio an pro facto reputetur.** 2.271.
- Destinatus ad clericatum an dicatur clericus.** ibi. 4.
- Destruicta ciuitas, Ecclesia, castrum, &c. quando retineat vel amittat iura sua.** 1.444.b
- Detrioratio notabilis facit ut emphyteuta possit expelli.** ibid. b
- Dicta doctorum intelligenda secundum leges allegatas.** 3.190.nu.140.
- Dicta testium qui corrupti deposuerunt, non possunt partium consensu conuallidari.** 3.118.q.16.
- Dictio testis iurati extra iudicium prolato stari, licet postea idem contrarium deponat in iudicio.** 3.119.q.20.
- Dictum testis qui aliter dixit extra iudicium non iuratus, aliter vero dixit in iudicio iuratus, admitti & fidem facere.** 3.119.q.19.
- Dictum testis interrogati de ratione & causa scientiae, & respondentis, quia fuit praesens, valere & probare.** 3.119.q.24.
- Dictum testis deponentis contrarium ei quod dicit ipse principalis, non valere nec probare.** 3.119.q.26.
- Dictum testis non iurati valet si partes ei iuramentum remiserint.** 3.156.concl.351.
- Dictum testis non citari valet, si iudex ei iuramentum deferat vtraque parte praesente.** 3.159.concl.405.
- Dictum, vel depositio rei alicuius criminis de correis, sicut indicium contra nominatos correos ad inquirendum, vel ad inquisitionem fundadam.** 1.536.a
- Dictio distinctiua interposita inter eas personas inter quas ordinata disponentis affectio cadit, efficit ut tales personae ordine successiuo vocentur.** 1.411.a
- Dictio (Perinde) cum apponitur cum dictione, per omnia, importat omnimodam aequalitatem.** 1.444.b
- Dictio, multa, seu plura, verificatur in duobus.** 3.174.nu.11.
- Dictio taxatiua adiecta in personam auctoris an personam heredis excludat.** 2.341.nu.1.
- Dictio taxatiua, apposita in lege continente casum fauorabilem, vel pium, impedit extensionem ad casus similes.** ibid.
- Diem sub certam si qui sint concepti contractus, aut legata relicta, eorum obligatio & actio statim cedit.** 1.268.b
- Diem tacitum a lege inductam interpellare pro homine, & constituere debitorem in mora.** 3.93.q.9
- Dies interpellat pro homine.** 2.169.nu.1.
- Ampliatur multis modis. ibi. 2. & plurib. seq. Limitatur. 2.170.nu.13**
- Quid si hora sit adiecta an ea elapsa debitor constituatur in mora.** 2.169.nu.7.
- Quid in die legali, siue expressa, siue tacita.** ibi. 8.
- Quid in die incerta.** 2.170.nu.30.
- Dies adiecta causa demonstrationis an interpellat pro homine.** 2.171.nu.34.
- Dies adiecta gratia miserationis a lege an interpellat pro homine.** 2.170.nu.9.
- Dies variabilis ad voluntatem creditoris an interpellat.** 2.169.nu.3.
- Dies an interpellat quando creditor non est paratus recipere.** 2.170.nu.9.
- Dies an interpellat quando tempus est interiectum in fauorem debitoris.** 2.170.nu.27.
- Dies indulgentia a lege miserationis gratia, non impedit natiuitatem, neque exercitium actionis.** 1.452.
- Dies solutionis sciendae in certo loco non interpellat pro homine, nec debitorem constituit in mora, quando debitor, & creditor sunt diuersi fori.** 3.147.con.197.
- Dies tacita, & si actionem nasci impedit, tamen obligationes naturales non remouatur.** 1.268.b
- ¶ Dietae computantur a loco domicilij.** 1.452.
- ¶ Difficile iudicamus impossibilia.** 1.360.b
- ¶ Differentiam emancipationis, & patriae potestatis sublatam esse quo ad successionem ab intestato, sed non quo ad remedia competentia aduersus testamentum.** 3.102.q.25.
- ¶ Difficultas excusata mora, etiam in obligationibus dandi.** 1.452.
- Difficultas superueniens excusata a poena.** 1.268.b
- Difficulus quae assequi non possumus, ea non habere dicimur.** 1.360.b
- ¶ Digitus non est membrum, sed membri pars, & officium.** 1.437.nu.67.
- Digitum debilitans, vel amputans non dicitur membrum debilitasse, vel amputasse.** ibid. nu.6.
- Dignitati relicta, velut praesuli, aut ecclesiae rectori, tum ad successorem transfertur, cum ab extraneo relinquuntur.** 1.269.a
- ¶ Dilatio a iudice data potest ab eo mutari, abbreviando, vel prorogando.** 3.149.con.233.
- Dilatio a iudice concessa, ab eodem, & contrahi, & mutari, & reuocari potest.** 1.452. & 269.a
- Dilationem assignatam a lege, quando iudex abbreviare, vel prolongare possit.** ibid.
- Dilationem datam ad probandum esse peremptoriam.** 3.112.q.1.
- Dilationem probatoriam semel tantum dari.** 3.113.q.2.
- Dilatio quae ab alterutro reorum impetratur, alteri quoque prodest.** 1.452.
- Dilatio secunda non potest dari, nisi causa cognita, etiam si iudex coarctauerit primam.** 1.452.
- Dilationem pendente iudicis officium conquiescit.** 2.106.nu.1. in fin.
- Ampliatur multis modis.** 2.107.nu.2. & seq.
- Limitatur.** ibi. 5. & seq.
- Dilationem pendente an iudex possit procedere in fauorem illius, cui data est dilatio.** ibi. nu.13.
- Dilationem reuocata iudicis officium non conquiescit.** ibi. nu.9.
- Declaratur duobus modis.** ibid.
- Dilationes in iudicis criminalibus dandae sunt duae accusatori, & tres reo.** 1.536.b
- Dilationes secundum communem opinionem sunt arbitrariae, & possunt restringi.** 3.9.concl.68.
- ¶ Diocesis appellatio in beneficiis, venit ciuitas, & contra. 1.494.a**
- ¶ Diocesis appellatio in larga materia, ciuitas venit intelligenda.** 1.452.b. & 269.a
- ¶ Dispensatio ad fratrum, & sororum matrimonium, vel ut neptis patruo aut auunculo nubat, ab illo indulgeri potest.** 1.269.a
- ¶ Disciplinam omnem in dies perfici ac perueri.** 3.168.nu.9.
- Dispensatio mera Papae ad spiritualia simpliciter vel ut odiosa, stricte venit interpretanda.** 1.411.b
- Dispensatio pontificis crimen remittentis, & inquisitionem, & accusationem tollit.** 1.452.b. & 269.a
- Dispensatio pontificis in affinitate proueniente ex coniunctione carnali, & matrimonio, quid requirat.** 1.452.b
- Dispensatio principis sine causa valet, non autem alterius a se commissi.** ibi.
- Dispensatio expressa an requiratur in literis Principis super alterius habilitatione, vel sufficiat clausula ex certa scientia.** 2.25.nu.5.
- Dispensatio praedudicialis obtemperante pendente non facta mentione litis non operatur.** 2.71.nu.20.
- Dispensatio super pluralitate beneficiorum non facta mentione, quae impetrians ea illicito retinet, fructus inde percipiendo non valet.** 2.274.nu.8.
- Dispensatio praesumitur ex cursu longi temporis.** 2.16.nu.15.
- Dispensatus ad duo curata intelligitur ad duo prima curata.** 2.348.nu.4.
- Dispensatus, ut beneficium possit permutare intelligitur, ut permutare possit cum vno, & non cum pluribus.** ibi. 5.
- Disponendi, verbu in re dubia ad vltimas voluntates referri debet.** 2.269.a
- Disponere limitate, est disponere perfecte.** 1.360.b

Index Materiarum

- Dispo** nere distinctè, est perfecte disponere. ibid.
- Dispo** sitio auct. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. nõ operatir stan-
tee uõmittima uõ nimis excessiua læsione. 2.213.nu.9.
- Dispo** sitio fidei dabi³ rationib³ altera sublata nõ corrumpit. 3.188.n.12.
- Dispo** sitio interpretatur prout uerisimile est disponentem responsurũ
si interrogatus fuisse. 2.332.nu.1.
- Ampli**atur & limitatur multis modis. ibid. & seq.
- Quid in statuis. ibid. 2.
- Quid in materia exorbitanti. ibid. 5.
- Quid in uicinis uoluntatibus. ibid. 6.
- Vbi multis modis limitatur.
- Quid in dispositione legis. 2.333.nu.12.
- Quid in rescriptis. ibid. 3. & seq.
- Dispo** sitio loquens de viro intelligitur habere locũ in vxore. 2.350.nu.2.
- Ampliatur & limitatur. ibid. 3. & seq.
- Dispo** sitio loquens de uenditore etiam emptorẽ comprehendit. ibid. n. 12.
- Ampliatur multis modis. 2.351.nu.13. & seq.
- Dispo** sitio loquens de auctore ad reum etiam se extendit. 2.351.nu.31.
- Ampliatur. ibid. 33.
- Dispo** sitio de carceratis relaxandis non habet locum in carceratis ob cri-
men falsi. 2.348.nu.6.
- Dispo** sitio prohibens aliquid alicui dare prohibet etiam illum accipere
& contra. 2.351.nu.20.
- Dispo** sitio loquens in uasallo non habet locum in Domino. 2.352.nu.35.
- Dispo** sitio auct. sacramenta puberũ in quibus habeat locũ. 3.72.q.6.
- Dispo** sitio auct. sacramenta puberum, quomodo intelligenda. 2.111.n.1.
- Dispo** sitio auct. bona damnatorum. C. de bonisdam. extenditur etiam ad
collaterales. 1.536.b.
- Dispo** sitio auct. bona damnatorum. C. de bon. dam. non corrigit indistin-
ctè iura antiqua. ibid.
- Dispo** sitio. c. r. de homicid. in 6. locum habet in falsis iuris, & omnibus ho-
micidiis. ibid.
- Dispo** sitio auct. minori. C. qui dar. tut. vel cur. poss. in tutore testameta-
rio non procedit. 1.411.b.
- Dispo** sitio auct. ex causa. C. de lib. prætè. 1.45.b.
- Dispo** sitio auct. quod sine. C. de test. ibid.
- Dispo** sitio. c. cum esset. extra de testa. 1.46.a.
- Dispo** sitio. c. si. ex. de arb. non habet locum in terris imperij. 3.129.q.25.
- Dispo** sitio. c. potuit. extra de loc. ibid. a.
- Dispo** sitio. c. jan agnat. vel fil. ibid. a.
- Dispo** sitio hominis verificatur in primo actu. 1.45.b.
- Dispo** sitio. l. j. C. de sacros. Eccl. quid fiat. 1.46.a.
- Dispo** sitio. l. ii. C. de resc. vend. in transactione locum habet, si excessus
supra dimidiam iustæ estimationis fuerit. 1.411.b.
- Dispo** sitio. l. vni. C. si liberal. Imp. lib. 10. 1.46.a.
- Dispo** sitio. l. si quis argentum. C. de donat. ibid.
- Dispo** sitio legis, statuti & testatoris paribus pascibus ambulant. 1.360.b.
- Dispo** sitio. l. si vnquam. C. de reuo. donat. 1.46.a.
- Dispo** sitio. l. si conuenit. ff. de iuris. om. iud. non habet locum quando iu-
dex, cuius iurisdictio est prorogata, erat præsens, & prorogationem
acceptauit. 3.137. conclu. 48.
- Dispo** sitio. l. filij a Principe impetrandæ, necessaria est illorum citatio,
quorum interest. 1.269.a.
- Dispo** sitio. §. ex imperfecto. l. hac consultissima. C. de testa. 1.46.a.
- Dispo** sitio. §. si quis auct. hac consultissima. C. de test. ibid. a.
- Dispo** sitio testatoris de personis sibi ab intestato succedentibus, quomo-
do intelligenda. ibid. a.
- Distribu** tiones quod ianæ, & ex consuetudine absentibus & non mini-
strantibus dari non debent. ibid. a.
- Distribu** tiones uerbum quod dicitur acribit actu cuiuslibet in solidũ. 1.269.a.
- ¶ **Diuidi** possunt de iure feuda inferiora tantum. ibid.
- Diuisio** aliàs in ualida iuramento confirmatur. 1.47.2.
- Diuisio** animum legentis iudicat, & mentem intelligentis præparat.
3.169. nu. 54.
- Diuisio** cum reformari desideratur quid factu opus. 1.269.b.
- Diuisio** facta inter fratres ex diurna diuisum seruata possessione præsu-
mitur. ibid. a.
- Diuisio** familiaris in qua quis ultra dimidium captus est obnoxia sit et me-
dio. ibid. a.
- Diuisio** in quibus non inducatur. 1.47.2.
- Diuisio** inter fratres firmata uel saltem facta præsumetur per annos quin-
decim post maiorem ætatem, quibus bona pro diuiso possessa fue-
runt. 1.411.b.
- Diuisio** inter fratres si ius civile spectetur, sorte absolui debet. 1.269.a.
- Diuisio** inter fratres coheredes quomodo sit facienda. 3.9. con. 71.
- Diuisio** inter fratres si sit facienda nõ debet maior facere partes & minor
eligere, sed sit diuisio sorte uel officio iudicis. 1.47.2.
- Diuisio** inter fratres sorte uel iudicis officio facienda est. Canonice tamẽ
contra putant quod maior debeat eligere, & minor eligere, uel num.
2. quæ opinio de consuetudine quidem, non autem de iure communi
procedit. 1.471.b.
- Diuisio** inter fratres an ex cursu temporis præsumatur. 2.16. nu. 23.
- Diuisio** iudicis cum diuisione patris par est. 1.361.a.
- Diuisio** prohiberi a testatore nequit. 1.47.2.
- Diuisio** prohibita per testatorem intelligitur solummodo quo ad domi-
nium. 3.9. conclu. 70.
- Diuisio** simplex cum clausula non contrahendi non inducit fideicom-
missi renunciationem. 1.46.b.
- Diuisio** nem qui uulgo ita faciendam dicunt, uel maior partem facere, mi-
nor uero eligere debeat, falluntur. 1.494.2.
- Diuisio** nem uirgere, aut ad eum socium uel coheredem maiorem prouo-
care, minor non potest, & quando persit. ibid. a.
- Diuisio** nis placitum, siue contractus perinde atque alij bonæ fidei contra-
ctus, si per eũ qui ultra dimidiũ decipiatur, admittit remediũ. ibid. b.
- Diuisio** num & p. iblicum equiparantur. 1361.a.
- Diuisio** næ quæ in intentionis fundamentũ allegantur ab allegante probari
debet. 1.269.b.
- Diuisio** rium successiois ius extinguit. 1.361.a.
- ¶ **Do**ctor ad publicè profitendum conductus, non potest suas uices per
alium supplere. 1.269.b.
- Do**ctoratus dignitas non liberat filiũ familias a patria potestate. 1.444.a.
- Do**ctoratus est dignitas, & Doctores legum sunt in dignitate constituti.
1.443.b.
- Do**ctoratus stipendia petenti non obstat exceptio cõpensationis. 1.400.b.
- Do**ctor & aduocatus potest esse quis decimo septimo anno. 1.471.a.
- Do**ctor & aduocatus qui operas suas locarunt casu quo moriantur, pen-
dente anno locationis quid de eorum salariis fiat. 1.47.2.
- Do**ctor emeritus uiginti annorum stipendiis, dignitate illustris conse-
quitur. 1.47.2. 269. a.
- Do**ctor habet dignitatem. 1.47.2.
- Do**ctor per xx. annos publicè legens sic illustris. 1.444.b.
- Do**ctor potest expellere fabrum vicinum ex officina, per strepitum &
malleationem ipsam in studiis suis impediendam. 1.444.b.
- Do**ctor, qui nobilitatem uirtute sua acquisiuit, censetur magis nobilis
quam descendens ex nobili genere. 1.444.a.
- ¶ **Do**ctores non debent torqueri. 1.443.b. & 536.b.
- Do**ctores attestanti de communi opinione creditur. 1.444.2.
- Do**ctori magis creditur in consulendo quam legendo. Alij. contra. ibid.
- Do**ctori non præferri debet nobilis non uirtuosus. ibid.
- Do**ctori attestanti aliquam opinionem esse communem creditur. 1.47.2.
- Do**ctori assenti cõsuetudinẽ sic esse an & quatenus credendũ. 3.57. q. 20.
- Do**ctori attestanti de communi usu loquendi quo ad præsumptionem
credendum est, uel onus probandi contrarium transferatur in aduer-
sarium. 3.10. conclu. 74.
- Do**ctori famoso attestanti de consuetudine credendum est. ibid. b. 3. 9. con-
clu. 71.
- Do**ctori attestanti ita esse consuetudinem an credatur. 2.7. nu. 1.
- Quid si plures idem asserant. ibid. nu. 2.
- Do**ctori examinati quæstionem magis creditur quam perfunctoriẽ lo-
quenti. 2.39. nu. 85.
- Do**ctori tenenti vnã opinionem in tractatu uel consiliis magis creditur
quam in lecturis. ibid. 86.
- Do**ctori tenenti vnã opinionem in consiliis uel lecturis magis credi-
tur quam in apostillis & additionibus. 2.40. nu. 92.
- Do**ctori attestanti sic seruari consuetudine, creditur. 1.411. b. 3. 9. conclu. 72.
- Do**ctoris auctoritas in scribendo probabilis tantum est non necessaria. 1.452.b.
- Do**ctorum appellat Imperator amicum suũ, in l. ex disti. C. locat. & ibidẽ
appellat Vlpianum parentem. 1.443.b.
- Do**ctores debent ab aliis appellari Domini, non fratres. 1.444.a.
- Do**ctores ex legali scientia consequuntur nobilitatem. 1.443.b.
- Do**ctores legum excusantur a munere recipiendi milites in domo. 3.10. a.
- Do**ctores quandoque tanquam aues, aut oues sequuntur aliorum dicta.
3.167. nu. 4.
- Do**ctori creditur propter Auctoritatem. 3.171. nu. 5.
- Do**ctor præsumitur peritus. ibid. nu. 5.
- Do**ctores sunt testes iuris. 3.172. nu. 7.
- Do**ctores, qui in eadem q. pro vtraque parte testantur de Communi opi-
nionem non sunt reprehendendi, quia possunt dicere ueritatem. 3.174. nu. 2.
- Do**ctorum numerus potest reduci ad Auctoritatẽ, & econtra. 3.175. n. 19.
- quomodo, ibid. nu. 22.
- Do**ctor quilibet licet infirmus suam habet auctoritatẽ. ibid. nu. 20.
- Do**ctorum numerus in communi quare requiratur. ibid. nu. 21.
- Do**ctores qui maioris sint auctoritatis, relinquunt arbitrio iudicis. 3.176. nu. 7.
- Do**ctorum tres gradus nouiter distinguuntur. 3.177. nu. 22.
- Et qui in istis contineantur. ibid. nu. 23.
- Do**ctores periti, seu peritiores, & maximæ, seu maioris auctoritatis cen-
sentur. 3.178. nu. 39.
- Qui plura, & bene scripserunt. ibid. nu. 39. & 41.
- Et qui dicatur plura conscribere. nu. 43.
- Quo

Communi opinionum.

- Quorum scripta sunt approbatoria.** ibi.nu.44.
Qui se exercent diu legendo, vel aduocando. ibi.nu.45.& 47.
Qui sunt ordinati, & clari. 3.179.nu.48.& 50.
Qui habent bonos, seu doctos Scholares, & defendunt magnas causas. ibi.nu.51.& 54.
Qui habent multos Scholares, & causas. ibi.nu.56.& 57.
Fall. nu.58.& 59. ibi.
Qui habent magnam salarium legendo, & præmium consulendo. ibi.nu.60.& 64.
Declar. 65.& 66.
Qui non sunt varij, sed constantes in suis opinionibus. ibi.nu.68.
& 69.
Et contra. 3.180.nu.72.
Qui ex istis maioris sint doctrinæ, & autoritatis. 3.180.nu.74.75.& 76.
Doctor nobilitatur per scholares. ibi.3.179.nu.53.
Doctoribus valde prodesse laborare pro suis scholaribus, & Clientibus. ibi.nu.55.
Doctoris contrarietas arguit nequitiam quandam. ibi.nu.70.
Et quo crebrior est contrarietas, eo magis reprehenditur. 3.180.n.71.
Doctores omnes regulariter in eo, quod firmant, faciunt opinionem, & Numerum in communi. 3.181.nu.1.
Sed an id locum habeat solum quando disputando firmant, an etiam quando simpliciter, & perfunctorie loquuntur. ibi.n.2. vsque ad 18. cum seqq.
Et communem sententiam amplectitur etiam Borgni. Causalca. de vsufr. muli. sub nu. 77. circa med.
Quando sunt varij, & contrarij. 3.182.nu.18. vsque ad 34. & nu. 43.
Quando ab alijs allegantur, & eorum scripta videri nequeunt, vel quod sint amissa, vel quia nunquam in lucem edita fuerint. ibi. 3.187. nu. 89. vsque ad 93. cum seqq.
Quando legendo concludunt (& ita disputando tenerem, vos autem consulendo, & iudicando non recedatis a contraria communi) ibi. nu. 93. 94. & 95.
Quando pro neutra parte concludunt, sed dicunt, Cogita. ibi.nu.96. & 98.
Quando referunt duas opi. & neutram expresse approbant. 3.188.nu. 105. vsque ad 109.
Quando mouentur autoritate alicuius, qui illud non dicit. ibi.nu. 109. vsque ad 113.
Quando tenent pronunciarum generale, & nos sumus in limitatione, ibi. nu. 113. & 115.
Quando se simpliciter subscribunt alterius conf. 3.189.nu.116. & 117. & 120.
Quando non Doctores, sed licentiatum tantum firmant opinionem. ibi. nu. 121. & 122.
Quando sunt scholares simplices. ibi.nu.126.127. & 136.
Quando solummodo restantur de communi opin. 3.190.132. & 133.
Quando proponuntur, nec aliter resolunt. ibi. nu. 135.
Quando dicentes aliquam opi. vtiorem innuunt, contrarium seruari in praxi. ibi.nu.139.
Quando intelliguntur secundum legem, vel rationem, quam allegant. 3.191.nu.141.
Quando post firmam opinionem dicunt, se contrarium vidisse seruari. ibi. nu. 142. & 143.
Quando interpretantes aliquam committunt non nulla tradita ibi ab antiquioribus. ibi.nu.145. & 146.
Quando scribunt, vel aduocant super aliquo casu. ibi.nu.147. & 150.
Quando dictum non reperitur inter scripta autoris, sed alterius. ibi. nu. 152. & 153.
Quando Auctores sunt incerti. ibi. nu. 154.
Quando dicunt in Indice, seu Tabula, quod non est in opere. ibi. n. 156.
Quando vnam sententiam firmantes inquirunt, & hoc procedit saltem in illo casu. 3.192.nu.157.
Doctor errans in obiter dictis excusatur, & quo modo. 3.181.nu.3.
Doctori an liceat variare, dicitur.
In lectura, tractatu, vel simil. licere. 3.182.nu.19.
In consilijs fecus. ibi.nu.21.
Imo cauendum, vt ab igne. nu.22.
Contrarium. nu.23.
Conclusio. 30.31. & seqq. 3.183.
Doctor diuersis temporibus sententiam mutans non dicitur sibi contrarius. ibi.nu.29.
Doctor non potest in eadem causa pro vtraque parte consulere. ibi, nume. 34.
Imo est infamis, & quo modo. ibi.nu.35. Contrarium, num. 36. Resolutio nu. 40. & seqq. 3.184.
Doctor pro iustitia potest cogi consulere. 3.183. num. 38. & 3. 210. numero 2.
Doctores in consilijs corrumpi facile possunt præcio, vel præcibus. 3.184.nu.47.
- Doctor consulendo potest adducere doctrinas reprobata.** ibi.nu.52.
Doctor subscribens censetur approbasse omnia contenta in consilio. 3.189.nu.19.
Docto. signans sigillo suo alterius conf. dicitur illud approbare. ibidem. nume. 119.
Doctor referens duas opiniones, & neutram expresse approbans censetur tenere vltimo loco relatam. 3.188.nu.99.
Fallit quinque modis. nu. 100. vsque ad 105.
Doctores quandoque referunt auctores, qui non dicunt, ad quod adducuntur. ibi.nu.109.
Doctor dicens aliquam opinionem vtiorem, & æquioram innuit, contrarium seruari in praxi. 3.190.nu.136.
Contrarium, nu. 137. Conciliatio, nu. 138.
Doctores intelligendi sunt, secundum leges, quas allegant. ibi. nume. 140.
Declaratus laurea non consideratur, vbi habetur ratio doctrinæ. ibi. dem nu. 131.
Doctor incertus modice erit autoritatis. 3.191.nu.55.
Doctori attestanti de communi opi. non creditur. 3.192.nu.1.
Contrarium numero 3. Ampliat. numero 7. Limit. numero 8. cum seqq.
Sed quid agendum quando in eadem quæst. sunt attestations hinc inde dicitur.
Primo credi recentioribus. 3.193.nu.10.
Fallit nu. 11. & 12.
Postea principaliter de ea pertractant. ibi.nu.13. Fallit nu. 14.
Deinde plures autoritates adducunt. ibi.nu.15.
Postmodum statim pluribus attestationsibus. ibi.nu.16.
Tandem istis deficientibus nullam attestacionem attendi. ibi.n.17.
Doctori attestanti de consuetudine non creditur. 3.193.nu.2.
Contrarium, nu. 4. Declar. nu. 5. Fallit nu. 6.
Doctorum dictis adherere, vbi non est ius clarum, de dignari non debent. 3.196.nu.22.
Doctores splendor, & Interni iuris. ibi.nu.23.
Doctorum dicta, vbi non est lex, pro lege seruanda. ibi.nu.24.
Doctor generaliter loquens, generaliter debet intelligi. 3.198.nu.10.
Doctorellorum infinitus numerus. 3.199.nu.39.
Doc. etiã Excel. nihil allegari non creditur, & quō. 3. 170.n.13. & 206.n.129.
Doctores speculatores boni, & æqui. 3.203.nu.10.1.
Doctores colligentes communes opi. nulla laude dignos esse. 3.168.nu.10.
Contrarium. 3.216.nu.15.
Doctores ludenes ad dados sunt infames. 1.45.b
Doctores, nisi fuissent, esse mus in tenebris. 1.443.b
Doctores sunt repleti splendore sicut sol. 1.443.b
Doctores torqueri non possunt etiam si consuetudo esset in contrarij. ibi.
Doctoris dictum secundum ea quæ allegat intelligendum est. 1.411.b
¶ Doctoribus Imperatores concesserunt infinita priuilegia. 1.444.a
Doctorum autoritas pro lege habenda est, vbi lex deficit. ibi. a
Doctorum autoritas probabilis duntaxat, non necessaria haberi debet. 1.269.b
Doctorum alicuius collegij consilij magis creditur quam consilij singularis Doctoris. ibi.91.
¶ Doctrina nobilitate est potior. 1.361.a
¶ Dolus malum non esse sine certa animi deliberatione. 3.58.9.9.
Dolus, & mala fides potius præsumitur quam iuris error. 2.331.nu.2.
Dolus ex proposito præsumitur ex enormissima læsione. 2.76.nu.49.
Dolus præsumitur in delictis. 1.442.b
Dolus præsumptus, & difficultas probationis quando concurrunt, tunc datur iuramentum in litem. 3.10.con.75.
Dolus regulariter ab allegante est probandus. 1.494.b
Dolus quando dat causam contractui bonæ fidei, contractus nihil ipso iure valet. 1.494.b
Dolus in libello regulariter non debet exprimi de necessitate dicendo, quia dolose factum est, sed sufficit narrare factum ex quo dolus colligatur. 3.138.con.61.
¶ Doli exceptio contra eum, qui ex cautione, quam quis sponem erandæ pecuniæ conscripsit, agit, perpetuo intentari potest. 1.269.b
Doli poenam, vel fatua credulitas tollit. ibi.
Dolo in contractum incidente, casus non rem præcisè, vel alternatim vincit, dicitur ad damnum refarciendum ager duntaxat. ibi.
Dolo, vel ex proposito excedens moderamen inculpate tutelæ, an puniendus sit poena ordinaria an minorj extraordinariæ. 3.58.9.9.
Dolus censetur, quando intercedit negligentia crassa. 1.387.b
¶ Dolosus contractus neminem ligat. 1.361.b
Dolus est cum aliena factura locupletari. ibi.b
Dolus est ex proposito, non culpa lata. ibi.b
Dolus, & culpa lata pares sunt. ibi.
Dolus ex proposito, & dolus re ipsa quid, & quando sunt paria. ibi.b
Dolus ex causa minus colorata cessat. 1.269.b
Dolus facti cum præmeditato dolo par est. 1.361.b

Index Materiarum

Dolus ob magnam laesione excusat iurantem.	ibid.	Dominus ut qui in perpetuum pro se & suis meram & mixtam iurisdictionem habet, iura principis habere dicitur.	1.4.11.b
Dolus praesumitur quando intervenit enormissima lesio. 1.269.b. & 48.a	1.48.a	Dominus laicus clericis iudex remanet.	1.49.a
Dolus praesumptus potest remitti.	1.48.a	Dominus non habet cognoscere, quando conventus negat se esse vasallum sed cognoscat ordinarius.	ibid.
Dolus quando requiritur, ad incurrendam poenam non sufficit lata culpa.	ibid.	Dominus non transfert ius viciscendi peccati a vasallo commissi, in heredes si ipse illud sciuerit.	ibid.
Dolus si absuerit & lata culpa, nunquam corporeis poenis locus erit.	260.b	Dominus non potest cogere subditos ad molendum in suis molinis, nisi id ius habeat ex consuetudine, aut privilegio.	ibi. & 270.a
Dolus si dedit causam contractui bonae fidei, contractus nullus: qui si sitri sit iuris fuerit an nullus est 1.48.a & 269.b.	1.384.a	Dominus non tenetur iurare fidelitatem vasallo, sed vasallus contra. 1.49.a	1.536.b
¶ Domestlicorum curam qui negligit, infideli est deterior.	1.269.b	Dominus potest aliquem inuestire de feudo nondum aperto.	1.49.a
¶ Domicilij iudex eum absentem, qui alibi deliquit, offenso accusante punit, & inquirendo prosequi poterit.	1.48.a	Dominus potest directum dominium invito vasallo pignori obligare.	ibid.
Domicilij mariti statutum est attendendum, cum agitur de lucranda dote per maritum, non ius commune nec statutum domicilij uxoris.	1.269.a	Dominus potest emphyteutam post caducitatem expellere.	ibid.
Domicilium habitacione decenniali paratur.	1.48.a	Dominus potest ratificare sententiam latam in fauorem falsi procuratoris.	ibi.b
Domicilium solum retinetur vsque ad annum.	1.596.b	Dominus propria auctoritate potest intrare in emphyteutica, si emphyteuta cessauerit soluere per biennium.	ibi.b
¶ Domina cum seruo suo concubens, capite punitur, seruus autem flammis comburitur.	1.270.a	Dominus propter culpam priuatus feudo, feudum vasallo applicatur.	ibid.
Domina, massaria, & vsu fructuaria relicta a viro, vxor filijs institutis hereditibus quid consequatur.	ibid.	Dominus quando dicatur extorsisse seruitium a vasallis.	ibid.
Domina iure ciuili atque etiam principum constitutionibus quaesita, princeps non potest auferre.	ibid.	Dominus recipiendo seruitium a vasallo, ei remittit ingratitude.	ibid.
Dominia iure gentium primo distincta non fuerunt.	ibid.	Dominus tenetur defendere vasallum, & contra vasallus Dominum.	ibi.
Dominium an sine traditione transferatur ex contractu principis. 2.208. nu. 39.	2.299. nu. 62.	Dominus ut pro annis cessatis, & praeteriti temporis pensiones petat, quid faciat.	ibi.
Dominium directum acquiritur praescriptione immemorabili. 2.299. nu. 62.	1.382.2	¶ Domus vestibulum pro ipsa domo vsurpatur.	1.382.2
Dominus Castri habens in castro nedum iurisdictionem, sed etiam bona particularia in concedendo & tradendo castrum cum pertinentiis, censetur concessisse & tradidisse etiam bona particularia. 2.347. n. 8.	1.48.a	Domus propria cuique tutissimum refugium debet esse, & nemo in ea capi debet.	2.425. nu. 1.
Limitatur & declaratur pluribus modis.	ibi. 13.	Ampliatur.	ibi. 2. & seq.
Dominus principalis non potest intentionem sui procuratoris declarare, nec e conuerso.	2.326. nu. 80.	Limitatur pluribus modis.	ibi. 18.
Declaratur & ampliatur.	ibi.	Quid in domo in qua fuit missus in possessionem ex primo decreto.	2.425. nu. 3.
Dominus an praesumatur scire omnem quantitate & qualitate sui patrimonij.	2.329. nu. 25.	Quid in nauis.	ibi. 8.
Dominus praesumitur certioratus a suo procuratore de facto graui & notabili.	ibi. 33.	Quid in molendino.	ibi. 9.
Domini factum dicitur quod ex mandato domini fit.	1.364.a	Quid in hospitio.	ibi. 16.
Domini inhabilis factum pro non facto habetur.	1.361.b	Quid in apoteca.	ibi. 18.
Dominium commune, opinione, vel fama probatur.	1.48.b	Quid in domo aliena.	ibi. 27.
Dominij translatio contra venditionis naturam est.	1.270.a	Quid in stante iuramento.	ibi. 34.
Dominium & in incorporatis censetur.	ibi. a.	Quid in causa criminali.	ibi. 39.
Dominium ex pluribus causis proueniens post acquisitum non retinetur.	1.48.b	Quid in debito fiscali.	2.426. nu. 38.
Dominium non admittit confitens habere in emphyteusim rem suam.	ibi. b.	Quid in causa Syndicatus.	ibi. 42.
Dominium non probatur per instrumentum locationis.	ibid.	Domo vendita, censetur hortus venditus, si per domum pateat aditus ad hortum.	1.49. b
Dominium non transfertur ex simplici traditione, sine titulo, & causa, quando illa causa subest nec re nec spe.	1.48. b. 270. a	Domo vsurpatur pro gente vel familia.	1.362. a & 375. a
Dominium per contractum habilem sola simplici traditione transferatur.	1.48. b	Domus sua cuique tutissimum refugium, & ex ea nemo inuitus debet extrahi. Limita. Ut tamen quis extrahi possit, nota cautela quae traditur.	1.432. nu. 2.
Dominium quando nuda traditione transferatur.	1.270. a	¶ Donare qui nequit nec gratis remittere potest.	1.361. a
Dominium per sententiam transfertur.	1.270. a 1.48. b	Donare male vsuro, est donatum perdere.	1.362. a
Dominium quaeri sine possessione nihil vetat.	1.270. a	Donare videri qui pro leui precio vendit.	ibid.
Dominium quibus casibus sine traditione transfertur, non solum vile, sed & rectum transfertur.	ibi. a	Donari potest ius patroatus Religiosis, per laicum patronum, sine consensu Episcopi.	1.56. a
Dominium rei dotalis in maritum sine traditione transferre, idemque seruari in dote vnterfalli.	3.68. q. 7	Donata & legata aequiparantur.	1.362. a
Dominium res legata a morte testatoris si de ab hereditatis aditione, vere ad eum cui res legatur committat.	1.48. b. 270. b	Donata non censentur vxori, vel sponsae a marito monilia, focalia, vestes preciosae, gemmae, cathenas, sed ad vsum tantum accommodata.	1.53. a
Dominium rei non est necesse probari per actorem agentem cum vendente vel herede eius.	1.48. b	Donata per consanguineos viri sponsae efficiuntur mariti, ex qua eius contemplatione donata fuerunt.	3.11. con. 91.
Dominium rei transactae non transfertur per transactionem.	1.48. b	Donatarij praesentia cum taciturnitate consensum inducit.	1.56. a
Dominium titulo vacuae possessionis traditione, & pretij numeratione concurrentibus probatur.	ibid.	Donatarius rei emphyteuticae non debet apprehendere possessionem sine consensu Domini.	1.49. b
Dominium vile a iure praetorio, vel ciuili manat.	1.270. a	Donata sponsae non praesumuntur quae matris vel eius pater ad ipsam simpliciter misit.	1.273. b
Dominus aut pater contractus filij & serui, etiam non suo nomine gestos, ratos habere possunt, vt ex eo in solidum obligentur.	1.49. a	Donata sponsae per consanguineos sponsi soluto matrimonio sunt heredis sponsi.	1.56. a
Domino currente ad brauium, si cadat equus relicto seffore, & ipse equus praecurrit ad brauium, Dominus id consequitur.	1.49. b	¶ Donatio absentis facta nulla est.	1.49. b
Dominium quae simpliciter affirmet, si sibi vile dominium competere probet, non succumbit.	1.270. a	Donatio a patre filio studij causa facta non potest reuocari, & contra ibi.	1.56. a 273. b
Dominus alienans subditos suos contra furis dispositionem debet priuari proprietate ipsius feudi.	1.49. a	Donatio causa mortis a filiofamil. fieri nequit sine patris ipsius consensu.	1.56. a 273. b
Dominus emphyteusicos quando dicatur caducitatem remittere.	ibid.	Donatio causa mortis conditionibus impossibilibus aut turpibus non vitatur.	1.272. a
Dominus etiam absque causa inua modum seruos verberare impune potest.	1.270. a	Donatio causa mortis hodie nudo pacto cum fieri possit, donatarij praesentia cum taciturnitate consensum inducit, & ipsius donatarij validitatem.	3.10. con. 79.
Dominus inuestituram recusans, nihil vasallo sed sibi praedudicat.	1.49. a	Donatio causa mortis contractui, & vltimae voluntati par est, & conferatur.	1.49. b. 273. b
		Donatio causa mortis facta per filium patri non valet.	1.53. a
		Donatio causa mortis nudo & nudo pacto perficitur.	1.273. b
		Dona	

Communium opinionum.

- Donationem causa mortis continere nequit sine cognatorum autoritate & contra. 1.56.272.a
- Donatio causa mortis non exigit hereditatis additionem vt confirmetur. 1.274.a
- Donatio causa mortis, quando inter viuos facta censeatur. 1.56.a
- Donatio causa mortis quando reuocata, & contra censeatur. 1.55.b
- Donatio censeatur facta causa mortis quando de morte fit mentio. 1.270.b
- Donatio consensus, & vires sumit à tacita illius praesentia cui fit. 1.49.b.270.b
- Donatio contractus nominatus, ex sui natura irreuocabilis. 1.49.b.270.b
- Donatio debet fieri praesenti aliis non valet. 1.49.b
- Donatio ecclesiae vel Episcopo facta in sinuatione non indiget. 1.411.b
- Donatio & omnis lucrosus contractus refertur ad arbitrium eius in què confertur. 1.272.b
- Donatio excedens summam 500. aureorum carens in sinuatione, valet si fuerit iuramento confirmata. 3.10. con. 81.
- Donatio ex quinque causis ingratitudinis reuocari potest. 1.52.b
- Donatio facta absentis, pro quo notarius acceptet, valet. 1.50.a.270.b
- Donatio facta absentis, quis contractus. 1.49.b
- Donatio facta alicui, & eius liberis, vel descendens facta est ordine successiuo. 1.53.b
- Donatio facta à patre filio in potestate non valet. 1.50.b
- Donatio facta à patre liberis in potestate existentibus quid contineat & quando valet. 1.271.b
- Donatio facta coniugi à marito ignobili, vel sene quare valet. 1.50.a
- Donatio facta ecclesiae valida, & non reuocatur. ibi & 53.a
- Donatio facta filiae pro dote est valida. 1.400.a
- Donatio facta filio emancipato, aliis filiis in potestate, conferri debet non emancipatis. 1.53.a
- Donatio facta filio emancipato per patrem valet. 1.50.a
- Donatio facta filio per patrem qui est sub eius potestate, inducit obligationem naturalem. 1.54.b
- Donatio facta filio pro studiis, est valida. 1.400.a
- Donatio facta inter patrem & filium confirmatur iuramento. 1.53.a
- Donatio facta inter prohibitos propter merita, probanda sunt ipsa. 1.55.a
- Donatio facta in testamento in poenam mutationis ipsius testamenti non valet. 1.53.a
- Donatio facta patri à filio de consensu ipsius patris indistinctè non valet. 1.53.b
- Donatio facta per auum nepoti censeatur aduentitia, & non acquiritur patri. 1.55.b
- Donatio facta per clericum concubinæ etiam interueniente iuramento, non valet. 3.10. con. 83.
- Donatio facta ecclesiae alicui, an valet sine in sinuatione. 3.11. con. 87.
- Donatio facta filiofamilias, quæ ab initio non valuit, & quæ ad nutum patris reuocari potest si morte confirmata fuerit, imputatur ei in legitimam. 3.10. con. 85.
- Donatione facta praesenti hoc pacto, vt casu aliquo interueniente ad alium tertium absentem res donata perueniat, donatori non licet pactum remittere, etiam si pro absente nemo acceptauerit, ideo reuocari non potest illa donatio. 1.50.a
- Donatio facta propter merita cum demum locum habeat, si de ipsis benemeritis constat alioquin, assertioni donatarii non creditur. 1.41.1.b
- Donatio facta propter merita valet. 1.50.b
- Donatio facta propter merita inter personas prohibitas non valet, nisi merita probentur aliter quàm per assertionem donantis. 3.10. con. 84.
- Donatio facta successuris ab intestato non est donatio liberalis. 1.271.b
- Donatio filiofamilias facta vt ipsius soluat, prohibitionem inducit ne pater rei vsum fructum habeat. 1.412.a
- Donatio fundi trium iugerum non concluditur quod plura iugera fundi insint, sed omnia comprehendit. 1.55.a.272.b
- Donatio generalis non comprehendit rem donatori debitam ex fideicommissio. ibi.a & 271.a
- Donatio hereditatis non valet. 1.50.a
- Donatio immensa iuramento firmata non eget in sinuatione. 1.50.a
- Donatio immensa qualis existimanda, & an valet. 1.50.a.271.a
- Donatio in articulo mortis facta qualis censeatur. ibi.
- Donatio indubio qualis praesumenda. ibi.
- Donatio in legatos collata non principis, sed ipsorum contemplatione fit. 1.271.b
- Donatio in mortis articulo pro legatis habetur. 1.362.a
- Donatio in officiosa facta vni ex filiis reuocatur vsque ad legitimam aliorum filiorum. 1.50.a
- Donatio in pium, sacrumque locum facta in sinuatione non eget. 1.270.a
- Donatio inter coniuges confirmatur morte donantis. 1.50.a
- Donatio inter coniuges mortis causa facta nulla. 1.273.b
- Donatio inter virum & vxorem constante matrimonio est in valida & prohibita, & contra. 1.51.a
- Donatio inter virum & vxorem iuramento confirmatur. 1.49.b.271.b
- Donatio inter virum & vxorem resoluitur per mortem donatarii praecedentis donatori. 3.11. con. 86.
- Donatio inter virum & vxorem metitur, si donans praedecesserit. 1.54.a
- Donatio inter viuos cui adiecta sunt turpes, aut impossibiles conditiones eueritur. 1.272.b
- Donatio inter viuos facta vsque ad quingentos aureos, valet sine in sinuatione, vide larè. 1.52.a
- Donatio inter viuos post mortem effectum habitura cum conditione, si donans sine filijs naturalibus, & legitimis decesserit, valet. 1.411.b
- Donatio inualida propter ommissam in sinuationem iuramento firmatur. 1.54.a
- Donatio iurata non infringitur defectu in sinuationis. 1.53.a
- Donatio iuris praesentandi facta laico, quando valet. 1.54.a
- Donatio inter viuos, sicut pura, ita sub conditione fieri potest. 3.11. con. 89.
- Donatio inter viuos facta inter virum, & vxorem, iuramento firmata valet. 3.10. con. 77.
- Donatio iuris praesentandi facta à patrono cum consensu episcopi, valet. 3.11. con. 88.
- Donatio mero facto constans quando parit obligationem. 1.257.b
- Donatio morte confirmata habet vim legati. 1.54.b
- Donatio non est contractus. 1.54.a
- Donatio non vincitur ex defectu in sinuationis, si nullitas opponeretur. 3.10. con. 76.
- Donatio nuptialis cum dote conferenda est. 1.363.a
- Donatio ob causam, causa non secuta reuocatur. 1.50.a
- Donatio ob causam, quare non reuocatur. ibid.
- Donatio ob merita nudo pacto non perficitur. 1.272.b
- Donatio ob merita, quæ sit nullius momenti. ibid.
- Donatio ob merita, seu causa non eget in sinuatione. ibid.
- Donatio omnium bonorum praesentium, & futurorum non valere communi doctorum voto receptum est. 3.11. con. 90.
- Donatio ob pactam fidem non seruata reuocatur. 1.273.a
- Donatio omnium bonorum mobilium, & immobilium non comprehendit iura, & actiones. 1.55.a
- Donatio omnium bonorum praesentium, & futurorum facta Ecclesiae valet. 1.50.b. & 53.a
- Donatio omnium bonorum praesentium, & futurorum non valet, & contra. 1.55.a.271.a
- Donatio omnium bonorum praesentium, & futurorum, reseruatovsum fructu, non valet. 1.50.a
- Donatio omnium bonorum praesentium, valet. ibid.
- Donatio pacto nudo effecta non gignit ex se conditionem. 1.270.b
- Donatio patris in filium efficax, & irreuocabilis, non imputatur in legitimum, nisi hoc in ea exprimat. 1.53.b
- Donatio per filij subsequenter natiuitatem, reuocatur. 1.412.a
- Donatio an ex cursu temporis praesumatur, si filius emancipatus diu possiderit res paternas. 2.17. nu. 33.
- Donatio vltra summam quingentorum aureorum non valet absque in sinuatione. 2.191. nu. 1.
- Ampliat. multis modis. ibi. 2. & seq.
- Limitatur. 2.192. nu. 20.
- Donatio si pluribus personis sit facta in eodem instrumento, & attenda pluralitate personarum excedat legitimam summam, non autem si se paratim, an valet absque in sinuatione. ibi. nu. 14.
- Quid si dictum sit vt sint tot donationes quot sunt summae. ibi. 8.
- Donatio in qua sit renunciatum in sinuationi an valeat absque in sinuatione si excedat legitimam summam. ibi. nu. 9.
- Quid si cum iuramento sit renunciatum. ibid. 10.
- Et cum clausula omni iuris, & legum auxilio. ibid.
- Quid in donatione Imperatoris. ibid. 20.
- Quid in ijs, qui non recognoscunt superiorem. ibid.
- Quid si facta sit Ecclesiae, vel ad piam causam. ibid. 28.
- Quid in donatione ex causa doris. 2.193. nu. 36.
- Quid in pluribus donationibus factis diuersis temporibus in eandem personam. 2.192. nu. 33.
- Quid si donatio facta sit coram iudice. 2.193. nu. 46.
- Quid in donatione remuneratoria. ibi. 59.
- Donatio ex certa scientia à principe confirmata an valeat absque in sinuatione. 2.195. nu. 82.
- Donatio per superuenientiam liberorum reuocatur. 2.195. nu. 1.
- Ampliat. multis modis. ibi. 2. & seq.
- Limitatur pluribus modis. 2.196. nu. 33.
- Quid si donatio sit facta vnius rei tantum notabilis valoris. 2.195. nu. 8.
- Donatio iurata, vel omnium bonorum, vel notabilis summae an per superuenientiam liberorum reuocetur. ibi. 12.
- Quid si pater tempore donationis haberet filiam foeminam, & postea masculos suscepisset. 2.196. nu. 32.
- Quid si donata sit res parui, vel modici valoris. ibid. 45.
- Quid in donatione, quæ omnino fuisse facta etiam, si de filijs fuisset cogitatum. ibi. 44.
- Donatio si facta sit loco pio per superuenientiam liberorum an reuocetur. 2.197. nu. 61.

Index Materiarum

- Quid propter filij adoptionem. 2.198.nu.77.
- Quid propter natiuitatem filiorum naturalium tantum. ibi.81.
- Donatio inter virum & vxorem an iuramento firmetur. 2.198.nu.1.
- Limita & declara pluribus modis. ibi.n.2.
- Donatio inter virum & vxorem an firmetur iuramento si donans prece-
dat, non autem si donarius. 2.199.n.17.
- Donatio facta inter coniuges Iudaeos an firmetur iuramento. ibi.25.
- Donatio inter patrem & filium iuramento firmatur. 2.199.nu.1.
- Idem in donatione filij in patrem. ibid. Limitatur, ibi.
- Donatione facta cum pacto quod fundus post certum tempus sit Eccle-
siae, an istud pactum possit reuocari. 2.200.nu.1.
- Limitatur multis modis, ibi.2.
- Quid si notarius sit stipulatus pro absente. ibi.4.
- Quid si interuenit iuramentum. ibi.7.
- Donatio inter virum & vxorem, vel inter patrem & filium excedens legi-
timum summam an confirmetur morte infra legitimam summam
2.200.nu.1.
- Donatio an valeat facta a coniuge transeunte ad secunda vota coniugis se-
cundo in praesudicium filiorum primi matrimonij vsque ad tempus
mortis coniugis donantis. 2.222.n.54.
- Donatum auo nepoti an dicatur profectum tanquam a patre profectum.
2.217.nu.19.
- Donatio facta per minorem firmatur iuramento. 2.211.nu.5.
- Declara vt ibi.6. & seq.
- Donatio causa mortis facta cum promissione de non contrahendo &
de illam seruando an transeat in donationem inter viuos. 2.12.1.nu.1.
- Limitatur. ibi.2.8.
- Quid si interueniat iuramentum. ibi.11.
- Donatio excedens legitimam summam si non sit in sinuata an valeat in-
fra legitimam summam. 2.193.nu.56.
- Donatio ob causam non requirit insinuationem. 2.194.n.62.
- Donatio causa mortis non requirit insinuationem. ibi.nu.70.
- Donatio reuocatur ex remedio. l. si nunquam. C. de reuocandis donatio.
etiam si filij nati mortui fuerint. 2.195.nu.18.
- Donans in contracta matrimonij & dotis semper praesumitur de liberis
cogitare. 2.197.nu.52.
- Donatio facta non reuocatur per legitimatone filij naturalis. ibi.57. & seq.
- Donatio in qua adest enormissima laesio non rescinditur etiam petita ab
solutione a iuramento. 2.213.nu.20.
- Donatione facta monasterio a viro & vxore post eorum mortem altero
mortuo, portio illius deuenit ad monasterium si superstes non potest
succedere. 2.242.nu.9.
- Donatio per nuncium facta vt valeat, eligatur ille nuncius necesse est. 1.270.b.
- Donatio pluribus causis ingratitudinis qua quinque reuocatur. 1.273.a.
- Donatio praesumpta cum quis scienter sine causa promittit, actionem pa-
riet. 1.270.b.
- Donatio postquam res promissa est, perfecta dicitur. 1.55.b.271.a.
- Donatio propter nuptias non constituitur ipso iure. 1.50.b.
- Donatio propter nuptias si constante matrimonio non sit constituta, eo
soluta, vt constituat peti non potest. 1.273.b.
- Donatio quae a traditione initium ducit, non parit euictionis obligatio-
nem. 1.271.b.
- Donatio quae legitimam filiorum exhaurit, quando in officio fa. 1.273.a.
- Donatio quando valere non potest, vt causa mortis, quomodo valere pos-
sit inter viuos. 3.10.con.78.
- Donatio quando compensatio dicitur. 1.55.b.
- Donatio quando non dicitur simulata. 1.55.b.
- Donatio quando non praesumatur donatio. 1.272.b.
- Donatio quando propter consanguinitatem facta praesumatur. 1.55.b.
- Donatio reuocatur si posteam facta superueniant liberi. 1.50.a.55.b.273.a.
- Donatio simplex facta filio emancipato conferitur. 1.54.b.
- Donatio sub conditione facta dicitur propria & simplex donatio. 1.54.a.
- Donatio vbi ceteri incipit a promissione donator tenetur de euictione. 1.59.b.
- Donatio verbis de futuro concepta parit actionem. 1.270.b.
- Donatio verbis generalibus, & assentatoris concepta non obligat dona-
torem. 1.271.b.
- Donationi si talis clausula fuerit apposta, Quae omnia & singula pro-
missa attendere obseruare & non contrahere &c. non dicitur factus
transitus ad donationem inter viuos. 3.10.con.80.
- Donationem in officio factam extraneo, factam quando reuocari. 1.1.50.a.
- Donationem stipulans notarius absenti ignorantibus adhuc ex parte absen-
tis & ignorantibus non est donatio, nisi insinuatione secuta, & consensu
concurrente. 51.b.
- Donationem excedentem quingentos solidos, sine insinuatione non va-
lere. 3.75.q.11.
- Donationem omnium bonorum praesentium & futurorum non valere.
Et quae huius ratio. 3.74.q.1.
- Donationem omnium bonorum praesentium & futurorum nequidem
cum iuramento valere, reprehensa & relecta opinione aliter sentien-
tium. 3.74.q.2.
- Donationem omnium bonorum tam futurorum quam praesentium esse
contra bonos mores, liberamque testandi auferre facultate. 3.74.q.2.
- Donationem omnium bonorum in totum vitari, tam in praesentibus
quam futuris. 3.75.q.3.
- Donatio omnium bonorum ecclesiae factam, vel monasterio, & pio loco
valere. 3.75.q.4.
- Donationem omnium bonorum ob dotis causam factam valere pro-
pter fauorem matrimonij. 3.75.q.4.
- Donationem factam a patre filiosa, quae alias iure ciuili est nulla, nisi in
certis casibus, iuramento firmari. 3.75.q.7.
- Donationem remunerandi, compensandae vt causa factam & mutuum,
non esse meram donationem, ideoque valere absque insinuatione. 3.76.q.13.
- Donationem iuratum excedentem etiam summam quingentorum aureo-
rum valere absque insinuatione. 3.76.q.14.
- Donatio nem rustici & plebei, qui duxit nobilem & costante matrimo-
nio, confessus est in instrumento se recepisse dotem, quam non rece-
pit, valere tamquam remuneratione ad recompensationem inaequali-
tatis. 3.75.q.6.
- Donator egens si ab eo non alatur cui donauit, collatam donationem re-
uocare potest. 1.273.b.
- Donator habet privilegium, vt non exigatur nisi in quantum facere pos-
set habita ratione ne eget. 1.56.a.
- Donator non obligatur ex pacto de non reuocanda donatione ex qua-
cunque ingratitudine. 1.445.a.
- Donator tenetur ex pacto de non reuocanda donatione ex quacunque
ingratitudine, si iuramento firmauerit. Alij contra. ibi.a.
- Dormiendo crimen committens, excusatur qui non censetur tunc com-
pos mentis, & quomodo id intelligatur. 1.536.b.
- Donat qui remittit. 1.396.a.
- Dormiendo diuagantis exemplum. 1.378.b.
- Dormiendo qui peccat non peccare censetur. 1.362.b.
- Dormiens possessionem capere non potest. ibi.
- Dormiens quando peccando peccet. ibi.
- Dormire in sacris vsurpatur pro adulterare. ibi.
- Dosa a patre profecta soluto matrimonio debet apud filios remanere. 1.
57.a.
- Dos cauta tantum vel confessata, vbi non constat realiter eam esse nu-
meratam, non habet privilegium praetensionis contra alios credito-
res. 1.57.b.
- Dos competens non dicitur, si sit minus legitima. 1.56.b.
- Dos confessata a marito quando numerata praesumatur. 1.57.a.
- Dos confessata durante matrimonio non valet, nec confessio. ibi.a.
- Dos datur ad arbitrium dantis. 1.363.a.
- Dos data ab auo matri computatur nepotibus in legitimam. 1.56.b.
- Dos dicitur proprie ante copulam & traductionem vxoris, & quid ex ea
lucretur maritus mortua vxore sine liberis. 1.56.b.
- Dos Ecclesiae gaudet pluribus privilegijs quam dos mulieris. 1.363.a.
- Dos & alimentatio ingrata filiae negari potest. 362.a.
- Dos & pia causa alimentatio conferuntur. 1.362.b.
- Dos exigua, dos nulla. 1.363.a.
- Dos exigua quae sit, iudicis est discernere. ibid.
- Dos filius a successione exclusus si assignetur, non minor legitima assi-
gnari debet. 1.58.59.b.
- Dos gaudet privilegijs pia causa. 1.363.a.
- Dos ius vniuersale & incorporale dicitur. 1.56.b.272.a.
- Dos magis privilegiata quam fiscus. 1.56.b.
- Dos mulieris nubentis in casu a iure prohibito, scienter tamen factum, li-
cet errauerit in iure, si matrimonium carnali copula fuerit consumma-
tum, applicatur fisco. 1.536.b.
- Dos mulieris simul cum reliquis bonis confiscatur si delictum commis-
sum fuerit per eam, soluto matrimonio. 1.537.a.
- Dos non est restituenda mulieri, nec ei competit actio de dote constante
matrimonio, nisi casu inopiae viri. 1.56.b.
- Dos per actionem ex stipulatu exigij potest. 1.56.b.
- Dos profectitia mortua vxore non patri plus defuncti, sed eius liberis
competit. ibid.
- Dos prohibita alienatione per testatorem potest constitui ex illis bonis quorū
alienatio est prohibita. 3.12.con.93.
- Dos quando consistit in pecunia soluto matrimonio morte viri, per haere-
des viri statim non est restituenda sed intra annum. 3.12.con.92.
- Dos soluto matrimonio per mortem vxoris reuertitur ad heredes vxor-
is, & donatio propter nuptias propter mortem mariti ad heredes viri.
3.12.con.94.
- Dos quando possit esse sine matrimonio. 3.67.con.1.
- Dos si infra dimidium minor dicta datae sit a viro quam mulieri subueni-
tur. 1.275.a.
- Dos si non restituatur, non dicitur dos. 1.56.b.
- Dos vel dotare ad quid seruiat. 1.362.b.
- Dorata parum vxor, in partem bonorum mariti succedit. 1.363.a.
- Dorata res a viro contra ius alienatas, vir ipse vindicare poterit. 1.275
Do

Comm. opinionum.

- Dotales res etiam immobiles estimatae, maritus consentiente vxore, recte alienabit. *ibidem, a*
- Dotalibus in rebus, si quod aedificium aequis vtriusque coniugis expensis constituetur, solo non cedit. *ibidem, b*
- Dotalium rerum estimatio, emptionem in dubio praefert. *ibidem, a*
- Dotatio ecclesiae, & mulieris, quomodo aequiparentur. *1.303. b*
- ¶ Dotem dare tam nuptae filiae, quam nubenti, tenetur pater. *1.275. a*
- Dotem esse ius quoddam vniuersale. *3.68. q. 2.*
- Dotem neptri dare tenetur auus, si filius pauper sit. *1.275. a*
- Dotem non vitari propter incertitudinem, vt fit in aliis contractibus. *3. 68. quaest. 9.*
- Dotem permutare potest mulier cum marito. *1.56. b*
- Dotem per metum compromissam ipso iure nullam esse, nec opus esse re- cessione, vt in aliis contractibus, per metum initis. *3.69. q. 23.*
- Dotem petenti non obstat exceptio compensationis. *1.400. b*
- Dotem quae coepit esse, contracto semel matrimonio non desinere esse do- tem, eo postea quacunque ratione soluto. *3.67. q. 1.*
- Dotem, si in rebus soli consistat, soluto matrimonio ab haeredibus mariti statim restituendam: si in mobilibus, vnum annum haeredibus mariti dari. *3.71. q. 45.*
- Dotem si pater ac filius accepisse simul confiteatur, quilibet dimidiam par- tem accepisse praesumitur. *1.275. b*
- Dotem soluto matrimonio restituendam mulieri superstiti. *3.68. q. 11.*
- Dotem forori consanguineae fratres necessarii dabant. *1.59. a. & 275. a*
- Dotem vxoris si maritus non poscat, sibi damnum infert. *1.363. a*
- ¶ Doti comparatur studiorum sumptus. *1.400. b*
- Doti omnia sua bona mulier nubens dare non praesumitur. *1.275. a*
- Dotis ab auctore, vel matre profecta, iudicium in re filiae familiae absque pa- tris consensu potest. *ibidem*
- Dotis actio non finitur per mandatum, re integra. *1.373. a*
- Dotis acceptae alioquin non acceptae confessio, si facta animo donandi probetur, marito non nocet, sed eius obitu confirmatur. *1.274. b*
- Dotis actio filiae, aut patri competit, quando illius restituendae filiae ipsi sti- pulatio interposita est. *1.275. a*
- Dotis aduentitiae fructus quaerebantur patri mariti, & ex ea filium & nu- rum alebat. *1.274. b*
- Dotis causa a generali dispositione non comprehenditur. *ibid. a*
- Dotis causa quo ad mulierem lucrosa, quo ad maritum onerosa censetur. *ibid.*
- Dotis causam seu praestationem, & restitutionem, fauorabilem esse ratio- nem publicae utilitatis. *3.68. q. 3.*
- Dotis deterioratio si contingat ob variationem in bonitate extrinseca, tunc tempus solutionis, non autem contractus, respici debet. *1.460. b*
- Dotis dominus maritus esse constans matrimonio. *1.274. b*
- Dotis gratia siue nomine, si quidpiam pater filiae reliquerit, ac postea eam collocauerit & dotaueit, ipsa non impeditur relicto illud petere, quatenus excurrit ac supergreditur dotem sibi praestitam. *ibidem*
- Dotis in causa procedendum est summarie. *1.362. a*
- Dotis in quantitate si filia instituat, firma est institutio. *1.274. b*
- Dotis nomen & antequam numeretur, postquam dicta est auficitur. *ibid. a*
- Dotis nomine interueniens mulier non iuuatur Velleiano. *ibid. b*
- Dotis nomine legatum non ante debetur, quam matrimonium subsequatur. *ibi.*
- Dotis profectitiae actio in solidum emancipatae filiae quaeritur. *1.275. a*
- Dotis promissor pater si decedens filiae quidpiam legeret, compensandi ani- mo legare videbitur. *1.274. b*
- Dotis vel a patre vel ab extraneo promissa, ac non solute nomine mari- tus potest vxorem domo pellere. *ibidem*
- ¶ Dubia nihil probant. *1.363. b*
- Dubio in iure suborto, si opiniones & sententiae variant, statim decisioni iuris Canonici, si per illud casus deciditur. *1.495. a*
- Dubitanter qui respondet, is non est admittendus. *1.360. a*
- Dubius atque incertus praescribendi ius habet. *1.275. b*
- Dubius euentus, non facit contractum illicitum. *1.468. a*
- Dubius pro ignorante censetur. *1.363. b*
- ¶ Ducatus, Marchionatus, & Comitatus non diuiduntur. *3.12. conclu. 95.*
- Duces, Marchiones, Comites, ac perpetui potentatus domini, censentur Principes, & omnia Imperatoris iura habent in vrbes atque homines vrbibus illorum dominij contentos. *1.275. b*
- Duces, Marchiones, Comites, & alij huiusmodi habent iurisdictionem in personas sibi subditas, quemadmodum, obligant seipos per contractum factum cum ipsis subditis, ita obligant successores suos in ea iurisdic- tione & dignitate. *3.12. conclu. 96.*
- Duellum iure omni prohibitum est. *1.53. a*
- Duo rei promittendi possunt interuenire pro dote restituenda. *1.58. a*
- Duo rei credendi, si sint ex causa lucrosa, & alter quidpiam exegerit, alter illud non communicabit. *1.275. b*
- Duo, vnum & eundem vulnerantes, temporis tamen intervallo, ita vt vul- neratus moriatur, quid in vtroque considerandum veniat. *1.537. a*
- Ebrietas delictorum poenas licet non tollat, tamen infringit. *1.59. a. 275. b*
- Ebrietas excusat in delictis a dolo tantum, itaque extraordinaria poena pu- niendus est. *1.537. a*
- ¶ Ecclesia an cogatur renouare emphyteosim finitam per generationem. *2.148. nu. 3. & 149. nu. 13.*
- Ecclesia contractum quamuis nullum potest propter eius utilitatem ratifi- care. *2.201. nu. 2.*
- Ecclesia catholica est domus Dei, & columna veritatis. *1.366. a*
- Ecclesia contra ecclesiam praescribit spatio xl. annorum. *1.59. b*
- Ecclesia declarare compellitur, nam stet contractui quem aut irritum, aut nullum potest dicere. *1.276. a*
- Ecclesia dotationem sine consensu Episcopi recipit. *1.364. a*
- Ecclesia est mater omnium fidelium. *1.495. a*
- Ecclesia & Ciuitas aequiparantur. *1.366. b*
- Ecclesia & Respublica non capit praescriptionem, acquirit dominium si- ne traditione, acquirit hypothecam, procedit in causa diebus feriatis, & trahit actorem ad suum iudicem. *ibidem*
- Ecclesia exceptionem non numeratae pecuniae perpetuam habet. *1.275. b*
- Ecclesia gaudet iure, & priuilegiis Imperij. *1.377. b*
- Ecclesia habet bona praemorientis ex coniugibus, qui post mortem bona sua ecclesiae dicarunt. *1.59. b*
- Ecclesia habet immunitatem, ita vt in ea nemo personaliter capi debeat. *1.537. a*
- Ecclesia intra quadriennium restituitur aduersus praescriptionem, a tem- pore solutionis. *1.59. b*
- Ecclesia iure minoris infra quadriennium ob modicum damnum non re- stituitur. *1.275. b*
- Ecclesia laica restitui potest. *1.352. a. 366. a*
- Ecclesia militans assimilatur ecclesiae triumphanti. *1.1363. b*
- Ecclesia militans sine macula & ruga non est. *1.364. a*
- Ecclesia non infert exilij poenam. *1.59. b. & 275. b*
- Ecclesia non tenetur ad collectas pro rebus solitis collectari, cum impo- nantur personis. *ibid.*
- Ecclesia pacto reuocandi obligatur. *1.275. b*
- Ecclesia par est cum causa publica. *1.366. b*
- Ecclesia par est cum pupillis. *ibidem*
- Ecclesia par est cum Senatu & Repub. *ibidem*
- Ecclesia parrochialis respectu vniuersalis, aequiparatur filiofamil. *1.367. a*
- Ecclesia perinde atque Clericus, vel quilibet alius possessor praediorum, te- netur ad decimas praediales ipsi ecclesiae, in cuius parrochia praedia sita sunt, etiam si talia praedia ipsi pro dote assignata forent. *1.495. a*
- Ecclesia per iuramentum administratoris, non amittit beneficium resti- tutionis in integrum. *2.111. nu. 11.*
- Ecclesia quando vtatur iure priuati, & quando suo. *1.59. b*
- Ecclesia sancta in Apostolorum principis soliditate firmata. *1.363. b*
- Ecclesia sicut & Clericus, potest vti statuto laicorum generali & fauora- bili. *1.495. a*
- Ecclesia spoliata habet priuilegium conueniendi spoliatorem quemcumq; extra forum suum, coram iudice seculari vel ecclesiastico. *3.111. q. 12.*
- Ecclesia succedens priuato contra quem fuerat inchoata praescriptio, vi- tui iure priuati pro tempore praeterito, pro futuro vero vtitur iure & priuilegio ecclesiae. *3.12. conclu. 100.*
- Ecclesia succedens priuato quando laeditur, si praescriptio inchoata erat aduer- sus illum. *1.59. b*
- ¶ Ecclesiae absque status ritibus, etiam vtiliter alienanti copia est dicendi nullum eiusmodi contractum, quando valet. *1.276. a*
- Ecclesiae bona dicuntur bona Reipub. *1.366. b*
- Ecclesiae bona quomodo sint bona pauperum. *1.357. a*
- Ecclesiae bona sine consensu praelati alienari non possunt. *1.366. a*
- Ecclesiae causa cum publica causa par est. *ibidem*
- Ecclesiae coelestis & terrena, differentia. *1.365. b*
- Ecclesiae comparantur pia causa, & loca sacra. *1.366. a*
- Ecclesiae competit restitutio contra praescriptionem xl. annorum. *1.59. b*
- Ecclesiae familia non potitur fori praerogatiua. *1.276. a*
- Ecclesiae immunitatibus non fruuntur ex industria aut insidijs homicida. *ibid.*
- Ecclesiae in quaerendis non in quaestis praediciari potest. *3.12. conclu. 99.*
- Ecclesiae ipsi vel illius subditis damnosum statutum nec directe, nec indire- cte, condi potest. *1.276. a*
- Ecclesiae legatum ad parrochialem pertinet. *ibidem*
- Ecclesiae legatur, quod collegio ecclesiae legatur. *1.382. a*
- Ecclesiae Praelatus inutilis factus, non est remouendus. *1.366. b*
- Ecclesiae Praelatus tutoribus est similis. *ibidem*
- Ecclesiae praescribitur spatio quadraginta annorum. *1.366. a*
- Ecclesiae restitutio in integrum, aduersus praescriptionem elapsam, datur. *3.13. conclu. 1.*
- Ecclesiae res, aut alterius venerabilis loci in perpetuam emphyteusim, ita vt ad quoscunque etiam extraneos transeat haeredes, concedi potest videlicet. *1.60. 1*
- Ecclesiae si quis dederit omnia sua bona praesentia & futura, an talis dona-

Index materiarum

- zio subsistere possit. 3.13.conclu.2.
- Ecclesia triumphantis membra, sine macula & ruga, sunt. 1.364.a
- ¶ Ecclesiastica res, quando in emphyteusim concedi potest, & filius & successoribus perpetuo dari potest. 1.59.b
- Ecclesiasticarum rerum alienationes, quando irritae sunt. 1.276.a
- Ecclesiastico iudici non quis idcirco subiciitur quod in ecclesia deliquerit. ibid.b
- Ecclesiasticus iudex potest iudicem populi excommunicatione compellere ut praestet illi auxilium. ibidem
- Ecclesiasticus legitimus iudex solus est, quando inter coniugatos agitur de diuortio quo ad thorum propter fornicationem. 3.12.conclu.98.
- ¶ Edenda non sunt instrumenta actori per reum, ad intentionem suam fundandam, etiam si sit fiscus & poena pecuniaria. 1.61.b
- Edere imperfecte aliquando est nullum, aliquando inualidum. 1.367.b
- Edere, restituere, & exhibere, sunt paria. ibidem
- Edere reus iura & instrumenta in causis criminalibus, nec fisco tenetur. 1.276.a
- Edere sententiam, vel acta potest compelli pars appellata per iudicem appellationis, sub poena priuationis. 1.61.b
- Edere tenetur reo actor instrumenta, ac rationes ad fundandas suas exceptiones. ibidem
- Edere, ut Notarius cogatur exhibere instrumentum parti, requiritur ut interit petentis, & ut Notarius rogetur. ibidem
- ¶ Edicta Caroli quinti, de puniendis haereticis poenitentibus. 1.380.a
- Edicta Principum habentur pro legibus. 1.400.b
- ¶ Edictio instrumentorum fit officio iudicis, non iure actionis. 1.61.b
- Editionem ab Argentario, Notario, Mercatore, & similib. actione aut iure actionis in factum fieri potest. 3.13.conclu.3.
- Editur libellus reo, suis, non actoris expensis. 1.276.b
- ¶ Effectus quot sunt, si quis fiat illustris. 1.443.a
- Effectus ubi abest, effectus & conatus qui adest haud punitur. 1.276.a
- Effrautores ecclesiarum cum spoliatione sunt excommunicati. 1.337.b
- ¶ Electio datur vasallo, an velit cum Domino ire ad expeditionem bellicam, aut dimidium redditus unius anni Domino ministrare. 1.61.b
- Electio in ultimis voluntatibus facta si proponatur, immutabilis habetur. 1.275.b
- Electio partium aliquot curae ad iudicandum inter dominum & vasallum, quomodo fiat. 1.61.b
- Electio nem deserens, ut non comparens habetur. 1.377.a
- Electus de consensu partium, vel de mandato iudicis ut secundum peritiam artis deponat, debet iurare. 1.61.b
- ¶ Eligendi facultas dicitur consumpta ex prima electione. 2.349.nu.7.
- ¶ Emancipatio an ex cursu temporis praesumatur. 2.17.nu.31.
- Emancipatio quo ad quid fieri, quo ad quid haud fieri non permittitur. 1.276.b
- Emancipationis, ac patriae potestatis differentia hodie penitus sublata est. 1.62.a
- Emancipatum esse filium in dubio non praesumitur. ibidem
- Emancipatus, filius in potestate positus, tantum ab intestato recensis iuris constitutionibus, aequiparatur. 1.276.b
- Emancipatus filius, & eius frater qui nondum sui iuris factus est, aequiparantur hodie tum matri, tum lineae maternae respectu, ut praetereunt cum causa saltem debeant. ibidem
- Emancipatus praetereunt iure nouo testamentum nullum dicit. ibidem
- Emancipatus pro parte, non potest quis esse. 1.62.a
- ¶ Emens certos redditus pro vita, valet emptio ratione incertitudinis vitae. 1.62.a
- Emens rem alienatam a fisco statim est securus. ibidem
- Emere rem alienam, aut vendere suam, nemo inuitus cogere potest. 1.495.a
- ¶ Emphyteusi finita per generationem descendentes eius confirmationem petere possunt. 2.148.nu.1.
- Ampliatur. ibid. 3. & seq.
- Limitatur. ibid. nu. 8. & seq.
- Quid in ecclesia? ibid. nu. 7.
- Quid in contractu liuelli facti de nouennio ad nouennium? ibi. nu. 4.
- Quid in colono? ibid. 5.
- Quid in feudo? ibid. 6.
- Quid in emphyteusi finita ob culpam? ibid. 8.
- Quid si renouatio non fuerit infra annum petita? 2.17.nu.10
- Quid si dominus vellet pro se retinere? ibid.
- Quid si petentes renouationem sint transtueriales? ibid. 16.
- Quid si descendentes non sunt haeredes instituti? ibid. 18.
- Quid in femina exclusa per statutum? ibid. 25.
- Emphyteusi concessa vsque ad tertiam generationem, an persona illius cui facta est concessio censetur includi in prima generatione, vel generatio incipiat a persona descendendum. 2.152.nu.1.
- Quid si dictum sit pro se, filiis, & nepotibus vsque in tertiam generationem? ibid. nu. 2.
- Quid si dictum sit in ipsius tertiam generationem? ibid. 4.
- Quid si dicatur vsque in eius tertiam generationem completam? ibid. 5.
- Quid si dicatur vsque ad tertiam generationem inclusiuè? ibid. 7.
- Quid in aliis concessionibus priuatorum? ibid. 6.
- Emphyteusi finita propter generationem, & reuerfa ad dominum, qui eam petere possit, & intra quae tempora. 1.62.b. & 63.a
- Emphyteusi concessa duobus filiis ut post eorum mortem rediret ad ecclesiam, mortuo vno sine liberis portio illius accrescit alteri, & non reuertitur ad ecclesiam. 2.242.nu.10
- Emphyteusi quis renuncia se dicatur. 1.278.a
- Emphyteusi minus solenniter concessa, puta pro se & haeredibus, non intelligi neque contineri extraneos. 3.90.q.
- in Emphyteusi non habere locum ius accrescendi, scilicet data & concessa pluribus simul ab initio. 3.90.q.9.
- Emphyteusim pater vni ex filiis praelegare non potest. 3.14.conclu.14.
- Emphyteusim totam alios amittere, si ex pluribus vnus non soluerit pensionatum. 3.14.conclu.16.
- Emphyteusim inter & feudum magnam esse cognationem & affinitatem. 3.90.q.3.
- Emphyteusim ecclesiae de natura non transire ad haeredes extraneos, sed tantum ad filios & alios descendentes. 3.90.q.8.
- Emphyteusim per generationem finitam, sibi confirmandam descendentes petere possunt. 1.412.a
- Emphyteusim si concessa fuerit alicui cum clausula, & quibus dederis, & c. transit ad extraneos haeredes, maxime quando extraneus haeres est institutus in testamento. 3.14.conclu.12.
- Emphyteusim ecclesiastica non transit ad filium bastardi natum ex legitimo matrimonio. 2.235.nu.17.
- Emphyteusim recepta pro se & filiis, non comprehendit filiam foeminaem. 2.345.nu.39.
- Limitatur multis modis. ibid. 90. & seq.
- Emphyteusim accepta pro se, & filiis, nulla facta mentione haeredum, transir ab filios. 1.62.b
- Emphyteusim ab aliquo sibi, & filiis, & haeredibus accepta non pertinet ad filium institutum. 1.277.a
- Emphyteusim acquisita a patre pro se & filiis, potest in testamento vni ex filiis tantum assignari. 1.65.a
- Emphyteusim alicui, & eius haeredibus concessa non pertinet ad filios. 1.62.b. & 277.a
- Emphyteusim alicui, & eius haeredibus concessa ad foeminas spectat. 1.277.a
- Emphyteusim alicui, & eius legitimis haeredibus indulta proximis tantum ad intestato successuros admittit. ibidem
- Emphyteusim alicui, & eius liberis tam masculis, quam foeminis ad quos prouenit. ibidem
- Emphyteusim a primogeniti possessore constituta non est ipsi superstes. 1.277.b
- Emphyteusim concessa haeredibus, includit haeredum nomine extraneos. 1.64.a
- Emphyteusim concessa vsque ad tertiam generationem explicitam, quos comprehendat. 1.65.b
- Emphyteusim contractus nominatus. 1.62.b. & 276.b
- Emphyteusim de sui natura est transitoria, etiam ad foeminas. 1.62.b
- Emphyteusim ecclesiastica concessa in perpetuum transir ad extraneos haeredes. 3.13.conclu.4.
- Emphyteusim ecclesiastica si alicui concessa fuerit, licet regulariter in ea non admittantur haeredes extranei, admittuntur tamen si in ea dictum sit, de omnibus. 3.13.conclu.5.
- Emphyteusim ecclesiastica non transit ad extraneos haeredes. 3.13.conclu.11.
- Emphyteusim ecclesiastica indistinctè non transit ad extraneos haeredes. 1.277.a
- Emphyteusim ecclesiae potest etiam ita concedi ut transeat ad extraneos haeredes. 1.62.b. & 277.b
- Emphyteusim ecclesiastica pro filiis & nepotibus, transir ad illos, & si non sint haeredes. 1.65.b
- Emphyteusim ecclesiastica, quae ad extraneos haeredes non transit, ad filium non deferretur. 1.277.b
- Emphyteusim ecclesiastica, quae filiis & nepotibus concessa est, ad illos redit. 1.277.a
- Emphyteusim ecclesiastica, quae in aliquem & eius filios confertur, vni ex filiis a patre nec donari, nec assignari potest. ibidem
- Emphyteusim ecclesiastica, quando transeat ad haeredes extraneos. 1.65.b
- Emphyteusim ecclesiastica, quando vitata dicatur. ibidem
- Emphyteusim ecclesiastica, quomodo valeat. 1.278.a
- Emphyteusim emptor, nisi se expressim ad pensionem obligauerit, non cogitur illum soluere. 1.277.b
- Emphyteusim haereditaria, haereditatem ipsam sequitur, & cum ipsa restituenda venit. ibidem
- Emphyteusim in plures simpliciter collata, singulis quibusque eorum pro virili portione censetur elargita. ibid. 3.
- Emphyteusim in potentiores emphyteutas alienari non potest. 1.64.b. 277.a
- Emphyteusim ius accrescendi non admittit. 1.277.a
- Emphyteusim perpetua quando praesumatur. 1.66.b
- Emphyteusim plurius annorum, futurus canon inuito domino solui nequit.

Communium opinionum.

- quit. 1.277.b
Emphyteusis pro filiis utriusque sexus (nullo interveniente statuto aduersus feminas) accepta, perinde ad feminas pertinet atque masculos. 1.412.b
Emphyteusis pro se & filiis masculis & feminis accepta (statuto excludente feminas à successione) ordine successiuo accepta intelligitur. ibid.
Emphyteusis, quæ in aliquem collata est, atque in eum deinde qui ab ipso nominabitur ad quos pertinet. ibidem
Emphyteusis, quæ in scio domino rectè alienari potest. ibidem
Emphyteusis quando commissã dicatur. 1.277.b
Emphyteusis quibus finibus metienda est. ibidem
Emphyteusis quomodo accretat alteri, & contra. 1.65.b
Emphyteusis semel commissã tenet. 1.277.a
Emphyteusis si à laico simpliciter concessã sit, transit etiam ad extraneos. 1.62.b
Emphyteusis si alienetur, nõ minus ideo fit caduca, quod salua domini voluntate dicatur alienata. 1.277.b
Emphyteusis si finiatur, siue culpa emphyteutæ, cursu temporis scilicet, vel finita generatione, quomodo emphyteuta, si uiuat, renouet. 1.62.b
Emphyteusis sine domini consensu alienata, nisi & tradita sit non committitur. 1.277.b
Emphyteusis sine domini consensu facta renunciatio, nullius est momenti. ibidem
¶ Emphyteuta ad tributa & onera soluenda pro rebus obligatus est. 1.65.a & 278.a
Emphyteuta alienans partem emphyteusis irrequisito domino, non cadere à tota emphyteusi, sed amittere solam partem alienatam, ad instar vasalli, seu feudatarij. 3.90.q.3.
Emphyteuta alienans cum clausula, saluo & reseruato assensu domini, & non alter, nec alio modo, non priuatur iure suo. 3.90.q.4.
Emphyteuta, an possit de emphyteusi testari in præiudicium filiorum suorum. 1.64.b
Emphyteuta cessans incidit in caducitatem, etiam si pro mille vnum solidum tantum soluat. ibidem
Emphyteuta cessans pro parte cadit toto. ibidem
Emphyteuta cessans, quando non incidit in caducitatem. ibidem
Emphyteuta cessans, quomodo & quo iure in integrum restituitur. ibid.
Emphyteuta debet soluere in affirmatione pecuniæ currentis tempore contractus non alterata. 1.63.a
Emphyteuta directum dominium nunquam præscribit. 1.65.a
Emphyteuta ecclesiæ cessans in solutione canonis, potest moram purgare. 3.94.q.2.4.
Emphyteuta ecclesiæ vel priuati, potest purgare moram, licet apposita sit clausula in instrumento, rato manente pacto: secus si iuramentum sit appositum. 3.90.q.7.
Emphyteuta ecclesiæ non potest donare vel legare sine consensu domini. 3.14.conclu.15.
Emphyteuta & conductor propter rei deteriorationem, vel ob canonem, non solum à domino, expelli potest. 3.14.conclu.17.
Emphyteuta & donare, & legare emphyteusim, absque domini consensu, potest. 1.64.a. & 278.b
Emphyteuta, finita emphyteusi, retinet seruitutes acquisitas, impenfas, & meliorationes, vel certè earum estimationem. 3.90.q.2.
Emphyteuta in scio domino, si melioramenta sua vendit, & si celeriter redimat, cadit iure suo. 1.62.b
Emphyteuta ius rei vindicandæ habet. 1.277.b
Emphyteuta negans rem esse emphyteoticam amittit emphyteusim. 2.275.nume.3.
Quid in feudatario? ibid.nu.2.
Emphyteuta non cadit ipso iure emphyteusi, & quid requiratur vt cadat. 1.64.b
Emphyteuta non potest regulariter rem emphyteoticam, irrequisito domino, alienare. ibid. & 65.a
Emphyteuta non potest arbores fructiferas incidere, sed bene caduas: & si incidat, priuatur iure emphyteutico, & expelli potest. 3.28.conclu.39.
Emphyteuta non soluens integram pensionem domino, secundum communem à tota re cadit. 3.13.conclu.9.
Emphyteuta ob sterilitatem pensionis remissionem non impetrat: propter bellicam calamitatem contra. 1.65.a
Emphyteuta per alienationem rei emphyteuticæ factam in consensu domini, non priuatur iure suo, etiam si res tradita fuerit emptori per constitutum. 3.48.conclu.40.
Emphyteuta potest permutare, & locare, & hypothecare, rem emphyteoticam sine consensu domini. 1.65.a
Emphyteuta priuati, qui non soluit canonem per triennium, cadit à iure suo. 3.13.conclu.7.
Emphyteuta priuatur per non solutionem canonis, etiam si sit vnus numerus. 1.65.a
Emphyteuta priuati si deteriorat rem emphyteoticam potest priuari. 1.63.a & 278.a
- Emphyteuta priuatur emphyteusi propter culpam suam, priuatur etiam melioramento. 1.63.a. & 278.a
Emphyteuta propter cessationem in solutione canonis, postquam dominus declarauerit velle se rem cadere in commissum, ipso iure priuatur iure emphyteutico. 3.90.q.6.
Emphyteuta propter non solum triennio canonem, quomodo priuatur emphyteusi. 1.63.a. & 278.a
Emphyteuta qua lege canonem soluere tenetur. 1.63.a
Emphyteuta quando alienare, seu vendere rem emphyteoticam irrequisito domino possit. 1.65.a
Emphyteuta quando dicatur melioramenta retinere & amittere. ibid.
Emphyteuta, qui nunquam antea emphyteusi lapsus dicatur. 1.278.a
Emphyteuta retinens aliquam rem longo tempore vt emphyteota, & pro eo soluendo canonem, præsumitur emphyteota. 2.16.nu.18.
Emphyteuta si decessit pluribus relictis heredibus, quorum alter soluit canonem, alter verò cessauit per triennium, tota res perditur. 3.13.conclu.10.
Emphyteuta si probet soluisse canonem per tres continuos annos proxime præteritos, totum antea factum tempus soluisse præsumitur. 1.63.a
Emphyteuta solum canonem probare debet, si negetur solutio à domino agente. 1.278.a
Emphyteuta tenetur probare se soluisse, domino opponente sibi caducitatem. 2.8.nu.21.
Emphyteuta vsu fructum & seruitutem tanto tempore duratam quantum tempore durabit emphyteusis constituere potest. 1.65.a.b. & 278.a
¶ Emphyteuta bonis confiscatis, res quoque emphyteuticæ, si à laico concessã sit, transit ad fiscum, non si ab ecclesiã. ibidem
Emphyteuta duo si diuidant inter se, non debent laudemium soluere. 1.63.a
Emphyteuta plures possunt rem emphyteoticã inter se diuidere, sine consensu domini. 3.14.conclu.13.
¶ Emphyteuticæ bona venire in generali obligatione bonorum. 3.90.q.1.
Emphyteuticæ bona non dicuntur proprie allodia. 1.62.b
Emphyteuticæ bona veniunt in generali obligatione bonorum. 1.66.a.b
Emphyteuticæ res præsumuntur, si possidens tanquam emphyteoticam diuiserit canonem. ibi. & 278.b
Emphyteuticæ rei pars, si alienata fuerit sine consensu domini, emphyteuta tota re priuatur. 3.13.conclu.8.
¶ Emphyteuticæ canonis solutio duobus testibus probari debet. 1.278.b
¶ Emphyteuticus contractus, cui constitutioni legis subiaceat. ibid.
Emphyteuticus contractus, non requirit quæ certa quantitas præstetur. 1.66.b
Emphyteuticus contractus præsumitur, atque præscribitur spatio xxx. vel xl. annorum. ibidem
Emphyteuticus contractus scriptura necessario eger. ibid. & 278.b
Emphyteuticus contractus requirit de substantia scripturam. 3.13.conclu.6.
¶ Emptio iusto pretio facta, sceleratitia dici non potest. 1.412.a
¶ Emptio quando nulla erit ex forma contractus. 1.278.b
Emptio vera ac germana, quæ censetur. ibidem
¶ Emptor an censetur immunis à solutione gabellæ, si venditor sit immunitus. 2.371.nu.19.
Emptor cum pacto reuendendi, seu restituendi, si res penes illum sit, ad eam tradendam præcisè obligabitur. 1.279.a
Emptor de euictione contra venditorem, quando agit. 1.495.a
Emptor in genere, tenetur facere pretium in genere rei venditæ venditoris, non autem venditor tenetur facere rem venditam emptoris: sed ea cuius tenetur ad speciem. 1.495.b
Emptor licet regulariter non teneatur stare colono, aliter tamen obseruari in emptore non habente plenum ius. 3.86.q.1.
Emptor, qui ex vi pacti de reuouendo, tenetur reuouere alteri, si rem alteri locat, durante locatione redimatur, tenetur redimens stare locationi factæ per emptorem. 3.48.conclu.41.
Emptor qui partem pretij soluit pro rata pretij soluti, fructus suos facit. 2.209.nume.1.
Ampliatur pluribus modis. ibi.nu.2. & seq.
Emptor, qui partem pretij soluit, si integros fructus percepit, tenetur ad vsuras pretij non soluti. 2.209.b.nu.1.
Ampliatur. ibid.nu.4. & seq.
Limitatur. 2.210.nu.20.
Quid in interesse lucri cessantis in venditore solito negotiari? 2.209.nume.2.
Quid de iure Canonico, an tales vsuræ peti possint? ibid.
An requiratur interpellatio? ibid.nu.7.
An tales vsuræ peti possint coram iudice seculari? 2.210.nu.11.
Quid in cessionario? ibid.13.
Quid in aliis contractibus? ibid.14.
Quid si emptor non perciperet fructus ex re vendita? ibid.nume.16 & sequen.
Emptor, qui rem minori pretio, quam valet, emit obligatur in animi iudicio. 1.279.a
Emptor re euicta per sententiam à non suo, sed per prorogationem suam affecto iudice, similiter de euictione contra venditorẽ non agit. 1.495.a

Index Materiarum

- Emptor rei alienæ scienter, tamen si de euictione sibi non cauerit, tamen re postea euicta precium suum à venditore seruat.** ibidem
- Emptor rei ecclesiasticæ non gaudet immunitate gabellæ.** 1.62.b
- Emptor rei vniuersitatis ab vniuersitate venditæ, non tenetur probare precium versum in vtilitatem vniuersitatis illius.** 1.279.a
- Emptor secundus cui res tradita est, præfertur primo.** ibidem
- Emptor tenetur ad onera, & tributa præsentia & futura, rebus emptis imposita.** ibidem
- Emptor vel successor generalis, potest expellere conductorem ædium, vel fundi.** 1.437.b
- Emptor vt possit agere, non habet opus offerre precium, si venditor id non petat.** ibidem
- Emptor vt teneatur ad vsuras ratione rei emptæ & acceptæ possessionis, non solum requiritur traditio rei venditæ, sed etiam perceptio fructuû.** 3.14. conclu. 18.
- ¶ Emptori habita fides de precio, censetur ex mera ac sola rei venditæ traditione.** 1.437.b
- Emptori non tenetur venditor de euictione, quæ non fuit denunciata, etiã si sciat litem moueri.** 1.62.a
- Emptori venditor de euictione non tenetur, si litem motam illi renunciauerit, etiam si hic aliunde sciuerit.** 1.279.b
- ¶ Emptorem fundi ecclesiæ teneri stare colono: item firmum esse argumentum de fisco ad ecclesiam, perinde est vt de ciuitate ad ecclesiam.** 3.86. quaest. 2.
- Emptorem teneri stare colono seu conductori habiti etiam hypothecam generalem.** 3.86. q. 3.
- Emptorem vt regressum habeat ad venditorem de euictione, venditori de nunciare oportere, litem sibi motam de re emptâ.** 3.86. q. 4.
- Emptorem repetere à venditore expensas litis, siue succumbat, siue obtineat.** 3.86. q. 5.
- ¶ Enormissima læsio est iusta causa petendæ relaxationis iuramenti.** 1.66.b.
- ¶ Episcopus an possit facere contra ius Canonicum.** 3.91. q. 4.
- Episcopus an possit confraternitates laicorum visitare.** 2.384. nu. 6.
- Episcopus an in monachos iurisdictionem habeat.** 1.495. b.
- Episcopus cum adultero & incestuoso dispensat.** 1.66.b
- Episcopus decimas prædiales soluere tenetur ecclesiæ, in cuius parrochia prædia sita sunt.** 1.496.a
- Episcopus de quorum causis cognoscere possit.** 1.495. b
- Episcopus depositus fuit quod ignorasset donatum.** 1.407. b
- Episcopus lætæ maiestatis reus, verborum tenu tantum degradari debet.** 1.67. a. & 279. b.
- Episcopus de relictis factis fraternitatibus laicorum, non percipit canonicam portionem.** 2.384. nu. 13.
- Episcopus in puniendis delictis, non potest procedere absque consensu capituli.** 2.442. nu. 1.
- Episcopus moniales exemptas propter iniectionem manuum in clericum, excommunicatas absoluit.** 1.66. b.
- Episcopus, qui de causa in Romana curia commissâ non se intrimitit, potest declarare violantem se questrum emanati per iudicem Curie Romanæ, cecidisse à iure suo.** 2.315. nu. 44.
- Episcopus in aliena diocesi, quid possit sine licentia diocesanâ.** 2.384. nu. 6.
- Episcopus potest ius autorizandi sine consensu capituli, ex quo dignitatis, & iurisdictionis, & non ordinis est, præscribere.** 1.495. b
- Episcopus, si præscripserit ius autorizandi, quid inde sequatur.** ibid.
- Episcopus super quibus dispensare possit.** ibidem
- Episcopus secundum quosdam in beneficiis simplicibus à clerico coniugato in titulum detinendis, dispensare potest.** ibidem
- Episcopus loci in quo testator nullus est, censetur legitimus executor testamenti.** 1.496.a
- Episcopus negligens, non potest nisi à summo Pontifice deponi.** 1.377. b
- Episcopus non potest delegare laico causas criminales clericorum.** ibid.
- Episcopus non potest in criminibus communis fori laicos personaliter capi, aut carcerari facere, aut punire: sed potest tantummodò contra eos procedere per censuras.** ibidem
- Episcopus (nisi concedatur) non dispensat in delictis maioribus adulterio.** 1.66. b. & 279. b
- Episcopus nisi magnis ciuitatibus, non datur.** ibidem
- Episcopus non prosequens donationem ecclesiæ, nocet.** 1.363. b
- Episcopus non potest iudiciis laicorum exemptum excommunicare, quod non præstiterit auxilium brachij, cum ille peteret.** 1.66. b.
- Episcopus officiali suo interdicit ne inducat.** 1.381. b
- Episcopus prædicans miles est ecclesiæ.** 1.384. b
- Episcopus pro supplemento suæ legitimæ agere potest.** 1.352. b
- Episcopus quod statutum facere possit, etiam capitulo non consentiente, & de qua re.** 1.67. a.
- Episcopus statuta condere potest in præiudicium inferiorum prælatorum, si capituli sui adit consensus.** ibidem
- Episcopus succedit in potestate exequendi testamenta in quibuscumque legatus etiam non pius, hærede non adimplente voluntatem defuncti.** 3.48. conclu. 42.
- Episcopus tenetur adimplere Romani Pontificis mandatū directū.** 1.66. b.
- ¶ Episcopi familia fori prærogatiuis potitur.** 1.279. b
- Episcopi cui camera pœnas pecuniarias quas à clericis exigunt, applicant.** 1.537. b.
- Episcopi palatium licet commune sit, quod de iure non minus ac ipsa ecclesia gaudeat immunitate, vt nemo inde extrahi debeat propter delictum.** ibidem
- Episcopi vicarius, & si non possit conferre beneficia sine speciali mandato, tamen vigore sui officij bene potest instituire præsentatum à patronis.** 3.14. conclu. 19.
- ¶ Episcopum posse dispensare contra statuta synodalia, cum & tollere possit.** 3.90. q. 1.
- Episcopum etiam magna ex causa, necessitatis puta, vel vtilitatis, non posse dispensare contra concilium.** 3.91. q. 2.
- Episcopum ex sententia Baldi posse dispensare contra canones ex magna causa.** ibidem
- Episcopum non posse statuere in præiudicium aliorum inferiorū.** 3.91. q. 1.
- Episcoporum constitutiones iuri civili aduersantes non obligare.** 3.91. q. 1.
- Epistolam recognitam ab eo contra quem producitur, plenè probare, 3.12.4. quaest. 24.**
- ¶ Equus conductitijs si in itinere incidat in morbum repentinum, & conductor eum commendet hospiti vicino, tandem tamen moriatur, conductor non tenetur de leuissima culpa, multò minus de casu & vitio naturalis.** 1.436. nu. 1.
- Equus conductus vel emptus, si intra triduum à die locationis vel emptio- nis moriatur, præsumitur morbosus, & damnum pertinet ad locatorem vel venditorem.** 1.436. nu. 2.
- Equo simpliciter & per auersionem empto, quando eius sella & ornamenta empta esse quoque censentur.** 1.279. b
- ¶ Ergastula, carcer perpetuus, & mors ciuiliis, æquiparantur.** 1.396. a
- ¶ Errans improbabiler repetere non potest.** 1.368. a
- ¶ Erranti facilius, quàm dubitanti succurritur.** ibidem
- ¶ Error computationum allegari semper potest, atque emendari perpetuò debet.** 1.279. b
- Error dubius cum errore facti par est.** 1.363. b
- Error improbabilis cum errore iuris comparatur.** 1.368. a
- Error in calculis, atque aliis rebus eo ipso interuenisse præsumitur, quod veritas in contrarium ostenditur.** 1.279. b
- Error in sententia siue expressus sit, siue deprehendatur ex actis, vtroque casu ipsa est nulla.** 1.67. b
- Error facit ius.** 3.205. nu. 117.
- Error iuris, error est improbabilis.** 1.368. a
- Error soluti repetitionem, non impedit antidotalis, vel remunerandi obligatio.** 1.279. b
- Error communis facit ius, & veritati præfertur.** 2.11. nu. 1.
- Ampliatur multis modis. ibid. nu. 2. & seq.**
- Limitatur. ibid. nu. 18. & seq.**
- Quid si defectus sit etiam in solennitate, vel in causa materiali.** ibi. 14.
- Quid si inducatur aliquid contra communem vtilitatem.** ibid. 18.
- Error communis solus non præcedente titulo nihil operatur.** ibid. 20.
- Error communis validat gesta, non tamen facit illum habilem officialem.** 2.12. nume. 28.
- Error communis, an validet gesta in delegato.** ibid. 31
- Error communis quo ad temporalia proficit, non autem quo ad spiritua- lia.** ibid. 34.
- Error in substantia, exercitio, vel vsu iurisdictionis vitiat processum.** 3.141. conclu. 13.
- Error iuris impedit præscriptionem.** 2.310. nu. 1.
- Ampliatur & limitatur multis modis. ibid. 2. & seq.**
- Error iuris cadens circa priuilegium, vel sententiam, an impediatur præscrip- tionem.** ibid. nu. 6.
- Quid in præscriptione triginta vel quadraginta annorum? ibid. nu. 2.**
- Error iuris mixtus cum errore facti, an impediatur præscriptionem? ibid. 8.**
- Quid si error esset dubius? ibid. nu. 7.**
- Quid in minore & rustico? ibid. nu. 10.**
- ¶ Erabescimus sine lege loqui.** 3.205. nu. 121.
- ¶ Esse certum dicitur, quod certum esse debet.** 1.369. b
- Esse dicitur iam, quod iam est futurum.** 1.394. b
- Esse cautum inualidè, est non esse cautum.** 1.369. a
- Esse circa prouinciam, est esse in prouincia.** 1.368. a & 394. b
- Esse contra ius aut leges, est non esse.** 1.393. a
- Esse euidenter tale, est approbatum esse tale.** 1.370. a
- Esse & non posse disponere, est non esse.** 1.368. b
- Esse & non posse doceri quod sit, est non esse.** ibidem
- Esse factum non de iure, est non esse factum.** ibidem
- Esse impossibile, pro non esse habetur.** 1.370. b
- Esse inapparenter, pro non esse censetur.** ibidem
- Esse indebitè, vel illegitimè, est non esse.** 1.368. b
- Esse iudicem in actu ipsi non competenti, est non esse iudicem.** ibidem
- Esse in loco priuilegiato, habetur pro esse in studio.** 1.374. *
- Esse**

Commun. opinionum.

- Esse in via ad actum, habetur pro esse in actu. 1.368.a
 Esse inuiciter, vel esse prælatum inutilem, est non esse prælatum. 1.368.b
 Esse inuicidum, & esse nullum. 1.369.a
 Esse nullum, vel esse contra ius, est non esse. ibid.a
 Esse tale, & redire ad tale sunt paria. 1.383.a
 Esse tale per priuilegium est esse tale per naturam. ibid.b
 ¶ Examinando reum in causa criminali, iudex potest illi deferre iuramentum de veritate dicenda. 1.537.b
 ¶ Exceptio adulterij contra mulierem repentem dotem durat in perpetuum. 1.69.a
 Exceptio dilatoria ante litem contestationem proponi debet. 1.68.b
 Exceptio dilatoria nouiter mota potest opponi post litem contestatam, nisi constaret de negligentia opponentis ante commissa. 3.136.concl.40.
 Exceptio domini, seu dolo facis, &c. non admittitur contra agentem interdicto retinendo, & dicentem se turbatum. 3.139.con.75.
 Exceptio domini etiam quæ in promptu offertur probanda aliter quàm per sententiam latam in petitorio non obstat agenti possessorio retinenda. ibid.b
 Exceptio est actionis exclusio, defensio intentionis, repulsio. ibid. & 279.b
 Exceptio indignitatis non iuuat possidentem hereditatem, quin teneatur restituere. 1.68.b
 Exceptio litem perimens quando opponi potest. 1.279.b
 Exceptio non infert intentionis aduersæ probationem. 1.279.b
 Exceptio non numeratæ pecuniæ debet in scriptis poni. ibid.b
 Exceptio non numeratæ pecuniæ, & in assertionē agraphos facta locum habet. ibid.b
 Exceptio non numeratæ pecuniæ, in quid non competit. 1.280.a
 Exceptio non numeratæ pecuniæ post biennium proponi nequit, etiam si probationis onus assumatur. ibid.
 Exceptio opposita per processum ad vltiora reiecta videtur. 2.84.n.1.
 Ampliatur multis modis. ibi.2. & seq.
 Limitatur. ibid.15.
 Quid in delegato an requiratur expressa declaratio. ibi.nu.3. & seq.
 Quid si non fuit cognitum super exceptione. ibid.
 Quid in arbitrio. 2.85.nu.19.
 Quid si pars non fuit citata. ibi.21.
 Quid in iis, quæ sunt maximi præiudicij. ibi.25.
 Exceptio in iudicij deducta, & tacite reiecta an possit in alio iudicio per modum agendi contra eandem personam principaliter deduci. 2.85.nu.1.
 Declara, & intellige, vt ibi.2. & seq.
 Exceptio reiecta in iudicio summario an possit principaliter deduci in iudicio plenario. ibi.4. & seq.
 Exceptio loci non tuti an possit proponi per excusatores non habentem mandatum. 2.86.nu.1.
 Exceptio nullitatis resultans ex eisdem actis impedit executionem rei iudicatae ex tribus conformibus. 2.86.b.nu.1.
 Exceptio falsitatis, quæ non constat ex facie instrumenti nõ impedit executionem. 2.412.nu.17.
 Exceptio superueniens reo pendente iudicio ex causa superuenienti prodest ad absolutionem. 2.70.nu.6.
 Exceptio peremptoria potest opponi etiam post sententiã, si agatur prima actione, & non actione in factum. 3.135.con.13.
 Exceptio generalis, siue obscura non releuat, si cõtra eum opponitur per partem. 3.138.con.63.
 Exceptio iudicis in competentis debet opponi ante litem contestatam. 3.138.con.67.
 Exceptio declinatoria iudicis penitus incompetentis, licet non sit opposita in principio ante alias exceptiones, potest opponi vsque ad litem contestatam exclusiue. 3.140.con.89.
 Exceptionem reuocandi domum posse opponi coram iudice totius regionis generali, ad cuius tribunal omnes, etiam alibi domicilium habentes legitime vocari possent. 3.114.q.10.
 Exceptionem non numeratæ pecuniæ opponi posse intra biennium, etiam si fuerit ei renunciatum. 3.114.q.11.
 Exceptionem non numeratæ pecuniæ non competere post biennium, nequidem de æquitate canonica. 3.114.q.12.
 Exceptionem domini, siue proprietatis posse opponi agenti interdicto adipiscendæ possessionis, si opponens in continenti non obrulerit ad probandum. 3.114.q.13.
 Exceptionem excommunicationis posse opponi post conclusionē in causa. 3.114.q.14.
 Exceptionem nullitatis, si sit liquida, & summarie probari possit, impedit executionem sententiæ, secus si requirat altiorē indaginē. 3.129.q.35.
 Exceptionem nullitatis nõ impedire executionem trium conformium sententiarum, id est obtinere, & procedere, & in criminalibus, & in tribus sententijs interlocutorijs. 3.129.q.36.
 Exceptio nullitatis amittitur etiam post tres conformes, quando periculum est irreparabile. 2.144.nu.21.
 Exceptio domini, an possit opponi in iudicio spolij. 2.280.nu.43. & seq.
 Quid si exceptio domini opponatur à tertio. 2.281.nu.45. & seq.
 Exceptio spolij debet proponi ante litem contestatam. 2.287.nu.30.
 Exceptio per quam persona actoris, vel rei excluditur à processu semper impedit processum. 3.145.con.172.
 Exceptio quæ statim in meris terminis exceptionis non est in scriptis proponenda. 3.152.con.273.
 Exceptio semel opposita ad vnum finem, & tunc repulsa, potest iterari ad alium finem in negotio principali. 3.155.q.32.4.
 Exceptio, quæ vigore statuti hãntē licite occiderit, vel offenderit, impedit litem contestationem. 1.537.b
 Exceptio, quæ testis sit excommunicatus, vel infamis, non retardat examinationem, sed seruanda est in finem iudicij, nisi pars obijciens vellet exceptionem incontinenti probare. 1.480.a
 Exceptionis non numeratæ pecuniæ renunciatio iure iurando confirmatur. 1.280.a
 Exceptionem non numeratæ pecuniæ quis opponet. ibid.
 Exceptio nullitatis non censetur sublata, sublatis à statuto omnibus exceptionibus. 1.279.b
 Exceptio nullitatis quæ probari è vestigio potest executionem retardat ibidem.
 Exceptio nullitatis proprie non est exceptio. 3.155.con.326.
 Exceptio præsupponit regulam in contrarium. 3.198.nu.14.
 Exceptio ad processum obiecta concernens merita causæ debet per excipientem probari. 1.408.b
 Exceptiones certæ si rescripto, aut statuto tollantur in specie subiuncta generali clausula, tunc expressæ, & aliæ omnes similes sublatae censentur. ibid.
 Exceptio nullitatis opponi non potest: & contra. 1.408.b
 Exceptio opposita per heredem conuentum, inuentarij non confecti impedit litem contestari. 1.68.a
 Exceptio restitutionis in integrum impedit executionem. ibid.b
 Exceptio solutionis, licet non sit opposita, quando absoluit reum. ibid.b
 Exceptio spoliationis impedit litem ingressum cum spoliatus debeat ante omnia restituere. ibid.a
 Exceptio (tu es consanguineus, id est non potes esse iudex) quando opponi debeat. ibid.b
 ¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ, nec simplex debiti ex parte solutionis, siue expressa agnitione tollit, nec vlla verba repositæ cautionis prolata impediunt. 1.280.a
 Exceptionem non numeratæ pecuniæ perpetuam habent ciuitas, sacer, pius, & locus. ibid.
 Exceptionem quamlibet peremptoriam opponi posse ante litem contestatam ad impediendum litem ingressum, modo liquida sit, & notoria. 3.113.q.3.
 Exceptionem iuris iurandi, & per iurij cum sit litem finitæ, impedit litem ingressum, & processum ad vltiora. 3.113.q.4.
 Exceptionem spolij impedit litem ingressum. 3.114.q.7.
 Exceptionem spolij cum sit dilatoria post litem contestationem opposita, de iure ciuili non suspendere petitorium. 3.114.q.8.
 Exceptionem spolij non repellere, quemcumque tertium possessorē, sed habere tantum locum contra ipsum spoliantem. 3.114.q.9.
 Exceptiones quæ opposita executionem sententiæ nõ impediunt. 1.69.a
 Exceptiones litem finitæ cur sic dicantur. 3.113.q.5.
 Exceptionibus contrarijs omnino reus potest vti, & se defendere. 1.280.a
 Excipere contra sententiam iudicis, & exceptionem appellando nõ proficit, est non excipere. 1.371.a
 Excipere, & non probare, est non excipere. ibid.
 ¶ Excipiens non videtur consistere in intentionem agentis etiam si excipiat de solutione. 3.150.con.245.
 Excipiens contra personas testium, quid præstare debeat. 1.337.b
 Excipiens contra testem aliquem, quod infamis, per iurum, &c. quid probare debeat. 1.338.a
 Excipiens cõtra testem de aliquo crimine, si non probet, tenetur actione iniuriarum. ibid.
 ¶ Exclusus præscriptione longi temporis à suarum rerum vendicatione non habet remedium denunciationis ecclesiasticae. 3.143.con.147.
 Exclusus à successione ab intestato, est etiam à successione contra testamētum. 1.69.a
 Exclusus simpliciter, perinde ac si non esset, perpetuo dicitur exclusus. 1.412.b
 ¶ Excommunicatio ad tempus, lapsu temporis non tollitur, sed necessaria est deinde absolutio. 1.280.a
 Excommunicatio non aufert contrahendi facultatem. ibid.
 ¶ Excommunicatus testari potest sed testis esse non potest. 3.69.a
 Excommunicatus conuentus non potest debitam compensare. 3.14.concl.27.
 Excommunicatus habet testamenti actionem, id est tam actiue quàm passiuē. 1.446.a
 Ex

Index Materiarum

- Excommunicatus ob contumaciam in causa civilis, vel criminali, si in illa excommunicatione per annum perseveret, censetur convictus de crimine. Alij contra. 1.4.46.b
 Excommunicatus potest esse testis. ibid.a
 Excommunicatus non potest esse testis. 1.4.46.a.480.a
 Excommunicatus permansens ac persistens per anni spatium in excommunicatione, suspectus est de hæresi, nec tamen suspensio hæc sufficit ad condemnationem. 1.4.45.b
 Excommunicatus potest esse testis in testamento, & cõtractibus. 1.4.46.a
 Excommunicatus potest esse testis in testamento, & cõtractibus, & de potestate clauium sentire. ibid.b
 Excommunicatio sufficit ad inquisitionem formandam de hæresi contra excommunicatum, & ad indicendam ei purgationem. 1.4.46.b
 Excommunicationis poenam, ut quis incurrat, non sufficit conatus, sed requiritur verum factum. 1.435.a
 Excommunicatus non potest accusare, cum non possit stare in iudicio. Excommunicatus testis esse non potest. 2.53.nu.1.
 Ampliatur pluribus modis. ibi.2. & seq.
 Quid contra alium excommunicatum. ibid.4.
 Quid in teste instrumentario. ibid.7.
 Quid in occulto excommunicato. ibid.9. & seq.
 Quid in excommunicato excommunicatione minori. 2.54.nu.15.
 Excommunicatus ex obligatione sua, quando excommunicatus censetur. 1.493.b
 Excommunicationis sententia non potest esse in suspensio, quando lata est, pure non, aut statim nulla est. ibid.
 Excommunicato communicans scienter, in quam incurrit excommunicationem. ibid.
 Excommunicato scienter communicans, non incurrit mortale peccatũ. ibidem.
 Excommunicatus cum dubitatur in sententia excommunicationis, valeat necne, quid inde sequatur. 1.499.a
 Excommunicatus testari non potest, & contra. ibid.
 Excommunicatus, semel semper præsumitur excommunicatus, nisi probetur absolutus. 2.53.nu.6.
 Excommunicatus an testari possit. 2.226.nu.1.
 Excommunicato an in testamento aliquid relinqui possit. ibi.4.
 Excommunicatus an possit intentare remedium, l. diffamari. C. de ingemanu. ibid.5.
 Excommunicatus an possit testari, secundum juris canonici dispositionem. ibi.11.
 Excommunicatus pro iniuria illata Cardinali non potest testari. ibid.8.
 Excommunicatus pro hæresi non potest testari. ibi.6.
 Excommunicare qui non potest, potest excommunicationem laram declarare. 2.324.nu.41.
 Excommunicatus comparando coram iudice excommunicante pro absolutioe an videatur appellationi renunciare. 2.141.nu.26. & seq.
 Excommunicatus occultus non potest conferre beneficia. 2.12.nu.26.
 Excommunicatus occultus non potest alium excommunicare. 2.12.nu.35.
 Excommunicatus occultus non differt a publico in his quæ geruntur iure privato. 3.14.con.23.
 Excommunicatus perseverans per annum in excommunicatione habetur pro convicto, & confessio de crimine de quo fuerat impuratus. 3.14.con.24.
 Excusator audiendus est pro reo, etiam sine mandato. 1.538.a
 Excusator comparans, ut tantum excuset absentiam rei, non tenetur fidei iurare, vel satisficere, sed etiam defensionem suscipere. ibid.a
 Excusator esse potest etiam pater, vel dominus pro filio, & seruo, si compareant pro suo interesse. ibid.
 Excusator in omnibus, & quibuscunque criminibus, in quibus potest contra absentem procedi, admittitur, si non proponat alienas defensiones nisi ad tantummodo alleget ejus absentiam. ibid.
 Excusator sine mandato an admittatur in exceptionibus facti. 2.86.nu.2.
 Excusationem honorum, cum sit de apertibus iuris, non requiri, quando procederetur summarie, & sine strepitu iudicij, & figura. 3.15.con.26.
 Excusatio non admittitur ubi constaret debitorem non esse soluendo. 3.15.con.27.
 Excusio facta non de jure, est inualida. 1.69.a
 Excusio quando non est necessaria. 1.69.b
 Excusio ultimo fieri debet in bonis principalis. 1.352.a
 Excusio non facta exceptio debet opponi ante litem contestatã, quoniam est dilatio. 1.69.b
 Excusio honoris quando fieri debeat citandi sunt fideiussores. 3.14.cõ.26.
 Excusio non facta ante litem contestatã an fieri possit pendente iudicio intentato contra fideiussorem, vel pignorum possessorem. 2.177.nu.19.
 Excusio exceptio potest opponi etiam si fideiussor promiserit se soluturum, sine vlla exceptione. ibid.42.
 Qui si cum iuramento. ibi.43.
 Excusio exceptio an habeat locum de iure canonico. 2.179.nu.67.
 Excusio exceptio an debeat opponi ante litem contestatã. 2.176.nu.9. & seq.
 Excusio exceptio habet locum etiam in fisco. ibi.2. & seq.
 Excusio exceptio obstat etiam mulieri repetenti dotem. 2.177.nu.21.
 Excusio exceptio cessat, quando constat quem non esse soluendo. 2.178.nu.151.
 Excusio exceptio cessat in causa commissa ex bono, & æquo solafacti veritate inspecta. ibid.66.
 Excusio non est necessaria, quando creditor vult vti compensatione contra fideiussorem. 2.179.nu.71.
 Excusio cessat in obligatione guarentigiata. ibid.78.
 Quid si renunciarum sit beneficio excusiois. ibi.81. & seq.
 Executio sententiæ capitalis differenda est, quando reus alium de aliquo crimine accusasset, donec iudicium accusationis ab eo coepisset, perficatur. 1.538.a
 Executio sententiæ capitalis differenda est, & quando. ibid.b
 Executio sententiæ capitalis impeditur, si condemnatus aufugiendo è manibus satellitum, & amplectatur sacerdotem portantem sacram Eucharistiam. ibi.b
 Executionem sententiæ impeditur per peritorium restitutionis in integrum. 3.129.q.34.
 Executio factam non seruato ordine, & forma. l. a Diuo Pio. in §. in venditione, ipso iure non valere. 3.129.q.32.
 Executio sententiæ late in actione personali non potest fieri contra tertium possessorem, siue coeperit ante litem motam possidere, siue post. 3.14.con.20.
 Executio sententiæ late contra defunctum, exequi potest contra hæredẽ vniuersalem condemnati, eo citato. 3.14.con.21.
 Executio iudicati contra principalem fieri potest in fideiussorem de iudicatum soluendo absque nouo processu. 3.143.con.136.
 Executio post tres conformes fit non obstante quacunque exceptione. 2.143.nu.1.
 Ampliatur pluribus modis. ibi.2. & seq.
 Limitatur. 2.144.nu.18.
 Quid si sententiæ non sint omnino conformes. 2.143.nu.5.
 Quid si constat de notoria nullitate. ibid.8.
 Quid si sententiæ non fuerint continuatæ. ibi.12.
 Quid in sententijs interlocutorijs. 2.174.15. & seq.
 Quid si periculum esset irreparabile. 2.174.nu.21.
 Quid in exceptione falsitatis. ibi.28.
 Quid in exceptione proveniente ex defectu naturali. ibid.30.
 Quid in sententijs arbitrarijs. ibid.29.
 Quid in duabus sententijs habentibus vim trium. ibi.37.
 Quid si constat de læsione. ibi.40.
 Executio facta, non seruato ordine, ut primo mobilia, postea immobilia, ac deinceps persona capiatur, valet. 1.70.a.280.b
 Executio rei iudicatæ, nec pignoratitio fieri potest super bobus, araribus, & terribus instrumentis rusticorum. 1.69.b
 Executio simplex si mandetur fieri, non requiritur citatio, si fiat in eadẽ re quæ adiudicata est. 1.70.a
 Executioni moram in sententia in integrum, & si maiorem indaginem desideret, ibi. & 280.b
 Executionis via nõ proceditur antequam omnia liquido cõstet. 1.280.a
 Executio an sit nulla quæ exceditur ordo datus in executione. 2.144.nu.1.b
 Quid in nuncio exequirente. 2.145.nu.3.
 Executio relictorum ad pias causas non differitur durante tempore inuentarij per hæredem conficiendi. 3.159.con.402.
 Executor an possit vti facultate sua ante presentationẽ literarũ. 2.145.nu.1.
 Amplia & declara pluribus modis. ibi.2. & seq.
 Quid in executore gratiæ. 2.146.nu.19.
 Quid in beneficijs. ibid.20.
 Quid in ijs, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis. ibi.21.
 Quid in principe. ibi.23. Quid in procuratore. ibi.b.28. & seq.
 Executor, & victor non tenetur de euictione rei venditæ, sed periculum spectare ad emptorem, seu potius in effectu ad debitore. 3.129.q.33.
 Executio instrumenti habentis executionẽ paratam potest fieri die feriata ob necessitates hominum. 3.134.con.2.
 Executoris officium ad exequendam gratiam factam per Papam non expirat etiam re integra morte Papæ. 2.391.nu.3. & seq.
 Quid in executore legati. ibid.4.
 Quid si executio gratiæ requirit causæ cognitionem. 2.392.nu.13.
 Executoris officium deputat in literis in forma pauperum expirat morte concedentis. ibid.14.
 Executor Apostolico infra mensem prouidente si expectans infra mensem non acceptat, valet prouisio executoris. 2.403.nu.67.
 Executor testamenti, vel vltimæ voluntatis, quilibet deputari, & hoc officium exequi potest. 1.496.b
 Executor testamenti mulier esse potest. ibid.
 Executors testamentorum vniuersales, qui vim ac nomen hæredũ obtinent, qui sint. ibid.
 Exe

Communium opinionum

- Executor testamenti datus non tantum cogendus est tale suscipere officium: sed nisi exequatur, perdit quod testamento ei relictum est. 1.496.b
- Executor merus cui pro executione testamenti nihil fuit relictum, non cogitur tale officium acceptare. 1.497.a
- Executor testamentarius si ei aliquid testamento relictum sit, cogitur tale officium acceptare: alia si priuatur relicto. ibid.
- Executor testamenti merus, & nudus, vel etiam mixtus dummodo verus executor sit, non potest agere contra hæredes. 1.497.a
- Executori nudo, siue mixto, si hæres sine satisfactione soluerit, non liberatur. 1.497.a
- Executor testamenti legitimus, est episcopus loci in quo originem traxit testator. 1.498.a
- Executor datiuus quis sit. ibid.a
- Executor meus non potest assignare possessionem impetranti velo leuato, & sine partis citatione. 3.155.con.325.
- Executor seculari non potest, ut suspectus, sicut nec ab eo appellatur, nisi in exequendo modum excedat. 3.156.con.341.
- Executor a testatore electus, cuius conscientia, & arbitrio executionem commisit, non potest alteri vices suas in hoc committere, quasi videatur electa industria personæ. 3.159.con.401.
- ¶ Exequendi potestas communiter spectans ad episcopum, & capitulum, mortuo episcopo ad quem spectat. 1.498.a
- ¶ Executores generales, siue vniuersales cum loco hæredis trahantur, nisi aliter satisfacere possent, poterunt quo commodius distributionem perficiant, alienare. 1.497.a
- Executores qui habent potestatem vendendi, a lege nihilominus tenentur requirere partem. 1.497.b
- Executores testamenti possunt vendere, & alienare sine bannimentis. ibi.
- Executores testamentorum deputati ad distribuendum incerta, & male ablata, quid possint. ibid.
- Executoribus pluribus datis, omnes agere, exequi, & conueniri possunt: etiam si vnus solus in manibus omnia bona haberet. 1.497.b
- Executores a iussu iudicis, vel episcopi infra annum exequi tenentur. ibidem.
- ¶ Executoribus currit annus non tantum a die monitionis: sed a die sciētia, & potentia exequendi. 1.498.a
- Executores testamentorum tenentur reddere rationem hæredibus, præsentibus legatarijs. 1.468.a
- Executores gratiarum exceptione sibi opposita, si pronuncient se non executores, gratia tamen non extinguitur. ibid.
- Executor qui maior iudice est, potest omnes exceptiones sententiam demolientes admittere. 1.280.b
- Executor testamenti non potest alienare bona defuncti, nisi præsentem pecunia, ut transferat rei venditæ dominium. 1.70.a.280.b
- Executor testamenti non tenetur de exequendo. 1.280.b
- Executoris testamenti officium, post eius mortem ad episcopum transit. 1.70.a.280.b
- ¶ Executiuus præceptum iudicis, quando nullum ipso iure. ibi.a
- ¶ Exequi testamentum, mortuo, vel absente, vel infirmo episcopo, iudex secularis adimplere potest. 1.498.a
- Exequi non debet sententia mala. 1.373.a
- ¶ Exemplar instrumentum non probat. 1.79.a.280.b
- ¶ Exemplo exempli non haberi fidem. 3.122.q.19.
- Exemplo instrumenti publici reperto inter acta iudicij creditur cæteris paribus. 3.122.q.18.
- Exemplo creditur, quando est confectum ab eodem notario qui originale confecit. 1.70.b
- ¶ Exemplum inuentum in archiuo publico fidem facit. ibi.a
- Exemplum instrumenti publici, ut valeat, & probet qua ratione, & forma sit transcribendum ex originali, & quibus præiudicet. 3.122.q.17.
- Exemplum traductum ex originali, licet non constet de solennitate traditionis, tamen fidem facere propter antiquitatem, modo notarius in eo testetur solennia requisita fuisse adhibita. 3.122.q.20.
- ¶ Exemplis iudicare non debemus. 3.202.nu.83.
- ¶ Exemplatio scripturæ an ex cursu temporis præsumatur solenniter facta. 2.17.nu.32.
- ¶ Exhortans aliquem, ut committat delictum, tenetur de delicto: & quo modo intelligatur. 1.338.b
- ¶ Extiguitur quæque in iure nihil operantur. 1.363.a
- ¶ Exilio banniti cum deportatis comparantur. 1.371.a
- ¶ Exilium est mors ciuilis. 1.386.a
- Exilium perpetuum cum bonorum confiscatione par est. 1.371.a
- ¶ Exheredare potest pater filium ex iniuria verbali sibi illata. 1.70.b
- 281.a
- Exheredari qui nequeant. 1.281.a
- Exhereditatio apposita post omnes gradus refertur ad superiores, & contra. 1.70.b
- Exhereditatio cum nulla iusta causa adijcitur, testamentum nullum reddit. 1.280.b
- Exhereditatio pluribus causis fit quam quatuordecim. 1.70.b
- Exhereditatio sine causa legitima nulla est. 1.369.a
- Exhereditatio, ut valeat quæ requirantur. 1.70.b
- Exheredationis causæ ab hære de probari debent. 1.280.b
- Exheredationis causæ penitentia abolentur. 1.281.a
- Exheredationis causa in testamento exprimensda est, & ab hærede probanda. 1.280.b
- Exheredationis causa non est matrimonium filio sine consensu patrum contractum. ibid.a
- Exheredarorum rectè liberi autem testamentum nullum dicere, aut querela inofficiosa oppugnare possunt. 1.281.a
- Exheredatus filius non succedit in feudo. 1.70.b
- Expensæ rei qui absolutus est ab instantia propter absentiam actoris, vnde ducendæ sint. 1.70.b
- Expectans potest acceptare beneficium infra mensem vacantem de iure licet per alium possideatur, si nota erat vacatio. 2.273.nu.11.
- Expectans primus, & secundus, si infra mensem non acceptauerit, & pater non fecit sibi prouideri, secundus autem sic, si ante prouisionem primi superueniat reuocatoria, non conualidatur acceptatio, & prouisio secundi. 2.403.nu.63.
- Expectare quis non tenetur donec vulneretur, sed licet præuenire. 1.453.a
- Expectatiua non expirat morte concedentis, quando est fulminatus procellus, alias secus. 2.393.nu.42.
- ¶ Expensæ sunt adiuicem compensandæ, quando quilibet vincit pro parte. 2.147.nu.13.
- Expensæ quæ debeantur officio iudicis, & quæ iure actionis. 3.126.q.7.
- Expensam condemnatio indefinitua, non potest per iudicem referuari sed illarum taxatio potest. 1.281.a
- Expensas ad consequendum gradum Doctoratus factas, non tenetur conferre filius fratribus suis. 1.451.a
- Expensas, & melioramenta is tenetur restituere, qui rem retro accipit. 1.281.b
- ¶ Expressio eius quod tacitè inest nihil operatur, nisi testatoris voluntate id fiat. 1.412.b
- Expensas victori refarcire iudex iubere necessario debet, si petitæ sint, alias, & si possit, non tenetur. 1.281.a
- ¶ Expressio tacita, & actualis in contractibus sunt pares. 1.372.a
- ¶ Expressum censetur quod Papa habet pro expresso. ibid.
- Expressum dicitur illud quod verbis in sinuatur: & quod euidentijs signis colligitur. 1.70.b
- ¶ Expressimere circumlocutiue, est exprimere nomine proprio. 1.371.b
- Expressimere factio, par est cum exprimere verbo. ibid.a
- ¶ Expressores qui dicantur. 1.281.b
- Extare non dicuntur qui succedere non possunt. 1.372.a
- ¶ Extensio de casu ad casum alterum non procedit in consuetudine. 1.71.a
- Extensio de vno casu ad alium non prohibetur, & si in casu extenso sit maior ratio. ibid.
- Extensio in materia poenali, & correctoria, ex identitate rationis non est faciendæ. 1.412.a
- Extensio fieri non debet in odiosis, & poenalibus, & vbi lex figit pedem non debemus vitra procedere. 1.281.b
- Extensio in correctorijs non solum a similitudine, sed a maiori rationis non est licita. ibid.
- Extensio in ijs, quæ a iure abhorrent, quæ exorbitantia vocant, ex eadè, vel pari ratione rectè fiet. 1.281.b
- Extensio in oneribus, gradatim de persona ad personam fieri non debet. 1.412.b
- ¶ Extraneum dotem pro muliere soluentem, sibi soluto matrimonio reddi stipulantem, non posse constanter matrimonio agere, marito ad inopiam vergente. 3.71.con.42.
- Extranei possessores de quorum præiudicio tractatur, sunt citandi in pronunciatione in qua pronunciat deueniri posse contra eos. 3.150.con.245.
- ¶ Exules, banniti, deportati, & relegati sunt pares. 1.371.a
- ¶ Euentum diei non constituit debitorum in mora. 3.93.q.8.
- ¶ Eucta re per sententiam, emptor de euctione contra venditorem non potest agere, nisi eidem debito tempore, ut veniret ad se defendendum, denunciatum sit. 1.496.a
- Eucta re per sententiam arbitri, emptor contra venditorem de euctione non rectè agit. ibid.
- Eucta re per sententiam a iudice non suo, sed per prorogationem effecto, latam, venditor similiter emptori de euctione non tenetur. ibid.
- Euctio actio non aliter procedet, quam si denunciatio venditori, etiam litem emptori motam cognoscenti fiat. 1.281.b
- Euctio actio quomodo emptori competat ad precium recuperandum. ibid.
- Euctio actio etiam alienæ rei gnarus consultoq; emptor precium recuperat. ibid.
- Euctio

Index Materiarum

Fuſtionis iure, quæ re cuiſta teneretur, re non cuiſta ad ſumptus omnes
arce expenſas teneretur. ibid.

F

FABER vicinus ob ægrotantiſalutem compelli poteſt, vt vel ceſ-
ſet, vel alio ſeſe transferat. 1.281.b
Faber vicinus ob ſtudij impedimentum non ſolum a doctore, ſed a quo-
cunque ſtudioſo literarum poteſt exigi, atque alio propelli.
1.281. ibid.

Facere indebitè, vel illegitimè, eſt non facere. 1.372.b
Facere metu coactionis pro coactè facere habetur. 1.374.a
Facere non ſufficienter pro non facere cenſetur. 1.372.b
Facere non poſſe præſumitur, qui facere non conſuevit,
Facere oblique pro directo facto habetur. 1.374.a
Facere poſſe diſculter pro non poſſe facere habetur. 1.372.b
Facere qui mandat pro ipſo factore cenſetur. 1.373.b
Faciens contra legem ſi audiendus non eſt. 1.383.a
Faciens in fraudem legis, ſi contra legem facere cenſetur. ibid.
Facit per ſe, quod quis per alium facit. 1.373.b
Facta certius docent quàm verba. 1.376.b
Facta non probata pro non factis habentur. 1.375.a
Facta ſub conditione quæ poſtea purificantur pro puris factis habentur.
1.373.b

Facta poteſtate cuiſlibet occidendi bannitum, quilibet offendens intelligi-
tur in locum magiſtratus eo nomine ſubrogatus. 3.58.q.2.

Facta poſtea, aliquando pro factis ab initio cenſentur. 1.376.b
Factum ad quod ſe quis obligauit omnino ac præciſè fieri neceſſe non
eſt. 1.281.b

Factum alienum ſi quis promittat non valet promiſſio, niſi adiecta pec-
na, tunc quo ad poenam valet. 1.77.b.282.a

Factum cito, cito perit. 1.376.a
Factum eſſe cenſetur quod iam, iam fiet. 1.376.a

Factum illico poſt litem conteſtatam, id ante litem conteſtatam factum ha-
betur. 1.376.b

Factum non apparens corrigitur, vt non factum,
Factum reuocatum pro non facto habendum eſt. 1.375.a

Factum ſuum qui præſtare dumtaxat tenetur ne alter in alterius rei domi-
nio perturbetur, & ſuorum ſucceſſorum factum quoque præſtabit.
1.282.a

Factum iudici alter promiſſum cogit præciſè. 3.157.con.373.
Facultas extincta, facultas eſt nulla. 1.388.a

Facultas humana a ſolo Deo pendet. 1.372.b
Facultas capiendi poſſeſſionem propria autoritate an tranſeat in ſingu-
larem ſucceſſionem, 2.277.nu.1.

Declaratur pluribus modis. ibi.2.& ſeq.
Limitatur. ibi.nu.17.
Quid in hærede vniuerſali. ibi.21.

Facultati non præſcribitur. 2.307.nu.1.
Ampliatur, 2.308.nu.4.
Limitatur, ibi.8.& ſeq.

Quid in præſcriptione immemorabili. ibi.6.
Quid in ſimplici facultate, non in ea quæ conſiſtit ex mera, & pura vo-
luntate. ibi.9.

Quid ſtante prohibitione præſcribentis ex patientia adſerarij,
ibi.13.
Quid ſi facultas competit ex contractu. ibi.11.

Quid fauore piæ cauſæ, ibi.12.
Quid in facultate publica. ibi.15.

Facultati implendi conditionè poteſtatiuâ non præſcribitur. 2.308.n.1.
Facultati implendi conditionem poteſtatiuam non præſcribitur in inſti-
tutionibus, ſecus in legatis, & alijs diſpoſitionibus. ibi.5.b

Facultati arbitratori arbitramenti non præſcribitur. ibi.4.
Facultas conſeſſa alicui reformandi ſtatuta intelligitur pro prima vice.
2.227.nu.10.

Facultas data alicui arbitrandi intelligitur pro prima vice. ibi.10.
Facultatem an Trebellianicam hæres inuentarium conſciens poteſt re-
gulariter detrahere, & contra. 1.499.a

Falcidia in eo quod poenæ nomine per iudicem in condènationem poſt ſpecia-
lem affectionem deccidit, vel accreſcit, non detrahitur, & contra. ibid.

Falcidia locum dumtaxat habet, & in ſidei commiſſis ſingularibus. 1.282.a
Falcidiam quæ debetur hæredi ex legatis, ſi legator dicit quod integrè lega-
tum ſoluatur tenetur hæres dimittere. 1.77.b

Falfarius ſpoliatus beneficijs non reſtituitur. 2.286.nu.170.
Falfitas non præiudicialis non punitur poena falſi, 2.416.nu.1.b
Limitatur. 2.417.nu.18.

Falfitas commiſſa in ſcriptura priuata non punitur poena falſi. 2.417.n.2.
Limitatur. ibi.3.& ſeq.

Falfificans librum rationum ſuarum non punitur de falſo. ibi.nu.5.
Quod declaratur vt ibid.

Falfitas commiſſa in inſtrumento ſuper materia vera punitur de falſo. ibi.7.
Falfitas commiſſa in ſcriptura nulla non punitur. ibi.8.& ſeq.

Falfitas non præiudicialis punitur poena ſteſſionatus. ibi.nu.21.
Falfi crimen etiam propter aliud inſtrumentum, quàm teſtamentum, ali-
cui imputatum, cenſeri publicum. 1.538.b

Falfi ſuſpicio non habetur pro veritate. ibid.
Falfiſo inſtrumento ſcienter vtens, iniurijs punitur, quàm ſi qui fabrica-
uit, vel fabricari fecit. ibid.

Falfitas commiſſa in ſcriptura quæ deſidebat in forma, & circa ſubſtãtia
illa, non facit committentem reum criminis falſi. 1.538.b

Falfitas dici non poteſt illud, quod ſuauiter primordio veritatis. ibid.
Falfitas per partem in cauſa commiſſa circa acta ipſius cauſæ, facit vt cau-
ſa amittatur. ibid.

Falfitas quæ nemini noceat, non facit committentem reum criminis falſi,
ibidem. ibid.

Falfitas, ſine dolo committi non poteſt. ibid.
Falfi crimen admittens in ſcriptum, vel in neceſſarijs ſubſtantialibus nul-
la poenas luet. 1.72.a.282.a

Falfi crimen effugitur verbis per interpretationem acceptis, & ſi quis in
dolo non fuerit. 1.282.b

Falfi criminis accuſatio xx. annorum ſpacio aboletur. 1.282.b
Falfi crimen, ſi de eo principaliter agatur iuſtis probationibus ritè de-
monſtrandum eſt. ibid.a

Falfi ſuſpicio in ciuilibus pro falſitate habetur. 1.72.a
Falfitas quæ nemini eſt nocibilis, non poteſt de iure communi puniri pec-
na falſi ordinaria. ibid.

Falfum committens in cauſa perdit cauſam in cuius actis falſum com-
miſiſſe euincatur. ibid.

Fama, & honor cuiſlibet commodo pecuniario præferuntur. 1.391.b
Famam non probant hoſtes, niſi ſi ſiſtificati fuerint ita publice dici.
3.15.con.29.

Fama facit probationè in factis antiquiſſimis, hoc eſt excedentibus me-
moriam hominum. 3.15.con.28.

Fama ſola non facit indicium ad torturã contra aliquem. 3.15.con.30.
Fama integritas cum ipſa vita conſertur. 1.375.a

Fama pecunijs compenſari poteſt. 1.282.b
Fama cum vno teſte de veritate in criminalibus non ſufficit. 1.72.b

Fama in antiquis plenè probat dominium. 1.73.a
Fama publica, vt probeatur duorum teſtium contenta eſt. 1.72.b
Fama publica ſemiplenam facit probationem. 1.72.b

Fama publica vt probeatur, opus eſt deponant teſtes ſe id a maiori parte
populi audiuiſſe. 1.73.a.282.b

Fama ſola non eſt ſufficiens indicium ad torturam. ibi.282.b
Fama ſola, ſi agatur de probando dominio, annorum xl. ſpaciũ non ſuf-
ficiat. ibid.

Fama quomodo probãda in præſcriptione immemorabili. 2.300.nu.78.
Fama in antiquis plenè probat. ibid.

Fama an ſit ſufficiens probatio in iudicio recuperãdæ. 2.293.nu.109.
Fama cum vno teſte non probat plenè in criminalibus, niſi ſint aliæ con-
ſecturæ, vel adminicula. 1.538.b

Fama debet, vt minimum, per duos teſtes probari, & quod per duos te-
ſtes tantum probari poſſit. ibid.

Fama in criminalibus, etiam ne ſemiplenè quiſtem probat. 1.539.a
Fama ſola abſq; adminiculis, non eſt ſufficiens indicium ad torturã. ibid.

Fama ſola ſufficit ad hoc, vt poſſit formari inquisitio contra ſubditũ. ibi.
Familia alicuius, puta nobilitatis, potè cõdere, & ſtatuta, & ordinationes. 1.73.a

Familia eccleſiæ non gaudet priuilegio fori. ibid.a
Familia delinquens, vtrum obnoxium reddat officialem in ſyndicatu.
3.165.con.500.

Familie appellatio præter agnatos, cognatos etiã cõplectitur. 1.282.b
Familie perſonis fidei commiſſum relictum, ad illum primo pertinet to-
rum, qui primum familie locum habet. ibi.b

Familie totius conſenſu alienata quæ extra familiam alienari prohiben-
tur, tamen eiſmodi alienatio filijs conſentientium poſtea natis haud
nocebit. ibi.b.& ſeq.

Famulus durante inſirmitate non habet ſalarium. 1.73.a.283.a
Famulus quicquid domini id ſcientis occasione agit, ex illius voluntate
egreſſe creditur. 1.283.a

Familiares, vel domeſticos alicuius priuilegiati, exceptis domeſticis
epiſcopi non gaudere priuilegio fori conſeſſo ipſi priuilegiato, niſi
ſint perpetui, aut niſi ſit ſpecialiter expreſſum. 3.110.q.7.

Familiares quando pro iudice deponant in ſyndicatu. 3.158.con.387.
Familiaris non eſt idoneus teſtis. 2.43.nu.1.

Ampliatur multis modis. ibi.b.4.& ſeq.
Limitatur. 2.44.nu.11.
Quid in famulo inſeruenti ſine ſalario. ibid.7.

Quid in famulo licentato. ibid.9.
Famulus quando videatur licentatus in fraudem ad effectum, vt pro
domino poſſit teſtificari. ibid.11.

Famulus honeſtæ vitæ poteſt eſſe teſtis. ibid.19.
Fa

Commun. opinionum.

Familiares Episcopi, vel Abbatis, quia praesumuntur homines honestae vitae possunt pro Dominis testificari. *ibi. 20.*
 Familiaris potest esse testis ad probandum ea quae domi sunt. *2.45. nume. 33.*
 Limitatur. *2.46. nu. 44.*
 Familiaris potest esse testis quando concurrat cum alio omni exceptione maiori. *ibi. 48.*
 Quid parte non opponente. *ibi. 51.*
 Quid si fuerit testis instrumentarius. *ibi. 50.*
 Quid in factis antiquis. *ibi. 63.*
 Quid in causa matrimoniali. *ibi. 65.*
 Quid ad probandum aetatem. *2.47. nu. 67.*
 Quid in criminalibus. *2.45. nu. 42.*
 ¶ Fatalia non currunt frante compromisso. *1.76. nu. 1.*
 Quid si non fuit secuta acceptatio compromissi. *ibi. 3. & seq.*
 ¶ Fautor criminis eiusdem criminis reus habetur. *1.395. b.*
 ¶ Ferijs an, & quando partes possint renūciare. *3.154. con. 313.*
 ¶ Festis exercere pietatis opera, sabbatum non violat. *1.347. a.*
 ¶ Feudatarius per alienationem partis rei feudalis, nō cadit à tota re, sed à parte tantum alienata. *3.15. nu. 6.*
 Feudatarius si cōtē contumax non potest vigore illius contumaciae priuari feudo. *3.48. nu. 3.*
 ¶ Feuda ad ecclesiam reuerfa, & extraneis, & honestis antistitibus confanguineis conceduntur. *1.283. b.*
 Feuda cui constitutioni subiiciantur. *ibid. b.*
 Feuda eisdem regulis censentur, atque Emphyteuses. *ibid.*
 Feudalia bona si reuertantur ad ecclesiam, quibus infudari possint. *1.75. b.*
 Feudales consuetudines ligant ecclesiam, & personas ecclesiasticas. *ibi.*
 Feudalis res, vel emphyteutica in dubio non praesumitur, sed allodialis, & libera. *ibid. b.*
 Feudalia bona non possunt obligari, nec generaliter, nec specialiter. *ibid. a.*
 ¶ Feudi dominus directus, si voluerit propter seruitium, vel amorem patris, eo defuncto sine filio masculino, filiam inuictire, de aliquo feudo, hoc facere potest. *3.48. nu. 1.*
 Feudi dominus directus potest respectu sui iuris, & interesse consentire, quod feudum transeat ad personas ad quas de sui natura non esset tranfiturum. *3.48. nu. 2.*
 Feudi partem alienatam amitti, & reuerri ad dominum, partem non alienatam non amitti. *3.96. q. 11.*
 Feudi in locatione, longum tempus dici spacium decem annorum. *3.96. quaest. 74.*
 Feudi inuestitura si contineret, pro se, & haeredibus quibuscunque verba illa restringuntur ad habiles. *3.17. nu. 2.*
 Feudi franci natura quae. *3.15. nu. 11.*
 Feudi alienatio absque patroni consensu non aliter damno est, quam si post traditio subsecuta est. *1.282. b.*
 Feudi dominus, si feudum haereditarium non sit, de eo testari nequit. *ibi.*
 Feudi paterni, & antiqui facta alienatio per parentem cum consensu dominum an filijs, & agnatis, obesse possit. *3.15. nu. 5.*
 Feudi possessor nec suam salutem domini vitę postponere tenetur. *1.282. b.*
 Feudi conditio sine causa à principe non potest alterari. *1.388. nu. 36.*
 Feudi possessorum ius in alium transferre nequit dominus illis inuitis. *1.282. b.*
 Feudi possessori etiam non citato praesudicat sententia contra eiusdem possessorem lata. *ibid.*
 in Feudo clericus primae tonsurae, & qui habet quatuor ordines minores non potest succedere. *3.15. nu. 9.*
 in Feudo emptitio foemina succedere non potest. *3.15. nu. 10.*
 in Feudo exclusus non potest illud repetere etiam ab extraneo spacio xxx. annorum. *3.15. nu. 8.*
 in Feudo filij aequaliter succedunt. *3.16. nu. 12.*
 in Feudo haereditario ut quis admittatur quid requiratur. *3.16. nu. 13.*
 Feudo non excidit in debitis officijs praestandis, duos tresve annos des. *ibidem.*
 Feudo priuare non potest vasallum princeps sine causa, & absque eius culpa. *1.74. b.*
 ¶ Feudorum bona nec specialem, nec generalitatem obligationem ferunt. *1.283. b.*
 Feudorum consuetudinibus obnoxia est ecclesia atque ecclesiastici. *ibid.*
 Feudorum fructus ultra nouem annos, nec ritē nec rectē locabuntur. *1.284. a.*
 Feudorum liber quam auctoritatem habeat. *1.283. b.*
 Feudorum possessores feudis nequeunt renūciare absque dominorum consensu. *1.284. a.*
 Feudorum possessores quandiu seruitutem, & usum fructum constituerē possunt. *ibid.*
 Feudorum possessores tributa ex rebus debita, ex fructibus quos percipiunt soluere tenentur. *ibi.*

Feudorum liber fuit compilatus à quodā Oberto de Orto die Martis lanense. *1.73. a.*
 ¶ Feudum quamuis nouum naturam feudi antiqui assimulat si prius in concessione apponat clausulam, quae habeat naturam feudi antiqui. *2.152. nu. 1.*
 Limitatur. *2.153. nu. 3. & seq.*
 Quid in Episcopo, vel Praelato. *ibi. 41.*
 Feudum concessum pro se, & quibus dedit potest alienari, sine vltiori consensu. *3.17. nu. 21.*
 Feudum quando est concessum pro te, & haeredibus quibuscunque, tranfit ad extraneos. *3.15. nu. 7.*
 Feudum paternum transitorium ad omnem haereditatem, etiā tranfit in masculinum. *3.16. nu. 14.*
 Feudum concessum pro te, & quibus dederis, tranfit ad haereditatem extraneos. *3.16. nu. 15.*
 Feudum antiquum non potest alienari in praesudicium proximioris agnati. *3.16. nu. 16.*
 Feudum relictum pro se, vel alicui pro se suisque descendens, ita demum debetur, si sint copulariue haereditas, & descendentes. *3.16. nu. 17.*
 Feudum esse contractum nominatum. *3.95. q. 3.*
 Feudum, licet nouum sit, si tamen conferatur tanquam feudum antiquum, paternum, autum, vel proauitum, assumere naturam, & qualitatē feudi antiqui. *3.95. q. 4.*
 Feudum non posse alienari à vasallo sine consensu domini. *3.96. q. 10.*
 Feudum alienatum non praescribitur etiam longissimo tempore. *3.96. q. 10.*
 Feudum in dorem dari non posse sine consensu domini. *3.96. q. 12.*
 Feudum non posse locari à vasallo ad longum tempus, & quae sit huius ratio. *3.96. q. 13.*
 Feudum pignoris, vel hypothecae dari non posse sine consensu domini. *3.96. q. 15.*
 Feudum alienatum à vasallo sine consensu filiorum, vel agnatorum, posse ab eis reuocari. *3.97. q. 21.*
 Feudum reuocari ab agnatis indistincte, siue alienatum legitime sit, siue illegitime. *3.97. q. 24.*
 Feudum concessum per pecuniam non habet naturam veri feudi. *2.153. nume. 1.*
 Limitatur. *ibi. 6. & seq.*
 Quid si ultra praestationem pecuniae interueniat iuramentum fidelitatis, vel seruitium personale. *ibi. 8.*
 Feudum à principe datum per pecuniam ex quo habet vim contractus reuocari non potest. *ibid. 9.*
 Feudum dicitur haereditarium etiam si receptum sit pro se, filijs, & haeredibus masculis, ac etiam pro haeredibus extraneis. *2.341. nu. 17.*
 Feudum receptum pro se, & filijs non comprehendit foeminam. *2.344. nume. 52.*
 Feudum si ex concessione debet ad primogenitum peruenire debet intelligi tantummodo de primo primogenito. *2.345. nu. 17.*
 Feudum quando dicatur haereditarium, & quando ex pacto, & prouidentia. *2.340. nu. 4. & seq.*
 Feudum, quia dicitur gratiosa concessio sine causa per principem auferri non potest. *2.188. nu. 33.*
 Ampnatur pluribus modis. *ibi. 34.*
 Limitatur. *ibi. 38. & seq.*
 Feudum absolute haereditarium tranfit ad quoscunque haereditas. *1.74. a.*
 Feudum absque domini consensu repudiari nequit. *1.283. a.*
 Feudum à patre acquisitum potest filio imputari in legitimam. *1.73. b.*
 Feudum ad cuius successione veniunt foeminae, id est, quod ab initio vni foeminae concessum est. *1.73. b.*
 Feudum ad quod foemina simul cum masculis veniunt quod nam sit. *ibid.*
 Feudum ad quod matertera est admissa propter masculorum defectum ipsa non amittit superuenientibus masculis. *1.413. a.*
 Feudum consentiente domino per vasallum alienatum, agnatis appertinet, qui post alienantis mortem petere possunt. *1.412. b.*
 Feudum datum pro se, & haeredibus, non tranfit ad extraneos. *1.73. b.*
 Feudum datum pro se, & filijs, & haeredibus, censetur haereditarium. *ibi.*
 Feudum datum pro se, & haeredibus masculis, nō dicitur haereditarium. *ibi.*
 Feudum datum Titio usque in quartam generationem, qua finita quis id petere potest. *ibid.*
 Feudum decimarum, quod solum sit laicis infudari, potest praeterea aliteri laico in feudum concedere. *ibid.*
 Feudum foemineum quod dicitur. *1.74. b. 283. a.*
 Feudum fructuum quando dicitur. *1.73. b.*
 Feudum eius qui ob laesam maiestatis crimē bonis exutus est, domino deferitur. *1.283. a.*
 Feudum etiam antiquum ad agnatos ex latere intra septimum duntaxat gradum successione redibit. *1.75. a.*
 Feudum haereditarium, in fideicommissi vniuersalis restitutione venit. *1.413. a.*
 Feudum haereditarium venit in restitutione fideicommissaria. *1.75. a.*
 Feudum haereditarium quid, & quomodo tale censetur. *1.283. a.*
 Feudum haereditarium, quando transeat ad agnatos. *1.75. a.*
 Feu

Index Materiarum

Feudum hereditarium si fuerit, sufficit in eo esse quem heredem primi inueñiti, licet non fuerit hæres vltimi decedentis, & defuncti.	3.15. conclu. 31.	Quid si dictum sit de non veniendo contra diuisionem, & iuratum.	2.244. nu. 1.
Feudum hereditarium quod nam dicatur.	3.16. nu. 18.	Quid si dictum sit quod vnus alteri remittit iura quæ habet, vel habere sperat.	2.245. nu. 5.
Feudum hereditarium an dicatur quando reperitur receptum pro se, & hæredibus masculis.	3.16. nu. 20.	Quid si vnus remittit omne ius præsens, & futurum ex testamento, vel ab intestato, seu iure fideicommissi, vel cuiuscunque substitutionis.	ibid. nu. 11.
Feudum hereditarium mixtum alienatum an reuocari possit.	3.97. quæst. 24.	Quid si fuerint apposta verba ampla, & prægnantia.	ibidem nume. 20.
Feudum hereditarium non transit, nisi ad illos, ad quos transit hæreditas, & feudum ipsum hereditarium.	ibid. b.	Quid si in diuisione sit data facultas alienandi.	ibi. b. 3.
Feudum in dotem pro filia dari potest.	1.75. a.	Quid si vnus alteri de euisione teneatur.	2.246. nu. 39.
Feudum in dubio præsumitur antiquum, non autem nouum.	ibid.	Quid si sit renunciatum omni iuri, & legum auxillio.	ibi. 4. 3.
Feudum ligium quod nam sit.	3.49. nu. 4.	Fideicommissio an censeatur renunciatum per diuisionem si dictum sit quod diuidentes possint de rebus sic diuisis facere prout volebant.	2.245. nu. 29.
Feudum nobile, gratis, & liberè conceditur, pro quo solum seruiti personale debetur.	1.412. b.	Fideicommissio iniuncto sub conditione de restituendo quod supererit tempore mortis grauati, an grauatus possit in totum alienare.	2.244. nume. 1.
Feudum nominatus contractus est, sed non bonæ fidei.	1.283. a.	Fideicommissum an censeatur inductum per prohibitionem alienationis.	2.254. nu. 1.
Feudum non admittit accrescentius.	ibid.	Declaratio huius conclusionis.	2.255. nu. 4.
Feudum non amittitur, & si seruitia debita pro feudo per biennium ac triennium non soluantur.	1.75. a.	Fideicommissum an censeatur inductum tam in casu alienationis, quam etiam in casu mortis per prohibitionem alienationis simpliciter factam cum causa, vt res in familia relinquatur.	ibi. 7. & seq.
Feudum non confiscatur cæteris bonis vasalli confiscatis.	ibi. b.	Limitatur & declaratur pluribus modis.	ibi. 12. & seq.
Feudum non præsumitur in re dubia, nisi liquidò proberur.	1.283. a.	Quid si alienatio fuerit simpliciter prohibita absque expressione causæ, vt bona in familia remaneant.	2.256. nu. 33.
Feudum nouum iure antiquo concessum, quando antiqui feudum naturam induat.	1.75. a. 283. a.	Quid si secuta sit alienatio legis.	2.255. nu. 10.
Feudum nouum, quando sortitur vim, & effectum paterni, & antiqui.	3.16. nu. 19.	Quid si dictum sit, bona mea perueniant de vno in alium.	ibi. 16.
Feudum nouum, quando conceditur iure antiqui feudum, non assumit naturam, & qualitatem feudum antiqui.	1.74. b.	Vel de masculo in masculum.	ibi. 17.
Feudum num clericus successione consequatur, quæstio.	1.75. a.	Vel ad descendentes gradatim.	ibi. 19.
Feudum nunquam amittitur ipso iure, sed solummodò per sententiam.	ibi. a.	Fideicommissorum ius non postulat, vt filius in ijs patris, vel matris locum subintret, sed proximior in gradu præferatur, & contra.	1.76. a.
Feudum ob merita concessum ex in gratitudinis causa reuocari nequit.	1.283. a.	Fideicommissum à patre relictum, si eius filius sine liberis decesserit ab vtro, filio scilicet, an eius hærede relictum censeatur.	1.284. a.
Feudum pecunia interueniente constitui potest.	1.478. b. 1.73. b.	Fideicommissum, licet ex mente testatoris inductum videatur, si tamen recti sermonis ratio menti repugnat, non inductum censeatur.	1.413. a.
Feudum si causa aliqua non adsit, nec ex potestatis plenitudine princeps auferre potest.	1.283. a.	Fideicommissum conditionale non transmittitur ad hæredes.	1.76. a. 284. a.
Feudum vasallus testamento relinquere non potest.	1.74. b.	Fideicommissum conditionale non transmittitur ad hæredes si fideicommissarius pendente conditione decedat.	ibi. b.
Feudum si datum sit pro se, & filijs, & hæredibus tunc requiritur, vt succedere volens filius, sit & hæres.	1.73. b.	Fideicommissum conditionale, quomodo ad heredem transeat.	1.76. b.
Feudum rei criminis læsæ maiestatis non potest in præiudicium Domini directi confiscari, aut fisco applicari. Alij contra.	1.439. b.	Fideicommissum post impuberis mortem à nemine expressim relictum à quibus relinquere videatur.	1.284. a.
¶ Fiat, in signaturis mentem pontificis exprimit.	1.372. a.	Fideicommissum, quando remitti non videtur.	1.76. b.
¶ Fictiones non habent locum vbi agitur de incurrenda sententia excommunicationis.	3.134. com. 3.	Fideicommissum relictum alicui si sine filijs decesserit, expirat relictis filiabus.	ibi.
Fictio duplex circa eandem rem non debet concurrere.	1.75. b. 284. a.	Fideicommissum relictum eis qui sunt de familia quis ex illis intelligatur.	ibi.
Fictio extremum à quo, & ad quod desiderat actum, atque appositum, vt locum habeat.	1.284. a.	Fideicommissum resultat ex sola coniecturata mente testatoris, & si ex verbis non constat.	ibi.
Fideicommissa paria sunt cum legatis.	1.382. b.	Fideicommissum vniuersale non ideo minus debetur, quod testamenti, vel inofficiosi querela ruptum sit, vel nullum declaratur ob præteritionem filij.	1.284. a.
¶ Fideicommissaria substitutio non est proprie substitutio.	1.76. a.	Fideicommissum vniuersale transit in ecclesiam, vel ciuitatem absque restitutione.	1.76. b. 284. a.
Fideicommissario primo ante hæredem defuncto, ipse hæres secundo substituto fideicommissum restituit.	1.76. a.	¶ Fideiussio indebita est nulla.	1.374. a.
Fideicommissarius cum conditione si filij testatoris non superuixerint, non tenetur id probare.	1.76. b.	Fideiussioni æquiparatur pignus.	1.375. b.
Fideicommissarius in feudo non succedit regulariter.	1.76. a.	Fideiussorem in idoneam nemo acceptare tenetur.	1.354. a.
Fideicommissarius non consciens inuentarium perdit detractionem Trebellianicam.	1.76. b.	Fideiussor ad corporis poenam propter alterius delictum subeundam, interuenire nequit.	1.77. b. 285. a.
Fideicommissarius quando detrahat Trebellianicam.	481. a.	¶ Fides à iudicibus de impunitate reis idcirco data, quo facilius flagitiorum veritas innotescat, seruanda non est.	1.286. a.
Fideicommissarius quando detrahat Trebellianicam fideicommissario secundo.	1.76. b.	Fideiussor an dicatur liberatus, si tempus prorogetur debitori.	2.181. nume. 1.
Fideicommissarius quando transfert actiones actiuas, & passiuas.	1.284. b.	Limitatur.	ibi. 2. & seq.
Fideicommissarius qui fideicommissum in vita restituit, donare dici debet.	1.76. b. 284. b.	Fideiussores non tenentur pro his quæ eueniunt tempore prorogato.	ibi. 4.
Fideicommissarius vniuersalis beneficio inuentarij ab hærede facti vsque adeo fruitur, vt nec aliud facere teneatur, vt ei illud hæres cedat.	1.284. b.	Fideiussores obligati, vt principalis pareret laudo infra mensem an teneantur prorogato compromisso, & laudo post mensem secuto.	ibi. 7.
Fideicommissarius vniuersalis, etiam non creatus, lata contra hæredes sententia læditur.	ibi.	¶ Fideiussio de iudicatum soluendo coram certo iudice interposita non operatur si per alium iudicem fuerit iudicatum.	2.181. nu. 1. b.
Fideicommissi ius vniuersalis, etiam ante agnitionem, vel restitutionem transmittitur ad hæredem substituti.	1.36. b.	Ampliat.	ibi. 2. & seq.
Fideicommissi restituendi onere pressi, quando nec ascendentes, nec descendentes fruuntur beneficio. I. cum acutissimi. C. de fideicommissi.	1.284. a.	Limitatur.	ibi. 10. & seq.
Fideicommissio ab vltimo morienti relicto alterna inter institutos facta institutio censeatur.	ibi. b.	Quid si coram primo iudice fuerit iuratum.	ibi. 9.
Fideicommissio subiecta post mortem possidentis possunt per eum testamento alienari.	1.413. a.	¶ Fideiussor principalis priuilegio quando gaudeat.	3.135. con. 17.
Fideicommissio an censeatur renunciatum per diuisionem.	2.244. nume. 1.	Fideiussor de iudicio sit in causa principali an teneatur in causa appellationis.	3.140. con. 99.
Ampliat. multis modis.	2.245. nu. 1.	Fideiussor contra principalem debitorem quando agere nequeat.	3.136. conclu. 35.
Limitatur.	ibi. nu. 20. a.		

Communionum.

- Fideiussor negans à fideiussore amittit beneficium epistolæ Diui Adriani, & beneficium authen. præsentæ. C. de fideiuss.** 2.275.nu.13.
- Fideiussor vel pignorum possessor debet citari in discussione quæ fit contra principalem debitorem.** 2.95.nu.215.
- Et an sufficiat citatio generalis per proclamata, vel requiratur specialis?** 2.98.nu.318.
- Fideiussor ante principalem conueniri non debet.** 1.376.b.
- Fideiussor de aliquo sistendo toriens quotiens, si eum requisitus non stiterit, in quas poenas incidet.** 1.285.a.
- Fideiussor de iudicato soluendo obnoxius est executioni absque nouo processu.** 1.284.b.
- Fideiussor indemnitate, tamen si beneficiis, ac legum auxiliis renunciet, tamen non poterit ante principalem debitorem conueniri.** 1.285.a.
- Fideiussor in duriorem causam iurans obligatur tanquam principalis.** 1.77.a. & 284.b.
- Fideiussor in id quod interest rectè accipitur cum principalis factum debet.** 1.284.b.
- Fideiussor in maiorem summam acceptus, nullo modo nullaque in quantitate obligatur.** ibidem.
- Fideiussor in pecuniam acceptus, cum principalis rem debet, nullo modo tenetur.** ibid.a.
- Fideiussor insufficientis, fideiussor est nullus.** 1.373.a.
- Fideiussor inuito creditore mutari non potest.** 1.77.a.
- Fideiussor mercator vel campfor conueniri, atque exigi ante debitoris executionem potest.** 1.285.a.
- Fideiussor non dicitur idoneus, qui non habet immobilia.** 1.77.a. & 286.a.
- Fideiussor omni priuilegio competente principali gaudebit si faciat quod reus principalis suscipiat in se iudicium motum contra fideiussorem & opponat tale priuilegium ex persona sua.** 3.135.conclu.17.
- Fideiussor quando agere possit contra suum principalem.** 1.76.b. & 285.b.
- Fideiussor quando in nullum euentum tenebitur.** 1.284.b.
- Fideiussor quando rectè pacisci cum debitore possit.** ibidem.
- Fideiussor quando testis & iudex pro principali esse poterit.** 1.77.b.
- Fideiussor ordinis vel excussionis exceptionem solum ante litem contestatam allegare potest.** 1.285.a.
- Fideiussor pater ante liberorum executionem pro quibus promisit, aut interuenit potest in solidum conueniri.** 1.285.a.
- Fideiussor coactus soluere ob iniuriam debitoris per violentiam superiorum habet regressum contra principalem.** 1.431.a.
- Fideiussor datus pro prima instantia non tenetur de secunda.** 1.448.b.
- Fideiussor in causa criminali in quibus tenetur.** 1.539.a.
- Fideiussor in prima instantia regulariter non tenetur in secunda, sed lata sententia expirat eius fideiussio.** ibid.b.
- Fideiussor præfens & patiens se nominari & inscribi ad acta, censetur promississe, licet non expressè dixerit, promitto vel fideiubeo, secundum Barto. & multos alios: sed communis est in contrarium.** 1.447.b.
- Fideiussor soluens quod nudo pacto tantum promissum erat à principali reperere potest solum.** 1.467.a.
- Fideiussor tutoris, qui patitur nomen suum apud acta scribi, nisi præfens contradicat, perinde tenebitur ac si stipulatio intercessisset.** 1.449.b.
- Fideiussor non tenetur non facta discussione contra principalem.** 2.176.nu.2.
- Ampliatur pluribus modis. ibi. nu. 3. & seq.**
- Limitatur pluribus modis.** 2.177.nu.43.
- Fideiussor pauper quando de bonis debitoris soluere debet.** 1.285.a.
- Fideiussor potest petere ut liberetur à fideiussione, si diu steterit in obligatione.** 1.77.a. & 285.a.
- Fideiussor si efficiatur non soluendo, non potest creditor petere ut alius præsteat.** 1.77.a. & 284.b.
- Fideiussor si habuerit confessionem à creditore, quod ei satisfactum sit, potest agere contra debitorem, non aliter probata numeratione.** 3.17.nu.23.
- Fideiussorem beneficio excussionis renunciantem posse conueniri, etià non excusso principali, cum quilibet fauori pro se introducto possit renunciare.** 3.83.q.5.
- Fideiussorem dare obligatus, si locuples manifestè sit, satisfaciens suorum bonorum obligatione.** 1.285.b.
- Fideiussorem dare promittens, si pignora det, liberatur.** 1.448.a.
- Fideiussorem iudicio sibi, habere, & excussionis beneficium, sicuti cetera omnia, quæ fideiussoribus competunt.** 3.82.q.1.
- Fideiussorem propterea quod non possidet immobilia, recusari non posse, tanquam minus idoneum.** 3.83.q.10.
- Fideiussorem qui cum iuramento fideiussit, conueniri posse, non facta excusione principali.** 3.83.q.9.
- Fideiussorem qui vel promisit, vel tenetur: quo in loco, ex quibus hominibus dare tenetur.** 1.285.b.
- Fideiussorem semel promissum creditor dimittere potest, atque alium quæ idoneum accipere cogi potest.** 1.285.b.
- Fideiussores conuentos principalis debitor poterit defendere.** 1.286.a.
- Fideiussores dare se non posse, quilibet iureiurando suomet probabit.** 1.285.b.
- Fideiussores debitorum nomine comprehenduntur.** 1.285.a.
- Fideiussores euictionis nomine obligati, quando nullam poenam incurrant.** 1.286.a.
- Fideiussores indemnitate, quando liberabuntur.** ibidem.
- Fideiussores quando à debitore conueniri queant.** 1.285.b.
- Fideiussores qui pro absente, aut ignorante fideiusserunt, qua actione, quod soluerint, recuperabunt.** 1.286.a.
- Fideiussores ob temporis prorogationem absque illorum consensu à creditore indulgunt debitori principali non liberantur.** 1.285.b.
- Fideiussori non citato non nocent facta contra principalem.** 1.77.b. & 286.a.
- Fides, quam priuatus hosti dedit seruanda necessariò non est.** 1.286.a.
- Fieri à domino, aut per mandatum domini, paria sunt.** 1.383.a.
- Fieri contra verba, & contra sententiam, paria sunt.** 1.377.a.
- Fieri malè, vel indebitè, est non fieri.** 1.375.b.
- Filia à patre in testamento præterita, quando non potest testamentum dicere nullum, neque contratabulare.** 1.85.a.
- Filia an stante statuto ut quousque masculi existant, non succedat, possit dicere testamentum nullum etiam deficientibus masculis, ita ut testamentum sit nullum ab initio, vel à die mortis masculorum.** 2.357.nu.19.
- Filia censetur magis dilecta, quam nepus.** 2.453.a.
- Limitatur pluribus modis. ibid.**
- Filia qui mille pater reliquit si nupserit, & centum si monasterium ingrediatur, an possit petere mille si monasterium fuerit ingressa.** 2.244.nu.1.
- Declaratur. ibid. nu. 3. & seq.**
- Quid si testator dixisset relinquo filia meæ si nupserit, & illi qui eam acceperit mille, an possit petere mille, si monasterium sit ingressa.** ibid. 3.
- Filia cui mille pater in testamento reliquit, quando supplementum legitimæ habeat.** 1.86.a. & 289.a.
- Filia dicitur dotata cui pater dotem reliquit destinam ad futurum matrimonium.** 2.30.nu.7.
- Filia dotata quando patri ab intestato succedere non possit.** 3.49.nu.5.
- Filia dotata si superuixerit patri, & renunciauit legitimæ, nocet nepotibus renunciatio.** 1.86.a.
- Filia emancipata absque patris consensu potest matrimonium contrahere.** 1.289.a.
- Filia enormiter læsa, potest renunciationi contrauenire, non obstante iuramento.** 1.85.a.
- Filia exclusa ab hereditate paterna per statutum, vel renunciationem, non prohibetur succedere fratri, qui paternam hereditatem adiuit.** 1.85.a.
- Filia exclusa ratione alicuius qualitatatis, quæ in masculo non reperitur, masculus ex ea non censetur exclusus.** 2.253.nu.3.
- Filia excludit substitutum cum conditione, si sine filiis.** 1.85.b. & 289.a.
- Filia in bonis patris debet habere legitimam.** 3.17.nu.27.
- Filia licet nupserit & collocata fuerit in matrimonio, tamen pater eam dotare obligatur.** 3.17.nu.30.
- Filia non potest agere ex promissione dotis facta marito per patrem.** 2.215.nu.1.b.
- Limitatur. ibid. 1. & seq.**
- Quid stante statuto ut actio detur marito ad dotem promissam? ibid. 3.**
- Quid de ætate? ibid. 5.**
- Quid si Notarius sit stipulatus pro omnibus quorum interest? ibid. 7.**
- Filia nupta renuncians bonis paternis, maternis & fraternis, nocet hæredibus suis si moriatur post eam, de cuius agitur hæredibus.** 3.82.q.5.
- Filia primi matrimonij licet excludi possit per statutum à successione, tamè admittitur ad bona, quæ deferuntur filiis primi matrimonij in penam patris & matris transeuntis ad secunda vota.** 3.17.nu.28.
- Filia potest contrahere matrimonium absque licetia patris, & nullam poenam incurrit.** ibidem.
- Filia quæ renunciauit patri ob dotem habitam, si fuit ab ea instituta, poterit succedere ex testamento.** 2.213.nu.27.
- Filia quæ sine patris consensu nupserit, quando exheredari possit.** 1.85.a.
- Filia quæ vigore statuti ab intestato excluditur, legitimam petere non potest.** ibidem.
- Filia quæ peccauit in corpus suum, potest exheredari per patrem.** 1.85.a. & 289.a.
- Filia renuncians bonis paternis extantibus masculis, succedit fratri mortuo sine liberis, etiam in bonis paternis, renunciatione non obstante.** 3.81. quest. 1.
- Filia renuncians bonis paternis extantibus masculis, succedit patri sine masculis defuncto.** 3.81.q.2.
- Filia semel exclusa, perpetuo manet exclusa.** 1.85.a.
- Filia si fuerit exclusa à patre suo particulari odio, non censetur exclusa nepotis ex ea.** 2.253.nu.8.
- Filia si in dote quam habet penes maritum insituatur, non præterita censetur, nec testamentum inde periclitatur.** 1.289.a.
- Filia spiritalis quæ dicitur.** 1.433.b.
- Filia testamentum rumpit si prætereatur, etiam si per dotem datam censetur exclusa.** ibid. b.
- Filia vnius fratris, an dotari debeat de communi patrimonio.** 2.215.nu.1.

Index Materiarum

- F** Filiahus relicum non participant posthuma. 1.289.b
F Filiafamil. in dote profectitia heredem habere, his casibus, quibus actio solus est filia. 3.70.q.34.
 Filiafamil. in dote aduentitia, solam sine consensu patris stare potest in iudicio, eo maxime casu quo propter inopiam mariti constantem matrimonio dorem repetit. 3.71.q.37.38.
 Filiafamil. licet nupta sit & traducta ad domum viri, cum remaneat in potestate patris, non potest super bonis maternis, vel super dote facere testamentum. 3.17.q.29.
 Filiafamil. nupta, & domum ducta, de quibus bonis testari non possit. 1.85.b
F Filias non posse supplementum dotis petere, cum extantibus masculis, filia statuto a successione excluduntur. 3.69.q.22.
F Filiatio ex parte matris, quomodo probatur. 1.86.a
 Filiatio & quasi possessio eiusdem probatur, quod quis tractabatur & alabatur ut filius. ibidem
 Filiatio per contractum non probatur. ibidem
 Filiatio probatur, si nascatur in domo, & de concubina retenta in domo. ibidem
F Filia exclusa per statutum, donec sint masculi, &c. quando ad successionem admittantur. 1.85.b
 Filia cui ab intestato nihil debetur, praeteritio non reddit testamentum nullum. 1.413.b
 Filia dotata, & statuto exclusa, quomodo se gerat. 1.289.a
 Filia filiorum appellatione in contractibus non veniunt. 1.85.a
 Filia femina: ex primo matrimonio, licet per statutum exclusa, nihilominus mortua matre, quae transierat ad secunda vota, habent omnia quae mater a patre sibi conserua. 2.217.nu.5.
 Filia: ob quoduis parentum delictum, nullam poenam incurrit. 1.289.a
 Filia: relinquens in testamento pater mille si nupserit, & centum si ingrediatur monasterium, hoc casu ingressa monasterium petet mille. 1.79.b
 Filia: statuto exclusa superstitibus masculis, si in paternis testamentis praeterantur, non poterunt testamenta impugare. 1.289.a
 Filia: tum virgines, tum viduae, atque etiam quae matrimonio coniunctae sunt, quibus priuilegiis potantur. ibidem
 Filiafamil. ex consuetudine ob contractas nuptias a patria potestate exempta, mortuo marito redeunt ad patriam potestatem, ibid. b
F Filiam dote accepta etiam generaliter renunciantem bonis paternis, cum pacto quod non velit quicquam petere, non videri renunciaffe legitimam. 3.81.q.3
 Filiam dote accepta etiam cum iuramento renunciantem, non impedit petere supplementum legitimam, 3.82.q.4.
 Filiam posse institui in sola dote. 3.102.q.24.
F Filij comprehensi in penis impositis filiis propter delictum patris, qui sunt. 1.83.a
 Filij debent habere, seu recipere legitimam ex bonis, & substantia patris defuncti, non autem in pecunia numerata. 1.83.a
 Filij etiam per scriptum legitimati conditionem (sine filiis de legitimo matrimonio procreatis) non desunt, nec substitutum excludunt. ibi. b
 Filij filiorum politici tantum in conditione, non censentur a testatore grauati. 1.78.b
 Filij fratrum praemortuorum succedunt pariter cum patruo. 1.413.a
 Filij grauatorum in conditione ponuntur ipsorum fauore ut ipsi habeant. ibidem, b
 Filij heredis instituti, si in conditione positi sunt, solummodo est illis reseruatum ius legitimae successionis ab intestato. 1.78.a
 Filij ideo instituti non censentur quod in conditione ponantur, 1.288.a
 Filij in conditione positi (nisi aliud appareat) non dicuntur vocari. 1.413.b
 Filij institutio hodierno iure conditionibus a casu tantum, vel a casu simul, & potestate suspensis, non offenditur. 1.288.a
 Filij institutio si specialis conuictio de honestate, nulla est, nullumque testamentum facit. ibidem
 Filij nati ante delictum a patre commissum, non comprehenduntur in l. qui quis. §. filij verò. C. ad leg. Jul. maiesta. sed postea nati. 1.32.b.288.b
 Filij nati ex legitimo matrimonio succedunt de iure in feudis. 1.79.a
 Filij possunt repudiare patris hereditatem, tenentis emphyteuticis bonis pro eis. 1.80.b
 Filij naturales praeteriti, vel iniuste exheredati, non possunt testamentum nullum dicere, vel contratabulare. 1.85.a
 Filij naturales proprie qui dicantur. 1.82.a
 Filij patris iustu adulterum in eiusdem patris nuptias debacchantem impune necant. 1.288.b
 Filij naturales quando excludunt substitutum. ibidem
 Filij qui se legitimos nondum mota lite aliqua pronunciarum petunt, non temere audiri debent. ibid. a
 Filij si ex capite, vnde liberi, vel vnde agnati, a patris hereditate repellantur, ex capite vnde legitimi, admittentur. 1.288.a
 Filij sunt necessarii a parentibus instituendi, vel exheredandi, ut valeat testamentum. 1.80.a
 Filij testamentum quando dicitur nullum. 1.77.b
- Filij vel quicunque descendentes quibus bonorum restitutio post mortem iniuncta est, si sine liberis decesserint, quid praesentibus susceptis. 1.288.b
 Filii, seu descendentes per masculinam lineam accepta emphyteutis, non pertinet ad accipientis filium. 1.288.b
 Filiifamil. seu emancipati, si sine causa a matre praeterantur, testamentum illius nullum dicunt. 1.288.b
F Filium dici & intelligi praeteritum, etiam si aliquid relicum sit loco legitima, idque locum habere & in testamento patris inter liberos. 3.101. quaestio. 19.
 Filium etiam emancipatum institui debere, ad hoc ut testamentum valeat. 3.102.q.23.
 Filium habere inutilem, est non habere filium. 1.369.a
 Filium hodie institui posse sub conditione casuali vel mixta, ita ut conditio de medio reiciatur vsque ad legitimam. 3.102.q.21.
 Filium incestuosum non succedere parentibus. 3.105.q.12.
 Filium in potestate patris constitutum etiam iure Canonico institutum, nec praeterendum. 3.101.q.18.
 Filium naturalem legitimatum per subsequens matrimonium, posse abique dispensatione promoueri ad ordines, beneficia & episcopatum. 3.104. quaestio. 5.
 Filium naturalem legitimatum excludere substitutum hac conditione datum, si filius decesserit sine liberis ex legitimo matrimonio natis. 3.104. quaestio. 7.
 Filium naturalem qui potest legitimari per subsequens matrimonium non posse legitimari per scriptum. 3.104.q.6.
 Filium non posse testem esse in testamento patris, nec in extraneis testamento in quo pater heres instituitur. 3.117.q.2.
 Filium patrem exheredare potest, propter verbalem iniuriam. 1.75.a
 Filium spurium non posse aliquid capere ex testamento vel vltima voluntate de bonis patris. 3.105.q.13.
 Filium studiis operam dantem non teneri conferre libros a patre datos. 3.105. quaestio. 18.
 Filium vel Filiam non posse testificari pro patre, nec econtra. 3.117.q.1.
 Filiumfamil. causa mortis donare posse cum consensu patris. 3.101.q.2.
 Filiumfamil. non posse testamentum condere, etiam cum consensu patris: & ne quidem super aduentitiis, nisi velit testari ad pias causas, idque cum consensu patris. 3.100.q.7.
F Filio exheredato causa testamenti non inserta, testamentum nullum est ipso iure. 1.78.a
 Filio instituto cum grauamine, si coheredem habet, competit querela: si solus, bonorum possessionem secundum tabulas. 1.84.a
 Filio instituto sub conditione casuali, & in eius defectu exheredatus, reiciatur conditio, ut testamentum valeat. ibidem
 Filio ius quaeritum ex contractu patris, potest pater reuocare. 1.82.b
 Filio legitima portio institutionis titulo, relinqui omnino debet. 1.288.a
 Filio nulla reuocatoria, nulla querela competit, contra alienationem onerosam paternam. 1.83.a
 Filio prodigo, qui peculium tradidit, is peculium suum perdit. 1.362.a
 Filio quaeritur dominium in aduentitiis. 1.82.a
 Filio vno ex pluribus a patre praeterito; & reliquis institutis inaequaliter, poterit ille cui minus relicum sit, testamentum dicere nullum, etiam tacente praeterito. 1.78.a
 Filio non deberi legitimam in vita patris. 3.105.q.19.
 Filio non esse obligata bona patris pro legitima, sed filium tantum habere conditionem ex lege, contra heredes patris. 3.105.q.20.
 Filio spurio herede instituto a patre, deferri hereditatem liberis legitimis, vel proximioribus cognatis. 3.105.q.15.
 Filios naturales legitimari per subsequens matrimonium sive in mortis articulo, vel a seculo decepto contractu. 3.104.q.7.
 Filios naturales legitimari per subsequens matrimonium, etiam si mater sit vilissima conditionis, rustica scilicet, vel meretrix, & pater nobilis. 3.104.q.8.
 Filiorum appellatione, quando non veniunt nepotes. 1.86.a.288.b
 Filiorum conditio, si quis absque liberis decesserit, nepote ex filio superstite deficit. 1.288.b
 Filiofamil. hodie a matre legitima portio relinqui poterit sub conditione, si de manu patris mittatur. 1.288.a
 Filiofamil. instituto repudiante hereditatem, pater potest eam acceptare, etiam si sit filio datus quis substitutus. 1.84.a
 Filiofamil. quicquid a patre ob merita datur, eatenus valet, quatenus meritis non praponderatur. 1.288.a
F Filius a domo patris alibi sumptus, eidem suggerere volenti, propelli non potest. 1.286.a
 Filius ad hoc ut dicatur legitimus, quae requirantur. 1.83.a
 Filius ad iustam portionis expletionem agere conditione ex lege. 1.83.b
 Filius adoptiuus par est cum filio legitimo. 1.377.b
 Filius a patre exheredari potest propter alias causas, quam quatuordecim. vide latè. 1.78.a. & 80.a
 Filius consequitur dotem matris tanquam heres. 1.83.b
 Filius contra alienata a patre admittitur, atque illa reuocabit. 1.286.a
Filius

Comm. opinionum.

Filius debet institui patrem: si quidem præteritis parentibus testamentum viribus caret. 1.81.b
 Filius de parentum hereditate agens, de lucro comparando agere, non de damno declinando contendere censetur. 1.287.b
 Filius deportati in successione præfertur suo patri. 1.401.a
 Filius deportatus non succedit in hereditatem, sed eius filius. ibid.
 Filius emancipatus ab intestato ad suorum similitudinem succedit. 1.288.a
 Filius emancipatus à filio familias hodie non differt, quo ad exheredationem. 1.77.b
 Filius emancipatus ritè à patre exheredatus, quid prius faciat quam viatur querela in officiosi. ibid.
 Filius fratris intrat in locum patris sui in fideicommissio, quando agitur de successione hominis, æquè ac si agatur de successione legis. Alij cōtra. 1.449.b
 Filius institutus, & restituendo hereditatem grauatus, non potest detrachere quartas duas. 3.17.nu.24.
 Filius naturalis alii non debet ab herede patris defuncti, quando ex operibus, & ingenio suo, vel saltem ex famulatu sibi victum acquirere potest. 3.49.n.6.
 Filius licet ipso iure suus sit heres, tamen creditoribus hereditarijs nõ obli-gatur, si abstinerit. 3.99.q.21.
 Filius non potest patrem, sine venia in ius vocare, etiam si paratus sit pecnam solvere, & processus annullatur, parte tamen citata non opponente, valeret. 1.449.a
 Filius non potest patrem, vel matrem in ius vocare absque venia. ibi.
 Filius non tenetur conferre equos, arma, & alia quæ pater dedit in militiam ituro. Alij contra. 1.451.a
 Filius patri succedens non dicitur acquirere, sed acquisitum capere. 1.450.a
 Filius sciens aliquem velle occidere patrem suum, non tamè reuelans, punitur vt parricida. 1.471.a
 Filius spiritualis, an possit esse testis in causa patris spiritualis, remissiuè. 1.479.b
 Filius tenetur potius liberare à morte, & subuenire patri quàm filio proprio. 1.467.a
 Filius vassalli censetur viuo patre inuestitus, & propterea possessio censetur in eum absque alia inuestitura continuari. 1.450.a
 Filius vassalli etiam viuo patre nominatur feudatarius. ibid.
 Filius venditus à patre, potest agere contra patrem, si ad pinguiorem fortunam peruenerit. 1.467.a
 Filius ingratiu dinem aduersus patrem committens, poterit exheredari etiam si furiosus fiat. 1.77.b
 Filius in potestate constitutus sub qua conditione institui possit. 1.77.b
 Filius in potestate patris præteritus, siue cum causa, vel sine causa, testamentum semper reddit nullum. ibid.
 Filius institutus in re certa habebit totam hereditatem, herede vnuerfali non aduente. 1.80.a
 Filius inuito patre atq; ad expensas obligato operà litis nauabit. 1.286.a
 Filius iussu patris detinendus. 3.147.con.209.
 Filius legitimatur per subsequens matrimonium. 1.82.b
 Filius legitimatus per ingratiu dinem perdit legitimam. 1.83.a
 Filius matris assertionis, nec adulterinus nec incestuosus præsumetur. 1.286.a
 Filius naturalis, quando excludit substitutum. 1.83.a
 Filius natus ante consecutionem factam à patre, vel de regno, vel dignitate, in neutro succedit. 1.82.b
 Filius natus ex damnato coitu non potest agere pro patre, sine mandato. 1.84.a
 Filius nec quæ casu aliquo nactus est, nec quæ sua opera, & industria sibi peperit, fratribus conferet. 1.287.b
 Filius non assumit locum patris in fideicommissio. 1.82.b.287.b
 Filius non conficiens in uenarium amittit Trebellianicam, sed non legitimam. 1.78.b.83.b
 Filius non computat in legitimam quod detrahitur à nouerca. ibid.
 Filius non dicitur ex damnato coitu natus. 1.84.a
 Filius non idcirco hereditatem paternam agnouisse censetur, q; pacem cum ipsius patris offensore interit. 1.287.b
 Filius non potest pro patre testimonium ferre in testamentis. 1.78.a
 Filius, non se filium à sola nominatione efficaciter probabit. 1.286.a
 Filius, patre monacho viuentis, habebit legitimam de iure pontificio, iure ciuili mortem lepectabit. 1.83.b
 Filius præteritus, si in ipso actu testamenti consentiat præteritioni, quo iure valebit testamentum. 1.78.a
 Filius probare debet merita, propter quæ pater aliquid donauerit. ibi.
 Filius qui patris consentiens negotia gessit, patre mortuo fratribus rationem gestorū reddet. 1.286.b
 Filius qui patris heres est, bona sua aduenticia, vel materna ab eodem patre alienata, non poterit vindicare. 1.286.b. & seq.
 Filius qui penitentiam ingratiu dinis egit antequàm pater testamentum faceret, ea causa exheredari non potest. 1.78.a

Filius si certa in re tantum instituitur, testamentum validum erit. 1.287.a
 Filius spurcius, nec ex eo nepos quicquam ex bonis patris stante legitima prole, accipiunt. 1.84.a
 Filius emancipatus si præteritus sit sine insertione causæ testamenti est ipso iure nullum. 1.77.b.287.b
 Filius etiam post aditionem, vel immisionem hereditatis paternæ, præsumitur adhuc testamentum patris ignorare, & in eo contenta. 1.78.b
 Filius, & si iusta exheredationis causa nuncupatiuis expressa præteratur, testamentum nihilominus nullum erit. 1.287.a
 Filius si patrem occiderit vnuerfalam successione fiscus consequitur. 3.17.nu.26.
 Filius exheredatus excluditur à successione in feudis hereditarijs, quando mala mente fuit facta exheredatio, & causæ exheredationis fure iustæ, & expressæ. 1.80.b
 Filius ex quo quis probabitur. 1.286.a
 Filius fideicommissarij pendente cōditione mortui, ad fideicommissum non admittitur, si in fideicommissaria substitutione vocabitur superstes. 1.413.a
 Filius furiosus potest exheredari ex causa ingratiu dinis commissæ ante furorē contra patrem. 1.80.b
 Filius grauatus de restituendo purè non detrahitur, nisi legitimam: sub conditione verò cum legitima Trebellianicam. 1.78.a.83.b
 Filius in dispositione hominis non subintrat locum patris. 1.82.b
 Fiscus in feudo non succedit. 1.86.b
 Filius præsumitur natus ex marito quantumcunque vxor cum alio adulteretur. 2.30.nu.1.b
 Ampliatur multis modis. 2.31.nu.2.
 Limitatur pluribus modis. ibi.nu.15.
 Quid si filius nascatur in loco suspecto extra domum mariti. ibi.4.
 Quid si filius asimilaretur adultero. ibi.7.
 Quid si vxor in lupanari existeret. ibi.9.
 Quid in muliere sterili. ibid.8.
 Quid in concubina. ibi.5.
 An confessio filij tollat hanc præsumptionem. ibi.12.
 Quid in confessione matris, vel patris. ibi.13. & seq.
 Quid si filius sit educatus, tractatus, & nominatus tanquàm filius adulteri. ibi.15.
 Quid si filius esset natus cæcus, vel claudus. ibi.18.
 Quid probata impotentia coeundi in marito. ibi.19.
 Quid in sene octuagenario. ibi.22.
 Filius grauatus de restituendo hereditatem debet restituere, quando sine filijs decedit. 2.246.nu.1.
 Ampliatur multis modis. ibi.2. & seq.
 Limitatur. 2.247.nu.37.
 Quid si alteri sit grauatus vnus filius restituere. 2.246.nu.16.
 Quid si grauatus sit restituere Ecclesiæ. 2.247.nu.14.
 Quid in filio adoptiuo grauato. 2.248.nu.51.
 Quid in extraneo grauato. ibi.54.
 Quid si filius vna cum extraneo sit grauatus. ibi.62.
 Quid in fratre. ibi.46.
 Quid in nepotibus. 2.247.nu.20. & 37.
 Quid in donatione causa mortis. ibid.19.
 Quid in substitutionibus. ibid.26.
 Quid in naturalibus tantum. 2.248.nu.66. & seq.
 Quid in filia exclusa per statutum. 2.249.nu.81.
 Filius in fideicommissis an succedat in locum patris, vt cum patruo concurrat. 2.249.nu.1.
 Limitatur pluribus modis. ibi.3. & seq.
 Quid si testator inducens fideicommissum dixerit q; volebat suos substitutos succedere salua gradus prærogatiua. ibi.nu.3.
 Quid si agatur de successione ascendenti, vel de successione fratris. 2.250.nu.13.
 Quid si dictum sit, vt succederent in stirpes. ibi.n.20.
 Quid si descendentes sunt vocati per nomen collectiuum. ibi.23.
 Filius qui post emancipationem habet beneficium, vt non teneatur de contractu celebrato cum patre dum esset in potestate si neget filium, amittit illud beneficium. 2.275.nu.15.
 Filius qui est heres patris an possit retractare alienationem factam per patrem de re subiecta fideicommissio. 2.333.nu.6.
 Filius factum patris tenetur approbare tantummodò in eo quod est supra legitimam. ibi.nu.9.
 Filius vniam rem hereditariam alienans videtur illam sibi pro legitima eligere. 2.373.nu.8.
 Declaratur pluribus modis. ibi.9. & seq.
 Filius pro sua legitima non habet bona patris hypothecata. 2.373.nu.1.
 Filius in successione aut ab intestato succedit in locum patris, & concurrat cum patruo. 2.264.nu.1.
 Ampliatur & limitatur multis modis. ibi.2. & seq.
 Quid in feudo. ibi.7. & seq.
 Quid in dispositione hominis. ibi.b.12.

Index Materiarum

- Q**uid si non ageretur de successione aut, vel patris. ibi. 13. & seq.
Quid in agatur de successione patris magni. ibi. 15.
Quid in pronepote. ibi. 17. & seq.
Quid in iure patronatus. 2.265. n. 31.
Qui in emphyteosi. ibid. 32.
Filius iuxta dispositionem l. hac editi, an debeat habere debitam legitimitatem, & postea concurrere cum eo quod coniugi auferatur. 2.204. n. 60.
Filius primogenitus, si concurrat cum patris stante statuto, ut vocetur primogenitus ad iudicium ad successorem. 2.264. n. 1.
Limitatur & declaratur multis modis. 6. & seq.
Quid si patris est natus ante filios primogeniti. ibi. 7. & seq.
Quid si non ex parte primogenito feudum reuertitur ad Dominum prout de Regno Siciliae. ibi. b. 12.
Quid si dispositio loqueretur de maiori, & non de primogenito. ibi.
Filius ob generalem approbationem testamenti non dicitur exclusus a petendo legitimam. 2.274. a.
Filius ex causa ingratiudinis sicuti a patre potest priuari hereditate ita alimentis. 2.387. nu. 34.
Filius spurcius quod possit institui heres ex testamento, nec statuto, nec lege municipali statuitur. ibid.
Filius suus heres pro herede non usufructu. 1.287. a.
Filius vaillii qui dominum offenderit, pater non potest eum propter hoc exheredare. 1.78. a.
Filius, vel filia non tenet ut dotare matrem. 1.82. b.
Filius occidens patrem succedit quidem patri, sed filius ab eo auferit hereditatem, tanquam ab indigno. 1.539. b.
Filius potest facere pacem de patre offenso mortuo, etiam si non velit esse heres patris. 1.539. b.
Filius familiaris potest accusare alium criminaliter, etiam sine consensu patris. 1.539. b.
Filius familiaris absque parentum consensu matrimonio iure pontificio contrahit, valiturum contra ius Caesareum. 1.83. b. 2.86. b.
Filius familiaris aduocatus potest testari de salario quod a clientulis suis percipit. 1.77. b.
Filius familiaris de peculio castrensis, sine patris consensu agere, de aduentitio, si praesens in iudicio pater sit, illius, vel inuito consensum habet. 1.84. a. 2.86. b.
Filius familiaris ea quae lucratur ex pecunia patris sibi data concessa ad negociandum, tanquam peculium profectitium, erunt cum fratribus communicanda post mortem patris. 1.81. b.
Filius familiaris etiam iocens non possunt alienare directum dominium bonorum, in quibus pater habet usufructum. 1.82. b.
Filius familiaris ex omnibus contractibus a se gestis, praeterquam ex mutuo, efficaciter obligatur, & in carcerari potest, nisi soluerit. 1.287. a.
Filius familiaris monasterium ingressus, a patris potestatis vinculis eximitur. ibid.
Filius familiaris mortis causa patre permitte donare potest. 3.17. n. 25.
Filius familiaris ad eundem hereditatem iulii patris excludit substitutum. 3.99. q. 15.
Filius familiaris non potest de bonis aduentitijs testari, de quibus pater non habet usufructum. 1.83. a.
Filius familiaris non potest donare inter vivos, & de quibus bonis possit. 1.77. b.
Filius familiaris non potest donare causa mortis, sine consensu patris. ibi.
Filius familiaris non potest dare patri causa mortis. ibi. & 2.86. b.
Filius familiaris non potest testari: quod si faciat testamentum addita codicillari clausula, valet in vim donationis causa mortis. 1.286. b.
Filius familiaris non potest petere, ut pater remoueat ab administratione, per solam alienationem factam per eum, de bonis primi matrimonij. 1.83. a.
Filius familiaris non potest stare in iudicio sine patris consensu. 1.79. a.
Filius familiaris non potest testamentum facere, etiam cum patris consensu. 1.77. b. 2.86. b.
Filius familiaris patrem bona dissipantem compellet, ut partem eius bonorum, quae suis alimentis par sit, reponat ac greget. 1.286. b.
Filius familiaris, patris sui curator, rationes reddere cogetur. ibid. b.
Filius familiaris, quicquid patris occasione, ac patre sciente agit, de illius voluntate egisse creditur. 1.287. a.
Filius familiaris, si debitum soluerit, quando repetet quod soluerit. 1.286. b.
Filius familiaris, si patris debitum soluat, non praesumetur id animo donandi fecisse. 1.287. a.
Filius familiaris, solus atque ignorans patre hereditatem, qua ipse ab alio honestatus est, adire potest. ibid.
Filius familiaris, testamenti factum non consequitur, quod eius pater sit ab hostibus captus. 1.286. b.
Filius familiaris, testari non potest de dote sua aduentitia. 1.77. b.
Filius familiaris, ut alterius procurator, tutor, vel curator iudicio superesse, absque sui patris consensu, potest. 1.286. b.
Filius familiaris, cum patris consensu, exceptis castrensis, vel quasi testari non potest. 1.499. b.
- F**ilij naturales tantum admittuntur ad accusandum de morte patris, & praefertur ceteris consanguineis. 1.539. b.
Filij naturales, & spurij possunt pacem facere, pro offensis factis eorum matribus, & etiam patribus, quando sunt certi. 1.539. b.
Filij postri in conditione pablatiuos absolutos, an dicantur vocati. 2.252. n. 4. 1.
Quid in contractibus. 2.253. nu. 50.
Filij in conditione postri an intelligantur vocati. 2.250. nu. 1.
Declearatur pluribus modis. 2.251. nu. 4.
Quid si dictum sit de filiis masculis. ibi. 4. & seq.
Quid in legatis, vel fideicommissis particularibus. ibi. 10.
Quid si liberi postri in conditione fuissent a testatore grauati. ibi. 17.
Quid si alia coniectura capi potest. 2.252. nu. 25.
Filij ob bonam fidem parentum iudicantur legitimi. 2.378. n. 1. b.
Ampliatur multis modis, & limitatur. ibi. 4.
An ob ignorantiam vnus ex coniugibus fiat legitimatio prolis etiam quo ad scientem. ibi. 4. & seq.
Quid si tempore natiuitatis non adsit bona fides, sed tantummodo tempore conceptionis. 2.378. nu. 11.
Quid si matrimonium non sit contractum in faciem Ecclesiae. ibi. 13. & seq.
Quid si impediendo seruitus. ibi. 16. & seq.
Filij vel descendentes an debeant esse heredes ad hoc, ut veniant appellatione heredum masculorum. 2.340. nu. 1.
Filiorum appellatione nepotes continentur. 2.335. nu. 1.
Ampliatur multis modis. ibi. 2. & seq.
Filium vel ierem, vel pignori dare licet patri pro oppressione famis. 1.467. a.
Financiarum quam sint Reip. perniciosi. 1.404. b.
Fines an & quatenus probari possint ex scriptura, & literis incisijs in lapidibus terminorum. 3.66. q. 7.
Fines limitatos, siue priuatarum rerum secularium, vel ecclesiasticarum, siue publicarum rerum, aut dignitatum ecclesiasticarum, & temporalium, nunquam praescribi possunt. 3.66. q. 8.
Fines nouos non probari per verba enunciativa scripta in instrumentis. 3.66. q. 4.
Fines probari per cartam vna cum solutione productum, si scriptum cartam per se sine solutione producat. 3.66. q. 6.
Fiscus officialis ex fisco praesumitur acquirere. 3.141. con. 101.
Fiscus in fauor debitoris ad solendum cogitur. 3.160. con. 418.
Fiscus debitor quoniam ad honorum cessionem admittendus. 3.165. con. 487.
Fiscus quando queratur ius ad poenam in compromisso. 3.145. con. 164.
Fiscus equiparatur ecclesiae. 1.377. b.
Fiscus cum pupillo, & Repub. par est. ibid. b.
Fiscus, & mulier in multis sunt pares. ibid. b.
Fiscus praefertur substituto, si institutus indignus fuerit. 1.86. b.
Fiscus quando praefertur priuato, & contra. ibid.
Fiscus cui habetur loco heredis in bonis condemnatorum non potest quod condemnatus facere non poterat. 1.86. b.
Fiscus ad quem pervenerunt bona alicuius, si ea capit tanquam bona confiscata, tenetur ad onera legatorum, & fideicommissorum, & creditoribus hereditarijs, quasi heres, & habetur loco heredis. 1.339. b.
Fiscus an habeat bona delinquentis tacite obligata, vel hypothecata, quidam dixerunt quod non, quidam distinguunt. 1.339. b.
Fiscus praefertur creditoribus delinquentis ex delicto, etiam in pecuniarijs, non tamen praefertur eius creditoribus ex contractu. ibid.
Fiscus si alicui succedat, quocumque casu bona ad illum deferantur, nunquam tenetur iura vires hereditarias, etiam si non confecerit inuentarium. ibi.
Fiscus non tenetur praestare cautionem de vtendo, & fruendo quando sibi fuit usufructus relictus. 2.312. nu. 47.
Fiscus, vel res publica per personam sibi subiectam per stipulationem acquirere non potest. 2.178. nu. 2.
Fiscus an in potius restituitur in integrum. 2.427. nu. 1.
Fiscus an in causa criminali a iura contra se lata possit appellare. 1.428. n. 1.
Flagranti in delicto deprehensi absque sententia puniri possunt. 1.289. b.
Flumina nauigabilia quorum sint. 1.86. b.
Fluminaria publica, vel priuata quae sint, & quot species remissive. 1.459. b.
Foemina executrix testamenti de iure esse non potest, & contra. 1.499. b.
Foeminae possunt esse testes in causis matrimonialibus. 1.476. b.
Foemina est capax feudis, si pro eo nullum praesertur seruitium, & contra. 1.86. b.
Foemina per statutum, ad tempus excludit deficientibus masculis redire granda venit. 1.412. b.
Foemina potest esse testis in testamento inter liberos. 1.86. b.
Foemina semel admissa non excluditur, si postea superueniat masculus. ibi.
Foemina semel excludit, semper remanet excluda. ibi.
Foeminae atque earum liberi quorum priuilegijs fruuntur. 1.289. b.
Foeminae in conditione (si sine filijs) comprehenduntur, si nulla alia adiecta sit distinctio. 1.412. a.
Foeminae quorum bonorum non sint capaces. 1.87. b.
Foeminae prohiberi de iure canonico testis esse in matrimonialibus. 3.118. q. 11.
Foemina in testamento militis recte adhiberi testem. 1.318. q. 7.
Foemina testem esse posse de iure ciuili etiam in criminalibus. 3.118. q. 8.
Foemina virginem quae calibem vitam egit, habere quoque priuilegium viduae. 3.110. nu. 1.

Communium opinionum

¶ **Fœminarum quæ exclusæ sunt liberi, non admittuntur.** 1.289.b
 Fœminas excludentia ob superstites masculos statuta, ad bona alijs in locis sita non proferuntur. ibid.
 Fœminas statuta ob masculos excludentiam favore dignam tractare ibid.
 ¶ **Fœmininum non comprehendit masculinum.** 2.346.nu.120.
 ¶ **Fœneratitius contractus, ut dicatur tria requiruntur.** 1.87.a
 Fœneratores criminaliter puniri possunt. 1.289.b
 ¶ **Fœrenses comprehenduntur statuto in his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis.** 1.87.a
 Fœrensis, & onera non subiens, beneficijs statutorum non gaudet. 1.413.b
 Fœrensis non fruuntur statutis quæ aliquem inhabilem, alijs ad aliquod habilem, reddunt. 1.289.b
 Fœrensis non reguntur consuetudine, seu stylo qui ad causæ decisionem spectat. ibid.
 Fœrensis non potest denunciare nouum opus, quando ædificatur in publico, nisi in via ædificetur. 1.87.a
 Fœrensis excusatur à pœna statuti, quando actus non concernit delictum reprobatum, vel à iure communi, vel communiter à statutis locorum vel ex generali consuetudine. 1.320.nu.3.
 Fœrenses sunt immunes à collectis. 2.389.nu.1.b
 Limitatur. 2.390.nu.4.
 Quid in vsuario. ibi.4.
 Fœrenses non sunt immunes à collectis in his locis habentibus priuilegijs collectandi fœrenses possidentes. ibi.nu.5.
 Fœrensis contrahens in loco tenetur seruare solennitatem loci, in quo contraxit. 2.367.nu.4.
 Fœrensis contra pœnam statuti, q̄ & legibus prohibitum inuenitur, damnantis non inferetur. 1.499.b
 Fœrensis qua ordinatione possessionem habet. ibid.
 ¶ **Formæ etiam iure priuato inducunt, an possint partes renunciare.** 2.401.nu.24.27.
 ¶ **Fornarius obligatus ad coquendum panem pro familia, quousque ipsa restringatur, si sit numerosior facta.** ibi.
 ¶ **Fornicatio simplex peccatum mortale est: tamen si iure ciuili nullas pœnas det.** 1.290.a
 ¶ **Forum partium consensu nunquid possit omitti.** 3.158.nu.378.
 Foro in pœnitentiâ non opus esse remissione furis puniendi in loco commissi delicti. 3.110.q.5.
 ¶ **Fortuitorum casuum generalis renunciatio contractibus addita, tantas vires habet, ut specialis necessaria non sit.** ibid.
 Forum conscientie tribunal est veritatis. 1.377.b
 Forum patrii delicti ratione omnes sortiuntur. 1.87.b.290.a
 Forum, territorium, statuta, leges, pro eodem habentur. 1.378.a
 ¶ **Fragilitatem ætatis non exculare minorem in pœnalibus quo minus possit pro debito incarcerari.** 3.106.q.3.
 ¶ **Francigenæ non poterunt pupillariter substituere liberis suis: quia eos non habent in potestate.** 1.87.a
 ¶ **Fratrem teneri dotare sororem ex eodem patre natam, non autem vterinam.** 3.68.q.5.
 Fratrem non prohiberi testimonium ferre pro fratre in causis ciuilibus, secus in criminalibus. 3.117.q.3.
 Fratrem non cogendum testificari contra fratrem, nec in criminalibus, nec in ciuilibus. 3.117.q.4.
 ¶ **Frater consanguineus tantum, prædefuncto fratri succedit cum vtrinq̄ coniuncto.** 1.414.a
 Frater contra fratrem inuitus, nec in ciuilibus, nec in criminalibus testificari cogitur. 1.290.a
 Frater, & fratris filij simul instituti, ad hereditatem simul vocantur non ordine successiui propter effectum orationis coniunctiue. 1.88.a
 Frater germanus, aut eodem patre natus sororem in opem, de suo dotare cogitur. 1.290.a
 Frater nominari ad hereditatem consequendam iuuat. 1.360.b
 Frater non idcirco sororis successione excluditur, q̄ soror fratris hereditatem ob statutum non consequatur. 1.290.a
 Frater qui emit fundum, vel domum suo proprio nomine tantum tenetur communicare alteri fratri, quâdo omnia antè, & post fuissent hinc inde collata. 3.17.nu.31.
 Frater non excluditur à successione legitime fratris, propter ingratiudinem. 1.88.a
 Frater si fratri in testamento legati nomine aliquid reliquerit, & turpem personam instituerit, querela inofficiosi testamentum rumpet. 1.87.b.290.a
 Frater vel socius, qui habet domum communem potest compelli per fratrem, ut recipiat conductorem idoneum in sua parte. 1.88.a
 Frater vtrinq̄ coniunctus, fratri præorienti solus succedit. 1.414.a
 Fratritas, quando præsumatur. ibid.
 Frater an repellatur à testimonio deponendo in fauorem fratris sui. 2.49.nu.1.
 Quid si plures sint fratres idem deponentes. 2.50.nu.3.

Quid in causa criminali ad alterius offensam. ibi.5.
 Declaratur pluribus modis. ibi.6. & seq.
 Frater non potest esse testis in testamento fratris. ibi.11.
 Declaratur pluribus modis. ibi.11.4.
 An possit esse testis instrumentarius. ibi.16.
 Quid si non sint in eiusdem patris potestate. ibi.20.
 Quid si non habeant bona communia. ibi.21.
 Quid si super iniuria facta fratri. 2.51.nu.27.
 Quid in causa ciuili graui. ibi.28.
 Quid ad probandam ætatem fratris. ibi.32.
 Quid in causa matrimoniali. ibi.33.
 Frater fratrem occidens priuato successione hereditatis fraternæ, & præfertur fisco, adeo, ut ne filij fratricidæ ad eam hereditatem admittantur. 1.548.a
 Frater vel alius consanguineus admittitur in criminalibus ad probandam innocentiam inquisiti. 2.431.nu.1.
 Quod amplius, & limita, ut ibi.
 Frater in feudis an possit stipulari fratri suo. 2.158.nu.22.
 ¶ **Fratri filij succedunt patruo in stirpes, non in capita. Alij cõtra.** 1.450.b
 Quid in alijs agnatis. ibid.
 Fratris appellatione venit soror in statutis. 2.343.nu.28. & seq.
 Quid in vltimis voluntatibus. 2.342.nu.9.
 Fratres minores an possint capere ex fideicommissio vniuersali. 2.332.n.16.
 Quid in concessionibus, & contractibus inter viuos. ibi.21.
 Fratres minores an possint capere bona ingredientium religionem, ut vendant. ibi.22.
 Fratres minores an possint capere ex relicto particulari. 2.242.nu.7.
 Limitatur & declaratur pluribus modis. ibi.3. & seq.
 Quid in prædicatoribus, & alijs mendicantibus. 2.243.nu.33.
 Quid in legato modicæ quantitatis. 2.242.nu.3.
 Quid si factum sit legatum pro alimentis. 2.243.nu.25.
 Fratres diuisioni inter se factæ, & iuramento confirmatæ controuenire non possunt. ibid.
 Fratres duo si fuerint inuestiti pro se, & filijs, & vnus decedat sine liberis, superstiti filio alterius prædefuncti, cuius sit portio eius qui sine liberis decesserit. 1.88.a
 Fratres consanguinei in bonis paternis præferuntur vterinis, in maternis verò vterini consanguineis. 1.87.b
 Fratres minores non possunt esse testamentorum executores. 3.100.q.5.
 Fratres minores non possunt esse executores testamentorum. ibid.
 Fratres prædicores possunt capere, ut vendant, & precium in eorum vsum conuertant. ibid.
 Fratres si diu bona sua pro diuiso possederint an præsumatur diuisio. ibidem.
 Fratres quomodo censentur in ille societatem post mortem patris. ibi.
 Fratribus si quid legetur, vel fideicommissio relinquatur, vel aliquod feudum concedatur, vel statutum aliquod, seu fauere, seu succentur, de quibus fratribus intelligi debet. 1.290.a
 Fratri homicida eiusque heredes ad fratris mortui successione incapaces habentur. 1.88.b.290.a
 Frater filia non censetur dotata de bonis fratrum existentium in communi. 1.88.a
 ¶ **Fratri filij in patrii hereditate, si nullus alius patruus super sit, pro stirpis ratione succedunt.** ibi. & 290.a
 Fratri filij succedunt patruo in stirpe. ibid.
 ¶ **Fraude non solum, sed etiam fraudis suspitione carere debemus.** 3.200.nu.48.
 Fraus colligitur ex ijs, quæ incontinenti fiunt. 2.30.n.7.
 ¶ **Fructuum commestio an accuset vi statuti contra damnum dantem.** 3.140.con.97.
 ¶ **Fructus antè, vel post aditam hereditatem bona fide perceptos, heres legatario restituere non compellitur.** 1.290.a
 Fructus beneficiorum vacantium cui applicentur. 1.88.a
 Fructus bonorum paraphernalium si extant, ad quos peruenient. ibid.
 Fructus etiam extantes præscribuntur spacio trium annorum. ibid. & 290.b
 Fructus hisce rebus constantes quæ seruando seruari nequeunt, vltra terminum durare non præsumuntur. 1.290.a
 Fructus industriales, seu quos industriae diligentia acceptos ferri oportet, quatenus bonæ fidei possessor restituet. 1.290.b
 Fructus naturales quando restituere cogitur bonæ fidei possessor. ibid. a
 Fructus non restituuntur ab emptore qui rem reddit ad actus remedio. l. i. C. de resc. vend. ibid. b
 Fructus post id crimen admissum perceptos, cuius damnatorum bona non iure, sed sine præscribuntur, adiudicantur fisco cū ceteris bonis. ibi. b
 Fructus quorum mentio à lege, vel statuto fit, qui intelligantur. ibid. b
 Fructus rei feudalis non possunt locari. 1.88.a
 Fructus rei petite post litem contestatam restituuntur per victum. ibi.
 ¶ **Fructuum restitutione nõ remoratur bona fides ex errore iuris profecta, cū contractus de rebus ecclesiasticis initus, nullus declaratur.** 1.90.b

Index Materiarum

- ¶ Frugum sterilitatis vnius anni, cum vbertate præcedentis anni, vel sequentis anni, etiã interpellari, & mediati cõpensatio faciã. *l. 1. 499. b*
- Frugum vbertas vnius anni per casum fortuitum vltra duplum, vel diducium eius quod percipi consuevit proueniens, perinde augmentũ penioris parit, atque sterilitas diminutionem. *l. 499. b*
- Fructus alicuius fundi, si quis percipere debet si ex eo fundi obis in anno fructus colligantur primi fructus tantum. *l. 2. 260. n. 1.*
- Fructus integri dicuntur deductis expensis. *ibid. 2.*
- Frumentum si extra aliquem locũ expectari prohibeatur, & farina prohibita cenabitur. *ibid.*
- Fructus in re tractu conuentionali debentur à tẽpore moræ, scilicet à die oblationis, aut consignationis. *l. 3. 18. nu. 30.*
- Fructus pendentes tempore redemptionis diuidi debent pro rata temporis inter primum venditorem, & emptorem, qui se ad retrouendum obligauit. *l. 3. 18. nu. 33.*
- ¶ Fugare alium, seu terrere, iniuriam esse. *l. 359. q. 4.*
- ¶ Fuga delinquentis in casu, quo suspensiones non sufficiunt, sed plena probatio requiritur, probata tantum semiplenè contra fugientem. *l. 1. 540. a*
- Fuga facit plenam probationem contra fugientem, si è carceribus aufergerit, videtur enim facere delictum. *l. 1. 540. a*
- Fuga est sufficiens indicium ad torturã, si cõcurrat cũ fama. *l. 1. 88. b. 290. b*
- Fuga famuli plenam probationem facit. *l. 191. a*
- Fuga officialis confessionem arguit. *l. 3. 141. con. 102.*
- Fugæ suspitio facit vt iudex incompetens possit capere debitorem. *l. 1. 88. b. 291. a*
- Fugam dare, cum liceat resistere turpe esse, & cũ quadam ignominia coniunctum. *l. 359. q. 4.*
- Fugere non tenetur inuasus, neque tenetur de occiso. *l. 291. a*
- Fugere non tenetur is qui est in sulcatus ab aliquo: imò impunè aggressio rem occidere potest. *ibid.*
- Fugiens è carcere publico habetur pro confessio, & conuictio. *l. 1. 291. a*
- Fugis iudex, vel magistratus quispiam alius quo crimine obstringatur. *l. 1. 291. a*
- Fundus certus si in genere veditus sit in suis finibus certo precio, & postea mentio fiat numeri iugerum, si postea minus, vel plus in mensura inueniatur, periculum, & lucrum erit emptoris. *l. 1. 483. a*
- ¶ Furari tempore necessitatis extremæ licet, si quis tamen ad pinguiorẽ fortunam venerit, restituere debet. *l. 1. 452. a*
- Furari vidualia licet, dummodo nõ excedatur sufficiens quantitas. *l. 1. 452. a*
- Furiosi citatio, ad curatorem illi assignandũ, necessarianõ est. *l. 191. a. 291. b*
- Furiosus in peccando cum dormiente par est. *l. 1. 378. a*
- Furiosus nec ad pias causas validè restabitur. *l. 291. b*
- Furiosus ingrediendo religionem quomodo testari possit. *ibid.*
- Furiosus occidens aliquem non punitur nec tenetur de homicidio. *ibid.*
- Furiosus omnibus ijs fruatur prerogatiuis, quibus minor possit. *l. 291. b*
- Furiosus, pupillus, minor in quibus æquiparentur. *l. 1. 378. a*
- Furiosus si per aperta intervalia furorẽ corripiatur, furoris tempore contraxisse in dubio præsumetur. *l. 191. a*
- Furiosus, vel mente captus non potest testari, ne ad pias quidem causas, & quando possit. *l. 1. 499. b*
- Furiosus perinde ac mente captus, modo furor breuis ac frenesii similis non sit, substitui potest. *l. 1. 500. a*
- Furiosus non debet puniri de ijs, quæ ante furiam perpetravit. *l. 1. 540. b*
- Furiosus præsumitur ille, qui tanquam furiosus iudex curatorem deputauit. *l. 2. 131. nu. 2.*
- Fur de iure canonico tenetur tantum de restitutione simplicis, non dupli, vel quadrupli. *l. 1. 452. a*
- Fur potest rãmiri, quàm criminali actione conueniri. *ibid.*
- Fur tenetur ad æstimationem rei peremptæ furatæ, etiam si non sua culpa perierit. *ibid.*
- Furtum in bonis metereicis impunè committi potest. *l. 1. 452. a*
- Furti actio non datur ex furto in domo in qua iudicatur, eo tempore quo in ea iudicatur, perpetrato. *ibid.*
- Furor per visum percipitur. *l. 3. 18. nu. 34.*
- Furorem superuententem post delictum commissum, differre executionem, & processum in poenalibus. *l. 3. 106. q. 4.*
- Furor postea superueniens poenam corporis delicto antea patratõ infligendam extinguit. *l. 1. 191. a*
- Fur vbicunque cum furto reperitur, accusari ac puniri potest. *l. 1. 291. a*
- Fures excusatione domini rerum furto euerfarum non liberantur, sed poenis furti plectuntur. *ibid.*
- Fures furtis faciendis assueti, famosi fiunt, & furca plectuntur. *ibid.*
- Fures ita conditione conueniri poterunt, vt eo conclusio, & cõdemnatio ad dandum fiat. *ibid. a*
- Fures iuramento in litem sunt obnoxij. *ibid. a*
- Fures ob defensionem rerum, quæ aliter recuperari nequeunt necari impunè possunt. *ibid.*
- Furibus poenam quadrupli impositam consuetudo antiquauit. *ibid.*
- Fur excusatur si propter extremam necessitatem fuerit. *l. 1. 540. a*
- Fur manifestus dicitur etiam ille, quem aliqui viderunt furari, licet non deprehensus in, vel cum furto. *ibid.*
- Fur non tenetur nisi ad restitutionem rei furatæ, in foro conscientie. *ibid.*
- Fur præsumitur ille, in cuius domo res furatæ inuenta; intellige si sit male famæ, secus si bona. *ibid.*
- Fur pro tribus furtis, debet furca suspendi. *ibid.*
- Fur pro vno tantum furto, licet magnum sit, non debet suspendi. *ibid.*
- Fur, si furetur debitori suo, à quo solutionem accipere non poterat, excusatur, modo non excedat summam debitam. *l. 1. 540. b*
- Furem repertum, & deprehensum in alio cum re furatæ, nõ posse ibi puniri. *l. 3. 110. q. 4.*
- Furem, vt liceat occidere illi cui furatus est quæ requirantur. *ibid.*
- Furatus aliquid tempore necessitatis, non tenetur illud, si ad pinguiorẽ fortunam venerit, restituere in foro contentioso. *l. 1. 540. b*
- Furti actio etiam pro minima: veluti pro subtracta gallina atque etiam ouo intercepto dabitur. *l. 291. b*
- Furti poena olim quæ fuerit. *l. 1. 353. a*
- Furto res amoræ atque apud aliquem spectatæ fidei hominem repertæ, illum furti non arguent. *l. 291. b*
- Furto res sibi subtractas vnusquisque in alterius domo poterit inuestigare, si facultatem à iudice impetrauerit. *ibid.*
- Furto sublata rem qui bona fide emit, si res extet, illam restituere: si euauit, precium quo locupletior factus est, restituere. *ibid.*
- Furti dicitur casus fortuitus tunc solũ quã persona domestica sit. *l. 191. a*
- Furti eius summa, quæ alioquin liquidò debetur, & aliter exiginequæ, licitum vnusquisque est. *l. 291. b*
- Furtum, & rapina in quo conueniunt, & differant. *l. 378. a*
- Furtum si ab eo, vel famulo, vel seruo fiat qui rem deferendam ad aliquẽ suscepit, furti damnnum ad quem perueniet. *l. 291. b*
- Furtum, in re magna, dicitur graue delictum. *l. 1. 540. b*
- Furti poenã de iure communi, non est poena mortis. *l. 1. 540. b*
- Furta duo prius extra territorium commissa, computantur ad tertium in territorio commissum, ad hoc, vt pro tertio furto suspendatur, si fiet statutum, quod quis pro tertio furto suspendatur. *ibid.*
- Furta tria an commississe dicatur qui rem vnã per tres iurisdictiones contrectauit. *l. 3. 151. con. 270.*
- Furta tria, vt dicantur, debent esse distincta, tam tempore, quàm re. *ibid.*
- Furtiua res reperta poenas aliquem, facit indicium ad torturam contra illi poenas quæ reperta fuerit, nisi ipse doceat à quo habuerit. *l. 3. 18. n. 35.*
- Furtiua res, si non extet, iuramento statui domini cui res furata est, quo ad æstimationem. *l. 1. 540. b*
- Furtiuam rem dominus cui furata est potest cõ autoritate iudicis in aliorum domibus perquirere. *ibid.*
- ¶ Furtigationis poena, non dicitur poena capitalis. *l. 1. 540. b*
- ¶ Futura iamiam, habentur pro præsentibus. *l. 1. 378. b*

GABELLA ab ecclesiasticæ rei emptore soluenda necessario est, & si ab ipsa ecclesia non soluatur. *l. 292. a*

Gabella a portantibus aliquid statuto imposta non ab eo debetur, qui res in sui met vsum auerit. *ibid.*

Gabella nec vni ex gabellarijs soluta debitore eius liberat, nec ab vno ex gabellarijs insolidum peti potest. *ibid.*

Gabella quo casu de contractibus soluenda est, de quo precio soluatur. *ibid.*

Gabella rectè imposta est soluenda, etiã in foro conscientie. *l. 191. b. 292. a*

Gabella si debet solui, secundum statutum per extrahentem aliquam rem à territorio, quatenus extendatur statutum. *ibid.*

Gabella si debetur de re distrahenda à loco quatenus publicatur. *ibid.*

Gabella soluta in quo non reperatur. *ibid.*

Gabella est soluenda in loco contractus, non in loco solutionis. *l. 2. 367. n. 11.*

Declaratur multis modis. *l. 1. 13. & seq.*

Gabellam contractuum non tenentur soluere ecclesia, vel clericus. *l. 191. b*

¶ Gallus in sua potestate filios non habent. *l. 292. a*

¶ Geminatio ex intervallo maiorem vim habet. *ibid.*

¶ Generalia veluti minus stringentia omittenda. *l. 3. 172. nu. 8.*

Generalia, vbi defunt specialia, & indiuidua possunt allegari ad decisionẽ causarum. *l. 3. 198. nu. 5.*

Generalis disputatio includit omnes casus, licet maior sit ratio in vno quàm in alio. *l. 3. 188. nu. 14.*

Generalis decisio non comprehendit casus priuilegiatos. *l. 292. a*

Generalis dispositio non comprehendit causam dotis. *l. 192. a*

Generandi facultas cui abest, matrimonij cõtrahendi copia nõ adest. *l. 292. a*

Generare non volens, non potest contrahere matrimonium. *l. 192. a*

¶ Genus in omni obligatione generali accipiendũ, non generalissimum, vel subalternũ, sed ep certos habeat, & limitatos fines, vel à natura, vel ab arte. *l. 3. 93. q. 13.*

¶ Gestas per minorem, sine curatore coram arbitro valida. *l. 3. 154. con. 358.*

Gesta per procuratorem reuocatum, & certioratum, & regulariter nõ valent nec domino præiudicant; & quando id fallat. *l. 1. 500. a*

Glossæ autoritas non est necessaria, sed magistratilis. *l. 1. 452. b*

Glossæ autoritas omnes alias autoritates excellit. *l. 1. 452. a*

Glossæ nihil alleganti fides non est adhibenda. *ibid.*

Glossæ

Comm. opinionum.

- Glossæ opinionem infringere volens dicitur somnare. 1.447.a
 Glossæ opinio in iudicando, & consulendo obseruanda est. 1.452.b
 Glossæ opinionem sequens dicitur veritati inherere. 3.172.nu.14.
 Glossæ autoritas omnes alios doctores antecessit. 3.198.nu.22.
 Glossæ opinio omnino est seruanda. ibid.nu.24.
 Glossæ autoritas est probabilis non necessaria. ibi.26.
 Glossa est idolum aduocatorum. ibi.27.
 Glossæ sunt naues per quas nauigamus per vastum pelagus iuris ciuilibis. 1.447.a
 ¶ Glossator primus fuit Irnerius. 3.177.nu.24.
 Glossatori asserenti constitutionem super qua scribit non esse in usu creditur. 2.27.nu.5.
 ¶ Graduum distinctio quo ad consanguineos, quomodo metiatur. 1.292.a
 ¶ Gratia à Principe, vel senatu impetrata, quid efficiat in hereditate impetranti delata tempore banni. 1.541.a
 Gratia alicui, cuius bona ad fiscum delata sunt, concessa à Principe, vel se nari, non se extendit ad bona illa à fisco alienata. 1.541.a
 Gratia Papæ facta etiam nondum executura non expirat morte concedentis. 2.392.nu.17.
 Quid in gratia facta à legato. ibi.18.
 Gratia facta ad beneplacitum concedentis expirat morte concedentis. ibid. 2.20.
 Ampliatur & limitatur multis modis. ibid.
 Quid si dictum sit donec reuocauero, an talis gratia requirat reuocationem expressam. 2.392.nu.24.
 Quid si dictum sit ad beneplacitum cum discretione. ibid.25.
 Quid in poenis impositis à iudice donec iudex eas reuocauerit, an cessent mortuo iudice, vel eo remoto ab officio. ibi.27. & seq.
 Quid in iurisdictione ordinaria data ad beneplacitum. ibi.32.
 Quid in iurisdictione delegata. ibi.33.
 Gratia facta de beneficio vacaturo expirat morte concedentis. 2.393.nu.35.
 Ampliatur, & limitatur. ibi.36. & seq.
 Quid in expectatiua. ibid.42.
 Gratia facta à legato de certo beneficio vacante moriente legato antequam ad executionem procedatur expirat. ibi.44.
 Gratia pure facta etiam si sit posterior, præfertur priori gratiæ conditionali. 2.393.nu.1.b
 Declaratur. ibi.2. & seq.
 Quid in conditione causali. ibi.4. & seq.
 Quid si in conditionali sit appositus clausula retrotractiua. ibid.7.
 Quid in conditione resolutiua. ibid.9.
 Quid in contractibus. ibi.10.
 Gratia Papalis, & vltima voluntas æquiparantur. 1.378.b
 Gratia etiam re integra morte concedentis non expirat. 2.391.nu.1.b
 Ampliatur multis modis. ibid.2.
 Limitatur. 2.392.nu.20.
 Gratia etiam solo verbo facta, non expirat morte concedentis. 2.391.nu.2.b
 Gratia facta à statutis, vel decretis, non trahuntur ad delicta futura. 1.541.a
 Gratia plures, si quando emanant in eadem ecclesia, nulla appositae clausula, tunc si ambæ referantur ad idem beneficium expressè, vel quo ad mentem, secunda gratia non valebit, & quare. 1.500.a
 ¶ Gratiam petens non per hoc videtur facere delictum. 2.432.nu.15.
 ¶ Gratiarum executores, si opposita sibi exceptione incompetentes, vel non esse executores pronunciarint, gratia non extinguitur. 1.500.a
 ¶ Grauiamen per interlocutoriam diffinitur in appellatione à diffinitiuâ. 3.143.con.133.
 ¶ Grauiatus factus, grauiatur etiam sententia iudicis. 1.371.a
- H
- H**ABENS pecuniam alterius, vt non habens censetur. 1.352.b
 Habere dicitur quæ nostra sunt, quæque habere debemus. 1.378.b
 Habere maritum inutilem est nullum maritum habere. 1.379.a
 Habere non ad id de quo agitur, est non habere. ibid.
 Habere parum, aliquando pro nihil habere censetur. ibid.
 ¶ Habitatio æstimanda est iuxta tempus actus. 1.402.a
 ¶ Habitatus ad effectum agendi, vel excipiendi, censetur absolutus ad effectum rescindendi contrarium, secundum quosdam. Contrarium tamen verius est. 424.a
 ¶ Habitaturum se in certo loco qui promittit, in eo præcisè habitare non cogitur. 1.292.b
 ¶ Herba mala citius quam bona crescit. 1.387.a
 ¶ Herede non aduente hereditatem omnia iura testamenti percutit. 1.93.a
 ¶ Heredem esse, & heredem se facere, sunt paria. 1.379.a
 Heredem heredis esse etiam testatoris heredem, ac deo prohibitionem factam heredi, intelligi factam heredis heredi. 3.98.q.2.
 Heredem, qui promittit in actu testamenti legatarijs persolvere legata, posse ex tali promissione conueniri, ni testamentum fuerit reuocatum. 3.99.q.22.
 Heredem iuramento defuncto non ligari. 3.74.q.18.
 Heredem si testator nominatum in testamento non expresserit, quomodo eum designare poterit. 1.92.b
 ¶ Heredes ab intestato primi dumeaxat gradus, tacito testatoris iudicio vocari censentur. 1.285.a
 Heredes masculi intelliguntur vbi fieret mentio de heredibus masculis, etiam in materia aliâ transitoria ad quoscunq; heredes extraneos. 3.18.nu.1.
 Heredes sui, & necessarij non præsumuntur habere scientiam eorum quæ in testamento continentur, secus in heredibus extraneis. 3.49.nu.1.
 Heredes plures instituti, in quibus naturæ, & charitatis ordo sit, successiuo ordine alij ante alios instituti intelliguntur. 1.295.a
 Heredes pontificio iure ex defunctorum delictis tenentur. 1.295.a
 Heredes, quorum nomina testator deleuerit, indigni habentur heredes, & ad fiscum hereditas deferretur. ibid.
 Heredes verbis coniuncti in accrescendi iure, præferuntur coniunctis retantum. ibid.
 Heredes mariti an, eo casu, quo annum habent ad restituendam dotem, ipsi interim alere teneantur mulierem. 3.71.q.47.
 Heredes mariti primo anno dilationis finito non cogendos amplius alere mulierem. 3.71.q.48.
 Heredes mariti lucrari omnes fructus dotis primi anni quo alitur vxor. 3.71.q.49.
 Heredes mariti possunt retinere fructus mobilium intra annis pacium à morte eius receptos. 1.484.b
 Heredes mariti tenentur alere vxorem superstitem viduam, si non habeat aliâs vnde viuat, secus si nubat intra annum lucus. 1.484.b
 ¶ Heredi ab intestato succedenti non competit beneficium. l. fi. C. de ed. Diui Adria. tol. 318.nu.2.
 Heredi ad hereditatem vendicandam dantur plura remedia. 1.95.a
 Heredi semper ceteris testator minus onus imponere voluisse, quam fieri potest. 1.294.b
 Heredi cuiusque, sub quacunque conditione instituto competit bonorum possessio, secundum tabu. ibid.
 Heredi vniuersali mala fides defuncti nocet. 1.92.b
 ¶ Heredibus alicuius, & ipsi concessa emphyteusis, ad quos spectabit, ibi. Heredibus illius qui rem genericè debet de solutione dissentientibus, quomodo iudex dirimet discordias. 1.295.b
 ¶ Heredis appellatione in materia non transmissibili, nisi ad descendentes non venit extraneus. 2.339.nu.5.
 Heredis appellatione in materia transitoria ad heredes venit etiam extraneus. 2.339.nu.1.
 Amplia, & declara, vt ibi.2. & seq.
 Quid si resuleret absurdum, & contra voluntatem disponentem. ibid.8. & seq.
 Heredis appellatione propter distinctionem, quibuscunq; venit extraneus etiam in materia ad extraneos non transitoria. 2.340.nu.1.
 Amplia, & declara, vt ibi.2. & seq.
 An veniant feminæ. ibi.2. & seq.
 Quid si agatur de tertij præiudicio. ibi.6.
 Heredis appellatione non venit fideicommissarius. 1.195.a
 Heredis appellatione, in materia feudali, soli filij veniunt. 1.94.b.294.b
 Heredis bona non minus dispositionibus testantis subiecta sunt, quam testatoris. 1.294.b
 Heredis bona si testator expressim obligauerit, valebit obligatio. ibi.
 Heredis expressa institutio, quæ verbis directis cõcepta in codicillis, aut imperfecto testamento est, si codicillaris clausula adiungatur, in fideicommissum conuertetur. ibid.
 Heredis institutio ad interrogationem notarij facta, valet. 1.92.b
 Heredis institutio, aut præsumpta, aut tacita in quibusdam formis rectè collecta procedet. 1.294.b
 Heredes donatoris non possunt donationem reuocare, si donatarius res donatas possideat. 1.92.b
 Hereditas adeatur necesse est, vt vel testamento, vel ab intestato relicta debere incipiant. 1.292.b
 Hereditas defuncti occisi, vel per familiam palam, aut clam, vel per extraneos clam, siue palam, quomodo sit aduenda. 1.95.b
 Hereditas iacens nec dicitur, nec est cum quis suus heres in rerum natura est. 1.292.b
 Hereditas metui, aut vi alicuius relicta, ad quem perueniet. ibi. & 1.541.b
 Hereditas mutuis pactis inter aliquos viuentes iuris distribui dariue tota superstiti illorum potest. ibi.
 Hereditas parentum non debita filijs, sed quasi debita censetur. 1.292.b
 Hereditas paterna non adita, filio mortuo transmittitur ad heredes extraneos. 1.96.a
 Hereditas paterna repudiata cæteris filijs debetur æqualiter. ibi.

Index Materiarum

- Hereditas patris ex potentia suitatis, etiam non adita, ad quoscunque heredes transmittitur. 1.95.a
- Hereditas postquam est adita, non dicitur amplius hereditas, sed patrimonium heredis. 3.18.nu.3.
- Hereditas, si in aliquem casum simpliciter heredi adimatur, ad quos per uocatura intelligitur. 1.292.b
- Hereditate adita non dicitur amplius hereditas. 1.95.b
- Hereditate aut priuatur nepos ob commissum a patre homicidium ibid. & 293.a
- Hereditate non adita, si quis heres eo in testamento scriptus deceffit, cui clausula codicillaris inserta erat, quid perant ipsius heredes. 1.293.a
- Hereditate non adita minor xxv. annis decedens, tanquam eo ipso laesus restitutionis beneficium ad heredes transmittit. 1.293.a
- Hereditate quando testator heredem priuare possit. ibid.
- Hereditatem adire infans per quos possit. 1.96.a
- Hereditatem adire indebitum, est non adire. 1.379.a
- Hereditatem adire patre iubente, aut consentiente, paria. 1.379.a
- Hereditatem adire potest seruus usufructuarius. 1.96.a
- Hereditatem alicuius simpliciter repudians, censetur hereditate exclusus. 1.293.a
- Hereditatem esse nomen iuris ac recipere augmentum, ideoque donatam hereditatem suam uideri donare omnia bona sua tam futura quam praesentia. 3.98.q.1.
- Hereditatem iam aditam non amplius hereditate dicitur, sed esset proprium patrimonium aduentis. 3.98.q.3.
- Hereditatem non aditam iure suitatis, non transmittit emancipati filij, ibid.
- Hereditatem qui ex parte repudiavit, nihil egisse uidetur. ibid.
- Hereditatem uiuentes in pactum deducentes nihil agunt, etsi filij sint. ibid.
- Hereditari se immiscens non potest venire contra testamentum. 1.414.a
- Hereditatis aduentis iuri per xxx. annos praescribitur. 1.292.b
- Hereditatis aditio, animi tota est, sed tamen illius animi declaratio per exteros actus requiritur. ibid.
- Hereditatis immisio a creditoribus contra suos heredes agentibus probanda est. 1.293.a
- Hereditatis paternae, uel maternae petitio non praescribitur 30. annis. 1.451.a
- Hereditatis petitio licet praescribatur contra extraneum 30. annis, tamen propter ignorantiam restituatur contra talem praescriptionem, non tamen contra maiorem. ibid.
- Hereditatis, uel legatorum priuatio non ob quamuis, sed tantum ob grauem iniuriam inducitur. 1.500.b
- Hereditatis immisio, aequaeque illius aditionis per 30. annos praescribitur. 1.292.b
- Hereditatis petitio, & censetur, & est realis actio. 1.293.a
- Hereditatis petitio non datur contra titulum possidentem. 1.414.b
- Hereditatis repudiationem pendente conditione factam non ualere, nisi fiat in iudicio. 3.99.q.20.
- Hereditum appellatio, quae in contractu pro se, & filijs, & heredibus gesto inferitur, ad heredes extraneos non dilatur. 1.295.
- Hereditum pars maior, si pacem cum defuncti offensore inuenit, satis est, uel offensor ueniam delicti possit impetrare. ibid.
- Hereditas cedens actionem forensi contra statutum, quando non incidit in poenam statuti. ibid.
- Hereditas certa in re instituitur, si adiungatur, uel uniuersalis, uel ex parte coheres, nihil amplius re illa in qua instituitur capiet, quod si adiunctus, uel noluit, uel non potuit adire totam hereditatem, iure accrescendi ille uel dicabit. 1.293.b
- Hereditas in re instituitur, si coheres non adiungatur, heres ex parte proffusus erit. ibid.
- Hereditas condonatus per sententiam beneficio inuentarij situatur. 1.294.a
- Hereditas constitutione habitus filius, & si re uera non instituitur sic tamen possessorio diu Adria beneficio poterit. ibid.
- Hereditas conuenit ex defuncti submissione. 3.139. con. 69.
- Hereditas cui honorum distributio post suam mortem infuncta est, quid praestare debeat. ibid.
- Hereditas defuncti praesidis habebit integrum salarium totius temporis officij, si tempus non sit finitum. 1.93.b
- Hereditas in ea parte in qua heres est defunctum repraesentat, in caeteris hereditatis partibus extranei loco est. 1.293.b
- Hereditas ex parte, siue partem adeat, siue repudiat, heres in solidum perficitur. 1.294.a
- Hereditas emphyteuta propter non solutam pensionem ad quam ignorabat se obligatum nullum non amittit. 1.414.a
- Hereditas ex minus solenni uoluntate, minusque solenniter conscripto testamento tenetur naturaliter. 1.293.b
- Hereditas ex tempore, uel ex defuncti ipsius mortis instituitur, subducto tempore instituitur pure censetur. 1.294.a
- Hereditas extraneus grauatus restituere hereditatem solam Trebellianicam detrahit. 1.92.b
- Hereditas, & si sit filius tenetur obseruare contractum factum per patrem, etiam si tangat suam legitimam. 1.94.a
- Hereditas grauatus restituere, si absque liberis e uita migret non uidetur liberis susceptis, & superstitibus restituere iussus. 1.294.b
- Hereditas ob transmissionem iuris deliberandi excludit substitutum, & eidem praefertur. 1.94.a
- Hereditas uniuersae restituendae onere obnoxius, nisi inuentarium concinnari, quartam Trebel. & Falcidiam amittit. 1.294.a
- Hereditas negans rem legatam esse hereditariam amittit beneficium J. Falcidiae. 2.275.nu.12.
- Hereditas fidei possessoris an possit a seipso praescriptionem inchoare. 2.304.nu.1
- Quid de iure canonico. 2.305.nu.2.
- Quid in successore dignitatis. ibid.
- Hereditas potest praescribere ex titulo, quem non habuit a testatore, sed ab extraneo, siue ante, siue post mortem testatoris. ibid.
- Hereditas cum beneficio J. & Inuentarij, licet sit heres male fidei possessoris, potest a seipso praescriptionem inchoare. 2.310.nu.9.
- Hereditas non potest venire contra factum defuncti. 2.333.nu.1.
- Ampliatur, & limitatur multis modis. ibid.
- Quid in re propria ipsius heredis. ibid.
- Quid si heres non teneatur de euictione. ibid.
- Hereditas non tenetur approbare factum defuncti, nisi pro portione hereditaria. ibid.
- Hereditas etiam non confecto inuentario de iure canonico non tenetur ultra vires hereditarias. ibid.
- Hereditas tenetur approbare factum defuncti non iure actionis, sed iure exceptionis. ibid.
- Quid in herede instituto in legitima tantum. ibid.
- Quid in herede instituto in re certa. ibid.
- Quid in legatario. ibid.
- Quid in feudo antiquo. ibid.
- Quid in feudo hereditario. ibid.
- Quid in emphyteusi. 2.334.nu.22.
- Quid in contractu facto in fraudem heredis. ibid.
- Quid in herede non succedente ex uoluntate defuncti, sed ex J. dispositione. ibid.
- Quid in facto defuncti inualido, & improposito. ibid.
- Hereditas ex delicto defuncti, quando tenetur. 1.500.a
- Hereditas legantis res alienas regulariter de euictione non tenetur, & quando id fallat. ibid.
- Hereditas nisi intra anni tempus legata integraliter soluerit non tantum falcidiae sed etiam commodo priuatur. ibid.
- Hereditas institutus moriendo ius deliberandi ad suum heredem transmittens, si eius heres ex iure deliberandi uelit hereditatem adire, excluditur eius substitutus. ibid.
- Hereditas sanguinis institutus in re certa an ueniat app. heredis. 2.340.nu.13.
- Hereditas emphyteota non potest declarari incidisse in caducitatem, si eius autor uiuens non fuerit declaratus. 2.441.nu.2.
- Idem in herede uasalli. ibid.
- Hereditas mariti non potest mulieri opponere exceptionem adulterij, quam maritus uiuens non opposuit. 2.441.nu.8.
- Quid e conuerso? an maritus possit hereditatem mulieris adulterij opponere. 2.442.nu.11.
- Hereditas creditoris non potest accusare debitorem de periurio. 2.119.nu.8.
- Hereditas institutio an possit exprimi in testamento per relationem ad alium. 2.231.nu.4.
- Hereditas promittens soluere omnia legata pro falcidiam retinere. 2.258.nu.2.
- Hereditas in iudicio non potest uoluntate defuncti declarare. 2.326.nu.74.
- Limitatur. ibid.
- Quid in contractibus, & in ultimis uoluntatibus. ibid.
- Hereditas non vindicans mortem defuncti ante quam adiret hereditatem, priuatur hereditate, & succedit fiscus. 1.541.a
- Hereditas indebitus, heres nullus. 1.379.a
- Hereditas in re grauata a testatore potest, quam donatione antea ab eodem consecutus est. 1.294.a
- Hereditas institui spurius potest sub conditione, si naturalibus restituatur. ibid.
- Hereditas institutus etiam dato substituto uulgariter, ius deliberandi uulgariter transmittit ad heredes, si deceffit non adita hereditate. 1.95.a
- Hereditas institutus tanquam filius reputatus a patre, non succedit, sed uenit ab intestato, quibus deficientibus succedit fiscus. 1.94.b
- Hereditas mariti defuncti lucratur, uxore superstiti, fructus dotis rerum mobilium tempore anniculae dilationis. 1.93.b
- Hereditas mariti potest accusare adulterium uxoris commissum in uita mariti. 1.94.b
- Hereditas non adiens hereditatem, instituitur in re certa, est uniuersalis heres. 1.94.b
- Hereditas non compellitur satisfacere pro mortuo in quo non apparuerunt signa contritionis. ibid.
- Hereditas non potest cogi ad soluendum relicta ex testamento non solenni. 1.94.a
- Hereditas non semper pro lege Falcidiae quartam reposcere potest. 1.359.a
- Hereditas ob non confectum inuentarium Trebellianicam non perdit. 1.414.a

Comm. opinionum.

Heres ob omiffam intrentarij confectiōem, in quæ pericula seu damna incidat, tam iure veteri, quàm nouiffimo. 1.95.a
 Heres qui inuentarium confecit, quamuis dolose aliquid omitat non tenetur infolidum. 1.94.a
 Heres rem legatam præfcribere non potest. 1.359.b
 Heres rem foli extero homini contra ftatuti formam vendens non excufatur à pœnis in dictis, quod ita iufferit testator. 1.293.a
 Heres rogatus hereditatem reftituere ex fenatusconful. trebell. quartam retinere potest. 1.92.b
 Heres fcriptus in teftamento valido de iure ciuili, fi agnoscat bonorum poffeffionem non est proprie heres. 1.94.b
 Heres fuus & fi repudiarit hereditatem, potest re integra reuocare repudiationem. ibi.
 Heres fiue actor in executione fententiæ, res quas fibi reftitui sperat, diftinguere debet. 1.414.a
 Heres fuus comprehenfa teftamento ignorare præfumat. 1.294.b
 Heres fuus pro herede non vfucapit. ibid.
 Heres tenetur alere vxorem defuncti intra annum luctus. 1.64.b
 Heres tenetur de damno dato à defuncto. ibi.
 Heres tenetur foluere æs alienum. ibi.
 Heres teftamento defignatus hereditatem adire potest. 1.357.a
 Heres teftatoris agnatus aut cognatus post mortem fuam iuffus quidpiam, aut totam hereditatem agnatis, vel cognatis proximioribus reftituet. 1.294.a
 Heres vniuerfalis inftitutus licet interpretatione quis dicatur, ex eo tamẽ quod coheredem non habeat, legitimam folam accipiet, reliquo hereditatis repudiat. 1.414.a
 Heres vt à iudice in poffeffionẽ hereditatis mittatur, qd requirit. 1.294.a
 ¶ Hærefeos admiffi fi quem pœniteat nullas pœnas fubibit. 1.295.b
 Hærefeos caufa ab ecclefiaftico iudice damnatus, non in aliud periculum vocabitur ob eam culpam. ibi.
 Hærefeos condemnati bona fifco addicuntur, neq; liberorum ratio habetur. ibid.
 Hærefeos conuictos qui condemnare vel abfoluere poffint. ibid.
 Hærefis crimen est mere ecclefiafticum. 1.96.b
 Hærefeos crimen quo ad fidem Christianam in alterius quàm in eufdẽ fidei homines non cadit. 1.295.b
 Hærefeos nemo accusari nec damnari potest, fi animi concepta contineantur in peccore. ibid.
 Hærefeos vt quis conuinci poffit, fufficiunt duo tantum testes. 1.541.a
 Hærefi in fecis fidem feruare necesse non est. 1.295.b
 Hærefis comparatur crimini læfæ mafestatis. 1.379.a
 Hæretici non à quibusuis puniri poffunt. ibi.a
 Hæretici quadruplici pœna puniuntur. 1.96.b
 Hæretici funt hoftes fidei. 1.379.b
 Hæretico fratri carnali potius quàm catholico extraneo fubueniendum est. 3.49.nu.3.
 Hæreticus condemnatus per iudicem ecclefiafticum laicus iudex non debet cognoscere de illo. 1.96.b
 Hæreticus vt quis dicatur requiruntur saltẽ duo testes de hærefi de pœnitentia. ibi.
 Hæreticus pœnitens euitat pœnas hæreticis debitas de iure fed perpetuo ad carceres condemnandus est. 1.541.a
 Hæreticus occultus, id est qui corde tantum deuotus à fide catholica, nõ in cidit in pœnas hærefeos. ibi.
 Hæretici bona, de iure communi confifcantur. ibi.
 Hæreticus proprie dicitur, quando quis de articulis fidei vel de facramẽtis Ecclefie aliter fentiret quàm Romana ecclefia. 1.541.a
 Hæreticus fpoliatus non reftituitur. 2.286.n.185.
 ¶ Hirnerius primus omnium leges ciuiles aperuit, & glosas composuit, & primus fuit qui edictum Iuftiniani contempfit. 1.444.a
 ¶ Homicida non priuatur beneficio ante fententiam. 1.96.b
 Homicida fimplex, id est qui cafu, fine culpa & dolo, nulla animi deliberatione, ex intervallo procedente aliquem interficit, gaudet immunitate Ecclefie. 1.541.b
 Homicida verus fi nefciatur, & plures rixatores fuerint, omnes liberantur. 1.96.b
 Homicidæ in locis facris tuti esse debent. 1.379.a
 Homicidij pœna, hodie est pœna mortis tam in nobilib, quàm ignobilib. 1.541.b
 Homicidij accusatus potest opponere fimpliciter negando. 1.97.a
 Homicidij nomine ftatutum imponens pœnã pecuniariam nõ valet. ibi.
 Homicidio commiffio oritur criminalis accusatio ad pœnam l. cornel. de fca. ac etiam actio in factum ad intereffe. 3.49.nu.2.
 Homicidium absque dolo & lata culpa admiffum, criminaliter puniri nõ potest. 1.295.a
 Homicidium qui perpetravit, quibus cafibus nullis pœnis plectatur. ibid.
 Homicidium qui perpetrandum homini mandat, pacto in eam rem pœctio, falsinij pœnas luit. 1.296.a

Homicidium fi per ftatutum mandetur corporaliter puniri, quomodo intelligatur. 1.96.b
 Homicidium animo deliberato committens, non est tutus immunitate. 1.541.b
 Homicidium commiffum fine dolo, & fine animo occidendi mitius punitur, quàm quod dolo committitur. 1.541.b
 Homicidium non lata culpa, quæ dolo æquiparatur, fed leui, aut leuiffima commiffum, non debet puniri criminaliter. 1.541.b
 Homicidium committens propter minas fibi factas, nõ est punibilis, dũ modò minas folitus fit executioni mandare minas fuas. 1.453.a
 Homicidium defendendi caufa feciffe fi quis confiteatur capitaliter puniri debet, nisi defenfionem probauerit. Alij contra vt nu.2. quorũ tamẽ opinio non obferuatur. 1.452.b
 Homicidium præfumat commiffum ex eo quod quis dixit, fumam vindictam dete, fi poftea interfectus iuuentus fit & minus folitus fit minas fuas exequi & hoc cafu pœna ordinaria imponenda. 1.453.a
 ¶ Homo liber ob caufam ciuilem, vel criminalem a priuata perfona capi aut detineri non potest. 1.500.b
 ¶ Honestum omne cum neceffariis comparatur. 1.379.b
 Honestum non est id omne quod licet. 3.184.nu.42.
 ¶ Honoris fui defendendi caufa, licitum est aliquem interficere: cum periculum famæ æquiparetur periculo vitæ. 1.541.b
 ¶ Horarum diuerfitas diuerfitatem actuum caufat. 3.165.con.493.
 ¶ Hofpes tenetur hofpitibus fuif, fi eorum alicui aliquid furatũ fit ex valiffa, & ftatur tunc iuramento hofpitis afferentis, quod fibi aliqua res furto fubtracta fit ex valiffa. 1.541.b
 ¶ Hofpes cui capfa, vel mantica claufa confignataque, non offentis rebus fui contentis, traditur, fi eam apertam aut reftignatam reddat, quid præftare tenebitur domino. 1.117.b.296.a
 ¶ Hofpitale priuatum non est impetrabile à Papa. 1.97.a
 Hofpitale an dicatur locus pius. 2.385.nu.1.
 Hofpitale an gaudeat priuilegijs Ecclefiarum. ibi.4.
 Hofpitale an habeat reftitutionem in integrum prout Ecclefia. 2.386.nu.mero 16.
 ¶ Hofpitalia non foluunt canonicam portionem epifcopo quando funt priuata, fecus fi publica. ibi.17.
 Hofpitali erecto authoritate fuperioris an folui poffint relicta facta ad ptias caufas. ibi.18.
 Hofpitalia in priuilegijs paria funt. 1.339.b
 Hoftes fidei pyratif funt fimiles. ibi.
 ¶ Hofi fides quam priuatus qui fpiam illi dedit feruanda neceffario nõ est. 1.296.a
 Hoftilitas æquiparatur peffi. 1.391.b
 Hofis non est deterior quam fictus amicus. 1.347.5.b
 ¶ Hypotheca generalis an fufficiat in contractu ad impediendã translationem dominij. 202.nu.1.
 Quid fi interuenit iuramentum. ibi.7.& feq.
 Quid fi cum generali hypotheca concurrat præcarium. ibi.
 Hypotheca bonorum generalis cum claufula conftituti, ad bona futura dilatur. 1.296.a
 Hypotheca cuiusuis priuata prior feu tacita feu expreffa fit, potior quàm pofterior fifci. ibid.
 Hypotheca expreffa anterior, præualet tacitæ pro dote cum fit pofterior. 1.97.a
 Hypotheca generalis omnium bonorum, comprehendit tam præfentia quàm futura, & nomina debitorum. 1.97.b
 Hypotheca generalis quam habet mulier pro dote, præfertur alijs creditoribus habentibus etiam tacitam hypothecam. 1.97.a
 Hypotheca in iis bonis pofita quæ difpofitione legis fecundæ, C. de re. icind. vend. reuocantur non ob eã reftitutionẽ extinguetur. 1.296.a
 Hypotheca prior præfentium & futurorum bonorum tacita vel expreffa potior, quàm æquẽ generalis pofterior. 1.296.a
 Hypotheca pro legatis conftituitur in bonis teftatoris, non in legatis. 1.97.b
 Hypotheca quam habet locator in rebus illatis in domo conductã, quã do locum habeat. ibid.
 Hypotheca fiue tacita, fiue expreffa, in contractibus conditionalibus retrotrahitur ad diem contractus. ibi.a
 Hypotheca tacita generalis quam mulier habet pro dote, concurrat cum pignore quod habet mulier. ibi.
 Hypotheca tacita in bonis tutoris, & eorum fideiufforis quando incipit. ibi.
 Hypotheca tacita in dote incipit à die promiffionis, fi poftea fequatur traditio. ibi.a
 Hypotheca tacita pro dote non præfertur priori expreffa. ibi.a
 Hypotheca vt poffit intentari cõtra tertios poffeffores, requiritur quod fiat excufio in bonis principalibus, & quod fit pronunciatum per iudicem legitime excuffum. 1.97.b
 ¶ Hypothecæ argumentũ ad rei totius alienationẽ nõ procedat. 1.296.a
 Hypothecæ generali fubiciuntur merces venales. 1.97.a

Index Materiarum

Hypothecæ privilegium cuius in falsiduis, C. qui potio. in pig. hab. sit mentio, non solum pro dote data, sed etiam pro dote concessa competit. 3.18.nu.4.
Hypothecaria actio inter presentes. 10. annis, inter absentes. 20. annis præscribitur. 3.18.nu.5.

I

Idoneitas consideratur iuxta tempus præsens. 1.402.a
Idoneitas quæ in rescripto apponitur non requiritur quod probetur. 1.296.b.97.b
Ignorans in culpa, par est cum infante. 1.380.a
Ignorantia Dei, & eorum quæ salutem nostram concernunt nos non excusabit. 1.397.
Ignorantia proprio iuramento probari potest. 1.98.a
Ignorantia quam probare nequis, non excusat. 1.368.a
Ignorantia ut excuset, quando de lucro captando agit, quid requiritur. 1.98.a
Ignorantiam contentorum in testamento patris præsumitur filius habere. ibi. & 296.a
Ignorantia præsumitur.
 Ampliatur. ibi. 2. & seq.
 Limitatur. ibi. 9. & seq.
Ignorantia præsumitur ut res possessa ad alium spectaret in possidente cum iusto titulo & bona fide. ibi. a. 3.
Ignorantia præsumitur in capitulo si Episcopus vna cum maioribus de capitulo iuret se id ignorare. ibi. 4.
Ignorantia præsumitur stante longinquitate temporis.
 Limitatur. ibi. 6. & seq.
Ignorantia non admititur stante iuramento.
Ignorantia non præsumitur in lege publicata.
 Idem in statutis. 2.329.nu.12.
 Quid in forense. ibi. 13.
 Idem in banno publicato. ibi. 14. & 16.
 Idem in generali consuetudine loci, in quo quisque moratur. ibi. 17.
 Idem in notorio. ibi. 18.
 Idem in fama publica in Ciuitate. ibi. 19. & seq.
Ignorantia an præsumatur in contrahente matrimonium cum persona prohibita. ibi. 24.
Ignorantia præsumitur etiam in re propria stante læsione ultra dimidiã. 2.329.nu.29.
Ignorantia præsumitur in actu palam & publico facto. ibi. 32.
Ignorantia excusat.
 Ampliatur & limitatur. 2.329.nu.11.
 Quid in eo qui dat operam rei illicitæ. ibi. 2.
Ignorantia an excuset in delictis quæ poena est adita delicto ultra ius commune. 2.331.nu.34.
Ignorantia excusat in delictis quo ad poenam euitandam. 2.330.nu.8.
Ignorantia iuris non præsumitur. 2.331.nu.1.
Ignorantia iuris super impedimento inter coniuges an excuset quo ad legitimationem prolis. 2.378.nu.8.
Ignorantia facti proprii non est probabilis, nec excusat. 1.500.b
Ignorantia in delictis excusat à dolo. 1.54.1.b
Ignorantia seu imperitia, culpæ ascribitur, non dolo. 3.210.nu.9.
Ignorantia communis non excusat.
 Contrarium. 3.215.nu.1.
 Resolutio per distinctionem trium casuum. ibi. nu. 12. 13. & 18.
Ignorantia facti quod ignorans inuestigare tenebatur ratione officij, vel alia. 3.215.nu.4.
Ignorantia iuris dubij. 3.216.nu.8.
Ignorari non debent leges sanctissimæ, sed ab omnibus sciri debent. 1.98.a
Ignota si postea innotescant in iudicium proferri possunt. 345.1
Illata in prædium rusticum non intelliguntur tactè hypothecata, nisi dominus sciat. 1.454.a
Illas res coloni in fundum rusticum Dominus habet tacitè obligatus. ibi. 4.
Illegitima, & inutilia pro nullis habenda sunt. 1.368.b
Imbreuitura. Notarij suppletur ex clausulis consuetis. 2.368.nu.9.
Infamia ob dolum, non autem oblatam culpam irrogari solet. 1.509.b
Infamia iuris quando contrahatur. 3.154.con.304.
Informationem summarie in iudicio possessorio sumenda. 3.134.con.9.
Immatrisulatus iam iam pro immatriculato habetur. 1.380.a
Immisionis petitio ex l. si. C. de edict. diu. Adria. toll. in quibus locum habeat. 1.98.a
Immobilia non dicuntur credita mortuum. 2.347.nu.7.
Immunitas si describatur in libro debentium soluere, & non appellat, si bi præiudicat. 2.389.nu.1.
Immunis soluens sine protestatione amittit privilegium immunitatis. ibi. 4.

Immunitas & limitatur. ibid.
Immunitatem à collectis habens, an superueniente bello à collectis sit futurus immunis. 3.19.nu.7.
Immunitas, si est concessa alicui motu proprio operatur, ut alijs immunes ad onera illius teneantur. 2.399.nu.95.
Immunitas ex cursu temporis præsumitur solemniter cõcella. 2.17.nu.34.
Immunitas Ecclesiæ quousque sese extendat. 1.542.a
Immunitas à collectis non habet locum in collectis quæ ob publicam utilitatem imponuntur. 1.98.a
Immunitas concessa alicui ab oneribus, & collectis ordinarijs, & extraordinarijs solitis, & insolitis, non extenditur ad onera quæ imponuntur ratione pestis, aut belli. 1.98.a.296.b
Immunitas concessa propter paupertatem, cessat superuenientibus diuirijs. ibi. b. 296.b
Immunitas, & exemptio, quomodo, intra quæ tempora præscribitur. ibid. b. 296.b
Immunitate Ecclesiastica non gaudet, qui per insidias interficit, vel percutit alium. 1.296.a
Impedimentum non remouens si potest, non excusatur aliquo modo. 1.469.a
Impedimentum iuramento impediti quando probetur. 3.154.con.37.
Impedimentum iure iurando impediti, quando probabitur. 1.296.b
Impedimentum propria impediti culpa natum, quando impeditum excusabit. ibid.
Impedito ad agendum, quando non interlabitur præscriptionis tempus. ibid.
Impeditus impedimento iuris, aut facti in causis arduis, non tenetur procuratorem mittere. ibid.
Imperator an sit Dominus totius orbis. 2.317.nu.1.
Imperator intelligitur Dominus orbis vniuersalis non autem rerum particularium. ibi. 8.
 Quid si fuerit electus, & nondum coronatus. ibi. 6.
Imperator hodie in ciuitate Florentina legitime non potest. ibi. 17.
 Nec in dominio Venetorum. ibi. 11.
Imperator potest conferre libertatem ciuitati Papæ autoritate interueniente. ibi. 14.
Imperator ante adeptam coronam omnia gerere potest, quæ post illam possit. 1.296.b
Imperator est Dominus mundi. 1.99.a
Imperator, & Reges possunt stipulari ad utilitatem Imperij, & Regnorum. 2.164.nu.142.
Imperator non potest etiam de plenitudine potestatis alicui præiudicare in iure sibi quæ sit, de iure gentium. 3.18.con.69.
Imperatorem posse etiam sine causa auferre res, siue iura alterius de plenitudine potestatis asserit Anglus. 3.18.nu.2.b
Imperatores Deus de cælo constituit, ut per eorum ora diuinitus leges conderentur. 1.98.b
Imperium merum an præscribi possit. 3.18.nu.3.b
Imperium merum quid. 1.99.b
Imperium mixtum quid. ibi.
Imperium quanto tempore præscribitur. 3.19.nu.4.
Impersonalitas in verbo executiuo, quando non viciat obligationem. ibidem.
Impetrans beneficium expresso valore, non tenetur probare valorem. ibidem.
Impetrans non debet facere mentionem de nobilitate. ibid.
Impetrare potest quis beneficium pro alio sine mandato. ibid.
Impetratio obtenta à Principe non intelligitur derogare statutis iuratis. 2.118.nu.2.4.
Impetratio maioris, vel minoris beneficij non facta mentione de beneficijs, quæ habet impetrans, non valet. 1.99.b
Implere conditionem quæ non est iuris, est non implere. 1.377.a
Impossibile natura, est etiam impossibile iure. 1.380.b
Impossibilia neminem ligant, & iura impediunt. 1.370.b
Impossibilitatem nulla est obligatio, sed tantum difficultas. 1.377.a
Impuberi, licet sic sublata potestas testandi, potest tamen cum iuramento, & clausula, si in pupillari ætate decesserit, testari. 1.99.b
Impubes doli capax, causam exheredatione dignam, potest committere. 1.296.b
Impubes quoque iuramento astringitur. 1.99.b
Impubes, siue pupillus testari non potest. 1.501.a
Impugnans an pendente impugnatione possit se fundare in eo quod impugnavit. 2.319.nu.40.
Impugnans an possit se fundare in actu impugnato inter alias personas. ibid. 48.
 Quid si desistat ab impugnatione. ibid. 50.
 Quid si succumbat in impugnatione. ibi. 52.
Impugnans potest se fundare in impugnatione per partem non accepta. 2.320.nu.65.
Im

Communium opinionum.

- Impunitatem reo criminis, qui ad Ecclesiam confugerat a magistratu pro
missam, ei præstare non tenetur. 1.99.b
- ¶ Incarceratio in pacto inserta quando tenet. 3.317.con.317.
- Incendiarij locorum factorum, a quo absoluantur. 1.542.a
- Incendium præsumitur ex culpa leuissima. 1.100.a.1.296.b
- Incendium præsumitur in dubio culpa inhabitantium exortum. ibid.
- Incerta iudicare est difficile. 1.370.b
- Incertitudo ex re genericè relicta, quæ nullos status certosque fines ha-
beat, suboriens tum contractum, tum vltimam voluntatem peruer-
tit. 1.297.a
- Incertitudo quæ ad certitudinem reduci potest, reorum constitutionem
non vitiat. ibi.
- Incestum qui absque matrimonio committit, adulteri poenas dat. ibi.
- Incestarum nuptiarum poenas non illi incurrunt, qui matrimonium bo-
na fide contraxerunt, & in eo perseverant constant. ibid.
- Incestas nuptias contrahentes a rei familiaris omissione iuris, vel facti er-
ror excusat. ibi.
- Incestis ex nuptiis, quarum impedimentum parentum alter ignoravit lu-
cepti liberi quo ad parentes legitimi habentur. ibi.
- Incestus etiam committitur, carnaliter cognoscendo monialem. 1.542.a
- Incestus etiam committitur, si mulier rem carnalem habeat cum clerico in
in sacris constituto. ibid.
- Incestus poena, est poena mortis. ibid.
- Incestum per ignorantiam committens, excusatur. ibi.
- Incestas nuptias bona fide a principio contrahentes, an incidant in poenas
incestus, detecta consanguinitate. ibi.
- Incestus potest probari per duos testes deponentes super consanguinita-
te, & per alios deponentes super coniunctione carnali. 2.3.nu.58.
- Incepta feliciter pro factis habentur. 1.394.b
- Incontinenti quid fieri dicatur. 3.19.nu.5.
- Inconueniens esse, & inconueniens fieri paria sunt. 1.380.b
- Incorporalium rerum Dominus aliquis dici potest. 1.297.a
- ¶ Indebit solutio non per errorem facta quando nouationem inducat.
1.297.a
- Indebitum solum repeti potest. 1.363.b
- Indefinita oratio in materia probationis non par est orationi vniuersali.
1.102.a.297.a
- Indicare delictum quomodo quis possit. 1.297.a
- Indicia indubitata & præsumptiones violentæ non sufficiunt, vt iudex
possit in causa capitali deuenire ad condemnationem & sententiam
diffinitiuam absque aliis probationibus, sufficiunt tamen ad condem-
nationem poenæ pecuniariæ. Alij contrarium tenent. 1.436.a
- Indicia indubitata quæ sunt. ibi.
- Indicia & præsumptiones contra accusatum, licet sint indubitata: tamen
non debet propterea aliquis condemnari. 1.542.b
- Indiciorum copia reo facienda est. 1.102.a & 297.b
- Indicium omne duobus testibus probari debet. 1.297.b
- Indicium quaestio, seu tormentis idoneum abundè suggerit delinquen-
di consuetudo. 1.297.b
- Indicium debet probari per duos testes. 1.542.a
- Indicium in materia criminali proprie appellatur, quod plus sit plus-
quàm simplex præsumptio, & minus quam semiplena probatio. ibi.
- Indicium inimicitiae non est indicium generale quo ad omnia delicta, sed
ad ea tantum, quæ ad alterius iniuriam committuntur. 2.430.nu.4.
- Indignitas heredis si provenit ex sua culpa, succedit fisco: si a testatoris
errore, succedunt venientes ab intestato. 1.102.a.297.b
- Indignitatis oppositio seu exceptio a fisco dumtaxat heredibus intentari
potest. 1.277.b
- Indignas violanti, inductæ impune violantur. ibid.
- ¶ Inepa, indubitata, & insufficientia pro nullis habentur. 603.b
- ¶ Infamia a quouis populo rectè abolebitur. 1.297.b
- Infamia cum morte comparanda venit. 1.380.b
- Infamia iuris quæ dicitur. 1.102.a
- Infamis infamia iuris tam de iure ciuili, quam canonico repellitur ab ac-
cusatione criminali. 1.542.b
- Infamis de facto, hoc est præditus leuioribus & improbatioribus in
ciuilibus causis testis esse potest. 1.102.a.297.b
- Infamis iuris infamia, testimonium dicendi ius non habet. ibi.
- Infamis, quando testis in testamento esse potest. 1.102.a
- Infamis regulariter testari potest, nisi a lege expresse prohibeatur. ibi.
- Infamis contra infamem testis esse non potest. 1.102.b
- Infamis non solum repellitur a testificando in criminalibus, si sit infamis
infamia iuris, sed etiam si infamia facti sit infamis. 1.542.b
- Infans an possit per Comitem Palatinum legitimari. 2.379.nu.2
- Quid si Comes potest legitimare tam præsentem, quam absentem. ibi. 5
- Quid si potest legitimare quoscuque spurios. 6
- Quid si infans maior factus raram non habeat legitimacionem. ibi. 8
- Quid quo ad absterionem maculæ. ibi. 9
- Infans a principio legitimari potest. 2.379.nu.1.
- Inferiori qui de facto superioris non cognoscit, potest illud declarare. 2
- 319.nu.42.
- Infans transmittit hereditatem patris non agnitam iure iuratis. 1.102.a
- Infantes, pupilli, & absentes restitui possunt. 1.381.a
- Inferiores quando superiores suos reprehendere possunt. 1.375.b
- Infirmitas Domini probatur per testes familiares. 2.45.nu.36.
- Infirmitas quantum ad generationem par est cum senectute. 1.398.a
- Infirmitas morbo caduco præsumitur durare in infirmitate. 1.102.b.297.b
- ¶ Ingrati culpa quæ præterita tam sit, indulgeri potest, futura remitti ne-
quit. 1.102.b.297.b
- Ingressatio instrumenti non valet sine auctoritate iudicis, etiam per he-
redem notarij qui confecti. 1.102.b
- ¶ Inhabilis ad testandum non habilitatur. ibi.
- Inhabilis ad testandum, quando possit ex testamento capere. ibi.
- Inhibicio iudicis Ecclesiastici non valet, nisi citata parte. 1.102.b
- Inhibicio non potest fieri a iudice parte non citata. 2.89.nu.77.
- Limita & declara, vt 2.78.nu.78. & seq.
- Inimicitia capitalis non est sufficiens indicium ad torturam, sed magis co-
munis est. 1.253.b
- Inimicitia leuis non appositum indicium sufficit contra inimicum, secus
si grauis sit. 1.297.b
- Inimicitia iustissimam causam suppeditat ad indicij testium reiectiorem.
1.103.a.297.b
- Inimicitia capitales quæ dicantur. 1.103.a
- Inimicitia sola an sit sufficiens indicium ad torturam. 2.330.a
- Inimicus capitalis quis dicatur remissive. 1.480.b
- Inimicus non capitalis quamuis contra inimicum pro teste admittatur,
minus tamen fidei ipsi quam reliquis habetur. 1.480.b
- Inimicus non potest testificari contra inimicum. ibi.
- Inimicus capitalis repellitur ab accusatione. 1.542.b
- Inimicus quis dicatur, statum arbitrio iudicis. ibi.
- Inimicus si sit capitalis, repellitur a testificando in criminalibus. ibid.
- ¶ Iniuria præsumitur semper iniuriandi animo facta, nisi probetur con-
trarium. 1.543.a
- Iniuria quando est notoria, & poena arbitraria tunc quis iudex esse non
potest in causa propria. 3.50.nu.4.
- Iniuria quando est facta officiali non prætextu dignitatis, sed ordinis particu-
laris, iudex esse non potest in propria causa. 3.50.nu.5.
- Iniuria non quælibet, sed grauis inducit priuationem legati, vel heredi-
tatis. 1.501.a
- Iniuriæ æstimatio fit per iuramentum actoris taxandum & moderandū
arbitrio iudicis. 1.103.a
- Iniuriæ plures diuersæ speciei eodem impetu & continuatione si iteren-
tur, tunc pluribus poenis est afficiendus iniuriatus. 3.19.nu.8.
- Iniuriam alicui dicens, quæ vera sit, tenetur actione iniuriarum: & contra-
ria. 1.543.a
- Iniuriam qui in aliquem infert quæ vera sit, & cuius enunciatio utilis rei
pub. sit, & ab inferente probetur, iniuriarum non tenetur aliam con-
tra. ibi. 1.298.a
- Iniuriam remittens, non videtur simul a actiones ad damna & interesse re-
mississe. 1.103.a
- Iniuriarum actio cum sit famosa, in ea non debet deferri iuramentum ne-
cessarium, sed debet in ea fieri probationes luce meridiana clariorem.
3.19.nu.7.
- Iniuriarum actio quando intentatur ad vindictam siue ciuiler siue cri-
minaliter, non potest postea alia via agi, sed vna per aliam, quia vna-
que ad vindictam tendit. 3.49.nu.3.
- Iniuriarum actio annalis est. 3.49.nu.1.b
- Iniuriarum actio tollitur per conuersationem cum offensore. 3.40.nu-
mero 2.
- Iniuriarum actio quæ prætoria. 1.298.a
- Iniuriarum actio siue accusatio, quomodo exinanitur. ibi.
- Iniuriarum actione sese obstringit qui mendacium alij exprobat. ibi.
- Iniuriarum in libello, & annus & mens & locus necessario ponendū est. ibi.
- Iniuriarum non atrocium damnatio, infamiam irrogat. ibi.
- Iniuriarum quæ adultæ, vel pupilli parentibus illatae fuerant, actionem
qui remittere possit. 1.198.a
- Iniuriarum actio tollitur per lapsum anni. 1.543.a
- Iniuriarum actione damnatus sit infamis, non solum in atroci iniuria: sed
etiam pro modica. 1.543.a
- Iniuriatus si dicat se poenitere, aut se dixisse calore iracundiæ, non est pu-
niendus. 1.543.a
- Iniuriatus si potest super iniuria, vt si dicat, tu mentiris saluo honore
tuo, & talis protestatio non releuat. ibid.
- Iniurias remittere, ac pacem facere nemo vel a iudice, vel a torius provin-
ciæ gubernatore cogi potest. ibi.
- ¶ Innominatus contractus & ante implementum aliquod. naturalem
obligationem gignit. 1.298.a
- Innouare non dicitur appellacione q̄ possessione continuat. 3.162.cō.447.
- Inofficiosi testamenti querela contra quem intentari debet. ibid.
- Inofficiosi testamenti querela quibus hodie solum competat. ibi.
- Inqui

Index Materiarum

- Inquilino* propter sterilitatem est facienda remissio, si soluendo pensio-
nea decipitur ultra dimidium iusti precij. 1.103.a
- Inquilinus* aut colonus non potest denunciare nouum opus, etiam pro-
curatorio nomine. ibi.
- Inquilinus* si re locata frui ob pestis causam impediatur, pro temporis ra-
ta pensionem attender. ibi a & 298.b
- Inquilinus* vel conductor potest expelli propter pensionem non soluta.
1.103.a
- Inquilinus* vel conductor rei vrbanae, si finita locatione in re locata per
aliquod tempus, eam reconduxisse videretur, & teneretur actione ex loca-
to. ibid.
- Inquisitio* a iudice patrie vel domicilij institui potest, tamen damnatio
illius loci, in quo delictum patratum fuit, statuis regitur. 1.103.a 298.b
- Inquisitio* ex iudicis officio quanto tempore tollatur. 3.165.con.486.
- Inquisitio* quo iure ab officio iudicis institui, & formari queat contra ius
ciuile. ibi. 298.b
- Inquisitio* specialis quid continere debeat. 3.154.con.302.
- Inquisitio* vtroque iure modus est procedendi extraordinarius. ibid. &
298.b
- Inquisitio* si fiat contra aliquem, tunc debet poni nomen, & cognomen
delinquentis. 1.461.b
- Inquisitionis* remedium, id est, quando iudex ex officio processum in-
stituit contra reum criminalem, est extraordinarius. 1.543.a
- Inquisitionis* via condemnatus de publico crimine redditur infamis. ibi.
- Inquisitioni* quando nullus locus sit. ibid.
- Inquisitoris* sententia per laicum absque nouo processu exequenda. 3.
144.con.150.
- Insidias* praeuenire, atque illarum structorem anticipata nece intercipe-
re, vnicuique licet. 1.298.b
- Insidiatorem* praeuenire, & interficere licet. 1.543.a
- Insignia* possunt assumi ad placitum sicuti nomina. 1.461.b
- Insignis* & armis etiam alienis vti licet, modo fiat absque alterius praei-
udicio. 1.461.b
- Ininuatio* donationis fieri potest sola voluntate donatoris absque citatio-
ne partis. 2.101.nu.376.
- Ininuatio* nihil aliud est nisi intimatio iudicis facta. 2.193.nu.47.
- Ininuatio* an sit registranda in actis. ibi. 48. & 55.
- Ininuatio* an requiratur iudicis decretum, vel sufficiat eius praesentia. ibid.
49. & seq.
- Ininuatio* est actus voluntariae iurisdictionis, & ideo quilibet notarius
de ea rogari potest. ibi. 54.
- Ininuatio* non requiritur stante confessione iudiciali. 2.195.n.81.
- Ininuatio* donationis fieri potest coram quocunque iudice. 1.103.b
- Ininuatio* donationis potest etiam postea quocunque tempore fieri. ibid.
- Ininuatio* in donationibus maioris summae desiderata, non opus habet iu-
dicis decreto. 1.298.b
- Ininuatio* non requiritur in donatione ob causam. 1.103.b
- Ininuatio* non secus in expressis donationibus, statam summam super-
gressis exigitur, sed & indebiti quingentos aureos excedentis remis-
sione, interueniat necesse est. 1.298.b
- Ininuatio* quae ab aliquo statuta in testamentis requiritur, non poterit
prohiberi, aut excusari per testatorem. ibi.
- Ininuatio* requiritur etiam in pactis liberatoris, vt in pacto de non pe-
tendo. 1.103.b
- Ininuatio* quomodo fieri debeat in practica. ibi.
- Ininuatio* requiritur in donatione tacita vel expressa. ibi.
- Ininuatio* non opus est, si quid immensum doneatur Ecclesiae, vel piae
causae. ibi. b
- Ininuatio* defectus iuramenti appositione purgatur. ibid.
- Instantia* causa iure Caesarum temporaria, pontificum vero perpetua
est. 1.104.a. 299.a
- Instantia* non perit mortuo iugatore, nisi triennio, sed continuatur in he-
redem. 1.104.a
- Instantia* perimitur negligentia iudicis. ibi.
- Instantia* subrogata a statuto in locum instantiae iuris communis, illius na-
turam assumit. 3.322.nu.57.
- Instantia* processus inquisitionalis quanto tempore duret. 3.155.con.330.
- Instantia* quibus causis non currat. 3.158.con.393.
- Instantiae* lapsus cui non imputandus. 3.142.con.128.
- Instantiae* effectus ipsa extincta ad quid permaneat. 3.162.con.441.
- Instantis* reuocatio vt valeat & efficax sit, fieri debet publice & palam v-
bi praesentibus est. 1.501.a
- Institutio* beneficij de iure patronatus laicorum spiritus patronis est ipso
iure nulla. 1.104.a
- Institutio* clericij de beneficio quando cōserat ius plenum sine apprehensio-
ne possessionis. ibid. b
- Institutio* de filio & nepote per copulatiua, intelligitur ordine successiuo,
ibi. a
- Institutio* descendantis sub conditione, si suus nascatur, sicut valetita de
spurio si legitimatur. 1.104.b
- Institutio* facta de filio sub potestate, sub conditione mista, non valet.
ibidem.
- Institutio* facta de fratribus minoribus an valeat. 2.233.nu.1.
Ampliatur, ibi. 2. & seq.
Limitatur, ibi. 7. & seq.
Quid si instituat Ecclesia ipsorum. ibi. 2. & seq.
Quid stante clausula codicillari in testamento. ibi. 5. & seq.
Qui stante consuetudine, vt possint capere. ibi. 7.
Quid in fratribus praedicatoribus, & alijs medicantibus. ibi. 11. & seq.
Quid in fideicommissio vniuersali. ibi. 16. & seq.
- Institutio*, vel fideicommissum conditionale non transmittitur ad here-
des, si honoratus pendente conditione decesserit. 2.233.nu.1.
Ampliatur pluribus modis. ibi. 10.
Limitatur. ibi. 13. & seq.
Quid in liberis primi gradus. ibid. 10.
Quid in legitima. ibi. 13.
Quid si ex coniecturata mente testatoris constat ipsum voluisse etiam
pendente conditione, dispositionem conditionalem ad heredes trans-
mitti. ibid. 15.
Quae sint istae coniecturae in hoc casu. 2.233.nu.21. & seq.
Quid in fideicommissio vnico cum iure accrescendi. 2.235.nu.46.
Quid in substitutione vulgari. ibi. 48.
Quid in pupillari. 49. & seq.
- Institutio* heredis facta implicite per relationem ad aliam schedulam, va-
let. 1.104.a
- Institutio* heredis, quia dicitur de forma non potest fieri per relationem
ad aliud. ibid.
- Institutio* heredis valet etiam si non ipsemet testator, sed notarius, aut alius
quispiam ex astantibus, nominet. ibid.
- Institutio* in re certa, licet quo ad quaedam habeat vim legati, non potest
dici legatum nec institutio, sed tertia species inter vtrumque, & con-
tra. ibid. a
- Institutionem* factam in dote, de iure sustinent doctores. 1.104.b
- Institutionem* heredis factam implicite per relationem ad aliam scriptu-
ram valere. 3.102.q.26.
- Institutum* in re certa esse heredem vniuersalem, licet testator prohibue-
rit institutionem trahi ad alia bona. ibid. 4. 41.
- Institutus* fratre, & filijs eiusdem fratris, pater, & filij ad successionem he-
reditariam censentur instituti simul. ibid. b
- Institutus* pluribus sub nomine collectiuo, inter quos cadit affectio san-
guinis, censentur vocari nomine successiuo. ibid. b
- Instituto* monasterio, si filiam receperint in moniale, rejicitur talis con-
ditio tanquam turpis, remanente institutione vera. ibid. b
- Instituto* patre, & filio ab eo inter quos non cadit affectio charitatis, ratio-
ne sanguinis, vel successionis ab intestato censentur simul vocati, non
successiuè. ibi. b
- Institutus* autoritate legitima praesumitur qui longo tempore possedit be-
neficium. 2.16.nu.10.
- Instrumentum* in parte falsum an in totum falsum reputetur. 2.414.
nume. 1.
Quid si falsitas sit commissa dolo, & malicia notarij. ibi. 2.
Quid si falsitas sit commissa in circumstantijs. 2.415.nu.14.
Quid si sit commissa in accessorijs. ibi. 10. & 16.
Quid si falsitas sit commissa ob falsam partis assertionem. ibi. 12.
- Institutus* in bonis mobilibus, & immobilibus, institutus dicitur in re cer-
ta, & ideo habetur loco legatarij. 1.104.a
- Institutus* in re certa habet ius accrescendi, & potest rem capere propria
autoritate. ibid. a
- Instrumenta* ad probationem produci possunt vsque ad conclusionem
causae. 1.105.b. 299.b
- Instrumenta* confessionata mandantur executioni, nec opponi potest ali-
qua exceptio praeter solutionem, si statuto id inducatur. 1.501.a
- Instrumenta* dotalia in matrimonio interuenire debent, vt filij prius nati,
ex subsequenti matrimonio legitimetur. 1.414.b
- Instrumenta* per notarium puratiuum inter ignorantes confecta, vtrum
faciant fidem. 1.105.a
- Instrumenta* post conclusionem in causa produci quando possint. 3.135.
conclu. 23.
- Instrumenta* probant, vt testes. 1.357.b
- Instrumenta* quibus in iudicio quis vfusus non est, edere non tenentur. 1.105.b
- Instrumenta* antiqua dicuntur, a quorum receptione centum anni cucur-
rerunt. 1.454.a. 3.121. q. 7.
- Instrumenta* antiqua inter alios confecta, plene probant de consijs, do-
minio, & iurisdictione, de quibus fit in eis mentio. ibid.
- Instrumenta* chirographa ac nomina debitorum illata in domum condu-
ctam non sunt tacite obligata pro pensione. 1.434.a
- Instrumenta* publica inter illas partes inter quas confecta sunt, plene, &
in eorum prauiudicium probant. 1.454.a
- Instru

Commu.opinionum.

- Instrumenta quibus quis non vitur, nec vsurus est in iudicio, nunquid aduersarij possit compelli talia instrumenta edere. 3.19.nu.14.
- Instrumenti antiquitas pro notario presumit. 3.165.con.491.
- Instrumenti exemplo auctoritate iudicis sumptio, plena fides adhibetur. 1.104.b.
- Instrumenti presumptio ac solennitas recte probabitur testibus. 1.299.b
- Instrumenti tenor quomodo, & per quos probari possit. 1.105.b.299.b
- Instrumentis credendum, nisi constet de contrario. 1.371.a
- Instrumentis non probatur delicta. 1.299.b
- Instrumentis publicis loci mentio adici debet in quo sit contractus, vel actus qui in instrumento continetur. 3.19.n.10.
- Instrumentis publicis satis est si testium nomina adiciantur, licet ipsi illis non subscripserint. 3.19.nu.11.
- Instrumentis publicis non requiritur subscriptionem testium. 3.122.q.11.
- Instrumentis transumptis & traductis ex protocollo tabellionis vel notarij, vt credatur necesse est interuenire auctoritatem iudicis. 3.122.q.15.
- Instrumentum executionem habere paratam an possint partes conuenire. 3.148.con.226.
- Instrumentum defectuosum quam faciat probationem. 3.166.con.501.
- Instrumentum fori cui & qualiter exhibendum. 3.150.con.247.
- Instrumentum quando vnus ex duobus testibus necessarius contradicit vel se non interfuisse, non statim amplius instrumento. 1.104.b
- Instrumento si apponeretur iuramentum, contra illud non admititur compensatio. 3.19.nu.9.
- Instrumentum ab his gentium conscriptum, nullam fidem faciet, si eius conscriptorum neget notarium aduersarium. 1.299.a
- Instrumentum breuiter liquidandum, habetur pro liquido. 1.381.a
- Instrumentum cui data obscura, censetur esse sine data. ibi.
- Instrumentum dotis probat quando maritus prescribit alimenta vxori, & sit confessionatum. 1.105.b
- Instrumentum factum ab eo notario qui notarius esse non possit, an valeat. 1.299.a
- Instrumentum factum secundum solennitates vnus loci, vbique probat. 1.105.b
- Instrumentum habens plures articulos vno approbato non censetur in omnibus. ibi.
- Instrumento in quo nominis inuocatio pretermittitur nullo prorsus vitio allicitur. 1.299.a
- Instrumentum inuestituram feudalem non probat dominium contra tertium possessorem. 1.105.b
- Instrumentum locationis, quando probat dominium, & contra. 181.b
- Instrumentum loci ac domus vbi sit, meminisse prius ac disertè debet. 1.299.a
- Instrumentum non vitari omisso signo notarij. 3.121.q.3.
- Instrumentum nisi desideratas iure solennitates habeat, notarius qui illud conscripserit, falsi poenis obstringitur. 1.299.a
- Instrumentum ostendens & cautionem offerens admitretur sine mandato. ibi.b
- Instrumentum parem viam cum testibus habet. 1.381.a
- Instrumentum publicum inter illos dumtaxat probat, inter quos operatur. 1.299.a
- Instrumentum presumitur verum & non falsum. 2.412.n.20.
- Ampliat & limitatur. ibi.21.& seq.
- Instrumenta facta ab eo qui longo tempore gessit se pro se notario, si tamen non erat Notarius, an valeant. 2.11.nu.22.
- Instrumentum non continens id quod est consuetum, censetur defectiuum. 2.368.nu.4.
- Instrumentum producens in quantum facit pro se, an excludat facientia contra se. 3.159.con.408.
- Instrumentum producens, illud approbare censetur, nec releuat illi protestatio, quod in parte tantum pro ipso faciente producat. 1.454.a
- Instrumentum productum absque indictione, vel similibus solennitatibus, nihilominus probat contra producentem. ibi.a
- Instrumentum productum si negetur a notario confectum, vel is qui confecit notarius esse, non probat, nisi productor habere litteras testimoniales super eo. ibi.b
- Instrumentum ludi causa confectum nullius valoris est. 1.457.b
- Instrumentum publicum si statuto inducatur, quod sine libello executioni mandari debeat. 1.501.a
- Instrumentum publicum vt fidem aliquam facere possit necessario notarij ipsius signum habere debet. 1.105.a.299.a
- Instrumentum publicum, cui etiam fuere plures testes scripti, poterit duobus tantum fide dignis, omnique exceptione maioribus, quod ad eius seriem improbari. 3.19.nu.12.
- Instrumentum qui abraferit, vel expunxerit, falsi poenas dabit. 1.299.b
- Instrumentum qui minus solenne in iudicio producit, illud amplius improbare nequit. 1.299.a
- Instrumentum quo continetur aliquem accepisse pecuniam & habuisse, vt vanum & falsum exploretur, si nulla presentia pecunia confectum probabitur. ibi.b
- Instrumentum redditur falsum per duos testes instrumentarios. 1.105.b
- Instrumentum si inuenitur penes aliquem cum cautione, admititur sine mandato. ibi.
- Instrumentum vacillat per vnum ex tribus testibus instrumentariis. ibi.a
- Instrumentum vbi statuto paratam habet executionem, si in processu liquido supputari queat, executioni committitur. 1.299.a
- Insultatus, non solum ipsum insultantem licite occidere potest, sed etiam alium non offendentem, si ab illo insultate se aliter defendere non poterat, nisi istum interficeret. 1.543.a
- Insultatus potest insultantem licite occidere, etiam si fugiendose saluare poterat. ibi.
- Insultatus, si, ne interficeretur, exposuit Caium quendam mediocrem, & ille Caius ab insultante interfectus sit, non tenetur de homicidio. ibi.a
- Insultantem cum baculo, non licet percutere cum gladio, si insultatus aliter se defendere possit. ibi.
- Intelligere censetur, qui intelligere debet. 1.397.b
- Intentionis suae fundamentum quacunque qualitate innitentem probare vnusquisque necesse habet. 1.299.b
- Interdictio prodigo facta quando cesset. 3.138.con.62.
- Interdictio alicui vt prodigo, an teneat. 3.154.con.311.
- Interdictio ad piscendam, quorum honorum, quando agitur ad consequendam possessionem. 1.106.a
- Interdictio vnde vi conueniri poterit singularis successor, si principalis non sit soluendo. 1.299.b
- Interdictum vnde vi, vel conditio, cap. redintegranda, competit, & contra titulo possidentem. 1.106.a
- Interdictum a legato de latere in Ecclesia positum sine temporis praescriptione dicitur reuocatum finita legatione. 2. 392. numero 23.
- Interesse a principio tacitum an presumatur in fraudem vsurarum. 3.56.con.355.
- Interesse citi damnum passum ob non solutionem. 1.381.a
- Interesse in solito considerari, consideratur non solum damni emergentis, sed etiam lucri cessantis. 1.106.a
- Interesse non certum ab initio petitum in iudicio specificè concipi debet. 1.414.b
- Interesse non debetur quando res non est in commercio acquirentis. 1.106.b
- Interesse lucri cessantis an peti possit a creditore solito lucrari stante mora debitoris. 2.171.nu.1.
- Ampliat & declaratur. ibi.
- Quid de iure canonico. ibi.
- Quid si omnino lucrum non sit certum, sed tantum veri simile. ibi.3.
- Interesse potest committi arbitrio creditoris. 1.106.a.299.b
- Interesse praeteritum per certi conditionem peti potest. 1.414.b
- Interesse ratione sacri cessantis etiam de iure Canonico peti potest. 3.20.n.17
- Interlocutoria an fieri possit absque citatione partis. 2.101.n.390.
- Interlocutoria appellatione pendente nunquam potest reuocari. 3.163.con.459.
- Interlocutoria ex falsa causa an sit vilius momenti. 3.161.con.429.
- Interlocutoria ex relatione peritorum in arte quatenus reuocabilis 3.149.con.241.
- Interlocutoria quando reuocabilis 3.151.con.264.
- Interlocutoria quot vicibus possit reuocari 3.147.con.194.
- Interlocutiones bis tantum ante executionem reuocari licet, post nullo modo. 1.299.b
- Interpellatio etiam extra iudicium verbis enunciantibus facta, moram constituit. 1.106.b.300.a.
- Interpellatio non requiritur vbi iuramentum accesserit. 3.20.n.18.
- Interpellatio non requiritur quando obligatio est facta cum iuramento. 1.106.b
- Interpretatio extensiva quae per legem fit de loquentis mente verisimili, a propria verbi significatione recedit. 1.414.b
- Interrogandi copiam iudex habet ad fundamentum causae alterutrius reorum denuo pariendum, quanuis in causa iam conclusum sit. 1.300.a
- Interpretatio fit in contractibus strictè aduersus eum, qui se verbis astringit. 1.414.b
- Interpretatio omnium excedentis ius commune, strictè est facienda. 1.501.a
- Interpretatio & distinctio instrumenti, semper per iudicem ita facienda est, vt falsum euitetur. 1.543.b
- Interrogatus, an velit donare talem rem, si respondeat non solum illam, sed quaecunque habeo, vel quidquid placet, &c. non obligatur per talia verba. 1.470.b
- Intestatus mortem obiisse ille dicitur, qui iure testamentum condere non potuit. 1.300.a
- Inuadere aliquem ante fores, est tanquam inuadere in domo. 1.382.a
- Inuenta

Index Materiarum

- Inuenta in mari** quatenus capiendum fiant, 1.300.b
Inuenta non rediens, de furto tenetur, 1.546.b
Inuentarij confectio nem testator non potest heredi suo remittere in praedictum suorum creditorum, 1.106.b
Inuentarij confectio nem testator non potest remittere usufructuarij tutori, contra, ibi.b & 300.a
Inuentarij nondum confecti exceptio, generaliter impedit litis contestationem, 1.300.a
Inuentario non confecto, nec negabitur, nec attendetur legitima filiorum portio, ibi.
Inuentario non confecto trebellianica quarta ius perit, 1.300.a
Inuentarij an differat executionem legatorum priorum, 3.159.con.402.
Inuentarium debet fieri citatis legatariis & creditoribus, 2.96.nu.245.
Inuentarium aduersus quas obligationes prodest, 1.300.a
Inuentarium bonorum conscribere quis cogitur a quo bona possuntur, vel conuentione, vel accusatione, ibi.
Inuentarium facere heres non tenebitur, cui bonorum restituito demandata est, nec trebellianica labetur, & contra, 1.106.b.300.a
Inuentarium in quo vnica, vel duas res heres per dolum non scripsit, nihilominus valet, 1.300.a
Inuentarium intra triginta dies, a die hereditatis aditae computandos, fieri debet, 1.106.b.300.a
Inuentarium si quis non confecerit, cum sit dolus in omittendo, non potest deferri iuramentum in litem, 3.20.nu.20.
Inuentores rerum ab aliis deperditarum, si eas celauerint, vel proclamationibus, aut alia ratione palam non fecerint, furti obstringuntur, 300.a
Inuentus non censetur qui re ipsa apprehensus non est, quamuis testibus conuincatur, 1.300.b
Inuestitura censetur non petita, si de petitione non constat, 170.a
Inuestitura verbalis tantae virtutis est, vt per eam dicatur concessa licentia apprehendendi possessionem propria autoritate, 1.107.a
Inuestiturarum literae non probant dominium contra tertium, nisi prius probetur inuestitum fuisse Dominum, ibi.b
Ipo iure, & si lex dicat aliquam rem ad Dominum reuerti ipso iure propter aliquod delictum, quomodo intelligendum sit, 1.107.ubi.
Iniuri & ignorant legitimum per subsequens matrimonium, 2.375.nu.16.
Ira, atque iracundia quando poenas delinquentis mitigabit, 1.300.b
Ira quae ex iusta causa prouenit, in quibus excuset, 1.543.b
Iudaeorum liberi ad fidem Christianam cogi nequeunt, 1.300.b
Iudaei existentes in loco vbi ius civile seruatur, dicuntur de populo Romano, quo ad hoc vt legibus illis uiuant, 184.a.308.a
Iudaeorum vxores tacite hypothecae praerogatiuam pro sua dote in bonis maritorum habent, ibi.
Iudaeorum iusurandum contractus alias inualidos & pactum de non secundo non confirmabit, ibi.
Iudaeus ad Christianorum Ecclesias confugiens, illarum immunitatibus non potestur, 1.301.a
Iudaeus blasphemiae reus a iudice populi ordinario puniri potest, 1.301.a
Iudaeus cognoscens Christianam absque matrimonio, non vi, nec stupro, nec adulterio, non punitur poena mortis, 1.107.b.301.a
Iudaeus carnaliter cognoscens Christianam qua poena puniatur, 2.431.nu.1.
Iudaeus an stringitur vinculo iuramenti, 1.199.n.26.
Iudaeus baptizatus retinens nomen suum Iudaeum, censetur approbare Iudaismum, 1.461.b
Iudaeus blasphemans non potest puniri per iudicem Ecclesiasticum, sed debet iudex secularis super tali blasphemia cognoscere, 1.543.b
Iudaeus cognoscens carnaliter mulierem Christianam non quidem poena mortis, sed tamen alia minori puniendus est, 1.543.b
Iudaeus committens adulterium cum muliere Christiana in ciuitate, in qua statutum sit, quod adulterium puniatur, poena pecuniaria statuti scilicet puniatur, ibi.
Iudaeus fugiens ad Ecclesiam, non debet gaudere eius immunitate, ibi.
Iudaeus qui post commissum delictum suscepit sacrum baptismum, non potest postea puniri, ibi.
Iudaeus de nouo religione Christiana in status contra Christianum testis idoneus esse non potest, 1.300.a
Iudaeus ex domum suam, nutrices Christianas habere potest absque dispensatione, ibi.
Iudaeus in successione tam ab intestato quam testato de laicis, sacrosanctas Moysi tabulas prorsus seruare debet, 1.300.b
Iudaeus non euadet poenas meritas ob delicta, quod postea Christianam religionem ingressus sit, 1.301.a
Iudaeus quando viuras exercere possit, 1.300.b
Iudaeus qui ius sigillatim ac separatim ex Christianorum testamentis capere potest, ibi.
Iudaeus si id genus nuptiarum contractus, quae cum iure Moysi diuino licite sint, postea indirecte iure alio humano nullis poenis obnoxius fiet, 1.301.a
Iudaeus sui ipsius liberos in potestate habet, instar cuius vis Christiani, 1.300.b
Iudex alterum iudicem delinquentem, inter quem, & illum diuina est iurisdictio administratio punire nequit, 1.301.b
Iudex alterutri parti confanguineus, quatenus valitura sit eius sententia, ibidem.
Iudex a quo fuit appellatum sciens appellationem quae interponitur non ab executione, seu re iudicata, sed a sententia, triginta auri pondi puniri debet, 1.109.b
Iudex citari debet per superiores ad tuendum honorem suum vbicumq; ageretur de reuocatione sententiae ad poenam imponendam ipsi iudici qui male iudicauerit, 1.110.a
Iudex condemnans victum victori in aliqua parte non videtur a contrario sensu in alia parte absolueret, 1.111.a
Iudex cui causa iusta committitur, & de ea iudicaturus est, animi sui fundamenta exprimere non debet, 1.432.a
Iudex debet deputare exploratores, siue aestimatores duos ad probandum valorem rerum in omni casu, 1.109.b
Iudex debet sequi consuetudinem loci, 1.377.b
Iudex deferendo appellationi, etiam si re integra reuocet grauamen, non propterea recuperat neque reassumit iurisdictioem in ea causa additam, 1.109.b
Iudex domicilij, seu originis non potest cognoscere, ne cingere de delicto commissio per subditum suum, extra territorium, 1.111.b
Iudex delegatus sedis Apostolicae potest implorare brachium seculare pro executione sententiae, quamuis expressis in sua commissione hoc sibi non concedatur, 3.20.nu.27.
Iudex delicti condemnat delinquentem, etiam priuando ipsum bonis alibi existentibus, 3.20.nu.23.
Iudex extra territorium suum existens partibus consentientibus sententiam ferre potest, dummodo dominus territorij eum non prohiberet, 3.20.nu.21.
Iudex si probabiliter vim vereretur, tum ipse in causa timoris, vel imminentiis metus ex turri possit ferre sententiam, vel in equo sedens iudicare, 3.20.nu.20.
Iudex originis non potest inquirere contra delinquentem de delicto commissio in alieno territorio, praesertim si fuerit inquisitum, & processum contra eum per iudicem loci delicti, 3.20.nu.22.
Iudex secularis de & super possessorio beneficiorum, & aliarum causarum spiritualium cognoscere potest, 3.20.nu.25.
Iudex secularis potest punire laicum vulnerantem alium laicum in ecclesia, 3.20.nu.26.
Iudex domicilij, vel originis an & quando possit cognoscere de delicto extra territorium commissio, 3.1079.7.
Iudex ecclesiasticus, qui alioquin cognitionem de crimine habet, an possit propria autoritate laicos capere, & in carcerem mittere, 3.108. quae st. 8.
Iudex in causa recusationis quis, 3.108. q. 15.
Iudex domicilij an teneatur ad requisitionem iudicis loci contractus citare contrahentem vt in loco contractus respondeat, 3.111. q. 14.
Iudex Ecclesiasticus ad quem suae iurisdictiois quispiam a populari iudice remittitur, non tenetur fidem habere processui huius, 1.301.b
Iudex Ecclesiasticus non potest exequi in bonis laicorum sententiam suam, sed debet inuocare brachium iudicis secularis, 1.114.b
Iudex Ecclesiasticus potest compellere iudicem secularem, vt praestet sibi auxilium, per excommunicationem, 1.114.b
Iudex ex mero officio excludit auctorem actione carentem, & non impeditur, 1.114.2
Iudex impertinens, iudex est nullus, 1.381.b
Iudex in delicta extra suae iurisdictiois limites patrata, inquirere nequit, 1.301.b
Iudex in iudicando non potest recedere a communi opinione, 1.112.2
Iudex iniquae sententiae lator, a qua non appellatum sit de damno illa sententia illato, conueniri poterit, 1.301.b
Iudex interponens decretum super alienatione rerum minoris, vel ecclesiasticae, eius assertioni nulla adhibetur fides, 1.110.a
Iudex Ecclesiasticus, si aliquem condemnauit, vt postea illi remittat iudici seculari puniendum, iudex secularis potest de nouo cognoscere, 1.544.a
Iudex excedens modum consuetum in tortura, tenetur de syndicato, ibi.
Iudex in causa criminali propter paupertatem rei, poenam pecuniariam sisco applicandam minuire, ibi.
Iudex in causis criminalibus, qui primam sententiam tulit, debet in causa appellationis citari, quando processit ex officio, ibi.
Iudex in casu, quando poena committitur arbitrio iudicis, potest tunc etiam imponere poenam mortis, ibi.
Iudex iudicare debet in criminalibus, secundum acta, & probata, etiam si sciat veritatem esse in contrarium, ibi.
Iudex male iudicans ex imperitia, tenetur parti arbitrio iudicis, ibi.
Iudex malefactorum, quando possit condemnare reum ad restitutionem, vel ad damna partis, ibi.
Iudex

Communium opinionum.

- Iudex malefactorum, qua forma, & quomodo possit de rei furtivæ restitu-
ne cognoscere. 1.544.b
- Iudex non potest offensum, vel læsum, cogere ad querelandum, vel accu-
sandum. ibidem
- Iudex sequens communem opinionem excusatur in syndicato. 3.168.nu.28.
- Iudex & Advocatus veritatem semper ante oculos habere tenentur. 1.3.
169.nu.48.
- Iudex procedens à communi tanquam convicta, melioribus rationibus debet
in syndicato defendere rationes fuisse urgentes, & bonas. 3.203.
nu.94.
- Iudex in conflictu communium opinionum, debet primò eligere opinio-
nem, quæ sibi in conscientia verior videtur. 3.208.nu.165.
- In quo debet recurrere ad rationem, & spoliare se peccatis. ibi.nu.166.
- Postea adherere opinioni, quæ fauet habenti pro se aliquam iuris regu-
lam. ibi.nu.168.
- Deinde consulere Principem. ibi.nu.169.
- Præterea hortari, & cogere partes ad concordiam. ibi.nu.170. & 171.
- Postmodum potest pro amico iudicare. ibi.nu.172.
- Contrarium. nu.174. & 175.
- Postremò dividere per medium. ibi.nu.177.
- Iudex iudicans contra communem opinionem manifestatur iniquus, & in
iustus. 3.212.nu.9.
- Tenetur in syndicato. ibi.nu.25.
- Ampliat. 213.nu.29. & 33.
- Tenetur ad interesse partibus. ibi.nu.34.
- Dicitur temerarius. ibi.nu.36.
- Præsumitur imperitus, & ex imperitia iudicare. ibi.nu.35.
- Facit litem suam. 3.168.nu.29. & 213.nu.38.
- Ampliat. nu.44.45. & 46.
- Fallit nu.47. & 48.
- Omnes supradictæ pænæ ampli. ibi.nu.50.
- Peccat, & tenetur in foro conscientie. ibi.nu.51.
- Non autem tenetur actione iniuriarum. ibi.nu.53.
- Iudex malè iudicans, tenetur in syndicato. 3.213.nu.26.
- Amplia. nu.27.
- Ex ignorantia ad interesse. ibi.nu.37.
- Et facit litem suam. nu.39.
- Peccat, & tenetur in conscientia. ibi.nu.52.
- Iudex in dubio sequens opinionem Præceptoris, excusatur. ibi.nu.30.
- Fallit. nu.31.
- Iudex proferens sententiam nullam, non facit litem suam. ibi.nu.41.
- Et quare. ibi.nu.43.
- Iudex condemnatus in syndicato, potest (quod soluit) ab eo repetere, pro
quo malè iudicavit. ibi.nu.54.
- Contrarium. nu.55.
- Ampliat. nu.56. & 58.
- Fallit nu.59.
- Iudex ante latam sententiam, potest pacisci cum parte, vt eum conseruet
indemnem iudicando pro ea. ibi.nu.57.
- Intellige vt nu.58.
- Iudex de plano procedere in quibus possit. 3.136.conclu.41.
- Iudex à quo, recusari vt suspectus in alia causa an possit. 3.137.conclu.47.
- Iudex syndicato finito conveniri an possit. 3.148.conclu.220.
- Iudex de quibus non possit syndicari. ibidem
- Iudex an possit cogere partes ad consilium habendum. ibi.conclu.222.
- Iudex quando pro vna partium possit allegare & excipere. 3.149.
conclu.232.
- Iudex ad quem, nunquid cognoscat super appellatione in admittibili ad-
missa. 3.150.conclu.224.
- Iudex quibus irrequisitum officium præstet suum. ibi.conclu.251.
- Iudex vtrum possit cognoscere an sua sit iurisdictio. 3.151.conclu.259.
- Iudex vtrum possit habere rationem exceptionum ex pacto statim apposi-
to contractui provenientium. 3.152.conclu.291.
- Iudex in diffinitiva nunquid possit expensarum condemnationem sibi re-
servare. 3.155.conclu.335.
- Iudex in syndicato quando decapitandus. 3.157.conclu.366.
- Iudex in syndicato convenitur, etiam post rem iudicatam. 3.158.
conclu.379.
- Iudex obstringitur ad observationem statuti. ibi.conclu.389.
- Iudex appellationis quid servare debeat. 3.163.conclu.469.
- Iudex potest etiam ex officio repellere accusatorem non legitimum, etiam
si accusatus non opponat. 1.544.b
- Iudex potest etiam in criminalibus, tanquam suspectus recusari. ibidem
- Iudex potest publicare Edictum, & promittere præmium ei, qui delinque-
tem capiat & tradat. ibidem
- Iudex qui facit aliquem iniuste torqueri, capite puniendus est. ibidem
- Iudex iactanti se habere ius potest terminum præfigere, ad instantiam par-
tis, quo elapso ille amplius non auditur. 2.82.nu.1.
- Ampliat. multis modis. ibi.nu.2. & seq.
- Limitatur. 2.83.nu.2.
- Quid in causa criminali? 2.82.nu.7.
- Quid in possessorio? ibi.nu.3.
- Quid in causa matrimoniali? 2.83.nu.10.
- Iudex potest terminum statuere alicui, ad aliquid extrajudicialiter facien-
dum. ibi.nu.14.
- Iudex potest præfigere terminum ad articulandum & probandum. ibi.nu.12.
- Iudex elapso termino, an possit parti silentium imponere, non intervenien-
te duplici monitione, vel citatione. ibi.nu.27.
- Iudex potest terminum parti præfixum prorogare. ibi.nu.34.
- Iudex procedens ad ulteriora non obstante exceptione incompetentiæ, vi-
detur se declarare iudicem competentem. 2.84.nu.2.
- Iudex appellacionis pronuncians super negotio principali, videtur decla-
rare non malè appellatum. ibi.nu.8.
- Iudex non ignorans iurisdictioem, sed solum eius qualitatem & modum
an reddat processum ipso iure nullum. 2.145.nu.11.
- Iudex procedens tanquam super notorio cum de notorio sibi non constet,
an invalidet processum, si in veritate factum erat notorium. ibi.nu.12.
- Iudex delegatus ante præsentationem literarum, an habeat iurisdictio-
nem. 2.145.nu.3.
- Iudex delegatus ignorans prorogationem, an invalidet actum factum per
ipsum antequam sibi de prorogatione constaret. 2.146.nu.13.
- Quid in beneficialibus? ibi.nu.20.
- Quid in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictiois? ibi.nu.21.
- Quid quando periculum est in mora? ibi.nu.22.
- Quid in principe? ibi.nu.13.
- Iudex subrogatus potest omnia facere, quæ primus iudex poterat. 2.140.
nu.16.
- Iudex sententiam suam potest declarare. ibi.nu.14.
- Limitatur multis modis. 2.141.nu.19.
- Iudex non potest dicere reo, fatearis delictum, aliàs, nolo vt indulgentia
Principis vti possis. ibi.nu.17.
- Iudex qui potest procedere omnia iuris solemnitate, non potest defen-
sionem iuris naturalis omittere. 2.38.nu.38.
- Iudex ecclesiasticus potest adiri per clericum etiam contra laicum, quan-
do occupantur bona ecclesiæ. 2.293.nu.103.
- Iudex an possit alteri stipulari. 2.161.nu.85.
- Ampliat. & declaratur. ibi.nu.86. & seq.
- Quid in executore curiæ? 2.162.nu.92.
- Iudex in sententia lata super remedio redintegrande, potest perpetuum si-
lentium imponere. 2.292.nu.73.
- Iudex commissæ causæ petitorij & possessorij ex c. redintegrandæ, potest in
solo possessorio procedere. ibi.nu.75.
- Iudex competens quis dicatur in iudicio spolij. 2.294.nu.114.
- Declaratur. ibi.nu.115. & seq.
- Iudex ex officio potest se fundare in eo, quod pars impugnavit. 2.320.
nu.58.
- Iudex subrogatus debet procedere summarie prout primus iudex. 2.321.
nu.31. & 32.nu.55.
- Iudex sicuti potest sententiam, ita & iura potest interpretari. 2.324.nu.26.
- Iudex à quo, potest post appellationem expensas taxare. 2.325.nu.54.
- Iudex ecclesiasticus, an sit iudex competens eorum, qui sunt de confrater-
nitatibus laicorum. 1.384.nu.14.
- Iudex licet ad partis instantiam excommunicatum sine citatione absolue-
re non possit, tamen secus est in excommunicato motu proprio. 2.399.
nu.98.
- Iudex secularis potest cognoscere de causis subreptionis absolutionis à iu-
ramento. 1.424.a
- Iudex secularis mortuo episcopo, vel absente, vel ægroto, quia legitimus
est testamenti executor, potest exequi. 1.501.a
- Iudex sequendo in iudicando conscientiam ex actis informatam contra
propriam priuatam conscientiam, non peccat. ibi.nu.2
- Iudex habens conscientiam priuatam, & non ex actis informatam, contra
reum, etiam si accusator nihil probet, non debet eundem absolute de-
finitivè. ibi.nu.2
- Iudex si forma statuti disponatur, vt tenatur committere causam consilio
sapientis, si partes, vel aliqua ipsarum id velit, valet & tenet. 1.501.b
- Iudex vt quis sit, aut esse possit, an sufficiat annus antequam iudex esse ne-
queat, iam cæptum esse, nisi oporteat eum esse completum. ibi.nu.2
- Iudex neminem regulariter sine accusatore condemnare debet. ibi.nu.2
- Iudex si parte absente procederet, vel procedere posset, potest de facto ex
officio pro ea supplere, non solum in causa appellationis, sed & in prin-
cipali. ibi.nu.2
- Iudex in pœnis ordinariis temperandis ante sententiam, si animadvertet
rur eas iusta de causa temperari, aut moderari posse, suam poterit sequi
conscientiam, vel suo duci sensu. ibidem
- Iudex sui arbitrio commissus liber est à regulis iuris positivi. 1.502.a
- Iudex, si ad eius iurisdictioem declarandam opponatur ei exceptio talis,
quæ suggillat, vel lædât ipsius æstimationem & formam, non potest tan-
quam suspectus de competentia cognoscere. ibi.nu.2
- Iudex non cognosceret de sua iurisdictioe, quando exceptio quæ contra iu-
risdictioem

Index Materiarum

- Alionem opponitur, pariter concludit in incidenti, sicut & in principali. *ibidem.*
 Iudex si opponeretur exceptio de totali fundamento iurisdictionis, non potest super eo cognoscere. *ibidem.*
 Iudex per rescriptum falsum deputatus, obiecta falsi rescripti exceptione, non potest de ea cognoscere, an ipsum rescriptum sit falsum, ut de iurisdictione sua. 1.502.a
 Iudex delegatus impeditentis à iure gentium, vel posito introductis appositionis, inhabilitatur. *ibid. b.*
 Iudex in preparatoriis, aut ordinariis iudicij, siue litis, tenetur sequi & servare consuetudinem loci ubi proceditur. *ibidem.*
 Iudex quando præfigitur tempus instantiæ terminandæ à iure communi, non potest causam, vel actum sine vtriusque partis consensu expedire post tempus, iure non valet quod per ipsum iudicem fit, post tale tempus. *ibidem.*
 Iudex delegatus si sententiam nullam tulerit, non poterit amplius cognoscere, aut se intromittere: quia semel functus est officio. *ibidem.*
 Iudex ordinarius lata sententia, licet nulla, si ab ea est appellatum non potest eam reuocare, vel emendare: & quâdo à superiore reformetur. *ibi.*
 Iudex iuxta acta & probata contra eorum conscientiam, quæ ipse, ut priuata nouit sententiam ferat, necesse est. 1.114. a. & 301. b.
 Iudex laicus de causa usuraria non potest cognoscere. 1.108. a.
 Iudex laicus, in crimine mere ecclesiastico, quid præstet. 1.114. a. & 301. b.
 Iudex laicus, seu eius familia, potest capere clericum deprehensum in crimine, vel rixa: detinere verò non. 1.108. b.
 Iudex necessariò citandus est vbicunque in causa appellationis, quæ agebatur coram superioribus, ex officio processit. 1.110. a.
 Iudex non tenetur exprimere causam in sententia. 1.108. b.
 Iudex ordinarius de iure ciuili recusari non potest. 1.114. a.
 Iudex ordinarius, propter simplicem commissionem præsumitur delegatus. 1.112. a.
 Iudex ordinarius regulariter de iure ciuili, non potest esse arbiter. 1.113. b.
 Iudex ponens aliquem ad torturam iniuste, punitur pœna capitis. 1.114. a.
 Iudex pro animi sententia, quando reum damnare potest ad sumptus, ante litis contestationem expensas refundendos. 1.302. a.
 Iudex quando dicitur habere sententiam pro perfecta. 1.114. a.
 Iudex quid efficere possit, ut veritatem rerum latitantium eruat. & 301. b.
 Iudex requirit libellum, & quid efficiat. 1.301. b.
 Iudex secularis non potest assignare tempus ad persequendam causam exceptionis propositæ coram eo, de qua per iudicem ecclesiasticum debet cognosci. 1.114. a.
 Iudex secularis quando non præiudicat iurisdictionem. 1.114. a.
 Iudex secularis si in causa incidat propter matrimonium in materia facti, potest cognoscere de illa. *ibidem.*
 Iudex si aditus fuerit super absolutione à iuramento in contractu usurario, seu simulato ad effectum, quid postea fiat. 1.108. a.
 Iudex si causæ cognitionem interuenisse, aut quidpiam simile affirmit, fidem merebitur. 1.301. b.
 Iudex si dedit licentiam intrandi in possessionem propria autoritate, quomodo intelligitur id. 1.114. a.
 Iudex si incepto à præcepto executio, nisi sit clausula iustificatoria, actus ipso iure est nullus. *ibidem.*
 Iudex si in sententia referat se ad acta, quid inde sequatur. 1.114. b.
 Iudex si non vidit probationes rei, hoc sufficit ad sententiam, pro actore annullandam. *ibidem.*
 Iudex si vel animam agens assuerit se iniquam sententiam tulisse, nihil fidei consequetur, nihilque proficiet vel officiet. 1.114. b. & 307. a.
 Iudex iugedens in officio, potest interpretari sententiam sui prædecessoris ex coniecturis & agitatibus coram ipso prædecessore. 1.108. a.
 Iudex suum officium ad priuatum alicuius utilitatem, quando impartiri debet. 1.114. a. & 301. b.
 Iudex tenetur condemnare victum victori in expensis. 1.108. b.
 Iudex tenetur mittere in possessionem heredem ostendentem testamentum, in quo sit institutus. 1.112. a.
 Iudex, vel similis officialis condemnatus in syndicatu ob dolum commissum intuitu officij non potest appellare. *ibidem.*
 ¶ Iudicans amicitia, vel odio, peruertit iudicium Christi. 3.208. nu. 176.
 Iudicare in conflictu communium opinionum valde difficile. 3.207. nu. 164.
 Iudicium male, est non esse iudicatum. 1.381. b.
 ¶ Iudice negligente, seu recusante, deferri iuramentum in supplementum simpliciter probationis, ab eo potest appellari, stante ista negligentia. 1.109. a.
 ¶ Iudicem beneuolum, & amicum habere optimum est. *ibid. nu. 172.*
 Iudicem corruptum, quoquo modo sententiam pro se ferat, quicquid ea causa dedit, vna cum lite amittit. 1.302. a.
 Iudicem delegatum cui est commissæ causa appellationis, posse abique noua commissione cognoscere de causa principali, si appellatio fuerit iustificata. 3.108. q. 5.
- Iudicem ecclesiasticum etiam delegatum posse implorare auxilium iudicis secularis pro executione sententiæ à se late. 3.108. q. 6.
 Iudicem ecclesiasticum posse censuris & pœnis spiritualibus compellere iudicem secularem ad ferendum auxilium in executione, sed non econtra. 3.108. q. 7.
 Iudicem ex officio suo posse compellere procuratorem ad exhibendum mandatum, vel cauendum de rato, si dubitetur de mandato. 3.112. q. 4.
 Iudicem ex officio etiam nemine petente posse compellere procuratorem ad præstanda ea, quæ omiſsa redditura sunt iudicium retro nullum. 3.112. quæst. 5.
 Iudicem ex officio posse agentem sine actione repellere, licet non opponatur exceptio. 3.113. q. 6.
 Iudicem in pœnis arbitrariis posse imponere pœnam mortis. 3.106. q. 1.
 Iudicem non posse citare subditum suum existentem extra territorium, ne verbaliter quidem, nedum realiter. 3.109. q. 8.
 Iudicem non posse tutorem dare ex die ad diem, vel sub conditione. 3.78. quæst. 11.
 Iudicem non teneri condemnare victum in expensas, quando non petuntur. 3.126. q. 6.
 Iudicem ordinarium in sententia posse tempus executionis à lege indultum ex causa prorogare vel minuire. 3.128. q. 26.
 Iudicem post conclusionem in causa partes interrogare posse, non tantum super declaratione antiquorum capitulorum, sed etiam super nouis ad fundandum intentionem partis. 3.125. q. 3.
 Iudicem rei conueni esse competentem iudicem reductionis. 3.89. q. 7.
 Iudicem superiorem, quem habeat Papa. 1.544. b.
 ¶ Iudices debent cauere à repetitione torturæ tanquam igne. 1.481. b.
 Iudices duo ex tribus electis, si tertio absente sententia fertur, nulla est sententia. 1.112. a.
 Iudices electos à populo, & à domino confirmatos, habere iurisdictionem ab ipso domino confirmante. 3.107. q. 4.
 Iudices & Advocati propter peccata, non vident veritatem. 3.176. nu. 4. & 208. nume. 167.
 Iudices interdum mouentur potius ex ratione subtili falsa, quam ex vulgari vera. 3.168. nu. 27.
 Iudices in rescriptis dati, ordinem in rescriptis traditum sequi tenentur, etiam si is iuri aduersetur. 1.112. a.
 Iudices hodierni in hærent communibus opinionibus, tanquam securi carrocio, licet interdum non parum errent. 3.172. nu. 17.
 Iudices ordinarij absque fama præcedente, contra ordinem inquirere possunt. 1.302. a.
 Iudices ordinarij plures constituti, tam in temporalibus, quam spiritualibus habent iurisdictionem, & exercitium in solidum. 1.501. b.
 Iudices pacto agentium prorogati, ex his qui fidem frangunt, in quas pœnas incidit. 1.114. a. & 302. a.
 Iudices pecuniariæ corruptionis damnati, officium & ius ad officium amittunt, & in alias pœnas incidunt. 1.302. a.
 Iudices remoti consensu actoris, & rei literis impetratoris, sine rescripto possunt dari ultra vnam, vel duas dietas. 1.501. b.
 ¶ Iudici vbicunque est sublata facultas condemnandi, à nouo iure corrigente antiquum, non tamen autoritas ob hoc prohibita intelligitur. 1.108. a.
 Iudici asserenti se pecunia corruptum sententiam protulisse, non creditur in præiudicium partis. 2.439. nu. 7.
 Iudicia & arbitria in multis conueniunt & discordant. 1.349. b.
 Iudicia indubitata & si in causa criminali fuerint, tamen ex illis condemnatio fieri non potest. 3.20. nu. 28.
 Iudicialis cautio est perpetua, prætorica est annua. 1.400. b.
 Iudicij tractatio, & si perimatur, effectus tamen per litis contestationem inducti, non extinguuntur. 1.302. a.
 in Iudiciis criminalibus, probationes debere apertissimas esse, & luce meridiana clariore. 3.72. q. 9.
 in Iudicio dotis procedendum ex bono & æquo. 3.7. q. 41.
 ¶ Iudicis arbitrio debet pœna imponi, quotiescunque de iure communi non reperitur à lege limitata. 1.110. b.
 Iudicis decretum non impedit remedium l. 2. C. de rescin. vend. 1.302. a.
 Iudicis decretum quod ex falsa causa interpositum probatur, nullius ponderis est. 1.114. a. & 302. b.
 Iudicis præceptum inconfessum ut soluat, interlocutorium est. 1.114. a.
 Iudicis sententia inualida, non exusat à pœna statuti simpliciter loquentis de intranſe in rem alienam. *ibid. a.*
 Iudicis sententia, & notorium quod uis, æquiparantur. 1.370. a.
 ¶ Iudicium patris præferri iudicio matris. 3.77. q. 6.
 Iudicium ubi est ceptum, ibi debet terminari. 2.67. nu. 1. b.
 Ampliatur pluribus modis. *ibid. nu. 3. & seq.*
 Limitatur. 2.68. nu. 14.
 Quid in arbitrio? 2.67. nu. 5.
 Quid in delegato? 2.68. nu. 6.
 Quid in casu necessitatis? *ibid. nu. 14.*
 Quid in crimine hæresis? *ibid. nu. 19.*

Communium opinionum.

- Quid in contumace? ibid. 21. & seq.
 Quid in executiis? ibid. 33.
 Quid si primum iudicium erat nullum? 2. 71. nu. 8.
 Quid si iudex coram quo quis fuit citatus allegetur suspectus? 2. 68. nu. 18.
 Iudicium firmatur, & iurisdiclio perpetuatur per primam etiam vnicam citationem. 1. 116. a
 Iudicium Officialis par est cum iudicio Episcopi. 1. 400. b
 Iura ciuilia, loquentia de emphyteusi, non habent locum in emphyteusi ecclesiastica. 1. 120. b
 Iura & Leges scire quilibet presumitur. 1. 415. b
 Iura Imperij habens Princeps, ea omnia in suo principatu potest, quae Imperator in suo imperio. ibidem
 Iura litigantis quando non perpetuentur. 3. conclu. 160.
 Iuramenta in veteri lege, qualia fuerunt. 1. 381. b
 Iuramenti absolutio aliter concedi non debet, nisi parte prius citata, & audita: & contra. 1. 118. a
 Iuramenti absolutio non conceditur, nisi pars de cuius praediuicio agitur, citata fuerit. 3. 21. nu. 29.
 Iuramento accusatoris in furti materia non creditur. 1. 119. a
 Iuramento astringens coram non suo iudice litigare, non potest permittere. ibid. b
 Iuramento damnum passum quando standum. 3. conclu. 284.
 Iuramento denunciationis Euangelicae creditur. ibid. a
 Iuramento necessarium non statuitur, & quando in supplementum probationis deferri non possit. 1. 116. a
 Iuramentum addit forum foro, & facit ut laicus possit conueniri coram ecclesiastico iudice. 1. 115. b
 Iuramentum an censetur repetitum in prorogatione. 2. 108. nu. 11.
 Iuramentum an euanescat annullato principali contractu. 2. 118. nu. 6.
 Iuramentum an requiratur certiorationem. 2. 116. nu. 1.
 Iuramentum an habeat vim specialis expressionis. 2. 117. nu. 1.
 Iuramentum an transeat ad heredes. 2. 119. nu. 1.
 Iuramentum an excludat compensationem. ibid. 1. & seq.
 Limitatur. ibid. 2. & seq.
 Iuramentum an excludat retentionem. ibid. 2. & seq.
 Iuramentum an excludat compensationem ad euitandam poenam. 2. 120. nu. 9.
 Quid stante inopia debitoris? ibi. 11.
 Quid in iudicio mercantili? ibi. 12.
 Iuramentum an obliget praecise ad faciendum. ibid. nu. 1.
 Iuramentum an requiratur actum scripturarum. 2. 113. nu. 35.
 Iuramentum an suppleat defectum insinuationis. 2. 194. nu. 66.
 Declara & Limita. 2. 194. nu. 67. & seq.
 Iuramentum an tollat remedium l. si vnquam. C. de reuocan. donatio. 2. 195. nu. 12.
 Iuramentum appositum contractui, intelligi debet secundum naturam ipsius contractus. 1. 415. a
 Iuramentum appositum donationi factae filio a patre donationem confirmat. 1. 115. b
 Iuramentum appositum super contractu inualido, de iure illum validat. ibi.
 Iuramentum calumniae etiam sine speciali mandato praestare possunt tutor, curator, & conomus, praeterea, & qui alieni patrimonij administrationem habet. 1. 119. b
 Iuramentum cum bona fide, par est. 1. 381. b
 Iuramentum cum sententia iudicis, par est. ibidem
 Iuramentum cum sententia, par est. 1. 398. b
 Iuramentum de implenda promissione qui praestiterit ad creditoris instantiam, praecise ad facinus compelli potest. 1. 415. a
 Iuramentum de iure ciuili impedit morae purgationem. 1. 115. b
 Iuramentum de iure communi habet executionem paratam. ibidem
 Iuramentum delatoris in causis grauib. est inefficax. 1. 373. b
 Iuramentum efficit irreuocabile pactum de litigando coram certo iudice, quod ante litem contestatam poterat reuocari. 2. 121. nu. 12.
 Iuramentum & sententia obligant quem praecise ad factum, ut non libere tur praestando interesse. 1. 115. b
 Iuramentum habet vim clausulae, ut actus valeat quemadmodum valere potest. 1. 119. a
 Iuramentum habet vim specialis certiorationis, & sic excludit beneficium Velleiani restitutionis in integrum. 1. 115. b
 Iuramentum inducit obligationem. 1. 117. b
 Iuramentum in litem non defertur, nisi contra vere dolo sum, vel delinquentem. 1. 119. b
 Iuramentum in litem non habet locum in actionibus contrariis. 1. 115. b
 Iuramentum in supplementum non defertur in causa matrimoniali. 2. 3. nume. 39.
 Idem in causa criminali. ibid.
 Iuramentum interpositum super dispositione, assumit illius naturam. 2. 11. nume. 1.
 Limitatur. 2. 122. nu. 2. & seq.
 Quid in deficientibus? ibid. 2.
 Quid quo ad naturam accidentalem? ibid. 3.
 Quid in iuramento speciali? ibid. 4.
 Iuramentum iocose prolatum obligat saltem ad veniale peccatum. 1. 170. b
 Iuramentum iudiciale est, quod in iudicio a parte defertur parti, iudice approbante. 1. 116. b
 Iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. 1. 415. a
 Iuramentum non defertur in causa famae. 1. 119. a
 Iuramentum non tollit defectum insinuationis. 1. 415. a
 Iuramentum operatur ut a promissis nullo modo recedi possit, nisi aliud postulet salutis aeternae commodum. ibidem
 Iuramentum potest praestari per procuratorem habentem speciale mandatum. 1. 117. a
 Iuramentum quando defertur in causa matrimonij. 1. 119. a
 Iuramentum suppletium post conclusum in causa peti non potest. 1. 115. b
 Iuramentum temerarium quatenus obliget, remissiuè. 1. 470. b
 Iuramentum sufficit praestare super quacunq. scriptura. 1. 117. b
 Iuramentum suppletorium non defertur in causis magnis. 1. 415. a
 Iuramentum quo singuli de collegio, vel corpore, iurauerunt seruare constitutiones vel statuta, non impedit quo minus collegialiter illa per eos ad quos pertinet, tolli possint. 1. 502. b
 Iuramentum praestitum super contractu sollemniter inito, tollit beneficium restitutionis aduersus eundem. ibidem
 Iuramentum contractui adiectum, nihil addit contractui, sed intelligitur secundum naturam illius contractus, eundem firmare ac roborare. 1. 503. a
 Iuramentum constituit in mora absque interpellatione. 2. 116. nu. 1.
 Iuramentum non venit in genere dispositione. 2. 117. nu. 1. b
 Ampliatur pluribus modis. 2. 117. nu. 2. & seq.
 Limitatur. 2. 118. nu. 28.
 Quid si iuramentum stet accedente principali dispositioni? 2. 117. nu. 2.
 Quid si adsint verba geminata? ibid. nu. 7.
 Quid in dispositione supremi Principis? 2. 118. nu. 18.
 Quid si dispositio Principis sit facta motu proprio? ibi. nu. 28.
 Quid stante clausula, non obstante? 2. 119. nu. 35.
 Quid deficiente sollemnitate probatoria in contractu? ibid. 41.
 Iuramentum suppletorium non defertur accusatori in causis criminalibus. 1. 544. b
 Iuramentum non recipit condiciones principalis dispositionis, quando condiciones tendunt ad inuaidandum actum. 2. 122. nu. 5.
 Iuramentum non assumit naturam actus, ut quis non obligetur efficacius. ibid. nu. 6.
 Iuramentum nouum non requiritur in teste declarante. 2. 323. nu. 13.
 Iuramentum sufficit ad hoc vt videatur in genere cogitatum. 2. 327. nu. 16.
 Quid in his quae sunt de forma? ibid. 17.
 Iuramentum non potest operari in contractu, in quo statutum tollit probationem. 2. 364. nu. 11.
 Iuramentum non praesumitur inesse in contractu, nec potest per Notarium apponi, etiam si sit consuetum. 2. 368. nu. 2. 4.
 Iuramentum calumniae quando de necessitate non praestandum. 3. 136. conclu. 38.
 Iuramentum calumniae non excusare a condemnatione expensarum. 3. 125. quaest. 2.
 Iuramentum calumniae, licet tacite remitti possit, nec ex eo processus corruat, tamen si pars illud petierit, praestari debet, & si non praestatur in aliqua parte iudicij, processus totus & sententia inde secuta annullarentur. 3. 21. nu. 30.
 Iuramentum habere vim clausulae, Rato manente pacto. 3. 72. q. 4.
 Iuramentum assertorium veritatis de praeterito, impedit opponi exceptionem. 3. 72. q. 5.
 Iuramentum suppletium non deferri in criminalibus, nisi vbi pro poena imponitur poena pecuniaria. 3. 73. q. 9.
 Iuramentum vi & metu extortum, hodie ipso iure obligare, atque requiri absolutionem, ad hoc vt periurus non possit dici periurus. 3. 73. q. 11.
 Iuramentum an sufficiat ad probationem suspicionis fugae in debitoribus. 3. 73. quaest. 16.
 Iuramentum suppletorium, an possit deferri post conclusionem in causa parte petente. 3. 74. q. 19.
 Iuramentum suppletorium deferendum est aetori semiplene probanti. 3. 74. quaest. 21.
 Iuramentum factum super donatione omnium bonorum, praesumitur factum in fraudem legis. 3. 74. q. 2.
 Iuramentum seruandum esse, vbi cunq. potest seruari, sine periculo salutis aeternae. 3. 76. q. 14.
 Iuramentum minoris super contractu interpositum, firmat contractum, licet minor de beneficio restitutionis non sit certioratus. 3. 80. q. 35.
 Iuramentum firmare ac roborare actum ut valeat omni meliori modo quo potest, non tamen extendi ad id de quo specialis debet fieri mentio. 3. 82. quaest. 4.
 Iuramentum in actu aliquo interpositum, habere vim expressi. 3. 83. q. 9.
 Iuramentum non extendi ultra intentionem iurantis, nec supplere consensum. 3. 89. q. 8.

Index Materiarum

- Iuramentum habere vim litis contestationis.** 3.94.9.17.
Iuramentum in obligationibus facti, præcise obligat ad factum. 3.72.9.17.
Iuramentum remitti posse testibus de consensu partium, cum continet merum fauorem partium. 3.119.9.18.
**Iuramentum iudiciale, an possit retractari per instrumenta de nouo re-
 perta.** 3.143. conclud. 139.
Iuramentum supplementium expensas referuat. 3.145. conclud. 171.
Iuramentum supplementium cui non deferendum. 3.152. conclud. 284.
**¶ Iurans non reuocare testamentum, si illud reuocet, valet reuocatio, licet
 reuocando incidat in perjurium.** 2.115. nu. 8.
**Iurans non reuocare procuratorem, potest nihilominus reuocare, licet in-
 cidat in perjurium.** ibidem
Limitatur ibi duobus modis.
Iurans non alienare valet alienatio, licet alienans sit periuus. ibid. 15.
**Iurans non contrahere matrimonium cum aliqua muliere, nihilominus te-
 net matrimonium, licet iurans incidat in perjurium.** 2.116. nu. 18.
Iurans non reuocare vicarium, potest reuocare, licet incidat in perjurium.
 2.115. nume. 14.
**Iurans non recipere aliquem in canonicum, nisi numerus deficiat, si reci-
 piat, valet receptio, licet iurans sit periuus.** 2.116. nu. 16.
Iurans non reuocare statuta, si reuocet, valet reuocatio. ibid. nu. 20.
Iurans seruare statuta, an reuocato statuto incidat in perjurium. 2.119. nu. 32.
**Iurans per fidei præstationem, an obligetur sicuti si iurasset per Dei euan-
 gelia.** 2.156. nu. 28.
Iurare per Principem aliquando par est, cum iurare per Deum. 1.381. b
¶ Iure ipso indicta pœna heredem in hereditate. 1.304. a
¶ Iureiurando confirmata instrumenti confirmatione paratam habet. 1.303. b
Iureiurando facta probatio, non est necessaria. ibidem
Iureiurando necessarius non est scripturarum tactus. ibidem
**Iureiurando non confirmabitur is contractus, quem impubes gesserit, quæ-
 nis absolutio ipsius necessaria sit.** 1.304. a
**Iureiurando stabiliti contractus, etiam quo ad vtriusque contrahentium
 heredes rati statique sunt.** ibidem
¶ Iuri offerendi an præscribitur spatium xxx. annorum. 2.306. nu. 1.
Limitatur pluribus modis. ibid. nu. 2.
**Iuri offerendi de iure canonico, non præscribitur ab eo, qui habet malam
 fidem.** ibid. nu. 6.
Iuri ad eundi hereditatem præscribitur xxx. annis. 2.307. nu. 1.
**Limitatur & ampliatur nonnullis modis. ibid. 2. b
 Quid in iure petendi legitimam vel legatum? ibid. 2.
 Iuri immiscendi in hereditate præscribitur xxx. annis.** ibid. nu. 1.
Limitatur. 2.306. nu. 2. & seq.
Iuri petendi diuisionem, non præscribitur. 2.308. nu. 1.
Iuri reuerentiam non præscribitur. ibid. 2.
Iuri declarandi voluntatem suam, non præscribitur. ibid. 5.
Iuri altius tollendi in solo meo non præscribitur. ibid. 6.
Iuri speciali, quam iuri communi facilius derogatur. 2.332. nu. 1.
Iuri ad eundi præscribitur triginta annis. 1.120. b
**Iuri agendi ad legitimam supplementum, vel ipsam legitimam, præscribitur
 triginta annis.** ibidem
Iuri emphyteutico xxx. annorum spatium præscribitur. 1.415. b
**Iuri patronatus laicorum non censetur, nec præsumitur Pontifex in dubio
 præiudicare, nisi illi expressim derogauerit.** 1.121. a
**Iuri offerendi seu redimendi per prescriptionem xxx. annorum, præscribi
 possit.** 3.21. nu. 35.
**Iuri offerendi debitum, & recuperandi pignus à creditore contra debito-
 rem non præscribi.** 3.85. q. 13.
Iurium affirmatiuorum & negatiuorum differentia. 3.21. nu. 34.
Iurium personalium an sit dare possessionem. 3.21. nu. 31.
Iuris quilibet error, à mala fide errantem excusat. 1.124. a
**¶ Iurisconsulti formantes quæstionem, nec aliter resoluentes, censentur
 decidere, prout proponunt.** 3.190. nu. 134.
¶ Iurisdictio an extendatur de vno casu ad alium. 2.301. nu. 13.
Iurisdictio potest etiam in criminalibus prorogari. 1.544. b
**Iurisdictio domini inter vasallos, quatenus est eorum iudex, dicitur ordina-
 ria, & non delegata.** 1.119. b
Iurisdictio præuenitur per citationem. ibidem
Iurisdictio quid. ibid. & 302. a
Iurisdictio coheret personæ, & habetur in territorio ad instar domini. 1.
 120. a
Iurisdictio & officium iudicis, sunt diuersa. ibidem
Iurisdictio si duobus in solidum competat, quid præstare debeant. ibid.
**Iurisdictio totalis acquiritur per vnicum actum iurisditionis, de volunta-
 re domini.** ibidem
**Iurisdictio vel ius exigendi pedagium, vel vectigal, dicitur habere conti-
 nuam causam.** ibidem
Iurisdictio videtur concessa, concessio territorio. ibidem
Iurisdictio mandata quando expirat. ibidem
**Iurisdictio siue ordinaria sit, siue delegata, potest prorogari de re ad rem,
 siue de causa ad causam.** 1.503. a
- Iurisdictio ordinaria potest de persona ad personam prorogari.** 1.503. a
**Iurisdictio delegata potest prorogari de loco ad locum, dummodo partes
 consentiant.** 1.503. a
Iurisdictio in genere comprehendit etiam merum & mixtum imperium.
 3.50. nu. 7.
**Iurisdictio ordinaria, si ad vnum officium pluribus competat vt singularis,
 quilibet videtur habere potestatem in solidum.** 3.50. nu. 3.
Iurisdictio potest per consuetudinem priuato tribui. 3. conclud. 120.
**Iurisdictio concessa in genere per aliquam dispositionem, censetur con-
 cessum merum, ac mixtum imperium.** 1.503. a
**Iurisditionem contentiosam consuetudo dat, quia habet vim legis. ibid. b
 Iurisditionem habens solum in certo casu non potest cognoscere, nisi eõ-
 stito per informationem summariam, cum casus ille contingens cadat
 sub sua iurisditione, aliàs nihil valet quod agitur.** ibidem
**Iurisditionem in castro si Princeps alicui contulerit, an videatur contulisse
 & merum & mixtum imperium.** 3.27. nu. 32.
**Iurisditionem de casu ad casum, siue sub certa conditione, ante conditio-
 nis illius euentum non posse prorogari, communiter affirmatur.** 1.503. a
Iurisditionem reallumere, quando iudex impeditur. 3. conclud. 430.
Iurisditionis præuentio ex actu nullo inducitur. 3. conclud. 71.
**Iurisditionis prorogatio, non solum in spiritualibus, sed etiam criminali-
 bus procedit.** 1.503. a
**Iurisditionis possessio non videtur tradita per apprehensionem possessio-
 nis rerum vel castri sine exercitio.** ibidem
**Iurisditionis prohibitio quòd ius non reddatur, & quòd quis non audia-
 tur intelligitur ipso iure,** ibid. b
**¶ Iuris iurandi quòd agere impedit sine citatione alterius, rectè petetur, &
 rectè dabitur.** 1.303. b
**Iuris iurandi religione offensa, quicumque actus, etiam spiritualis, & cuiusuis
 capax vel incapax laicus sit gestus valet.** ibid. b
**¶ Iuris iurandi Princeps reuerentiam habet, in l. quid quid. C. de aduoca. di-
 uer. iudic.** 1.443. b
¶ Ius accrescendi cui competat. 1.120. b
Ius accrescendi habet locum in donatione causa mortis. ibidem
Ius accrescendi non habet locum in feudis. 1.415. b
**Ius accrescendi non habet locum in feudorum successione, sed in feudo con-
 cesso à Principe contra.** 1.120. a
**Ius accrescendi vel non decrescendi, competit in indiuiduis etiam in con-
 tractibus.** ibidem
Ius ad eundi hereditatem, quomodo transeat in fiscum. 1.545. a
**Ius Canonicum contrarium ciuili in materia concernente peccatum vbi-
 que seruatur, etiam in terris imperij, & in foro seculari.** 3.207. nu. 152.
 & nume. 152.
Ius Canonicum indistinctè seruatur in terris ecclesiarum. ibid. nu. 155.
Et vtroque foro. nu. 156.
Ius Ciuile seruatur in terris imperij extra materiam peccati. ibid. nu. 158.
Ius Ciuile non potest glossari, vel commentari. 3.194. nu. 11.
**Sed contrarium seruatur, & cur. nu. 12. & 13.
 In iure nihil est tam clarum, quin aliquam possit recipere dubitationem.**
 3.203. nume. 96.
Ius non est semper idem, sed mutatur in dies. 3.194. nu. 8.
Ius tam latè patet, vt vnusquisque in eo aliquid noui possit inuenire. 3.
 168. nume. 8.
Ius superueniens post litem contestatam non prodest actori. 3.207. nu. 167.
**Ius Diuinum à Mose promulgatum dicitur naturale ius, seu primariu gen-
 tium ius.** 1.302. a
Ius dubium vel obscurum, excusat errorem. 1.368. b
Ius feudorum dicitur consuetudo, non ius scriptum. 1.121. a
Ius gentium duplex, primarium, & secundarium. 1.302. b
**Ius iniquum impetrans etiam contra vnum tantum, ipse vicissim ab omni-
 bus debitoribus suis reuersionem patitur.** 1.121. b
Ius naturale quicumque sanxit, ea princeps labefactare nequit. 1.304. a
Ius offerendi præscribi posse receptum est. ibidem
Ius offerendi præscribitur. 1.121. a
**Ius patronatus annexum villa, transit cum villa, quæ in feudum est con-
 cessa.** ibidem
Ius patronatus de gratia patronis competere dicitur. ibidem
**Ius patronatus parrochiani, & populus, ex antiqua consuetudine præsen-
 tandi acquiritur.** ibidem
Ius patronatus acquiritur prescriptione. ibidem
**Ius patronatus ecclesiarum, vel capellarum, aut alterius loci pij canonicè consti-
 tuti, vbiunque ad plures singulos pertinet, quomodo præsentetur. ibi. b
 Ius patronatus habens in aliqua ecclesia collegiata, non potest præsentare
 principales dignitates illius ecclesiarum.** ibid. 2.
Ius patronatus in heredem transit. 1.304. a
**Ius patronatus legatum transfertur in legatarium, si testator habet potesta-
 tem transferendi concessam ab Episcopo.** 1.121. a
**Ius patronatus præscribitur tempore cuius memoria non extat in contra-
 rium.** ibid. b
**Ius priuandi vasallum feudo, non transit ad heredes, quando dominus ta-
 cuit**

Comm. opinionum.

euit, & in vita sua nihil conquestus est. *ibi. b*
 Ius quod probari non potest pro nullo iure censetur. *1.368. b*
 Ius patronatus etiam populo acquiri potest per prescriptionem *1.455. b*
 Ius patronatus potest 40. annorum spacio prescribi contra patronum. *ibi.*
 Ius patronatus non confiscatur, nec fisco applicatur, licet omnia bona rei criminis læsæ maiestatis confiscata sint, sed succedunt heredes condēnati. Alij contra. *1.440. a*
 Ius patroatus tanto tempore cuius initij memoria non extat in contrarium prescribitur. *3.21. n. 33.*
 Ius superueniens lite pendente ex causa de præterito iudicium conuallidat. *2.69. nu. 1.*
 Ampliatur pluribus modis. *ibi. 3. & seq.*
 Limitatur. *ibi.*
 Quid si ius interueniat in causa appellationis. *ibi. nu. 4.*
 Quid si post conclusionem in causa. *ibi. 9.*
 Quid in delegato. *ibi. 12. & seq.*
 Quid in compromisso. *ibi. 14. & 15.*
 Quid in extra iudicialibus. *ibi. 16.*
 Ius lite pendente superueniens ex causa de præterito post litem contestatam non validat iudicium super illo iure superuenienti. *ibidem numero 1. b*
 Quid si post libellum oblatum ius superueniat. *ibi. 2.*
 Quid in iudicio vniuersali. *2.70. n. 4.*
 Quid in accessoriis. *ibi. 9.*
 Quid fauore publicæ utilitatis. *ibi. 12.*
 Quid in iure inseparabili. *ibi. 15.*
 Quid de iure canonico. *ibi. 20.*
 Ius in beneficialibus & spiritualibus ex solo titulo transfertur. *2.204. nu. 33.*
 Ius capiendi possessionem propria autoritate an transeat in singularem successorem. *2.277. nu. 1.*
 Limitatur & declaratur pluribus modis. *ibi. 3.*
 Quid in herede vniuersali. *ibi. nu. 21.*
 Ius diuinum potest lege vel statuto distingui, atque declarari ad hoc, vt euitetur peccatum. *1.503. b*
 Ius naturale vel gentium potest statuto, vel lege ad alium praeiudicium modo iusta causa subicit, limitari atque restringi. *ibi. b*
 Ius ciuile posituum non solum Papa & Imperator, sed quilibet inferior princeps, populus & vniuersitas secularis, merum & mixtum imperium contrariis latis legibus, aut statutis, tollere potest. *ibi.*
 Ius offerendi si ab excipiente proponatur semper opponi potest cum sit actio perpetua. *2.306. nu. 3.*
 Ius feudi quamuis non possit dari in solutum, tamen comoditas in executione sententiæ poterit creditori adiudicari. *3.21. nu. 34.*
 Ius priuandi vasallum feudo non transit ad hæredes domini, si dominus in vita non fuerit conquestus. *3.50. nu. 9.*
 Ius vindictæ si competeret alicui ex privilegio contra regulas iuris communis a lege, statuto vel a principe, alteri demandari non potest. *3.50. nu. 10.*
 Ius ad eundem hereditatem, vel ei se immiscere, durare triginta annos. *3.98. q. 4.*
 Ius ad eundem & repudiandi firmum manere ipsi hæredi, sublato iure deliberandi, quod durat annum. *3.98. q. 5.*
 Ius ad eundem hereditatem delatam filio non in persona patris, sed in ipso filio residere. *3.99. q. 14.*
 Ius faciendi testamentum quo ad inuentionem & originem esse iuris gentium: at quo ad formam, & solemnitatem, iuris ciuiliis. *3.100. q. 1.*
 Ius redimendi an cædi possit. *3.22. nu. 37.*
 Ius quæsitum non tollitur per declarationem. *2.323. nu. 12.*
 Iusurandi conditio non minus in contractibus quam vltimis voluntatibus expungitur, atque vtrobique res tota pura manet, & valet. *1.303. b*
 Iusurandum a legis sanctione, vel statuti constitutione delatum, contra probatorem confutari potest. *1.303. b*
 Iusurandum contra bonos mores conceptum quod dicitur. *ibi.*
 Iusurandum contractui insertum, qui solennitates statuto requisitas non habet, vires perfecte impertitur. *1.303. a*
 Iusurandum contractui, statutis prohibiti, vires addit. *ibi.*
 Iusurandum de fidelitate patronis præstanda, per procuratorem specialem mandato, quando expediri potest. *1.302. b*
 Iusurandum de veritate detegenda super criminibus quorum nomine agitur, & accusatio ipsi, vel inquisito deferri oportet. *ibi.*
 Iusurandum donationem quæ septingentorum scutorum summam excedit, insinuationis immunem haud facit. *ibi.*
 Iusurandum donationes inter virum & vxorem statim validas reddit. *ibi.*
 Iusurandum futurum promittens non parit actionem iure Cæsareo, Pontificio contra. *1.302. b*
 Iusurandum in causis ad famam attinentibus vt iuuetur, vel suppleatur

probatio, non defertur. *1.303. a*
 Iusurandum in ipsamet specie in qua conceptum est, obseruari debet. *1.302. b*
 Iusurandum in litem non inuitus subicit, qui probare vult. *1.303. a*
 Iusurandum iudæorum contractus eorundem inualidos, ac pactum de non succedendo non confirmat. *ibi. b*
 Iusurandum metu præstitum, absolutione opus habet. *ibi. b*
 Iusurandum omne regulariter ac generaliter quod peccato causam non suggerit, seruari debet. *1.302. b*
 Iusurandum simulato contractui, nec formam, nec vires addit. *1.302. b*
 Iusurandum tollere, vel eius effectus suspendere, vel remorari nullus princeps potest. *ibi.*
 Iusurandum, veritate, iustitia, & iudicio muniatum necesse est. *ibi. b*
 Quisquam alium nec Cæsarium, nec Pontificum iure in foris executiōne quisquam teneretur. *1.304. a*
 Iuuenis opinio melioribus sulcita rationibus præfertur sententiæ senis. *3.178. nu. 37.*
 Iuuenibus non solum damnosum, sed etiam vtile, quod pro sensibus præsumatur. *ibi. nu. 38.*
 Iustinianum male fecisse, quod veterum Iurisperitorum libros perdidit. *1.444. a*

L

LABORANTES conducti ad laborandum agrum litigiosum, si fieri eis protestatio ne agrum colerent, tenentur ad damnum, & ad poenam. *1.121. b*
 Laboratores secantes ligna in nemore alieno de mandato alterius a poena excusantur. *3.22. nu. 1.*
 Lædit meam personam, qui personam amici lædit. *1.391. b*
 Læsæ maiestatis crimen contra quos committitur. *1.545. a*
 Læsæ maiestatis crimen committitur etiam contra Cardinalem. *ibi. a*
 Læsæ maiestatis crimen is non committit, qui delinquit contra principem, cui non est subditus. *ibi.*
 Læsæ maiestatis crimen clericus non dicitur committere contra principem laicum, in cuius terra natus est. *ibi.*
 Læsæ maiestatis crimen non posse committi, nisi per subditum. *3.22. n. 2.*
 Læsæ maiestatis crimen, hoc præ alijs singulare habet, vt puniatur etiam solus affectus, vel conatus: licet effectus non sit securus. *ibi.*
 Læso enormis dicitur quando quis in sexta parte quantitatis debitæ fuerit laesus. *3.22. nu. 3.*
 Læso enormis in compromissis quæ dicitur. *1.122. a*
 Læso enormissima, est iusta causa petendæ relaxationis iuramenti. *1.121. b*
 Læso enormissima non tollitur iuramento. *1.122. a*
 Læso etiam modica est in consideratione quando tractatur de dano euitanda. *2.114. nu. 4.*
 Læso enormissima excludit præsumptionem pro iudicis decreto. *2.133. nu. 36.*
 Læsoni enormissimæ in compromisso renunciari non potest. *2.75. n. 4. 4.*
 Læso enormis quando dicitur, & quando enormissima. *2.203. nu. 7.*
 Læso in terminis. I. secundæ. C. de rescin. ven. consideratur tempore celebrati contractus. *2.204. nu. 47.*
 Declaratur pluribus modis. *ibi. 48. & seq.*
 Læso in casu in quo adest decretum iudicis debet euidentissimè probari. *2.205. nu. 65.*
 Læso vltra dimidiam operatur, vt præsumatur ignorantia etiam in re propria. *2.329. nu. 19.*
 Læsiōne enormi data: dolus ex proposito, dolus re ipsa æquiparantur. *ibi.*
 Læsus enormissimè non potest venire contra renunciationem, vel actum iuratum. *3.22. nu. 4.*
 Læsus vltra iusti precij dimidium, eo in contractu quem non ipse, sed eius procurator suo nomine gesserit, beneficio. I. ij. C. de resc. ven. frui poterit. *1.304. b*
 Læsus vltra iusti precij dimidium, quis emptor, vel veditor dicitur. *ibi. a*
 Læsus vltra iusti precij dimidium remedio. I. ij. C. de resc. ven. contra ipsum laesorem vti debet tamen si illerem prius in alium alienauerit: Et quando contra tertium actionem habebit. *ibi. a*
 Læsus vltra dimidium iusti precij remedio. I. ij. C. de resc. ven. vti non poterit, si verum rei precij, non ignorasse probabitur. *ibi. a*
 Læsus vltra statum precij dimidium, etiam pro re mobili remedio. I. ij. C. de resc. ven. vtetur. *ibi.*
 Laici possunt puniri per Episcopum de adulterio. *1.122. a*
 Laici sunt de terris Ecclesiæ viuere debent, secundum canones, & non secundum leges ciuiles, etiam si sint infideles. *1.509. b*
 Laicorum statuto generali favorabili cum in eo non denotetur superioritas, sicut ait, speciali clericus, vel Ecclesiæ vti potest. *ibi.*
 Laici super iure diuino statuto concedere non possunt. *ibi.*
 Laico alicui peccata confiteri licet, si sacerdos expectari non possit. *1.438. b*

Index Materiarum

- Laico si quis confessus sit, putans illum esse sacerdotem, talis confessio & absolutio valet. ibi.
- Laici non debent de presbyteris iudicare, nec de eorum vita querere. 1.435.b.
- Laicus potest esse assessor Episcopi in causa spirituali. ibi.
- Laicus qui ante concilium lateranense habebat decimas Ecclesie non potest alteri laico concedere. ibi.
- Laicus si spoliatur decimis an restituatur. 2.282.n.71.
- Ampliat. ibi.16.& seq.
- Limitatur. ibi.18.& seq.
- Quid in pendente reductione ad arbitrium boni viri. ibi.21.
- Laicus an cognoscat de questione spirituali in profanam versa. 3.157.c0.363.
- Laicus non potest accusare clericum de aliquo crimine, nisi suam, vel suorum iniuriam corporalem prosequatur. 1.545.b.
- Laicus non admittitur in testem contra clericum in causa criminaliter intentata. ibi.
- Laicus iudex, vel laici iudicis ministri non possunt torquere clericum de mandato Episcopi sui. 1.545.b.
- Laicus cui ex necessitate aliquis peccata sua confessus est, non debet confessionem illam vili reuolare. 1.438.b.
- ¶ Laudemium domino soluendum etiam de donatis rebus. 1.122.b.
- Laudemium quando debetur usufructuario & non domino. ibi.
- Laudemium soluendum est domino. ibi.
- Laudum iniuriam dicitur probata si arbiter non obstante exceptione inimicitie inter ipsum & partem opposita pronunciet. 2.85.n.19.
- Laudum presumitur iuste latum. 3.132.n.14.
- Laudum arbitri pecunia redemptum tenet. 3.145.con.145.
- Laudum contraueniens, an excusetur a poena. 3.160.con.414.
- Laudum latum quod vnus alteri succedat in bonis mobilibus vel immobilibus valet dummodo aliquid remaneat. 2.154.n.3.
- ¶ Lectori multa subtilia etiam falsa asserere licet ad acuenda Scholarum ingenia. 3.169.nu.47.
- Lectores non tantum veritatis quam nouitatis studere, 3.184.n.46.
- ¶ Legare animo cōpensandi pro dote par est cum legare pro dote. 1.383.a.
- Legare qui potest, is & fideicommissum relinquere potest. ibi.b.
- Legata ad pias causas etiam hereditate non adita deberi. 3.22.n.5.
- Legata data ab instituto, censentur repetita a substituto. 1.123.b.
- Legata regulariter non adita hereditate, ex testamento debentur. 1.504.a.
- Legata testamento nullo ob causam præteritionis, vel exheredationis, nihilominus debentur. 1.504.b.
- Legata testamento nulla ob causam præteritionis filijam nati debentur. ibidem.
- Legata regulariter hereditate non adita, non deberi certum est nisi favore liberatis. 1.504.b.
- Legata ad certum usum destinata, regulariter in alium conuerti non possunt. 1.505.a.
- Legata nisi præstentur infra annum a die monitionis per iudicem factæ, infamia & omni emolumento priuatur heres. ibidem.b.
- Legata domo si testator habeat plures, erit in arbitrium heredis dare minimam, si nullam habeat legatum est elusorium. 1.124.a.305.a.
- Legata & fideicommissa iis tantum casibus hodie exæquata sunt, quibus ipsorum circuitus inutilis habetur. 1.305.a.
- Legata in codicillis adempta iure ipso extinguuntur. ibi.
- Legata inimicitis postea subsociis reuocantur, si duobus testibus probentur inimicitie. ibi.
- Legata tunc reuocata censentur, cum res vel ius postea etiam inutiliter donabuntur alteri. ibi.
- Legatario non accrescunt quæ acquiruntur ex re legata ante aditam hereditatem. 1.124.a.
- Legatario potest testator dare licentiam in testamento ut capiat possessionem rei legatæ propria auctoritate. 1.122.b.
- Legatario tres obligationes competunt pro legatis, scilicet personalis ex testamento, rei vindicatio, & hypothecaria. 1.124.a.
- Legatarius in testamento, testis esse potest. 1.124.a.
- Legatarius sciens prudensque rem sibi legatam, ab herede emens, videtur legato renunciasse. 1.305.b.
- Legatarius ut contra heredem de euictione rei legatæ agere possit, necesse habet ve ei litem moram ante litem contestationem denunciet, ut veniat ad se defendendum. 1.504.a.
- Legatarij vel creditores postquam ob probabilem incertitudinem elegerunt viam testatam contra heredem scriptam, possunt etiam legitimum heredem conuenire. 2.80.n.12.
- Legatarium possidentem sine vitio rem sibi relictam in testamento minus solemni ritum esse exceptione. 3.100.q.1.
- Legati illius æstimatio, quod monachis minoribus relinquitur, eisdem debetur. 1.305.a.
- Legati fructus quando legatario debeantur. ibi.d.
- Legati ratio par est cum ratione legis. 1.383.b.
- Legatis vestibus, quas testator habebat in domo venient etiam vestes extra domum destinatæ ad usum vxoris. 2.28.n.2.
- Legato rei alienæ alienato, nisi aliud de mente testatoris appareat, inducitur regulariter legati ademptio. 1.504.a.
- Legato fauore fidei iniuncta Cardinali post mortem Papæ non expirat. 2.123.n.4.
- Legato rei alienæ tradito ac euicto, legatarius contra heredem legantis, de euictione regulariter agere non potest. 1.504.a.
- Legato alicui factio, actio, & vel obligatio quæ affixa est omissibus legatariis, non finitur. 1.123.b.
- Legato feudo etiam æstimatio feudi debetur. 1.122.b.
- Legato quæ non accrescant. 1.305.a.
- Legatorum vel hereditatis priuatio non ob quamuis, sed ob grauem duntaxat iniuriam inducitur. 1.505.b.
- Declaratur & limitatur pluribus modis. ibi.
- Legatum rei immobilis factum Ecclesie an prælatus possit repudiare. 2.244.n.1.
- Quid in hereditate? ibi.d.3.
- Legatum a testatore alienatum, etiam si alienatio nulla sit, & nullum fortuitum effectum, inducit tamen eiusdem reuocationem. 1.504.a.
- Legatum per alienationem ademptum censetur, nisi quando alienatio fieret ex rei familiaris necessitate. 1.504.a.
- Legatum sibi ascribens in testamento alieno, punitur poena l. Cornel. de fals. etiam in testamento nuncupatio. 1.545.b.
- Legatum rei alienæ scienter factum valet, & heres redimere vel eius æstimationem præstare debet. 1.505.b.
- Legatum rei alienæ ignoranter factum, regulariter non valet. 1.504.a.
- Legatum relictum monasterio sanctæ Mariæ, si non appareat de quo senserit testator, tunc si in ciuitate vel territorio in quo ciuis, vel incola est, non inueniatur tale monasterium, debetur Ecclesie cathedrali domnicilij testatoris. 1.105.a.
- Legatum ob incertitudinem loci regulariter vitatur, nisi ad pias causas factum sit. ibi.a.
- Legatum generis quod habet certos terminos, sola hominis destinatione non valet: & contra. 1.505.b.
- Legatum dotis meriti vt valet, ita quoque legatum causa studij in aliqua facultate meritum, valet. ibi.
- Legatum alternatiuum si relinquatur, electio est legatarij, non heredis. 1.123.b.
- Legatum annuum ciuitati, vel ecclesie perpetuo relictum centum annorum spacio terminatur. 1.123.a.
- Legatum annuum factum Ecclesie per verbum semper & in perpetuum, finitur centum annorum curriculo. ibi.
- Legatum cum clausula, quod testator promittit non reuocare, aliquid donat, non potest mutare. 1.123.b.
- Legatum de re aliena ex certa scientia testatoris, efficax est, & heres tenetur emere legatario. 1.123.b.
- Legatum expresso heredis nomine relictum, non videtur in substitutione reperitum. 1.123.b.304.b.
- Legatum factum Ecclesie, intelligitur de parochiali. 1.123.a.
- Legatum factum mulieri, vel alicui, vt matrimonium contrahat cum A. si ipsa velit, quid iuris habeat. 1.123.a.
- Legatum factum Sempronio si duxerit vxorem in mille, & si ordinem Ecclesiasticum receperit in centum, si efficitur clericus gaudet in mille. ibi.
- Legatum hoc modo conceptum, lego Titio rem meam, vel lego ius meum Theodato, quod ius comprehendat. 1.304.b.
- Legatum in alterius voluntate positum, inutile censetur. 1.304.b.
- Legatum in codicillis ab intestato relictum, quando debetur. 1.304.b.
- Legatum in primo testamento sub conditione, in secundo vero simpliciter relictum, pure debetur. 1.305.a.
- Legatum in quo vxor relinquatur usufructuaria omnium bonorum, instituitur filiis, intelligitur de alimentis relictis tantum. 1.123.a.
- Legatum lego priori Bibliam, & fratribus pro emenda cappæ, decem, quid iuris habeat. 1.123.b.
- Legatum magnum tollitur rupro testamento per naturam posthumum. ibi.
- Legatum mobilium non comprehendit debitorum nomina. 1.124.a.305.a.
- Legatum negotiatio non est, vt si vestigal de quacunque negotiatione solui iubeatur, de eo solui iubeat. 1.302.
- Legatum non inducitur per verba grauamen enunciantia. 1.302.b.
- Legatum par est cum donato. 1.382.b.
- Legatum plium non debetur nisi adita hereditate. 1.123.a.
- Legatum promittens soluere ad cautionem tenetur. 1.305.a.
- Legatum quid. 1.302.b.
- Legati quod in diem certam relinquunt, & obligatio, & actio cedit. 1.303.a.

Commun. opinionum.

Legatum quod in illum conferitur, qui voluntate legantis antea creditor effectus est, compensandi animo relictum non videtur. 1.302.b
 Legatum rei Ecclesiasticæ, vel fiscalis vel dotalis valet. ibi.
 Legatum rei pro rei precio pignoratæ, quod ipfius valorem æquet, valet. 1.103.a
 Legatum relictum quibusdam personis certi loci, relictum videtur con templatione loci. 1.203.b
 Legatum relictum spuris à patre cognatis proximioribus deferitur. ibi.
 Legatum relictum vxori, si honestè vixerit, & durauerit in viduitate, post eius mortem quod Titius habeat legatum, si contrahat matrimonium Titius habebit legatum. ibi.d.a
 Legatum, Relinquo vxori meæ quicquid ad me peruenit nomine dotis, non sunt deducendæ expensæ factæ. ibi.d.
 Legatum sibi ipsi in alterius testamento, etiam nuncupatio adscribens falsi pœnis fit obnoxius. 1.302.b
 Legatum si sit relictum filia pro maritanda cum A. si filia maritetur cum D. filia nihilominus habebit relictum. 1.123.a
 Legatum si factum est in testamento minus solenni quando heredes tenentur soluere. 1.203.a
 Legatum tacitè factum quomodo transferatur in eum cui fit. 1.302.b
 Legatur Ecclesiæ quod Ecclesiæ legatur collegio. 1.382.b
 Legatus de latere in prouincia sibi cõmissa, ac extra, quos ab excommuni catione absolueri possit. 1.124.a
 Legatus de latere non solum potest conferre beneficia iurispatronatus ac quisitri ex præscriptione, sed etiam ex consuetudine & priuilegio. 3.22.nu.6.
 Legatus in prouincia sibi decreta potest adiri per viam simplicis querelæ. ibi.d.
 Legatus Papæ non potest interpretari verba rescripti Papæ. 2.324. numero 2.2.
 Legatus nuncius extra prouinciã non potest absolueri quenquam. ibi.d.
 Lege quod cautum non est, id nec legis dispositionem inducit. 1.382.b
 Legem non ignorant iuris periti, quæ si deficit, consuetudo si existit, est at tendenda & seruanda. 1.129.b
 Legi prohibenti non in casum, cum iure iurando renuncietur. 1.307.a
 Legis forma est, quæ in lege præscribitur. 1.357.a
 Legis lucra atque effecta tum absens, tum ignouans consequitur, & abs que vlla agnitione, si modo hereditas non sit transmissa. 1.307.a
 Legis mens, est ipsa lex. 1.383.a
 Legis virtus in mente legis consistit. ibi.
 Legitima consideratur & debetur filio solum mortis patris tempore. 1.416.a
 Legitima debet filio relinquere titulo institutionis, alias testamentum est nul lum. 1.126.b
 Legitima descendentiũ sicut acta est vsque ad tertiam, ita & ascenden tiũ. ibi.b
 Legitima etiam iure naturæ debita per statutum omnino tolli potest: & contra. ibi.
 Legitima filia exclusæ per statutum extantibus masculis non debetur. 1.416.a
 Legitima filiorum portio nihil periclitatur, si patris ipsorum bona pro scribantur. 1.305.b
 Legitima potest statuto, vel consuetudine non solum distingui & deter minari, sed & augeri vel diminui potest. 1.305.b
 Legitima an possit a patre in rebellianicam imputari, eo casu quo duxæ quaræ detrahi possunt. 2.371.nu.4.4.
 Legitimam non potest sibi filius in vna re eligere. 1.373.nu.1.
 Declaratur multis modis. ibi.5. & seq.
 Legitimam vna in re nõ potest filius propria auctoritate eligere sed hoc fieri debet iudicis auctoritate. 3.23.nu.13.
 Legitimam patre viuo non venire in confiscatione bonorum pro delicto filij. 3.105.9.22.
 Legitimam non potest filius in meliore sibi eligere. 1.373.n.1.
 Nec etiam sibi in deteriori est assignanda. ibi.5.16.
 Ampliatur & limitatur multis modis. 2.374.3. & seq.
 Quid in dote. ibi.3. & seq.
 Quid si filius promittat in renunciatione plus non petere. 2.375.nu. 14.
 Quid si legitima sit vnita cum patrimonio. ibi.7.
 Quid stante iuramento. 2.374.8. & seq.
 Quid si renunciatio legitimæ sit facta viuente patre, 2.375.nu.17.a
 Legitima nullum grauamen recipit. 2.370.n.17.
 Ampliatur pluribus modis. ibi.3. & seq.
 Limitatur. ibi.20.
 Quid si fuit adiecta conditio potestatiua. ibi.3.
 Quid si tota hereditas sit relicta cum onere. ibi.4.
 Quid si filius consentiat testamento in quo pater legitimam oneratã sibi reliquit. ibi.7.
 Quid stante iuramento filij. ibi.8. & seq.

Quid fauore piæ causæ. ibi.14.
 Quid in legitima aucta per statutum. ibi.18.
 Legitima continens filij prouisionem & commodum recipit grauamen. 2.370.nu.20.
 Legitima an relinqui possit sub conditione turpi vel impossibili. nu.22.
 Quid in conditione casuali vel mixta. 2.371.nu.35.
 Legitima quando peteretur, attenditur semper tempus mortis patris. 3.23.nu.14.
 Legitima ex causa diminui non solum, sed etiam per statutum vel consue tudinem in totum tolli potest. 3.23.nu.15.
 Legitima mariti debita in bonis filijs, cum sit de iure positio, potest per statutum tolli. 3.23.nu.16.
 Legitima ascendentibus debita, an penitus tolli possit statuto. 3.62.9.7.
 Legitima an possit manui a statuto tempore. 2.370.nu.24.
 Legitima potest grauari a patre qui filio omnia sua bona reliquit. 2.371. 38. & seq.
 Legitima filij potest grauari quando filia sunt dotata ab auo. 2.372.n.60.
 Legitimam filius non tenetur recipere in fructibus tantum. 2.371.nu.47.
 Idem nec in pecuniam tantum. ibi.44.
 Legitima que modo computanda stãre foemina dotata exclusã a statuto. 2.372.nu.1.
 Legitima non est filijs assignanda in singulis rebus hereditariis. ibi.
 Legitimam non potest filius eligere in rebus alteri legatis. 2.373.nu.1.a
 Legitima an amittatur ob non confessionem inuentarij. 2.373.nu.1.b
 Legitimæ renunciatio non venit in generali renunciatone. ibi.nu.1.
 Legitima filiorum portio non hereditatis, sed bonorum pars est. 1.305.b
 Legitima filiorum portio non patitur vulgarem substitutionem. 1.305.b
 Legitima in bonis filij debetur matri de iure positio. 1.124.b
 Legitima matri, per substitutionem pupillarem exclusæ, non debetur, nec & aliquo modo assignanda est. 1.126.a
 Legitima non debetur filio viuente patre, sed videtur quasi debita. 1. 125.a.305.b
 Legitima non debetur ijs, qui ab intestato succedere alioquin non pos sunt. 1.306.a
 Legitima per statutum in totum auferri non potest. 1.124.b
 Legitima portio, si in patris vita liberis assignetur, ac tradatur, iuxta diu tiãsid tempore a patre possessas æstimata, non postea augebitur, etiã si patris facultates auctæ sint. 1.305.b
 Legitima priuatur filius qui hereditatem paternam repudiauerit. 1.124.b
 Legitimæ supplementum licet ipso iure debeatur, hoc tamen intelligitur, si petatur, alias secus. 3.50.nu.1.
 Legitimæ supplementi petitio fieri debet conditione ex l. omnimodo, C. de i. offi. testamen. 3.50.nu.2.
 Legitimæ detrahitur omne grauamen conditionis vel temporis, & im positum reuocatur. 402.a
 Legitimæ nullum grauamen, aut omnis vel conditio perpetua potest im poni, & quando procedet. 1.126.a
 Legitimæ renuncians mater, ius petendi, cã ad quos transferatur. 1.125.b
 Legitimæ renunciatio, quam filia dote in adepta facit, nocet, illa viua ne potibus. 1.306.a
 Legitimæ supplementum non debet propria auctoritate capi, sed ab he rede, vel legataris petendum est. 1.124.b
 Legitimæ supplementi petendi ius, non finitur quin quennio. 1.124.b
 Legitimam in vna re filius non potest propria, sed iudicis auctoritate sibi eligere. 1.124.b
 Legitimam non amittit filius per omissionem inuentarij. 1.126.b
 Legitimam, seu iustam hereditatem propriæ, & fructu tantum dicemus quæ ab intestato obuenerit, latè quæ ex testamento. ibi.d.
 Legitimam soluere pro filio condemnato pater non tenetur. 1.124.b
 Legitimandam amplissimam potestatem adeptus, nequit sine causa legiti mare. 1.306.b
 Legitimandi facultatem habens, non potest proprios filios legitimare. 1.128.a
 Legitimandi facultas fauorabilis dicitur. ibi.d.a
 Legitimandi potestas data post mortem patris, non intelligitur concessã in præiudicium fideicommissi. ibi.d.
 Legitimantur proles etiam per matrimonium coloratum. 1.383.b
 Legitimare filium naturalem, nulla patris dispositione adiutum nequit princeps, postquam hereditas a iustis heredibus adita est. 1.306.b
 Legitimare, seu natalibus restituere Imperator ad Ecclesiastica munia, vt pontifex ad ciuilia officia quomodo possint. 1.306.a
 Legitimas duas, seu duas quartas potest detrahere filius grauatus de re stituendo. 1.125.b
 ¶ Legitimatio à Casare in terris subiectis ecclesiæ fieri nõ pot. 3.23.n.9.
 Legitimatio facta ad instantiam patris, & cum licetia domini loci in quo fit legitimatio, valet. 3.23.n.20.
 Legitimatio quando fuisset facta viuente patre, & eo volente, tum in alie no territorio fieri potest. 3.23.nu.21.
 Legitimatio prius facta non reuocatur per natiuitatem filiorum, licet effe ctus legitimatiõis limitetur, & restringatur. 3.24.nu.22.

Index Materiarum

- Legitimatio per subsequens matrimonium non requirit mentionem filiorum legitimorum, & naturalium. 2.376.n.32.
- Legitimatio per subsequens matrimonium operatur etiam in inuitis, & ignorantibus. ibi.16.
- Legitimatio non dicitur, sed dispensatio, quando filius particulariter habilitatur. 2.381.nu.1.
- Legitimatio requirit citationem agnatorum. 2.92.nu.130.
- Ampliat. ibi. nu.142.
- Legitimatio requirit citationem substituti. ibi. nu.138.
- Legitimatio per subsequens matrimonium an fieri possit in quocunque illicito coitu. 2.377.nu.48.
- Legitimatio, vt teneat, necessario requiritur personam, & bona esse in terra legitimantis. 1.466.b.
- Legitimatio per procuratorem expediri potest. 1.128.a.
- Legitimatio per rescriptum retrahitur in prauidicium iuris alteri de latu, vel sola spe competentis. 1.129.a.
- Legitimatio infantis, vt fieri possit requiritur rescriptum spale. 3.24.n.23.
- Legitimatio filij illegitimi ad petitionem patris etiam filia naturali legitima existente, per Comitum palatinum fieri potest. 3.24.nu.24.
- Legitimatio a patre facta, non opus habet cognatorum citationem. 1.306.a.
- Legitimatio facta a Comite Imperiali in dominio Venetorum non operatur circa bona in eorum dominio absque domini consensu. 1.416.a.
- Legitimatio filij naturalis, aut spurij aequè rumpit testamentum, atque filij legitimi ortus. 1.306.a.
- Legitimatio filij naturalis, vel spurij post patris obitum, qd efficiat. 1.128.a.
- Legitimatio filiorum, quado non fiat per subsequens matrimonium. 1.415.b.
- Legitimatio non prauidicat ijs, quorum interest non citatis. 1.416.a.
- Legitimatio infantis a principe facta, infantis ipsius rationem non exigit. 1.306.a.
- Legitimatio ob ingratitudinem postea susceptam reuocari potest. ibid.
- Legitimatio per subsequens matrimonium an valeat, ignorante vno ex coniugibus tempore exceptionis matrimonium consistere non posse. 2.377.nu.1. & seq.
- Legitimatio per subsequens matrimonium non valet, nisi per Papam, quando inter coniuges non poterat contrahi matrimonium. 2.378.n.11.
- Legitimatio filiorum illegitimorum fieri non potest stantibus filijs legitimis, & naturalibus. 2.380.nu.11.
- Limitatur & declaratur. ibi. 5.
- Quid si fuerit legitimatio facta ab Imperatore. ibi. 5.
- Quid si fuerit perita a patre. ibi. 5.
- Quid si fuerit legitimatio sic facta a Comite palatino habente hoc in facultate a principe. ibi. 8.
- Quid si filij illegitimi, & naturales consentirent. ibi. 8.
- Legitimatio illegitimi requirit mentionem filiorum legitimorum, & naturalium. 2.380.nu.11.
- Ampliat. & limitatur pluribus modis. ibi. 4.
- Quid in legitimatione facta motu proprio. ibi. 4.
- Legitimatio facta per patrem non requirit mentionem agnatorum. 2.381.nu.11. & seq.
- Legitimatio an requirat mentionem filij foeminae a statuto exclusi. ibi. nu.19. & seq.
- Quid stante clausula non obstante, & clausula ex certa scientia in legitimatione an requiratur mentio agnatorum. ibi. 13. & seq.
- Legitimatio semel facta, ex superuenientia filij legitimi non retractatur. 1.128.a.
- Legitimatio si impetratur pro filio adulterino ex vtroque parente, debet fieri expressio vtriusque adulteri. 1.228.a.
- Legitimatio similis est alchimiae, quae demonstrat quod non est. 1.401.a.
- Legitimationem non infirmari per superuenientiam filiorum legitimorum, & naturalium. 3.104.9.4.
- Legitimatio per rescriptum plus relinquere potest quam legitimo. 1.129.a.
- Legitimatus a Comite Palatino habente privilegium speciale legitimandi ad feuda, succedit in feudo. 1.127.a.
- Legitimatus a Principe ad successionem feudorum, succedit in feudo, & excludit ceteros agnatos remotiores. ibi.
- Legitimatus cum clausula limitatiua, videlicet absque prauidicio & venientium ab intestato, succedit tantum ex testamento, & quando heres institui possit. 1.127.b.
- Legitimatus detrahit legitimam, & trebellanicam de fideicommissio. ibi.
- Legitimatus est de reuerentis principis, in signum supremae potestatis. ibi.
- Legitimatus etiam succedit agnatis. 1.401.a.
- Legitimatus filius excludit substitutum. 1.127.a.
- Legitimatus ob matrimonium parentum subsecutum, & omnes iuris effectus quos legitimi habent, sortitur, & ad primogeniam & feuda aliaque omnia admittitur & contra. 1.127.a.
- Legitimatus par est cum filio legitimo. 1.382.b.
- Legitimatus per rescriptum non solum agnoscitur patris sed & omnibus alijs datis, quod illorum consensus non interuenit. 1.127.b.
- Legitimatus per rescriptum succedit etiam contra testamentum. 1.128.b.
- Legitimatus quo ad quaedam legitimus proprie non est. 1.306.b.
- Legitimationis rescriptum, quod legitimorum liberorum mentionem non facit, subreptitium censeri debet. ibid.
- Legitimatus per subsequens matrimonium admittitur ad ordines. 3.23.nu.18.
- Legitimatus per subsequens matrimonium absque dispensatione potest ad dignitatem promoueri. 2.375.nu.1.
- Legitimatus per subsequens matrimonium succedit in feudo. ibi. 12.
- Declaratur & limitatur multis modis. ibi. 22. & seq.
- Item succedit in emphyteosi. 2.376.n.28.
- Item excludit substitutum sub conditione si decesserit sine filijs legitimis & naturalibus. ibi. 31. & seq.
- Quid si fignetur legitimatio in mortis articulo in fraudem substituti. 1.377.n.53.
- Item excludit foeminas dotatas stante statuto. ibi.
- Item habet querelam in officiosa donationis. 2.376.nu.36.
- Item rumpit testamentum patris ac si esset natus post testamentum. ibi. 39.
- Item admittitur ad retractum. ibi. 43.
- Item ista legitimatio non reuocatur per superuenientiam liberorum. ibi. 40.
- Quid si mulier non sit digna matrimonio. ibi. 46.
- Legitimatus per subsequens matrimonium dicitur verè legitimus. 2.375.nu.3. & 18.
- Ampliat. pluribus modis. ibi. 4.
- Quid si tempore matrimonij extent alij filij legitimi vel naturales. ibi. 7.
- Legitimatus per subsequens matrimonium an ad effectum successionis sit habilis absque interuentu instrumentorum dotalium. ibi. 9. & seq.
- Legitimare filium proprium spurium Comes palatinus potest. 3.51.n.3.
- Legitimari an possit quis per subsequens matrimonium stante alio matrimonio intermedio. ibi. 14.
- Quid stante protestatione patris quod per contractum matrimonij non intendebat filios legitimare. 2.375.nu.15.
- Quid si matrimonium sit factum in mortis articulo. 2.376.nu.17.
- Legitimatus per subsequens matrimonium an censetur vocatus in dispositione loquente de descendentes legitimis. 2.377.nu.55. & seq.
- Legitimatus per subsequens matrimonium non auertit ius primogeniturae filio iam legitime nato. ibi. 62.
- Legitimatus succedit in emphyteusi a priuato concessa. 1.127.a.
- Legitimatus (vox) idem quod legitimus importat. 118.b.
- Legitimi per rescriptum non sunt successibiles. 3.23.nu.17.
- Legitimi, & legitimari, qui dicantur. 1.382.b.
- Legitimi heredes proprie & expresse dicuntur etiam testamento institutis si hereditas ad eos ab intestato reditura esset. 1.326.b.
- Legitimus, aut legitimatus conditionem patris sequitur. ibid.
- Legitimus ex matrimonio tractatur legitimatus per principem post nuptiarum legitimi. 1.129.a.
- Legitimus non est temere pronuntiandus, nisi cum legitimo contradicere. ibi.
- Legitimus quis dicens. ibi.
- Lego, verbum, etiam vniuersitati rerum adiectum non habet vim institutionis, & quod legatum dicatur. 1.123.a.
- Lenon esse lenae iure communi poenas capitis luere debent, sed vsu receptum est, vt vel mitrati vapulent vel alio, iudicis arbitrio puniantur. 1.306.b.
- Lex ab anastasio. C. mandati. quomodo intelligenda. 2.82.nu.37.42.
- Lex distamari. C. de in genus manum. quando locum habeat. 2.82.nu.1.
- Lex finalis. C. de nouatio. an habeat locum in delegatione. 2.175.nu.49.
- Quid in stipulatione poenali. 2.176.n.67.
- Lex si vnquam. C. de reuo. dona. locum non habet in re minima. 3.51.n.4.
- Lex si vnquam. C. de reuocan. donatio. locum etiam habet & procedit in donatione iurata. 3.22.nu.8.
- Lex interdum, §. qui fur. ff. de furtis quomodo sit intelligenda. 3.22.n.7.
- Lex bene a Zenone. C. de quadrienna praescriptione, & eius dispositio habet etiam locum in inferioribus principibus non recognoscens sit periorum. 3.23.nu.9.
- Lex si quis maior. C. de transactio. non solum habet locum in contractibus transactionis, sed etiam in contractibus venditionis. 3.23.nu.10.
- Lex si vnquam. C. de reuocan. donat. quando locum habeat. 2.195.nu.1.
- Lex si quis maior. C. de transactio. quomodo intelligenda. 2.79.nu.1.
- Lex si vnquam. C. de reuocan. donat. an habeat locum in iure querendo. 2.196.nu.40.
- An procedat in donatione ad causam. ibi. b. 41.
- Quid in donatione remuneratoria. ibi. 46.
- An tollatur per renunciationem. 2.179.nu.63.
- Lij. C. de rescind. vend. remedium non datur venditori scienti verum valorem rei suae, etiam si deceptus sit ultra dimidium iusti precij. 3.23.nu.11.
- Lij. C. de rescind. ven. remedium non habet locum quando in contractu venditionis iuramentum interuenit. 3.23.nu.12.
- Lex

Communium opinionum.

Lex secunda. C. de rescin. vend. quomodo intelligenda.	2. 203. nu. 1	Lij. C. de rescin. ven. in omnibus bonæ fidei contractibus locum habet, & si in stricti iuris conuentionibus sileat.	1. 307. a
An locum habeat in laudo.	ibi. 15. & seq.	Lij. C. de resc. ven. non habet locum in transactione: & contra.	1. 129. a
Quid in diuisione.	ibi. 25.	L. si coloni. C. de agric. & cens. habet locum, & in rebus inanimatis.	1. 129. b
Quid in venditione facta per procuratorem.	ibi. 26. & seq.	L. si quis in tantam. C. vnde vi. habet locum etiam in seruitutibus prædiorum.	ibi. d.
Quid si ante pactum de retrouendendo.	2. 304. 1. 235.	Lex statuens super matrimonium ac super alia spiritalia, per quæ intrinsecantur matrimonia, non habet vim legis.	1. 129. a.
Quid si venditor iurauit non contravenire.	ibi. 43.	Lex tollens, vel reprobans consuetudinem intelligitur tam ex consuetudine futura quam præsentem.	3. 57. q. 15.
An locum habeat in feudo.	2. 306. nu. 74.	L. si vnquam. C. de reuocat. donat. tam in liberis, quam in alijs locum habet.	1. 357. a
Quid in emphytheosi.	ibi. 75.	Lex tamen si contraria consuetudine tollatur, tamen nunquam, vel longissima disuetudine abrogabitur.	ibi. d.
Quid si in contractu interueniat iuramentum ex certa scientia.	ibi. 78.	Lex vel statutum semper est in viridi obseruantia.	1. 129. a
Quid fuerit renunciatum.	2. 306. nu. 89.	L. si conuenerit. ff. de iur. iud. omnium iud. quando locum habeat.	3. 137. con. 48.
Quid si venditor sciebat verum valorem.	ibi. 98.	L. hodie. ff. de penis in quibus locum obtineat.	3. 138. con. 58.
Quid si in re vendita reperiat thesaurum.	ibi. 111.	L. in criminali. C. de iur. iud. omnium iudicium ampliatum.	3. 149. con. 230.
An huic remedio præscribatu spatio triginta annorum.	ibi. 108.	L. si quando. C. vnde vi. ampliatum.	3. 153. con. 297.
Lex quoties. C. de rei vendi. non habet locum in contractu matrimonij.	2. 208. nu. 38.	L. si quando. C. de iud. limitatio.	3. 155. con. 337.
Quid in contractu facto à Principe.	ibi. 39.	L. error. ff. de iur. & facti igno. limitatur.	3. 157. con. 374.
Quid in feudo.	ibi. 46.	L. in §. sed neque. C. de vct. iur. enucl. declar.	ibi. nu. 6.
Lex quoties. C. de rei vendic. præsumitur semper rem traditam fuisse primo emptori si vterque probet traditionem.	2. 209. nu. 51.	Lex esse dicitur, quod in ratione consistit.	ibi. nu. 126.
Ampliatum & limitatur.	ibi.	Leges frustra queritur, vbi est ratio viua.	ibi. nu. 127.
Lex Foeminae. C. de secun. nupt. an procedat si filij extarent tempore transitus ad secunda vota & decederent ante mortem matris.	2. 218. nu. 23.	¶ Leges non possunt complecti singulos casus.	3. 168. un. 14.
Quid si mulier nubat de consensu primi viri.	ibi. 29. & seq.	Et ideo procedendum de similibus ad similia.	ibi. un. 15.
Quid in lucro acquisito Vxorij post mortem viri ex forma statuti.	2. 218. nu. 15.	Leges in scholis diglutiuntur, in palatijs digeruntur.	¶ 169. nu. 50.
Quid in muliere Iudea.	ibi. 20.	Leges sapient, cum practicantur.	ibi. nu. 52.
Quid in quaestis à marito titulo oneroso.	2. 219. nu. 40.	Leges debent addisci in inuentute, & earum vsus semper continuandus est.	3. 178. nu. 36.
Lex hac ed. etali. C. de secun. nupt. non habet locum si coniunx aliquid est consequuta titulo oneroso.	2. 223. nu. 63.	Leges ante omnia seruandas esse.	3. 202. nu. 89.
Nec in donatione remuneratoria.	ibi. 64.	Leges vbi habemus, frustra querimus rationem.	ibi. nu. 90.
Nec in filiis spurjis præcedentis complexus.	ibi. 73.	Leges debent publicari ad hoc, vt vires habeant.	3. 216. nu. 7.
Lex generalis non comprehendit casum priuilegiatum.	2. 348. nu. 11.	Leges per Gratianum decretis insertæ, non sunt canonizatae, nec habent maiorem vim in foro canonico, quam si in volumine iuris ciuilibus essent relictae.	1. 505. b
Lex declaratoria trahitur ad præterita.	2. 323. nu. 10.	Leges per Gratianum decretis insertæ, non sunt canonizatae, nec habent maiorem vim in foro canonico, quam si in volumine iuris ciuilibus essent relictae.	1. 505. b
Lex corrigens in vno ex correlatijs censetur etiam in alio corrigere.	2. 352. nu. 36.	Leges proprium claritas, & obscura non potest allegari ad decisionem causarum.	ibi. nu. 20.
Ampliatum & limitatur multis modis.	ibi.	Legis magis creditur, quam canonistis in materia merè legali.	3. 201. nume. 47.
Lex generaliter loquens non tollit priuilegium alicui specialiter concessum.	2. 348. nu. 3.	Legem vbi non habemus, pro decisione ad principem recurrere debemus.	ibi. nu. 123.
Legis dispositio intelligitur de primo actu.	ibi. 11.	¶ Legum determinationi in foro Ecclesiastico plerumque statum, nisi diuersum iure canonico constitutum reperitur.	ibi. d.
Ampliatum multis modis.	2. 349. nu. 19.	Legum puritas omnino amplectenda.	3. 144. nu. 8.
Limitatur.	ibi. 27. & seq.	Loqui sine lege erubescimus.	3. 205. nu. 121.
Quid in dote.	ibi. 20.	Loqui siue lege non dicitur, qui rationem adducit.	ibi. nu. 122.
Quid in vltimis voluntatibus.	ibi. 21.	¶ Libellus incertus in quibus, & quando admittendus.	3. 135. con. 14.
Quid in contractibus.	ibi. 22.	Libellus in quo plures rei debendi petuntur in solidum an procedat.	3. 142. con. 119.
Quid in beneficialibus.	ibi. 23.	Libellus quando ex officio rei sciendus.	3. 147. con. 207.
Quid in pia causa.	ibi. 26.	Libellus ciuilibus super delicto quid debeat continere.	3. 132. con. 285.
Quid in dispositione negatiua.	ibi. 27.	Libellus petitionis generalis an procedat.	3. 153. con. 293.
Quid si primus actus sit inualidus.	ibi. 30.	Et quid de incerto, & quando.	ibi. con. 294.
Limitatur pluribus modis.	ibi. 31. & seq.	Libellus, super restitutione quatenus stabilis.	ibi. con. 296.
Quid in dispositione fauorabili.	ibi. 37.	Libellus petentis compelli procedit.	3. 153. con. 298.
Quid in dispositione conditionali.	2. 350. nu. 41.	Libellus in iudicij officijs imploratione vtrum requisitus.	3. 157. con. 362.
Quid in priuilegijs.	ibi. 44.	Libellus possidentis ciuilibus tantum procedit.	3. 165. con. 490.
Lex iubemus. C. ad Trebellian. an habeat locum vbi duæ quartæ detrahuntur.	2. 263. nu. 10.	Libellus duplex, & impliciter alternatiue admittendus.	3. 165. con. 497.
Lex per diuersas. C. mandari. quomodo intelligenda.	2. 81. nu. 1.	¶ Libelli agentis coniunctorio nomine conclusio.	ibi. d.
Lex finalis de it. reg. procedit tam in prædijs vrbis quam rusticis.	1. 427. a	Libelli copia reo danda actoris sumptibus.	3. 146. con. 189.
Lex finalis. C. de nouar. non habet locum in delegatione.	1. 443. a	Libelli ineptitudo in parte an vitiet totum.	3. 153. con. 295.
Lex non ab re. C. vnde vi. nō habet locum in eo qui rem suam propria conduxit.	1. 443. a	Libelli correctio fit ante litem contestatam.	1. 505. b
Lex vel constitutio quæ præcipit, vel prohibet in fauorem Dei, vel ad commodum publicum, an tollatur de consuetudine.	1. 505. b	Libelli famosi lector si eum statim non lacerat, eadem prorsus poena afficitur, qua eius concipitor.	1. 307. b
Lex. ff. C. de inst. & subst. nō loquitur de tacita vulgari sed pupillari. ibid.	ibi. d.	Libelli ineptitudo omnia prorsus vitiat.	ibi. d.
Lex seuitatis credit Pontifici, vbi de peccato vitando agitur.	1. 129. a	Libelli oblatio die feriata fieri non potest.	1. 130. b
Lex ciuilis obligat etiam in foro conscientiae.	1. 129. a	Libelli plures si ponantur, de singulis sportulae soluenda sunt.	1. 473. b
Lex de sui substantia scriptis opus non habet, atque ideo clara populo voluminate fieri potest.	1. 387. a	Libelli oblatio an requiratur in remedio spoliij.	1. 416. b
Lex obscura nulla lex est.	1. 383. a	¶ Libellum non vitiat ordinis peruersio.	1. 130. b
Lex omnium consensus requirit.	1. 357. a	Libellum famosum legens, & non statim lacerans, punitur eadem poena qua fabricator.	1. 545. b
Lex prima de sacrosanctis Ecclesijs habet locum, in quocunque testamento facta, & ab illo, qui non est in articulo mortis.	1. 129. a	Libellum emendare, vel mutare ante litem contestationem licet, postea non.	3. 115. q. 5.
Lex quæ de clericis quicquam disponit, quatenus canonibus aduersa nō est seruari debet.	1. 357. a	Libellus an in scriptis offerri debent.	3. 24. nu. 26
Lex quæ exprimeret aliquem casum ratione frequentioris vsus, nō tamen per hoc intelligitur excludere alios casus minus frequentes.	3. 24. nu. 25.		
Lex quælibet, dispositio, vel declaratio, si per annos decem in vsu recepta non sint, nullus sunt momenti.	1. 416. a		
Lex quod non dicit, nec nos dicere debemus.	1. 383. a		
Lex quoties. C. de rei vendic. in re dubia locum habet, id est, cum secundus emptor rem sibi prius traditam non liquido probat.	1. 307. a		
Lex probans consuetudinem, de qua intelligenda sit.	1. 129. a		

Index Materiarum

- Libellus cum clausula, saluo ad den di, minuendi que iure propofitus, nec minui, nec augeri, nec mutari potest.** ibi.
- Libellus nō est necessarius, sed fufficit quod redigatur in actis qualis qualis peritio, nisi à reo petatur, vt offeratur.** 1.130.b
- Libellus non potest emendari post litem contestatam.** ibi.b
- Libellus non requiritur necessario, nominis intentatæ actionis expressio- nem.** ibid.
- Libellus super remedio recuperandæ quomodo debeat concludere.** 2. 292.nu.70. & seq.
- Libellus sustinetur etiam per improprationem verborum.** ibi.72.
- Libellus in remedio recuperandæ non requiritur vt tempus in eo appona- tur.** ibi.74.
- ¶ Liber an præsumatur verus verificatis pluribus partitis.** 2.23.nu.1.
- Liberatio facta Vniuersitati non liberat singulos de Vniuersitate.** 2.390. nu.10.
- Libera contrahens matrimonium cum seruo etiam Ignoranter non pro- creat filios legitimos.** 2.379.nu.16.
- Liber censualis alicuius monasterij, vel ecclesiæ non probat.** 1.131.a
- Liber feudorum est authenticus, & potest allegari ad decisionem causa- rum.** 1.130.b
- Liber feudorum est approbatus.** 1.130.b
- Liber feudorum ligat etiam Ecclesias, Ecclesiasticasque personas.** ibi.
- Liber mercatorum non facit fidem in magnis summis pro se.** ibid.
- Liber mercatorij vbi fides integra statuto habetur & extra statuentiū di- tionem habere debet.** 1.307.a
- Libera administratio concessa videtur quando dicitur quod procurator possit facere quicquid possit ipse dominus.** 1.131.a
- Liberitas concedentis in feudi concessione datur.** 1.416.a
- Liberatio, appoha, quitantia, & solutio, sunt paria.** 1.383.a
- Liberi aliquando pro heredibus vsurpantur.** ibi.
- Liberi positi in conditione, & etiam onere fideicommissi grauati, non cō- setur in testamento vocati.** 1.131.a
- Liberi primi gradus an computent fructus in Trebellianicam.** 2.263.nu.1
- Ampliatur.** ibi.2. & seq.
- Limitatur.** ibi.5. & seq.
- Liberi primi gradus fructus tempore mortis testatoris perceptos non cō- putant in trebellianicam.** ibi.
- Quid in dote.** ibi.8.
- Quid vbi duæ quartæ detrahuntur.** ibi.10.
- Liberis legitimis tantum, nisi in adoptantis, vel arrogantis potestate transeant, non potest pupillariter substitui.** 1.506.a
- Libero arbitrio non præscribitur.** 1.263.nu.10.
- Libertus patrono suo stipulari non potest.** 2.158.nu.6.
- Libertus qui impetrauit ius aureorum annulorum negans se libertum, il- lud ius amittit.** 2.221.nu.44.
- Libertus à collegio manumissus non tenetur honorem habere singulis de Collegio.** 3.200.nu.48.
- ¶ Libri filio à patre dati causa studiorum, censentur donati, neque debent conferri. intellige de filio emancipato. Alij contra.** 1.451.a
- Libros filio etiam non emancipato donatos à patre causa studij, si postea filius viuo patre doctōr euadit, nō tenetur eos conferre fratribus.** ibi.
- Libros communium opemendos esse.** 3.216.n.16.
- Libros plures habere vtile, & studendum esse.** ibi.n.20.
- ¶ Licentia concessa ab Episcopo ingrediendi monasterium monialium intelligitur concessa pro prima vice.** 2.349.nu.13.
- Licentia concessa parrochiano vt possit alteri quàm proprio sacerdoti consisti, semel tantum intelligitur concessa.** ibi.14.
- Licentiatas si post longum tempus ad gradum promoueat an prætera- tur alij, qui medio tempore ad gradum sunt absumpti** 2.391.nu. me- ro 1.
- Licentiatas in favorabilibus habetur pro doctore** ibi.nu.124.
- Licentiatas retinent dignitates ecclesiasticas, vt doctores.** ibi.n.25.
- Licito tempore quivis actus gestus præsumitur, si tum licito, tum illicito geri potuit.** 1.307.b
- ¶ Limitate disponere est perfecte disponere.** 1.360.b
- ¶ Lis non contestata quando dicitur.** 1.307.b
- Lis ad validitatem laudis lazi præsumitur ex spatio longi temporis.** 2.319. nu.42.
- Lis vniuersitatis non dicitur lis singulorum.** 2.390.nu.12.
- Idem in compromisso.** ibi.13.
- Lite non contestata processus est nullus.** 3.24.nu.27.
- Lite qui se liberat, ingens consequitur commodum.** 1.401.a
- Litem suam facere, quid sit.** 3.215.nu.29.
- Literæ obligatorie sunt reddendæ in redditibus liberandis.** 1.367.b
- Literæ surreptitæ ad litem, vel etiam ad beneficia cōuentiosa impetratæ, non sunt profusus nullæ, sed iurisdictionem confirmant.** 1.506.a
- Literæ in fauorem destinati ad clericatum assumunt vigorem si ille pos- tea ordinetur.** 2.28.n.10.
- Literæ ipsi libris insculptæ non faciunt plenam probationem.** 3.52.nu. 5. & 66. q.7.
- Literas recipiens omnia in eis contenta approbare præsumitur.** 2.18.nu. me- ro 1.
- Ampliatur.** ibi.2. & seq.
- Limitatur pluribus modis.** 2.19.n.8. & seq.
- Quid in Instrumento.** ibi.2.
- Quid in receptione laudis.** ibi.5.
- Quid in ignorante.** ibi.10. & seq.
- Quid in extraneo.** ibi.15.
- Literæ quibus rem aliquam mitti, vel solui scriptum est, nisi & expressi- uè rem illam vel pecuniam literarum latori tradi percipiatur, non ef- ficient quin obligatio in suo pristino statu restet.** 1.307.
- Literæ surreptitæ sumi ipso iure nullæ.** 1.131.b
- Literarum comparatio quomodo, & in quibus probent.** 1.307.b
- Literas ad eum scribens, qui cum colloquium interdictum est, nullo se cri- mine obstringit nullaque penas luet.** 1.308.a
- Literas alienas aperiens, ac resignans, vt scribentis aduersario illarum copiam faciat, incidit in crimen falsi.** ibi.
- Literas qui simpliciter accepit, non protestando aliquid in oppositum, is videtur fateri, & in contractum assentiri.** 1.371.b
- Literis derogationis contra impetrandem quis vti possit.** 3.139.con.76.
- Literis Episcopi quatenus non credatur, si quid de iure attestetur.** 1.131.b
- ¶ Litigans contra communem opin. amittit causam.** 3.209.nu.1.
- Et condemnatur in expensis.** ibi.n.2.
- Fall.** nu.10.
- Litigantes locorum, vbi non sunt multi libri, debent esse cauti consulere doct. locorum vbi sunt libri, & quare.** 3.216.n.21.
- Litigans temere condemnatur in expensis.** 3.209.n.4.
- Litigandi iusta causa in excuset ab expensis ex promissione.** 3.154.c6.312.
- Litigantes de rebus arduis dicuntur inimici capitales.** 1.418.a
- Litigiosa res non efficitur, sed ipsa actio, quādo actione personali agitur lite contestata in iudicijs particularibus.** 1.131.b
- ¶ Litis contestatio requiritur in remedio creinte grandæ.** 2.93.n.101.
- Litis contestatio per exceptionem peremptoriam quando inducatur.** 3. 147.con.195.
- Litis contestatio per quæ inducatur.** 3.153.con.3.a
- Litis contestatio est necessaria in processu.** 1.131.b
- Litis contestatio non est necessaria, quando agitur de restitutione in inte- grum.** ibi.b
- Litis contestatio omissa reddit iudicium nullum.** ibi.
- Litis contestatio fit per confessionem partis.** ibi.
- Litis contestatio, requiritur cum agitur de foedere matrimonij.** ibi.
- Litis contestatio requiritur in omnibus iudicijs possessionis.** ibi.
- Litis contestatione inducti effectus non ideo pereunt, quod iudicij agitato perempta sit, ac lata à iudicij obseruatione sententia, propo- natur.** 1.307.b
- Liti contestationi comparatur stipulatio.** 1.376.b
- Litis ob contestationem non efficitur res litigiosa, si in personam a- gatur.** 1.307.b
- Litis pendencia inducitur etiam per solam citationem, facta eiusdem exe- cutione.** 1.131.b
- ¶ Locare feudum alteri vasallus quidem potest sine consensu domini, ad modicum tempus.** 1.131.b
- Locatio facta ad decennium, dicitur facta ad longum tempus, & de tali lo- catione idem iudicatur, quod de venditione.** ibi.
- Locatio facta per maritum de bonis dotibus, non præiudicat mulieri so- luto matrimonio.** 132.a
- Locatio potius dicitur quàm venditio, si sit constitutio annuæ pensionis per contractum.** 1.131.b
- Locatio quid differat ab emphyteusi.** ibi.
- Locatio ad vitam an habeat naturam perpetuæ locationis.** 2.211.nu.1.
- Locator indigens re locata ob suam necessitatem potest inquilinum ex- pellere.** ibi.1.
- Limitatur pluribus modis.** ibi.
- Quid si res sit data in emphyteosi.** ibi.5.
- Quid si eadem necessitas imminet tempore contractus, & tamen lo- cauit.** ibi.6.
- Locus, in quo fundata est Ecclesia antequam consecratur spectat ad Epi- scopi ordinationem.** 2.28.
- Locus in quo destinatione hominum fundanda est ecclesia non gaudet immunitate ecclesiastica antequam per Episcopum fuerit primus la- pis ibi deiectus.** ibi.nu.17.
- Locus contractus quo ad solemnitatem attenditur & non locus destinæ- solutionis.** ibi.6.
- Locus, in quo prima est facta conuentio attenditur, licet contractus alibi renouetur.** ibi.16.
- Locupletioem quem non esse factum ex pecunia habita, qui vult dicere, debet probare.** 2.11.nu.16.
- Locatio vnica an faciat vt res dicatur solita locari.** 1.437.b
- Locatio expirat per mortem locantis.** 1.437.b
- Loco ab aliquo discretè expresso, qui vxorē nō abductū iri in ipso matri- monij**

Commu. opinionum.

monij contractu pacifitur, obligabitur. 1.368.a
 Locupletari cum alterius iactura, id cum dolo par est. 1.361.a
 ¶ Lucrari dicimur, cum quasi debitum assequimur. 1.308.a
 Lucrum aliquod de pacifci creditor, cui pecunia soluenda, vel res aliqua restituenda est, quando potest. ibid.
 Lucrum cessans is demum petere potest, qui negociari assollet. ibi.
 Lucrum delarum filio propter trāsitum patris, vel matris ad secunda vota, non impatur eis in legitimam. 1.132.a
 Lucrum quod alicui infertur contemplatione alterius debet ei applicari, cuius contemplatione aufertur. 1.132.a.308.a
 Lucrum quod maritus acquirit per statutum post mortem mulieris, dicitur aduentitium ex causa lucratiua. ibi. & 308.a
 ¶ Ludenti quicquid ad ludendum mutuo datur, & si de iure repeti nequeat de consuetudine contra ius valitura condici potest. ibi. b
 Ludo etiam alearum partum lucrum, victus a victore hodie ludendi consuetudine non repetet, dummodo nulla fraus in ludo versata fuerit. ibi. d.
 Ludus omnis generaliter iure interdictus censetur. ibi. d. a
 Ludens cum aliquo qui non habet administrationem liberam, tenetur quod lucratus est restituere, non tamen victo, sed administratori. 1.457.a
 Ludens cum talibus scienter committit furtum. ibid.
 Ludere ad scachos, etiam clericis licitum est. 1.374. b
 Ludenti mutans non potest reperere. ibi. a
 Ludi qui sint permisi, vel prohibiti. 1.456. b
 Ludo quaesita, consuetudine nemo tenetur restituere, nec ad soluendam poenam lege statutam tenetur. ibi.
 Ludo quaesita, in foro poli, & conscientia non necessariò sunt restituenda ante iudicis condemnationem. ibid.
 Ludo quaesita rursus est pauperibus communicare. ibid.
 Ludus connumeratur inter delicta. ibid.
 Ludus regulariter est de iure prohibitus. 1.545. b
 Lusor a collusore repetere potest solum. 1.457. b
 Lusor non tenetur collusori, etiam si instrumento publico obligatus esset conxor. ibid. b

M

MAGISTER, & sine causa discipulos intra modum impunè verberat. 1.308. b
 Magistratus personę non debent de nocte ambulare per plateas. 1.471. b
 Magistratus an & quando liceat resistere, & quatenus. 3.60. q. 10.
 Magistratus, aut iudex ordinarius potest tempore belli, aut necessitatis compellere ciues ad mutandas pecunias rei publicę. 3.51. nu. 1.
 Magistratus, & alij iudices pro administrationis suę tempore, ne fructum, aut quippiam aliud, de loco cui praesunt extrahatur, prohibere possunt. 1.416. b
 Magistratus quod facit, tota ciuitas facere censetur. 1.374. b
 Magistratus sententia non cognoscit appellationem tempore necessitatis. 1.398. a
 Magistratus in ijs quę facit, voluntarię iurisdictionis non potest alteri se submittere. 1.132. a
 ¶ Magis communis, & communis opinio in nihilo differunt, nisi quod magis communis praesertur. 3.169. nu. 38.
 Magis commu. superueniens non annullat poenitus communem in contrarium. ibi. nu. 39.
 Quomodo. nu. 40.
 Quare. nu. 41. & seqq.
 Magis commu. non tollit gesta tempore cõmunis contrarię. 3.169. n. 46.
 Magis commu. est opi. quę a pluribus, seu grauioribus Docto. recipitur. ibi. nu. 44. & 174. nu. 4. & 5.
 Magis commu. opinio cognoscitur per ponderationem, & numerationem auctorum. ibi. nu. 3.
 Magis commu. opinio, quo excessu numeri, & auctoritatis Docto. constituitur, repositum est arbitrio iudicis. ibid. nu. 6.
 Datur tamen quaedam Theorica, vt in quaestione sterili data paritate auctoritatis fiat excessu etiam vnus. ibi. nu. 7.
 Declar. nu. 9.
 In quaestione ampla excessu numeri duorum. ibi. nu. 10.
 Declara. nu. 12.
 Data paritate auctoritatis efficiatur excessu vnus numeri pro singulari decem. ibi. nu. 13.
 Fiat omni excessu auctoritas data paritate numeri. ibi. nu. 14.
 Declara. nu. 15. & 16.
 Sed quando pro vna communi est excessu numeri, pro contraria excessu auctoritatis, vt sic habens excessum auctoritatis. 3.175. nume. 17.
 Verius reponi id arbitrio iudicis. ibi. nu. 18.
 Sed tamen dicitur, magis communem esse, cuius excessu numeri est maior excessu auctoritatis contrarię communis. ibi. nu. 23.

Et contra cuius excessu auctoritatis est maior excessu numeri. ibi. nume. 24.
 Quando ambo excessu sunt aequales neutram esse magis contrarium. ibi. nu. 25. & seqq.
 Magis commu. opinio praesertur communi contrarię. 3.197. nu. 3.
 Magis commu. generalis praesertur communi in limitatione. 3.198. nu. 9.
 Contrarium. ibi. nu. 11.
 Magis commu. potest limitari per communem. ibi. nu. 12.
 ¶ Magna, vel modica causa personarum qualitatibus metitur. 1.378. b
 ¶ Maiestatis laesę crimen aduersus quoscunque principes superiorē non agnoscens, & quemcunque cardinalem admittitur. ibid.
 ¶ Maioratus, aut bonorum pari vinculo obstrictorum successor non offenditur praescriptione aduersus antecedentem possessorem absolutam. 1.308. b
 Maioratus successor locationem ad longum tempus, aut Emphyteusim ab eo cui successit constitutam non necessario seruat. ibi. d.
 Maioratus successorem non damno afficit sententia in antecessorem lata. ibi.
 Maior pars quod credit, pro veritate habetur. 3.168. nu. 26.
 Maiori parte factum, ab omnibus factum censetur. 3.170. nu. 7.
 Maiorem partem habens non minus obtinere debet, ac si omnes haberet. ibi. nu. 8.
 Maior decurionum pars consilio interfuisse censetur, quando duę partes ex tribus aduēt.
 Maior non tenetur probare esse infra tempus petendi restitutionem; & contra. 1.138. b
 Maior potest se submittere minori, vel aequali in iurisdictione contentiofa, secus in voluntaria. 3.141. con. 11. 4.
 ¶ Mala in dubio non praesumitur, sed potius bona fides. 1.132. b
 Mala fides defuncti impedit praescriptionem vnus salis heredis, vel successoris. ibid.
 Mala fides quocunque tempore ex scientia rei alienę emergens, praescriptionem nondum perfectam disturbat. 1.308. b
 Mala fidei possessor censetur, qui a verò rei domino admonitus rem illā suam, non verò distrahentis esse eam nihilominus emit. 1.308. b
 Mala fidei praesumptio tollitur 30. annorum spacio. 1.457. b
 Malefictum, & is commisisse dicitur, qui vel iniuriam intulit, vel verbis aliud quippiam poena dignum effudit. 1.309. a
 Malo perseuerans, id malum praenouisse putatur. 1.374. a
 Malum minus ex duobus malis eligendum. 3.168. nu. 26.
 Malefictum non solum committitur malefaciendo, sed etiam malefaciendo. 1.545. b
 ¶ Mandanda iam proxime, pro mandatis habentur. 1.383. a
 Mandans, & faciens equiparantur. 1.373. b
 Mandans aliquod delictum fieri, puniendus est in loco illo, vbi factū est delictum, non in loco vbi mandauit. 1.545. b
 Mandans dominus post acceptam iniuriam famulo, vel cõsanguineo aliquid in autrem, si paulo post sequatur homicidium, tenetur de eo mandans. 1.546. a
 Mandans famulo suo dominus iniuria ab aliquo affectus, vt ear, nec reuertatur donec ipse dominus intellexerit noua de illo, qui ipsum iniuria affectus, & famulus eum interfecerit, praesumitur ex mandato domini fecisse. 1.546. a
 Mandans fieri homicidium, tenetur de homicidio propter mandatum, non autem ex mandato. ibi. b
 Mandans non dicitur proprie facere, sed interpretatiuè. ibid.
 Mandans in quibus casibus non puniunt, vt mandatarius. ibi. d.
 Mandans puniunt eadem poena, qua puniunt mandatarius ipse qui delictum commisit. ibid.
 Mandans aliquid fieri non dicitur verè facere. 1.132. b
 Mandans Titio, vt Sempronium vulneret, Titius verò occiderit cõsanguinans non puniunt hoc casu de homicidio. 1.546. a
 Mandans aliquid malefictum fieri, non tenetur, vt ipse delinquit, si poena in personam delinquentis, & non in rem statuta sit. 1.475. a
 Mandatarius excusatur in delictis propter mandatum superioris, modo id quod facit, non sit de genere prohibitorum, & sic operari, & fabri excusantur de eo quod operantur in re alterius, ex mandato conductentis. 1.546. b
 Mandatarii dictum non est sufficiens contra mandantem, vt tortura subici possit mandans. ibid.
 Mandans delictum, eo non securo, nisi atrox crimen fuisset, non tenetur, &c. 1.506. b
 Mandato reuocato, iudice, vel aduersario ignorante per procuratorem gesta tenent, ac praesudicant domino. 1.506. b
 Mandati actio tenetur, qui generaliter pecunias mutuas dare, aut foenerari, aut in rerum aliquarum emptionem erogare aliter non facturo mandauit. 1.309. a
 Mandato facere, & moru proprio facere sunt paria. 1.377. a
 Mandator maleficti non ex eo quis probabitur, vt torqueri ea de re possit, quod sibi illud perpetrandum mandasse aliquis affirmet. 1.309. a

Index Materiarum

- Mandatum ab eis quibus procuratores dicunt exhiberi iudices suapte spon-
te, ac parte non petente præcipere nequeunt. *ibid.*a
- Mandatum ad compromittendum, emendum, vendendum, & similia,
præsumitur etiam post spacium decursum mille annorum: & contra.
1.132.b
- Mandatum ad matrimonium contrahendum testibus probatur. 1.309.a
- Mandatum a marito vxoris causam agente tum demum peti potest, cum
semel illud receperit. *ibid.*
- Mandatum executiuum, nulla præcedente sententia condemnatoria, vel
parte non citata, decretum nullum esse dicitur. 1.133.b
- Mandatum ex sola temporis diuturnitate, & patientia non præsumitur.
*ibid.*b
- Mandatum facti pro ipsomet facto censetur. 1.373.b
- Mandatum generale comprehendit speciale, sine quo generale reddere-
tur frustratorium. 1.133.a
- Mandatus delinquens, perinde punitur atque mandans principalis.
1.506.b
- Mandatum generale quo quis procurator constituitur, si in eo casus ali-
quis speciale mandatum exigens excipiar, quos etiam casus compre-
hendet. 1.309.a
- Mandatum indebitè factum, est mandatum nullum. 1.373.a
- Mandatum insufficient, est nullum. 1.583.b
- Mandans non comprehenditur sub statuto puniente facientem malefi-
cium, nisi pro homicidio, aut vulnere. 1.133.a
- Mandatum non exigitur proponendis absentia causis. 1.309.a
- Mandatum procuratoris potest probari per testes, sicut per instrumen-
tum. 1.133.a
- Mandatum qui suscepit, mandati ob latam, leuem ac leuissimam culpam
tenebitur. 1.309.a
- Mandatum reuocatum, est nullum. 1.383.b
- Mandatum speciale requiritur ad acceptandum beneficium nomine ali-
cuius, nec sufficit generale. 1.133.a
- Mandatum speciale requiritur ad petendum restitutionem in integrum.
3.24.nu.1.
- Mandatum iurisdictionis generale non probatur per testes. 3.136.con.31.
- Mandatum speciale vbi exigitur, regulariter sufficit generale cum lib. ra,
quod speciali equiparatur. 3.137.con.52.
- Mandatum, quod est necessitatis non reuocatur morte mandantis. 3.138.
quæst.77.
- Mandatum procuratoris non expirat morte mandantis. 3.152.con.278.
- Mandatum prælati, seu rectoris in causa suæ ecclesiæ, aut vniuersitatis,
morte ipsius constituentis finitur. 3.157.con.364.
- Mandatum ob temporis diuturnitatem non præsumitur. 2.122.nu.1.
- Ampliatur. *ibid.*3. & seq.
- Limitatur pluribus modis. *ibid.*6. & seq.
- Quid in mandato, vel commissione facta a iudice. *ibid.*4.
- Mandatum præsumitur ob temporis diuturnitatem in actu qui commu-
niter non solet fieri citra mandatum. *ibid.*6. & seq.
- Quid in mandato enunciato in instrumento antiquo. *ibid.*9.
- Quid si cum antiquitate concurrant alia coniectura. *ibid.*10.
- Mandatum præsumitur interueniente scientia, & patientia principalis.
*ibid.*12.
- Quid si agatur de modico præiudicio. *ibid.*13.
- Mandatum delegatorum præsumitur in sententia antiqua. 2.123.nu.20.
- Mandatum arbitrarij præsumitur ex diuturnitate temporis. *ibid.*21.
- Mandatum Vicarij præsumitur, si non negatur, & si negetur laus est illud
probari per communem reputationem. 2.122.nu.11.
- Mandatum præsumitur per traditionem instrumentorum ad causam per-
tinentium. 2.123.nu.27.
- Mandatum præsumitur ad indicendam bonam fidem. 1.122.nu.17.
- Quod de dote, vt
- Mandatum re integra expirat morte mandantis. 2.125.nu.1.
- Ampliatur. *ibid.*2. & seq.
- Limitatur multipliciter. *ibid.*11. & seq.
- Quid in mandato delegatorio. *ibid.*2.
- Quid in mandato substituti, an expirat morte substituentis. *ibid.*8. & seq.
- Mandatum non expirat morte mandantis etiam re integra, si principalis
satisdedit pro procuratore. 2.123.nu.11.
- Mandatum non reuocatur morte mandantis, quando actus perficiendus
censetur post mortem. *ibid.*13.
- Limitatur pluribus modis. 2.124.nu.14.
- Mandatum super eo ad quod quis de necessitate tenetur nõ expirat mor-
te mandantis. *ibid.*19.
- Mandatum factum in testatori non reuocatur morte mandantis. *ibid.*20.
- Amplia, & limita. *ibid.*nu.21.
- Mandatum factum a iudice nuncio Curia non expirat morte mandan-
tis. *ibid.*24.
- Limitatur pluribus modis. *ibid.*25. & seq.
- Mandatum etiam re integra non expirat morte mandantis fauore præ-
causa. 2.125.nu.32.
- Idem fauore libertatis. *ibid.*33.
- Idem fauore dote. *ibid.*34. & seq.
- Mandatum procuratoris constituti in rem suam non expirat morte mā-
dantis. *ibid.*36. & seq.
- Mandatum procuratoris constituti a vulnerato ad faciendam pacem non
expirat morte mandantis. *ibid.*38.
- Mandatum cum clausula donec mandans reuocauerit, non extinguitur
morte, sed est necessaria reuocatio. *ibid.*nu.39.
- Mandatum non expirat morte mandantis quo ad negocia cõnexa. 1.125.
nume.31.
- Mandatum re non integra non expirat morte mandantis. 2.125.nu.1.
- Quid in prælato. *ibid.*2. & seq.
- Quid in commendatario. *ibid.*nu.4.
- Quid in hospitalario. *ibid.*5.
- Quid in Vicario. *ibid.*6. & 9.
- Quid in procuratore constituto ad negocia. *ibid.*10.
- Quid in procuratore constituto a prælato, & a capitulo. *ibid.*13. & seq.
- Quid si constitutus decedat sine herede. 2.126.nu.17.
- Mandatum superueniens lite pendente inducit ratificationem gestorum
prius in iudicio. 2.70.nu.16.
- Ampliatur & limitatur. *ibid.*17. & seq.
- Mandatum factum a Papa capitulo comprehendit singulos, qui illud im-
plere possunt. 2.391.nu.16.
- Mandatum principis, quando princeps est de eodem loco aliter, quã per
scripturam probari potest. 2.7.nu.22.
- Mandatum de occidendo an præsumatur datum a patre filio per illa ver-
ba, non redeas domum, nisi sentiam nouum de hoc negocio, homici-
dio statim subsecuto. 2.414.nu.45.
- Amplia & declara multis modis. *ibid.*49. & seq.
- Mandatum cum libera speciali equiparatur. 3.con.253.
- Mandatum quale morte mandantis non expirat. 3.con.56.
- Mandatum morte mandantis, quando non extinctum. 3.con.278.
- Mandatum prælati morte ipsius an extinctum. 3.con.364.
- Mandatum per generalem promissionem ratificationis an firmum.
3.con.440.
- ¶ Manus alicui si simpliciter amputari iubeatur, & leua atque inutilior
semper amputabitur. 1.309.b
- Manus inutilis, manus nulla est. 1.383.b
- Manum qui mutilatur debilitat, is membrum tollere dicitur. *ibid.*
- Mariti absentia non tribuit vxori ius nubendi alteri. 1.345.a
- Mariti domicilium est attendendum, cum agitur de lucranda dote per
statutum. 1.134.a
- Mariti futuri quomodo in defectu vxorum peccent. 1.407.b
- Mariti heres tenetur alimenta præstare vxori vidua: infra id tempus quo
non sibi restituuntur mobilia. 1.134.a
- Marito vergente ad inopiam vxor agere potest ad dote restitutionem,
vt dos in tuto sit, ex cuius fructibus aliat se, ipsum maritum, & sobo-
lem. *ibid.*
- ¶ Maritus adulteram recipiens, eam postea accusare non potest. 1.426.b
- Maritus, & vxor si confiterentur se recepisse precium rei dotalis vendi-
tae, ad quemlibet peruenisse. precium pro dimidia, dubitari posset.
3.84.nu.2.
- Maritus, & vxor simul confitentes dotem, vel precium rei dotalis rece-
pisse, tunc totum precium præsumitur ad manus mariti peruenisse.
1.466.b
- Maritus qui vxorem adulteram dimisit, nihilominus tenetur seruare ca-
sitatem, & si fornicetur, tenetur ipsam vxorem iterum in consortium
recipere. 1.546.b
- Maritus si vxorem interficiat, transit lucrum dote ad heredes vxoris.
1.746.b
- Maritus impensas factas in bonis parafrenalibus vxoris tenetur cõpen-
sare cum fructibus perceptis. 2.316.nu.3.
- Maritus, qui tenetur restituere integram dotem potest retinere sibi quar-
ram vigore statuti. 2.260.nu.3.
- Masculinum concipit femininum.
Ampliatur multis modis. 2.342.nu.1.
- Limitatur pluribus modis. *ibid.*5.
- Quid in dispositione pœnali, & odiosa. 2.343.nu.39.
- Quid in vltimis voluntatibus. 2.342.nu.5.
- Quid in substitutionibus. *ibid.*7.
- Quid in exheredatione. *ibid.*8.
- Quid si masculinum sit pluries explicatum. *ibid.*11.
- Quid in rescriptis. *ibid.*14.
- Quid in priuilegijs. *ibid.*15.
- Quid in sententia iudicij. *ibid.*16.
- Quid in materia correctoria. *ibid.*21.
- Quid in statutis. *ibid.*22.
- Quid in tutelis. 2.343.nu.25.
- Maritus absque mandato pro vxore recte ager, si nunquam ante illum
mandatum receperit. *ibid.*37.
- Mari

Communium opinionum

Maritus cum fuit dos promissa & postea data, praesumitur obligatus ad dotis restitutionem a die promissionis. 1.133.b
Maritus defendit uxorem non contra. 1.359.b
Maritus, & sine causa uxori impunita verbera modice infligere poterit. 1.410.a
Maritus ex momentaneo matrimonio non lucratur dotē patris. 1.134.a
Maritus, vel soror offerentes mulieri fideiussores de dote conseruanda, ad euitandam exactiōnem dotis, an sint audiendi. 3.70. q. 3.
Maritus expensas in exigendis dotis nominibus positus de quātitate ipsa nominum exacta, corradet. 1.310.a
Maritus in accusando vxoris adulterio praefertur Socero. 1.376.b
Maritus interim dum matrimonium constat dotis dominus censetur. 1.310.a
Maritus malae vxoris malitiam patienter sustinens, hic suum purgatoriu sustinet. 1.407.b
Maritus minor xxv. annis, si recipit vxoris suae dotem eius bona tacite censentur obligata vxori. 1.133.b
Maritus nomine vxoris potest agere ad reuocationem venditionis a se factae. 1.133.b
Maritus non tenetur restituere fructus naturales, vel industriales bonorum vxoris, si sunt modice aestimationis. 1.134.a
Maritus non potest alteri demandare occisionem vxoris deprehensae in adulterio. 3.51. nu. 2.
Maritus nubentis secundo intra annum luctus, si heres restituatur in solidum pro qua parte, testamentum valeat. 1.133.b
Maritus potest expellere uxorem propter dotem non solutam. 1.134.a
Maritus potest vendicare uxorem, etiam a patre. ibid.
Maritus proprietate bonorum omnium quae ex vxoris vita functae facultatibus causa gratuita nactus est, labitur, si secundo matrimonium contrahat, reponuntur bona omnia illa primi matrimonij liberis. 1.309.b
Maritus si deprehendatur in adulterio post sententiam in qua fuit separatum matrimonium propter adulterium, redintegratur matrimonium. 1.134.a
Maritus si occidat uxorem deprehensam in adulterio, peccat mortaliter. ibid.
Maritus ubi dotem, vel dotis partem, & alicuius statuti constitutione lucrificat, dotem, vel dotis partem solutam, non verò ditaxat promissam, lucrabitur. 1.309.b
Maritus vxori faciens vestes praeciosas, & localia, non censetur donare vobis. 1.133.b
Maritus vxori medicum non adhibens, vxoris bonis priuatur. 1.383.b
¶ Masculinum an concipiat foemininum ex propria significatione, vel per interpretationem. 2.343. nu. 39.
Masculinum non comprehendit foemininum stante ratione diuersitatis. 2.343. nu. 49.
Masculinum non concipere foemininum passim ab interpretibus scribitur. 3.24. nu. 3.
Masculinum non concipit foemininum si testator, voluit consulere conseruationi familiae. 2.344. nu. 54.
Ideum si qualitas rei magis masculo quam foeminae conueniat. ibi. 56.
Quid in officijs. ibi. 55.
Quid in dispositione odiosa odio irrationabili. ibi. 59.
Quid in statuto excludente foeminam propter masculos. ibi. 78.
Quid in contractibus. 2.345. nu. 87.
Limitatur pluribus modis. ibi. 87.
Quid si ista interpretatio redundet in praedictu ecclesiae. ibi. 102.
Quid in statuto loquente per verbum vir. ibi. 106.
Quid si dictis testium. 2.346. nu. 109.
Quid si masculinum sub nomine proprio proferatur. ibi. 117.
Quid in statuto quod ad literam intelligi debet. ibi. 122.
Quid si agatur de excludendo matrem a successione filij. ibi. 123.
Masculinum non concipit foemininum, quando in dispositione sit mentio de masculino per se, & demum de foeminino per se. 3.151. con. 265.
Masculinum quando foemininum non concipiat. 3. con. 265.
Masculinum genus in contractibus non concipit foemininum, licet alias concipiat. 1.134. b. 310.a
Masculo secundo nubenti infra annum luctus non est imponenda aliqua poena etiam de iure ciuili. 2.223. nu. 1.
¶ Mater a luctuosa liberorū hereditate in dubio excludi non debet. 1.310.a
Mater diues propter inopia patris, tenetur dotare filia pauperē. 1.134. b
Mater quo casu potest filium ex causa exheredare. ibid.
Mater si filij fundum alienauerit, & postea heredem instituerit, quomodo filius vendicare poterit fundum. ibid. b
Mater si per statutum priuatur successione filiorum, statibus agnatis, priuatur etiam auis maternus. ibi.
Mater tenetur filium instituere, vel exheredare, alioquin testamentum nullum erit. ibi. b
Mater, vel dotata, vel indotata, si legitima sibi in patris hereditate competitur renunciet, non oberit sui ipsius filiis ad aui hereditate aspi-

rantibus. 1.310. b
Mater tutrix filiorum facta, si renunciauit omni legum auxilio, potest pecuniam filijs debitam ratione tutelae personaliter carcerari. 1.432.a
Mater ob non petitum tutorem filio non priuatur successione nisi elapso anno integro. 2.388. nu. 33.
An excludatur a legatis particularibus sibi factis. ibid. 41.
Quid in substitutione. ibi. 4. 4.
Quid si filius decedat post pubertatem. ibid. b. 15.
Quid si filius ante annum decedat. ibi. 46. & seq.
Quid in matre minore. ibi. 49. & seq.
Quid si mater fuit impedita. 2.389. nu. 78.
Quid si mater ante annum monasterium ingrediatur. ibi. 72.
Quid in matre prodiga. ibi. 71.
Mater de equitate canonica filium spurium alere tenetur. 2.382. n. 4.
Mater infra triennium potest inuito patre filium pones se retinere, & alimenta a patre petere. 2.383. nu. 17.
Mater quae suscepta tutela transit ad secunda vota non petito tutore, priuatur successione filij impuberis decedentis. 2.225. nu. 1.
Ampliatur multis modis. ibi. 2. & seq.
Limitatur pluribus modis. ibi. 22.
Quid si mulier sit data tutrix in testamento a marito. ibi. n. 6.
Quid si mater nihil debeat, & rationem administrationis reddiderit. ibid. 7. & seq.
An excusetur praetextu ignorantiae iuris. ibi. 11.
Quid si non contrahat nuptias, sed luxuriose viuat. ibi. 14.
Quid in muliere rustica. ibi. 17.
Quid si tutor petitus non legitime tutelam suscepit. ibi. 16.
Quid de iure canonico. ibi. 19.
Quid si mater administrabat de facto. ibi. 25.
Quid si ingrediatur monasterium. ibi. 27.
¶ Quid in matre in senectute constituta. ibi. 32.
Quid in matre paupere. ibi. 36.
An excusetur propter pestem. ibi. 42.
Quid si filius habuisset legitimum tutorem, & ipsa nihil deberet. ibid. 26.
Quid si filius decedat pubes. ibi. 29.
Quid si a patre compellatur ad nubendum. ibi. 28.
Mater priuatur successione filij impuberis, si infra annum tutorem non petierit. 2.387. nu. 1.
Ampliatur & limitatur multis modis. ibi. 2. & seq.
Quid in alijs successuris ab intestato, vel iure fideicommissi, vel substitutionis. ibid. 3.
Quid si sit petitus tutor minus idoneus. ibi. 20.
An in hoc casu mora possit purgari. ibi. 21.
Quid si bona pupilli sint absque tutore bene, & fideliter administrata. ibi. 23.
¶ Matre transeunte ad secundas nuptias expirare tutelam. 3.78. q. 16.
Matrem in tutela praeferrī a uo paterno. 3.78. q. 15.
Matrem, licet testamento datam, & constitutam, de sinere esse tutricem, contractis, secundis nuptijs. 3.78. q. 17.
Matre testatoris relicta usufructuaria stantibus liberis legatum non restringitur ad alimenta. 2.316. nu. 45.
Matrem ad secundas nuptias conuolantem, nec filius, nec filia dotare tenetur. ibid.
Matrem filius non potest, sine causa in testamento praeterire. 1.134. b
Matri non creditur dici a alio qua a marito, filij recepisse. ibi. & 310. a
Matri dicenti filium non esse a tali patre natum, non creditur, siue hoc filio, siue patri declaret. 1.458. a
¶ Matrimonij appellatio in odiosis non ueniunt sponsalia. 1.136. b
Matrimonij libertas, nec statuto, nec aliqua inuicui pot. 1.136. b. 310. b
Matrimonij nomine, q. statuto punitur, non alijs quibz plectetur quam si coitu consummatum ostendatur. 1.310. b
Matrimonij pbatio non erit nominatio, quauis illi? psumptio sit. 1.310. b
Matrimonium coloratum, est q. approbat ecclesia. 1.383. b
Matrimonium contractum antea, quando praesumatur. 1.310. b
Matrimoniu contractus iri cu poena, vel modicae quantitate, etia si promittere nequeunt, qui iure sanguinis contingunt ipsos contracturos. ibi.
Matrimonium contrahentes scienter in gradu prohibito, bona ipsorum ipso iure debent publicari. 1.134. b
Matrimonium contrahi non potest, vr vxor legitima sit si nobilis concubinam, aut scortum ducat, & contra. 1.136. b
Matrimonium contrahitur his uerbis, non nisi te habebō vxorem, non mutabo te pro meliore vxore. 1.135. b. 310. a
Matrimonium contrahitur praecedente expresso consensu mulieris ex traditione ciuili, & contra. 1.136. a
Matrimonium dicitur contractum per haec uerba, iuro, vel promitto, q. te habebō in vxorem. ibid.
Matrimoniu etia contrahi pot a laborante in extremis, & propē instantem mortis articulo vr p illud legitime ē & liberi antea succē. d. 1.131. b

Index Materiarum

Matrimonium iuramento necessario coniugum non probatur.	ibi.	Quid de possessione rei incorporalis,	ibi. 26.
Matrimonium metu obsequiali, vel officioso, vel reuerentiali contractū, valet, & quod metu contractum non valet.	1.370.b	Quid de possessione non colorata.	2.274.nu.29.
Matrimonium nondum coitu perfectum partevna inuita, diuidi potest: coitu perfectum non.	1.310.b	Quid in collatione ordinarij.	ibi. 30.
Matrimonium postea ab ecclesia approbatum, & primo in ecclesia contractum sunt paria.	1.383.b	Quid de possessione malæ fidei.	ibi. 31.
Matrimonium præsumitur etiam quo ad legitimam proliam, quando coniuges longo tempore taliter se tractauerint.	2.17.nu.40.	Mentio est faciēda de possessione impetratis in impetratione.	2.274.n.1.
Matrimonium non nisi inter puberes contrahi potest, secus de iure canonico.	1.458.b	Ampliatur & limitatur multis modis,	ibid. 2. & seq.
Matrimonium præsumitur per cohabitationem quadragenariam.	1.136.a	Quid in vniuersitate.	ibid. 4.
Matrimonium quando verè contractum censetur.	ibi. & 524.b	Quid in beneficalibus.	ibid. 5.
Matrimonium quibus causis dirimatur.	1.400.a	Quid in fructibus malè perceptis.	ibi. 6. & seq.
Matrimonium, quod sub conditione contrahitur, valet, ac ratum est, si pontifex Romanus eius rei gratiam indulerit.	1.310.b	Quid in concessione motu proprio.	ibi. 10. & seq.
Matrimonium signis duntaxat etiā ab ijs qui dari possunt rectè contrahitur.	1.310.a	Quid stante clausula ex certâ scientia,	ibi. 14.
Matrimonium solo consensu contrahitur, nec sunt necessaria verba.	1.137.a	Quid in spolio non violento.	ibi. 15.
Matrimonium sub conditione contractum, adueniente conditione, non est necessarius nouus consensus, aut contractus.	1.136.a	¶ Mercatores non possunt opponere beneficium excusationis,	2.179.nu. 88.
Matrimonium cum consanguinea contrahens sub conditione, si papa dispensauerit, non tenet: & contra.	1.546.b	Meorum appellatio iura, & actiones concludit.	1.311.a
Matrimonium, & sponsalia exigunt, & expressum consensum eorum qui nuptias, & sponsalia contrahunt.	1.506.b	Mercatores belli tempore, nec mercet licitas ad hostes deferre possunt.	ibidem.
¶ Mater tutrix debet renuntiare secundis nuptijs, S. C. Velleiano, & omni iuris, & legum auxilio, aliq̄ tutela ipso iure redditur nulla.	3.25.nu. 4.	Mercatores nostri temporis, an ad similitudinem argenteiorum rationum suarum codices, etiam ad fundandam intentionem actoris exhibere teneantur.	3.25.nu. 7.
Matres liberorum transeuntes ad secunda vota, coguntur omnia illa que a liberis suis habent, eiusdem ordinis filijs reseruare.	3.25.nu. 5.	Mercatores rationum codicem postulantibus aduersarijs, edere tenentur.	1.311.a
Matris exclusæ proles non admittitur.	1.310.a	Mercatori quando licet pacisci ad aliquod interesse.	1.137.a
¶ Mediocriter mali, qui.	1.137.a	Mercatorum in causis, controuersis, ac disceptationibus æquitas, nō iuris rigor, inspicitur ac sequi debet.	1.311.a
¶ Medici, æstimatores, vel alij periti, si in aliquo loco reperiretur plures, plures adhiberi debet, si vnus tm̄ sit in loco, vnus sufficeret.	3.25.nu. 6.	Mercatorum liber in magnis summis, probationem ipsis haud suppedi rat.	ibid.
Medicus promittens ægrotum curare non tenetur ille, nisi semel curare.	2.3.49.nu. 12.	Mercedem soluere debemus magistris, vt expensa, alimenta.	1.384.a
Medicus cum ægrotum nullam pactiōnem, nullamq̄ conuentionem, interrim dum ille cum morbo consistatur, facere potest,	ibi.	Mercet licitæ cum illicitis deprehensæ, non vnâ præscribuntur.	1.311.a
Medicus, & obstetrix quomodo æquiparentur.	1.384.a	Mercet per tempstatem in alienū portū adictæ, manent libera:.	1.384.a
Medicus imperitus gibbosa facit cymiteria.	ibid.	Meretrices in criminalibus causis testimonij dicēdi ius nō habent.	1.311.a
Medicum inter bonam, & malam fidem, dubietas,	1.137.a	Meretrices matrimonium amoris poena illum excusat, atque eripit, qui ipsi merito addictus erat.	ibid.
¶ Melioramenta facta super re feudali, si finita sit inuestitura absque culpa vasalli debent ipsi vasallo remanere.	1.136.b	Meretrices raptor poenas l. vnic. C. de rapt. virg. sanctas non incurrit.	ibi.
Melioramenta in re Emphyteutica applicantur domino, si emphyteura sua culpa emphyteusi cadat.	ibi.	Meretrix comparatur lænæ.	1.384.a
Melioramenta feudali æstimanda sunt non secundū ædificij integri, & consitentis, sed diruti valore. Alij contra.	1.459.a	Meretrix in causa criminali non potest esse testis.	1.477.b
Melioramenta in emphyteusi debentur de integro non de diruto ædificio.	ibi.	Meretrix non potest esse testis in criminalibus.	1.547.a
Melioramenta in re feudali non debentur domino:	ibid.	Merita præsumuntur ex cursu temporis.	2.17.nu. 4.4.
Meliori rei reddendæ impenso sumptus restituere is tenetur, qui rem ipsam voluerit abdicere.	1.311.a	Meri, & mixti Imperij cause delegari possunt.	3.25.nu. 8.
Membrorum appellatio ad ea solum refertur, quibus diuerso ac proprio officio corpus mouetur.	1.311.a	Merum, & mixtum Imperium venit in concessione si talis est consuetudo.	1.366.nu. 32.
Mendacium solum non est sufficiens indicium ad torturam.	1.546.b	Merita alicuius delinquentis in principem, vel rempub. quandoque faciunt poenam remitti, vel saltem mitigari.	1.508.a
Mendacium illius qui alicuius criminis accersitur, quando aptum torquendo indicium suggerer.	1.311.a	Merita quæ ius agendi non præstant, nec obligationem naturalem produciunt.	1.311.a
Mendacij impropertio, & a prouocato, & a verum dicenti facta, iniuriarum actionem in impropertantem gignit.	ibid.	Merita per quos probantur.	1.137.b
Mendicantes fratres qui vocantur.	1.137.a	Merum, & mixtum Imperium, & iurisdicctio quo tempore præscribantur.	ibid.
Mendicitatem omnes spernunt.	1.390.a	Merum imperium præscripctio, vel consuetudine, potest acquiri.	ibi.
Mens testatoris præsumitur in dubio conformis dispositioni statutorij, potius quam iuris communis.	1.137.a	Merum excludit præsentia patris, vel propinquorum.	1.130.b
Mens statuentium colligitur ex maiori parte rationis.	1.416.b	Merum illatum esse, vel intercessisse asserentibus duobus testibus, maior fides habetur quam mille alijs aliud affirmantibus.	1.311.b. 138.a
Mensis pars in libello quando exprimenda.	3.135.con. 20.	Merum iustum præsentia superioris, cui reuerentia debetur, non causat, ita quod consensus præstitus ab eo qui reuerentiam debet, rescindi debeat.	1.137.b
Mensis, annus, & dies debent in inquisitione exprimi non minus quam in accusatione.	1.547.a	Metus, & dolus nullo pacto præsumuntur, nisi probentur.	1.137.b
Mentio expressio in delictis non est semper necessaria.	3.135.con. 20.	Metus, aut vis excusat in delictis.	1.547.a
Mentio faciēda est in impetratione de alterius possessione.	2.272.n.1.	Metus iustus probatur per carcerationem.	2.173.nu. 45.
Ampliatur multis modis.	ibi. 2. & seq.	Metus iustus probatur per comminationem factam a potente.	ibi. 46.
Limitatur.	2.273.n. 16.	Metus non probatur per vnum testem.	1.138.a
Quid in concessione decimarum.	2.272.nu. 2.	Metus qui in virum grauem, & constantem cadere possit, in arbitratu iudicis ponitur.	1.311.b
Quid in concessione motu proprio facta.	ibi. 5. & seq.	Metus quis sufficiat ad annullandum matrimonij contractum, quis & contra.	1.138.a. 311.b
Quid de detractione.	2.273.nu. 7.	Metus reuerentialis mariti, vel patris, vel domini ab obseruatione proficiunt, & non est idoneus ad contractus rescissionem.	1.311.b
Quid de possessione beneficij vni.	ibi. 9.	Meum est, quicquid mihi debetur.	1.384.b
Quid stante clausula amoto illicito deponente.	ibi. 16. & seq.	Militia vbi per per patrem filio empta vendi potest, licet ad heredes nō transmittatur, imputatur filio in legitimam.	3.25.nu. 9.
Quid stante clausula non obstante concessione alteri facta.	ibi. 19.	Miles instituens vnum in castrensisibus, alterum in paganis, si vnus repudiet suam portionem, ipsa alteri non accrescet.	ibid.
Quid stante clausula dum modo non sit alteri ius quaesitum.	ibid. 21.	Milites præmiorum spe certant.	ibid.
Quid stante clausula vocatis vocandis.	ibid. 21.	Militem, qui instituit vnum in re certa, & alij in alia, videri testatum iuri communi, id est, hos duos simul heredes omnium bonorum.	3.103. quæst. 42.
		Miles si non prohibuit ius accrescendi succedit in sola hereditate.	1.138.a
		Miles vagabundus exautorandus est.	1.384.b
		Militaria arma arrestari non debent.	1.349.b
		Militaria arma miles diuendere non potest.	1.385.a
		Milites olim non poterant accusare, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequere.	1.385.a

Communium opinionum.

- sequeretur: hodie contra. 1.547.a
- Milites non possunt de iure torqueri. 1.547.a
- Militum aurata militiæ, vt sunt milites nostri temporis non gaudent privilegio. l. j. ff. de iur. & fact. ignor. 1.138.a
- Milites breuiusque substituendo personis imparibus quid efficiant. 1.138.a
- Militum privilegia considerantur tum in personis testatium, tum in modo testandi. 1.138.a
- ¶ Minus ab eo fufæ qui, vel potentia polleat, vel verba ad rem conferre sit affectus. factis indicij ad quæstionem præbent. 1.311.b
- Minari alicui cædem, par est cum cædere. 1.385.a
- Minans alicui mortem, potest in illo actu impune occidi. 1.389.a
- Minantem alicui mortem statim, licet percutere. 1.547.a
- Minimis in rebus nulla cura impenditur. 1.111.b
- Minor ætas dicitur magis privilegiata quàm absentia, vel alia causa. 1.416.b
- Minor annis quis pro debito in carcerem detrudatur nihil impedit: & contra. 1.138.a. 311.b
- Minor annis si heres ab aliquo hereditate non adita decesserit restitutionis beneficium ad heredes transmittit tanquam eo ipso læsus. 1.311.b
- Minor annis xxv. ac iam xxx. annis maior accusare quævis potest. 1.138.a. 311.b
- Minor ante xxv. annum non potest constitui procurator in iudicialibus, in extra iudicialibus verò ante decimum septimum. ibi.
- Minor contra curatorem restituitur in integrum. 1.353.a
- Minor enormiter læsus, an possit petere absolutionem à iuramento, periturus in integrum restitutionem. 3.25.nu.10.
- Minor iurans non priuatur beneficio restitutionis in integrum, quando de eo non fuerit certioratus. 3.25.n.11.
- Minor habens curatorem, licet sine eius consensu, & autoritate, nequeat obligari: tamen si iurauerit super contractu, obligatur. 3.80. q. 3. 4.
- Minor maiori succedens ex capite ignorantia, generali illa clausula, si qua mihi iust: causa videbitur, restitui poterit. 1.416.b
- Minor non habet vocem in concilio, nec in electione, nec in constitutione syndi i. 1.138.b
- Minor potest religionem ingrediendo testari, aut alias de bonis suis disponere. 1.138.b
- Minor præsumitur, quem apparet habere curatorem. 3.147. con. 199.
- Minor qui se maiorem annis iuravit, beneficium restitutionis perdidit, contractum tamen nullum dicit, si consensus propinquorum non interuenit. 1.311.b
- Minor rem suam repetens, potest accumulare in eodem libello officium iudicis rescindens, & actionem rescissoriam. 1.138.a
- Minor xxv. annorum, de omnibus gestis per eum, dum est maior, habet restitutionem. ibid.
- Minor contrahens, & iurans non venire contra rationem minoris ætatis, si est deceptus ultra dimidium iusti precij, non præiudicat iusturandū ei in beneficio. 1.506.b
- Minor non potest diuidere, nec ad diuisionem socium, vel coherede pro-uocare. 1.507.a
- Minor xvij. maior autem xiiij. annorum ab alio quam à principe, iudex dari non potest, etiam si partes consentiant. 1.507.a
- Minor xxv. annorum regulariter non potest esse procurator pro alio in iudicio. 1.507.a
- Minor xxv. annorum, maior autem xvij. potest esse in iudicio. 1.507.a
- Minorennis potest transigere de iniuria, vel morte patris absque tutoris vel curatoris autoritate, neque postea locus est restitutioni in integrum. 1.466.a
- Minorem in diuisionibus eligere, maiorem autem partem facere debere, falsum est. 1.507.a
- Minorem declarari posse prodigum, etiam non interdicta administratio ne bonorum. 3.80. q. 29.
- Minorem conuentum ex contractu paterno restitui aduersus morā per ipsum ex iusta causa, vel ignorantia commissum. 3.95. q. 27.
- Minorem cura, vel tutela liberati non possunt locationem ab curatore, vel tutore factam, improbare. 1.312.a
- Minores nec aduersus pecuniam fortuito perditam restituuntur. 1.311.b
- Minores non magis alienandi copiam habent, cum actio illis ad rem solis conuenit, quàm cum iam dominium rei assecuti sunt. 1.312.b
- Minores non rite, nec solenniter contrahentes, quamuis utiliter, nihil agere videntur. 1.312.a
- Minores ob rem vilius venditam restituuntur tantum ad rescandendum precij iacturam, si etq; optio aduersario num rem, aut precij reliquum præstare malit. 1.311.b
- Minores pares sunt cum pupillis. 1.385.a
- Minores per se restituuntur in integrum. 1.372.a
- Minores quin ab alio ementes pacto rei vendendæ obligentur, nihil prohibet. 1.312.a
- Minores qui ob delicta puniri possunt, de sui ipsorum facti quæstione, & iusturandum dare, & respondere coguntur. ibi.
- Minorum tutores, illorum nomine pacē cum ijs iure poterunt, qui ipso rum parentes offenderunt. ibid.
- Minorian sit concedenda restitutio in integrum absque alia probatione læsionis. 2.110.nu.1.
- Minor læsio in pretio competit remedium. l. secundæ. C. de resc. ven. non autem restitutio in integrum, secus si in contractu lædatur. 2.203.n.11.
- An beneficium. l. secundæ possit concurrere cum restitutione in integrum. ibi. 12.
- Minor petens restitui aduersus appellationem, an debeat probare in primis de læsione. 2.110.nu.1.
- Minor an eo ipso quod aliquid præiudiciale confessus est dicatur læsus, ita q; absque alia probatione restituatur. 2.110.nu.1.
- Minoris bona inuecta sunt tacite hypothecata pro pensione domus per eum conductæ. Contra nu. 2. sed auctori non placet. vt nu. 3. 1.437.b
- Minor si maior factus infra quinquennium de alienatione per eum facta non conuenerat eam amplius retractare non potest. 2.111.n.1.
- Limitatur, & declaratur. ibi. 3. & seq.
- Quid in donatione facta à minore. ibi. 3. & seq.
- Quid si alienatio non sit facta ex legitima causa. ibi. 5.
- Quid si alienatio fuit facta absque curatore. ibi. 6.
- Quid stante dolo in contractu. ibi. 8. & seq.
- Quid de iure canonico. ibid. 13.
- Minor in criminalibus absq; alia probatione venit restituedus aduersus confessionem. ibid. 3.
- Quid in atrocioribus. ibid. 4.
- Minor præsumitur qui curatorem habet. 3. con. 199.
- Minor an restituatur aduersus instantiam lapsam. 3. con. 336.
- Minor præsumitur ille, cui tãquam minor iudex curatorem deputauit. 2.131.nu.4.
- Minor xxx. annis repellitur ab accusando, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur. 1.547.a
- Minores quatuordecim annis non debent torqueri. 1.547.a
- Minus continetur in eo, quod plus est. 3.173.nu.21.
- Minima non habentur in consideratione. 3.174.nu.8.
- Et quomodo. ibid.
- Miserabiles personæ oppressæ à iudice temporali, vel à potestiori potest recurrere ad iudicem ecclesiasticum. 3.143. con. 146.
- ¶ Missio annuli, & matrimonium symbolisant. 1.385.a
- Missio annuli signum esse solet desponsorium. ibid.
- Missio in possessionem ex primo decreto, est mixti imperij. 1.138.b
- Missio in possessionem ex primo decreto facta, vni ex creditoribus ex causa onerosa, prodest omnibus alijs creditoribus. ibid.
- Missio in possessionem propter contumaciam non habet locum in beneficio obtinendo, nec in obtento. ibi.
- Missus in possessionem causa rei seruandæ potest compellere reum ad recuperandam tenuram. 2.80.nu.15.b
- ¶ Moderni sunt minoris autoritatis, quàm veteres. 3.177.n.11.
- Modernorum opinio roborata melioribus rationibus præfertur sententia antiqui. ibi. nu. 15.
- A Modernis omnis doctrina in dies perficitur. ibi. nu. 17.
- Moderni alias autoritates congerentes magis allegandi sunt, quam antiqui. 3.216.nu.17.
- ¶ Molendinum construere si quis incepit etiam si non absoluerit nihil minus poterit prohibere alium construere volentem aliud molendinum. 1.460.a
- Molendinum habens quis in villa, an homines illius villæ cogentur ire ad illud molendinum, si longissimo tempore ad illud iuerint molendi causa. 3.26.nu.12.
- Molendinum inferius, quando possit impedire ne fiat molendinū in parte superiore fluminis. 1.459.b
- Molendinum si quis ea conditione conduxerit, vt illud restaurare teneatur, si se aut illud restaurauerit, amplius illud reficere non tenetur. 2.349.nu.15.
- Molendinum qui antea, seu in publico, seu in privato flumine rite fabricatus est aliud instruere iure impedit, si suo nocebit. ibid.
- ¶ Monachus non prohiberi esse testem in testamentis. 3.118. q. 13.
- Monachus mors est ciuilis. 1.385.b
- Monachi, seu fratres mendicantes testes in testamentis esse possunt. 1.379.a
- Monachus inus superueniens rumpit testamentum antea cõfectum, ita vt nec legitima debeatur monasterio, & contra. ibid.
- Monachi claustralis correctio si agatur in forma iudicij, videtur ad episcopum, & Abbatem pertinere. 1.507.b
- Monacho instituto herede cui substitutum sit vulgariter, repudiante hereditatem, Abbas cum conuentu ipso, monacho inuito potest adire hereditatem, & substitutum excludere. 1.508.a
- Monachorum appellatio an veniant moniales. 2.345.n.36.
- Monachus potest monasterio stipulari. 2.164.nu.140.
- Monacho instituto herede, & repudiante potest monasterium acceptare, & hereditatem adire. ibid.
- Monachus in causa monachi testis adhiberi potest. 1.477.a
- Monachus quos potest in iudicio denunciare, & extra iudicium. 1.547.a

Index Materiarum

- Monachus si occidatur, vel offendatur ad filium, si legitimus habeat, pertinet ius pacis faciendae, vel remissionis, non ad monasterium. 1.547.a
- Monachus habitum suae religionis non deserens, incurrit poenam excommunicationis. 1.547.b
- Monachus nomine proprio neque agere, neque contenti potest. 1.507.b
- Monachus claustralis simplex, in ciuilibus conuenire non potest. 1.507.b
- Monachus aequiparatur filio familiaris, item seruo. 1.385.a
- Monachus an magis, & prius episcopo, vel Abbati parere teneat. 1.339.a
- Monachus effectus canonicus non potest esse iudex delegatus. ibi.
- Monachus factus, statim fit in testabilis. ibid.
- Monachus fugitiuus magis aequiparatur filio quam seruo. ibid.
- Monachus potest praefici in beneficium curatum, sine dispensatione. ibi.
- Monachus retinet iura suorum. ibid.
- Monachus si testetur ante religionis ingressum qua solennitate testari possit. ibid.
- Monachus solutus est patria potestate. ibid.
- Monachus si occideretur, & postea interueniret transactio, ut daretur certa pecunia summa ratione occisionis, illa summa Abbati, & non pariter tibus cederet. 3.26.nu.13.
- ¶ Monasterium si quis astu inductus, ingrediatur, ingressus tenet: verum ingrediens bona eius hereditibus relinquuntur. 1.508.a
- ¶ Monasterium post testamentum abs se factum ingrediens, bona sua statim post ingressum ad institutos testamenti deuoluunt. 1.508.a
- Monasterium succedit loco filij. 2.249.nu.78.
- Monasterium ingrediens grauatius si decessit sine filijs, substitutum excludit. ibi.nu.80.
- Monasterium tenetur pro monacho qui deliquit aliquid in tantum, quantum ad eum peruenit. 1.547.b
- Monasterium habetur loco filij. 1.400.a
- Monendi alicuius praecipuum non praesertit coercionem. 1.312.b
- Monetae valor si decrecat ob deteriorationem materiae, vel formae quomodo solui debeat. 2.165.nu.1.
- Ampliatur & declaratur pluribus modis. ibid.
- Quid in contractibus. ibid.2.
- Moneta antiqua in totum reprobata an possit solui, vel sit facienda solutio in moneta noua ad rationem monetae antiquae. ibi.4.& seq.
- Quid stante mora debitoris. ibi.6.& seq.
- Quid si pecunia sit in pondere diminuta. ibi.9.
- Quid si pecunia non reperitur. ibi.15.
- Quid in obligatione annua. 2.166.nu.20.
- Quid si solutio esset faciendae, in moneta currenti. ibi.23.
- Quid si per 30. annos pecunia fuit soluta ad valorem monetae currentis tempore solutionis. ibi.25.& seq.
- Quid in contractu usurario. ibi.33.
- Quid si creditor fuit particeps receptionis pecuniae. ibi.41.
- Quid in tributis, & solutionibus fisco soluendis. ibi.40.
- Moneta si diminuat in pondere, vel liga periculum spectat ad debitorem, ita ut teneatur soluere valore prioris monetae non diminuta. 1.460.a
- Moneta diminuta, vel mutata eo temporis spacio quo debitor fuit in mora periculum spectat ad debitorem morosum. 1.460.b
- Moneta minuta, vel minor solui potest de consuetudine pro moneta grossa, ut vocant, & ita consuetudo loci potissimum spectanda est in solutione. 1.460.b
- Moneta si non diminuat, vel mutetur in pondere, vel liga, sed in valore tantum, vel aestimatione per principem facta, tunc si quis obligatus sit soluere tota in auro, periculum ad creditorem pertinet. 1.460.b
- Moneta tantum valere debet formata quantum in massa. Alij contra. 1.461.a
- Monetarum valor solus princeps absque populi consensu mutare potest. 1.461.a
- Monetae valor si decrecat ob principis voluntatem quomodo solui debeat. 2.166.nu.1.
- Ampliatur & limitatur pluribus modis. ibid.
- Quid in deposito. 2.167.nu.17.
- Quid si mutatio valoris non perpetuo, sed pro tempore durasset. ibi.19.& seq.
- Quid si in continentem fuit subsecuta mutatio, & diminutio valoris. ibi.23.& seq.
- Monetae diminutio stante mora debitoris cedit damno, & praedicio ipsius. 2.168.nu.1.
- Limitatur. ibi.2.& seq.
- Monetae valor in victima voluntate consideratur tempore dispositionis. 2.168.nu.1b.
- Quid si mutatio monetae sit temporalis, & variabilis. ibi.4.
- Monetae nouae, & inferioris valore, ea de qua contentum est in solutione faciendae quae ratio habetur. 1.416.b.417.a
- Monetae valor in statutis attenditur tempore solutionis. 2.168.nu.1.b
- Limitatur. ibi.2.& seq.
- Quid si statum superuenit post delictum consummatum. 2.169.nu.3.
- Monetae valor in sententia consideratur tempore sententiae, non autem tempore solutionis. 2.2169.nu.1.
- Idem in laudo. ibid.2.
- Monetae valor in gratia principis quo tempore consideretur. 2.169.nu.1
- Quid de valore expresso in impetratione beneficiorum. ibi.2.
- Quid in decimis, & tributis. ibi.3.
- Monetae promissa aestimatio, quae contractus tempore erat, debetur, si postea, vel omnino, & in perpetuum improbetur, vel ponderis immutationem patiatur, ut si valor illius imminuat, vel augeatur. eius detrimendum, vel commodum ad creditorem spectabit. 1.312.b
- Monetae cudere nemini alij quam principi ius, factum est. 1.312.b
- Moneram falsam Imperatoris efficiens, aut cudens igni comburendus est. 1.140.a
- Moneram falsam scienter expendens, si nummi plumbei, vel stannei sint poena ordinaria falsi puniuntur. ibid.b
- Monetae minutam pro aureis solui posse consuetudo iure potior, atque antiquior, admittit, etiam si nulla in obligatione fiat de illa mentio. 1.312.b
- Monetam qui abrauerit, vel attonderit, si liber erit bestijs subijcitur, si seruus ultimo supplicio afficitur. 1.140.a.312.a
- ¶ Monetae qui subagtauerit, in ceteris crimine obstringitur. 1.312.b
- ¶ Monialis ingressa primo vnum monasterium, & postea aliud, praesumitur id fecisse de licentia superioris, si diu stetit in secundo monasterio. 2.17.nu.38.
- ¶ Monitio requiritur ad incurrendum poenam quando aliquid praecipitur fieri sine tempore. 1.140.b.312.b
- ¶ Monitio, siue ingitio iudicialis quoties requiritur, trina esse debet, vel vna pro omnibus peremptoria. 1.508.b
- ¶ Mora purgatur in omnibus casibus ante sententiam. 1.140.b
- ¶ Mora purgatur in transactione. ibid.
- ¶ Mora contumacialis nunquid post sententiae executionem purgari possit. 3.157.con.378.
- ¶ ¶ Morae purgatio non admittitur ubi iuramentum intertenerit. 3.26.nu.14.
- ¶ Morae contrahendae sufficit facta, etiam extra iudicium, interpellatio. 1.312.b
- ¶ Morae purgatio intra quantum tempus fieri possit, iudicis arbitrio committitur. 1.140.b
- ¶ Morae purgatio quando celeriter facta censeatur, arbitrium iudicis meretur. ibi.& 312.b
- ¶ Morae purgatio duplicem habet descriptionem. 3.92.q.1.
- ¶ Morae purgationem, ut potest aequitati scripta nitentem non excludi statuto, quo cautum est, ut in causis decidendis iuris rigor seruetur. 3.94.q.16.
- ¶ Morae purgationem aequius est admitti, etiam stante statuto, quod instrumentum confessionatum habeat executionem paratam, ac si lata esset sententia. 3.94.q.16.
- ¶ Morae purgationem cessare post litis contestationem, & multo magis post sententiam. 3.94.q.16.
- ¶ Morae purgatio non habet locum in promissione poenae facta cum iuramento. 3.94.q.17.
- ¶ Morae purgationem denegari in contractibus conuentionalibus, in quibus est expressa poena, & dies, nisi debitor veniat post mordicum tempus, aut dies expressa sit incerta. 3.94.q.18.
- ¶ Morae purgatio an locum habeat adiecta clausula, rato manente pacto. 3.94.q.20.
- ¶ Morae purgationi locum esse usque ad litis contestationem, excepta stipulatione iudicatum solui, &c. 3.94.q.21.
- ¶ Morae purgatio post lapsam primam dilationem ad probandum an admittenda. 3.156.con.376.
- ¶ ¶ Moram semel commissam, per secundam interpellationem non purgari, aut tolli. 3.92.q.4.
- ¶ Moram inducere delictum consistens in non faciendo, ideoque leuius puniri. 3.94.q.15.
- ¶ Moram commissam purgari posse per debitorem, aequitati consentaneum est. 3.94.q.16.
- ¶ Moram purgari non posse facta executione ipso iure a lege, vel ab homine. 3.94.q.19.
- ¶ Moram praecedentem purgari nouatione. 3.94.q.22.
- ¶ Moram non purgari per stipulationem inutilem, vel nullam. 3.94.q.23.
- ¶ Moram purgare posse vasallum intra modicum tempus, qui infra dies, & annos inuehitura non petita, stricto iure feudum amisit, quousque esse. 3.95.q.26.
- ¶ Moram qui semel contraxerit non liberabitur, si res postea perimatur, seu illa interitura apud creditorem proponatur, vel secus. 1.312.b
- ¶ Moriendi assertio, in sui met ipsius damnum, non, & in alterius fraudem, fides adhibetur. 1.141.a.& 312.b
- ¶ ¶ Morosus quando ab expensis reiectetur. 3.154.con.204.
- Morosus debitor qui dicatur. 1.442.a
- ¶ Morosus debitor tenetur ad aestimationem rei peremptae poenas ipsum, licet eodem modo apud creditorem peritura fuisset. Alij contra. 1.442.a
- Morosus aequiparatur furibus. 1.385.b
- ¶ ¶ Mors ciuilis, in quibus casibus naturali confertur. 1.141.a.313.a
- Mors conubialis respectu honorum quando fiat. 1.386.a
- Mors defuncti in loquinquis partibus per solam famam plene probatur. 1.141.a
- Mors, & tortura aequiparantur. 1.386.a
- Mors

Comm. opinionum.

- Mors illius, qui accusatus est, nunc demum accusationem perimet, cum ob illud crimen bona fisco non addicuntur. 1.313.a
- Mors piorum, vita impiorum est præclarior. 1.379.b
- Mors, & voluntate, & negligentia, ius ad alium deuoluitur. 1.386.b
- Mortem ubi confiscare annixus, nec vnquam bonorum confiscatione idcirco plectitur. 1.313.a
- Morti ciuili par est carcer perpetuus. 1.353.a
- Morti qui sententia iudicis ex statuti forma in contumaciam addicitur, quæ pœnæ seruus efficiatur. 1.313.a
- Mortis causa se donare dicens, & promittens se illam non reuocare, censetur donare inter viuos. 1.141.a
- Mortis ciuilibus & naturalis diuisio. 1.386.a.b
- Mortis mentio si fiat in donatione, est donatio cautâ mortis. 1.141.a
- Mortis supplicio qui damnantur, bonis etiam hodie fisco applicandis labuntur. 1.313.a
- Mortui Aduocati, quorum opera conductâ erat pendente locationis anno, integrum stipendium ad ipsorum heredes transfinitent. ibid.
- Mortui & furiosi, suspendi non debent. 1.286.b
- Mortuos capones nequit soluere, qui simpliciter par caponum præstare obligatus est. 1.313.a
- Mortuus & lateraliter vulneratus, æquiparantur. 1.386.b
- Mortuus sine liberis, censetur sine herede mortuus. 1.386.b
- Motu proprio rescriptum par est cum vltima voluntate. 1.371.b
- Mulctâ non irrogatur, nisi ob veram contumaciam: nam fictus contumax mulctâ iri non potest. 3.51.nu.3.
- Mulctari quispiam ilico non debet quamuis inobediens fuerit. ibi.nu.4.
- Mulctarum geminatio maiorem solum respicit. 3.148.conclu.214.
- Mulier ad coitus potentiam viro citius perficitur, viroque citius adolefcit. 1.387.a
- Mulier ad secundas nuptias transiens perdit dominium rerum, quas ex liberalitate prius viri consecuta est, & solum potestatem fructu retinebit, fructusque filii primi matrimonij cogitur restituere. 1.143.a. 313.b
- Mulier an testari possit de dote, quando vigore statuti est ad alium applicata. 3.26.nu.15.
- Mulier bona, in toto corpore iuris ciuilibus non reperitur. 1.387.a
- Mulier constante matrimonio conditionalis est creditrix mariti ratione dotis. 1.143.a
- Mulier de iure ciuili indistinctè admittitur in testem, sed de canonico in criminalibus non nisi in casibus à iure expressis. 1.141.b. 313.b
- Mulier dotem non habens quid capiet in bonis mariti. ibidem
- Mulier & fiscus æquiparantur. 1.387.a
- Mulier herbæ nudæ æquiparatur. ibid.b
- Mulier iuuatur Velleiano, cui etiam renuñciare potest. 1.141.b
- Mulier natura est sagacior viro & ingenij dextere maturior. 1.387.a
- Mulier non potest agere ad dotis repetitionem constante matrimonio. 1.142.b
- Mulier non potest esse testis in testamento, nisi ad pias causas, & militis testamento. 1.141.a
- Mulier non tenetur stare colono, vel locationi per maritum factâ, soluto matrimonio. 1.142.a
- Mulier nubens viro, dote non constituta, in dubio omnia bona sua in dotem ipsi viro dedisse censetur, quando viro congruit matrimonium. 1.142.a
- Mulier pro dote non præfertur anterioribus creditoribus habentibus hypothecam expressam. 1.141.b
- Mulier quæ tutorem accusare possit. 1.387.a
- Mulier recipiens centum in dotem in primo matrimonio, si transeat ad secundam, vota promittatque dotem, quam non expresserit, censetur tantam dare, quantum dederat priori marito. 1.142.b
- Mulier non potest contrahere transactione iurata, licet vltra dimidium iustæ estimationis decepta sit. Alij contra. 1.481.b
- Mulier in causis criminalibus, de iure ciuili testimonium ferre potest. 1.547.b
- Mulier quæ se proprio seruo subiicit, punitur pœna mortis. 1.547.b
- Mulier quæ statuto veratur citra consensum duorum consanguineorum obligari, ea nec hereditatem adire potest, sine duorum consanguineorum consensu. 3.99. q. 19.
- Mulier si decedat superstiti patre, & relictis liberis, non patri sed liberis restituentiam dorem. 3.70. q. 33.
- Mulier, quando maritus vergit ad inopiam, non potest agere contra tertios possessores, nisi prius præcesserit discussio in bonis viri. 3.26. nu. 16.
- Mulier, secundum iuris Canonici dispositionem, in causa criminali non potest esse testis. 3.26. nu. 17.
- Mulier si vellet ipsis propinquis, quorum consensus, statuto disponente, desideraretur in testamento mulieris, bona sua relinquere, illi non possunt ad propriam vtilitatem consensum accommodare. 3.26. nu. 18.
- Mulier statuto prohibita contrahere sine consensu propinquorum, nihilominus hereditatem adire potest. 3.64. q. 22.
- Mulier stuprum committens tempore viduitatis incidit in omnes pœnas statutas in has, quæ conuolant ad secundas nuptias. 3.68. q. 13.
- Mulier sciens contrahendo matrimonium, videtur vitam, mores, & facultates viri approbare. 3.70. q. 27.
- Mulier etiam in criminalibus, quando non incarceretur. 3.18.
- conclu. 393.
- Mulier quicquid constare matrimonio quæsiuit, de bonis mariti quæsiuit se præsumitur. 2.31. nu. 1.
- Ampliatur multis modis. ibid. 2. & seq.
- Limitatur. 2.32. nu. 12.
- Quid in concubina? 2.31. nu. 2.
- Quid in vidua? ibid. 3. & seq.
- Quid si maritus neget dedisse pecuniam vxori? ibid. 6.
- Quid si mulier constante matrimonio adulterium commiserit? ibi. 9.
- Quid in muliere industriosa? ibid. 2.
- Quid stante confessione viri pecuniam esse mulieris? 2.32. nu. 15.
- An ista præsumptio habeat locum in possessorio? ibid. 18.
- Quid si mulier administrauerit bona alterius? ibid. 20.
- Quid si maritus traduceretur ad domum vxoris? ibid. 23.
- Quid in muliere diuite nupta pauperi? ibid. 24.
- Mulier transiens ad secunda vota, quicquid de bonis primi mariti fuit lucrata, filiis primi matrimonij debet conseruare. 2.217. nu. 1.
- Ampliatur pluribus modis. ibid. 2. & seq.
- Limitatur. 2.218. nu. 20.
- Quid in masculis transcuntibus ad secundas nuptias? 2.217. nu. 2.
- Quid si filij renunciauerint bonis paternis & maternis? ibi. 5. & seq.
- Quid stantibus nepotibus. ibid. 8.
- Quid si mulier non transierit ad secunda vota, sed luxuriosè vixerit post mortem mariti? ibid. 12.
- Quid in lucro acquisito vxori ex forma statuti per mortem mariti? 2.218. nume. 15.
- Quid de iure Canonico? ibid. 18.
- Quid in muliere Iudæa? ibid. 20.
- Quid si filius susceptus decedat tempore transus ad secunda vota? ibi. nu. 21. & seq.
- Quid si mulier nubat de consensu primi viri? ibid. 29. & seq.
- Quid si nubat de consensu filiorum? ibid. 33.
- Quid in quæritis contra nuplationem mariti? 2.219. nu. 38.
- Quid in donatione remuneratoria facta vxori? ibid. 39.
- Quid in quæritis à marito titulo oneroso? ibid. 40.
- Quid in muliere minori? ibid. 46.
- Quid si mulier nubat de licentia Principis? ibid. 45.
- Mulier quicquid fuit consecuta de bonis filij primi mariti, aliis fratribus conseruare debet. 2.219. nu. 1.
- Ampliatur multis modis. ibid. 3. & seq.
- Quid in patre? ibid. 3.
- Quid in auo? ibid. 4.
- Quid de femina dotata, à statuto exclusa? ibid. 5.
- An priuatur legitima iure sibi debita? ibid. 8.
- Quid de iure Canonico? 2.220. nu. 12.
- Quid in successione nepotis? ibid. 14.
- Quid quo ad bona quæ sita filia ab auo? ibid. 16. & seq.
- Quid si mater fuit instituta à filio in testamento? ibid. 19. & seq.
- Quid si omnes filij primi matrimonij prædecesserunt? ibid. nu. 29.
- Mulier traducta ad domum viri, an remaneat sub prohibitione statuti suæ originis quo ad bona sita in loco domicilij. 2.8. nu. 11.
- Mulier pro alimentis an habeat bona mariti tacite hypothecata. 2.219. nu. 1.
- Quid soluto matrimonio? ibid. 3.
- Quid si maritus non sustinuit onera matrimonij? ibid. 5.
- Mulier rustica, quæ consulere non potuit peritiores excusatur, si tutorem filio non petierit infra annum dummodo vtiliter administrauerit. 2.388. nume. 28.
- Mulier nondum carnaliter cognita, etiam si festinet ad secunda vota, non incurrit pœnas nubentium infra annum luctus. 2.224. nu. 8.
- Mulier stante enormissima læsione, potest venire contra renunciationem iurata, etiam non petita absolute à iuramento. 2.220. nu. 12.
- Mulier adulterium committente, an & quando dos cedat lucro mariti, aut eius heredibus. 3.68. q. 12.
- Mulierem etiam sterilem gaudere privilegio dotis. 3.68. q. 8.
- Mulierem habentem hypothecam expressam, non præferri creditoribus habentibus similiter expressam anteriorem. 3.69. q. 16.
- Mulierem, mortuo marito, stuprum viduitatis tempore committentem, non amittere dotem. 3.68. quæst. 12.
- Mulierem consentientem alienationi, seu obligationi rerum immobilium in donationem propter nuptias dorum, & renunciationem Velleiano, non posse contra suum iuramentum venire. 3.82. q. 6.
- Mulierem de iure Canonico posse adhiberi testem in testamento in terris ecclesiæ condito. 3.118. q. 7.
- Mulierem esse testem idoneam in causa ciuili, nisi in scriptura præiurata à tribus testibus subscribenda, & in testamento de iure Ciuili. 3.117. q. 6.
- Mulierem eo casu, quæ potest agere ad dotem constante matrimonio, non posse cõuenire extraneos possessores bonorum, quæ tempore date dotis erant

Index Materiarum

eis erant mariti, nisi excussis prius bonis mariti. 3.71.9.4.1.
 Mulierem non cogi, id temporis, quo ali ab heredibus mariti debet, com-
 morari & habitare in domum heredum, sed petere separatam habita-
 tionem posse. 3.71.9.4.8.
 Mulierem post annum non posse petere alimenta, siue vsuras dotis, nisi he-
 redibus moram facientibus, aut ipsa die à lege inducta pro homine in
 terpellante. 3.69.9.24.
 Mulierem prohiberi, de iure Canonico, testimonium dicere in criminali-
 bus. 3.118.9.10.
 Mulierem quæ cum iuramento renunciauit hypothecæ, quam habet in bo-
 nis mariti pro dote, non posse venire contra dotem. 3.73.9.12.
 ¶ Mulieres non inducunt consuetudinem. 3.142. conclud. 117.
 Mulieres non possunt de iure personaliter detineri, si nobiles vel aliàs ho-
 nestè sint. 1.547.b
 Mulieres honestè ac castè viuentes, non debent pro debito priuato (si bona
 defecerint) nec fiscali debito, nec etiam pro quolibet crimine, incar-
 cerari. hodie tamen pro crimine seruatur de consuetudine contrarium.
 Limita. 1.432.a
 Mulieres citius quàm mares gignuntur. 1.387.b
 Mulieres citius coniugio aptantur, & soboli propagandæ citius viris desti-
 nantur. ibidem
 Mulieres dotium hypothecis renunciare nequeunt, si alia viris bona non
 suppetent, ex quibus dotes seruari possint. 1.313.b
 Mulieres inhonestæ, etiam ac meretrices, si nuptæ sint, pro pecuniariis debi-
 tis, in carcerem condi nequeunt. ibidem
 Mulieres libidinis ergo virorum raptrices, pœnis l. vnica, C. de rap. virgi.
 sanctis obnoxia fiunt. ibidem
 Mulieres præcipuè iuuenes, concubitu virorum gaudent. 1.387.a
 Mulieres quæ inhonestè vixerunt, si ad frugem bonam redierint, non de-
 bent personæ turpes reputari. 1.313.b
 Mulieres quibus statuto non licet absque duorum propinquorum consen-
 su contrahere, non licebit etiam absque illo mortis causa donare: &
 contra. ibidem
 ¶ Mulieri dicenti se impregnata non creditur. 1.142.a
 Mulieri dicenti non posse habitare cum heredibus mariti, incumbit onus
 probandi. 2.9. nu. 33.
 Mulieri transeunti ad secunda vota, prohibita est omnis alienatio de ho-
 nis primi mariti. 2.219. nu. 1.
 Ampliatur & limitatur. ibid. 2. & seq.
 Quid si alienatio sit facta per secundum maritum? ibid. 2.
 Quid si filij cum iuramento consenserint alienationi? ibid. 5.
 Mulieris quæ patris successioni renunciauerit filius, atque etiam eius heres
 à successione aui non repellitur. 1.417.a
 ¶ Multa, seu plura dicta verificantur in duobus. 3.174. nu. 11.
 Multa dicta Cortonæ ex communi vsu significare tria. 3.177. nu. 26.
 Multitudo arguit imperfectionem. 3.194. nu. 15.
 ¶ Muros qui alterius ciuitatis quàm Romæ transcendit, pœnas quas iudi-
 cis arbitrium statuerit, luct. 1.313.b
 ¶ Mutare consilium in melius est laudabile. 3.183. nu. 24.
 Imò necessarium. ibi. nu. 25.
 Mutare sententiam in consiliis nemini immediatum præiudicium afferre.
 ibid. nume. 28.
 ¶ Mutans pupillo pecuniam repetere non potest. 1.395.a
 Mutuanti pecuniam ad alicuius rei emptionem, nõ aliter in re illa suis nũ-
 mis cõpta quæretur hypotheca, quàm si expressim inter ipsum ac debi-
 torem ita conuenit. 1.314.a
 ¶ Mutus & surdus natura testamentum facere non potest: si verò acciden-
 te, potest. 1.508.b
 Mutus sciens scribere, potest ferre testimonium. 1.478.a
 Mutus præstare testimonium potest. 1.143.b
 ¶ Mutuum non ideo minus mutuuum erit, quod contrahentes paciscuntur,
 vt illud in deteriori conditione reddatur. 1.313.b
 Mutuum datum ludenti, repetitur actione mutui. 1.457.b
 Mutuum an probetur per vnum teste, de numeratione, & alium de con-
 fessione. 2.1. nume. 5.

N

NATVRALES filias pater iure Pontificio, vbique hac in re va-
 lituro, dotare non cogitur. 1.314.a
 Naturales filij succedunt in emphyteusi, si ipsa sit data à priuato: si verò ec-
 clesiastica, minime succedunt. 1.143.b. & 314.a
 Naturales liberi ex parentibus genere & censu disparibus suscepti, si eo-
 rumdem matrimonium postea subsecutum sit, legitimi non efficiun-
 tur. 1.314.a
 Naturales liberi, qui nihil dono, siue legato à parentibus nanciscuntur, pos-
 sunt tamen ab iisdem aliis liberis impuberibus substitui, & eorum fa-
 cultatibus potiri, quibus substituentur. ibidem
 Naturales inter liberos conditum imperfectè à patre testamentum nullius
 ponderis est. ibidem

Naturales, vel spurij liberi instar legitimorum ad successionem parentum
 admitti statutis non possunt. 1.314.
 ¶ Natus ex damnato coitu à successione patris, atque etiam matris, lex re-
 pellit. 1.417.a
 ¶ Natus, & mox extinctus, in successione vt non natus habetur. 1.387.b
 Natus ex concubina in domo retenta, concubinarij filius præsumitur. 1.
 417.b
 Natus in domo ex vxore mea, filius meus præsumitur. ibidem
 ¶ Nautis in alienum portum tempestate adacta à vectigali est libera. 1.
 384.a
 ¶ Necessaria ad actus effectum, etiam necessaria sunt ad actum ipsum. 1.
 355.b
 Necessitas extrema inculpatam, furtis non petulantibus, fenestram aperit.
 1.314.a
 ¶ Negans præceptum de omni actu, de quæ omni vice intelligi debet. 1.
 314.a
 Negans non potest fundare se in appellatione, quam negauit. 2.318. nu. 3.
 Idem in libello negato. ibid. 6.
 Idem in confessione. ibid. 7.
 Idem in dicto testis negato. ibid. 8.
 Idem in promissione. ibid. 9.
 Negans non potest in possessione negata suam intentionem fundare. 2.
 318. nume. 2.
 Et declara vt ibi,
 Limitatur pluribus modis. ibi. 13.
 Quid in alia instantia inter easdem personas? nu. 10.
 Quid in positione cui quis recusauit respondere? ibid. 11.
 Negans agentem publiciana emisse à non domino, vel se dominum asserat,
 an incidat in pœnam l. si. ff. de rei vendic. 2.275. nu. 6.
 Negans contractum, non potest amplius opponere solennitatem in con-
 tractu deficere. ibid. 9.
 Negans debitum amittit exceptionem, vt non conueniatur, nisi inquan-
 tum facere possit. ibid. 7.
 Negans debitum non potest habere beneficium cessionis bonorum. ibi. 8.
 Negans aduersarium appellasse, non potest se iuare in eius appellatione.
 ibid. nu. 10.
 Negans verum valorem, & pretium, priuatur iure suo. ibid. 5.
 Negans id quod est causa beneficij sibi competentis, amittit illud benefi-
 cium. ibid. 21.
 Negans possidere, si conuincatur de mendacio, priuatur possessione. 2.
 275. nume. 1.
 Ampliatur & limitatur multis modis. ibid. 16. & seq.
 Quid in spiritualibus & beneficialibus? ibid. 19.
 Quid si neget qualitatem possessionis, non autem possessionem? ibi. 23.
 Quid si negatio fuerit facta ab ignorante? ibid. 26.
 Quid si reuocauerit inhibitionem antequàm sit conuictus? ibid. 27.
 Quid si negauerit cum illa qualitate, nego narrata prout narratur?
 ibid. nu. 28.
 Quid si libellus actoris esset malè formatus? ibid. 29.
 Quid si non conuincatur ex probationibus aduersarij, sed ex confessio-
 ne ipsiusmet negantis? ibid. 31.
 Quid in detinente? ibid. 34.
 Quid in Prelato negante? ibid. 32.
 ¶ Negatio an possit per negantem reuocari. 2.318. nu. 12.
 Limitatur pluribus modis. ibid.
 Negatio probari ab illo debet, cuius propositi fundamentum est. 1.144.a
 & 314.b
 Negatio rem quando dubiam non operetur. 3.141. conclud. 103.
 Negatio simplex an faciat dubium de mandato. 3.146. conclud. 191.
 ¶ Negatiua etiam si, probari non possit, si tamen ipsa agentis intentionis
 fundamentum sit, is meliore modo quo poterit, eam probare tenetur.
 1.417.b.
 Negatiua quomodo probetur. 1.144.a
 Negatiua est probanda per illum, qui se fundat in ea. 2.8. nu. 11.
 Ampliatur multis modis. ibid. 5.
 Limitatur. 2.10. nu. 54.
 Quid in negatiua iuris? 2.8. nu. 6.
 Quid in negatiua qualitatis? ibid. 8.
 Quid in negatiua probabilitatis? ibid. 12.
 Quid in iudicio criminali? ibid. 13.
 Quid si negatiua requirit scripturam? 2.10. nu. 54.
 Quid si præsumptio sit pro negante? ibid. 56.
 Negatiua simplex & indeterminata, est improbabilis. 1.547.b
 ¶ Negligentia crassa doli suspitione non vacat. 1.387.b
 Negligentia crassa in se delictum habet. ibidem
 Negligentia non seruati caltri cum proditione punitur. 1.358.b
 ¶ Negotij gesti nulla tunc actio oritur, cum negotium quamuis vtiliter do-
 mino tamen inuito concessum est. 1.314.b
 Negotiorum gestor quomodo debitorem constituat in mora. 1.144.a
 Negotiorum gestor, qui vniuersaliter procurat negotia alicuius, cum de
 non

Communium opinionum.

- non gestis teneatur, non minus quam procurator, syndicus, atque defensor, à sententia contra se lata, non solum teneatur appellare, sed etiã appellationem prosequi. 1.508.b
- ¶ Nemo tenetur, aut cogitur, fugere à facie inimici. 3.59.9.4.
- ¶ Nepos ex filia mortua, & viuente auo, habet ius petendi legitimam ex persona propria etiam si mater renunciauerit legitimæ. 1.145.b
- Nepos & si in successione aui cum patruo concurrere soleat, ea tamen sententia dicitur procedere, quando succedit titulo hereditario. 3.26. nume.1.
- Nepos natus ex primogenito patre defuncto, excludit filium secundo genitum patrum suum à successione regni & primogenitura. 1.145.a. & 318.b
- Nepos qui suus est, & quem nemo præcedat in gradu, non potest ab auo, sub conditione casuali, vel mixta, institui. 1.145.a.b
- Nepos succedit cum patruo in successione legati patrum. ibid.b
- Nepos testatoris ad substitutionem non admittitur, si pater pendente conditione, decesserit. 1.417.b
- Nepos legitimus & naturalis ex filio spurio, an ab auo institui possit. 2. 236. nume.1.
- Quid in incestuoso. ibid. nu.10.
- Nepos vel Neptis ex filia non debet esse melioris conditionis, quam ipsa filia. 2.253. nu.1.
- Limitatur & declaratur. ibid. 3.
- Quid si filia fuisset dotata, & neptis non dotata. ibid. 5.
- Quid in portione patris. ibid. 12.
- Quid in nepte ex filio. ibid. 15.
- Quid si neptis non esset statuto exclusa. ibid. 16.
- Nepos ex filio spurio potest institui cum conditione quod patri nihil quærat. 2.236. nu.3.
- Nepos ex filio spurio, non potest institui patris contemplatione. ibid. 5. & sequen.
- Quid si non constat an contemplatione patris sit institutus. ibid. 8.
- Nepos ex filio masculo excludit filiam testatoris, stante statuto quod statibus masculis, &c. 2.336. nu.19.
- Ampliatur & declaratur. ibid. 27. & seq.
- ¶ Nepotem legitimum ex spurio filio, auus instituire potest sibi heredem, & ei ab intestato succedit. 1.145.b
- Nepotem legitimum & naturalem ex filio spurio posse heredem institui ab auo, deficiente prole legitima. 3.105. q.17.
- ¶ Nepotes veniunt appellatione filiorum. 2.335. nu.1.
- Ampliatur pluribus modis. ibid. 5. & seq.
- Limitatur. 2.337. nu. 46.
- An hoc procedat ex propria verbi significatione. 2.335. nu. 1. & seq.
- Quid in dispositione testatoris fauorabili erga filios. ibi. 5. & seq.
- Quid in substitutione fideicommissarij, in qua mutantur filij. ibi. 7.
- Quid in dispositione obtinente filij fauorem & tertij odium? 2.336. nume.13.
- Quid in rescriptis. ibid. 15.
- Quid in feudis. ibid. 16.
- Quid in dispositione continente conseruationem agnationis. 2.337. nume.37.
- Quid in tutelis. ibid. 46.
- Quid in exhæredatione, & in alia materia odiosa. ibid. 49. & 52. & seq.
- Quid in contractibus? 2.338. nu. 61.
- Quid in emphyteusi. ibid. 62.
- Quid si filij sint nominati nominibus propriis. ibid. 70.
- Quid si dispositio sit verificata in filio. ibid. 72.
- Quid in probatione alienationis. ibid. 78.
- Quid si filij remaneret grauati restituere nepotibus. ibid. 87.
- Quid si dictum sit de filiis primi gradus. ibid. 93.
- Quid si dictum sit de filiis superuenientibus? 2.339. nu. 97.
- Quid in privilegijs concernentibus tertij præiudicium. ibid. 98.
- Nepotes ex filio parricida, priuantur hereditate auita: succedit enim patri parricida, sed fidei auferit ab eo hereditatem tanquam ab indigno. 1. 547.b
- Nepotes filiorum appellatione, in substitutionibus non veniunt. ibid.
- Nepotes filiorum nomine, etiam ad fœminas ob statuti vim, à parentum successione excludendas, comprehenduntur. 1.314.b
- Nepotes naturales, mortuo ipsorum patre, ab auo natalibus per rescriptum Principis restitui possunt. ibidem
- ¶ Nepoti, patre repudiante hereditatem aui, vel lapso tempore querelæ inofficiosi testamenti, competit querela de successorio edicto. 1.145.b
- Nepoti semper fauendum est, quando de primogenitura agitur, ea quæ ex ascendente testatoris ordine provenit, & sic de successione. 1.417.b
- ¶ Neptis an faciat deficere conditionem fideicommissi relicti, si filius sine filiis decederet. 2.238. nu. 5.
- ¶ Nesciens quantum ad culpam, cum infante confertur. 1.380.a
- ¶ Nobiles hodie pro maiore parte nihil aliud sciunt, quam edere, bibere, & superbire, secundum Bal. &c. 1.444.a
- Nobilis virtuosus præfertur virtuoso ignobili. ibidem
- Nobilitas doctrina & virtute est inferior. 1.387.b
- Nobilitatis priuilegium non suppetit, ne non procedat conuentio vitæ, quam nobilis facere possit. 1.314.b
- Nobilitas scientiæ præfertur nobilitati generis. 1.444.a
- Nobilitas stercus est, nisi habeat virtutis concomitantiam. ibid. b
- Nobilitas est antiqua virtus, atque diuitiæ antiquæ, secundum Aristotelen. ibid. b
- Nobilitatis & dignitatis allegatio & probatio, in quibus delinquenti prodest. 1.448.a
- ¶ Nocte aliquid delinquens, non incidit in poenam constitutam de in die delinquente. 1.474.a
- Nocte commissum dicitur illud delictum, quod commissum est ante solis ortum. 1.508.b
- ¶ Nolle & non posse in re faciendâ, sunt paria. 1.387.b
- ¶ Nomen quodcumque sit, non sufficienter probat eum aliquo ex loco oriundum esse, quillo nuncupatur. 1.314.b
- Nomen bonum comitatur bona præsumptio. 1.461.b
- Nomen bonum habere bonum est. ibidem
- Nomen turpe fugiendum & cauendum est. ibidem
- ¶ Nomina creditorum, nec mobilia, nec immobilia sunt, sed tertia species. 1.45.b
- Nominatio domini in iudicio, quando locum habet. ibidem
- Nominatio non habet locum in remedio reintegranda. 2.272. nu. 78.
- Nominatio in iudicio, si persona sit priuilegiata (puta clericus), non potest declinare forum, sed teneatur defendere conuentum in foro illius. 1.146.a
- Nomine seu appellatione iuris, contineri quamcumque iuris speciem. 3. 64. quaest. 17.
- Nominis expressio si vel à lege, vel ab statuto pro forma in actu aliquo exigatur, non sufficit euidenti demonstratione illud iudicari. 1.314.b
- Nominis mutatio, si in alterius fraudem non fiat, licita ac permessa liberis hominibus est. ibidem
- Nominis proprii mutatio in liberis hominibus impunè fieri potest, dummodò fiat absque fraude. 1.461.b
- ¶ Notariatus officium clerici exercere non debent. 1.462.a
- Notariatus officium exercens clericus in sacris ordinibus constitutus, amittit beneficium. ibidem
- Notariatus officium exercens nobilis, amittit priuilegia nobilitatis suæ. ibidem
- Notariatus officium dicitur vile. 1.462.a
- Notarij ex stipulatione acquirunt actio utilis ipso iure sine cessione. 3.27. nu. 3.
- Notarij qualitas ubi exigitur, solum ratione processus, & non ad fundandam potestatem iudicis, tunc si iudex velit procedere via ordinaria, & iuris ordine obseruato, sufficit quod allegetur. 1.508.b
- Notarij fides vacillat, ac ruit, si in causis criminalibus aliter se deposuisse testis iuret, quam ab illo scriptum fuerit. 1.315.a
- Notarij instrumentum confectum in loco subiecto illi, qui eum creauit, vbique valet, & probat. 1.146.6.
- Notarij defuncti signum, in ingrossatione instrumenti requiritur. & contra. ibid. 35.a
- Notarij regulariter possunt esse infames. 1.462.a
- Notario attestanti in testamento testatorem fuisse sanæ mentis, soli non haberi plenam fidem. 3.101. q. 14.
- Notario enuncianti in instrumento causæ cognitionem interuenisse, an credatur. 2.132. nu. 28.
- Notario dicenti certiorasse mulierem de Velleiano creditur, & eo firmat instrumentum. 1.465.b
- Notario in instrumento asserenti aliquid capitulariter, vel collegialiter esse factum, an credatur. 2.67. nu. 1.
- Limita & declara vt ibi. 2. & seq.
- Quid si non sit appositum sigillum capituli vel vniuersitatis. ibid. 2.
- Quid in actibus maximi momenti. ibid. 4.
- Notarium ubi scriptura eius probet, rogari debere ad conficiendum instrumentum. 3.121. q. 5. ibid. q. 6.
- Notarium in dubio non præsumi rogatum. ibid. q. 6.
- ¶ Notarius non potest conficere instrumentum extra iurisdictionem illius, qui eum creauit. 2.66. nu. 1.
- Ampliatur & declaratur multis modis. ibid. 2.
- Quid de consensu partium. ibid. 2.
- Quid in Notariis creatis à Papa, vel ab Imperatore. 5. & seq.
- Notarius laicus an possit conficere instrumenta in spiritualibus. ibid. nu. 7.
- Quid in actibus maximi momenti. ibid. 4.
- Notarius præsumitur rogatus apponere in instrumento omnes clausulas cõsuetas. 2.367. nu. 1. b
- Limitatur. 2.368. nu. 19.
- Notarius in Instrumento potest apponere hypothecam si ita est consuetum. ibid. 14.
- Idem de guarentigia. ibid. 15
- Idem de precario. ibid. 16.
- Idem de renunciatione acceptationis excussionis. ibid. 17.
- Quid de constituto. ibid. 12. & seq.

Index Materiarum

- Quid de iuramento. *ibidem*. 2.4.
 Quid de stipulatione. *ibidem*. 2.6.
 Quid in substantialibus. *ibidem*. 2.7.
 Quid in clausula, iure institutionis. *ibidem*. 2.8.
 Notarius non potest extendere clausulas instrumenti post datam copiam
 parti. 2.369.n.4.2
 Et si extendit dicitur suspectus. *ibidem*. 4.4. & seq.
 Notarius non potest extendere consuetas in contractu requirente scriptu
 ram. *ibidem*. nu. 39.
 Notarius an possit aliquid recipere in spiritualibus. 2.371.nu.23.
 Notarius omittens consueta apponi in instrumento, potest tanquam fal
 sarius puniri. 2.368.nu.7.
 Notarius præsumitur potius errorem quæ falsitatem commisisse. 2.412.nu.16
 Notarius de re sibi debita instrumentum concinnare potest. 1.315.a
 Notarius & infamis esse potest, & vilis iure ipso habetur. 1.314.b
 Notarius excommunicatus publicè, si conficiat instrumentum, non valet.
 1.146.b.
 Notarius non præsumitur esse rogatus in dubio, nisi aliter de rogatu appa
 raret. 3.27.nu.2.
 Notarius Principis, quem vulgò Secretarium dicimus, dicitur habere dig
 nitate: propterea si infamis fuerit, eo officio fungi non potest. 3.27.
 nume. 4.
 Notarius ex iudicis commissione expedire illa poterit, tamen si ab ipso of
 ficio pendeant, plenam tamen cognitionem exigunt. 1.314.b
 Notarius alteri quarit. 1.146.b. & 314.b
 Notarius quis esse non præsumitur, nisi probetur verus titulus. 1.462.a
 Notarius seu Procurator rixosus, non est idoneus fideiussor. 1.447.b
 Notarius instrumentum conficiens super re illicita, extra casus à iure per
 missos, incidit in pœnam falsi. 1.548.a
 Notarius negans se esse rogatum de instrumento, de quo reuera fuit roga
 tus, punitur pœna falsi. *ibidem*
 Notarius quando dicatur falsum committere. *ibidem*
 Notarius omittens apponere solemnitates requisitas in instrumento, de quo
 rogatus est, incidit in pœnam falsi. *ibidem*
 Notarius in extensione instrumenti, non potest apponere iuramentum, si
 non fuit appositum. 2.117.nu.9.b
 Notarius an possit instrumentum per alium scribere, si ipse se subscribat.
 2.21.nume.35.
 Limitatur & declaratur pluribus modis. *ibidem*. 36.
 Notarius an possit alteri stipulari. 2.162.nu.95.
 Et an quaratur vilis sine cessione ex stipulatione Notarii. *ibidem*. 98.
 Notarius potest declarare verba ambigua suæ scripturæ. 2.326.nu.73.
 Notarius non conficit instrumentum, nisi rogatus, & de quibus rogari pos
 sit, & quando rogatus præsumatur. 1.146.b
 Notarius non computatur inter testes, nisi à iudice sit examinatus, *ibidem*,
 & 315.a
 Notarius non potest sine autoritate iudicis committere alteri Notario in
 grossationem instrumenti. 1.146.b
 Notarius passim pro alio stipulari. *ibidem*. a
 Notarius probato errore suo, potest illi propria autoritate corrigere. *ibidem*.
 Notarius qui instrumentum rogatus recepit, potest sine autoritate iudicis,
 extendere imbreuiaturas à se factas, secundum stylum & consuetudi
 nem suam, secus in eo, qui non recepit. *ibidem*
 Notarius quis non præsumitur, nisi probetur titulus. *ibidem*. b
 Notarius si cum ritum, vel solemnitatem interuenisse asserat, quæ instru
 menti tempore interferi non potuit, nullam fidem merebitur. 1.315.a
 Notarius si non dicat in testamento testes esse rogatos, non valet quod agi
 tur. 1.146.a.b.
 ¶ Notariè prodigus, an pro damnato prodigo habeatur. 1.387.b
 Notaritas, quæ esse debeat, vt iudex possit vsque ad executionem proce
 dere. 1.548.a
 ¶ Notarium allegandum. 3.149. conclud. 238.
 Notarium allegandum & opponendum est, sed non necesse est probare
 contra alij. 1.462.a
 Notarium quando dici possit. 3.137. conclud. 51.
 Notarium necessatio requirit sententiam. 1.462.b
 Notarium quod dicatur, & quomplex. *ibidem*
 Notarium si ex actis appareat, opus est vt iudici necessariò constet. *ibidem*.
 Notarium licet sit delictum aliquod, nihilominus danda est reo copia iudi
 ciorum, & terminus defensionis. 1.548.a
 Notarium licet aliquod delictum sit, nihilominus super eo debet ferri sen
 tentia. *ibidem*
 Notarium dici potest delictum, quod excusationem non habeat, nisi prius
 fuerit super hoc cognitum & declaratum per iudicem illud esse noto
 rium, citato etiam ipso reo. *ibidem*
 Notarium non solum id esse potest, quod est facti permanentis, sed etiam
 quod est facti momentanei. *ibidem*
 Notarium probatur per duos testes. *ibidem*
 Notarium quod sit delictum aliquod, debet iudici constare vt iudici ex
 actis, non aliorum dictis. 1.548.a
 Notarium si sit delictum aliquod, nulla eius amplius delicti probatio requi
 ritur. *ibidem*
 Notarium si sit delictum aliquod, nihilominus requiritur citatio ad sen
 tentiam. *ibidem*
 Notarium resultans ex actis, an reddat sententiam ipso iure nullam. 2.
 138.nume.4.
 Notarium & manifestum ex probatione iudicialiter facta inducitur, cum
 in iudicio probatum sit, probatio firma & notorium. 1.508.b
 Notarium releuat ab onere probandi ipsum factum notorium. *ibidem*
 Notarium si habet in se inclusam sententiam iuris, tunc quo ad effectum
 iuris, non est necessaria alia sententia. *ibidem*
 Notarium sicut etiam fama, per testes saltem duos, probari potest. *ibidem*.
 Notarium cum sententia, par est. 1.387.b
 Notarium dicitur crimen illud, quod nulla tergiversatione celari potest.
 1.315.a
 Notarium quamuis releuet quem ab onere probandi, & inducat plenam
 probationem, tamen debet allegari & proponi. 1.146.b
 Notarium quid sit. 3.213.nu.23.
 in Notariis requirit citationem, secundum communem & veteram Docto
 rum opinionem. 3.27.nu.5.
 ¶ Noua meditationes quotidie in nobis generantur. 3.183.nu.27.
 ¶ Nouari quando dicatur obligatio, per actum sequentem alterius præce
 dentis obligationis. 1.147.a
 ¶ Nouata pro nouis habenda sunt. 1.387.a
 ¶ Nouatio quando facta censetur, etiam si non fiat expressim. 1.315.a
 Nouatio hodie non inducitur, nisi expressè agatur. 2.173.nu.1.
 Limitatur pluribus modis. 2.175.nu.49.
 Nouatio in casibus in quibus olim fiebat ipso iure, an fiebat hodie ope ex
 ceptionis. *ibidem*. 55.
 Nouatio inducitur ex tacita voluntate resultante ex coniecturis. *ibidem*. 77.
 Nouatio per transactionem inducitur. *ibidem*. 61.
 ¶ Nouerca & in ius sine venia vocari, & famosis actionibus stipulari à pri
 uigno potest. 1.315.a
 Nouerca, vel vitricus, non potest alicui plus donare vel relinquere, quam
 vni ex filiis primi matrimonij. 2.220.nu.1.b
 Ampliatur multis modis. 2.221.nu.3. & seq.
 Limitatur. 2.222.nu.52.
 Quid in ascendentibus? 2.221.nu.6.
 Quid stante statuto vt vxor dotem lucretur? *ibidem* nu.12.
 Quid interueniente iuramento coniugis, quando plus dat, quam acci
 piat vnus ex filiis primi matrimonij? *ibidem*. 26.
 Quid si filio sit relictum minus legitima, an Vitricus possit consequi il
 lud plus quod est vsque ad supplementum legitimæ? *ibidem*. nu.3.
 Quid in dote data secundo viro à patre? 2.222.nu.34.
 Quid de iure Cananico? *ibidem*. 36.
 Quid in dote amissa propter adulterium commissum? *ibidem*. 37.
 Quid si relictum sit amatio? *ibidem*. 45.
 An competat hoc remedium in vita coniugis dantis. *ibidem*. 54.
 An reuocatio fiat in totum respectu coniugis? *ibidem*. 56.
 Quid si coniux aliquid fuit consecuta titulo oneroso? 2.223.nu.63.
 Quid in filiis primi matrimonij ex illicito coitu procreatis? *ibidem*. 73.
 Quid si filij primi matrimonij, decesserint? *ibidem*. 79.
 Quid si mulier nubat secundo de licentia Principis? *ibidem*. 81.
 Quid in alienatione necessaria? *ibidem*. 82.
 ¶ Nouitius infra annum probationis gaudet priuilegio fori. 2.18.
 nume.5.
 Nouitium percutiens infra annum probationis, non incidit in excommu
 nicationem. *ibidem*. 14.
 ¶ Nouum opus denunciari in opere, potest etiã nemine præsentem: sed non
 præiudicat domino notitiam non habenti. 1.145.a
 Nouum opus non denunciatur, nisi ab habente potestatem. *ibidem*.
 Nouum opus si denunciatur, super sedetur per tres menses, etiam si offera
 tur satisfactio, cum denunciatus dicit, hodie constat, hodie agatur. *ibidem*.
 ¶ Nubens infra annum luctus non priuatur hodie relictis factis à marito.
 2.224.nu.2.
 ¶ Nullitas principaliter proposita dignoscitur vbicunq; dico sententiam
 nullam. 1.463.a
 Nullitas non obstat executioni sententiæ, 3.163.
 conclud. 47c.
 Nullitas sententiæ opponi potest vsque ad xxx. annos. 1.462.b
 Nullitas si incidenter tractetur, tunc deserta appellatione poterit iteri cau
 sa nullitatis proponi, non obstante desertione. 1.463.a
 Nullitas si simul cum appellatione proponitur principaliter, & appellatio
 deseratur, non amplius locus est profequendi nullitatem. Alij contra.
ibidem
 Nullitas notoria an impediatur executionem trium conformium. 2.143.n.8.
 Nullitas ex defectu iurisdictionis opponi potest, etiam post tres conformes.
 2.355.nu.9.
 Nullitate opposita in iudicio incidenter per modum exceptionis summa
 riæ, non requirentis altiore in indaginem executio impeditur. 1.462.b
 Nullitas

Communium opinionum.

- Nullitas ex defectu iurisdictionis potest opponi non obstante statuto etiam si iurisdictione esset in suspensio. *ibi. 4. & seq.*
- Nullitas incidenter, puta, per modum exceptionis proposita, regulariter si fuerit in promptu, executionem impedire consuevit. *3. 27. n. 6.*
- Nullitas notoria non opponi potest elapso termino ad dicendum de nullitate. *2. 356. n. 15.*
- Non ita in ipso iure pariter in habilitas iudicij, vel partium a iure naturae causata, ut furor, surditas, infantia, & similia. *1. 145. b.*
- Nullitas sententiae quae praetenditur reformari ex eisdem actibus, est petenda coram iudice ipsius actus. *ibid. a.*
- Nullitatis exceptio si rescripto, aut statuto disponente, ne vlla exceptio contra instrumentum possit opponi, non admittitur. *1. 509. a.*
- Nullum si quidpiam est, & tamen illud idem denuo fieri debere constat, retrahari ac renouari, nec debet nec potest. *1. 315. a.*
- Nullus, & nihil aequiparantur. *1. 388. a.*
- ¶ Numerus septenarius habetur in maxima veneratione, & dicitur perfectissimus. *3. 172. nu. 27.*
- Numerus Doct. potest reduci ad auctoritatem, & e contra. *3. 175. nu. 19.*
- Quomodo. *nu. 22.*
- Numerus Doct. in communi, quare requiratur. *ibi. nu. 21. eod.*
- Numerus testium in testamento est de firma substantiali ipsius testamenti. *1. 145. b.*
- ¶ Nuncian si facultas extincta, est nulla. *1. 388. a.*
- Nuncio citasse referenti an credendum. *3. 149. con. 227.*
- Nuncio verbera, vel scriptum alleganti nunquid credendum. *3. 149. con. 228.*
- Nuncio asserenti se verberatum in citando, an credatur. *1. 107. nu. 3.*
- Nuncio an credatur super responsione facta per citatum. *ibi. n. 1.*
- Nuncio dicenti citasse creditur magis, quam parti neganti. *1. 146. a.*
- Nuncio dicenti citasse de commissione iudicis non creditur. *ibid.*
- Nunciatio facta fabris, etiam absente domino, & ignorante in opere praedicta iudicatur. *1. 145. a.*
- Nunciatio noui operis facta autore praetore, ut non aedificet Titius, etiam si esset iniuste facta, nocet, & ligat aedificantes, ut teneantur desistere, alioquin aedificium demoliri potest sumptibus aedificantis. *ibid. b.*
- Nuncio publico in ijs duntaxat rebus fides habenda est, quae ad illius officium spectant. *1. 145. b. 315. b.*
- Nuncio publico creditur, et usque relationi statuitur quo ad citationem. *1. 480. a.*
- Nuncio referenti se citasse, non creditur, nisi constaret de commissione sibi data ad citandum. *3. 27. nu. 7.*
- Nuncios si referat citatum dixisse se nolle comparere, quauis citatus per tale responsum censetur vere contumax, ut nu. 2. tamen responsum illud debet probari per testes. *ibi. a.*
- ¶ Nuptiae ad certum aliquod tempus inhiberi conditione possunt. *1. 315. a.*
- Nuptiae incestae quae dicantur. *1. 146. a.*
- Nuptiarum conditio intra triennium a testatoris morte expletur, necesse est. *1. 315. a.*
- Nuptiarum tempore sit quod tempore mentionis nuptiarum sit. *1. 388. a.*
- Nuptias cum alicuius consilio contrahi iubens, conditio, & honesta habetur, & seruari omnino debet. *1. 315. b.*
- Nuptias secundas quae mulier intra luctus annum inierit, nullas hodie iuris Caesaris poenas luet. *ibid.*
- Nuptias secundas, si vidua contraxerit, cui si castae vitae modum seruarit, vel a marito, vel filio, vel a quopiam marito necessario aliquid legatum est, legato excidet statim, secus si ita ab alijs legatum sit. *ibid. b.*
- Nutrix tutorem de suspecto accusare potest. *1. 388. a.*
- ¶ Nuptijs abstinenti virginis, si centum legentur ac si illas ea contraxerit, alicui conobio, vel cuiuspiam patris causae eadem centum relinquuntur, contractus nuptijs patris illi causae praestabuntur. *1. 315. b.*
- Nuptijs incestis imposita confiscandorum bonorum poena etiam hodie ipso iure absque vilius declarationis interuentu infligitur. *ibid.*
- Nuptui elocandae foeminae, si quidpiam relinquatur, atque eam vitus postea testator in alicuius viri manum minore dote, quam legari forma est, dederit, residuum peti poterit. *ibid.*
- Nuru conditum testamentum non valet regulariter, nisi ad pias causas. *1. 146. a.*
- Oblatio debiri etiam, sine consignatione ac depositione facta liberat debitorem offerentem a poena caducitatis. *1. 146. b.*
- Oblatio verbalis offerentem quando releuet. *3. 157. con. 359.*
- Oblatio pecuniae debita facta domino ab emphyteuta sufficit ad euitandum poenam caducitatis, dummodo fiat loco, & tempore congruo. *1. 146. b.*
- Oblatio realis facta in marsupio non valeret, nisi pecunia prius extracta fuisset e marsupio, & numerata coram testibus, & postea reposita in marsupio. *3. 27. n. 1.*
- Oblatio verbalis non releuat offerentem, idco ista oblatio debet esse realisitem quando offerentem iuuat. *1. 146. b. 316. a.*
- Obligare qui se promittit, hic pro obligato habetur. *1. 388. b.*
- ¶ Obligatio ad carceres, & renunciatio cessionis bonorum non firmatur iuramento. *1. 147. a.*
- Obligatio dandi est indiuidua. *ibid.*
- Obligatio facta non de iure, est nulla. *1. 368. b.*
- Obligatio generalis comprehendit merces venales. *1. 146. b.*
- Obligatio generalis, & alternatiua sunt pares. *1. 388. b.*
- Obligatio inidonea, est obligatio nulla. *1. 374. a.*
- Obligatio iudici a, cum vltima voluntate par est. *1. 388. b.*
- Obligatio nascitur ante diem, quae tacite inest ratione loci: actio tamen non. *1. 147. a.*
- Obligatio naturalis ex testamento minus solenni oritur potens ad reuocandum, & excipiendum. *1. 146. b.*
- Obligatio naturalis potest cedi. *ibid.*
- Obligatio viuens pro contractu habetur. *1. 388. a.*
- Obligatio posterior bona priorem malam rescindit. *1. 374. a.*
- Obligatio purificata habetur, ut pura. *1. 373. b.*
- Obligatio quae probari non potest est nulla. *1. 384. a.*
- Obligatio si contraria vniuersum casum foruitum cum generalia verba subiungantur, quid ipse casus efficiat. *1. 146. b.*
- Obligatio si sonet in contractum innominatum potest valere non tamē, ut contractus nominatus. *ibid. b.*
- Obligatio sub conditione potest statua transit ad heredes. *ibid.*
- Obligatio generalis non comprehendit quae quis verisimiliter non conceperit. *2. 334. nu. 1.*
- Limitatur. *2. 335. n. 36.*
- Obligatio generalis non comprehendit suppellectilia, vestes, & mancipia necessaria. *2. 334. nu. 2.*
- Obligatio generalis non continet ea ad quae obligans affectionem habet. *ibid. 3.*
- Obligatio generalis non comprehendit venalia. *ibid. 5.*
- Ampliatur, & declaratur multis modis. *ibi. 6. & seq.*
- Obligatio generalis non comprehendit bona prohibita alienari. *ibi. 12.*
- Obligatio generalis non comprehendit bona dotalia. *2. 335. nu. 29.*
- Obligatio generalis non comprehendit bona alteri obligata. *2. 334. n. 26.*
- Obligatio generalis non comprehendit bona subiecta fideicommissio. *ibi. 17. & seq.*
- Obligatio generalis non comprehendit pecuniam. *ibi. 30.*
- Obligatio generalis non comprehendit instrumenta agrorum colendi. *2. 335. n. 31.*
- Obligatio generalis non comprehendit ea, ex quibus consultatur publicae utilitati. *ibi. 32.*
- Obligatio debitorum liberat qui ipsi obligationem reddidit. *1. 388. a.*
- Obligatio quomodo liberemur. *ibid.*
- Obligatio ad impossibile etiam expressè facta non valet. *3. 73. q. 7.*
- Obligatio honorum pro dote, in dubio praesumi praecessisse obligationem extranei in bonis mariti. *3. 69. q. 17.*
- Obligationibus factis, licet succedat obligatio ad interesse, stipulationes non diuiduntur, tamen si super ipsa obligatione interponitur iuramentum, obligatio praecise iuramentum ad factum. *3. 27. 3.*
- Obligatum se promittens ad decem, quid iuris. *3. 69. q. 20.*
- Obligatus ad dandum aliquid in genere praestando partem non liberatur in totum, nec in illa parte. *1. 147. a.*
- Obligatus ad dandum ex stipulatione viam, tenetur stipulari dationem, & factum. *ibid.*
- Obligatus ad dandum rem, vel quantitatem respectu rei perempta re, perimitur obligatio. *ibid.*
- Obligatus ad factum medio iuramento astringitur, ut promittens teneatur ad factum praecise, & non satisfaciatur soluedo interesse. *ibi. a.*
- Obligatus a lege, vel statuto ad dandum fideiussorem, si eum non reperit, loco fideiussionis subrogatur cautio iuratoria per eum praestanda. *3. 51. nu. 1.*
- Obligatus ad non tam cautionem, tenetur promittere sub poena. *1. 147. b.*
- Obligatus dare fideiussorem non liberatur dando pignora. *ibid. a.*
- Obligatus satisfare, satisfaciendo dando fideiussorem, aut pignora. *ibid.*
- Obligatus ad factum non potest ad illud compelli, si succedat obligatio ad interesse. *1. 463. b.*
- Obligatus praecise cum iuramento in pecunia numerata, non potest offerre.

OBLIGANS alicui crimen aliquod in iudicio, siue agendo, siue excipiendo, si illud probet, non tenetur iniuriarum actione. *1. 548. b.*

Oblatio verbalis sufficit, quando creditor non intendit acceptare. *2. 169. n. 1. a.*

Quid si creditor tacuit. *ibi. 2.*

Quid si creditor habeat iustam causam recusandi obligationem. *ibi. 3.*

Quid si obligatio sit facta conditionaliter. *ibi. 4.*

Oblatio verbalis sufficit, si creditor dixit nolo recipere quomodo cumq; mihi offeras. *ibi. 5.*

Index Materiarum

- ferre de bonis suis mobilibus, vel immobilibus, stante iurō. 3.27.nu.2.
- ¶ Obreptio, & taciturnitas viciat legitimationem. 1.147.b
- Obtura quæ dicantur. 1.360.a
- Obscure facta, pro non factis habentur. ibid.
- Obscure respondens pro non respondente habetur. ibid.
- Obreptio, seu res furtiva, & clancula, in totum viciat scripturas. 1.509.a
- Obiides populi Romani, & sic hodie in bellis contra infideles datur, aut recepti, testari non possunt. ibid.
- Obstetricum iudicio standum est in eo, an partus vivere possit naturaliter, vel non. 1.147.b
- Obstetrix imperita punienda, vt medicus imperitus. 1.384.a
- ¶ Occidens bannitum rebannitum quem ignorabat rebannitum an excusetur. 2.330.nu.17.
- Quid si offendens scitit illū esse rebannitū, sed non cancellatū. ibi.13.
- Quid si ex publico decreto banniti erant rebanniti. ibid.n.23.
- Quid si bannum non tenebat. ibi.28.& seq.
- Occidēs Titū, cū se prouoluisse, puniē pœna extraordinaria. 1.548.b
- Occidens factum in vtero, quando puniatur. 1.344.b
- Occidere licet offendentem patrem, filium, vxorem, au confanguineū, aut cognatum. 1.147.b
- Occidere possum impunē etiā aliū me non offendētē, si aliquis potēs, cui resistere nō possem, me iter scire velit, nisi ego illū interficiā. 3.28.n.4.
- Occidi pot fur pro defensione rerum, quæ aliās non pōt recuperari. ibi.
- Occidisse dicens defendendo, an capitaliter plectendus. 3.157.con.360.
- Occidisse se defendendo dicens, an habendus pro confesso. 3.137.con.44.
- Occidit actū, qui consilio, aut mandato occidit.
- Occisus, seu interfectus, si vnicū rātum haberet vñlus, & plures fuissent in rixa, ita vt nesciretur quis vñlus in fluxisset nullus ipsorum rixantium pœna mortis puniri debet. 3.28.nu.4.
- Odiū non grauius quā simulatus amor. 1.347.b
- Offendens Cardinalem percutiendo, capiēdo, vel hostiliter insequendo excommunicatus est ita vt possit ab omnibus impunē offendi. 1.548.b
- Offensione existente iusta, & licita, necesse est defensionem esse iniustam, & prohibitam. 3.58.q.2.
- ¶ Officia, iurisdictiones, & dignitates absque causa etiam princeps auferre potest, nisi vel pecunijs illa distaxerit, vel ob prælare merita elargitus fuerit. 1.316.a
- Officia publica ad hoc, vt præsent excusationem à muneribus debēt esse obtemta motu proprio, non autem per suffragia. 2.399.nu.9.4.
- Officiales iniurias cognoscunt ac puniunt, quæ ipsi, & familijs, seu in eorum officij opprobrium illatæ sunt. ibid.
- Officiales quæ sibi ipsi officij tempore pepererunt, nisi contrarium expressim probetur, non perperam, nec lordidē cōparasse censentur. ibi.
- Officiales qui aliquo in Repub. funguntur officio, non aliās ante finitum officium accusari poterunt, quā si ea delicta commiserint, quorum nomine euerit officijs debeant, ibid.
- Officiali, an aliquando resistere liceat. 1.548.b
- Officij adipiscendi causa, si sit officium temporale, non licet aliquid clam donare, si aliqua oblatio fieret palam, & principi in quo cessat crimen ambitus, vtique liceat. 1.48.b
- Officiali ab ordinario non appellatur ad episcopum. 538.b
- Officiali à delegato appellare licet. 1.147.b
- Officialis in quibus possit suspectus allegari. 3.137.con.44.
- Officialis vtrum possit esse scriba in causis sui officij. 3.148.con.215.
- Officialis dolosus in syndicatu condēnatus non appellat. 3.163.con.468.
- Officiali, quando de facto liceat resistere. 3.143.con.143.
- Officialis ab electo pecuniam accipere non potest. 1.389.b
- Officialis absque peccato potest exequi sententiam principis quāvisque processu mandat, vt aliquis surca suspendatur. 1.148.a.316.a
- Officialis iudicium par est cum iudicio episcopi. 1.381.b
- Officialis si durante tempore sui officij fuit priuatus officio, & postea reassumptus, cum eisdem pactis reassumptus intelligitur. 1.148.a
- Officialis, qui durante officio suo multa acquisiuit, in dubio non præsumitur de bonis fidei acquisiuisse, nisi aliter liquido probetur. 1.548.b
- Officialis durante officio, an, & de quibus possit accusari. ibi.
- Officialis propter publicam vtilitatem potest ad tempus Dominum re sua priuare. 2.185.nu.7.
- Officialis potest capere bouem, vel asinum priuati ad ducendum malefactorum ad locum iustitiæ. ibid.8.
- Officialis potest vilem personam compellere, vt exequatur officium iustitiæ in personam malefactoris. ibi.10.
- Officialis intelligitur receptus ad officium, secundum consuetudinem loci. 2.366.nu.35.& seq.
- Officialis curiæ an possit alteri stipulari. 1.162.nu.92.
- Officio suo fungi vnusquisque præsumitur. 3.182.nu.9.
- Officium iudicis non datur contra tertium bonæ fidei possessorem ignoranter succedentem in rem affectam ex violentia. ibid.
- ¶ Omne, & totum æquipollent. 1.403.a
- Omniū meorum appellatione iura, & actiones notantur. 1.316.a
- ¶ Operæ, siue laborantes quibus ritē enunciat, vt agrum colant, si aliter fecerint, & ad omne damnū, & ad pœnam tenebuntur. 1.316.a
- Operarij excusantur fabricando, vel operando aliquid in re alterius, ex mandato conducentis. 1.548.b
- Operas suas in perpetuum nemo non iure locat. ibid.
- ¶ Oppignorare alicui quando validum. 1.361.a
- Opinio quæ consuetudine probatur, cæteris omnibus cōsistentibus præferri debet. 1.316.a
- Opin. vlti. approbare, & in ea residere semper q̄s in dubio dicit. 1.417.b
- Opiniones Doctorum quas illi, vel in lecturis, vel in tractatibus, vel in consilijs asseruerunt quæ sint potiores habendæ, aut præferendæ maxime, quando Doctores inter se, vel etiam à seipsis discrepant nō otiose quæstionis est. 1.148.b
- Opiniones per distinctiones ad concordiam sunt redigendæ. 1.149.a
- Opinionibus receptis tunc semper adhærescendum est cum singularis opinio potiori ratione euidenter ac liquido non innititur. 1.316.a
- Opiniones illæ tenendæ sunt, quas prudentes commendarunt. 1.468.a
- ¶ Opponens aliqua crimina contra testes, debet in promptu habere probationes, alioqui tenebitur actione iniuriarum. 1.549.a
- ¶ Oppressi ad quem habeant recursum. 3.143.con.146.
- ¶ Oratoria priuata, etiam si in ijs diuina celebrentur officia, non gaudēt immunitate ecclesiæ, vt delinquens, in ijs non capi possit. 1.549.a
- ¶ Ordinarius vnus an iudicet, sine altero, vbi sunt duo. 3.135.con.19.
- Ordo in iudicati executione seruandus. 3.135.con.14.
- Ordo iuris, quando in culpabiles non seruandus. 3.143.con.144.
- Ordinis iudicarij obmissio nunquid processum eneruet. 3.148.con.213.
- Ordo in omnibus, præcipue tamen in iure laudabilis. 3.179.nu.48.
- Ordine facilius disciplina precipitur, & retinetur. 3.169.nu.55.179.n.49.
- Ordinarij plures, siue dentur in spiritualibus, siue in temporalibus, iurisdictionis videtur data in solidum, vt etiam exercitum. 1.509.a
- Ordinarius sententiam abs se nulliter latam à qua fuit appellatum, non potest reuocare, aut emendare. ibid.
- Ordinarius inferior à principe, causas criminales delegare non potest, secundum leges. ibid.
- Ordinarius an possit cōferre beneficium in curia vacans post mensem, Papa infra mensē non prouidente. 2.403.nu.69.
- Ordinatus præsumitur qui tanquam talis longo tpe se gessit. 2.16.n.16.
- Ordinatus ad sacra ante legitimum ætatem, vel absque ordinarij sui licentia, vel ab alieno episcopo, hodie ipso iure suspensus est, & celebrans in curia irregularitatem. 1.466.a
- Ordinarius cui commissa causa, vt procedat summarie, & de plano censetur delegatus. 1.149.a
- Ordinarius delegat ea quæ specialiter competunt, si se absentat, vel si est infirmus. 1.316.a.149.a
- Ordinarius non potest deponere promotum à Papa. 1.149.a
- Ordinarius potest dare suo delegato potestatem subdelegandi. ibid.
- Ordo executionis in hoc seruandus est, vt prius capiatur bona mobilia minus damnosa. 3.129.q.31.
- Ordinibus sacris insigniti nullus debet ante legitimum ætatem potestatem interim in ordine suscepto ministrare. 1.466.a
- Originē loci sortitur, vel casu illic natus, vbi mater p̄statur nō erat. 1.316.b
- Originis in loco nemo conueniri potest illic non repertus. ibid.a
- Originis iudex in alibi gentium delinquentem, & suomet ex officio poterit inquirere. ibi.a
- Origo non in dē rectē colligitur, quod aliquis vocetur, vel Hispanus, vel Lombardus. 1.149.b.316.a
- Orphanotrophi pares sunt cum tutoribus.
- ¶ Osculum sufficientem atque idoneam adulterij probationem suggerit, vt vel ob illū, & adultera mulier censebitur, & dotē amittat. 1.316.b
- Osculū alteri viro quā marito datus, facit, vt mulier dotē amittat. 1.549.a

P

- P**ACEM. cū patris occidit cōtraheret, ac veniam illi indulgeret tutor curatorq̄ pupilli filij possunt. 1.317.b
- Pacem qui cum alio facit atq̄ iniuriam, & violentiam remittit, nō idcirco, vel illatum damnū, vel id q̄ interest remississe intelligitur. ibi.
- ¶ Pactio, quælibet pensionis appellatione comprehenditur. 3.28.nu.1.
- Pactio actio cum contractu par est. 1.345.a
- Pactio partij pot̄ introduci, q̄ actus nō possit p̄bari, nisi p̄ testes. 1.150.b
- Pactum appositū in emptione, q̄ quandoq̄ precium reddatur, tenetur emptor reuendere 30. annis præscribitur. 1.150.b
- Pactio, & promissioni de retrouendendo, & actioni indebitæ per 30. annorum cursum præscribitur. 3.28.nu.2.
- Pactio de retrouendendo cum clausula, quandoq̄, an præscribitur spacio 30. annorum. 2.305.n.1. Limitatur multis modis. ibi.11.& seq.
- Quid si volens redimere sit in possessione. ibid.11.
- Quid si renunciatum sit præscriptioni, & desuper iuratum. ibi.13.
- Quid si cū pacto de retrouendendo concurrat hypothecca generalis omnium bonorum. ibi. Quod interueniente iuramento. ibi.16.
- Pactū, vt sine demeritō debitoris pign⁹ vēdi possit, valeat. 2.95.n.220.
- Pactum appositum iuxta contractum dicitur pars illius. 2.30.nu.20.
- Pactum

Commu.opinionum.

Pañum incontinenti appoñitum cenſetur inelle etiam cõtractu ſtriñi iuris.	ibi. 21.	Papa non habet iurisdictionem in terra Regis, quo ad tẽporalia.	1.4.66.b
Limitatur.	ibi. 22. & ſ. q.	Papa poteſt concedere priuilegium aliquibus locis, ne teneantur ad dẽci- mas.	1.4.40.b
Pañum incontinenti adiectum veſtitur coherentia contractus.	ibi. 23.	Papa non poteſt legitimare in terris Imperij, quo ad prophana.	1.4.66.b
Pañum inter virum, & vxorem, de tota dote lucranda valere.	3.71. quæſt. 50.	Papa de nullo crimine accuſari poteſt, præter quàm de hæreſi.	1.5.49.a
Pañum, vt de certo actu cõficiatur ſcriptura facit, vt ille actus donec fue- rit in ſcriptis redactus operari non poſſit.	2.155. nu. 1.	Papa nullum iudicem habet, niſi conſilium generale.	ibid.
Limitatur.	ibid. 2.	Papa non poteſt conferre iurisdictionem ordinariam principibus laicis, in clericos.	ibid. 1.
Pañum de retrouendo factum inſtrã certum tempus, vel abſque tem- poris præſcriptione, durat xxx. annorũ ſpacio: poſtea verò obſtat præ- ſcriptio.	1.4.66.b	Papa pro omnibus Eccleſiis ſtipulari poteſt.	2.164. nu. 142.
Pañum nudum non parit actionem.	1.4.67.a	Papa intruſus in Papatu ſi ſpõliatur, non reſtituitur.	2.283. nu. 95.
Pañum nudum parit actionem etiam ſi iuramentum non interuenerit, ſed ſaltem fides data ſit.	ibid.	Papa an poſſit ſine cauſa priuare aliquem beneficio.	2.183. nu. 9.
Pañum appoñitum in matrimonio, q̃ mulier ad alium locum non ducatur, ualet.	ibid.	An teneatur dare recompenſam.	ibid. 13.
Pañum conſtat, per inſtrumentum, aut per teſtes.	1.357.b	Papa per clauſulam, motu proprio, non cenſetur grauare eccleſiam, quã prius alio mandato grauauerat.	2.397. nu. 27.
Pañum de ingrediendo, & occupando rem hypothecatam propria auto- ritate adiectum contra tertium ſingularem ſucceſſorem habentẽ cau- ſam à debitore, ſi debitum erat liquidum in inſtrumento extenditur.	1.152.a	Papa mãdante alicui prouideri de beneficio vacaturo intelligitur de pri- mo.	2.348. nu. 6.
Pañum de non alienando non tollit alienationem, ſi non interuenit ſpẽ- cialis hypotheca.	1.150.b	Papa ſi omnia ſtatuta præter ea quæ ſunt contra libertatem Eccleſiæ con- firmet, an omnia alia inualida, & iniuſta cenſeatur confirmaffe.	2.364. nume. 1.
Pañum de non expellendo colonum Eccleſiæ, in quo operetur.	1.151.a	Papa ſi derogat iuri alicuius intelligitur potius derogare iuri quæſito ex traordinariẽ, & de iure ſpeciali, quàm iuri quæſito de iure communi.	2.332. nu. 4.
Pañum de non petendo, q̃ vel filijſamil. Macedoniani exceptionem ha- bentibus, vel mulieribus Velleiano tutis proponitur, obligationem iure ipſo extinguit.	1.316.b	Papa afferendo aliquem eſſe procuratorem talis, an probet illius manda- tum.	2.4. nu. 7.
Pañum de retrouendendo, longiſſimo temporis ſpacio præſcribitur: & contra.	1.151.a	¶ Papa aliquid arreſtanti an credatur.	2.4. nu. 1.
Pañum de retrouendendo precij pars dicitur.	1.417.b	Ampliatur pluribus modis.	ibid. 6.
Pañum, & præſcriptio à pari procedunt.	1.151.a	Limitatur.	ibi. 2.4.
Pañorum genera tria reperiuntur.	1.150.a	Papa magis creditur quàm pluribus Notarijs.	ibid. 6.
Pañum in venditione appoñitum, vt non liceat intra decem annos, aut certum aliud tempus redimere, per ſe ſolum non conſtituit contractũ uſurarium.	1.150.b	Papa arreſtanti de eo q̃ fecit, vel vidit dum erat in minoribus conſtitu- tus creditur.	ibi. 10.
Pañum legis commiſſoria etiam in debito ex cauſa dotis, reprobatum eſt.	1.151.a	Quid in Imperatore, & alijs Principibus.	ibi. 12.
Pañum non impedit translationem dominiũ.	1.150. b. 316. b	Papa arreſtanti de voluntate ſui prædeceſſoris an credatur.	ibid. 11.
Pañum nudum ex quibus cognoſcatur tale.	1.150. b	Papa arreſtanti de ſuo facto proprio plenẽ creditur, ita vt nec etiam con- trarium probari poſſit.	ibid. 2.
Pañum nudum iure pontificio actionem gignet quamuis Cæſareo mi- nimẽ gignat.	1.150. b. & 316. b	Papa arreſtanti de his quæ ſunt iuris creditur.	ibi. 2.1.
Pañum per aliquos conuentum de futura ſucceſſione quærenda nõ va- let ſine conſenſu eius de cuius hereditate gittur.	1.149. b. 316. b	Papa arreſtanti aliquid in grauẽ priuilegiũ alterius an credatur.	2.5. nu. 2.8.
Pañum q̃ debitor prius mittitur in carcerem, quàm in bonis executio ſiat, non ualet.	1.150. b	Papa arreſtanti eſſe aliquem ſuum familiarem creditur.	2.4. nu. 3.
Pañum quod donatio non reuocetur prætextu ingratiitudinis non ualet. ibid. b		Papa arreſtanti quando atreſtatur de delicto alterius in ſui fauorem, an ſit ſtandum.	2.5. nu. 2.9. & 6. nu. 5.6.
Pañum an tollat præſcriptionem.	2.305. nu. 10.	Papa arreſtanti de facto alieno an credatur.	2.5. nu. 4.3.
Pañum de retrouendendo pro maiori precio contractui adiectum, facit præſumi contractum ſimulatum, & uſurarium.	1.509. b	Limitatur pluribus modis.	ibi. 5.3.
Pañum de reuendendo eodem precio, ſi concurreat cum alio pacto, puta de computando fructus in fortẽ, ſimiliter præſumi facit cõtractum, cui adiectum ſuit, pignoratitium, & uſurarium.	ibid.	Quid ſi funder ſe in verbis aſſertiuis.	2.5. nu. 4.9.
Pañum nudum, quando pariat actionem.	3.141. con. 108.	Papa an credendum ſit in prophanijs.	2.4. nu. 2.5.
Paganus, quando teſtamentum more miſtum facere poſſit.	1.151. b	Quid contra laicum non ſubditum.	2.6. nu. 6.3.
Palatium epiſcopi gaudet immunitate, vt eccleſia, etiam ſi ſit ſeparatum ab ea, vltra quadraginta paſſus.	1.549. a	Papa aſſertioni non ſtatut quã. Papa atreſtando in iure erraret.	ibi. 5.8.
¶ Papa, & princeps ſupremus poſſunt ſententias, non ſuo nomine, & ſic planẽ nulliter lãcas, ex p̃ſentidine poteſtatis ratificare ac confirmare.	1.509. a	Idem ſi conſtaret de contrario eius quod Papa ſuit atreſtatus.	ibi. 5.9.
Papa, & princeps in dubio non præſumuntur ius tollere velle, niſi conce- datur dilatio, aut ſecunda iuſſio emaneat, aut opponatur clauſula, non obſtante tali lege, &c.	ibid. a	Quid ſi contra illud quod princeps aſſertit ſit præſumptio.	ibi. 6.1.
Papa ex eo ſolo, q̃ eſt Papa, efficitur doctor V. J. autoritate, non ſcientia.	3.176. nu. 3.	Papa declarationi an ſtandum ſit etiam in concernentibus tertij præiudi- cium.	2.325. nu. 6.6.
Papa poteſt pro libito, ſine omni cauſa transferre epiſcopos, & permuta- re.	1.509. b	Paraphernalia bona ſi poſita in mariti dominio fuerint, ſoluto matrimo- nio conduceri poterunt.	1.316. b
Papa etiam ardua, ſine cardinalium conſilio explicare poteſt.	1.152. a	Parentes ac reliqui maiores non fruuntur conſtitutione. I. cum acutiſſi- mi. C. de fideicommiſſi.	ibid.
Papa non inuoluitur crimine ſymoniæ.	ibid.	Parentes vtriuſque ſexus an ſint idonei teſtes in cauſa matrimoniali.	2.42. nu. 1.
Papa non cenſetur diſpenſare, & ſi diſſimulet, niſi ipſe ſcribat, quod diſſi- mulet.	ibi. a	Ampliatur multis modis.	ibid. 8.
Papa nõ p̃õr diſſimulare cum exiſtente in ordine ſacro ex maxima cã ibi.		Limitatur.	ibi. 10. & ſeq.
Papa non poteſt ſibi non ſubditos legitimare.	ibid. a	Quid in filio erga patrem.	ibi. a. 2.
Papa poteſt committere ſuſpecto, ſine facultate reuſanti.	ibi.	Quid in fratre.	ibid. 3.
Papa p̃õr dare facultatem teſtandi de bonis inuito eccleſiæ acquiſitis.	ibi.	Quid in ſorore.	ibid. 4.
Papa p̃õr diſpenſare contra ius hominum etiã ab Apoſtoliſ traditũ.	ibi.	Quid in alio conſuncto.	ibid. 5.
Papa p̃õr diſpenſare in matrimonio nõ dũ caſuali copula cõſummato.	ibi.	Quid ſtante inæqualitate.	ibid. 10. & ſeq.
Papa, vel Imperator ſi quid concedant, ſemper intelligitur, ſine alterius præiudicio.	ibid.	Quid ſi agatur de pbãdo an mulier ſit carnaliter cognita.	2.43. n. 2.2.
		Quid ſi parentes, multum affectarent, vt matrimonium haberet effe- ctum.	ibi. 2.6.
		Quid ſi agatur de inſringendo matrimonium.	ibi. 3.2.
		Parentes tenentur alere, & dotare filias.	1.347. a
		Parentum legitima portio, tertiam honorum filij partem iure Cæſareo aufert.	1.316. b
		Parentibus quoque legitimam relinquendam eſſe, titulo inſtitutionis.	
		¶ Paria ſunt aliquid, vel in ipſo actu fieri, vel ante, vel poſt incontinenti.	3.102. q. 23.
		¶ Paria ſunt aliquid, vel in ipſo actu fieri, vel ante, vel poſt incontinenti.	2.31. nu. 2.
		¶ Parricidij crimine, ac poenis qui nam ſunt qui ſe obſtringant.	ibi.
		Parricidium committit etiam is, qui naturalem tantum patrem, vel patrẽ occidit.	1.549. a
		Parricidium etiam commiſſum intelligitur, ſi vltra patrẽ aliquis ex aſcẽ- dentibus occidatur.	ibid.
		Parricidium etiam committitur in fratre, vel ſorore, aut alio tranſuerſali intra quartum gradum.	ibid.

Index Materiarum

- Parochiani accusus ecclesie, vel quis laicus in ea, an possint ius patronatus prescribere. 1.154.b
- Par interlocutoria, quando citanda. 3.136.con.32.
- Partem debiti non recipit inuitus creditor. 1.116.b
- Partialitas seditionem arguit. 1.389.
- Participans in crimine criminoso cum excommunicato, excommunicatus est sententia canonis. 1.154.b
- Partibus consentientibus, ut iudex sententiam ferat secundum consilium sapientis, appellacionem nihilominus esse permissam. 3.132.q.13.
- Partus imaturus obstetricum iudicio non victurus, pro non nato habetur. ibid.
- Parum scire, & nihil scire æquiparantur. 1.397.a
- Paruum, parum, modicum, & nihil æquiparantur. 1.389.b
- ¶ Pater an teneatur dotare filiam diuitem. 3.68.q.3.
- Pater citandus in condemnatione pro filio soluenda. 3.147.con.196.
- Pater ex receptis statutis si teneretur soluere condemnationem pro filio, etiam usque ad legitimam, si filius propter delictum fuerit condemnatus, executio fieri poterit contra patrem. 3.28.nu.4.
- Pater habens duodecim liberos, excusatur à muneribus personalibus matrimonialibus, ac collectis. 3.28.nu.5. & 52.nu.4.
- Pater potest filiam deprehensam in adulterio occidi facere, & ille occidens non tenebitur de homicidio. 1.549.a
- Pater potest facere remissionem pro iniuria, seu offensione facta filio. ibi.a
- Pater non tenetur pro filio condemnato pro aliquo delicto. ibid.b
- Pater captiuus non potest filium in sui locum dare obfidem. 1.467.a
- Pater & filius simul consentientes dotem recepisse, vnusquisque tenetur pro dimidia parte. 1.466.b
- Pater spiritualis admittitur ad testificandum pro filio spirituali. Alij contra. 1.479.a
- Pater, vel dominus, si liber homo negocia gesserit pecuniaria filij, vel serui contemplatione, per sequentem ratihibitionem tenetur. 1.509.b
- Pater in testamento filij testis esse non potest. 2.501.nu.15.
- Pater, mater, & alij ascendentes an sint idonei testes. Limitatur. 2.52.nu.1. ibi.9. & seq. ibi.7. ibi.8. ibi.9. ibi.12. ibi.13. ibi.14. ibi.15.
- Pater recipiendo emphyteosim, vel feudum pro se, & filijs, an legando, vel alienando possit filijs præiudicare. 2.149.nu.1. Quid si emphyteosis sit recepta pro filijs heredibus. ibi.2. Quid in feudo nouo. 2.150.nu.5. ibi.6.
- Pater alienans feudum cum consensu Domini directi, an filijs possit præiudicare. ibi.13.
- Pater delinquens in personam Domini feudi an filijs præiudicet. ibi.16. & seq. 2.151.nu.32.
- Pater si cadat emphyteosis ob non solutionem canonis, filijs præiudicat. 2.151.nu.32. ibi.33. & seq. ibi.34. ibi.35. ibi.39. ibi.40. 2.159.nu.27. ibi.39. ibid.39. ibid. ibi.30. ibid.28. ibid.32. ibi.34. ibid.48. & seq.
- Amplia, & limita, vt Quid in alienatione rei emphyteotice. ibi.34. Quid in emphyteosi antiqua. ibi.35. Quid in emphyteosi indiuisibili. ibi.39. Quid in feudo iurisdictionali. ibi.40.
- ¶ Pater filijs suis an stipulari possit. 2.159.nu.27. Quid in Castrensibus. ibi.39. Quid in aduentitijs. ibid.39. Quid in dote. ibid. Quid in filio monacho. ibid.30. Quid in filio emancipato. ibid.28. Quid in filio adoptito. ibid.32. Quid in filio naturali. ibi.34. Quid econuerso an filius possit patri stipulari. ibid.48. & seq.
- Pater an possit ratificare legitimacionem filij naturalis, in qua non est facta mentio filiorum legitimorum, & naturalium. 2.381.nu.8.
- Pater, qui est usufructuarius honorum aduentitiorum filij non tenetur præstare cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri. 2.312.nu.4.8.
- Pater an possit in dote filie apponere grauamen, vt decedente ipsa, sine filijs dos reuertatur ad masculos. 2.372.nu.62. & seq.
- Pater administrator bonorum filij potest alienare mobilia, sine decreto iudicis, & filijfamil. minoris immobilia. 1.156.a
- Pater dissipans bona antequam interdicitur administratio, potest pupillariter substituere filium. ibid.a
- Pater, & filius eadē persona censentur, vna idēitas, vnū domicilium. 1.155.b
- Pater etiam per iudicem secularē potest compelli præstare alimenta filio spurio, & naturali. ibi. & 317.a
- Pater ex mutuo, filij acquirit obligationem naturalem. 1.155.b
- Pater filijs in potestate, & emancipatis stipulari potest. 1.316.b
- Pater filio consensum per epistolam recte præstat. 1.317.a
- Pater filiorum tutor, & curator, & alia generaliter tutorum onera necessario subiit. ibid.a
- Pater habens duodecim filios excusatur tam à muneribus personalibus, seu collectis quibuscumque, quam etiam patrimonialibus. nec eorum morte ruunt privilegia hæc. 1.155.a. 317.b
- Pater in codicillis non potest directam pupillarem facere; sed per fideicommissum sustinere potest, & sui heredes legitimam possunt deducere, nisi eis rogetur, vt restituant. 1.155.b
- Pater ius filio semel quæsitum tollere non potest, nec immutare. 1.317.a
- Pater legitimus administrator, & ante litis contestationem recte procuratorem constituet, post non contestationem factam per filium, non. 1.317.a
- Pater legitimus administrator, nec à filio emere, nec filio vendere prohibetur, si bona fide coram iudice ac propinquis id faciat. ibid.b
- Pater naturalis tenetur dumtaxat alere filiam, non autem dotare. 1.155.a
- Pater non potest eligere sepulturam filio impuberi. ibid.b
- Pater non potest grauare impuberem per fideicommissum, quod potest facere in personam substituti pupillaris. ibi.b
- Pater non potest repudiare bonorum possessionem delatam filio, tam in aduentitijs quam profectiuis bonis. 1.155.b
- Pater non potest vni ex filijs plus assignare in feudo, quam alteri, & multo minus totum feudum. 1.154.b
- Pater potest filiam in sua dote tantum instituere. ibidem. & 155.a
- Pater potest prohibere filium alienare legitimam usque ad ceram ætatem. 1.155.b
- Pater qui adulterum cum vxore deprehensum potest occidere, potest committere filio. 1.155.b
- Pater quo ad quam portionem, donationem filio factam reuocare possit superuenientibus alijs filijs. 1.154.b
- Pater quomodo in filij testamento exheredetur. ibid.
- Pater si emerit libros filio doctorato, & ei tradiderit, illi non conferuntur, sed efficiuntur proprij, tanquam castrense peculium. 3.28.nu.7.
- Pater si filio in potestate donauit, naturaliter obligatur ad perficiendum, quod verbis concepit. 1.317.a
- Pater si filius ab alio institutus heres, hereditatem repudiet, illa iure a adire poterit, & substitutum vulgarem excludit. ibid.
- Pater si ingrediatur monasterium, filij efficiuntur sui iuris. 1.155.b
- Pater si pro filijs promiserit, aut quouis modo interuenierit, tum conueniri, tum excuti ante illorum conuentionem atque exculsionem poterit. 1.317.a
- Pater tum aduentitijs tum maternis filij bonis quandiu viuēt, vtetur ac fruetur. 1.317.a
- Pater vni filiorum etiam feudum nouum, quod ex propria prouisione accepit, prælegare non potest. 3.28.nu.6.
- Patentia cum taciturnitate consensum importat. 1.356.b
- Patria in filios potestas ob præcedentem illorum expositionem non conuellitur. 1.156.a. & 317.b
- Patria potestas non dissoluitur per ordinem sacrum, nisi episcopalem. 1.390.a
- Patre remittente vsum fructum filiofamil. quem habet in bonis aduentitijs filij valere donationem. 3.75.q.9.
- Patre ingrediente monasterium, deberi filio legitimam, etiam eo adhuc viuo. 3.106.q.24.
- ¶ Patrem alteri, vt filiam, & adulterum inuentos in adulterio interficiat, quia ipse forte est debilis, vel infirmus, licet mādare posse arbitratur. 3.52.nu.3.
- Patrem compelli per iudicem dotare filiam suam, secundum vires sui patrimonij. 3.68.q.3.
- Patrem regulariter teneri filiam dotare de bonis proprijs. ibi.
- Patrem naturalem teneri alere filium spurium. 3.105.q.11
- Patrem teneri dotare filiam non iure obligationis, actione sui, sed officio iudicis. 3.68.q.3.
- Patrem cogi dotare filiam nubentem, sine ipsius voluntate, nisi nubat indigno. 3.68.q.6.
- Patrem non posse filie dare dotem minorem legitima, aliās peti supplementum congruæ dotis. 3.69.q.21.
- Patrem fideiubentem pro filio, conueniendum esse, siue exculsionem filij, seu principalis. 3.83.q.6.
- ¶ Patronatus ius si vendatur, nec amplius patrono, nec deinceps emptori competit, sed prorsus intercidit. 1.156.a. 317.b
- Patronus excommunicatus non potest præsentare aliquem. 1.393.a
- Patronus potest filium suum proprium, si idoneus fuerit præsentare. 3.29.nu.8.
- ¶ Patruus an excludat nepotem, si ex dispositione testamenti primogenitus vocetur à testatore. 2.263.nu.3.
- Quid si agatur de Regno. ibid.9.
- Quid si testator inuitasset maiorem natu, & liberos. ibi.14.
- Pau

Communium opinionum.

- ¶ Pauper quis sit, relinquatur arbitrio iudicis, considerata personarum qualitate. 1.156.a. & 317.b
- ¶ Pauper si vel presumptione, & praedicio aliquo polleat, vel aliqua sententia victoriam euaserit, tunc ex bonis quae petit alimenta consequetur, & ad litem perficiendam sumptus, & expensas à diuite aduersario statim excludet. 1.317.b
- ¶ Pauper non admittitur ad testificandum in causa criminali. 1.549.b
- ¶ Pauper quis repellatur ab accusando. ibidem
- ¶ Pauperes ac leues alia personae testimonium in causis criminalibus non dicunt. 1.317.b
- ¶ Pauperes posse alios conuenire extra proprium forum. 3.111.q.10.
- ¶ Pauperibus si quod post eius mortem restituere fideicommissum aliquis debet, illud eisdem in sua ipsius vita non recte restituet. 1.317.b
- ¶ Pax facta cum offenso in criminibus, in quibus de iure non est licita transactio, facit indicium contra facientem illam pacem, ad torturam. 1.549.b
- ¶ Pax magnum bonum est, & nihil ea gloriosius. 1.466.b
- ¶ Pax non ideo rumpitur quod forte postea noua rixa superueniat, idem in treuga. 1.467.b
- ¶ Pacem duo inimici inter se fecerant, adiecta fuit poena contrafacienti, si verterge contrauenierit, nunquid alter contra alterum ad poenam agere possit. 3.51.nu.1.
- ¶ Pacem simpliciter tutor, vel pupillus tutoris autoritate succedente facere potest. 3.52.nu.2
- ¶ Pacem habere à minore absque decreto iudicis, an sufficiat. 1.466.b
- ¶ Pacem iuramento firmatam frangens occidendo, vel vulnerando, poena mortis naturalis puniendus est. 1.468.a
- ¶ Pace vel treuga ab vna parte rupta, non licet alteri parti similiter rumpere impunè. Alij contra. ibidem
- ¶ Pacis causa toleranda sunt mala. 1.466.b
- ¶ Peccans extra territorium, statuto territorij non tenetur. 1.402.a
- ¶ Peccata offuscant intellectum hominibus, ne videant veritatem. 3.176.nume.4. & 208.nume.167.
- ¶ Peculij, seu de peculio, actio personalis est. 1.318.a
- ¶ Peculium castrense etiam hodie non aedificabitur fisco, ob filij delictum bonorum proscruptionem multandum, sed illius patri integrum, illibatamque seruabitur. 1.318.a
- ¶ Peculium quasi castrense, dicitur proprie illud quod aduocati, clerici, & magistris liberalium artium de publico acquirunt. 1.156.b
- ¶ Pecunia destinata ad emptionem praediorum, pro re immobili an habeatur. 2.29.nu.19.
- ¶ Pecunia ad numerum consignata mercatori, an sit restituenda, si mercator illam casu fortuito amiserit. 2.182.nu.1.
- ¶ Pecunia subrogata loco speciei assumit illius naturam. 2.322.nu.51.a
- ¶ Pecunia equiparatur animae. 1.390.a
- ¶ Pecunia confecta ex corio, ex aere, ex argento. ibidem
- ¶ Pecunia destinata ad emendam aliquam rem immobilem, computatur inter mobilia. 1.156.b
- ¶ Pecunia in his rebus, quae seruando seruari nequeunt, generaliter numeratur. ibid. & 318.a
- ¶ Pecunia quare sic dicta. 1.390.a
- ¶ Pecunia, quae data est mutuo, solui alterius formae nummis potest, si sine damno id sibi constari creditor ostenderit. 1.318.a
- ¶ Pecunia si numerata, & non ob signata alicui seruanda tradatur, contrahi mutuum in re dubia, non depositum, videbitur. ibid.b
- ¶ Pecunia si simpliciter detur, non animo donandi data censetur. ibid.a
- ¶ Pecunia simpliciter tradita praesumitur mutuata. ibidem
- ¶ Pecunia testamento legata, eo valore solui debet, quo testamento tempore censetur, non quo solutionis tempore. ibidem
- ¶ Pecuniam accipit qui obligatione se liberat. 1.390.a
- ¶ Pecuniam ad inuestigandum docto cane opus est. ibidem
- ¶ Pecuniam solus Princeps mutat, sine consensu populi. 1.156.b
- ¶ Pecuniae debitor, si intra tempus dilationis ad soluendum mutaretur pecunia, vel reprobaretur, liberabitur soluendo antiquam monetam. 3.29.nume.10.
- ¶ Pecuniaria multa damnatus, si vel minimam multae portionem soluendo non sit, corporis supplicio illam luet, & explebit. 1.318.a
- ¶ Pecuniarias poenas possunt Praetati clericis, pro delictis imponere. 1.549.b
- ¶ Pecuniarum abusus quantus & quanti fiant. 1.390.a
- ¶ Pecuniarum debitor non satisfaciet, si vel auri, vel argenti massam, quantitate & qualitate parem soluat. 1.318.a
- ¶ Pensio magna si praestetur, quae fructibus correspondeat, vel quasi, vel si praestetur aliqua pars fructuum, est potius locatio quam emphyteusis. 1.157.a
- ¶ Pensionem vel annuam, vel semestrem, vel mensuram, qui seu pacto, seu quacunque alia ratione debet, si tres ante solutiones suis statis temporibus continuatis se soluisse probauerit, omnes anteaetas exsoluisse praesumetur. 1.318.a
- ¶ Pensionis siue mercedis remissio, ob sterilitatem magnam colonis concedi solet. 1.509.b
- ¶ Pensionis remissio, quemadmodum ob casum fortuitum ac sterilitatem, impetrata ob vbertatem fructuum ultra duplum, vel dimidium eius quod consuevit recolligi, casu fortuito ac insolito obuentum, pensionis augmentum in duplum, vel pro rato impetrare solet. ibidem
- ¶ Pensionis remissio regulariter ob laesionem, vel sterilitatem, nisi in certis casibus fieri non debet. 1.357.a
- ¶ Pensionis, si in vno quoque anno propria est praescriptio, quo ad futuros annos, seu pensiones se non extendit. 1.156.b
- ¶ Percuries Episcopum iniuriose, est iure excommunicatus. 1.549.b
- ¶ Perempta instantia, si reus de ea excipiat, accusatus non est amplius audiendus. ibidem
- ¶ Peremptorium licet requiratur in primo decreto, tamen hoc fallit, quando iudex mandat partibus vt litem contestentur, antequam discedant. 3.29.nume.11.
- ¶ Periculum à fortuito casu proueniens ad fideiussorem non pertinet non culpabilem. 1.157.a
- ¶ Periculum omne, qui vel iurato in se recepit, non ideo magis casum fortuitum praestabit. 1.318.a
- ¶ Periculum rei debitor post debitoris moram percepta, ad ipsum debitorem semper spectat. ibid.b
- ¶ Periculum rei venditae, quae consistit in mensura, sub conditione quod mensuretur, spectat ad vendentem ante mensuram. 1.157.a
- ¶ Periculum vitae vt probetur, sufficit probare quod eius aduersarius uenit armatus contra eum. 1.549.b
- ¶ Periti de rebus ipsorum peritiae commissis, non aliter quam iurati referre debent. 1.318.b
- ¶ Periti vnius dicto statuitur, quando plures in eadem ciuitate non reperiuntur. 1.157.b
- ¶ Perito in aliqua arte, vt Medico, deponenti vulnus esse lethale, an & quatenus credendum sit sine vel cum iuramento. 3.118.q.15.
- ¶ Peritus in arte qualiter habeat deponere. 3.143.conclu.147.
- ¶ Peritij causa, etiam inter laicos, non Ecclesiae, sed imperij terris subiectis ad praescriptum iuris Canonici, coramque iudice ecclesiastico tractanda est. 1.511.a
- ¶ Peritij reus non efficitur, qui positionem partim veram, partim falsam iuratus simpliciter negat. 1.318.a
- ¶ Peritium ab ecclesiastico iudice, non à iudice populi, ordinario puniri potest. ibidem
- ¶ Peritium nunquam aliàs infamiam irrogat, quam cum ex promissione de futuro non impleta incursum est. ibidem
- ¶ Peritium non committitur sine dolo. 1.550.a
- ¶ Peritium non potest iudicialiter puniri in iurante, si iuramentum deferretur in iudicio à parte, parti. ibidem
- ¶ Peritium vt quis incurrisse dicatur, requiritur vt veniat contra promissionem, & contra iuramentum. ibidem
- ¶ Perituro nunquam deferretur iuramentum suppletorium. ibidem
- ¶ Perituro clericus potest priuari dignitate obtenta, nec tamen est ipso iure illa priuatus, sed priuandus. 1.549.b
- ¶ Perituro non fit infamis, in fama iuris. 1.550.a
- ¶ Perituro quando non potest de perituro puniri. ibidem
- ¶ Perituro repellitur à testificando. ibidem
- ¶ Perituro à testimonio dicendo in omni causa repellitur. 1.318.a
- ¶ Perituro non est priuatus beneficio, sed venit priuandus. 1.157.a
- ¶ Perituro non potest petere absolutionem à iuramento. ibidem
- ¶ Permutanti beneficium, non competit auxilium. l. j. C. de rescind. vendi. 1.319.a
- ¶ Permutare licet emphyteota rem emphyteuticam, etiam cum extraneo. 1.157.a
- ¶ Permutatio beneficij quod est de iure patronatus, si fiat irrequisitis patronis, non est ipso iure nulla. 1.157.a
- ¶ Permutatio de specie tantum ad speciem contrahitur. 1.318.b
- ¶ Permutatio quamuis regulariter poenitentiam admittat, tamen cum res venalis pro re alia datur, nullo modo illam admittit propter vicinitatem cum venditionis contractu quam habet haec permutatio. 1.319.a
- ¶ Permutatio vel venditio perpenditur ex maiori parte pretij vel rei. 1.157.a
- ¶ Permutatio beneficiorum fieri non potest, nisi ab his quorum sunt, aut qui ius in ipsis habent. 1.510.a
- ¶ Permutatio praebendarum eiusdem ecclesiae, inter Canonicos eiusdem ecclesiae, si diuerso iure censentur, illae non possunt permutari sine superioris autoritate, & quando possunt. ibidem
- ¶ Permutatio beneficij Curati, potest fieri cum beneficio simplici, siue non Curato. ibidem
- ¶ Permutatio beneficiorum fieri non potest, sine autoritate & consensu ipsorum permutantium. ibidem
- ¶ Permutatio beneficiorum, quando collatio ad solum Episcopum spectat, sede vacante, per Capitulum perfici non potest. 1.510.a
- ¶ Permutatio quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum regulariter, modò per reassignmentem vacaret, fieri potest. ibid.b
- ¶ Permutatio beneficiorum in quibus habet locum optio, siue potestas optandi, cum vacaret, fieri non potest. ibid.b
- ¶ Permutatio superioris autoritate facta, videtur permissa. ibid.b

Index Materiarum

- Permutationem beneficiorum inæqualitas sola, non probat inualidam, nisi alia coniectura sufficientes concurrant, & fraudem arguant. 1. 510.b
- Permutationis contractus, cum similis sit emptioni, si quis ultra pretij iusti dimidium decipiatur, admittit remedium l.ij.C.de rescinden.venditio. 1.509.b
- ¶ Perpetuum censetur, cuius tempus est indeterminatum vel indefinitum, atque adeo incertum, ut etiam ignoretur quando contingere possit. 1. 157.b
- ¶ Per se quod quis non potest, per alium non potest. 1.384.b
- ¶ Persona, quæ ex verisimili mente defuncti substitutum excludit, dicitur illa, quæ præfertur substituto in successione illius, cui est facta substitutio. 2.240.nu.5. 2.347.nu.1.
- Persona loquentis non venit in generali sermone. Limitatur. ibid. nu. 2.3. & seq.
- Persona ad quam sermo dirigitur, venit in generali sermone. ibid. 5.
- Personam seruat, qui personam famam seruat. 1.391.b
- Personæ miserabiles actu, trahere possunt laicos ad iudicem ecclesiasticum. 1.510.b
- Personæ coniunctæ appellatione, quoties iure aliquid permittunt coniunctis, veniunt tantum sanguinei coniuncti. ibidem
- Personæ de vniuersitate de litibus nemorum, maximè cum aliquid soluant: item in questionibus de molendinis aliisque rebus, vnde vitilitas in commune provenit, idonei testes habentur. 3.64.q.2.
- Personæ digniores quæ dicantur relinquuntur iudicis arbitrio. 1.57.b & 319.a
- ¶ Pertinentias alicuius feudi probare domino incumbit. 1.157.b
- Pertinentiarum appellatione venit omne id, quod ex consuetudine vel ex statuto accedit rei, de cuius pertinentiis agitur. 2.347.nu.1.b
- Ampliatur. ibid. 2. & seq.
- Limitatur. ibid. 7. & seq.
- Quid in possessorio? ibid. 7.
- ¶ Pestis cum hostilitate par est. 1.391.b
- Pestis nulla efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus. 1.347.b
- Pestis tempore confectum testamentum, debet habere numerum septem testium, & non sufficiunt quinque. 1.157.b
- Pestis tempore testamentum si factum fuerit coram quinque testibus, tenet. 1.391.b
- ¶ Petens plus debito incidit in pœnam amissionis iurium suorum. 3. 29. nume. 12.
- Petere, & non impetrare, est tanquam non petere. 1.391.b
- ¶ Petitio dubia admittenda. 3.143. conclu. 145.
- Petitio vniuersalis in quibus admittatur iudiciis. 3.146. conclu. 186.
- Petitio hereditatis xxx. annorum spatio præferri solet. 1.418.a
- Petitio hereditatis non datur contra titulo possidentem. 3.29. nu. 13.
- Petitio reductionis contra laudum, si enormis sit lesio, admittitur: non obstante renuntiatione munita iuramento. 3.89. q. 8.
- ¶ Petitorium & Possessorium adipiscendæ, possunt cumulari. 1.157.b
- Petitorium etiam in tertia instantia suspendi potest. 2.283. nu. 105.
- ¶ Pietatis causæ cum dote, sunt pares. 1.392.a
- ¶ Pignora dans, si postea velit dare fideiussorem, inuito creditore, non potest repetere pignora. 1.448.a
- Pignorate, vel hypothecare rem feudalem sine consensu domini, vassallus non potest. 1.158.a
- Pignoratius equus præsumitur sumptibus creditoris alimentatus. ibidem
- Pignori in incumbere tutius est, quam in personam agere. 1.448.a
- Pignoris datione rei legatæ a testatore facta, legatum reuocari non censetur. 1.510.b
- Pignorum captio absque sententia quando fieri possit. 3.142. conclu. 130.
- ¶ Pignus conuentionale non potest vendi, nisi post biennium à tempore moræ. 1.158.a. & 319.a
- Pignus datum insolutum à iudice creditori, censetur datum pro lato creditore. 1.158.a
- Pignus etiam pro executione debet vendi post duos menses computatos, post quatuor menses qui dantur iudicatis ad soluendum. ibidem
- Pignus fideiussioni æquiparatur. 1.375.b
- Pignus liberare debitor inuito creditore potest, si alium æquè idoneum offerat, & contra. 1.319.a
- Pignus licet solo consensu, videatur remissum, quando non est secuta traditio: si tamen est secuta solo consensu absque traditione, non remittitur. 1.158.a
- Pignus minus idoneum, si quis acceperit, vel pignus operosum iam alias acceptum cum alio vilissimi pretij pignore commutauerit, nullam opem illi feret l.ij.C.de rescin.vend. 1.319.a
- Pignus si detur pro tanto pretio quod non sit spes luitionis, potius dicitur alienatio, quam pignoratius. 1.158.a. & 319.a
- ¶ Piratæ ab omnibus capi, & depredari possunt. 1.379.b
- ¶ Plagiarius punitur pœna capitis. 1.550.a
- ¶ Plura delicta eiusdem generis committens, si id fecit ex intervallo, pluribus pœnis est puniendus. ibid.b
- Plura vulnera vno ictu illata, habentur & puniuntur pro vno tantum. ibi.b
- Pluralitas resoluitur in suas singulares partes in materia substitutionum. 1.158.b
- ¶ Plures emphyteutæ possunt rem emphyteuticam inter se diuidere irrequisito domino, & alienare quocunque titulo. 1.158.b
- Plures possunt simul in eodem libello accusari, quando agitur de eodem delicto, à pluribus, vel ex eadem causa, commissio. 1.550.a
- Plures vnum vulnerantes, vnicò tamen vulnere lethali, & vulneratus moriatur, si ignoretur quis vulnus illud intulerit, omnes absoluntur à pœna ordinaria, & condemnantur pœna pecuniaria. ibid.a
- Plures an possunt vnum ac eundem in eodem libello accusare, & quomodo hoc distinguendum sit. 1.550.a
- Plures non possunt ex diuersis delictis in eodem libello accusari. ibid.a
- Pluribus simul vocatis ad successionem per copulam inter quos solum cadit ordo charitatis & affectionis, absque vlla necessitate instituenti, vel substituendi, tunc tales personæ censentur simul vocatæ, non successiuo ordine. 1.158.b
- Pluries rem carnalem habens ex intervallo cum eadem vxore alterius, pro vnicò adulterio puniri debet. 1.550.b
- Plus petere non videtur, qui intra legitimum tempus miserationis causa à iudice indultum, egerit. 1.319.a
- ¶ Pœna à lege vel canone arrogata ipso iure efficit, quod post mortem heredes teneantur ad solutionem illius, & conueniri possunt. 1.158.b
- Pœna capitalis dicitur exilium perpetuum. 1.319.b
- Pœna conuentioni in quancunque summam apponi potest, si expressim illius quantitas taxata subiungatur. 1.319.b
- Pœna & si tantum pecuniaria ponatur, si tamen fisco applicetur causa criminalis appellabitur. ibid.b
- Pœna in actu legibus aduerso apposta nullius est momenti. ibidem
- Pœna incestarum nuptiarum non incurritur à contrahentibus ignorantia facti inductis. 1.159.a
- Pœna primi furti etiam magni, non est capitalis, nec fur pro prima vice potest pœna mortis puniri. 1.159.b
- Pœna quæ debetur ratione delicti commissi, pertinet ad primum iudicem, seu primarium. 1.158.b
- Pœna quæ iure ipso ponitur, heredes vexat. 1.319.b
- Pœna si apponatur in actu qui est contra legem, non tenet, secus si præter legem. 1.159.a
- Pœna si apponatur in matrimonio à consanguineis vel amicis, non valet, contra si ab extraneis. ibidem
- Pœna si apposta sit contractui emphyteutico propter cessationem solutionis, liberum est domino, vel penam petere, vel emphyteutam repellere. 1.158.b
- Pœna conuentionalis apposta contractibus, modo in fraudem vsurarum apposta non sit, potest etiam à clericis exigi. 1.511.a
- Pœna amputationis membri, de iure Digestorum & Codicis fuit incognita. 1.550.b
- Pœna criminis læsæ maiestatis, quæ per l. qui quis. C. ad legem Iul. maiesta. etiam filii delinquentium imposita est, non se extendit ad filias. ibi.b
- Pœna criminis læsæ maiestatis, etiam locum habet in filiis naturalibus tantum. ibid.b
- Pœna criminis læsæ maiestatis ex l. qui quis. C. ad leg. Iul. maiesta. non se extendit, neque locum habet in filiis natis, vel conceptis ante delictum patris. 1.550.b
- Pœna criminis læsæ maiestatis, quatenus ad filios, extenditur per l. qui quis. C. ad leg. Iul. maiesta. etiam locum habet in nepotibus. ibid.b
- Pœna criminis læsæ maiestatis quo ad filios, ex l. qui quis. C. ad leg. Iul. maiesta. etiam in matre committente, locum habet. ibid.b
- Pœna criminis læsæ maiesta. quatenus ad filias delinquentis non habet locum, nisi quando crimen commissum esset in Imperatorem, vel remp. Romanam. ibid.b
- Pœna eadem qua reus, si conuictus esset, puniendus fuisset, puniri debet, qui in accusatione defecit etiam si persona honestior sit, quam accusator. 1.551.a
- Pœna raptus de qua in l. vnica. C. de rap. virgi. locum habet, etiã in eo, cui rapta confenserit, siue ab initio, siue ex post facto. ibid.a
- Pœna raptus, non habet locum in eo, qui raptam carnaliter non cognouit. ibid.a
- Pœna raptus non habet locum in rapiente publicam meretricem. ibid.a
- Pœna si iure statuta ac determinata non sit, illam iudex pro sui animi arbitratu vsque ad mortem proferre potest. 1.319.b
- Pœna vbicumque alicui facto adiicitur, quæ in aliquem euentum vni ex partibus veniat applicanda, quando debeatur. 1.159.a
- Pœna raptus non habet locum in muliere rapiente virum. 1.551.a
- Pœna raptus est vltimum supplicium, & alia graues pœna l. vnica. C. de raptu virgi. expressæ, ibid.a
- Pœna sacrilegij de iure Ciuili est extraordinaria, & arbitraria secundum qualitatem rei, personæ, temporis, & sexus, semper tamen capitalis. ibidem.a
- Pœna simonia est, vt notorius simoniacus in ordine, ipso iure ab officio suspenditur.

Commu. opinionum.

- spensus sit. ibid. a
- Pœna Sodomiz, est pœna mortis tam in agente, quàm in patiente. ibid. a
- Pœna stupri de iure Canonico, est in clerico pœna depositionis, si cù virgine commissum sit. ibidem
- Pœna quando fisco, & quando parti intelligatur applicata. 2.428. nu. 1
- Quid si offensa respiciat publicam utilitatem principaliter? 2.429. nume. 4.
- Pœna cenfetur fisco applicata, & non parti, quando factum cadit in delictum criminaliter punibile. ibid. nu. 6
- Idem si imponatur pœna confiscationis bonorum. ibid. 11.
- Pœna quæ non fuit declarata contra autorem, non inducitur contra eius heredem. 2.441. nu. 1.
- Limitatur. 2.442. nu. 14.
- Idem è conuerfo. 2.441. nu. 7
- Quid in pœna conuentionali? 2.441. nu. 14.
- Quid in pœna ipfo iure incurfa? 2.442. nu. 16.
- Quid ad effectum excipiendi? ibid. nu. 19.
- Pœna l. hac edictali. C. de fecun. nup. non est sublata de iure Canonico, licet aliàs pœna secundo nubentium sint remiffa. 2.222. nu. 36.
- Pœna à iudice impofita cum claufula, donec reuocauerit, an cefset finito officio. 2.392. nu. 27.
- Pœna qualis in heredem deriuet. 3.158.
- conclu. 391.
- ¶ Pœna iuris Ciuilibus quando in foro confcientiæ poffint retineri. 3.148.
- conclu. 217.
- Pœna qualitate arguitur qualitas delicti, quia pœna debet delicto commensurari. 3.179. nu. 62.
- Fallit. 3.214. nu. 42.
- Pœna an in foro confcientiæ à clericis exigi poffint. 2.440. nu. 1.
- Quid in pœna legali? ibid. 7.
- Quid in pœna conuentionali? ibid. 9. & feq.
- Quid in pœnis quæ ipfo iure à lege inferuntur? 2.441. nu. 12.
- Pœna impofita viduis nubentibus intra annum luctus, hodie sublata sunt, nisi contra viduas libidinosæ & luxuriosæ viucentes. 1.551. a
- Pœna conuentionali promiffa parti, vel arbitro in foro pœnitentiæ non est locus. 1.511. a
- Pœna omnes impofita mulieri propter eius odium, quia nimis feftinanter contrahit fecundas nuptias, sunt sublata de iure canonico. 3.29.
- nume. 9.
- Pœna plures fi reperiuntur impofita diuerfis legibus, tuc prouifio legis nouæ, etiam municipalis, non tollit in dubio prouifionem legis antiquæ, imponentis aliam pœnam. 1.511. a
- Pœna plures pro eodem delicto regulariter imponi non poffunt. ibid. a
- Pœna secundo nubentium infra annum luctus an sint sublata de iure Canonico. 2.223. nu. 1.
- Quid fi mulier nimis propere conuolasset ad fecunda vota, ita vt poffet esse incertitudo patris? 2.224. nu. 6.
- Quid fi non fit carnaliter cognita? ibid. 8.
- Quid fi contrahat fponfalia de futuro? ibid. 9.
- Quid in mafculo de iure ciuili? ibid. 7.
- Pœna secundo nubentium respicientes fauorem filiorum, non sunt sublata de iure Canonico. 2.224. nu. 1.
- Quid ftante confensu primi viri? ibid. 2.
- Quid ftante confensu filiorum primi matrimonij? ibid. 3.
- Pœna secundo nubentium sunt communes, tam mafculis, quàm fceminis. ibid. nu. 1.
- Pœna secundo nubentium afficiunt mulierem inhoneste viuentem post mortem mariti, licet non nupferit secundo. ibid. nu. 1. b
- Ampliatur. ibid. 3. & feq.
- Pœna aliquot fi noua lege aliqua imponantur, non idcirco supplicium in eandem criminis speciem lege veteri indictum abrogare cenfebatur: fed tum legis nouæ, tum veteris pœna infligentur. 2.320. a
- Pœna indictionis aquæ, & ignis, damnationis ad metallum, deportationis, ac relegationis, iam dudum exoleuerunt. ibidem
- Pœna secundo nubentium, quæ concernunt filiorum primi matrimonij fauorem, non sunt sublata. 1.159. a
- Pœna variæ fi sigillatim variis delictis sese confundentibus imponantur vt arma de nocte portanti, in alium irruenti, & alium percucienti, non omnes, sed vna illarum duntaxat pendit debet. 1.320. a
- ¶ Pœnam à lege præfcriptam, iudex potest alterare in aliam pœnam, puta pecuniariam. 1.159. a
- Pœnam alius pro alio nunquam dabit. 1.319. b
- Pœnam pecuniariam, qui luere nequit, licet corpoream. ibidem
- Pœnam etiam confuetam, an poffit Notarius in instrumento extendere. 2.368. nu. 18. & feq.
- Pœnam ftatutariam tollere, pœnam curiæ communis, eamque attendendam. 3.106. q. 5.
- ¶ Pœnas ordinarias iudex ante fententiam, secundum fuam confcientiam moderari & temperare potest. 1.511. a
- Pœnas ftatutarias exteri omnes luent, nulla habita differentia, sciuntur necne ftatuta, fi id criminis, cuius nomine plectuntur, iure etiam communi prohibeatur. 1.320. a
- ¶ Pœnis corporeis nunquam locus est, vbi dolus non interuenit, quamuis lata culpa arguatur. ibidem
- ¶ Pœnitentia in hæretico admittitur femper, etiam post condemnationem. 1.551. b
- Pœnitentiaro maiori afferenti se habuiffe commiffionem à Papa, viuæ vocis oraculo credendum. 2.6. nu. 17.
- Pœnitere quouifque quis poffit trahens ad forum vetitum. 3.149.
- conclu. 229.
- ¶ Pollicitatio tunc tantum dicitur, cum vel per epiftolam, vel per nunciū ad id non electum abfenti aliquid promittitur. 1.320. a
- ¶ Pontifex in beneficialibus obtinet pleniffimam potestatem. 1.159. b
- Pontifex & Cardinales, quantum ad conuincendum de crimine ad paria. 1.478. a
- Pontificis autoritas in quolibet iuramento femper excepta intelligitur. 1.159. b
- ¶ Populi etiam fubditi alterius imperio poffunt facere ftatuta. ibidem
- Populi iudicium nemo folus debet contemnere. 3.196. nu. 26.
- ¶ Portio vni ex coheredibus relicta, coheredi accrefcit fi ad illum non peruenerit. 1.352. a
- ¶ Pofitio femifala, an tota neganda. 3.148.
- conclu. 218.
- ¶ Poffeffio accipitur aut per fe, aut per alium. 1.393. a
- Poffeffio acquiritur animo. 1.167. a
- Poffeffio acquiritur ex fola ratione tradentis, fi acquirens fit incertus loci & quoræ. 1.161. a
- Poffeffio acquiritur per infantem quinquennem, cum autoritate tutoris. ibidem
- Poffeffio apprehenfa per aliquem in abfentia alterius ciuilitè poffidentis dicitur naturalis. 1.162. a
- Poffeffio ciuilibus cum bona fide, etiam fine titulo acquiritur fructus. ibid.
- Poffeffio ciuilibus est ius inftitendi rei non prohibita poffideri aptum producere ciuiles effectus. 1.159. b
- Poffeffio ciuilibus est, quæ caufat præfcriptionem. 1.161. b.
- Poffeffio ciuilibus potest acquiri à principio, fiue naturalis. 1.159. b
- Poffeffio ciuilibus & naturalis per conftitutum, secundum fententiam communiter approbatam, transfertur in creditorem. 3.29. nu. 14.
- Poffeffio ciuilibus quando non amittitur per abfentiam, & contra. 1.162. a
- Poffeffio ciuilibus quæ folo animo retinetur, ad vfucapionem neceffaria omnino est, quæ vt procedat neceffe est quòd probetur illam prius dominum amiffiffe. 1.320. b
- Poffeffio ciuilibus retinetur per poffidentem ciuilitè ac naturaliter. 1.160. a
- Poffeffio clandestina, & violenta æquiparantur. 1.393. a
- Poffeffio data vigore fecundi decreti reuocatur data fatisfactione. 1.162. a
- Poffeffio defuncti abfque apprehenfione, nec in fuis heredibus continua perftat. 1.321. a
- Poffeffio defuncti continuatur in heredem, maxime fi fit fuis heres. 3.
52. nume. 5.
- Poffeffio ecclefiaftici beneficij, & coram ordinario populi iudice in difceptationem vocari potest, atque illius caufa expediri. 1.321. a
- Poffeffio est duplex, ciuilibus & naturalis. 1.159. b
- Poffeffio est ius non facti. 1.160. a. & 320. b
- Poffeffio hereditatis paternæ, non folum iure feudali, fed etiam communi continuatur ad fuos heredes, concordat. 1.450. a
- Poffeffio iniufta, poffeffio est nulla. 1.393. a
- Poffeffio naturalis amittitur, fi poffidens fe abfentat longe ab ipfa re, ex caufa iufta, vel iniufta. 1.161. b
- Poffeffio non probatur ex locatione. 2.211. nu. 1.
- Amplia & declara vt ibi. nu. 2.
- Quid in præiudicium tertij? ibid. 3. & feq.
- Quid non probata alia effectuatione locationis? 2.212.
- nume. 7. & feq.
- Poffeffio probatur per receptionem mercedis, etiam in præiudicium tertij tuæ temporis non poffidentis. 1.161. b
- Poffeffio probatur inter locantem & conducentem, ex folo instrumento locationis. 2.212. nu. 14.
- Poffeffio probatur ex locatione, probata poffeffione conductoris. ibidem
- nume. 15.
- Poffeffio probatur ex instrumento locationis, quando concurrunt alia ad munera. ibid. 16.
- Idem fi fimus in antiquis. ibid. 17.
- Poffeffio quando probatur ex conftituto. 3.152.
- conclu. 275.
- Poffeffio quatenus iuris est, in cum penitus heredem omnis totius hereditatis transfertur, qui rem aliquam hereditatis apprehendit. 1.321. a
- Poffeffio rumpitur & extinguitur morte patris. 1.450. a
- Poffeffio fine animo retineri non potest. ibidem
- Poffeffio an poffit transferri per ftatutum sine actu corporali. 2.278.
- nume. 4.

Index Materiarum

- Possessio an probetur per vnum testem in iudicio recuperandæ possessionis.** 2.292.nu.108.
- Possessio quo ad prosecutionem attinet, in his, quæ facti sunt ponitur, ac postea in his quæ iuris sunt censetur.** 1.320.b
- Possessio retinetur in immobilibus quandiu dominus est in ipsa re, vel habet eam in conspectu, vel si de facili potest eam intrare.** 1.167.b
- Possessio tam Ciuilis, quam Naturalis, conseruatur per colonum, turorem, filium, seruum, vel procuratorem, etiam si detentor absens sit.** ibid.
- Possessio tam Ciuilis, quam naturalis, si sit occupata de voluntate possidentis, transfertur.** 1.160.a
- Possessio tam Naturalis, quam Ciuilis, perditur solo animo, etiam si insisterat in tali re.** 1.162.a
- Possessio transfert onus probandi in aduersarium.** ibidem
- Possessio vt prius, pronunciat per vti possideatis.** 1.392.a
- Possessio rerum tum ecclesiasticarum, tum profanarum lapsis atque omnibus competet remedium.** 1.321.a
- Possessio magis probatur per vicinos, quam per alios.** 2.24.nu.8.
- Possessio seu castrum, existens infra fines regni, vel castri, præsumitur esse illius cuius est regnum vel castrum.** 2.26.nu.11.
- Quid de dominio? 2.27.nu.4. & seq.**
- Limitatur pluribus modis? 2.26.nu.2. & seq.**
- Possessio probatur per testes singulares deponentes de actibus immediate possessoris, secus si de actibus remotis.** 2.35.nu.35.
- Possessio translata in heredem virtute statuti, an pariatur interdictum recuperandæ possessionis, 2.276.nu.1.**
- Quid in interdicto retinendæ? ibid.3.**
- Quid in interdicto adipiscendæ? ibid.4.**
- Quid in remedio l.f. C. de edict. Diui Adri. col. ibid.5.**
- Possessio an acquiratur vniuersitati per homines de vniuersitate. 2.391.nu.1.**
- Possessio vniuersitatis retinetur per vsum particularium.** ibid.3.
- Possessio defuncti transfertur in heredem ex statuto de continuanda possessione, 2.278.nu.1.**
- Limitatur pluribus modis, ibid.6.**
- Quid in herede ficto? ibid.7.**
- Quid in herede inhabite? ibid.8.**
- Quid in legitimo? ibid.9.**
- Quid in legatario vel fideicommissario? ibid.10.**
- Quid in rebus feudilibus? ibid.11.**
- Quid in emphyteuticis, 2.279.nu.12.**
- Quid in secundo herede? ibid.13.**
- Quid si defunctus naturaliter tantum possidebat, ibid.14.**
- Quid in herede usufructuarij? ibid.15.**
- Quid in eo, qui possidebat iure familiaritatis? ibid.16. & seq.**
- Quid si possessio fuerit per alium occupata antequam heres adiret. ibid.18.**
- Declaratur pluribus modis, ibid.19.**
- Quid in iuribus incorporalibus? ibid.26.**
- ¶ Possessione vnius fundi apprehensa, non ideo censetur alij quoque apprehensi, etiam si concurrat animus acquirantis. 1.468.b**
- Possessionem, qui via facti recuperare potest, si iudicem adit ad viam facti recurrere non potest. 2.80.nu.17.**
- Possessionem alterius, qui ex inualido iudicis decreto ingreditur, pœnas possessionis alienæ turbatori indictas pendet. 1.468.b**
- Possessionem amittit, qui actionem ad possessionem remisit. 1.392.a**
- Possessionem antiquorum probans nouus possessor, præsumitur clandestinus & inuasor. 1.161.b**
- Possessionem naturalem per decennium negligens, ciuilem quoque amittit. ibidem**
- Possessionem secundi beneficij habet, qui eandem habere potest. 1.392.a**
- ¶ Possessionis initium & finem probans, præsumitur etiam medio tempore possedisse. 1.162.a**
- Possessionis questio, possessionem litigiosam reddit. 1.162.a**
- Possessionis retinendæ causam agitari dilata proprietatis lite ad finem vsque controuersia possessoris frustra actor desiderat. 1.321.a**
- ¶ Possessor habens causam à principe super certis bonis, super illis non potest vltra quadriennium molestari. 2.271.nu.1.**
- Ampliatur multis modis, ibid.2. & seq.**
- Limitatur, ibid.7. & seq.**
- Quid in Principe non recognoscente superiorem? ibid.3. & seq.**
- Quid in Principe inferiore? ibid.7. & seq.**
- Quid si Princeps alienans sit in mala fide? ibid.14.**
- Quid si Princeps non procedat de plenitudine potestatis? ibid.15.**
- Quid si Princeps vendat tanquam creditor. 2.272.nu.17.**
- Quid in rebus ecclesiarum à Principe alienatis, ibid.18.**
- Quid in rebus alienis à Principe ecclesia donatis? ibid.20. & seq.**
- Quid in Principe non vendente cum debitis solemnitatibus? ibid.23.**
- Quid contra minore[m]? ibid.24.**
- Quid non interveniente traditione? ibid.25.**
- Quid si Princeps non possideat? ibid.27.**
- Quid contra dorem? ibid.29.**
- Quid si accipiens non sit in bona fide? ibid.32.**
- Quid si Princeps apponit clausulam, sine præiudicio iurium aliorum? ibid. nume.36.**
- Possessor etiam lite pendente potest suam possessionem continuare. 2.276.nu.1.**
- Limitatur, ibid.5. & seq.**
- Ampliatur, ibid.8. & seq.**
- Quid si possessio sit contra ius? ibid.3.**
- Quid si adit timor dilapidationis? ibid.6.**
- Quid si sit inhabitum? ibid.8.**
- Quid contra furtum? ibid.10.**
- Quid si Princeps auocet ad se causam cum toto negotio? ibid.14. & seq.**
- Possessor bonæ fidei, compensat fructus perceptos cum sumptibus factis, 2.316.nu.1.**
- Ampliatur & limitatur, ibid.2. & seq.**
- Quid in marito faciente impenfam in re paraphernali, ex qua fructus percepti? ibid.3.**
- Quid in fructibus perceptis ex re sua alteri restituenda? ibid.4.**
- Quid in habente rem ex causa onerosa? ibid.6.**
- Quid in Prælo faciente impenfam in rebus ecclesiæ? ibid.10.**
- Quid in eo, qui habet causam à domino? ibid.11.**
- Possessor bonæ fidei tenetur de fructibus consumptis, quatenus est effectus locupletior, 2.316.nu.1.b**
- Limitatur, 2.317.nu.2. & seq.**
- Quid in iudicio vniuersali? ibid.2.**
- Quid in fructibus naturalibus? ibid.3.**
- Quid de æquitate? ibid.4.**
- Quid si agatur conditione indebiti? ibid.5.**
- Quid in bonæ fidei possessore non habente titulum? ibid.6.**
- Possessor bonæ fidei per spatium trium annorum excludit illum, qui intendit ab ipso fructus repetere, ibid.7.**
- Possessor malæ fidei in remedio recuperandæ tenetur etiam de fructibus, qui percipi potuerunt, secus si sit bonæ fidei. 2.292.nu.8.**
- Possessor clandestinus habet naturalem possessionem clandestinæ, & ciuilem violentæ. 1.160.a**
- Possessor contra quem agitur hypothecaria, potest negare illum à quo habuit titulum, esse dominum illius rei: & creditor tenetur probare esse dominum, aliàs succumbet. 1.162.b**
- Possessor malæ fidei non præscribit. 2.418.a**
- Possessor malæ fidei, postquam soluit de suo ante litis contestationem, acquirit vtilem actionem negotiorum gestorum contra dominum. 1.162.b.**
- Possessor non dicitur missus in tenutam bonorum vigore sententiæ arbitralis. ibidem**
- Possessor iniustus quando absque citatione possessione priuandus. 3.164.conclu.471.**
- Possessores extranei citandi in pronunciatione. 3.150.conclu.245.**
- ¶ Possessoria iudicia non dantur illi, qui sua culpa excidit possessione. 1.162.b**
- Possessoria iudicia requirunt plenam probationem, nec in illis sufficit semiplena probatio, 3.29.nu.17.**
- Possessoria remedia non dantur pro iuribus merè personalibus. 1.162.b**
- Possessorij causa perinde atque petitorij in feudilibus causis, coram domino feudi determinanda est, nec appellatur à sententia lata super mero possessorio. ibidem**
- Possessorij remedium quando intentatur ad recuperandam possessionem, non potest opponi exceptio dominij. 3.29.nu.16.**
- ¶ Possidens prior per constitutum, præfertur secundo habenti actualem possessionem. 3.29.nu.15.**
- Possidens rem mobilem præsumitur illam in futurum possidere. 2.27.nu.11.**
- Quid in his, quæ occupantis efficiuntur? ibid.2.**
- Possidens longo tempore beneficium præsumitur legitime institutus. 2.16.nu.10.**
- Possidens simpliciter an veniat sub statuto possidentium. 3.166.conclu.505.**
- Possidere aliena dicitur, qui suis propriis malè vtitur. 1.404.b**
- Possidere præsumitur tempore expulsiõnis agentis interdicto recuperandæ, probando quòd aliquando possederit. 1.162.b**
- Possidere præsumitur tempore mortis, qui semel possedit. ibid.b**
- Possidere quis potest vnam rem duobus modis, vno generali pro suo, speciali pro emptore. ibid.a**
- Possidere rem alienam post noticiam, arguit malam fidem ab initio. 1.374.a.**
- Possidere male quòd alienum est. 1.404.b**
- ¶ Posthumi præteritione testamentum sit nullum, quod si viuo testatore moriatur, iuris rigore nullum etiam remanet, sed prætoria æquitate conualescit. 1.163.a**
- Posthumorum nomen, ad eos duntaxat propriè refertur, qui post parentum mortem in lucem prodierunt. ibid.b**
- Posthumus iam iam moriturus, pro mortuo nato censetur. 1.392.b**
- Posthu**

Communium opinionum.

- Posthumus non rumpit testamentum si apponatur clausula codicillaris, per verba futuri temporis. 1.163.a
- Posthumus qui nascitur in sexto, vel octavo mense non rumpit testamentum. ibi.
- Postulantes dicuntur aduocati. 1.46.
- Postulare est aduocare, & postulantes sunt aduocati. 1.392.b
- Postulationem suspecti esse duplicem. 1.81. q. 40.
- Potentia ante actum, est conditio. ibid.
- Potentia facile reducibilis ad actum pro ipso actu habetur. 1.394.b
- Potestas per non effectum extincta, est nulla. 1.388.a
- Potestas in nouis terminis constituendis alii que quibusdam rebus pro arbitrio ordinandis, permittitur iudici in iudicio finium regundorum. 3. 65. q. 1.
- Præbenda est quæ prouenit ex institutione, & officio: vt Canonum est ius proueniens ex electione, & receptione in fratrem. 1.163.b
- Præbenda vacatura, si promittatur cum recipitur aliquis in canonicum, valet receptio, & vitatur promissio. 1.163.b
- Præceptum impossibile est nullum. 1.380.b
- Præceptor malus non potest facere bonum scholarem. 3.179. n. 52.
- Præceptoris opinio est defendenda. 3.199. nu. 30.
- Præceptor tanquam pater amandus, & colendus est. ibi. n. 31.
- Præceptor credendum est. ibi. nu. 32.
- Præceptor nobilitatur per scholares. 3.179. n. 53.
- Et ei valde prodest pro eis laborare. ibi. n. 55.
- Præceptoris opi. contra communem attendatur in verb. Communis.
- Præbendarum numerus non augetur ex receptione alicuius in canonicum. ibi.
- Præceptum impossibile est nullum. 1.380.b
- Practica est vera legum intellectrix. 3.169. nu. 51.
- Preces æquiparantur precio. 1.393.a
- Preciosa bona pro immobilibus æstimantur. 1.372.b
- Precium rei dicitur deductis omnibus expensis. 1.322.b
- Præconizata pro subfastis habentur. 1.396.b
- Prædicare, & sacrificare sunt paria. 1.393.a
- Prædicatores, & alij mendicantes, exceptis minoribus possunt capere ex testamento etiam immobilia quæ vendant, & in suas necessitates conuertant. 1.163.b
- Prædo in beneficio ecclesiastico restituendus est ante omnia. 1.473.b
- Prælati insufficientes, debent deponi. 1.551.b
- Prælati successor, prædecessoris contemplatione Ecclesiæ gestum, ratum habere potest. 1.511.a
- Prælatum posse res ecclesiasticas antiquitus in feudum dare solitus concedere in feudum, tam consanguineis & affinis suis, quam extraneis. 3.95. q. 5.
- Prælatum conferens alienum beneficium Ecclesiasticum non poterit ex causa ingratiitudinis collationem reuocare. 1.163.b
- Prælatum cum vsuario, & fructuario conferitur. 1.392.b
- Prælatum Ecclesiæ inutiles, pro nullo prælatum habetur. 1.366.b
- Prælatum Ecclesiæ licet non possit hypothecare, vel obligare rem Ecclesiæ specialiter, generaliter tamen potest. 1.163.b
- Prælatum in reuocatione infæudationis non potest alterare aut mutare consuetudinem, secundum quam res erant solite infæudari. ibi.
- Prælatum non habens filios, vel propinquos poterit in bonis suis patrimonialibus testando extraneum instituere, & præferre Ecclesiæ. ibid.
- Prælatum non solum tenetur ad præstandam patientiam demolitionis ædificij a prædecessore facti, sed etiam tenetur præstare expensas. ibid.
- Prælatum quæ infæudare poterit, & quibus, & quas res in emphyteusim concedere. ibid.
- Prælatum non potest remittere iniuriam factam Ecclesiæ. 1.551.a
- Prælatum inferior habens iurisdictionem ordinariam, quando ab episcopo non poterit impediri. 1.511.a
- Prælegata non veniunt in vniuersali fideicommissio postea subsecuto. 1. 163.b
- Prælegatum quando in fideicommissio inclusum censetur. 1.413.2
- Præmium maius, vel minus arguit maiora vel minora merita. 3.179. nu. 62.
- Præsciuisse crimen dicitur, qui crimen cognitum non prodit. 1.378.a
- In præsentibus iuribus negatiuis est necessario contradictio. 3.30. numero. 17.
- Præscribere non potest successor vniuersalis, licet sit in bona fide propter malam fidem sui prædecessoris. 1.163.b
- Præscribi non possunt alienari prohibita. 1.167.a
- Præscribi non possunt sine vilo titulo. ibi.
- Præscribitur contra ciuitatem etiam particularem per centum annos in quatuor casibus. L. si. C. de sacro. eccles. 1.166.a
- Præscribitur contra conditionem ex canone redintegranda per triginta annos, sicut & ipsa conditio durat. ibid. b
- Præscribitur contra fiscum in bonis nondum incorporatis, sed tantum de latis tanquam vacantibus propter vectigal non solum per lapsum quinquenij, & aliis modis. 1.166.a
- Præscribitur contra remedium L. ij. C. de rescind. vend. per triginta annos. 1.166.b
- Præscribitur consuetudo quæ est contra ius, vel præter ius de iure ciuili per decem annos, de canonico per quadraginta est contra ius, & decem si præter ius. 1.167.a
- Præscribi etiam potest merum ac mistum imperium. 1.182.a
- Præscribi possunt ea quæ cõpetunt principi in signu supremæ potestatis, per id tẽpus cuius initij memoria nulla extet in contrarium. ibi.
- Præscribi potest omnino obedientia Imperatori debita, per Reges & alias ciuitates. ibi.
- Præscribitur ius eligendi per quadraginta annos. 1.166.a
- Præscribitur ius patronatus cum constat ecclesiam esse patronam. Item præscripta villa, vel castro cui annexum est id ius. ibid.
- Præscribitur merum ac mistum imperium contra Imperatorem, & Regẽ præsentem, per spacium decem annorum: absentem vero per id tẽpus cuius initij nulla sit memoria. 1.165.a
- Præscribitur per episcopum, vt possit alienare res Ecclesiæ in consulto capitulo per tempus, cuius nulla sit memoria in contrarium. 1.166.a
- Præscribitur seruitus personalis per triginta annos. ibi.
- Præscribuntur decimæ prædiales in partem, licet non in totum. ibi. b
- Præscriptio immemorabilis non requirit scientiam illius, contra quem præscribitur. 2.298. nu. 59.
- An sufficiat scientia officialium vel procuratorum. 2.299. nu. 61.
- Præscriptio immemorabilis habet vim constituti. ibi. 62.
- Præscriptio immemorabilis acquirit dominium directum. ibi. 63.
- Habet vim legis. ibi. 65.
- Habetur pro veritate. ibi. 66.
- Habet eandem potestatem, quam habet Imperator quando cum causa procedit. ibi. 67.
- Habet vim seruitutis. ibi. 68.
- Habet vim pacti. ibi. 69.
- Habet vim publici instrumenti. ibi. 70.
- Præscriptio non extenditur. 2.300. nu. 1.
- Ampliatur & limitatur. 2.301. nu. 3.
- Quid ad casus similes. ibi. 3.
- Quid accessoria. ibi. 4.
- Quid ad ea, quæ veniunt in antecedens. ibi. 6. & seq.
- Quid in præscriptione immemorabili. ibi. 11.
- Quid in consuetudine. ibi. 12. & seq.
- Quid in concessione iurisdictionis obtentæ a superiore. ibi. 18.
- Quid de persona ad personam. ibi. 21.
- Quid alio non possidente. ibi. 23. Quid ad connexa. 2.302. n. 30.
- Præscriptio in personalibus actionibus an possit absque bona fide operari. 2.302. nu. 1.
- Ampliatur & declaratur multis modis. ibi. 3.
- Quid in herede possessoris malæ fidei. ibi. 5.
- Quid in actione pœnali. ibi. 7.
- Qui in debitore ignorante. 2.303. nu. 9.
- Quid si actio comperat pro iure querendo. ibi. 13.
- Quid in præscriptione libertatis seruitutum rusticorum, prædiorum vel vrbanozum. ibi. 14.
- Præscriptio an cum mala fide operetur stante statuto præsumente situationem. 2.304. nu. 5.
- Præscribens excusatur si credidit viro fide digno aliquid, in quo fundetur præscriptio. 2.420. n. 47.
- Præscriptio interruptitur per citationem. 2.100. n. 372.
- Quid in causa criminali. 2.101. n. 373.
- Præscriptio immemorabilis operatur vt in alieno territorio quibus lignandi & pascendi facultatem habeat. 2.295. nu. 10.
- Limitatur. ibi. 11. & seq.
- Præscriptio immemorabilis an operetur si sit valde præiudicialis ecclesiis. ibi. 13.
- Præscriptio immemorabilis quod tempus requirat. 2.299. n. 71.
- Præscriptio post euentem conditionem fideicommissi an currat in præiudicium fideicommissarij. 2.309. n. 17.
- Præscriptio an probetur per testes deponentes Titium possedisse primis quinque annis & per alios deponentes Titium aliis subsequentibus quinque annis possedisse. 2.31. n. 53.
- Præscriptio non inducitur contra eum, qui per mille annos consuevit ire ad molendinum Titij vt non possit ire ad aliud. 2.308. nu. 4.
- Præscriptio immemorabilis habet vim priuilegij. 2.294. n. 1.
- Etiam in reseruatjs principi. 2.295. nu. 3.
- Etiam in his, in quibus ius commune repugnat possidenti. ibidem 9. & seq.
- Præscriptio tanti temporis sufficit ad hoc vt dominus subditis suis grauiam imponere possit. 2.296. n. 15.
- Præscriptio immemorabilis non habet vim priuilegij contra supremam potestatem. ibi. nu. 14.
- Quid contra principem vel prælatum inferiorem ibidem 25. & seq.

Quid

Index Materiarum

- Quid si lex resistat praescriptioni. *ibi. 27. & seq.*
 Quid contra subditos. *2. 297. nu. 34.*
 Quid si praescriptio in memorabilis irrationabilis. *ibi. 36. & seq.*
 Quid si sit peccati nutritiva. *ibi. 39.*
 Praescriptio in memorabilis habet vim tituli. *ibi. 4. 4.*
 Praescriptio an probetur & sufficiat per possessionem inceptam ab vno & continuam a successore. *1. 167. b.*
 Praescriptio cauetur ex civili, vel naturali possessione, vel saltem civili. *1. 164. b.*
 Praescriptio cognitionis criminis, est satisfactio criminis. *1. 397. a.*
 Praescriptio contra privati alicuius rem coepta, non impeditur, nec ab ordinario, ac statuto sui iure dimouebitur, quod Ecclesia multis praerogatiuis munita interuenit, dum illa ad finem perducitur, vt priuato successerit. *1. 321. b.*
 Praescriptio contra quos non cadat. *1. 352. a.*
 Praescriptio cum bona fide perimit obligationem civilem, & naturalem reddit inefficacem. *1. 164. b.*
 Praescriptio cum mala fide non procedit vbi ius civile corrigitur per canonicum, tam in rebus corporalibus quam in actionibus realibus & personalibus. *1. 165. a.*
 Praescriptio debiti per decemium statuto induci ac stabiliri nequit. *1. 321. b.*
 Praescriptio est ius quoddam ex tempore congruens legem auctoritate vicapiens, negligentibus poenam inferens & litibus finem imponens. *1. 164. b.*
 Praescriptio est loco solennitatis in alienando rem, quando lex non resistit, sed solummodo ponit formam alienationis. *1. 167. b.*
 Praescriptio fide bona processisse in dubio praesumitur. *1. 321. a.*
 Praescriptio in memorabilis habet locum in priuilegio concessio a principe ex certa scientia. *1. 167. b.*
 Praescriptio in actionibus redhibitoria, & quanto minoris alicui rei non persecutoris, quae anno olim & hodie expirant contra maiorem absque spe restitutionis currit. *ibi.*
 Praescriptio interruptitur per citationem, & litis contestationem. *3. 30. nu. 19.*
 Praescriptio in annuis praestationibus cursum saltem triginta annorum requirit. *1. 418. a.*
 Praescriptio legalis inchoata cum defuncto currit contra minorē. *1. 167. b.*
 Praescriptio mixta hoc est decem vel viginti annorum interruptitur per litis contestationem factam coram iudice competenti. *1. 167. a.*
 Praescriptio non cadit contra Ecclesiam aut temp. *1. 367. a.*
 Praescriptio non introducit nisi cum bona fide, in principio, medio & fine. *1. 164. b.*
 Praescriptio non offenditur mala fide venditoris, cum non ab eo, sed ab alio de illo rem bona fide allecuto res possidetur. *1. 321. b.*
 Praescriptio non tollit actionem ipso iure, sed ope exceptionis, & si opus est allegatione partis. *1. 164. b.*
 Praescriptio non tollitur per pactum. *1. 167. b.*
 Praescriptio quadraginta annorum aduersarium excludit etiam a beneficio restitutionis in integrum ex capite ignorantiae. *1. 418. a.*
 Praescriptio quadraginta annorum currit etiam aduersus ignorantem, sed aduersus illam conceditur restitutio. *1. 163. b.*
 Praescriptio quae semel bona fide perfecta est, nec ab iis iudicibus reuocatur, ex plodis potest, qui liberum arbitrium habent. *1. 321. b.*
 Praescriptio quae triginta vel quadraginta annis peragitur, iuris consuetudinis ac Imperatoribus ante, L. sicut. & L. omnes. C. de praescrip. 30. vel 40. anno. ignota prorsus fuit. *ibi.*
 Praescriptio quando interruptatur. *1. 167. b.*
 Praescriptio quando non habet locum in feudibus. *1. 168. a.*
 Praescriptio sublata per statutum simpliciter vel per priuilegium, de qua praescriptione intelligatur. *1. 167. b.*
 Praescriptio ranti temporis cuius in titij memoria non exat in contrarium allegationem tituli non requirit, & contra nec bonam fidem & par priuilegio a principe scienter collato, ius habet. *1. 164. a.*
 Praescriptio temporis memorati habet vim priuilegij, etiam contra superiorem ignorantem. *1. 164. a.*
 Praescriptio tria requirit, titulum, bonam fidem, & possessionem. *1. 165. a.*
 Praescriptio triginta annorum etiam bonam fidem requirit. *1. 164. a.*
 Praescriptio longi temporis excludit denunciationem ecclesiasticam. *3. 143. con. 147.*
 Praescriptio in criminalibus per quae interruptatur. *3. 150. con. 252.*
 Praescriptionem citatio quando non interruptat. *1. 46. con. 192.*
 Praescriptione triginta annorum cum bona fide, acquiritur vtile dominium. *1. 164. b.*
 Praescriptionem error iusti tituli causat, quantum ad vicapiendum & praescribendum. *1. 165. a.*
 Praescriptionem licet interruptat defectus possessionis, non tamen defectus tituli, quin possit de nouo inchoari praescriptio. *1. 167. b.*
 Praescriptionem qui semel bona fide perfectis, quauis postea rem quam praescripsit alterius esse noverit, illam restituere nullo iure tenebitur. *1. 322. a.*
- Praescriptionem xxx. vel xl. annorum error iuris impedit, & contra. *1. 164. a.*
 Praescriptionis exceptio impedit litis contestationem, si opponatur. *1. 167. b.*
 Praescriptionis exceptio per arbitrum admittitur, si praescriptio sit cum bona fide. *ibi.*
 Praesens ad quem difficulter aditur, pro absente aestimatur. *1. 393. a.*
 Praesens in iudicio quamuis citatus non fuerit, litem accipere cogetur, & si antequam instruat responde compelli nequeat. *1. 168. a. 322. a.*
 Praesentes in materia praescriptionis qui dicantur. *1. 168. a.*
 Praesentati duo ad beneficium, & colligantes, si vnus moriatur patroni non possunt praesentare alium. *ibi.*
 Praesentia donatarij cum taciturnitate inducit consensum. *1. 168. a.*
 Praesentia taciturnitati adiuncta in ijs actibus qui super re mea me inuito geri possunt, consensum, nec per se fert, nec inducit in ijs quae me aduerfante impedirentur, secus erit. *1. 322. a.*
 Praesentia, & taciturnitas mea, quando fit actus in re mea, qui me inuito fieri possunt, ne quidem subscriptio, tanquam testis ad illum actum, mihi praesudicabit. *1. 511. b.*
 Praesidentes ciuitatis non habent merum imperium, sed tantum minimam iurisdictionem. *1. 168. a.*
 Praesumptio male de eo qui semper de pecunia loquitur. *1. 392. a. b.*
 Praesumptio leuis in paritate probationi adueniens praevalet. *3. 135. conclu. 12.*
 Praesumptio pro procuratore, obstante licet parte, quando facienda. *3. 159. con. 404.*
 Praesumptio est minus semiplena probatione. *1. 168. b.*
 Praesumptio iuris infirmatur per probationem in contrarium, nisi illa sit iuris, & de iure. *1. 418. a.*
 Praesumptio iuris, quando est pro aliquo non releuat, nisi allegetur. *1. 168. a. 322. a.*
 Praesumptio quae resultat ex cursu temporis non procedit contra pupilum. *2. 18. nu. 58.*
 Praesumptio resultans ex cursu temporis admittit probationem in contrarium. *ibi. 62.*
 Praesumptio ex cursu temporis non habet locum de iure canonico. *ibi. 76.*
 Praesumptiones plures iunguntur ad plenam probationem faciendam. *2. 3. nu. 60.*
 Et facilius iunguntur quam plures probationes. *2. 4. nu. 61.*
 Ex Praesumptionibus, & indicijis indubitatis non posse condemnari alium ad mortem, sed sufficere ea ad torturam. *3. 124. q. 6.*
 Praesumptio efficacior tollit aliam minus efficacem. *3. 169. nu. 45. & 397. nu. 4. & 212. nu. 16.*
 Praesumptio iuris, & de iure non admittit probationem in contrarium. *3. 188. nu. 107.*
 Praeter, citra, contra synonyma sunt paria. *1. 393. b.*
 Praeteritio filiae testamentum annullatur. *1. 168. b.*
 Praeteritio filij testamentum nullum propter clausulam codicillarem sustinetur in vim fideicommissi. *ibi.*
 Praeteritio filiorum testamentum prorsus nullum reddit etiam antequam filij illud nullum dicant, & quamuis nullum non dicant. *ibi. & 322. a.*
 Praeteritio parentum, vel maiorum per lineam paternam contingenti etiam cum adiecta causa ad filijs, vel castrensi peculio restantibus ad nullum testamentum ipsorum nullum, ipso iure reddit. *1. 322. b.*
 Praeteritus quis dicatur in testamento. *1. 168. b.*
 Praeteritus sine causa filius emancipatus ius hodie habet dicendi nullum patris testamentum. *1. 322. b.*
 Praetoria cautio anima iudicialis perpetua. *1. 400. b.*
 Praetoris edictum contra qui facit, is legislatorem violat. *1. 377. a.*
 Primogenita sunt licita. *1. 170. a.*
 Primogenitus, qui ex statuto succedit in regno, praemortente, relicto filio, an filius iste praefertur patruo suo in regno. *3. 64. q. 26.*
 Primogenitura in primis natis quomodo procedat. *3. 143. con. 141.*
 Princeps si aliquid afferat absque animo condendi legem, illud vim legis non sortitur. *3. 201. nu. 79.*
 Princeps mandans ordinario non facit delegatum. *3. 137. con. 49.*
 Princeps an teneatur seruare contractum cum subditis. *3. 155. con. 321.*
 Princeps an possit suis subditis imponere collectas pro filia sua maritanda. *3. 52. n. 6.*
 Princeps de plenitudine potestatis non potest auferre ius perfectae acquisitionis alicui ministerio iuris ciuilibus, sine causa. *1. 168. b.*
 Princeps, & senatus aequiparantur. *1. 393. b.*
 Princeps iusta de causa ius vnus alteri dare potest. *1. 418. a.*
 Princeps obligatur per suum contractum, & alstringit successorem in dignitate. *1. 169. a.*
 Princeps semper iustae causae praesudicio fouetur. *1. 322. b.*
 Princeps si alicui feudum concedat, & vtatur verbo, donamus, vel alio simili censetur libera donatio. *1. 168. b.*
 Princeps, sine causa non potest tollere alicui ea quae sunt iuris naturalis. *1. 169. a.*

Commun. opinionum.

- Princeps si restituat rebellem, talis restitutio extenditur ad bona iam alienata. ibi.
- Princeps siue imperator Romanus dominus est totius orbis. ibi.b
- Princeps statim atque incipit de causa cognoscere ad se illam auocare ceterum. 1.323.a
- Princeps statuens aliquid contra ius naturale vel gentium non presumitur habere iustam causam. 1.169.b
- Princeps motu proprio reuocans concessum ob precium, vel quod alias tenetur obseruare, fingitur circumuentus esse, ita ut probatio in contrarium non admittatur. 1.469.b
- Princeps reuocans aliquid ex concessis, non censetur reuocasse, quod ob precium concessum est. ibi.d.
- Princeps tenetur ex quasi contractu. ibi.
- Princeps si aliqua motu proprio concessit, eadem in eum retorqueri non possunt. ibi.d.
- Princeps licet faciat aliquam conventionem, vel aliquod pactum cum priuatis, illud obseruare tenetur, adeo ut ex illo pacto obligetur. 3.30.nu.20.
- Princeps non potest tollere alicui quae ei de iure diuino, naturali, vel gentium acquisita sunt. 330.nu.21.
- Princeps promouendo in hibilem ex certa scientia praesumitur dispensare. 2.25.nu.1.b
- Declaratur pluribus modis.
- Limitatur. ibi.2.& seq.
- Quid in inferiore a principe. ibi.12.& seq.
- Quid in defectu iuris naturalis. ibi.17.
- Quid non concurrente actu positiuo. ibi.18.
- Quid si ex necessitate quis promoueat. ibi.20.
- Quid rescriptum possit operari absque eo quod praesumatur dispensatio. ibi.22.
- Princeps an possit rem meam sine causa auferre. 2.182.nu.1.
- Ampliat. 2.183.nu.2.
- Limitatur. ibi.9.& seq.
- Quid de domino iustitiae. ibi.2.
- Quid de plenitudine potestatis. ibi.6.
- Quid de primogenitura. ibi.8.
- Quid in beneficialibus. ibi.9.
- Quid de dominio quaesito facto ex concessione principis. ibi.10.6.
- Quid de dominio quaesito officio iuris ciuili. ibi.17.& seq.
- Quid si praedictum esset parui momenti. 2.184.n.2.4.
- Quid de bonis Ecclesiae. ibi.29.
- Quid in iure quaerendo. ibi.30.
- Quid si praedictum inferatur in consequentiam & non principaliter. ibi.33.
- Quis de soluto pretio. ibi.34.
- Princeps an possit per viam statuti facere ut dominium de vno in alium transeat. 2.183.nu.5.
- Princeps dominium tam de iure ciuili, quam de iure gentium quaesitum potest auferre iusta causa interueniente. 2.184.nu.1.b
- Ampliat. 2.185.n.7.& seq.
- Limitatur. ibi.19.& seq.
- Quid de poena concernente interesse priuatum. 2.184.n.2.& seq.
- Quid de inferiore a supremo principe. ibi.2.& seq.
- Princeps ex causa publicae utilitatis potest venire contra contractum. 2.185.nu.14.& seq.
- Princeps ex causa publicae utilitatis potest inducere poenam contra non delinquentes ob delictum alterius. ibi.10.& seq.
- Princeps auferendo rem alicui ex causa publicae utilitatis an teneatur prestare condignam recompensationem. ibi.25.& seq.
- Princeps an possit ex causa publicae utilitatis reuocare contractum vel priuilegium obtentum ex causa onerosa. ibi.nu.27.& seq.
- Princeps etiam iusta causa subsistente non praesumitur uoluisse praedictum tertio nisi expresse constet. ibi.29.
- Princeps an possit contractum cum eo factum reuocare. 2.187.n.1.
- Quid in successore in dignitate. ibi.2.
- Quid in concessione facta de regalibus. ibi.3.& seq.
- Quid si princeps procedat de plenitudine potestatis. ibi.n.1.
- Quid in contractu facto cum subdito. ibi.19.
- Quid in contractu facto ex causa lucratua. 2.189.nu.28.
- Quid concurrente legitima causa. 2.180.n.
- Quid si contractus cedat in maximum detrimentum principatus. 1.189.nu.46.& seq.
- Princeps ex contractu obligatur naturaliter tantum, non ciuilitate. ibi.d. 34.
- Princeps non potest legitimare in praedictum iuris competentis alicui in feudo ex contractu suo. 2.188.nu.30.& seq.
- Princeps si constitutionem in contractum transferat eam sine causa reuocare non potest. 2.189.nu.1.
- Idem in statuto. ibi.2.
- Idem in consuetudine. ibi.4.
- Quid in priuilegio. ibi.5.& seq.
- Quid in subdito. ibi.19.
- Quid in non subdito. 2.190.nu.20.
- Princeps priuilegium subdito concessum etiam absque causa potest reuocare. 2.190.nu.1.
- Limitatur. ibi.2.& pluribus seq.
- Quid in priuilegio remuneratorio. ibi.2.
- Quid in licentia data per superiorem. ibi.8.
- Princeps priuilegium concessum non subdito non potest reuocare. ibi.d. 10.
- Princeps an inuitis Ciuibus possit Ciuitatem in alium alienare. 2.191.n.1.
- Ampliat. ibi.4.
- Limitatur. ibi.10.& seq.
- Quid si alienatio fiat cum vniuersitate. ibi.10.& seq.
- Quid ex causa necessitatis. ibi.12.
- Quid stante consuetudine alienandi uasallos. ibi.14.
- Quid si alienatio fit ex causa pacis. ibi.16.
- Quid si ex causa remunerationis. ibi.17.
- Quid stantibus clausulis ex certa scientia, & de plenitudine potestatis. ibi.18.
- Princeps non potest donando vel aliter disponendo Ciuitatem in alium transferre, quam ad eum cui de iure vel de consuetudine debetur. 2.189.nu.50.
- Princeps etiam motu proprio non censetur uelle grauari nouo pedagio terram grauatam pedagio antiquo. 2.397.n.29.
- Principalis ad quem pecunia peruenit, alter utro fideiussor censendus est duobus reis obligatis. 2.180.nu.1.
- Principalis debitor ante fideiussorem conueniri debet. 1.377.a
- Principe auferente rem ex causa an cessante causa res sit domino restituenda. 2.187.nu.1.
- Principem ex contractu cum subditis inito, naturaliter, non autem ciuilitate obligari. 330.nu.23.
- Principem alienare vel etiam alicui donare urbem possit. 330.n.24.
- Princeps actus quando ualeat. 1.416.b
- Princeps beneficia ante agnitionem nemini quaeruntur. 1.323.a
- Principis uoluntas, conditionem qua comprehenditur impossibilem red dit. ibi.
- Principis uoluntas in suo ducatu, saltem de facto seruari debet. 1.418.b
- Principi vel temerarie iniure aliquem suspendi iubenti audiens esse potest, ab animo inculpati officialis. 1.323.a
- Principes seculares male facere qui quoties aliorum territoria cum graui animarum praedictio occupent. 3.66.q.3.
- Principes, Deus Marchiones, & comites in suis regionibus & terris, ea possunt praestare, quo ad eorum subditos, quae possit imperator. 330.nu.22.
- Princeps, & de his quae ex principio sequuntur, idem iudicium est. 1.169.b
- Principium seu proemium generale efficit, ut dispositio generalis censetur, quam uis uerba specialia sequantur. 1.322.b
- Priuatia delicta quae sunt. 1.551.b
- Priuatio iuris vel rei alicuius ut incurratur, etiam si lex dicat ipso iure, quid requiratur. 1.170.a
- Priuatum non priuata, sed publica uindicta utri contra inuaforem. 3.59. q.6.
- Priuilegia concessa ecclesiis, quo ad earum bona non extenduntur ad clericos, quo ad eorum patrimonium, nisi in casibus iure expressis. 1.170.a
- Priuilegia concessa per Auth. habita C. ne filius pro patre, habent locum etiam in studiosis Grammaticis, Rhetoricis, & huiusmodi. 331.num. 26.
- Priuilegia pie causae etiam competunt dori. 1.367.b
- Priuilegia principum regulariter latissime sunt interpretanda. 1.511.b
- Priuilegia Papae, vel principis latissime sunt regulariter interpretanda. 1.511.
- Priuilegia in tertij praedictum expresse concessa, quoties utilitas publica non vertitur, ualent. 1.512.b
- Priuilegiata probatio, ueluti per iuramentum nunquam locum habet contra eum qui ex delicto alterius conuenitur. 1.170.b
- Priuilegiis concessis militibus armatae militiae, gaudent milites legalis militiae. 1.170.b
- Priuilegio suo renuncians fidei iurare potest. 1.354.a
- Priuilegium concessum alicui non debet operari reuocationem alterius priuilegij. 1.170.a
- Priuilegium concessum a principe habet effectum a tempore scientiae. ibidem.a
- Priuilegium concessum descendenti masculis & foeminis, non comprehendit nuptas. ibi.a
- Priuilegium concessum habenti duodecim filios, durat tam moribus filijs. ibi.b
- Priuilegium concessum in his quae reiterationem recipiunt, ad illud tollendum, requiruntur triginta anni. ibi.b
- Priu

Index Materiarum

- Privilegium concessum subdito, potest per ipsum concedentem ad libitū reuocari. ibi.
- Privilegium continens idem quod ius commune per secundum derogatur etiam de illo facta mentione. 1.170.a
- Privilegium fori superueniens reo quid operetur. 3.139.con.70.
- Privilegium quando fiat irrevocabile. 3.142.con.25.
- Privilegium & ius non perditur non vtrando quando non euenit occasio vtrandi, etiam si quis staret per mille annos. 3.30.25.
- Privilegium habens clausulam derogatoriam ad alia privilegia non facientia de ea speciale mentionem, non reuocatur per clausulam generalem in secundo appositam. 3.31.n.27.
- Privilegium gratiæ concessum à principe, per successorem indistinctè reuocari potest. 1.170.a
- Privilegium lite pendente obtentum non facta mentione litis non valet. 2.71.nu.3.
- Privilegium concessum tibi & heredi tuo, intelligitur tantummodo de primo herede. 2.348.nu.3.
- Privilegium non subdito concessum transit in contractu, & ideo reuocari non potest. 2.190.nu.11.
- Privilegium concessum Ecclesiæ per viam. l. generalis potest per contrariam legem abrogari. ibi.12.
- Privilegium de non præstandis decimis perditur si per 30. vel 40. annos continuos privilegiatus non vtratur illo privilegio. 1.470.a
- Privilegium potest concedere Papa vt religiosi à decimarum præstatione eximantur, etiam si ab aliis possideantur. ibi.
- Privilegium quando continet actum reiterabilem, non potest illi præiudicari nisi spatio 30. vel 40. annorum. ibi.
- Privilegium non statim à die concessionis factæ: sed à die notitiæ ipsius privilegii, vires assumit. 1.511.b
- Privilegium posterius non præiudicat rescripto, cuius vigore, litiã coacta sit, quo ad illam litem, nisi faciat mentionem de processu causæ illius. ibi.b
- Privilegium repetitionis habere locum & in socero recipiente dotem ac vergente ad inopiam. 3.70.q.28.
- ¶ Probandi onus incumbit asserenti pecuniam mutuatam officiali non veram fuisse in vtilitatem vniuersitatis. 2.10.nu.50.
- Probatio incumbit dicenti non reperiri plures testes. ibi.52.
- Probandi onus incumbit dicenti malefactorem nõ reperiri in Ciuitate, & ideo communitatem teneri. 2.9.nu.35.
- Probandi onus incumbit asserenti defunctum alios proximiores non habere. ibi.23.
- Probandi onus incumbit dicenti aliquem sine filiis decessisse. ibi.25.
- Probandi onus incumbit dicenti aliquem ab intestato decessisse. ibi.29.
- Probando ac probationi habendæ præfixus à iudice terminus exigit, vt & testium examen, & probationis cõplementum in ipso termino fiat. 1.323.b
- Probantem se vel maiores suos habuisse semel dominium, præsumi semper retinuisse dominium. 3.124.q.4.
- Probare tenetur allegas factum meliori modo quo potest, ad aliquod obtinendum, vel fundandam intentionem. 1.171.a
- Probare tenetur qui habet præsumptionem iuris contra se. ibi.
- Probare quando tenetur qui se talem dicit. 3.166.con.513.
- Probatio facta, instantia perempta perit. 3.152.con.282.
- Probatio semiplena nunquid mereatur condemnationem in expensis. 3.155.con.334.
- Probatio dubia nil probat, sed euident. 1.375.a
- Probatio ex partis confessione procedens, admittitur, contra præsumptionem iuris, & de iure. 1.171.a
- Probatio fieri debet cum duobus testibus. 1.346.b
- Probatio etiam fieri potest illico post terminum expiratū. 1.380.b
- Probatio incumbit dicenti diuitem aut pauperem. 1.170.b
- Probatio negatiua non solutionis poterit fieri per exploratorem librorum omnium. 1.171.a
- Probatio obscura illegitima insufficientis est nulla. 1.394.a
- Probatio potest arctari per statutum, vt vel per testes tantum, vel instrumenta fiat. 1.171.a
- Probatio quæ dicitur incontinenti, arbitrio iudicis relinquitur. ibi.
- Probatio vitatur si variatio circa confinia generet incertitudinem. 1.170.b
- Probatio incumbit alleganti heredem voluntatem defuncti nõ seruasse. 2.9.nu.30.
- Probatio incumbit asserenti maritum non adhibuisse medicum vxori ibi.nu.32.
- Probatio incumbit dicenti tutorem non fecisse inventarium. ibi.41.
- Probandi onus incumbit asserenti aliquem non fuisse promotum, ibi.42.
- Et idem si dicatur quem non fuisse legitime institutum. ibi.43.
- Idem si dicatur electum non esse legitimum. ibi.45
- ¶ Probatio incumbit dicenti sacerdotem in aliena parrochia absque licentia sacramenta ministrasse. ibi.47.
- Idem si dicatur quem fuisse ordinatum ab alieno episcopo, sine literis dimissorijs. 2.10.nu.49.
- Probatio incumbit alleganti alimenta non fuisse præstita donanti, & per consequens donarium cecidisse ab omni commodo donationis. 2.9.nu.37.
- Probatio incumbit asserenti non fuisse solutum. 2.8.nu.14.
- Amplia, & limitata, vt ibi.
- Probatio quæ requiratur in iudicio spolij. ibi.
- Probatio incumbit alleganti aliquem sine iudicis licentia possessionem accepisse. 2.10.nu.48.
- Probatio de morte e. qui in genere non sufficit, nisi probetur etiam in specie de equo talis coloris, &c. 1.436.b
- Probationes imperfectæ iunguntur ad plenam probationem faciendam. 2.1.nu.1.
- Limitatur multis modis. 2.2.nu.23.
- Probationes imperfectæ, vt iungantur quælibet probatio debet esse in sua specie perfecta. ibi.31.
- Probationes imperfectæ resultantes ex testibus singularibus, non iunguntur. ibi.34.
- Probationes imperfectæ ad diuersa tendentes non iunguntur. 2.3.n.43.
- Quid de probationibus diuersorum factorum. ibi.44.
- Probationes imperfectæ iunguntur, si lex attendit numerum, secus si alia causam. ibi.47.
- Probationes imperfectæ non iunguntur ad probandū indiuiduū. ibi.48.
- Probationes plurium confessionum diuersis locis factarum iunguntur ad plenam probationem. 2.2.nu.23.
- Quid de probationibus diuersorum actuum. ibi.35.
- Probationes etiã in suo genere imperfectæ in his quæ sunt difficilis probationis iunguntur. ibi.32.
- Idem si sumus in antiquis. ibi.33.
- Probationes imperfectæ non iunguntur in causa matrimoniali. ibi.36.
- Probationes imperfectæ non iunguntur in criminalibus. ibi.23. & seq.
- Probationes factæ in iudicio summario an faciant fidem in plenario. 2.85.nu.7.
- Limitatur. ibi.8. & seq.
- Probationes non iunguntur in his, in quibus non deferuntur iuramentum in supplementum. 2.3.nu.38.
- Probationes de iudicij substantia existunt, & contra. 1.171.a
- Probationum materia relinquitur arbitrio iudicis. 1.171.a.323.a
- Probatis extremis principio, & sine præsumitur probatum medium. ibi.
- ¶ Processus redditur per Apostolorum denegationem nullus. 3.137.con.43.
- Processus, si formatus fuerit contra minorem 25. annis, nullo tẽ prius dato curatore, ipso iure nullus est. 1.551.b
- Processus factus post reculationem iudicis suspecti est ipso iure nullus. 3.31.nu.28.
- Processus factus coram duobus iudicibus, de vna re valet. 1.171.a
- Processus factus coram persona inhabili per legem, vel per statutum est ipso iure nullus. ibi.
- Proci quomodo in defectu vxoris, quam ambiunt peccent. 1.407.a
- ¶ Procurator actoris cum reus nõ potest statim factorem reconuenire, teneatur satisfare de defendendo domino in futurum. 1.171.b
- Procuratorem ad causas infamem constitui posse civilis iuris censura nõ prohibet. 1.172.a
- Procurator ad lites, & ad causas constitutus ante litem contestationẽ substitui non potest. 1.171.b
- Procurator ad matrimonium contrahendum non aliter valide constituetur quàm si speciali ad id mandato creetur, & persona nuncupatim exprimat, cum quã matrimonium in eundem fit. 1.323.b
- Procurator ad negotia generaliter ad omnia constitutus quandoque etiam in præiudicium domini substitui potest: specialiter verò non potest. 1.171.b
- Procurator ad rem vendendam creatus, nisi mandato forma venditionis ac precij quantitas explicetur non poterit suas vices alteri demandare. 1.323.b
- Procurator ad resignandum ex causa permutationis etiam cum iuramento potest reuocari. 1.171.b
- Procurator citandus est, & non dominus principalis, quando ipse procurator litem contestatus est: si non contestatus est, vterque citari potest. 1.172.a
- Procurator constitutus à domino, & sibi non constituto de mandato, gesta per eum, tanquam per falsum procuratorem non valent. 1.171.b
- Procurator datus ad exigendum, potest recipere solutionem à sponte solvente. ibi.
- Procurator diligenter fines mandati custodire tenetur. 1.172.b
- Procurator ex longinqua regione cõ mandato accedens, si is esse negatur qui mandato continetur, fundatam pro se præsumptionem habebit, & contrarij probandi onus aduersario incumbet. 1.323.b
- Pro

Comm. opinionum.

- Procurator fisci quando venditur res fiscalis, non potest habere fidem de precio, vt dominium transferatur. 1.171.b.324.a
- Procurator generalis non potest facere actū, per quem dominus cadat in pœnam. ibidem
- Procurator in capitalibus causis non auditur, nec admittitur. 1.173.a
- Procurator in iis criminis causis admittitur, in quibus vel relationis, vel in famiæ supplicium, vel nummaria tantum pœna imponi potest. ibid. & 323.b
- Procurator insufficientis aut illegitimus, est nullus. 1.372.b
- Procurator nō potest petere salarium in causa propria, nisi per modum in tereffe, & damni. 1.171.b
- Procurator non tenetur appellationem persequi à sententia definitiuā: scus ab interlocutoria. 1.171.b.324
- Procurator non tenetur respondere, nisi à iudice iussus. 1.374.a
- Procurator, pluriū nomine nec suam, nec suorum iniuriam vindicantium constitutus, accusationem iure prosequetur. 1.323.b
- Procurator qui censetur constitutus per traditionem actorum, vel iurium, & tanq̃ procurator admittitur saltem cum cautione de rato. 1.177.b
- Procurator si mandati formam ac fines, sciente domino egrediatur, nocet domino, si verò nullum mandatum præcesserit, aliud ius erit. 1.324.a
- Procurator si mittatur vt compareat, & non comparet, dominus dicitur contumax. 1.171.b
- Procurator simplex victus, an appellare tenetur. 1.172.a
- Procurator si non appellet intra decem dies, domino præiudicat. 1.171.b
- Procurator si sit constitutus ad certum aliquem actum, & postea sequatur clausula, de ratihabitione gestorum per procuratorem, ipsa superflua est. 1.171.b. & 324.a
- Procurator specialis requiritur ad petendam restitutionem in integrum, postquam sententia transiit in rem iudicatam. ibid.
- Procurator, sufficiens mandatum habere debet. 1.355.b
- Procurator, tutor, curator, quibus facultas data sit solutionis recipiendæ à debitore cum libera administratione, circa id etiam ad terminum, seu dilationem debitori prorogandum facultas concessa censetur. 1.172.a. & 324.a
- Procurator verè contumax, licet non admittatur ad appellandum non præiudicat domino quin possit appellare. 1.171.b
- Procurator minor xxv. annis pro alio esse non potest. 1.512.b
- Procurator pro quo dominus satisfecit, precisè non tenetur defendere de minimis. 1.512.b
- Procurator potest prorogare causam de tempore ad tempus. contrarium tamen verius. ibidem
- Procurator siue generaliter ad omnes causas, siue ad vnā litem persequendam constitutus sit, à sententia contra se lata, tenetur appellare. ibid.
- Procurator ad certum actum tantum datus, non tenetur appellare. ibid.
- Procurator si ob paupertatem in scriptis non appellauerit, excusatur. ibid.
- Procurator appellare, non autem appellationem prosequi tenetur. 1.513.a
- Procurator in appellatione ab interlocutoria tenetur appellationem prosequi. ibidem
- Procurator eo casu quo non tenetur appellationem interpositam prosequi, vt procurator: sed vt quilibet alius, de nouo potest admitti. ibid.
- Procurator non solum in publicis criminibus nō admittitur, sed etiam in priuatis delictis. 1.551
- Procurator potest in causis criminalibus interuenire, si veniret pœna pecuniaria, & non corporalis imponenda. 1.552.a
- Procurator potest in criminalibus pro reo interuenire, si reus est presens in iudicio, vel ex illa causa carceratus. 1.552.a
- Procurator an ex officio iudicis salarium petere possit. 2.126.nu.1.
- Quid si principalis fuisset habiturus alium procuratorem sine salario? ibid.nu.3.
- Procurator constitutus ab Vniuersitate an sit idoneus in causis singulorum de Vniuersitate. 2.390.nu.7.
- Procurator destinatus ad vendendum potest omnia facere quæ de consuetudine in contractu emptionis & venditionis interuenire solent. 2.365.nu.20.
- Ampliatur pluribus modis. ibid.21.& seq.
- Procurator non admittitur vbi pro crimine venit imponenda pœna corporalis. 2.421.nu.1.
- Ampliatur multis modis. 2.& seq.
- Limitatur. 2.422.nu.23.
- Quid in coniuncto? 2.421.nu.2
- Quid in accusatore? ibid.3.& seq.
- Quid si per statutum sit pœna corporalis in casu, in quo de iure communi sit imposita pecuniaria, & è contra? ibid.5.
- Quid si pœna corporis afflictiua sit leuis? ibid.8.
- Quid si agant de pœna solius relegationis? 2.422.nu.9.
- Quid si pœna criminis sit pecuniaria & non soluentem delinquentem transferat in corporalem? ibidem.13.& seq.
- Quid si pœna corporalis vel pecuniaria sit arbitraria Iudici. ibid.19.
- Quid si iudicium deducatur per viam inquisitionis? ibid.23.
- Quid si innocentia accusati sit notoria? ibid.
- Procurator admittitur pro homicida ad allegandū interfectum fuisse ban-nitum. 2.422.nu.28.
- Procurator admittitur in causa criminali capitali, in qua potest deueniri ad sententiam definitiuam contra absentem. ibid.nu.34.
- Ampliatur & limitatur. 2.423.nu.37.& seq.
- Procurator potest interuenire in causa criminali quando de crimine agitur ciuilitet. ibid.43.& seq.
- Quid in filio pro patre & è contra? ibid.50.& seq.
- Quid in personis illustribus? ibid.52.
- Quid in Clericis? ibid.54.
- Quid in Tutore? ibid.55.
- Quid in Aduocato? ibid.56.
- Quid in excusatore? 2.424.nu.60.
- Procurator admittitur in causa criminali pro reo constituto in carceribus. ibid.nu.61.& seq.
- Procurator admittitur in causa criminali quando proceditur contra mortuum. ibid.65.
- Idem quando proceditur contra vniuersitatem. ibid.66.
- Idem quando queritur de nullitate sententiæ latae. ibid.66.& seq.
- Procurator potest interuenire in causa criminali, parte non opponente, ibid.79.& seq.
- Procurator habens mandatum ad exigendum potest etiam recipere solutionem. 3.112.9.5.
- Procurator regulariter appellare non tenetur, cum in dubio pro sententia præsumitur. 3.31.nu.29.
- Procurator reuocans tempore depositionis, an testificari possit. 2.44.nu.10.
- Limita & declara vt ibid.nu.11.& seq.
- Procurator non habet executionem mandati, nisi receptis literis mandati. 2.146.nu.28.
- Limitatur multipliciter. ibid.29.& seq.
- Procurator an possit domino suo stipulari. 2.163.nu.110.
- Quod declara & intellige vt ibid.
- Procurator mulieris, an eadem solemnitates teneatur in contractu adhibere, prout & ipsa mulier tenetur. 2.321.nu.32.& seq.
- Procurator quando citandus. 3.137.conclu.43.
- Procurator iurisdictionem prorogare quando possit. 3.138.conclu.66.
- Procurator appellationi à se introductæ renunciare qualiter possit. 3.143.conclu.35.
- Procurator falsus iudicium non reddit infectum quo ad eius præiudicium. 3.149.conclu.234.
- Procurator absque speciali mandato, qualiter restitutionem in integrum petere possit. 3.150.conclu.248.
- Procurator conuenitur ex promissione de iudicatum soluendo. 3.161.conclu.437.
- Procurator ad appellandum an appellet secundò. 3.165.conclu.483.
- Procurator reuocatur etiam si iuratum sit in contrarium. 3.165.conclu.499.
- Procuratore in criminalibus admissio, nunquid vitietur processus. 3.165.conclu.482.
- Procuratorem constituere nemo cogitur. 172.b
- Procuratorem constituere qui non potest, excusatur. 1.418.b
- Procuratorem in debite constituere, est non constituere. 1.355.b
- Procuratorem sine speciali mandato compromittere non possit. 3.88.q.1.
- Procuratorem posse interuenire in causa criminali, quando ex forma statuti procedi potest contra absentem, non quidem ad omnes actus iudicarios, sed ad allegandas causas absentis. 3.112.q.1.
- Procuratorem posse iurare de calumnia in animam domini, si habeat eam ad rem speciale mandatum. ibid.q.7.
- Procuratores, quæ ex causis aliorum sollicitè procuratis quarunt, non contentis peculij, sed aduentitij, vicem ac rationes subeunt. 1324.b
- Procuratorio cum indebito comparens habetur contumax. 1.355.b
- Procuratorium debet probari plene. 1.172.b
- Procuratorium exemplatum manu ipsius Notarij, qui ipsum confecit, facit fidem. ibidem
- Procuratorium si dicat, quod constituens promissit ratum, quicquid factū sit, nullum est. ibidem
- Procuratorium si habeat clausulā, q̃ procurator possit facere omnia, quæ possit dominus si fuisset præsens, censetur habere mandatum cum libera. ibidem
- Procuratorium mandatum non solum per expressam confessionem mandati, & procuratoris, sed etiam per traditionem instrumenti inducitur. 3.152.nu.7.
- Procuratoris mandatum per testes vtrum probari possit. 3.146.con.190.
- Procuratoris falsi gesta quando domino præiudicent. 3.158.con.376.
- Procuratoris confessio pecuniam mutuo acceptam eius nomine confitentis, qui illam mutuo accipere iniunxerant, non efficiet vt mandator eo ueniri possit. 1.324.a
- Procuratoris falsi gesta, non possunt post defectum mandati appositum rata haberi. ibid.cui

Index Materiarum

- Procuratoris mandatum potest probari per testes. 1.172.b
 Procuratoris officium vilissimum est, & non publicum, sed priuatum. *ibid.*
 Procuratoris reuocati, & certiorati gesta, quandiu iudex vel aduersarius reuocationem ignoret, valent & tenent, & domino præiudicant. 1.372.a
 Procuratoris reuocati & certiorati gesta, domino non præiudicant. 1.172.a
 Procuratoris reuocati gesta, ipso procuratore iudice, vel aduersario reuocationem ignorante, valent. *ibidem*
 Procuratoris reuocatio, in his quæ requirunt perseverentiam consensus, quid efficiat. *ibidem*
 Procuratoris reuocatio iudici tantum intimata, ignorate aduersario, postea gesta ipso iure reddit nulla. *ibidem*
 Procuratorum cautela in responsionibus. 1.374.a
 ¶ Prodigus cui bonis interdictum est, sicut nec furiosus, testari non potest etiam ad pias causas. 1.513.b
 Prodigus à bonis capescendis exactus pœnas nihilominus ob delicta instar cuiusvis luet. 1.324.b
 Prodigus ante interdictum bonorum suorum administrationem per iudicem potest testari, & omnia pro arbitratu gerere. 1.173.a & 324.b
 Prodigus æquiparatur pupillo. 1.378.a
 Prodigus citandus est in datione curatoris. 1.173.a
 Prodigus & furiosus, quid differant. *ibid.*
 Prodigus publicus, vt prodigus iudicatus habendus est. 1.387.b
 Prodigus qui suis male vitur aliena possidere dicitur. 1.404.b
 Prodigus rediens ad sanos mores, ipso iure desinit esse sub cura absque iudicis facto, aliàs opus est sententia. 1.112.a
 Prodigus affines restitutionem possunt petere. 3.143. conclud. 137.
 Prodigus nunquid censetur interdicta administratio sine facto iudicis. 3.154. conclud. 310.
 Prodigus etiam notorio non est ipso iure per legem bonis interdictum, sed requiritur sententia iudicis declaratoria. 1.173.b
 Prodigus minori dari curatorem, vt minori non vt prodigo, vis huius in eo est, vt illa ratione obligetur naturaliter, hac vero nequaquam. 3.59. quæst. 28.
 Prodigus non interdicitur administratione lex, sed iudex. 3.31. nu. 30.
 Prodigus filio, an pater cui legitimam, vel aliquid in peculium assignauit, rursus illam assignare teneatur, si illam ludendo dissipauit. 1.173.b
 Prodigus ex contractu celebrato sine curatoris autoritate & consensu, ne iuratum quidem teneri, aut obligari ad obseruantiam iuramenti. 3.80. quæst. 32.
 Prodigus ex delictis obligari, atque delinquentem indignum esse favore. *ibid.* quæst. 33.
 ¶ Producent scripturam potest ab aduersario illam de falso redarguere volente interrogare an ea vti velit. 2.418. nu. 1.
 ¶ Professio minoris ante legitimam ætatem facta, est ipso iure nulla. 1.173.b
 ¶ Profitemus sub conditione vt possit bona retinere, vitiat professionem. *ibid.*
 ¶ Prohibens aliquem testari, incidit in crimen falsi. 1.551.b
 Prohibita alienari longissimo tempore præscribentur. 1.324.b
 Prohibitio alienandi extra familiam, quid inducat. *ibidem*
 Prohibitio alienationis per patrem facta filio, non latius patet quam ad ipsum filium. 1.419.a
 Prohibitio alienationis, quando personalis dicatur. 1.419.a
 Prohibitio alienationis, quæ cura generali bonorum hypotheca in contractu inserta est, ius alienandi non tollit. 1.324.b
 Prohibitio facta filiis, non censetur facta nepotibus. 1.219.a
 Prohibitio facta filio non censetur facta nepoti. 1.174.a
 Prohibitio restatoris iuncta cum legis prohibitionem, potentior est, quam si sola esset. 1.419.b
 Prohibitionem alienationis factam in contractu, si quis contra faciat, id non impedit translationem dominij rei alienate. 1.419.b
 Prohibitionem in heredem factam nominatim, ad alios heredes non extendi. 3.98. q. 2.
 Prohibitionis dispositio generaliter, & in æternum, exaudi debet. 1.324.b
 Prohibito vno, censetur prohibitum omnne illud quod sequitur ex eo; siue sit consequens, siue antecedens. 1.174.a
 ¶ Prohibitus alienare, an possit heredem instituire. 2.257.a
 Quid si prohibita sit alienatio extra certum genus personarum? *ibid.* 2. & seq.
 Declaratur multis modis. *ibid.* 3. & seq.
 Prohibitus acquirere non potest, quamuis ab intestato sit successurus insti-
 tutus, aut ab intestato succedere. 2.258. nu. 18.
 Prohibitus sub pœna certum officium exercere, non incurrit pœnam, si illud motu proprio consequitur. 2.399. nu. 96.
 Prohibitus alienare, ab intestato venientes instituire, non impeditur. 1.419.b
 Prohibitus extra familiam alienare, prohibetur testari, & heredem instituire. 3.31. nu. 31.
 Prohibitus sine certa causa aliquid facere, si causam illam intenuisse asserat, fidem non merebitur, nec actus idcirco valebit. 1.325.a
 ¶ Promissio adulatoria, non obligat. 1.477. b
- Promissio coacta, promissio nulla est. 1.355.b
 Promissio ex causa donationis facta post mortem, est valida. 1.174.a
 Promissio facti alieni & si valeat, quando pœna esset adiecta, vel interesse, tamen excusabitur promittens à pœna, si omnem curam & diligentiam adhibuerit, & quod potuerit fecerit. 3.31. nu. 32.
 Promissio facta sine causa, etiam per stipulationem in dubio non valet, nisi appareat quod fuit facta animo donandi. 1.174.a & 325.a
 Promissio non apprensus est nulla. 1.370.a
 Promissio ob turpem causam, ne quis scilicet iniuriam faciat, vel vt faciat, vel si iniuriam fecerit, vel si non fecerit, nulla est ipso iure. 1.325.a
 Promissio omnium bonorum post mortem, non facta mentione de presentibus, nec de futuris, valet. 1.174.a
 Promissionem de constituenda dote habere eundem effectum, ac si dos esset constituta. 3.69. q. 20.
 Promissio sub dubio fortunæ euentu facta tenet. 1.467.b
 ¶ Promittens de contrahendo matrimonium cum vna ex filiabus Titij, si postea cognoscat vnam ex illis transit in matrimonium promissio cum illa. 1.174.b
 Promittens facere consentire, aliàs teneri ad pœnam, si facit omnem diligentiam vt ille consentiat, pœnam cuitat. 2.155. nu. 1.
 Limitatur. *ibid.* 8. & seq.
 Quid si promiserit cum effectu facere consentire? *ibid.* 8.
 Quid si dictum sit quod faciendo quicquid possit non excusetur? *ibid.* 9.
 Quid si dictum sit quod illo non faciente soluat de suo pœnam, vel interesse? *ibid.* 11.
 Quid si iudex renunciauit omni iuris & legum auxilio? *ibid.* nu. 18.
 Quid stante iuramento? *ibid.* 20.
 Promittens aliquem representare toties quoties, an liberetur facta bina re presentatione. 2.428. nu. 1.
 Quid si dictum sit pluries & pluries? *ibid.* 6.
 Quid si dictum sit semel & pluribus vicibus? *ibid.* 8.
 Promittens facere consentire aliquem quando erit legitime ætatis, an constituitur in mora absque alia interpellatione. 2.171. nu. 32.
 Promittens donare, non tenetur donare, conueniri tamen potest vt donec. 1.325.a & 174.b
 Promittens in instrumento se statutum circa expensas dicto creditoris, obligatur soluere, facta declaratione per creditorem. 1.174.b
 Promittens obligationem, pro obligato habetur. 1.388.b
 Promittens se facturum & curaturum, &c. factum alienum, si fecerit quicquid potuit, non tenetur ad principale factum, nec ad interesse. 1.174.a
 Promittens sese æstimatione iniuriæ statutum, quam offensus ipse fecerit, ad arbitrium boni viri confugere non prohibebitur. 1.325.a
 Promittens soluere in quocunque loco, non potest pœnitere. 1.174.b
 Promittens cum iuramento se facturum & crediturum aliquid sub pœna, si fecerit quantum in se fuit, & quod potuit, excusari à pœna. 3.72. q. 7.
 Promittens soluere certo loco, si non satisfecerit solutioni, vbi possit & debeat conueniri. 3.111. q. 9.
 Promittere dare & soluere, in quibus sint paria. 1.394.a
 Promittere non potest, qui dare, vendere, aut alienare non potest. 1.394.a
 ¶ Promotor criminis, an possit appellare. 2.428. nu. 5.
 ¶ Proœmium generale, etiam si postea sequantur verba specialia, facit vt dispositio censetur generalis. 1.174.b
 ¶ Propositio inepta, si non sit necessaria, non vitiat actum vel libellum. *ibid.*
 Propria autoritate dominus vasallum feudo priuare non potest, sed debet procedere sententia declaratoria. *ibidem*
 Proprietarium se dicens succumbet, si dominium duntaxat vile sibi competere probauerit. 1.325.a
 ¶ Propulsandi verbum, quam vim habeat & potestatem in auertenda, & propulsanda iniuria. 3.59. q. 4.
 ¶ Prorogare iurisdictionem non sui iudicis potest laicus in habentem con similem iurisdictionem. 1.174.b
 Prorogatio potestatis arbitri, perinde atque cuiuslibet aliæ iurisdictionis, potest prorogari. 1.513.a
 Prorogatio iurisdictionis ordinariæ, de persona ad personam fieri potest. *ibid.*
 Prorogatio iurisdictionis tam delegatæ, quam ordinariæ potest fieri de re ad rem, siue de causa ad causam. 1.513.a
 Prorogatio iurisdictionis delegatæ de loco ad locum semper procedit, dummodo partes expese consentiant. 1.513.b
 Prorogatio iurisdictionis non tantum in spiritualibus fieri potest, sed etiam in criminalibus. *ibidem*
 Prorogatio dicitur durante primo termino. 2.108. nu. 1.
 Ampliatur multis modis. *ibid.* 2. & seq.
 Limitatur. 2.109. nu. 17. & seq.
 Prorogatio simpliciter facta, censetur facta cum eisdem conditionibus, & qualitatibus existentibus in primo actu. 2.108. nu. 4.
 Ampliatur multis modis. *ibid.* 5. & seq.
 Quid in materia pœnalis? *ibid.* 8.
 Quid in censuris? *ibid.* 10.
 Quid in iuramento? *ibid.* 11. & seq.
 Quid in excommunicatione? *ibid.* 13.

Communium opinionum.

- Quid in excommunicatione? ibid. nu. 13.
 Quid in qualitate fauorabili? 2. 109. nu. 17.
 Quid in dilatione? ibid. 22.
 Quid in praedictum tertij? ibid. 24.
 Quid in his, quae requirunt scripturam? ibid. 20.
 Prorogatio termini in compromisso quando valeat. 3. 136. conclu. 33.
 Prorogatio vel consensus per quos actus non inducatur. 3. 140. conclu. 90.
 Prorogatio tacita per quos reuocabilis. 3. 141. conclu. 110.
 Prorogatio non dicitur elapso primo termino. 2. 110. nu. 1.
   Ampliatur & limitatur. ibid. & seq.
 Prorogatio facta à iudice tempore finito, licet non valeat in vim prorogationis, valet saltem in vim nouae concessionis. 2. 109. nu. 5.
   Quid in prorogatione partium? 2. 110. nu. 6.
 Prorogatio non potest fieri ad maius tempus in primo termino comprehensum. 2. 110. nu. 7.
 Prorogatio causa de tempore ad tempus per procuratorem fieri non potest. 1. 513. b.
 ¶ Proscribere clam, vel obscure, non est proscribere. 1. 375. b.
 ¶ Protestantis expressus consensus requiritur vt ei praedictet regulariter, & in quo casu sufficit tacitus. 1. 175. b.
 ¶ Protestatio contraria praesumptioni iuris, de iure tollit ipsam praesumptionem sicut confessio. ibid. a.
 Protestatio declaratoria animi, per quam nemo grauatur, quid requirat. ibid. b.
 Protestatio domini recipiens pensionem temporis futuri saluo iure expulsiōnis si emphyteuta tacet nihil valet. ibid.
 Protestatio est denunciatio cum testatione facta. ibid. a.
 Protestatio facta in contractu, dicens quod non vult consentire vitari tractum. ibid. b.
 Protestatio generalis, quod venditor nolit de aliquo vitio teneri, nihil eum releuat quando vitium sciuit, & non indicauit. ibidem
 Protestatio facta per emphyteutam in alienatione rei emphyteuticae, vide licet sine praedictio domini, non releuat protestantem. ibid. a.
 Protestatio facta per mulierem cum iuramento de non alienando rem dotalem, si postea fiat alienatio, etiam cum iuramento & ignorante recipiente alienationem, valet protestatio. ibid. a.
 Protestatio facta per profitemem, vt possit bona retinere vitatur. ibid. a.
 Protestatio facta simpliciter eo tantum in actu oderatur, qui tunc, vel statim explicatur. ibid. b.
 Protestatio interueniens, non extenditur ad actum factum ex interuallo. ibidem
 Protestatio nihil operatur nisi actus is, de quo fit, tunc temporis cum fit, vel incontinenti, explicetur. ibidem
 Protestatio non est necessaria, sed utilis metum passo. ibid. a.
 Protestatio ob metum potentioris fieri potest, etiam clandestinè, & ipsa valet. ibid. a.
 Protestatio potest fieri vbicunq; etiam in ecclesia. ibid. b.
 Protestatio quae fit quotidie in productione instrumenti, scilicet quantum pro se facit, & non in aliis, operatur quod iudex in aliis non possit se fundare. ibid. a.
 Protestatio respondentis libello, quod non facit animo contestandi litem, operatur vt interpretetur: sed animo informandi iudicem, & non contestandi. ibid. a.
 Protestatio si praecedat actum, qui dependet de sola voluntate protestantis, non videtur deserta. ibidem
 Protestatio sola non probat metum, sed requiritur probatio metus. ibid.
 Protestatio vnus ex contrahentibus matrimonij, quod non intendit consentire, etiam si verba proferat altero nesciente, non valet matrimonium. ibidem
 Protestationi inhibitoriae, ne fiat illud ad quod tenetur, non est parendum, nisi veritas causa ostendatur per instrumentum, quod non requiritur, si protestatio fit autoritate iudicis, quia est parendum. ibid.
 ¶ Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis. 2. 331. nu. 1.
   Ampliatur & limitatur. ibid. 2.
   Quid in prouisione ordinaria de iure communi? ibid. 4. & seq.
   Quid in dote? 2. 232. nu. 10.
 Prouisio legis si venit ad suppleendam prouisionem hominis, non tollitur per hominis prouisionem. ibid. 18.
 Prouisio ordinaria generalis legis non tollitur per prouisionem specialem hominis. 1. 175. b.
 Prouisio sine causa inefficax est. 1. 176. a.
 ¶ Prouocare non licet ex appellatione, statim per iudicem recepta. 3. 164. conclu. 476.
 Prouocatus qui deliquit, regulariter non excusatur. 1. 552. b.
 ¶ Proxenetra non est testis integer, nisi vtraque parte consentiente. 1. 176. a. & 325. a.
 Proxenetra an possit esse testis. 2. 54. nu. 1.
   Ampliatur & limitatur. ibid. 2. & seq.
   Quid si deponat ad impugnationem actus? ibid. 5.
   Quid ad probandum contractum yfurarium, vel simoniacum? ibid. 6.
 Quid in subsidium quando alij testes haberi non possunt? ibid. 7.
 Quid si fuit adhibitus in testem instrumentarium? ibid. 9.
 Quid ad probandum matrimonium? ibid. 10.
 Proxenetra non dicitur, qui vocauit partes vel testes ad celebrationem contractus. ibid. nu. 12.
 Proxenetra, vel mediator à testimonio submouetur, nisi vtraque parte volente deponat. 3. 31. nu. 34.
 ¶ Proximè doctorandus habetur pro doctorato. 3. 189. nu. 123.
 Proximè doctorandus, vel licentiandus, habetur pro doctore, vel licentiato. 1. 394. b.
 Proximè facienda, pro factis habentur. ibidem
 ¶ Proximior in renouatione emphyteosis est, qui est magis propinquus ei in cuius persona est finita generatio, non autem respectu primi inuestiti. 2. 149. nu. 27.
 Proximiores vbi vocantur in fideicommissio post mortem alicuius defuncti sine liberis, proximitas grauati vltimo mortui, in dubio semper inspicitur. 1. 419. a.
 Proximitas solum attenditur in fideicommissaria substitutione. 1. 176. a.
 ¶ Pubertati proximus in masculo dicitur, qui est aetatis annorum decem cum dimidio, & in femina quae excedit nouem annos cum dimidio. 3. 31. numc. 35.
 Pubertati proximus non censetur à decimo & dimidiato anno, femina à nono & alterius dimidio. 1. 176. a.
 Pubes maior factus, potest testificari de his, quae vidit ante pubertatem. ibidem
 ¶ Publica delicta sunt, quorum accusatio vel persecutio, permessa est cui-libet de populo. 1. 552. b.
 Publica delicta quando dici debeant. 1. 325. b.
 Publicatio in causa potest fieri ab alio iudice succedente in officium primi iudicis, & non ab alio. 1. 176. a.
 Publicatis & confiscatis omnibus bonis debitoris coueniendum fideiussores, non facta excussione. 3. 83. q. 7.
 Publiciana in rem actio toties in eum desertur, qui rem à non domino adeptus est, quoties in eundem, si à domino rem adeptus est, dominium transierit. 1. 325. a.
 Publiciana requirit possessionem vacuam sicut & vsucapio. 1. 176. a.
 Publico in loco aedificans sine principis permissione, aedificium non facit suum. 1. 419. b.
 Publicum instrumentum quot testibus reprobari possit. 3. 122. q. 12.
 ¶ Puniti corporaliter nemo debet, nisi dolus interueniat. 1. 552. b.
 ¶ Pupillum tutor vel curator carnaliter cognoscens, punitur poena deportationis, & confiscationis omnium bonorum. ibidem
 Pupilli & minores, aequiparantur. 1. 385. a.
 Pupilli & prodigi, alienare possunt. 1. 378. a.
 Pupilli laesi in integrum restitui possunt. 1. 352. a.
 Pupilli, minores, furiosi, prodigi, nec promittere nec tradere possunt. 1. 378. a.
 Pupillo qui mutuat, mutuum reposcere non potest. 1. 369. b.
 Pupillo qui sine tutoris autoritate adire non potest, cuique in testamento tutor datus, tutor esse non potest ante aditam hereditatem, soli instituto duplici via consulitur, secundum locorum varietatem. 3. 67. quaest. 9. & 12.
 Pupillum sine tutoris autoritate non posse adire hereditatem, ne lucrosam quidem, aut opulentam. 3. 79. q. 24.
 Pupillum non posse esse in iudicio sine tutore, & ne in criminali iudicio quidem. ibid. q. 25.
 Pupillum non posse hereditatem adire sine tutoris autoritate. 3. 99. q. 18.
 ¶ Pupillus nunquid restituendus tutore de causa illius compromittente, 3. 158. conclu. 382.
 Pupillus intestatus moti haud proprie dicitur. 1. 177. a.
 Pupillus pubertati proximus iure iurando obligatur. 1. 325. b.
 Pupillus sine tutoris autoritate intra xiiij. annum non potest contrahere societatem. 1. 176. b.
 Pupillus testari non potest de iure communi, ne ad pias causas quidem, etiam si proximus pubertati sit. ibidem
 Pupillus propter defectum aetatis non potest testificari in criminalibus, sed pubes factus bene poterit de his testificari, quae vidit in pupillari aetate. 1. 552. b.
 Pupillus quando dicatur doli capax. 3. 73. q. 14.
 Pupillus an per iuramentum praestitum amittat beneficium restitutionis in integrum. 1. 111. nu. 10.
 Pupillus sine impubes, ne quidem ad pias causas testari potest. 1. 513. b.
 Purgatio morae non admittitur in casu l. si quis maior. C. de tran. sac. 1. 177. a.
 Purgationi morae locus non est, quando tempus à lege, vel à statuto praescriptum. 2. 86. nu. 5.
 Purgatorium durum sustinent, quorum patientiam mala mulier exercet. 1. 407. a. b.
 Purgatur crimen poena debita, remissione Principis, praescriptione, & expurgatione. 1. 396. b.
 Purificata pro puris habentur. 1. 445. b.

Index Materiarum

QUADRAGENALIS præscriptio, omnem actionem excludit. 1.177.a
 Quadrupli poena contra furem non est permiffa, in foro conscientia. 1.451.b
 Qualitas in dispositione posita verificari semper & attendi debet. 1.419.b
 Qualitas posita in accusatione, vel inquisitione, debet necessarid probari: alias etiam si probetur delictum, inquisitus est absolvendus. 1.177.a & 125.b
 Qualitas vando est fundamentum intentionis, non solum sufficit probare intentionem, sed etiam qualitas est probanda. ibidem
 Qualitas delicto adiecta si non probeatur, licet delictum probatum sit, quid inde eueniat. 1.552.b
 Qualitates in lege vel statuto expressæ, omnes verificari debent, ad hoc vt imponi possit poena illius legis, vel statuti. 1.552.b
 Qualitates adiectæ quando probandæ. 3.148. conclu. 223.
 ¶ Quæstio incidens an ad formam prioris decidenda. 3.136.
 Quæstio iuris an cadat in compromisso. 3.151. conclu. 157.
 Quæstio possessorij super re spiritali, an possit tractari coram laico. 3.152. conclu. 274.
 Quæstio dominij cui & quando refertur possit. 3.165. conclu. 498.
 Quæstionibus nec locus est, vbi poena corporis imponenda non est, nec item cum aliter delictum probari potest. 1.325.b
 Quæstionibus subici non debet reus legitime conuictus, licet alij contra teneant. 1.429.a
 ¶ Quando quocunque, hoc verbum, licet generale sit, tamen intellectu iuris solummodo de tempore legitimo xxx. vel quadraginta annorum intelligitur. 1.177.b
 Quantitas res est, ea est vera rei æmatio. 1.381.a
 Quantitas certa vt præstetur à principio domino emphyteuscos, pro primo ingressu non est de substantia & forma contractus emphyteutici. 1.177.b
 Quantitatem qui in diuersis apochis se recepisse confitetur, non de eadem sed de diuersa quantitate exaudiri & intelligi debet. ibid. & 325.b
 ¶ Quartam Falcidiam, vel Trebellianicam heres inuentarium conscientis, regulariter detrahere potest. 1.513.b
 Quarta Falcidia ratione delicti, & si heres cancellasset testamentum, ne legata præstaret, aut si negaret rem hereditariam esse, vt coniungatur de mendacio, non detrahitur. 1.514.a
 Quartam Falcidiam heres non detrahit, nisi infra annum à die monitionis per iudicem factæ, legata integraliter soluat. 1.514.a
 Quarta Episcopalis prohiberi non debet. 1.352.b
 Quarta iure naturæ debetur. ibidem
 Quarta parrochialis debetur ministris ecclesiæ. ibidem
 Quarta quæ debetur arrogatis non est aucta vsque ad trientem, quæ debetur legitimis & naturalibus. 1.177.b
 Quarta detractio transit ad heredes. ibidem
 Quarta Trebellianicæ deductionis prohibitio, inefficax est in liberis primi gradus. ibidem
 Quæ incontinenti fiunt videntur ineffe. 2.29. nu. 1.
 Limitatur. 2.30. nu. 28.
 Quid si momentum temporis sit de substantia? ibid. 29.
 Quæ incontinenti fiunt, an dicantur ineffe vere vel fide. ibid. 30. & seq.
 Quæ præcedere debent satis est incontinenti sequantur. ibid. 24.
 Quid in his quæ sunt de forma? ibid. 25.
 Quælibet causa, etiam iniusta, excusata delicto, dolo, & poena. 1.553.a
 ¶ Quingenti solidi, quorum mentio fit in l. penul. §. fina. C. de dona. faciunt hodie summam septingentorum scutorum. 1.180.a
 Quinquennalis dilatio debitori concessa, si quidem ab eo præstetur fideiussio, valet effectualiter, & confirmatur per satisfactionem subsequenterem. ibidem
 Quitantia aliq est generalis, alia specialis. 1.183.a
 Quitantia fit verbo, scripto, cancellatione. 1.352.b. & 397.b

R

RADENS vel abradens instrumenta, vel literas Principis, falsum committit. 1.553.a
 ¶ Rapiens meretricem non incidit in poenam l. vnic. C. de rap. virg. 1.553.a
 Rapiens virum mulier, non incidit in poenam l. vnic. C. de rap. virg. ibid.
 Rapina & furtum in quo conueniant & dissideant. 1.978.b
 ¶ Raptor honestæ mulieris, punitur poena capitali, & in flagranti crimine deprehensus, potest à coniunctis personis impunè occidi. 1.181.a
 Raptor is demum dicitur, qui & de loco ad locum libidinis causa mulierem abducit, & abducendi animo, non commodioris coitus gratiã, id parat. 1.325.b
 Raptor virginis, vel honestæ mulieris, si eam non cognouerit, non punitur poena l. vnic. C. de rapu virg. sed minori, propter non secutum effectum. contrarium alij tenent. 1.434.b

Raptor cum rapta, non potest contrahere matrimonium de iure ciuili. 1.553.a
 Raptor incidit in poenam l. vnic. C. de rapu virg. etiam si rapta consensit, siue ab initio, siue ex post facto. ibidem
 Raptor si raptam non cogitauerit cognouerit, non debet puniri poena l. vnic. C. de rapu virg. ibidem
 Raptores etiam illi dicuntur, qui non vi, sed blandimentis & verbis deceptoris puellas libidinis causa abducunt. ibidem
 ¶ Rara nihil probant. 1.395.b
 Rara pro nullis habentur, quæ in æstimationem non veniunt. ibidem
 ¶ Rasura parua in testamento, pro nulla rasura habetur. 1.363.a
 Rasura vel vitium scripturæ circa substancialia instrumenti, vitiat instrumentum; in aliis autem vitiat solum casum in quo est rasura. 1.181.b
 ¶ Rata habentur, quæ animo compensandi pro raris ducuntur. 1.395.b
 Ratificans delictum commissum, debet puniri. 1.553.a
 Ratificans actum, non comprehendit statutum disponens de vero actu hominis. 1.114.a
 Ratificari non possunt, quæ gesta sunt per procuratorem in consistorio Principis. 2.126. nu. 1.
 Ratificatio mandati præsumitur ex temporis diuturnitate. 2.122. nu. 14.
 Ratificatio gestorum per falsum procuratorem, vbi reiciatur. 3.147. conclu. 205.
 Ratificatio debet fieri illo tempore, quo actus principalis debet fieri, vt valeat. 1.181.a
 Ratificatio non potest fieri in præiudicium tertij. ibidem
 ¶ Ratihabitio in contractibus par est cum mandato. 1.385.b
 Ratihabitio in delictis mandato comparatur. 3.142. conclu. 126.
 Ratihabitio pro ipso facto æstimatur. 1.373.b
 Ratihabitio tam factis, quam verbis ostenditur. 1.395.b. & 373.b
 Ratihabitio retrahitur, & mandato comparatur, si Papa, vel supremus Princeps ex plenitudine potestatis sententiam non suo nomine latam nulliter ratam habeat & confirmet. 1.514.a
 Ratihabitio est consensus ratione coniunctionis concurrente scientia & patientia eius, cuius negotium geritur. 1.514.a
 Ratihabitio ad hoc vt possit operari, id est retrahitur, & mandato comparari, requiruntur extrema habilia. ibid. b
 Ratihabitio quo ad retractionem nihil agit aut operatur, quando fuisset solum defectus executionis, seu exercitij iurisdictionis in actu, ibi. b
 ¶ Ratio finalis statuti excludens feminas & descendentes ab eis, videtur esse propter fauorem agnationis vt bona conseruentur in familia, & familiarie dignitas conseruetur. 1.181.b
 Ratio generalior dicto nunquam ad terminos dicti restringitur. 1.419.b
 Ratio nec par nec maior, etiam legum correctionibus quicquam operabitur. 1.326.a
 Ratio si non sit scripta, ab ea argui non potest. 1.419.b
 Ratio statuti, vel legis, si tantum vna reddi poterit, si expressa non sit, pro expressa tamen habetur. 1.181.b. & 325.b
 Ratio vbi eadem est, ibi & ius est idem. 1.359.a
 Rationem frustra quærimus vbi habemus legem. 3.202. nu. 90.
 Ratio naturalis pro lege allegatur, vbi deficit lex. 3.205. nu. 125.
 in Ratione consistens, lex esse dicitur. ibid. nu. 126.
 Ratio viua vbi viget, frustra quærimus legem. ibi. nu. 127.
 Rationem vnicam qui vult dicere adesse in lege, vel in statuto, debet probare: nam plures præsumuntur. 2.359.
 Rationem adducens non dicitur sine lege loqui. 3.205. nu. 122.
 Rationes qui alicui reddere tenentur, illarum libros in primis ipsi reddere cogentur. 3.26.a
 Rationes vrgentes ad conuincendam communem quæ sint, repositum est arbitrio iudicis. 3.202. nu. 93.
 Rationum librum mercator tenetur edere ad fundandam actoris intentionem. 1.181.b
 Ratum habere non possum, quod meo nomine gestum non est. 1.514.a
 ¶ Rebellis impunè occidi potest, & deinde factissimæ eius criminis labi obnoxius tum probari, tum declarari. 1.326.a
 Rebellis impunè occidi potest, & tunc demum probari & declarari, quod fuerit rebellis. 1.553.b
 Rebellis ante sententiam retinet iurisdictionem. 2.426. nu. 2.
 Rebellio an requirat sententiam. ibid. nu. 1.
 Quid in crimine læsæ maiestatis? ibid.
 Rebellio an requirat sententiam declaratoriam? ibid. 4.
 Quid in rebellionem notoria? ibid. 6.
 Quid in feudo? ibid. 9.
 Quid ad auocandum possessionem? ibid. 8
 ¶ Recantatio quando extraneo non cedatur. 3.146. conclu. 193.
 ¶ Recedi à iudice suspecto, quando & qua via possit. 3.137. conclu. 47.
 ¶ Reconuentio cessat in causa appellationis. 3.139. conclu. 65.
 Reconuentio in iurisdictione prorogata locum habet. 3.147. conclu. 115.
 Reconuentio an habeat locum in officio iudicis implorato. 3.150. conclu. 242.
 Recon

Commu.opinionum.

- Reconuentioni quo ad effectum simultanei processus quando locus non detur. 3.152.con.279.
- Recusatio iudicis minima causa inducitur. 3.141.con.111.
- Reductio ad arbitrium boni viri debet secundum magis communem sententiam doctorum examinari & diffiniri. 3.32.nu.1.
- Reductio ad arbitrium boni viri petitur a sententia arbitratoris stante enormi vel enormissima læsione. 2.73.nu.1.b
- Ampliatur pluribus modis. ibi.2.& seq.
- Limitatur. 2.76.n.46.& seq.
- Quid si compromissum sit iuratum. 2.73.n.2.& seq.
- Quid si in compromisso sit adiecta pœna. ibid.5.
- Quid stante pacto de parendo laudo. 2.74.nu.6.& seq.
- Reductio ad boni viri arbitrium quando per renunciacionem iuratum non tollatur. 3.145.con.168.
- Reductio ad arbitrium boni viri an possit impediri per statutum. 2.74.n.9.& seq.
- Reductio ad arbitrium boni viri an impediatur si sit data facultas arbitrori lædendi etiam in magna quantitate. ibi.n.13.&17.
- Quid si laudum sit emologatum. ibi.25.
- Reductio ad arbitrium boni viri an impediatur stante renũciacione. ibi.30.& seq.
- Ampliatur & limitatur. 2.75.nu.33.
- Quid si renunciatio sit iurata. ibi.35.& seq.
- Quid si interueniat dolus ex proposito. ibi.46.
- Quid stante clausula quod arbitrer pronũciat de iure & de facto. 2.76.nu.60.
- Quid stante modica læsione. ibi.61.
- Quid si dictum sit quod possit facere alit & bafse. ibi.62.& seq.
- Quid si renunciatum sit omni iuris remedio. ibi.66.
- Reciproca donatio non eget in sinuacione. ibi.181.b
- Recognitio feudi, per errorem facta non nocet posteris. ibid.
- Reconuentioni non fit coram iudice delegato electo de consensu partium. ibid.b
- Reconuentioni post litem contestatam fieri non potest. ibid.
- Reconuentioni non est locus quo ad effectum simultanei processus aliquo pacto, quãdo vna causa reperitur summaria, altera verò plenaria. ibi.326.a
- Rector inutilis, rector nullus. 1.395.b
- Rector vel prelati an sine consensu, & tractatu capituli, ac superioris auctoritatis Ecclesiæ alienare possit. 1.181.b
- Rector interfectus non potest eligi, nisi sit clericus. ibid.
- Reuocatio ita suspendit iurisdictionem iudicis, atque appellatio. ibid. & 326.a
- Recusatio sententiæ cum appellatione par est. 1.395.b
- Recusatione proposita, si iudex ex actis ante recusationem propositam procedit ad sententiam definitiuam licet dicatur nulla, iudex recusationis potest dictam sententiam confirmare. 1.182.a
- Reddere rem deteriorem aut quæ haberi non potest, est non reddere. 1.396.a
- Reditus annui (non perpetui) inter mobilia censentur. 1.182.a
- Reductio ad arbitrium boni viri est petenda, vel appellatio est proponenda coram iudice arbitratoris. ibid.
- Reductio ad arbitrium boni viri in laudo potest peti vsque ad triginta annos. ibi.
- Refugium maleficio præbens, maleficio reus est. 1.395.b
- Regalia præscribi possunt tempore cuius non extat memoria. 1.182.b
- Regaliæ veniunt in concessione si solita sunt venire. 2.366.nu.34.
- Reges originem a iure gentium trahunt. 1.326.a
- Reges Franciæ, Hispaniæ, & Angliæ nec etiam Imperatorem in Dominum recognoscunt. 2.317.nu.3.& seq.
- Regulæ stare debemus, donec non probetur limitatio, regulam enim prole habens intentionem fundatam habere dicitur. 3.204.n.105.
- Regula idem est, quod ius. 2.206.nu.132.
- Rei vindicatio pro singulis tantum rebus competere, intentarique potest. 1.326.a
- Rei mobilis ratione quis sortitur forum. 3.32.
- Relaxandi sunt ex carcere, quando causa apparet innocentia. 1.396.b
- Relegato debet restitutio concedi. 1.182.b
- Relegatio ad ergastula, pro morte ciuili habetur. 1.396.
- Relegatis non patet redeundi licentia. 1.351.a
- Relicta Confraternitatibus laicorum, pro anima censentur relicta. 2.385.nu.11.b
- Relictum dicitur ad pias causas omne id quod pro anima relinquitur etiam si amico vel consanguineo relinquatur. ibi.
- Relictum ad moram alterius voluntatem inutile est. 1.182.b
- Relictum institutionis titulo non censetur hoc modo, filio meo centum relinquo, nec volo quod ulterius petere possit. ibi.
- Relictum per uxorem filio mariti, simpliciter censetur intuitu filij non patris. 1.182.b
- Relictum spurio non valet, sed defertur heredibus institutis. ibid.
- Religionem ingredi volentis testamentum, non subiacet dispositioni iuris communis. ibi.
- Religionem ingressa filia, cui si sacris imbueretur ducenta, si nuberet, mille numum sestertia legata erant integra mille consequetur. 1.326.b
- Religionem professuris, vel professis, si quæ statuta succedendi ius admittant, nihil generaliter atque indistincte valent. 1.326.b
- Religionem, si pater ingrediatur, liberi ipsius si iuris sunt statim, ita ut testari, & recte cætera quæuis peragere possint. 1.326.a
- Religionis ad alterius populos qui mores vetitas detulisse probabitur quibus de causis recuperari non poterunt. 1.326.b
- Religionis initiatio, non impedit moram esse debet quominus pœnæ ob crimina antea commissa luanur. 1.326.b
- Religiosis potest iudici durior vita, secundum regulam, & ordinem. 1.182.b
- Religionis professio sub ea conditione, vel modo suscepta quæ, vel contentiæ, vel paupertati, vel obedientiæ reluctatur irrita est. 1.326.b
- Religionis professio vicem filiorum subit quo ad excludendum substitutum. ibid.
- Relinquere post mortem, & post vitam paria. 1.396.a
- Relinquendi verbum cum vniuersali bonorum nomine, vel cum aliqua illorum parte coniunctam ad institutionem refertur, & cõtra. 1.182.b. 326.b
- Rei vindicatio competit contra ciuilitèr possidentem. 1.184.a
- Rem suam, & propriam ignoranter conducens, non perdit dominium nec possessionem. 1.438.b
- Remedium. c. redintegrandæ, quibus competat. 1.182.b
- Remedium. c. redintegrandæ, datur contra possidentem cum titulo. 3.32.nu.3.
- Remedium canonis redintegrandæ competit etiam laicis pro rebus prophanis. 3.32.nu.4.
- Remedium. l. ij. C. de resc. vend. non habet locum in contractibus stricti iuris, sed bonæ fidei. 1.182.b
- Remedium. l. ij. C. de resc. ven. non habet locum in contractu transactionis. ibidem.
- Remedium. l. ij. C. de resc. ven. non habet locum, quando interuenit actum decretum, vel autoritas superioris. 1.183.a
- Remedium. l. ij. C. de resc. vend. in quibus locum habeat. 1.514.b
- Remedium recuperandæ possessionis competit laico pro bonis prophanis. 2.288.nu.1.
- Ampliatur, & limitatur. ibi.2.& seq.
- Hæredi ratione factæ possessionis translatae in eum vigore decreti de continuanda possessione. ibi.3.
- Commodatario, & Depositario. ibi.4.
- Conductor. ibi.5.
- Vasallo. ibi.8.
- V usufructuario. ibid.10.
- Successori singulari. ibid.11.
- Commodatario. ibid.12.
- Cessionario. 2.289.nu.15.
- Administratori Hospitalis. ibid.15.
- Remedium. l. fi. C. de acqui. posses. qualiter creditorem iuuet. 3.140.cõ.84.
- Remedium denunciationis ecclesiasticæ contra quem dari possit. 3.144.con.149.
- Remedium recuperandæ possessionis non competit malæ fidei possessori. ibi.nu.20.
- Nec ei qui cecidit a possessione ex iusta causa. ibid.21.
- Nec emphyteote que cecidit a possessione ob canonem non solum. ibid.25.
- Nec execrabili. ibi.27. Nec simoniaci. ibi.30.
- Remedium recuperandæ possessionis, an detur contra bonæ fidei possessorem. ibid.21.
- An detur contra fiscum. 2.288.nu.3.
- Remedium recuperandæ possessionis non datur contra eum qui occupauit possessionem beneficij vigore reservationis Apostolicæ in sui fauorem. 2.290.nu.34.
- Limitatur pluribus modis. ibi.35.& seq.
- Remedium recuperandæ possessionis non datur contra contrahentem decretum irritans. ibid.39.
- Remedium recuperandæ possessionis, an præscribatur spacio 30. annorum. 2.291.nu.53.
- Quid in præscriptione immemorabili. ibid.
- Remedium recuperandæ possessionis locum habet probatâ possessione antiqua ex parte agentis, & possessione recenti ex parte cõuenti. ibi.56.
- Remedium recuperandæ possessionis competit pro rebus. ibi.64.
- Quid pro incorporalibus. ibi.65.
- Quid pro annuis præstationibus. ibi.66.& seq.
- Remedium recuperandæ possessionis, quod debeat libelli cõtipere. 2.292.nu.70.
- Remedium recuperandæ possessionis non potest cumulari cum inuentione vnde vi. 2.294.nu.122.
- Remedium. l. hac edictali. C. de secun. nup. potest cõcurrere cum remedio inofficiosæ dotis. 2.222.nu.53.

Index Materiarum

- Remissio pensionis, vel mercedis colonis regulariter ob sterilitatem & alios casus sortitus concedi solet. 1.514.b
- Remissio iniuriæ facta in foro conscientia, non impedit quominus remittere in iuridico postea in foro iuridico accusare possit. 1.553.b
- Remissio si facta sit delinquenti a parte offensa, nihilo minus poterit adhuc accusari a tertio aliquo modo suorum iniuriam prosecuatur: vel ipsi competat ius accusandi, ut quia crimen publicum sit. 1.554.a
- Remissio delicti simpliciter facta per Principem intelligitur facta quo ad poenam non autem quæ ad damnum illatum parti læsæ. 2.185. numero 6.
- Remissio de loco ad locum in contractibus quando fiat. 3.134.
- Remissio etiam in civilibus non habet locum. 1.183.a
- Remissionem esse instar donationis. 3.76 q.12.
- Remissiones in criminalibus hodie de consuetudine non habent. 1.183.a. 3.26.b
- Remissio an sit condenda in criminalibus. 2.433.
- Quod intellige & declara, ut ibi.
- Remittere & donare in eodem conveniunt. 1.396.a
- Remittere iniuriam, seu pacem facere, nemo potest a iudice seu officiali cogi. 1.553.b
- Remittere tenetur reum vel delinquentem de iure communi iudex originis, vel domicilij, ad iudicem loci, in quo delictum commissum est, si ille iudex domicilij requisitus sit a iudice loci delicti, ad effectum, ut ibi accipietur & puniatur. 1.553.b
- Remuneratoria donatio non potest dici proprie mera donatio. 1.183.a
- Remuneratoria donatio ut valeat requiritur ut ipsa merita æquivalent donationi. ibi.
- Renubens vxor, vel muller, si certum nuncium de obitu mariti accipit, nec verum tamen sit, an excusanda sit. 1.554.a
- Renunciamus & factis & verbis. 1.396.a
- Renuncians appellationi non videtur nullitati renunciasse. 1.183.a
- Renuncians in manibus prælati, potest poenitere antequam alteri facta sit collatio. 1.183.a
- Renuncians filia partem facit, licet ipsa non admittatur ad partem, & idcirco ejus portio remanet & accrescit heredi. 1.183.a
- Renuncians iuri hereditario, succedere non potest. 1.372.a
- Renuncians specialiter conditioni indebiti sine causa, & omni legum auxilio, non impeditur tamen solutum per errorem repetere. 1.183.b
- Renuntiamem successioni paternæ generaliter non videtur renuntiasse legitimæ, sed opus esse renuntiatione speciali. 3.195. q.21.
- Renunciatio coacta, est nulla. 1.355.b
- Renunciatio continens dolum re ipsa, ratione enormissimæ læsionis, iura in erro non firmatur. 3.32. nu. 5.
- Renunciatio facta per filiam de hæreditate patris cum iuramento, si ea parente vivente decesserit, non nocet nepotibus. 3.32. nu. 6.
- Renunciatio etiam iuraturando munita, casus insolitos & incogitatos non comprehendit. 1.326.b. 183.b
- Renunciatio facta generaliter de non contraveniendo, occasione fideicommissi, substitutionis, iuris præsentis, vel futuri, non præiudicat in fidei commisso conditionali inter ignorantem. 1.419.b
- Renunciatio facta in iudicio tollit ius conditionale. 1.183.a
- Renunciatio fori, seu proprii domicilij quid in contractibus operetur. 3.11. q.15.
- Renunciatio filia, viuo patre defunctæ, non præiudicat nepotibus. 1.183.b
- Renunciatio generalis & indefinita, non comprehendit ius fideicommissi futuri. ibi.
- Renunciatio generalis cum iuramento operatur circa legitimam. 1.183.a
- Renunciatio non numeratæ pecuniæ facta tempore confessionis, non valet. ibi.
- Renunciatio omnium casuum per quos reuocatur donatio, non valet. 1.183.a
- Renunciatio S. C. Velleiani facta a meliore efficaces non sunt, nisi ipsa fuerit de privilegio sibi competentibus certiorata. 3.32. n. 7.
- Renunciatio reductionis ad arbitrium boni viri, vel appellationis in compromisso non operatur contra enormissimam læsionem. 1.182.a
- Renunciatio vassalli non præiudicat agnatis eius. ibi.
- Renunciatio confessionis honorum facta, non tenens debitor dissipasset omnia bona in fraudem creditoris, aut nisi contraxisset sciens se non esse solvendo, ut illud tacuisset. 1.514.b
- Renunciatio generalis casuum ad quid valitura 3.156. con. 347.
- Renunciatio generalis præiudicat renunciandi dummodo poterit in genere cogitari. 2.327. nu. 8.
- Limitatur pluribus modis. ibi. 9. & seq.
- Renunciatio generalis cum iuramento trahitur ad legitimam & eius supplementum. 2.374. n. 8.
- Renunciatio iurata facta per mulierem propter dotem de bonis paternis an eam excludat stante enormissima læsione & petita absolutio- ne a iuramento. 2.212. nu. 7.
- Ampliatur pluribus modis. 2.213. n. 11.
- Limitatur. ibi. 20.
- Quid in supplemento dotis. ibi. 23.
- Quid si nullam habuit dotem. ibi. 2.
- Quid si fuit a patre instituta. ibi. 7.
- Quid si renunciatio sit facta fratribus. ibi. 32.
- Quid si fratres, in quorum favorem facta est renunciatio, viuo patre decesserint. 2.214. nu. 35
- Quid si filia renunciet ob metum reuerentiam. ibi. 4. 1.
- Renunciatio facta a filia descendente viuo patre an obstet nepous. ibi. 43.
- Renunciatio facta a filia, quæ post mortem patris ingressa est monasterium, non obstat quin monasterium possit successione petere. 2.115. nu. 62.
- Renunciatio facta per filiam donatam non reuocatur per remedium. 1. si vnquam. C. de reuocan. donat. 2.196. n. 33. & seq.
- Renunciatio generalis non refertur ad dotem. 2.374. n. 3. & seq.
- Renunciatio post spoliū facta non obstat agenti spolio. 2.287. numero. 1.
- Ampliatur & limitatur. ibi. 2. & seq.
- Quid si fuit renunciatum per procuratorem. ibi. 2.
- Quid si renunciatio sit facta in præsentia iudicis. ibi. 4.
- Quid si in præsentia aduersarij. ibi. 6.
- Quid in prophanis. 2.288. n. 10.
- Quid interueniente patientia longi temporis. ibi. 13.
- Renunciatur beneficio verbis & factis. 1.356.b
- Renouata pro nouis habentur. 1.388.a
- Renouatio ex cursu longi temporis præsumitur a vassallo petita & obiecta. 2.17. nu. 47.
- Renouatio emphyreosis est facienda pro eisdem conditionibus, pro quibus reperitur tempore renouationis, non autem cum conditionibus adiectis in primo instrumento. 2.149. nu. 28.
- Repraesentatio concessa contra alios ciues, puta Genuenses, vel Florentinos propter negatam iustitiam, non habent contra Genuenses & Florentinos alibi habitantes. 1.183.b
- Repraesentatio potest concedi contra clericum. ibi. b
- Repraesentatio qui cauit dedit, seu communitas aliqua sit, seu quispiam priuatus fuerit, datum ex illis passio omne omnino ralarciat. 1.326.b
- Reiciens, ac rescissorium iudicium simul in eodẽ libello cumulari possunt. 1.184.a
- Reiciatoria actio non potest deduci in iudicium, nisi prius per officium iudicis habita restitutione. ibi.
- Repositio moram perempta, liberari debitorem offerendo æstimationem. 3.93. q. 14.
- Res adhuc integra quando dicatur in mandata iurisdictione. 3.107. q. 4.
- Res cognoscitur vel nomine, vel demonstratione. 1.371.b
- Repudiatio hereditatis respectu Ecclesiæ non requirit auctoritatem Superioris sed tantum consensum capituli. 1.244. n. 4.
- Rescripta secundum canonistas non viciantur, licet in his non sit expressa clausula, si preces veritate nitantur. 1.515.a
- Rescriptum secundum etiam motu proprio emanatum non tollit primum, de quo non fuit facta mentio. 2.397. nu. 25.
- Rescriptum cum clausula decreti irritantis an habeat conditionem si pars ea vti velit. 2.401. n. 21. & 26. & 28.
- Rescriptum quandoquocumque constabit esse falsum, omni agitata eiusdem vigore declarantur nulla: etiam si non appelleretur. 1.515.a
- Rescriptum regulariter expirat morte illius contra quem conceditur re integra, sicut finitur mandatum morte mandantis. 1.515.a
- Rescriptum impetratum pro persona, vel contra personam, quando constat ad, vel contra successorem singularem. 1.515.a
- Rescriptum surreptitium non est nullum in iure, sed ope exceptionis annullandum. 1.515.b
- Rescriptum primum si directo ad alterius impetrationem reuocetur, tunc valebit processus ante reuocationis notitiam agitatus. 1.515.b
- Rescriptum concessum contra ius per papam, ita denum valet, si in tali rescripto apponatur clausula derogatiua nominatim & specificè. 1.515.b
- Rescriptum per quod dantur iudices meriti, ipso iure non valet. 1.515.b
- Rescriptum seu statutum generaliter tollens omnes exceptiones præter talem & talem omnes alias quantumuis rationabiles, tollere videtur. 1.515.b
- Rescripti sola impetratio ad diuersos iudices sine vsu non ponitur. 1.184.b
- Rescriptum ad beneficium potest quis impetrare pro alio absque mandato. ibi.
- Rescriptum impetratum ad obseruantiam iuris communis contra habentem priuilegium concernens merita causæ, non tenetur facere mentionem de priuilegio. ibi. d.
- Rescriptum postquam quis impetrauit, an inuito eo aduersus quem impetrauit, possit illi renunciare. ibi. 327.a
- Re

Commun. opinionum.

- Rescriptum principis nouas & insolitas clausulas continens præsumitur falsum, & non venit exequendum. 1.326.b
- Rescriptum secundum non faciens mentionem de primo venit annullandum ope exceptionis. ibid.
- Rescriptum si dicitur subreptitium non sufficit solum de surreptione excipere, sed requiritur quod excipiens appeller, & nullus est momenti. 1.327.a
- Rescriptis duobus specialibus concurrentibus quid fiat. 1.515.a
- Rescriptis ita aduersus impetratis, si annus elapsus sit quando præualebunt secundæ literæ. ibid.
- Rescripto si certæ exceptiones in specie tollantur, subiecta clausula generalis, tunc non solum expresse viderentur sublata. 1.515.b
- Rescripto de consensu partium rectè dantur iudices remoti, vltra vnam vel duas dietas. 1.516.a
- Rescripto non præiudicat priuilegium postea impetratum lite iam coepta vigore illius scripti, quo ad illam causam, nisi faciat mentionem de processu. 1.115.a
- Rescriptorum data pluralitate, quid fiat. 1.515.b
- Rescriptorum concursu ita dato iudices de literarum dubiis ex iurisdictione delegata, cognoscunt. ibid.
- Res præsumitur penes illum extare, ad quem semel peruenit, nisi probetur consumptio. 2.10.nu.9.
- Reseruatio iuris canonici in contractu facta nihil operatur. 1.184.b
- Res prohibita alienari non potest publicari. 3.33.nu.13.
- Reseruatio iudicij super fructibus nunquid transeat in aliam diem. 3.161. con.430.
- Res legata non censetur hypothecata legatario, sed solum vt aliæ res testatori. 1.184.b
- Rerum ecclesiasticarum alienationes quomodo fieri debeant, & quæ requirantur ad earum alienationem solemnitates. 3.33.nu.11.
- Rerum ecclesiasticarum alienationes duo copulariue requirunt, videlicet formam id est solemnitatem & iustam causam alienandi. 3.33.nu.12.
- Resignationem non recipit qui præscripsit institutionem. 2.301.nu.9.
- Respondere indebitè est non respondere. 1.372.b
- Respondere impertinenter est non respondere. 1.396.b
- Respondere qui simpliciter ex statuti forma tenetur, & alioquin pro confesso haberi debet, quid præstabit. 1.327.b
- Respondere obscure, & indubitanter est non respondere. 1.396.b
- Respondere procurator non tenetur nisi iussus à iudice. 1.374.a
- Responsionem factam cum protestatione, quod non fiat animo litem contestandi, non inducere litem contestationem. 3.116.q.2.
- Responsuris de facto proprio tempus ad liberandum non indulgetur. 1.327.a
- Res quælibet præsumitur libera & allodialis non autem feudalis. 1.419.b
- Resistitur ad appellandum reip. causa absens. 1.327.b
- Resistitio concessa minori in iis quæ sunt indiuidua & connexa, ad confortes extenditur. 1.185.a
- Resistitio concessa bannito vel rebellis à principe, non trahitur ad bona ipsius resistitij iam antea amissa, vel per principem in alium alienata. ibi. & 327.b
- Resistitio ex ignorantia capite aduersus triginta annorum præscriptionem concedi debet. ibi. & 84.b
- Resistitio in integrum cessat vt executionibus poenarum. 1.185.a
- Resistitio in integrum competit etiam ratione lucri. 1.420.a
- Resistitio in integrum etiam contra sententiam dabitur scripturæ nomine. 1.327.b
- Resistitio in integrum & ob res minimas, minori concederetur. ibi.a
- Resistitio in integrum ex capite ignorantia, non competit contra præscriptionem quadragenariam. 1.419.b
- Resistitio in integrum ex clausula generali, datur contra sententiam ex scriptura de nouo reperta. 1.184.b
- Resistitio in integrum in præscriptione cõuentionali, non datur ex clausula (si qua mihi iusta causa videtur) ex capite ignorantia. 1.420.a
- Resistitio in integrum non conceditur priuato aduersus præscriptionem 40. annorum. 1.185.b
- Resistitio in integrum per clausulam generalem datur heredi non soluèri canonem, etiam aduersus præscriptionem quadragenariam. 1.184.b
- Resistio in integrum post quadriennium non competit, & contra. 1.327.b
- Resistitio in integrum potest delegari indistinctè. 1.185.b
- Resistitio in integrum transmittitur ad hæredem heredis, impeditur ex aliqua causa non adire hereditatem sibi delatam. 1.328.b
- Resistitio in integrum peti potest etiam pro bonis destinatis ad ædificandum monasterium. 2.23.nu.3.
- Resistitio in integrum non datur Ecclesiæ, nisi probata enormi læsione. 2.114.nu.2.
- Resistitio cõstito de læsione an detur aduersus tres cõformes. 2.144.nu.4.1.
- Resistitio facta ex causa publicæ utilitatis operatur etiam quo ad bona in alium translata. 2.185.nu.16.
- Resistitio in integrum ex capite ignorantia an detur contra præscriptionem temporis immemorabilis. 2.299.nu.64.
- Restitutio in integrum ex clausula generali datur forensi enormiter grauato ex obseruantia statuti, vel consuetudinis loci. 2.367.nu.18.
- Restitutio in integrum contra sententiam principis non impedit executionem. 2.140.nu.7.
- Restitutio in integrum aduersus tres conformes, an impediatur executionem. 2.144.nu.17.
- Restitutio ad prosequendam appellationem non datur minori, nisi de læsione probetur. 3.52.nu.3.
- Restitutio an detur pro modica læsione. 2.113.nu.1.
- Restitutio in integrum ex clausula generali, an detur aduersus rem iudicatam sub prætextu instrumentorum de nouo reperorum. 1.114.nu.1.
- Quid stantè negligentia victi in producendo instrumentum. ibi. nu.6.
- Quid si victus restituitur beneficio supremi Principis. ibi.6.
- Restitutio in vna causa concessa circa eandem rem, non potest restitutio iterum postulari, nec est concedenda. 1.185.a
- Restitutio, quando necessaria. ibid.
- Restitutio quæ competit tantum ex æquitate, non potest dari, vbi cessat æquitas. 1.420.a
- Restitutio in integrum aduersus præscriptionem longissimæ temporis etiam 40. annorum conceditur ex capite ignorantia, ex illa clausula, si qua mihi iusta causa videbitur. 3.33.nu.14.
- Restitutio in integrum non admititur, quando in contractu vditionis, vel donationis esset iuramentum appositum. 3.33.nu.15.
- Restitutio in integrum concessa minoribus non tollitur per statutum, quod sententia arbitri non deberet reduci ad arbitrium boni viri, quin minores non possint vti læsi petere rescissionem laudi. 3.33.nu.16.
- Restitutio in integrum non datur minori, quando stipulatio, vel contractus incipit à defuncto, & minor succedit maiori. 3.33.nu.17.
- Restitutio, si alicui est facienda de aliqua re, sufficit, quod in bonitate intrinseca ac substantia non mutata restituatur. 1.185.a
- Restitutio in integrum in quibus locum non habeat. ibid.
- Resuscitati testamentum rumpent, & si hereditas ab alio adita iam sit. 1.327.b
- Retorquutio quo casu locum non habeat. 3. con.368.
- Reus præsens, an possit compelli ad litem contestandam. 3.140. con.99.
- Retractatio actus ab aliquo gesti in poenis numeratur. 1.185. b.327.b
- Retractus rei venditæ quæ datur consanguineo, vel socio per statuta, vel consuetudinem, est contra ius commune. 1.185.b
- Retrouendere promittens infra certum tempus, eo elapso, amplius non astringitur retrouendere. 3.34.nu.19.
- Reuendendi pacto obligatus si rei tradendæ facultatem habeat non satisfacti soluendo eo quod interest, sed rem omnem tradere cogitur. 1.327.b
- Reuerentia, siue dignitas, & confunctio sanguinis, quæ habet reuerentiã, sola non inducit dissentium ex taciturnitate. 1.516.a
- Reuocare princeps, indistinctè potest priuilegia gratiæ ab antecessore suo concessa. 1.185.b
- Reuocatio donationis, an fiat si plus sit relictum filijs secundi matrimonij quando filij primi matrimonij integram legitimam sunt consecuti. 2.222.nu.57.
- Reuocatio donationis quæ fit ex dispositione. l. si vnquam. C. de reuoc. dona. fit ipso iure immediatè cum nascuntur liberi. 1.185.b
- Reuocatio procuratoris, nisi parti ac iudicij intimerur, dominum non releuat, quo minus ex gestis procuratoris absente reuocati, & certiorati teneatur. 1.516.a
- Reuocatio procuratoris in ijs, quæ possunt sortiri effectum, sine præsentia iussu domini, nihil interest peruenire in notitiam procuratoris, vel partis, necne. 1.516.a
- Reuocatio procuratoris soli iudici, & non parti intimata, reddit gesta ipso iure nulla. 1.516.a
- Reuocatio in actibus inter viuos inducitur, etiam per alienationem nullam, quæ suum non sortitur effectum. 1.516.a
- Reuocatio testamenti facta coram tribus testibus quando valere dicitur. 1.185.b
- Reuocatio testamenti generalis quid requirit, vt sufficiat. ibi.
- Reuocationem attentatorum non concedit ijs casibus, quibus de iure non conceditur appellatio. 3.132.q.22.
- Reuocatoria non potest agi contra tertium possessorem habentem rem alienatam in fraudem, nisi principalis ante executur. 1.185.b
- Reus actori ex causa, quando iudex ex officio eum ad agendum cogere veller, edere instrumenta tenebitur. 3.33.nu.9.
- Reus actori ad fundandam replicationem eius instrumenta edere tenebitur. 3.33.nu.10.
- Reus conuictus de homicidio potest se inuare, quod illud fecit in suam defensionem. 1.186.a

Index Materiarum

- Reum citandum esse personaliter, si copia eius haberi potest, sin minus, saltem ad domum. 3.109. q. 1.
- Reum conuentum, opponendo exceptionē solutionis vel pacti de non petendo, non videri debitum confiteri. 3.116. q. 7.
- Reus excipiendi non videtur confiteri intentionē aduersarij; 3.34. nume. 20.
- Reus si negaret se possidere, quando tractaretur de ipsius incommodo, si cer probaretur eum prius possidisse, non tamen presumetur hodie possidere, a. l. eo vt possit condemnari ad restitutionem: veræ possessio nis. 3.34. nu. 21.
- Reus conuentus non dicitur liti se offerre, nisi interrogatus respondeat se possidere. 3.52. nu. 4.
- Reus in causa ciuili fisco instrumenta edere tenetur etiam ad eius intentionem fundandam. 3.53. nu. 5.
- Reus debet in expensis condemnari si succumbat, etiam si sententia sit interlocutoria. 1.186.
- Reus exceptionem suam probans dubiè, & si actor probauerit plenè, est absoluentus. ibid.
- Reus delictum sponte confessus, puniendus mitius quàm is qui probatio nibus conuictus est. 1.554. a.
- Reus in criminalibus non tenetur, vt in ciuilibus, edere iura & instrumen ta fisco. ibi.
- Reus non est fideiussoribus relaxandus regulariter, quoties pro crimine imponitur corporis afflictio. ibi.
- Reus non tenetur respondere, si non sint aliqua indicia cõtra ipsum: imò non tenetur respondere, si non procedat aliqua diffamatio. 1.554. a.
- Reus potest etiam ex vnica confessione iudiciali, sponte facta, condem nari. 1.554. a.
- Reus regulariter non debet interrogari de sociis. ibi.
- Reus si delictum ipsum confessus fuerit, nullæ sunt amplius partes iudi cis, nisi condemnando: quòd talis confessio contra eum plenè probet. 1.554. b.
- Reus si examinetur super informatione, vel inquisitione & neget, tunc debent testes, parte citata, examinari super veritate ipsius delicti. ibi.
- Reus si in tortura illata constanter neget delictum commississe, & in ea negatione persistat, dicitur purgasse indicia contra se existentia, quasi pu ram veritatem dixisse videatur, & ita seruetur. 1.554. b.
- Reus si moriatur ante executionem, si de crimine confessus conuictus, vel condemnatus sit, iudex non debet executionem in ipsum cadauer facere. ibi.
- Reus si præsens in iudicio neget factum, non est vterius examinandus: sed recipiuntur testes, & ad vteriora proceditur, ad perfectionem pro cessus. 1.554. b.
- Reus criminis seipsum post litem super eum contestatam occidens, eius bona non ipso iure, sed per sententiã publicari debent. 1.463. b.
- Reus qui totum negauit, vbi actor totum petit, potest in parte verificata condemnari per sententiã. 2.147. nu. 2.
- Reus si actore totum petente vbi partem tantum habere debebat, iure nõ debere, ratione partis, pro qua est debitor dicitur periuurus. ibi. nu. 3.
- Reus negans totum si partem debebat an excusetur à mora partis debite. ibid. 4.
- Declaratamen. vt ibid. An excusetur ab expensis. ibi. 10. & seq.
- Reus in crimine assensij potest renunciare defensionibus. 2.411. n. 26.
- Reus excipiendi sit actor. 1.371. a.
- Reus inuentus cum re aliqua subtrahã, si res esset mansura in loco vbi in uentur p̄ d̄e cõueniri, aliã ad suũ iudicẽ data satisfactioe remittit. 1.186. a.
- Reus iustis de causis litigans non condemnatur in expensis. 1.327. b.
- Reus opponens se in iudicio cum clausula, quòd per actus quos facit non videatur prorogare iurisdictionem, non intelligitur ipse proroga re. 1.186.
- Reus si actor est contumax, & nihil probat, absoluitur disinituè si tempus assignatum sit ad probandum, alioquin ab instantia absoluitur. ibi.
- Reus, si velit confessionem suam sponte factam reuocare audiendus est, modo velit docere confessionem fuisse erroneam, & errorem proba re. 1.554. b.
- Reus præsens an possit compelli ad litem contestandam. 3.140. con. 98.
- Rei debendi plures an in solidum quilibet conueniri possint. 3.154. con. 327.
- Rei confessio in tormentis facta, non præcedentibus legitimis indicijs nõ valet etiam si milies ratificata sit. 1.439. a.
- Reus magis quam actoribus onus probandi competit, si homicidium ab illis commissum fuerit, ipsos animũ occidendi non habuisse. 3.34. n. 23.
- Reo danda est copia indiciorum. 1.554. b.
- Reo in decisoris magis fauetur quam actori. 3.32. nu. 8.
- Reo non debet dari terminus ad respondendum super facto proprio, etiam si petat tempus deliberandi. 1.554.
- Reus Franciæ propter inutilitatem depositus fuit. 1.368. b.
- Rex nulli subditus, & sui, per omnia Imperatori & suis æquiparatur. 1. 396. b.
- Rex potest in suo testamento ordinare vnum ex filiis qui post se regnet, etiam si iurisdictione ipsi testatori sit in feudum data, si ipse fuerit sti pulatus pro se & filiis. 1.186. a.
- Rex Romanorum potest ante coronationem res imperij in feudum dare, & de his concedere inuestituram, imo aliquibus priuilegium largiri. 3. 34. nu. 24.
- Rex Romanorum vel alius potest alienis concedere castrum nomine & iure antiqui feudi possidendum, quod licet sit nouum feudum, as sumit tamen qualitatem paternã & antiqui feudi. 3.34. num. 25.
- Rixa sedata, si vulneratus ex intervallo insultum faciat in vulneratem, non videtur facere defensionis, sed vindictæ causa. 1.554. b.
- Rogatus hereditatem expendere post mortem in virgines maritandas vel in pauperes, non potest illam erogare in vita. 1.186. a.
- Rota quandoque rotat. 3.200. nu. 58.
- Rota Romana non est maioris autoritatis, quam Bartolus. ibi. 62.
- Rota in autoritate æquiparari doctori antiquo excell. ibi. n. 64.
- Rubrica si legibus sit generalior, rectè in sui ipsius generalitate allegatur. 1. & 327. b.
- Rustica arma, & animalia cur arrestari non debeant. 1.349. b.
- Rustici testamentum tum demum quinque testibus rite conditum conse bitur, cum à rustico, & ruri exaratum erit. 1.186. b. 327. b.
- Rusticus vt possit petere restitutionem contra contractum inritum con trarius, deberet salte duos cõsulere iuris peritos, & nõ sufficere vnũ. ibi.
- S
- Sabbatum pietatis operibus non violatur. 1.347. a.
- Sabbatum propter hominem est factum, non contra. 2. bi.
- Sacerdos concubina suã nil legare, neque donare potest. 1.384. b.
- Sacerdos cognoscens commarem suam deponendus est. 1.433. b.
- Sacerdos cognoscens filiam spiritualem deponendus est. ibid.
- Sacerdos benedicens secundas nuptias, est suspensus ab officio & benefi cio, non tamen incurrit hanc pœnam ipso iure: sed est per sententiã suspensus. 1.555. a.
- Sacerdotes qui nõ possunt deputari tutores censentur etiam ipsi prohibi ti tutelam acceptare. 2.351. n. 28.
- Sacerdos secularis constitutus procurator ab aliqua vniuersitate potest agere in iudicio & litem contestari. 3.53. nu. 1.
- Sacerdos potest alteri stipulari. 2.161. n. 80.
- Declaratur. ibi. 81. & seq.
- Sacerdoti afferenti se habuisse licentiam à confitente reuelandi eius con fessionem, creditur. 2.33. n. 28.
- Sacerdotum accusario non recipitur nisi cum duobus testibus. 1.345. a.
- Sacramenta puberum. C. si aduersus venditorem non habet locum quando minor, qui iurasset enormiter esset læsus, nec remediũ auth ratione enormis læsionis tollitur per iuramentum. 3.34. nu. 1.
- Sacrilegium, vt propriè commissum dicatur, quæ requiratur. 1.555. a.
- Sacrilegij pœna de iure ciuili est extraordinaria, secundum qualitatem rei, personæ, temporis, & sexus: semper tamen est capitalis. 1.555. a.
- Sagittam iacens si sit in vno territorio, & lædat illa sagitta aliquem in alio territorio existentem, tunc talis poterit puniri in vtroque territo rio. 1.555. a.
- Salarium integrum debetur magistratu aut officij sinem mortuo, vt al fessori, doctõri, publicis proficenti, atque aduocato. 1. 186. b. 387. b.
- Salarium totius anni capti debetur hæredibus medici, vel alterius pro fessoris de publico conducti, qui morte præuentus annum perficere nõ potuit. 3.53. nu. 2.
- Salarium seu honorarium aduocati vel procuratoris gratis opitulati, nõ perit victor à victo. 1.186. b.
- Salarium interdictum vtile, mere possessorium est. 3.34. n. 2.
- Salus conductus simpliciter obrentus non extenditur contra credita ro borata iuramentis. 2.118. nu. 21.
- Salus conductus concessus banntis vel delinquentibus, intelligitur pro prima vice. 2.348. nu. 8.
- Sanctorum dictis omnino standum. 3.20. nu. 70. Intell. nu. 72. & 73.
- Sanguinem suum vnicuique licet redimere, & ideo de criminibus pro quibus irrogatur pœna sanguinis, licet transigere. 1.555. b.
- Sapientis dictamine testamentum suum extendi velle, si testator dixerit, quid præstare poterit sapiens ille. 1.187. a.
- Sapientia est filia vsus, & memoriæ. 3.178. nu. 46.
- Sapientis est facere, quod nunquam mutandum sit. 3. 179. num. 67.
- Satisfactio an semper tollat sequestrum. 3.149. con. 240.
- Satisfactio de iudicio listi quando non tollenda, etiam per immobilium possessionem. 3.152. con. 377.
- Satisfacere sibi quomodolibet quando permillum. 3.143. con. 140.
- Satisfactionem cum fideiussore si lex exegerit, necessario debent interue nire fideiussore alias enim non censetur satisfactum. 3.37. num. 3.
- Scandalum cuius Christiano vitandum. 1.353.
- Schedula scripta manũ propria ipsius testatoris, continens eius volunta tem vltimam, tum demum sustinebitur in vim testamenti, cum inter liberos reperiatur facta. 1.187. a.
- Scho

Communi opinionum.

- Scholaris qui lectione contempta studium alterius scholaris vicini perturbat, iustitiam iure imponitur. 1.327.b
- Scholaris quantumvis vagus sit & ab studio abhorreat, si tamen honeste vivat scholarium privilegiis potitur. ibi.
- Scholaris tradita sunt discutienda in camera, & postea in iudiciis practican da, in praesentia. 3.169.nu.49.
- In approbatione Scholaris ad Doctorandum debent intervenire ad minimum septem Doctores. 3.173.nu.25.
- Scholares docti praesertim hausisse doctrinam a suo praecceptore. 3.179.nu.52.
- Scholaris simplex non facit numerum in communi. 3.189.nu.126.
- Contrarium nu.127.
- Conclusio ibid. nu.130.
- Scholaris aliquid componens, vel conscribens est, & praesumitur peritus. ibi.nu.129.
- Scholares debent eligere praecceptores excell. & quare. 3.213.nu.32.
- ¶ Sciens rem esse alienam an potest eam per praescriptionem vel usufructum sine peccato acquirere. 3.61.q.4.
- Sciens delictum committendum, & non reuelans, non ideo est puniendus. 1.555.a
- Scientia etiam solaj licet neque consensus neque factum scientis subsecutum sit, puniunt in crimine laesae majestatis. Alij tamen contra. 1.471.a
- Scientia omnis in dies perficitur, vel pervertitur. 3.168.nu.9.
- Scientia legis promulgata praesumitur quo ad homines loci. 2.328.nu.mero 9.
- Idem in statutis. 2.329.nu.12.
- Quid in forensi. ibi 13.
- Scientia constitutionis promulgatae post duos menses an praesumatur. ibi.
- Scientia praesumitur de omni eo quod publice legitur. ibi.19. & seq.
- Scientia impedimenti an praesumatur in contrahente matrimonio. nu. ibid. 24.
- Scientia patientiae conjuncta tum demum consensus notat, cum res quae geritur, ne nolente, geri nequit. 1.347.b
- Scientia principis vel superioris, an & quando requiratur in inducenda consuetudine. 3.577.q.8
- Scientia sola nunquam in delictis regulariter ac generaliter puniuntur. 1.328.a
- Scire dicimus id quod vehementer opinamur. 2.440.nu.3.
- Scire, & facile scire posse, paria censentur. 1.397.a
- Schismatici omnes sunt excommunicati. 1.555.a
- Schismatica, id est cum certa statuta pecuniae summa aliqui seruant in iudicio, an aliquid factum, vel futurum sit, de iure licitae sunt. 1.555.a
- ¶ Scribit quitanciam, qui obligationem cancellat. 1.397.b
- Scripta probant, ut testes. 1.337.b
- Scriptores nomine scholarium non comprehenduntur. 1.328.a
- Scriptura complura capita complectens ex parte improbari inculpatae potest. ibi.
- Scriptura contineri censetur, quod in alia per relationem ad ipsam continetur. 1.354.b
- Scriptura de facto factum ipsum convincit. 1.397.b
- Scriptura de publicis serinis exprompta, inter eos fidem tantum facit, qui loci illius ditioni parent, ubi serinia ipsa sita sunt. 1.328.a
- Scriptura est de substantia contractus Emphyteutici. 1.187.b
- Scriptura obscura, aut dubia, est nulla. 1.397.b
- Scriptura priuata ut fidem faciat, tribus masculis testibus munita esse debet. 1.328.a
- Scriptura quae nec de substantia, nec de forma contractus interposita censetur, testibus contrariis absque dubio refelli poterit. ibi.a
- Scriptura priuata a partibus subscripta & absque testibus habet vim publicae scripturae. 2.13.nu.1.
- Ampliatur. ibi.2. & seq.
- Limitatur. ibi.9.
- Quid contra fiscum. ibi.3.
- Quid si sit subscripta manu vnus tantum. ibi.4. & seq.
- Quid si sit scripta per tertium & subscripta per testes qui recognoscant. ibi.14.
- Scriptura priuata habens tantum subscriptionem partium si negatur, debet recognosci per testes & per comparationem literarum. 2.13.nu.14.
- Scriptura in iudicio producta quantae sit fidei. 3.156.con.34.4.
- Scriptura priuata a partibus non subscripta, sed trino teste munita non operatur quo ad hypothecam in praedictum posteriorum creditorum habentium hypothecam ex publico instrumento. 2.14.nu.1. & seq.
- Ampliatur. ibid.3. & seq.
- Limitatur. ibi 9. & seq.
- Quid si praecedat mandatum ad obligandum vigore publici instrumenti. ibi.3.
- Quid contra emptorem. ibi.4.
- Quid contra donatarium. ibi.5.
- An contra tertium faciat semiplenam probationem. ibi.8.
- Quid si constet de veritate contentorum in scriptura. ibi 9.
- & sequen.
- Quid si concurrant alia adminicula. ibi.15.
- Quid si scriptura priuata vigore statuti habeat vim publici instrumenti. ibi.18.
- Quid in mortuis testibus in scriptura annotatis. ibi.b.nu.25.
- & seq.
- Scriptura munita trino teste bonae opinionis praesertim habenti publicum instrumentum posteriorum etiam quo ad hypothecam. 2.15.nu.1.
- An in hoc casu sufficiat comparatio literarum. ibid.2.
- An sufficiant duo testes vna cum notario. ibi.3.
- An sufficiat sigillatio pro subscriptione. ibi.4.
- Quid si testes sint foeminae, & non masculi. ibi.5.
- Scriptura priuata non potest acceptari, vel ratificari post mortem scribae. 2.19.nu.17.
- Scriptura an probeat memoriam hominum in contrarium non extare. 2.300.nu.80.
- Scriptura pluribus modis dicitur suspecta de falso. 2.418.nu.18.
- Scripturam quae sine mora executioni mandari possit, post factum contractum contrahentes alterius facere coguntur. 1.3.8.a
- Scripturam, seu instrumentum praesentans in iudicio, semper solet opponere clausulam, quod praesentet eam in quantum pro se facit, & non aliter. 3.33.nu.4.
- Scripturam quae super consuetudine conficitur ad probationem, non esse de essentia, & natura consuetudinis. 3.56.q.1.
- Scripturam testatoris manu scriptam, vel subscriptam, in qua non sunt descripti testes, sufficere ad probandam voluntatem patris inter liberos. 3.102.q.31.
- ¶ Securitas ad veniendum, regressum includit. 3.165.con.49.2.
- ¶ Scipsum occidentis bona sita rapere non potest, nisi probet, quod metu poenae se occiderit. Si tamen de crimine accusatus, vel in eo deprehensus esset, heredes tenentur eius innocentiam probare, si velint obtinere bona eius. 1.463.b
- Scipsum occidens criminis reus non habens heredem, puniuntur in publicatione honorum. Contra alij. ibi.
- Scipsum occidens ultra hoc quod bona eius publicantur, etiam cadaver eius surca suspendendum, non licet ac si alium occidisset. 1.463.b
- ¶ Senatus, & princeps in iudicijs aequiparantur. 1.398.a
- Senatus in concedendo, & in non appellando par est cum principe. ibi.
- ¶ Senatus non excusat in delictis, tamen ut poena mitigari possit. 1.555.a
- Senectus comparatur hyemi, & autumno. ibi.
- ¶ Senex aetatis decrepitae torqueri non potest. 1.187.b
- Senex & puagenarius, an priuatur successione ob non petitum tutorem pupillo. 2.387.nu.14.
- Senex decrepitus non debet tormentis subijci. 1.555.a
- Senis opinio praesertim opinioni iuuenis. 3.178.nu.31.
- Fallit nu.35. & seq.
- Senex est maioris auctoritatis, quam iuuenis. ibi.nu.32.
- Fallit nu.35.
- Senex magis peritus, & doctus iuuenis. ibi.nu.33.
- Fallit nu.35.
- Senis consilium iuuenis. ibi.nu.34.
- ¶ Sententia ab arbitro ferri non potest, quamuis ex partium consensu a iudice possit. 1.190.b
- ¶ Sententia arbitri non esse appellandum, sed ei standum, & si iniqua sit 3.128.q.12.
- ¶ Sententia super possessione appellare non licet, nisi magnum sit grauamen, & praedictum. 3.132.
- ¶ Sententia delegati, si delegatus primus totam causam delegauit, appellatur ad primum delegatum. 3.132.q.16.
- Sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, licet sit interlocutoria, habet tamen vim definitiuam. 1.190.
- Sententia qua non est appellatum, & quae transit in rem iudicatam tam contra praesentem, quam contumacem valet. 1.188.a
- 328.b
- Sententia arbitralis propter maximam laesionem ad arbitrium boni viri vt reducatur, semper peti potest. 1.420.a
- Sententia arbitralis quae transit in rem iudicatam a partibus homologata debet obseruari. 1.190.b
- Sententia arbitraria, quae ex compromisso prorogatio fertur non aliter valet, quam si prorogatio partibus renunciata, & intimata sit. 1.329.b
- Sententia arbitri homologata ex compromisso rato manente pacto, pro dicitur actionem in factum. 1.190.b
- Sententia arbitrorum eo compromisso electorum, quo illis summa indulgetur facultas, oppositis omnibus verborum cautelis, semper nihilominus reductioni ad arbitrium boni viri obnoxia intelligitur. 1.329.b
- Sententia contra leges, & canones, est nulla. 1.373.a.b

Index Materiarum

Sententia contra maiorem absentem, contumacem per dolum, & falsas probationes producentem lata, est nulla.	1.190.b	rum effectum habet aduersus ipsorum heredes.	1.328.b
Sententia contra principalem lata, non habet executionem paratam contra fideiussorem contractus, in fideiussoris vero iudicio, secus. ibi.	1.329.b	Sententia quae irretractabile damnū infligit si nulla dicatur nō antea executioni mandabitur, quam illius vires diligenter excutiantur, tamen in dagine alteri opus sit.	1.329.b
Sententia declaratoria requiritur, vt quis ex culpa seu negligentia possit feudo priuari.	1.420.a	Sententia quae reuocari possit.	1.188.a
Sententia definitiua censetur, quae definitiue vim habet.	1.399.a	Sententia quae super alterius sententiae executione fertur interlocutoriae vice habetur.	1.328.b
Sententia definitiua lata ex falsa causa, valet mero iure licet sit iusta. 335. nu. 5.		Sententia quae transit in rem iudicatam non potest impugnari ex iisdem actis.	1.190.a
Sententia dicitur certa, vel expresse, vel relatiue.	1.399.a	Sententia quae vel per aduersarij confessionem inique obtenta probatur, restitutione condemnato indulta, infringitur.	1.329.b
Sententia etiam quae in actione reali fertur iudicati actionem producit. 1. 328. b.		Sententia referens se ad aliquod instrumentum quod non est in processu, non valet, secus si est in processu.	1.190.a
Sententia & iuramentum aequiparantur.	1.398.b	Sententia rei impossibilis neminem ligat.	1.380.b
Sententia executioni mandari potest per eum iudicem qui latori successerit.	1.329.b	Sententia requiritur in casibus, quibus vasallus incurrit poenam priuationis.	188.a
Sententia in criminalibus causis lata, quamuis ante decem dies appellationi praestitutos executioni tradi non debeat, generali tamen consuetudine contrarium obseruatur.	ibi.	Sententia si per iudicem appellationis sit confirmata, producit actionem & ex ea agitur, non ex prima.	223.a
Sententia in qua iudex si probatum est condemnatioquin absoluit, valet contra est nulla.	1.327.b	Sententia, vt perfecta sit quae requirantur.	1.328.a
Sententia in rem iudicatam nunquam transit, si ex privilegii probatio nibus lata sit.	1.327.b	Sententia capitalis potest infra decem dies recessos ad appellandum exequi per iudicem contra reum, quando per ipsum appellatum non est.	1.430.b
Sententia interlocutoria non est necesse vt in scriptis proferatur.	1.190.a	Sententia si ex causa nocte feratur, debent adesse tria luminaria.	1.471.b
Sententia interlocutoria quo ad partes transit in rem iudicatam, quo ad iudicem tamen non.	ibi.a	Sententia ex praesumptionibus tacitum lata, nō transit in rem iudicatam.	1.436.a
Sententia in vna parte inualida, quando sunt plura capitula non est in totum inualida.	1.190.a	Sententia nocte lata non valet.	1.471.b
Sententia interlocutoria quo ad partes transit in rem iudicatam, quo ad iudicem tamen non.	ibi.d.a	Sententia peritorum in aliqua arte, ab vtraque parte electorum, tenet, ne que retractari potest.	1.472.a
Sententia in vna parte inualida, quando sunt plura capitula non est in totum inualida.	1.190.a	Sententia peritorum in arte aliqua, durat donec superueniant peritiores, & non transit in rem iudicatam, ideoq; perpetuo ab ea appellare licet, si tamen appellatio interposita est, tunc currit & perit instantia vt in aliis iudiciis, & potest ipsa sententia exequi.	1.472.a
Sententia iudicis quae transit in rem iudicatam, habet praesumptionem pro se, siue lata fuerit in praesentem, siue in absentem verum vel fictū.	1.188.b	Sententiam non suo nomine, & sic proflus nulliter latam Papa, vel supremus Princeps ex plenitudine potestatis ratificare, ac confirmare potest.	1.516.b
Sententia iudicum delegatorum quibus semper iniungitur vt iustitiam faciant, non ideo nulla erit, quia iniqua sit.	1.190.a. 329.a	Sententia nulla lata, pro non citato ab eo ratificari non potest.	1.516.b
Sententia lata ad consilium sapientis, nunquam transit in rem iudicatam.	1.188.a	Sententia sub conditione ferri non debet, sed lata tenet.	2.126.nu.1.
Sententia lata contra communem opinionem mero iure, valet propter consilij opinionem.	1.188.a	Limitatur pluribus modis.	ibi.6. & seq.
Sententia lata contra contumacem necessario impedimento detentum, tum demum valet si ab ignorante iudice id fiat, si a sciente, nulla est ipso iure.	ibi.	Quid si sub conditione extrinseca.	ibi.2. & seq.
Sententia lata contra impubere indefensum, est nulla.	1.420.a	Quid si sub conditione impossibilis.	ibi.7.
Sententia lata contra heredem, an & quando noceat & praedictet legatariis.	3130. & 41.	Quid si sub conditione falsa.	ibi.8.
Sententia lata contra citatum, est ipso iure nulla.	1.420.a	Quid in conditione resoluitua.	ibi.13. & seq.
Sententia lata contra quos sit nulla.	1.352.a	Quid in sententia trahente secum executionem,	ibi.d.9.
Sententia lata contra vasallos sciente domino, ipsi praedictat quantum ad possessionem, & non proprietatem.	1.190.a	Quid interlocutoria. ibi.10. Quid in laudo.	ibi.11.
Sententia lata de nocte non valet.	1.190.a	Sententia lata sub conditione intrinseca si probauerit, est ipso iure nulla, si probatio incontinenti se qui non possit.	2.127.nu.17.
Sententia lata per errorem expressum, habita relatione ad acta, est ipso iure nulla.	1.188.a	Quid in fructibus & expensis.	ibi.25. & seq.
Sententia lata per iudicem finita instantia est nulla.	1.189.a. 190.b	Sententia lata sub conditione intrinseca & necessaria an sit ipso iure nulla.	ibi.30.
Sententia lata pro absente non contumace non valet.	1.190.a	Sententia nulla non potest ratificari partium consensu, vt valeat in vim sententiae.	2.127.nu.1.
Sententia lata pro maiori contra minorem ex falsis testibus, aut probationibus, est ipso iure nulla.	ibi.a	Ampliatur.	ibi.2. & seq.
Sententia licet pronuntianda sit in loco maiorum, potest tamen necessitate imminente proferrī super rurrin.	ibi.d.	Quid in laudo nullo.	ibi.2. & seq.
Sententia litem finit, & reuocari non potest.	1.403.a	Quid si sententia sit nulla ob defectum consensu.	2.128.nu.5.
Sententia magistratus ab omnibus prolata censetur.	601.a	Sententia nulla approbata partium consensu licet non valeat in vim sententiae, valet in vim pacti.	ibi.9.
Sententia mala executioni mandari non debet.	1.373.b	Ampliatur pluribus modis.	ibi.7. & seq.
Sententia metu belli, aut pestis tempore lata, a iudice sedente extra locum maiorum valet.	1.391.b	Limitatur.	ibi.19. & ieu.
Sententia non potest ferri parte non citata, & hoc modo lata non praedictat.	1.189.a	Quid in iuramento.	ibi.7. Quid in laudo.
Sententia nulliter prolata litem non terminat.	1.349.a	Quid in iuramento.	ibi.7. Quid in laudo.
Sententia nullius momenti ipso iure est, si ab eo tanquam a iudice, aut tāquam a delegato lata sit, qui nec delegatus re vera sit, & quorū modis dicatur nulla.	1.329.b	Quid in iuramento.	ibi.7. Quid in laudo.
Sententia ob instrumenta de nouo reperta quorum vsus in primo iudicio certam ob causam impeditus est retractari poterit.	1.328.b	Sententia nulla defectu solemnifatis, quae partium conuentione remittitur non potest an possit operari in vim pacti.	1.128.nu.17.
Sententia principis absque citatione non valet de iure canonico.	1.189.b	Sententia nulla ad hec vt possit operari in vim pacti an requirat expressum partium consensum vel tacitus sufficiat.	ibi.18.
Sententia prolata non viso processu est ipso iure nulla.	1.190.a	Sententia nulla nō valet in vim pacti expresso errore in sententia.	ibi.19.
Sententia quamuis ipso iudicis ore pronuntiari debeat, tamen generali consuetudine scilicet illam notarius recitat, cui subiungit iudex, ita ab soluo, vel ita condemno.	1.328.a	Idem in actis iudicialibus, quae non sunt in partium potestate.	ibi.20.
Sententia qua nullum fuisse testamentum contra heredem pronuntiat, & iis, quibus aliquid legatur, nocet.	1.329. & 190.a	Idem non interueniente rei traditione vel stipulatione.	ibi.24. & seq.
Sententia quae contra homicidas lata est paratum confiscandorum bonorum effectum habet aduersus ipsorum heredes.	1.328.b	Idem interueniente sola praesentia partis sine expressa approbatione.	ibi.28. & seq.
		Idem in sententia lata contra formam decreti irritantis.	ibi.2. 129.n.32.
		Idem in criminalibus.	ibi.33.
		Sententia lata contra absentē ex contumacia lata praesumitur.	2.129.nu.1.
		Limitatur.	ibi.2. & seq.
		Quid si absens fuerit praesens in epta causa, sed absens in sententia.	ibi.4.
		Quid si agatur tantummodo de praedictio condemnati.	ibi.2. 129.n.5.
		Sententia an praesumatur rite lata.	ibi.1. & seq.
		Sententia lata in praesentem praesumitur solennis.	2.130.nu.16.
		Quid si sit lata in contumaciam.	ibi.20.
		Sententia in dubio an plonatur lata in praesentē vel in absentē.	ibi.25. & seq.
		Sententia non habet pro se praesumptionem quando ab ea est appellatum.	ibi.31. & seq. & 32.
		Quid pendente termino ad appellandum,	ibi.32.

Commu.opinionum.

Sententia verb. plura significat.	3.170.nu.2.	Sententia lata contra solum curiæ est ipso iure nulla.	ibi.17.
Sententia verb. significat firmam, & indubitam responsonem.	ibi. nume. 19.	Sententia lata contra decisiones Rotæ non est ipso iure nulla.	ibi.18.
Tot sententiæ, quot capita.	3.168.nu.17.	Sententia lata contra ius dubium non est ipso iure nulla.	ibi.19.
Sententia lata contra communem opi. tanquam iniqua retractatur.	3.212.nu.9.	Sententia lata contra communem opinionem, an sit ipso iure nulla.	ibi.20.
Imò est ipso iure nulla.	ibi. nu.10.	Sententia lata contra rationem legis, an sit ipso iure nulla.	ibi.21.
Sed contrarium, quod non sit nulla.	ibi. nu.13.	Sententia lata in fauorem illius cui de iure nulla actio competebat an sit ipso iure nulla.	2.137.nu.1.
Fallit nu.18.		Sententia lata sine probationibus, an valeat.	2.137.nu.1.
Et est notoriè iniqua.	ibi. n.21.	Quid non datis dilationibus ad probandum.	ibi.4. & seq.
Contrarium nu.22. cum seqq.		Quid si iudex non admisit probationes.	ibi.7. & seq.
Sententia lata contra legem, vel consuetudinem est nulla.	ibi. nu.11.	Sententia lata non visis actis an sit ipso iure nulla.	ibi.10. & seq.
Fallit nu.17.		Sententia lata absque probationibus non valet in causis criminalibus.	ibi.13.
Sententia nulla est, quæ profertur contra leges, Senatus consul. vel Principis constitutiones.	ibi. nu.14.	Idem si sit lata contra præsentem, & non appellatam.	ibi.14. & seq.
Item lata contra expressam iuris formam.	ibi. nu.15.	Sententia notoriè iniqua an sit ipso iure nulla.	2.137.nu.1.
Sententia notoriè iniqua non meretur executionem.	ibi. nu.19.	Quid in sententia excommunicationis, vel censuræ.	2.138.nu.3.
Sed est retractanda. nu.20.		Sententia habens expressam relationem ad acta ex quibus iniquitas apparet est ipso iure nulla.	ibi.6.
Sententia notoriè iniqua est nulla.	3.213.nu.24.	Sententia condemnans Titium, quia per tales testes fuit probatum an sit ipso iure nulla, si dicti testes non probent.	ibi.8. & seq.
Sententia ad formam consilij lata an valeat.	3.164.con.1.	Sententia habens expressam relationem ad acta, ex quibus iniquitas apparet, est ipso iure nulla etià si relatio ad acta in genere sit facta.	2.139.nu.11.
Sententia contra legitimè impeditum nulla.	ibi. con.2.	Quid si non referat se ad acta, sed error consistat in ea parte actorum ad quam de necessitate refertur sententia.	ibi.12.
Sententia ad iudicandum fundum cum fructibus, an valeat in iudicio singulari.	3.135.con.25.	Quid si relatio sit facta per verba enunciativa.	1.161.nu.13.
Sententia pro iam mortuo lata an teneat.	3.136.con.27.	Sententia appellationis non visis actis primæ instantiæ est ipso iure nulla.	2.143.nu.23.
Sententia de soluendo, quando interlocutoria.	3.139.con.72.	Sententia lata contra notarium super falsitate non præiudicat Domino instrumnti.	2.439.nu.64.
Sententia pro falso procuratore, vel contra an possit ratificari.	3.150.con.255.	Sententia contra aliquem non citatum lata an faciat qualequale præiudicium.	2.102.nu.402.
Sententia contra statutum loci inualida.	3.145.con.166.	Sententia iniusta non dicitur nulla etiam stante commissione cum clausula iustitiam faciat.	2.77.nu.2.
Sententia super appellatione ab interlocutoria qualis censenda si remittat diffinitionem.	3.148.con.219.	Sententia declaratoria requiritur in pœnis quæ ipso iure inferuntur.	2.426.nu.1.b
Sententia nulla an possit per partes confirmari, aut ratificari.	3.153.co.253.	Limitatur pluribus modis.	2.427.nu.2.
Sententia absolutoria an potius interlocutoria sit an diffinitiva.	3.151.con.262.	Quid si factum sit notorium.	ibi.2. & seq.
Sententia contra fiscum, quando nulla.	ibi. con.267.	Quid si agatur de perficiendo processu inchoato.	ibi.9.
Sententia an vitietur propter causas falsas, si etiam veras exprimat.	3.153.con.300.	Quid in fructibus.	ibi.10.
Sententia nunquid possit ferri perempta instantia causæ.	3.155.con.331.	Quid si statutum inducit pœnam ipso iure.	ibi.12. & seq.
Sententia pro pupillo qui fuit in iudicio, sine tutore, valet.	3.156.con.343.	Quid in Principe habente iura Imperij.	ibi.18.
Sententia præcipitanter lata virum nulla.	ibi. con.35.	Sententia postquam transit in rem iudicatam, præsumitur pro restitutione processus, siue sit lata de recenti, siue non, siue in præsentem, siue in absentem contumacem, verum, vel fictum.	3.35.nu.64.
Sententia paribus præsentibus, licet neutra insisterit, valet.	3.159.con.409.	Sententia quando est multa, quia est defectus in sententia, seu in concernentibus sententiam ipsam, & non in reliquis substantialibus ipsius processus, tunc iudex appellationis eam refamare potest.	3.35.nu.7.
Sententia de nocte lata nunquid corruat.	ibi. con.412.	Sententia super legitimo statu facit ius quo ad omnes.	3.35.nu.8.
Sententia quibus casibus interlocutoria.	3.160.con.421.	Sententia capitalis non debet statim executioni mandari, sed debent expectari decem dies, à iure communi concessi ad appellandum.	1.555.a
Sententia super executione sententiæ est interlocutoria.	ibi. con.422.	Sententiæ interpretatio cui cadat.	3.149.con.132.
Sententia arbitrarietalis pendente reductione retardatur exequi.	3.163.con.461.	Sententiæ nullitatem reus, quando allegare possit.	3.154.con.318.
Sententia lapsa appellationis tempore qualiter exequenda.	3.163.con.465.	Sententiæ appellatio in dubio quæ veniat.	3.160.con.424.
Sententia ante citationis relationem an procedat.	3.165.con.489.	Sententiæ quæ transit in rem iudicatam, standum est.	1.190.b
Sententia, quando dicatur antiqua ad hoc, vt pro ea præsumatur.	ibi. 34. & seq.	Sententiæ verba strictè sunt intelligenda.	ibi. & 329.b
Sententia diffinitiva præsumitur iuste lata.	1.133.nu.1.	Sententiam nullam ex turpitudine iudicis non potest iudex qui protulit, corrigere, nec aliter pronunciare.	ibi. d.
Ampliat, & limitatur pluribus modis.	2.134.nu.2.	Sententiam iudicis dici opin.	3.171.17.
Sententia non præsumitur iusta, quando in ea causæ cognitio non interuenit.	ibi. 3. & seq.	Sententiam latam pro minore in defenso valet.	3.128.q.19.
Sententia dicitur nulla, si ex breuitate temporis appareret iudicem in ea causæ cognitionem non adhibuisse.	ibi. 5. & seq.	Sententiam latam super in pro libello, ex quo non potest legitime colligi actio, ipso iure non valere.	3.128.q.22.
Limitatur.	ibi. d. 10.	ad Sententiam interlocutoriam partem citandam esse si ei præiudicium inde oritur, secus si nullum sit præiudicium.	3.127.q.4.
Quid in laudo.	ibi. d. 9. & seq.	Sententiam interlocutoriam reuocari posse à iudice nisi talis sit, qua lata finiatur officium iudicis.	3.127.q.11.
Sententia præsumitur iusta etiam pendente termino ad appellandum.	ibi. d. 20.	Sententiam producere obligationem civilem, non autem naturalem, proprie sic dicitur.	3.126.q.14.
Declaratur.	ibi. d. 23. & seq.	Sententiam desinitiuam semper in scriptis ferendam: & ne quid de partium consensu, sine scriptis latam valere.	3.127.q.6.
Sententia interlocutoria non præsumitur iuste lata.	ibi. d. 22.	Sententiam ferendam esse in scilicet, & consueto loco iudicij, sed tamen iudicem appellationis posse sententiam proferre in omni loco honesto.	3.127.q.7.
Sententia continens in ea errorem expressum est ipso iure nulla.	2.135.nu.1.	Sententiam proferendam de die, & non de nocte.	3.127.q.8.
Ampliat.	ibi. d. 2. & seq.	Sententiam quæ transit in rem iudicatam, probare acta, & processum iudicij.	3.127.q.10.
Limitatur.	2.136.nu.11.	Sententiam non se referentem ad acta, quam tamen ex actis apparere esse iniquam, valere ipso iure: & hoc casu dici sententiam latam contra ius actoris.	3.128.q.14.
Quid si contineat expressum errorem calculi.	2.135.nu.2.		
Quid in laudo.	ibi. d. 4.		
Sententia expressè lata contra statutum in volumine statutorum insertum an sit ipso iure nulla.	ibi. 5. & seq.		
Sententia lata contra regulam, quæ habet plures exceptiones an sit ipso iure nulla.	ibi. 7. & seq.		
Sententia lata contra regulas Cancellariæ non est ipso iure nulla.	ibi. d. 9.		
Sententia lata contra constitutionem extrauagantem non est ipso iure nulla.	1.136.nu.11.		
Limitatur.	ibi. d. 12.		
Sententia lata contra consuetudinem non est ipso iure nulla.	ibi. 15.		
Quid in consuetudine notoria.	ibi. 16.		

Index Materiarum

- Sententiam iudicis referentis se ad certam quantitatem, de qualiquet in certo instrumento, non tamen in actis productis, non valere.* 3.12.8.
quæst. 16
- ¶ Separatio thori successione bonorum non tollit. 1.361.a
- ¶ Sepultura omnis est libera. 1.350.a
- ¶ Sequester potest præsentare beneficium ecclesiasticum. 1.191.a
- Sequestratio non aliter fieri potest quam armorum timore, atque effensionis evitandæ causa, quo nomine si se iudex illam fieri iussisse asserat, fidem merebitur. 1.329.b
- Sequestrum absque consensu utriusque partis positum pœnes aliquem mercatorem, non priuat possessorem possessione. 1.191.a
- Sequestrum non possessionem tollit, si est necessarium; secus si est voluntarium. ibid.
- Sequestrum regulariter tollitur satisfactione. ibi. a. b. & 329.b
- Sequestrum tollit iuratoria cautio. 3.134. con. 6.
- ¶ Sera quævis actio, est nulla. 1.376.b
- Sero quæ sunt, frustra ac nulliter fiunt. ibid.
- Seruitutem, vel onus aliquod imponere potest vasallus rei feudalis. 1.191.b
- Seruitutes quæ vasallus precio acquisiuit in beneficium rei feudalis, vel alia quæcunque iura inseparabilia, accedunt feudo, & pertinent ad do minum directum. ibi.
- Seruitutis probatio inducitur ex causa habili allegata, & probato tempo re. ibi. a
- Seruitus quæ, vel continua, vel discontinua censetur allegatus titulus, ac proposita iusta illius causa, idoneè probabitur, si quis se illa usum inter præsentem per decem, inter absentes per 20. annos ostendat: & con tra. 1.330.a
- Seruitus de non ædificando molendinum præscribitur à tempore præ scriptionis aliorum habentium molendina. 1.191.a
- Seruitus morti comparatur. 1.399.b
- Seruitus non dicitur propriè quæ à persona personæ debetur. 1.191.a
- Seruitus, vel ea, quæ habent discontinuam causam non præscribitur, nisi per id tempus de cuius initio non est memoria in contrarium etiam contra scientiam, & contra. ibi.
- Seruitus, vel ius piscandi, seu secandi ligna ex nemore, vel pascendi peco ra in pratis alienis est personale. ibid.
- Seruitus viæ quæ semel assignata est immutari poterit, si viæ æquè com moda alibi præstetur. 1.329.b
- Seruo qui stipulatus est rectè soluitur. 1.330.a
- Seruitus præsentem ac tacente vicino imposita, non præsumitur eo consen tiente, imposita fuisse. 1.516.b
- Seruus capitaliter accusatus, quomodo ab hero defendi possit. 1.57.b
- Seruus acquiri domino ignorantem ex causa peculiari possessione, & visu capiendi conditionem. 1.191.b
- Seruus, & absque causa intra modum à domino impune verberari po test. 1.330.a
- Seruus extra causam peculiaris, nec civiliter, nec quo ad obligationis na turalis effectus naturaliter obligatur. 1.330.a
- Seruus pœnæ vita functi loco ponitur. 1.330.a
- Seruus, si matrimonium cum libera muliere contraxerit, libertatem con sequetur. ibi.
- Seruus testamento in testem adhibitus qui pro libero habeatur, non facit testamentum irritum. 1.191.b
- ¶ Seu, dictio, in legatis amplificat. 1.330.a
- ¶ Sigillum apponens alienæ scripturæ illi præsumitur consentire. 2.21. nume. 1. ibid. 3.
- Ampliat pluribus modis, ibid. 3. &
- An sufficiat sola sigillatio, sine subscriptione. ibid. 3. &
- ¶ Sigillatio plus operatur quàm subscriptio. 2.22. nu. 7.
- Sigillum præsumitur appositum de voluntate illius cuius est. ibi. 9.
- Quid in sigillo alieno. ibi. 15. & seq.
- Sigillum probat delegationem. ibid. 25.
- Sigillum probat commissionem citationis, vel alterius actus. ibi. 26.
- Sigillum habet vim clausulæ ex certa scientia. ibi. 27.
- Sigillum in literis constituentis appositum an probet mandatum ad cau sas. 2.23. nu. 30.
- Sigillum appositum cartæ vacuæ non operatur. ibi. nu. 4. 4.
- Sigillura probat voluntatem Domini in his quæ spectant ad officium il lius, cui est consignatum officium. ibi. 46.
- Sigillum in fraudem appositum nihil operatur. ibid. 50.
- Sigillum quamuis publicum, licet scripturam authenticet, non tamè fa cit eam scripturam publicam. ibi. 53.
- Signi notarij omissionem non vitare instrumentum, nec de substantia esse, nisi consuetudine hoc fuerit introductum. 3.35. nu. 9.
- ¶ Simoniacus spoliatus non restituitur. 2.286. nu. 75.
- Simoniam an inducatur ex vicinitate actuum. 2.30. nu. 13.
- Simoniam, si commissa est pro ordine suscipiendo, tunc simoniacus suspen ditur tam a suscepto, quàm alijs ordinibus. 1.472.b
- Simoniam est ex criminibus exceptis, etiam si sit commissa tantum in be neficio. 1.551.n.
- Simoniam non est, si quis recipiat aliquid pro labore suo, vt pro sacra m b. ro administrando, dummodo non veniat in pactione rei spiritualis, & sit aliquid modicum. 1.555.b
- Simoniam vera, quando committitur. 1.555.b
- Simoniacæ crimen est merè ecclesiasticum, ideoq; iudex secularis non po test de eo cognoscere. 1.555.b
- Simoniacæ crimen non habet locum in curia Romana. 1.555.b
- Simoniam, quando Papa committere dicitur. 1.555.b
- Simoniam non veram, sed quasi committit qui pecuniam recipit pro cõ cessione licentiæ docendi. ibid.
- Simoniacus hodie ipso iure, & facto est excommunicatus. 1.472.b
- Simoniacus hodie ipso iure priuatus est beneficium. ibi
- ¶ Simulatio contractus, & testibus, & literis probari potest. 1.330.a
- Simulatio præsumitur ex his quæ in continenti sequuntur. 2.30. nume. 8.
- Simulationis exceptio est perpetua. 1.439.a
- ¶ Societas omnium bonorum tacita complectitur omnia vndeunque quæ sita. 3.36. 14.
- Societas omnium bonorum expressiue, & tacitè rectè cõtrahitur. 1.192.a. 330.a
- Societas præsumitur inter fratres qui simul vixerunt hereditate indi uisa. 1.192.a
- Societatis expressæ, & tacitæ, nulla est differentia, data paritate termino rum. 3.36. nu. 13.
- Socij à socijs compelli possunt, vt in communi domo conductorem ido neum accipiant. 1.330.a
- Socius criminis in criminibus etiam exceptis non concurrente alia præ sumptione, non facit indicium sufficiens ad torturam. 3.35. nume. 10.
- Socius criminis si sit periurus non facit indicium nõ solum ad torturam, verum etiam ad inquisitionem. 3.36. nu. 11.
- Socius criminis, quando admitteretur contra socium eiusdem criminis, intelligitur in totio non infamato de alijs delictis. 3.36. nu. 12.
- Socius qui industriam ac laborem pecuniæ, quàm alter confert, præstat, partem fortis postea deperditæ alteri non refarcit. ibi.
- Socius vnus fundici ex pluribus, non potest agere contra debitore fundi dici in solidum, sine mandato. 1.192.a
- Socius in crimine assassini potest de socio interrogari. 2.411. nu. 25.
- Socius in quibus pro socio testificetur. 3.156. con. 346.
- ¶ Sodomitæ non solum cum pueris, & masculis, sed etiam cõ mulieribus committitur, & punitur. 1.555.b
- Sodomitæ vitium cum masculis, & cum foeminis si cõmittitur, eius pœ na olim mors ac bonorum proscriptio fuit, hodie infamia, testamen ti incapacia, bonorum confiscatio, & ignis. 1.320.a
- Sodomitæ pœna, est pœna mortis tam in patiente, quàm in agente. 1.555.b
- Sodomita clericus, etiam occultus, & peracta poenitentia qua pœna pu niatur. 1.555.b
- ¶ Solennitas à iure requisita in testamento, remissa per statutum, nõ cen setur remissa solennitas in codicillis. ibid. b
- Solennitas antiquo actui, cuius inspectio nõ aliud præfert, ad fuisse præ sumitur. 1.330.b
- Solennitas canonis, sine exceptione. xij. q. ij. in alienatione rerum ecclesia sticarum non tollitur consuetudine. 1.192.b
- Solennitas excusionis cessat, vbi notorium est debitorem principalem non esse soluendo, & contra. ibid.
- Solennitas extrinseca præsumitur ex tempore 30. annorum. ibid.
- Solennitas intrinseca materialis non præsumitur, vt precium in vendi tione. ibid.
- Solennitas sententiæ præsumitur, quando partes fuerunt præsentem. ibidem.
- Solennitas necessaria in actu spacio decem annorum interuenisse præsu mitur. 2.15. nu. 1.
- Ampliat. 2.17. nu. 49.
- Limitatur. ibi. 53. & seq.
- An ista præscriptio procedat tam contra facientem, quàm contra pa tientem. ibi. 51.
- Quid si agatur de graui præiudicio. ibi. 53. & seq.
- Quid contra pupillum. 2.18. nu. 58.
- Quid non concurrente scientia, & patientia eorum, qui ex actu lædun tur. ibid. 59.
- Qui in actu requirente scripturam. ibi. 60.
- An ista præsumptio admittat contrariam probationem. ibi. 61.
- An ista præsumptio procedat de iure canonico. ibi. 66.
- Solennitatem. I. hac consultissima. C. qui testamentum facere possunt, nõ requiri in testamento patris cæci, sed sufficere, vt fiat coram duobus testibus. 3.103. q. 33.
- Solennitatem extrinsecam, non præsumi, nisi accedat diuturnitas rem. poris.

Communium opinionum.

poris.	3.12.4.9.1.	Spoliatus sua possessione, vel in ea turbatus ante omnia est restituendus & manutendus.	1.193.3
Solemnitatem de qua facit mentionem notarius, in instrumēto præsumi interuenisse.	3.12.4.9.2.	Spoliatus est ante omnia restituendus.	2.279.nu.1.
Solemnitates de iure canonico in alienatione rei ecclesiasticæ requisitæ, de consuetudine non possunt remitti, augeri verò possunt.	1.4.41.a	Ampliatur multipliciter.	ibi.4.& seq.
Solemnitatum defectus quæ in aliquo actu ad alicuius personæ fauorem exiguntur, actum nec vitiat, nec impedit.	1.330.b	Limitatur.	2.281.nu.43.
¶ Sollicitator causæ à domino præpositus, an possit esse testis.	2.47.	Quid in prædōne.	2.279.nu.4.
name.1.b.		Spoliatus an debeat rāto tempore permanere in pacifica possessione antequam molestetur quanto tempore fuit spoliatus.	2.280.nu.15.
Quid si sit præpositus à procuratore.	ibi.3.	Spoliatus etiam rebus mobilibus debet restitui.	ibi.25.
Quid si non sit Salararius.	ibi.4.& seq.	Spoliatus debet restitui etiam si possessio violenta fuerit per principem confirmata.	2.280.nu.27.
Quid si sit sollicitator alterius causæ.	2.48.nu.6.	Spoliatus à tutore debet restitui.	ibi.nu.33.
Quid si eius dictum comprobetur per alios testes.	ibi.7.	Spoliatus qui paritur fieri probationes super dominio spoliantis non venit restituendus.	ibi.52.
Quid in leuibus.	ibi.9.	Spoliatus, si est excommunicatus non restituitur.	ibi.54.
¶ Solitum inducitur per actum vnicum.	1.473.a	Spoliatus stante voluntaria renunciatione non restituitur.	ibi.57.
Solitum vnicò actu inducitur, & si consuetum duos actus exigat.	ibi.	Limitatur pluribus modis.	ibi.
Solitum an dicatur id quod semel factum fuit.	2.210.n.2.	Spoliatus qui non potuit possidere, an restituitur.	2.282.n.64.
Solutiones tres vltimas probans semper præsumitur retro soluisse.	2.27.	Spoliatus si sit paratus incontinenti probare defectum iuris in agente an sit restituendus.	ibi.74.
name.1.b		Quid si de iure agentis, & de iure conuenti constat.	ibi.80.
Ampliatur multipliciter.	ibi.2.& seq.	Quid si constaret de non iure agentis per sententiam.	ibi.87.
Limitatur.	ibi.13.& seq.	Ampliatur, & declaratur.	ibi.89.& seq.
Quid in solutione canonis.	ibi.2.	Spoliatus non restituitur, si de eius non iure notoriè constat.	2.283.nu.94.
Quid in colono, vel censuario.	ibi.4.	Ampliatur, & limitatur.	ibi.96.& seq.
Quid in solutione collectarum.	ibi.5.	Spoliatus à iudice non restituitur.	ibi.nu.108.
Quid in solutione pensionis.	ibi.6.	Limitatur pluribus modis.	ibi.109.& seq.
Quid in oblatione.	ibi.7.	Spoliatus stante pacto de non petendo restitutionem, non restituitur.	2.284.nu.119.
¶ Soluens ignoranter, non obstante renunciatione, potest intentare condemnationem indebiti.	1.420.b	Spoliatus clandestinè, & non violenter an restituitur.	ibi.125.
Solvens timore statuti, dicitur habere iustum metum.	1.193.a	Spoliatus non habens titulum coloratum in beneficiis non restituitur.	ibi.121.
Soluerè obligatus an audiendus de solutionis satisfactione.	3.161.cõ.438.	Spoliatus non est restituendus ante omnia, quando ex restitutione illa sit reparabile damnum sequi possit.	1.473.b
Soluerè legatum, & promittere soluerè legatum sunt paria.	1.378.a	Spoliatus beneficio non est ante omnia restituendus, si et obijci potest notorius tituli defectus.	ibi.
Soluerè procuratori, & soluerè principali pariter liberant.	1.399.b	Spoliatus non restituitur, si possessorium habet annexam causam proprietatis.	2.284.nu.131.
Soluerè procuratori qui fuit, est inualidum.	ibi.d.	Spoliatus non restituitur in ijs, quæ sunt iudicij irreparabilis.	ibi.n.134.
Soluerè habetur impotens qui soluit difficulter.	ibi.	Limitatur multis modis.	2.285.nu.138.
Soluit indebitum qui alicui pecuniam mutuat.	ibi.d.b	Spoliatus non restituitur, quando ex restitutione scandalum sequi possit.	ibi.148.
Soluit qui cum adulterina pecunia non soluit.	ibi.d.a.b	Spoliatus, si incontinenti recuperauit possessionem de facto qua fuerat spoliatus, non tenetur ad restitutionem.	ibi.151.
Soluit ille cui acceptum fertur.	1.358.a	Spoliatus non restituitur, quando non adest copia iudicis.	ibi.158.
¶ Solutio facta per heredem putatiuum, censetur in dubio nomine veri heredis.	1.192.b	Spoliatus non restituitur, quando virtute commissionis mandatur procedi coniunctim tam in petitorio, quam in possessorio.	2.286.n.177.
Solutio in ea moneta fieri debet, quæ contractus tempore in vsu erat, sed si iudicantio mutetur alia fieri debet.	ibi.& 330.b	Spoliatus cadauere non restituitur.	ibi.181.
Solutio partis debiti pro virili, an inducat tacitam diuisionem.	3.146.cõ.188.	Spoliatus, si de facto possessionem beneficii lite pendente occupauit non restituitur.	ibi.181.
Solutio impeditur, aut ob moram, aut ob poenam vitandam.	1.380.b	Spoliatus autoritate Principis non restituitur.	ibi.188.
Solutio probari poterit testibus, etiam si scriptis, nec aliter pactum sit à contrahentibus, probari.	1.330.b	Spoliatus non restituitur, quando per eius confessionem constat de dominio spoliatoris.	ibi.191.
Solutio quot modis fiat.	1.358.b	Spoliatoris exceptio in qualibet causa opponi potest.	2.286.nu.1.
Solutionem non, nisi mediante instrumento probari debere, vel posse, si ita inter partes conuenerit, tale pactum non valet. An tamen contra.	1.467.b	Ampliatur.	ibi.2.& seq.
Solutionis iam factæ exceptio, tum sententiæ, tum executioni, contractus sine mora faciendæ opponi potest.	1.330.b	Limitatur.	ibi.6.& seq.
Solutionis loco res data subicit rem diuim. l.ij. C. de resc. vend. si danem ultra iusti precij dimidium laeserit.	1.330.b	Quid in repetente depositum an obstat exceptio spoliij.	ibi.2.
¶ Solutum nulliter vi præcepti iudicis, an repetatur.	3.150.cõ.249.	Spoliatus potest reconueniri, per modum exceptionis de alio spolio.	ibi.3.
Soluturum se in aliquo sito loco promittens, & foro suo renuncians, in eo loco, & non inuentus, conueniri potest.	1.330.b	Spoliatus non restituitur contra decretum irritans.	2.290.nu.39.
¶ Somnus tunc demum criminis à dormiente suscepti poenas tollit, cū nunquam, aut raro delicti parator talia aggredi somnolentus consuevit.	1.330.b	Spoliatus de iure ciuili, an possit suspendere petitorium.	2.292.nu.87.
¶ Soror à fratris hereditate statuto statuto exclusa, fratrem tamen ab hereditate illius non abiget.	1.330.b	Quid de iure canonico.	ibi.89.& seq.
Soror, quando fratris testamentum querelare possit.	1.420.b	Ampliatur, & declaratur.	2.293.nu.91.
¶ Sortilegi crimen est communis fori, ita vt tam secularis, quam ecclesiasticus super eo cognoscere possit.	1.556.a	¶ Spoliator non potest audiri, nisi restituito spoliato etiam vno numero fructuum, vel expensarum.	2.280.nu.11.& seq.
¶ Specialia potius attendenda, quam generalia.	3.198.nu.8.	Spoliator non potest obijcere exceptionem expensarum, & melioramentorum in re factorum.	2.294.nu.112.
Speciales, vel priuilegiati, alioquin casus generalibus iuris definitionibus regentur, si nullam expressim prerogatiuam in ipsa specie de qua agitur, habeant.	1.330.b	Spoliatori non est concedenda dilatio ad probandum, nisi quādo spoliatus nec plenè nec semiplenè probauit.	2.294.nu.121.
¶ Spiritualium rerū causa, si circa factum cõtrouertatur, aut ius coram quo iudice disceptetur.	ibi.	Ampliatur multis modis.	2.268.nu.2.
¶ Spoliatus, quando ante omnia non veniat restituendus.	3.136.cõ.28.	Limitatur multipliciter.	2.270.nu.62.
¶ Spoliatus à iudice non potest petere, vt ante omnia restituatur, cū præsumatur pro iudice.	1.193.a	Quid in muliere.	2.268.nu.6.
Spoliatus nec accusationi, nec inquisitioni respondere antea tenetur, quā restituatur.	1.331.a	Quid in rustico, & milite.	ibi.8.& seq.
Spoliatus non restituitur, quando per sententiā constat de dominio spoliatoris.	1.194.b	Quid in pupillo proximo pubertati.	ibi.11.
Spoliatus quandoque potest petere, seu agere ad restitutionem sibi faciendam.	1.193.b	Quid in adulto.	ibi.12.
		Quid in inuasio sit facta, sine dolo.	ibi.19.
		Quid in iuribus incorporalibus.	2.269.nu.24.
		Quid in feudis.	ibi.31.
		Quid in domino inuadente rem propriam alteri commodatam.	ibi.
		37.& nu.78.	
		Quid in vniuersitate.	2.270.nu.61.
			Quid

Index Materiarum

Quid in furioso, & mente capto.	ibi. 63.	Quid si filius post mortem patris efficiatur diues.	ibi. 23.
Quid in prodigo.	ibi. 64.	Quid in parentibus spurij an eos descendentes spurij alere teneatur.	ibi. 29.
Quid de iure canonico.	ibi. 66.	An relictum spurio pro alimentis transeat in eius heredem.	ibi. 28.
Quid in Ecclesia.	ibi. 68.	& seq.	
Quid si spoliatus credebatur hoc sibi licere.	2.268.nu.19.	Quid si pater egeat, & nihil habeat in bonis.	ibi. nu. 33.
Quid in domino recuperare rem suam à fure.	2.270.n.82.	Quid si filius commiserit causam ingrati tudinis contra patrem.	ibi. 34.
Quid stante patris de captiendo propria autoritate.	ibi. 87.	Spurij sicuti patri succedere non potest, ita nec pater ipsi spurio succedit.	2.351.nu.24. & seq.
Quid stante iudicis decreto.	ibi. 86.	Spuria debet dotari à patre.	2.382.nu.13.
An inuadens priuetur ipso iure, vel per sententiam.	ibi. 94.	Declaratur.	ibi. 14. & seq.
Quid in legatario.	ibi. 98.	An dos dara filiae spuriae ea mortua transeat ad heredes patris, vel ad heredes ipsius filiae.	2.383.nu.29. & seq.
Quid si non aderat copia iudicis.	2.271.nu.101.	Spurij non fit filius ex eo tantum quod nominatus est filius.	1.450.a
Quid in filio capiente rem hereditariam pro legitima.	ibi. 102.	Spurij descendentes, seu liberi legitimi, & naturales legata ab auo relicta capere possunt, non stante legitima sobole.	1.195.a
Quid in Rege de facto spolians vasallum feudo.	ibi. 109.	Spurij filius legitimus non succedit auo, etiam legitimis non stantibus, nisi aus prohibeat usum relictorum filio.	ibi. d.
Quid in clerico capiente possessionem beneficij absque executorialibus.	ibi. 114.	Spurij ut succedant statutum non valet.	ibi. d.
Quid in heredibus deficientes.	ibi. 115.	Spurij filius institui potest à testatore, in tempus quo capere possit.	ibi. b.
An in hoc casu sit permissa appellatio.	ibi. 116.	Spurium habes, si instituat extraneum, qui postea moriens instituat spurium illum heredem in omnibus bonis quae à patre spurij habuerit, nihil fraudis praesumitur ob eam rem, nisi aliae coniecturae concurrant.	ibi. d.
Spoliantes Christianos nauigantes, vel naufragium passos, sunt excommunicati.	1.556.a	Spurij is etiam dicitur, qui ex illegitima, & improbata coniunctione nascitur.	1.420.b
Spoliatio non potest obijci exceptio compensationis.	2.280.nu.34.	Spurij non succedit matri, si est natus ex adulterio, stupro, vel incestu, & c. aliis succedit.	1.195.a
Spoliatio obijcitur exceptio dominij.	ibi. 43. & seq.	Spurij recte à patre instituitur sub conditione, si natalibus restituitur, alternon.	ibi. & 331.a
Quid si exceptio dominij opponatur à tertio.	ibi. 2.281.nu.45. & seq.	Stante statuto, vel lege municipali, ut victus victori in expensas condemnatur, an iusta causa litigandi releuet victum à condemnatione expensarum.	3.125.9.5.
Quid si spoliatus ageret petitorio, & possessorio simul.	ibi. 48.	Stante statuto quod mater non succedat filio, nisi in certa parte bonorum, mater forensis, vel extranea non admittitur ad successionem filij ab intestato.	3.63.9.11.
Spolij exceptio non opponitur, quando causa est notoria.	2.286.nu.1.	Stante statuto, quod aliquo delicto manus amputetur, an si delinquens habens manum aridam illa debeat amputari.	3.63.9.19.
Idem si agatur ad obseruantiam iuramenti.	ibi. 8.	Stante statuto, quod instrumentum confessionatum habeat executionem paratam, tamen non denegari morae purgationem.	3.63.9.17.
Idem in ijs, quae non recipiunt dilationem.	ibi. 10.	Stante statuto, ut extantibus masculis foeminae succedant, testamentum non annullari praeteritione filiae, neque alia ratione impugnari ab ea posse.	3.102.9.27.
Quid in causa matrimoniali.	2.287.nu.19.	Stante statuto, quod in criminali non possit interuenire procurator, admittendum tamen in structorem ad docendum de innocentia.	3.112.4.3.
Quid in spolio non violento.	ibi. 24.	Statuentes non possunt arctare modum probationis, respectu clerici agentis.	1.208.b
Spolij exceptio à tertio facta an possit opponi in causa criminali.	2.287.nu.1.	Statum fit, quod intra duos menses fit.	1.376.a
Limitatur.	ibi. 3. & seq.	Statum soluit, qui intra decem dies soluit.	ibi. d.
Quid si crimen sit notorium.	ibi. 3.	Statuta confirmata per Principem cum clausula decreti irritantis, etiam si sint ad utilitatem statuentium non possunt statuentes reuocare.	2.401.nu.20. & seq.
Quid si agatur per viam inquisitionis.	ibi. 4.	Quintimo nec interpretari nec declarari.	2.403.nu.59.
Quid si agatur de crimine ciuilitate.	ibi. 5.	Statuta imponenda poenam pro delictis, non ligant subditos delinquentes extra territorium.	1.557.a
Sponsa coniugis appellatione, & sponsalia matrimonij nota in odij, ac poenis non continentur.	2.331.a	Statuta laicorum priuantia filiam dote, in casu quo nubat indigno absque consensu patris, valent.	1.557.a
Sponsa nondum traducta domum, vel carnaliter cognita an censenda sit loco verae uxoris.	1.194.b	Statuta condere, & consuetudinem inducere potest quilibet populus iurisdictione carens, & omnes aliae ciuitates principum dominio superpositae, legis condendae facultatem habent.	1.201.a
Sponsae donatum à consanguineis, vel affinis sponsi huius contemplatione, censetur donatum.	ibi. d.	Statuta contra bonos mores, aut super rebus, vel negotijs, super quibus disponentes non habent potestatem, inualida esse.	3.94.61.
Sponsae, quod mittitur à sponso, vel eius patre, si expressè dicatur quod donetur, censetur donatio.	ibi. d.	Statuta contra ius naturale non valent.	3.62.9.5.
Sponsalia contrahere valide possunt proximi septennio, modo non sint inferiores quadriennio.	ibi. b. & 331.a	Statuta permissoria quae iure communi quidem in genere licet, sed ratione solemnitatis, de qua statuto disponitur, prohibetur extra territorium vigorem suum extendere.	3.63.9.15.
Sponsalia de futuro non comprehenduntur per dispositionem punientem matrimonium clandestinum.	1.194.b	Statuta contra venditorem, etiam in poenalibus, censentur facta contra emptorem ratione correlationis, vbi est eadem ratio.	1.202.b
Sponsalia etiam soluuntur per matrimonium de praesenti etiam nondum carnali copula secuta.	ibi.	Statuta, & à populo alterius ditioni mancipato, condi possunt.	1.331.b
Sponsalia ex sola traductione ad domum non transeunt in matrimonium, ibidem.		Statuta intelliguntur potius superflua, & nihil operare, quam si quis indebitè damnum patiatur.	1.203.b
Sponsalia non sunt matrimonia consummata.	1.392.b	Statuta non possunt annullare vires iuramentorum.	1.207.b
Sponsalia si contrahantur medio iuramento, compellitur iurans contrahere.	1.194.b	Statuta de quibus non est facta mentio in concessione non tolluntur per clausulam motu proprio.	2.397.nu.36.
Sponsalia sunt matrimonia conditionalia.	1.400.b	Statuta, quae stantibus masculis foeminae non succedant, censentur indistinctae fauorabilia.	1.421.a
Sponsalia transeunt in matrimonium per copulam.	1.194.b	Statuta quorum in iure praerogio, aut praesidium, sint paria.	1.400.b
Sponsalia, & matrimonia requirunt verba, & expressum consensum eorum, qui contrahunt sponsalia, vel nuptias.	1.516.b	Statutariae praescriptioni, & sic inductae à statuto debitor renunciare non potest, in merum odium creditoris negligentis petere debitum.	1.196.a
Sponsalia de futuro, sicut non soluunt matrimonium carnale praebulum: ita non soluunt coniugium spirituale praebulum.	1.516.b		
Sponsalia etiam inter impuberes contrahi, & celebrari possunt.	1.440.a		
Sponsiones quin valeant, nullum ius impedit.	1.331.a		
Sponsus inuictis, sponsus est nullus.	1.400.a		
Sportulae de iure ciuili in foro seculari recipi possunt.	1.473.b		
Sportulae etiam arbitris solui debent.	1.473.b		
Sportulae in foro ecclesiae non debentur.	1.473.b		
Iudex ecclesiasticus, si habet beneficia sufficientia, non potest alitigantibus exigere Sportulas. limita. vt nu. 4. vide ibid.			
Sportulae vnicae tantum pro libello cumulado soluendae sunt.	1.473.b		
Sportulas, pauperes neque iudici neque arbitro soluere tenentur. ibid.			
Spurij, an de aequitate canonica sit alimentandus in terris Imperij.	2.382.nu.1.		
Ampliat pluribus modis.	ibi. 3. & seq.		
Quid si filius post mortem patris coepit indigere.	ibi. 3.		
Quid in incerto.	ibi. 5.		
Quid in descendibus spurij filij legitimi, & naturalis.	ibi. 6.		
An possit donare, vel legare pater spurio pro alimentis.	ibi. 7. & seq.		
Quid in heredibus patris.	ibi. 10.		
Quid si filius viuere potest ex propria industria.	2.383.nu.21.		
Quid si ex redditibus beneficiorum.	ibi. 22.		

Commu.opinionum.

- ¶ Statuti rubrica prohibens, quod filia dotata non succedat in bonis ascendentiis, & nigrum de maternis tantum loquatur, vel auia, in patris non succedet. 1.197.b
- Statuti verba cum sint clara non est ulterius disputandum. 1.421.a
- Statuti appellationem tollentis interpretatio. 3.164.con.481
- Statuti verba, secundum statuentium, mentem, & rationem intelligenda sunt. 1.420.b
- Statuti virtualiter contenta paria sunt cum expressis. 1.400.b
- Statuti prohibitorij renunciari non posse. 3.61.q.3.
- Statuti ac legibus isdem regitur regnum, & provinciae accesserit, atque ipsa provincia regebatur. 1.199.b
- ¶ Statuto ita stante, & extantibus masculis filiae non succedant, si aliquis accipit emphyteusim pro se, & filijs masculis, & foeminis, tunc foeminae non admittuntur. 1.195.b
- Statuto prohibente vestes, vel alia sub poena, intelligitur de apprehensio cum rebus vestitis. 1.208.a
- Statuto stante, & decedente vxore in matrimonio maritus lucretur dotem, non potest maritus plus habere, quam vnus ex filijs. 1.208.b
- Statuto generali, quando clericus, vel ecclesia vti poterit laicorum. 1.517.a
- Statuto disponente, & ei qui sponte constitetur delictum, diminuat poena, licet alias negauerit, postea confessus sit, gaudet beneficio statuti. 1.556.b
- Statuto prohibente ne quis arma deferat, & si quis cum armis inuenitus sit, debeat puniri, arma deferens, si non capietur, non est puniendus. 1.556.b
- Statuto, si caueatur ne quisquam bannito ferat auxiliium, aduocati tamen, & procuratores poterunt. 1.557.a
- Statuto, si cautum sit, vt villa teneatur pro damno dato in eius territorio, tunc non statuitur iuramentum damni in probatione damni. 1.557.a
- Statuto, si cui denegetur actio, talis non est admittendus, neque ad accusationem, neque ad querelam. ibi.
- Statuto, si cauetur omnia praedia alicuius territorij debere tributaria esse, vt scilicet annuatim soluant certum quid communitati, clericos non teneri. 3.91.q.2.
- ¶ Statutorum rubricae, an, & quando possint allegari ad decidendas causas. 3.61.q.1.
- Statutorum rubricae prohibitoriae orationem perfectam continentem, an renunciari possit. 3.61.q.3.
- Statutorum verba proprie, & stricte intelligenda. 3.64.q.22.
- Statutorum diuersorum diuersae poenae confunduntur in vnam. 1.202.a
- ¶ Statutum puniens venientem de tali loco ad talem locum non habet locum, si testes dicant vidisse vnum eundem vsq; ad dimidiam partem viae, & alij deponant vidisse eundem eum ad reliquam partem viae. 2.3.nu.52.
- Statutum, vt contra scribentem detur executio ad instantiam creditoris comprehendit etiam debitorem subscribentem. 2.19.nu.20.
- Statutum disponens, vt in quibusdam causis procedatur, sine solennitate an excludat solennitatem citationis. 2.88.nu.37.
- Statutum, vt iudex possit de falso procedere, & punire, an excludat citationem. 2.88.nu.39.
- Statutum, vt res mobiles defuncti perueniant ad executores immobilis succedentes ab intestato an operetur, vt pretium oblatum pro recuperatione fundi spectet tanquam res mobilis ad executores, vel vt immobilis ad heredes. 2.29.nu.24.
- Statutum mandans inter coniunctos fieri compromissum, an habeat locum in debito iurato. 2.117.nu.11.
- Statutum, vt visus victori condemnatur in expensis, an intelligatur esse si habuerit iustam causam litigandi. 2.146.nu.1.b
- Statutum excludens sororem stante fratre consanguineo tantum non habet locum, si extet frater consanguineus, & soror vtrinq; coniuncta, & mater, nam soror admittitur cum matre non considerata persona fratris. 2.267.n.9.
- Statutum, vt patruo extante excludatur mater, non habet locum concurrente patruo, & matre, & fratre vtrinq; coniuncto, cuius beneficio mater admittitur. 2.267.nu.10.
- Statutum, & stante patruo non succedat auus paternus non habet locum, si extet patruus, auus maternus, & auia materna, cuius beneficio auus paternus ad successionem admittitur. ibi.nu.11.
- idem, si Statutum excludat auunculum stante patruo non concurrente matertera auunculus eius beneficio ad successionem admittitur. ibi.12.
- idem, si Statutum excludat sororem stante fratre consanguineo, nam si extat mater eius beneficio soror admittitur. ibid.13.
- Statutum, vt patruus excludat matrem, non habet locum concurrente patruo, matre, & sorore, cuius beneficio mater non excluditur. 2.267.n.14.
- Statutum, vt pater excludat filias dotatas, non habet locum concurrente patruo, & filia non dotata, cuius beneficio etiam excluditur a patre. ibi.nu.15. & seq.
- Statutum, vt agnatus excludat sororem vterinam non habet locum, si concurrat vterina, agnatus, & amita, cuius beneficio vterina sola admittitur. ibid.
- Statutum disponens, vt mater excludatur concurrente auia materna, vel amita non habet locum omnibus concurrentibus. ibid.
- Statutum excludens matrem propter agnatum non procedit, si concurrat mater, agnatus, & auia materna. ibid.
- Statutum, & agnati excludant matrem, & auiam non excludit amitam, si non superest mater, nec auia. 2.368.nu.33.
- Statutum disponens, & stante filio foemina excludatur, habet locum etiam in nepote ex filia. 2.336.n.12.
- Statutum exigens consensum proximiorum in contractibus mulierum, vel minorum non exigit consensum foeminarum. 2.344.nu.50.
- Statutum, vt agnati excludant cognatos non comprehendit foeminas agnatas. ibi.60.
- Statutum in delictis an liget extra ditionem. 3.147.con.200.
- Statutum de sententijs diffinitiuis quando includat interlocutorias. 3.160.con.423.
- Statuto disponente, vt frater excludat matrem non tamen mater excludatur per forem. 2.344.nu.61.
- Statutum, vt patruus excludat auunculum non censetur excludere materteram. ibi.63.
- Statutum excludens a successione aui paterni, non censetur excludere a successione auiae. ibi.65.
- Statutum disponens, vt coniuncti proximiores excludant foeminas, non habet locum in foeminis proximioribus. ibi.66.
- Statutum loquens in successione passiva masculorum, non habet locum in successione passiva foeminarum. ibi.67.
- Statutum excludens a successione fratris, non excludit a successione sororis. ibi.68. & seq.
- Statutum excludens matrem a successione filij, non censetur eam excludere a successione filiae. ibi.71.
- Statutum excludens foeminas propter agnatos, non excludit eas propter agnatas. ibid.72.
- Statutum praefers primogenitum secundo genito non praefert filiam primogenitam filiae secundo genitae. ibi.73.
- Statutum prohibens ne maritus relinquat vxori, censetur etiam prohibere ne vxor relinquat marito. 2.350.nu.4.
- Statutum loquens de intestatis, vel ab intestato morientibus, an habeat locum in testabili. 2.353.nu.1.b
- Limitatur. 2.354.nu.8. & seq.
- Quid si statutum loquatur de moriente, sine liberis. ibi.10.
- Quid si in statuto non est considerata ratio agnacionis. ibi.14.
- Quid si statutum dicat, si quis decedat ab intestato, vel sine testamento. ibid.17.
- Statutum, vt in contractibus requiratur certa solennitas non habet locum, si filia patri donet, vel cum patre contrahat. 2.355.nu.1.
- Quid conuerso. ibid.4.
- Quid in renunciatione filiae facta patri fauore masculorum. ibi.6.
- Quid si statutum loquatur vniuersaliter. ibi.8.
- Quid si probaretur metus reuerentialis. ibi.9.
- Statutum excludens nullitatem non comprehendit nullitatem proveniente ex defectu iurisdictionis. 2.355.nu.1.a
- Ampliarur. 2.355.nu.1.b. & seq. Limitatur. ibi.10. & seq.
- Quid in sententia arbitri. ibi.2. & seq.
- Quid si partes iurent non dicere de nullitate. ibi.7.
- Quid post factam executionem. 8.
- Quid post tres conformes. 9.
- Quid si exceptio nullitatis non sit notoria. 2.356.nu.12.
- Statutum praefers terminum ad decedendum de nullitate an, post lapsum termini excludat nullitatem defectu iurisdictionis. ibi.14.
- Quid in nullitate notoria. ibi.15. & seq.
- Statutum excludens defensionem excludit etiam nullitatem ex defectu iurisdictionis. ibi.22.
- Statutum, & foemina stantibus masculis non succedat, operatur etiam, si postmodum masculi deficiant. 2.356.nu.1.b
- Ampliarur, & declaratur. ibi.2. & seq.
- Limitatur. 2.357.n.9. Quid in feudis. ibid.22. & seq.
- Quid in substitutione fideicommissaria. ibi.6.
- Quid stantibus dictionibus quousq; masculus superuiuat, vel donec, vel tam diu. ibi.9.
- Ampliarur. ibi.10. Limitatur. ibi.13. & seq.
- Statutum, vt quousq; extante masculo foemina non succedat decedentibus masculis, an filia possit dicere nullum testamentum patris. ibid.16.
- Statutum, vt foemina semel exclusa propter existentiam masculorum semper remaneat exclusa, intelligitur dummodo masculi extantes succedere possint. ibi.22.
- Limitatur, & declaratur pluribus modis. ibi.23.
- Statutum excludens foeminas dotatas intelligitur excludere a successione dotantis. 2.358.nu.1.
- Limitatur. ibi.2. & seq.
- Quid si nominatis per statutum pluribus personis, a quorundam successione excluditur, an censetur mulier exclusa propter dotem ab vno ex illis habitam a successione omnium. ibi.2.
- Limitatur, & declaratur. ibi.3. & seq.
- Sta

Index Materiarum

- Statutum excludens foeminas propter masculos intelligitur conditū ratione conferuandæ agnationis. 2.359.n.1.
 Ampliatur, & declaratur. ibi.2.& seq.
- Statutum excludens cognatos propter agnatos, dicitur factū fauore conferuandæ agnationis. ibid.9.
- Statutum excludens foeminas propter masculos, an extendatur ad personas non specificatas. 2.359.nu.1.b
- Statutum excludens foeminas propter masculos, an censeatur habere vnicam rationem conferuandæ agnationis. ibi.3.& seq.
- Statutum, vt patruus excludat matrem, non habet locum in patruo magno. ibi.3.
- Statutum, vt frater excludat matrem, non habet locum in sorore. ibi.4.
 Idem, si loquatur de fratre patrueli non habebit locum in sorore patruela. ibi.5.
- Statutum, vt patruus excludat matrem, non habet locum in amita. 2.360.nu.22.
 Nec in consanguineo. ibi.8.
 Nec in sorore. ibi.22.
- Statutum, vt coniuncti ex linea materna excludant matrem, non habet locum in foeminis coniunctis ex linea paterna. ibi.9.& seq.
- Statutum, vt frater excludat sororem intelligitur in fratre carnali, nō autem in patrueli. ibi.11.& seq.
- Statutum, vt frater, & filij fratris excludat sororem in successione fratris non operatur, vt patruus sit habilis ad excludendas sorores. ibi.15.
- Statutum excludens sororem propter patruum non excludit sorore propter filios patruus. ibid.16.
 Nec sororem propter fratrem. ibid.17.
- Statutum excludens matrem propter filiam fratris non habet locum in filia sororis. ibid.18.
- Statutum, vt frater patruelis excludat sororem habet etiam locum in fratre carnali. ibi.19.
- Statutum excludens matrem propter patruum magnum habet locum in auo paterno. ibi.20.
- Statutum exclusiuum foeminarum non extenditur ad personas non specificatas etiam ex identitate rationis. 2.360.nu.2.
- Statutum excludens amitam non excludit materteram, & e conuerso. ibid.23.& seq.
 Idem si excludat auunculum non excludit materteram, & e contra. ibid.25.& seq.
- Statutum excludens auum non excludit auiam. ibid.28.
- Statutum excludens a successione patris, non excludit a successione sororis, vel fratris. ibi.27.
- Statutum excludens filiam a successione patris, non excludit a successione matris. ibi.29.
- Statutum excludens matrem a successione filij, non excludit a successione filiae. ibi.30.
- Statutum excludens a successione patris, non excludit a successione auis. ibid.33.
- Statutum excludens matrem, & attinentes ex linea materna, non excludit auiam paternam. ibid.
- Statutum excludens cognatos, non excludit sororem. ibi.
- Statutum exclusiuum, an extendatur ex maiestate rationis. 2.361.nu.44.
- Statutum excludens materteram, censeatur excludere materteram magnam. ibid.45.
 Esi excludit patruum excludit etiam patruum magnum. ibid.46.
- Statutum excludens fratres habet etiam locum in patruelis. 46.
- Statutum excludens matrem intelligitur etiam auiam excludere. ibi.47.
- Statutum excludens matrem, dicitur excludere omnes cognatos. ibi.48.
 Declaratur pluribus modis. ibi.49.& seq.
- Statutum excludens pauperem, vel auum, excludit etiam omnes ab eo descendentes. ibi.55.& seq.
- Statutum excludens matrem, censeatur etiam amitam excludere. ibid.57.& seq.
- Statutum, vt frater excludat sororem intelligitur de fratre carnali tantū, vel de fratre vterino. 2.362.nu.79.
- Statutum inhabilitans personam habillem ad disponendum, an operetur si illa persona contrahat extra territorium statuentium. 2.362.nu.1.
 Limitatur, & declaratur multis modis. ibi.4.& seq.
 Quid si dispositio sit facta extra territorium, & sit collata in nō subditum. ibi.4.& seq.
 Quid in forensē. ibid.12.
- Statutum continens prohibitionem personæ odiosam, & non fauorabilem, an operetur extra territorium. 2.363.nu.33.& seq.
 Ampliatur, & limitatur pluribus modis. ibi.25.& seq.
- Statutum exclusiuum non intelligitur prouidere forensi. ibi.nu.35.
- Statutum, vt primogenitus succedat in omnibus bonis, an operetur in bonis extra territorium existentibus. 2.363.nu.1.b
 Quid si consuetudo, vel statutum respiciat personam. ibid.5.
 Quid in forensē. 2.364.nu.11.
- Statutum, vt creditor non petens debitum infra certum tempus excludatur a iure suo, an operetur stante iuramento in contractu. 2.364.nu.1.
 Quid in iuramento promissorio, assertorio, & decisorio. ibi.2.& seq.
- Statutum inducens contra ius commune aliquid contra promissorem, an habeat locum in eius heredem. 2.364.nu.1.
- Statutum, quo cauetur, vt creditor, si intra decennium non petierit, perdit debitum, nec possit vterius exigere, nō valere, & quæ sit huius ratio. 3.61.q.4.
- Statutum quo disponitur filios spurios patri suo ex testamento, vel alia vltima voluntate posse succedere, non valere. 3.61.q.4.
- Statutum quo permittitur in aliquo casu non seruare iuramentum, & sic occasio datur perituri, esse contra ius diuinum. 3.62.q.4.
- Statutum quandoque per indirectum condici posse contra iuramentum, vel eius obseruantiam. 3.62.q.4.
- Statutum tollens legitimam liberis debitam, an & quando valeat. 3.62. quæst.5.
- Statutum generaliter aliquem a successione excludens, an, & quando videatur eum a petitione legitimæ quoque exclusisse. 3.62.q.6.
- per Statutum in totum legitimam tolli posse propter fauorem agnationis, & familiæ, quæ conferuatur per masculos. 3.62.q.6.
- Statutum obligans, & iubens patrem soluere ex legitima pro delicto filij an valeat. 3.62.q.7.
- Statutum respiciens personæ alicuius præiudiciū, vel odium, an, & quatenus valeat. 3.62.q.9.
- Statutum in præiudicium alicuius factum, vt infirmetur, appellatione, vel protestatione, aut contradictione opus esse. 3.62.q.9.
- Statutum diminuens solennitatem testamenti circa numerum. 7. testium de iure communem, & receptam sententiam doctorum esse. 3.62.q.10.
- Statutum minuens numerum. 7. testium, in testamento de iure communi requisitum, extenditur quoque ad extraneos, in loco, vbi statutum viget, existentes. 3.63.q.11.
- Statutum, quod bona in loco, vbi statutum viget, sita, extenditur ad forenses, siue statutum hoc respiciat vilitatem, & commodum forensium, siue damnum, & præiudicium. 3.63.q.11.
- Statutum quo cauetur, vt testamentum coram tribus, vel quatuor testibus factum, valeat, extendi etiam ad bona extra territorium sita. 3.63.q.15.
- Statutum de hereditate ab intestato aliter disponens, quam iure communi cautum est, an extendatur ad bona extra territorium statuentium sita. 3.63.q.16.
- Statutum simpliciter aliquid disponens debet intelligi, secundum ius commune, etiam si ita intelligendo nihil addat iuri communi. 3.63.q.17.
- Statutum, si creditor non petierit debitum infra certum tempus excludatur a iure suo, an valeat. 2.363.nu.1.
 Limitatur pluribus modis. ibid.2.
 Quid si sit factum ex rationabili causa. ibi.3.
 Quid si verba dirigantur ad creditorem. ibid.4.
 Quid si statutum præsumit simulationem. 2.364.nu.5.
 Declaratur. ibi.7.& seq.
 Quid si statutum incipiat a monitione. ibid.12.
 Quid si disponat, vel elapso tempore præsumatur pactum de non petendo. ibi.13.
 An valeat contra foeneratorum. ibi.16.
 An denegetur in hoc casu denunciatione Evangelica. ibi.19.& seq.
- Statutum iuratum, an possit reuocari per aliud statutum. 2.116.nu.20.
- Statutum prohibens contractum probari absque certa solennitate non excludit quin probetur iuramentum præpositum in contractu. 2.117.nu.4.& seq. b
- Statutum exigens certam solennitatem in contractu non habet locum in contractu iurato. 2.118.nu.14.& seq.
- Statutum respiciens præterita non se extendit ad præterita in quibus adest iuramentum. ibi.nu.13.
- Statutum disponens, vt in quolibet contractu soluarur gabella non comprehendit declarationem contractus. 2.324.nu.40.
- Statutum imponens poenam vendenti, etiam ementi, censeatur poenam imponere. 2.351.nu.14.
- Statutum compellens aliquem vendere non compellit illum emere. ibi.nu.17.& seq.
- Statutum requirens certam solennitatem in contractu non ligat subditū extra territorium contrahentem. 2.367.nu.5.
- Statutum, vt stantibus masculis foeminae non succedant operatur, vt masculi dicantur a statuto inuitari. 2.251.nu.5.
- Statutum, si disponat quod contra instrumentum non admittatur exceptio, nisi talis, & talis: tunc alie omnes exceptiones videntur reiectæ. 1.516. b
- Statutum loquens, siue disponens de verò actu hominis, non comprehendit actum ratificantis. ibid.
- Statutum iuratum, in quo est clausula hæc, non intendentes, quod præstitum impediatur ipsos statuentes, quo minus possint illud etiam, vda voluntate, & sine causa tollere, potest sine metu perituri mutari, & tolli. ibid.

Commu.opinionum.

- Statutum iuratum tendens ad utilitatem, seu præiudicium tertij, non impedit reuocationem, nec contra statuentes incurrit periculum, cum sublato statuto, sublato intelligatur iuramentum. *ibidem*
- Statutum disponens quod bannitus pro pecunia possit occidi, non valet. 1.517.a
- Statutum atque lex potest distinguere, ac limitare non solum ius naturale, siue gentium: sed etiam ius diuinum. *ibidem*
- Statutum recens factum, quàm cito liget, cum in iure nõ reperitur expressum, relinquitur iudicis arbitrio. *ibidem*
- Statutum si damnat factum à iure damnatum, imponendo nouam pœnam forensi, cum eo casu censeatur in supina ignorantia esse, non meretur beneficium restitutionis in integrum. *ibidem*
- Statutum si disponat, quod in instrumenta confessionata mandentur executioni, instrumenta quod priuilegium habeant. 1.517.a
- Statutum disponens super actu successiuo habente plures partes, quid præstet. *ibidem*
- Statutum nouum respiciens finem, respicit præteritum à quo finis dependet. *ibidem*
- Statutum, sicut nec consuetudo, contra præcepta moralia iuris diuini, non valet. *ibidem*
- Statutum vel consuetudo si disponat quod bannitus impune offendi & occidi possit, valebit. *ibidem*
- Statutum disponens quod instrumentum publicum debet sine libello mandari executioni, an clericum liget. 1.517.a
- Statutum per quod disponitur quod iudex teneatur committere causam consilio sapientis, si partes vel aliqua ipsarum hoc voluerit, & quod teneatur illud requirere & sequi, valet & tenet. *ibidem*
- Statutum disponens quod banniti pro debito pecuniario possent impune offendi, non valet. 1.556.a
- Statutum disponens quod homicida sit decapitandus, quomodo intelligi debeat. 1.556.a
- Statutum imponens aliam pœnam, quàm ius commune, seruandum est *ibidem* a.
- Statutum laicorum disponens ne filij contrahant matrimonium, absque consensu patris, non valet. *ibidem* a
- Statutum prohibens contrahi matrimonium cum forense, & contrahenti pœnam imponens, non valet. 1.556.a
- Statutum prohibens exportari frumentum, carnes, & similia, ligat etiam forenses. *ibidem* a
- Statutum prohibens ne soror nubat absque consensu fratris, non valet. 1.556.b
- Statutum prohibens rem mobilem alienari in forenses sub pœna, non valet. *ibidem* b
- Statutum puniens assultantem aliquem in domo, habet locum etiam contra assultantem in porticu domus. *ibidem* b
- Statutum quod pro homicidio imponit pœnam pecuniariam, non valet. 1.556.b
- Statutum si prohibeat ne quisquam cum bannito loquatur, tunc scribens ad eum literas non incidit in pœnam statuti. *ibidem* b
- Statutum si promittat præmium reuelanti, seu denuncianti malefactorem, & veniat aliquis ex participibus delicti, qui reuelat, tunc talis reuelans non gaudet beneficio statuti. *ibidem* b
- Statutum alicuius ciuitatis dicitur ius proprium illius. 1.421.a
- Statutum concedens mercatoribus forum, vt coram suo iudice conueniantur, intelligitur super re mercantili. 1.208.a
- Statutum ciuitatis alicuius disponens, quod nemo debeat ad collegium illius admitti, nisi sit natus ibi, vel cuius originarius, non habet locum aduersus eum qui per transitum alibi natus sit. 1.196.b
- Statutum debet potius transferri superfluum, quàm quod quis indebitè damnatum patiat. 1.195.b
- Statutum de lucrando dote intelligitur secundum terminos. l. hac edita li. C. de secundis nupt. 1.208.b
- Statutum disponens contra ea quæ sunt voluntariæ iurisdictionis comprehendit forenses. 1.208.a
- Statutum disponens circa scribentem manu propria habet etiam locum in subscribente. *ibid.*
- Statutum disponens circa testamenta, comprehendit forenses ibi testantem, & trahitur testamentum ad bona vbicunque existentia. *ibidem.*
- Statutum disponens effectu probationum, etiam circa decisoria, nõ ligat, nisi subditos ratione contractus, vel alia ratione. 1.195.b
- Statutum disponens idem quod ius commune, addens vel minuens pœnam, non tollit ius commune. 1.207.b
- Statutum disponens quod mortua vxore sine liberis, maritus lucretur dote, habere locum etiam in dote promissa. 3.64.9.23
- Statutum disponens quod testamentum coram quatuor testibus vel paucioribus possit fieri valere. 3.203.9.35
- Statutum disponens filium spurium ex testamento posse succedere, non valet. 3.105.9.4
- Statutum disponens quod ad onera taxarum, equorum, & hospitalitatis militum, etiam exempti teneantur, exceptis iis qui à principe literas speciales, cum speciali derogatione illius functionis habuerint, quomodo capiendæ sunt istæ literæ speciales. 1.201.b
- Statutum disponens quod bannitus nõ possit reuerti ad ciuitatem, vel qui occidit, occidatur, nisi pacificetur cum heredibus defuncti, mulieres heredes occisi, non intelliguntur. 1.203.b
- Statutum disponens quod bannitus possit impune occidi, valet. 1.204.a
- Statutum disponens quod causa vertentes inter affines debeant compromitti, non habet locum in dissoluta affinitate per mortem, inter socerum & generum. 1.197.a
- Statutum disponens quod de contractibus, vel de qualibet negotiatione soluat gabella, non habet locum in contractibus nullis. 1.200.b
- Statutum disponens quod de damno dato stetur iuramento damnum passum non statuitur iuramento eius cui furum factum est. 1.202.a
- Statutum disponens quod inuentus de nocte cum armis puniatur tanta pena, intelligitur de apprehensis tantum. 1.202.b
- Statutum disponens quod monasterium vel religionem ingredientis patri vel matri succedere non possint, valet. 1.197.a
- Statutum disponens quod mulier & minor non possint contrahere sine consensu duorum consanguineorum, poterit tamen bona sua ecclesie offerre. 1.205.b
- Statutum disponens quod naturales & spurij possint succedere patri, quemadmodum & legitimi, non valet. 1.206.b
- Statutum disponens quod pater teneatur soluere pro filio condemnationem vsque ad legitimam pro delicto filij, valet. 1.205.a
- Statutum disponens quod positionibus simpliciter & præcise responderi debeat, aliàs habeatur pro confesso, quomodo respondendum sit. 1.207.a
- Statutum disponens quod qui non petierit creditum suum à debitore intra tale tempus, amplius petere non possit, valet. 1.195.b
- Statutum disponens quod sententia lata contra vnum possit exequi contra alium, valet. 1.208.a
- Statutum excludens cognatos per agnatos, dicitur in fauorem conferuandæ agnationis. *ibidem* b
- Statutum excludens filiam dotatam à successione patris, non excluditur filia à successione fratris habentis bona patris. *ibid.* b
- Statutum excludens filias à successione patris præcipiensque eas dotari arbitrio propinquorum, non minus legitima arbitrari debet. 1.197.b
- Statutum excludens filias etiam propter patruos licet sit factum fauore agnationis, non extenditur tamen ad fauorem patrulium. 1.420.b
- Statutum excludens filias dicitur fauorabile. 1.208.b
- Statutum excludens fœminam dotatam, solum excluditur ab hereditate dotantis. *ibidem* b
- Statutum excludens fœminas & cognatos propter agnatos strictè interpretandum, quia odiosum. 1.195.b
- Statutum excludens fœminas propter masculos, est principaliter fauorabile. 1.208.b. 198.a
- Statutum excludens matrem ab hereditate filij, habet etiam locum in pupillo decedente intestabili. 1.195.b
- Statutum excludens sororem à successione fratris, non propter hoc censeatur frater exclusus à successione sororis. 1.205.b
- Statutum excludens sororem propter fratrem, inulto magis nepotem ex prædefuncto filio propter patruum excludit. 1.420.b
- Statutum filias persone defunctæ ab intestato excludens stante patre & fratribus defunctæ persone, non extenditur ad bona extra statutentium territoria existentia. 1.207.b
- Statutum Florentinum disponens patrem habentem domicilium Florentiæ scientem que ipsius filium negociare in ipsa ciuitate teneri & obligari, nisi à dicta negotiatione filium expresse prohiberet. 1.206.b
- Statutum habilans vel inhabilans personam alicuius aliàs inhabilem seu habilem de iure communi non extenditur ad forenses. 1.199.b
- Statutum imponens nonam pœnam, in dubio propter impositionem huiusmodi pœnæ videtur recessum præcipueque in dubio à pœna iuris communis, statuti que pœna tantum attenditur. 1.196.a
- Statutum imponens pœnam centum ducatorum, vel aliam percutienti aliquem, si quis bidente vel tridente duo vel tria vulnera incutiat, punitur tantum de vno. 1.202.b
- Statutum imponens pœnam capitalem an debeat intelligi de pœna mortis. 3.64.9.25
- Statutum imponens pœnam corporalem pro homicidio vel pro alio delicto, interpretatur si dolus adit nec lata culpa sufficit. 1.201.a
- Statutum imponens pœnam vendentibus rem immobilem forensibus, non exulat hæredem damnatum à testatore in testamento vendere. 1.202.b
- Statutum in obseruantiam non receptum, nec vrentium moribus approbatum, nullus est vigoris. 1.195.b
- Statutum in personam loquens, illam excludendo vel vocando contra ius commune, non comprehendit non subditum. 1.421.a
- Statutum introducens præscriptionem, non valet. 1.208.a
- Statutum

Index Materiarum

- Statutum iubens libris camporum seu mercatorum adhiberi plenam fidem, valet. 1.196.b
- Statutum, lex, princeps potest prohibere quod non iuretur super contrahibus. 1.202.a
- Statutum loquens de intestato, non comprehendit intestabilem. 1.195.b
- Statutum loquens in faciente, habet locum in mandante. 1.207.b
- Statutum loquens in vno ex correlatiuis, etiam si sit correlatorum iuris communis, habet locum in alio. ibidem.
- Statutum ne bona extraneo vendantur, validum est. 1.208.a
- Statutum non potest disponere, quod ingrediens in monasterium non succedat. ibidem.a
- Statutum non potest facere, quod lapsa aliquo tempore statim creditor cadat a iure suo. ibid.a
- Statutum, pactum, vel consuetudo disponens ad dandum aliquid publicae utilitatis causa, non valet. 1.201.a
- Statutum potest tollere legitimam. 1.208.a
- Statutum prohibens quod non possit extrahi frumentum extra ciuitatem, intelligitur etiam de farina. 1.203.a
- Statutum prohibens uxorem testari sine licentia mariti, non habet locum in testamento ad pias causas. 1.208.b
- Statutum, prohibitio, seu ordinatio in praerudicium ecclesiae, aut laicorum, etiam subditorum molendina habentium, seu de nouo constructurum, non valet. 1.207.a
- Statutum monialem excludens a successione, an tale Statutum loquatur de moniali ingrediente, vel egressa. 3.53.nu.3.
- Statutum puniens delicta, intelligitur de consummatis, & non attentatis, 1.201.b.
- Statutum puniens delinquentem pro aliquo crimine, non comprehendit subditum delinquentem extra territorium. 1.195.b
- Statutum puniens ingredientes, vel turbantes alienas possessiones intelligitur etiam contra eum qui ex iudicis decreto inualido ingressus fuerit. 1.203.b
- Statutum quod est contra ius commune loquens in casu vero non habet locum in ficto. 1.195.b
- Statutum quod filia dotata non succedat, non porrigitur ad bona sua extra territorium statuendum. ibid.
- Statutum quod inuentus portans arma puniatur, intelligitur de apprehenso. 1.208.a
- Statutum quo cauetur patrem teneri soluere ex legitima filij pro delicto filij valere. 3.106.q.23.
- Statutum quod quis audiri non debet, ipso iure repellit agentem & processum annullat. 1.195.b
- Statutum quod vnus pro alio teneatur, & puniatur, est validum. ibid.
- Statutum requirens in contractu solennitatem probatoriam, talem contractum non confirmat iuramentum. 1.208.a
- Statutum respiciens factum in delictis, secundum delictum grauat optimum, si respiciat poenam non grauat. ibid.
- Statutum seu lex faciens mentionem de fructibus, intelligitur deductis impensis. 1.206.b
- Statutum sic est interpretandum, vt quam minimū legat ius comu. 1.207.b
- Statutum si excludat filiam dotatam non simpliciter masculis existentibus, sed donec supersint masculi, his deficientibus recuperat locum suum, & redintegratur. ibid.
- Statutum simpliciter disponens seu loquens de marito lucrante dotem, aut bona mobilia, mortua vxore in matrimonio, recipit interpretationem per l. hac edictali. C. de secund. nupt. 1.195.b
- Statutum simpliciter loquens non trahitur ad iuratos contractus. 1.207.b
- Statutum si pro maleficio imponat poenam mille librarum, aliud pro eodem maleficio quingentarum librarum, hoc illud non corrigit. 1.196.a
- Statutum siue in rem siue in personam loquatur non extenditur ad bona sua extra territorium statuendum. 1.195.b
- Statutum si vestium aut alterius rei vsum cum poena interdicit, in apprehensos tantum locum habet. 1.331.b
- Statutum super gradibus loquens debet intelligi de gradibus iuris ciuilibus. 1.201.b
- Statutum superstitibus masculis foeminas excludens ad bona in alterius ditionis loco sita non profertur. 1.331.b
- Statutum vel consuetudo disponens quod testamentum possit fieri coram quinque testibus, aut paucioribus, valet. 1.207.a
- Statutum vel consuetudo potest addere formam testandi vltra traditam a iuristis. 1.208.b
- Statutum, vel lex, noua iura limitatoria seu specialia non videntur tollere, etiam si in eis exprimat clausula, non obstantibus legibus & statutis. 1.201.a
- Statutum vel pactum deferens lucrum dotis marito, locum etiam habet in dote promissa tantum. 1.208.b
- Statutum vel proclama disponens quod qui coeperit bannitum, aut aliquem malefactorem alium, habeat tale castrum in feudum, tunc murus, caecus, foemina ad feudum admittentur. 1.201.a
- Statutum vltimum debet distingui & interpretari secundum statutum antecedens. 1.196.b
- ¶ Sterilitas ad remittendam pensionem, quando idonea existimatur, quae meriatur. 1.331.b
- Sterilitas vnus anni in locationibus praediorum rusticorum, compensanda venit, cum vbertate praecedentis anni etiam mediati siue interpellati. 1.517.b
- Sterilitas sicuti pensionis remissionem, modo infra dimidium eius quod percipi solet, accidat, colonis tribuit: vicissim vbertas magna vltra dimidium eius quod percipi consuevit, locatori augmentum pensionis tribuit. 1.517.b
- ¶ Scilicidij recipiendi seruitus non impedit edificare, si nihil ei, cui illa datur, ea in re incommodatur. 1.331.b
- Stipulari alteri nemo potest, Ampliatur multipliciter. 1.158.nu.1.
- Limitatur pluribus modis. ibid. 2. & seq.
- Quid in matre? ibidem 22.
- Quid in consanguineo? ibidem 7.
- Quid in vicino? ibidem 8.
- Quid in amico? ibidem 9.
- Quid in aduocato? ibidem 11.
- Quid in arbitro? ibidem 14.
- Quid in administratore vniuersitatis? ibid. 15.
- Stipulatio facta alteri si verba conferantur in tertium an pariat naturalem obligationem. ibi. 18.
- Stipulatio facta alteri si stipulantis interfit. ibidem 19.
- Ampliatur & limitatur. 2.160.nu.56.
- Quid si non interfit & verba obligatiua sint in ipsum stipulantem colata? ibid. 58. & seq.
- Stipulatio facta alteri an valeat de iure canonico. ibidem 65.
- Quid stante iuramento? 2.161.nu.69. & seq.
- Quid fauore piae causae? ibidem 72.
- Quid fauore dotis? ibid. 73.
- Quid fauore liberalitatis? ibid. 76. & seq.
- Quid stante statuto vel consuetudine vt quis possit alteri stipulari. ibidem 78. & seq.
- Quid in negotiorum gestore? 2.163.nu.114.
- Quid in stipulationibus praetoriis? ibid. 117.
- Quid in stipulatione iudiciali? ibid. 122.
- Stipulatio facta alteri praesenti valet. ibid. 119.
- Stipulari potest aliquis mihi quod super re mea. ibid. 123.
- Stipulari alteri an quis possit in mutuo. 2.164.nu.133.
- Stipulatio in instrumento gaurentiata alteri facta an valeat. ibid. 147.
- Stipulans pro nominando non facta nominatione sibi censetur stipulari. 2.164.nu.1.
- Amplia & declara vt ibi. 2. & seq.
- Stipulari non potest reus principalis fideiussori. 2.160.nu.64.
- Stipulatio condicionalis filij ad partem redit. 1.358.a
- Stipulatio facta alteri firmatur iuramento. 1.209.a
- Stipulatio interposita in quacunq; materia, intelligitur secundum materiam illius actus. ibid.
- Stipulatio non totaliter edita, est nulla. 1.375.b
- Stipulatio par est cum iudicio. 1.400.b
- Stipulatio par est cum litis contestatione. 1.376.b
- Stipulatio proprie contractus nec dici, nec duci potest. 1.371.b
- Stipulatio an assumat naturam contractus, super quo interponitur. 2.321.nu.37. & seq.
- Quid si contractus fuerit nouatus? 2.322.nu.49.
- Quid in stipulatione poenali? ibid. 47.
- Quid stante rationis diuersitate? ibid. 48.
- Stipulatio interposita in contractu bonae fidei retinet propriam naturam, & non efficitur bonae fidei. 2.321.nu.42.
- Stipulatione qui se sine causa obligat, prudens, sciens nihil alioquin debere, videtur donare, atque ideo rata est stipulatio. 1.209.a.332.a
- ¶ Studentes arrestari non possunt. 1.349.b
- Studiorum sumptus cum priuilegiis dotis comparantur. 1.400.b
- Stuprum non probatur per testes domesticos: sed illi indicium tantum faciunt. 1.557.a
- Stuprator si dicat puellam non fuisse virginem, ipsa verè dicat se fuisse virginem, tunc praesumptio est pro puella, donec contra probetur. 1.557.a
- Stupri poena in clericum depositio est. 1.332.a
- Stuprum domesticis testibus probari non poterit. ibid. b
- ¶ Subhastata censentur quae praconizata sunt. 1.400.b
- Submissio minori in qua iurisdictione teneat. 3.141.conclu.114.
- Subreptio in literis ad lites impetratis non viciat eas ipso iure, sed ope exceptionis. 1.517.b
- Subreptio regulariter in rescriptis ad lites non ipso iure sed ope exceptionis tantum viciat rescriptum. ibidem
- Subreptitiae literae contentiofae, vel ad lites datae, conferunt iurisdictionem. 1.517.b
- Subreptitiae literae ad gratiam & beneficia non contentiofae, ipso iure non viciant. 1.518.a
- Subreptio

Communium opinionum.

- Subreptio regulariter non inducitur ex taciturnitate concernente tantum merita causa, nec potest contra rescriptum ob talem taciturnitatem de subreptione opponi: & quando possit. 1.518.a
- Subreptio in vno ex alternatiue narratis, vitiat totum rescriptum. 1.518.a
- Subreptio in non alternatiue narratis, aut respicit vtrumque, aut concernit alterum tantum, & quid in vnoquoque præstet. 1.518.a
- Subscribere per se, & pro alio habentur paria. ibid.95
- Subscriptio pro testimonio habetur. 1.357.b
- Subinfeudare alium de feudo potest vasallus etiam sine consensu domini. 1.209.a
- Subinfeudatus feudum alienare non potest sine consensu domini supremi, ibidem.
- Submersa in mari habentur perdita. 1.539.b
- Subscriptio sufficit, vt scriptura ipsius subscribentis manu conscripta, tota censeatur. 1.332.a
- Subrogatum sapit naturam subrogati. 2.320.nu.1.
- Ampliatur pluribus modis. ibid.3.& seq.
- Limitatur. 2.322.nu.48.
- Quid in subrogatione legis? 2.320.nu.3.
- Quid respectu personæ siue rei? ibid.5.& seq.
- Quid in actione subrogata? ibid.9
- Ampliatur. ibid.10.& seq.
- Limitatur & declaratur. ibid.15.& seq.
- Subrogatus an censeatur subrogatus etiam quo ad obseruantiam formæ. 2.321.nu.30.
- Quid quo ad pœnam? 2.322.nu.59.
- Quid quo ad priuilegia personalia? ibid.64
- Quid in iis, quæ sunt diuersæ qualitatibus? ibid.65
- Quid in præminentiæ & honore. ibid.69.& seq.
- Quid stante diuersitate rationis. ibidem 76
- Quid si est electa industria personæ. ibid.78
- Subditus an possit testificari pro Domino. 2.44.nu.21.
- Subscribens se scripturæ illam approbare præsumitur. 2.19.nu.1.
- Ampliatur. ibidem 2.& seq.
- Limitatur multis modis. 2.20.nu.18.
- Quid si alieno nomine quis se subscribat? ibidem.18
- Quid si quis subscribat ratione officij? ibid.20
- Quid si tanquam testis? ibid.23
- Quid si tanquam notarius. ibid.24
- Ampliatur & declaratur. ibid.25.& seq.
- Subscribens non censetur approbare scripturam, quam non legit. 2.22.nu.28.
- Subscribentis notitia in dubio præsumitur. ibid.29
- Et si negat vidisse aut legisse scripturam ipse probat. 2.23.nu.30.& seq.
- Subscriptio testis in scriptura dicitur testimonium extraiudiciale. 2.439.nu.13.
- Subscriptio facta per aliquem notarium vel alium quempiam, si generalis illa fuerit, & nõ specialis, in eo casu requiritur speciale subscriptionem. 3.39.nu.36.
- Substitutio breuiloqua, siue sit facta verbis directis, siue verbis communibus, siue sit facta personis imparibus, siue paribus, nunquam continet sub se directas vulgares, pupillares & exemplares substitutiones, fideicommissariam autem nunquam. 3.39.nu.39.
- Substitutio compendiosa facta filio impuberi non valet vt pupillaris, sed erit omni tempore fideicommissaria, matre existente in medio. 3.39.nu.39.
- Substitutio facta pluribus institutis post mortem omnium an operetur vt substituti dicantur adinuicem reciproce substituti. 2.237.nu.1.
- Substitutio facta post mortem omnium vltimo morienti in tota hereditate censetur alter alteri substitutus. ibidem.nu.8.& seq.
- Quid in substitutione fideicommissaria? ibid.112
- Quid si substitutio vltimo morienti sit facta in parte, & non in totum? ibid.14.& seq.
- Quid si non facta fuerit vltimo morienti, sed omnibus post mortem omnium? ibidem.17
- Substitutio facta pluribus substitutis post mortem omnium in tota hereditate an dicatur reciproca inter eos, vel substitutus admittatur statim primo decedente. ibid.18
- Quid si instituti sint tales vt ex verisimili mente defuncti excludant substitutum? 2.238.nu.20.
- Substitutio si facta sit post mortem plurium in conditione positorum & non honoratorum expressè, an tales substituti dicantur inuicem substituti. ibid.24
- Ampliatur & limitatur. ibidem 25
- Substitutionis conditio an dicatur defecisse si testator instituta filia in re certa instituat filium, cui substituat, si sine filiis decedat, & filius moriatur relicta fœmina. 2.238.nu.1.
- Quid in nepotibus? ibid.3
- Substitutione facta duobus filiis impuberibus institutis, si vterque in pupillari ætate decedat, an substitutus admittatur altero in pupillari ætate decedente. 2.289.nu.1.
- Quid si supersit persona, quæ ex verisimili mente defuncti substitutum excludat? ibid.3.& seq.
- Quid si is, cui est facta substitutio alium extraneum instituat? 2.240.nu.14.
- Quid si institutus alia de causa non possit succedere. ibid.16.& seq.
- Quid in pia causa substituta? 2.241.nu.23.
- Substitutio fideicommissaria si sit facta duobus extraneis sine nomine collectiuo, sed per copulam, an substitutus admittatur vno mortuo extante persona, quæ ex præsumpta mente defuncti substitutum excludit. ibidem 25.& seq.
- Substitutio pupillaris vnita cum iure accrescendi transmittitur ad heredes mortuo substituto ante pupillum, cui facta fuerat substitutio, si substitutus patri pupilli fuerat hæres pro aliqua parte. 2.235.nu.43.
- Ampliatur pluribus modis. ibid.46.& seq.
- Limitatur. ibidem 53
- Quid in substitutione exemplari? ibidem b.47
- Quid in substitutione vulgari? ibid.48
- Quid in pupillari tacita comprehensa in vulgari expressa? ibid.49
- Quid si pupillus, cui est facta pupillaris substitutio, non adierit paternam hereditatem, ibid.50.
- Quid si pupillus fuerit exheredatus? ibidem 51
- Quid si substitutus pupillariter fuerit in re certa institutus? ibid.53
- Quid si testator substituerit superiuuentem? 2.236.nu.59.
- Quid si substitutio sit facta per illa verba, quisquis mihi heres erit. ibid.60.
- Substitutio pupillaris vnita cum iure accrescendi eius naturam assumit. 2.235.nu.44.
- Substitutio, à substitutione vulgari tacita, perinde atque ab expressa, potest incipere & effectum assumere testamentum. 1.518.a
- Substitutio vulgari expressa, regulariter sub se continet pupillarem tacitam, 1.518.a
- Substitutio vulgari expressa facta in casu voluntatis, vel per hæc verba, (Si heres non erit) non tollit iustitiam, sed necessitatem, & facit de suo & necessario voluntatem. 1.518.b
- Substitutio pupillaris non tantum naturalibus & legitimis liberis in potestate nostra constitutis, sed etiam legitimis tantum fieri potest. ibid.b
- Substitutio pupillaris directa non potest nisi impuberi fieri, cui pubes ipse testari possit. ibidem b
- Substitutio pupillaris expirat, si ante mortem testantis in potestate esse de sine per emancipationem, aut adoptionem factam ab auo materno, aut ingressione religionis. 1.518.b
- Substitutio pupillaris ad hoc vt valeat, requiritur quod testamentum patris non tantum morte confirmatum, sed etiam ex eo hereditas adita sit. ibid.b
- Substitutio pupillaris omnino tacita, qualis est quæ continetur sub vulgari expressa, sit per hæc, vel similia verba, Si filius meus heres non erit, talem substitutio, vel talis sit heres. ibid.b
- Substitutio pupillaris inter alios effectus quoque habet, vt quos testator instituyendo potest facere suos & necessarios heredes, possit etiam similiter instituendo ipsi pupillo filio, suos & necessarios facere. ibid.b
- Substitutio pupillaris expressa hunc effectum quoque habet, vt excludat matrem & quoscunque alios ascendentes præteritos, etiam quos ipse filius præterire non potuisset. ibidem b
- Substitutio pupillaris omnino tacita nõ excludit matrem, & ascendentes, siue in parte instituta sit, & coheres filij facta. 1.519.a
- Substitutio pupillaris tacita nõ excludit matrem, & alios ascendentes: id tantum verum, nisi appareat de contraria mente testatoris, salte præsumpta. ibid.a
- Substitutio exemplaris vt fieri possit, inter alia multa, requiritur quoque, vt sit mente captus, cui facienda est. 1.519.a
- Substitutio exemplaris impuberi ac in potestate constituto, à patre fieri nequit, cum pupillaris hoc casu præualeat. ibid.
- Substitutio exemplaris vt procedat, requiritur inter alia, quod mente captus post mortem testatoris efficiatur sui iuris. ibid.
- Substitutio exemplaris non potest fieri præterito neque exheredato: poterit tamen fieri instituto in minus quam in legitima, ex quo potest ad supplementum agere. ibid.a
- Substitutio exemplaris expressa continet in se tacitam vulgarem, perinde atque expressa pupillaris. 1.519.b
- Substitutio vulgari expressa, perinde exemplarem tacitam, sicut & pupillarem tacitam, in se continet. ibid.
- Substitutio exemplaris ab altero parente facta, trahitur ad eius omnia bona vndeque quæsitæ, sicut & pupillaris substitutio. 1.519.b
- Substitutio exemplaris in formata à iure accrescendi, aut cum eo vnita, perinde atque pupillaris, etiam non agnita, transmittitur. ibidem
- Substitutio exemplaris expirat, si mens sana redierit, & perdurauerit usque ad mortem. ibidem
- Substitutio exemplaris interumpitur per natiuitatem filij legitimi & naturalis ipsius dementis. ibid.
- Substitutio breuiloqua, siue reciproca quid requirat. ibid.
- Substitutio reciproca postea facta, vt contineat vulgarem requiritur quod omnes filij sint instituti. 1.520.a

Index Materiarum

- Substitutio reciproca si fiat testamento comprehendit substitutiones fidei commissarias. 1.520.a
- Substitutio reciproca si facta est codicillis, continebit duas fideicommissarias tantum. ibid.
- Substitutio breui loqua, siue reciproca, si verbis generalibus continet substitutiones expressas, quid efficiat. ibid.
- Substitutio breui loqua, siue reciproca in dubio refertur ad omnes pariter, ita ut omnes veniant, non seruato ordine. ibidem
- Substitutio reciproca propter superuenientem inaequalitatem, non cessat in persona alterius, in quo non superuenit inaequalitas. ibid.
- Substitutio compendiosa directis verbis facta, quum verba de eorum natura sonant, quod de manu propria quis accipiat, & propria auctoritate. 1.520.b
- Substitutio compendiosa verbis communibus, seu indifferentibus facta, censetur his verbis, substitutio, perueniat, deueniat, redeat, deuoluatur, reuertatur, succedat: similibus. ibid.b
- Substitutio compendiosa à milite impuberi facta, si impubes decedat intra pupillarem aetatem, valebit ut pupillaris substitutio. ibid.
- Substitutio compendiosa à milite per verba communia facta, non tantum vulgarem, sed etiam directam, etiam post aditam hereditatem, continet & quando valebit. ibid.
- Substitutio compendiosa per verba directa puberi à pagano facta, ante aditam hereditatem, comprehendit vulgarem. ibidem
- Substitutio compendiosa à pagano per verba directa impuberi, cui pupillariter substitui potest, facta, comprehendit vulgarem & pupillarem. ibidem.
- Substitutio compendiosa à pagano impuberi per quaecumque verba directa, siue civilia, vel non, aut communia, facta infra pupillarem aetatem valebit ut pupillaris, post ut fideicommissaria. ibid.
- Substitutio compendiosa à pagano per verba directa impuberi facta, regulatiter infra pupillarem aetatem valet, ut directa pupillaris. 1.521.a
- Substitutio compendiosa extraneo facta, quem postea testator loco filij adoptet, iure directo valere non debet. ibidem
- Substitutio compendiosa à pagano per verba merè obliqua, puta per verbum restituar, det, vel simile facta, semper est fideicommissaria. 1.521.b
- Substitutio compendiosa hisce verbis à pagano facta, Si filius meus quandoque decefferit, bona mea dentur pauperibus, omni tempore erit fideicommissaria. ibid.b
- Substitutio compendiosa à pagano facta per verba communia in codicillis, omni tempore erit fideicommissaria. ibid.b
- Substitutio compendiosa à pagano impuberi cui pupillariter substitui potest, quibus verbis, & quando continet vulgarem. ibid.
- Substitutio compendiosa verbis communibus impuberi, cum destinatione temporum facta, siue aetatum à pagano facta, quibus verbis, & quando valebit, quae & pupillarem & fideicommissariam continet. ibid.
- Substitutio compendiosa à pagano facta per verba communia, in re, vel in quantitate certa, non trahitur ad directam substitutionem, nec per consequens ad vtriusque bona. 1.522.a
- Substitutio compendiosa vulgaris, pluribus institutis facta super toto, altero tantum mortuo, substitutus non admittitur; sed cohaeret tanquam praesectus. ibid.
- Substitutio compendiosa pupillaris vel exemplaris pluribus filiis institutis simpliciter facta, quibus verbis facta, & quando substitutus non admittitur. ibid.a
- Substitutio breui loqua simpliciter, facta absque compendiosa non continet fideicommissariam sed directam tantum. 1.509.b
- Substitutio condicionalis non transmittitur etiam ad filios nisi aliud appareat ex coniecturata mente testatoris. 2.210.b
- Substitutio compendiosa continet in se vulgarem. 1.210.a
- Substitutio compendiosa de re certa facta per civilia verba, ut haeres esto, vel instituo, trahitur ad vniuersa bona filij in pupillari aetate decedentis. ibidem b.
- Substitutio compendiosa facta à pagano per verba communia, impuberi intra tempora pubertatis valet, & mater per eam excluditur. 1.210.a
- Substitutio compendiosa impuberi filio facta verbo communi intra tempora pupillaris aetatis directa & post pubertatem decedente filio sine liberis conuertitur in obliquam. ibid.b
- Substitutio compendiosa verbis directis facta, si iure directa pupillaris valere potuit, iure fideicommissariae extra pupillarem aetatem non valet. 1.332.b
- Substitutio cum sit post mortem alterius dicitur compendiosa. 1.210.b
- Substitutio de filiis, & de illorum filiis, filiis autem praeorientibus absque liberis dicitur vocari ordine successiuo. ibid.b
- Substitutio ex vna specie ad aliam profertur atque extenditur. 1.332.a
- Substitutio facta filio his verbis, filio meo talem substituo, continet vulgarem tantum. 1.209.b
- Substitutio facta per paganum filio compendiose per verbum commune substituo, quid contingat ex illa. 1.210.a
- Substitutio sub conditione si decefferit sine liberis omnino extinguitur, si cum filiis decefferit. 1.421.b
- Substitutio fideicommissaria habens plures gradus si primus deficit admittitur secundus loco illius. 1.210.b
- Substitutio his verbis concepta (instituo, & substituo) ex verbo instituo, directa, ex verbo substituo, fideicommissaria substitutione ducit. ibi. 332.b
- Substitutio in liberorum defectum, hoc est si quis sine liberis decefferit, tunc euaneſcet cum is, cui substituitur, religionem profitebitur. 1.332.a
- Substitutio pupillaris expressa, matrem omnino tum legitima portione, tum bonis à linea materna pupillo quaesitis, interuertit. 1.332.b
- Substitutio pupillaris facta de duobus filiis, si decefferint in pupillari aetate, non habet locum, nisi ambo decefferint. 1.210.a
- Substitutio pupillaris facta vni ex filiis in testamento inter liberos sustinetur, si substituat vni ex filiis, si extraneus, non. 209.b
- Substitutio pupillaris non conualeſcit, impubere arrogati decedente ante arrogatorem, 1.210.a
- Substitutio pupillaris non minus grauari onerarique potest, quam quivis ab intestato successurus. 1.332.b
- Substitutio pupillaris quam auus praeterito filij emancipati nepoti facit, hodie valet. 1.332.b
- Substitutio pupillaris reciproca facta inter duos filios per patrem, emancipato vno, & substitutione sublata, tollitur & reliqua. 1.210.a
- Substitutio quasi pupillaris, seu exemplaris, quibus personis fieri possit. 1.332.b
- Substitutio tacita pupillaris resultat ex expressa vulgari. 1.210.a
- Substitutio tacita vulgaris ita confert vires testamento, sicut expressa vulgaris, ibid.b
- Substitutio, vel institutio facta per verbum (lego) ad directam trahi non potest. 1.209.b
- Substitutio vulgaris inferior impendio est, quam vel sanguinis, vel iure de liberandi transmissio. 1.332.b
- Substitutio vulgaris tacita, quae ex pupillari substitutione expressa colligitur, quando portigitur extra pupillarem, 1.332.b
- Substitutio vulgaris tollit sui aetatem. 1.210.b
- Substitutio vulgaris tollitur, si substitutus non sit heres, vel si moriatur intra annum, intra quem adire tenetur, si transmittat hereditatem. 1.210.b
- Substitutio duobus impuberibus si vterque in pupillari aetate decedat, admittitur ad portionem vnius decedentis non remanente persona ex vtriusque mente defuncti ipsum excludente. 2.241. nu. 1.
- Ampliat. ibid. 3. & seq.
- Limitatur. 2.242. nu. 11.
- Quid si testator dixit ut tota hereditas perueniret ad substitutum? 2.241. num. 3.
- Quid si instituti non sint adinuicem substituti? 2.242. nu. 7. & seq.
- Quid in contractibus? ibid. 9. & seq.
- Quid quo ad ius accrescendi? ibidem 11.
- Substitutus moriens antequam substitutionis gradus eueniat: spem tunc substitutionis expirat, nec ad heredes transmittitur. 1.211.b
- Substitutus pupillaris potest grauari per fideicommissum. ibid. b
- Substitutus vulgaris excludit patrem. ibid.
- Substitutus ad hoc, ut ex substitutione vulgari admittatur, requiritur quod institutus, aut nolit, aut non possit esse heres, quandiu institutus adire potest, non potest succedere substitutus. 1.518.a
- Subtractio rerum hereditariarum probatur per domesticos. 2.46. nume. 34.
- Succedere non potest qui successionis iuri renuntiat. 1.372.a
- Succedere qui non potest pro non existente habetur. 1.372.a
- Succedere volenti in feudo dato pro se, & filiis hereditas, sufficit quod sit heres primi inuestiti. 1.211.b
- Successor in dignitate an possit reuocare contractum factum cum praedecessore. 2.187. nu. 2.
- Ampliat & limitatur pluribus modis. ibid. 3.
- Quid in regalibus concedi solitis? ibidem 7.
- Quid in regalibus rerum vel locorum particularium? ibid. 9.
- Quid si praedecessor supplantasset successorem? ibid. 14.
- Quid in successore praelati? ibid. 15.
- Quid in gratia facta Ecclesiae ab antecessore? ibid. 17.
- Successor in officio. an possit intentionem sui praedecessoris declarare. 2.216. num. 54.
- Limitatur & declaratur. ibid. & 85. seq.
- Suitas tollitur per actionem vulgaris substituti. 1.212.a
- Suitatis materia etiam in feudis locum habet. 1.450.a
- Summa minor in dictis testium non inest maiori. 3.144. con. 151.
- Summa diuisum perita vtrum pluries peti possit. 3.154. con. 413.
- Suorum & emancipatorum nulla est differentia. 1.333.a & 212.a
- Suorum iniuriam ij prosequi dicuntur & censentur qui sexto cognationis gradu iniuria affectum attingunt. ibid.
- Superiores in causis fidei ab inferioribus repraesentari possunt. 1.375.b
- Superioritatis ius praescribi potest. 1.212.a
- Superioritatis ius contra principem per prescriptionem antiquam, cuius iuris memoria non extat in contrarium praescribi. 3.40. nu. 40
- Suscceptor siue pater spiritalis, itemque susceptrix, absque venia in ius vocari.

Communi opinionum.

cari non possunt. 1.4.49.a
 Suspecti de iure non possunt allegare omnes doctores vniuersitatis. 1.212.a
 ¶ Supplicationis instantia regulatur, secundum instantiam appellationis. 3.40.nu.41
 Supplicatio continens quæ res iudicata rescindatur, vel quæ bis iudicetur, nisi per principem, & non inferiorem concedi potest. 3.53.nu.5
 ¶ Surdus ac idem mutus natura testari non potest, ex accidenti surdus ac mutus potest. 1.522.b
 Surdo, & muto qui testari nequit, exemplariter substitui poterit à patre, perinde atque mente capro, & prodigo. 1.522.b
 ¶ Suspicio falsi, an pro veritate habeatur. 2.417.nu.1
 Declaratur pluribus modis. 2.418.nu.8
 Suitati non præscribitur. 2.307.nu.5
 Suspectus allegari potest prælatus, & de iure recipitur. 1.212.a
 Suspensio à spiritualibus, vel ecclesiasticis circa ea, quæ ab ijs exercentur absque ordine, quando non incurrunt irregularitatem. 1.522.b
 Suspensus à iurisdictione, eam exercendo contra interdictum, irregularitatem non incurrit. ibid.
 Suspensio ad tempus absque aliquâ absolutione tollitur elapso suspensionis ipsius tempore. 1.332.b
 Suspensus non priuatur à testificando. 1.212.b
 Suspensio iudicis, an necessario probanda, vel exprimenda. 3.149.con.236
 ¶ Sustentatio de fructibus referuanda. 3.145.con.174
 ¶ Suus heres repudiatam semel hereditatem, iterum re integra reperere potest. 1.332.b
 Suus transmittit hereditatem delatam, nec dum aditam ad heredes. 3.98.q.7
 ¶ Syndicus vniuersitatis non potest aliquem accusare nomine syndicatoris, sed opus est, vt accuset suo nomine: sed ad utilitatem vniuersitatis. 1.557.a
 Syndicus, vel actor vniuersitatis perinde atque generalis negotiorum gestor, cum de omnis obligetur, tenetur appellare, & appellationem prosequi. 1.522.b

T

TABELLIO non præsumitur, nisi probetur titulus. 1.212.b
 Tacens consentire videtur. 1.401.a
 Tacens contra se respondet. ibi.
 Tacens ac præfens, quando alienaretur res sibi obligata, ex taciturnitate censetur pignoris remissionem facere, ac consentire. 1.522.b
 Tacens ac præfens, si præcedat contractus, vel obligatio, quando non habetur pro consentiente. ibid.
 Tacens ac præfens actui qui per coniunctum fit, censetur fieri de eius consensu, vnde si non contradicit, sibi præiudicat, & cõmuniter tenetur, quando coniunctio in se reuerentiam haberet. ibid.
 Tacens ac præfens in imponenda seruitute non censetur consentire. 1.523.a
 Tacere præstat quàm respondere male. 1.368.b
 Tacita institutio quo ad filium, vel alium qui de necessitate institui debebat, non valet. 1.213.a
 Tacita pro expressis sunt habenda. 1.372.a
 ¶ Taciturnitas in dispensatione habitatis primæ, redditus secundam subreptitiam. 1.213.a
 Taciturnitas, & præsentia in ijs, quæ respiciunt præiudicium tertij, cuius ad nos spectat cura, & sollicitudo, non inducit consensum. 1.523.a
 Taciturnitas concernens merita causæ, & si taceatur exceptio preemproria, regulariter non inducit subreptionem, nec potest de tali taciturnitate contra rescriptum opponi. ibid.
 Taciturnitas, & patientia concurrente scientia, & cõiunctione sanguinis, præsumptione legis inducit consensum, & ratihabitionem. ibi.
 Taciturnitas, & patientia coniuncta alij actui, sine contradictione, aut protestatione, inducit consensum, & ratihabitionem. ibid.
 Taciturnitas conductoris, & locatoris impleto tempore conductionis, inducit tacitum consensum, vel relocationem, & recõductionem. ibi.
 ¶ Tacitus consensus habetur pro expresso. 1.356.b
 ¶ Tale esse, & redire ad tale, sunt paria. 1.401.a
 Talionis poena iam hodie improbo more omnis omnino antiquata est. 1.333.a
 Talis est per naturam, qualis est per privilegium. 1.401.a
 Talis est quis, qualis reperitur in habitu. 1.401.a
 Talis fuisse censetur, qualis nunc esse comperitur, ibid.
 ¶ Taxatiua legis, vel statuti verba, non excludunt casus similes. 1.333.a
 ¶ Tempestatis causa quæ in mare iactantur, tum demum pro derelictis habitæ censentur, cum bene composita, & colligata iactantur. 1.333.a
 ¶ Tempore fit habitus, quod ad tempus habile confertur. 1.402.a
 Tempore prohibito fit, quod fit tempore permisso relato ad prohibitiu. ibidem.
 Tempore permisso fieri cõsuetur, quod fit reatiue ad tempus permissum. 1.376.a

Temporis finis, quando expectandus. 3.158.con.394
 Temporis moderationem iudex quando habet. 3.161.con.427
 Tempore quadrimestri ad prouocandum qui non gaudeat. 3.161.con.433
 Tempus antiquum, aut antiquissimum in materia probationis quando dicitur, ad hoc, vt imperfecta probatio in antiquis plenè probet. 3.66.q.3
 Tempus à lege sic exactum, cum fuerit septem annorum, non satis est ordinari, sed opus est pertexi, & perfici. 1.333.a
 Tempus centum annorum requiritur, vt dicitur concurrille tempus, de cuius initio memoria non sit in contrarium. 1.213.a
 Tempus datum ad cognoscendum, quando incipiat currere. 1.212.b
 Tempus datum ad probandum quando non currat. 3.146.con.185
 Tempus appellandi, quando currat minori. 3.155.con.319
 Tempus instantiæ præfixum, an improrogabile. 3.161.con.426
 Tempus datum à iudice partium consensu est prorogabile. 3.161.con.432
 Tempus decem annorum, longum dicitur. 1.213.a.333.a
 Tempus de cuius initio memoria non sit in contrarium debet probare is, qui fundat suam intentionem in dicto tempore. 1.333.a
 Tempus executionis causarum criminalium, est in iudicis arbitrio. 1.213.a
 Tempus faciendi inuentarium currit à tempore aditæ hereditatis. ibid.
 Tempus guerræ, siue belli, & tempus mortalitatis, siue pestis æquiparantur. 1.391.b
 Tempus in illius odium duplicabitur, qui ante tempus egerit. 1.333.a
 Tempus longissimum facit præsumi solennitates extrinsecus. 1.213.a
 Tempus petendæ inuestituræ currit à die probabilis scientiæ. 1.212.b
 Tempus petendæ inuestituræ non currit impuberi. ibid.
 Tempus præscriptum ad aliquid agendum non currit ignorantibus. 1.333.a
 Tempus quadriennij ad petendum restitutionem, quando incipiat currere. 1.213.a
 Tempus quod ad solutionem iudicatis indulgeri debeat, in iudicis arbitrio ponitur. 1.333.a
 Tempus quod datur condénatis, vt soluant, est in iudicis arbitrio. 1.213.a
 Tempus 30. dierum petendorum Apostolorum, quando currat. ibi.
 Tempus non incipit currere heredi debenti soluere infra 40. dies, nisi post aditam hereditatem. 2.73.nu.10
 Tempus non incipit currere illi, cui est factum præceptum sub poena, vt aliquid faciat, nisi à die scientiæ. ibi.nu.11
 ¶ Tergiuersator punitur poena infamiæ, & librarum quinque aurum. 1.557.a
 ¶ Terminus adiunctus numero dierum cum dictione. A. vel Ab. vel Ex. & similibus statim incipit currere. 2.73.nu.5
 Terminus à iudice præfixi debet etiam in causa matrimoniali. 2.83.nu.10
 Terminus præfixus durante primo termino per eundem iudicem prorogari potest. 2.84.nu.36
 Terminus parti statui potest ad accusandum, qui postea non sit audiendus. 1.557.a
 Terminus diem termini non computat: & contra. ibi.
 Terminus producendorum instrumentorum ad quæ præfixus censetur. 3.136.con.37
 ¶ Tertio venienti pro suo interesse non nocet virtus tritum cõformium. 2.144.nu.19
 Tertium sententiæ executionem impedire volentem docere debere summatim, & intra breue tempus ius contradicendi. 3.130.q.38
 Tertius opponens se executioni sententiæ cum calumnia præsumitur, nõ est admittendus. 3.130.q.39
 Tertius quando ex sententiâ quæ transiit in iudicatam prouocet. 3.143.con.134
 ¶ Testamenta argumentis à contractu ductis reguntur. 1.335.a
 Testamenta cum duo comparent, & virum prius, & virum posterius sit non constat, neutrum eorum valet. 1.335.a.216.b
 Testamenta quàm fauorabilia sint. 1.402.b
 Testamenti condendi facultatem qui à principe impetrauit, cum id iure communi posset, absque solennitatibus rectè restabitur. 1.334.b
 Testamenti seruandi causa concernit publicam utilitatem. 1.402.b
 Testamenti deperditum tenor per duos notarios probari potest. 1.315.b
 Testamenti faciendi ius quo ad inuentionem, & originem esse iurisdictionem, at quo ad formam, & solennitatem, iuris ciuilibus. 3.130.q.1
 Testamenti factionem passiuam non habere fratres minores. 3.130.q.4
 Testamenti, & pars vna ex alia declarabitur, & verbum obscurius ex eodem verbo alibi posito clarius explorabitur. 1.334.b
 Testamenti nulli dicendi ius non admittit edictum successorium. ibi.
 Testamenti passiuæ actio ijs non est quibus ob crimen condendi testamenti ius non est. ibid.
 Testamenti solennitates tum statuto tum consuetudine demum additæ poterunt. 1.334.b
 Testamenti verbis inhaerendum est, si non constat de mente testatoris. 1.217.b
 Testamento, propter præteritionem à patre ignorante, nullo, infirmari

Index Materiaram

- dationem tutoris. 3.77.9.3.
- Testamento ex solenni naturalē nasci obligationem. 3.100.9.1.
- Testamento condito tempore pestis sufficere quinque testes. 3.102.9.31.
- In Testamento cæci non sufficere testes. 3.103.9.32.
- Testamento imperfecte inter liberos condito, quæ continentur omnia seruari debent. 1.355.a
- Testamento inter liberos necesse est relinquere titulo institutionis. 1.214.b
- Testamento minus solenni relicta naturalē obligatiōe signunt. 1.334.b
- Testamento ob hereditatem non aditam rupto, nec p̄ijs causis legata debentur. 1.335.a
- ¶ Testamentorum reuocatio, contractus, vel confessio, vel alia id genus testamentis inserta conuclit. ibi.
- Testamentum ad p̄ias causas cum duobus testibus valet de iure canonico. 3.40.nu.1.
- Testamentum ad interrogationem notarij valere. 3.101.nu.11.
- Testamentum an valeat si notario exprimente nomen heredis, & testator respondeat q̄ sibi ita placet, vel sic. 2.226.nu.1.b
- Quid si articulatē testator loqui non poterat. ibi.3.
- Quid si erat morti proximus. 2.227.nu.5. & seq.
- Quid si præcederet aliud testamentum solenne. ibi.7.
- Quid si non dictante notario, sed consanguineis testator ita respondeat. ibi.9. & seq.
- Quid si testator respondeat ad interrogationem personæ suspectæ. ibi.16.
- Quid stante clausula codicillari. ibi.20.
- Quid in testamento in scriptis. 2.228.nu.23.
- Testamentum vsurarij manifesti an reuocalescat præstita cautione post testamentum iuxta tex. in c. quanquam. de vsur. in 6. 2.228.nu.1.
- Quid si testator constituat procuratorem ad præstandam dictam cautionem. ibi.2.
- Quid fauore filiorum. ibi.3.
- Quid fauore piæ causæ. ibi.4.
- Quid in testamento mercatorum nostri temporis. ibi.7.
- Quid in testamento Iudæi manifeste vsurarij. ibi.8.
- Testamentum factum secundum loci consuetudinem operatur etiã quo ad bona extra territorium. ibi.1.
- Testamentum conditum à forense, secundum consuetudinem loci operatur quo ad bona vbicunq̄ posita. ibi.3. & seq.
- Testamentum, in quo expressè non est apposita clausula codicillaris non valet in vim clausulæ primæ. 2.228.nu.1.b
- Limitatur pluribus modis. ibi.2. & seq.
- Quid instituta persona dilecta à testatore. ibi.2.
- Quid fauore piæ causæ. ibi.4.
- Quid fauore libertatis. ibi.5.
- Quid fauore filiorum. ibi.6.
- Quid stante clausula omni meliori modo. 2.229.nu.9.
- Quid stante iuramento. ibi.10.
- Testamentum inter liberos cum minori numero testium, an valeat filijs inæqualiter institutis. ibi.1.
- Quid instituta filia exclusa à statuto vnâ cum masculo. ibi.3.
- Quid si filius qui poterat impugnare testamentum ita cõteratur. ibi.4.
- Quid stante modica inæqualitate. ibi.5.
- Testamentum, secundum cum minori numero testium in fauorem filiorum an reuocet primum solenniter conditum, in quo etiam filij sunt instituti. 2.229.nu.1.
- Testamentum factum tempore pestis, an valeat cum minori numero testium. ibi.nu.1.b
- Quid si non interuenient quinque testes. ibi.3.
- Quid si tempore pestis mulier sit in testamento testis adhibita. 2.230.nu.5.
- Testamentum inter liberos, an dicatur imperfectum ratione voluntatis, si postquam testator illud ordinauit voluit, vt notarius rogaretur, & ante aduentum Notarij ipse decedit. ibi.1.2.3.4.
- Quid in testamento ad p̄ias causas. ibi.6.
- Testamentum imperfectum ratione voluntatis imperfecte non valet inter liberos, nec ad p̄ias causas. ibi.3.
- Testamentum in scriptis cõceptum, & mortis præuenti non perfectum, nõ valet. 3.101.9.12.
- Testamentum in scriptis cõceptum, & imperfectum sola ratione solennitatis, valet vt nuncupatiuum. 3.101.9.13.
- Testamentum nuncupatiuum cæci requirit 40. solennitates, siue requisita. 3.53.nu.1.
- Testamentum cæci requirit pro forma quod præcedat hæredis institutio antequam fiant legata. 3.40.nu.4.
- Testamentum coram principe conditum requirit aliquid testes. 3.40.nu.5. & 103.9.31.
- Testamentum inter liberos scriptum manu testatoris valet, licet per notarium non sit publicatum. ibi.12.
- Quid si non sit subscriptum per testatorem. ibi.14.
- Testamentum conditum ad elationem alterius testamenti validum est. 2.231.nu.1. & seq.
- Quid in institutione heredis. ibi.10.
- Testamentum Cardinalis in curia conditum ex spatio longi temporis factum fuisse præsumitur de licentia Papæ. 2.17.nu.48.
- Idem in testamento Prælati. 2.15.nu.7.
- Testamentum non probatur si aliqui testes deponat de vna parte ipsius, alij verò de altera. 2.1.nu.4.
- Testamentum furiosi, & mente capti ante furorem, vel per dilucida interualla, re currente sana mente factum, valet. 1.523.a
- Testamentum natura muti ac surdi non valet, accidente verò valet. ibi. dem.
- Testamentum cæci, quando non valeat. 1.523.b
- Testamentum pupilli, vel impuberis, etiam sagacis ad p̄ias causas facti, non valet, & quomodo valeat. ibid.
- Testamentum eius, qui post ingressum religionem valet, & statim post ingressum confirmatur. ibid.
- Testamentum eius qui post ingressum religionem, quæ in cõmuni proprium habere potest, quando valeat, & quomodo. ibid.
- Testamentum filijfamilias etiam consensu patris factum, in alijs quam castrensi peculio, non valet. ibi.
- Testamentum condemnati ad mortem etiam, etiam si post sententiam manus iudicis effugerit, ne quidem ad p̄ias causas valet. ibid.
- Testamentum damnati ad mortem in absentia ex forma statuti, secundum ius commune factum, valet, sed secundum formam statuti non valet. 1.524.a
- Testamentum condemnati ad mortem ciuilem, siue perdat libertatem, ciuitatem, & bona: aut libertatē retineat, reliqua amittit, iure ciuili non valet. ibi.
- Testamentum conditum à filiofamilias dum pater apud hostes est, non valere patre ab hostibus reuerso, si filius adhuc viuat. 3.101. quæst. 9.
- Testamentum excommunicati non valet, & quamobrem, & contra. 1.524.a. ibid.
- Testamentum obfidis Romani populi, id est in fidelis obfidis apud Christianos, vel contra, non valet. ibid.
- Testamentum eius qui incertus ac dubius est de suo statu, non valet. ibi. dem.
- Testamentum, si patitur defectum in his, quæ sunt de substantia, vel essentia eius, non potest in ius codicillorum resurgere. ibid.
- Testamentum iure ciuili, septem exigit testes, & quando paucioribus, & quo iure. ibid. b.
- Testamentum perinde ex tacita, quã ab expressa substitutione potest incipere, & effectum assumere. ibi. b.
- Testamentum vsurarij manifesti, non secuta cautione de restituendo male ablata, regulariter non valet, & in quibus valeat. ibid. b.
- Testamentum valere non potest, si non habeat septem testes. 3.40. nume. 3.
- Testamentum vsurarij manifesti ante præstitam cautionem de restituendis ablatis facti, etiam ad p̄ias causas non valet, nec post, præstita cautione, & satisfactione reuocalescit. 1.524. b.
- Testamentum ad p̄ias causas non requirit de necessitate solennitates iurisperitorum. 1.213. b.
- Testamentum ad p̄ias causas sustinetur etiam quo ad legata ad non p̄ias causas relicta. ibi.
- Testamentum cæci, si ab heredis institutione non auspicetur nullius ponderis, ac momenti est. 1.334. a.
- Testamentum cum clausula derogatoria, quando tollatur per secundum. 1.214. b.
- Testamentum conditum, secundum consilium Galli Aquilij valet. 1.213. b.
- Testamentum est inuentione de iure gentium, solennitates verò in eo requisitæ de iure ciuili, & prætorio sunt inuentæ. ibid.
- Testamentum est ipso iure nullum, quando erratur in persona heredis quam credebatur coniunctam. 1.213. b.
- Testamentum ex causa præteritionis nullum est, quo ad institutionem tantum, non quo ad legata, & cætera in testamento contenta. 1.214. a.
- Testamentum est validum si quis interrogatus num velit hunc, vel illum heredem suum instituere, respondeat simpliciter velle. 1.422. a.
- Testamentum factum per monachum post ingressum monasterij, est propriè testamentum. 1.214. b.
- Testamentum fratris rumpitur per querelam fratris superstitis in totum. 1.213. b.
- Testamentum incipere potest, & ab expressa vulgari, & à tacita in expressa pupillari contenta. 1.214. b.
- Testamentum fratris in totum impugnari posse à fratre instituta turpi persona. 3.102.9.28.
- Testamentum imperfectum ratione voluntatis etiam inter liberos non seruari. 3.40.nu.6.

Communium opinionum.

- Testamentum imperfectum valet inter liberos. 1.422.a
 Testamentum in quo filius reperitur præteritus, nullum est. 1.213.b
 Testamentum in quo filiusfam. præteritus est, de iure civili non valet. 3.101.q.17.
 Testamentum in quo filius sub potestate est præteritus, si filius dicat nullum, rumpitur, aliis non: & contra. 1.215.b
 Testamentum in quo pater instituit filios simpliciter, non comprehendit filium quem ignorabat habere, & est nullum. ibi.b
 Testamentum in quo testes rogati, atque ad id specialiter accersiti notario non dicuntur, non aliter inquam valebit, quam si ad pias causas accineat, vel testes sese subscripserint. 1.333.b
 Testamentum inter liberos non sustinetur ea via, quæ melior de iure valere potest. 1.215.b
 Testamentum inter liberos valet, etiam si in eo non interueniant solennitates iuris civilis. 1.213.b
 Testamentum inualidum corrigitur, si dicatur habeat vim codicillorum. 1.402.b
 Testamentum inualidum est nullum. ibi.
 Testamentum inualidum quod sit. ibid.
 Testamentum legitime factum fuisse abundè ostenditur, duobus testamentarijs testibus. 1.343.a
 Testamentum matris, vel aui materni sustinetur per clausulam codicillarem. 1.215.b
 Testamentum militis, quando subiaceat querelæ. 1.217.a
 Testamentum minus solenne facit aliquem naturaliter obligari. 1.213.b
 Testamentum minus solenne quod piæ alicuius causæ fauore sustinetur, non solum quatenus ad piam illâ causam spectat, sed generaliter quo ad omnia in eo contenta, valet. 1.343.a
 Testamentum nuncupatum factum in præsentia, 7. testium per notarium, valere etiam sine subscriptione testium. 3.101.q.10.
 Testamentum non valet in quo non est facta expressio de herede, & substituto, antequam scribitur. 1.422.b
 Testamentum non vitiat solennitas leuis omiſſa. 1.216.a
 Testamentum nuncupatum non valet aliis, quam si ad pias condatur. 1.334.a
 Testamentum obscurum, est testamentum nullum. 1.370.b
 Testamentum parans notarius, vel alius iussu testatoris, & si coram testibus testator respondeat ita velle, nihil tamen valet: & contra. 1.214.a
 Testamentum patris cum clausula codicillari per verbum de præsentia, valet, non comprehendit posthumum. 1.215.b
 Testamentum patris inter liberos schedula voluntatem, & institutionem si quido enarrante comprehensum, sine alijs testibus validum ac iustum dicitur. 1.334.a
 Testamentum pendere debet a testatoris voluntate, sit tamè, & validum ad alterius interrogationem. 1.422.b
 Testamentum præteritione filij in potestate existentis, & nati, vel nascituri, de iure civili à principio est nullum etiam si filius non dicat nullum. 1.214.a
 Testamentum, quando dicitur legitime probatum. 1.422.b
 Testamentum quamuis metu fiat, iure ipso valet. 1.334.a
 Testamentum quibus rebus infirmum remaneat. 1.422.b
 Testamentum qui cõdere nequeunt, nec ad pias causas testati quicquam efficient. 1.333.b
 Testamentum quid requirat, vt validum sit. 1.422.b
 Testamentum quod antequam perficeretur, decessit testator, imperfectum ratione voluntatis nullo modo valet. 1.214.b.215.a
 Testamentum reuocatum est nullum. 1.375.a
 Testamentum rite factum non aliter reuocabitur, quam si aliud fiat solenniter, vel coram septem testibus, si se testamentum reuocare dixerit, & mori ab intestato velle. 1.334.a
 Testamentum rumpitur per ingressum religionis. 1.216.a
 Testamentum rusticum requirit saltem quinque testes. 1.214.a
 Testamentum, si inuenitur pœnes testatorem cancellatum præsumitur de eius voluntate id factum. 1.216.a
 Testamentum statutis eius loci vbi factum est perfecte exaratum ad omnia testatoris bona vbiunque sita sunt, firmum est. 1.216.a
 Testamentum subuertitur filijs non institutis etiam si legata sit res certa. ibidem.
 Testamentum tempore pestis non valet, si minus septem testibus præsentibus confectum sit, & contra. 1.214.b
 Testamentum, vel testatoris, vel alterius manu clam exaratum, quando valere dicitur, & contra. 1.333.b
 ¶ Testari quilibet potest, etiam si pauper sit, & bona non habeat, cum hereditas sine bonis esse possit. 1.523.a
 Testari qui non possint indistinctè. 1.213.b
 Testari vel legare qui potest, is & fideicommissum relinquere potest. 1.382.b
 Testator fundi potens à notario rogatus an Lucium Titium heredem faciat, si se facere dixerit, valet institutio. 1.335.a
 Testator filios impuberes instituens, & eos inuicè substituens ex verbis inter impuberes vulgaris, & pupillaris nascitur substitutio. 1.218.a
 Testator interrogatus à tabellione, an faciat Titium heredem, si respondeat enter facere, illius responsio tantum operatur, ac si nominasset heredem. 353.nu.7.
 Testator in testamento non potest usufructuario remittere satisfactionem. 1.217.b
 Testator non potest prohibere ius accrescendi. 1.218.a
 Testator non potest rejicere leges à testamento. 1.217.a
 Testator non reliquit iure institutionis, dicens filio meo centum relinquo: contra autem, si dicat pro legitima, vel filia, pro dote. ibi.a
 Testator potest de bonis heredis testari æquè de proprijs. ibi.
 Testator potest de iure confessionem inuentarij heredi remittere. 1.217.b
 Testator potest facultatem dare fideicommissarijs, & legarijs propria auctoritate, vt ingrediantur possessionem. 1.218.a
 Testator potest heredem hereditate priuare, si fecerit aliquid contra eius voluntatem. 1.217.a
 Testator potest prohibere deductionem quartæ Trebellianicæ, in fideicommissis: & contra. 1.218.a
 Testator quando videatur vocare nepotem cum patrono. ibid.
 Testator qui aliquos in conditione ad exclusionem substituti ponit, dicitur omnes filios, & eorum alios descendentes alijs præferre. 1.421.b
 Testator qui inungat heredi in testamento, vt distribuatur quedam in pauperes, in vnum pauperem id distribuere rectè poterit heres. 1.217.b
 Testator semper dicitur in testamento suo, se cum iure communi, vel municipalis conformare voluisse. 1.421.b
 Testator si fratrem, & eius filium instituat, vtrumque vocat ordine successiuo. 1.421.b
 Testator si legauerit 100. aureos ecclesiæ, nec tamen mentem suam declarauerit, cui ecclesiæ censeatur legatum. 3.41.nu.7.
 Testator si in institutione excludit foeminas, censetur quoque excludisse in substitutione. 1.218.a
 Testator si nomen in institutione expresserit, omiserit autem heres esto, vitium est testamentum, nisi errore notarij id factum sit. 1.215.b
 Testator si partem ex pluribus cui libet relinquet, non conuenit, vt quis habeat ultra partem. 1.421.a
 Testator sub conditione potest statua potest heredem instituere. 1.217.b
 Testator substituens Petri, eius filios, & heredes, intelligitur ordine successiuo. 2.18.a
 Testator non potest in testamento prohibere, ne pareatur statuto ciuitatis, vel loci. 1.475.b
 Testator non potest remittere usufructuario cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri. 2.311.nu.28.
 Ampliatur, & limitatur. ibi.30.
 Testator si in vna parte testamenti de filijs masculis loquatur censetur etiam in alia parte in qua simpliciter filios nominauit etiam de masculis tantum dixisse. 2.230.nu.1.
 Ampliatur, & declaratur. ibi.4. & seq.
 Idem si dictum sit de filijs naturalibus. ibi.2.
 Quid in alio testamento. ibid.4.
 Testatore instituyente Titium, & post eius mortem filium suum, què voluerit habere nomē familiæ ipsius, & eius insignia, si Titius habet plures filios, solus primogenitus volens ista facere admittetur ad successionem. 2.348.nu.2.b
 Testatores in re dubia, vel ad statuta, vel ad cõsuetudines, vel ad diuile ius reuocandi sunt. 1.335.a
 Testatoris dispositio in vnum casum concepta, non ad alium profertur. 1.335.a
 Testatoris voluntas inualida probationem operatur voluntatis. 3.166, con.502.
 Testatoris prohibitio de non diuidendo, si facta est ad certum tempus, valet. 3.41.nu.8.
 Testatoris voluntas, seu expressa, seu tacita in primis inspicienda est, & illi prorsus ad herescendum. 1.335.a
 Testatoris mens quomodo capienda. 1.421.b
 Testatoris voluntas expressa coram notario, & testibus licet non lecta, nec publicata an valeat. 2.230.nu.9.
 ¶ Testes affines, socij, amici, & domestici non sunt idonei testes, & in criminalibus repelluntur. 1.223.a
 Testes ad probandam ingratitude contra vassallum, requiruntur quinque omni exceptione maiores. 1.219.b
 Testes alioquin inhabiles, si in eadem causa ab altero reorum probati erunt, amplius improbari non poterunt, sed in alia causa poterunt. 1.337.b
 Testes ante litem contestationem produci nequeunt. 1.338.a
 Testes post dicata testificata non possunt examinari super eisdem capitulis, vel directo contrarijs. 2.54.nu.1.
 Ampliatur multis modis. ibi.3. & seq.
 Limitatur. 2.55.nu.18.
 Quid si testes sint bonæ opinionis, & famæ. 2.54.4.
 Quid si agatur inspecta æquitate. 2.55.8.
 Quid si publicatio non sit facta, sed aliundè pars didicerit testificata.

Index Materiarum

ibidem 10.		Testes singulares non probant.	2.34.nu.1
Quid econverso.	ibi.27.	Ampliat.	ibi.10.
Quid in causa appellationis.	ibi.12.	Limitatur.	ibi.18.
Quid in Christiano contra Iudæum.	ibi.15.	Testes singulares non iunguntur, quando vnus deponit de confessione vnus partis, alius de alia.	ibi.4.
Quid in causis summarijs.	ibi.16.	Testes non propterea censentur singulares si non se allegant in testes.	ibi.5.
Quid si testes non sint recepti, vel rite examinati.	ibi.18.& seq.	Testes in dubio præsumuntur testes, & non singulares.	ibi.6.
Quid si non plenè sint examinati.	ibi.20.& seq.	¶ Testium singularitas reducitur ad quatuor capita.	ibi.8.
Quid si testes examinati super articulis deponant extra articulum.	2.56.nu.32.	Testes singulares non coniunguntur ad faciendum iudicium ad torturam.	ibi.10.
Quid si quis vult probare falsitatem super corruptione testium examinatorum, & publicorum.	ibi.36.	Testes singulares an probent in fauorem piæ causæ.	ibi.12.
Quid per indirectum.	ibi.42.	Quid ad probandam filiationem.	ibi.14.
Quid in testibus examinatis in iudicio nullo.	ibi.44.	Quid ad probandum matrimonium.	ibi.35.
Quid in minore.	ibi.46.	Quid ad probandam ætatem.	ibi.16.
Quid in maiore habente causam cum minore.	ibi.48.	Testes singulares sufficiunt, quando agitur de probatione actus successiui, & non momentanei, vel si agatur de probando quid in genere.	ibi.18.
Quid si testes sint examinati in iudicio summario an possint examinari in plenario post publicationem.	2.57.nu.61.	Limitatur.	2.36.nu.57.
Quid si sint examinati coram arbitro, vel arbitratore.	ibi.63.	Testes singulares an sufficiant ad probandum aliquem vsurarium.	2.35.nu.28.
Quid perempta instantia.	ibi.67.	Quid ad probandam famam.	ibi.36.
Quid in causa matrimoniali.	ibi.69.& seq.	Quid ad probandum quem hereticum.	ibi.40.& seq.
Quid de consensu partium.	ibi.74.	Quid ad probandum furorem.	ibi.42.
Quid si attestaciones sint deperditæ.	ibi.75.	Quid ad probandam societatem.	ibi.43.
An testes post publicationem possint eorum dicta declarare.	ibi.	Quid ad probandam habitationem.	ibi.44.
76.& seq.		Quid ad probandam malam fidem.	2.36.nu.45.
Quid in testibus examinatis ad perpetuam rei memoriam.	2.58.nu.83.& seq.	Quid ad probandam vitam hominis.	ibi.46.
Quid si post publicationem quis vellet probare contrarium per euidentiã facti vna cum testibus.	ibi.87.	Quid ad probandum solutiones censuum.	ibi.47.
Quid si tertius admittatur ad causam pro suo interesse.	ibi.91.	Quid ad probandam seruitutem.	ibi.48.
Quid in causa criminali.	ibi.95.& seq.	Quid ad probandum adulterium, vel stuprum.	ibi.50.
Quid in Papa.	2.59.nu.103.	Quid ad probandam discordiam.	ibi.52.
Quid si ante protestationem partis, & etiam post publicationem intendebat testes examinari.	ibi.105.	Quid ad probandam confessionem.	ibi.53.
Quid si quis vult impugnare dicta, & testes simul.	ibi.115.	Quid ad probandam præsumptam voluntatem.	ibi.54.
Quid si quis legerit attestaciones perfunctoriæ.	ibi.116.& seq.	Quid ad probandam præsentiam in loco.	ibi.55.
Quid si testes examinati essent excommunicati.	2.60.nu.120.	Quid ad probandum minas.	ibi.56.
Quid si post publicationem quis vult eisdem probare, sed per alium modum probandi.	ibi.122.	Testes ad hoc, vt probent debent esse concordēs in eo, de quo principaliter agitur.	ibi.64.
Quid ad probandam peremptoriã exceptionem.	ibi.126.	Testes quando ex natura negocij debent esse tot numero non coniunguntur ad plenam probationem.	2.2.nu.17.
Quid si testes sint de nouo reperti.	ibi.130.	Testes de auditu proprio fidem faciunt, si voces contrahentium, vel delinquentium notas habeant, in testamentis autem, vt testatorem videant, & loquentem audiant necesse est.	1.219.b.336.b
Quid si testes non sunt examinati in figura iudicij.	ibi.132.	Testes de collegio, vel de vniuersitate seculari non probant pro ea.	1.222.a
Quid si testes inducantur tantummodo ad faciendam præsumptionem vel iudicium.	ibi.134.	Testes demaiores summa testati, de minore haud probant.	1.225.a.336.b
Quid si agatur de periculo animarum.	ibi.135.	Testes de re noctu patrata testificantes quomodo probent.	1.336.b
Quid si testes post publicationem essent legalissimi.	ibi.137.	Testes duo omni exceptione maiores instrumentum non alijs adiutum testibus euerent.	1.219.b.336.b
Quid in crimine heresis.	ibi.139.	Testes duo possunt probare solennitatem, aut præsumptionem instrumenti etiam consuetudinem.	1.221.a
Testes minus idonei probant, quando veritas aliter haberi non potest.	2.41.nu.1.	Testes duo, vel ad summum pontificem, & Imperatorem criminis conuincendum, sufficiunt.	1.337.b
Limitatur.	ibi.5.	Testes duplicem defectum habentes in causis etiam priuilegiatis omnino rejiciuntur.	1.337.a
Quid si probatio sit difficilis non ex natura negocij, sed ex accidenti.	ibi.7.& seq.	Testes eo solo falsi conuincuntur, q̄ pro dicendo testimonio pecuniã accepisse probantur.	1.338.a
Quid in teste patiente plures exceptiones.	ibi.10.	Testes esse possunt laici aduersus clericum etiam mulieres in ciuilibus.	1.329.b
Testes omni exceptione maiores an requirantur in causa matrimoniali.	2.41.nu.1.b	Testes, & si post publicationem, produci non possint, poterunt tamen super articulis nouis, qui à veteribus dependant exhiberi.	1.337.b
Quid si agatur de infringendo matrimonio.	2.42.nu.3.	Testes extra articulos testati tunc deimmo quidquam proderunt, cum super tota causa iusturandum susceperint.	1.222.a.337.a
Quid in matrimonio clandestino.	ibi.4.	Testes falsi conuicti, si eorum testimonium nulli præiudiciũ inferat, quæ poena afficiantur.	1.338.a
Testes probantes præscriptionem immemorabilem, quãdo debeat deponere.	2.300.nu.74.	Testes generaliter ac regulariter, & in omni causa maiores omni exceptione esse debent.	1.336.a
Testes probantes præscriptionem immemorabilem cuius ætatis debent esse.	ibi.83.	Testes licet fuerint de falso accusati, & condemnati, talis sententia nõ præiudicat producenti.	3.41.nu.16.
Testes duo sufficiunt ad probandam voluntatem testatoris, q̄ sub vulgari expressa non continetur tacita pupillaris.	2.324.nu.30.	Testes idonei non sunt coloni pro dominis, & qui alij non idonei testes sint.	1.337.a.229.a
Idem ad probandum tacitam pupillarem matrem excludere.	ibi.31.	Testes impedire, & præcipere ne cõpareant æquiparantur.	1.402.a
Testes criminosi qui possunt esse informati admittuntur, contra diffamatum in causa inquisitionis.	2.41.nu.2.	Testes plures adhibentur in re difficilioris probationis.	3.171.nu.4.
Testes familiares probant intentionem muti explicatam per nutus.	2.45.nu.37.	Testes duo regulariter requiruntur in omni negotio.	3.172.nu.6.24.
Testes singulares probant in actu indiuiduo, & connexo.	2.36.nu.69.	Fallit nu.9.	
Quid si sint valde digni.	ibi.71.	Testes ad hoc, vt faciant fidem, debent deponere de his, quæ sensibus percipiuntur.	ibi.nu.10.
Quid si sint plures numero.	ibi.73.	Testes septem requiruntur in re maximi momenti.	ibi.nu.24.
Quid si agatur de parno præiudicio.	ibi.74.		
Quid si cum testibus singularibus concurrant coniecturæ.	ibi.76.		
Testes quando fidem in causa appellationis faciunt.	3.142.con.118.		
Testes producere post didicita testificata possunt mulier, & minor.	3.146.con.187.		
Testes ad æternam rei memoriam quando in criminalibus non recipiantur.	3.147.con.198.		
Testes etiam post publicationem quando iterũ examinandi.	3.158.cõ.384.		
Testes non sunt admittendi in spolio ad probandam spontaneam renunciationem, nisi prius spoliatus restitatur.	2.287.nu.3.b		

Commun. opinionum.

Testes in causis criminalibus vltro debent reddere rationem, & causam scientiæ.	1.225.b	Testimonium virorum præualet testimonio mulierum.	238 nu. 28
Testes incerti perinde sunt, ac si descripti non essent.	1.421.a	Testimonio senum magis creditur, quam testimonio iuuenum.	377 nume. 68.
Testes in criminalibus causis qui torqueri debeant.	1.337.b	Testimonij causa attendenda est, & an ea sit sufficiens.	1.402.b
Testes inhabiles reiiciendi sunt à iudice, etiam parte non petente.	1.218.b	Testimonium notarij, q̄ testator fuerit sanæ mentis non probat sanam mentem.	1.226.a
Testes interrogati super formalitate verborum, si descordent in cortice verborum, nullam poenitus fidem faciunt.	3.53.nu.5.	Testimonium de credulitate, quando validum.	3.134.con.17.
Testes in causa vniuersitatis non in totum repelluntur à ferendo testimonio, attamen eis minus creditur.	3.53.nu.4.	Testi pauperi an credatur.	2.52.nu.1.
Testes in re dubia rogati fuisse non præsumuntur.	1.337.b	Quid si sit probata vitæ.	ibi.2. & seq.
Testes in prima causæ instantia non improbat in appellationis causa nõ improbantur, & contra.	1.336.b	Quid in causa criminali.	2.53.nu.5.
Testes in principali causa, & producti, & promulgati, & publicati, quin super eisdem, vel alijs articulis in appellationis causam produci possint, nihil impedit, & contra.	1.337.b	Quid in matrimoniali.	ibi.7.
Testes in priuata scriptura tres necessario requiruntur, & masculi.	1.219.a	Quid in ciuili ardua.	ibi.8.
Testes non iuratos iudex potest admittere, si in rescripto illo, clausula, omni iuris solemnitate remissa, fuerit apposita.	3.41.nu.17.	Quid si testis incidisset in paupertatem propter vitium, & propriam culpam,	ibi.10.
Testes non requirunt acta curiæ.	1.221.a	Quid in confessione inuentarij.	ibi.13.
Testes non ritè examinati, iterum post promulgata illorum testimonia examinari possunt.	1.337.a	Testi vnico, quando iudex credat.	1.421.b
Testes non possunt examinari parte non citata ad videndum eos iurare.	1.227.b	Testi, quando non credatur.	3.166.con.50.7.
Testes post dilationum tempus partibus præfixū, à productione reiicien disunt.	1.227.a	Testibus æquiparantur instrumenta.	1.381.a
Testes qui aliquid ad sese exonerandos testificabuntur, nullam fidem faciunt.	1.337.b	Testibus affirmantibus maior fides habetur, quam testibus negantibus.	1.338.b
Testes qui de sua præsentia testificantur, & intelligentiam includunt, de alterius, non item.	1.220.a.336.b	Testibus coram duobus etiam fœminis, pater inter liberos potest facere testamentum.	1.222.a
Testes qui die facti, vel iuridico iurarunt, nihil vetat quin, & feriat, & nefacto die testimonium dicant.	1.336.b	Testibus facta probatio potior est, quam instrumentaria.	1.338.
Testes qui ea vera esse deponunt, quæ vel actis, vel inquisitione continetur, vel verum esse alterius testimonium, nullius ponderis in criminalibus causis erunt.	1.337.a	Testibus publicatis, an possint iterum recipi super eodem articulo.	3.158.con.383.
Testes qui ex sensu corporeo deponunt, scientiæ causam sponte reddere non debent.	1.227.a	Testibus opponi exceptio ante testimoniorum promulgationem debet.	1.338.b
Testes, si se incontinenti corrigant, subsequens eorum testimonium valet.	1.337.b	Testibus remitti iurandum expressim potest, & si tacitè nequeat.	3.38.b
Testes qui se pro se tantum daturos asserunt, non efficax testimonium dicunt.	1.336.b	Testi dicenti se precibus alicuius falsum testimonium perhibuisse, fides non est adhibenda.	1.158.a
Testes qui subornat, vel corrumpit, non idcirco causa excidit.	1.338.a	Testi qui in sua depositione falsum dixisse conuincitur, tanquam perjuro, nulla fides est adhibenda.	ibi.2.
Testes scriptis ad iudicem transmissis testificari nequeunt.	1.336.	Testibus duobus affirmantibus magis creditur, quam mille negantibus.	2.37.nu.1.
Testes septè puberes in testamentis regulariter requiruntur rogati, vbi que lausimè.	1.219.b	Limitatur, & declaratur pluribus modis.	ibi.2.
Testes, si examinentur ad perpetuam rei memoriam, pars aduersa citari debet.	1.481.a	Quid in negatiua probabile.	ibi.3.
Testes simpliciter deponentes Titium possidisse decem annis, si non addant, tali die inchoatis, & tali completis, nihil probant.	1.477.b	Quid in negatiua coarctata.	ibi.5.
Testes sese propria manu subscribere in instrumentis, ac publicis scripturis opus non est.	1.336.b	Quid si cum negatiua sit coniuncta affirmatiua.	ibi.6. & seq.
Testes, si aliter nolunt, ad testimonium dicendum indicta multa cogentur.	1.337.b	Quid in criminalibus.	ibi.9. & seq.
Testes singulares, nec consuetudinem, nec quid vis etiam in genere probant, & contra.	1.338.b	Quid si negantes deponant per veram causam scientiæ.	ibi.14.
Testes singulares probant, quando tractatur de probando aliquid in genere.	3.41.nu.15.	Testibus affirmantibus de metu magis creditur, quam affirmantibus de libera vcluntate.	ibi.15.
Testes sex cum notario non facere solemnem testium numerum, & de iure requisitum.	3.103.q.34.	Limitatur.	2.38.nu.17. & seq.
Testes qui in testamento requiruntur rogandos esse.	3.103.q.36.	Testibus deponentibus aliquem sanæ mentis magis creditur, quam deponentibus aliquem furiosum.	ibi.14.
Testes qui in testamento subscripserunt præsumi rogatos.	3.103.q.38.	Testibus deponentibus pro non delicto magis creditur.	ibi.21.
Testes in testamento debere esse præsentis, ita vt videre, & audire possint ipsum testatorem loquentem.	3.103.q.39.	Testibus deponentibus pro vita puellæ exuentis ex aluo materna magis creditur, quam probantibus mortem.	ibi.22.
Testes, si se in testimonio ditendo errasse profiteantur, ac suum errorem liquido probarint, testimonium prius reuocabunt, ac deinde valide, & rectè testimonium dicent.	1.337.b	Testibus deponentibus, secundum ius commune magis creditur, quam deponentibus contra.	ibi.23.
Testes duo requiruntur ad condemnandum Papam.	1.478.a	Testibus deponentibus aliquem bonum magis creditur, quam pluribus aliter deponentibus.	ibi.24.
Testes possunt esse in causa matrimoniali, pater, mater, soror, & reliqui cognati.	1.476.a	Testibus deponentibus continentiam instrumenti magis creditur.	ibi.26.
Testis, si vnum dicit extra iudicium, & postea aliud in iudicio, statim secundo dicto, & contra.	1.219.b	Testibus publicatis in principali causa, & illis didicitis, licet in causa appellationis testes super capitulis antiquis producere, & examinare.	3.54.nu.5.
Testes testamentarij possunt esse legatarij.	1.221.a	Testibus verisimilia deponentibus magis creditur, quam contrarij deponentibus.	2.38.n.28.
Testes verbis alternatiuis, vel circa, plus minus, & similibus vtentes, si dem non faciunt.	1.336.b	Ampliatur pluribus modis.	ibi.30. & seq.
Testificari contra sacerdotem, cui non liceat.	1.345.a	Idem si probationes inuersionis numero præualeant.	ibi.30.
Testificari contra clericum non potest in causa criminali qui non est, vel propter defectum corporis esse non potest, clericus.	1.477.b	Idem, si testes deponentes verisimiliora essent pro actore, & contrarij pro reo.	ibi.31.
Testificari possunt pro vniuersitate, illi qui sunt de vniuersitate, si vilitas in communi peruenit. Alij secus, & contra.	1.478.a	Idem, si tales testes sint minus digni.	ibi.32.
Testimonio virginum magis creditur, quam testimonio viduarum.	2.39nu.67.	Quid si probent negatiua.	ibi.33.
		Testibus dicentibus se precibus alicuius falsum testimonium tulisse, in nullo dandam esse fidem.	3.41.nu.11.
		Testibus dignioribus magis creditur.	ibi.34.
		Idem in habilioribus.	ibi.35. & seq.
		Testibus duobus Tabellionibus magis creditur, quam alijs qui non sunt tabelliones.	ibi.39.
		Testibus clericis magis creditur, quam laicis.	ibi.40.
		Testibus deponentibus in fauorem rei magis creditur.	2.30.nu.40.
		Ampliatur, & limitatur.	ibi.46. & seq.
		Testibus pluribus magis creditur, quam paucioribus.	ibi.50.
		Limitatur pluribus modis.	ibi.51. & seq.
		Testis vs, qui deponunt cū causæ redditione magis creditur.	ibi.52. & seq.
		Testibus, qui iuris dispositiones sunt melius informati magis creditur.	ibi.64.

Index Materiarum

- Testibus vicinis magis creditur.** ibi. 67. & seq.
- Testibus vniuersaliter deponentibus magis creditur, quam deponentibus indefinitè.** ibid. 70.
- Testibus deponentibus de facto proprio magis creditur.** ibi. 71.
- Testibus deponentibus in specie magis creditur, quam deponentibus in genere.** ibi. 72.
- Testibus, qui non sunt de vniuersitate magis creditur, quam testibus vniuersitatis.** ibi. 73.
- Testibus deponentibus plus valere magis creditur, quam deponentibus tantum valere.** ibi. 74.
- Testibus deponentibus de potentia ad copulam magis creditur.** ibi. 76.
- Testibus deponentibus, secundum præsumptionem naturæ magis creditur.** ibi. 77.
- Testibus allegantibus meliorem rationem causæ scientiæ magis creditur.** ibi. 78.
- Testibus deponentibus pro causa fauorabili magis creditur, quam deponentibus contra.** ibi. 79.
- Testibus deponentibus de antiquiori possessione magis creditur.** ibi. 81.
- Testibus deponentibus de possessione titulata magis creditur.** ibi. 82.
- Testibus deponentibus pro instrumento magis creditur, quam deponentibus contra instrumentum.** ibi. 83. & 90.
- Testibus deponentibus, quod assisens homicidio assiterit animo non dandi auxilium magis creditur, quam contrarium dicentibus.** ibi. 84.
- Testibus deponentibus contra se magis creditur, quam deponentibus pro se.** ibi. 88.
- Testibus habentibus pro se præsumptionem magis creditur.** 2. 40. n. 89.
- Testibus deponentibus, à quibus fama ortum habuerit, magis creditur.** ibi. 94.
- Testis an possit repeteri ad instantiam partis, vt se corrigat, vel addat.** 2. 435. nume. 1.
- Limitatur.** ibi. 6. & seq.
- Quid si examinatur super omnis, in quibus in prima depositione nihil deposuit.** ibi. 7. & seq.
- Quid concurrente dolo examinantis, vel iudicis.** ibi. 12.
- Quid ad instantiam partis aduersæ instantis, vt testis reddat rationem scientiæ, quam non expresserat.** ibi. 17. & seq.
- Quid stante integritate personæ testis.** ibi. 19.
- Quid officio iudicis.** ibi. 21. & seq.
- Testis varians ab his, quæ dixerat prius in iudicio non facit fidem.** 2. 436. nume. 1.
- Ampliatur, & limitatur multipliciter.** ibi. 3. & seq.
- Quid in diuersis instantiis.** ibi. 4. & seq.
- Quid coram arbitro, vel arbitratore.** ibi. 6. & seq.
- Quid si testis deponat nulliter in vno iudicio.** ibi. 9. & seq.
- Quid parte non opponente.** ibi. 13.
- Quid si primum dictum sit emanatum in primo iudicio summario.** ibi. 15.
- Quid si inter alias personas.** ibi. 16.
- Quid si primum dictum sit emanatum calore iracundiæ.** ibi. 20.
- Quid si sit prolatum perfunctoriè.** ibi. 22.
- Testis qui primo dixit nescire potest postea dicere se scire.** 2. 437. nu. 29.
- Idem si primo dixerit non recordari potest postea dicere se recordari.** ibi. 28.
- Idem, si dixerit non credere, quia postea potest dicere credo.** ibi. 39.
- Testis dictum iudiciale debet attendi, non autem extra iudiciale.** 2. 438. nume. 1.
- Amplia, & declara.** ibi. 2. & seq.
- An ratione talis veritatis testis possit torqueri.** ibi. 4. & seq.
- Testis qui vnum extra iudicium, & postea contrarium in iudicio deponat nullam fidem facit, & tanquam falsarius punitur.** 2. 438. nu. 1.
- Limitatur.** ibi. 4. & seq.
- Quid si primum dictum extra iudiciale sit iuratum.** ibi. 4. & seq.
- Quid si primum dictum extra iudiciale sit subscriptum manu ipsius testis.** ibi. 11. & seq.
- Quid si dictum extrajudiciale emanasset in præsentia partis.** 2. 439. nu. 15. & seq.
- Quid si pro dicto extrajudiciale concurrant coniecturæ.** ibi. 17.
- Testis, si post depositionem iudicalem dicat se falsum tulisse testimonium non per hoc parti præiudicat.** 2. 439. nu. 5.
- Ampliatur multis modis.** ibi. 2. & seq.
- Limitatur.** ibi. 14. & seq.
- Quid si testis hoc dicat in articulo mortis.** ibi. 2.
- Quid si sint plures testes hoc dicentes.** ibi. 3.
- An credatur in præiudicium ipsorum consentium.** ibi. 14.
- Quid si concurrant coniecturæ pro veritatis assertione.** ibi. 15.
- Quid si res sit integra, & non sit ius quaesitum parti.** ibi. 16.
- Testis in parte verus, & in parte falsus, in toto reputatur falsus.** 3. 40. nume. 2.
- Testis vnus de veritate facti cum semiplena probatione alterius generis plenè probat.** 2. 1. nu. 2.
- Testis vnus de veritate facti, & duo de fama iunguntur ad plenam probationem.** 2. 1. nu. 8.
- Testis vnus de veritate facti, & duo de partis confessione plenè probat.** ibid. 5.
- Testis vnus deponens de facto, & vnus de confessione, non plenam, sed plusquam semiplenam facit probationem.** ibi. 4.
- Testis vnus deponens de veritate actus, si probat etiam de confessione, coniungitur cum alio teste solam confessionem probante.** ibidem 9.
- Testis vnus de veritate vna cum fama, an iungatur ad plenam probationem faciendam.** ibi. 10.
- Quid in causa civili ardua.** ibi. 11.
- Quid in causa criminali.** 2. 2. nu. 12. & seq.
- Testis non potest cogi ad declarandum dictum suum, nisi tota depositio sibi legatur.** 2. 58. nu. 79.
- ¶ Testes contra inquisitum potestem in causa hæresis examinari possunt etiam sine citatione partis.** 2. 98. nu. 128.
- Testis non dicitur falsus, si verum deposuit, & tamen falsam causæ scientiam assignauit.** 2. 430. nu. 6.
- Testis vnus cum fama non iungitur, quando apertissimè probationes requiruntur.** 2. 2. nu. 19.
- Testis qui non deponit de tempore, vel loco suppletur ex dicto alterius, qui de tempore, vel loco deponit.** 2. 41. nu. 11.
- Testis de auditu in antiquis probat.** 1. 37. nu. 1.
- Limitatur.** ibi. 4. & seq.
- Quid si testis audiuit ab vno tantum.** ibi. 4. & seq.
- Quid si non audiuit ante litem motam.** 2. 38. nu. 9.
- Quid si requiratur verus actus hominis.** ibi. 11.
- Testis dictum allegans pro ratione scio, quia vicinus, an concludat.** 2. 24. nu. 38. & seq.
- Testes examinati parte non citata sufficiunt in crimine assisini.** 2. 411. nume. 21.
- Idem si sint testes de auditu.** ibi. 22.
- Testis deponens contra mandantem in crimine assisini non probat, nisi etiam deponat contra mandatarium.** ibi. 39.
- Testis depositio, si in parte falsa reperitur an in totum falsa reputetur.** 2. 415. nu. 1.
- Ampliatur.** ibi. 2. & seq.
- Limitatur.** 2. 416. nu. 12. & seq.
- Quid si articuli sint separati.** 2. 415. nu. 2.
- Quid si falsitas, vel veritas in modico consistat.** ibi. 3. & seq.
- Quid si falsitas sit commissa in alta causa.** ibi. 5.
- Quid si falsitas consistat in circumstantiis.** ibi. 6.
- Quid in fauorem piæ causæ.** 2. 416. nu. 9.
- Testis deponens falsum in circumstantiis an incurrat peritium.** ibi. 11. & seq.
- Quid si falsitas sit commissa per errorem.** ibi. 15.
- Testis qui falsum dicit, & nulliter deponit non tenetur de falso.** ibi. 14.
- Testis qui non iuratus falsum deponit an poena falsi puniatur.** ibi. 15.
- Quid si deponat extra iudicium.** ibi. 17.
- Testis qui dixit se certo scire ex quo à fide digno audiuit, an probet.** 2. 420. nu. 56.
- Testis dictum reprobatum in vno, non admittitur etiam in alijs.** 3. 47. nume. 9.
- Testis dictum in tormentis præualet.** 2. 433. nu. 1.
- Ampliatur, & declaratur.** ibi. 2. & seq.
- Quid si dictum extra tormenta esset magis verisimile.** ibi. 3.
- Quid si testis varians in tormentis à primo dicto, sine tormentis fuerit cum parte loquutus.** ibi. 7.
- Quid in criminalibus.** ibi. 10.
- Quid si primum dictum extra tormenta fuerit in articulo mortis emanatum.** ibi. 11.
- Testis variantis extra tormenta, secundum dictum attenditur, si animo corrigendi primum contrarium deponat.** 2. 434. nu. 1.
- Amplia, & limita, vt** ibi. 2. & seq.
- Testis, quando dicatur se incontinenti corrigere.** ibid. nu. 5.
- Testis corrigens debet allegare verisimilem causam erroris.** ibi. 13.
- Testis infamis infamia facti cum alio integro probat, secus si sit infamis infamia iuris.** 2. 40. nu. 3.
- Quid in causa criminali.** ibi. 10.
- Quid si criminalis sit ciuilliter intentata.** ibi. 11.
- Testis existimans verum dicere, si falsum deponat an dicatur falsarius.** 2. 439. nu. 1.
- An puniatur poena falsi ordinaria.** 2. 440. nu. 5. & seq.
- Testis vnus an plenè probet contra producentem.** 2. 33. nu. 14.
- Testis deponens de facto proprio, an plenè probet.** ibi. 18.
- Testis vnus, an probet in possessorio.** ibi. 23.
- Testis deponens de corruptione, an plenè probet contra corruptentem.** ibi. 29.
- Testis vnus, an probet in his, quæ sunt difficilis probationis.** ibi. 27.
- Quid ad probationem mortis occultæ.** ibi. 35.
- Quid in his, in quibus potest procedi, sine scriptura.** ibi. 38.
- Quid**

Communium opinionum.

Quid in lissione minoris.	2.34.n.40.	Testis non potest esse aduocatus in possessorio, in quo fuerat aduocatus, in petitorio contra.	1.223.a
Quid in teste valde digno.	ibi.43.	Testis esse non potest mulier in testamento. in causis criminalibus potest.	1.228.a
Quid in causis summaris.	ibi.43.	Testis esse non potest pater pro filio, nec filius pro patre.	1.221.b
Testis vnicus plene probat, quando est valde fide dignus, & in his, quae sunt modici praedicti.	3.187.n.91.	Testis esse non potest quis perirurus.	ibi.a
Testis dictum clarum saltem in ratione probat.	3.134.con.10.	Testis esse non potest pupillus, seu in pubes.	1.225.b
Testis mendax in quibus non reiciatur.	3.135.con.21.	Testis esse non potest vxor pro viro, nec contra.	1.221.b
Testis instructum se dicentis nunquid valeat dictum.	3.146.con.184.	Testis esse potest caecus si contrahentium voces notas habeat.	1.229.a
Testis inimicus quando non repellatur.	3.147.con.202.	Testis idoneus est christianus aduersus iudaeum.	ibi.d
Testis iniurati dictum quando valeat.	3.156.con.351.	Testis falsus habetur, qui veritatem supprimit.	1.402.a
Testis rogatus licet inhabilis an admittendus.	3.157.con.375.	Testis falsus vel tacens veritatem, vel qui pecuniam acceperit, ne ferat testimonium, puniatur criminaliter.	1.233.a
Testis ratio dictum astringit.	3.159.con.404.	Testis fideiussor pro fideiussore esse potest.	1.229.b
Testis citati dictum an & quando validum.	3.159.con.405.	Testis fideiussor pro principali vtis soluendo sic esse potest.	ibi.
Testis contrarius an praedictet primo dicto.	3.166.con.509.	Testis idoneus est frater in causa fratris.	2.228.b
Testis omni exceptione maior facit praesumptionem per quam transferatur onus probandi contrarium in aduersarium.	2.33.n.49.	Testis idoneus habetur mutus, si literas exarare nouit.	1.335.b
Testis vnus deponens de numeratione, & vnus de confessione non iunguntur ad probandum murum.	2.1.n.5.	Testis in famis infamia facti, non repellitur omnino a testimonio in causa civili, & contra.	1.220.a
Quid si vnus deponit de contractu, & alter de confessione facta parte praesente.	ibi.6.	Testis non potest iurare per procuratorem.	1.221.b
Testis vnus cum praesumptione iungitur ad plenam probationem.	2.4.n.62.	Testis non potest tradere in scriptis dictum suum iudici.	1.221.b
Testis vnicus non probat.	2.32.nu.1.	Testis verba (iudicio meo) deponens fidem non facit.	1.336.a
Ampliatur multis modis.	ibi.4.& seq.	Testis pauper a testimonio non repellitur.	1.329.b
Limitatur.	2.33.n.16.& seq.	Testis qui cum antea dixerit se nihil scire postea de rei veritate deponit non fidem facit.	1.336.a
Quid in compromisso, in quo iudicatur inspecta veritate & aequitate.	ibi.3.& seq.	Testis qui deponit se audiuisset a maiori populi parte famam publicam probat.	1.218.b
Quid stante constitutione vel statuto quod vni testi credatur.	ibi.3.	Testis qui dicit se audiuisset publice dici non probat publicam famam. ibid.	
Quid de consensu partium.	ibi.9.	Testis, qui asserat in extremo vitae crepusculo se falsum testimonium dixisse, nullam fidem facit.	1.336.a
Quid sit testis si cardinalis.	ibi.12.	Testis qui in vna depositionis re falsus conuincitur in toto suo testimonio fidem auerit.	1.335.b
Testis deponens in iudicio contrarium eius, quod prius extra iudicium dixerat, non dicitur falsarius.	1.557.b	Testis sibi contrarius in eadem positione, reicitur.	1.235.a
Testis deponens super negatiua, quae regulariter est improbabilis non potest puniri de falso.	1.557.b	Testis si iurauerit se aliter deposuisse quam notarius scripserit, non illi, sed huic potius credendum est.	1.231.b
Testis eo ipso quod pecuniam accepit pro testimonio dicendo, potest puniri de falso.	ibi.d	Testis socius criminis, contra socium non admittitur.	1.223.b
Testis falsus deponens, si eius depositio nulla erat alia, vel nemini praeiudicare poterat, non potest de falso puniri.	ibi.	Testis testamentarius etiam in famis occultus esse potest.	1.230.b
Testis in criminibus debet reddere causam scientiae, etiam non interrogatus, alias non probat, neque facit iudicium.	ibi.d	Testis varius vel sibi contrarius, tamen si ad concordiam reducatur, fide nullam facit.	1.336.a
Testis si falsum deposuerit, etiam non iuratus, punitur de falso, perinde atque si iurasset.	ibi.	Testis vni dicto assumpti de voluntate & consensu partium, plene creditur & in ciuilibus de proprio facto deponens fidei facit, & contra. 1.230.a	
Testis si negat se dixisse pro vt notarius scripserit, notarius vero contra, cui magis credatur, an neutro vt testis punitur de falso.	ibi.	Testis vnus de veritate & fama publica, alius autem de fama publica tantum, plene probant.	1.234.a
Testis si sit falsus in vno, tunc eius depositio in totum vitatur.	ibi.	Testis vnus & confessio facta parte absente, facit plenam probationem.	1.234.b
Testis vt faciat legitimum iudicium in criminalibus, debet esse integer, & omni exceptione maior.	ibi.d	Testis vnus semiplene probat.	1.234.a.335.a
Testis falsus vt dici possit, quid sufficiat probare.	ibi.d	Testium contrarietas exigua nihil impedit.	1.363.a
Testis verba in dubio ita interpretanda sunt, vt euitetur falsitas.	1.558.a	Testium criminosa re reuulsa seu exceptio, non est in genere opponenda.	1.225.a
Testis cuius potest cogi per iudicem ordinarium ad dicendum testimonium, si in arbitrio.	1.479.a	Testium depositiones nec aliter generaliter valent, quam si iurauerint do mutuantur.	1.338.b
Testis deponens Titium possedisse a decem annis citra, non ideo probat possessionem longi temporis.	1.481.a	Testium depositiones non publicatae coram vno iudice probant coram altero.	1.30.a
Testis dicens vnus extra iudicium & aliud in iudicio cum iuramento, statim secundo dicto.	3.41.nu.14.	Testium dicta non reprobantur propter falsitatem ab eis commissam, quae negotium principale non tangat.	1.232.a
Testis dubia probatio nihil releuat.	3.41.nu.13.	Testium examinatio in ciuilibus causis, & criminalibus nec a notario, siue iudice, aut iudicis commissione fieri potest & cum causa.	1.224.a.338.a
Testis dicens quod Titius possederit octo annis, & plus, non ideo probat de decennio, & ideo illa adiectio, & plures, nihil operatur.	1.480.b	Testium examinatio in criminalibus committi non potest.	3.54.nu.6.
Testis improbat & leuioribus moribus praeditus, idoneus est in causa ciuili.	1.479.b	Testium dictis de sana mente testatoris deponentium stabitur, etiam contra alios nouem contrarium deponentes.	3.101.q.15.
Testis interrogari non debet super interrogationibus per quas eius turpitudine detegitur, nec tenetur ad tale interrogatorium respondere.	1.477.a	Testium examinatio sic facta vt vnus testis testimonium sigillatim atque extense conscriptum sit, & reliquos testes eadem profusus attestatos notari iusserit, valet.	1.338.b
Testis interrogatus de aliquo secreto, quod etiam medio iuramento promisit non pro palare, tenetur illud reuelare, non obstante priore iuramento.	ibi.d	Testium falsitas probari debet, vt sententia lata per falsos testes retractetur, nec sufficit corruptelam probare.	1.233.a
Testis iurans die iuridica, potest examinari die feriata.	1.479.b	Testium numerus in testamento per statutum remissus, puta, ad quinque, ad codicillos non extenditur.	1.235.b
Testis potest interrogari an sit inimicus litigantis, & tenetur super eo respondere.	477.a	Testium verba ambigua contra producentem ex audiri interpretari que debent.	1.338.a
Testis perirurus repellitur a testimonio, quia tota fides dependet a iuramento.	3.41.nu.12.	Testium examinationem ad perpetuam memoriam actor petere non potest, nisi dubitetur de morte vel absentia eorum.	1.481.a
Testis tenetur super omni interrogatorio respondere per quod eius turpitudine non manifestatur.	ibi.d	Testium defectus suppletur ex numero.	3.40.nu.1.
Testis vnicus nihil probat, limita vt.	1.478.b	Ampliatur & limitatur.	ibi.3.
Testis deponens de muruo vel de deposito quomodo probet.	1.230.a	Quid in causa criminali vel in causa ciuili ardua.	ibi.5.
Testis depositio in iudicio facta non potest in alterius praedictum reuocari, etiam per ipsum testem.	1.228.a	Quid in causa matrimoniali.	ibi.6.
Testis depositioni factae ante iudicem competentem standum est si contrarium dixerit coram iudice inualido & incompetente.	1.231.b	Quid si testis deponeret ad proprium commodum.	2.41.nu.8.
Testis de veritate, alter de confessione facta praesente parte deponentes, plene probant.	1.234.b	Quid si dictum testis sit inefficax non propter inhabilitatem sed ob alium defectum.	ibi.10.& seq.
		Testium inhabilitas suppletur habilitate alterius.	2.40.nu.1.
		Limitatur pluribus modis.	ibi.4.
		Testium singularitas ad inculatua non nocet.	2.36.nu.65.
		Theauri inuenti in loco publico, dimidium est regis, reliquum inuentoris.	1.235.b

Index Materiarum

- Thesaurus inuentus in fundo alieno, eius medietas est inuentoris.** ibi.
- Thesaurus inuentus in loco proprio, est inuentoris,** ibi.
- Thori separatio ius successione non tollit.** 1.361.a
- Thori separatio pro diuortio censetur,** ibi.a
- Titulum inducit annua & vniformis præstatio cuiuslibet reditus facta ex causâ ad decennium continuam.** 1.235.b
- Titulus allegatus ex diutina possessione non præsumitur.** ibi.
- Titulus. C. de sacrosanct. Eccles. de Episcop. & cleric. totus nullus est de iure canonico.** ibi.
- Titulus obligatorius præsumitur in præstatione annua.** ibid.
- Titulus sufficiens ad præscriptionem causatur ex iusto errore.** 1.422.b
- Titulus non est probandus stante consuetudine tanti temporis. 2.298. numero 45.**
- Quinimo non debet allegari.** ibi.46. & seq.
- Titulus consuetudine immemorabili præsumitur iustus.** ibi.54.
- Titulus præsumitur ex contractu ex spatio longi temporis.** 2.16.n.17.
- Titulus præsumitur ex longa possessione.** 2.17.n.45.
- Torneamenta & similes iocosi ludii, le iure licite fieri possunt à laicis.** 1.558.a
- Tormentis locus non est, vbi delictum ex aliis probationibus apparet.** 1.429.a
- Torqueri nemo debet nisi capitalis criminis reus.** 1.386.a
- Torqueri non debet contra quem est legitime probatum.** 1.236.a
- Torqueri regulariter possunt omnes, qui non reperiuntur expresse prohibiti.** 1.558.a
- Torqueri non possunt mulieres grauidæ.** 1.386.a
- Tortura cum morte comparatur.** ibi.
- Tortura nemini denuo infligi potest, nisi noua indicia concurrerint.** 1.338.b
- Tortura inferri non debet ex iudicio remoto à facto.** 1.481.b
- Tortura repeti non debet absque nouis iudiciis. Alij contra.** 1.481.b
- Tortura inferri non debet nisi præcedentibus iudiciis.** 1.558.a
- Tortura non debet repeti, si reus fuit sufficienter tortus & nihil confessus, nisi superueniant noua indicia.** ibi.
- Torturæ locus non est nisi constet de corpore delicti.** 2.429.nu.1.
- Ampliatur. ibi. & seq. Limitatur.** ibi. & seq.
- Quid in eo qui confitetur occidisse hominem ignotum.** ibi.3.
- An possit deueniri ad inquisitionem.** ibi.4.
- Quid si constat de corpore occisi, non tamen de nomine.** ibi.6. & seq.
- Quid si de corpore delicti constat per famam.** ibi.11.
- Quid in homine malæ conditionis.** ibi.12.
- Quid in his, quæ sunt difficilis probationis.** ibi.13.
- Tortum & omne æquipollent.** 1.222.a
- Tractatus, & eorum Auctores commendantur.** 3.185.n.168.
- Tractum contra Principem non reuelans puniatur poena capitis.** 2.442. numero 1.b
- Limitatur.** ibi.2. & seq.
- Quid in eo, qui secretè sciuit & illum probare non potest.** ibi.2. & seq.
- Quid in patre sciente filium velle id crimen committere.** 2.443.n.6.
- Quid in Principe recognoscente superiorem.** ibi.b
- Quid in crimine parricidij.** ibi.13.
- Tradere & cedere sæpe pro eodem vsurpantur.** 1.354.b
- Tradere rem obligatam si facultas adsit rem præcise tradere cõpellitur.** 1.236.a.339.a
- Transactio ab his fieri nequit, quibus alienandi copia non est.** 1.339.a
- Transactio appellacionis ius terminat.** 1.339.a
- Transactio in ludo facta non tenet.** 1.457.a
- Transactio de criminibus ante accusationem inita valet, si post non procedat.** 1.339.a
- Transactio effectu par est cum sententia.** 1.491.a
- Transactio litem finit, & rescindi non potest.** ibi.
- Transactio non annullatur errore calculi.** 1.236.b
- Transactio non est sufficiens iudicium ad torturam in delictis poenam sanguinis importantibus.** 1.236.a.339.a
- Transactio obnoxia non est l.ij. C. de resc. vend.** ibi.
- Transactio post rem iudicã iuramento accedente, in vna parte valet.** ibi.
- Transactio generalis an restringatur ad rem vel ad causam expressam. 2.337.nu.162.1. & seq.**
- Transactio facta super crimine post institutam accusationem seu inquisitionem, etiam in casu à iure permissio, nõ impedit quo minus iudex ex officio accusationem prosequi possit.** 1.558.a
- Transactio non potest fieri nisi inter partes presentes, nisi forte aliquis interueniat pro absente cum mandato.** 1.558.b
- Transactio factam non respectis nec cogentis verbis testamenti, non valere expressi iuris est.** 3.42.nu.19.
- Transactio non rei dolus, seu calumnia, sed actoris vitiat.** 1.339.a
- Transactio non seruanti, transactio seruanda est.** 1.236.b
- Transactio, contractum quando quis ultra dimidium iusti precij decipitur transigendo, admittit remedium vtriusque legis scilicet l.ij. C. de rescind. vend. & l.ij. si quis cum aliter ff. de verb. signifi.** 1.524.b
- Transfugi ad hostes, propter periculum reuelacionis secretorum impune occidi possunt.** 1.559.a
- Transmissio ex iure deliberandi, quando locum habeat.** 1.339.a
- Transmissio hereditatis paternæ vigore fuit non aditæ firad quocũque etiam extraneos.** 1.236.b.339.a
- Transmittit infans paternam hereditatẽ non agnitam ad suos legitimos heredes.** ibi.
- Transgens accusator super crimine, etiam in casibus permissis, incidit in poenam S. C. Turpil.** 1.559.a
- Transgens super crimine, an videatur fareri delictum.** 2.432.nu.1.
- Ampliatur.** ibi.3. & seq.
- Limitatur.** ibi.6. & seq.
- Quid si sit solum iudicium.** ibi.3.
- Quid si poena sit effecta capitalis per statum.** ibi.4.
- An istud sit sufficiens iudicium ad torturam.** ibi.5.
- Quid alio transigente cum fisco incipio inculpato.** ibi.11.
- Quid si non constat de delicto.** ibi.13.
- Transgens veniens contra transactionem iuram cadit ab omni iure, & multis poenis afficitur.** 2.156.nu.1.
- Ampliatur.** ibi.2. & seq.
- Limitatur.** 2.157.nu.52.
- Quid in vniuersitate.** 2.156.nu.2.
- Quid in muliere.** ibi.3.
- Quid si in minimo quis deficiat.** ibi.4.
- Quid in alijs contractibus.** ibi.5.
- Quid in arbitramento.** ibi.6.
- Quid si quis post factum iuret super contractu facto.** 2.157.n.35.
- Quid in emphyteota.** ibi.41. & 45.
- Quid de iure canonico, & in terris Ecclesiæ.** ibi.48.
- Quid non concurrente dolo.** ibi.52.
- Quid in reo.** ibi.56.
- Quid in minore.** ibi.59.
- Quid in contractu facto ex necessitate.** ibi.60.
- Quid si quis sit impeditus facto iudicis.** ibi.65.
- Quid si facto principis.** 2.158.nu.69.
- Quid in contractu simulato.** ibi.71.
- Transigere in criminalibus causis, antequam accusatio restituta esset, de iure non licet, & si transactio facta sit, non valet.** 1.558.b
- Transigere, licet super crimine raptus.** ibi.
- Transigere licitum est super criminibus, pro quibus ingeritur poena sanguinis.** ibi.
- Transigere non licet super crimine adulterij.** ibi.
- Transigere non licet etiam in priuatis delictis, in quibus non imponitur poena mortis.** ibi. & 559.
- Transigere, si non licet, tunc nec gratuito pacisci licet.** 1.559.a
- Transigere, si per statum prohibetur, tunc non solum cum principali delinquentes sed etiam cum mandante non licet.** 1.559.a
- Transigere super ludo non licet, quia cum occasione ludij, lis esse nõ possit, pariter non cadit in illum transactio.** ibi.
- Trebelliana, vel Falcidia, quando non detrahitur, & omne emolumentum ex testamento amittitur.** 1.525.a
- Trebellianam, vel Falcidiam, hæres inuentarij cõficiens detrahit.** 1.525.a
- Transuersalium non habetur ratio, quando non agitur de patrii hereditate, vel similibus personarum.** 1.423.a
- Trebellianica amittitur per non confessionem inuentarij, & contra.** 1.237.a.339.a
- Trebellianica in liberis primi gradus prohiberi potest, & contra.** 1.237.a
- Trebellianica non aliter censetur prohibita, quam si expresse, & specialiter id fiat.** ibi. & 339.a
- Trebellianica an hodie per testatorem prohiberi possit.** 2.258.nu.1.
- Trebellianica, an hodie prohiberi possit in filijs primi gradus.** ibi.4. & seq.
- Limitatur pluribus modis.** 2.259.nu.7. & seq.
- Quid si duæ quartæ veniant detrahendæ.** ibi.7.
- Quid si filius rogatur restituere alijs, quam descendentibus.** ibi.8.
- Quid si prohibitio facta sit in codicillis.** ibi.9.
- Quid per indirectum.** ibi.10.
- Quid si filius approbasset testamentum patris.** ibi.15.
- Quid in filio legitimo.** ibi.16.
- Trebellianica an expresse debeat prohiberi, vel sufficiat prohibitio per æquipollens.** 2.259.nu.1.
- Trebellianica an censetur prohibita per illa verba, restituas omnia bona mea.** 2.260.nu.1.
- Trebellianica an censetur prohibita per illa verba, restituas hereditatẽ pleno iure.** 2.260.nu.1.b
- Trebellianica an censetur prohibita, si testator mandat restituere integram hereditatem.** ibi. nu.1.
- Trebellianica an censetur prohibita per illa verba restituas totam hereditatem meam.** ibi. nu.1.
- Trebellianica an censetur prohibita per illa verba restituas, sine vlla diminutione.** 2.261.nu.1.
- Treb

Commu.opinionum.

- Trebellianica an censeatur prohibita per illa verba restituas deductis ceterum, & plus detrudere non possis. 2.261.n.1.
- Trebellianica an censeatur prohibita per verba geminata. ibi.2.
- Trebellianica an censeatur prohibita per prohibitionem alienationis. ibid.nu.1.
- Ampliatur ibi.3.& seq.
- Limitatur ibi.11.& seq.
- Quid si prohibitio alienationis sit facta liberis primi gradus. ibi.3.
- Quid per prohibitionem alienationis. ibi.4.
- Quid propter clausulam codicillarem. ibi.6.
- Quid si testator volebat bona sua perpetuo in familia cōseruari. ibi.7.
- Quid si testator velit bona sua nullo vnquam tempore alienari. ibid. 11.
- Quid in testamento militis nostri temporis. ibi.13.
- Trebellianica an amittatur ob non cōfectionem inuentarij. 2.361.n.1.b
- Quid in filiis primi gradus. 2.262.nu.4.
- Quid si sit facta descriptio omnium bonorum. ibi.5.
- Trebellianica an cesset in relictis ad pias causas. 2.262.nu.1.
- Quid si facienda sit restitutio immediate priuato, mediate autem piæ causæ. ibi.4.& seq.
- Quid si relictum sit hospitali priuato. ibi.7.
- Quid si vna Ecclesia debeat alteri Ecclesiæ restituere. ibi.8.
- Quid in relictis factis filiis. 2.263.n.13.
- Trebellianica an detrahatur de relictis factis Fraternitatibus laicorum. 2.384.nu.9.
- Trebellianica non detrahitur de relictis factis hospitali. 2.386.n.15.
- Trebellianica an per non cōfectionem inuentarij perdat. 3.42.n.21.
- Trebellianica etsi detrahi soleat de substitutione, illud intelligitur de substitutione fideicommissaria, non autem de breuiloqua. 3.42.n.72.
- Trebellianicæ detractionem testator in suo testamento prohibere potest. 3.42.nu.10.
- Trebellianicæ detractionem liberis primi gradus, pater non potest prohibere. 1.423.a
- Trebellianicæ detractione testator heredi prohibere potest. 1.236.b.339.a
- Trebellianicam quartam, nedum legitimam filij detrahent quibus in iunctum est, si sine liberis decesserint, hereditatem alteri restituant. 1.339.a
- Treuga comprehensum offendens, treuga ipsa durante, puniri debet amputatione manus. 1.468.a
- Treuga non dicitur rupta propter nouam causam superuenientem. 1.468.a
- Turbare dicitur conuentus vti possidetis negando intentionem. 3.146.con.181.
- Turpitudinem propriam allegans, in quibus audiatur. 1.575.a
- Tutela an ex cursu temporis solemniter administrata præsumatur. 2.17.nu.35.
- Tutelam amittit mulier inhonestè vsuens. 2.224.n.2.
- Tutela à solis tutoribus diuisa, est nulla. 1.401.a
- Tutela nulla, si tutor obliget se ad pupilli defensionem. 1.237.a
- Tutor ex testamento minus solenni à iudice confirmatus, datiuo præferendus est. ibi.b
- Tutor non datus intelligitur, de cuius datione non constat. 1.357.b
- Tutor quando pupilli procurator è reuocare solus possit. 3.141.co.100.
- Tutor quod illegitimè facit, id vt tutor surreptitius facit. 1.401.b
- Tutor siue curator de iniuria patri pupilli illata transigere potest. 1.237.a
- Tutor testamentarius si tutelam non suscepit, relictis sibi in eodem testamento hodie amittit. ibi.& 1.339.b
- Tutor aut tutoris filius pupillam suam ducere non potest. 1.339.b
- Tutor, curator, prælatus ac procurator vel similis, in contractu dominis præiudicare possunt. 1.237.a
- Tutor est nullus, quando testamentum est nullum. 1.369.a
- Tutor vel curator potest transigere de iniuria vel morte patris pupilli, etiam si mors notoria sit. 1.466.a
- Tutor & curator possunt pupillo & minori stipulari. 2.162.n.105.
- Amplia & declara. vt ibid.
- Tutor finita tutela tenetur reddere ratione administrationis. 3.42.n.23.
- Tutor licet debitum liquidum remittere non possit, secus tamen in debito non liquido. 3.42.n.24.
- Tutor è a patre in testamento imperfecto datū liberis, si modo is alias legitimus erat futurus tutor, recte datum videri. 3.77.q.1.
- Tutorem in testamento inuulter datum, & a iudice cōfirmatum, in multis quidem testamentario comparari, non tamen testamentarium esse sed datiuum. 3.77.q.4.
- Tutorem in testamento inuulter datum, & a iudice confirmatum, præferri legitimo & datiuo. 3.77.q.5.
- Tutorem datum filio in testamento matris confirmari à iudice cum inquisitione. 3.77.q.6
- Tutorem certæ rei vel causæ dari non posse. 3.78.q.12.
- Tutorem siue à iudice, siue in testamento simpliciter datum, videri & intelligi datū ad vniuersum pupilli patrimonium vbiq; sit. 3.78.q.14.
- Tutorem teneri conficere inuentarium coram iudice. 3.78.q.19.
- Tutorem vel curatorem datum à minore iudice indistincte teneri satisfactore. 3.78.q.20.
- Tutorem vel curatorem de leuissima culpa non teneri. 3.81.q.41.
- Tutores testamentarij non debent cauere, nec possunt emere res pupilli, nec possunt se excusare propter numerosas proles, & absoluti sunt ab officio, si moriantur. 1.401.b
- Tutores in ambos simul intendenda est actio. ibi.
- Tutor non prodest testatoris prohibitio de nō reddenda ratione, si quid ex dolo fecerit. ibid.b
- Tutoribus etiam dolosis diuisionis, non cessionis beneficium competit. 1.237.b
- Tutoris fideiussor qui præsens & tacens patitur nomen suum scribi apud acta, sine contradictione perinde tenetur ac stipulatio intercessoris. 1.525.a
- Tutoris datio quo tempore possit decerni. 3.156.con.352.
- Tutoris datio non competit iure magistratui, nec potest delegari. 1.237.a
- Tutoris auctoritas an ex cursu temporis in contractu pupilli præcessisse præsumatur. 2.17.nu.37.
- Tutoris dationem sustineri, etiam nullo vel rupto aut per querelam rescisso testamento. 3.77.q.20
- Tyrannum occidere meritorium est. 1.482.a
- Tyrannum principem eius vasalli intollerabiliter oppressi, iuste & licite possunt occidere. ibi.
- Tyrannus intelligitur qui potest metum inferre. 2.172.n.2.
- Tyrannus spoliatus non restituitur. 2.286.n.193.

V

- Vacat sedes quando prælatus impeditur à possessione. 1.403.b
- Vagabundi dicuntur qui nullum alicubi certum domicilium vbi habitent figentes, per mundum vagantur. 1.339.b
- Vagabundus potest puniri de delicto commissio, in quolibet loco, in quo inuenitur. 1.559.a
- Validam cauponi hospes aperire & ostendere quæ intus habeat, non tenetur. 1.559.a
- Valor monetæ expressæ in impetratione beneficij consideratur tempore vacationis. 2.169.n.1.
- Valor pecuniæ in decimis & tributis attenditur tempore solutionis. ibid. nu.3.
- Valorem fructuum beneficij impetrans non tenetur probare quod satis est, si dicat verum valorem expressisse. 1.237.b
- Vas lapideum ad alicuius sepulturam destinatum vendi potest. 2.28.nu.mero 15.b
- Vasalli filius in re certa institutus succedit æqualiter cum aliis vniuersalibus heredibus institutis. 1.238.a
- Vasalli mortui in quo familiæ suæ finiatur generatio consanguinei iudicis officio præferantur aliis, & cum feudo à domino inuestiantur petere possunt. 1.239.a
- Vasalli heres non tenetur expensas cum fructibus perceptis compensare, sed melioramentorum expensæ ipsi integraliter restituendæ sunt. 1.459.a
- Vassallo in actualem possessionem inducto vilis rei vendicatio pro feudo competit. 1.238.b
- Vassallo si dominus litem intendat dicens omnia bona quæ vassallus habet in territorio castelli, cuius feudum habet ad se pertinere, probandi onus incumbit domino. 1.238.a
- Vassallus admonitus vt comitetur Imperatorem euntem Romam pro coronatione si recuset, priuabitur feudo. 1.238.b
- Vassallus agnatis suis non præiudicat per subinfeudatione factam alteri. ibi.
- Vassallus alienans feudū sine consensu domini an priuatur feudo in totū. 3.54.nu.1.
- Vassallus alienans feudum, si filios & agnatos habeat, vtri præferantur in recuperatione feudi. ibid.
- Vassallus cominoda, & utilitates feudi alienare pro vitæ tempore potest. 1.238.b
- Vassallus contra patrem filium, & fratrem suum, dominum adiuuari tenetur. ibi.b
- Vassalli de feudo litigantes iurisdictionem alterius iudicis sine domini licentia prorogare non possunt. ibid.b
- Vassalli defuncti qui feloniam commiserint, heredes à domino querela cōueniri non possunt. 1.238.a.259.a
- Vassallus dominū defendere, & adiuuare aduersus omnes propriis sumptibus tenetur. 1.1238.b
- Vassallus filiis domini sui an debeat fidelitatem & quibus. 3.135.con.26.
- Vassallus cessans à canone de re modica quanto tempore seruet. 3.149.con.138.
- Vassallus dominum vocare in ius poterit sine venia. 1.229.a

Index Materiarum

- Vassallus feudo priuatus, quod irrequisito domino alienauerit, si nouit ad dominum, si antiquum ad agnatos reuertitur. ibi: d.
- Vassallus feudum suum alienare non potest. 1.384.b
- Vassallus minor restitui potest in integrum non petita suo tempore inuestitura. ibid.
- Vassallus iniurians domino suo inscienter non perdit feudum suum. 1.401.a
- Vassallus inhabilis ad dominum in praelio iuuandum si aufugerit non cadit feudo. 1.238.a
- Vassallus intra annum & diem, inuestituram petere poterit sine damno. ibi: b.
- Vassallus in testamento de feudo disponere regulariter non potest nisi in absolute hereditario & nouo. ibi.
- Vassallus negans parrem feudi illa parte tantum cadit. 1.238.a
- Vassallus non cadit feudo si per biennium vel per triennium pensionem non soluerit. ibid.
- Vassallus non tenetur petere inuestituram a domino feudi, quando tertius possidet. 3.42.nu.7.
- Vassallus miles intra annum & mensem inuestituram petere potest. 1.238.a
- Vassallus non incidit arbores fructiferas in feudali fundo. ibi.
- Vassallus non praesumitur nisi ex seruitutorum personalium praestazione triginta annorum. 1.239.a
- Vassallus per metum delinquens non excusatur. 1.328.a
- Vassallus pinguis ius obtinet, quam usufructuarius. 1.239.a
- Vassallus post alienationem, feudo recuperato, non vitat poenam. 1.239.b
- Vassallus pro domino testis esse potest. 1.238.b
- Vassallus pro dote filiae subditos grauare non potest. 1.238.b
- Vassallus quando priuatur feudo pro delicto, eius descendentes non debent de eo feudo inuestiri sed bene agnati eius. 3.54.n.2.
- Vassallus qua de causa priuatur feudo. 1.238.a
- Vassallus quando in recipiendo feudo sibi praesudicat. ibi.
- Vassallus qui amicitiam contraxerit cum domini inimicis cadit feudo. 1.238.b
- Vassallus qui coactus deliquit, non incidit in culpam. ibi.
- Vassallus qui directo in domini personam deliquit & feudum si nouum sit coepetit domino, exclusis filiis & agnatis, si antiquum ad agnatos reuertitur. ibi: b.
- Vassallus qui ex pluribus dominis vnum offendit, parte feudi cadit. ibi.
- Vassallus qui feudum alienat domino sciente, eius consensum habere videtur. ibi: a.
- Vassallus qui non certiore dominum fecerit de imminente periculo, cadit feudo. ibi: b.
- Vassallus rem feudalem in Emphyteusim dare non potest sine domini consensu, neque vsum fructum eius. ibi: & 239.a
- Vassallus salutis propriae non anteponit domini incolumitatem. ibi: b.
- Vassallus seipsum occidens non priuatur feudo. ibi: b.
- Vassallus rem feudalem in Emphyteusim dare non potest sine domini consensu, neque vsum fructum eius. ibi: & 239.a
- Vassallus salutis propriae non anteponit domini incolumitatem. ibi: b.
- Vassallus seipsum occidens non priuatur feudo. ibi: b.
- Vassallus si efficitur monachus feudum finitur. ibi: b.
- Vassallus si incurrit poenam priuationis feudi, requiritur sententia. ibi.
- Vassallus sine sententia declaratoria ob non petitam inuestituram, non cadit feudo. 1.238.a.239.a
- Vassallus tenetur domino ostendere (si exigat) & demonstrare speciatim bona quae in feudo ab ipso tenet. 1.238.b
- Vassallus tenetur iuramentum fidelitatis praestare vni ex filiis qui domino feudi successerunt. ibid.
- Vassallus alienans feudum irrequisito domino, cadit feudo. 1.525.a
- Vassallus Domino suo stipulari potest. 2.158.n.5
- Vassallus, qui tenetur contribuere pro maritagio filiae Domini tui debet contribuere in maritagio primae filiae tantum. 2.348.n.9.b
- Vassallus sicuti ex certis causis feudum amittit, ita ex eisdem causis Dominus directo dominio priuatur. 2.351.n.34.
- Vassallus an possit pro Domino testificari. 2.45.n.26.
- Limitatur pluribus modis. ibi: 27.
- Quid si sit familiaris. ibi: 28.
- Quid si agatur super re ipsa feudali. ibi: 29.
- Vassallus vassalli mei non est meus vassallus. 2.46.n.54.
- Vassallus seipsum si occiderit, heredes eius non ideo priuati sunt feudo. 1.463.b
- Vassallum non teneri dominum, qui ob debita in carcerem esset coniectus, liberare, eiusque debita creditoribus soluere. 3.55.nu.3.
- Vassallum feudo post alienationem recuperato non euitare poenam priuationis. 3.97.q.18.
- Vassallum alienantem feudum propter necessitatem aliquam non excusari. 3.97.q.19.
- Vassallum non posse alium de feudo subinfeudare. 3.97.q.20.
- Vestigalia inferior, qui superiorem recognoscit, imponere non potest. 3.240.a
- Velleiani renunciatio a muliere, quae rei totius certior facta sit, interposita, valet. 1.339.b
- Venalia quibus comprehendantur. 1.339.b
- Venari licet in fundo alieno, iuibus & canibus, non autem laqueis, foueis, & similibus artibus fraudulentis. 1.482.a
- Venatio inter ea ponitur quae iuris gentium censentur. 1.339.b
- Venator quas feras in agris alienis capit iure lucri facit. ibid.
- Vendens fundum iure coloni qui medietatem fructuum percipere debet, si venditor excoluerit, omnes fructus transeunt in emptorem. 1.240.a
- Vendens rem cum pacto francandi contra emptorem primum actione personali agere potest. ibi: b.
- Vendens, seu donans eandem rem duobus praesertur is in dominio detinendo, cui prius res tradita est. 1.241.a
- Vendere, & res solui, & res victui necessarias is compellitur qui est de Reputo. 1.340.a
- Vendere promittens ad rem tradendam tenetur. 1.242.a
- Vendere rem propriam nemo inuitus cogendus est. 1.241.a
- Vendere rem vili precio, pro donare censetur. 1.401.b
- Vendere quis cogi potest res ad annonam spectantes, etiam minoris quam iusto precio. 1.525.a
- Vendit qui minimo precio, non vendit, sed donauit. ibi: & 362.a
- Vendita res non ideo vendicari poterit, quae intra constitutum tempus non soluitur. 1.340.a
- Vendita re, vel ad pondus, vel ad mensuram, vtriusque ea ratio habebitur, quae in contractus loco haberi solet. 1.242.a.340.a
- Vendita re alicui a duobus, cum pacto de retrouendendo, si vnus ex venditoribus rem repetat vigore pacti, tunc emptor non tenetur vni illi in partem reuendere, neque cogitur diuidere contractum. 1.482.b
- Venditio ad subhaftationem facta rescinditur remedio. l.ij. C. de resc. ven. si infra dimidium iusti precij facta sit. Alj. contra. 1.482.b
- Venditio facta sub poena de reuendendo eodem precio, quando praesumatur contractus pignoratitius, & simulatus. 1.525.b
- Venditio infra dimidium iusti precij facta, aut rescinditur, aut suppletur iustum precium. ibi: a.
- Venditio infra dimidium iusti precij non valet. 1.482.b
- Venditio facta de praedio quod mille iugera habeat, non censetur ad mensuram facta, nisi cuique iugerum precium statuatur. 1.340.a
- Venditio in qua venditor vitra dimidium iusti precij laesus sit, quae rescindi non possit. 1.240.b
- Venditio iusta omnem exceptionem excludit. 1.401.b
- Venditio non erit, si inter partes expressim conuenierit, vt venditor dominium transferat. ibi: b.
- Venditio praesumitur facta ante litis contestationem. 1.242.a
- Venditio praesumitur in fraudem factam legis, si pater spurio vendat, & res vendita poenas spurium reperiat. 1.423.a
- Venditio quondoralis probatur. 1.340.a
- Venditio quot modis censetur perfecta. ibi.
- Venditio simulata censetur, si venditor rem post venditionem adhuc possideat. 1.240.a
- Venditio vilis vti donatio reuocari potest. 1.401.b
- Venditione duobus facta ille praesertur, cui primo res est tradita. 2.207.nu.1.
- Ampliat pluribus modis. ibi: 3. & seq.
- Limitatur. ibi: 6.
- Quid si vni sit facta promissio de vendendo cum iuramento, & alteri sit facta venditio effectualis absque iuramento. ibi: d.
- Quid in locatione. ibi: 5.
- Quid in donatione pluribus de vna re ab eodem facta. ibi: 8.
- Quid in venditione feudi. ibi: 11.
- Quid in donatione in solutum. ibi: 14.
- Quid in rebus vniuersalibus. ibi: 15.
- Quid si persona sit priuilegiata, cui primo est facta venditio, ita quae ex solo titulo sit translatum dominium. ibi: 16.
- Quid si in primo contractu sit appositum constitutum, & in secundo sit facta traditio. ibi: 18.
- Quid si secundus emptor sit mala fide. 2.208.nu.30.
- Quid si primus haberet ex causa onerosa, & secundus ex causa lucrativa. ibi: 32.
- Quid in beneficiis in quibus transfertur ius ex solo titulo. ibi: 35.
- Quid in personis ecclesiasticis alienantibus. ibi: 34. & seq.
- Quid in hypotheca. ibi: 36. & seq.
- Quid in matrimonio. ibi: 38.
- Quid in contractibus factis a Principe. ibi: 39. & seq.
- Quid in feudalibus. ibi: 46.
- Quid si res non fuit tradita, sed fuerit signata. 2.209.nu.47.
- Quid si vterque probet traditionem. ibi: 51.
- Venditione prohibita per statutum censetur etiam prohibita promissio de vendendo. 2.25.nu.3.
- Venditor laesus vitra dimidiam iusti precij habet beneficium. l.ij. C. de resc. ven. 2.203.nu.1.

Commun. opinionum.

Ampliatur pluribus modis. <i>ibi. 4. & seq. Limitatur.</i>	2.204.n.47.	do emptori id quod interest; & contra.	1.340.b
Quid si venditor sit deceptus ultra dimidiam in vno numero. 2. 203. nu. 6.		Venditus equus si intra triduum moriatur, & morbo antea laborasse presumitur, & ad precij restitutionem venditorem obligat.	1.340.b
Quid in minori læso in pretio.	<i>ibi. 11.</i>	Venditor vbi statuto punitur, & emptor eodem punitur.	<i>ibid.</i>
Quid in laudo.	<i>ibi. 17. & seq.</i>	Venefica, & incantatrix existunt pares.	1.401.b
Quid in aliis bonæ fidei contractibus.	19. & seq.	Venefica quomodo sit plectenda.	1.347.a
Quid si fuerit facta venditio Ecclesiæ ab altera Ecclesia.	<i>ibi. 21.</i>	Venum tradens, vel tenens occidere veneno, non sequuto effectu, extraordinaria poena puniendus est.	1.434.b
Quid in diuisione.	<i>ibi. 25.</i>	Venum dans, morte non secuta, non puniatur capite; sed poena extraordinaria.	1.559.a
Quid in venditione facta per procuratorem.	<i>ibi. 26. & seq.</i>	Venum dans, si mors secuta fuerit, puniatur capite,	1.559.a
Quid in locatione.	<i>ibi. 30.</i>	Venia est petenda in casu. l. diffamari. C. de ingen. manumiss. à persona, quæ aliàs agendo perere teneretur.	2.83.nu.27.
Quid si læso sit respectu emptoris.	<i>ibi. 31.</i>	Venire in iudicium & non perseverare, est non venire.	1.411.b
Quid in deceptione facta in saldo rationum.	2.204.nu.32.	Verba cum effectu sunt intelligenda.	1.373.a
Quid in re extinguita data in dotem.	<i>ibi. 33.</i>	Verba (damus, concedimus, seu donamus) quid in concessione feudi facta ab Imperatore, efficiant.	1.423.b
Quid si renunciatum sit omni. l. auxilio.	<i>ibi. 39.</i>	Verba enunciatiua quando probant, & quid efficiant.	1.243.b.341.a
Quid si venditor iuravit non contravenire.	<i>ibi. 43.</i>	Verba generaliter à testatore prolata eam vim habent, vt in fideicommissio comprehendantur prælegata, & fideicommissa grauata relicta. l. 423.a	
Quid si ante illa clausula in instrumento & si plus donat, &c. <i>ibi. 52. & seq.</i>		Verba hæc (& hæredibus, &c.) quid in feudis & emphyteusi efficiant. <i>ibi. b</i>	
Quid si venditio sit facta cum decreto Iudicis.	<i>ibi. 57. & seq.</i>	Verba in legibus, si ad iudicem dirigantur, competit officium iudicis, nõ actio.	1.243.b
Quid si venditio sit facta per subhastationem plus offerenti. 61. & seq.		Verba in matrimonio non sunt necessaria.	1.243.b
Quid in aduocatione.	2.205.n.64.	Verba (non aliter, nec alio modo) inducunt dispositionem qualificatam.	1.423.b
Quid in transactione.	<i>ibi. 68. & seq.</i>	Verba (pro se & heredibus vtriusque sexus) intelliguntur tantum de descendentibus.	<i>ibid.</i>
Quid in contractu emphyteosis.	<i>ibi. 75. & seq.</i>	Verba quæ possunt falsum & non falsum importare, præsumuntur non importare falsitatem.	2.412.n.14.
Quid si in contractu interuenit iuramentum ex certa scientia. <i>ibi. 78. & seq.</i>		Verba statutorum proprie & strictè intelligenda.	3.64. q. 2.
Quid si fuerit renunciatum beneficio. l. secundas.	2.206.n.89.	Verba quæ possunt trahi ad casum licitum & ad illicitum, magis ad illicitum detrahi debent.	2.412.n.25.
Quid si venditor sciebat verum valorem.	<i>ibi. 98. & seq.</i>	Verba (si ambo, si vterque, vel si ocs) faciunt orationem vniuersalem.	1.423.a
Quid in contractibus stricti iuris.	<i>ibi. 105. & seq.</i>	Verba testatoris non debent esse inaniter prolata.	<i>ibi.</i>
Quid in elapso spatio triginta annorum.	<i>ibid. 108.</i>	Verbis directis substitutiones compendiosæ factæ, censentur esse de natura eorum, vbi verba sonant, quod quis manu vel auctoritate propria	1.525.b
Quid in uento postea thesauro in re vendita.	<i>ibi. 111.</i>	Verbis iniuriosis prouocatus, non debet factio, sed vicissim verbis tantum defendere.	1.442.b
Quid in pacto liberatorio.	<i>ibi. 115. & seq.</i>	Verbis testamenti inherendum est, vbi de testatoris mente non constat. <i>ibi.</i>	
Quid in aditione hereditatis.	2.207.nu.119.	Verbum (communis, Recepta, Probata) verificari in opinione plurium.	3.171.n.2.
Quid stantibus verbis geminatis vel consensu geminato in instrumento.	<i>ibi. 123. & seq.</i>	Quid significant apud doctores.	3.172.nu.18.
Venditionem fundi circumscriptis & ostensis certis limitibus, censeri ad corpus factam, non ad mensuram.	3.87.q.10.	Verbum æquiuocum in testamento parte positum clariorè in alia posito interpretari debet.	1.242.b
Venditionem ad mensuram factam, ante mensuram adhibitam perfectam non esse.	3.87.q.11.	Verbum (careat, & sit) inducit canonem latæ sententiæ, & ipso facto.	2.443.b
Venditione fundi facta ad corpus deberi omne id quod intra fines continetur.	3.87.q.11.	Verbum (conuenit) in instrumento non impedit stipulationem.	1.242.b
Venditionem retro facere alteri ex duobus pro rata nemo cogitur, qui vbiq; vendere pactus est.	1.340.a	Verbum (disponere) ex propria significatione importat vltimam voluntatem, non dispositionem inter vivos.	1.243.b
Venditioni si maior iurauerit non contravenire, non auditur si post dicat se læsum ultra dimidium iusti precij; secus si minor iurauerit.	1.525.a	Verbum (lego) est obliquum in l. duodecim. tab. commnt.	<i>ibi.</i>
Venditionis contractus vt simulatus & vsurarius dicatur, sufficit qmò dico precio res distracta sit, & de retro uel do pactum subiugatur.	1.242.a	Verbum (libere) operatur relaxationem iuris.	<i>ibi.</i>
Venditionis contractus quando præsumitur simulatus, & in fraudem vsurarum factus.	1.525.b	Verbum in status debet intelligi secundum usum loquentis, & præferri proprietati.	<i>ibi.</i>
Vendito aliquo fundo prope flumen publicum, ad mensurandum, tunc ripa vel litus fluminis non venit mensuratum, sed cedit emptori, nec computatur in pretio.	1.483.a	Verbum molestare an referatur ad molestiam facti vel ad molestiam iuris.	2.311.n.26.
Venditor an possit pendente termino ad soluendum recipere aliquid ab emptore vigore conventionis ratione retardatæ solutionis precij. 2. 210.nu.21.		Verbum quæcunque quid operetur.	2.340.n.14. & seq.
Declaratur pluribus modis.	<i>ibi. 23. & seq.</i>	Verbum (promitto) in testamento importat stipulationem.	1.242.b
Venditor re per sententiam euicta regulariter emptori de euictione tenetur; & quando id fallat.	1.525.b	Verbum (rei) latissimè patet.	1.243.a
Venditor agere potest ad interesse contra emptorem qui rei emptæ fructus perceperit, & fuit in mora soluendi pretium.	1.240.b	Verbum (relinquo) quando importat institutionem.	<i>ibi. b</i>
Venditor cauens de suo facto rãum, tenetur nihilominus etiam de facto sui authoris vel antecessoris.	1.483.a	Veritas disputando reperitur.	3.167.n.3.
Venditor eiusdem rei duobus separatim hominibus, nullas poenas dat. l. 340.b		Veritas simplex quomodolibet reperta in iudiciis amplectenda. <i>ibi. n. 12.</i>	
Venditor & si emptori id quod plus valebat dederit, tamẽ venditionem rescindere poterit,	1.240.b	Veritas potius, quam noua sequi debemus.	<i>ibi. n. 13.</i>
Venditor fidem de precio habere censetur, cum emptori tempus indulgetur.	1.340.b	Veritas adeo potens est, vt nullo errore, nec actibus quibuscunque euerri possit.	1.423.a
Venditor generis alicuius, dominium illius transferre tenetur.	<i>ibid.</i>	Veritatis præsumptio, quæ est pro communi oritur ex auctoritate doctorum.	3.189.nu.43.
Venditor negotiari solitus ab emptore non soluente pretium ipsum, & lucrum cessans omne consequetur.	<i>ibi.</i>	In ore duorum, vel trium stat omne verbum, hoc est Veritas.	3.172.nu.5.
Venditor non tenetur de euictione, nec de precio, si emptor se iurauerit rem alteri obligatam.	1.242.a	Veritas filia temporis.	3.166.n.9.
Venditor qui accepit arrhas ad totum interesse emptoris tenetur. l. 240.a. 340.b		Veritas in omnibus principem locum habet, & seruari debet.	3.181.n.4.
Venditor rerum viciosarum qua actione conueniatur.	1.340.b	Veritas est mater iustitiæ.	<i>ibi. n. 5.</i>
Venditor sciens litem motam emptori, non tenetur de euictione, nisi per emptorem denunciatum sit.	1.240.a	Veritas vt ligat. ita & verba (licet ficta) ligant.	1.404.a
Venditorem constituentem se rem possidere nomine emptoris, liberari à reali traditione rei venditæ scilicet quo ad actionem ex empto. 3.87.q.9.		Veritatem qui celas, is pro teste falso habetur.	<i>ibi.</i>
Venditor si facultatem rei tradendæ habuerit, rem tradere cogitur soluendo emptori id quod interest; & contra.		Vicarius potestatis non habet poenam sanguinis.	3.137.con.50.
		Vices commissiæ nunquid includant omnem potestatem.	3.199.con.14.

Index Materiarum

Vicinitas actuum inducit sufficientem fraudis suspicionem.	2.29.n.6.b	Vniuersitas, vel collegium quomodo rectè obligetur ex contractu, vel delicto.	ibid.
Inducit simulationem Contractus.	ibi.2.30.n.7.	Vniuersitas, quando delinquendo, vel ex delicto obligatur.	ibid.
Arguit contractum vsurarium.	ibi.10.	Vniuersitas, vel corpus fictum representans viuum, acquirit possessionem.	ibi.
Agit viuum ante venditionem si statim post venditionem vitium deregatur.	ibi.9.	Vniuersitatis actus, vt sufficiant, requiritur vt maior pars interfit.	ibid.
Arguit quem electum per ambitionem.	ibi.11.	Vniuersitatis duæ partes adesse debent ad hoc, vt actus valeat.	3.44.n.12.
Vicini in probanda possessione præferuntur.	2.39.nu.65.	Vniuersitatis singulorum nomina in instrumento alienationis bonorum necesse est exprimi.	3.44.nu.13.
Vicinus præsumitur scire facta vicini.	2.24.n.1.	Vniuersitatis villæ, & castra habent restitutionem in integrum, sicut habet res publica ciuitatis.	3.44.nu.14.
Ampliatur.	ibi.9. & seq.	Vniuersitatis ad actum celebrandum, in his quæ sunt communia pluribus, & vniuersis, ad minimum duæ partes adesse debent.	3.65.q.4.
Limitatur.	ibi.19.	Vniuersitate in conuocanda censere debet quod nuntio commissum sit de conuocatione.	3.65.q.5.
Quid in vicino nouo.	ibi.37.	Vniuersitatis tam ecclesiasticæ, quam secularis, duæ partes in negotijs explicandis præsentis esse debent.	1.525.a
Quid si de illa re non erat fama in Vicinia.	ibi.34.	Vniuersitatis scientia dicitur scientia singulorum collegialiter congregatorum.	2.391.nu.18.
Quid in vicino infirmo.	ibi.32.	Vniuersitatis bona non dicuntur bona omnium de vniuersitate.	2.391.nu.11.
Victus victori in expensis condemnandus est.	3.209.nu.3.	Vniuersitatis res non dicuntur res singulorum.	ibi.11.
Vidua inhonestè sese habens eadem poenas subit quas secundo nupta in tra annum luctus.	1.341.a	Vnum falsum testem producens, licet statutum loquatur in plurali numero, de falsis testibus producentibus, punitur non minus, ac si plures produxisset.	1.559.b
Vidua committens stuprum perdit dotem.	3.55.n.4.	Voluntas. A mera voluntate dependentia in actibus inter viuos, nulli fortuitur effectum: sed vtilem reuocationem, siue ademptionem inducunt.	1.526.a
Vidua pauper intra dotis restituendæ tempus à mariti hereditibus alenda est.	1.341.a	Volens hominidum committere, si non perficitur, nec membrum aliquod amputet, quia non potuit, non fit irregularis, amplia, vt	1.435.a
Vidua stupro inquinata dotem amittit.	1.244.b.341.a	Voluntas sola non facit irregularem.	1.435.a
Vidua sub conditione non nubendi legato honestata & post mortem restituere iussa, si conditioni non paruit, statim ipsum restituit.	1.341.a	Voluntas tam factis, quam verbis declaratur.	1.526.a
Viduam habere priuilegium vocandi quem extra proprium forum.	3.111.q.11.	Voluntas testatoris ad piuum vsuum est semper adimplenda nec potest mutari, nisi per papam.	1.246.b
Villa aut castrum si tenetur de delicto commissio in suo territorio, non statur damnum pasci dicto nisi probetur.	1.245.a	Voluntatem etiam conatu aliquo adiuncto multantis legibus, derogatum est totius terrarum orbis consuetudine: & contra.	1.341.
Vincens vincentem te vincit te.	2.267.1.	Voluntatem testatoris in testamento nuncupatio, sufficit testes audiant explicitè, vel implicitè.	1.246.b
Limitatur & declaratur.	ibid.2. & seq.	Vsfructuaria ac domina relicta vxor, liberis hereditibus institutis, alimenta solum consequitur.	1.248.a. & 342.a
Vincens in ludo reprobat, tenetur lucrum victo restituere.	1.559.a	Vsfructuario testator non potest remittere cautionem, quam ille tenetur heredi præstare.	1.248.a
Victum victori in expensis condemnandum etiam in criminalibus.	3.125	Vsfructuarius æs alienum soluere non tenetur, sed heres ad id obligatus est: & contra.	1.248.a.b. & 342.a
Victum qui iustam causam habuit litigandi non condemnandum in expensis.	3.125.q.4.	Vsfructuarius cogitur cautionem præstare de vendendo, & fruendo arbitrio boni viri, & restituendis rebus finito vsufructu quales extabunt.	1.428.a
Vincula duo, vno sunt fortiora.	1.423.a	Vsfructuarius fundum fructilem detinet pro fructibus percipiendis, & nihil habet aliud.	3.44.nu.15.
Vinculis inesse censetur, qui datis vadibus tenetur in custodia.	1.404.a	Vsfructuarius tenetur præstare cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, quamuis per testatorem ei remissa fuerit.	3.44.nu.16.
Vim vi repellere licet, cum moderamine inculpatae tutelæ.	1.245.a	Vsfructuarius tenetur conficere inuentarium.	3.44.nu.17.
Violenta sunt quæcunque sunt precaria aut clandestina.	1.404.a	Vsfructuarius omnium bonorum tenetur ad solutionem æris alieni.	3.44.nu.18.
Virtualiter & comparatiue comprehensa, non dicuntur sub litera comprehensidæ solum quod de necessitate inferitur.	1.245.a	Vsfructuarius omnium bonorum non soluit legata, sed onus soluendi legata incumbit hereditibus.	3.44.nu.19.
Vis à priuato illata iuste, nec ob vitæ defensionem impunè propulsiatur.	ibid.	Vsfructuarius, & dominus dicitur.	1.342.a
Vis compulsiva, vel expulsiua requiritur ad hoc, quòd quis cadat iure suo.	ibi.	Vsfructuarius fructuum statim à solo separatorum dominus fit.	1.342.a
Visitatio præscripta non intelligitur præscripta procuratio.	2.301.n.4.	Vsfructuarius naturaliter possidet.	1.248.b.342.a
Vita cuius despicitur, necesse est vt eius prædicatio contemnatur.	1.393.a	Vsfructuarius qui vel arbores frugiferas cædat, aut re abatur ab ipso vsufructu amandari potest.	ibi.b
Vita humana ad quot annos duratura præsumatur.	1.341.a	Vsfructuarius si ob paupertatem si de iussore non inueniat, iure iurando præstito, à cautione liberabitur.	1.342.a
Vita mortalium conferitur cum nauigante.	1.404.a	Vsfructuarius debet cauere de vendendo, & fruendo arbitrio boni viri.	2.311.nu.1.
Vita est probanda per illum qui se fundat in ea.	2.32.n.4. & 7.	Ampliatur pluribus modis.	ibi.9.
Idem in morte, vt	ibi.	Limitatur.	ibi.33.
Declaratur pluribus modis.	ibi.8. & seq.	Vsfructuarius non facit fructus suos non præstita cautione.	ibi.10. & seq.
Viuere an quis præsumatur vsque ad centum annos.	ibi.n.1.	Quid in ijs, quæ vsu consumuntur.	ibi.16. & seq.
Viuere præsumitur quilibet vsque ad centum annos. Alij. contra.	1.483.b	Quid si sciente, & patiente proprietario fructus perciperet.	ibi.14.
Viuere creditur de cuius morte dubitatur.	1.402.b	Vsfructuarius an teneatur cautionem præstare, si per testatorem dictum sit, vt heres non molestat vsufructuariam.	ibi.23.
Vipianus appellatur nobilis & nobilissimus, in l.ij. §. fi. & in l. dicimus. ff. de excusat. tur.	1.443.b	Quid si Vsfructuarius sit diues, & maxime idoneus.	ibi.27.
Vltima voluntas semper est ita interpretanda, vt impleatur testatoris intentio.	1.423.b	Vsfructuarius etiam finito vsufructu non eicitur de facto de possessione.	2.89.nu.74.
Vnio præsumitur ex cursu longi temporis.	2.16.n.12.	Vsfructu legato, quibus modis rei legata proprietate legata censetur.	1.248.a.342.a
Quid in solemnitate Vnionis.	ibi.14.		
Vniuersitas potest per particulares homines possessionem præscribere, absque eius mandato, dummodo scientia vniuersitatis, vel eius regentium interueniat.	3.45.nu.26.		
Vniuersitas læsa in tempore minore quadriennio, an ad petendum restitutionem in integrum habeat integrum quadriennium.	3.64.q.1.		
Vniuersitas an possit præscribere per particularium de vniuersitate personarum possessionem, vt si singuli de vniuersitate, lignando possederunt syluam.	3.65.q.3.		
Vniuersitas & singuli homines de Vniuersitate an idem sint.	2.390. numero 1.		
Vniuersitas semper dicitur in mala fide, donec qui primo habuerint malam fidem, decesserint.	ibi.14.		
Vniuersitas vel capitulum, vt possit aliquid statuere, quid requiratur.	1.526.a		
Vniuersitas vel collegium potest accusari, & condemnari.	1.559.a		
Vniuersitas non constituitur contumax, vel in dolo, ex contumacia syndici.	1.246.a		
Vniuersitas non præfectos, aut priores non aliter obligatur, quam si id illi respectatim committatur.	1.341.a		
Vniuersitas per syndicum criminaliter accusare potest.	1.246.a		

Comm. opinionum.

- Vfum habens fyluæ, æquiparatur vfufructuario, & ideo potest ligna vendere. 1.427.b
- ¶ Vfuræ non est permiffa de iure civili. 1.246.b. & 341.b
- Vfuræ fine pœna conventionalis appofita contractui, quando etiam à clericis exigi poffit. 1.526.a
- Vfuræ prohibitz sunt de omni iure. 1.559.b
- Vfuræ pro dote, donec ipfa reftituantur, de confuetudine vel ftatuto, rectè & fine peccato peti poffunt, licet multi contrarium teneant: 1.440.a
- Vfuræ quando petuntur non tanquàm vfuræ, fed tanquam interefte, omni iure funt permiffæ & concessæ. 3.45.nu.22.
- Vfuræ pro dote non foluta viro debentur, & licitè etiam in foro confcientiæ exiguntur, propter onera matrimonij. ibid.nu.23.
- Vfurarum crimen est merè ecclefiafticum. 1.559.b
- Vfurarum pœna est de iure Civili pœna infamiz. ibidem
- Vfurarum crimen quibus iudicibus tractari debeat. 1.246.b
- Vfurarum crimen quibus teftibus probari poffit. 1.341.b
- Vfurarium effe contractum in dubio non præfuitur. 1.247.a
- Vfurarius non habetur, qui faltem cum vult petere non potest. 1.242.a
- Vfurarius fcorpioni & ligni vermiculo fimilis. 1.404.b
- Vfurarius fine cautione de reftituendis vfuris testamentum facere non potest. 1.247.a
- Vfurarius an pœna aliqua criminaliter puniri poffet. 3.44.nu.19.
- Vfurarius manifeflus quemadmodum prohibetur teftari fecundum difpofitionem cap. quanquam. de vfu. in vj. ita & prohibetur donare caufa mortis. 3.44.21.
- Vfurarius etiam dicitur, qui aliquando exercuit vfuras, & poftèa defijt. 1.559.b
- Vfurarius manifeflus dicitur non folùm qui palam & publicè exercet artem fœnerariam, vel qui in iudicio confeflus fit fe effe vfurarium, fed etiam is qui facerdoti confeflus est, in præfentia teftium, & mandat vfu ras reftitui. ibidem
- Vfurarius potest criminaliter puniri. ibidem
- Vfurarius manifeflus ante præftitam cautionem de reftituendis iniufte ablatis teftari non potest, ne ad pias quidem caufas. 1.526.b
- Vfurarius an pro vfuris criminaliter puniri poffit. 2.430.nu.1.b
- Vfurarius manifeflus dicitur, quando id crimen in iudicio est confeflus. 2.431.nu.6. & feq.
- Quid fi confiteatur fe fimpliciter vfurarium, an manifeflus dicitur? ibid.nu.7.
- Quid in confefione extraiudiciali? ibid.8.
- Vfurarius manifeflus dici non potest, etiam fi quis legitimis probationibus pro tali fuerit conuictus, nifi ob idem crimen fuerit à iudice condemnatus. ibid.nu.9.
- Vfurarius an quis probetur per teftes fingulares. ibid.nu.11.
- Vfurarij manifefli testamentum quando valcbit. 1.526.b
- Vfurarij manifefli donatio de omnibus bonis, vel maiore parte, non valet, nifi cauerit de reftituendo vfuras. 1.247.b. & 342.a
- Vfurarij quantum reipub. nocent. 1.404.b
- Vfurariorum bona, funt tacitè hypothecata pro reftitutione vfurarum. 1.247.a
- ¶ Vfufructus duplex. 1.247.b
- Vfufructus testamento relictus ante heredis traditionem acquiritur ipfo iure. 1.342.a
- Vfufructus vni legatus, & alteri fundum, ambo concurrunt in vfufructu. 1.247.b
- Vfufructus debet præftari de manu heredis. 2.311.nu.4.
- Declaratur pluribus modis. ibid.5. & feq.
- Vfufructus fubrogatus loco annui legati, fapit naturam illius. 2.321.nu.25.
- Vfufructus legatus vxori ftantibus liberis reftingitur ad alimenta. 2.312.nu.1.
- Ampliatur multis modis. ibid.nu.4.
- Limitatur. 2.313.nu.30.
- Quid fi vxor fit relictæ domina & vfufructuaria? 2.312.nu.35.
- Quid fi relictus fit vfufructuarius omnium bonorum? ibid.4.
- Quid fi maritus fit relictus vfufructuarius ab vxore ftantibus liberis? ibid.nu.6.
- Quid in testamento Principis relinquens vsum fructum vxori. ibi.7.
- An talis confuetudo extendatur tanquam fauorabilis ex identitate rationis. 2.313.nu.9.
- Quid in Concubina? ibid.11.
- Quid fi vxor fit relictæ domina ftantibus filiis? ibid.12.
- Quid fi relictæ fit domina & mafaria? ibid.16.
- Quid fi relictæ fit gubernatrix, vel dominatrix? ibid.17. & feq.
- Quid non exantibus filiis primi gradus? ibid.22.
- Quid ftantibus filiis adoptiuis? ibid.23.
- Quid ftantibus legitimatis? ibid.24.
- Quid ftantibus naturalibus? ibid.25.
- Quid in Iudæo teftante? ibid.27.
- Quid relictæ vfufructu vxori alicuius rei particularis ftantibus filiis? ibid.30. & feq.
- Quid fi relictus fit vfufructus ad certum tempus? ibid.33.
- Quid fi aliàs tale legatum deficeret? ibid.34.
- Quid fi vfufructus fit relictus vxori alterius? ibid.36.
- Quid fi ex verbis testamenti tacitè appareat teftatorem de integro vfu fructu fenfiffe? ibid.37.
- Quomodo autem hoc colligatur? ibid.38. & feq.
- Quid ftantibus filiis alterius matrimonij? 2.314.nu.55.
- Quid in ftitutis tranfuerfalibus? ibid.54.
- Quid in ftitutis afcendentibus? ibid.55.
- Quid in ftituto filio fpirituali? ibid.57.
- Quid in testamento clerici? ibid.58.
- Quid fi filij moriantur? ibid.62.
- An huiusmodi alimenta poffint capi propria autoritate, vel de manu heredis? ibid.56.
- Vfufructus relictus vxori extraneo in ftituto, non reftingitur ad alimenta. 2.314.nu.1.
- Ampliatur multis modis. ibid.2. & feq.
- Limitatur. 2.315.nu.32.
- Quid fi vxor in ftituto extraneo relinquat maritum vfufructuarium? 2.314.nu.4.
- Quid fi funt in ftituti filius & extraneus? ibi.5. & feq.
- Quid mortuis filiis & extraneis fuccedentibus? ibid.7.
- Item publicatis bonis filij, & fuccedente filio? ibid.8.
- Idem fi filius monafterium ingrediatur. 2.315.nu.9.
- Idem mortuo filio fuccedente fubftituto vulgari vel pupulari. nu.10. & feq.
- Quid fuccedente pia caufa poffit mortem filij? ibid.nu.17.
- Quid fi vxor fit relictæ domina & vfufructuaria? ibid.nu.18.
- Quid fi dictum fit dominam & mafariam? ibid.24. & feq.
- Quid fi dictum fit dominam fimpliciter? ibid.26. & feq.
- Quid fi extraneus fit in ftitutus in parte hereditatis? ibid.29.
- Quid fi tacitè colligatur ex verbis testamenti teftatorem voluiffe, vt extraneo in ftituto vxor integrum vsum fructu confequatur? ibi.32.
- Quid fi teftator relinquat vxorem mafariam, vel dominam? ibidem nu.36. & feq.
- Quid fi teftator in ftituit heredem extraneum cum illis verbis, pleno iure? 2.316.nu.42.
- Vfufructus relictus confanguineis teftatoris non habentibus dominationem, feu præeminentiam in domo etiam ftantibus liberis, non reftingitur ad alimenta. 2.316.nu.45.
- ¶ Vtens falfo in ftumento mitius punitur, quàm is qui fabricauit, vel fabricari curauit. 1.559.b
- ¶ Vulgi vox non debet haberi in confideratione, & declaratione. 3.183.nu.32.
- ¶ Vulnera qui læthalia vimo occidendi intulit, homicidij pœnas luit. 1.386.b. & 342.b
- Vulnerato qui bonum chyruurgum non adhibet, euudem interimit. 1.384.b
- Vulneratus an ex vulnere in fticto decesserit, vel non, ftandum est arbitrio iudicis, medicorum iudicio moniti. 1.560.a
- Vulneratus læthali ter, fi mors fuperueniat, vulnerans tenetur de occifo, ibidem
- Vulneratus, fi proceffit de malo in peius, & intra breue tempus mortuus est, præfuitur mortuus ex eo vulnere. 1.560.b
- Vulneratus læthali ter tenetur pro mortuo. 1.386.b
- Vulnus confundit arma & aggreffionem. 3.140.conclu.95.
- Vulnus an fit læthale necneitem, an vulneratus decesserit propter vulnus, vel propter malum regimen, medicorum est cognofcere, quorum debent effe duo. 1.559.b
- ¶ Vxoratus ingreffus religionè, & ibi profeflus, præfuitur ex cursu temporis licitè feciffe. 2.170.0.30.
- Vxoratus qui rem habuit cum foluta, non potest accusari de adulterio. 3.45.nu.25.
- ¶ Vxor an pro marito fuo teftis effe poffit. 2.51.nu.1.b
- Ampliatur. ibid.2. & feq.
- Limitatur. ibid.6.
- Quid in fponfa? ibid.2.
- Quid in concubina? ibid.3.
- Quid in vxore expulfa de domo à marito? ibid.5.
- Quid e contra, an maritus poffit pro vxore teftificari? ibid.4.
- Quid ad probandum actum domesticum? ibid.7.
- Quid ad probandam innocentiam mariti? ibid.8.
- Quid in iudicio criminali fuper iniuria illata marito? ibid.9.
- Vxor licet in venditione aliqua prædij dotalis confiteatur fe vnà cum marito precium accepiffe, nihilominus tamen maritus cenfetur totū precium accepiffe, communior est. 1.457.b
- Vxor non potest fecundo marito plus relinquere, quàm vni ex liberis primi matrimonij. 1.484.3
- Ampliatur in legato, vt ibi.
- Vxor non tenetur ftare locationi factæ per maritum de bonis dotalibus, tempore

Index Materiarum Com.opin.

- tempore quo ipse erat dominus dotis. 1.437.b
Vxor non potest sine consensu mariti, vel ei propinquorum, si ipa in statuto esset prouidum, testari. 3.45.4.2.4.
Vxor si moriatur sine liberis, tunc maritus secundus potest tantum capere ex testamento quantum vnus ex liberis primi matrimonij. 1.484.a
Vxor tenetur ad maritum suum, conuersum ab hæresi, redire: nisi post separationem ingressa sit ordinem, vel postea adhuc ingredi velit, si modo separatio ecclésiæ iudicio facta sit. 1.560.b
Vxor tenetur alere virum bannitum de fructibus dotis, quibus non sufficientibus, etiam paraphernaliis bonis alere debet. 1.560.b
Vxor à marito domina & usufructuaria relicta filijs institutis, tantum alimentoniam habet si uiuant ipsi filij, si vero decedant, tum usufructuaria remanet. 1.423.b
Vxor à marito dotem suam exigere potest. 1.359.b
Vxor bona maritum reddit bonum. 1.407.a
Vxor mala patienti marito est pro purgatorio, ibidem
Vxor maritum illegitimè absentem defendere non potest. 1.359.b
Vxor maritum sequi quando tenetur, 1.250.b
Vxor, nec fidem iubere, nec oppignorare potest. 1.375.b
Vxor non censetur ullam pecuniæ venditi fundi dotalis partem habuisse, etiam si id confiteatur, siue maritus & ipsa vxor, sed integra viro tradita credetur. 1.342.b
Vxor non dotata, vel parum dotata, succedit in partem bonorum mariti. 1.363.a
Vxor non habet priuilegium prelationis ratione dotis confessæ tantum, nisi probet solutionem realem ipsius dotis. 1.250.b
Vxor non viripotens à marito separari potest. 1.383.b
Vxor ob mariti absentiam, alteri non potest nubere, 1.344.b
**Vxor perdit dotem propter adulterium commissum, & violatam pudici-
 Vxoria m. 1.249.b
 of putatiua dotem, & paraphernalia ob adulterium æque amittit, ac ve-
 ra & legitima. 1.342.b
**Vxor quæ ex forma statuti debet lucrari aliquid de bonis mariti, compen-
 satur cum legato ei facto per maritum.** 1.250.b**
- Vxor relicta usufructuaria donec vixerit licet tale legatum restringatur ad
 alimenta, filijs tamen defunctis, recuperat vsumfructum in præiudi-
 cium substitutorum ipsi filijs.** 1.249.a
**Vxor secundo nupta, & absque liberis decedens, non amplius & hodie
 marito va lidè legabit, quàm quantum vnus primi matrimonij filius per-
 cipiet.** 1.342.b
**Vxor, seu mulier, in quarta parte bonorum mariti succedet, si liberi non
 sint vltra tres; & alias succedit in virili portione.** 1.250.a
**Vxor, si heres usufructuaria ad vitam instituitur cum restitutione bonorù
 post mortem, in bonorum hereditariorù usufructu instituta tantum
 censetur, non in proprietate.** 1.342.b
Vxor testis pro marito esse non potest. 1.250.b
Vxor, viuente patre, in illius est potestate non mariti. 1.250.b
Vxorem commodam efficere prudentis est mariti. 1.407.a
Vxorem verberare, modo leuiter, & ex iusta causa fiat, marito permittitur. 1.560.b
Vxorem qui ducit, is fortunæ aleam iactat, ibidem
**Vxorem soluto matrimonio teneri stare locationi factæ per maritum, si-
 cur & pupillum colono cum tutor locauit rem pupilli.** 3.88.q.1.
Vxorem non posse testimonium ferre pro viro, vel etiam contra virum. 3.118.q.12.
**Vxori ad dotis restitutionem agenti quia maritus ad inopiam vergat,
 quid opponet, & respondebit ipse maritus.** 1.250.a
Vxori facta iniuria, eiusdem viro facta censetur. 1.342.b
Vxori, si maritus bonum medicum non adhibet, bonis vxoris priuatur. 1.383.b
**Vxori, vel nobili, vel iuueni in nobilitatis, aut iuuentutis præmij dos à
 marito constituta, aut dotis confessio eo nomine facta, non solum va-
 let, sed etiam extra legem exceptionis non numeratæ dotis omnino
 est.** 1.242.b
**Vxori superstiti tenentur heredes mariti statim tradere immobilia, sed mo-
 bilia intra anni spacium tradere liberum habent.** 1.484.b
Vxoris malæ expressa declaratio. 1.407.a
Vxorum quantà diuersitas, & quænam istius causa. ibidem

F I N I S.

